

The Planning Inspectorate
Yr Arolygiaeth Gynllunio

Deddf Cynllunio 2008

Fferm Wynt Alltraeth Mona

Adroddiad yr Awdurdod Archwilio/ Arolygydd
o Ganfyddiadau a Chasgliadau
a'i

Argymhelliad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros
Ddiogeledd Ynni a Sero Net

Yr Awdurdod Archwilio

Caroline Jones BA(Anrh) DipTP MTP MRTPI (Aelod Arweiniol y Panel)

Julie de-Courcey BSc LLB MTPI MRTPI

Graham Hobbins MEng CEng MICE

Jessica Powis BA(Anrh) MSc MRTPI

Jason Rowlands BEng(Anrh) CEng CEnv MICE MAPM

16 Ebrill 2025

[mae'r dudalen hon yn fwriadol wag]

TROSOLWG

Cyf. y Ffeil: EN010137

Gwnaed y Cais, dyddiedig 21 Chwefror 2024, o dan adran 37 Deddf Cynllunio 2008.

Yr Ymgeisydd yw Mona Offshore Wind Ltd. Derbyniwyd y Cais i'w Archwilio ar 21 Mawrth 2024. Cynhaliwyd y Cyfarfod Rhagarweiniol ar 16 Gorffennaf 2024 a chaeodd yr Archwiliad ar 16 Ionawr 2025.

Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn fferm wynt alltraeth sy'n cynnwys hyd at 96 o dyrbinau gwynt a hyd at bedwar platfform is-orsaf alltraeth a fyddai wedi'u lleoli yn nwyrain Môr Iwerddon. Byddai'r lanfa ar forlin Gogledd Cymru gyda cheblau allforio ar y tir yn cysylltu â'r is-orsaf arfaethedig ar y tir gyda chysylltiad ag is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan.

Crynodeb o'r Argymhelliad:

Mae'r Awdurdod Archwilio yn argymhell y dylai'r Ysgrifennydd Gwladol wneud y Gorchymyn ar y ffurf a atodir.

TABL CYNNWYS YR ADRODDIAD

1.	CYFLWYNIAD	1
1.1.	CEFNDIR I'R ARCHWILIAD.....	1
1.2.	PENODI'R AWDURDOD ARCHWILIO.....	1
1.3.	Y CAIS.....	1
1.4.	YR ARCHWILIAD	5
1.5.	NEWIDIADAU I'R CAIS.....	6
1.6.	CYDSYNIADAU, YMGYMERIADAU, RHWYMEDIGAETHAU A CHYTUNDEBAU ERAILL	7
1.7.	STRWYTHUR YR ADRODDIAD HWN.....	7
2.	SUT Y PENDERFYNIR AR Y CAIS.....	9
2.1.	CYFLWYNIAD.....	9
2.2.	DEDDFWRIAETH	9
2.3.	DATGANIADAU POLISI CENEDLAETHOL	10
2.4.	DATGANIAD POLISI MOROL Y DEYRNAS UNEDIG	11
2.5.	POLISIŴAU CENEDLAETHOL ERAILL PERTHNASOL	11
2.6.	ADRODDIADAU AR YR EFFAITH LEOL.....	11
2.7.	ASESIAD O'R EFFAITH AMGYLCHEDDOL.....	12
2.8.	ASESIAD RHEOLIADAU CYNEFINOEDD.....	12
2.9.	ASESIAD Y GYFARWYDDEB FFRAMWAITH DŴR	12
2.10.	EFFEITHIAU TRAWSFFINIOL.....	13
2.11.	YR YMAGWEDD AT DRWYDDEDU MOROL.....	14
2.12.	GORCHMYNION CYDSYNIAD DATBLYGU A WNAED	15
3.	MATERION TROSFWAOL	16
3.1.	ANGEN.....	16
3.2.	DEWISIADAU AMGEN.....	19
4.	MATERION AR Y TIR.....	26
4.1.	TIRWEDD A GWELEDOL	26
4.2.	DEFNYDD TIR A CHYFLWR Y TIR	44
4.3.	SŴN A DIRGRYNIAD	84
4.4.	TRAFFIG A THRAFNIDIAETH	96
4.5.	ECOLEG A BIOAMRYWIAETH AR Y TIR.....	102
4.6.	PERYGL LLIFOGYDD AC ANSAWDD DŴR.....	110
5.	MATERION ALLTRAETH	118
5.1.	Y MORLUN AC ADNODDAU GWELEDOL.....	118
5.2.	MORDWYO A MORGLUDIANT	141
5.3.	SEILWAITH A GWEITHGAREDDAU ALLTRAETH ERAILL	174
5.4.	MAMALIAID MÔR	196
5.5.	ADAR MÔR	204
5.6.	PYSGODFEYDD MASNACHOL	212
5.7.	PYSGOD A PHYSGOD CREGYN	223
5.8.	ECOLEG FENTHIG ISLANW A RHYNGLANW	228
5.9.	PROSESAU FFISEGOL.....	237

6.	MATERION AR Y TIR AC AR Y MÔR	244
6.1.	YR AMGYLCHEDD HANESYDDOL	244
6.2.	BUDDIANNAU AMDDIFFYN A HEDFAN SIFIL A MILWROL	258
6.3.	MATERION ECONOMAIDD-GYMDEITHASOL	276
6.4.	Y NEWID YN YR HINSAWDD AC ALLYRIADAU NWYON Tŷ GWYDR.....	287
6.5.	MATERION ERAILL	294
6.6.	EFFEITHIAU CRONNOL A CHYDGBERTHYNOL	305
6.7.	DYLUNIO DA	310
7.	CRYNODEB O'R ASESIAID RHEOLIADAU CYNEFINOEDD	321
7.1.	CYFLWYNIAD	321
7.2.	CRYNODEB O'R ASESIAID O EFFEITHIAU ARWYDDOCAOL TEBYGOL.....	321
7.3.	CRYNODEB O'R CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG EFFEITHIAU ANDWYOL AR GYFANRWYDD	322
7.4.	CASGLIADAU	322
8.	CASGLIAD AR YR ACHOS O BLAID CYDSYNIAD DATBLYGU	323
8.1.	CYFLWYNIAD.....	323
8.2.	CRYNODEB O'R PRIF FATERION CYNLLUNIO	323
8.3.	Y CYDBWYSEDD CYNLLUNIO CYFFREDINOL.....	325
8.4.	CASGLIADAU	328
9.	HAWLIAU TIR A MATERION CYSYLLTIEDIG.....	329
9.1.	CYFLWYNIAD	329
9.2.	Y CAIS AM BWERAU CA A TP.....	332
9.3.	Y DIBENION Y MAE ANGEN TIR AR EU CYFER	334
9.4.	ARCHWILIAD A CHANFYDDIADAU'R ExA AR YR ACHOS O BLAID CA/ TP.....	336
9.5.	CRYNODEB O'R CASGLIADAU AR GYFER YR ACHOS O BLAID CA A TP	347
9.6.	TIR, HAWLIAU A CHYFARPAR YMGYMERWYR STATUDOL	349
9.7.	ARGAELEDD A DIGONOLRWYDD CYLLID	357
9.8.	DEDDF HAWLIAU DYNOL 1998	360
9.9.	DEDDF CYDRADDOLDEB 2010	360
9.10.	CASGLIADAU AR HAWLIAU TIR A MATERION CYSYLLTIEDIG	361
10.	GORCHYMYN CYDSYNIAD DATBLYGU DRAFFT A MATERION CYSYLLTIEDIG	363
10.1.	CYFLWYNIAD	363
10.2.	Y GORCHYMYN FEL YR YMGEISIWYD AMDANO.....	363
10.3.	ARCHWILIO'R GORCHYMYN CYDSYNIAD DATBLYGU	365
10.4.	Y PRIF FATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD	369
10.5.	DARPARIAETHAU AMDDIFFYNNOL.....	381
10.6.	TRWYDDED FOROL DYBIEDIG	384
10.7.	NEWIDIADAU ARFAETHEDIG YR AWDURDOD ARCHWILIO	390
10.8.	CASGLIADAU	400
11.	CRYNODEB O GANFYDDIADAU A CHASGLIADAU	402
11.1.	CYFLWYNIAD	402
11.2.	YSTYRIED CANFYDDIADAU A CHASGLIADAU	402
11.3.	CASGLIAD	403

11.4.	MATERION AR GYFER YR YSGRIFENNYDD GWLADOL	404
11.5.	ARGYMHELLIAD	405

Rhestr Ffigurau

Ffigur 1: Lleoliad y Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: Ffigur 3.2 ym Mhennod 3 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 1) [REP7-027]).....	2
Ffigur 2: Yr ardal ddatblygu ar y tir (ffynhonnell: rhan o Ffigur 3.16 ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-027])	3
Ffigur 3: Trosolwg o'r Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: rhan o Ffigur 3.1 ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-027]).....	4
Ffigur 4: Y Datblygiad Arfaethedig a phrosiectau gwynt alltraeth amgylchynol (ffynhonnell: rhan o Ffigur 5.2 [APP- 052])	5
Ffigur 5: Rhychwant dangosol y DML a'r Drwydded Forol annibynnol (ffynhonnell: [APP-013])	15
Ffigur 6: Rhestr hir o opsiynau ar gyfer lleoliad yr is-orsaf ar y tir (ffynhonnell: Ffigur 4.16 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-029]).....	22
Ffigur 7 Rhestr hir o opsiynau ar gyfer y coridor ceblau ar y tir (ffynhonnell: Ffigur 4.15 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-029]).....	23
Ffigur 8: Ardal astudio'r LVIA – asedau trawsyrru ar y tir Mona (ffynhonnell: Ffigur 6.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-046]).....	27
Ffigur 9: Cynllun Strategaeth Tirwedd ac Ecoleg Dangosol (ffynhonnell: Ffigur 6.5 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-046]).....	29
Ffigur 10: Yr olygfa tua'r de-orllewin o Lwybr Clawdd Offa / llwybr troed cyhoeddus 405/12, llechwedd Prestatyn, CRDVNL (ffynhonnell: Ffigur 37 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-159])	34
Ffigur 11: VP4, yr olygfa tua'r de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/7 i'r de-orllewin o Waen-Meredydd, gaeaf blwyddyn un (ffynhonnell: Ffigur 7 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])	35
Ffigur 12: Golygfan CMP 1, 2 a 3: Yr olygfa tua'r de-ddwyrain o Barc Coffa ac Amlosgfa Sir Ddinbych (ffynhonnell: Ffigur 3 [REP4-044])	35
Ffigur 13: VP2 sy'n dangos cludyddion mellit ac is-orsaf AyM a gydsyniwyd (ffynhonnell: tudalen 6, [REP3-047])	38
Ffigur 14: VP3, yr olygfa tua'r dwyrain-de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/6, gaeaf blwyddyn un (ffynhonnell: Ffigur 5 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])	39
Ffigur 15: VP3, yr olygfa tua'r dwyrain-de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/6, haf blwyddyn pymtheg (ffynhonnell: Ffigur 6 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])	39
Ffigur 16: Ffotograffiaeth sylfaenol ar gyfer VP2, yn dangos y gaeaf (uchod) a'r haf (isod) (ffynhonnell: Ffigur B2 Atodiad 6.3 yr ES (Cyfrol 7) [APP-155]).....	39
Ffigur 17: VP2 yn y gaeaf ym mlwyddyn un (uchod) ac yn yr haf ym mlwyddyn pymtheg (isod) (ffynhonnell: Ffigurau 3 a 4 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])	40
Ffigur 18: Dosbarthiad daliadau tir o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden (ffynhonnell: Ffigur 7.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048])	61

Ffigur 19: Dosbarthiad daliadau tir o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden (ffynhonnell: Ffigur 7.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048])	61
Ffigur 20: Hyd a lled daliad 'Bryn Hen' y teulu Evans (ffynhonnell: J Bradburne Price & Co ar ran G Lloyd Evans a'i Feibion [REP3-099]).....	63
Ffigur 21: Opsiynau ar gyfer Lleoliad Llwybr y Ceblau Ar y Tir (Rhannau 7 Gogledd a 7 De) (ffynhonnell: Ffigur 1.5 Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) [APP-082])	64
Ffigur 22: Rhan 450m o HDD, rhwng Pwyntiau A a B, a geisir gan y Meistri Evans (ffynhonnell J Bradburne Price & Co ar ran G Lloyd Evans a'i Feibion [AS-030])	66
Ffigur 23: Lleoliadau Opsiynau Llwybr Ceblau Ar y Tir (3 Gogledd a 3 De), (ffynhonnell: Ffigur 1.5 Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) [APP-082])	76
Ffigur 24: Yr Ardal Astudio Traffig a Thrafnidiaeth a throsolwg o'r Rhwydwaith Priffyrdd (ffynhonnell: Ffigur 8.1 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-049]).....	98
Ffigur 25: Lleoliad mynedfa AC-T1 (ffynhonnell: dalen 11 y Cynllun Gwaith Stryd a Mynediad i Waith [REP6-013])	100
Ffigur 26: Yr ardal astudio ecoleg ar y tir (ffynhonnell: darn o Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES [REP7-042])	104
Ffigur 27: Yr ardal astudio ecoleg ar y tir (ffynhonnell: darn o Ffigur 4.1 Pennod 3 yr ES [REP7-044])	104
Ffigur 28: Tirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol o fewn ardal astudio 60km y SLVIA a lleoliadau golygfannau (ffynhonnell: Ffigur A.2 Atodiad 8.5 yr ES (Cyfrol 6) [APP-105]).....	119
Ffigur 29: Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol o fewn ardal astudio SLVIA Mona (ffynhonnell: Ffigur 1.2 Atodiad 8.2 yr ES (Cyfrol 6) [APP-100])	120
Ffigur 30: Parth Gwelededd Damcaniaethol a lleoliadau golygfan cynrychioliadol o fewn ardal astudio 50km SLVIA Mona (ffynhonnell: Ffigur A.4 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 6) [REP7-036]).	121
Ffigur 31: VP2 Trwyn Llanlleiana, IoANL, a ddangoswyd yn ystod ISH3 (ffynhonnell: Ffigur 2.1 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-106]).....	127
Ffigur 32: Enghraifft o ddelweddau gwifrlinell gronol a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd (ffynhonnell: tudalen 7, [REP3-046]).....	128
Ffigur 33: VP4 Pwynt Triongli Bwrdd Arthur, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 4.2 [REP4-039])	130
Ffigur 34: VP 26 Pwynt Triongli yr Arwydd, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 22.2 [REP4-039])	131
Ffigur 35: VP55 Trwyn Eilian (Pwynt Lynas), IoANL (ffynhonnell: Ffigur 22.2 [REP4-039]) ..	131
Ffigur 36: VP1 Pwynt Triongli Mynydd y Garn, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 1.2 [REP4-038])..	132
Ffigur 37: VP29 Gwaelod Moel Wnion, ENP (ffynhonnell: Ffigur 25.2 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-108])	135
Ffigur 38: VP33 Copa Mynydd Conwy, ENP (ffynhonnell: Ffigur 29.2 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-109])	135
Ffigur 39: Yr ardal astudio mordwyo a morgludiant (ffynhonnell: Ffigur 7.2 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).	143
Ffigur 40: Llwybrau fferïau a mordeithiau blynyddol yn ôl gweithredwr (ffynhonnell: Tabl 7.10 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).	144

Ffigur 41: Sgorau peryglon y CRNRA gan gynnwys MVOWF a hebddi (ffynhonnell: Tabl 47 Atodiad MVOWF y CRNRA ([REP7-061], e-dudalen 441).....	151
Ffigur 42: Effaith y Datblygiad Arfaethedig ar lwybrau fferïau i IoM mewn tywydd garw (ffynhonnell: darn o Ffigur 1.43 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [REP7-061].....	159
Ffigur 43: Gwiriadau i lwybrau fferïau IoM mewn tywydd garw o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.12 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).....	160
Ffigur 44: Gwiriadau i lwybrau Stena mewn tywydd nodweddiadol o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.10 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).....	163
Ffigur 45: Gwiriadau i lwybrau Stena mewn tywydd garw o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.12 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035].....	163
Ffigur 46: Gwiriadau i lwybrau morgludiant masnachol gyda phrosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: Ffigur 7.1 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035].....	164
Ffigur 47: Ardaloedd astudio ar gyfer defnyddwyr eraill y môr (ffynhonnell: darn o Ffigur 10.1 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).....	175
Ffigur 48: Prosiectau, cynlluniau a gweithgareddau eraill a gynhwyswyd yn yr asesiad o effeithiau cronol ar gyfer defnyddwyr eraill y môr (ffynhonnell: darn o Ffigur 10.8 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).....	176
Ffigur 49: Lleoliad OWFau eraill presennol ac arfaethedig yn berthynol i'r Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: Ffigur 10.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).....	182
Ffigur 50: Crynodeb o ganlyniadau'r prif senarios a fodelwyd yn adroddiad asesiad o ôl- effeithiau terfynol Wood Thilsted [REP7-153].....	186
Ffigur 51: Crynodeb o allyriadau GHG net y llwyddwyd i'w hosgoi yn seiliedig ar dri senario'r Ymgeisydd (ffynhonnell: Tabl 6.1 Nodyn technegol: cyfrifiad o'r effeithiau net ar allyriadau GHG [AS-033]).....	188
Ffigur 52: Ardal Astudio Mamaliaid Môr gyda lleiniau clustogi (ffynhonnell: o Ffigur 4.1 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-032]).....	197
Ffigur 53: Ardal astudio mamaliaid môr ac unedau rheoli rhywogaethau perthnasol teulu'r morfil (ffynhonnell: o Ffigur 4.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-032]).....	198
Ffigur 54: Ardal astudio mamaliaid môr ac unedau rheoli rhywogaethau perthnasol morloi (ffynhonnell: o Ffigur 4.3 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-032]).....	199
Ffigur 55: Yr Ardal Astudio Adar Môr (ffynhonnell: o Ffigur 5.1 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-033]).....	206
Ffigur 56 – Yr Ardal Astudio Pysgodfeydd Masnachol (ffynhonnell: o Ffigur 6.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2)[APP-058]).....	214
Ffigur 57: Meysydd dangosol cregyn y Frenhines o fewn Ardal Arâe Mona (ffynhonnell: o Ffigur 2.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2) [REP3-066]).....	217
Ffigur 58: Trosolwg o Ardaloedd Adnoddau (ffynhonnell: o Ffigur 2 WNMP).....	221
Ffigur 59: Yr ardal astudio pysgod a physgod cregyn (ffynhonnell: o Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-031]).....	225
Ffigur 60: Yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw (ffynhonnell: o Ffigur 2.1 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-030]).....	230

Ffigur 61: Ardal astudio'r amgylchedd hanesyddol (ffynhonnell: Ffigur 5.1 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-045])	246
Ffigur 62: Yr ardal astudio hedfan a radar (ffynhonnell: darn o Ffigur 1.1 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [REP7-052])	259
Ffigur 63: Map o Ardaloedd Hedfan Isel yn Ystod y Dydd (ffynhonnell: darperir dolen yn [REP3-088]).....	260
Ffigur 64: Yr ardaloedd astudio economaidd-gymdeithasol (ffynhonnell: Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) [APP-077])	278
Ffigur 65: Gosodiad dangosol yr is-orsaf (ffynhonnell: Ffigur 1-2 Pennod J3 yr ES [REP6-024])	313
Ffigur 66: Hyd a lled dangosol cydsyniadau – croestoriad (ffynhonnell: [APP-014])	385

Rhestr Tablau

Tabl 1 – Crynodeb o effeithiau arwyddocaol a amlygwyd yn yr LVIA	30
Tabl 2 – Safleoedd a ddynodwyd yn rhyngwladol ar gyfer adar môr	207
Tabl 3 - Safleoedd a ddynodwyd yn genedlaethol ar gyfer adar môr.....	207
Tabl 4- Crynodeb o'r canfyddiadau ar brif faterion cynllunio	324
Tabl 5- Dogfennau'r dDCO a gyflwynwyd i'r Archwiliad.....	365
Tabl 6- Newidiadau nodedig a wnaed i'r dDCO	367
Tabl 7- Darpariaethau'r DCO yr Argymhellir eu Newid	391
Tabl 8- Materion ar gyfer yr SoS	404

ERRATA SHEET – Mona Offshore Wind Farm, Ref. EN010137

Examining authority's Report of Findings and Conclusions and Recommendation to the Secretary of State for the Department of Energy Security and Net Zero, dated 16 April 2025.

Corrections agreed by the Examining Authority prior to a decision being made

Vol	PDF Page No.	Para	Error	Correction
1	172	5.2.138	Final sentence, 'The ExA draws to the attention of the SoS the' does not have a conclusion	Delete the erroneous text 'The ExA draws to the attention of the SoS the'
1	204	5.4.36	At the end of the paragraph it says, 'summary' and the conclusion on the weighting for marine mammals seems to be missing. Was this a placeholder?	Delete the word 'summary' and insert the following missing text after 'proportional.': 'Taking into account the significant effects noted in the ES, and that no significant residual effects conclusion is dependent upon developing the final UWSMS, the ExA concludes that effects on marine mammals carry moderate weight against the making of the Order.'

1. CYFLWYNIAD

1.1. CEFNDIR I'R ARCHWILIAD

- 1.1.1. Cyflwynwyd cais (y Cais) ar gyfer Fferm Wynt Alltraeth Mona (y Datblygiad Arfaethedig), cyfeirnod EN010137 yr Arolygiaeth Gynllunio (yr Arolygiaeth), gan Mona Offshore Wind Ltd (yr Ymgeisydd) i'r Arolygiaeth ar 21 Chwefror 2024 o dan adran (a) 37 Deddf Cynllunio 2008 (PA2008) ac fe'i derbyniwyd i'w Archwilio o dan a55 PA2008 ar 21 Mawrth 2024 [\[PD-001\]](#). Mae'r Adroddiad hwn yn amlinellu canfyddiadau a chasgliadau'r Awdurdod Archwilio, a'i argymhellion i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Ddiogeledd Ynni a Sero Net (SoSESNZ).
- 1.1.2. Ystyriwyd y profion deddfwriaethol ar gyfer pennu a yw'r Datblygiad Arfaethedig yn Brosiect Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP) gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau wrth benderfynu derbyn y Cais i'w Archwilio yn unol ag a55 PA2008 [\[PD-001\]](#).
- 1.1.3. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn orsaf gynhyrchu tyrbinau gwynt alltraeth mewn dyfroedd gerllaw Cymru hyd at ffiniau atfor y môr tiriogaethol, a byddai ganddi gapasiti cynhyrchu o fwy na 350 megawat. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn dod o fewn a15(3B) PA2008 ac yn bodloni'r diffiniad o NSIP a amlinellir yn a14(1) PA2008. Fel y cyfryw, mae angen i'r Datblygiad Arfaethedig gael cydsyniad datblygu yn unol ag a31 PA2008.
- 1.1.4. Mae [Llyfrgell yr Archwiliad](#) (EL) yn darparu cofnod o holl ddogfennau'r cais a'r holl gyflwyniadau i'r Archwiliad, y rhoddwyd rhif cyfeirnod unigryw i bob un, er enghraifft [\[APP-001\]](#). Defnyddir y rhifau cyfeirnod drwy gydol yr Adroddiad hwn ac mae hyperddolenni wedi'u cynnwys i ganiatáu i'r darllenydd fynd atynt yn uniongyrchol.
- 1.1.5. Nid yw'r Adroddiad hwn yn cynnwys crynodebau helaeth o'r dogfennau a'r sylwadau a dderbyniwyd. Cyfeirir darllenwyr at ddeunydd perthnasol gan ddefnyddio rhifau cyfeirnod sydd wedi'u cysylltu â Llyfrgell yr Archwiliad. Rhoddwyd ystyriaeth lawn i'r holl ddeunydd o'r fath a'r holl faterion pwysig a pherthnasol a ddeilliodd ohono yn yr holl gasgliadau a luniwyd gan yr Awdurdod Archwilio (ExA) a'r argymhelliad a wnaed yn yr Adroddiad hwn.

1.2. PENODI'R AWDURDOD ARCHWILIO

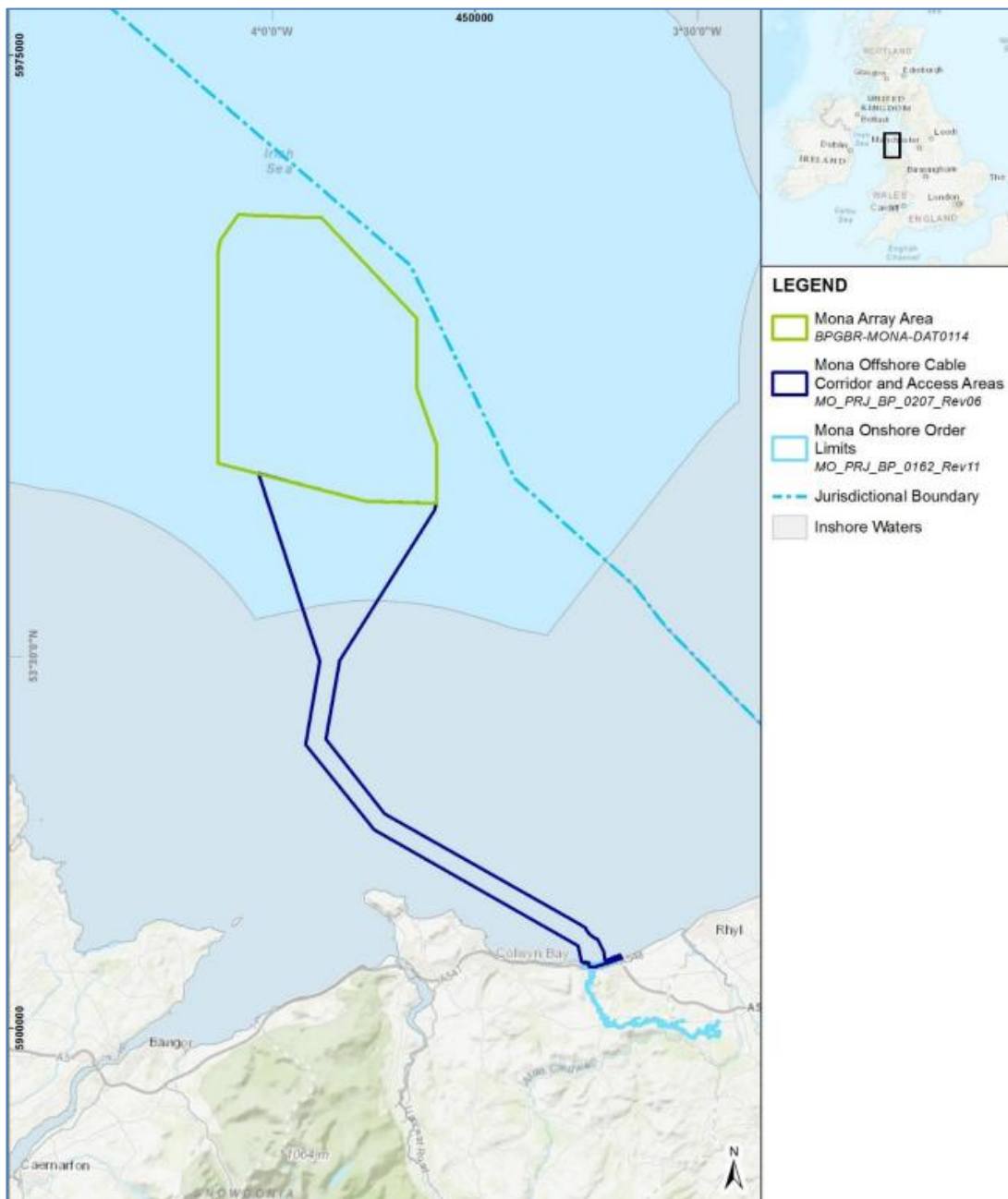
- 1.2.1. Ar 3 Ebrill 2024, penodwyd Caroline Jones, Andrew Harwood, Graham Hobbins, Jason Rowlands, a Jessica Powis yn ExA ar gyfer y Cais o dan a61 a 65 PA2008 [\[PD-006\]](#). Penodwyd Caroline Jones yn Aelod Arweiniol. Ar 14 Mehefin 2024, ymddiswyddodd Andrew Harwood, a phenodwyd Julie de-Courcey i'r ExA [\[PD-007\]](#).

1.3. Y CAIS

- 1.3.1. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn fferm wynt alltraeth â chapasiti arfaethedig o 1.5GW [\[REP7-053\]](#) a fyddai wedi'i lleoli yn nwyrain Môr Iwerddon, gyda glanfa ar forlin gogledd Cymru a chysylltiad ag is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan.

LLEOLIAD Y DATBLYGIAD ARFAETHEDIG

- 1.3.2. Dangosir lleoliad y Datblygiad Arfaethedig isod yn Ffigur 1 a gellir ei weld hefyd yn y Cynllun Lleoliad [\[REP6-004\]](#) a fersiwn derfynol y Cynllun Tir [\[REP6-007\]](#).

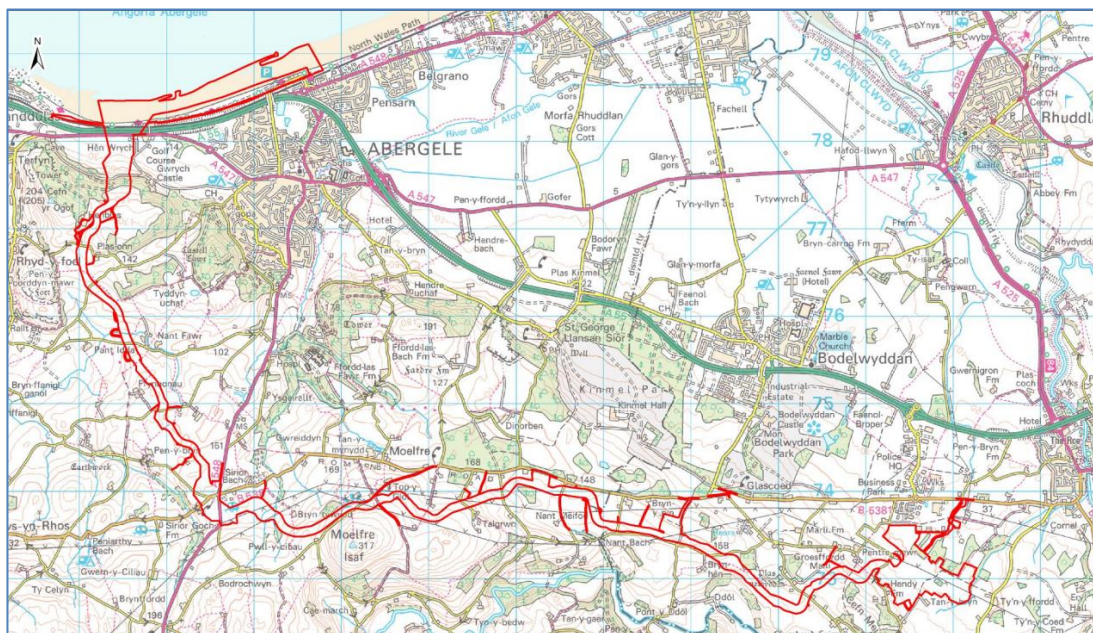

Ffigur 1: Lleoliad y Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: Ffigur 3.2 ym Mhennod 3 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#))

- 1.3.3. Byddai Ardal Arâe Mona yn rhychwantu 300 km² ac wedi'i lleoli 28.8km oddi wrth arfordir gogledd Cymru, 46.5km oddi wrth arfordir gogledd-orllewin Lloegr a 46.6km oddi wrth Ynys Manaw. Byddai'n gyfan gwbl o fewn dyfroedd alltraeth Cymru.
- 1.3.4. Byddai'r ceblau allforio alltraeth a gwaith cysylltiedig wedi'u lleoli o fewn a rhwng Ardal Arâe Mona a'r lanfa ac yn dilyn Coridor Ceblau Alltraeth Mona, sy'n

gorgyffwrdd â dyfroedd môr mawr a glannau Cymru. Byddai'r lanfa yn Llanddulas, lle mae Coridor Ceblau Ar y Tir Mona yn mynd tua'r de, gan droi i'r dwyrain ym Moelfre.

- 1.3.5. Byddai'r ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig, sy'n cynnwys ceblau allforio, a'r is-orsaf ar y tir wedi'u lleoli o fewn ardaloedd gweinyddol Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) a Chyngor Sir Ddinbych (DCC) yng Ngogledd Cymru. Byddai'r is-orsaf ar y tir yn cysylltu ag is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan, ac wedi'i lleoli'n union i'r de ohoni, a llinellau uwchben 400 kV Bodelwyddan i Bentir sydd wedi'u lleoli i'r de o'r Rhyl yng Ngogledd Cymru. Mae Ffigur 2 isod yn dangos yr ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig o'r lanfa i'r is-orsaf ar y tir.

Ffigur 2: Yr ardal ddatblygu ar y tir (ffynhonnell: rhan o Ffigur 3.16 ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-027])

DISGRIFIAD O'R DATBLYGIAD ARFAETHEDIG

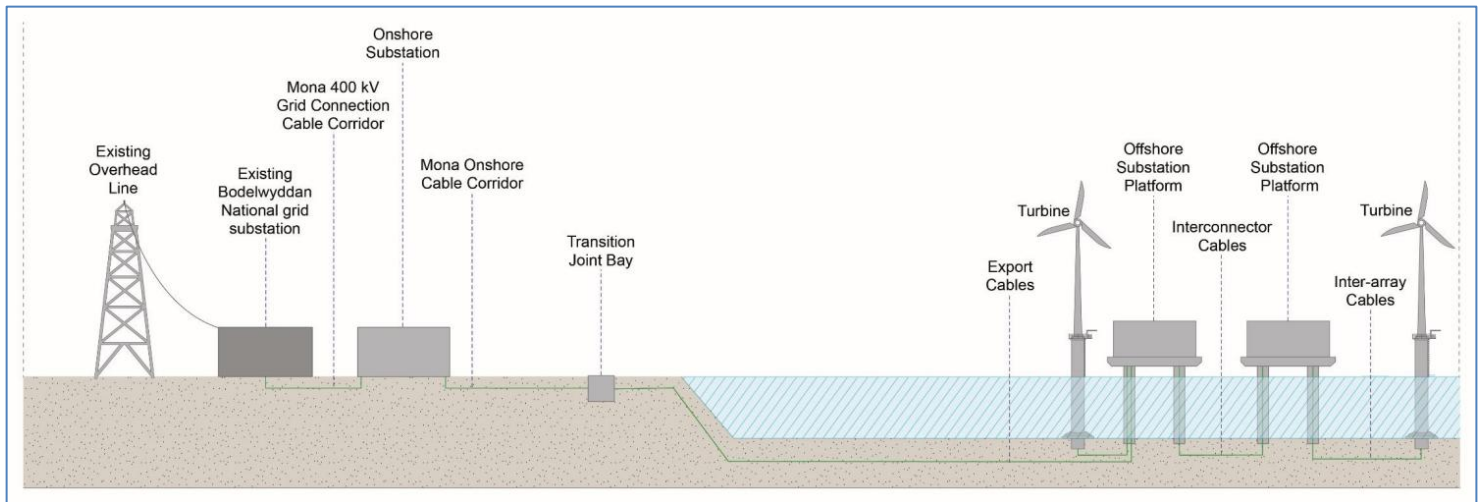
- 1.3.6. Mae Rhan 1 Atodlen 1 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) [AS-036] yn disgrifio'r Datblygiad Arfaethedig. Rhennir yr atodlen yn wahanol Rifau Gwaith y mae pob un ohonynt yn cynrychioli rhan wahanol o'r Datblygiad Arfaethedig.
- 1.3.7. Ceir disgrifiad manylach o'r Datblygiad Arfaethedig ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) Disgrifiad o'r Prosiect [REP7-027]. Gellir gweld paramedrau allweddol elfennau'r Datblygiad Arfaethedig yn Nhabl 3.1 ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1). Dangosir trosolwg o'r elfennau hynny yn Ffigur 3 isod ac maen nhw'n cynnwys y canlynol:

Ar y môr

- Hyd at 96 o dyrbinau gwynt alltraeth.
- Hyd at bedwar Plattfform Is-orsaf Alltraeth (OSP).
- Sylfeini ar gyfer y tyrbinau gwynt a'r OSPau.
- Ceblau rhyng-arâe sy'n cysylltu'r tyrbinau gwynt unigol â'i gilydd ac â'r OSPau.
- Ceblau allforio alltraeth.
- Deunyddiau i atal erydu ar gyfer sylfeini a cheblau, lle y bo angen.

Ar y tir

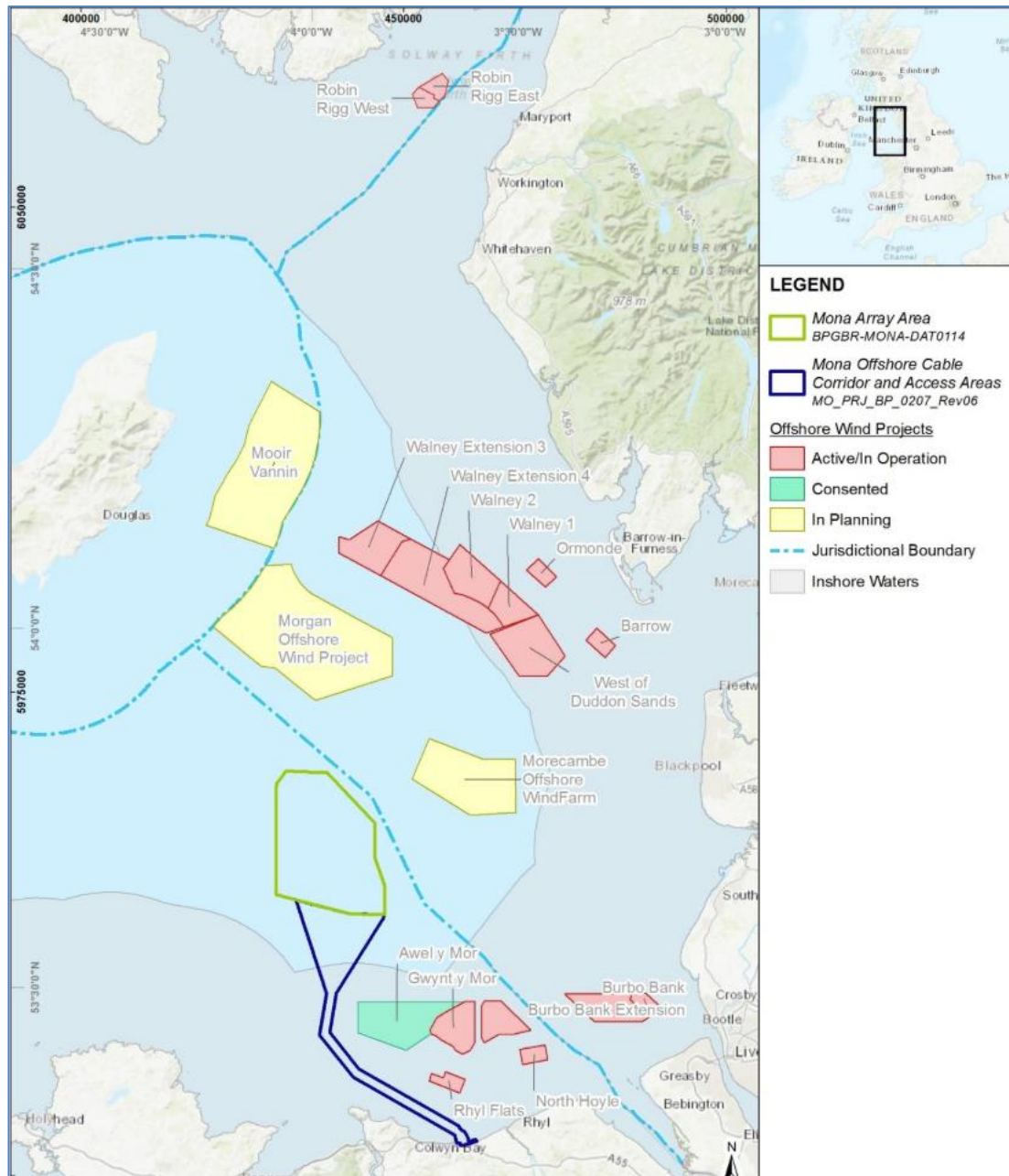
- Siambrau Uniadau Trawsnewid (TJB) (sy'n cysylltu'r ceblau alltraeth ac ar y tir).
- Ceblau allforio ar y tir.
- Is-orsaf ar y tir.
- Cysylltiad o'r is-orsaf ar y tir i Is-orsaf bresennol y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan.
- Gwaith tirweddau lliniarol.

Ffigur 3: Trosolwg o'r Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: rhan o Ffigur 3.1 ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#))

HANES CYNLLUNIO PERTHNASOL

- 1.3.8. Nid yw'r Ymgeisydd wedi amlygu unrhyw hanes cynllunio penodol sy'n berthnasol i'r Cais. Darparodd y Cyngorau grynoded o hanes cynllunio ar dir o fewn neu'n ffinio â Therfynau'r Gorchymyn yn Nhabl 1-1 adran 1.4 yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) [\[REP1-049\]](#).
- 1.3.9. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael ei ddatblygu o fewn cyfnod o dwf cyflym yn y sector gwynt alltraeth ym Môr Iwerddon, a ddangosir gan sawl cynnig arall am ffermydd gwynt alltraeth o fewn ardaloedd Rownd 4 Prydlesu Gwynt Alltraeth, ScotWind a'r gyfundrefn Cydsyniad Ardal Forol yn Iwerddon (gweler Ffigur 4 isod). Cynhaliodd yr Ymgeisydd Asesiad o Effeithiau Cronnol (CEA) a ystyriodd effeithiau tebygol y Datblygiad Arfaethedig ochr yn ochr ag effeithiau tebygol prosiectau, cynlluniau a gweithgareddau eraill yn y cyffiniau, yn seiliedig ar y wybodaeth a oedd ar gael. Gellir gweld y prosiectau allweddol a ystyriwyd yn y CEA yn Nhabl 5.10 ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 1) [\[APP- 052\]](#).

Ffigur 4: Y Datblygiad Arfaethedig a phrosiectau gwynt alltraeth amgylchynol (ffynhonnell: rhan o Ffigur 5.2 [APP-052])

1.4. YR ARCHWILIAD

CRYNODEB O DDIGWYDDIADAU YN YR ARCHWILIAD

- 1.4.1. Cyn y Cyfarfod Rhagarweiniol (PM) a gynhaliwyd ar 16 Gorffennaf 2024 [EV1-001], cynhaliwyd y cynnod ar gyfer Sylwadau Perthnasol (RR) o 5 Ebrill 2024 tan 6 Mai 2024, a chaeodd yr Archwiliad ar 16 Ionawr 2025.
- 1.4.2. Amlygodd Amserlen yr Archwiliad ddyddiadau ar gyfer gwrandawiadau a phennodd ddyddiadau cau ar gyfer derbyn deunydd ysgrifenedig. Gellir gweld digwyddiadau, gan gynnwys yr holl ddyddiadau cau, a gynhaliwyd yn ystod yr Archwiliad yn Llythyr Rheol 8 yr ExA [PD-010] ac ar [wefan yr Arolygiaeth Gynllunio](#).

1.4.3. Cyhoeddodd yr ExA gwestiynau ysgrifenedig ar y ffurfiau canlynol:

- Cwestiynau Ysgrifenedig Cyntaf (ExQ1) [\[PD-013\]](#).
- Cwestiynau Ysgrifenedig Ychwanegol (ExQ2) [\[PD-018\]](#).
- Adroddiad yr ExA ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES) [\[PD-019\]](#).
- Llythyr Rheol 17 at yr Ymgeisydd, Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) a'r Cydbwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC) [\[PD-012\]](#).
- Llythyr Rheol 17 at NatureScot [\[PD-015\]](#).
- Llythyr Rheol 17 at yr Ymgeisydd a National Grid Electricity Transmission plc [\[PD-021\]](#).
- Llythyr Rheol 17 at yr Ymgeisydd [\[PD-022\]](#).

1.4.4. Roedd digwyddiadau allweddol yr Archwiliad fel a ganlyn:

- Chwe Gwrandawriad Mater Penodol (ISH): ISH1 [\[EV2-002\]](#), ISH2 [\[EV3-002\]](#), ISH3 [\[EV5-002\]](#), ISH4 [\[EV6-002\]](#), ISH5 [\[EV7-002\]](#) ac ISH6 [\[EV9-001\]](#).
- Dau Wrandawriad Caffael Gorfodol (CAH): CAH1 [\[EV8-002\]](#) a CAH2 [\[EV10-001\]](#).
- Un Gwrandawriad Llawr Agored (OFH): OFH1 [\[EV4-001c\]](#)
- Archwiliadau Safle Digwmni (USI): USI1 18-20 Mehefin 2024 [\[EV-005\]](#), USI2 9-13 Medi 2024 [\[EV-007\]](#), USI3 7-8 Ionawr [\[EV-008\]](#); ac
- Archwiliad Safle gyda Chwmni (ASI): Dydd Mawrth 15 Hydref 2024 [\[PD-014\]](#).

1.4.5. Mae'r Penderfyniadau Gweithdrefnol (PD) a wnaed gan yr ExA wedi'u cofnodi yn Llyfrgell yr Archwiliad [\[PD-001 – PD-022a\]](#). Maen nhw'n rhoi manylion am benderfyniadau'r ExA yn ymwneud â gweithdrefn yr Archwiliad ac nid oeddent wedi dylanwadu ar ystyriaeth yr ExA o rinweddau cynllunio'r Datblygiad Arfaethedig.

DATGANIADAU TIR CYFFREDIN

1.4.6. Gofynnodd yr ExA i Ddatganiadau Tir Cyffredin (SoCG) gael eu cyflwyno rhwng yr Ymgeisydd a Phartion â Buddiant (IPau) amrywiol yn ei lythyr Rheol 6, Atodiad F [\[PD-005\]](#) ac wedi hynny yn ystod yr Archwiliad. Mae Datganiad Cyffredinedd terfynol yr Ymgeisydd yn crynhoi statws cytundeb ar SoCG ar ddiwedd yr Archwiliad [\[AS-038\]](#).

1.4.7. Mae'r ExA wedi rhoi ystyriaeth lawn i'r SoCG llofnodedig ym mhob adran berthnasol o'r Adroddiad hwn. Ystyrir y pwys (os o gwbl) sydd i'w roi i SoCG heb eu llofnodi yn adrannau perthnasol yr Adroddiad hwn.

1.5. NEWIDIADAU I'R CAIS

1.5.1. Cyflwynodd yr Ymgeisydd gais ffurfiol am gael gwneud newid ar 1 Tachwedd 2024 [\[CR1-001\]](#). Gellir gweld yr holl ddogfennau sy'n ymwneud â'r cais am gael gwneud newid yn Llyfrgell yr Archwiliad ([\[CR1-001-CR1-019\]](#)).

1.5.2. Mae'r Adroddiad Cais am Gael Gwneud Newid (CRR) [\[CR1-015\]](#) yn rhoi manylion y newidiadau arfaethedig yn llawn. Er y cynigiwyd pum newid i ddechrau, yn dilyn gohebiaeth gan yr ExA [\[PD-016\]](#), dim ond newidiadau 1-4 a ddatblygwyd gan yr Ymgeisydd. Cynhaliodd yr Ymgeisydd ymarfer ymgynghori anstatudol ar gyfer y newidiadau arfaethedig, ac roedd yr ExA o'r farn bod hyn yn fodd rhesymol a chymesur o ymgysylltu ag unrhyw barti y gallai'r newidiadau effeithio arno, o ystyried eu natur a'u graddfa.

1.5.3. Cytunodd yr ExA â'r Ymgeisydd nad oedd yr un o'r newidiadau arfaethedig mor sylweddol fel yr oeddent yn gyfystyr â phrosiect sylweddol wahanol. Ystyriwyd nad oedd y newidiadau arfaethedig, yn unigol nac ar y cyd, yn gwneud y prosiect yn

wahanol o ran natur neu sylwedd i'r hyn yr ymgeisiwyd amdano'n wreiddiol. Yn ogystal, rhoddwyd cyfle priodol i'r partïon y gallai'r newidiadau arfaethedig effeithio arnynt ymgysylltu ac roedd digon o amser ar ôl yn yr Archwiliad i ganiatáu ar gyfer eu hystyried yn llawn ac yn briodol.

- 1.5.4. Felly, cyhoeddodd yr ExA Benderfyniad Gweithdrefnol [\[PD-020\]](#) i dderbyn y newidiadau i'r Archwiliad.

1.6. CYDSYNIADAU, YMGYMERIADAU, RHWYMEDIGAETHAU A CHYTUNDEBAU ERAILL

CYDSYNIADAU A THRWYDDEDAU

- 1.6.1. Erbyn Dyddiad Cau 5, diweddarodd yr Ymgeisydd ei ddogfen cydsyniadau a thrwyddedau eraill [\[REP5-018\]](#) sy'n amlinellu'r cydsyniadau sy'n ofynnol, neu a allai fod yn ofynnol, ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig nad ydynt wedi'u cynnwys yn y dDCO (Tabl 2). Rhoddodd hefyd fanylion y cydsyniadau y mae'r Ymgeisydd yn ceisio eu datgymhwyso yn y DCO ac felly na fyddent yn destun cais ar wahân (Tabl 1).

CYTUNDEBAU MASNACHOL

- 1.6.2. Ar ddiwedd yr Archwiliad, diweddarodd yr Ymgeisydd ei draciwr cytundebau ochr masnachol [\[REP7-103\]](#). Mae Tabl 2.1 y ddogfen honno'n rhoi rhestr lawn o gytundebau cynllunio a masnachol rhwng yr Ymgeisydd a phartïon eraill, gan nodi pwnc/pynciau'r cytundebau a'u statws. Ystyrir y materion hyn ymhellach, lle y bo'n berthnasol, ym mhenodau dilynol yr Adroddiad.

1.7. STRWYTHUR YR ADRODDIAD HWN

- 1.7.1. Mae gweddill yr Adroddiad hwn wedi'i strwythuro fel a ganlyn:

- Mae **Pennod 2** yn amlygu sut y bydd y Cais yn cael ei benderfynu ac yn crynhoi'r ddeddfwriaeth allweddol a'r cyd-destun polisi sy'n berthnasol i'r penderfyniad.
- Mae **Pennod 3** yn amlinellu'r canfyddiadau a'r casgliadau mewn perthynas â'r materion trosfwaol a gododd o'r Cais ac yn ystod yr Archwiliad.
- Mae **Pennod 4** yn amlinellu'r canfyddiadau a'r casgliadau mewn perthynas â'r materion cynllunio ar y tir a gododd o'r Cais ac yn ystod yr Archwiliad.
- Mae **Pennod 5** yn amlinellu'r canfyddiadau a'r casgliadau mewn perthynas â'r materion cynllunio alltraeth a gododd o'r Cais ac yn ystod yr Archwiliad.
- Mae **Pennod 6** yn amlinellu'r canfyddiadau a'r casgliadau mewn perthynas â'r materion cynllunio ar y tir ac alltraeth trawsbynciol a gododd o'r Cais ac yn ystod yr Archwiliad.
- Mae **Pennod 7** yn crynhoi'r Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA).
- Mae **Pennod 8** yn amlinellu'r cydbwysedd ystyriaethau cynllunio sy'n codi o Benodau 3, 4, 5 a 6 yng ngoleuni ystyriaethau ffeithiol, cyfreithiol a pholisi pwysig a pherthnasol.
- Mae **Pennod 9** yn amlinellu archwiliad yr ExA o hawliau tir a materion cysylltiedig.
- Mae **Pennod 10** yn ystyried goblygiadau'r materion sy'n codi o'r penodau blaenorol i'r DCO.
- Mae **Pennod 11** yn crynhoi'r holl ystyriaethau perthnasol ac yn amlinellu argymhelliad yr ExA i'r Ysgrifennydd Gwladol.

- 1.7.2. Llywiwyd asesiad cychwynnol yr Awdurdod Archwilio (ExA) o'r prif faterion [PD-005], Atodiad C, trwy ddarllen dogfennau'r Cais a Sylwadau Perthnasol (RR) ac ystyried unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol. Gan ychwanegu at hyn, mae'r ExA wedi ystyried holl gyflwyniadau'r Archwiliad, a wnaed yn ysgrifenedig ac ar lafar, wrth amlygu'r prif faterion cynllunio sy'n berthnasol i'n hystyriaeth o'r Datblygiad Arfaethedig. Yn ogystal â'r materion a gododd o'r Asesiad Cychwynnol o'r Prif Faterion, mae'r ExA hefyd wedi ystyried, yn drosfwaol, egwyddor y datblygiad o ran yr angen amdano ac ystyried dewisiadau amgen (Pennod 3).
- 1.7.3. Mae canfyddiadau a chasgliadau'r ExA ynglŷn â'r materion cynllunio wedi cael eu hisrannu'n faterion ar y tir (Pennod 4), materion alltraeth (Pennod 5) a'r materion hynny sy'n torri ar draws y tir a'r môr (Pennod 6).
- 1.7.4. Ym mhob adran, bydd yr ExA yn cyflwyno'r pwnc, gan dynnu sylw at y materion a ystyriwyd ganddo, a ddilynir gan grynoded o'r Cais fel y'i gwnaed, ac yna adroddiad ar y prif faterion sy'n ymwneud â phob pwnc. Yna, deuir i ganfyddiadau a chasgliadau ar gyfer pob pwnc a ph'un a roddir pwys ysgafn, pwys cymedrol, pwys sylweddol, neu bwys sylweddol iawn i'r effeithiau o blaid/yn erbyn gwneud y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO).
- 1.7.5. Yn gyffredinol, adroddir ar faterion dim ond os yw'r ExA o'r farn eu bod yn bwysig ac yn berthnasol i'r penderfyniad ac nad ydynt wedi cael eu cytuno neu eu cyfiawnhau'n ddigonol, neu os ydynt yn ddadleuol.
- 1.7.6. Ategir yr Adroddiad hwn gan yr atodiadau canlynol:
- **Atodiad A** – Tablau Cyfeirio.
 - **Atodiad B** – Rhestr Talfyriadau.
 - **Atodiad C** – Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd.
 - **Atodiad Ch** – Deunydd Caffael Gorfodol Ategol.
 - **Atodiad D** – Y DCO Argymelledig.

2. SUT Y PENDERFYNIR AR Y CAIS

2.1. CYFLWYNIAD

- 2.1.1. Mae'r Bennod hon yn amlygu'r ddeddfwriaeth allweddol, y polisiau a'r Adroddiadau ar yr Effaith Leol (LIR) sy'n berthnasol i ystyried y Cais. Yn Atodiad C ei lythyr Rheol 6 [\[PD-005\]](#), amlinellodd yr Awdurdod Archwilio (ExA) ei Asesiad Cychwynnol o'r Prif Faterion, fel sy'n ofynnol o dan adran 88(1) Deddf Cynllunio 2008 (PA2008). Wrth wneud ei Argymhelliad, mae'r ExA wedi ystyried yr holl gyflwyniadau ysgrifenedig a llafar a dderbyniwyd yn ystod yr Archwiliad.

2.2. DEDDFWRIAETH

DEDDF CYNLLUNIO 2008

- 2.2.1. [PA2008](#) yw'r sail i wneud penderfyniadau yn gysylltiedig â cheisiadau am Brosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIPau). Mae Datganiadau Polisi Cenedlaethol (NPS) EN-1, EN-3 ac EN-5 yn berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig, ac felly mae'n rhaid penderfynu arno o dan ddarpariaethau a104 PA2008. Mae a104(2) PA2008 yn amlinellu'r materion y mae'n rhaid i'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) roi ystyriaeth iddynt wrth wneud ei benderfyniad:
- unrhyw NPS sydd mewn grym yn gysylltiedig â datblygiad o'r fath y mae'r Cais yn ymwneud ag ef;
 - y dogfennau polisi morol priodol (os oes rhai), a bennwyd yn unol ag adran 59 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009;
 - unrhyw LIR o fewn yr ystyr a roddir gan adran 60(3)) a gyflwynwyd i'r SoS cyn y dyddiad cau a nodwyd mewn hysbysiad o dan adran 60(2) PA2008;
 - unrhyw faterion a ragnodwyd yn gysylltiedig â datblygiad o'r fath y mae'r Cais yn ymwneud ag ef; ac
 - unrhyw faterion eraill y mae'r SoS yn credu eu bod yn bwysig ac yn berthnasol i benderfyniad yr SoS.
- 2.2.2. Mae a104(3) PA2008 yn mynnu bod yr SoS yn penderfynu ar y Cais yn unol ag unrhyw NPSau perthnasol, ar yr amod bod yr SoS yn fodlon nad yw'r un o'r darpariaethau yn is-adrannau (4) i (8) yn gymwys, sef:
- byddai penderfynu ar y Cais yn unol ag unrhyw NPS perthnasol yn achosi i'r Deyrnas Unedig dorri unrhyw un o'i rhwymedigaethau rhyngwladol;
 - byddai penderfynu ar y Cais yn unol ag unrhyw NPS perthnasol yn achosi i'r SoS dorri unrhyw ddyletswydd a osodir arno/arni gan neu o dan unrhyw ddeddfiad;
 - byddai penderfynu ar y Cais yn unol ag unrhyw NPS perthnasol yn anghyfreithlon trwy gyfrwng unrhyw ddeddfiad;
 - byddai effaith niweidiol y Datblygiad Arfaethedig yn drech na'i fuddion; neu
 - bodlonir unrhyw amod a bennwyd ar gyfer penderfynu ar gais heblaw yn unol ag NPS.
- 2.2.3. Mae'r Adroddiad hwn yn amlinellu canfyddiadau'r ExA gan ystyried y materion hyn a chymhwyso'r darpariaethau a amlinellir yn a104 PA2008.

DEDDF Y MÔR A MYNEDIAD I'R ARFORDIR 2009

- 2.2.4. Mae [Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009](#) yn amlinellu fframwaith ar gyfer y system cynllunio morol yn y Deyrnas Unedig. Mae'n darparu ar gyfer paratoi Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, cynlluniau morol ar gyfer ardaloedd morol

y Deyrnas Unedig a'r system trwyddedu morol. Wrth benderfynu ar gais am orchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu, mae'n rhaid i'r SoS ystyried (ymhlith pethau eraill) y dogfennau polisi morol priodol, sef [Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig](#) a [Chynllun Morol Cenedlaethol Cymru](#) yn yr achos hwn. Gall polisïau [Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin](#) fod yn ystyriaeth bwysig a pherthnasol hefyd yn gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig.

DEDDFWRIAETH ARALL

- 2.2.5. Ceir rhestr lawn o ddeddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth berthnasol, gan gynnwys, er enghraifft, dyletswyddau sy'n codi o dan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, Deddf Cynllunio (Cymru) 2015, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Deddf Cydraddoldeb 2010, Deddf Hawliau Dynol 1998 a Deddf Newid Hinsawdd 2008, yn Nhabl A1, Atodiad A yr Adroddiad hwn. Mae'r ExA wedi ystyried yr holl ddeddfwriaeth berthnasol, fel sy'n ofynnol, ac mae'r canfyddiadau a'r argymhellion yn yr Adroddiad hwn wedi'u llunio i amlygu a galluogi'r SoS i gyflawni'r holl ystyriaethau neu ddyletswyddau statudol perthnasol.

2.3. DATGANIADAU POLISI CENEDLAETHOL

- 2.3.1. Mae NPSau yn amlinellu polisi'r Llywodraeth ar gyfer datblygu seilwaith cenedlaethol ac maen nhw'n ffurfio'r prif gyd-destun polisi ar gyfer yr Archwiliad hwn. Mae'r NPSau sy'n berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig fel a ganlyn:

- Yr NPS Trosfwaol ar gyfer Ynni (EN-1);
- Yr NPS ar gyfer Seilwaith Ynni Adnewyddadwy (EN-3); ac
- Yr NPS ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (EN-5).

- 2.3.2. Cyhoeddwyd y rhain i gyd ym mis Tachwedd 2023 a daethant i rym ar 17 Ionawr 2024. Mae Penodau 3 i 6 yr Adroddiad hwn yn asesu i ba raddau y mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â nhw.

Y DATGANIAD POLISI CENEDLAETHOL TROSFWAOL AR GYFER YNNI (NPS EN-1)

- 2.3.3. Mae [NPS EN-1](#) yn amlinellu polisi'r Llywodraeth ar gyfer cyflawni seilwaith ynni mawr. Mae'n gosod yr egwyddorion cyffredinol a'r effeithiau generig i'w hystyried wrth archwilio ceisiadau ar gyfer NSIPau ynni ac yn darparu'r fframwaith polisi ar gyfer pob NPS ynni arall.

- 2.3.4. Mae Adran 4.2 NPS EN-1 yn sefydlu egwyddor blaenoriaeth genedlaethol allweddol (CNP) ar gyfer darparu seilwaith carbon isel o arwyddocâd cenedlaethol. At ddibenion y polisi hwn, mae seilwaith carbon isel yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, cynhyrchu trydan adnewyddadwy alltraeth, fel ffermydd gwynt alltraeth (OWF), a'r holl seilwaith grid trydan o fewn cwrdd NPS EN-5, fel llinellau pŵer ac is-orsafoedd cysylltiedig. Mae NPS EN-1 yn datgan bod seilwaith CNP yn elwa o ragdybiaeth o blaid cydsyniad, yn amodol ar sawl eithriad.

Y DATGANIAD POLISI CENEDLAETHOL AR GYFER SEILWAITH YNNI ADNEWYDDADWY (NPS EN-3)

- 2.3.5. Mae [NPS EN-3](#) yn darparu polisi sy'n benodol i seilwaith ynni adnewyddadwy mawr, gan gynnwys OWFau. Mae'n amlinellu'r meini prawf asesu ar gyfer ceisiadau gwynt alltraeth, sy'n cynnwys ystyried bioamrywiaeth, ecoleg a chynefinoedd, yr amgylchedd morol ffisegol a hanesyddol, pysgodfeydd masnachol, mordwyo a morgludiant, gweithgareddau alltraeth eraill, ac effeithiau ar y morlun ac effeithiau

gweledol. Mynegir disgwyliadau ynglŷn ag Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd, gwrthsefyll y newid yn yr hinsawdd a dylunio da, hefyd.

Y DATGANIAD POLISI CENEDLAETHOL AR GYFER RHWYDWEITHIAU TRYDAN (NPS EN-5)

- 2.3.6. Mae [NPS EN-5](#) yn amlinellu polisi sy'n berthnasol i systemau trawsyrru a dosbarthu trydan. Mae'n darparu fframwaith o effeithiau penodol i dechnoleg i'w hystyried ar gyfer seilwaith rhwydweithiau trydan, gan gynnwys is-orsafoedd a llinellau uwchben. Mae meini prawf asesu sy'n benodol i ddatblygiad rhwydweithiau trydan yn cynnwys ystyried effeithiau sy'n ymwneud â bioamrywiaeth a chadwraeth ddaearegol, tirwedd a gweledol, sŵn a dirgryniad, a meysydd electromagnetig (EMFau). Mae NPS EN-5 hefyd yn cefnogi egwyddor cyflawni dulliau cydlynol o drawsyrdd trydan ar y môr ac ar y tir i leihau effeithiau amgylcheddol a chymunedol ac effeithiau eraill i'r eithaf.

2.4. DATGANIAD POLISI MOROL Y DEYRNAS UNEDIG

- 2.4.1. Mae [Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig](#) (2011) yn darparu fframwaith ar gyfer paratoi cynlluniau morol a gwneud penderfyniadau sy'n effeithio ar yr amgylchedd morol. Mae wedi'i fabwysiadu ar y cyd gan yr SoS ar gyfer Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, Gweinidogion Cymru, Gweinidogion yr Alban ac Adran yr Amgylchedd yng Ngogledd Iwerddon.

2.5. POLISI'AU CENEDLAETHOL ERAILL PERTHNASOL

- 2.5.1. Mae Tabl A2 yn [Atodiad A](#) yn darparu rhestr gynhwysfawr o bolisiâu cenedlaethol eraill sy'n berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig. Mae'r rhain yn cynnwys:

- [Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12](#) (2024);
- [Cymru'r Dyfodol – Y Cynllun Cenedlaethol 2040](#) (2021);
- [Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru](#) (2019);
- [Strategaeth Sero Net: Ailgodi'n Wyrddach](#) (2021).
- [Strategaeth Diogeledd Ynni Prydain](#) (2022);
- [Pweru Prydain](#) (2023); and,
- [Cynllun Gweithredu Pŵer Glân 2030](#) (2024).

- 2.5.2. Mae'r ExA hefyd wedi ystyried y Nodiadau Cyngor Technegol (TANau), fel y'u rhestrir yn Nhabl A2. Trafodir polisiâu a chanllawiau cenedlaethol perthnasol yn fanylach, fel y bo'n briodol, ym Mhenodau dilynol yr Adroddiad hwn.

2.6. ADRODDIADAU AR YR EFFAITH LEOL

- 2.6.1. Cyflwynwyd Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) ar y cyd an Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy a Chyngor Sir Ddinbych [\[REP1-049\]](#). Mae Adran 2.4 yr LIR yn amlygu polisiâu cynllunio (gan gynnwys y rhai hynny o'r Cynllun Datblygu) y mae'r Cyngorau o'r farn eu bod yn ystyriaethau pwysig a pherthnasol wrth benderfynu ar y Cais hwn.

- 2.6.2. Yn ogystal â gwneud sylwadau ar bolisiâu cynllunio perthnasol a'r Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) drafft, mae'r LIR yn ymdrin ag effeithiau posibl canlynol y Datblygiad Arfaethedig:

- egwyddor datblygu;
- effeithiau ar y dirwedd a'r morlun ac effeithiau gweledol;
- ecoleg a bioamrywiaeth;

- priffyrdd, traffig a thrafnidiaeth;
- yr amgylchedd dŵr;
- sŵn a dirgryniad;
- coed a choedyddiaeth;
- treftadaeth; ac
- effeithiau cronol.

2.6.3. Cyflwynodd yr Ymgeisydd ei sylwadau ar yr LIR yn [\[REP2-085\]](#). Ystyrir y materion a godwyd yn fanylach ym Mhennod 3 yr Adroddiad hwn. Cyflwynodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) ddogfen o'r enw "LIR Gwirfoddol" [\[REP1-046\]](#) ac ymatebodd yr Ymgeisydd yn [\[REP2-086\]](#). Fodd bynnag, gan nad yw CMCC yn awdurdod lleol o fewn adran 56A PA2008, nid oes gan ei LIR Gwirfoddol statws LIR o dan a60 PA2008 ac felly mae'r ExA wedi trin y ddogfen fel cyflwyniad ysgrifenedig.

2.7. ASESIAD O'R EFFAITH AMGYLCHEDDOL

2.7.1. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn ddatblygiad y mae Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol (EIA) yn ofynnol ar ei gyfer (datblygiad EIA). Ar 5 Mai 2022, derbyniodd yr Arolygiaeth Gynllunio (yr Arolygiaeth), ar ran yr SoS, Gais Cwmpasu o dan Reoliad 10 Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017, fel y'u diwygiwyd (y Rheoliadau EIA). Yn ogystal, rhoddodd yr Ymgeisydd hysbysiad o dan Reoliad 8(1)(b) y Rheoliadau EIA ei fod yn bwriadu darparu Datganiad Amgylcheddol (ES) mewn perthynas â'r Datblygiad Arfaethedig.

2.7.2. Darparodd yr Arolygiaeth Farn Gwmpasu ar 15 Mehefin 2022 [\[APP-194\]](#), ar ran yr SoS. Yn unol â Rheoliad 6(2)(a) y Rheoliadau EIA, penderfynwyd bod y Datblygiad Arfaethedig yn ddatblygiad EIA, a chyflwynwyd ES gyda'r cais. Darparodd yr Ymgeisydd dystysgrifau i'r Arolygiaeth Gynllunio yn cadarnhau cydymffurfedd ag a56 [\[OD-003\]](#) ac a59 [\[OD-004\]](#) PA2008 a Rheoliad 16 y Rheoliadau EIA [\[OD-002\]](#) ar 10 Mai 2024.

2.7.3. At ei gilydd, mae'r ExA o'r farn bod yr ES, fel y'i hategwyd gan wybodaeth ychwanegol yn ystod yr Archwiliad, yn ddigonol i alluogi'r SoS i wneud penderfyniad yn unol â'r Rheoliadau EIA. Rhoddir ystyriaeth i ganfyddiadau'r ES ym Mhenodau dilynol yr Adroddiad hwn.

2.8. ASESIAD RHEOLIADAU CYNEFINOEDD

2.8.1. Yr SoS yw'r Awdurdod Cymwys at ddibenion Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (fel y'u diwygiwyd) ('y Rheoliadau Cynefinoedd') a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau Morol Alltraeth 2017 (fel y'u diwygiwyd) ('y Rheoliadau Morol Alltraeth'). Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn ddatblygiad y darparwyd adroddiadau Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA) ar ei gyfer. Rhoddir ystyriaeth i ddigonolrwydd yr adroddiadau HRA, gwybodaeth a thystiolaeth gysylltiedig a'r materion sy'n deillio ohonynt yn Atodiad C yr Adroddiad hwn, y mae crynodeb ohonynt ym Mhennod 7.

2.9. ASESIAD Y GYFARWYDDEB FFRAMWAITH DŴR

2.9.1. Mae Cyfarwyddeb 2000/60/EC (y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr neu'r WFD) yn gosod amcanion i atal a lleihau llygredd, gwella ecosystemau dyfrol a lliniaru effeithiau llifogydd. Mae'n darparu ar gyfer cynhyrchu Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd i reoli afonydd yn gynaliadwy. Mae'r Gyfarwyddeb wedi'i throsi'n gyfraith yng Nghymru a Lloegr gan Reoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017.

- 2.9.2. Roedd y Cais yn cynnwys asesiad WFD ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear [\[APP-120\]](#) a dyfroedd arfordirol [\[APP-088\]](#). Ychwanegwyd at yr asesiad olaf yn ystod yr Archwiliad i ymateb i faterion a godwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) [\[REP3-045\]](#). Cyflwynwyd fersiynau terfynol o asesiad WFD yr Ymgeisydd yn cynnwys gwallau a diwygiadau i derfynau'r Gorchymyn yn dilyn y cais am gael gwneud newid, erbyn Dyddiad Cau 7 [\[REP7-064\]](#) [\[REP7-057\]](#).
- 2.9.3. Aseswyd na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael unrhyw effeithiau a fyddai'n debygol o achosi i statws WFD ddirywio neu atal cyrff dŵr rhag cyflawni eu hamcanion WFD, ar yr amod y dilynir arfer gorau a chanllawiau sefydledig, yn unol â'r mesurau ymgorfforedig a amlygwyd yn yr ES Cyfrol 3, Pennod 2 (Hydroleg a Pherygl Llifogydd) [\[REP7-041\]](#) a'r Cod Ymarfer Adeiladu [\[REP7-087\]](#). Trafodir yr asesiad WFD yn fanylach ym Mhenodau 4 a 5 yr Adroddiad hwn.

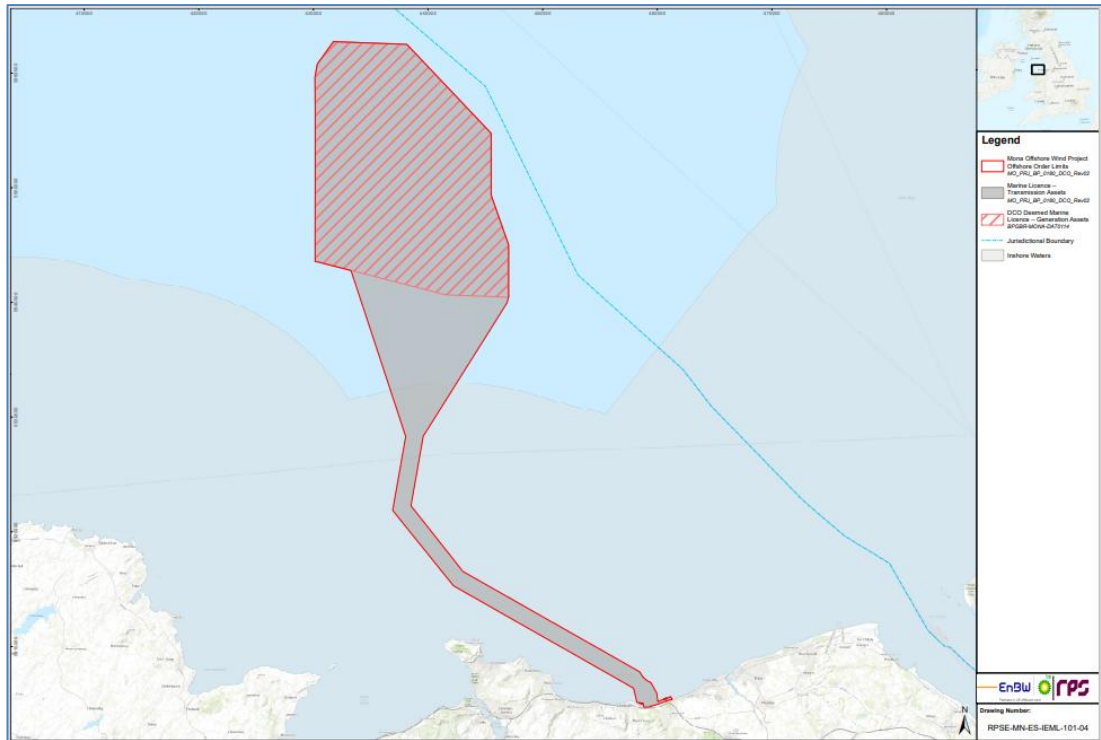
2.10. EFFEITHIAU TRAWSFFINIOL

- 2.10.1. Cynhaliodd yr Arolygiaeth ymarfer sgrinio trawsffiniol o dan Reoliad 32 y Rheoliadau EIA ar 7 Tachwedd 2022, ar ran yr SoS, yn dilyn cais gan yr Ymgeisydd am Farn Gwmpasu [\[OD-024\]](#). Ar sail y wybodaeth a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd a chan ddefnyddio dull rhagofalus, roedd yr Arolygiaeth o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn debygol o gael effaith arwyddocaol ar yr amgylchedd yng Ngweriniaeth Iwerddon a Gwlad Belg. Hysbyswyd y ddwy wladwriaeth am y Datblygiad Arfaethedig a chadarnhaodd y ddwy eu bod yn dymuno cymryd rhan yn y weithdrefn Rheoliad 32.
- 2.10.2. Cyhoeddwyd ail ymarfer sgrinio ar 30 Ebrill 2024 ar ôl i'r Cais gael ei dderbyn [\[OD-001\]](#). Yng ngoleuni'r wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd ar y cam hwn, canfu'r Arolygiaeth nad yw'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o gael effaith arwyddocaol ar yr amgylchedd yng Ngwlad Belg. Fodd bynnag, amlygwyd effaith arwyddocaol debygol ar yr amgylchedd yng Ngweriniaeth Iwerddon, o ganlyniad i effeithiau posibl ar forgludiant a mordwyo.
- 2.10.3. Yn unol â hynny, cynhaliwyd ymgynghoriad â Gweriniaeth Iwerddon ynglŷn â materion trawsffiniol o dan Reoliad 32 y Rheoliadau EIA. Arweiniodd hyn at y camau gweithredu canlynol:
- ar 13 Mai 2024, rhoddodd Gweriniaeth Iwerddon wybod i'r Arolygiaeth y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus trawsffiniol ynglŷn â'r Datblygiad Arfaethedig [\[OD-023\]](#);
 - ar 30 Mai 2024, cadarnhaodd Gweriniaeth Iwerddon y byddai ei hymgynghoriad cyhoeddus yn cael ei gynnal rhwng 12 Mehefin a 17 Gorffennaf 2024 [\[OD-022\]](#); ac
 - ar 16 Gorffennaf 2024, gwnaeth Cyngor Sir Meath gyflwyniad ysgrifenedig ynglŷn ag effeithiau cronol posibl y Datblygiad Arfaethedig gyda dwy OWF arfaethedig arall yng ngorllewin Môr Iwerddon (ffermydd gwynt Arâe Gogledd Môr Iwerddon ac Oriel) [\[OD-021\]](#).
- 2.10.4. Gan fod Llywodraeth Gwlad Belg wedi gofyn am gael cymryd rhan yn y weithdrefn ymgynghori trawsffiniol pan roddwyd gwybod iddi ar ôl yr ymarfer sgrinio cyntaf [\[OD-026\]](#), cynhaliodd yr Arolygiaeth ymgynghoriad ynglŷn â materion trawsffiniol â Gwlad Belg hefyd yn dilyn yr ail ymarfer sgrinio. Ni chafwyd ymateb gan Wlad Belg. Gwahoddwyd Gweriniaeth Iwerddon [\[OD-010\]](#) a Gwlad Belg [\[OD-006\]](#) i fynychu'r Cyfarfod Rhagarweiniol fel "Unigolion Eraill".

- 2.10.5. Gofynnodd yr ExA gwestiynau i'r Ymgeisydd ynglŷn â'r materion cronol a godwyd gan Gyngor Sir Meath (ExQ1.0.1 ac ExQ1.10.15 [\[PD-013\]](#)). Wrth ymateb [\[REP3-062\]](#), cyflwynodd yr Ymgeisydd adolygiad o'r Asesiad o Effeithiau Cronol a'r Asesiad o Effeithiau ar y Cyd [\[REP3-058\]](#) a diweddarodd y matrices sgrinio effeithiau cronol [\[REP3-008\]](#). Ymdrinnir â'r materion a godwyd trwy'r ymgynghoriad trawsffiniol yn yr adrannau pynciol perthnasol ym Mhenodau 3, 4, 5 a 6 yr Adroddiad hwn.
- 2.10.6. Mae'r ddyletswydd Rheoliad 32 yn ddyletswydd barhaus ac, ar y sail honno, mae'r ExA wedi ystyried a oes unrhyw ffeithiau wedi dod i'r amlwg i newid casgliadau sgrinio'r Arolygiaeth, hyd at adeg cau'r Archwiliad. Mae'r ExA yn fodlon bod y ddyletswyddau o dan Reoliad 32 wedi cael eu bodloni.

2.11. YR YMAGWEDD AT DRWYDDEDU MOROL

- 2.11.1. Caiff gorchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu gynnwys darpariaeth sy'n tybio bod trwydded forol wedi cael ei chyhoeddi, ond nid yn nyfroedd Cymru. Ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, mae hyn yn golygu oherwydd bod yr ardal arâe arfaethedig yn gyfan gwbl o fewn ardal alltraeth Cymru (gan ei bod y tu hwnt i derfyn 12 môr-filltir môr tiriogaethol y Deyrnas Unedig), ceisir Trwydded Forol Dybiedig (DML) ar gyfer yr asedau cynhyrchu yn y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu. Byddai'r asedau trawsyrru wedi'u lleoli yn rhanbarth glannau a môr mawr Cymru ac, yn unol â hynny, mae'r Ymgeisydd wedi gwneud cais am Drwydded Forol (ML) annibynnol ar wahân gan CNC, sef yr awdurdod trwyddedu perthnasol ar ran Gweinidogion Cymru. Ar ddiwedd yr Archwiliad, roedd CNC yn parhau i ystyried y cais ML annibynnol.
- 2.11.2. Amlinellodd Adran 1.1 y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol derfynol [\[REP7-075\]](#) ymagwedd yr Ymgeisydd at geisio trwyddedau morol ar gyfer gweithgareddau sy'n ymwneud â'r Datblygiad Arfaethedig. Fel y gwelir yn Ffigur 5 isod, dangosodd y Rychwant Dangosol Trwyddedau Morol [\[APP-013\]](#) y gorgyffyrddiad gofodol rhwng y ddwy ardal trwydded forol. Dangosodd y Rychwant Dangosol Cydsyniadau – Croestoriad [\[APP-014\]](#) ba elfennau o'r seilwaith arfaethedig sy'n dod o fewn pob un o'r trwyddedau morol. Trafodir darpariaethau'r DML ddrafft derfynol ym Mhenodau 5, 6 a 10 yr Adroddiad hwn.

Ffigur 5: Rhychwant dangosol y DML a'r Drwydded Forol annibynnol (ffynhonnell: [APP-013])

2.12. GORCHMYNION CYDSYNIAD DATBLYGU A WNAED

2.12.1.

Mae'r tabl ar dudalennau 7-8 Memorandwm Esboniadol terfynol yr Ymgeisydd [REP7-010] yn rhestru'r DCOau a wnaed y mae erthyglau'r DCO drafft wedi'u seilio arnynt. Lle y bo'n berthnasol, ymdrinnir â chynsail mewn Gorchmynion a wnaed ym Mhennod 10 yr Adroddiad hwn.

3. MATERION TROSWAOL

3.1. ANGEN

CYFLWYNIAD

3.1.1. Mae'r adran hon yn ystyried yr angen troswaol am y Datblygiad Arfaethedig.

3.1.2. Wrth ystyried angen isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- Adran 3 y Datganiad Polisi Cenedlaethol Troswaol ar gyfer Ynni EN-1 (NPS EN-1);
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3);
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5);
- polisïau perthnasol Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

3.1.3. Amlinellodd yr Ymgeisydd yr angen am y Datblygiad Arfaethedig yn adran 1.4 y Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#), gan gyfeirio at y gefnogaeth i ynni carbon isel mewn polisïau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol a rôl gwynt alltraeth wrth gyflawni targedau ynni adnewyddadwy Cymru a'r Deyrnas Unedig ar gyfer 2030 a 2050.

3.1.4. Datganodd yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad arwyddocaol at yr angen brys i gyflawni diogeledd ynni a lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) yn sylweddol. Amlinellodd fod y Llywodraeth wedi dangos bod angen seilwaith o'r math hwn ac y dylid rhoi pwys sylweddol i'r cyfraniad y byddai prosiectau'n ei wneud at fodloni'r angen hwn. Yn arbennig, mae'r Llywodraeth wedi dod i'r casgliad fod blaenoriaeth genedlaethol allweddol (CNP) i ddarparu seilwaith carbon isel o arwyddocâd cenedlaethol, gan gynnwys gwynt alltraeth.

3.1.5. I grynhoi, dadleuodd yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig:

- yn fath o seilwaith ynni y cadarnhawyd ei fod yn angenrheidiol yn NPS EN-1 ac NPS EN-3 er mwyn i'r Deyrnas Unedig ddatgarboneiddio ei heconomi a chyflawni diogeledd ynni a Sero Net;
- yn seilwaith ynni carbon isel y mae'r Llywodraeth wedi dod i'r casgliad ei fod yn flaenoriaeth genedlaethol allweddol (CNP) o ran cynhyrchu a thrawsyrro, fel y cadarnheir gan baragraffau 3.3.62 a 4.2.5 NPS EN-1, paragraffau 2.1.7 a 2.1.8 NPS EN-3 a pharagraff 2.12.7 NPS EN-5;
- yn cyfrannu'n sylweddol tuag at yr angen brys cydnabyddedig yn y Deyrnas Unedig i sicrhau bod seilwaith ynni carbon isel CNP newydd yn cael ei 'gyflwyno cyn gynted â phosibl' (NPS EN-1 paragraff 3.3.58);
- yn cyfrannu tuag at ran y Deyrnas Unedig mewn bodloni Addewid Ynni Adnewyddadwy ac Effeithlonrwydd Ynni Byd-eang diwygiedig COP 28 a gytunwyd yn ddiweddar i dreblu capasiti cynhyrchu ynni adnewyddadwy'r byd erbyn 2030;
- yn cyfrannu tuag at darged Strategaeth Diogeledd Ynni Prydain a ddiwygiwyd yn ddiweddar o 50 GW o wynt alltraeth erbyn 2030 a amlinellwyd yn Natganiad Diogeledd Ynni 2022 Llywodraeth y Deyrnas Unedig;

- yn helpu i gyrraedd targed diwygiedig Llywodraeth y Deyrnas Unedig yn y Ddeddf Newid Hinsawdd o allyriadau nwyon tŷ gwydr 'sero net' ar gyfer y flwyddyn 2050 (h.y. i fod 100% yn is na lefelau 1990) er mwyn bodloni ei rhwymedigaethau o dan gytundebau newid hinsawdd rhyngwladol;
- yn yr un modd, yn helpu i gyrraedd nod Deddf yr Amgylchedd (Cymru) o leihau allyriadau 100% erbyn 2050; ac
- yn helpu i fodloni cynnydd yn y galw am drydan yn y dyfodol wrth i sectorau sy'n defnyddio llawer o ynni newid o gael eu pwerau gan danwyddau ffosil i ddefnyddio trydan.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 3.1.6. Nid oedd yr angen cyffredinol am y Datblygiad Arfaethedig yn fater a ddadleuwyd gan y partïon yn ystod yr Archwiliad.
- 3.1.7. Yn eu LIR [\[REP1-049\]](#), cadarnhaodd Cyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) nad oeddent yn gwrthwynebu egwyddor y datblygiad a'u bod yn cydnabod statws y Datblygiad Arfaethedig fel seilwaith CNP o dan bolisi'r NPS. Yn ei Sylw Ysgrifenedig (WR), datganodd Llywodraeth Cymru (LIC) fod y Datblygiad Arfaethedig yn gyfle i ddod â Chymru yn agosach at gyflawni ei thargedau datgarboneiddio ac y byddai'n cyfrannu tuag at dargedau ynni adnewyddadwy ar gyfer Cymru, o ganlyniad.
- 3.1.8. Mae NPS EN-1 yn nodi bod angen cryn dipyn o seilwaith ar raddfa leol a chenedlaethol i gynhyrchu'r ynni sy'n ofynnol ar gyfer y Deyrnas Unedig a sicrhau y gellir ei gludo i'r mannau lle y mae ei angen. Amcanion y Llywodraeth ar gyfer y system ynni yw sicrhau bod y cyflenwad ynni bob amser yn aros yn ddiogel, yn ddibynadwy, yn fforddiadwy ac yn gyson ag allyriadau sero net yn 2050.
- 3.1.9. Mae NPS-EN3 yn nodi bod cynhyrchu o ffynonellau adnewyddadwy yn elfen hanfodol o'r newid i sero net a chyrraedd targedau statudol y Llywodraeth ar gyfer y chweched gyllideb garbon (CB6), sy'n mynnu bod y Deyrnas Unedig yn lleihau allyriadau GHG 78% erbyn 2035 o gymharu â lefelau 1990. Yn y Strategaeth Sero Net (2021), ymrwymodd y Llywodraeth i weithredu, fel y bydd holl drydan y Deyrnas Unedig yn dod o ffynonellau carbon isel erbyn 2035. Atgyfnerthwyd uchelgeisiau ymhellach yn Strategaeth Diogeled Ynni Prydain (2022) a'r Cynllun Twf (2022), yn ogystal â phwysigrwydd mynd i'r afael â pha mor agored yw'r Deyrnas Unedig i ddylanwad prisiau olew a nwy rhyngwladol a lleihau ei dibyniaeth ar olew a nwy wedi'u mewnfurio, gan gynnwys uchelgais i gyflawni hyd at 50 gigawat (GW) o ynni gwynt alltraeth erbyn 2030. Yn fwy diweddar, cyhoeddodd y Llywodraeth Gynllun Gweithredu Pŵer Glân 2030 (2024), sy'n amlinellu llwybr tuag at system pŵer glân erbyn 2030. Er mwyn cyflawni hyn yn llwyddiannus, mae'r cynllun yn datgan y bydd angen cyflwyno capasiti ynni glân newydd yn gyflym ar draws y Deyrnas Unedig gyfan, gan gynnwys 43-50 GW o ynni gwynt alltraeth.
- 3.1.10. Mae Rhan 3 NPS EN-1 yn esbonio pam mae'n ystyried bod angen symiau sylweddol o seilwaith ynni ar raddfa fawr i fodloni ei amcanion ynni a pham mae'r Llywodraeth o'r farn bod yr angen yn frys. Mae gwynt alltraeth o fewn cwrdd NPS EN-1 ac amlygwyd ei fod yn un o'r ffyrdd rhataf o gynhyrchu trydan, gan helpu i leihau costau a darparu cyflenwad trydan glân a diogel. Yn ogystal, mae dadansoddiad y Llywodraeth yn dangos bod system ddiogel, ddibynadwy, fforddiadwy sy'n gyson â sero net yn 2050 yn debygol o fod wedi'i ffurfio'n bennaf o ynni gwynt a solar.
- 3.1.11. Mae paragraff 3.2.6 NPS EN-1 yn datgan y dylai ceisiadau am gydsyniad datblygu ar gyfer seilwaith o'r fath sy'n dod o dan yr NPS gael eu hasesu ar y sail bod angen

seilwaith o'r fath hwnnw a bod yr angen yn frys. Yn ogystal, mae'n mynd ymlaen i ddatgan y dylid rhoi pwys sylweddol i'r angen hwn.

Ystyriaeth yr ExA

- 3.1.12. Mae'r ExA yn cytuno ag achos yr Ymgeisydd, sef bod NPS EN-1, o'i ystyried gyda deddfwriaeth, polisïau a chanllawiau eraill, yn dangos rhagdybiaeth gref o blaid datblygu prosiectau gwynt alltraeth fel y Datblygiad Arfaethedig, a fyddai'n bodloni amcanion ynni'r Llywodraeth trwy gyfrannu at:
- ddarparu cyflenwad diogel (trwy leihau'r ddibyniaeth ar olew a nwy wedi'u mewnforio a pheidio â dibynnu ar un math o danwydd neu ddull cynhyrchu);
 - darparu system ddibynadwy, fforddiadwy; a
 - sicrhau bod y system yn gyson â sero net.
- 3.1.13. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad sylweddol tuag at gyflawni'r targed o hyd at 50GW o ynni gwynt alltraeth erbyn 2030. Fel y sicrhau gan Ofyniad 2 (R2) y dDCO, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gallu darparu hyd at 96 o dyrbinau gwynt ag allbwn o fwy na 350 megawatt (MW) o ynni adnewyddadwy. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cynhyrchu digon o drydan adnewyddadwy ym mlwyddyn un i bweru dros 1.3 miliwn o aelwydydd ledled Cymru a Lloegr. Yn gyffredinol, byddai hyn yn bodloni oddeutu 35% o ddefnydd trydan domestig blyneddol Cymru y flwyddyn, gan felly wneud cyfraniad sylweddol tuag at darged Cymru o 100% o ynni adnewyddadwy erbyn 2050 (Deddf yr Amgylchedd (Cymru)) a'r targed ym Mholisi 27 Cymru'r Dyfodol i 70% o'r ynni a ddefnyddir gael ei gynhyrchu o ynni adnewyddadwy erbyn 2030.
- 3.1.14. Mae'r ExA yn cydnabod bod y Llywodraeth wedi amlygu blaenoriaeth genedlaethol allweddol (CNP) am seilwaith carbon isel o arwyddocâd cenedlaethol, fel y Datblygiad Arfaethedig (paragraff 4.2.4 NPS EN-1) a bod achos angen yr Ymgeisydd yn cyfeirio at hyn. Fodd bynnag, mae NPS EN-1 yn egluro nad yw'r polisi CNP yn creu achos angen na phwysoliad ychwanegol neu gronol i'r hyn sydd eisoes wedi'i amlinellu ar gyfer pob math o seilwaith ynni. Felly, byddai'r polisi CNP yn berthnasol dim ond ar ôl ystyried yr achos angen, effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig a chymhwyso'r hierarchaeth liniaru yn y ffordd arferol. Fel y cyfryw, Pennod 8 yr Adroddiad hwn yw'r lle cywir i ystyried hyn, gan gyfeirio at unrhyw effeithiau gweddillol a amlygwyd ar ôl i'r holl faterion penodol i'r prosiect gael eu hystyried.

CASGLIADAU

- 3.1.15. Mae'r angen brys am ynni gwynt alltraeth ar gyfer diogeledd ynni a sero net wedi'i gadarnhau gan yr NPSau. Daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad ystyrlon at fodloni'r angen hwn, yn helpu â'r newid i system carbon isel ac yn cyd-fynd yn gyffredinol â'r NPSau dynodedig.
- 3.1.16. Daw'r ExA i'r casgliad, ni waeth am ystyried materion sy'n benodol i'r prosiect, fod y ddadl ynglŷn â'r angen troswaol am y Datblygiad Arfaethedig yn gryf iawn o ran bodloni'r angen brys am ynni carbon isel, y gallu i'w ddarparu o fewn graddfa amser resymol i fodloni gofynion cynyddol am ynni a sicrhau cyflenwad diogel. Felly, mae'r ddadl angen cyffredinol yn pwysu'n drwm o blaid gwneud y Gorchymyn a rhoddir pwys cadarnhaol sylweddol iawn iddo yn y cydbwysedd cynllunio.
- 3.1.17. Yn unol â pharagraff 4.1.3 NPS EN-1, y man cychwyn, felly, yw rhagdybiaeth o blaid rhoi cydsyniad datblygu oni bai bod polisïau mwy penodol a amlinellir yn yr NPSau

perthnasol yn dangos yn glir y dylid gwrthod rhoi cydsyniad, ac yn ddarostyngedig i'r darpariaethau yn PA2008.

3.2. DEWISIADAU AMGEN

CYFLWYNIAD

3.2.1. Mae'r adran hon yn archwilio'r dewisiadau amgen a ystyriwyd gan yr Ymgeisydd wrth ddiffinio a dylunio'r Datblygiad Arfaethedig.

3.2.2. Wrth ystyried dewisiadau amgen isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- Adran 4 y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1);
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig paragraff 2.2.119;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig paragraff 2.2.8;
- polisiâu perthnasol Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WMNP), Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin a Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

3.2.3. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion a gododd yn ystod yr Archwiliad ynglŷn â dewisiadau amgen penodol i safle, lle y ceir gofynion penodol yn ymwneud â chaffael gofodol neu safleoedd cynefinoedd, neu lle mae'r NPS yn gosod gofyniad polisi i ystyried dewisiadau amgen. Ystyrir y rhain, lle y bo'n berthnasol, yn adrannau pynciau unigol yr Adroddiad hwn.

Y CAIS

3.2.4. Roedd ystyriaeth yr Ymgeisydd o ddewisiadau amgen wedi'i chynnwys ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1): Dewisiadau Amgen a Dethol Safle (y bennod a gyflwynwyd gyda'r ES oedd [\[APP-051\]](#) a chyflwynwyd fersiwn wedi'i diweddaru yn cynnwys mân ddiwygiadau erbyn Dyddiad Cau 7 [\[REP7-029\]](#)). Mae Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1) yn disgrifio'r broses dethol safle a'r dull a ddefnyddiwyd i ddatblygu a mireinio dyluniad y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ES:

- yn amlinellu'r dull a ddefnyddiwyd i ddiffinio ffiniau gofodol a rhannau cyfansawdd y Datblygiad Arfaethedig;
- yn esbonio'r penderfyniadau lleoli a wnaed; ac
- yn manylu ar y dewisiadau amgen rhesymol a ystyriwyd, gan gynnwys opsiynau lleoliad a seilwaith.

3.2.5. Mae Atodiad 4.2 (Cyfrol 5): Adroddiad BRAG Dethol Safle [\[APP-082\]](#) yn berthnasol hefyd, sy'n crynhoi'r gwelliannau a wnaed i'r opsiynau seilwaith ar y tir yn dilyn yr ymarfer ymgynghori â rhanddeiliaid a'r adborth ymgynghori dilynol a gafwyd yn rhan o'r Adroddiad Gwybodaeth Amgylcheddol Ragarweiniol (PEIR). Mae'n disgrifio'r gwaith technegol ychwanegol dilynol a wnaed i ddewis a mireinio'r seilwaith ar y tir a dadansoddiad BRAG (du-coch-oren-gwyrdd) ychwanegol a gynhaliwyd gan yr Ymgeisydd.

3.2.6. Ystyriwyd y broses dethol safle mewn 6 cham:

- Cam 1 – Amlygu ardal Cytundeb ar gyfer Les (AfL) (adran 4.7 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1));
- Cam 2 – Amlygu Pwynt Rhyng-gysylltu (POI) (adran 4.8);
- Cam 3 – Amlygu ardaloedd chwilio ar y tir ac ar y môr ar gyfer cwrmpasu (Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol (EIA)) (adran 4.9);
- Cam 4 – Mireinio'r prosiect ar gyfer PEIR (adran 4.10);
- Cam 5 – Mireinio dyluniad y prosiect ymhellach ar ôl adolygu'r ymatebion i'r ymgynghoriad statudol ac astudiaethau EIA ychwanegol (adran 4.11); a
- Cam 6 – Dyluniad terfynol ar gyfer y cais (adran 4.12)

3.2.7. Y dull a ddefnyddiwyd gan yr Ymgeisydd oedd amlygu lleoliad seilwaith y prosiect trwy ymgysylltu'n gynnar â rhanddeiliaid, gyda'r nod o amlygu safleoedd a llwybrau a oedd yn dderbyniol yn amgylcheddol, ac yn gallu cael eu cyflawni a'u cydsynio, ar yr un pryd â galluogi trosglwyddo buddion hirdymor yr ynni rhataf i'r defnyddiwr.

3.2.8. Ystyriodd y broses ystyriaethau amgylcheddol, ffisegol, technegol, masnachol a chymdeithasol, yn ogystal â gofynion peirianegol, a chyflwynwyd dewisiadau amgen ymarferol allweddol ar gyfer ymgynghoriad trwy naill ai'r broses gwmpasu, y Broses Cynllun Tystiolaeth (EPP), neu drwy'r ymgynghoriad statudol ar y PEIR. Roedd pob cam o'r broses dethol safle'n rhan o broses ddylunio ailadroddol a gynhaliwyd i amlygu'r lleoliadau a'r cyfluniad mwyaf addas ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Arweiniodd y broses hon at fireinio'r Datblygiad Arfaethedig fel yr aseswyd yn yr ES ac y diffiniwyd yng Ngorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) gan gynnwys yr elfennau canlynol:

- Ardal Arâe Mona wedi'i mireinio, a leihaodd yr ôl troed cyfan o oddeutu 450km² yn y PEIR i 300km² ar gyfer y Cais.
- Lleihau uchafswm nifer y tyrbinau gwynt o 107 i 96.
- Un coridor ceblau alltraeth a ffefrir.
- Glanfa wedi'i mireinio yn Llanddulas a oedd yn cynnwys ymrwymiad i dechnegau di-ffos o dan y parth rhynglanwol, amddiffynfeydd môr, llwybr troed arfordir Gogledd Cymru, safle tirlenwi hanesyddol, llinell reilffordd, cefnffordd yr A55, yr A547 a wal restredig Gradd II Castell Gwrych.
- Un llwybr coridor ceblau ar y tir a ffefrir 74m i 100m o led gyda mynedfeydd a chyfadeiladau adeiladu dros dro cysylltiedig.
- Ymrwymiad i nifer o groesfannau di-ffos wrth gyrff dŵr, gwrychoedd, priffyrdd cyhoeddus a chyfleustodau.
- Un safle is-orsaf ar y tir a ffefrir ac wedi'i fireinio, gyda mynedfeydd a chyfadeiladau adeiladu dros dro cysylltiedig.
- Ymrwymiad i is-orsaf ar y tir wedi'i hinswleiddio â nwy (GIS) ag uchafswm ôl troed llai, sef 65,000m², ac uchafswm uchder llai, sef 15m.
- Nifer o ardaloedd lliniaru a digolledu i liniaru'n ddigonol ar gyfer effeithiau ecolegol ac effeithiau sy'n gysylltiedig â'r dirwedd.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

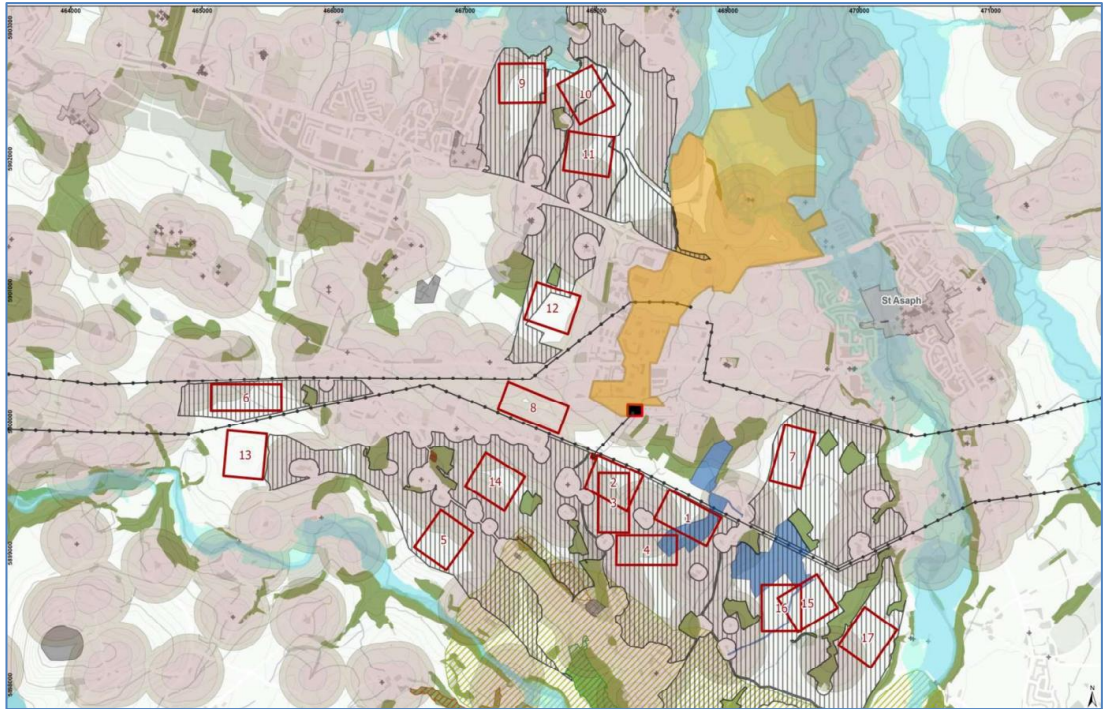
3.2.9. Nid oedd LIR [\[REP1-049\]](#) Cyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) wedi codi unrhyw faterion penodol yn ymwneud â dewisiadau amgen na dethol safle, ac nid oeddent yn gwrthwynebu egwyddor y Datblygiad Arfaethedig. Trafodwyd dewisiadau amgen, yn enwedig y safle a ddewiswyd ar gyfer yr is-orsaf ar y tir, yn ISH3 [\[EV3-002\]](#).

3.2.10. Mynegodd nifer o Bartïon â Buddiant (IPau) bryderon ynglŷn â'r ymagwedd strategol at ddewisiadau amgen ar gyfer y seilwaith ar y tir (gweler er enghraifft [\[RR-082\]](#), [\[REP1-086\]](#) a [\[REP1-083\]](#)). Roedd pryderon yn ymwneud â'r rhesymeg neu'r cyfiawnhad dros ddiystyru dewisiadau amgen, gan gynnwys y broses dethol safle ar

gyfer yr is-orsaf ar y tir a'i mynedfa, y llwybr ar gyfer ceblau a lleoliad y lanfa. Gwnaed cyflwyniadau hefyd ynglŷn â dewisiadau amgen strategol fel llinellau uwchben a'r ystyriaeth a roddwyd i gydleoli neu rannu asedau, yn ogystal â phryderon ynglŷn â diffyg ymgynghori neu ymgysylltu drwy gydol y broses.

Yr is-orsaf ar y tir

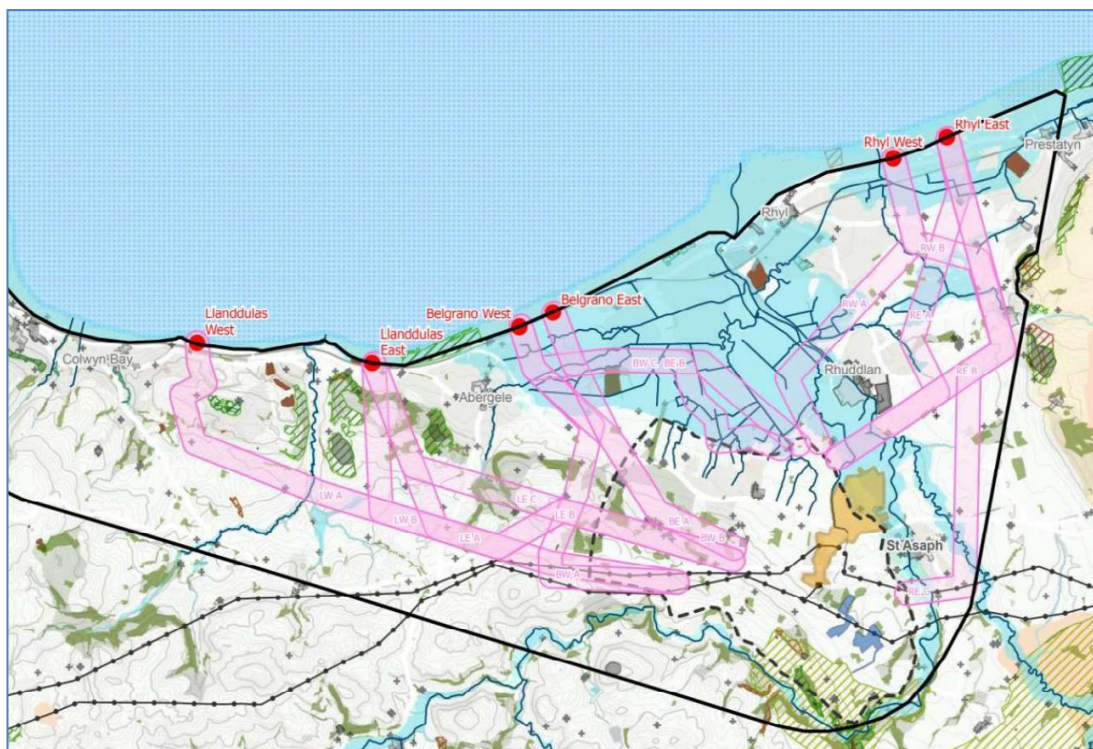
- 3.2.11. Roedd materion a godwyd ynglŷn â'r broses dethol safle ar gyfer yr is-orsaf ar y tir yn ymwneud â'r diffyg ystyriaeth a roddwyd i safleoedd tir llwyd ac anaddasrwydd cysylltiad rheiddiol unigol [\[REP1-086\]](#). Cyfeiriodd Mr a Mrs Hussey hefyd at y ffaith bod y safle wedi cael ei ddiystyru'n flaenorol gan Fferm Wynt Alltraeth (OWF) Awel y Môr (AyM) oherwydd nifer o risgiau ac effeithiau [\[REP1-086\]](#). Awgrymwyd dewisiadau amgen posibl yn lle'r fynedfa i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, hefyd [\[RR-082\]](#).
- 3.2.12. Yn ISH3 [\[EV3-002\]](#), archwiliwyd dewisiadau amgen a dethol safle yn fanylach. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei fod wedi cynnal proses dethol safle drwyadl a chadarn mewn perthynas â phob agwedd ar y Datblygiad Arfaethedig, yr oedd y rhesymeg a'r cyfiawnhad llawn ar ei chyfer wedi'u cynnwys ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1), a ategwyd gan Atodiad 4.2 (Cyfrol 5). Esboniodd yr Ymgeisydd hefyd ei fod wedi cyflwyno dyluniad y prosiect i Gomisiwn Dylunio Cymru yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, a gadarnhaodd fod proses dethol safle'r Ymgeisydd yn gynhwysfawr ac yn drylwyr.
- 3.2.13. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod y Grid Cenedlaethol wedi amlygu Bodelwyddan fel y pwynt rhyng-gysylltu trwy'r broses Dylunio Rhwydwaith Cyfannol (HND) yn 2022, ac felly dim ond is-orsaf hon y Grid Cenedlaethol a ystyriwyd yn rhan o'r broses dethol safle fanwl. Amlinellodd yr Ymgeisydd ei fod wedi defnyddio dull lefel uchel o amlygu ac asesu lleiniau tir, gan rannu'r ardal chwilio'n barthau, amlygu'r parthau a ffeirir ac yna amlygu lleiniau tir o fewn pob parth a ffeirir. Yna, cynhaliodd yr Ymgeisydd asesiad BRAG o bob un o'r lleiniau tir yn y parthau a ffeirir cyn ymgynghori. Rhestrwyd yr egwyddorion arweiniol ar gyfer dewis safle'r is-orsaf yn Nhabl 4.16 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) ac roeddent yn cynnwys:
- ceisio cysylltiad economaidd ac effeithlon â'r grid (lleoli'r is-orsaf mor agos â phosibl i'r Pwynt Cysylltu â'r Grid Cenedlaethol);
 - dilyn Rheolau Horlock a fabwysiadwyd gan National Grid Electricity Transmission (2003) (a grynhoir yn Nhabl 4.6 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1); ac
 - osgoi nodweddion sensitif allweddol lle y bo modd a, lle nad oes modd, sicrhau y gellid lliniaru effeithiau.
- 3.2.14. Rhoddodd yr Ymgeisydd esboniad manwl o'r broses dethol safle a gynhaliwyd wrth fireinio lleoliad yr is-orsaf ar y tir (gweler y crynodeb o wrandawriad [\[REP4-032\]](#)). Tynnodd yr Ymgeisydd sylw hefyd at Ffigur 4.16 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) (a ddangosir yn Ffigur 6 isod) a ddangosodd y rhestr hir o leoliadau posibl ar gyfer yr is-orsaf ar y tir. Yn [\[REP2-078\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd er na ddiystyriwyd safleoedd tir llwyd, nad oedd yn gallu amlygu unrhyw rai a oedd ar gael ac yn ddigon mawr i ymdopi â'r seilwaith. Dywedodd yr Ymgeisydd hefyd ei fod wedi ystyried y materion a godwyd ym mhroses dethol safle AyM, ond ei fod yn credu bod y risgiau sy'n gysylltiedig â'r safle wedi cael eu lliniaru gymaint â phosibl. O ran y fynedfa, nododd yr Ymgeisydd fod chwe opsiwn posibl wedi cael eu hystyried pan ddewiswyd safle'r is-orsaf ar y tir, y gellid gweld yr asesiad BRAG ar eu cyfer yn Nhabl 1.5 Atodiad 4.2 (Cyfrol 5) [\[APP-082\]](#).

Ffigur 6: Rhestr hir o opsiynau ar gyfer lleoliad yr is-orsaf ar y tir (ffynhonnell: Ffigur 4.16 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-029\]](#))

Llwybr y ceblau a'r lanfa

- 3.2.15. Yn adran 10 ei WR [\[REP1-083\]](#), amlinellodd Mr Parry, ar ran Harriet Mary Parry, Robert Wynne Parry, Griffith Wynne Parry ac Elizabeth Wynne Wade (Parry-Wade), bryderon penodol ynglŷn â'r ymagwedd, y rhesymeg a'r cyfiawnhad ar gyfer proses dethol safle'r lanfa, a heriodd y penderfyniad i ddiystyru'r opsiynau coridor ceblau Gorllewin y Rhyl A, Gorllewin Belgrano C a Dwyrain Belgrano B (a ddangosir yn Ffigur 7 isod). Roedd y broses dethol safle ar gyfer y lanfa yn arbennig yn achos pryder i Parry-Wade drwy gydol yr Archwiliad (gweler [\[REP3-108\]](#), [\[REP4-121\]](#), [\[REP5-116\]](#), [\[REP6-145\]](#) a [\[REP7-157\]](#)).

Ffigur 7 Rhestr hir o opsiynau ar gyfer y coridor ceblau ar y tir (ffynhonnell: Ffigur 4.15 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [REP7-029])

- 3.2.16. Erbyn Dyddiad Cau 2, [REP2-082], ymatebodd yr Ymgeisydd a thynnodd sylw at Dabl 4.15 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1), a roddodd grynodedb o'r adolygiad o'r lanfa, a Thabl 4.17 a roddodd grynodedb o'r dadansoddiad o'r opsiynau ar gyfer y coridor ceblau ar y tir. Esboniodd yr Ymgeisydd na ystyriwyd bod lleoliadau'r lanfa yng Ngorllewin Belgrano a Dwyrain Belgrano yn ymarferol gan nad oedd y lled sy'n ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar gael yn y lleoliadau hyn.
- 3.2.17. Cydnabu'r Ymgeisydd mai'r llwybr gorau ar gyfer y cysylltiad â'r grid ar y tir, yn gyffredinol, fyddai'r llwybr byrraf o'r lanfa i Is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan, ac y byddai'r llwybr terfynol yn cyflawni hyn i bob pwrpas, o fewn y cyfyngiadau amgylcheddol, technegol a chymdeithasol a amlygwyd ar hyd y llwybr ceblau arfaethedig ar y tir. Er nad y llwybr terfynol oedd yr un byrraf fel yr hed y frân, roedd hyn o ganlyniad i gyfyngiadau, fel topograffeg. At ei gilydd, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y llwybr arfaethedig yn ystyried adborth gan randdeiliaid ar yr un pryd â chyflawni cydbwysedd rhwng cyfyngiadau amgylcheddol a thechnegol.

Dewisiadau amgen strategol/ rhannu asedau

- 3.2.18. Honnodd Parry-Wade hefyd, o ran y llwybr ceblau arfaethedig, nad oedd yr Ymgeisydd wedi ystyried defnyddio polion neu beilonau, naill ai'n llawn neu'n rhannol, neu rannu llwybr â darparwyr eraill fel OWF Gwynt y Môr (GyM) a/neu OWF AyM [REP1-083].
- 3.2.19. Yn [REP2-082], esboniodd yr Ymgeisydd nad oedd defnyddio polion/ peilonau presennol ar ben y tir yn opsiwn ymarferol gan na allai'r Ymgeisydd reoli offer/ cyfarpar sy'n eiddo i bartïon eraill ac, o safbwynt iechyd a diogelwch, ni fyddai'n bosibl sicrhau amodau gwaith diogel heb ynysu asedau trydydd parti. O ran defnyddio ceblau newydd ar y tir ar bolion/ peilonau, naill ai'n llawn neu'n rhannol, tynnodd yr Ymgeisydd sylw at Dabl 4.8 ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1). Dangosodd

y tabl hwn fod llinellau uwchben wedi cael eu hystyried ond eu diystyru er mwyn lleihau effeithiau amgylcheddol posibl cysylltiedig, yn ymwneud yn bennaf â'r effaith weledol hirdymor sy'n gysylltiedig â pheilonau mawr, sef prif fesur lliniaru i leihau'r potensial ar gyfer effeithiau ar y dirwedd ac adnoddau gweledol.

- 3.2.20. O ran y potensial ar gyfer cydlynu rhannu asedau ag asedau trawsyrru ar y tir GyM ac AyM, dywedodd yr Ymgeisydd fod y cydsyniad ar gyfer AyM wedi cael ei lunio ar gyfer y prosiect hwnnw yn unig ac nad oedd yn gallu gorfodi'r prosiectau hyn i gydlynu'n strategol. Gwnaed y penderfyniad terfynol ar y pwynt cysylltu a'r math o gysylltiad (wedi'i gydlynu neu reiddiol unigol) gan y Grid Cenedlaethol.
- 3.2.21. Yn ISH3 [\[EV3-002\]](#), gofynnodd yr ExA a ystyriwyd cydleoli'r is-orsaf ar y tir â datblygiad a gydsyniwyd neu ddatblygiad presennol yng nghyffiniau Bodelwyddan. Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi ystyried yr opsiwn hwn ond nad oedd digon o le ar gael i leoli datblygiadau a gydsyniwyd/ presennol gyda'r Datblygiad Arfaethedig. Derbyniodd yr Ymgeisydd mai cydleoli'r seilwaith fyddai'r opsiwn amgenach, ond roedd o'r farn bod yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cyflawni hyn trwy fod mor agos â phosibl i is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan a llinellau pŵer uwchben presennol.

Ystyriaeth yr ExA

- 3.2.22. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi dangos dull rhesymol a rhesymegol o ystyried dewisiadau amgen, gan amlinellu'r camau perthnasol wrth ddylunio a mireinio'r Datblygiad Arfaethedig ar gyfer ardal yr arâe alltraeth, y lanfa, yr asedau trawsyrru ar y tir a'r is-orsaf ar y tir. Mae Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1) yn cynnwys disgrifiad llawn o'r dewisiadau amgen gofodol a daearyddol a ystyriwyd a, lle y bo'n briodol, yr effeithiau amgylcheddol sy'n gysylltiedig â'r gwahanol opsiynau.
- 3.2.23. Mae'r ExA o'r farn bod dewisiadau amgen wedi cael eu hystyried mewn modd cymesur gan ddefnyddio methodoleg BRAG i gymharu'r effeithiau cadarnhaol a negyddol rhwng safleoedd yn glir ac yn uniongyrchol. Bu'r broses dethol safle a dewisiadau amgen yn destun dadansoddiad o gyfyngiadau amgylcheddol, cymdeithasol a pheirianegol, a datblygwyd dewisiadau amgen ymarferol allweddol ar gyfer ymgynghoriad naill ai trwy'r broses gwmpasu, yr EPP neu drwy'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd yn y PEIR.

CASGLIADAU

- 3.2.24. Yng ngoleuni'r uchod, daw'r ExA i'r casgliad fod ystyriaeth ddigonol wedi'i rhoi i ddewisiadau amgen a bod y gofyniad deddfwriaethol o dan Reoliad 14(2)(d) Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017 ('y Rheoliadau EIA') i ystyried dewisiadau amgen yn rhan o'r broses Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA) wedi cael ei fodloni.
- 3.2.25. Mae NPS-EN1 yn datgan bod rhaid i ymgeiswyr gynnwys gwybodaeth yn eu ES am y dewisiadau amgen rhesymol a astudiwyd ganddynt, gan gynnwys syniad o'r prif resymau dros ddewis yr ymgeisydd, gan ystyried yr effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd ac yn cynnwys, lle y bo'n berthnasol, ymarferoldeb technegol a masnachol. Mae'r ExA yn fodlon bod Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1) ac Atodiad 4.2 (Cyfrol 5) yn darparu digon o fanylion am y dewisiadau amgen rhesymol a ystyriwyd gan yr Ymgeisydd a'r rhesymau dros ei ddewis, gan ystyried yr effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd ac yn cynnwys, lle y bo'n berthnasol, ymarferoldeb technegol a masnachol. Mae'r Ymgeisydd hefyd wedi dangos sut mae wedi rhoi sylw dyladwy i Reolau Horlock.

- 3.2.26. Felly, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi bodloni gofynion polisi NPS EN-1, NPS EN-3 ac NPS EN-5 wrth ystyried dewisiadau amgen strategol.

4. MATERION AR Y TIR

4.1. TIRWEDD A GWELEDOL

CYFLWYNIAD

Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar y dirwedd a'i effeithiau gweledol, yn ymwneud ag adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r gwaith ar y tir. O ran effeithiau ar y morlun a'r dirwedd ac effeithiau gweledol sy'n gysylltiedig â'r gwaith alltraeth, cyfeirwch at adran 5.1 yr Adroddiad hwn.

4.1.1. Wrth archwilio'r effeithiau ar y dirwedd a'r effeithiau gweledol isod, mae'r ExA wedi ystyried:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.10;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adrannau 2.2, 2.9, a 2.11;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys y polisiau perthnasol ym Mholisi Cynllunio Cymru (PPW 12).

Y CAIS

Asesiad Tirwedd a Gweledol

4.1.2. Cynhwyswyd Asesiad o'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Weledol (LVIA) yr Ymgeisydd ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-046\]](#). Roedd yr asesiad hwn yn cynnwys cyfres o ddelweddau o'r dirwedd, a ddarparwyd yn Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7), [\[APP-157\]](#), [\[APP-158\]](#), ac [\[APP-159\]](#). Darparwyd delweddau ychwanegol yn ystod yr Archwiliad erbyn Dyddiad Cau 3 [\[REP3-047\]](#) [\[REP3-048\]](#). Disgrifiwyd cymeriad sylfaenol y dirwedd yn Atodiad 6.2 yr ES (Cyfrol 7), rhan 1 [\[APP-153\]](#) a rhan 2 [\[APP-154\]](#).

4.1.3. Roedd dogfennau eraill ategol yn cynnwys:

- Atodiad 6.1 yr ES (Cyfrol 7): Cyd-destun polisi cynllunio adnoddau gweledol a'r dirwedd [\[APP-152\]](#); ac
- Atodiad 6.3 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad technegol gwaelodlin weledol – datblygiad ar y tir [\[APP-155\]](#).

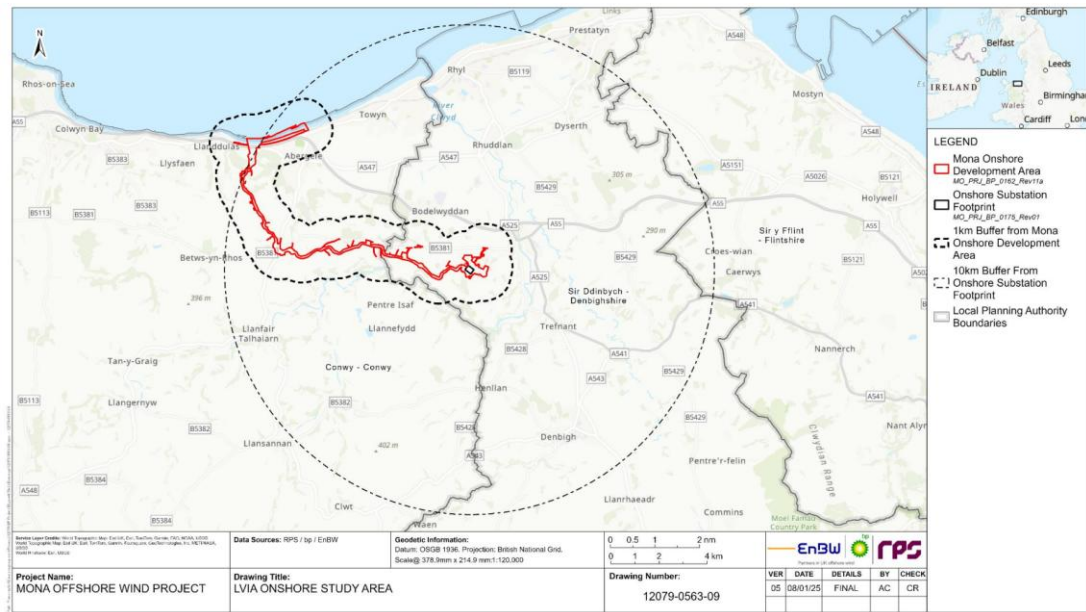
Gwaelodlin

Yr ardal astudio

4.1.4. Roedd ardal astudio ar y tir yr LVIA yn cynnwys yr ardal o dir a fyddai'n cael ei meddiannu dros dro ac yn barhaol yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig (a ddiffiniwyd gan yr Ymgeisydd fel Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona), yn ogystal ag ardaloedd o'r môr, ynghyd â:

- llain glustogi 1 km oddi wrth Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona; a
- llain glustogi 10 km oddi wrth yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.

Dangosir yr ardal astudio yn Ffigur 8 isod.

Ffigur 8: Ardal astudio'r LVIA – asedau trawsyrru ar y tir Mona (ffynhonnell: Ffigur 6.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-046])

Cymeriad y Dirwedd

- 4.1.5. Asesodd yr LVIA effeithiau gweledol y Datblygiad Arfaethedig ar gymeriad y dirwedd ac amwynder gweledol o fewn yr ardal astudio ar y tir a ddangosir yn Ffigur 8. Roedd hyn yn cynnwys effeithiau ar gymeriad ac amwynder tirweddau dynodedig, yn ogystal ag astudiaeth ar wahân ynglŷn â'r effeithiau ar nodweddion arbennig tirweddau dynodedig a gynhwyswyd yn Atodiad 8.5 yr ES (Cyfrol 6) [APP-105].
- 4.1.6. Ystyriodd yr asesiad gymeriad y dirwedd yn genedlaethol gan ddefnyddio Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol (NLCA), fel y'u diffiniwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC). Byddai elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig o fewn NLCA 8: Colwyn ac Arfordir y Gogledd (y lanfa, y llwybr ceblau ar y tir) ac NLCA 9: Bryniau Rhos (y llwybr ceblau ar y tir a'r is-orsaf) yn bennaf. Roedd yr ardal astudio ehangach hefyd yn cynnwys NLCA 11: Dyffryn Clwyd, ac NLCA 12: Bryniau Clwyd, y mae Tirwedd Cenedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy (CRDVNL) wedi'i leoli ynddi.
- 4.1.7. Ystyriwyd cymeriad y dirwedd yn lleol gan ddefnyddio Ardaloedd Agwedd (AA) LANDMAP o fewn yr ardal astudio ar y tir y credwyd y byddai effaith uniongyrchol neu anuniongyrchol arnynt (h.y. o'r man lle y gellid gweld yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, o bosibl). Diffiniwyd y rhain yn Atodiad 6.2 yr ES (Cyfrol 7) [APP-153], ac fe'u dangosir yn Ffigur 6.3 ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-046].
- 4.1.8. Yr Ardaloedd Agwedd LANDMAP yr effeithir arnynt yn uniongyrchol yw: CNWVS052 Parth Rhynglanwol Llandudno i Fae Cinnel; CNWVS062 Arfordir Trefol Llanddulas; CNWVS070 Gwastatir Arfordirol Abergele; CNWVS021 Cefn yr Ogof a'i gyffiniau; CNWVS023 Iseldiroedd Dulas; DNBGHVS037 Dyffryn Calchfaen-Cefn; a DNBGHVS033 Ystad Cefn. Diffinnir yr ardaloedd LANDMAP yr effeithir arnynt yn anuniongyrchol yn Nhabl 6.13 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3), ac maen nhw'n cynnwys DNBGHVS028 Llethrau Clwyd i'r de o Ruallt, a DNBGHVS029 Graig Tremeirchion, sef ardal agwedd lle yr aseswyd derbynyddion gweledol o fewn CRDVNL.

- 4.1.9. Byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir wedi'i lleoli o fewn DNBGHVS033 Ystad Cefn, sydd ei hun o fewn NLCA 11 Cymru: Dyffryn Clwyd. Disgrifir DNBGHVS033 Ystad Cefn fel: *"Tirwedd goediog hen ystad ar gyrion Llanelwy a'r ardaloedd diwydiannol o amgylch Bodelwyddan. Mae'r ardal yn arddangos amrywiaeth odidog o flociau coetir, a phatrwm caeau diffiniedig wedi'u hamlinellu gan wrychoedd sy'n cynnwys llawer o goed perthi aeddfed. Mae aneddiadau wedi'u cyfyngu i bentrefannau/pentrefi bach a ffermydd gwasgaredig, ac er bod dylanwad mwy trefol Llanelwy yn ffurfio ffin bendant i'r gogledd a'r dwyrain, mae'r ardal yn gymharol amgaeedig ei natur o hyd wedi'i chyfyngu gan lystyfiant yn y canol"*.
- 4.1.10. Yn ogystal â'r disgrifiadau LANDMAP, cwblhaodd yr Ymgeisydd arolwg penodol i safle a disgrifiad o safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Disgrifiwyd hyn yn Adran 6.5.4 ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [[REP7-046](#)].

Amwynder Gweledol

- 4.1.11. Aseswyd amwynder gweledol trwy gymryd golygfannau cynrychioliadol o fewn y Parth Gwelededd Damcaniaethol (ZTV), a gyfrifwyd gan ddefnyddio uchder yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Dangosir hyn o Ffigur 6.2 i Ffigur 6.4 ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 3). Cytunwyd ar gyfanswm o 30 o leoliadau golygfan (VP) cynrychioliadol trwy ymgynghori â rhanddeiliaid perthnasol, a oedd yn cynnwys derbynyddion fel pobl sy'n defnyddio llwybrau troed a hawliau tramwy cyhoeddus yn agos i'r ardal ddatblygu ar y tir neu sy'n ei chroesi. Rhestrwyd y lleoliadau golygfannau hyn yn Nhabl 6.14 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3), ac fe'u disgrifiwyd yn fanwl gyda ffotograffiaeth yn Atodiad 6.3 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad Technegol Gwaelodlin Weledol – Datblygiad Ar y Tir [[APP-155](#)]. Cynhyrchwyd delweddau ar gyfer y lleoliadau hyn sy'n dangos effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig yn ystod y gaeaf ym mlwyddyn un ac yn ystod yr haf ym mlwyddyn pymtheg. Cynhwyswyd y delweddau yn Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7), [[APP-157](#)], [[APP-158](#)], ac [[APP-159](#)].
- 4.1.12. Ystyriodd yr Ymgeisydd amwynder gweledol ar gyfer eiddo preswyl yng nghyffiniau safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir trwy asesiad lefel uchel y manylwyd arno yn adran 6.5.7 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3). Daeth yr asesiad hwn i'r casgliad na fyddai unrhyw eiddo preswyl yn profi niwed gweledol i'r fath raddau y gallai golygfeydd preifat ddod yn fater budd y cyhoedd, ac felly ni ystyriwyd golygfeydd preifat ymhellach yn yr LVIA.
- 4.1.13. Roedd yr ardal astudio ehangach yn cynnwys CRDVNL a rhannau o Lwybr Clawdd Offa sy'n ei groesi. Aseswyd effeithiau posibl ar nodweddion arbennig CRDVNL yn Atodiad 8.5 yr ES (Cyfrol 6): Astudiaeth tirwedd a ddynodwyd yn genedlaethol ac yn rhyngwladol – datblygiad alltraeth [[APP-105](#)].

Mesurau Lliniaru

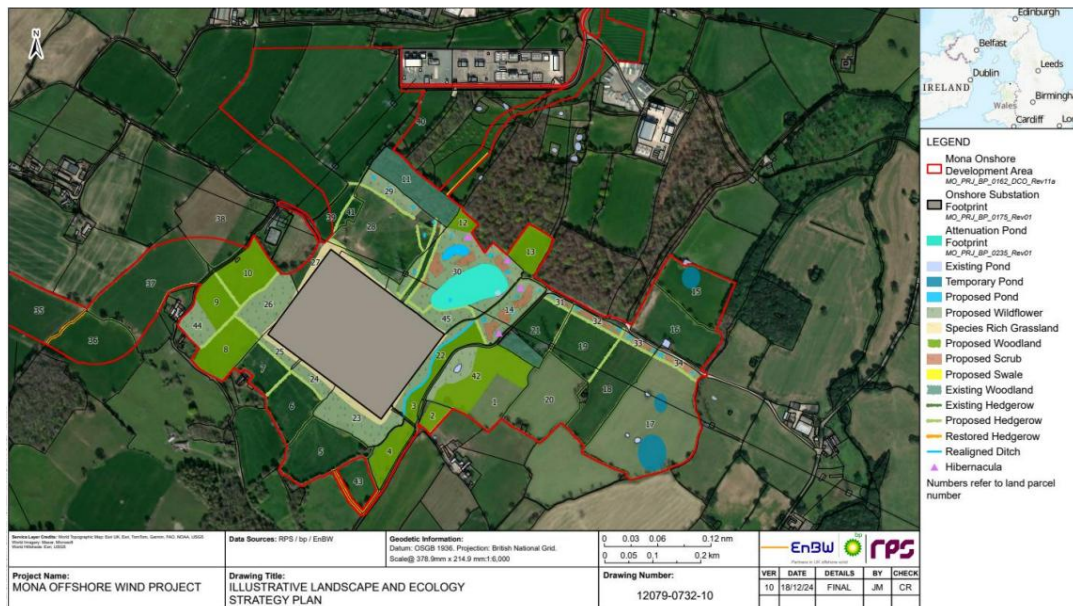
- 4.1.14. Cynigiodd yr Ymgeisydd nifer o fesurau i liniaru effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar y dirwedd a'i effeithiau gweledol, a amlinellwyd yn Nhabl 6.20 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3). Roedd y rhain yn cynnwys prif fesurau (a ymgorfforwyd yn rhan o'r dyluniad) a mesurau trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arferion mabwysiedig y diwydiant) a byddent yn cael eu sicrhau trwy Ofynion 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 16, a 21 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO). Roedd y prif fesurau'n cynnwys:
- tanddaearu'r ceblau ar y tir o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir i'r lanfa;
 - amnewid cynefin a gollir i elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig; a
 - phlannu lliniarol ar safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir i ddarparu sgrin weledol, a fyddai'n cynnwys cymysgedd o rywogaethau 'magu' sy'n tyfu'n gyflymach, a

rhywogaethau 'craidd' sy'n tyfu'n arafach a fyddai'n goroesi'r rhywogaethau magu ac yn nodweddu'r strwythur coetir yn y tymor hwy.

4.1.15. Amlinellwyd y manylion a'r ymagwedd ar gyfer plannu lliniarol yn y Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol (oLEMP) [REP7-085] a byddent yn cael eu sicrhau yng Ngofyniad 12 y dDCO [AS-036]. Dangosir cynllun o'r mesurau lliniaru arfaethedig yn Ffigur 9 isod.

4.1.16. Roedd y mesurau trydyddol yn cynnwys:

- Fel y manylwyd yn yr oLEMP, strategaeth dirweddu ar gyfer elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys:
 - ymgorffori nodweddion arafu dŵr wyneb wrth yr is-orsaf arfaethedig ar y tir;
 - cryfhau a gwella perthi terfyn cae presennol yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir;
 - defnyddio rhywogaethau planhigion brodorol sy'n briodol yn lleol o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir;
 - adfer gwrychoedd a choed y mae'n ofynnol eu symud ymaith o fewn y coridor ceblau ar y tir arfaethedig;
 - ffurfio'r tir yn rhan o'r mesurau lliniaru tirwedd; ac
 - amlygu ardaloedd lle y gallai fod yn bosibl plannu ymlaen llaw.
- Cynhyrchu Datganiad Dull Coedyddiaeth amlinellol [REP2-072] yn rhan o'r Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) [REP7-087].
- Cynhyrchu Dogfen Egwyddorion Dylunio (DPD) [REP6-024] ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir (i gael rhagor o fanylion, cyfeiriwch at adran 6.6 yr Adroddiad hwn sy'n ymwneud â chymhwyso egwyddorion dylunio da).

Ffigur 9: Cynllun Strategaeth Tirwedd ac Ecoleg Dangosol (ffynhonnell: Ffigur 6.5 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-046])

Asesiad o Effeithiau

4.1.17. Esboniodd adrannau 6.6.2.7 a 6.6.2.8 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) fod yr LVIA, yn gyffredinol, yn ystyried bod unrhyw effeithiau â lefel arwyddocâd gymedrol neu is yn ddibwys, fel yr ategir gan ganllawiau 2005 y DTI (Canllawiau ar Asesu Effaith Ffermydd Gwynt Alltraeth: Adroddiad ar yr Effaith ar y Morlun a'r Effaith Weledol).

Mewn achosion lle y gallai effaith gymedrol fod yn ddibwys neu'n arwyddocaol (fel ar gyfer tirweddau dynodedig), neu lle'r oedd ystod o lefelau arwyddocâd effeithiau'n bosibl, roedd asesiad terfynol yr Ymgeisydd ar gyfer pob effaith wedi'i seilio ar farn broffesiynol.

- 4.1.18. Adroddodd yr LVIA am nifer o effeithiau niweidiol arwyddocaol a heb fod yn arwyddocaol ar gymeriad y dirwedd a derbynyddion gweledol o fewn yr ardal astudio, yn ystod adeiladu, gweithredu a datgomisiynu. Rhestrwyd y rhain yn Nhabl 6.24 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 3) ac fe'u crynhoir yn **Error! Reference source not found.** isod.

Tabl 1 – Crynodeb o effeithiau arwyddocaol a amlygwyd yn yr LVIA

Derbynnnydd	Adeiladu	Blwyddyn 1	Blwyddyn 15	Datgomisiynu
Cymeriad y Dirwedd – Ardaloedd LANDMAP				
DNBGHVS033 Iseldir Tonnog Mosäig Ystad Cefn	Arwyddocaol	Arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol	Arwyddocaol
CNWVS021 Cefn yr Ogof a'i gyffiniau	Arwyddocaol	Amherthnasol	Amherthnasol	Arwyddocaol
Grwpiau Derbynyddion				
Effeithiau gweledol ar bobl sy'n teithio ar hyd hawliau tramwy cyhoeddus a ffyrdd lleol	Heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol
Amwynder Gweledol/Golygfannau Cynrychioliadol				
Golygfan gynrychioliadol 2 – Yr olygfa tua'r gogledd o'r is-ffordd gerllaw Fferm Hendy	Heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol	Arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol
Golygfan gynrychioliadol 3 – Yr olygfa tua'r dwyrain-de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/6 i'r de-	Arwyddocaol	Arwyddocaol	Heb fod yn arwyddocaol	Arwyddocaol

Derbynnydd	Adeiladu	Blwyddyn 1	Blwyddyn 15	Datgomisiynu
ddwyrain o Bentre-mawr				

- 4.1.19. Ni amlygwyd unrhyw effeithiau cronolol niweidiol arwyddocaol gan yr asesiad, ac ni amlygwyd unrhyw effeithiau arwyddocaol ar nodweddion arbennig CRDVNL ychwaith.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 4.1.20. Roedd y prif faterion a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- methodoleg yr LVIA;
- effeithiau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ar CRDVNL;
- Amlogfa Sir Ddinbych;
- safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, gan gynnwys effeithiau ar amwynder gweledol yr ardal amgylchynol;
- golygfeydd o eiddo preswyl; a
- goleuadau adeiladu ar gyfer safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir.

Methodoleg yr LVIA

- 4.1.21. Yn eu LIR [\[REP1-049\]](#), mynegodd Cyngor Sir Ddinbych a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (y cyfeirir atynt fel 'y Cynghorau') nifer o bryderon ynglŷn â methodoleg yr LVIA, gan gynnwys:

- Nid oedd defnydd penodol a diffiniadau'r Ymgeisydd o'r categorïau arwyddocâd ac asesu rhanedig (er enghraifft, bod effaith yn 'ysgafn i gymedrol' neu 'heb fod yn arwyddocaol i arwyddocaol'), yr oeddent yn credu eu bod yn gwyro oddi wrth y fethodoleg asesu EIA a nodwyd ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 1) [\[APP-052\]](#), yn cyd-fynd ag arfer gorau, gan arwain at ddifffyg eglurder wrth adrodd am arwyddocâd effeithiau.
- Nid oedd y trothwy ar gyfer effeithiau arwyddocaol neu heb fod yn arwyddocaol yn glir ac roedd wedi'i osod yn rhy isel, gan arwain at danadrodd effeithiau.
- Nid oedd y defnydd o ganllawiau'r DTI, y cyfeiriwyd atynt gan yr Ymgeisydd, yn briodol.
- Y defnydd o AAau LANDMAP, a ph'un a oedd yr holl AAau perthnasol wedi'u hasesu yn yr LVIA.

- 4.1.22. Yn dilyn cyflwyniad y Cynghorau, nododd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) yn ei gyflwyniad ysgrifenedig ar gyfer Dyddiad Cau 2 [\[REP2-094\]](#) fod pryderon y Cynghorau ynglŷn â'r fethodoleg LVIA yn cefnogi ei safbwyntiau ei hun ar danadrodd effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir.

- 4.1.23. Ymatebodd yr Ymgeisydd i'r pryderon hyn erbyn Dyddiad Cau 2 [\[REP2-085\]](#). Amlinellodd ei safbwynt, sef:

- mae canllawiau EIA (Cyflwr asesu effeithiau amgylcheddol yn y Deyrnas Unedig, IEMA 2011) yn datgan "*nid oes gofyniad rheoleiddiol i gymhwyso'r un dull methodolegol o werthuso arwyddocâd ar draws EIA*";
- yn ôl y Canllawiau ar gyfer Asesu Effeithiau ar y Dirwedd ac Effeithiau Gweledol: Trydydd Argraffiad, 2013 (GLVIA3) a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), dylid asesu arwyddocâd trwy gymhwyso barn broffesiynol ac nid dim ond trwy ddefnyddio matricesau;

- nid yw defnyddio categorïau rhanedig wrth farnu arwyddocâd effeithiau yn anarferol i SLVIA neu LVIA ac mae'n adlewyrchu canllawiau GLVIA3;
- mae Adroddiad White Consultants (2020), y mae'n ofynnol ei ystyried yn ôl NPS EN-3, yn cyfeirio at y DTI (2005) a GLVIA3 (y Sefydliad Tirwedd ac IEMA, 2013) fel canllawiau allweddol; ac
- ystyriwyd yr holl AAau LANDMAP y gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio arnynt.

4.1.24. Yn y SoCG terfynol gyda'r Cyngorau [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#), roedd y fethodoleg LVIA yn asgwrn cynnen o hyd, gan gynnwys defnyddio categorïau asesu rhanedig, trothwyon arwyddocâd, ac asesu effeithiau arwyddocaol gweddilliol. Nododd y SoCG terfynol [\[REP7-096\]](#) gyda CNC (C) y cytunwyd ar ddefnyddio categorïau rhanedig ar gyfer effeithiau cymedrol (NRW.LVR8c), defnydd yr Ymgeisydd o GLVIA3 a sut oedd hyn wedi llywio'r dull asesu, yn ogystal â defnydd yr Ymgeisydd o gategorïau LANDMAP.

4.1.25. Nodwyd anghytundeb hefyd mewn perthynas â defnydd yr Ymgeisydd o Nodyn Ymchwil GN 017 CNC ar gyfer yr LVIA (roedd hyn hefyd yn ymwneud ag Adnoddau Morlun ac fe'i hesbonnir yn adran 5.1 yr Adroddiad hwn). Er bod yr Ymgeisydd wedi cyflwyno nodyn erbyn Dyddiad Cau 6 i ddangos sut oedd GN 017 wedi dylanwadu ar yr asesiad SLVIA [\[REP6-128\]](#), roedd hyn yn destun anghytundeb o hyd yn y SoCG terfynol.

Ystyriaeth yr ExA

4.1.26. Er bod yr ExA yn nodi pryderon y Cyngorau a CMCC ac yn credu y dylai esboniad cychwynnol yr Ymgeisydd o'i fethodoleg LVIA yn ymwneud ag arwyddocâd effeithiau fod wedi bod yn fwy tryloyw, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei ymagwedd at y fethodoleg yn ddigonol. Mae'r ExA yn derbyn esboniadau'r Ymgeisydd ynglŷn â defnyddio ei gategorïau asesu rhanedig a throthwyon arwyddocâd, a bod y rhain yn adlewyrchu canllawiau perthnasol yn ymwneud ag LVIA. Mae'r ExA hefyd o'r farn bod defnydd yr Ymgeisydd o LANDMAP yn ddigonol, ac er y byddai wedi bod yn ddymunol defnyddio disgrifiadau mwy lleol neu fanwl o gymeriad y dirwedd, mae defnydd yr Ymgeisydd o LANDMAP yn gyson â darpariaethau adran 6.3 PPW12 ar wybodaeth am y dirwedd. Ystyriwyd hefyd y ffaith bod CNC (C) yn cytuno â safbwynt yr Ymgeisydd o ran y pryderon a amlinellwyd.

4.1.27. O ran defnydd yr Ymgeisydd o GN 017, o ystyried esboniadau'r Ymgeisydd yn ei nodyn ar gyfer Dyddiad Cau 6 [\[REP6-128\]](#), mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau'r ymagwedd hon yn ddigonol.

4.1.28. Yn seiliedig ar yr ystyriaethau uchod, nid oes gan yr ExA unrhyw bryderon o bwys ynglŷn â methodoleg asesu'r Ymgeisydd ac mae'n fodlon bod yr ymagwedd a'r asesiad yn cyd-fynd â'r darpariaethau a amlinellir yn Adran 5.10 NPS EN-1 ac Adran 2.8 NPS EN-3.

Effeithiau ar Dirwedd Cenedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy

4.1.29. Amlinellwyd pryderon yn eu LIR [\[REP1-049\]](#) ynglŷn â'r asesiad o effeithiau cronol ar CRDVNL a Llwybr Clawdd Offa sydd wedi'i leoli ynddo. Roedd y pryderon hyn yn ymwneud â'r ffaith bod yr Ymgeisydd wedi dod i gasgliad o effeithiau cronol niweidiol cymedrol a heb fod yn arwyddocaol, yr oedd y Cyngorau'n ystyried y byddent yn arwyddocaol, o ganlyniad i newid bach yn hytrach na'r newid dibwys a aseswyd. Amlinellodd y Cyngorau, ar y cyd ag is-orsaf ar y tir Awel y Môr (AyM) a gydsyniwyd, fferm solar arfaethedig Llanelwy, yr estyniad arfaethedig i is-orsaf y

Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan, a chynlluniau gwynt presennol ar y tir, y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith gronol o newid y dirwedd a'r amgylchedd gweledol i'r fath raddau y byddai seilwaith ynni'n dod yn agwedd amlwg neu ddiffiniol o'r dirwedd leol a golygfeydd lleol. Roedd y Cynghorau hefyd o'r farn y dylid cynnig mesurau digolledu oddi ar y safle i fynd i'r afael â'r hyn yr oeddent yn ystyried eu bod yn effeithiau arwyddocaol gweddilliol sy'n deillio o'r Datblygiad Arfaethedig.

4.1.30. Yn ei ymateb erbyn Dyddiad Cau 2 [\[REP2-085\]](#), amlinellodd yr Ymgeisydd na fyddai'r effeithiau cronol yn arwyddocaol o ganlyniad i'r pellter i'r derbynyddion, natur goediog y dirwedd sylfaenol, a'r sgrin a fyddai'n cael ei darparu gan dirweddau o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Yn y Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) terfynol gyda'r Cynghorau [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#), er bod y ddau barti'n cytuno na fyddai effeithiau arwyddocaol ar CRDVNL o agweddau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig ar eu pen eu hunain, ni chytunwyd ar fater arwyddocâd effeithiau cronol ar CRDVNL.

4.1.31. Yn ei gyflwyniad ysgrifenedig ar gyfer Dyddiad Cau 1 [\[REP1-056\]](#), nododd Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) (CNC (C)) er y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn brosiect sylweddol ynddo'i hun ac y byddai'n anodd sgrinio'r is-orsaf yn llwyr mewn golygfeydd o Lwybr Clawdd Offa, roedd o'r farn y byddai'r mesurau a amlinellir yn y DPD a'r oLEMP yn sicrhau na fyddai unrhyw effeithiau ar amwynder gweledol, cymeriad, a nodweddion arbennig CRDVNL yn arwyddocaol. Yn ei SoCG terfynol [\[REP7-096\]](#), nododd CNC (C) anghytundeb ansylweddol yn gysylltiedig â'r asesiad o sensitifrwydd yn yr LVIA ar gyfer tirweddau dynodedig. Ystyriwyd bod hyn yn ansylweddol oherwydd y ffaith bod CNC (C) yn cytuno â'r asesiad canlyniadol o effeithiau ar CRDVNL.

4.1.32. Erbyn Dyddiad Cau Gweithdrefnol A (PDA), awgrymodd CNC (C) nifer o leoliadau yn CRDVNL i'r ExA ymweld â nhw yn rhan o archwiliadau safle digwmni (USI) [\[PDA-043\]](#). Ymwelodd yr ExA â dau o'r lleoliadau hyn yn ystod USI1 [\[EV-005\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

4.1.33. Yn ystod USI1, ymwelodd yr ExA â nifer o leoliadau yn CRDVNL ac ar Lwybr Clawdd Offa. Mae'r ExA o'r farn, hyd yn oed o ystyried presenoldeb is-orsaf ar y tir AyM a gydsyniwyd, fferm solar arfaethedig Llanelwy, yr estyniad arfaethedig i is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan, a chynlluniau gwynt presennol ar y tir, y byddai cyfuniad y pellter i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, y llystyfiant yn y canol, a phresenoldeb datblygiad arall yn y canol yn golygu y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael ei weld fel nodwedd bell iawn a fyddai'n anodd ei gwahaniaethu oddi wrth nodweddion eraill yn yr ardal. Gellir gweld hyn yn Ffigur 10 isod, sy'n dangos golygfan (VP)19 o Lwybr Clawdd Offa yn CRDVNL.

4.1.34. Felly, yn seiliedig ar hyn ac ystyried y delweddau, mae'r ExA yn cytuno â chasgliadau LVIA yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at newid dibwys wrth dderbynyddion yn CRDVNL a llwybr cerdded Clawdd Offa, gydag effeithiau niweidiol bach a heb fod yn arwyddocaol, ar y mwyaf, ar amwynder gweledol a chymeriad CRDVNL (o ran amwynder gweledol, byddai'r effeithiau hyn yn ddibwys yn y rhan fwyaf o achosion).

Ffigur 10: Yr olygfa tua'r de-orllewin o Lwybr Clawdd Offa / llwybr troed cyhoeddus 405/12, llechwedd Prestatyn, CRDVNL (ffynhonnell: Ffigur 37 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-159])

- 4.1.35. O ran yr anghytundeb â CNC (C) ynglŷn â sensitifrwydd, mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o sensitifrwydd ar gyfer CRDVNL; rhoddir sensitifrwydd uchel iawn, sef y lefel uchaf, i ddefnyddwyr Llwybr Clawdd Offa a rhoddir sensitifrwydd uchel i dderbynyddion tirwedd, ac ystyrir bod hyn yn briodol gan fod rhywfaint o ddatblygiad yn bresennol mewn golygfeydd o leoliadau golygfannau CRDVNL ac oddi wrthynt tuag at safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Felly, mae'r ExA o'r farn na fyddai angen mesurau lliniaru ychwanegol na digolledu ar ffurf mesurau digolledu oddi ar y safle.
- 4.1.36. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd na fyddai'r effeithiau cronol niweidiol cymedrol ar nodweddion arbennig lleoliad y dirwedd yn arwyddocaol, ac mae'n credu, am y rhesymau a amlinellwyd uchod, na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn niweidio cyfansoddiad CRDVNL na'i leoliad yn sylweddol.
- 4.1.37. O ran NPS EN-1 paragraff 5.10.34, mae'r ExA o'r farn na fyddai elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig yn gwrthdaro â diben gwarchod a gwella harddwch naturiol CRDVNL, a bod yr Ymgeisydd wedi ceisio osgoi niweidio dibenion dynodiad CRDVNL trwy'r mesurau tirweddu lliniarol a amlinellir yn yr oLEMP.

Amlosgfa Sir Ddinbych

- 4.1.38. Mynegodd y Cyngorau bryderon yn yr LIR [REP1-049] ynglŷn ag effeithiau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ar ymwelwyr ag Amlosgfa Sir Ddinbych, sydd wedi'i lleoli yng nghyffiniau safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac nad oedd ymwelwyr sy'n defnyddio Amlosgfa Sir Ddinbych wedi cael eu hasesu fel derbynnydd gan yr Ymgeisydd. Dywedodd y Cyngorau eu bod yn credu y byddai defnyddwyr Amlosgfa Sir Ddinbych yn profi newid canolig i'w golygfa yn ystod adeiladu, a newid bach yn ystod gweithredu, gan arwain at effaith weledol niweidiol fawr ac arwyddocaol yn ystod adeiladu, ac effaith niweidiol gymedrol ac arwyddocaol yn ystod gweithredu.
- 4.1.39. Yn ei ymateb [REP2-085], amlinellodd yr Ymgeisydd ei fod o'r farn bod ymwelwyr ag Amlosgfa Sir Ddinbych yn dderbynyddion â sensitifrwydd uchel, ond bod y coetir presennol yn y canol yn golygu y byddai'r effeithiau ar olygfeydd o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn gyfyngedig. Nododd yr Ymgeisydd ymhellach fod VP4 (yr oedd wedi'i hasesu yn yr LVIA) yn olygfan fwy perthnasol gan ei bod yn gynrychioliadol o'r effeithiau gweledol a fyddai'n cael eu profi gan ddefnyddwyr Amlosgfa Sir Ddinbych, ei bod yn agosach i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac y byddai'n cyflwyno effaith weledol waeth. Aseswyd nad oedd effeithiau gweledol o'r

is-orsaf arfaethedig ar y tir yn VP4 (Ffigur 11) yn arwyddocaol, ac felly byddai'r un peth yn wir am olygfeydd o Amlogsgfa Sir Ddinbych.

Ffigur 11: VP4, yr olygfa tua'r de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/7 i'r de-orllewin o Waen-Meredydd, gaeaf blwyddyn un (ffynhonnell: Ffigur 7 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])

4.1.40.

Archwiliodd yr ExA y pryderon hyn trwy gwestiynau ysgrifenedig (ExQ1.13.7 [PD-013]) ac yn ISH3 [EV5-003] a [REP4-032]. Yn ISH3, cytunodd yr Ymgeisydd i ddarparu set o ffotograffau wedi'u hanodi (Ffigur 12) a dynnwyd o Amlogsgfa Sir Ddinbych [REP4-044], sy'n dangos y byddai llystyfiant presennol sylweddol mewn golygfeydd o Amlogsgfa Sir Ddinbych, a bod hyn, ynghyd â'r ffaith bod VP4 a aseswyd – sy'n olygfan â sensitifrwydd uchel – yn agos iawn i Amlogsgfa Sir Ddinbych, yn cyfiawnhau peidio â'i chynnwys o fewn cwrdd yr LVIA. Nododd yr Ymgeisydd ei fod o'r farn y byddai maint damcaniaethol y newid i Amlogsgfa Sir Ddinbych yn fach. Yn y SoCG terfynol gyda'r Cynghorau, roedd y mater hwn yn asgwrn cynnen o hyd [REP7-109] a [REP7-110].

Ffigur 12: Golygfan CMP 1, 2 a 3: Yr olygfa tua'r de-ddwyrain o Barc Coffa ac Amlogsgfa Sir Ddinbych (ffynhonnell: Ffigur 3 [REP4-044])

Ystyriaeth yr ExA

4.1.41.

O ran derbynyddion wrth Amlogsgfa Sir Ddinbych, mae'r ExA yn nodi'r materion a godwyd ac yn cydnabod y byddai derbynyddion yn y lleoliad hwn yn sensitif i elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig; mae'r pryderon a godwyd mewn

perthynas â'r lleoliad hwn yn ddealladwy. Mae'r ExA wedi ystyried lleoliad Amlogsgfa Sir Ddinbych, y ffotograffau wedi'u hanodi a ddarparwyd yn ystod yr Archwiliad (Ffigur 12) ac agosrwydd yr amlogsgfa i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac mae wedi gweld safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a'i gyffiniau yn ystod UIS1 [EV-005] ac archwiliad safle gyda chwmni (ASI) [PD-014].

- 4.1.42. O ystyried yr uchod, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei benderfyniad i eithrio Amlogsgfa Sir Ddinbych o'i LVIA yn ddigonol, ac mae'n fodlon bod lleoliadau eraill sy'n agosach i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cynrychioli'r effeithiau y byddai ymwelwyr ag Amlogsgfa Sir Ddinbych yn debygol o'u profi yn ddigonol. Mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau ar gyfer VP4, ac y byddai'r effeithiau ar ddefnyddwyr Amlogsgfa Sir Ddinbych yn is na'r rhain ar gyfer derbynyddion yn VP4.

Safle'r is-orsaf ar y tir

- 4.1.43. Yn [PDA-037], amlinellodd CMCC yr hyn a oedd, yn ei farn ef, yn effeithiau negyddol yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ar y gymuned leol yn ardal Cefn Meiriadog. Roedd CMCC o'r farn y byddai maint a graddfa'r is-orsaf yn llethol i gymuned o lai na 400 o bobl, ac y byddai'r mastiau mellt yn nodwedd weledol drech.
- 4.1.44. Mynegodd CMCC bryderon ychwanegol erbyn Dyddiad Cau 1 [REP1-046] a Dyddiad Cau 2 [REP2-094] ynglŷn ag effeithiau gweledol yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Credai y byddai'r adeilad yn cael effaith weledol fawr ar yr ardal leol, nad oedd yr LVIA wedi ystyried effeithiau ar dderbynyddion nad ydynt yn sefydlog, fel defnyddwyr ffyrdd lleol, llwybrau beicio a llwybrau ceffylau, yn ddigonol; ac y dylai'r mesurau lliniaru a amlinellir yn yr oLEMP fod mor gynhwysfawr â phosibl i liniaru'r effeithiau gweledol ar y dirwedd.
- 4.1.45. Archwiliodd yr ExA effeithiau gweledol ar ardal yr is-orsaf a derbynyddion yng nghyffiniau'r is-orsaf yn ISH2 [EV3-008], ISH3 [EV5-003], a thrwy gwestiynau ysgrifenedig yn ExQ1 [PD-013].
- 4.1.46. Yn ISH2, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio ei resymeg ynglŷn ag asesu effeithiau yn VPau 1, 2 a 3, sydd wedi'u lleoli yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir [EV3-008]. Yn arbennig, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd gyfiawnhau ei asesiad o arwyddocâd effeithiau gweledol yn y casgliadau y daethpwyd iddynt ym mlwyddyn un (ar ôl adeiladu) a blwyddyn pymtheg ar ôl i'r plannu lliniarol gael amser i sefydlu. Holodd yr ExA hefyd ba fesurau lliniaru a ddangoswyd yn y delweddau a sut roedd y rhain yn cyd-fynd â'r rhai a ddisgrifiwyd yn yr oLEMP. Ymatebodd yr Ymgeisydd [EV3-008] a [REP1-010] drwy ddweud bod ei asesiad wedi ystyried seilwaith presennol (fel peilonau a ddangosir yn VP1 ac is-orsaf bresennol y Grid Cenedlaethol mewn golygfeydd eraill), plannu coetir a fyddai wedi'i sefydlu erbyn blwyddyn pymtheg (gan gynnwys pa mor 'frigog' a dwfn y byddai coed perthi a blannwyd yn y gaeaf), modelu'r tir, a sgrinio annibendod ar lefel is yn yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Cytunodd yr Ymgeisydd i ddarparu delweddau wedi'u hanodi [REP1-015] ar gyfer VP2 a VP3 yn manylu ar y mesurau lliniaru penodol a ddangoswyd.
- 4.1.47. O ran effeithiau gweledol yr is-orsaf ar y tir mewn perthynas â VP1, 2 a 3, cyfeiriodd yr ExA gwestiwn ysgrifenedig (ExQ1.13.5 [PD-013]) at y Cynghorau yn gofyn a oeddent yn cytuno â'r asesiad o effeithiau wrth y golygfannau hyn a'r gostyngiad i'w harwyddocâd ym mlwyddyn pymtheg o flwyddyn un, ac a oeddent yn credu y byddai'r mesurau lliniaru a amlinellwyd yn yr oLEMP yn ddigonol i leihau arwyddocâd yr effeithiau, fel y casglwyd yn yr LVIA.

- 4.1.48. Ymatebodd y Cynghorau [\[REP3-078\]](#) drwy ddweud nad oeddent yn cytuno â chasgliadau'r asesiad, y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn arwain at effeithiau gweledol gweddilliol mawr ac arwyddocaol drwy gydol camau adeiladu a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig, ac na fyddai'r mesurau lliniaru arfaethedig yn lleihau maint y newid gweledol yn amlwg y tu hwnt i flwyddyn pymtheg. Ailadroddodd y Cynghorau y safbwynt hwn yn ystod ISH3 gan ddatgan er eu bod o'r farn bod y dull o liniaru'r dirwedd o fewn safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ar gyfer mesurau lliniaru tirwedd a gweledol uniongyrchol ac anuniongyrchol yn rhesymol ac yn briodol ar gyfer yr effeithiau a amlygwyd, y byddai effeithiau gweddilliol ac arwyddocaol yn parhau a fyddai'n cyfiawnhau'r angen am fesurau lliniaru ychwanegol, oddi ar y safle o bosibl.
- 4.1.49. Yn ei ymateb i'r Cynghorau [\[REP4-058\]](#), nododd yr Ymgeisydd fod y Cynghorau'n cytuno â'i ddull o liniaru'r dirwedd, ond nid arwyddocâd yr effeithiau yn VP1, 2 a 3 ym flwyddyn pymtheg. Yn ISH3 [\[EV5-003\]](#) (crynodeb o wrandawriad [\[REP4-032\]](#)), cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi trafod y posibilrwydd o waith tirweddau lliniarol ychwanegol o fewn Terfynau'r Gorchymyn gyda'r Cynghorau yn ei gyfarfod SoCG, ond gan nad oedd union leoliad llwybrau'r ceblau yn hysbys cyn y cam dylunio manwl, nid oedd modd ymrwymo i leoliad penodol ar gyfer unrhyw waith lliniaru. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd pan fyddai'r cam dylunio manwl wedi cael ei gynnal a bod llwybrau'r ceblau'n hysbys, y byddai ystyriaeth yn cael ei rhoi i wneud gwaith tirweddau lliniarol ychwanegol o fewn Terfynau'r Gorchymyn. Yn y SoCG terfynol [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#), roedd effeithiau gweledol y Datblygiad Arfaethedig o amgylch safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn parhau i fod yn asgwrn cynnen rhwng yr Ymgeisydd a'r Cynghorau.
- 4.1.50. Yn ISH2, archwiliodd yr ExA y mastiau diogelu rhag mellit ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, y byddent hyd at 30m o uchder yn ôl y disgrifiad yn senario dylunio mwyaf (MDS) yr LVIA. Gofynnodd yr ExA a oedd y rhain wedi cael eu cynnwys yn ZTV yr LVIA ac a oeddent wedi'u dangos yn y delweddau. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [\[REP1-010\]](#) nad oedd offer diogelu rhag mellit wedi'u cynnwys yn y delweddau o ganlyniad i ansicrwydd ynglŷn â'u hunion leoliad ar blatfform yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, a bod yr LVIA wedi tybio llain glustogi ZTV o 10 cilometr o ymylon allanol platfform yr is-orsaf, a oedd yn unol â chanllawiau NatureScot ar gyfer offer o'r fath.
- 4.1.51. Mynegodd CMCC bryderon ynglŷn ag uchder mwyaf y mastiau, yr effeithiau gweledol cysylltiedig, a goblygiadau posibl i'r LVIA yn ei gyflwyniadau ysgrifenedig erbyn Dyddiad Cau 1 [\[REP1-046\]](#) a Dyddiad Cau 2 [\[REP2-094\]](#) ac yn ISH3 [\[EV5-003\]](#), ac roedd o'r farn bod uchder y mastiau'n golygu y byddent yn nodwedd weledol drech. Yn ISH3, cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod deuddeg mast mellit wedi'u cynnwys yn y Cais ar sail senario achos gwaethaf, yn unol â'r MDS. Erbyn Dyddiad Cau 3, darparodd yr Ymgeisydd ddelweddau cronol wedi'u diweddarau [\[REP3-047\]](#) a [\[REP3-048\]](#) yn cynnwys VP2 a VP3 ac yn dangos is-orsaf AyM a gydsyniwyd a'r cludyddion mellit o fewn yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Dangosir enghraifft o'r delweddau cronol a ddarparwyd ar gyfer VP2 yn Ffigur 13 isod.

Ffigur 13: VP2 sy'n dangos cludyddion pellt ac is-orsaf AyM a gydsyniwyd (ffynhonnell: tudalen 6, [REP3-047])

- 4.1.52. Ymwelodd yr ExA â nifer o leoliadau o amgylch safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn ystod USI1 [EV-005]. Roedd y lleoliadau hyn yn cynnwys VP2 a VP3.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.1.53. Mae'r ExA o'r farn y byddai adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael amrywiaeth o effeithiau niweidiol ar gymeriad y dirwedd ac amwynder gweledol yr ardal o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, o fewn cymuned Cefn Meiriadog. Mae'r pryderon a amlygwyd gan CMCC ynglŷn â'r mater hwn yn ddealladwy.
- 4.1.54. O ran yr effeithiau gweledol ar dderbynyddion o VP1, VP2 a VP3, mae'r ExA wedi ystyried yr LVIA a dogfennau ategol, y delweddau, y delweddau cronnol a ddarparwyd yn ystod yr Archwiliad, canfyddiadau o'i USI ei hun, yn ogystal â'r cyflwyniadau gan y Cynghorau, CMCC, a'r Ymgeisydd. Mae'r ExA o'r farn, ar gyfer VP3 yn arbennig, gan gyfeirio at y delweddau a ddangosir yn Ffigurau 5 a 6 Atodiad 6.5 (Cyfrol 7) [APP-157], ac a ddangosir yn Ffigurau 14 a 15 isod, y byddai presenoldeb yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ym mlwyddyn un a blwyddyn pymtheg yn nodwedd fawr a threch o'r olygfa. Er bod y mesurau lliniaru tirwedd a ddangosir yn briodol ac yn meddal effaith adeiladau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir i ryw raddau, mae natur agored yr olygfa a lleoliad yr is-orsaf ynddi yn golygu na fyddai'r mesurau lliniaru'n lleihau'r effeithiau o arwyddocaol i heb fod yn arwyddocaol. At hynny, mae'r ExA o'r farn, ym mlwyddyn pymtheg, y byddai twf y coetir a blannwyd a ddangosir yn y ddelwedd yn cuddio rhan fach yn unig o safle'r is-orsaf, ac y byddai angen twf ychwanegol i guddio'r is-orsaf o'r golwg yn ddigonol i leihau'r effeithiau i rai heb fod yn arwyddocaol. Felly, mae'r ExA o'r farn bod yr effeithiau ar dderbynyddion wrth yr olygfa hon yn arwyddocaol ym mlwyddyn un a blwyddyn pymtheg.

Ffigur 14: VP3, yr olygfa tua'r dwyrain-de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/6, gaeaf blwyddyn un (ffynhonnell: Ffigur 5 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])

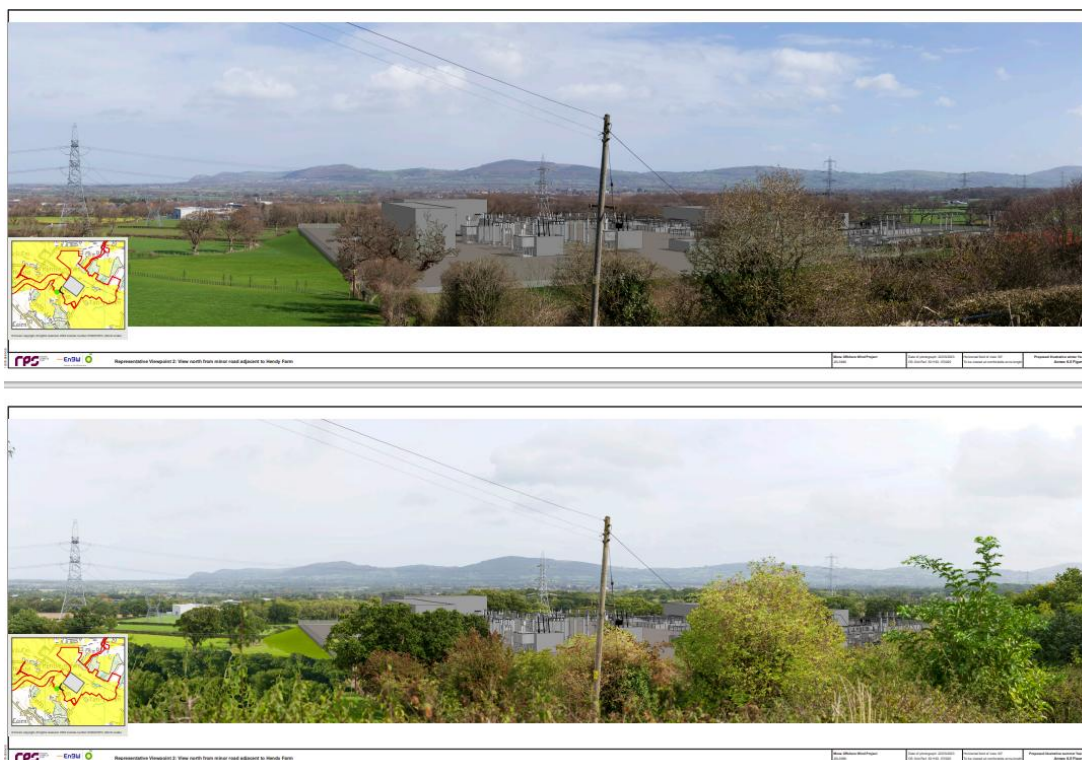
Ffigur 15: VP3, yr olygfa tua'r dwyrain-de-ddwyrain o lwybr troed cyhoeddus 105/6, haf blwyddyn pymtheg (ffynhonnell: Ffigur 6 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])

4.1.55.

O ran VP2, mae'r ExA o'r farn er y byddai'r llystyfiant presennol a'r plannu arfaethedig i liniaru'r dirwedd a ddangosir yn Ffigurau 3 a 4 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) (ac a ddangosir yn Ffigur 16 isod) yn cuddio'r is-orsaf arfaethedig ar y tir (gan orchudd llystyfiant presennol yn yr haf), mae ei gymharu â Ffigur B2 Atodiad 6.3 (Cyfrol 7) [APP-155] (a ddangosir yn Ffigur 17 isod) yn dangos gwahaniaeth nodedig yn y dirwedd o'r olygfan hon o ganlyniad i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Mae hyn hefyd yn ystyried y peilonau trawsyrru a ddangosir yn yr olygfa. Felly, mae'r ExA o'r farn bod yr effeithiau ar dderbynyddion yn yr olygfan hon yn arwyddocaol ym mlwyddyn un a blwyddyn pymtheg.

Ffigur 16: Ffotograffiaeth sylfaenol ar gyfer VP2, yn dangos y gaeaf (uchod) a'r haf (isod) (ffynhonnell: Ffigur B2 Atodiad 6.3 yr ES (Cyfrol 7) [APP-155])

Ffigur 17: VP2 yn y gaeaf ym mlwyddyn un (uchod) ac yn yr haf ym mlwyddyn pymtheg (isod) (ffynhonnell: Ffigurau 3 a 4 Atodiad 6.5 yr ES (Cyfrol 7) [APP-157])

- 4.1.56. O ran VP1, ar ôl ystyried y delweddau a'r ffotograffiaeth a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd, mae'r ExA yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd bod seilwaith trawsyrru eisoes yn nodwedd drechaf o'r olygfa hon, ac na fyddai'r effeithiau ar amwynder gweledol a derbynyddion gweledol yn y lleoliad hwn yn arwyddocaol ym mlwyddyn un na blwyddyn pymtheg.
- 4.1.57. Heblaw am y golygfannau a drafodwyd uchod, mae'r ExA o'r farn bod yr LVIA wedi asesu effeithiau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn ddigonol mewn perthynas â materion tirwedd a gweledol. Mae'r Ymgeisydd wedi defnyddio'r hierarchaeth liniaru EIA mewn perthynas ag effeithiau gweledol trwy'r plannu lliniarol a ddangoswyd ac a amlinellwyd yn yr oLEMP, ac mae CNC (C) a'r Cynghorau yn cytuno bod hyn yn briodol. O ystyried hyn, a natur gyfyngedig a lleol yr effeithiau arwyddocaol, nid yw'r ExA o'r farn y byddai angen unrhyw fesurau lliniaru na digolledu oddi ar y safle.
- 4.1.58. O ran pryderon ynglŷn â'r mastiau mell, ar ôl ystyried y delweddau a ddarparwyd erbyn Dyddiad Cau 3 a chan nodi bod y rhain yn dangos yr MDS neu'r senario achos gwaethaf, mae'r ExA o'r farn, er nad ydynt wedi'u dangos, na fyddai eu presenoldeb yn newid casgliadau'r LVIA.

Golygfeydd o eiddo preswyl

- 4.1.59. Yn eu Sylw Ysgrifenedig (WR) [REP1-086] a gyflwynwyd erbyn Dyddiad Cau 1, amlinellodd Mr a Mrs Hussey eu pryderon ynglŷn ag effeithiau gweledol yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ar yr olygfa o'u heiddo. Yn ogystal ag amlygu'r effeithiau ar amwynder gweledol o'u heiddo, yn eu barn nhw, roeddent yn ystyried:
- y dylen nhw, fel derbynyddion sy'n byw gerllaw'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, fod wedi cael eu hystyried yn dderbynydd sensitif fel y derbynyddion eraill a

aseswyd yn yr LVIA (e.e. defnyddwyr hawliau tramwy lleol, a derbynyddion yn CRDVNL);

- nad oedd y ffotograffiaeth o'r olygfan o'u heiddo yn cynrychioli'r golygfeydd ohono'n ddigonol; ac
- nad oedd y delweddau o olygfannau a aseswyd ger eu heiddo yn dangos cymhariaeth wir a chywir oherwydd eu bod yn dangos y mesurau lliniaru tirwedd yn yr haf ym mlwyddyn pymtheg.

4.1.60. Mynegwyd pryderon tebyg gan Mr a Mrs Hussey yn ystod ISH2 [\[EV3-008\]](#) a Gwrandawriad Llawr Agored 1 [\[EV4-001c\]](#). Yn ISH3 [\[EV5-003\]](#), holodd Mr Hussey ynghylch lefelau platfform yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, eu perthynas ag uchder gorffenedig adeiladau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, a sut gallai hyn effeithio ar effeithiolrwydd y plannu lliniarol ac felly'r olygfa o'u heiddo. Yn eu cyflwyniad dilynol erbyn Dyddiad Cau 3, mynegodd Mr a Mrs Hussey bryderon [\[REP3-110\]](#) ynglŷn ag uchder platfform yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac na fyddai'r delweddau o amgylch yr is-orsaf yn dangos gwir uchder adeiladau'r is-orsaf, yr oeddent yn disgwyl y byddent yn ymddangos yn uwch oherwydd bod uchder y platfform yn uwch na'r hyn a aseswyd gan yr Ymgeisydd. Ymhelaethodd Mr a Mrs Hussey ar y pryderon hyn erbyn Dyddiad Cau 5 [\[REP5-125\]](#) a Dyddiad Cau 7 [\[REP7-161\]](#).

4.1.61. O ran yr effeithiau posibl ar amwynder gweledol o eiddo Mr a Mrs Hussey, yn ISH2 [\[EV3-008\]](#) holodd yr ExA yr Ymgeisydd ynglŷn â'i asesiad o lefel y niwed i olygfeydd o eiddo preifat yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, a gofynnodd i'r Ymgeisydd sut oedd yn diffinio "niwed sylweddol" yng nghyd-destun cymhwysu canllawiau'r Sefydliad Tirwedd ar asesiadau o amwynder gweledol preswyl (*Nodyn 2/19 Asesiad o Amwynder Gweledol Preswyl*). Yn ExQ1, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio pa olygfeydd a ystyriwyd o eiddo Mr a Mrs Hussey, ei ddiffiniad o "niwed sylweddol" mewn perthynas â'r golygfeydd hyn, a pham nad oedd yn credu y byddai'r eiddo'n profi niwed uwch na sylweddol a fyddai'n golygu bod ystyried golygfeydd preifat yn fater budd cyhoeddus (ExQ1.13.8 [\[PD-013\]](#)).

4.1.62. Amlinellodd yr Ymgeisydd ei safbwynt mewn ymatebion i Mr a Mrs Hussey erbyn Dyddiad Cau 2 [\[REP2-078\]](#), Dyddiad Cau 4 [\[REP4-056\]](#), a Dyddiad Cau 6 [\[REP6-122\]](#), ac yn ei ymateb i ExQ1 [\[REP3-062\]](#). Crynhoir ei safbwynt fel a ganlyn:

- O ystyried uchder yr is-orsaf arfaethedig ar y tir (15m) a'r pellter i'r eiddo, nid oedd angen Asesiad o Amwynder Gweledol Preswyl (RVAA) manwl. Diben y ffotograffau a dynnwyd o'r tu mewn i gwrtil eiddo Mr a Mrs Hussey oedd galluogi asesiad lefel uchel o b'un a oedd angen RVAA manylach.
- Bod y ffotograffau a dynnwyd o'r eiddo yn cyflwyno cynrychioliad cywir o'r golygfeydd o'r lleoliad hwnnw.
- Bod golygfeydd o dai ac eiddo unigol yn fater amwynder preifat, a bod egwyddor gynllunio sefydledig yn datgan nad oes hawl i olygfa.
- Mae'n arferol tynnu ffotograffau gaeaf yn ystod misoedd pan fydd llystyfiant collddail yn foel, ac mae'r ffotograffau gaeaf blwyddyn un yn cyfleu'r achos gwaethaf. Mae hefyd yn arferol darparu delweddau haf blwyddyn pymtheg, gan ddefnyddio ffotograffau a dynnwyd pan fo'r un llystyfiant yn llawn dail, i ddangos sut byddai'r cynllun yn edrych bymtheng mlynedd ar ôl ei weithredu.
- Bwriadwyd i'r plannu a'r sgrinio lliniarol guddio a meddalau effaith yr is-orsaf yn rhannol, ond nid ei chuddio'n llwyr.

4.1.63. Yn ISH2 [\[EV3-008\]](#), esboniodd yr Ymgeisydd ei ddiffiniad o "niwed sylweddol" yng nghyd-destun ystyried golygfeydd preifat yn fater budd cyhoeddus, gan gyfeirio at ganllawiau technegol y Sefydliad Tirwedd ar RVAA (LI TGN 2/19) sy'n datgan: "*gellid defnyddio termau fel 'llethol/ gormesol' ar gyfer strwythurau tal, neu 'rhy ymwithiol' ar gyfer datblygiad sy'n edrych dros ardd neu brif ystafell*". Wrth ymateb i

ymholiadau Mr Hussey yn ISH3 [EV5-003] ynglŷn â lefelau platfform yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, darparodd yr Ymgeisydd broffil croestoriadol o blatfform yr is-orsaf [REP4-057] a chadarnhaodd lefel tir gorffenedig platfform yr is-orsaf arfaethedig ar y tir erbyn Dyddiad Cau 3, gan nodi bod y delweddau'n dangos y lefelau uchaf ac felly senario achos gwaethaf.

- 4.1.64. Ymwelodd yr ExA ag eiddo Mr a Mrs Hussey yn ystod yr ASI [PD-014]. Dangoswyd y brif ardal fyw i'r ExA a'r olygfa ohoni a oedd yn achos pryder i Mr a Mrs Hussey.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.1.65. Mae'r ExA yn deall y pryderon a fynegwyd gan Mr a Mrs Hussey ac yn derbyn bod adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn debygol o achosi rhywfaint o niwed i'r amwynder gweledol a'r golygfeydd o'u heiddo. Mae'r ExA yn cydnabod bod hyn yn bwysig iawn i Mr a Mrs Hussey yn bersonol.
- 4.1.66. Er gwaethaf hyn, o ran "niwed sylweddol" a ph'un a fyddai graddau'r niwed i amwynder gweledol Mr a Mrs Hussey yn golygu y gallai ddod yn fater budd cyhoeddus, mae'r ExA o'r farn na fyddai graddau'r niwed gweledol i'w golygfa breifat, fel y trafodwyd yn yr Archwiliad, yn cyrraedd y trothwy hwn. Er y derbynnir y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir i'w gweld yn amlwg, ar ôl ymweld ag eiddo Mr a Mrs Hussey, nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn llethol nac yn ormesol, gan gynnwys o'i weld o'u prif ystafell, o ystyried y pellter o'r ystafell i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, a phresenoldeb adeiladau allan yn y canol sy'n cyfyngu ar yr olygfa tuag at yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn rhannol.
- 4.1.67. Mae'r ExA hefyd yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd na fyddai angen RVAA ar gyfer eiddo Mr a Mrs Hussey, a'i resymeg ynglŷn â hyn. At hynny, mae'r ExA yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd bod y delweddau o gyffiniau'r eiddo yn dangos y senario achos gwaethaf o ran uchder gorffenedig yr is-orsaf, a bod y cymariaethau gaeaf blwyddyn un a haf blwyddyn pymtheg ar gyfer y delweddau yn arfer safonol yn unol â chanllawiau, ac felly'n gymharueth resymol.
- 4.1.68. Er bod eiddo Mr a Mrs Hussey wedi'i leoli yng nghyffiniau golygfannau a derbynyddion gweledol y mae'r effeithiau arnynt yn fater i'r Archwiliad, nid yw ystyried effeithiau gweledol ar eu golygfa breifat yn effeithio ar gasgliadau cyffredinol yr ExA ar faterion tirwedd a gweledol.

Goleuadau adeiladu ar gyfer safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir

- 4.1.69. Yn yr LIR, nododd y Cynghorau efallai y byddai angen asesu goleuadau adeiladu yn rhan o'r LVIA, o ystyried y cyfeiriadau at yr angen posibl am oleuo tasgau yn ystod misoedd y gaeaf yn MDS yr LVIA (Tabl 6.19 [REP7-046]), ac ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r Prosiect [REP7-027]. Nododd y Cynghorau ymhellach erbyn Dyddiad Cau 3 efallai y byddai angen asesiad llawn o effeithiau goleuadau, gan gynnwys effeithiau posibl ar CRDVNL [REP3-078].
- 4.1.70. Yn ISH2 [EV3-008], gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd egluro ei safbwynt ar oleuadau adeiladu, gan fod yr Ymgeisydd wedi dweud na fyddai angen goleuo tasgau ar gyfer adeiladu, ond efallai y byddai ei angen yn ystod oriau tywyllwch. Gofynnodd yr ExA am eglurhad ynglŷn ag a fyddai angen goleuo tasgau ar gyfer gwaith adeiladu a wneir yn ystod oriau tywyllwch ac a oedd effeithiau goleuadau adeiladu wedi cael eu hasesu yn yr LVIA. Holodd Mr Hussey hefyd beth oedd diffiniad yr Ymgeisydd o "dywyllwch". Gofynnodd yr ExA gwestiwn ysgrifenedig dilynol hefyd (ExQ1.13.1,

[[PD-013](#)]) yn gofyn i'r Ymgeisydd egluro sut oedd goleuadau wedi cael eu hasesu yn rhan o'r LVIA, ac a oedd o'r farn y byddai angen cyfyngu ar oleuadau.

- 4.1.71. Datganodd ymateb yr Ymgeisydd i ExQ1 [[REP3-062](#)] fod yr holl weithgareddau adeiladu wedi cael eu hasesu yn rhan o'r LVIA a bod hyn yn cynnwys goleuo tasgau; at hynny, roedd yr asesiad o oleuo tasgau wedi'i seilio ar yr egwyddorion a amlinellwyd yn y Cynllun Allyriadau Golau Artiffisial amlinellol (oALEP) a gyflwynwyd erbyn Dyddiad Cau 2 [[REP2-058](#)] (cyflwynwyd fersiwn wedi'i diweddaru gyda mân ddiwygiadau erbyn Dyddiad Cau 6 [[REP6-054](#)]).
- 4.1.72. Fodd bynnag, roedd gan yr ExA bryderon o hyd ynglŷn ag eglurder yr esboniad hwn ac archwiliwyd y mater ymhellach yn ISH3 [[EV5-003](#)]; gofynnodd yr ExA a allai'r Ymgeisydd amlygu neu ddangos ble yn union yr ystyriwyd yr asesiad o effeithiau goleuadau adeiladu yn yr LVIA gan fod hyn yn parhau i fod yn aneglur i'r ExA ac IPau eraill. Wrth ymateb, darparodd yr Ymgeisydd nodyn eglurhad erbyn Dyddiad Cau 4 [[REP4-043](#)]. Roedd hwn yn cynnwys crynodeb lefel uchel o ofynion ac anghenion goleuo ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac esboniad ynglŷn â pham nad oedd angen asesiad ar wahân o effeithiau goleuadau adeiladu a gweithredol yn yr LVIA, yn y pen draw.
- 4.1.73. Cytunodd y Cyngorau ar yr ymagwedd at oleuo a amlinellwyd yn y nodyn eglurhad, gan gynnwys yr asesiad o effeithiau a rheolaethau arfaethedig, yn eu SoCG terfynol [[REP7-109](#)] a [[REP7-110](#)].

Ystyriaeth yr ExA

- 4.1.74. Ar ôl ystyried y nodyn eglurhad ynglŷn â goleuo a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd, yn ogystal â darpariaethau'r oALEP, y byddai angen i'r ALEP terfynol a sicrhau gan Ofyniad 9 y dDCO gyd-fynd ag ef, mae'r ExA yn fodlon na fyddai effeithiau goleuadau adeiladu a goleuo tasgau ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael unrhyw effeithiau arwyddocaol ac felly na fyddai angen asesiad unigol o dderbynyddion tirwedd yn y nos gyda goleuadau adeiladu. Felly, mae'r asesiad a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd yn cyd-fynd â gofynion NPS EN-1, paragraff 5.10.21.

CASGLIADAU

- 4.1.75. Mae NPS EN-1 yn cydnabod y bydd bron pob prosiect seilwaith ynni o arwyddocâd cenedlaethol yn effeithio ar y dirwedd a bod pob seilwaith ynni arfaethedig yn debygol o gael effeithiau gweledol ar dderbynyddion o amgylch safleoedd arfaethedig. Mae NPS EN-5 hefyd yn cydnabod bod is-orsafoedd newydd yn gallu arwain at effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cynnal asesiad priodol o effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol a'i fod, heblaw am yr effeithiau ar amwynder gweledol a drafodwyd ar gyfer VP2 a VP3, wedi amlygu effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar dderbynyddion tirwedd a gweledol yn ddigonol.
- 4.1.76. O ran NPS EN-1 paragraff 5.10.34, mae'r ExA o'r farn na fyddai elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig yn gwrthdaro â diben gwarchod a gwella harddwch naturiol CRDVNL, a bod yr Ymgeisydd wedi ceisio osgoi niwed i ddibenion dynodi CRDVNL trwy'r mesurau lliniaru'r dirwedd a amlinellwyd yn yr oLEMP.
- 4.1.77. Byddai elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig (y coridor ceblau a'r is-orsaf ar y tir arfaethedig) yn arwain at rai effeithiau arwyddocaol lleol ar gymeriad y dirwedd a derbynyddion gweledol yn ystod adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig ei hun. Byddai presenoldeb yr is-orsaf arfaethedig ar y tir hefyd yn arwain at rai effeithiau

arwyddocaol lleol ar gymeriad y dirwedd a derbynnyddion gweledol yn ystod ei blynnyddoedd gweithredu cynnar. Wrth i'r llystyfiant y bwriedir ei blannu sefydlu ac aeddfedu, mae'r ExA yn fodlon y byddai effeithiau arwyddocaol o'r fath yn lleihau'n sylweddol, ar gyfer y rhan fwyaf o dderbynnyddion, erbyn blwyddyn pymtheg. Mae hyn heblaw am VP2 a VP3, lle mae'r ExA yn ystyried y byddai'r effeithiau'n arwyddocaol o hyd erbyn blwyddyn pymtheg. Mae'r ExA yn cytuno â chasgliad yr Ymgeisydd na fyddai unrhyw effeithiau cronolol ychwanegol ar dderbynnyddion gweledol o'r Datblygiad Arfaethedig.

- 4.1.78. Mae NPS EN-1 ac NPS EN-3 yn hyrwyddo dylunio seilwaith ynni mewn modd ystyriol ac yn amlygu bod lleoliad, lliwiau, deunyddiau a thirweddau'n gallu helpu i leihau niwed i'r dirwedd a niwed gweledol gymaint â phosibl. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â materion o'r fath yn briodol a bod yr hierarchaeth liniaru wedi cael ei chymhwyso. Ystyrir dylunio ymhellach yn adran 6.7 yr adroddiad hwn.
- 4.1.79. Byddai mesurau lliniaru a rheoli er mwyn osgoi a lleihau effeithiau niweidiol ar y dirwedd ac yn weledol, lle y bo'n rhesymol ac yn briodol, yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy'r dDCO. Mae hyn yn cynnwys y Gofynion (R) canlynol: R5 (gwaith ar yr is-orsaf, gan gynnwys gosodiad, graddfa, lliw a deunyddiau); R6 (paramedrau dylunio ar y tir); R7 (darparu tirwedd); R8 (gweithredu a chynnal a chadw tirwedd); R9 (cod ymarfer adeiladu, gan gynnwys datganiad dull adeiladu, cynllun rheoli pridd a chynllun allyriadau golau artiffisial); R12 (cynllun rheoli tirwedd ac ecoleg); R15 (adfer tir a ddefnyddiwyd dros dro ar gyfer adeiladu); R16 (rheoli allyriadau golau artiffisial gweithredol); a R21 (datgomisiynu ar y tir).
- 4.1.80. Mae'r ExA yn nodi'r ddyletswydd gyffredinol yn a85 Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (y Ddeddf CRoW) a osodir ar gyrff cyhoeddus. Mae'n ymwybodol bod y ddyletswydd y cyfeirir ati ym mharagraffau 5.10.8 a 5.10.34 NPS EN-1, i geisio hyrwyddo dibenion tirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol, yn ymwneud â geiriad Deddf CRoW 1990 a ddiwygiwyd gan Ddeddf Ffyniant Bro ac Adfywio 2023 (y Ddeddf LURA). Fodd bynnag, roedd y diwygiad hwnnw'n ymwneud â thir yn Lloegr yn unig. Yng Nghymru, mae a85(1) y Ddeddf CRoW yn datgan "wrth arfer neu gyflawni unrhyw swyddogaethau sy'n ymwneud â thir mewn ardal o harddwch naturiol eithriadol [yng Nghymru], neu sy'n effeithio arno, bydd awdurdod perthnasol yn ystyried diben gwarchod a gwella harddwch naturiol yr ardal o harddwch naturiol eithriadol". Mae'r ExA o'r farn bod yr ES a'r Adroddiad hwn yn ddigonol i lywio'r SoS yn hyn o beth ac y gellir cyflawni'r ddyletswydd.
- 4.1.81. O ystyried y materion uchod, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â'r darpariaethau a amlinellir yn NPS EN-1, NPS EN-3 ac NPS EN-5 mewn perthynas â materion tirwedd a gweledol sy'n ymwneud â'r gwaith arfaethedig ar y tir. At hynny, o ystyried y byddai effeithiau niweidiol arwyddocaol gweddilliol mewn perthynas â materion tirwedd a gweledol yn gyfyngedig ac yn lleol, mae'r ExA yn priodoli pwys cymedrol i'r materion hyn yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 4.1.82. Mae'r ExA yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru, yn ei Rhaglen Lywodraethu (2021-2026), wedi amlinellu ei bwriad i ddynodi Parc Cenedlaethol (NP) newydd yng Nghymru yn seiliedig ar CRDVNL presennol, y cynhaliwyd ymgynghoriad ynglŷn ag ef yn 2024. Fe allai'r SoS ddymuno ceisio cadarnhad ynghylch statws yr NP arfaethedig cyn gwneud penderfyniad, er mwyn iddo fod yn fodlon y gellir cyflawni unrhyw ddyletswyddau statudol a osodir ar gyrff cyhoeddus yn foddhaol.

4.2. DEFNYDD TIR A CHYFLWR Y TIR

CYFLWYNIAD

- 4.2.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar ddefnydd tir a chyflwr y tir.
- 4.2.2. Wrth ystyried defnydd tir a chyflwr y tir, mae'r Awdurdod Archwilio (ExA) wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni EN-1 (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 5.11 a 5.16;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig adran 2.8;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys y polisiau perthnasol ym Mholisi Cynllunio Cymru (PPW 12), Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 6: Cynllunio ar gyfer Cymunedau Gwledig Cynaliadwy a TAN 16: Chwaraeon, Hamdden a Mannau Agored.

Y CAIS

- 4.2.3. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddefnydd tir a chyflwr y tir yn y canlynol:
- Pennod 1 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 3): Daeareg, Hydroddaeareg a Chyflwr y Tir [\[APP-064\]](#) ac atodiadau cysylltiedig amrywiol (gan gynnwys [\[APP-115\]](#), [\[APP-116\]](#) ac [\[APP-120\]](#)).
 - Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3): Defnydd Tir a Hamdden [\[APP-070\]](#) a oedd hefyd yn cyfeirio at wybodaeth a gynhwyswyd yn atodiadau [\[APP-168\]](#), [\[APP-169\]](#) ac [\[APP-170\]](#).

Daeareg, Hydroddaeareg a Chyflwr y Tir

Gwaelodlin

- 4.2.4. Amlinellwyd yr effeithiau posibl a aseswyd yn ystod camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomiysu'r Datblygiad Arfaethedig yn Nhabl 1.6 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) ac roeddent yn cynnwys:
- colli neu ddifrodi safleoedd a ddynodwyd yn genedlaethol a safleoedd heb eu dynodi o ddiddordeb daearegol a geomorffolegol;
 - sterileiddio adnoddau mwynau calchfaen a ddiogelir;
 - newid i ansawdd neu gyfaint dŵr daear (mewn dyfrhaenau arwynebol a dyfrhaenau craigwely);
 - yr effaith ar dyniadau dŵr daear preifat (cyfaint, dibynadwyedd ac ansawdd);
 - dirywiad ansawdd dŵr daear a dyfrhaenau craigwely yn sgil symudiad halogyddion (safle tirlenwi Traeth Llanddulas);
 - dirywiad ansawdd dŵr daear (mewn dyfrhaenau craigwely a rhewglai) trwy darfu ar ardaloedd presennol o halogyddion sy'n gysylltiedig â defnydd tir diweddar neu hanesyddol ac achosi iddynt symud;
 - dirywiad mewn ansawdd dŵr daear o ganlyniad i ollyngiad damweiniol sylweddau a allai lygru; a
 - materion sefydlogrwydd tir yn gysylltiedig ag ardaloedd mwyngloddio dwfn hanesyddol.

Hepgorwyd nifer o effeithiau posibl o'r asesiad ar gyfer daeareg, hydroddaeareg a

chyflwr y tir oherwydd ni ystyriwyd bod yr effeithiau'n debygol o fod yn arwyddocaol. Cynhwyswyd y rhain yn Nhabl 1.7 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-064\]](#) gyda'r cyfiawnhad cysylltiedig.

- 4.2.5. Roedd yr ardal astudio daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir a ddefnyddiwyd ar gyfer yr asesiad (yr ardal astudio GHGC) yn canolbwyntio ar ardaloedd uwchlaw Penllanw Cymedrig y Gorllanw (MHWS) lle yr ystyriwyd bod effeithiau posibl yn fwyaf tebygol o ddigwydd ar dderbynyddion daearegol a hydroddaearegol. Dangosir hyn yn Ffigur 1.1 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-064\]](#).

Mesurau lliniaru a monitro

- 4.2.6. Mabwysiadwyd nifer o brif fesurau (a gynhwyswyd yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig i leihau ei botensial ar gyfer effeithiau ar y GHGC. Cynhwyswyd y rhain yn Nhabl 1.15 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-064\]](#) a byddent yn cael eu sicrhau gan Atodlen 2, Gofyniad (R)9 y dDCO [\[APP-023\]](#). Roedd y mesurau'n cynnwys:

- Byddai'r Cod Ymarfer Adeiladu (CoCP) [\[APP-212\]](#) yn cynnwys mesurau i osgoi tarfu ar ogofâu calchfaen Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig Calchfaen Llanddulas a Choed Castell Gwrych, ac yn cynnwys cynlluniau rheoli manwl i ddelio â rheoli dŵr wyneb adeiladu a draenio, ymateb i ollyngiadau ac argyfyngau, a strategaeth ddarganfod ar gyfer tir halogedig;
- Byddai'r CoCP yn cynnwys datganiad dull adeiladu ar y tir a fyddai'n defnyddio canlyniadau ymchwiliadau safle ymwithiol i lywio'r dulliau dylunio ac adeiladu manwl a fyddai'n ystyried y potensial ar gyfer mwyngloddiau dwfn mewn ardaloedd o weithgarwch mwyngloddio hanesyddol er mwyn:
 - dangos na fyddai gosod pyst sylfaen yn creu llwybr ar gyfer llygryddion;
 - trwy ymchwiliadau safle cysylltiedig, cadarnhau addasrwydd y ddaeareg ar gyfer technegau di-ffos ac absenoldeb priddoedd cywasgedig a dŵr daear; a
 - dangos na fyddai gweithgareddau adeiladu mewn ardaloedd mwyngloddio hanesyddol yn arwain at faterion sefydlogrwydd tir.
- Byddai'r CoCP yn cynnwys datganiad dull adeiladu glanfa a fyddai'n cynnwys asesiad risg dŵr rheoledig ar gyfer technegau di-ffos o dan safle tirlenwi Traeth Llanddulas er mwyn osgoi dirywio ansawdd dŵr daear yn sgil symudiad halogyddion; a
- Byddai'r CoCP yn cynnwys cynllun rheoli pridd manwl ar gyfer yr ardal o amgylch nodweddion daearegol heb eu dynodi (drymlinoedd) i leihau'r effaith arnynt gymaint â phosibl.

- 4.2.7. Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, ystyriwyd eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau arwyddocaol [\[APP-064\]](#), paragraff 1.7.1.2.

Asesiad o effeithiau

- 4.2.8. Rhestrod Tabl 1.14 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-064\]](#) yr effeithiau a allai ddeillio o gamau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, ynghyd â'r senario dylunio mwyaf yr aseswyd pob effaith yn ei erbyn. Rhoddodd adran 1.8 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) ddisgrifiad manylach o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar dderbynyddion daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir sy'n debygol o ddeillio o bob effaith a amlygwyd. Roedd adran 7.10 y bennod

honnou'n cynnwys asesiad o effeithiau cronol (CEA) a ystyriodd y rhestr o brosiectau, cynlluniau a gweithgareddau eraill a ystyriwyd yn y CEA, fel yr amlygir yn Nhabl 1.16 ac a ddangosir ar Ffigur 1.2. Amlinellwyd canlyniadau'r ymarfer hwnnw yn adran 1.10.

- 4.2.9. Rhoddodd Tabl 1.18 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3) grynodedb o'r effeithiau posibl, mesurau a fabwysiadwyd yn rhan o'r prosiect ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir. At ei gilydd, daethpwyd i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, na datgomisiynu. Yn unol â hynny, ni chynigiwyd unrhyw fesurau lliniaru na monitro ychwanegol.
- 4.2.10. Daeth yr asesiad o effeithiau cronol, a gynhowyd yn Nhabl 1.19 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 3), i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau cronol arwyddocaol o'r Datblygiad Arfaethedig o'i ystyried ar y cyd â phrosiectau a chynlluniau eraill. Yn unol â hynny, ni chynigiwyd unrhyw fesurau lliniaru na monitro ychwanegol.

Defnydd tir a hamdden

Gwaelodlin

- 4.2.11. Roedd yr effeithiau posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad yn ystod camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn cynnwys:
- colli tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas (BMVAL) dros dro ac yn barhaol;
 - tarfu ar weithrediad ffermydd dros dro ac yn barhaol;
 - yr effaith dros dro ar ddefnydd hamdden o ardaloedd arfordirol; a'r
 - effaith dros dro ar ddefnydd hamdden o adnoddau hamdden gan gynnwys Llwybr Arfordir Cymru a Llwybr Beicio Cenedlaethol 5 (NCR5).
- Dangosir yr ardal astudio defnydd tir a hamdden ar Ffigur 7.1 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-070\]](#) ac roedd yn cynnwys yr holl dir o fewn Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona (MODA), tua'r tir o MHWS. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn cynrychioli'r ardal lle'r oedd effeithiau defnydd tir a hamdden yn debygol o ddigwydd.
- 4.2.12. Ystyriwyd y canlynol o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden:
- mathau o bridd a phatrymau priddoedd, gan gynnwys data topograffig a hinsoddol perthnasol;
 - ansawdd tir amaethyddol o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden, yn unol â chanllawiau diwygiedig Dosbarthiad Tir Amaethyddol (ALC) ar gyfer Cymru a Lloegr y Weinyddiaeth Amaethyddiaeth, Pysgodfeydd a Bwyd (MAFF) a'r meini prawf ar gyfer graddio ansawdd tir amaethyddol (MAFF, 1988), gan gynnwys y tir ALC Gradd 1, 2 a 3a 'gorau a mwyaf amlbwrpas';
 - ffermydd a/neu fentrau;
 - adnoddau hamdden, gan gynnwys cyfleusterau hamdden (e.e. ardaloedd arfordirol, safleoedd gwersylla, safleoedd carafannau, atyniadau i dwristiaid, clybiau golff), Hawliau Tramwy Cyhoeddus (PRoWau) a llwybrau eraill sy'n cael eu hyrwyddo (e.e. NCRau, Llwybrau Troed Pellter Hir, Llwybrau Teithio Llesol);
 - defnyddwyr adnoddau hamdden, gan gynnwys cerddwyr, beicwyr, marchogion a gweithgareddau hamdden o fathau eraill; a
 - thir a ddefnyddir gan y cymunedau lleol, gan gynnwys mannau agored cyhoeddus (e.e. parciau a gerddi cofrestredig, meysydd chwarae, traethau

cyhoeddus), Tir Comin a meysydd pentref, sydd naill ai ym mherchnogaeth yr Awdurdod Lleol, mewn dwylo preifat, neu'n eiddo i Lywodraeth Cymru (LIC).

Mesurau lliniaru a monitro

4.2.13.

Cynigiwyd nifer o fesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) i leddfu effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddefnydd tir ac adnoddau hamdden. Cynhwyswyd yr olaf yn Nhabl 7.24: Mesurau a fabwysiadwyd yn rhan o Brosiect Gwynt Alltraeth Mona ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-070\]](#) a byddent yn cael eu sicrhau gan Atodlen 9, R9 y dDCO. Roedd y rhain yn cynnwys:

- Y CoCP, a fyddai'n cynnwys mesurau i gyfyngu ar darfu ar weithrediad ffermydd unigol, sy'n cyd-fynd yn gyffredinol â'r CoCP amlinellol (oCoCP) [\[APP-212\]](#). Roedd y rhain yn cynnwys:
 - penodi Swyddog Cyswllt Amaethyddol (ALO) cyn dechrau gwaith paratoi'r safle ar y tir, a fyddai'n brif gyswllt ar gyfer ymgysylltiad parhaus ynglŷn â materion ymarferol gyda thirfeddianwyr a meddianwyr cyn ac yn ystod y cam adeiladu; a
 - diogelwch safle, sgrinio a ffensys yn unol â'r Cynllun Ffensys Adeiladu amlinellol [\[APP-217\]](#).
- Darparu Cynllun Rheoli Pridd (SMP) [\[APP-220\]](#) manwl. Byddai gweithredu'r mesurau a fanylir yn y cynllun rheoli pridd manwl yn lleihau colli ansawdd tir amaethyddol gymaint â phosibl yn ystod adeiladu'r datblygiad arfaethedig. Roedd y mesurau yn y ddogfen amlinellol yn cynnwys:
 - amlygu rôl yr ALO mewn perthynas â thrin, stripio a storio pridd, paratoi'r tir ac amnewid pridd, profion ansawdd a thrin pridd ac ôl-ofal a throsglwyddo [\[APP-220\]](#), paragraffau 1.7.1 ac adrannau 1.10 – 1.14 yn gynwysedig; a
 - chyfyngu ar rywogaethau planhigion goresgynnol ac estron yn rhan o Brotocol Boddio diogelwch manwl a fyddai'n cael ei ddatblygu yn unol â'r Protocol Boddio diogelwch amlinellol [\[APP-223\]](#).
- Cynnal mynediad i lwybrau ac adnoddau hamdden drwy gydol y cyfnod adeiladu trwy weithredu'r mesurau rheoli a fyddai'n cael eu hamlinellu yn y Strategaeth Rheoli PRoW fanwl ac yn cyd-fynd â fersiwn amlinellol y ddogfen [\[APP-229\]](#) a oedd yn cynnwys y canlynol yn adran 4:
 - egwyddorion rheoli trosfwaol;
 - arwyddion a gwybodaeth yn ystod adeiladu;
 - ffensys diogelwch; gweithredu croesfannau a reolir;
 - gwriad dros dro arfaethedig dangosol;
 - mesurau rheoli PRoW amlinellol;
 - monitro croesfannau a reolir a gwriadau dros dro yn rheolaidd; ac
 - adfer.

4.2.14.

Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, ystyriwyd eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau arwyddocaol [\[APP-070\]](#), paragraff 7.7.1.2.

Asesiad o effeithiau

- 4.2.15. Rhoddodd Tabl 7.27 ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) grynodedb o effeithiau amgylcheddol posibl, a mesurau lliniaru a monitro a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig. Roedd adran 7.10 y Bennod honno'n cynnwys CEA a oedd yn ystyried Tabl 7.25: Rhestr o brosiectau, cynlluniau a gweithgareddau eraill a ystyriwyd yn y CEA ac a ddangosir ar Ffigur 7.9: Prosiectau, cynlluniau a gweithgarwch arall a gynhwyswyd yn yr asesiad o effeithiau cronol. Amlinellwyd canlyniadau'r ymarfer hwnnw yn Nhabl 7.28: Crynodeb o effeithiau amgylcheddol cronol posibl, a mesurau lliniaru a monitro.
- 4.2.16. Roedd yr effeithiau posibl (gan gynnwys effeithiau cronol) a amlygwyd ar ddefnydd tir a hamdden a fyddai'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn cynnwys:
- colli'r tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwyrpas (BMVAL) dros dro;
 - colli BMVAL yn barhaol;
 - tarfu dros dro ar weithredu ffermydd;
 - tarfu'n barhaol ar weithredu ffermydd;
 - yr effaith dros dro ar ddefnydd hamdden o ardaloedd arfordirol ac adnoddau hamdden; a'r
 - effaith dros dro ar ddefnydd hamdden o hawliau tramwy cyhoeddus (PRoWau) a llwybrau llinellol eraill.
- 4.2.17. Ar ôl ystyried y mesurau lliniaru a amlinellwyd uchod, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol posibl ar ansawdd tir amaethyddol, ffermydd a defnydd hamdden o Lwybr Arfordir Cymru ac NCR 5 yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Daeth yr asesiad o effeithiau cronol i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau cronol arwyddocaol o'r Datblygiad Arfaethedig o'i ystyried ar y cyd â phrosiectau a chynlluniau eraill. Yn unol â hynny, ni chynigiwyd unrhyw fesurau lliniaru eraill.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 4.2.18. Mae'r adran hon yn ymdrin ag effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar yr ystyriaethau canlynol:

- daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir;
- cwmpas y Cynllun Rheoli Pridd amlinellol (oSMP);
- y safle tirlenwi hanesyddol yn Nhraeth Llanddulas;
- tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwyrpas (BMVAL);
- materion yn ymwneud â thir amaethyddol yn gyffredinol;
- yr effaith ar ddaliadau tir unigol;
- iechyd anifeiliaid;
- Tan-y-Mynydd Trout Fishery Limited;
- hawliau tramwy cyhoeddus (PRoWau); a
- chyflenwadau dŵr preifat (PWS).

Daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir

- 4.2.19. Roedd y Cynghorau'n fodlon [\[REP1-049\]](#) ar asesiad yr Ymgeisydd o ddaeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir ym Mhennod 1 yr ES (Cyfrol 3) ac, yn amodol ar eu cymeradwyo, darpariaethau ar gyfer adeiladu ar gynlluniau a strategaethau rheoli amlinellol amrywiol a fyddai'n cael eu sicrhau trwy R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-037\]](#). Yn eu Datganiadau Tir Cyffredin (SoCG) unigol gyda'r Ymgeisydd, dangosodd Tabl 1.6 Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) [\[REP7-110\]](#) a Thabl 1.6 Cyngor Sir Ddinbych (DCC) [\[REP7-109\]](#) fod yr holl faterion cysylltiedig wedi cael eu cytuno heblaw am un yr oeddent o'r farn ei fod yn ddibwys.

- 4.2.20. Mynegodd Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) (CNC (C)) [\[RR-011\]](#) bryderon amrywiol ynglŷn ag asesiadau risg a chwmpas y CoCP [\[REP7-087\]](#) a dogfennau ategol. Ymdriniodd yr Ymgeisydd â'r pryderon hyn [\[PDA-008\]](#) a dangosodd SoCG y partion [\[REP7-095\]](#) yr ystod o faterion sy'n gysylltiedig â daeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir y cytunwyd arnynt, heb unrhyw rai yn weddill (Tabl 1.5).
- 4.2.21. Dywedodd Ysgutorion y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig (y cyfeirir atynt o hyn ymlaen fel Ystad Cefn) [\[RR-082\]](#) y byddai effeithiau posibl yr is-orsaf arfaethedig a'r gwaith peirianegol cysylltiedig, a oedd yn cynnwys newid cwrs dŵr, yn arwain at newidiadau i'r llifoedd dŵr tanddaearol naturiol. Fe allai hyn arwain at dir o ansawdd gwaeth. Roeddent o'r farn nad oedd mesurau lliniaru wedi derbyn sylw'n ddigonol.
- 4.2.22. Wrth ymateb [\[PDA-008\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd fod daeareg arwynebol a chraigwely waelodol yr is-orsaf ar y tir wedi cael ei hamlygu yn Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 7): Dyfrhaenau, tynnu dŵr daear a chyflwr y tir [\[APP-115\]](#), a ddangosodd fod dyddodion rhewglai yn debygol o fod yn gymharol drwchus yn y lleoliad hwnnw a chynnwys dyddodion glynol â llawer o glai. Daeth yr asesiad o effeithiau posibl ar ansawdd a chyfaint dŵr daear yn y ddyfrhaen rewglai arwynebol ym Mhennod 1 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-040\]](#) i'r casgliad y byddai'r effeithiau o arwyddocâd niweidiol bach. Ar y sail hon, roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn annhebygol y byddai effaith niweidiol arwyddocaol ar y llifoedd dŵr tanddaearol ar dir amgylchynol.
- 4.2.23. Gofynnwyd i Ystad Cefn [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.25, i ba raddau yr oedd ymateb yr Ymgeisydd i'w RR wedi mynd i'r afael â'u pryderon. Nid oedd eu hmateb [\[REP3-117\]](#) wedi ymdrin â thystiolaeth yr Ymgeisydd mewn perthynas â'u pryderon am effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ddŵr daear na'i gwrthbrofi.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.24. Mae R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn darparu ar gyfer ystod gynhwysfawr o gynlluniau rheoli i gyd-fynd â'r fersiynau amlinellol a gyflwynwyd i'r Archwiliad. Fel y bo'n briodol, byddai'r awdurdod cynllunio perthnasol sy'n gyfrifol am gyflawni'r dogfennau rheoli hyn yn ymgynghori â CNC (C) a'r awdurdod priffyrdd perthnasol. Byddai'r CoCP terfynol yn codeiddio mesurau lliniaru ar y cam hwnnw yn unol ag adran 5.16.8 NPS EN-1.
- 4.2.25. Mae'r cynlluniau'n cynnwys mesurau i liniaru effeithiau ar ddŵr daear a amlinellir yn y CoCP amlinellol (oCoCP) [\[REP7-087\]](#) ynghyd â'r Cynllun Ymateb i Olyngiadau ac Argyfyngau amlinellol [\[REP3-036\]](#) a'r Cynllun Rheoli Dŵr Wyneb Adeiladu a Draenio amlinellol [\[REP6-046\]](#). Mae'r mesurau hyn yn cynnwys gweithdrefnau i leihau risg llygru dŵr daear gymaint â phosibl o olyngiadau a storio tanwyddau ac olew. Mae'r Ymgeisydd hefyd wedi ymrwymo i fonitro gwaelodlin llif ac ansawdd dŵr daear mewn lleoliadau cytunedig i lywio asesiadau risg hydroddaearegol.
- 4.2.26. Mae'r ExA yn fodlon, am y rhesymau a roddodd yr Ymgeisydd wrth ymateb i bryderon Ystad Cefn am effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ddŵr daear, bod y mater wedi cael ei asesu'n briodol yn yr ES a bod effaith gysylltiedig ar ansawdd tir amaethyddol yn annhebygol. Yn unol â hyn, nid oes angen mesurau lliniaru.
- 4.2.27. Bydd effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar safleoedd penodol, a chwmpas yr oSMP, yn cael eu hystyried maes o law. Fel arall, mae'r ExA yn fodlon bod y mesurau lliniaru arfaethedig yn ddigon cadarn i osgoi effaith arwyddocaol ar ddaeareg, hydroddaeareg a chyflwr y tir yn unol â darpariaethau perthnasol adran

5.11 NPS EN-1. Nid oes ganddo unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol i'w hawgrymu i'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) ar ben y rhai sy'n rhan o'r Cais.

Cwmpas y Cynllun Rheoli Pridd amlinellol

- 4.2.28. Yn ei WR [\[REP1-051\]](#), ceisiodd LIC fwy o fanylion am ddau fater yn yr oSMP [\[REP6-050\]](#). Yn gyntaf, y dulliau trin pridd a gynigiwyd ar gyfer stripio, storio a lleoli priddoedd. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd at Ddalenni A i E y 'Canllawiau Arfer Da ar gyfer Trin Priddoedd mewn Gweithfeydd Mwynau' (2021) gan y Sefydliad Chwarela (IoQ) fel y rhai mwyaf priodol i osgoi materion fel cywasgu pridd. Yn ail, nododd y byddai'r ceblau ar y tir yn cael eu gosod mewn tywod wedi'i gymysgu â sment. Nid oedd yn glir pa ddefnydd fyddai'n cael ei wneud o'r pridd dros ben a sut byddai'n cael ei aildefnyddio'n gynaliadwy.
- 4.2.29. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP2-079\]](#) yn REP1-052.20 ei fod wedi ymrwymo i gymhwyso'r fethodoleg berthnasol o ganllawiau'r IoQ, ond y byddai'r dalenni canllaw priodol yn cael eu hamlygu yn ystod cam dylunio manwl y Datblygiad Arfaethedig a'u cynnwys yn y Cynllun Rheoli Pridd terfynol a fyddai'n cael ei ddarparu yn rhan o'r oCoCP a'i sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). Byddai lleoli'r ceblau mewn tywod wedi'i gymysgu â sment yn dadleoli cyfeintiau bach o ddeunydd isbridd. Lle y bo'r angen, byddai'r SMP terfynol yn amlygu'r cynigion ar gyfer aildefnyddio unrhyw ddeunydd dros ben yn gynaliadwy yn rhan o'r CoCP terfynol.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.30. Mae'r oSMP [\[REP6-050\]](#), paragraff 1.5.1.1, yn cyfeirio at ganllawiau'r IoQ ac amlygu'r dalenni canllaw priodol yn ystod cam dylunio manwl y Datblygiad Arfaethedig i'w cynnwys yn yr SMP manwl. Mae adran 1.12.2 yr oSMP yn ymdrin â chyfnewid pridd ac mae adran 1.7 yn darparu ar gyfer rheoli a goruchwyllo'r broses trin pridd. Mae'r CoCP amlinellol [\[REP7-087\]](#), paragraff 1.10.5.4, yn amlinellu mesurau rheoli cyffredinol a fyddai'n cael eu gweithredu i leihau effeithiau ar dderbynyddion ecolegol ar y tir gymaint â phosibl, gan gynnwys rheoli pridd.
- 4.2.31. Ni ddilynnodd LIC y mater ar ôl ymateb yr Ymgeisydd i'w LIC. Mae'r ExA yn fodlon bod y dogfennau rheoli amlinellol yn cynnwys darpariaeth briodol i fynd i'r afael â'i phryderon ac mae'n nodi y byddai'r fersiynau manwl yn cael eu sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn amodol ar gymeradwyaeth gan yr awdurdod cynllunio perthnasol. Ni ystyrir bod angen mesurau lliniaru ychwanegol ac mae'r agwedd hon ar y Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â darpariaethau perthnasol adran 5.11 NPS EN-1.

Y safle tirlenwi hanesyddol yn Nhraeth Llanddulas

- 4.2.32. Yn eu LIR [\[REP1-049\]](#), mynegodd CCBC a DCC bryderon y gallai gwaith ar y lanfa sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar sefydlogrwydd y safle tirlenwi hanesyddol yn Nhraeth Llanddulas. Mynegwyd pryderon tebyg gan CNC (C).
- 4.2.33. Nododd yr Ymgeisydd ei ymrwymiad i ddefnyddio techneg ddi-ffos ar gyfer gosod ceblau yn y lanfa yn Nhraeth Llanddulas, gan gynnwys y safle tirlenwi blaenorol [\[PDA-008\]](#), a chynigiodd baratoi Datganiad Dull Adeiladu Glanfa manwl i osgoi dirywio ansawdd dŵr daear o ganlyniad i symudiad halogyddion. Byddai'n ofynnol i'r Datganiad gyd-fynd â'r Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol [\[REP7-089\]](#) a byddai'n ffurfio rhan o'r CoCP manwl.

- 4.2.34. Wrth ymateb i gwestiwn yr ExA [\[PD-013\]](#), ExQ1.9.1, dywedodd y Cyngorau eu bod yn fodlon bod y dDCO [\[AS-036\]](#) yn darparu'n ddigonol ar gyfer ystyried y safle tirlenwi a dyluniad manwl gosod ceblau ar y tir. Croesawyd ymagwedd yr Ymgeisydd gan CNC hefyd [\[REP1-056\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.35. Mae'r ExA yn fodlon ar asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar y safle tirlenwi hanesyddol a'r mesurau lliniaru cysylltiedig sy'n bwriadu defnyddio technegau di-ffos i osod ceblau'r lanfa. Mae'n nodi bod y Cyngorau a CNC (C) yn fodlon ar yr ymagwedd hon, sy'n golygu y byddai R9(2)(q) dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau bod Datganiad Dull Adeiladu Glanfa yn cael ei baratoi (yn unol â'r Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol [\[REP7-089\]](#)) y byddai'n rhaid iddo, trwy gyfrwng R9(1), gael ei gymeradwyo gan yr awdurdod cynllunio perthnasol ar ôl ymgynghori â CNC (C). Nid oes gan yr ExA unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol i'w hargymell i'r SoS ac mae'n fodlon bod yr elfen hon o'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd ag adran 5.11 NPS EN-1.

Tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas (BMVAL)

- 4.2.36. Mynegodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog [\[PDA-037\]](#) a Mr M Hussey a Mrs M Hussey [\[REP1-086\]](#) bryderon ynglŷn â cholli BMVAL.
- 4.2.37. Mynegodd Mr AEM Owen ac A Owen Cyf [\[REP3-095\]](#), sef tenantiaid y tir y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael ei hadeiladu arno, bryderon ynglŷn â chywirdeb ALC LIC ar gyfer y tir yr effeithir arno o ystyried bod ei holnydd wedi categorioeddio'r llain dan sylw fel Gradd 2 yn y 1960au cynnar. O ganlyniad i osod seilwaith draenio ac ailhadu a rheoli glaswelltir yn y cyfamser, dywedodd y teulu Owen na fyddai rhywun yn disgwyl iddo gael ei israddio.
- 4.2.38. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP4-067\]](#) fod y mapiau y cyfeiriodd y teulu Owen ato yn fapiau ALC Dros Dro a gynhyrchwyd yn y 1960au a'r 1970au gan ddefnyddio system ALC a ddiwygiwyd yn gynhwysfawr ers hynny. Felly, ni ellid dibynnu ar y mapiau hyn i fapio ardaloedd unigol o dir yn gywir.
- 4.2.39. Mae'r dull mapio ALC rhagfynegol a gynhyrchwyd gan LIC yn defnyddio amrywiaeth o offer, gan gynnwys data priddoedd manwl cyhoeddedig, data hinsoddol penodol i safle a chanlyniadau arolwg manwl diweddar i ragfynegi'r radd ALC debygol yn ôl canllawiau cyfredol.
- 4.2.40. Cyflwynwyd y radd ALC ar gyfer tir o fewn yr ardal a gynigiwyd i'w meddiannu gan yr is-orsaf ar y tir, yn ôl y Map Dosbarthiad Tir Amaethyddol Rhagfynegol (Llywodraeth Cymru, 2019), yn Ffigur 1.4 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad data technegol arolwg pridd [\[APP-169\]](#), a ddisodlwyd wedi hynny [\[REP5-015\]](#). Dangosodd y Map ALC Rhagfynegol fod y rhan fwyaf o'r ardal a gynigiwyd ar gyfer yr is-orsaf ar y tir yn cynnwys tir is-radd 3b; atgynhyrchwyd hyn yn Ffigur 1.4.
- 4.2.41. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP4-067\]](#) fod ALC yr ardal o dir y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn effeithio arni'n barhaol wedi cael ei harolygu'n fanwl. Ychwanegodd fod gwaith arolygu wedi dangos bod yr ardal yn cynnwys tir is-radd 3b yn bennaf, gan gynnwys ardal yr arglawdd parhaol, lle'r oedd y proffiliau'n cynnwys priddoedd sy'n nodweddiadol o gyfres bridd Cottam, sydd wedi'u cyfyngu gan leithder y pridd o ganlyniad i orwelion isbridd â gwead trwm sy'n draenio'n wael. Ar yr ymyl de-orllewinol, lle mae'r tir yn codi, roedd y priddoedd yn ysgafnach ac yn fwy caregog eu natur ac roedd yr ardal hon yn cynnwys ardal fach o dir is-radd 3a o ansawdd uwch. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad fod y dosbarthiad hwn o ansawdd

tir amaethyddol yn cyd-fynd â map ALC Rhagfynegol LIC ar gyfer yr ardal o fewn ardal yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.

- 4.2.42. Yn ei WR [\[REP1-051\]](#), mynegodd LIC nifer o amheuon ynglŷn ag adroddiad technegol data dosbarthiad tir amaethyddol a phridd cyhoeddedig yr Ymgeisydd [\[APP-168\]](#). Dywedodd LIC na ellid dilysu canfyddiadau'r adroddiad yn llawn.
- 4.2.43. Wedi hynny, cynghorodd LIC [\[REP3-081\]](#) a'r Ymgeisydd [\[REP4-061\]](#) eu bod wedi cyfarfod i drafod gofynion dilysu, a chyflwynodd yr Ymgeisydd fersiwn ddiwygiedig o Atodiad 7.2 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad technegol data arolwg pridd [\[REP5-014\]](#) a roddodd ganlyniadau arolygon pridd tyllu â tharadr llaw a gynhaliwyd i lywio Pennod 7 ei ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#). Dywedodd fod y gwaith arolygu wedi amlygu lefel uchel o gysondeb yn gyffredinol rhyngddo a'r graddau ALC rhagfynedig a nodwyd ar fapiau ALC rhagfynegol LIC. Yn ei lythyr eglurhaol ar gyfer Dyddiad Cau 5 [\[REP5-001\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd fod yr adroddiad wedi cael ei ddilysu ar 15 Tachwedd 2024 gan Adran Newid Hinsawdd a Materion Gwledig LIC.
- 4.2.44. Cyflwynwyd canlyniadau'r arolwg ar ffurf map yn Ffigur 1.1 yr adroddiad a grybwyllwyd uchod. Yn ogystal â thir amaethyddol is-radd 3a o fewn Terfynau Gorchymyn y Datblygiad Arfaethedig ar safle'r is-orsaf ar y tir, datgelodd y tyllu dir o'r radd hon mewn 4 lleoliad arall yn ogystal â dyddodion tir amaethyddol is-radd 2. Dywedodd yr Ymgeisydd y gellid colli mwy nag 20ha o BMVAL dros dro yn ystod y cam adeiladu rhwng 1 a 5 mlynedd [\[REP7-048\]](#), paragraff 7.8.2.1. Yn amodol ar fesurau lliniaru a amlinellir yn Nhabl 7.24 y ddogfen honno mewn perthynas â phriddoedd ac ansawdd tir amaethyddol, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai effeithiau dros dro cyffredinol y cyfnod adeiladu ar ansawdd tir amaethyddol o arwyddocâd niweidiol bach dros dro, nad oedd yn arwyddocaol o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA).
- 4.2.45. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a gwaith cysylltiedig yn effeithio ar oddeutu 1.5ha o dir is-radd 3a a 10.4ha o dir is-radd 3b yn barhaol [\[REP7-048\]](#), paragraff 7.8.2.5. Cyfeiriodd yn ddiweddarach at golli 1.6ha o BMVAL is-radd 3a mewn cysylltiad â'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a chloddwaith cysylltiedig [\[REP7-048\]](#), paragraff 7.10.4.9. Nodwyd ffigur uwch o 1.7ha yn gynharach yn yr Archwiliad [\[REP3-062\]](#). Aseswyd bod arwyddocâd cyffredinol effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ALC yn niweidiol cymedrol. Yn ei Gyflwyniad i Gloi [\[REP7-112\]](#), paragraff 2.12.2.8, daeth asesiad yr Ymgeisydd o effaith barhaol y Datblygiad Arfaethedig ar BMVAL i'r casgliad nad oedd yn arwyddocaol.
- 4.2.46. Cyfeiriodd asesiad yr Ymgeisydd o golli BMVAL is-radd 3a yn barhaol yn gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig a hwnnw y cyfeiriwyd ato yn ei CEA [\[REP7-048\]](#), adran 7.10, at golli 10.3ha yn gyffredinol (yn seiliedig ar golli 1.6ha o dir is-radd 3a yn barhaol).
- 4.2.47. Dywedodd CEA yr Ymgeisydd o Brosiect Solar a Storio Ynni Bodelwyddan [\[REP7-115\]](#), paragraff 1.3.3.8, y byddai'r ansawdd tir amaethyddol a gollir yn barhaol yn gysylltiedig â'r datblygiad arfaethedig yn dir is-radd 3b o ansawdd is yn gyfan gwbl, ac felly na fyddai'n cyfrannu at golled gronol BMVAL.
- 4.2.48. Daeth asesiad yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd colled gronol tir amaethyddol is-radd 3a yn arwyddocaol o safbwynt EIA yn seiliedig ar ei ddehongliad o bolisi a chanllawiau. Dywedodd fod meini prawf yr asesiad wedi cael eu cymhwyso yn unol â meini prawf y Llawlyfr Dylunio Ffyrdd a Phontydd (DMRB), a amlygodd fod y golled o arwyddocâd niweidiol cymedrol. Ychwanegodd fod barn arbenigol wedi cael ei chymhwyso i'r asesiad hwn, yn seiliedig ar ganllawiau LIC a ddarparwyd yn

TAN 6, i bennu arwyddocâd yr effaith hon. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod Canllawiau'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA) – Safbwynt newydd ar dir a phriddoedd mewn EIA yn datgan yn adran 5.3, mewn perthynas ag asesu tir a phridd, yn seiliedig ar arweiniad TAN 6 ar ymgynghori, yr ystyrir bod colli mwy nag 20ha o BMVAL yn arwyddocaol yn genedlaethol yng Nghymru.

- 4.2.49. Anghytunodd LIC [\[REP1-051\]](#) â dehongliad yr Ymgeisydd o bolisi a chanllawiau lle yr honnodd y byddai effaith niweidiol arwyddocaol ar BMVAL yn digwydd yn sgil colli 20ha neu fwy yn unig. Dywedodd LIC fod yr 20ha a nodwyd yn drothwy ar gyfer ymgynghori â hi yn unig a bod angen i unrhyw gynnig a fyddai'n arwain at golli BMVAL, sy'n adnodd y mae pen draw iddo, gael ei ystyried yn unol â pharagraffau 3.58 a 3.59 PPW12.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.50. Fel y nodir ym mharagraff 5.11.12 NPS EN-1, diffinnir BMVAL fel tir yng ngraddau 1, 2 a 3a yr ALC.
- 4.2.51. Mae'r ExA yn nodi sylwadau'r teulu Owen ynglŷn ag israddio dosbarthiad tir ers y 1960au mewn perthynas â'r tir a fyddai'n cael ei feddiannu gan yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Fodd bynnag, mae wedi ystyried gwrthbrawf yr Ymgeisydd [\[REP4-067\]](#) bod y system wedi cael ei diwygio'n gynhwysfawr. Mae'n nodi: bod gwaith arolygu diweddar wedi amlygu lefel uchel o gysondeb cyffredinol rhyngddo â system raddio ragfynedig bresennol LIC a nodwyd ar ei mapiau ALC rhagfynegol; a bod LIC wedi dilysu'r canlyniadau. Er gwaethaf gwelliannau a wnaed i'r tir yn y 60 mlynedd yn y cyfamser, yn seiliedig ar gryfder tystiolaethol y graddau ALC cyfredol, nid oes sail ddarbwyllo i'r ExA amau y byddai'r is-raddau yr effeithir arnynt yn yr ardal honno'n 3a a 3b.
- 4.2.52. Mae Atodiad B TAN 6 yn datgan y dylid ymgynghori â LIC pan fyddai cynigion yn cynnwys colli 20 hectar neu fwy o dir amaethyddol graddau 1, 2 neu 3a neu golled sy'n llai nag 20ha ond sy'n debygol o arwain at golledion ychwanegol sy'n dod i 20 hectar neu fwy gyda'i gilydd.
- 4.2.53. Mae'r ExA o'r farn bod TAN 6 yn bwriadu sefydlu trothwy ar gyfer ysgogi ymgynghori â LIC ar gynigion sy'n effeithio ar BMVAL. Mae'r ffaith bod Canllawiau IEMA wedi dehongli'r trothwy 20ha fel sbardun ar gyfer p'un a yw'r tir BMVAL a gollir o arwyddocâd cenedlaethol yn mynd y tu hwnt i'r hyn y mae TAN 6 yn ei ddweud. Nid yw'r ffaith na heriwyd y dehongliad hwn yn yr Adroddiad Rhagarweiniol ar yr Effaith Amgylcheddol na chan LIC yn ystod y cam Cyn-ymgeisio yn gyfiawnhad rhesymol dros gyfuno'r trothwy ymgynghori 20ha â dynodi pryd yr ystyrir bod colli BMVAL o arwyddocâd cenedlaethol.
- 4.2.54. Nid yw paragraffau 5.11.12 a 5.11.34 NPS EN-1 yn atal datblygiad ar BMVAL. Mae paragraff 3.58 PPW12 yn fwy diffiniol o ran ei ymagwedd at BMVAL, gan ddweud y dylai gael ei warchod fel adnodd y mae terfyn iddo ar gyfer y dyfodol. Mae paragraff 3.59 PPW12 yn dweud y dylid rhoi cryn bwys i ddiogelu tir o'r fath rhag ei ddatblygu oherwydd ei bwysigrwydd arbennig ac na ddylid ei ddatblygu oni bai bod angen sy'n drech na dim arall am y datblygiad, ac os nad oes tir a ddefnyddiwyd o'r blaen neu dir o raddau amaethyddol is ar gael, neu os oes gan y tir o radd amaethyddol is werth amgylcheddol a gydnabyddir trwy ddynodiad tirwedd, bywyd gwyllt, hanesyddol neu archaeolegol, a bod hynny'n drech na'r penderfyniadau amaethyddol. Os oes angen datblygu tir o raddau 1, 2 neu 3a, neu os oes dewis rhwng safleoedd o wahanol raddau, dylid cyfeirio datblygiadau at y tir o'r radd isaf.

- 4.2.55. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo bod yr angen am y Datblygiad Arfaethedig wedi cael ei sefydlu a bod asesiad priodol o ddewisiadau amgen, gan gynnwys safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, wedi cael ei gynnal. Fodd bynnag, mae'n ymwybodol y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael ei lleoli ar dir maes glas ar ddaliad amaethyddol.
- 4.2.56. Mae'r ExA wedi ystyried Tablau 7.14 a 7.15 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#) sy'n dynodi bod cyfran y tir gradd ALC o fewn safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r cloddwaith cysylltiedig, yn ôl yr arolygon pridd ac ALC rhagfynegol, yn 15% a 13%, yn ôl eu trefn. Mae'r gweddill yn dir amaethyddol is-radd 3b sydd o ansawdd gwaeth yn ôl paragraff 5.11.12 NPS EN-1. Felly, mae'n fodlon, yn unol â pharagraff 5.11.12 NPS EN-1, bod yr Ymgeisydd wedi ceisio lleihau effeithiau ar BMVAL cyn belled ag y bo'n ymarferol ac y byddai'n defnyddio tir o ansawdd gwaeth lle y bo'n bosibl.
- 4.2.57. Fodd bynnag, o ystyried y polisïau a grybwyllwyd uchod, mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd o effaith barhaol y Datblygiad Arfaethedig ar BMVAL, yn unigol ac yn gronnol, wedi cael ei thanamcangyfrif. Wrth ddod i'r safbwynt hwn, ni phriodolwyd pwys i Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol arfaethedig Bodelwyddan. Ystyrir yn ddiweddarach yn yr Adroddiad hwn a oes angen tra phwysig am y datblygiad, fel y nodir yn PPW12, ond, am y tro, byddai colli BMVAL yn barhaol yn arwyddocaol ac mae'n pwysu yn erbyn y Datblygiad Arfaethedig.
- 4.2.58. Mae'r ExA yn fodlon y byddai paratoi SMP manwl, sy'n cyd-fynd yn gyffredinol â'r oSMP [\[REP6-050\]](#), a fyddai'n ffurfio rhan o'r CoCP manwl, yn sicrhau y byddai ansawdd tir amaethyddol yn cael ei adfer er mwyn lleihau faint o BMVAL arall a gollir yn barhaol yn y MODA cyn belled ag y bo'n bosibl. Felly, mae'n cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#), paragraff 7.8.2.10, bod yr effaith dros dro hon o arwyddocâd niweidiol bach.
- 4.2.59. Mae'r ExA hefyd yn cytuno â'r Ymgeisydd, am resymau a amlinellir ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#), paragraffau 7.8.2.14 a 7.8.2.15, nad oes angen asesu effeithiau ychwanegol ar BMVAL yn ystod camau gweithredu a chynnal a chadw na datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig.

Materion yn ymwneud â thir amaethyddol yn gyffredinol

- 4.2.60. Yn adran 7.8.3 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#), asesodd yr Ymgeisydd effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ffermydd yn gyffredinol yn ystod y cam adeiladu. Cydnabu'r potensial i darfu ar reolaeth fferm, gan gynnwys newidiadau i fynedfeydd ffermydd o fewn caeau unigol ac ar hyd ffyrdd lleol, yn ogystal ag effeithiau dros dro ar systemau draenio a dyfrhau caeau. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod y cam adeiladu'n debygol o effeithio ar briodweddau daliadau unigol dros dro, ond yn sgîl gweithredu mesurau a amlygwyd yn Nhabl 7.24 Pennod 7, nid oedd o'r farn y byddai hyn yn effeithio ar hyfywedd cyffredinol y ffermydd hynny. Dosbarthwyd hyd yr effaith dros dro hon yn ganolig (h.y. 1 i 5 mlynedd). Gan ddefnyddio ymagwedd ragofalus, er gwaethaf y mesurau lliniaru priodol, asesodd yr Ymgeisydd y gallai materion barhau, yn ymwneud o bosibl â gwahanu tir ac effeithiau ar weithredu ffermydd o ddydd i ddydd, a allai fod mor uchel â niweidiol bach.
- 4.2.61. Mynegodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) [\[PDA-037\]](#) a Mr M Hussey a Mrs M Hussey [\[REP1-086\]](#) bryderon cyffredinol ynglŷn â cholli tir amaethyddol.
- 4.2.62. Mynegodd Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr (NFU) [\[PDA-048\]](#) a Davis Meade Property Consultants (DMPC) [\[REP1-082\]](#) bryderon ynglŷn ag elfennau unigol o'r Datblygiad Arfaethedig a sut gallent beryglu tir amaethyddol a/ neu ei reolaeth.

Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP)

- 4.2.63. Rhestrodd yr NFU [\[PDA-048\]](#) faterion yr oedd eisiau iddynt gael eu cynnwys mewn cod adeiladu/ cynllun rheoli amgylcheddol amlinellol. Wrth ymateb [\[REP1-011\]](#), amlinellodd yr Ymgeisydd lle yr ymdriniwyd â'r materion yn ei ddogfennau Cais. Darparodd yr NFU eiriad yr oedd eisiau iddo gael ei gynnwys yn y dogfennau rheoli priodol mewn perthynas â: rôl yr ALO; a darpariaethau ar gyfer cynnal a chadw cyflenwadau dŵr cyhoeddus a phreifat (PWS). Dywedodd fod darpariaethau tebyg wedi cael eu cynnwys mewn llawer o gynlluniau DCO ar gyfer ceblau tanddaear [\[REP3-102\]](#).
- 4.2.64. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP4-074\]](#) fod ymrwymiad i ALO wedi'i gynnwys yn yr oCoCP [\[REP7-087\]](#). Amlygwyd rôl yr ALO cyn, yn ystod ac ar ôl adeiladu yn y ddogfen honno, ynghyd â mwy o fanylion mewn cynlluniau amlinellol eraill fel yr oSMP [\[REP6-050\]](#). Ychwanegodd y byddai rolau a chyfrifoldebau'r ALO yn benodol i'r safle yn unol â'r amodau a'r gwaith sy'n digwydd ar ddaliad tir penodol. Amlinellwyd egwyddorion y rôl ac nid oedd gofyniad i ddiffinio'r rôl ymhellach yn y cynlluniau amlinellol.
- 4.2.65. Ychwanegodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cynnwys mesurau yn yr oCoCP sy'n hwyluso sgysiau ag APau ynglŷn â'u PWS y gallai'r gwaith darfu arno'n uniongyrchol. Byddai sgysiau â'r ALO ar y safle yn sicrhau y gallai materion ymarferol, fel dargyfeirio PWS ar gyfer da byw, gael eu cynnal neu eu dargyfeirio yn ystod y gwaith er mwyn parhau â'r cyflenwad yn unol â'r hierarchaeth a amlinellwyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.66. Mae'r ExA yn cytuno â safbwynt yr Ymgeisydd ac yn nodi y byddai R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau y byddai'r cynlluniau rheoli perthnasol terfynol yn cael eu cymeradwyo ac y cydymffurfir â nhw. Byddai'r rhain yn darparu rheolaeth foddhaol i'r awdurdod cynllunio perthnasol mewn perthynas â'r materion sy'n destun pryder i'r NFU.

Gollwng dŵr, draenio caeau ac adfer

- 4.2.67. Cyfeiriodd yr NFU [\[PDA-048\]](#) a DMPC [\[REP1-082\]](#) at ddraenio ac adfer tir fel pryder, gan ddweud bod rhaid i gynlluniau o'r fath gael eu cytuno ymlaen llaw gyda'r Unigolyn yr Effeithir Arno (AP), ac os na ellir dod i gytundeb yn gydsyniol, y dylid defnyddio dull datrys anghydfod sy'n cynnwys arbenigwr annibynnol i benderfynu ar y mater.
- 4.2.68. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP2-078\]](#), REP1-082.3, y byddai arolwg draenio llawn a dyluniad cyn-gynllun yn cael eu cynnal cyn adeiladu'r prosiect, yn unol â'r ymrwymadau yn y Cynllun Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol (oCSWDP) [\[REP6-046\]](#). Ychwanegodd [\[REP1-011\]](#), PDA-048.20, y byddai'r mater hefyd yn cael ei reoli trwy weithredu'r Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir amlinellol [\[REP4-020\]](#). Er ei fod yn fater preifat rhwng partïon, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi nodi yn y cytundeb Penawdau Telerau (HoTs) ei fod yn fodlon talu ffioedd priodol a rhesymol i'r partïon yr effeithir arnynt er mwyn iddynt gyfarwyddo eu harbenigwr draenio annibynnol eu hunain i adolygu'r dyluniadau hynny. Roedd yr HoTs hynny hefyd yn caniatáu ar gyfer darpariaethau datrys anghydfod.
- 4.2.69. Dywedodd DMPC [\[REP3-096\]](#) y byddai ymateb yr Ymgeisydd yn mynd i'r afael â phryderon cleientiaid yn amodol ar ddod i gytundeb gwirfoddol ar y geiriad cysylltiedig.

- 4.2.70. Ceisiodd yr NFU [\[PDA-048\]](#) eiriad manwl ychwanegol ynglŷn â sut y byddai draenio caeau'n cael ei drin cyn ac ar ôl adeiladu. Dywedodd nad oedd y geiriad manwl a gynigiwyd ganddo wedi cael ei gytuno, er y bu'n dderbyniol mewn NSIPau eraill.
- 4.2.71. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP1-011\]](#), REP-048.24, ei fod wedi cynnal astudiaethau draenio bwrdd gwaith a bod y rheiny, a thrafodaethau gydag APau, wedi dangos bod systemau amrywiol ar waith o fewn Terfynau'r Gorchymyn. Yn ystod y cam dylunio manwl, byddai'n sicrhau bod cynllun draenio llawn cyn ac ar ôl adeiladu yn cael ei greu ar y cyd â'r APau i sicrhau bod systemau draenio caeau'n cael eu cynnal yn ystod y gwaith a'u hadfer ar ôl y gwaith, fel yr amlinellir yn yr oCSWDMP [\[REP6-046\]](#). Byddai'r dyluniadau hynny'n benodol i safle, felly nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn briodol cynnwys y ceisiadau ehangach gan yr NFU yn y dogfennau HoTs. Ychwanegodd ei fod wedi cynnwys ymrwymïadau lefel uchel yn yr HoTs ynglŷn â draenio.
- 4.2.72. Wrth ymateb i [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.19, ceisiodd yr NFU [\[REP3-102\]](#) fanylion ychwanegol am ollwng dŵr, draenio caeau, a chysylltu ag APau wrth fireinio'r oCSWDMP [\[REP6-046\]](#). Awgrymodd hefyd fod materion penodol yn cael eu hegluro yn yr oCSWDMP.
- 4.2.73. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP4-074\]](#) drwy ddweud bod yr oCSWDMP [\[REP6-046\]](#) yn amlinellu egwyddorion lefel uchel ar gyfer rheoli a gollwng dŵr wyneb o fewn Terfynau'r Gorchymyn. Byddai lleoliad penodol tanciau/ pyllau setlo a gwybodaeth am sut a ble y byddai'r dŵr yn cael ei ollwng wedi hynny yn cael eu pennu yn ystod y cam dylunio manwl ac yn cydymffurfio â'r mesurau a fanylir yn yr oCSWDMP. Ymdriniwyd ag ymgysylltu ag APau ynglŷn â materion ymarferol cyn ac yn ystod y broses adeiladu yn yr oCoCP [\[REP7-087\]](#), paragraff 1.6.1.9.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.74. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd bod y manylion a ddarparwyd yn y cynlluniau rheoli amlinellol yn ddigonol ar gam presennol y Datblygiad Arfaethedig ac y byddent yn cael eu mireinio yn ystod y cam dylunio manwl. Mae'n fodlon y byddai R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau y byddai'r cynlluniau rheoli perthnasol terfynol yn cael eu cymeradwyo ac y cydymffurfir â nhw. Byddai'r rhain yn darparu sail gadarn i'r awdurdod cynllunio perthnasol fonitro cydymffurfedd â'r darpariaethau sy'n berthnasol i bryderon y partïon.

Rheoli ac adfer pridd

- 4.2.75. Roedd gan yr NFU [\[PDA-048\]](#) a DMPC [\[REP1-082\]](#) bryderon ynglŷn â'r cynlluniau arfaethedig ar gyfer cofnodi, storio, adfer, ôl-ofal a monitro pridd. Wrth ymateb [\[REP1-011\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd fod yr oSMP [\[REP6-050\]](#) yn cynnwys manylion am sut byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn rheoli'r broses o drin pridd yn ystod pob cam. Byddai'r ALO, yn amodol ar yr oCoCP [\[REP7-087\]](#), yn gallu cael cyngor ar reoli pridd gan wyddonydd neu ymarferydd pridd â chymwysterau a phrofiad priodol yn ystod gweithrediadau trin pridd i fonitro a rheoli'r gwaith trin pridd. Amlinellodd paragraff 1.14 yr oSMP y trefniadau ôl-ofal a throsglwyddo i'r tîrfeddiannwr ar ôl cwblhau'r gwaith. Byddai cynllun rheoli'n cael ei gytuno gyda'r tîrfeddiannwr a/ neu'r meddiannydd cyn y cyfnod ôl-ofal a fyddai'n cynnwys manylion trin, cymysgeddau hadau i'w defnyddio a samplau pridd i bennu lefelau maethynau a gofynion ar gyfer cymhwyso calch a gwrtaith.
- 4.2.76. Roedd yr NFU [\[REP3-102\]](#) eisiau i eiriad penodol gael ei ychwanegu at yr oSMP ynglŷn â rhoi datganiad pridd cyn-adeiladu personol i bob AP. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP4-074\]](#), REP3-102.4, at ddarpariaethau yn yr oSMP sy'n amlinellu

pa waith arolygu pridd arall a fyddai'n cael ei wneud i amlygu dosbarthiad mathau o bridd i lywio'r SMP manwl. Byddai'r data hwn ar gael i APau trwy'r ALO, sef y pwynt cyswllt ar gyfer tirfeddianwyr a meddianwyr.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.77. Mae'r ExA yn fodlon bod y cynlluniau rheoli amlinellol yn cynnwys digon o fanylion ar gam presennol y broses ddatblygu ac y byddent yn cael eu mireinio yn ystod y cam dylunio manwl. Mae eisoes wedi ystyried digonoldeb cwmphas yr oSMP ac wedi argymhell nad oes angen mesurau lliniaru ychwanegol ar ben y darpariaethau a wnaed yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) ar gyfer yr SMP manwl yn rhan o'r CoCP sy'n ofynnol ar gyfer pob cam o'r gwaith arfaethedig ar y tir. Mae'r ExA yn fodlon y byddai R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau y byddai'r cynlluniau rheoli perthnasol terfynol yn cael eu cymeradwyo ac y cydymffurfir â nhw.

Llwybrau mynediad

- 4.2.78. Dywedodd yr NFU [\[PDA-048\]](#) nad oedd y llwybrau mynediad i'r llain adeiladu wedi cael eu cytuno gydag APau eto. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP1-011\]](#) drwy ddweud bod y llwybrau hynny wedi cael eu diffinio ar y cynlluniau a gylchredwyd gyda'r HoTs, ar gyfer adeiladu a dros dro a hawliau parhaol sy'n ofynnol ar gyfer gweithredu a chynnal a chadw.
- 4.2.79. Gwnaeth DMPC gyflwyniadau hefyd [\[REP1-082\]](#) a [\[REP3-096\]](#) ynglŷn â'r hyn y dylai'r HoTs ei gynnwys yn hyn o beth, yr ymatebodd yr Ymgeisydd iddynt [\[REP4-068\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.80. Amlinellir y llwybrau mynediad arfaethedig ar y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#), ac amlinellir yr hawliau a geisir yn y Llyfr Cyfeirio [\[REP7-014\]](#) ac Atodlen 1 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). O'u hystyried gyda'i gilydd, byddai'r rhain yn rhoi gwybod i APau sut byddai llwybrau mynediad arfaethedig sydd i'w defnyddio yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar eu tir. Er bod manylion yr hawliau sydd i'w caffael trwy gytundeb gwirfoddol yn fater i'r Ymgeisydd ac APau, mae'n ymddangos bod y cyntaf wedi sicrhau bod y manylion sy'n ofynnol ar gael i dirfeddianwyr a meddianwyr.

Ceblau a dwythellau

- 4.2.81. Dywedodd yr NFU [\[PDA-048\]](#) yr hoffai weld ceblau'n cael eu gosod ar ddyfnder lleiaf o 1.2m i frig y deilsen, ond roedd yr Ymgeisydd yn fodlon rhoi dyfnder lleiaf o 1.2m yn unig i frig dwythell y ceblau. Lle y gosodir ceblau ar ddyfnder mwy bas, am resymau peirianegol, mae'n rhaid rhoi cynllun i APau sy'n dangos ble mae'r cebl yn fwy bas oherwydd byddai hyn yn effeithio ar weithrediadau amaethyddol o ddydd i ddydd.
- 4.2.82. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP1-011\]](#) at Bennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#), paragraff 3.7.2.14, a nododd y byddai'r ceblau arfaethedig ar y tir yn cael eu claddu ar ddyfnder lleiaf o 1.2 metr i frig dwythell y ceblau. Ychwanegodd y byddai hyn 225mm yn ddyfnach na chanllawiau safonol y diwydiant a amlinellir yn Argymhellad Peirianeg G57 y Gymdeithas Rhwydweithiau Ynni, rhifyn 2, 2019, a nododd ddyfnder o 0.9 metr o leiaf i'r deilsen amddiffyn ar gyfer asedau trawsyrru ar dir amaethyddol da. Cyflwynodd groestoriad dangosol o'r coridor ceblau ar y tir a hyd-doriad o'r dechneg ddi-ffos ar gyfer croesfannau [\[REP1-018\]](#) mewn perthynas â thir

cyffredin a chraigwely bas. Yn yr olaf, byddai'r cebl yn cael ei osod ar ddyfnder mwy bas a fyddai'n cael ei drafod gyda thirfeddianwyr unigol.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.83. Mae'r ExA yn nodi bod ymatebion yr Ymgeisydd uchod yn gyson â Thabl 3.32 Paramedrau dylunio mwyaf ar gyfer gosod ceblau allforio ar y tir ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#). Mae'r oCoCP [\[REP7-087\]](#) yn dweud mai'r ALO fyddai'r prif gyswllt ar gyfer ymgysylltu â thirfeddianwyr a meddianwyr ynglŷn â materion ymarferol cyn ac yn ystod y broses adeiladu. Byddai amrywiad mewn dyfnder ceblau yn fater ymarferol o'r fath. Byddai'r CoCP manwl yn cael ei sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).

Cyfarpar ymwthiol ar yr wyneb, gan gynnwys siambrau uniadau a blychau cysylltu

- 4.2.84. Mynegodd yr NFU bryderon [\[PDA-048\]](#) ynglŷn â diffyg manylion am leoliad, maint a dyluniad blychau cysylltu/ cyfarpar atodol. Dywedodd fod blychau cysylltu fel arfer yn uwch na lefel y tir ac, oherwydd y nifer a leolir ar gynllun llinellol, y gallent fod yn gyfochrog neu'n groesgam ac ymyrryd yn fawr â gweithrediadau amaethyddol, gan achosi perygl i beiriannau fferm. Byddai'n well gan yr NFU petai blychau cysylltu'n cael eu lleoli o fewn terfynau caeau lle y bo'n bosibl, a rhaid i'r Ymgeisydd dderbyn yr ymyrraeth y maent yn ei hachosi. Gwnaeth DMPC yr un pwynt [\[REP1-082\]](#) mewn perthynas â chyfarpar ymwthiol ar yr wyneb yn fwy cyffredinol.
- 4.2.85. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP1-011\]](#) a [\[REP4-068\]](#) gan nad oedd y dyluniad manwl wedi cael ei greu, nad oedd yn gallu cadarnhau union leoliadau seilwaith arwynebol ymwthiol. Lle y bo'n bosibl, byddai'n ceisio cynyddu ac optimeiddio hydoedd ceblau i sicrhau bod siambrau uniadau'n cael eu lleoli mewn modd sy'n ystyriol o ddefnydd tir ar yr adeg gosod a byddai'n gosod gorchuddion tyllau archwilio ar lefel y tir. Cyfeiriodd at Bennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#), Tabl 3.31, a amlinellodd y paramedrau dylunio mwyaf ar gyfer blychau cysylltu.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.86. Mae'r ExA yn nodi bod Tabl 3.30 y ddogfen a grybwyllwyd uchod hefyd yn darparu'r paramedrau dylunio mwyaf ar gyfer siambrau uniadau.
- 4.2.87. Unwaith eto, am y rhesymau a roddwyd uchod ynglŷn â cheblau a dwythellau, bydda'r ALO yn gyfrifol am gysylltu ag APau ynglŷn â lleoli cyfarpar o'r fath.

Cyfadeliladau adeiladu dros dro

- 4.2.88. Ceisiodd DMPC [\[REP3-096\]](#) gadarnhad bod gosodiadau dros dro cyfarpar cyfleustodau ar gyfer cyfadeliladau adeiladu dros dro (TCCau) yn cael eu symud ymaith o eiddo'r APau a'u hadfer yn briodol cyn i'r safleoedd gael eu gadael oni bai bod cytundeb cydsyniol i'r gwrthwyneb. Oni bai bod cytundebau gwirfoddol yn datgan fel arall, ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP4-068\]](#) drwy ddweud y byddai'n rhaid iddo adfer TCCau yn unol â R15 Adfer tir a ddefnyddiwyd dros dro ar gyfer adeiladu yn ei dDCO terfynol [\[AS-036\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.89. Mae dDCO terfynol yr Ymgeisydd yn darparu ar gyfer y sicrwydd wedi'i sicrhau a geisir gan DMPC ar ran ei gleientiaid.

Lled hawddfreintiau

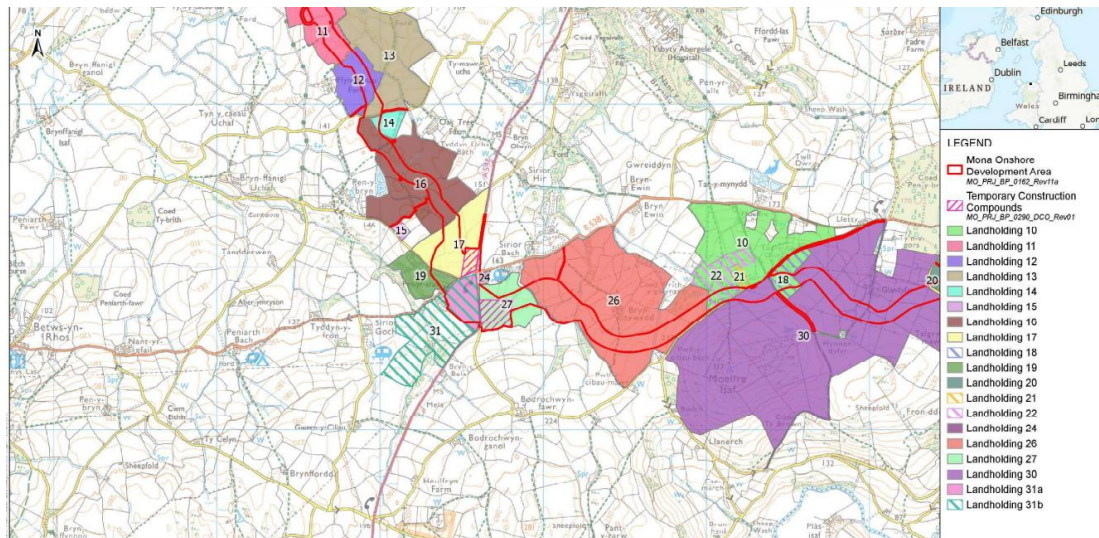
- 4.2.90. Ceisiodd yr NFU gadarnhad na fyddai lled terfynol hawddfreintiau yn fwy na 30m [\[PDA-048\]](#).
- 4.2.91. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP1-011\]](#) na allai wneud hynny gan y byddai hyn yn cael ei seilio ar gynlluniau ymarferol er mwyn adlewyrchu safle'r ceblau a'r tir a gymerwyd yn gywir. Fodd bynnag, cadarnhaodd y byddai'n mabwysiadu dull safonol y farchnad, sy'n golygu na fyddai lled mwyaf hawddfreintiau'n ymestyn y tu hwnt i Derfynau'r Gorchymyn.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.92. Mae'r ExA yn nodi bod yr Ymgeisydd wedi dweud ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#), paragraff 3.7.2.16, pan fyddai'r ceblau wedi'u gosod y byddent yn meddiannu hawddfaint barhaol oddeutu 30m o led, er y gallai'r hawddfaint fod yn lletach lle y deuir ar draws rhwystrau neu lle y gosodwyd ceblau gan ddefnyddio technegau di-ffos. Yng ngoleuni hynny, mae'r ExA o'r farn bod ymateb yr Ymgeisydd i'r NFU yn rhesymol ar yr adeg hon.

Yr effaith ar ddaliadau tir unigol

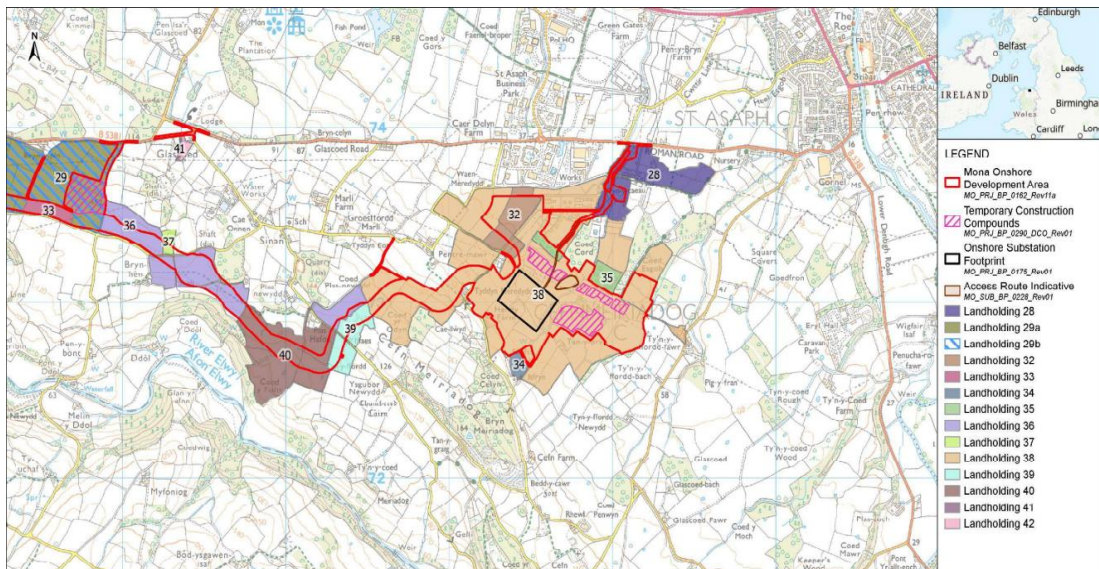
- 4.2.93. Dywedodd yr Ymgeisydd fod 42 o ddaliadau tir yn ei ardal astudio defnydd tir a hamdden. Dangoswyd eu lleoliad yn berthynol i Derfynau'r Gorchymyn ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar Ffigurau 7.3, 7.4, 7.5 a 7.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#).
- 4.2.94. Cyfeiriwyd at dair fferm odro ddwys y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt. Ceisiodd yr ExA eglurhad trwy gyfeirio at y rhifau daliad a bennwyd ar y Ffigurau a grybwyllwyd uchod [\[PD-013\]](#), ExQ1.12.7. Cynghorodd yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#) y bu'n cyfeirio at:
- Lloyd Evans: perchennog daliad tir rhif 36 a thenant 40;
 - Owen: perchennog daliad tir 33 a thenant 38; a
 - Roberts: tenant rhan o ddaliad tir 30 i'r dwyrain o rifau daliad 20/23 a 25.
- 4.2.95. Er bod gan Mr Roberts [\[RR-054\]](#) bryderon cychwynnol hefyd ynglŷn â lleoli mynedfa i'r MODA trwy ei ddaliad, lliniarwyd y rhain yn dilyn Archwiliad Safle gyda Chwmni yr ExA, pan gadarnhawyd llwybr y fynedfa arfaethedig ar y tir, a thynnodd ei wrthwynebiad yn ôl [\[AS-030\]](#).
- 4.2.96. Cynhaliodd Mr HL Evans a Mr RJL Evans (y teulu Evans) a Mr AEM Owen ac A Owen Cyf (y teulu Owen) eu gwrthwynebiadau drwy gydol yr Archwiliad. Roedd effaith y Datblygiad Arfaethedig ar eu daliad tir yn fater a gododd droeon hefyd i Ystad Cefn, perchennog daliad tir 38, y mae'r teulu Owen yn denantiaid arno. Dangosir y daliadau tir hyn ar Ffigur 19.

Ffigur 18: Dosbarthiad daliadau tir o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden (ffynhonnell: Ffigur 7.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048])

4.2.97.

Mynegodd Mr I Roberts [RR-029] bryderon cynnar hefyd ynglŷn ag effaith y Datblygiad Arfaethedig ar dir a gymerwyd ar denantiaeth yn rhan o'i ddaliad, a ddangosir fel daliad tir 27 ar Ffigur 18.

Ffigur 19: Dosbarthiad daliadau tir o fewn yr ardal astudio defnydd tir a hamdden (ffynhonnell: Ffigur 7.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048])

4.2.98.

Wrth ymateb i Bwynt Gweithredu o Wrandawriad Caffael Gorfodol 2 (CAH2) [EV10-004], cadarnhaodd yr Ymgeisydd [REP6-081] fod yr asesiad o fusnesau fferm a amlinellwyd ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048] wedi'i seilio ar

- wybodaeth sydd ar gael yn gyhoeddus;
- gwybodaeth a ddatgelwyd gan y tirfeddianwyr neu'r meddianwyr i'r asiantiaid sy'n gweithredu ar ran yr Ymgeisydd trwy eu gwaith cyfeirnod tir; a
- thrafodaethau â thirfeddianwyr unigol a phartion â buddiant.

Roedd hyn yn cynnwys:

- Data am hyd a lled daliadau tir unigol i'r graddau y'i datgelwyd.
- Gwybodaeth am natur trefniadau ffermio, gan gynnwys perchnogaeth tir, tenantiaethau, trwyddedau neu gytundebau ffermio anffurfiol.
- Gwybodaeth am natur a gweithrediad y busnesau ffermio unigol yr effeithir arnynt.

4.2.99. Esboniodd yr Ymgeisydd [\[REP4-070\]](#) fod ei gasgliad o effeithiau 'isel' ar ddaliadau fferm wedi'i seilio ar y meini prawf a roddir yn Nhabl 7.18 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-070\]](#). Nid oedd y ffaith bod effaith isel wedi'i hamlygu yn awgrymu nad oes unrhyw effeithiau ar ddaliadau fferm. Yn hytrach, byddai '*newid amlwg i briodweddau, ansawdd neu fregusrwydd, neu newid i un briodoledd, nodwedd neu elfen allweddol (neu efallai mwy) (e.e. diwygio mynedfa neu gaffael tir sy'n arwain at newidiadau i'r amodau gweithredu nad ydynt yn cynnwys hyfywedd cyffredinol daliadau amaethyddol).*'

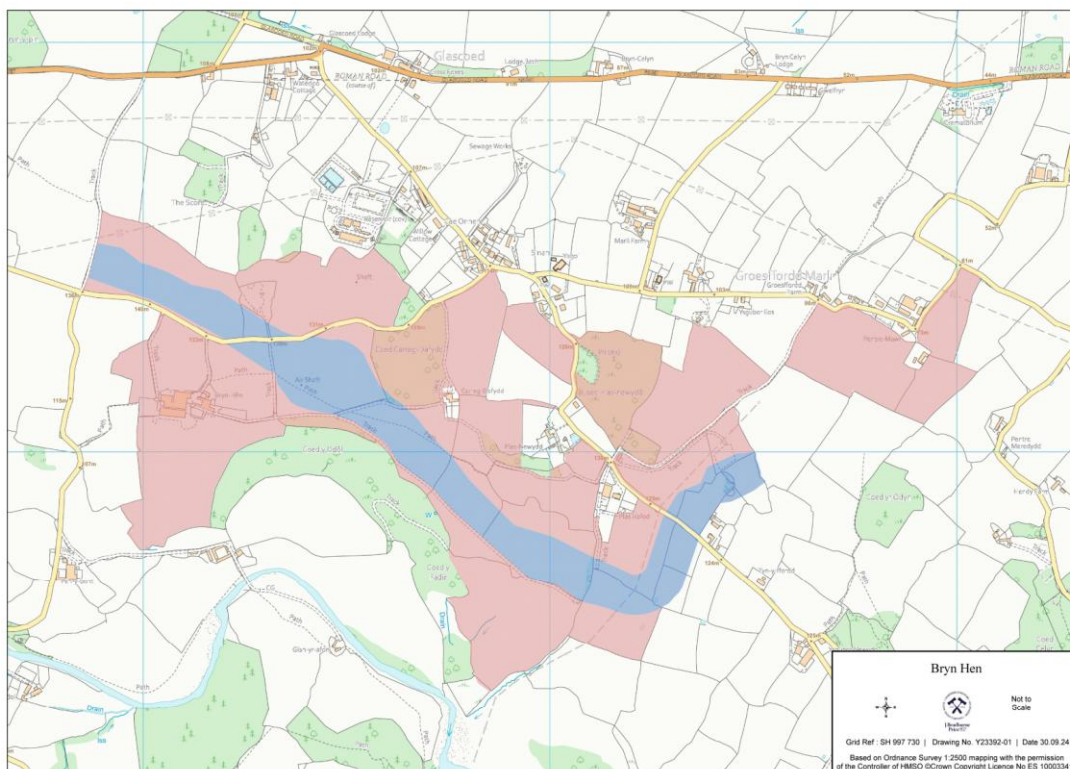
4.2.100. Ystyrir isod yr effeithiau ar y daliadau tir a grybwyllwyd uchod ynghyd â gwrthwynebiadau sy'n parhau. Ystyrir materion yn ymwneud â chaffael tir yn orfodol a materion cysylltiedig ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn.

Mr HL Evans a Mr RJL Evans (y teulu Evans)

4.2.101. Fel yr amlinellir ar y Cynllun Gwaith (Ar y Tir) [\[REP6-006\]](#) ac Atodlen 1 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), byddai'r gwaith arfaethedig yn y lleoliad hwn yn cynnwys Gwaith Rhif 17 ac 20, sef gosod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir.

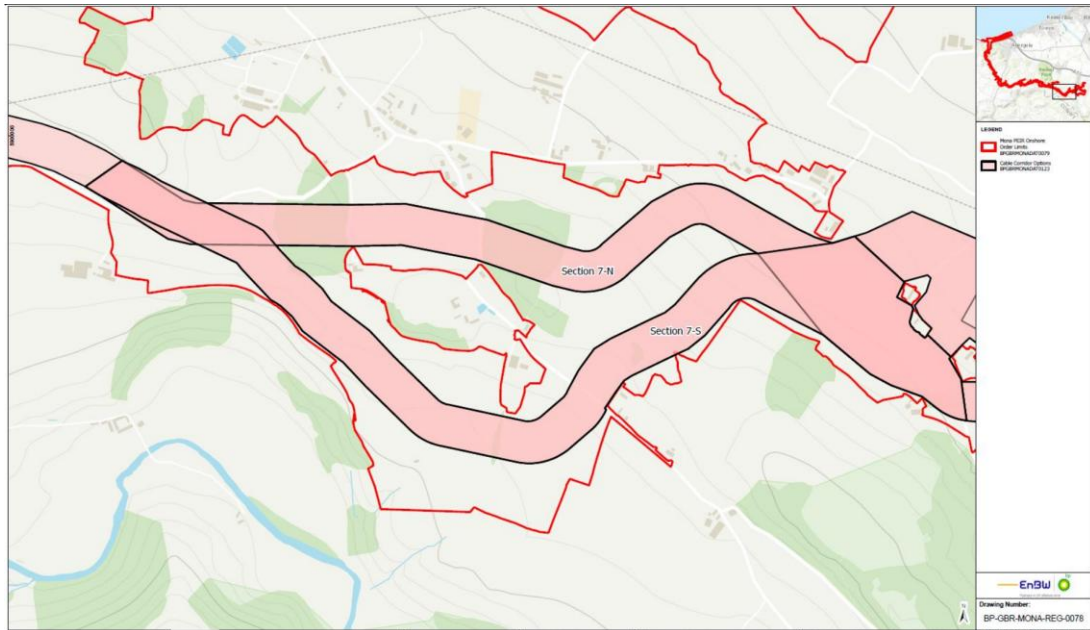
4.2.102. Amlinellodd y teulu Evans [\[REP2-103\]](#) sut byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar eu busnes godro sy'n darparu bywoliaeth ar gyfer 3 unigolyn yn ogystal â staff parhaol a dros dro a chontractwyr lleol amrywiol. Mae'r busnes yn cynnwys buches gaeedig o 340 o fuchod godro. Daw gwartheg newydd o'r fuches ac ni chyflwynir stoc i mewn. Mae eu gwartheg yn cael eu bridio i gynhyrchu llaeth o laswellt pori, sy'n fantais o gymharu â bridiau eraill. Dywedodd y teulu Evans y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cymryd oddeutu 25.4 ha o dir pori hollbwysig allan o blatfform pori sefydledig o 82 ha; colled a fyddai'n gyfystyr â 31% o'r tir pori.

4.2.103. Dangosir hyd a lled daliad y teulu Evans mewn pinc ar Ffigur 20 ac mae'n cynnwys y rhan wedi'i lliwio'n las sy'n dynodi Terfynau Gorchymyn y Datblygiad Arfaethedig.

Ffigur 20: Hyd a lled daliad 'Bryn Hen' y teulu Evans (ffynhonnell: J Bradburne Price & Co ar ran G Lloyd Evans a'i Feibion [REP3-099])

- 4.2.104. O ganlyniad i bryderon ynglŷn â hyfywedd eu busnes fferm sefydledig, dywedodd y teulu Evans wrth yr Ymgeisydd yn ystod y cam Cyn-ymgeisio pam yr oeddent yn gwrthwynebu cynnal y Datblygiad Arfaethedig ar eu tir. Fodd bynnag, o gymharu'r ddau lwybr posibl, roeddent o'r farn y byddai'r llwybr gogleddol yn cael llai o effaith; dewisodd yr Ymgeisydd y llwybr deheuol. Dywedodd y teulu Evans y byddai'r llwybr a ddewiswyd yn cynnwys y prif gyflenwad dŵr i'r holl gafnau a chebl trydan.
- 4.2.105. Wrth ymateb [REP3-041], cyfeiriodd yr Ymgeisydd at dystiolaeth yn Llyfrgell yr Archwiliad ynglŷn â'r 2 lwybr y rhoddodd ystyriaeth iddynt mewn perthynas â daliad tir y teulu Evans a'i asesiad o'r opsiynau.

Ffigur 21: Opsiynau ar gyfer Lleoliad Llwybr y Ceblau Ar y Tir (Rhannau 7 Gogledd a 7 De) (ffynhonnell: Ffigur 1.5 Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) [APP-082])

- 4.2.106. Dangosodd Ffigur 1.5: Opsiynau ar gyfer Lleoliad Llwybr y Ceblau Ar y Tir (Rhan 7 Gogledd a 7 De) yn Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5): Adroddiad BRAG Dethol Safle [APP-082] y ddau opsiwn ar gyfer llwybr y ceblau ar y tir a ystyriwyd yn y lleoliad hwn. Atgynhychir hyn uchod fel Ffigur 21. Dywedodd yr Ymgeisydd y dewiswyd y llwybr deheuol oherwydd ei fod yn osgoi'r cyfyngiadau amgylcheddol a pheirianegol sylweddol sy'n gysylltiedig â'r llwybr gogleddol. Er bod yr olaf yn fyrrach, roedd yn gofyn i'r llwybr ceblau ar y tir ymrwymo i dechnegau di-ffos o dan goetir, Coetir Hynafol a safle tirlenwi hanesyddol. Roedd y rhain yn cyflwyno risgiau adeiladu ac amgylcheddol sylweddol. Rhan 7 De oedd blaenoriaeth yr Ymgeisydd gan ei bod yn cyflwyno llai o risgiau a chyfyngiadau a mwy o hyblygrwydd i osgoi gweithfeydd mwynau hanesyddol yn yr ardal.
- 4.2.107. Cynhaliodd ymgynghorydd busnes fferm y teulu Evans asesiad economaidd o'r effaith y byddai'r llwybr a ffeirir gan yr Ymgeisydd (7 De) yn ei chael ar eu menter a chyflwynodd gopi wedi'i olygu i'r Archwiliad [REP2-105]. Cynghorodd hwn y byddai colli tir pori'n arwain at werthu tua 105 o fuchod godro, o'r fuches o 340. Byddai'r gwerthiant gorfodol hwn yn arwain at golled flynyddol ragfynedig o £147,104 o faint elw gros; mae maint elw gros yn golygu allbwn gros llai costau amrywiol [REP3-099]. Byddai'r llwybr arall (7 Gogledd) yn cael dipyn llai o effaith, gan arwain at werthu 52 o fuchod.
- 4.2.108. Dywedodd y teulu Evans:
- na fyddai modd pori glaswelltir arall yn lle hwnnw a fyddai'n cael ei golli o fewn y coridor adeiladu am hyd at 5 mlynedd, gan nad oedd glaswelltir o'r fath yn bodoli;
 - nad oedd modd lletya'r fuches yn yr haf o ganlyniad i reolau cytundebol a rheoli eu prynwr llaeth;
 - ei bod yn debygol y byddai'r 105 o fuchod yn cael eu gwerthu am lai na'u gwerth i'r busnes fferm, gan fod ffermwyr sy'n defnyddio system gaeedig o'r math hwn yn bridio eu buchod cyfnewid eu hunain yn gyffredinol, felly nid yw'r farchnad mor gryf ar gyfer buchod o'r math hwn;

- na allent brynu buchod yn syml i ailgyflenwi eu stoc a chynyddu niferoedd ar ôl cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai angen iddynt fridio eu buchod cyfnewid eu hunain, a fyddai'n cymryd o leiaf 3 blynedd [\[REP2-103\]](#);
- byddai'n rhaid i'r fuches sy'n weddill gael eu cerdded i laswelltir arall gryn bellter i ffwrdd a fyddai'n gofyn am oriau personél ychwanegol i ddod â nhw i mewn ar gyfer godro a mynd â nhw yn ôl, ac yn effeithio ar faint o laeth a gynhyrchir; a
- gallai effaith y Datblygiad Arfaethedig ar y gweithrediadau ffermio, wrth i fuchod gerdded wrth ymyl peiriannau gwaith, arwain at oblygiadau tymor hwy i iechyd a ffrwythlondeb y fuches [\[REP2-105\]](#).

4.2.109. Yn ogystal â'r effeithiau a grybwyllwyd uchod ar eu busnes fferm, dywedodd y teulu Evans [\[REP3-099\]](#) y byddai anawsterau eraill a ragwelir yn cynnwys:

- cydymffurfio â Rheoliadau Parth Perygl Nitradau; a
- chyfyngiadau difrifol ar symudiad peiriannau fferm a gwasgaru slyri drwy biben.

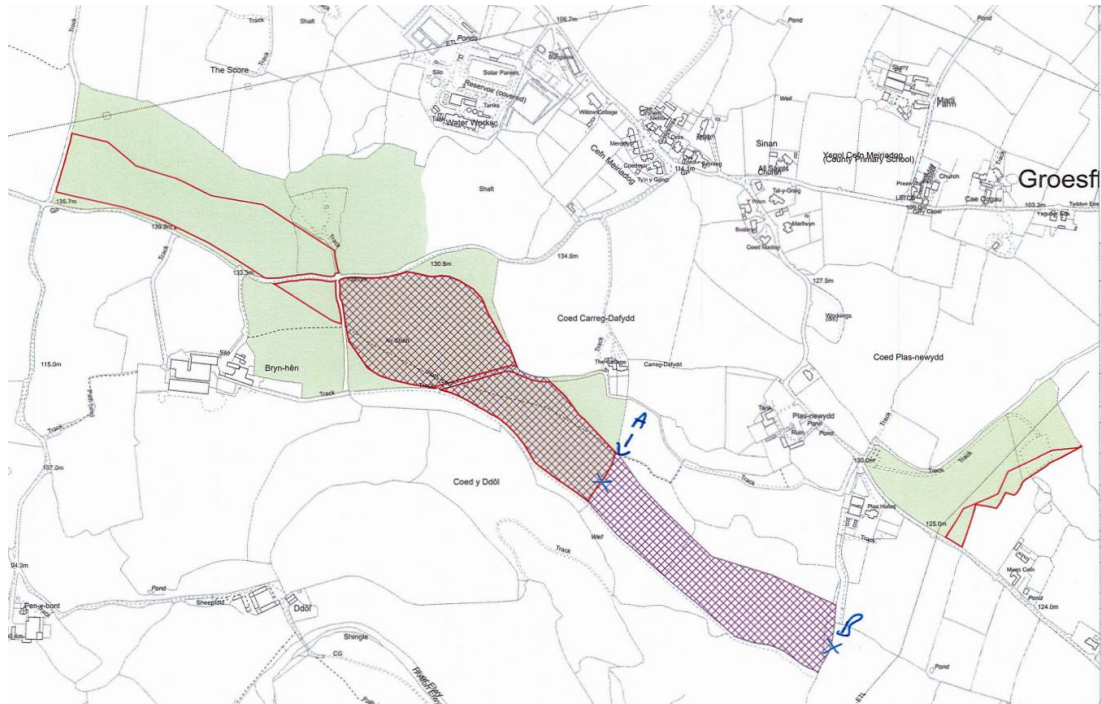
4.2.110. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn arferol ac yn gyffredin i ddatblygiadau o'r raddfa hon gael rhai effeithiau ar arferion ffermio arferol. Dywedodd fod modd lliniaru'r rhain, fel arfer, trwy gytuno ar ddarpariaethau gwaith hwylustod cyn i'r contractwr gael mynediad ar gyfer gwaith. Yn nodweddiadol, fe allai hyn gynnwys, ymhlith pethau eraill, cynlluniau llinell ffens, manau croesi, symud cyflenwadau dŵr a chafnau ar gyfer da byw, rheoli'r rhaglen i weithio o amgylch gofynion tymhorol, ynghyd â chynlluniau rheoli eraill sy'n benodol i'r safle. Eglurodd yr Ymgeisydd hefyd y byddai mynediad ar hyd y llwybr astroturf (yr ymwelwyd ag ef yn rhan o'r Archwiliad Safle gyda Chwmni) yn cael ei gynnal drwy gydol y cyfnod adeiladu gan ei fod wedi'i eithrio o Derfynau'r Gorchymyn. Er y byddai'r tir yn cael ei wahanu yn ystod adeiladu, honnodd yr Ymgeisydd y byddai cyfle ar gyfer manau croesi i ganiatáu i weithrediadau ffermio barhau, gan gynnwys gwasgaru slyri ar dir y tu allan i Derfynau'r Gorchymyn. Pan fyddai cynllun dylunio terfynol llinell y ffens yn hysbys, ychwanegodd yr Ymgeisydd efallai y byddai angen trafod gwaith hwylustod arall gyda'r tîrfeddianwyr i hwyluso cyfyngiadau sy'n berthnasol o ganlyniad i ddynodiadau Parth Perygl Nitradau. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad, trwy weithredu mesurau priodol, na fyddai hyfywedd cyffredinol daliad y teulu Evans yn cael ei beryglu [\[REP4-070\]](#). Sut bynnag, honnodd [\[REP3-041\]](#) y byddai'r gwaith arfaethedig yn fyrhoedlog ac y byddai'r tir o fewn y Coridor Ceblau Ar y Tir arfaethedig yn cael ei ddychwelyd i'r teulu Evans pan fyddai'r gwaith adeiladu wedi'i orffen.

4.2.111. Ychwanegodd yr Ymgeisydd [\[REP6-125\]](#) yn ei ddiweddariad i'r Atodlen Croesfannau Ar y Tir ar gyfer Dyddiad Cau 5 [\[REP5-013\]](#) (a ddisodlwyd gan [\[REP7-055\]](#)) fod y dechneg groesi ar gyfer Cyfeirnodau Mapio 226 a 227, sydd o fewn y rhan 450 metr sy'n destun pryder penodol i'r teulu Evans, wedi cael ei newid o ffos yn unig i ffos neu ddi-ffos. Ychwanegodd y byddai hyn yn galluogi'r Ymgeisydd i groesi'r rhwystrau hyn gan ddefnyddio technegau di-ffos yn rhan o unrhyw gytundeb gwirfoddol a lunnir gyda'r tîrfeddianwyr; a byddai'r cynnig hwn i leihau cyfanswm y tir a gymerir hefyd yn golygu na fyddai'n rhaid gwerthu stoc.

4.2.111.1. Cydnabu'r teulu Evans y byddai cyfeiriad yr Ymgeisydd [\[REP3-041\]](#) at fesurau lliniaru arfaethedig o fewn cynlluniau rheoli, a gwmpasir gan yr oCoCP [\[REP7-087\]](#), sy'n dibynnu ar fanylion a manylebau terfynol, yn mynd i'r afael â rhai o'r materion dydd i ddydd ymarferol a gyflwynir gan y Datblygiad Arfaethedig. Fodd bynnag, ni fyddent yn gallu mynd i'r afael â phob un, heb sôn am golli 25.4ha o dir yn ystod y cam adeiladu a fyddai'n arwain at oblygiadau i'r fuches a'r busnes fferm [\[REP3-099\]](#).

4.2.112. I ddechrau, roedd y teulu Evans eisiau i'r holl geblau sydd i'w gosod ar eu tir (2km) gael eu gosod gan ddefnyddio drilio cyfeiriadol llorweddol (HDD) yn hytrach na'u gosod mewn ffosydd a gloddiwyd. Fodd bynnag, dywedasant wedi hynny y byddai

bwriad yr Ymgeisydd i ddefnyddio 650m o HDD dros ran 950m yn lliniaru effaith y Datblygiad Arfaethedig ar eu busnes fferm i raddau derbyniol ar yr amod y byddai rhan 450m benodedig yn cael ei drilio mewn un hyd rhwng pwyntiau A a B ar Ffigur 22. Dywedwyd bod y caeau hyn yn allweddol i weithrediad llwyddiannus a hyfywedd y fferm. Ychwanegodd y teulu Evans eu bod yn fodlon gweithio gyda'r Ymgeisydd ynglŷn â lleoliad y rhan 200m o HDD sy'n weddill. Pe gellid sicrhau'r darpariaethau hyn, gallent ddod i gytundeb gwirfoddol gyda'r Ymgeisydd [\[AS-030\]](#).

Ffigur 22: Rhan 450m o HDD, rhwng Pwyntiau A a B, a geisir gan y Meistri Evans (ffynhonnell J Bradburne Price & Co ar ran G Lloyd Evans a'i Feibion [\[AS-030\]](#))

- 4.2.113. Adroddodd crynodeb o Wrandawriad Caffael Gorfodol 2 (CAH2) yr Ymgeisydd [\[REP6-084\]](#), pwyntiau (16) i (29) yn gynwysedig, y rhesymau pam y dywedodd nad oedd mewn sefyllfa i ymrwmo i ddrilio'r rhan 450m mewn un hyd, fel y ceisiwyd gan y teulu Evans.
- 4.2.114. Esboniodd yr Ymgeisydd fod dyluniad trydanol yn cael ei gyfeirio gan hyd y cebl a gaffaelwyd a'i fod hefyd dan ddylanwad y technegau di-ffos sy'n ofynnol. Dywedodd y byddai driliau cymhleth (fel y lanfa a Choed Gwrych), ynghyd â'r gofodau a bennir wedi hynny ar gyfer y rhannau o geblau, a lle y byddai siambrau uniadau'r ceblau'n mynd, yn pennu hyd driliau a rhannau eraill o'r gosodiad ffos a di-ffos. Ychwanegodd, o safbwynt peirianegol, y byddai dril arfaethedig y teulu Evans yn un hir, o gymharu â'r driliau byr sy'n mynd o dan ffyrdd, y byddai eu hyd yn pennu lleoliadau siambrau uniadau'r ceblau a rhannau nesaf y ceblau. Honnodd yr Ymgeisydd na all y rhan hon o lwybr y ceblau bennu'r cebl a gaffaelir ar gyfer gweddill llwybr y ceblau ar y tir, a allai ddigwydd petai'n ymrwmo i ran ddi-ffos 450m yn y lleoliad penodol hwn. Gellid gwneud penderfyniadau yn ystod y cam dylunio manwl yn unig.
- 4.2.115. Dywedodd yr Ymgeisydd yn [\[REP5-080\]](#), pe deuid i gytundeb ar hydoedd drilio, gellid ei gyfleu mewn cytundeb gwirfoddol a thrwy ddiweddariad dilynol i'r Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir amlinellol [\[REP5-044\]](#) neu ei gynnwys yn y Gofrestr Croesfannau Ar y Tir [\[REP7-055\]](#).

- 4.2.116. Yng nghyflwyniad terfynol y teulu Evans [\[AS-050\]](#), yn dilyn trafodaeth hir yn CAH2 [\[EV10-002\]](#), gwnaethant ailadrodd eu safbwynt nad oeddent yn gweld rheswm dilys pam na ellid cytuno ar yr hyd sefydlog unigol 450m o HDD o ystyried y cytunwyd ar hydoedd hwy mewn mannau eraill yn y Datblygiad Arfaethedig. Yn unol â hynny, roeddent yn credu ei bod yn ymwneud â goblygiadau ariannol yn unig, a oedd yn annerbyniol yn eu barn hwy.
- 4.2.117. Roedd y teulu Evans yn anghytuno â gwrthbrawf yr Ymgeisydd [\[REP6-125\]](#) o'u rhesymau pam oeddent o'r farn bod yr hyd 450m parhaus o HDD yn allweddol i'w busnes fferm [\[AS-030\]](#). Roedd hyn yn cynnwys cyflwyniadau'r Ymgeisydd: y byddai'r cytundeb gwirfoddol i ddefnyddio technegau di-ffos am 650m dros ran 950m yn lliniaru faint o dir a gymerir yn gyffredinol o'r platfform pori yn fwy nag y byddai drilio un hyd o 450m; a'i fod yn deall y byddai'r mesur hwn yn golygu na fyddai'n rhaid gwerthu gwartheg.
- 4.2.118. Aeth y teulu Evans i drafferth fawr i nodi hyd yn oed pe gellid dod i gytundeb ar ddrilio un hyd o 450m, byddai'n rhaid iddynt werthu gwartheg o'u buches gaeedig o hyd; ni fyddai'n dileu'r effaith. Yn unol â hynny, roeddent yn anghytuno â sut oedd yr Ymgeisydd wedi asesu'r effaith ar eu busnes fferm a'i gasgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn peryglu hyfywedd y daliad [\[AS-030\]](#).
- 4.2.119. Yn ogystal â'i gynnwys mewn unrhyw gytundeb gwirfoddol, roedd y teulu Evans eisiau i ymrwymiad gael ei gynnwys yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) i gynnwys yr hyd unigol penodol o 450m a ddangosir ar Ffigur 22 uchod yn y 650m o HDD ar eu tir. Petai geiriad o'r fath yn cael ei gynnwys, heblaw os oedd rheswm peirianegol da pam na ellid cyflawni hynny, ailadroddodd y teulu Evans y byddent yn hyblyg ac yn gweithio gyda'r Ymgeisydd fel y dywedwyd yn CAH2 [\[EV10-002\]](#).
- 4.2.120. Cefnogodd yr NFU gais ei aelodau [\[REP7-152\]](#) ac ailadroddodd lawer o'u pwyntiau, gan siarad ar eu rhan hefyd yn CAH2.
- 4.2.121. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP6-125\]](#) er na allai wneud yr ymrwymiad penodol a geisiwyd ar hyn o bryd, efallai y gallai ddrilio'r rhan benodol hon pan fyddai'r dyluniad manwl wedi cael ei gwblhau. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n rhoi gwybod i'r teulu Evans cyn gynted ag y byddai'r dyluniad manwl hwn ar gael i'w helpu i gynllunio ffermio a lliniaru'r golled. Ychwanegodd yr Ymgeisydd, pe na byddai'n bosibl bodloni cais y teulu Evans, ei fod wedi ymrwymo i weithio gyda'r tîrfeddianwyr a lleihau aflonyddu i'r eithaf, lle y bo'n bosibl, trwy'r gwaith hwylustod a lliniaru a amlinellir yn yr oCoCP [\[REP7-087\]](#). Ychwanegodd yr Ymgeisydd y byddai modd digolledu unrhyw golledion na ellid eu lliniaru ac y byddai'r teulu Evans yn gallu gwneud hawliad am aflonyddu, gan gynnwys colli elw dros dro ac yn barhaol. Ychwanegodd, yn unol ag egwyddor cyfwerthedd, na ddylai'r parti gael ei adael mewn sefyllfa well na gwaeth na chyn y cynllun.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.122. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan dystiolaeth yr Ymgeisydd ynglŷn â pham y dewisodd Opsiwn 7 De ar Ffigur 21 uchod fel y llwybr mwy priodol ar gyfer coridor y ceblau ar y tir yng nghyffiniau daliad tir y teulu Evans. Er ei fod yn deall bod y tîrfeddianwyr yn ffafrio'r llwybr amgen, defnydd tir oedd un yn unig o'r 9 pwnc a ystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd. At ei gilydd, byddai gan Opsiwn 7 De nifer sylweddol lai o gyfyngiadau cymhleth.
- 4.2.123. Trafodwyd yn hirfaith yn CAH2 sut gellid lleihau'r effaith ar ddaliad tir y teulu Evans trwy gynnwys yr hyd 450m o HDD a geisir ganddynt, yn rhan o ymrwymiad yr

Ymgeisydd i osod hyd 650m o'r gwaith arfaethedig ar eu tir gan ddefnyddio'r dull adeiladu hwnnw. Hyd yn oed gan ddiystyru cyflwyniadau'r Ymgeisydd ynglŷn â'r angen am hyblygrwydd yn ystod cam dylunio manwl y Datblygiad Arfaethedig, roedd yn rhy hwyr ym mhroses yr Archwiliad i'r ExA ofyn i'r gwaith arolygu/ modelu ac ati angenrheidiol gael ei gynnal i weld yn bendant a ellid defnyddio HDD rhwng pwyntiau A a B ar Ffigur 22. Sut bynnag, o ystyried cyflwyniad yr Ymgeisydd ynglŷn â natur gyfannol y dyluniad manwl, ni fyddai'r gwaith hwnnw ar ei ben ei hun wedi'i adael mewn sefyllfa fwy gwybodus i gytuno â chais y teulu Evans. Yn y digwyddiad hwnnw, roedd yn ymddangos bod y ddau barti'n fodlon deall, gwerthfawrogi a bodloni eu materion a'u hanghenion ei gilydd. Fodd bynnag, bryd hynny, nid oeddent yn gallu cymodi cyn diwedd yr Archwiliad.

- 4.2.124. Rhoddodd y teulu Evans, gyda chefnogaeth yr NFU, dystiolaeth argyhoeddiadol ac wedi'i chadarnhau ynglŷn â maint yr effaith y gallai'r Datblygiad Arfaethedig ei chael ar eu busnes fferm er gwaethaf bwriadau gorau'r Ymgeisydd i fodloni eu ceisiadau ynghylch lleoliad a hyd HDD wrth adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig fel y gallai effeithio ar eu tir. Nodir pwynt yr Ymgeisydd y byddai'r gwaith arfaethedig yn fyrhoedlog ac y byddai'r tir o fewn y Coridor Ceblau ar y Tir yn cael ei ddychwelyd i'r teulu Evans pan fyddai'r gwaith adeiladu wedi'i orffen. Fodd bynnag, am y rhesymau a amlinellwyd gan y teulu Evans ynglŷn â natur eu busnes godro a'u harferion ffermio, byddai effaith bosibl o'r fath yn ymestyn y tu hwnt i'r cyfnod adeiladu hyd at 5 mlynedd, gan gynyddu maint yr effaith ar y daliad tir. Yn ogystal, ni dderbyniodd yr Ymgeisydd safbwynt y teulu Evans, a fynegwyd droeon, y byddai'n rhaid iddynt leihau maint y fuches hyd yn oed gyda'r hyd drilio unigol o 450m.
- 4.2.125. Mae'r ExA yn nodi sail resymegol yr Ymgeisydd dros asesu bod effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar y daliadau tir y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt dros dro yn isel a bod yr effaith dros dro mor uchel â niweidiol bach yn seiliedig ar yr ystyriaethau a amlinellwyd ym mharagraffau 4.2.108 a 4.2.109 uchod. Mae'r ExA yn cytuno â'i asesiad o sensitifrwydd y derbynnydd am y rhesymau a roddwyd yn [\[REP7-046\]](#), paragraff 7.8.3.8. Mae'n sylweddoli nad yw'r asesiad hwn yn benodol i ddaliad tir y teulu Evans ar ei ben ei hun.
- 4.2.126. Byddai'r mesurau a nodir yn y cynlluniau rheoli amlinellol amrywiol a fyddai'n rhan o'r CoCP [\[REP7-087\]](#) yn lliniaru rhai o'r effeithiau tebygol a amlygwyd gan y teulu Evans yn gyfan gwbl neu'n rhannol. Fodd bynnag, o'u hystyried yn gronol a chyda'i gilydd, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r mesurau lliniaru'n dal i olygu y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at newidiadau i amodau gweithredu'r busnes fferm a allai beryglu ei hyfywedd cyffredinol. Mae gwerthfawrogiad anghyflawn yr Ymgeisydd o dystiolaeth y teulu Evans ynglŷn ag effaith y Datblygiad Arfaethedig ar y fuches a'u harferion ffermio, p'un a fyddai'r drilio 450m uniongyrchol a geisir gan y tiffeddianwyr yn cael ei gynnwys yn y dyluniad manwl ai peidio, yn bwrw amheuaeth ar ei gasgliadau ynglŷn â maint ac arwyddocâd yr effaith ar y daliad hwn. Yn unol â hynny, mae'r ExA o'r farn ei bod yn fwy tebygol y byddai arwyddocâd tebygol yr effaith ar y busnes fferm yn fwy na chymedrol, er hynny am gyfnod dros dro.
- 4.2.127. Mae'r ExA yn argymhell i'r SoS bod yr Ymgeisydd yn cael ei gyfarwyddo i ddiwygio'r CoCP i gynnwys ymrwymiad i ddefnyddio HDD i wneud y gwaith arfaethedig rhwng pwyntiau A a B. Pe byddai ymchwiliad ychwanegol yn dangos bod rhesymau rhesymol a chryf pam nad yw hyn yn bosibl oherwydd ystyriaethau peirianegol, daearegol neu drydanol, neu ystyriaethau eraill yn seiliedig ar ffeithiau, rhaid i ddull adeiladu amgen, a fyddai'n effeithio ar holl ardal y gwaith ar dir y teulu Evans, gael ei gynnwys yn y CoCP terfynol arfaethedig a gyflwynir i'r awdurdod cynllunio perthnasol. Byddai angen i'r rhesymau dros unrhyw ddull adeiladu amgen rhwng

pwyntiau A a B gael eu hamlinellu'n glir yn y CoCP gyda thystiolaeth o'r ymgynghoriad a'r drafodaeth a gynhaliwyd â'r teulu Evans a/ neu eu cynrychiolwyr cyn i unrhyw gynlluniau arfaethedig diwygiedig ar gyfer gwaith ar eu tir gael eu cwblhau'n derfynol. Mae'n rhaid i'r cyflwyniad hefyd gynnwys tystiolaeth o safbwynt terfynol y teulu Evans ar unrhyw ddull(iau) adeiladu arfaethedig diwygiedig. Fodd bynnag, mater i'r awdurdod cynllunio perthnasol fyddai dyfarnu ynglŷn â derbynioldeb y cynnig manwl.

Mr AEM Owen ac A Owen Cyf (y teulu Owen)

- 4.2.128. Amlygwyd hyd a lled a chwmpas gwaith ar y Datblygiad Arfaethedig ar dir y teulu Owen ac Ystad Cefn ehangach ar y Cynllun Gwaith (Ar y Tir) [\[REP6-006\]](#) ac Atodlen 1 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
- 4.2.129. Dywedodd y teulu Owen y byddai tua un rhan o bump o'r tir a ddefnyddir ar gyfer eu busnes godro'n cael ei golli, a chyfran sylweddol ohono'n barhaol, ac roeddent yn pryderu nad oedd yr Ymgeisydd wedi amlygu unrhyw fesurau i'w cynorthwyo i fynd i'r afael â'r golled honno [\[REP3-095\]](#). Gwnaethant ychwanegu eu bod hefyd yn meddiannu tir amaeth arall cyffiniol/ cyfagos yr effeithir arno gan waith ar y tir sy'n gysylltiedig â fferm wynt alltraeth Awel y Môr a gydsyniwyd a gwaith gan Wales & West Utilities sy'n angenrheidiol i ddargyfeirio piblinell nwy. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol sylweddol ar eu busnes amaethyddol o ystyried mai prin iawn yw'r cyfle i sicrhau lleiniau o dir cyffiniol, wedi'u lleoli'n gyfleus, o'r ansawdd a'r nodweddion priodol sy'n ofynnol ar gyfer cynhyrchu llaeth ac yn yr ardal gyfagos, sy'n golygu bod bloc mor fawr yn unigryw [\[REP4-115\]](#). Adleisiwyd y pryderon hyn gan yr NFU [\[REP3-102\]](#).
- 4.2.130. Roedd crynswth cyflwyniad y teulu Owen i'r Archwiliad yn canolbwyntio ar ddarpariaethau digolledu a materion yr oeddent yn annog yr ExA i'w hystyried wrth asesu a oedd yr Ymgeisydd wedi bodloni'r profion cyfreithiol ar gyfer caffael gorfodol (CA). Ymdrinnir â materion yn ymwneud â hawliau tir ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn.
- 4.2.131. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP5-063\]](#) efallai y byddai angen y tir y mae'r teulu Owen yn denant arno, yr oedd yn ceisio cymryd meddiant dros dro (TP) ohono o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, am hyd at 33 mis ar gyfer adeiladu a thua 10 mis arall ar gyfer profi a chomisiynu'r is-orsaf.
- 4.2.132. Ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#), cydnabu'r Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar dir a ddefnyddir gan y teulu Owen, trwy gytundeb Ystad Cefn, i gynnal busnes godro wedi'i leoli oddeutu 3 km i'r de o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Roedd yn deall bod y tir yn cael ei ddefnyddio i ddarparu tir pori ychwanegol ar gyfer stoc ifanc a chynhyrchu silwair. Ychwanegodd yr Ymgeisydd er y byddai ardaloedd llai o faint o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ar gael o hyd i'w defnyddio gan y busnes godro hwn ar yr un sail, byddai llai o dir ar gael, a byddai llai o gaeau cysylltiedig ar gael hefyd, lle y gallai gwartheg bori ar hyn o bryd ar draws cyfres o gaeau heb gyfyngiad.
- 4.2.133. Nid oedd yr effaith ar ddaliad y teulu Owen wedi'i dadgyfuno o'r 3 fferm laeth a ystyriwyd gan yr Ymgeisydd [\[REP7-048\]](#), paragraff 7.8.3.10. Trwy weithredu'r mesurau lliniaru a nodir yn y CoCP amlinellol [\[REP7-087\]](#) ac a sicheir gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), ac ar sail ragofalus, dywedodd y gallai fod materion yn weddill, yn ymwneud o bosibl â gwahanu tir ac effeithiau ar weithredu ffermydd o ddydd i ddydd. Daeth i'r casgliad y gallai hyn fod mor uchel ag effaith niweidiol fach yn seiliedig ar faint effaith isel a sensitifrwydd uchel rhai daliadau.

- 4.2.134. Asesodd yr Ymgeisydd yr effaith ar golli tir yn barhaol o ran Ystad Cefn ei hun, ac nid y rhan y mae'r teulu Owen yn denantiaid arni.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.135. Er y gallai'r TP o dir y teulu Owen ymestyn i 43 mis yn unig yn hytrach na'r uchafswm o 5 mlynedd i adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig i gyd, ac er gwaethaf y mesurau lliniaru arfaethedig, byddai colli tir pori a silwair yn debygol o gael effaith fwy nag effaith niweidiol fach ar weithrediadau'r busnes godro hwn.

- 4.2.136. Byddai'r tir a gollir yn barhaol ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r cloddwaith cysylltiedig yn dod i gyfanswm o 11.9ha, y gallai hyd at 1.7ha ohono fod yn BMVAL ALC is-radd 3a, a'r gweddill yn 3b. O ystyried y goblygiadau ymarferol a ddisgrifiwyd gan y teulu Owen i'w busnes godro, heb fesurau lliniaru addas ar waith trwy gyfrwng cytundeb gwirfoddol, rhoddir pwys mawr i'r ystyriaeth hon.

Ystad Cefn

- 4.2.137. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP6-081\]](#), Tabl 2.2, y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar gyfanswm o 137.47 erw o'r tir y mae Ystad Cefn yn berchen arno. Dadansoddwyd hyn fel a ganlyn:

- Platfform yr is-orsaf weithredol a mynediad i'r is-orsaf: 20.25 erw;
- Rhydd-ddaliad ar gyfer mesurau lliniaru a sgrinio: 37.08 erw;
- Mesurau lliniaru a sgrinio tymor hir: 26.96 erw. Er y byddai angen rhydd-ddaliad y tir hwn i gyflawni a rheoli'r gwaith tirweddu a lliniaru ecolegol sy'n angenrheidiol, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn cynnal trafodaethau parhaus gydag Ystad Cefn ynglŷn â sut gellid parhau i ffermio'r tir ar ôl y gwaith plannu a'r gwaith arall sy'n ofynnol i gyflawni'r Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol [\[REP7-085\]](#);
- Ardal mesurau lliniaru tymor byr: 16.93 erw. Mae'r ardal hon yn ofynnol yn ystod y cyfnod adeiladu a byddai'n cael ei hadfer a'i dychwelyd i'r tîrfeddiannwr; a
- Thir sy'n ofynnol dros dro: 36.25 erw i adeiladu a gosod y ceblau allforio ar y tir a'r llwybr ceblau 400kv, a byddai angen hawddfaint â hawliau parhaol o fewn y tir hwn ar gyfer y ceblau. Ar ôl gosod y ceblau, byddai'r tir yn cael ei ddychwelyd i'r perchennog ac fe allai arferion amaethyddol arferol ailgychwyn ar y tir.

- 4.2.138. Cyfeiriodd Ystad Cefn [\[REP6-144\]](#) at '137 erw (55 hectar) o fewn ardal yr Opsiwn', ond, yn yr un cyflwyniad, cynhwysodd dabl a oedd yn nodi bod yr Ymgeisydd yn cynnig caffael hawliau dros gyfanswm o 170.01 erw o'i dir.

- 4.2.139. Yn ei RR [\[RR-082\]](#), dywedodd Ystad Cefn fod ei thir yr oedd yr Ymgeisydd yn ceisio hawliau i adeiladu a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig arno yn dir amaethyddol o ansawdd uchel nad oedd modd ei amnewid. Ychwanegodd y byddai'r cynnig i rannu ei chaeau yn sterileiddio tir yr Ystad ac yn peryglu ei gallu i reoli'r boblogaeth ceirw, a fyddai'n effeithio ar reoli'r ystad ehangach. Byddai'r ystyriaethau hyn yn cael effaith niweidiol ar allu Ystad Cefn i reoli ei thiroedd yn gynaliadwy.

- 4.2.140. Cyfeiriodd Ystad Cefn at ddatblygiadau tebyg a gwaith cysylltiedig yr oedd wedi'u caniatáu ar ei thiroedd, er hynny trwy gytundeb gwirfoddol [\[REP6-144\]](#) a [\[REP7-168\]](#).

- 4.2.141. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n parhau i geisio ymgysylltu ag Ystad Cefn ynglŷn â'r boblogaeth ceirw i ddeall sut gellid lliniaru effeithiau a sut gellid parhau i reoli'r boblogaeth ceirw ynghyd â gweithrediadau eraill amaethyddol ac yn ymwneud â'r ystad [PDA-008], RR.082.11 a [REP4-084]. Dywedodd Ystad Cefn [REP3-117] fod yr ymateb hwn yn annigonol ac nad oedd yn dangos sut gallai neu sut byddai'r boblogaeth ceirw'n cael ei rheoli; nid oedd y mater hwn wedi'i ddatrys ar ddiwedd yr Archwiliad.
- 4.2.142. Am yr un rhesymau ag a roddwyd ynglŷn â thenantiaid Ystad Cefn, sef y teulu Owen, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-048] y gallai'r effaith ar dir amaethyddol yn gyffredinol fod mor uchel ag effaith niweidiol fach yn seiliedig ar faint effaith isel a sensitifrwyd uchel rhai daliadau.
- 4.2.143. O ran arwyddocâd effaith colli tir amaethyddol yn barhaol ar Ystad Cefn, aseswyd bod maint effaith colli'r tir yn ganolig [REP7-048], paragraff 7.8.2.12.
- 4.2.144. Gan gyfeirio at y tir y mae'r teulu Owen yn denantiaid arno, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn rhan o ystad sylweddol y deallir ei bod yn cynnwys mwy na 4,000ha ac na fyddai colli'r tir hwn yn effeithio ar weithredu'r ystad ehangach [REP7-048], paragraff 7.8.3.4. Dywedodd Mr a Mrs Hussey [REP1-086] fod sylwadau o'r fath yn anghyfrifol ac yn dangos agwedd wamal.
- Ystyriaeth yr ExA*
- 4.2.145. Roedd crynswth cyflwyniadau Ystad Cefn yn ymwneud â CA a materion hawliau tir a ystyrir ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn; dim ond tystiolaeth benodol ynglŷn â sut byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar weithrediadau ffermio a ystyrir yma.
- 4.2.146. Roedd cyflwyniadau'r partïon yn gyson o ran faint o dir y mae'r Ymgeisydd yn ceisio caffael hawliau arno ar gyfer safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ac yn gysylltiedig ag ef yn ystod y camau adeiladu a gweithredu, gan gynnwys gwaith lliniaru, sef 137 erw. Nid yw'r rhifau lleiniau a ddyfynnwyd gan yr Ymgeisydd [REP6-081] yn cynnwys yr holl rai a restrodd yn y Llyfr Cyfeirio (BoR) [REP7-014] y mae gan Ystad Cefn fuddiant ynddynt. Felly, byddai cyfanswm tir Ystad Cefn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arno yn fwy na 137 erw, sydd fel petai'n esbonio ffigur uwch yr Ystad yn y tabl a atgynhyrchwyd uchod. Yn y cyflwyniad hwnnw [REP6-144], cynhwysodd yr Ystad ddarn o'r 'Cynllun Opsiwn' a gynhyrchodd yr Ymgeisydd ym mis Ionawr 2024 ac a ddiweddarodd y mis canlynol gan ychwanegu tir. Gan ei fod wedi'i ddyddio cyn cyflwyno'r Cais a chyn i'r ExA dderbyn cais yr Ymgeisydd am gael gwneud newid, nid yw wedi'i gynnwys yn yr Adroddiad hwn.
- 4.2.147. O ystyried maint Ystad Cefn a graddau'r dystiolaeth a gyflwynwyd ynglŷn â sut byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar ei gweithrediadau, yn hytrach na rhai ei thenantiaid, sef y teulu Owen, mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effaith y Datblygiad Arfaethedig ar Ystad Cefn yn ystod y camau adeiladu a gweithredol. Wrth ddod i'r casgliad hwn, ystyriwyd effaith gronol y Datblygiad Arfaethedig o ystyried bod Ystad Cefn wedi ymdopi â datblygiadau tebyg, er hynny trwy gytundeb gwirfoddol. Yn unol â hynny, nid yw'r ExA yn cytuno â Mr a Mrs Hussey bod y casgliadau hynny'n anghyfrifol neu'n wamal.
- 4.2.148. Gwnaeth Ystad Cefn gyflwyniadau hefyd [REP7-168] ynglŷn â gwerth y 137ha o dir ar gyfer datblygiadau pellach a gwaith lliniaru cysylltiedig, yn hytrach na bod yr Ymgeisydd yn defnyddio pwerau Caffael Gorfodol (CA) i gaffael y tir y mae'n ei geisio. Fodd bynnag, gan fod y rhain yn ymwneud â dyheadau ar gyfer defnyddio neu waredu'r tir yn y dyfodol ac nad oes tystiolaeth o geisiadau cysylltiedig am

gydsyniad/ caniatâd neu gymeradwyaethau sy'n bodoli, ni roddir llawer o bwys i'r dadleuon hyn wrth ystyried effaith y Datblygiad Arfaethedig ar dir amaethyddol a daliadau tir ar hyn o bryd.

Mr I Roberts

- 4.2.149. Fel yr amlinellwyd ar y Cynllun Gwaith (Ar y Tir) [\[REP6-006\]](#) ac Atodlen 1 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), byddai'r gwaith arfaethedig ar y tir y mae Mr Roberts yn denant arno yn cynnwys Gwaith Rhif 13 a 14.
- 4.2.150. Yn ei RR [\[RR-029\]](#), disgrifiodd Mr Roberts ei hun fel ffermwr blaengar sy'n cynyddio a phori daliad tir 27 ar Ffigur 18 ac wedi gwneud hynny ers dros 15 mlynedd. Roedd ei bryderon ynglŷn â'r effaith ar y daliad tir hwn fel a ganlyn:
- Roedd y tir hwn ymhlith y tir mwyaf cynhyrchol yr oedd yn ei ffermio ac roedd wedi'i leoli'n gyfleus yn berthynol i'w brif ddaliad, sy'n ddelfrydol ar gyfer cynyddio a gwasgaru tail. Byddai ei golli, hyd yn oed dros dro, nid yn unig yn effeithio ar yr incwm y mae'n ei gynhyrchu'n uniongyrchol, ond hefyd yn golygu bod angen adolygu ei fusnes a, fwy na thebyg, lleihau maint y fuches neu'r stoc ifanc ddilynol ar draul geneteg y fuches a'r busnes fferm;
 - Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn lleihau llain gynhyrchol iawn o dir o ryw 23 erw i 2 ardal ar wahân o oddeutu 4.25 erw yr un. Ni wnaed darpariaeth ar gyfer mynediad i'r ardaloedd hyn, y byddent yn aneconomaidd i'w ffermio sut bynnag;
 - Byddai'r tarfu eithafol anorfod ar y tir o ran uwchbridd – cymysgu isbridd, cywasgu a difrod cyffredinol i strwythur y pridd ar bridd clai trwm, yn golygu'n anochel y byddai'n llai cynhyrchol o lawer nag o'r blaen;
 - Mae system ddraenio sylweddol wedi cael ei gosod ar y tir yn ystod y 5 mlynedd diwethaf a fyddai'n anarferedig o ganlyniad i'r tarfu arfaethedig;
 - Ni wnaed darpariaeth ar gyfer unrhyw waith hwylustod o ran stoc a chnyddio a fyddai'n ofynnol i sicrhau bod da byw a chnyddau'n cael eu hamgáu'n ddiogel, eu dyrhau a bod mynediad digonol iddynt; a
 - Byddai'n amgenach pe gallai'r ceblau ddilyn llwybr gwahanol ac ar dir llai cynhyrchol, neu, yn well fyth, ar bolion neu beilonau a fyddai'n lleihau'r tarfu cyffredinol i'r eithaf.
- 4.2.151. Ymatebodd yr Ymgeisydd i bob pwynt yn [\[PDA-008\]](#), Tabl 2.29. I grynhoi:
- Cyfeiriwyd at y rhesymeg a'r cyfiawnhad dros ddewis llwybr y ceblau ar y tir ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1): Dethol Saffle ac Ystyried Dewisiadau Amgen [\[REP7-029\]](#) ac Atodiad 4.2 (Cyfrol 5) [\[APP-082\]](#). Esboniodd yr Ymgeisydd ymhellach pam yr oedd o'r farn mai'r llwybr a ddewiswyd oedd yr opsiwn gorau ar gyfer y cysylltiad â'r grid ar y tir;
 - Cyfeiriwyd yr AP at Bennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-029\]](#) a esboniodd pam y diystyriwyd defnyddio llinellau uwchben;
 - Dywedodd yr Ymgeisydd fod dyluniad y Datblygiad Arfaethedig wedi cael ei fireinio yn dilyn ymgynghoriad statudol i leihau faint o dir yr oedd angen ei gymryd – Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1);
 - Ymrwymodd yr Ymgeisydd i barhau i ymgysylltu â Mr Roberts er mwyn deall a lliniaru colledion ymhellach, ac ynglŷn â gwaith hwylustod yn ystod adeiladu;
 - Dywedwyd bod Penawdau Telerau cytundeb gwirfoddol wedi cael eu cyhoeddi ar gyfer y cydsyniad sy'n ofynnol gan denant y tir ac y byddai trafodaethau'n parhau drwy gydol yr Archwiliad;
 - Cyfeiriwyd at fesurau penodol a fyddai'n cael eu gweithredu i leihau difrod i adnoddau pridd gymaint â phosibl yn unol â'r SMP terfynol, yn seiliedig ar yr egwyddorion a amlinellir yn yr oSMP [\[REP6-050\]](#);

- Amlinellodd yr Ymgeisydd fanylion gwaith arolygu, cyn-adeiladu ac adfer a fyddai'n cael ei ddylunio i ryng-gipio draeniau tir presennol, dargyfeirio dŵr i ffwrdd oddi wrth yr ardal weithio, lle y bo'n bosibl, a naill ai cynnal llifoedd draenio presennol neu eu dargyfeirio i sianel eilaidd. Byddai'r gwaith hwn yn cael ei wneud yn unol â'r egwyddorion a amlinellir yn y Cynllun Rheoli Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol [\[REP6-046\]](#); ac
- Yn ystod trafodaethau ynglŷn â gwaith hwylustod, dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n gweithio gyda Mr Roberts a'r tîrfeddianwyr i amlygu a chytuno ar fannau croesi addas, lle y bo'n bosibl, i ddarparu mynediad i unrhyw dir a wahanwyd. Byddai ymgysylltiad o'r fath hefyd yn parhau i sicrhau bod mesurau addas, yn unol â'r oSMP, ar waith ar gyfer tir wedi'i wahanu drwy gydol y broses adeiladu.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.152. Rhoddir tystiolaeth ychwanegol am ddewisiadau'r Ymgeisydd ynglŷn â'r llwybr a thechnoleg o ran eu heffaith ar y daliad tir hwn ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn, lle yr ystyrir gwrthwynebiadau Mr Roberts a'r tîrfeddianwyr (Parry-Wade) i gaffael hawliau ar eu tir yn orfodol. Am y rhesymau a roddwyd yn y bennod honno, mae'r ExA yn fodlon ar y sail resymegol i ddewisiadau'r Ymgeisydd yn seiliedig ar ystyried dewisiadau amgen rhesymol ac mae'n dod i'r casgliad bod cyfiawnhad cadarn wedi'i ddarparu ar gyfer y tir y mae'n ofynnol ei gymryd.
- 4.2.153. Gofynnodd yr ExA i Mr Roberts a oedd ymateb yr Ymgeisydd i'w RR wedi mynd i'r afael â'i bryderon ac i roi diweddariad ar drafodaethau ag ef [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.27. Ni chafwyd ymateb, ac ni ymgysylltodd Mr Roberts â'r Ymchwiliad y tu hwnt i'w RR cychwynnol. Felly, nid oedd yr ExA yn gallu canfod sut mae'r tir hwn y mae'n denant arno yn ymwneud yn ffisegol â'i brif ddaliad a'i rôl yn ei fusnes fferm o'i ystyried yn ei gyfanrwydd.
- 4.2.154. Byddai'r dogfennau rheoli y byddai'r Ymgeisydd yn dibynnu arnynt er mwyn lliniaru yn rhan o'r CoCP, y byddai'r fersiwn derfynol ohono'n cael ei chytuno â'r awdurdod cynllunio perthnasol a'i sicrhau gan R9 ei dDCO terfynol [\[AS-036\]](#). Mae'r oCoCP [\[REP7-087\]](#), paragraff 1.6.1.9, yn darparu ar gyfer penodi ALO a fyddai'n brif gyswllt ar gyfer ymgysylltu'n barhaus â thîrfeddianwyr a meddianwyr ynglŷn â materion ymarferol cyn, yn ystod ac am hyd at flwyddyn ar ôl diwedd y cyfnod adeiladu. Ar sail y dystiolaeth sydd ger ei fron, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau yn fersiynau amlinellol y cynlluniau rheoli hynny'n lliniaru materion sy'n codi o effeithiau'r cam adeiladu ar briddoedd, draenio a mynediad i dir amaeth yn ddigonol.
- 4.2.155. Yn amodol ar y mesurau lliniaru hynny, mae'n annhebygol y byddai natur yr hawliau y mae'r Ymgeisydd yn ceisio eu caffael ar y tir yn arwain at oblygiadau i sut mae Mr Roberts yn ffermio'r tir y tu hwnt i'r cam adeiladu.
- 4.2.156. Nid oedd asesiad yr Ymgeisydd o arwyddocâd effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ddaliadau tir yn ystod y cam adeiladu wedi cael ei ddadgyfuno i lefel daliadau unigol a amlygwyd yn ei astudiaeth defnydd tir a hamdden ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP7-048\]](#). Ar sail ragofalus, daeth i'r casgliad y gallai'r effeithiau ar weithredu ffermydd o ddydd i ddydd fod mor uchel ag effaith niweidiol fach. Er bod yr ExA yn fodlon ar y mesurau lliniaru arfaethedig ac nad oes ganddo unrhyw fesurau ychwanegol i'w hargymell i'r SoS, mae'r casgliad hwn yn rhesymol yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd gan Mr Roberts ynglŷn â'i fusnes fferm.
- 4.2.157. Lle na ellid lliniaru'r effeithiau, mae dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn cynnwys darpariaeth briodol ar gyfer digolledu tîrfeddianwyr yn ariannol. Mae'r ExA

o'r farn bod ymagwedd yr Ymgeisydd, lle nad yw mesurau lliniaru'n bosibl, yn briodol ac yn gymesur yn yr achos hwn.

- 4.2.158. Er y crybwyllwyd trafod Penawdau Telerau cytundeb gwirfoddol yn ymateb yr Ymgeisydd i RR yr AP, mae'r ExA yn nodi nad oedd Mr Roberts wedi'i gynnwys mewn unrhyw fersiwn o Draciwr Hawliau Tir yr Ymgeisydd, yr oedd [\[REP7-141\]](#) yn fersiwn derfynol ohono. Er bod trafodaethau wedi parhau â'r tirlfeddianwyr drwy gydol yr Archwiliad, heblaw am gyngor cychwynnol yr Ymgeisydd, nid oes tystiolaeth o ymgysylltiad pellach â Mr Roberts. Bydd yr ExA yn dychwelyd i'r mater hwn ym Mhennod 9.

Iechyd anifeiliaid

- 4.2.159. Yn eu LIR [\[REP1-049\]](#), ceisiodd CCBC a DCC eglurhad ynglŷn â'r potensial i ymbelydredd gwres o'r ceblau tanddaear arfaethedig effeithio ar iechyd anifeiliaid. Dywedasant y dylai'r mater gael ei ystyried yn yr ES neu, os na, dylid cyfiawnhau pam nad oedd angen ei asesu.
- 4.2.160. Wrth ymateb i gwestiwn gan yr ExA [\[PD-013\]](#), ExQ1.18.21, cadarnhaodd y Cyngorau fod y pryder yn benodol i dda byw.
- 4.2.161. Wrth ymateb [\[REP2-085\]](#), REP1-049.48, dywedodd yr Ymgeisydd, o ran iechyd dynol, fod y pwnc hwn wedi'i hepgor gyda chytundeb yr Arolygiaeth Gynllunio yn ei Hymateb i Farn Sgrinio [\[APP-194\]](#), Tabl 4.7 yr Asesiad Iechyd Dynol ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 4): Iechyd Dynol. Felly, roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn rhesymol casglu os gellid hepgor y pwnc hwn yn hyderus mewn perthynas â derbynyddion dynol, nad oedd angen ystyried iechyd anifeiliaid.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.162. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan esboniad yr Ymgeisydd ynghylch pam na ystyriwyd iechyd anifeiliaid yn yr ES yn dilyn y Farn Gwmpasu ynglŷn ag iechyd dynol. Mae ei dybiaeth ynglŷn ag effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar iechyd da byw o gymharu â phobl yn rhesymegol ac yn rhesymol. Nid oes angen ystyriaeth bellach na mesurau lliniaru cysylltiedig, ac nid yw'r mater yn pwysu yn erbyn y Datblygiad Arfaethedig.

Tan-y-Mynydd Trout Fishery Limited

- 4.2.163. Yn WR Tan-y-Mynydd Trout Fishery Limited (y Bysgodfa) [\[REP1-080\]](#), dywedodd yr Athro Chambers nad oedd yn gwrthwynebu egwyddor y Datblygiad Arfaethedig. Fodd bynnag, roedd ganddo bryderon penodol ynglŷn ag effaith bosibl y coridor ceblau ar y tir arfaethedig ar gyflenwadau dŵr y Bysgodfa. Cyngorodd yr Athro Chambers fod ei 3 llyn isaf yn cael eu bwydo gan nant a bod y 2 arall yn cael eu bwydo gan ffynnon danddaear arall, yr oedd ei tharddiad a'i llwybr yn anhysbys. Crynhodd bryderon y Bysgodfa fel a ganlyn:
- gallai'r gwaith adeiladu amharu ar darddiad y nant a'r ffynnon sy'n bwydo'r Bysgodfa neu, yn waeth fyth, darfu arno'n barhaol;
 - gallai llwybrau'r ceblau atal y ffynonellau dŵr sy'n cyflenwi'r nant sy'n bwydo'r Bysgodfa yn barhaol/ eu dargyfeirio i rywle arall; a
 - gallai darfu ar y ffynnon/ ffynhonnau tanddaear sy'n bwydo llynnoedd uchaf y Bysgodfa.
- 4.2.164. Dywedodd yr Athro Chambers fod y llwybr a ffefrir a ddewiswyd ar gyfer y ceblau allforio ar y tir i'r de o'r B5183 (3 De), yn lle'r llwybr amgen yn union i'r gogledd o feysydd y Bysgodfa (3 Gogledd), yn achos pryder arbennig. Byddai'r llwybr amgen

(3 Gogledd) wedi bod yn is na'r Bysgodfa ac roedd o'r farn y byddai wedi lleihau'r tebygolrwydd o ymyrryd â'i chyflenwad dŵr yn sylweddol. Byddai'r llwybr a ffeirir (3 De) yn croesi Mynydd Moelfre ar lefel uwch na'r man lle mae ffynhonnell ddŵr y Bysgodfa ar ben y tir yn dod allan. Felly, nid oedd yn glir sut gallai'r llwybr ceblau arfaethedig a'r gwaith adeiladu cysylltiedig effeithio ar y ffynhonnau sy'n cyflenwi'r Bysgodfa yn y pen draw. Dywedodd yr Athro Chambers, o ystyried y fath ansicrwydd, fod rhaid i'r Ymgeisydd ddarparu ar gyfer nifer o weithgareddau a/ neu ymgymeriadau ychwanegol i warchod buddiannau tymor hir y Bysgodfa. Roedd y rhain fel a ganlyn:

- pennu a gweithredu set gynhwysfawr o ymchwiliadau ac arolygon manwl o'r ffurfiannau tanddaear a'r cyrsiau dŵr, gan gynnwys cynnal lleiafswm o flwyddyn lawn o fonitro;
- dylid rhoi strategaeth osgoi/ lliniaru ar waith ar draws Mynydd Moelfre ar gyfer y camau adeiladu ac ôl-adeiladu, ynghyd â threfniadau addas i fonitro cydymffurfedd;
- byddai gwneud gwaith adeiladu ar Fynydd Moelfre yn ystod misoedd y gaeaf yn rhoi arwydd mwy amlwg a syth, efallai, o unrhyw ymyrraeth â'r cyrsiau dŵr hyn; a
- dylid darparu ymgymeriad/ indemniad cyfreithiol addas i'r Bysgodfa sy'n datgan pe byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar unrhyw ffynhonnell ddŵr/ cwrs dŵr sy'n ei chyflenwi, yn ystod y camau adeiladu neu ôl-adeiladu, y dylai'r Ymgeisydd wneud iawn yn briodol neu brynu tiroedd y Bysgodfa yn lle hynny.

4.2.165. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) ei fod wedi ymgysylltu'n weithredol â'r Bysgodfa yn ystod yr ymgynghoriad, a lywiodd y broses o fireinio'r coridor ceblau ar y tir. Esboniodd nad oedd y Bysgodfa wedi'i hamlygu'n benodol fel derbynnydd posibl yn yr ES gan nad oedd gerllaw Terfynau'r Gorchymyn neu'n agos iddynt mwyach, sef tua 500m oddi wrthynt, ar ôl mireinio'r coridor ceblau ar y tir. Er hynny, nododd yr Ymgeisydd fod y Bysgodfa o fewn yr ardal astudio ar gyfer gwaelodlin hydroddaearegol MODA yn Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 7) [\[APP-115\]](#) ac Atodiad 1.2 yr ES (Cyfrol 7): Ffynonellau cyflenwad dŵr daear – asesiad risg hydroddaearegol [\[APP-116\]](#).

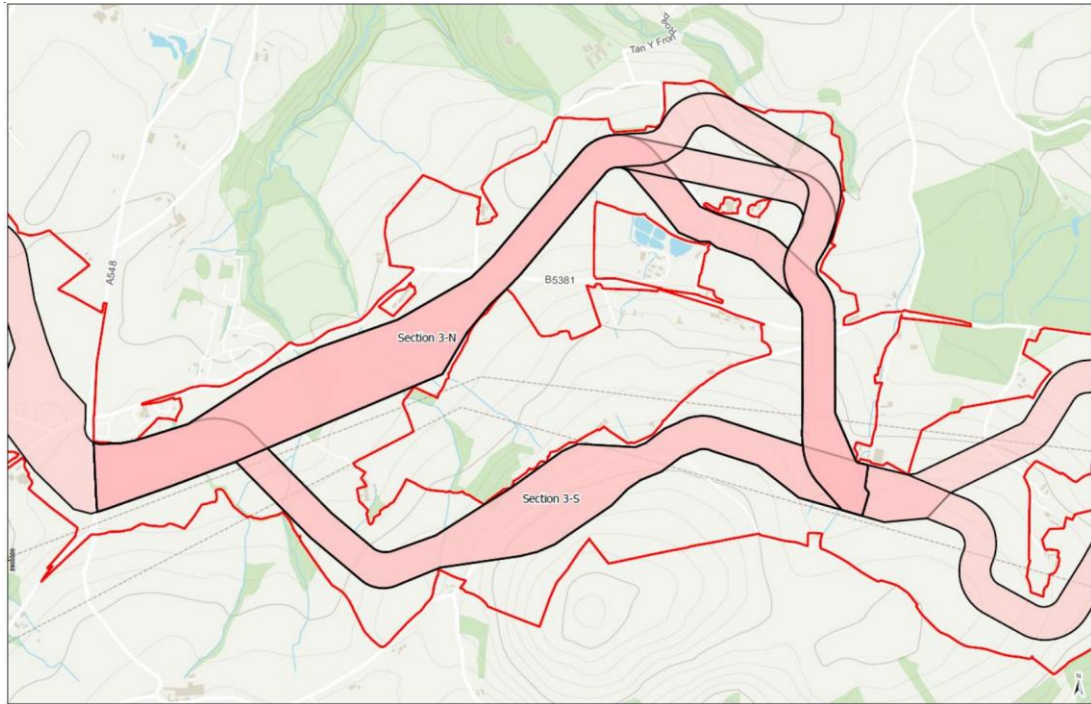
4.2.166. Ychwanegodd yr Ymgeisydd ei fod yn ymgysylltu â'r Bysgodfa i gadarnhau'r adnoddau dŵr daear a dŵr wyneb, a'u dalgylchoedd unigol, sy'n cynnal y llynnoedd. Byddai amodau gwaelodlin yr adnoddau hyn yn cael eu cadarnhau cyn adeiladu a'u cyfleu i'r Bysgodfa. Byddai mesurau i liniaru effeithiau posibl adeiladu o ganlyniad i ddŵr wyneb ffo a dad-ddyfrio dŵr daear yn cael eu gweithredu yn unol â'r Cynllun Rheoli Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol (OCSWDMP) [\[REP6-046\]](#). Roedd y ddau yn rhan o'r CoCP amlinellol [\[REP7-087\]](#).

4.2.167. Dangosodd ymateb y Bysgodfa [\[REP3-107\]](#) i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [\[PD-013\]](#), ExQ1.21.10, fod ei phryderon yn parhau, ac na fyddai'r cynlluniau rheoli perthnasol yn mynd i'r afael â nhw. Gwnaeth yr Athro Chambers sylwadau manwl [\[REP5-123\]](#) ar gymhwysedd a digonolrwydd yr OCSWDMP mewn perthynas â chyflenwadau dŵr daear y Bysgodfa. Dyfynnodd ddarpariaethau/ ymrwymïadau ychwanegol i'w cynnwys yn y CoCP amlinellol [\[REP7-087\]](#) a'r OCSWDMP i ddiogelu ei buddiannau.

4.2.168. Aeth yr Ymgeisydd [\[REP6-119\]](#) i'r afael â phob un o'r pwyntiau a godwyd gan y Bysgodfa [\[REP3-107\]](#) mewn perthynas â'r OCSWDMP. Nododd fod y ddogfen wedi cael ei diweddarau erbyn Dyddiad Cau 2 i egluro y byddai gwaith monitro dŵr daear gwaelodlin yn cael ei wneud. Nododd hefyd fod y cynllun ar ffurf amlinellol ac y

byddai fersiwn derfynol yn cael ei pharatoi yn ystod y cam dylunio manwl i adlewyrchu'r fethodoleg adeiladu derfynol. Ymdriniodd yr Ymgeisydd hefyd â phwyntiau'r Athro Chambers ynglŷn â'r CoCP amlinellol.

- 4.2.169. Dangosir yr opsiynau a ystyriwyd ar gyfer y llwybr ceblau ar y tir (Rhannau 3 Gogledd a 3 De) yn Ffigur 23 isod.

Ffigur 23: Lleoliadau Opsiynau Llwybr Ceblau Ar y Tir (3 Gogledd a 3 De), (ffynhonnell: Ffigur 1.5 Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) [APP-082])

- 4.2.170. O ran y dewisiadau amgen a ystyriwyd, dywedodd yr Ymgeisydd [REP2-078] fod effaith y Datblygiad Arfaethedig ar gyflenwadau dŵr preifat yn ystyriaeth allweddol yn ystod y broses dethol safle ar gyfer y llwybr ceblau ar y tir; cyfeiriodd at Bennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [AS-016], paragraff 4.11.6.4. Dywedodd y dewiswyd opsiwn 3 De ar gyfer y llwybr ceblau ar y tir terfynol yn bennaf gan nad oedd yn agos i'r Bysgodfa. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod yr asesiad risg hydroddaearegol a grybwyllwyd uchod wedi ystyried effaith y Datblygiad Arfaethedig ar dyniadau dŵr daear trwyddedig a ffynonellau cyflenwadau dŵr daear preifat ac wedi cynnig mesurau lliniaru. Er y byddai'r coridor ceblau ar y tir ar raddiant uwch na'r ffynnon sy'n bwydo'r Bysgodfa, byddai wedi'i leoli cryn bellter i ffwrdd ac yn uwch o lawer yn dopograffig, a oedd yn golygu ei fod yn cyflwyno risg isel ym marn yr Ymgeisydd.
- 4.2.171. Ymhelaethodd yr Ymgeisydd ar y pwynt hwn wrth ymateb i gwestiwn gan yr ExA [PD-013], ExQ1.6.2. Cyfeiriodd at Dabl 1.3: Tabl asesiad BRAG o ystyriaethau datblygu o ran y 4 opsiwn ar gyfer llwybr ceblau ar y tir yn Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) [APP-082], a oedd yn cynnwys Rhannau 3 Gogledd a 3 De. O'u hystyried gyda'i gilydd, priodolwyd sgôr goch i'r ffactorau a aseswyd mewn perthynas â Rhan 3 Gogledd yn y system sgorio De-Coch-Oren-Gwyrdd. O gymharu, roedd gan Ran 3 De lai o effeithiau posibl yn gysylltiedig ag ecoleg a'r dirwedd (ac roedd yn osgoi'r parthau llifogydd o amgylch y Bysgodfa). O ganlyniad, dewiswyd Rhan 3 De fel yr opsiwn mwy addas ar gyfer y llwybr ceblau ar y tir yn yr ardal hon.

- 4.2.172. Roedd yr Athro Chambers [\[REP5-123\]](#) o'r farn bod yr Adroddiad BRAG wedi rhoi ystyriaeth ysgafn a goddrychol iawn i'r effeithiau ar ffynonellau dŵr y Bysgodfa. Dywedodd, yn seiliedig ar yr Adroddiad BRAG cyffredinol, ei fod yn faes ystyriaeth bach iawn ar y gorau yn y broses gyfan o ddethol y llwybr. Yn ogystal â'i amheuron cychwynnol, roedd yr Athro Chambers yn pryderu nad oedd yr Ymgeisydd wedi cyfeirio at yr effeithiau hirdymor posibl y gallai'r coridor ceblau gosodedig eu cael ar lifoedd dŵr ar y tir ac o dan y ddaear. Roedd am sicrhau nad oedd ffosydd y coridor ceblau wedi'u hôl-lenwi yn dod yn gyfres o 'ddraeniau' atal, i bob pwrpas. Yn ogystal â'r indemniad cyfreithiol a geisiwyd, gofynnodd yr Athro Chambers i'r Bysgodfa gael ei hystyried yn fuddiant Categori 1.
- 4.2.173. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP6-119\]](#) drwy ddweud bod BRAG yn offeryn safonol a ddefnyddir yn y broses cyn-EIA i asesu'r risgiau posibl i opsiynau datblygu arfaethedig a llywio'r broses dethol safle. Mae effeithiau posibl ar ddŵr daear yn un o'r newidynnau sy'n gysylltiedig â dethol safle ac asesu dewisiadau amgen, a chrybwyllwyd y Bysgodfa yn benodol, sy'n dangos y rhoddwyd ystyriaeth iddi yn rhan o'r broses honno.
- 4.2.174. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP6-119\]](#) gan nad yw'r Bysgodfa'n berchen ar unrhyw dir o fewn Terfynau'r Gorchymyn ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ac nad oes ganddi fuddiant cyfreithiol yn y tir a amlygwyd neu y darparwyd tystiolaeth ohono o ran y cyflenwad dŵr, nad yw'n gymwys i fod yn fuddiant Categori 1. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [\[REP6-083\]](#) nad yw'r Bysgodfa'n fuddiant Categori 3 gan nad yw'n dod o fewn y fframwaith cyfreithiol penodedig ar gyfer Categori 3. Eglurodd nad yw'r ffaith nad yw'r Bysgodfa'n fuddiant Categori 3 yn golygu na ellid gwneud hawliad pe byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith amlwg arni.
- 4.2.175. Yn dilyn trafodaeth gysylltiedig yng Ngwrandawriad Mater Penodol 6, cyflwynodd yr Ymgeisydd asesiad risg hydroddaearegol ar gyfer y Bysgodfa [\[REP6-087\]](#), yr oedd eisoes wedi'i rannu gyda'r Athro Chambers. Daeth i'r casgliad y byddai'r risg i gyflenwad dŵr ffynnon y Bysgodfa, o ran ansawdd a llif, o'r gweithgareddau adeiladu sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn fach, yn lleol ac yn fyrhoedlog. Ni ragfynegwyd unrhyw effeithiau yn ystod y cam gweithredol.
- 4.2.176. Roedd yr asesiad yn cynnwys strategaeth fonitro arfaethedig ar gyfer cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig, ac er y byddai ei chwmpas yn cael ei gwblhau'n derfynol yn dilyn y cam dylunio manwl, disgwyliwyd iddi gynnwys:
- monitro tyllau turio (lefelau ac ansawdd) wedi'u lleoli ger (yn union i lawr graddiant) gweithgareddau adeiladu o fewn y coridor ceblau ar y tir;
 - monitro ansawdd dŵr ffynnon ar y Bysgodfa trwy samplu siambr y ffynnon; a
 - dangos gorlif parhaus, ac felly gollyngiadau dŵr daear, o'r pwll uchaf.
- 4.2.177. Yn ISH6 [\[REP6-083\]](#), wrth ymateb i bryderon yr Athro Chambers ynglŷn â gallu'r awdurdod cynllunio perthnasol i ddyfarnu ynghylch fersiynau terfynol y cynlluniau rheoli perthnasol a monitro cydymffurfedd â nhw, dywedodd yr Ymgeisydd fod y Cynghorau wedi bod yn rhan o'r Archwiliad a'u bod yn ymwybodol o bryderon penodol yn ymwneud â'r Bysgodfa. Honnodd yr Ymgeisydd mai mater i'r awdurdodau cynllunio perthnasol oedd ymgymryd â'u rôl yn briodol gan fanteisio ar y cynlluniau amlinellol perthnasol. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP6-081\]](#) ei fod yn ymgysylltu â'r Cynghorau ynglŷn â Chytundeb Perfformiad Cynllunio, neu gontract amgen, a fyddai'n eu galluogi i gyflogi ymgynghorwyr arbenigol i'w cynorthwyo i gyflawni amodau os nad oedd adnoddau mewnol ar gael.

- 4.2.178. Erbyn dyddiad cau olaf yr Archwiliad, cyflwynodd yr Athro Chambers wrthbrawf cynhwysfawr [\[REP7-156\]](#) o'r asesiad risg hydroddaearegol a oedd yn cynnwys cynlluniau, mapiau a diagramau wedi'u hanodi. Daeth ei grynodeb i'r casgliad:
- bod asesiad yr Ymgeisydd o 'risg isel' wedi'i seilio ar ddata ffeithiol cyfyngedig iawn a'i fod felly'n dibynnu ar lawer o dybiaethau a dehongliadau. Ystyriwyd ei fod yn afresymol o optimistaidd;
 - bod gwybodaeth 'ffeithiol' yr Ymgeisydd yn cynnwys nifer sylweddol o ddiffygion. Roedd yn ymddangos bod llawer o'r diffygion hynny'n dylanwadu ar y sgôr 'risg isel';
 - bod tystiolaeth anecdotaidd gan y peiriannydd preswyl blaenorol ar gyfer adeiladu'r A55, 2.5km oddi wrth y Bysgodfa, yn codi pryderon difrifol iawn ynglŷn â'r potensial i bocedi tywod mawr fod yn bresennol o fewn neu gerllaw'r coridor ceblau arfaethedig ar draws Moelfre Isaf. Felly, roedd absenoldeb set gynhwysfawr o dyllau turio yn y dalgylch ail-lenwi awgrymedig yn ddiffyg;
 - bod absenoldeb unrhyw strategaeth ac amserlen arwyddocaol ac ystyrion ar gyfer monitro dŵr daear yn achos pryder mawr; a
 - bod y cynnig i oedi unrhyw waith ymchwiliol a monitro ychwanegol tan ar ôl y cyfnod dylunio manwl yn achos pryder. Byddai gwaith geotechnegol ymchwiliol ychwanegol a manwl yn helpu i wella'r broses o reoli risgiau dŵr daear a darparu gwybodaeth well ar gyfer y cynlluniau amrywiol sydd i'w cynhyrchu cyn y caniateir i'r gwaith ddechrau ar y safle.

- 4.2.179. Cyfarfu'r Athro Chambers a'r Ymgeisydd ar 7 Ionawr 2025 ac, yn rhan o'i gyflwyniad erbyn Dyddiad Cau 7, cynhwysodd dabl a amlinellodd:

- ei brif sylwadau ar yr asesiad risg hydroddaearegol;
- ymateb yr Ymgeisydd; a
- gwrthbrawf yr Athro Chambers o'r ymatebion hynny.

Mae'r ohebiaeth e-bost a gyflwynwyd rhwng y ddau barti yn awgrymu bod yr Ymgeisydd wedi ychwanegu'r sylwadau yn hytrach na'u bod yn ddehongliad yr Athro Chambers o'i safbwynt.

- 4.2.180. Roedd ymatebion yr Ymgeisydd, ar ffurf tabl, i arsylwadau/ sylwadau'r Athro Chambers yn cydnabod sawl anghysondeb ffeithiol, a derbyniodd fod yr asesiad wedi canolbwyntio ar y risg i'r ffynnon yn y 'Pwll Uchaf'. Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi gofyn am wybodaeth ychwanegol am y 2 ffynnon arall y cyfeiriwyd atynt. Fodd bynnag, ni dderbyniodd fod yr asesiad risg yn sylfaenol ddiffygiol. Yn hytrach, fe'i dyluniwyd i roi asesiad i'r Ymgeisydd o'r risg yr oedd ei weithgareddau adeiladu arfaethedig yn debygol o'i chyflwyno i dderbynyddion sensitif allweddol o ystyried y ddealltwriaeth ddaearegol a hydroddaearegol o'r system.

- 4.2.181. Cyflwynodd yr Athro Chambers [\[REP7-156\]](#) neges e-bost hefyd, yr anfonwyd copi ohoni at yr Ymgeisydd, a amlinellodd 10 prif bwynt o'r cyfarfod ar 7 Ionawr 2024. Roedd yn ymwneud yn bennaf â chymau gweithredu yr oedd yr Ymgeisydd yn bwriadu eu cymryd ar ôl i'r Archwiliad orffen, fel dechrau gweithgareddau monitro cyn gynted â phosibl i gadarnhau'r sefyllfa sylfaenol mewn perthynas â chyflenwadau dŵr daear.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.182. Roedd asesiad BRAG yr Ymgeisydd o ystyriaethau datblygu ar gyfer y rhan o'r llwybr ceblau ar y tir arfaethedig yng nghyffiniau'r Bysgodfa [\[APP-082\]](#), Tabl 1.3, wedi ystyried 9 newidyn, yr oedd dau ohonynt yn hydroleg, hydroddaeareg a pherygl llifogydd a pheirianneg a dylunio. Mae paragraff 1.4.2.1 y ddogfen honno'n

esbonio ystod y wybodaeth a ddefnyddiwyd i greu'r asesiad. Yn ei gasgliad ynglŷn â pham y diystyriwyd Opsiwn 3 Gogledd [\[APP-082\]](#), paragraff 1.4.2.2, dywedodd yr Ymgeisydd fod posibilrwydd y gallai ryngweithio â'r Bysgodfa. Er bod cyflwyniadau dilynol yr Athro Chambers wedi honni'n gyson nad yw'r llwybr 3 De a ddewiswyd yn rhydd rhag risgiau i'r Bysgodfa, mae'r ExA yn cytuno â thystiolaeth yr Ymgeisydd ynglŷn â chwmpas a chasgliadau ei Atodiad 4.2 o'r ES (Cyfrol 5) [\[APP-082\]](#).

- 4.2.183. Ar ddiwedd yr Archwiliad, nid oedd y partïon yn cytuno ar sail ffeithiol, digonolrwydd a chasgliadau'r asesiad risg hydroddaearegol ar gyfer Pysgodfa Frithyll Tan-y-Mynydd [\[REP6-087\]](#). Er hynny, darparodd sail dystiolaethol ar gyfer mireinio'r OCSWDMP [\[REP6-046\]](#) a'r CoCP amlinellol [\[REP7-087\]](#), gan nodi y diwygiwyd y cyntaf i gyfeirio'n benodol at fonitro'r ffynnon dŵr daear. Mae'r Ymgeisydd a'r awdurdod cynllunio perthnasol wedi cael gwybod am bryderon yr Athro Chambers nad dyma'r unig ffynhonnell cyflenwad dŵr bosibl i'r Bysgodfa, a bydd angen i'r olaf fodloni ei hun ynglŷn â'r mater cyn cymeradwyo fersiynau manwl y dogfennau rheoli hynny. Felly, mae'r ExA yn fodlon bod asesiadau'r Ymgeisydd yn ymwneud â phryderon y Bysgodfa wedi mynd i'r afael â'r effeithiau posibl arni yn ystod camau adeiladu a gweithredol y Datblygiad Arfaethedig.
- 4.2.184. Byddai'r trefniadau monitro a lliniaru arfaethedig yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy gyflwyno fersiynau terfynol y cynlluniau rheoli a grybwyllwyd uchod, a'u diogelu gan Ofyniad 9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
- 4.2.185. Mae'r ExA yn cytuno â chyflwyniad yr Ymgeisydd ar roi statws Categori 1 neu 3 i'r Bysgodfa, fel y'i diffinnir yn y Llyfr Cyfeirio [\[REP6-022\]](#), tudalen 25, a'i gyfeiriad at y sefyllfa wrth gefn yn ymwneud â darpariaethau digolledu sydd ar gael.
- 4.2.186. Am yr holl resymau uchod, nid yw effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar y Bysgodfa yn pwysu yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Hawliau Tramwy Cyhoeddus (PRoWau)

Yr effaith gyffredinol ar PRoWau

- 4.2.187. Yn eu LIR, mynegodd y Cynghorau bryderon cyffredinol ynglŷn â chytuno ar y broses a'r dulliau ar gyfer gwneud gwaith dros dro ar PRoWau, eu rheoli a'u hadfer [\[REP1-049\]](#), tudalen 35, a cheisiodd DCC ymrwymiad i ymgysylltu'n fanwl â'r Ymgeisydd ynglŷn â mesurau rheoli cysylltiedig a'r Strategaeth Rheoli PRoW derfynol.
- 4.2.188. Wrth ymateb [\[REP2-085\]](#), REP1-049.48 a REP1-049.157, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at R9(2)(i) Cod ymarfer adeiladu yn y dDCO [\[AS-036\]](#), sy'n cynnwys darparu'r Strategaeth Rheoli PRoW [\[REP6-064\]](#).
- 4.2.189. Cadarnhaodd CCBC a DCC eu bod yn fodlon bod y materion hyn wedi'u datrys [\[REP5-089\]](#).
- 4.2.190. Mynegodd Mr M Leach a Mrs S Leach bryderon cyffredinol ynglŷn ag annigonolrwydd canfyddedig y wybodaeth a ddarparwyd i asesu effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig yn gywir mewn perthynas â llwybrau troed a gwro PRoW [\[RR-043\]](#). Ymdriniwyd â'r pryderon hyn [\[REP3-113\]](#) yn ymateb yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) a gyfeiriodd at y Strategaeth Rheoli PRoW amlinellol.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.191. Byddai'r Strategaeth Rheoli PRow amlinellol a rôl y Cynghorau wrth ei datblygu a'i gweithredu yn cael eu sicrhau trwy R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). Mae'r Strategaeth hefyd yn darparu ar gyfer monitro croesfannau a reolir a gwyriadau PRowau dros dro, gan gynnwys unigolyn cyswllt enwebedig y gellid rhoi gwybod iddo am unrhyw bryderon ynglŷn â chyflwr neu weithrediad y rhwydwaith PRow [\[REP6-064\]](#), paragraff 4.7.1.1. At ei gilydd, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r ddogfen reoli hon yn rheoli effeithiau ar PRowau diffiniol yn foddhaol yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig er mwyn tarfu cyn lleied â phosibl ar ddefnyddwyr, ac y byddai'n sicrhau eu bod yn cael eu hadfer ar ôl adeiladu. Felly, nid oes ganddo unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol i'w hargymell i'r SoS.

Llwybr Arfordir Cymru a Llwybr Beicio Cenedlaethol 5 (NCR 5)

- 4.2.192. Roedd casgliad yr Ymgeisydd ynghylch arwyddocâd effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar Lwybr Arfordir Cymru ac NCR 5 yn ei Ddatganiad Cynllunio [\[APP-186\]](#), paragraff 1.6.4.4, yn anghyson â'r dystiolaeth gysylltiedig. Nid oedd sail dystiolaethol i'w gasgliad y byddai'n cael effaith niweidiol arwyddocaol bosibl ar yr adnoddau hamdden hyn, er hynny dros dro ac yn ystod y cam adeiladu yn unig. Yn unol â hynny, cyhoeddodd yr ExA lythyr Rheol 17 [\[PD-022\]](#) yn gofyn i'r Ymgeisydd egluro ei safbwynt a'r rhesymeg gysylltiedig.
- 4.2.193. Wrth ymateb [\[REP7-135\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd fod y frawddeg 'Defnydd hamdden, er y bydd yr effeithiau ar Lwybr Arfordir Cymru ac NCR 5 yn fyrhoedlog yn ystod y cam adeiladu yn unig' wedi'i chynnwys ym mharagraff 1.6.4.4 y Datganiad Cynllunio ar gam. Cadarnhaodd na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol ar Lwybr Arfordir Cymru nac NCR 5 o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig oherwydd byddai technegau di-ffos yn cael eu defnyddio yn y lleoliadau hyn. Cywirwyd y mater yn y daflen wallau a atodwyd i glawr fersiwn derfynol y Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.194. Yn amodol ar y diwygiad cysylltiedig i'r Datganiad Cynllunio terfynol [\[REP7-074\]](#), mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r technegau di-ffos a ddefnyddir i osod ceblau o dan Lwybr Arfordir Cymru ac NCR 5 yn effeithio ar eu defnydd na'u pwysigrwydd fel adnodd hamdden.

Yr Hen Lôn, Groesffordd Marli

- 4.2.195. Gwrthwynebodd CMCC [\[REP4-095\]](#) y cynnig i gynnwys rhan o'r Hen Lôn (y Lôn) yn Groesffordd Marli yn Nherfynau'r Gorchymyn ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Fe'i dangoswyd fel Llain 10-187 ar y Cynllun Tir (Ar y Tir), Dalen Rhif 10, fel tir sy'n ddarostyngedig i feddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol [\[REP7-004\]](#).
- 4.2.196. Amlinellodd CMCC hanes defnydd y Lôn a dywedodd ei bod yn destun hawliad PRow hirsefydlog, ond bod DCC ar gam olaf y broses o'i dynodi'n llwybr ceffylau cyhoeddus. Ychwanegodd fod y Lôn yn mynd yn fwdlyd iawn yn y gaeaf, a byddai defnydd ohoni gan gerbydau i gyrraedd y coridor ceblau yn ei gwneud yn anaddas ar gyfer cerddwyr, marchogion a defnyddwyr eraill o'r gymuned leol. Yn unol â hynny, dylid ei heithrio o Derfynau'r Gorchymyn.
- 4.2.197. Wrth ymateb i gwestiynau ysgrifenedig ychwanegol yr ExA [\[PD-018\]](#), ExQ2.12.5, dywedodd DCC fod y llwybr yn cael ei ddangos ar hyn o bryd fel lôn heb statws cyhoeddus cofnodedig ar y cofnodion mabwysiadu ffyrdd na'r map diffiniol [\[REP5-089\]](#). Fodd bynnag, derbyniodd fod y map diffiniol yn anghywir ar hyn o bryd, ac y

dylai'r Lôn gael ei chofnodi fel llwybr ceffylau. Cyngorodd DCC y byddai Gorchymyn Addasu Map Diffiniol cyfatebol yn cael ei wneud yn fuan ac ychwanegodd y byddai'r amser a gymerir i sicrhau dynodiad ffurfiol yn dibynnu ar b'un a gyflwynir unrhyw wrthwynebiadau i'r Gorchymyn. Os na dderbynnir unrhyw rai, mae'n debygol y byddai DCC yn cadarnhau'r Gorchymyn o fewn 12 mis. Pe byddai gwrthwynebiad na ellid ei dynnu'n ôl, byddai'r mater yn cael ei drosglwyddo i LIC a fyddai'n gofyn i Benderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru benderfynu a ddylai Gweinidogion Cymru gadarnhau'r Gorchymyn. Gan fod ôl-groniad sylweddol ar gyfer gwaith o'r fath, roedd y raddfa amser ar gyfer penderfyniad yn ansicr, ond fe allai gymryd 2-3 blynedd.

- 4.2.198. Dyfynnodd CMCC [\[REP5-087\]](#) o ohebiaeth â Swyddog Mynediad i Gefn Gwlad DCC, a nododd fod y cyfnod ymgynghori statudol yn dod i ben ar 9 Rhagfyr 2024; nid oedd unrhyw wrthwynebiadau wedi'u derbyn erbyn 28 Tachwedd 2024.
- 4.2.199. Wrth ymateb i gwestiynau ysgrifenedig ychwanegol yr ExA [\[PD-018\]](#), Q2.12.6, dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) y byddai'r Strategaeth Rheoli Hawliau Tramwy Cyhoeddus (PRoW) amlinellol [\[REP6-064\]](#) yn cael ei diweddarau yn ystod y broses dylunio manwl mewn ymgynghoriad â DCC ac y byddai'n ddarostyngedig i'w gymeradwyaeth. Byddai'r Lôn yn cael ei hychwanegu at y Strategaeth Rheoli PRoW fanwl ar yr amod y byddai'r llwybr ceffylau'n cael ei ychwanegu at y map PRoW diffiniol gan DCC. Byddai'r Ymgeisydd yn ymgynghori â DCC ynglŷn â phryd y gallai'r llwybr gael ei ychwanegu at y map diffiniol a byddai'n cytuno ar fesurau rheoli priodol pe byddai angen.
- 4.2.200. Wrth fynd i'r afael ag ymatebion CMCC i ExQ2 [\[REP6-099\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cysylltu â Swyddog PRoW DCC ym mis Tachwedd 2024 ynglŷn â'r bwriad i ddefnyddio rhan o'r Lôn ac na chodwyd unrhyw bryderon cysylltiedig.
- 4.2.201. Ymdriniodd CMCC ag ymateb yr Ymgeisydd i gwestiynau ysgrifenedig ychwanegol yr ExA [\[REP6-133\]](#), gan barhau i wrthwynebu egwyddor defnyddio'r Lôn. Er hynny, credai pe byddai mesurau rheoli'n cael eu cymhwyso, y dylent ei chyfyngu i ddefnydd gan gerddwyr a defnydd achlysurol gan feiciau cwad, neu ddefnydd tebyg, fel na fyddai'n cael ei difrodi i raddau anadferadwy.
- 4.2.202. Wrth ymateb, dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP7-132\]](#) y byddai angen iddo gael mynediad i'r coridor ceblau mewn mannau amrywiol yn ystod y cam gweithredol. Ychwanegodd ei fod wedi ceisio amlygu'r opsiynau gorau ar gyfer y mynediad hwn gan ystyried mynedfeydd presennol y gellid eu defnyddio yn hytrach nag adeiladau rhai newydd, a fyddai'n arwain at ganlyniadau amgylcheddol a chanlyniadau eraill. Fel y cyfryw, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y fynedfa hon yn angenrheidiol ac yn briodol i'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai'n cael ei defnyddio'n anfynych gan bersonél mewn cerbyd 4x4 neu ar droed.
- 4.2.203. Pe byddai'r fynedfa'n cael ei dynodi'n llwybr ceffylau yn y dyfodol, o dan y Ddeddf Traffig Ffyrdd (1988), dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n cael ei ddefnyddio o hyd ar gyfer mynediad fel y cynigiwyd yn y Cais gyda chydysyniad y tinfeddianwyr. Ychwanegodd yr Ymgeisydd ei fod yn gohebu â'r tinfeddianwyr cyfagos ynglŷn â'r hawliau a geisir.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.204. Er bod 3 o 5 perchennog honedig y Lôn wedi gwneud gwrthwynebiadau penodol i safle i'r Datblygiad Arfaethedig, nid oedd yr un ohonynt yn ymwneud â chynnwys y

Lôn yng Ngwaith Rhif 38 ar Ddalen 10 y Cynllun Gwaith (Ar y Tir) [\[AS-003\]](#) i ddarparu mynediad parhaol o'r ffordd gyhoeddus i'r coridor ceblau arfaethedig yn ystod adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw a datgomisiynu; Gwaith Rhif 20 fel y'i diffinnir yn Atodlen 1, Rhan 1 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).

- 4.2.205. Nid yw'r 'Hen Lôn', Groesffordd Marli, yn PRow ddiffiniol eto. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd y byddai'r Strategaeth Rheoli Hawliau Tramwy Cyhoeddus (PRow) yn unol â'r Strategaeth Rheoli Hawliau Tramwy Cyhoeddus (PRow) amlinellol [\[REP6-064\]](#) yn cael ei diwygio yn unol â hynny, os yw'n berthnasol/ pryd y bo'n berthnasol. Os bydd statws cyfreithiol presennol y Lôn yn newid, yn unol â R9(1) dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), mater i DCC, yn dilyn ymgynghoriad â CNC (C) a'r awdurdod priffyrdd perthnasol, fyddai cymeradwy mesurau rheoli cysylltiedig. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r rheolaeth hon yn diogelu defnyddwyr y Lôn yn ddigonol. Yn unol â hynny, ni awgrymir unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol.

Cyflenwadau dŵr preifat (PWS)

- 4.2.206. Dywedodd Mr a Mrs Leach fod gan eu heiddo gyflenwad dŵr ar draws tir trydydd parti yr oedd yr Ymgeisydd yn cynnig caffael hawliau drosto i hwyluso'r Datblygiad Arfaethedig, a gofynasant ba effaith y byddai'n ei chael ar y cyflenwad hwnnw [\[REP1-087\]](#).
- 4.2.207. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP2-078\]](#) at Atodiad 1.2 yr ES (Cyfrol 7) [\[APP-116\]](#) lle yr ystyriwyd effeithiau posibl ar PWS. Cadarnhaodd yr asesiad y sgôr risg ansoddol ar gyfer y PWS a amlygwyd ynghyd â mesurau lliniaru argymelledig.
- 4.2.208. Ychwanegodd yr Ymgeisydd y byddai trafodaethau'n cael eu cynnal gyda thirfeddianwyr yn ystod y cam dylunio manwl i gadarnhau lleoliad PWS. Cyn unrhyw weithgareddau adeiladu, byddai arolygon cyfleustodau'n cael eu cynnal i gadarnhau a oes unrhyw seilwaith yn bresennol cyn gwneud unrhyw waith ymwthiol. Cadarnhaodd yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#) y byddai mesurau lliniaru ar gyfer ffynonellau cyflenwad dŵr daear preifat yn cael eu datblygu a'u gweithredu yn seiliedig ar hierarchaeth a amlinellir yn y CoCP manwl a fyddai'n cael ei sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
- 4.2.209. Wrth ymateb i gwestiwn yr ExA i Mr a Mrs Leach ynglŷn ag a oedd yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â'u pryderon [\[PD-013\]](#), ExQ1.8.3, dywedasant nad oeddent wedi cael unrhyw sicrwydd ffurfiol na fyddai'r cysylltiad dŵr prif gyflenwad i'w heiddo yn cael ei dorri na'i darfu yn y tymor hir [\[REP3-113\]](#). Gofynasant i amddiffyniadau digolledu statudol ychwanegol a amlygwyd gael eu cynnwys yn y dDCO o'u plaid a bod yr Ymgeisydd yn ymrwmo i gynnal yr holl wasanaethau presennol i'w heiddo neu ddarparu dewisiadau amgen addas ar ei draul ei hun.
- 4.2.210. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP4-075\]](#) at adran 1.6.2 y Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir amlinellol ynglŷn â'i ymagwedd at groesi cyfleustodau [\[REP4-020\]](#) lle y byddai'r holl gyfleustodau, gan gynnwys prif bibellau dŵr, yn cael eu croesi yn unol â safonau a gytunwyd gyda'r perchennog/ gweithredwr cyfleustodau. Amlygwyd prif bibell ddŵr yng nghyffiniau eiddo'r APau yn yr Atodlen Croesfannau Ar y Tir [\[REP7-055\]](#) a byddai'n cael ei chroesi gan ddefnyddio techneg dd-ffos i leihau effeithiau gymaint â phosibl.
- 4.2.211. Amlinellodd yr APau [\[REP5-128\]](#) bryderon ynglŷn â'r diffyg darpariaeth statudol ar gyfer eu buddiannau cyfreithiol, gan gynnwys y PWS, ac annigonolrwydd darpariaethau digolledu [\[REP5-128\]](#). Cynhaliodd Mr a Mrs Leach eu safbwynt yn [\[REP6-148\]](#) a [\[REP7-162\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 4.2.212. Mae'r ExA yn nodi bod 9 ffynhonnell cyflenwad dŵr daear preifat wedi cael eu hamlygu yn yr ardal astudio GHGC trwy ymgynghori â CCBC a DCC ac arolygon tîrfeddianwyr [\[APP-064\]](#), paragraff 1.4.1.61. Dangosir lleoliad a gosodiad daearegol 7 o'r rheiny yn Ffigur 1 Atodiad 1.2 (Cyfrol 7) [\[APP-116\]](#).
- 4.2.213. Mae adran 1.10.4.8 yr oCoCP [\[REP7-087\]](#) yn darparu ar gyfer trafod gyda thîrfeddianwyr yn ystod y cam dylunio manwl i gadarnhau lleoliad PWS; byddai hyn yn cynnwys PWS 06 a PWS 07 na wyddys eu lleoliad a'u heiddo cysylltiedig ar hyn o bryd. Cyn unrhyw weithgareddau adeiladu, mae hefyd yn darparu ar gyfer cynnal arolygon cyfleustodau i gadarnhau a oes unrhyw seilwaith yn bresennol cyn i unrhyw waith ymwithiol gael ei ddechrau. Mae adran 1.10.4.9 yn amlinellu mesurau i liniaru'r risg i ffynonellau cyflenwad dŵr daear preifat a fyddai'n cael eu datblygu a'u gweithredu yn unol â'r mesurau lliniaru y cyfeirir atynt ym mharagraff 4.2.207 yr Adroddiad hwn. Byddai R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau bod fersiwn derfynol y CoCP yn cael ei gweithredu ar ôl iddi gael ei chymeradwyo gan yr awdurdod cynllunio perthnasol, mewn ymgynghoriad â CNC (C).
- 4.2.214. Er y darperir ar gyfer ymgysylltu ymhellach â thîrfeddianwyr, mae'r ExA yn cefnogi'r ymagwedd bod yr awdurdod cyflawni ar gyfer R9 yn gorff statudol, mewn ymgynghoriad â chyrff statudol eraill.
- 4.2.215. Darparwyd ar gyfer hierarchaeth lliniaru a fyddai'n cael ei gweithredu yn dibynnu ar yr asesiad o risg i PWS unigol. Yn ogystal, mae'r Ymgeisydd wedi cyfeirio at y bwriad i ddefnyddio technegau adeiladau di-ffos er mwyn tarfu cyn lleied â phosibl ar y brif bibell ddŵr sy'n gwasanaethu eiddo'r APau. Tra arhosir am y dyluniad manwl a'r arolygon cyfleustodau arfaethedig, ni ellir disgwyl yn rhesymol i'r Ymgeisydd roi sicrwydd i unigolion na fyddai effaith ar eu PWS. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig, a fyddai'n cael eu sicrhau gan y dDCO [\[AS-036\]](#), yn diogelu cyflenwad dŵr yr APau.
- 4.2.216. Ymdrinnir â'r materion a godwyd gan Mr a Mrs Leach ynglŷn â digolledu ac ymyrraeth y Datblygiad Arfaethedig â'u hawliau dynol ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn.
- 4.2.217. Gan y byddai'r CoCP yn codeiddio mesurau lliniaru, nid yw'r ExA wedi amlygu unrhyw fesurau ychwanegol y mae'n ystyried eu bod yn angenrheidiol i ddiogelu PWS. Ar y sail honno, ni fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith arwyddocaol ar PWS ac nid yw'r mater yn pwysu yn ei erbyn.

CASGLIADAU

- 4.2.218. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael ag effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddefnydd tir a chyflwr y tir yn llawn. Mae hyn yn cyd-fynd ag Adran 5.11 NPS EN-1 ac adran 5.16 ynddo sy'n ymwneud â chyflwr tir.
- 4.2.219. Yn amodol ar ddiwygiad argymelledig i'r CoCP [\[REP7-087\]](#) ynglŷn â daliad tir y teulu Evans, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau sydd i'w cynnwys yn fersiwn derfynol y gyfres o gynlluniau rheoli sy'n rhan o'r ddogfen amlinellol honno ac a sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), yn adfer tir amaethyddol yn gyffredinol yn foddhaol. Yn unol â hynny, ni fyddai effaith ychwanegol ar grynsyth y daliadau tir amaethyddol yn ystod camau gweithredu a chynnal a chadw a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, heblaw am yr 11.9ha a fyddai'n cael eu colli yn ystod ei oes weithredol, gan gynnwys 1.7ha o BMVAL.

- 4.2.220. Mae'r ExA o'r farn na liniarwyd colli tir amaethyddol yn y tymor hir a goblygiadau hynny i ddaliad tir y teulu Owen, ac na ellir lliniaru effaith unigol a chronnol colli BMVAL.
- 4.2.221. Heblaw am yr ystyriaethau pwysig a pherthnasol hynny, mae'r ExA yn fodlon y byddai unrhyw effeithiau eraill a amlygwyd, naill ai ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â phrosiectau eraill, ar ddefnydd tir a chyflwr y tir yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy'r ystod o fesurau a amlygwyd uchod wrth ystyried materion unigol. Byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy gyflwyno fersiwn derfynol y CoCP a'r cynlluniau rheoli perthnasol sy'n rhan ohono, a sicrheir gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#)
- 4.2.222. Mae'r ExA o'r farn y byddai effeithiau niweidiol arwyddocaol ac effeithiau cronol arwyddocaol yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig o ran defnydd tir mewn perthynas â cholli BMVAL yn barhaol a cholli tir amaethyddol yn barhaol ar un o'r daliadau tir yr effeithir arno. Am y rhesymau hynny, daw'r ExA i'r casgliad y byddai gan effeithiau ar ddefnydd tir a chyflwr y tir bwys negyddol cymedrol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

4.3. SŴN A DIRGRYNIAD

CYFLWYNIAD

- 4.3.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau sŵn a dirgryniad tua'r tir o Benllanw Cymedrig y Gorllanw (MHWS). Mae'n ystyried effeithiau sŵn a gludir drwy'r aer ar dderbynyddion dynol yn unig. Ystyrir effeithiau sŵn tanddwr yn adrannau 5.7 (Pysgod a Physgod Cregyn) a 5.4 (Mamaliaid Môr) yr Adroddiad hwn.
- 4.3.2. Wrth ystyried y pynciau hyn, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Troswaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1);
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig adran 2.8;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adrannau 2.9 a 2.11;
 - Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys y polisïau perthnasol ym Mholisi Cynllunio Cymru (PPW 12), Cynllun Sŵn a Seinwedd i Gymru 2012-2028 a Nodyn Cyngor Technegol 11: Sŵn (TAN 11).

Y CAIS

- 4.3.3. Amlinellwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar sŵn a dirgryniad ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol 3): Sŵn a Dirgryniad (fersiwn y cais: [\[APP-072\]](#), fersiwn derfynol: [\[REP7-050\]](#)). Cyfeiriodd y bennod at wybodaeth yn:
- Atodiad 9.1 yr ES: Arolwg Sŵn Sylfaenol [\[APP-178\]](#) ;
 - Atodiad 9.2 yr ES: Adroddiad technegol sŵn a dirgryniad adeiladu (Cyfrol 7) (fersiwn y cais: [\[APP-179\]](#), fersiwn derfynol: [\[REP5-016\]](#)); ac
 - Atodiad 9.3 yr ES: Asesiad Sŵn Gweithredol [\[APP-180\]](#).

Gwaelodlin

- 4.3.4. Yn ogystal â dilyn y fethodoleg a amlinellir ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol 3), ystyriwyd y dogfennau canllaw canlynol yn yr asesiad sŵn a dirgryniad:

- BS 4142:2014+A1:2019 – ‘Dulliau ar gyfer graddio ac asesu sŵn diwydiannol a masnachol’;
- Canllawiau Sŵn Amgylcheddol 2018 Sefydliad Iechyd y Byd (WHO);
- Canllawiau ar gyfer Asesu Effaith Sŵn Amgylcheddol, y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA);
- BS 5228-1:2009+A1:2014 – ‘Cod ymarfer ar gyfer rheoli sŵn a dirgryniad ar safleoedd adeiladu a safleoedd agored’ – Rhan 1: Sŵn;
- BS 5228-2:2009+A1:2014 – ‘Cod ymarfer ar gyfer rheoli sŵn a dirgryniad ar safleoedd adeiladu a safleoedd agored’ – Rhan 2: Dirgryniad; a’r
- Llawlyfr Dylunio ar gyfer Ffyrdd a Phontydd (DMRB) – LA111 – Sŵn a Dirgryniad.

4.3.5. Amlinellwyd yr effeithiau posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad yn Nhabl 9.6 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3), ac roeddent yn cynnwys:

- sŵn adeiladu wrth dderbynyddion sy’n sensitif i sŵn yn sgil gosod seilbyst alltraeth;
- sŵn a dirgryniad adeiladu wrth dderbynyddion sy’n sensitif i sŵn yn sgil gosod y ceblau allforio ar y tir;
sŵn a dirgryniad wrth dderbynyddion sensitif yn sgil adeiladu plattform a seilwaith yr is-orsaf ar y tir;
- sŵn a dirgryniad adeiladu wrth dderbynyddion sensitif sy’n deillio o dorri ffosydd agored yn gysylltiedig â’r coridor ceblau ar y tir a’r coridor cysylltu â’r grid 400 kV;
- sŵn gweithredol wrth dderbynyddion sy’n sensitif i sŵn; a
- sŵn datgomisiynu wrth dderbynyddion sy’n sensitif i sŵn.

4.3.6. Casglwyd gwybodaeth am yr hinsawdd sŵn sylfaenol trwy gymysgedd o adolygiadau bwrdd gwaith a mesuriadau sŵn tymor hir a thymor byr ar y safle. Cynhaliwyd yr astudiaeth bwrdd gwaith i adolygu’r derbynyddion agosaf sy’n sensitif i sŵn o fewn ffiniau’r ardaloedd astudio sŵn a dirgryniad arfaethedig am ffynonellau sŵn a dirgryniad yn ystod y camau adeiladu a gweithredu a chynnal a chadw.

4.3.7. Wedi hynny, cynhaliwyd arolygon sylfaenol (Atodiad 9.1: Arolwg Sŵn Sylfaenol y Datganiad Amgylcheddol (Cyfrol 7) [\[APP-178\]](#)) i bennu lefelau sŵn cynrychioliadol ar gyfer derbynyddion dynol ger yr ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig. Ystyriodd yr arolygon dderbynyddion ger y lanfa, ar hyd y coridor ceblau ar y tir arfaethedig a ger yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.

4.3.8. Roedd yr arolygon yn cynnwys cyfuniad o fonitro sŵn tymor byr a thymor hir wrth gyfanswm o 24 o leoliadau o fewn Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar draws dau arolwg. Trafodwyd y lleoliadau monitro arfaethedig gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) a Chyngor Sir Ddinbych (DCC) ac roeddent yn dilyn yr ymagwedd a amlinellwyd yn Adroddiad Cwmpasu EIA Gwynt Alltraeth Mona 2022. Rhoddwyd manylion yr arolygon ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol 3).

4.3.9. Gan nad oedd unrhyw ffynonellau arwyddocaol o ddirgryniad yn bresennol a oedd yn effeithio ar y derbynyddion sensitif agosaf, ni ystyriwyd bod angen arolygon dirgryniad.

Mesurau lliniaru a monitro

4.3.10. Cynigiwyd nifer o brif fesurau lliniaru (sy’n rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy’n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) i leihau effeithiau posibl sŵn a dirgryniad. Amlygwyd

y rhain yn Nhabl 9.23 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3). Roedd y mesurau trydyddol yn cynnwys:

- Paratoi Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad Adeiladu (CNVMP) yn unol â'r Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad Adeiladu amlinellol (oCNVMP) [\[REP5-040\]](#). Byddai'n cynnwys terfynau sŵn a dirgryniad adeiladu a dulliau arfer gorau i liniaru sŵn o weithgareddau adeiladu sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai'r Cynllun yn cael ei sicrhau gan Ofyniad (R) 9(c) y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) [\[AS-036\]](#); a
- Therfynau sŵn gweithredol a sicrheir gan R17 y dDCO.

4.3.11. Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, ystyriwyd eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

4.3.12. Amlygwyd nifer o effeithiau posibl yn gysylltiedig â sŵn a dirgryniad, fel a ganlyn:

- effeithiau sŵn o ganlyniad i osod seilbyst alltraeth (adran 9.9.2 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3));
- effeithiau sŵn o ganlyniad i'r ceblau allforio ar y tir wrth y lanfa (adran 9.9.4 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3));
- effeithiau sŵn o ganlyniad i'r coridor ceblau ar y tir tua'r tir o'r siambr uniadau trawsnewid (adran 9.9.5 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3));
- effeithiau sŵn o ganlyniad i draffig adeiladu ar rwydweithiau priffyrdd lleol (adran 9.9.7 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3));
- effeithiau dirgryniad o ganlyniad i Goridor Ceblau Ar y Tir Mona tua'r tir o'r siambr uniadau trawsnewid (adran 9.9.8 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3)); ac
- effeithiau sŵn o ganlyniad i'r Is-orsaf Ar y Tir (adran 9.9.9 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3) ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac adran 9.11 ar gyfer effaith gronol).

4.3.13. Rhoddwyd crynodeb o'r effeithiau posibl, y mesurau arfaethedig a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â sŵn a dirgryniad yn Nhabl 9.45 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3). Rhoddwyd crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 9.46 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3).

4.3.14. Yn amodol ar y mesurau lliniaru a monitro a amlygwyd, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at unrhyw effeithiau arwyddocaol yn ystod y camau adeiladu a datgomisiynu na, lle y bo'n briodol, yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun neu ar y cyd.

4.3.15. Cynhaliodd yr Ymgeisydd ymarfer sgrinio effeithiau trawsffiniol ac amlygodd nad oedd unrhyw botensial i'r Datblygiad Arfaethedig arwain at effeithiau trawsffiniol arwyddocaol ar fuddiannau gwladwriaethau eraill o ran sŵn a dirgryniad.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

4.3.16. Yn yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) [\[REP1-049\]](#), datganodd DCC a CCBC eu bod o'r farn, yn gyffredinol, bod y dulliau a'r asesiad o sŵn a dirgryniad yn briodol, ond gwnaethant honni bod angen ystyried dirgryniad adeiladu ymhellach i sicrhau y byddai mesurau lliniaru digonol yn cael eu darparu. Yn ystod yr Archwiliad, rhoddwyd ystyriaeth i ddirgryniad adeiladu a dangoswyd y mesurau lliniaru a

fyddai'n cael eu darparu fel y cytunwyd yn y SoCG terfynol [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#). Er eu bod yn cydnabod y byddai sŵn adeiladu i'w glywed yn glir mewn llawer o leoliadau, roedd y Cynghorau o'r farn y dylai fod modd gweithio o fewn meini prawf priodol.

- 4.3.17. Drwy gydol yr Archwiliad, roedd effeithiau sŵn a dirgryniad yn achos pryder i Bartion â Buddiant (IPau) a chafwyd cyflwyniadau helaeth ar y mater, yn enwedig gan y rhai hynny sy'n byw yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Mae'r ExA o'r farn bod y prif faterion a godwyd yn ymwneud â'r fethodoleg a'r asesiad o sŵn, effeithiau sŵn adeiladu ar dderbynyddion, gwaith paratoi, oriau adeiladu a'r asesiad o effeithiau cronol.

Methodoleg ac asesu

- 4.3.18. Heriodd Mr a Mrs Hussey addasrwydd a digonolrwydd asesiad yr Ymgeisydd o sŵn drwy gydol yr Archwiliad. Gwnaethant fynegi pryderon ynglŷn â thybiaethau modelu, allbynnau, meini prawf asesu a diffyg senarios achos gwaethaf realistig [\[REP1-086\]](#), [\[REP3-110\]](#), [\[REP5-125\]](#), [\[REP7-161\]](#).
- 4.3.19. Yn dilyn y pryderon cychwynnol a godwyd gan Mr a Mrs Hussey erbyn Dyddiad Cau (D)1 [\[REP1-086\]](#) a D3 [\[REP3-110\]](#), cydnabu'r Ymgeisydd fod gwallau yn y modelu a diweddarodd yr asesiad o sŵn adeiladu a adroddwyd ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol 3) [\[REP5-010\]](#) ac Atodiad 9.2 (Cyfrol 7) [\[REP5-016\]](#). Cyflwynwyd hyn gyntaf mewn Nodyn Egluro Sŵn a Dirgryniad Adeiladu (CNVCN) [\[REP4-045\]](#) a nododd fod gwallau wedi'u gwneud wrth adrodd am effeithiau ond, er gwaethaf y gwallau hyn, ni fyddai'r effaith ar eiddo preswyl yn wahanol i'r asesiad cychwynnol, sef na ragwelir unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol yn ystod y cam adeiladu. Nododd y byddai mesurau rheoli'n cael eu rhoi ar waith i reoli effaith gwaith adeiladu, fel yr amlinellir yn yr oCNVMP [\[REP6-040\]](#) yn rhan o'r oCoCP [\[REP7-087\]](#), a fyddai'n cael eu sicrhau o dan y dDCO.
- 4.3.20. Er gwaethaf y diweddariad, ailadroddodd Mr a Mrs Hussey bryderon ynglŷn â'r dull asesu sŵn adeiladu a'r effeithiau erbyn D5 [\[REP5-125\]](#) a D6 [\[REP6-151\]](#) ac nid oeddent wedi'u lleddfu ar ddiwedd yr Archwiliad [\[REP7-161\]](#). I grynhoi, roedd eu pryderon a oedd yn weddill fel a ganlyn:
- bod yr Ymgeisydd wedi newid ei ddull o hwnnw a amlinellwyd ar yr adeg gwmpasu;
 - nad oedd mabwysiadu'r lefel effaith niweidiol isaf a arsylwyd (LOAEL) a'r lefel effaith niweidiol arwyddocaol a arsylwyd (SOAEL) ar gyfer asesu arwyddocâd effeithiau sŵn yn ddull pragmatig ar gyfer ardal wledig dawl;
 - bod defnyddio a mwynhau mannau awyr agored a chwrtil unigol yn hollbwysig i breswylwyr a bod defnyddio LOAEL a SOAEL i asesu sut gallai sŵn allanol effeithio ar y tu mewn i eiddo yn amhriodol;
 - nad oedd yn briodol defnyddio Canllawiau'r WHO ar gyfer effeithiau mewnol mewn ardal wledig lle mae mannau a defnydd awyr agored yn bwysig; gan nodi bod Canllawiau'r WHO yn datgan, er mwyn peidio â chythruddo'r rhan fwyaf o bobl yn ddifrifol yn ystod y dydd, na ddylai'r sŵn ar falconïau, ar derasau ac mewn ardaloedd byw awyr agored fynd yn fwy na 55 desibel (dB) ar gyfer sŵn cyson, parhaus;
 - bod NPS EN-1 yn pennu'r hyn y dylid ei gynnwys mewn asesiad sŵn, a dyfynnwyd canllawiau BS ac IEMA i gefnogi eu honiad nad yw'r newid a ragfyneir yn golygu p'un a gyrhaeddir trothwy mewnol, ond yn hytrach y newid i sŵn amgylchynol a fyddai'n digwydd;

- na ddangoswyd senarios achos gwaethaf a bod arwyddocâd y matrices effeithiau a ddefnyddiwyd yn fanteisiol i'r Ymgeisydd; ac
- ymholiadau ynglŷn â chywirdeb y pellterau a ddefnyddiwyd yn y feddalwedd fodelu mewn perthynas â gweithgareddau adeiladu wrth yr is-orsaf arfaethedig

- 4.3.21. Ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon Mr a Mrs Hussey yn fanwl erbyn D6 [\[REP6-122\]](#), gan gynnwys ymatebion i'w hymholiadau ynglŷn â'r pellterau a ddefnyddiwyd a senarios achos gwaethaf. Anghytunodd ei fod wedi newid ei ddull i'r hyn a amlinellwyd ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol 5). Datganodd fod ei ddull wedi'i seilio ar ganllawiau'r diwydiant a dderbyniwyd yn genedlaethol, a gymhwyswyd hefyd i brosiectau seilwaith o arwyddocâd cenedlaethol (NSIPau) eraill. Dywedodd fod y fethodoleg asesu wedi cael ei chytuno gyda'r Cyngorau yn y SoCG a nododd fod arwyddocâd effeithiau tebygol yn yr oCNVP yn cyflawni diben gwahanol i hwnnw ym Mhennod yr ES, gan fod honno'n amlinellu'r mesurau allweddol a fyddai'n cael eu cymhwyso i reoli sŵn a dirgryniad yn ystod adeiladu.
- 4.3.22. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod ei fethodoleg wedi ystyried y newid i'r amgylchedd sŵn wrth asesu effeithiau a bod y fethodoleg a gymhwyswyd yn cyd-fynd â BS 5228-1:2009+A1 2014 Atodiad E.3 – Arwyddocâd posibl yn seiliedig ar newid i sŵn, a gymhwyswyd i brosiectau tymor hir tebyg fel DCO Awel y Môr (AyM). Cadarnhaodd hefyd fod cymhwyso LOAEL a SOAEL yn cyd-fynd â'r ymagwedd yn Atodiad E BS 5228-1 2009 a DMRB LA 111 i bennu effeithiau sŵn adeiladu, yn unol â safonau ac arfer gorau perthnasol y diwydiant. Cydnabu'r Ymgeisydd y byddai lefelau sŵn yng ngardd annedd Mr a Mrs Hussey yn uwch yn ystod cyfnodau gwaith adeiladu, ond bod canllawiau'r WHO yn ymwneud â sŵn anhysbys tymor hir parhaus ac nid sŵn adeiladu. Yn yr un modd, honnodd fod y matrices arwyddocâd effeithiau wedi'i seilio ar fethodoleg y DMRB a'i fod wedi cael ei ddefnyddio ar draws pynciau eraill yn yr ES a'i gytuno gyda'r Cyngorau.
- 4.3.23. Ar ddiwedd yr Archwiliad, roedd Mr a Mrs Hussey yn parhau i fod yn bryderus ac yn anfodlon ar ymatebion yr Ymgeisydd [\[REP7-161\]](#). Yn ei gyflwyniad i gloi, adran 2.16.1, cydnabu'r Ymgeisydd fod y pryderon a godwyd gan Mr a Mrs Hussey yn parhau i fod heb eu lleddfu, ond cadarnhaodd fod yr asesiad o sŵn adeiladu wedi'i seilio ar ganllawiau'r diwydiant a dderbyniwyd yn genedlaethol ac wedi cael ei gymhwyso i NSIPau eraill a gydsyniwyd [\[REP7-112\]](#). Yn ogystal, roedd y fethodoleg asesu wedi cael ei chytuno gyda'r Cyngorau.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.3.24. Mae'r ExA yn nodi bod yr holl faterion yn ymwneud â'r fethodoleg asesu sŵn a dirgryniad wedi'u dangos fel y cytunwyd yn y SoCG gyda'r Cyngorau [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#).
- 4.3.25. Nid yw NPS EN-1 yn rhagnodol ynglŷn â sut y dylid cynnal yr asesiad o effeithiau sŵn adeiladu, heblaw am baragraff 5.12.9 sy'n pennu ar gyfer rhagfynegi, asesu a rheoli sŵn adeiladu, y dylid cyfeirio at unrhyw Safonau Prydeinig perthnasol (BS 4142, BS 6472 a BS 8233) a chanllawiau eraill sydd hefyd yn rhoi enghreifftiau o strategaethau lliniaru. Ystyriodd ES yr Ymgeisydd dair Safon Brydeinig berthnasol a'r canllawiau a restrwyd, a oedd yn cynnwys canllawiau'r WHO a ffeirir gan Mr a Mrs Hussey.
- 4.3.26. O ran methodoleg, mae'r ExA hefyd wedi ystyried TAN 11, sef un o'r dogfennau canllaw a ystyriwyd gan yr Ymgeisydd wrth gadarnhau'r sylfaen ar gyfer asesu sŵn a dirgryniad. Mae TAN 11 yn cyfeirio at BS 5228, rhannau 1-4 ac yn enwedig rhan 1, sy'n disgrifio dull ar gyfer rhagfynegi sŵn o safleoedd adeiladu yn ogystal â rhoi cyngor cyffredinol.

- 4.3.27. Mae methodolegau gwahanol y gallai'r Ymgeisydd fod wedi'u defnyddio i gynnal ei asesiad, fel yr honnwyd o ran NSIPau eraill. Ar y llaw arall, nododd yr Ymgeisydd fod y cais ar gyfer DCO AyM wedi ffafrio'r un dull a ddefnyddiwyd yma. Mae'r ExA yn cydnabod bod defnyddio LOAEL a SOAEL yn ddull cyffredin o asesu effaith sŵn.
- 4.3.28. Mae'r ExA wedi rhoi ystyriaeth ofalus i'r pwyntiau a godwyd gan Mr a Mrs Hussey ynglŷn ag asesiad yr Ymgeisydd o sŵn sylfaenol a senarios achos gwaethaf; cyflwyniadau gwrthbrawf yr Ymgeisydd a'r ffaith bod y Cynghorau'n fodlon ar bob agwedd ar yr asesiad. Cydnabu'r Ymgeisydd yr hinsawdd sŵn amgylchynol isel yn yr ardal o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona a bod hyn wedi dylanwadu ar amlygu'r gwerth SOAEL yr aseswyd effeithiau sŵn adeiladu yn ei erbyn [\[REP5-016\]](#), paragraff 1.3.2.4. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan ymatebion yr Ymgeisydd ac nid yw o'r farn bod amheuan Mr a Mrs Hussey, naill ai'n unigol neu o'u hystyried gyda'i gilydd, yn ei wneud yn sigledig.
- 4.3.29. Nid yw NPS-EN1 yn dweud sut mae'n rhaid cynnal asesiad sŵn. Yn lle hynny, mae'n canolbwyntio ar gwmpas a chynnwys unrhyw asesiad. Mae paragraff 5.12.6 NPS EN-1 yn amlinellu'r hyn y dylai Ymgeisydd ei gynnwys mewn asesiad pan fydd effeithiau sŵn yn debygol o godi o'r datblygiad arfaethedig. Er nad yw IPau yn cytuno â'r fethodoleg a'r canlyniadau rhagfynedig a'u bod o'r farn bod yr asesiad yn ddiffygiol o ran yr hyn sy'n ofynnol gan y polisi, mae'r ExA yn fodlon bod y wybodaeth amgylcheddol a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd yn mynd i'r afael ag elfennau gofynnol asesiad.
- 4.3.30. Mae'r ExA yn fodlon, fel sy'n ofynnol gan baragraff 5.12.7 NPS EN-1, bod natur a graddau'r asesiad sŵn yn gymesur ag effaith debygol sŵn. Gan fod yr Ymgeisydd hefyd wedi ystyried effaith sŵn gweithgareddau atodol sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig, fel mwy o symudiadau traffig, mae'r asesiad yn gyson â pharagraff 5.12.8 NPS-EN1 hefyd.

Effeithiau sŵn adeiladu

- 4.3.31. Roedd effaith gyffredinol sŵn a dirgryniad yn ystod y cyfnod adeiladu yn achos pryder i nifer o IPau, yn enwedig o'i hystyried ar y cyd â datblygiadau eraill arfaethedig yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Dywedodd Mr a Mrs Hussey y byddai sŵn adeiladu'n cael effeithiau arwyddocaol a niweidiol ar eu hansawdd bywyd ac, o ystyried eu safle unigryw o fewn ardal y gwaith ar y tir, roeddent o'r farn ei bod yn debygol iawn y byddai seiniau uchel ac ymwithiol yn effeithio arnynt am gyfnodau hir ar hyd y cyfnod adeiladu pedair blynedd i gyd. Mynegodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) bryderon tebyg ar lefel y gymuned ehangach [\[REP1-046\]](#), [\[REP1-047\]](#), [\[REP4-094\]](#) a [\[REP6-133\]](#) a mynegodd Mr a Mrs Leach [\[RR-043\]](#) bryder hefyd ynglŷn â'r dulliau adeiladu, yr amseriadau a'r mesurau lliniaru i'w gweithredu yn agos i'w heiddo [\[REP3-113\]](#).
- 4.3.32. Dywedodd Mr a Mrs Hussey [\[REP1-086\]](#) hefyd fod angen trefniadau monitro sŵn gorfodol yn ystod y cyfnod adeiladu ar hyd y coridor ceblau ar y tir arfaethedig a safle'r is-orsaf ar y tir i ddilysu tybiaethau modelu a rhagfynegiadau a chaniatáu ar gyfer monitro cydymffurfedd â gwerthoedd trothwy yn gywir.
- 4.3.33. Crybwyllodd yr ExA fater cynllun lliniaru penodol i safle mewn perthynas â meddianwyr Tyddyn Meredydd (Mr a Mrs Hussey) a fyddai'n lliniaru effeithiau gweithgareddau adeiladu sy'n deillio o'r gwaith hwnnw gan gynnwys, ymhlith pethau eraill, sŵn a dirgryniad, [\[PD-018\]](#), ExQ2.2.1. Wrth ymateb [\[REP5-080\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd nad oedd o'r farn bod hyn yn angenrheidiol oherwydd byddai mesurau lliniaru priodol yn cael eu sicrhau trwy ofynion presennol y dDCO a'r cynlluniau

rheoli cysylltiedig. I gefnogi'r safbwynt hwn, cyflwynodd nodyn egluro (Rheolaethau Cod Ymarfer Adeiladu ar gyfer Tyddyn Meredydd [\[REP5-086\]](#)) a amlygodd rannau perthnasol yr oCoCP a chynlluniau rheoli cysylltiedig sy'n cynnwys manylion sy'n berthnasol i Dyddyn Meredydd a phawb arall yng nghyffiniau'r ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig.

4.3.34. Cydnabu'r Ymgeisydd fod eiddo Mr a Mrs Hussey yn debygol o brofi effeithiau mawr, yn gyfwerth â lefelau sŵn adeiladu cyfartalog yn ystod y dydd sy'n fwy na 65 dB(A) yn ystod gwaith byrhoedlog tymor byr, paratoi'r ffordd gludo a'i symud ymaith a gwaith torri ffosydd, ond roedd o'r farn y byddai mesurau i leihau lefelau sŵn adeiladu o waith o'r fath gymaint â phosibl yn cael eu diffinio yn ystod y cam dylunio manwl a'u hamlinellu yn y CNVMP terfynol i'w gytuno gyda'r awdurdodau lleol perthnasol.

4.3.35. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP6-123\]](#) at yr asesiad yn yr adroddiad technegol sŵn a dirgryniad adeiladu [\[REP5-016\]](#), a amlygodd y byddai'r gwaith adeiladu arfaethedig yn cael effaith ddibwys neu isel ar gartref Mr a Mrs Leach. Nododd gynnwys yr oCNVMP [\[REP6-040\]](#) ac y byddai'r cynllun terfynol manwl yn cael ei gyflwyno i'r awdurdodau cynllunio perthnasol ar gyfer cymeradwyaeth o dan y dDCO (R9(c)).

Ystyriaeth yr ExA

4.3.36. Mae adran 1.6 yr oCNVMP [\[REP6-040\]](#) yn amlinellu'r mesurau cyffredinol a phenodol y byddai'r Ymgeisydd yn eu rhoi ar waith i liniaru effeithiau sŵn a dirgryniad o weithgareddau adeiladu. Mae'r Cynllun hefyd yn cynnwys enghreifftiau o fesurau rheoli sŵn y gellid eu cymhwyso i weithgareddau adeiladu penodol. Byddai'r mesurau hyn yn cael eu diffinio wrth i'r dyluniad manwl ddatblygu a byddent yn cael eu cytuno gyda'r awdurdod cynllunio perthnasol trwy'r CNVMP terfynol, a sicrhau gan R9 y dDCO. Yn y SoCGau terfynol, cytunodd y Cynghorau fod y mesurau lliniaru'n briodol ac y disgwyliid iddynt liniaru effeithiau a'u lleihau i'r eithaf [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#).

4.3.37. O ystyried hyn, ynghyd â rheolaethau'r CoCP ar gyfer Tyddyn Meredydd [\[REP5-086\]](#), mae'r ExA yn cytuno â chyflwyniad yr Ymgeisydd y byddai'r ystod o fesurau sydd eisoes ar gael trwy'r cynlluniau rheoli ac a sicrhau trwy'r dDCO yn caniatáu ar gyfer lliniaru'n ddigonol. Fodd bynnag, mae'r ExA yn ymwybodol bod yr Ymgeisydd wedi cydnabod y byddai Mr a Mrs Hussey yn debygol o brofi effeithiau mawr, yn gyfwerth â lefelau sŵn adeiladu cyfartalog yn ystod y dydd sy'n fwy na 65 dB(A) yn ystod gwaith byrhoedlog tymor byr, paratoi'r ffordd gludo a'i symud ymaith a gwaith torri ffosydd. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol o'r dystiolaeth yn nodyn egluro'r Ymgeisydd [\[REP4-045\]](#) ynglŷn ag effeithiau mawr ar eiddo eraill o ganlyniad i sŵn a dirgryniad. O ystyried yr uchod, ynghyd ag effeithiau cronol posibl sy'n deillio o ddatblygiadau eraill yn yr ardal, mae'r ExA o'r farn bod mesurau monitro a mesurau ar gyfer camau unioni posibl yn hollbwysig i warchod amwynder preswyl yn ystod adeiladu.

4.3.38. Er gwaethaf asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau arwyddocaol tebygol a'i fwriadau gorau ynglŷn â mesurau lliniaru a defnyddio dulliau arfer gorau i leihau effeithiau gymaint â phosibl, mae'r ExA o'r farn bod angen i drefniadau monitro gael eu mynegi'n fwy clir gyda sianeli a amlygwyd ar gyfer mynd i'r afael â gormodiant. Dylai darpariaethau o'r fath gynnwys mesurau i hysbysu'r ymgymwrwr os bydd gormodiant, atal y gwaith perthnasol ac ymchwilio i'r hyn sy'n ei achosi, gwneud gwaith unioni i sicrhau nad yw'r gormodiant yn digwydd eto a rhoi gwybod i'r awdurdod cynllunio perthnasol am ormodiant o'r fath, gwaith a wnaed a mesurau unioni a gyflawnwyd.

- 4.3.39. Mae adran 1.9 yr oCNVMP [\[REP6-040\]](#) yn amlinellu trefniadau monitro ar gyfer mesurau lliniaru sŵn a dirgryniad yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig. Crybwyllir camau unioni priodol os canfyddir diffyg cydymffurfio ag unrhyw un o'r mesurau lliniaru. Heblaw am hynny, byddai manylion ychwanegol ynglŷn â'r ymagwedd at fonitro, archwilio a chamau unioni yn cael eu datblygu yn ystod y cam dylunio manwl a'u cynnwys yn y CNMVP terfynol i'w gymeradwyo gan yr awdurdod cynllunio perthnasol. O ystyried pwysigrwydd y mater hwn, mae'r ExA o'r farn y dylai gofyniad i gynnwys mesurau o'r fath fod ar flaen y dDCO. Felly, mae'r ExA yn argymhell bod R9(2)c yn cael ei ddiwygio ac mae wedi argymhell y newidiadau canlynol i'r Gorchymyn Cydsyniad Datblygu argymelledig (rDCO) (dangosir y diwygiad mewn teip trwm):

(c) cynllun rheoli sŵn a dirgryniad adeiladu (yn unol â'r cynllun rheoli sŵn a dirgryniad adeiladu amlinellol). Bydd y cynllun yn cynnwys manylion cynllun gweithredu sy'n manylu ar y mesurau a fyddai'n cael eu rhoi ar waith pe byddai gormodiant neu ormodiant ailadroddus uwchlaw lefelau trothwy sŵn a dirgryniad adeiladu.

- 4.3.40. Mae'r ExA yn ymwybodol o baragraff 5.12.1 NPS EN-1, sy'n cydnabod effeithiau pellgyrhaeddol posibl sŵn gormodol ar ansawdd bywyd, iechyd a defnyddio a mwynhau ardaloedd gwerthfawr, fel mannau tawel ac ardaloedd tirwedd o ansawdd uchel. Yn amodol ar y diwygiad uchod i'r rDCO, mae'r ExA yn fodlon na fyddai unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar iechyd ac ansawdd bywyd o ganlyniad i sŵn, ac y byddai effeithiau niweidiol eraill yn cael eu lliniaru'n foddhaol a'u lleihau gymaint â phosibl trwy R9 yr rDCO trwy gyfrwng y CNVMP terfynol.

Gwaith paratoi

- 4.3.41. Roedd oCoCP y Cais [\[APP-212\]](#), adran 1.8.2, yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cyfnod paratoi, h.y. hyd at awr o waith cyn ac ar ôl oriau gwaith craidd fel y'u diffinnir yn R14(1) y dDCO. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP7-010\]](#) fod y darpariaethau hyn yn dilyn cynsail a osodwyd gan DCOau eraill.
- 4.3.42. Roedd pryderon ynglŷn ag amseriad, y gwaith a ganiateir yn ystod y cyfnod paratoi ac effaith gwaith paratoi ar amwynder yn faterion a godwyd gan IPau drwy gydol yr Archwiliad. Erbyn D1, nododd CMCC nad oedd y diffiniad o "weithgareddau paratoi" yn cynnwys symudiadau cerbydau nwyddau trwm (HGVau) [\[REP1-047\]](#) a dywedodd fod preswylwyr gerllaw prosiectau blaenorol wedi cael eu heffeithio gan HGVau wedi'u parcio ar ffyrdd cyhoeddus gyda'r injan yn rhedeg tra'u bod yn aros i'r oriau adeiladu ddechrau. Er gwaethaf y ffaith bod HGVau wedi'u heithrio, mynegodd y Cyngorau yn eu LIR y gallai'r oriau paratoi arfaethedig aflonyddu'n sylweddol ar breswylwyr.
- 4.3.43. Yn ExQ2 (EXQ2.16.7) [\[PD-018\]](#), gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd roi ystyriaeth bellach i gwmpas a rheolaeth gweithgareddau paratoi yn y dDCO a chynlluniau rheoli cysylltiedig. Yng ngoleuni hyn, gwnaeth yr Ymgeisydd newidiadau i eiriad R14 yn y dDCO [\[REP5-006\]](#) erbyn D5 i gynnwys:
- diweddariad i R14(2) i gynnwys pwynt bwled newydd (f) yn y rhestr o weithgareddau y gellir eu gwneud y tu allan i'r oriau a nodir ym mharagraff 1;
 - diffiniad o 'weithgareddau paratoi' fel is-baragraff newydd 14(7) sy'n cadarnhau, at ddibenion R14, bod gweithgareddau paratoi 'yn cynnwys sesiynau briffio personél, archwiliadau, cyflwyniadau diogelwch, sesiynau sefydlu, gwaith iechyd a diogelwch, danfoniadau, symud i weithle, dadlwytho, gwaith paratoi a chynnal a chadw safle cyffredinol, ond nad yw'n cynnwys gweithredu peiriannau trwm na gweithredu generaduron neu lifoleuadau.';

- diweddariad i R14(3) i egluro ymhellach, heblaw am waith gosod di-ffos (a reolir gan 14(4)) a gwaith brys, bod rhaid i'r ymgwymerwr roi o leiaf 48 awr o rybudd ymlaen llaw am yr holl waith arall y mae angen ei wneud y tu allan i'r oriau gwaith craidd, ac na all yr ymgwymerwr wneud y gwaith hwn y tu allan i'r oriau gwaith craidd hyd nes y bydd yr awdurdod cynllunio lleol perthnasol wedi cytuno; a
- diweddariad i R14(4) i nodi bod rhaid rhoi o leiaf 48 awr o rybudd.

4.3.44. Yn dilyn y diweddariadau i eiriad y dDCO, roedd pryderon yn parhau ynglŷn â diffyg eglurder, cwrpas a goblygiadau ymarferol y termau a ddefnyddiwyd yn y diffiniad o "weithgareddau paratoi". Archwiliodd yr ExA y mater ymhellach yn ISH6 [\[EV9-002\]](#).

4.3.45. Erbyn D6, gwnaeth yr Ymgeisydd newidiadau ychwanegol i eiriad R14 y dDCO trwy ddileu 'dadlwytho' o gwmpas gweithgareddau paratoi. Er mwyn lleihau tebygolrwydd effeithiau niweidiol ymhellach, diweddarodd yr Ymgeisydd yr oCNVMP [\[REP6-040\]](#) hefyd i gynnwys y terfynau sŵn canlynol i osgoi effeithiau sŵn o weithgareddau paratoi wrth dderbynyddion sensitif:

- 45 dB LAeq,1 awr (ffasâd) rhwng 06.00 o'r gloch a 07.00 o'r gloch; a
- 55 dB LAeq,1 awr (ffasâd) rhwng 19.00 o'r gloch a 20.00 o'r gloch.

Ystyriaeth yr ExA

4.3.46. Ystyriodd a mireiniodd yr Ymgeisydd weithgareddau paratoi yn ystod yr Archwiliad. Mae'r ExA yn cydnabod pryderon IPau ynglŷn ag amseriad y gwaith hwn yn gynnar yn y bore ac yn hwyr gyda'r nos. Fodd bynnag, mae'r ExA yn fodlon bod y newidiadau i'r geiriad ar flaen y dDCO a'r rheolaethau yn y cynlluniau rheoli yn egluro pa weithgareddau y gellir eu cynnal, ynghyd â darparu mesurau digonol i sicrhau y byddai effeithiau'n cael eu lliniaru a'u lleihau gymaint â phosibl. Mae hyn yn cynnwys y newidiadau i eiriad R14, y geiriad yn yr oCNVMP, a'r geiriad yn y Cynllun Rheoli Traffig Adeiladu amlinellol, y byddai'r fersiynau terfynol ohonynt yn cael eu sicrhau gan R9 y dDCO.

Oriau adeiladu

4.3.47. Darparodd R14(1) (oriau adeiladu) y dDCO, heblaw fel y cytunir fel arall yn y CoCP ac yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2) i (4), caiff adeiladu'r gwaith ar y tir a symudiadau traffig HGV sy'n cyrraedd neu'n gadael safle'r gwaith perthnasol ddigwydd rhwng 0700 o'r gloch a 1900 o'r gloch o ddydd Llun i ddydd Sadwrn yn unig, gyda dim gweithgarwch ar ddydd Sul na gwyliau banc. Nid oedd Memorandwm Esboniadol yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau'r ddarpariaeth hon.

4.3.48. Mynegodd LIR y Cynghorau [\[REP1-049\]](#) bryderon ynglŷn â'r oriau gwaith arfaethedig. Roeddent o'r farn bod yr oriau'n rhy eang ac y gallent arwain at bryderon ynglŷn ag effeithiau ar amwynder preswylwyr a meddianwyr safleoedd carafannau. Ar y sail honno, gofynasant i'r oriau gael eu haddasu i 0800 o'r gloch tan 1800 o'r gloch o ddydd Llun i ddydd Gwener ac 0800 o'r gloch tan 1300 o'r gloch ar ddydd Sadwrn. Cydnabu'r Cynghorau fod DCO Gwynt Alltraeth AyM wedi cael ei gydsynio gyda'r oriau gwaith a gynigiwyd gan yr Ymgeisydd, ond roedd ganddynt bryderon mawr ynglŷn ag effeithiau cronol posibl mwy nag un cynllun DCO yn yr un ardal sy'n gweithio oriau hirach na'r rhai a gymhwysir fel arfer trwy amodau cynllunio safonol y Cynghorau.

4.3.49. Cynhaliodd CMCC arolwg barn anffurfiol ymhlith preswylwyr ar gyfryngau cymdeithasol, a ddangosodd eu bod i gyd yn ffafrio oriau gwaith rhwng 0800 o'r gloch a 1800 o'r gloch o ddydd Llun i ddydd Gwener a rhwng 0800 o'r gloch a 1300

o'r gloch ar ddydd Sadwrn yn hytrach na'r rhai a geisiwyd gan yr Ymgeisydd [\[REP1-046\]](#) a [\[REP1-047\]](#). Nododd CMCC hefyd fod yr Ymgeisydd yn honni bod yr oriau gwaith ar gyfer AyM yn gosod cynsail ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, ond roedd o'r farn bod hyn yn rheswm cryfach i'r oriau adeiladu arfaethedig fod rhwng 0800 o'r gloch a 1800 o'r gloch yn ystod yr wythnos er mwyn gwrthbwysio effeithiau cynnal y ddau brosiect a'r estyniad arfaethedig i is-orsaf y Grid Cenedlaethol ar yr un pryd.

- 4.3.50. Wrth ymateb i bryderon a godwyd ynglŷn â'r oriau adeiladu arfaethedig [\[REP2-085\]](#), nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn eu bod yn afresymol. Datganodd eu bod yn unol ag oriau gwaith nodweddiadol a ddefnyddir gan y diwydiant adeiladu ac yr ystyriwyd bod oriau gwaith o'r fath yn ystod yr wythnos yn addas ar gyfer DCO AyM a hefyd, o ystyried y tebygolrwydd o ran lleoliad is-orsafodd ar y tir y ddau brosiect, nid oedd o'r farn y byddai'n briodol gwyro oddi wrth y safbwynt hwnnw. Ychwanegodd fod effeithiau posibl gweithio o fewn yr oriau hyn ar dderbynyddion sensitif wedi cael eu hasesu ac ni amlygwyd unrhyw effeithiau arwyddocaol [\[PDA-008\]](#), RR-009.8. Nododd hefyd [\[REP2-086\]](#) y ceisiwyd yr oriau gwaith arfaethedig er mwyn lleihau hyd y cyfnod adeiladu gymaint â phosibl. Ychwanegodd y byddai galluogi'r gwaith adeiladu i gael ei gwblhau dros gyfnod byrrach yn lleihau'r effeithiau ar y gymuned trwy leihau ei hyd cyffredinol.
- 4.3.51. Nododd yr ExA fod yr oriau a sicrhawyd gan R15 y DCO a wnaed ar gyfer AyM yn llai na'r rhai a geisir gan yr Ymgeisydd (0700 o'r gloch tan 1900 o'r gloch o ddydd Llun i ddydd Gwener a 0700 o'r gloch tan 1300 o'r gloch ar ddydd Sadwrn), a gofynnodd i'r Ymgeisydd petai'n cadw at yr oriau hyn, a fyddai hynny'n cael effaith arwyddocaol ar y rhaglen adeiladu neu hyfywedd ariannol y Datblygiad Arfaethedig [\[PD-018\]](#), ExQ2.16.6.
- 4.3.52. Atebodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) drwy ddweud petai'r oriau gwaith adeiladu'n cael eu lleihau yn unol â DCO AyM, byddai hynny'n cael effaith niweidiol iawn ar y Datblygiad Arfaethedig, o safbwynt y rhaglen, a fyddai'n cael effaith ariannol sylweddol o ganlyniad. O safbwynt cynhyrchedd, dywedodd y byddai gwaith a fyddai wedi cael ei raglennu fel arall yn seiliedig ar ddiwrnod llawn o waith ar ddydd Sadwrn yn cael ei ohirio i'r wythnos waith nesaf. Ychwanegodd y byddai colli dydd Sadwrn o'r rhaglen adeiladu, i bob pwrpas, yn arwain at ostyngiad cyfunol o oddeutu 1,716 o oriau gwaith (sy'n gyfwerth â chyfanswm o oddeutu 6.5 mis) dros y cyfnod adeiladu 33 mis ar gyfer yr is-orsaf ar y tir a'r cyfnod adeiladu 33 mis ar gyfer y coridor ceblau ar y tir.
- 4.3.53. Honnodd yr Ymgeisydd ei bod yn hollbwysig i'r rhaglen adeiladu gael ei chynnal er mwyn sicrhau bod y Datblygiad Arfaethedig yn gallu bodloni dyddiad cysylltu'r Grid Cenedlaethol (Q3 2029) a chyflawni ei rôl wrth gyfrannu at darged ynni adnewyddadwy Llywodraeth y Deyrnas Unedig o 50 GW o ynni gwynt alltraeth erbyn 2030. Yn ogystal, dywedodd fod cydberthynas uniongyrchol rhwng oedi yn rhaglen y prosiect a chostau adeiladu a fyddai'n gwrth-ddweud y gofyniad yn NPS EN-5 i ddylunio a chyflawni'r prosiect mwyaf economaidd ac effeithlon posibl fel y gellir cyfleu'r arbedion effeithlonrwydd hynny i ddefnyddwyr.
- 4.3.54. Yn y SoCG terfynol gyda'r Cynghorau, [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#), nid oedd cytundeb ar oriau adeiladu ac nid oedd y Cynghorau'n derbyn safbwynt yr Ymgeisydd, gan barhau i ofyn i'r oriau gwaith gael eu diwygio i'r rhai a geisiwyd yn wreiddiol yn yr LIR.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.3.55. Mae'r ExA yn cydnabod bod rheoli oriau gwaith yn fodd sylfaenol o reoli effeithiau sŵn a dirgryniad ar dderbynyddion. Yn gyffredinol, mae'n amgenach i waith sy'n cynhyrchu sŵn neu ddirgryniad sylweddol gael ei wneud yn ystod adegau pan fydd pobl yn llai sensitif iddo h.y. derbynnir yn gyffredinol bod hyn yn ystod y dydd yn yr wythnos ac ar fore dydd Sadwrn, yn hytrach na'r tu allan i'r oriau hyn pan fydd pobl yn disgwyl amgylchedd tawelach ac felly'n fwy sensitif i sŵn neu ddirgryniad.
- 4.3.56. Mae'r ExA yn ymwybodol bod y cyfnod rhwng 1300 o'r gloch a 1900 o'r gloch ar ddydd Sadwrn yn cael ei ystyried yn gyfnod gyda'r nos at ddibenion cymhwyso'r trothwy SOAEL o 55dB LAeq,4h, yr aseswyd effeithiau sŵn adeiladu yn ei erbyn [\[REP5-016\]](#). Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith y byddai sensitifrwydd derbynyddion yn uwch o 1300 o'r gloch ymlaen ar ddydd Sadwrn na'r cyfnod cyfatebol o 1300 o'r gloch tan 1900 o'r gloch yn ystod yr wythnos. Rhoddwyd ystyriaeth hefyd i'r oCNVMP, sy'n dweud y byddai sŵn adeiladu'n cael ei reoli i lefelau islaw'r SOAEL trwy fabwysiadu'r mesurau a amlinellir yn adran 1.6.2 y ddogfen honno ac y byddent yn cael eu lleihau i'r eithaf islaw'r LOAEL (lefelau sŵn gwaelodlin, LAeq,T), lle y bo'n rhesymol ymarferol. Fodd bynnag, ni chynigir dull rheoli i gyflawni'r olaf heblaw am y dull ymarferol gorau, fel yr amlinellir yn adran 1.6.2, sy'n mynd i'r afael â rheoli sŵn a dirgryniad yn gyffredinol.
- 4.3.57. Felly, mae'r ExA yn pryderu am effaith bosibl y gwaith adeiladu arfaethedig ar amwynder preswyl ar brynhawn dydd Sadwrn. Yn yr un modd â dydd Sul a Gwyliau Banc, mae prynhawn dydd Sadwrn yn adeg pan fyddai'n rhesymol i breswylwyr ddisgwyl mwynhau defnydd di-dor o'u mannau awyr agored a chyfleoedd hamdden yn fwy cyffredinol yn yr ardal. Er efallai na fyddai'r gwaith arfaethedig yn arwyddocaol o ran EIA neu o'r fath raddau a fyddai'n gyfystyr â niwsans statudol, byddai'n glywadwy ac fe allai fod yn ymwthiol ac aflonyddu'n gyffredinol ar breswylwyr sy'n ceisio mwynhau eu heiddo a'u mannau agored. Mae Pennod 9 yr ES (Cyfrol) 3 ac Atodiad 9.2 yr ES (Cyfrol 7) yn dangos bod y potensial hwn yn ymestyn i fwy nag eiddo Mr a Mrs Hussey ac ardal Cefn Meiriadog yn unig.
- 4.3.58. Petai'r gwaith adeiladu'n gorffen am 1300 o'r gloch ar ddydd Sadwrn, yn hytrach na 1900 o'r gloch, byddai hynny'n gyfystyr â lleihau'r wythnos waith 10%, ac eithrio gweithgareddau paratoi. Nid yw'r ExA wedi'i ddarbwyll y byddai cyfnod adeiladu 6 awr ar ddydd Sadwrn, gyda chaniatâd ar gyfer gweithgareddau paratoi am awr cyn ac ar ôl y cyfnod hwnnw, yn atal yr holl waith rhag digwydd ar y diwrnod hwnnw am y cyfnod adeiladu i gyd. Drwy gydol yr Archwiliad, ailadroddodd yr Ymgeisydd fod dyluniad manwl y Datblygiad Arfaethedig yn dibynnu ar benodi contractwr os/ pan fyddai Cydsyniad Datblygu'n cael ei roi; dim ond wedyn y gallai cynlluniau adeiladu, technegau, cynlluniau rheoli ac ati gael eu paratoi a'u cwblhau'n derfynol. Ar y sail honno, petai'r oriau adeiladu ar ddydd Sadwrn yn cael eu haneru o'r hyn a geisir gan yr Ymgeisydd, byddai unrhyw gontractwr sy'n tendro am y gwaith yn ymwybodol o'r oriau gwaith sydd ar gael, amserlen brosiect gyffredinol yr Ymgeisydd/ datblygwr a dyddiadau allweddol, ac fe allai gynllunio ar y sail honno. Mae'r ExA yn cydnabod y gallai hyn gynyddu'r amserlen adeiladu, ond nid oes tystiolaeth ddarbwyllol y byddai'n achosi oedi sylweddol.
- 4.3.59. Mae'r ExA yn cydnabod bod oriau gwaith rhwng 0700 o'r gloch a 1900 o'r gloch yn gyffredin mewn DCOau ac, er eu bod yn hwy na'r oriau adeiladu arferol a ffeirir gan y Cynghorau, nid yw'r ExA o'r farn bod hynny'n afresymol ar gyfer prosiect o'r raddfa hon. Fodd bynnag, yng ngoleuni'r uchod a chan gydnabod bod yr oriau gwaith a gydsyniwyd ar gyfer AyM yn cyfyngu ar weithio ar brynhawn dydd Sadwrn hefyd, nid yw'r ExA wedi'i ddarbwyll bod amgylchiadau unigryw yn yr achos hwn y dylai'r oriau gwaith fod yn hwy ac achosi aflonyddwch ar ddydd Sadwrn. Felly, mae'r

ExA yn argymhell y newid canlynol i R14 yn yr rDCO: (mae llinell drwy'r testun a ddilëwyd ac mae'r testun ychwanegol mewn teip trwm):

14.—(1) Heblaw fel y cytunir fel arall yn y cod ymarfer adeiladu ac yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2) i (4), caiff adeiladu'r gwaith ar y tir a symudiadau traffig cerbydau nwyddau trwm sy'n cyrraedd neu'n gadael safle'r gwaith perthnasol ddigwydd rhwng 0700 o'r gloch a 1900 o'r gloch o ddydd Llun i ddydd Sadwrn ddydd Gwener a rhwng 0700 o'r gloch a 1300 o'r gloch ar ddydd Sadwrn yn unig, gyda dim gweithgarwch ar ddydd Sul na gwyliau banc.

- 4.3.60. Pe byddai'r SoS yn penderfynu derbyn y diwygiad argymelledig hwn i ofyniad 14(1), byddai angen i'r cyfeiriad at oriau adeiladu yn y gyfres o ddogfennau sy'n ffurfio'r CoCP gael ei ddiwygio yn unol â hynny, gan gynnwys yr oCoCP ei hun [\[REP7-087\]](#) a'r oCNVMP [\[REP6-040\]](#).

Asesiad o Effeithiau Cronnol (CEA)

- 4.3.61. Mynegwyd pryderon ynglŷn â'r CEA a gyflwynwyd o ystyried faint o waith sylweddol a gynigir yn yr ardal. Credwyd nad oedd y senarios achos gwaethaf nac, yn wir, y senarios tebygol i'r holl dderbynyddion yn agos i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a/ neu'r pwynt cysylltu â safle is-orsaf y Grid Cenedlaethol, wedi cael eu hystyried.
- 4.3.62. Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi defnyddio dull cymesur o asesu sŵn adeiladu cronol, gan ganolbwyntio ar y derbynyddion preswyl cyffredin agosaf i'r prosiectau a ystyriwyd. Trwy wneud hynny, roedd o'r farn bod effaith gronol achos gwaethaf pob prosiect wedi cael ei hasesu a'i chyflwyno yn ei ganfyddiadau asesu a gynhwyswyd ym Mhennod 9 yr ES: Sŵn a Dirgryniad (Cyfrol 3), a'i ddiweddariad.
- 4.3.63. Dywedodd CMCC [\[REP1-047\]](#) fod rhaid i'r estyniad arfaethedig i is-orsaf y Grid Cenedlaethol gael ei ystyried wrth asesu effeithiau cronol ac ystyried priodoldeb yr oriau adeiladu arfaethedig, gan gynnwys y cyfnodau paratoi. Honnodd fod y Grid Cenedlaethol wedi dweud y byddai'r estyniad yn cael ei wneud yn benodol i ddarparu'r capasiti uwch sy'n angenrheidiol i ymdopi â'r trydan a gynhyrchir gan ddatblygiad AyM a gydsyniwyd a hwnnw a gynigir yn awr. Felly, roedd y gallu i weithredu'r Datblygiad Arfaethedig yn dibynnu ar gwblhau estyniad arfaethedig y Grid Cenedlaethol. O ganlyniad, byddai eu cyfnodau adeiladu unigol yn cyd-daro.
- 4.3.64. Nododd yr Ymgeisydd [\[REP2-086\]](#), REP1.046.2, fod ei CEA, a amlinellir yn adran 9.11 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 3), yn cynnwys yr estyniad arfaethedig i is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan. Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai'r lefel sŵn cefndir gynrychioliadol yn annhebygol o fynd yn ormodol yn sgil gweithredu'r ddau ddatblygiad ar y cyd, gan y byddent yn cael eu dylunio i fodloni terfynau sŵn rhagnodedig a fyddai'n osgoi effeithiau niweidiol arwyddocaol trwy osodiad, dyluniad a gweithredu mesurau lliniaru.
- 4.3.65. Wrth ymateb i gais yr ExA am wybodaeth ychwanegol [\[PD-022\]](#), cynhaliodd yr Ymgeisydd adolygiad o effeithiau cronol posibl Prosiect Solar a System Batris Storio Ynni Bodelwyddan [\[REP7-115\]](#). Daeth yr adolygiad i'r casgliad na ragfyneir effeithiau cronol arwyddocaol, ac nad oedd casgliadau ei CEA wedi newid. Ychwanegodd y byddai'r ddau ddatblygiad yn cael eu dylunio mewn modd a fyddai'n osgoi effeithiau niweidiol arwyddocaol. Fel y cyfryw, honnodd y byddai'r effaith o arwyddocâd niweidiol bach, nad yw'n arwyddocaol o safbwynt EIA.
- 4.3.66. Ailgyfeiriodd Mr a Mrs Hussey at ddibynadwyedd CEA yr Ymgeisydd ar gyfer sŵn yn D7 [\[REP7-161\]](#). Roeddent o'r farn nad oedd yr asesiad cronol wedi defnyddio senarios achos gwaethaf.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.3.67. Er ei fod yn nodi'r pryderon ynglŷn ag effeithiau cronolol a'u harwyddocâd, mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau cronolol, fel y'i diwygiwyd yn ystod yr Archwiliad, yn ddigonol, yn dilyn yr ymagwedd a awgrymwyd yng nghyngor yr Arolygiaeth Gynllunio ar CEA ac yn cyd-fynd â'r Rheoliadau EIA a'r NPSau perthnasol.

CASGLIADAU

- 4.3.68. Byddai Erthygl 9: Amddiffyniad i achos mewn perthynas â niwsans statudol yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn darparu amddiffyniad i achos a ddygir mewn llys Ynadon o dan adran 82(1) Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 (EPA 1990) mewn perthynas â niwsansau penodol a amlinellir ym mharagraff 79(1) y Ddeddf honno. Mae'r rhain yn cynnwys unrhyw sŵn sy'n niweidiol i iechyd neu sy'n niwsans. Mae Memorandwm Esboniadol yr Ymgeisydd yn esbonio darpariaethau'r Erthygl ddrafft yn fanwl [\[REP7-010\]](#).
- 4.3.69. Mae'r ExA yn cydnabod y byddai sŵn a dirgryniad yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig, yn bennaf yn ystod y cam adeiladu, ac y byddai'r gwaith adeiladu hwnnw, yn enwedig ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, yn digwydd dros gyfnod hir.
- 4.3.70. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau sŵn a dirgryniad yn ddigonol, ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd, fel sy'n ofynnol gan Adran 5.12 NPS EN-1. At hynny, yn amodol ar ddiwygio geiriad R9 yr rDCO, mae'r ExA yn fodlon, trwy fesurau a ymgorfforir yn nyluniad y prosiect a mesurau a gynhwysir yn yr oCNVMP, y byddai effeithiau niweidiol arwyddocaol yn cael eu hosgoi, fel sy'n ofynnol gan baragraff 5.12.17 NPS EN-1, a bod effeithiau niweidiol eraill wedi cael eu lliniaru a'u lleihau gymaint â phosibl. Felly, mae'r ExA o'r farn bod profion polisi NPS EN-1 wedi cael eu bodloni yn hyn o beth.
- 4.3.71. Mae'r ExA yn nodi bod y Cyngorau'n fodlon bod y wybodaeth a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd yn ddigonol i fod yn gydnaws â'r Cynllun Sŵn a Seinwedd i Gymru 2023-2028 [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#). Nid oes gan yr ExA reswm i gasglu fel arall.
- 4.3.72. O ran sŵn a dirgryniad, daw'r ExA i'r casgliad fod yr hierarchaeth liniaru wedi cael ei chymhwyso a bod gofynion NPS EN-1, NPS EN-3 ac NPS-5 wedi cael eu bodloni. Er hynny, mae'n ystyried y byddai sŵn ac aflonyddu sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi rhywfaint o niwed i dderbynyddion sensitif o hyd, ac felly mae'n dod i'r casgliad fod gan faterion yn ymwneud â sŵn a dirgryniad ychydig o bwys negyddol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

4.4. TRAFFIG A THRAFNIDIAETH

CYFLWYNIAD

- 4.4.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar draffig a thrafnidiaeth. Ystyrir materion yn ymwneud â hawliau tramwy cyhoeddus yn adran 4.2.
- 4.4.2. Wrth ystyried traffig a thrafnidiaeth isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.14;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);

- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys TAN 18 (Trafnidiaeth)

Y CAIS

- 4.4.3. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar draffig a thrafnidiaeth ym Mhennod 8 yr ES (Cyfrol 3): Traffig a Thrafnidiaeth (fersiwn a gyflwynwyd [\[APP-071\]](#), fersiwn derfynol [\[REP7-049\]](#)). Roedd y bennod yn cynnwys Asesiad Trafnidiaeth (TA) integredig. Cyfeiriodd y bennod hefyd at wybodaeth a gynhwyswyd yn Atodiadau 8.1 [\[APP-171\]](#) i 8.7 [\[APP-177\]](#) yr ES (Cyfrol 7).

Gwaelodlin

- 4.4.4. Yn ogystal â dilyn y fethodoleg a amlinellir ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 1): Traffig a Thrafnidiaeth [\[APP-052\]](#), ystyriwyd y dogfennau canllaw canlynol yn yr asesiad traffig a thrafnidiaeth:

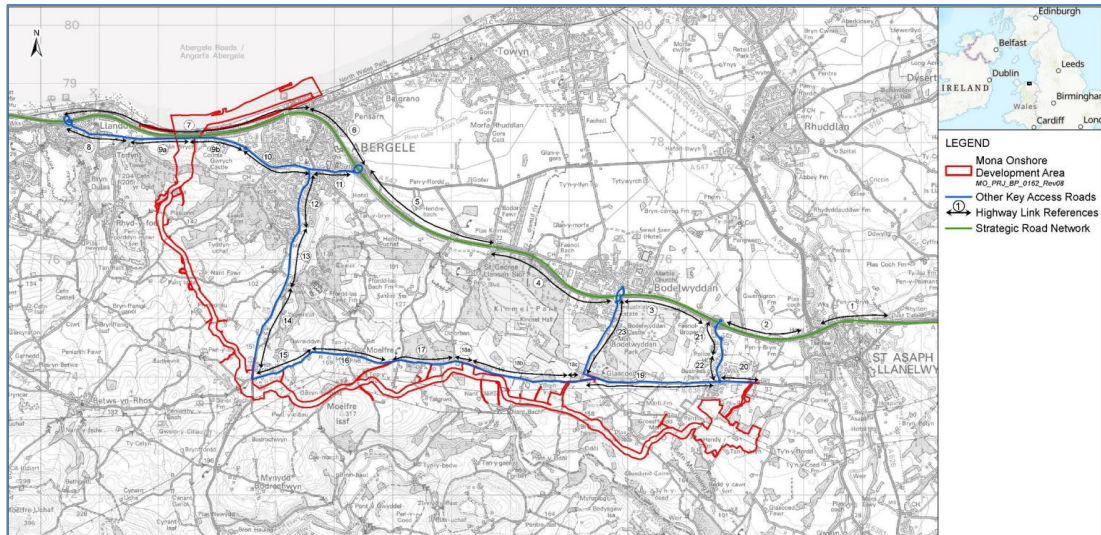
- Asesiad Amgylcheddol o Draffig a Symudiadau (IEMA, 2023) ('canllawiau IEMA');
- Y Llawlyfr Dylunio Ffyrdd a Phontydd (DMRB) LA104: Asesu Amgylcheddol a Monitro (Highways England (National Highways bellach), Transport Scotland, Llywodraeth Cymru ac Adran Seilwaith Gogledd Iwerddon, 2020); a
- Nodyn Cyngor Technegol 18: Trafnidiaeth (TAN 18: Trafnidiaeth) (Llywodraeth Cymru, 2007).

- 4.4.5. Roedd yr effeithiau posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad yn cynnwys symudiadau cerbydau neu waith ychwanegol sy'n ofynnol i hwyluso adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys:

- Yr effaith ar oedi gyrwyr a cherddwyr/defnyddwyr heblaw modurwyr ac ofn a bygythiad i ddefnyddwyr y rhwydwaith ffyrdd lleol (LRN) a'r rhwydwaith ffyrdd strategol (SRN);
- Effaith gwahanu ar gyfer defnyddwyr yr LRN a'r SRN;
- Yr effaith ar ddiogelwch ar y ffyrdd i ddefnyddwyr yr LRN, yr SRN a derbynyddion trafndiaeth eraill; ac
- Effaith Llwythi Anwahanadwy Anghyffredin (AILau) ar ddiogelwch ac oedi defnyddwyr yr LRN, yr SRN a derbynyddion trafndiaeth eraill.

- 4.4.6. Roedd effeithiau a hepgorwyd o'r asesiad, gan na ystyriwyd bod yr effeithiau'n debygol o fod yn arwyddocaol, yn cynnwys asesu effeithiau yn ystod y cam gweithredol, o ystyried y nifer gyfyngedig o symudiadau cerbydau, ac asesu effeithiau yn ystod datgomisiynu, o ystyried y byddai llai o symudiadau cerbydau nag yn ystod y cam adeiladu. Hepgorwyd effeithiau ar asedau rheilffyrdd hefyd o ystyried yr ymrwymiad i ddefnyddio technegau di-ffos o dan reilffordd Llinell Arfordir Gogledd Cymru (gweler Tabl 8.8 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3)).

- 4.4.7. Mae Ffigur 24 isod yn dangos yr ardal astudio traffig a thrafnidiaeth a throsolwg o'r rhwydwaith priffyrdd. Mae'r prif lwybrau i'r ardal astudio traffig a thrafnidiaeth trwy'r A55 (a ddangosir mewn gwyrdd), sy'n ffurfio rhan o'r SRN ac sy'n cael ei gweithredu a'i chynnal gan Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r holl ffyrdd eraill o fewn yr ardal astudio traffig a thrafnidiaeth, gan gynnwys y rhai hynny sy'n rhoi mynediad i'r A55, yn rhan o'r LRN a chânt eu gweithredu a'u cynnal gan Gyngor Sir Ddinbych (DCC) neu Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC), yn unol â'u ffiniau gweinyddol unigol.

Ffigur 24: Yr Ardal Astudio Traffig a Thrafnidiaeth a throsolwg o'r Rhwydwaith Priffyrdd (ffynhonnell: Ffigur 8.1 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-049])

- 4.4.8. Casglwyd gwybodaeth am draffig a thrafnidiaeth o fewn yr ardal astudio traffig a thrafnidiaeth trwy adolygiad bwrdd gwaith manwl o astudiaethau a setiau data presennol ac arolygon penodol i safle, gan gynnwys arolygon traffig, dadansoddiad diogelwch ar y ffyrdd, dadansoddiad o wasanaethau trafndiaeth gyhoeddus a darpariaeth a chyfleusterau ar gyfer cerddwyr a beicwyr.

Mesurau Lliniaru a Monitro

- 4.4.9. Cynigiwyd nifer o brif fesurau lliniaru (sy'n rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant). Amlinellwyd y rhain yn Nhabl 8.22 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3) a byddent yn cael eu sicrhau trwy gyfrwng gofynion (R) yn Atodlen 2 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) (R6, 9 a 10) neu fel rhan o Orchymyn Arbennig i ganiatáu symud AILau ar y briffordd. Roedd y mesurau'n cynnwys:

- Defnyddio technegau di-ffos ar gyfer yr holl brif groesfannau (fel priffyrdd cyhoeddus a chroesfannau rheilffyrdd).
- Paratoi Cod Ymarfer Adeiladu (CoCP) manwl a fyddai'n cyd-fynd yn gyffredinol â'r CoCP amlinellol, gan gynnwys yr oriau gwaith adeiladu.
- Paratoi Cynllun Rheoli Traffig Adeiladu (CTMP) manwl a fyddai'n cyd-fynd yn gyffredinol â'r CTMP amlinellol (oCTMP) ac a fyddai'n cynnwys:
 - Llwybr addas ar gyfer Cerbydau Nwyddau Trwm (HGV);
 - Gofyniad i gerbydau adeiladu ddefnyddio'r ffordd gludo lle y bo'n bosibl;
 - Arolygon cyflwr cyn mynediad;
 - Cyfyngiadau ar oriau gweithredu HGV;
 - Darparu cyfleusterau parcio priodol ar gyfer gweithwyr adeiladu; a
 - Monitro defnydd o gerbydau.
- Paratoi Cynllun Rheoli Mynediad Priffyrdd (HAMP) manwl. Byddai'r HAMP yn cyd-fynd yn gyffredinol â'r HAMP amlinellol (oHAMP) a fyddai'n cynnwys:
 - Dylunio mannau mynediad HGV, gan gynnwys safonau gwelededd; ac
 - Adfer y briffordd wreiddiol ar ôl i'r gwaith adeiladu gael ei gwblhau

- Amlygu llwybr ar gyfer AILau rhwng y porthladd mynediad (sy'n anhysbys ar hyn o bryd), yr SRN a'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Byddai llwybr, amseriad a dull cludo AILau yn cael eu trafod a'u cytuno gyda'r awdurdodau priffyrdd a phontydd perthnasol a'r heddlu.

4.4.10. Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, ystyriwyd eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

4.4.11. Amlygwyd nifer o effeithiau posibl (gan gynnwys rhai cronol) ar draffig a thrafnidiaeth ym Mhennod 8 yr ES (Cyfrol 3). Roedd y rhain yn cynnwys effeithiau ar:

- oedi gyrwyr (adrannau 8.9.3 ac 8.11.3);
- gwahanu (adrannau 8.9.6 ac 8.11.6);
- oedi cerddwyr (gan gynnwys defnyddwyr heblaw modurwyr) adrannau 8.9.4 ac 8.11.4);
- yr effaith ar amwynder, ofn a bygythiad i ddefnyddwyr heblaw modurwyr (adrannau 8.9.5 ac 8.11.5);
- diogelwch ar y ffyrdd (adrannau 8.9.7 ac 8.11.7); a
- AILau (adran 8.9.8)

4.4.12. Gellir gweld tabl sy'n crynhoi'r effeithiau a'r effeithiau gweddilliol a amlygwyd ar ôl gweithredu'r mesurau lliniaru arfaethedig uchod yn Nhabl 8.46 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol a'r effeithiau gweddilliol ar ôl gweithredu'r mesurau lliniaru arfaethedig uchod yn Nhabl 8.47 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 3) (sylwer bod y tablau'n cyfeirio'n anghywir at Dabl 8.18 yn lle Tabl 8.22 mewn perthynas â'r mesurau lliniaru arfaethedig).

4.4.13. O ystyried y mesurau lliniaru a ddisgrifiwyd uchod, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd unrhyw effeithiau arwyddocaol yn debygol o ddigwydd mewn perthynas â thraffig a thrafnidiaeth yn ystod adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Daeth yr asesiad o effeithiau cronol i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau cronol ychwaith. O ganlyniad, ni chynigiwyd unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol.

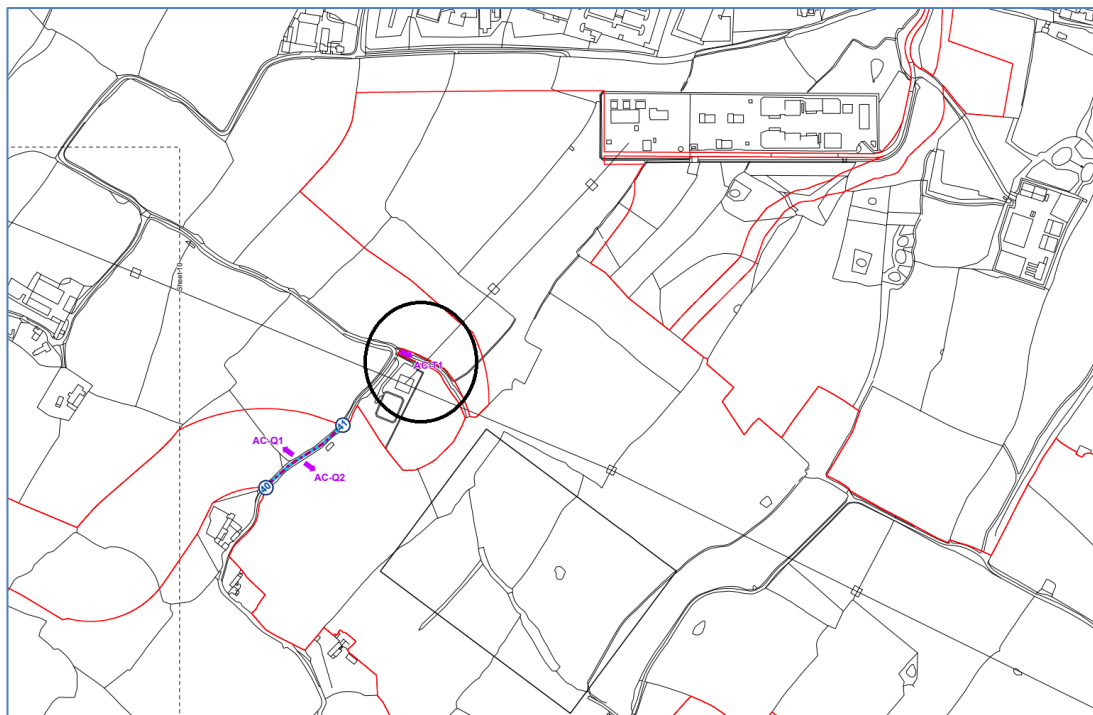
MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

4.4.14. Archwiliwyd effeithiau traffig adeiladu yn ISH3 [\[EV5-003\]](#), ISH6 [\[EV9-003\]](#) ac mewn cwestiynau ysgrifenedig [\[PD-013\]](#) a [\[PD-018\]](#). Yn yr LIR [\[REP1-049\]](#), roedd y Cyngorau o'r farn bod yr effeithiau a amlygwyd gan yr Ymgeisydd yn ymwneud â thraffig a thrafnidiaeth yn briodol ac yn ymdrin â'r meysydd asesu allweddol. Fodd bynnag, mynegodd y Cyngorau bryderon ynglŷn â sut yr ystyriwyd effeithiau cronol, yn ogystal â'r dull arfaethedig o gymeradwyo mynedfeydd safle.

4.4.15. Mynegodd nifer o Bartion â Buddiant (IPau) bryderon ynglŷn ag effeithiau ar yr LRN a'i addaswyd i ymdopi â thraffig ychwanegol yn yr ardal, yn ogystal â phryderon diogelwch ar y ffyrdd. Roedd effaith gronol traffig adeiladu o sawl datblygiad sy'n gorgyffwrdd yn ardal Cefn Meiriadog yn achos pryder arbennig (er enghraifft [\[RR-022\]](#), [\[REP1-086\]](#) a [\[RR-068\]](#)).

4.4.16. Mynegwyd pryderon hefyd ynglŷn â'r cais am gael gwneud newid a dderbyniwyd gan yr ExA [\[PD-020\]](#) (gweler adran 2.5 yr Adroddiad hwn). Roedd y pryderon hynny'n ymwneud â mynedfa AC-T1 (a amlygir ar Ffigur 25 isod) a oedd yn golygu

cynnwys trac mynediad presennol i'r gorllewin o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a fyddai'n cael ei ddefnyddio yn ystod y gwaith paratoi safle ar y tir yn unig. Roedd Mr Hussey (tudalen 64 [\[CR1-044\]](#)) a Chyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) [\[REP5-088\]](#) yn pryderu bod y llwybr o Glascoed Road i'r trac yn rhy gul ac anaddas i'w ddefnyddio gan draffig adeiladu o unrhyw fath ac y byddai'n achosi perygl i ddefnyddwyr presennol y ffordd, yn enwedig o ystyried y byddai'r LRN yn cael ei ddefnyddio gan gerbydau adeiladu o ddatblygiadau eraill. Gwnaeth y ddau barti sylwadau ychwanegol ar y materion hyn yn ISH6 [\[EV9-003\]](#).

Ffigur 25: Lleoliad mynedfa AC-T1 (ffynhonnell: dalen 11 y Cynllun Gwaith Stryd a Mynediad i Waith [\[REP6-013\]](#))

- 4.4.17. Parhaodd yr Ymgeisydd a'r Cyngorau i drafod materion yn ymwneud â thraffig adeiladu yn ystod yr Archwiliad. Cyflwynodd yr Ymgeisydd wybodaeth ychwanegol a diwygiedig, gan gynnwys atodiad i'r ardal astudio traffig a thrafnidiaeth gronol [\[REP3-070\]](#) a fersiynau ychwanegol o'r oCTMP (fersiwn derfynol [\[REP6-060\]](#)) a'r oHAMP (fersiwn derfynol [\[REP6-062\]](#)). Gwnaed diwygiadau i R9 ac R10 y dDCO [\[AS-036\]](#) hefyd fel y byddai HAMP ar gyfer yr holl fynedfeydd priffyrdd (dros dro a pharhaol) yn cael ei gytuno'n ysgrifenedig gyda'r awdurdod cynllunio perthnasol, mewn ymgynghoriad â'r awdurdod priffyrdd perthnasol, cyn i'r fynedfa honno gael ei defnyddio.
- 4.4.18. Yn y Datganiadau tir Cyffredin (SoCG) terfynol (DCC [\[REP7-109\]](#) a CCBC [\[REP7-110\]](#)), dangoswyd bod pryderon a fynegwyd yn flaenorol wedi'u cytuno, gan gynnwys y rhai hynny yn ymwneud â'r ardal astudio asesiad trafndiaeth cronol. Roedd y Cyngorau'n fodlon bod yr oCTMP [\[REP6-060\]](#) yn darparu lefel addas o fesurau lliniaru priodol, gan gynnwys y manylion ychwanegol i fonitro a rheoli mynedfa AC-T1, a bod hyn wedi'i sicrhau yn y dDCO [\[AS-036\]](#). Yn yr un modd, cytunwyd ar faterion yn ymwneud â chymradwyo mynedfeydd safle, hefyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.4.19. Mae'r ExA yn nodi bod yr holl faterion yn ymwneud â thraffig a thrafnidiaeth wedi'u cytuno yn y SoCG terfynol gyda DCC a CCBC. Roedd y Cynghorau'n fodlon ar yr asesiad a'r rheolaethau a oedd ar waith i reoli traffig adeiladu a mynedfeydd safle trwy'r cynlluniau rheoli (yr oCTMP [\[REP6-060\]](#) a'r oHAMP [\[REP6-062\]](#)), y byddai fersiynau manwl ohonynt yn cael eu sicrhau o dan R9 ac R10 y dDCO.
- 4.4.20. Mae'r ExA yn cydnabod pryderon IPau mewn perthynas â'r effaith ar y seilwaith trafndiaeth lleol, yn enwedig y pryderon hynny yn ymwneud ag effeithiau cronol traffig adeiladu oherwydd cyfnodau adeiladu sy'n gorgyffwrdd. Fodd bynnag, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r manylion yn yr oCTMP yn sicrhau y byddai mesurau lliniaru digonol ar waith i reoli traffig adeiladu, gan gynnwys mesurau i reoli HGVau, AILau, y gweithlu adeiladu, croesfannau priffyrdd a diogelwch ar y priffyrdd. Mae adran 1.14 yr oCTMP hefyd yn cynnwys ymrwymiad i reoli, mewn trafodaeth â'r awdurdod priffyrdd perthnasol, rhyngweithiadau rhwng y Datblygiad Arfaethedig a Fferm Wynt Alltraeth Awel y Môr a'r estyniad i Is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan pe byddai'r cyfnodau adeiladu'n gorgyffwrdd.
- 4.4.21. Mae'r ExA hefyd o'r farn bod mesurau digonol yn ymwneud â mynedfa AC-T1 wedi'u cynnwys yn yr oCTMP (adran 1.4), gan gynnwys syniad o'r math o gerbydau a'r cyfanswm nifer sy'n ofynnol ar gyfer gweithgareddau paratoi'r safle ar y tir ac atal HGVau rhag defnyddio'r ffordd ddienw o Glascoed Road (B5381) i'r fynedfa. Mae hefyd yn datgan y byddai'r Ymgeisydd yn ceisio gweithio gyda phrosiectau eraill sy'n defnyddio'r fynedfa i Glascoed Road a chyda'r awdurdod priffyrdd perthnasol i bennu'r angen posibl am unrhyw Orchmynion Rheoleiddio Traffig Dros Dro sy'n angenrheidiol, neu eu gweithredu, wrth ystyried effeithiau cronol posibl sy'n gysylltiedig â gwaith arall yn yr ardal hon. Mae defnydd o fynedfa AC-T1 wedi'i gyfyngu i uchafswm o 12 mis (oni bai bod yr awdurdod cynllunio perthnasol yn cytuno fel arall) a phan fyddai'r ffordd fynediad adeiladu dros dro o Glascoed Road i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir wedi cael ei chwblhau, ni fyddai AC-T1 yn cael ei defnyddio mwyach.
- 4.4.22. Byddai'r mesurau uchod yn cael eu sicrhau gan R9 y dDCO, a fyddai'n sicrhau bod gwaith paratoi'r safle ar y tir yn cael ei gynnal yn unol â'r oCTMP (R9(4)) ac yn sicrhau bod y CTMPau terfynol yn cael eu cyflwyno yn rhan o'r CoCP ar gyfer pob cam o'r gwaith ar y tir (R9(2)(d)). Byddai hyn yn cael ei gymeradwyo'n ysgrifenedig gan yr awdurdod cynllunio perthnasol mewn ymgynghoriad â'r awdurdod priffyrdd perthnasol.
- 4.4.23. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r broses gymeradwyo ar gyfer mynedfeydd dros dro a pharhaol yn cael ei rheoli'n briodol. Byddai R10 y dDCO yn atal cerbydau rhag defnyddio unrhyw fynedfeydd newydd hyd nes bod HAMP ar gyfer y fynedfa honno wedi cael ei gymeradwyo'n ysgrifenedig gan yr awdurdod cynllunio perthnasol mewn ymgynghoriad â'r awdurdod priffyrdd perthnasol. Mae'n rhaid i'r HAMPau gyd-fynd â'r oHAMP, sy'n cyflwyno'r manylion a'r dyluniadau mynedfa rhagarweiniol ar gyfer yr holl fynedfeydd adeiladu dros dro a'r fynedfa i'r is-orsaf ar y tir, yn ogystal â'r trefniadau cyffredinol ar gyfer croesi ffyrdd cludo ac unrhyw waith ffordd. Byddai'r HAMPau terfynol yn amlinellu lleoliad, ffyrntiad, gosodiad cyffredinol a gwelededd mynedfeydd, a'r mesurau lliniaru ymgorfforedig ar eu cyfer. Byddai'r broses gymeradwyo dechnegol yn cydymffurfio â'r broses Archwiliad Diogelwch ar y Ffyrdd hefyd.

CASGLIADAU

- 4.4.24. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd, sy'n cynnwys Asesiad Trafnidiaeth (TA) integredig ym Mhennod 8 yr ES (Cyfrol 3), yn ystyried yr holl effeithiau posibl perthnasol ar dtrafnidiaeth yn ystod camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill yn unol ag adran 5.14 NPS EN-1.
- 4.4.25. Mae'r ExA yn fodlon y byddai effeithiau ar dtrafnidiaeth yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy'r mesurau a gynhwysir yn yr oCTMP, a sicrhewir gan R9 y dDCO, a'r oHAMP, a sicrhewir gan R10 y dDCO. Mae'r rhain yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, ymgorffori mesurau rheoli galw, llwybro symudiadau HGV a chyfleusterau lles yn unol ag adran 5.14 NPS EN-1.
- 4.4.26. At ei gilydd, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol nac effeithiau cronol arwyddocaol ar y seilwaith trafniadaeth amgylchynol. Mae TA yr Ymgeisydd wedi dilyn yr hierarchaeth liniaru ac mae'n bodloni profion polisi NPS EN-1.
- 4.4.27. Fodd bynnag, o ystyried y byddai rhai effeithiau niweidiol bach dros dro ar yr LRN yn ystod adeiladu a fyddai'n achosi anghyfleustra i ddefnyddwyr presennol y ffyrdd, daw'r ExA i'r casgliad fod gan effeithiau ar drafftig a thrafnidiaeth ychydig o bwys negyddol wrth wneud y Gorchymyn.

4.5. ECOLEG A BIOAMRYWIAETH AR Y TIR

CYFLWYNIAD

- 4.5.1. Mae'r adran hon ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas ag ecoleg ar y tir, adareg ar y tir a rhynglanw, ac effaith perygl llwch ar ecoleg. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA), yr ymdrinnir â nhw yn Atodiad C yr Adroddiad hwn.
- 4.5.2. Wrth ystyried ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3, 4.6 a 5.4;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys Polisi Cynllunio Cymru (PPW 12).

Y CAIS

- 4.5.3. Darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg ar y tir ym Mhennod 3 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 3): Ecoleg Ar y Tir ([[APP-066](#)] ac a ddiweddarwyd i [[REP7-042](#)]); adareg ar y tir a rhynglanw ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 3): Adareg ar y tir a rhynglanw ([[APP-067](#)] ac a ddiweddarwyd i [[REP7-044](#)]); a pherygl llwch i ecoleg ym Mhennod 10 yr ES (Cyfrol 3): Ansawdd aer) [[APP-073](#)] ac a ddiweddarwyd i [[REP7-051](#)]. Roedd yr ES wedi:
- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;

- cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru angenrheidiol a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir.

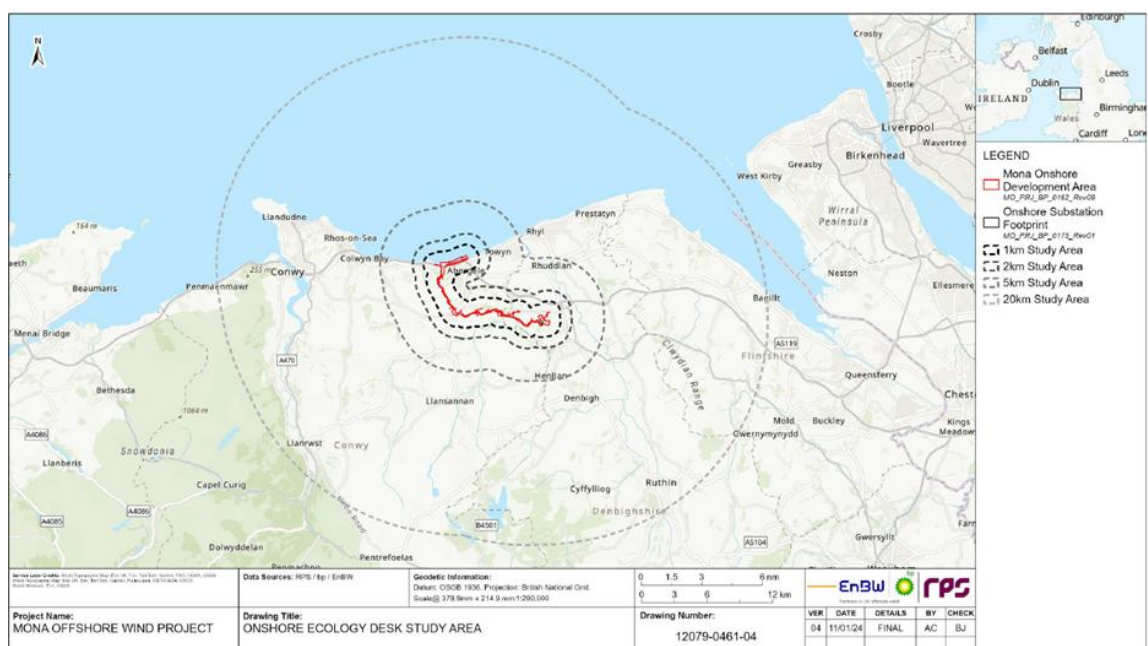
4.5.4. Cyfeirir at y dogfennau ategol a'r atodiadau ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 3) (Adran 3.1.1 Trosolwg a Thabl 3.7); Pennod 4 yr ES (Cyfrol 3) (Adran 4.3.1 a Thabl 4.70); Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3) (Adran 10.1.1 Tabl 10.6) a gellir eu gweld yn Llyfrgell yr Archwiliad.

Gwaelodlin

4.5.5. Diffiniwyd yr ardal astudio ecoleg ar y tir gan:

- Iain glustogi 20 cilometr (km) o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar gyfer safleoedd a ddynodwyd yn rhyngwladol, gan gynnwys Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACAau), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGAau) a safleoedd Ramsar;
- llain glustogi 5km o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar gyfer safleoedd a ddynodwyd yn genedlaethol, gan gynnwys Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGAau) a Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (GNGau); a
- llain glustogi 2km o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar gyfer safleoedd a ddynodwyd yn lleol, gan gynnwys Gwarchodfeydd Natur Lleol (GNLau) a Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol (SBGLlau)
- llain glustogi 2km o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar gyfer cofnodion o rywogaethau a warchodir neu rywogaethau nodedig (ac eithrio rhywogaethau planhigion ac infertebratau nodedig)
- llain glustogi 1km o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona ar gyfer cofnodion o rywogaethau planhigion ac infertebratau a warchodir neu rywogaethau planhigion ac infertebratau nodedig

4.5.6. Dangoswyd yr ardal astudio ecoleg ar y tir ar y ffigur canlynol:

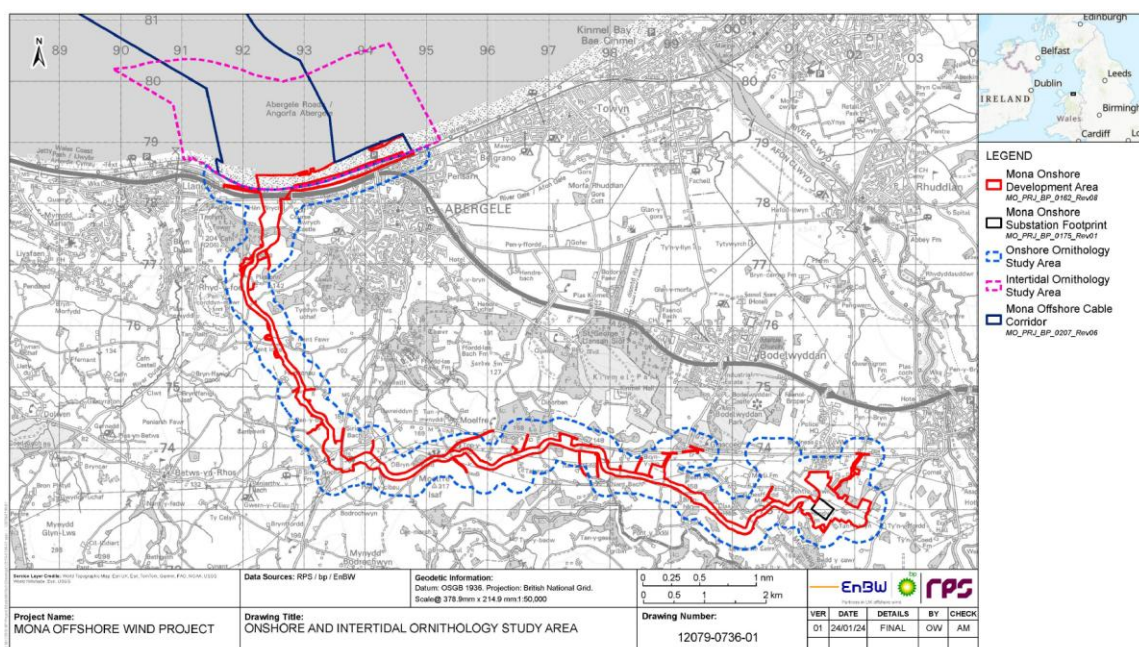
Ffigur 26: Yr ardal astudio ecoleg ar y tir (ffynhonnell: darn o Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES [REP7-042])

4.5.7. Yr ardal astudio ar gyfer asesu effeithiau cronolol ar gyfer ecoleg ar y tir oedd ardal y Datblygiad Arfaethedig ar y tir ynghyd ag 1km, a safle'r is-orsaf ar y tir ynghyd â 2km.

4.5.8. Diffiniwyd yr ardal astudio adareg ar y tir a rhynglanw gan:

- yr ardal astudio adareg rhynglanw a oedd yn cynnwys y Lanfa ynghyd â llain glustogi 500m yn ymestyn ar hyd yr arfordir ac 1.5km yn ymestyn tua'r môr;
- yr ardal astudio adareg ar y tir a oedd yn cynnwys ardal y Datblygiad Arfaethedig ynghyd â llain glustogi 250m; a'r
- ardal astudio effeithiau cronolol a oedd yn cynnwys ardal y Datblygiad Arfaethedig ynghyd â llain glustogi 1km.

Dangoswyd yr ardal astudio adareg rhynglanw ac ar y tir ar y ffigur canlynol:

Ffigur 27: Yr ardal astudio ecoleg ar y tir (ffynhonnell: darn o Ffigur 4.1 Pennod 3 yr ES [REP7-044])

4.5.9. Diffiniwyd yr ardal astudio ansawdd aer mewn perthynas â llwch adeiladu ac roedd yn cynnwys ardal o hyd at 250m o amgylch ardal y Datblygiad Arfaethedig, a 250m oddi wrth fynedfeydd safle adeiladu. Yn unol â chanllawiau'r Sefydliad Rheoli Ansawdd Aer (IAQM), ystyriwyd derbynyddion o fewn 20m, 50m, 100m, a 250m hefyd.

4.5.10. Amlygodd yr Ymgeisydd Nodweddion Ecolegol Pwysig (IEFau) ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 3) a Phennod 4 yr ES (Cyfrol 3). Aseswyd y canlynol am arwyddocâd effeithiau:

Cynefinoedd

SoDdGA Calchfaen Llanddulas a Choed Castell Gwrych, SoDdGA Traeth Pen-sarn, SoDdGA Coedydd ac Ogofâu Elwy a Meichion, SoDdGA Coed y Gopa, Coetir Hynafol, SBGLI – Coed Cord, SBGLI – Coed y Season, Tir Parc Llydanddail/Coed

Gwasgaredig, Coetir Lled-naturiol a Phlanhigfa, Glaswelltir Calchaid, Gwrychoedd, Afonydd, a Phyllau.

Rhywogaethau

Ystlumod, Moch Daear, Llysywod, Madfallod Dŵr Cribog, Pathewod, Dyfrgwn, Llygod y Dŵr, Infertebratau Daearol, Infertebratau Dyfrol, Ymlusgiaid – Madfallod, Nadroedd Defaid, a Nadroedd y Gwair.

Adar

Hwyaid Gwyllt, Corhwyaid, Môr-hwyaid Duon, Hwyaid Mwythblu, Hwyaid Brongoch, Mulfrain, Mulfrain Gwyrddion, Trochyddion Gyddfgoch, Gwyachod Mawr Copog, Gwylogod, Llursod, Huganod, Crehyrod Gleision, Crehyrod Bach Copog, Cwtieir, Ieir Dŵr, Gweilch, Barcudiaid Cochion, Bodaod y Mêl, Gweilch Marthin, Cudyllod Gleision, Cudyllod Coch, Hebogiaid yr Ehedydd, Hebogiaid, Gwylanod Penddu, Gwylanod Llwydion, Gwylanod y Canoldir, Gwylanod y Penwaig, Gwylanod Melyngoes, Gwylanod Cefnddu Lleiaf, Gwylanod Cefnddu Mwyaf, Môr-wenoliaid Pigddu, Pïod y Môr, Cwtiaid Torgoch, Cwtiaid Torgoch Bach, Cwtiaid Aur, Pibyddion y Mawn, Pibyddion y Tywod, Cwtiaid y Traeth, Pibyddion y Traeth, Pibyddion Coesgoch, Rhostogod Cynffonfraith, Gylfinirod, Coegylfinirod, Giachod, Cyfflogod, Tylluanod Gwynion, Colomennod Gwylltion, Colomennod Cadwynog, Cwcwôd, Gwenoliaid Duon, Glas y Dorlan, Cnocellau Gwyrddion, Ehedyddion, Corhedyddion y Waun, Siglennod Llwyd, Drywod, Bronwennod y Dŵr, Llwydiaid y Berth, Bronfreithod, Esgyll Cochion, Bronfreithod Mawr, Cesig y Ddrycin, Cynffonwen, Llwydfronnau, Teloriaid yr Ardd, Teloriaid y Gwair, Teloriaid yr Helyg, Drywod Melyn Cribog, Gwybedogion Mannog, Titwod Penddu, Titwod y Wern, Pïod, Ydfrain, Brain Coesgoch, Drudwy, Eurynnod, Adar y To, Golfanod y Coed, Ji-bincod, Llinosod Pengoch, Llinosod, Llinosod Gwyrddion, Cochiaid y Berllan, Croesbigau, Breision Melyn yr Eithin.

Roedd yr IEFau hyn yn perthyn i'r categorïau canlynol – adar dŵr nad ydynt yn bridio, adar y tir sy'n bridio, ac adar y tir nad ydynt yn bridio.

- 4.5.11. Roedd derbynyddion ecolegol sy'n sensitif i lwch wedi'u lleoli o fewn 20m o Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona yn cynnwys:

- Ardal Gwarchodaeth Arbennig (AGA) Bae Lerpwl, SoDdGA Traeth Pen-sarn, SoDdGA Calchfaen Llanddulas a Choed Castell Gwrych, a sawl ardal Coetir Hynafol.

Mesurau monitro a lliniaru

- 4.5.12. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau (a ymgorfforwyd yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu sy'n arfer safonol yn gyffredinol (y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).

- 4.5.13. Amlinellodd yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Phennod 3 yr ES (Cyfrol 3) Ecoleg Ar y Tir ([\[APP-066\]](#) a ddiweddarwyd i [\[REP7-042\]](#)) y mesurau arfaethedig, a fyddai'n cael eu sicrhau yn Atodlen 15 y dDCO ac a oedd yn cynnwys y canlynol:

- Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol (oLEMP) i gynnwys:

- yr ymagwedd at SoDdGAau, coetir hynafol a choetir planhigfa, gwrychoedd, coed, prysgwydd brodorol, glaswelltir/dolydd blodau gwyllt, cyrsiau dŵr a phyllau;
- mesurau lliniaru rhywogaethau yn cynnwys trwyddedau lliniaru Rhywogaethau a Warchodir gan Ewrop (EPS), Cynllun Gwarchod Adar amlinellol, clirio llystyfiant y tu allan i dymor bridio adar; ac
- archwiliadau monitro a chynnal a chadw blynyddol am bum mlynedd o leiaf ar ôl plannu cychwynnol (y cyfnod sefydlu).

▪ Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) i gynnwys:

- Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir amlinellol;
- Datganiad Dull Coedyddiaeth amlinellol;
- Cynllun Ffensys Adeiladu amlinellol;
- Protocol Boddigolwch amlinellol; a
- Chynllun Rheoli Llŵch amlinellol.

4.5.14. Rhoddwyd y mesurau sy'n gysylltiedig â risg effaith llwch yn Nhablau 10.37 a 10.38 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3) Ansawdd Aer, ac roeddent yn cynnwys mesurau ar gyfer safleoedd â risg ganolog o lwch (IAQM, 2024).

4.5.15. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen monitro i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o effaith.

4.5.16. Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

4.5.17. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys effeithiau cronol):

Ecoleg ar y tir

- colli cynefin dros dro ac yn barhaol (adeiladu a datgomisiynu);
- tarfu ar gynefin (pob cam);
- darnio cynefin (adeiladu a datgomisiynu);
- llygredd a achosir gan ollyngiadau damweiniol/rhyddhau halogyddion (pob cam); a
- lledaenu Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS) (adeiladu a datgomisiynu).

Roedd arwyddocâd effeithiau ar yr IEFau a amlygwyd yn amrywio o fuddiol bach, dim newid, niweidiol dibwys, a niweidiol bach, nad oeddent yn arwyddocaol o safbwynt EIA.

Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol o ran ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir yn Nhabl 3.34 [\[REP7-042\]](#) (sy'n disodli Tabl 3.34 [\[APP-066\]](#)). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 3.35 [\[REP7-042\]](#) (sy'n disodli Tabl 3.35 [\[APP-066\]](#)). Darparodd yr Ymgeisydd Grynodedd o Effeithiau ar Gynefinoedd Pwysig iawn [\[REP3-072\]](#), hefyd.

Adar

- colli cynefin dros dro ac yn barhaol (pob cam);
- tarfu ar gynefin (pob cam);

- darnio cynefin ac ynysu rhywogaethau (pob cam); a
- lledaenu INNS (adeiladu a datgomisiynu).

Roedd arwyddocâd effeithiau ar yr IEFau a amlygwyd yn amrywio o ddim newid i niweidiol bach, nad oeddent yn arwyddocaol o safbwynt EIA.

Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol o ran adar yn Nhabl 4.41 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 3). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 4.42 yr un ddogfen.

Risg llwch ar ecoleg

- Cynnydd mewn deunydd gronynnol crog ar ecoleg sy'n deillio o allyriadau llwch yn sgil gweithgareddau adeiladu a datgomisiynu ar y safle.

Byddai risg effaith llwch yn uchel; fodd bynnag, ni fyddai angen mesurau lliniaru ychwanegol y tu hwnt i rai sy'n seiliedig ar fesurau a argymhellir yn gryf ar gyfer safleoedd â risg ganolog o lwch, sy'n golygu y byddai'r effaith weddilliol yn ddibwys.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 4.5.18. Yn yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) a Chyngor Sir Ddinbych (DCC) [\[REP1-049\]](#), nododd y Cynghorau bryderon ynglŷn â'r arolwg adareg ac effeithiau posibl, y darpariaethau i'w cynnwys yn yr LEMP terfynol, cywirdeb yr arolwg coed a'r gymhareb ailblannu coed, a'r effeithiau posibl ar goetir hynafol. Cafodd y materion eu monitro a'u datblygu yn ystod yr Archwiliad a dangosodd y Datganiadau Tir Cyffredin (SoCG) terfynol gyda DCC [\[REP7-109\]](#) a CCBC [\[REP7-110\]](#) fod cytundeb ar yr holl faterion ecoleg ar y tir.
- 4.5.19. Yn ei Sylw Ysgrifenedig [\[REP1-056\]](#), mynegodd CNC (C) bryderon cychwynnol ynglŷn â'r ymagwedd at rywogaethau a warchodir yn yr oLEMP, ond roedd yn fodlon ar yr ymagwedd at safleoedd dynodedig a bennwyd yn yr oCoCP. Diweddarwyd yr oLEMP yn ystod yr Archwiliad i fynd i'r afael â phryderon CNC (C) ynglŷn â rhywogaethau a warchodir, a nododd y SoCG terfynol gyda CNC (C) [\[REP7-095\]](#) fod cytundeb ar yr holl faterion ecoleg ar y tir (gan gynnwys adareg ar y tir a rhynglanw).
- 4.5.20. Mynegodd Llywodraeth Cymru bryderon hefyd ynglŷn â'r effeithiau ar goetir a gwrychoedd [\[REP1-051\]](#) [\[REP3-081\]](#) [\[REP5-090\]](#), a mynegodd Partïon eraill â Buddiant (IPau) bryderon ynglŷn ag effeithiau ar gynefinoedd a rhywogaethau (er enghraifft [\[RR-068\]](#), ac [\[RR-078\]](#)).
- 4.5.21. O ystyried yr holl faterion hyn, ynghyd ag arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun, ystyrir y prif fater canlynol yn fanylach:

Coed, coetir a gwrychoedd

- 4.5.22. Cynhaliodd yr Ymgeisydd arolwg coed a gwrychoedd ychwanegol ym mis Gorffennaf 2024 ar gyfer oddeutu traean o Derfynau'r Gorchymyn (OL) Ar y Tir. Nodwyd yr ardal heb ei harolygu a oedd yn weddill (oddeutu 170,840m² a ddyfynnwyd yn Q2.18.3 [\[REP5-080\]](#)) yn y Nodyn Egluro Arolwg Coed: Atodiad 17.5 Cynllun Arolwg Coed wedi'i Ddiweddarau Rhan 3 [\[REP3-054\]](#).
- 4.5.23. Cadarnhaodd y Nodyn Egluro Arolwg Coed [\[REP3-049\]](#) fod y senario dylunio mwyaf (MDS) yn darparu ar gyfer symud 56 o goed ymaith, na fyddai'r un ohonynt yn goed

hynod nac yn goed hynafol. Byddai dwy goeden â Gorchymyn Cadw Coed (TPO) a amlygwyd ar y Cynllun Coed a Gwrychoedd [\[REP6-012\]](#) yn cael eu symud ymaith i hwyluso adeiladu mynedfa AC-B1 (a ddangosir ar y Cynllun Gwaith Stryd a Mynediad i Waith [\[AS-008\]](#)) tra gallai dau TPO arall achosi i ffyrdd cludo dresmasu ar eu lleiniau clustogi diogelu coed.

- 4.5.24. Mae paragraff 1.3.1.2 (tudalen 2) yr (oLEMP) [\[REP7-085\]](#) yn nodi y byddai'r gwaith paratoi safle ar y tir yn cael ei wneud cyn i'r gwaith adeiladu ddechrau ac y byddai'r gwaith yn cyd-fynd â'r Datganiad Dull Coedyddiaeth amlinellol [\[REP2-072\]](#). Byddai tua 1,620m² o goed yn cael eu symud ymaith o'r bloc coetir ynn ar safle'r is-orsaf ar y tir. Mae ardal o 870m² wedi'i phriodoli i ffordd fynediad barhaol yr is-orsaf tra byddai'r ardal 750m² sy'n weddill ar gyfer rheoli clefyd coed ynn a chael gwared ar goed sy'n dioddef ohono. Datganodd yr oLEMP [\[REP7-085\]](#) y byddai tua 5.8 ha o goetir yn cael ei blannu ar safle'r is-orsaf ar y tir. Amlygodd Llywodraeth Cymru (LIC) [\[REP6-101\]](#) gan nad oedd llawer o wybodaeth am ba fath o goetir na faint o goetir a fyddai'n cael ei symud ymaith, argymhellodd ddwysedd o 2500 o blanhigion/ha. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn ei bod yn briodol diffinio lleiafswm dwysedd plannu ar y cam hwn gan fod angen iddo fod yn briodol i gyflwr y safle ac adlewyrchu diben plannu. Mae'r Ddogfen Egwyddorion Dylunio (DPD) [\[REP6-024\]](#) yn nodi cymhareb ailblannu coed o 3:1 o leiaf ar gyfer plannu coetir a choed perthi. Byddai'r cynlluniau tirwedd wedi'u seilio ar yr egwyddorion a amlinellir yn yr oLEMP a'r DPD, a byddai darparu tirweddu'n cael ei sicrhau gan Ofyniad (R) 7 y dDCO [\[AS-036\]](#).
- 4.5.25. Darparodd yr Ymgeisydd dabl yn Q1.18.4 [\[REP3-072\]](#) a oedd yn crynhoi'r effeithiau (parhaol/dros dro) ar gynefinoedd pwysig iawn, a meintiolodd gynigion lliniaru a gwella. Cadarnhaodd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 3) Ecoleg ar y tir [\[REP7-042\]](#) y byddai 550m o wrychoedd yn cael eu colli'n barhaol, ac y byddai effaith dros dro ar 7000m o wrychoedd. Byddai 2500m o wrychoedd yn cael eu creu a'u gwella ar safle'r is-orsaf ar y tir, a byddai tua 4.2km o wrychoedd yn cael eu gwella. Dangosodd Ffigurau 1.1 i 1.3 yn yr oLEMP [\[REP7-085\]](#) leoliadau'r gwrychoedd a fyddai'n cael eu gwella. Mae'r Cynllun Coed a Gwrychoedd [\[REP6-012\]](#) yn croesgyfeirio i atodlen 11 y dDCO [\[AS-036\]](#)
- 4.5.26. Amlygodd yr Atodlen Croesfannau Ar y Tir [\[REP5-012\]](#) leoliadau ar gyfer technegau di-ffos i fynd o dan goetir hynafol. Mae'r Datganiad Dull Coedyddiaeth amlinellol [\[REP6-066\]](#) yn ymwneud â mesurau rheoli sy'n gysylltiedig â choed a byddai'n cael ei sicrhau yn rhan o R9 y dDCO [\[AS-036\]](#).
- 4.5.27. Darparodd yr Ymgeisydd Ddatganiad Budd Bioamrywiaeth a Seilwaith Gwyrdd [\[APP-193\]](#) a grynodd ei ymagwedd at fudd net i fioamrywiaeth. Nododd ymateb yr Ymgeisydd i Q1.18.3 [\[REP3-062\]](#) y byddai'r plannu a amlinellir yn yr oLEMP yn creu coridorau gwyrdd newydd a/neu'n gwella coridorau gwyrdd ac yn gwella'r cysylltedd cyffredinol rhwng cynefinoedd a gwydnwch y cynefinoedd hyn.
- 4.5.28. Argymhellodd ymateb LIC i ExQ1 [\[REP3-081\]](#) gyfnod ôl-ofal hirach o 10 i 12 mlynedd. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai ei gyfnod 5 mlynedd yn ddigonol i'r plannu sefydlu a nododd gysail y DCO a wnaed ar gyfer fferm wynt alltraeth gyfagos Awel y Môr.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.5.29. Mae'r Datganiadau Tir Cyffredin (SoCG) terfynol gyda:

- DCC [\[REP7-109\]](#);

- CCBC [\[REP7-110\]](#); a
- CNC (C) [\[REP7-095\]](#)

yn dangos y cytunwyd ar faterion ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir. Fodd bynnag, mae SoCG DCC a CCBC hefyd yn cynnwys adran ar wahân ar gyfer materion coedyddiaeth sy'n nodi:

- na chytunwyd ar ymgysylltu cyn-ymgeisio (ond nid yw'n berthnasol);
- na ellir asesu effeithiau'r ffordd gludo os na ddangosir ei llwybr mewn perthynas â'r data coed (ni chytunwyd ar hyn, ond nid yw'n berthnasol); ac
- fe allai'r ffordd gludo dresmasu ar draws y lleiniau clustogi diogelu coed ar gyfer dwy goeden hynod benodol (ni chytunwyd ar hyn).

O ran materion yn ymwneud â'r ffordd gludo, mae'r ExA o'r farn bod digon o reolaeth drwy'r mesurau a sicrhau yn y dDCO. Mae Gofyniad 9 Cod Ymarfer Adeiladu yn sicrhau na chaiff unrhyw waith ar y tir ddechrau hyd nes bod cod ymarfer adeiladu ar gyfer y cam hwnnw wedi cael ei gyflwyno i'r awdurdod cynllunio perthnasol a'i gymeradwyo ganddo'n ysgrifenedig (sydd hefyd yn cynnwys y datganiad dull coedyddiaeth).

- 4.5.30. Mae'r ExA yn fodlon bod mesurau lliniaru priodol yn cael eu sicrhau o dan ddarpariaethau R9, R12 ac R13 yn y dDCO [\[AS-036\]](#). Mae pwysigrwydd rhwydweithiau ecolegol ac adfer natur yn bodloni adran 6.4 PPW ac mae'r gymhareb ailblannu coed arfaethedig o 3:1 yn bodloni anghenion PPW (adran 6.4.42). Mae Tabl 1-1 Ymagwedd fesul cam Prosiect Gwynt Alltraeth Mona at fuddion bioamrywiaeth [\[APP-193\]](#) yn dangos sut yr ystyriodd bolisi PPW ar gynnal a gwella bioamrywiaeth ac yn rhestru mesurau allweddol a ymgorfforwyd yn y Datblygiad Arfaethedig, gyda chamau 2 i 4 yn fesurau a sicrhau yn y dDCO.
- 4.5.31. Ar gyfer y cyfnod ôl-ofal, mae R8 yn y dDCO yn mynnu pum mlynedd ar gyfer gweithredu a chynnal a chadw tirwedd. Mae mesurau ychwanegol wedi'u cynnwys yn yr oLEMP [\[REP7-085\]](#) ar gyfer monitro a rheoli am 15 mlynedd o leiaf (ac, os yw'n berthnasol, gyda gofynion trwyddedu lliniaru EPS) ar gyfer cynefinoedd a grëwyd neu a wellwyd i lliniaru ecoleg. Ym mlwyddyn 15, byddai adolygiad yn cael ei gynnal o drefniadau monitro a rheoli ecoleg sy'n cynnwys rhanddeiliaid perthnasol. Mae'r ExA yn fodlon ar yr ymagwedd hon.

CASGLIADAU

- 4.5.32. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd, a'i fod yn cyd-fynd ag Adrannau 4.3, 4.6 a 5.4 NPS EN-1.
- 4.5.33. Mae'r ExA yn fodlon y byddai unrhyw effeithiau a amlygwyd, naill ai ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd, ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy'r bwriad i weithredu'r Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg a'r Cod Ymarfer Adeiladu (sy'n cynnwys datganiadau dull, cynlluniau a phrotocol). Byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy gyflwyno cod ymarfer adeiladu terfynol, a sicrhau gan R9 y dDCO, a'r cynllun rheoli tirwedd ac ecoleg terfynol (a sicrhau trwy Ofyniad 12). Mae'r ExA yn fodlon bod yr oLEMP yn mynnu trwyddedau lliniaru EPS ar gyfer madfallod dŵr cribog, pathewod ac ystlumod, a thrwydded moch daear ar gyfer unrhyw frochfeydd moch daear yr effeithir arnynt, ac na fyddai mesurau lliniaru ar ffurf croesfannau di-ffos yn achosi unrhyw effeithiau arwyddocaol ar SoDdGAau. Mae'r ExA o'r farn bod llain glustogi 15m o leiaf rhwng coetir hynafol ac ardaloedd adeiladu, gan gynnwys croesfannau di-ffos, yn fesur lliniaru digonol ar gyfer coetir hynafol.

- 4.5.34. Er y cydnabyddir y byddai effeithiau niweidiol bach ar rai cynefinoedd a rhywogaethau a warchodir yn ystod adeiladu a datgomisiynu, byddai'r rhain yn fyrhoedlog. Yn ystod y cam gweithredol, mae'r ExA o'r farn y byddai mesurau lliniaru digonol yn cael eu rhoi ar waith i sicrhau na fyddai unrhyw effeithiau gweddilliol arwyddocaol ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir.
- 4.5.35. Yng Nghymru, mae NPS EN-1 yn cydnabod Budd Net i Fioamrywiaeth. Nid yw'r dull hwn yn defnyddio metrig; yn hytrach, mae wedi'i seilio ar y syniad y dylai datblygiad adael bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau mewn cyflwr gwell nag o'r blaen. Mae'r ExA o'r farn bod ystod o fesurau lliniaru a gwella'r Datblygiad Arfaethedig yn helpu i gyflawni'r syniad hwn ac yn bodloni NPS EN-1.
- 4.5.36. Mae asesiad yr Ymgeisydd o ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru yn Adrannau 4.3 a 5.4 NPS EN-1. O ran bioamrywiaeth, mae'r ExA yn fodlon bod Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Penderfyniadau) 2010 wedi cael eu bodloni'n ddigonol. Mae'r ExA hefyd yn nodi'r ddyletswydd i "gynnal a gwella bioamrywiaeth" yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae'r ExA o'r farn bod y Cais yn gyson â'r amcan hwnnw a bod yr Adroddiad hwn, ynghyd â'r ES, yn ystyried bioamrywiaeth yn ddigonol i roi arweiniad i'r SoS, yn hyn o beth.
- 4.5.37. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad fod darpariaethau perthnasol polisi sy'n gysylltiedig â PPW ar gyfer bioamrywiaeth a rhwydweithiau ecolegol wedi cael eu bodloni ac na fyddent yn arwain at golli cynefinoedd na phoblogaethau rhywogaethau i raddau sylweddol.
- 4.5.38. Fodd bynnag, o ystyried y byddai'r coetir ynn wrth safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael ei golli'n barhaol ac y byddai 550m o wrychoedd presennol yn cael eu colli, yn ogystal ag effeithiau niweidiol dros dro ar rai cynefinoedd a rhywogaethau yn ystod adeiladu, daw'r ExA i'r casgliad fod gan effeithiau ar ecoleg a bioamrywiaeth ar y tir ychydig o bwys negyddol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

4.6. PERYGL LLIFOGYDD AC ANSAWDD DŴR

CYFLWYNIAD

- 4.6.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd ac ansawdd dŵr, gan gynnwys goblygiadau'r newid yn yr hinsawdd o ran perygl llifogydd a chydymffurfio â'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (WFD) mewn perthynas â dyfroedd atraeth. Ystyrir ei oblygiadau i gydymffurfio â'r WFD mewn perthynas â dyfroedd arfordirol ac aberol ym Mhennod 5.9 yr Adroddiad hwn.
- 4.6.2. Ystyrir effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddŵr daear, cyflenwadau dŵr preifat, a Physgodfa Frithyll Tan-y-Mynydd ym Mhennod 4.3 yr Adroddiad hwn.
- 4.6.3. Wrth ystyried perygl llifogydd ac ansawdd dŵr, mae'r Awdurdod Archwilio (ExA) wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 5.8 a 5.16;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adran 2.3;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac

- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys y polisiau perthnasol ym Mholisi Cynllunio Cymru (PPW 12) a Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 15: Datblygu a Pherygl o Lifogydd.

Y CAIS

4.6.4. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd ac ansawdd dŵr yn y canlynol:

- Pennod 2 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 3): Hydroleg a pherygl llifogydd [\[APP-065\]](#) a oedd hefyd yn cyfeirio at wybodaeth a gynhwyswyd yn y canlynol:
 - Atodiad 2.1 yr ES (Cyfrol 7): Asesiad o ganlyniadau llifogydd [\[APP-117\]](#);
 - Atodiad 2.2 yr ES (Cyfrol 7): Cyrsiau dŵr wyneb a pharthau llifogydd CNC [\[APP-118\]](#);
 - Atodiad 2.3 yr ES (Cyfrol 7): Trwyddedau tynnu dŵr wyneb, cydsyniadau gollwng a digwyddiadau llygru [\[APP-119\]](#); ac
 - Atodiad 2.4 yr ES (Cyfrol 7): Asesiad dŵr wyneb a dŵr daear y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr [\[APP-120\]](#).

Gwaelodlin

4.6.5. Amlinellodd Adran 2.3 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#) sut oedd yr Ymgeisydd wedi sefydlu'r amgylchedd sylfaenol ar gyfer ei asesiad o effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar hydroleg a pherygl llifogydd. Amlygodd Tabl 2.7 yr Adran honno yr effeithiau posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad yn ystod camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Ymhlith pethau eraill, roedd yn cynnwys: mwy o ddŵr wyneb ffo o arwynebau dros dro anathraidd; cyrsiau dŵr wedi'u culhau neu eu sianelu; a difrod i'r seilwaith draenio a chyflenwi dŵr yn Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona (MODA). Cyflwynwyd effeithiau a hepgorwyd o'r asesiad, oherwydd ni ystyriwyd eu bod yn arwyddocaol, yn Nhabl 2.8, ynghyd â'r cyfiawnhad cysylltiedig.

4.6.6. Dangosodd Ffigur 2.1 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#) yr ardal astudio hydroleg a pherygl llifogydd a ddefnyddiwyd ar gyfer yr asesiad. Roedd yn canolbwyntio ar ardaloedd tua'r tir o Benllanw Cymedrig y Gorllanw (MHWS) lle'r oedd effeithiau posibl ar dderbynyddion hydrolegol a pherygl llifogydd yn fwyaf tebygol, ac roeddent yn cynnwys:

- meddiannu'r MODA dros dro neu'n barhaol yn ystod camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig;
- derbynyddion dŵr wyneb a derbynyddion perygl llifogydd wedi'u lleoli o fewn 250m o'r MODA. Tybiwyd bod y llain glustogi 250m yn briodol ar gyfer casglu data o ystyried y Parth Dylanwad (Zol) tebygol wrth dderbynyddion hydrolegol. Dewiswyd y llain glustogi hefyd i amlygu unrhyw dderbynyddion, asedau neu seilwaith presennol a allai fod yn agored i berygl llifogydd dros dro o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig; a
- derbynyddion perygl llifogydd wedi'u lleoli o fewn 1km o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Dewiswyd y llain glustogi 1km yn bennaf i amlygu unrhyw dderbynyddion, asedau neu seilwaith presennol a allai fod yn agored i berygl llifogydd o ganlyniad i seilwaith parhaol sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig.

4.6.7. Casglwyd gwybodaeth am hydroleg a pherygl llifogydd yn yr ardal astudio trwy adolygiad bwrdd gwaith o astudiaethau a setiau data presennol a amlinellwyd yn

Nhabl 2.9: Crynodeb o adroddiadau bwrdd gwaith allweddol ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#). Nid oedd adolygiad o'r adroddiadau bwrdd gwaith hynny, gwybodaeth sydd ar gael yn gyhoeddus a cheisiadau am wybodaeth (fel y manylir yn Nhabl 2.9) wedi amlygu unrhyw gyrsiau dŵr wyneb dynodedig o fewn yr ardal astudio hydroleg a pherygl llifogydd.

Mesurau lliniaru a monitro

- 4.6.8. Mabwysiadwyd sawl mesur – prif fesurau (sy'n rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) – yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig i leihau'r potensial ar gyfer effeithiau ar hydroleg a pherygl llifogydd; gweler Tabl 2.20 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3). Byddent yn cael eu sicrhau gan Atodlen 2, Gofynion (R) 5, 9, 18 a 21 y dDCO a gyflwynwyd gyda'r Cais [\[APP-023\]](#) ac roeddent yn cynnwys:
- Y Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) [\[APP-212\]](#) a fyddai'n cynnwys cynlluniau rheoli manwl:
 - Cynllun Ymateb i Olyngiadau ac Argyfyngau a fyddai'n cynnwys mesurau atal llygredd a chynllun ymateb i argyfwng ar gyfer damweiniau a gollyngiadau;
 - Cynllun Rheoli Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu a fyddai'n amlinellu'r dulliau ar gyfer rheoli dŵr wyneb ffo a dŵr daear, i warchod yr amgylchedd lleol a derbynyddion sensitif a chynnwys mesurau i atal llifogydd dŵr wyneb yn ystod adeiladu;
 - Cynllun Rheoli Llifogydd a fyddai'n mynd i'r afael â gweithgareddau cefnogi adeiladu ar y traeth;
 - Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir a fyddai'n cynnwys manylion dylunio ar gyfer lleoliad pob croesfan cwrs dŵr; a
 - Datganiad Dull Adeiladu Glanfa a fyddai'n cynnwys mesurau i gynnal yr amddiffyniad presennol rhag llifogydd trwy osgoi creu llwybr newydd ar gyfer llifddwr trwy dwll turio a dwythellau'r ceblau allforio alltraeth (e.e. selio pen y dwythellau).
 - Y Strategaeth Rheoli Draenio Gweithredu amlinellol (oODMS).
 - Manylion y gwaith ar yr is-orsaf ar y tir a fyddai'n cynnwys gwasanaethau arfaethedig a phresennol ar ben ac o dan y tir, gan gynnwys draenio.

Asesiad o effeithiau

- 4.6.9. Amlygwyd effeithiau posibl ar berygl llifogydd a hydroleg, yn ystod camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, yn Adran 2.7 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#). Roedd y rhain yn cynnwys, ymhlith eraill, mwy o berygl llifogydd yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir o ganlyniad i ddargyfeirio'r cwrs dŵr arferol a dŵr wyneb ffo ychwanegol yn ystod ei gweithredu, a difrod i'r system draenio cae bresennol a phibellau dŵr presennol.
- 4.6.10. Daethpwyd i'r casgliad y byddai pob effaith bosibl ar berygl llifogydd a hydroleg naill ai'n effaith ddibwys neu'n effaith niweidiol fach, nad yw'r naill na'r llall yn arwyddocaol o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA). At ei gilydd, daethpwyd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw effeithiau arwyddocaol yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw na datgomisiynu pan fyddai'r mesurau lliniaru wedi cael eu rhoi ar waith. Yn unol â hynny, ni ystyriwyd bod angen monitro hydroleg a pherygl llifogydd i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o effeithiau ac ni chynigiwyd hynny.

4.6.11. Roedd Adran 2.8 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#) yn cynnwys asesiad o effeithiau cronol (CEA) a ystyriodd yr effaith sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig ynghyd â phrosiectau a chynlluniau eraill a amlygwyd yn Nhabl 2.21 yr Adran honno. Unwaith eto, byddai'r effaith ragfynedig yn effaith ddibwys neu'n effaith niweidiol fach, a daethpwyd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw effeithiau cronol arwyddocaol ochr yn ochr â phrosiectau/ cynlluniau eraill.

4.6.12. Gan na amlygwyd unrhyw effeithiau trawsffiniol posibl ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 3), Adran 2.10, ni chynigiwyd mesurau lliniaru ychwanegol.

Asesiad WFD

4.6.13. Cynhaliodd yr Ymgeisydd asesiad WFD o fewn Atodiad 2.4 yr ES (Cyfrol 7) [\[APP-120\]](#) ar gyfer elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig. Daeth i'r casgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio â gofynion yr WFD ac na fyddai'n peryglu'r amcanion ar gyfer y cyrff dŵr perthnasol nac yn peryglu amcanion yr ardal warchodedig.

Asesiad o Ganlyniadau Llifogydd (FCA)

4.6.14. O ganlyniad i faint a lleoliad y MODA, cynhaliwyd FCA penodol i safle yn unol â'r canllawiau yn NPS EN-1, PPW 12 a TAN 15. Fe'i cynhwyswyd yn Atodiad 2.1 yr ES (Cyfrol 7) [\[APP-117\]](#). Ystyriodd yr FCA Barthau Llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) sy'n cyfeirio at debygolrwydd llifogydd o afonydd a'r môr mewn blwyddyn benodol, gan dybio nad oes unrhyw amddiffynfeydd ar waith ac yn cynnwys y newid yn yr hinsawdd. Canolbwyntiodd yr FCA ar ardal y lanfa o fewn parth llifogydd 3/Parth C2 a'r seilwaith parhaol wrth yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.

4.6.15. O ran perygl llifogydd presennol, canfu'r FCA fod mwyafrif y MODA o fewn Parth Llifogydd 1 a Pharthau A a B. Roedd y parth rhynglanwol o fewn Parth Llifogydd 2 a Pharth Llifogydd 3 a Pharthau C1 ac C2. Pennodd yr Ymgeisydd y byddai prif berygl llifogydd i'r MODA yn dod o ffynonellau llifogydd llanw.

4.6.16. Asesodd y gwaith modelu llifogydd y dibynnodd yr Ymgeisydd arno sut byddai dyfnderoedd a hyd a lled llifogydd posibl yn esblygu yn sgil y newid yn yr hinsawdd; gydag allbynnau modelu llif ar gyfer y presennol a senarios 2117, Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#), paragraff 2.3.8.19. Cydnabu'r senario gwaelodlin yn y dyfodol y byddai'r brif effaith yn gysylltiedig ag effeithiau posibl y newid yn yr hinsawdd, a allai effeithio ar gyfraddau brig llif afonydd, dwysedd glawiad a lefel y môr yn y dyfodol. Rhoddwyd crynodeb o lwfansau posibl y newid yn yr hinsawdd yn Nhabl 2.13, Tabl 2.14 a Thabl 2.15 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3).

4.6.17. Ystyriodd yr Ymgeisydd llifogydd llanw a mesurau lliniaru arfaethedig yn yr FCA [\[APP-117\]](#), paragraffau 4.1.6.4 i 4.1.6.25 yn y drefn honno.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

4.6.18. Roedd y materion a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad yn cynnwys:

- Yr angen am fesurau lliniaru i fynd i'r afael â dŵr ffo a gollyngiadau adeiladu;
- Effaith y Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir; ac
- Effaith y Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd yn ardal Croesffordd Penrefail.

Mesurau lliniaru i fynd i'r afael â dŵr ffo a gollyngiadau adeiladu

- 4.6.19. Mynegodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) a Chyngor Sir Ddinbych (DCC) [\[REP1-049\]](#) bryderon ynglŷn â'r angen am fesurau lliniaru ychwanegol i fynd i'r afael â dŵr ffo a gollyngiadau adeiladu. Cyngorodd yr Ymgeisydd [\[REP2-085\]](#), REP1.049.76, yn ogystal â'r dogfennau rheoli a fyddai'n cael eu sicrhau gan R9 ei dDCO terfynol [\[AS-036\]](#), fod darpariaethau cysylltiedig y Cynllun Rheoli Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol [\[REP6-046\]](#) yn amlinellu gosod mesurau draenio dŵr wyneb.
- 4.6.20. Nododd SoCGau CCBC a DCC gyda'r Ymgeisydd [\[REP7-110\]](#) a [\[REP7-109\]](#), yn unigol, heblaw am un pwynt na chytunwyd arno ond nad yw'n berthnasol yn ymwneud ag ymgynghori cyn-ymgeisio, y daethpwyd i gytundeb ar yr holl faterion yn ymwneud â hydroleg a pherygl llifogydd.

Yr is-orsaf arfaethedig ar y tir

- 4.6.21. Dywedodd Ysgutorion y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig (y cyfeirir atynt o hyn ymlaen fel Ystad Cefn) [\[RR-082\]](#) y byddai effeithiau posibl yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r gwaith peirianegol cysylltiedig, a oedd yn cynnwys newid y cwrs dŵr, yn arwain at newidiadau i'r llifoedd dŵr tanddaearol naturiol. Fe allai hyn arwain at dir o ansawdd gwaeth o amgylch tir Ystad Cefn. Roeddent o'r farn nad oedd mesurau lliniaru wedi derbyn sylw'n ddigonol.
- 4.6.22. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) drwy ddweud y byddai dargyfeiriad y cwrs dŵr arferol wrth yr is-orsaf ar y tir yn cael ei ddylunio (o leiaf) â'r un dimensiynau â'r cwrs dŵr presennol er mwyn sicrhau bod cyfeintiau presennol y llif dŵr yn cael eu cynnal. Byddai dyluniad manwl y dargyfeiriad i'r cwrs dŵr yn cyd-fynd â'r oODMS [\[REP6-069\]](#), a sicrheir gan R18 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). Gyda mesurau lliniaru o'r fath ar waith, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai effaith y cynnydd mewn perygl llifogydd yn sgil dargyfeirio'r cwrs dŵr arferol yn arwyddocaol [\[REP7-041\]](#).
- 4.6.23. Gofynnwyd i Ystad Cefn [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.25, i ba raddau yr oedd ymateb yr Ymgeisydd i'w RR wedi mynd i'r afael â'i bryderon. Yn ei gyflwyniad erbyn D3 [\[REP3-117\]](#), nid oedd wedi ymwneud â thystiolaeth yr Ymgeisydd ynglŷn â'i bryderon ynghylch effaith y Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd, na'i gwrthbrofi. Ymdrinnir â'i bryderon ynghylch dŵr daear ym Mhennod 4.2 yr Adroddiad hwn.
- 4.6.24. Roedd Mr M Hussey a Mrs M Hussey [\[REP1-086\]](#) yn pryderu bod dŵr yn dueddol iawn o gronni ar safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ac er y gallai fod modd ei hadeiladu o safbwynt peirianegol, byddai creu dros 14 erw o dir anathraidd a ffordd fynediad barhaol 6 i 8m o led yn gwaethygu materion ymhellach i'r gogledd-ddwyrain, tuag at ardaloedd tir is, gan gynnwys tiroedd lle nad oes seilwaith presennol.
- 4.6.25. Cydnabu'r Ymgeisydd [\[REP7-112\]](#) y byddai ardal leol o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir mewn perygl isel o lifogydd dŵr wyneb. Fodd bynnag, amlinellwyd mesurau lliniaru priodol yn Atodiad 2.1 yr ES (Cyfrol 7) [\[APP-117\]](#) i gyd-fynd ag NPS EN-1 paragraffau 5.8.7 i 5.8.9.
- 4.6.26. Roedd Pennod 2 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-065\]](#) yn cynnwys asesiad o'r posibilrwydd o berygl uwch o lifogydd yn deillio o ddŵr wyneb ffo ychwanegol yn ystod gweithredu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, a daeth i'r casgliad na fyddai perygl uwch o ganlyniad i ymgorffori'r mesurau lliniaru a amlinellir yn Nhabl 2.20. Amlinellodd yr oODMS

[[REP6-068](#)] y mesurau manwl y byddai'r Ymgeisydd yn eu rhoi ar waith i ddelio â dŵr ffo wyneb o safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, gan gynnwys digon o le i arafu dŵr ar gyfer digwyddiad storm achos gwaethaf 1 mewn 100 mlynedd ynghyd â'r newid yn yr hinsawdd. Yn y pen draw, byddai darpariaethau draenio'n cael eu hamlinellu mewn cytundeb â'r Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol a/ neu'r Corff Cymeradwyo Systemau Draenio Cynaliadwy (SuDs) perthnasol. Byddai R18 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [[AS-036](#)] yn sicrhau bod y Strategaeth derfynol gymeradwy yn cael ei gweithredu.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.6.27. Am y rhesymau a amlinellwyd uchod, gan gynnwys mesurau lliniaru a amlygwyd ac a sicrhawyd, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effeithiau niweidiol arwyddocaol ar berygl llifogydd wrth ac yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir.

Ardal Croesffordd Penrefail

- 4.6.28. Mynegodd Mrs S Neil [[RR-078](#)], [[REP3-116](#)] a [[REP6-152](#)] a Ms R Face bryderon tebyg, penodol i ardal, ynglŷn â hydroleg a llifogydd.
- 4.6.29. Erbyn Dyddiad Cau (D) 6 [[REP6-150](#)], ymhelaethodd Ms Face ar bryderon a fynegwyd yn ei RR [[RR-068](#)] ac yn ei hymateb [[REP3-112](#)] i gwestiwn gan yr ExA [[PD-013](#)], ExQ1.8.2. Gwnaeth gyflwyniadau manwl ynglŷn â nifer o ffynhonnau yr ofnai y byddai'r drilio sy'n gysylltiedig ag adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig yn eu hatal yn barhaol neu'n cael effaith niweidiol arnynt. Gofynnodd a ellid mynnu bod yr Ymgeisydd yn gosod gorsaf bwmpio wrth safle newydd y ffynnon wedi'i dargyfeirio, a'i chynnal am byth, fel y gellid adfer y cwrs dŵr yn ei lleoliad presennol. Awgrymodd Ms Face ddiwygiadau i Derfynau'r Gorchymyn hefyd er mwyn osgoi'r effeithiau niweidiol a amlygwyd ganddi.
- 4.6.30. Adolygodd yr Ymgeisydd [[REP7-129](#)] lle yr amlinellwyd ei asesiad o berygl llifogydd yn ei dystiolaeth a gwrthbrofodd y sylwadau helaeth a manwl a gyflwynwyd gan Ms Face. Cynghorodd yr Ymgeisydd ei fod wedi nodi:
- presenoldeb ffynhonnau bach ar ddyfnder bas yng nghyffiniau llain 06-097 a'r B5381. Fodd bynnag, nid oedd union leoliad y ffynnon y cyfeiriodd Ms Face ati wedi'i amlygu ar fapiau'r Arolwg Ordans ac nid oedd mynediad wedi'i ganiatáu i lain 06-097;
 - tarddiad dŵr wrth yr eiddo ar lain 06-908 ar ochr ogleddol y B5381 yr oedd o'r farn ei fod yn cynrychioli un o'r llifoedd ffynnon yr oedd Ms Face yn cyfeirio ato;
 - a
 - nodweddion ffynnon yng nghyffiniau llain 06-097.
- 4.6.31. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai lleoliad y cyrsiau dŵr yn cael ei gadarnhau yn ystod y cam dylunio manwl a, lle y bo'n briodol, byddai asesiad risg hydroddaearegol yn cael ei gynnal a byddai'r groesfan ddi-ffos arfaethedig yn cael ei dylunio i leihau effeithiau arnynt gymaint â phosibl, yn unol â'r ymrwymiad yn y Cynllun Rheoli Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol (OCSWDMP) [[REP6-046](#)]. Byddai'r datganiad dull ar gyfer croesfannau yn cael ei ddarparu yn y Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir terfynol, sy'n rhan o'r CoCP, a fyddai'n cael ei sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [[AS-036](#)].
- 4.6.32. Ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon Mr Neil yn benodol yn [[PDA-008](#)], [[REP4-054](#)], [[REP4-076](#)] a [[REP7-131](#)]. Yn ogystal â'r cyflwyniad D7 a grybwyllwyd uchod, ymdriniodd yr Ymgeisydd â phryderon Ms Face yn [[PDA-008](#)] a [[REP4-075](#)] hefyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.6.33. Mae'r ExA wedi asesu effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig yn seiliedig ar y dogfennau perthnasol yn Llyfrgell yr Archwiliad, gan gynnwys y Cynllun Gwaith (Ar y Tir) [REP6-006], dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036] a'r Cynllun Rheoli Mynediad i Briffyrdd amlinellol [REP6-062].
- 4.6.34. Mae cyflwyniadau Partïon â Buddiant a/ neu Bartïon yr Effeithir Arnynt ynglŷn ag achos yr Ymgeisydd dros hawliau y mae'n bwriadu eu caffael mewn tir yn cael eu hystyried ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn.
- 4.6.35. O ystyried y mesurau lliniaru a gynigiwyd yn y gyfres o gynlluniau rheoli sy'n rhan o'r oCoCP ac y byddai eu cymeradwyaeth, yn amodol ar ymgynghoriad â CNC (C), a'u gweithrediad yn cael eu sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036], nid yw'r ExA wedi'i ddarbwylllo bod pryderon Ms Face a Mr Neil yn pwysu yn erbyn y Datblygiad Arfaethedig.

Y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (WFD)

- 4.6.36. Ymatebodd yr Ymgeisydd yn gadarnhaol [REP4-040] i feirniadaeth gan CNC (C) [RR-011] a'r Cynghorau [REP1-049] ynghylch absenoldeb gwybodaeth sylfaenol am geomorffoleg afonol cyrsiau dŵr arferol y gallai'r broses o adeiladu neu weithredu'r Datblygiad Arfaethedig effeithio arnynt. Cofnododd Tabl 1.6 Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) yr Ymgeisydd gyda CNC (C) [REP7-094] yr holl faterion sy'n ymwneud â hydroleg a pherygl llifogydd, gan gynnwys cydymffurfio â'r WFD, fel y cytunwyd.
- 4.6.37. Dangosodd SoCGau CCBC a DCC gyda'r Ymgeisydd [REP7-110] a [REP7-109], yn unigol, y daethpwyd i gytundeb ar gydymffurfio â'r WFD.

Ystyriaeth yr ExA

- 4.6.38. O ran cydymffurfio â gofynion yr WFD, mae'r ExA wedi adolygu Asesiadau Cydymffurfio â'r WFD yr Ymgeisydd ac wedi ystyried yr holl sylwadau a wnaed yn ystod yr Archwiliad. Mae'n fodlon y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio ag amcanion yr WFD ac na fyddai'n dirywio statws unrhyw gyrff dŵr perthnasol yr WFD.

CASGLIADAU

- 4.6.39. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar ofynion yr WFD, ac y byddai'n eu bodloni, gan roi ystyriaeth benodol i ddyfroedd arfordirol ac aberol yn unol ag Adran 5.16 NPS EN-1.
- 4.6.40. Cynhaliwyd FCA penodol i safle yn unol ag Adran 5.7 NPS EN-1, PPW a TAN 15. Cymhwyswyd y prawf cyfiawnhad, a amlinellir yn TAN 15, i'r rhan o'r MODA sydd wedi'i lleoli yn y parth rhynglanwol o fewn Parth C2. Mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd bod y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni'r gofynion polisi a bod canlyniadau posibl digwyddiad llifogydd wedi cael eu hystyried. Byddai mesurau lliniaru a gynhwyswyd yn yr asesiad yn cael eu sicrhau gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036]. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni'r meini prawf yn TAN 15 ac yn cydymffurfio â'r prawf cyfiawnhad. Mae'n gyson â pharagraff 5.8.41 NPS EN-1.
- 4.6.41. Mae'r ExA yn nodi bod TAN 15: Datblygu, llifogydd ac erydu arfordirol wedi cael ei gyhoeddi ar 31 Mawrth 2025, ar ôl i'r Archwiliad orffen. Datganodd y Cyflwyniad i'r ddogfen honno ei bod yn disodli Nodyn Cyngor Technegol 14, a gyhoeddwyd ym

1998, a Nodyn Cyngor Technegol 15, a gyhoeddwyd yn 2004. Ni ddylai Cynlluniau Datblygu a phenderfyniadau cynllunio gyfeirio at y dogfennau hynny mwyach. Fodd bynnag, mae'r Datganiad Gweinidogol, a gyhoeddwyd ar yr un diwrnod, yn amlinellu darpariaethau trosiannol ar gyfer gweithredu'r TAN 15 newydd. Datganodd: "Bydd ceisiadau cynllunio sydd wedi'u cyflwyno a'u cofrestru cyn cyhoeddi'r TAN newydd yn parhau i gael eu hasesu yn erbyn y fersiwn flaenorol. Fodd bynnag, bydd angen i unrhyw gynnig datblygu, gan gynnwys y rhai nad ydynt eto wedi'u cofrestru gyda'r ACLI, ddefnyddio'r fersiwn newydd o'r TAN." Ar y sail hon, nid yw'r ExA yn rhoi llawer o bwys i'r TAN 15 a gyhoeddwyd yn ddiweddar.

- 4.6.42. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad cyffredinol yr Ymgeisydd yn ystyried yr holl effeithiau amgylcheddol posibl perthnasol mewn perthynas â pherygl llifogydd ac ansawdd dŵr, yn ystod camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, ar ei ben ei hun ac ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill, yn unol ag Adrannau 5.8 a 5.16 NPS EN-1.
- 4.6.43. Mae'r ExA wedi'i ddarbwyll y byddai effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar berygl llifogydd ac ansawdd dŵr, gan gynnwys rhagfynegiadau yn ymwneud â'r newid yn yr hinsawdd, yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy'r mesurau a gynhwysir yn y cynlluniau rheoli a'r datganiadau dull perthnasol sy'n rhan o'r oCoCP, a sicrhewr gan R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), a'r oODMS a sicrhewr gan R19 dDCO terfynol yr Ymgeisydd.
- 4.6.44. At ei gilydd, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol nac effeithiau cronol arwyddocaol ar berygl llifogydd ac ansawdd dŵr. Mae asesiad cysylltiedig yr Ymgeisydd wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru ac wedi bodloni profion polisi NPS EN-1, NPS EN-3 ac NPS-EN5.
- 4.6.45. Daw'r ExA i'r casgliad nad yw effeithiau ar berygl llifogydd ac ansawdd dŵr yn pwyso o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

5. MATERION ALLTRAETH

5.1. Y MORLUN AC ADNODDAU GWELEDOL

CYFLWYNIAD

5.1.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar y morlun a'r dirwedd a'i effeithiau gweledol, yn ymwneud ag adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r gwaith alltraeth. Ystyrir effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol sy'n ymwneud â'r gwaith ar y tir yn adran 4.1 yr Adroddiad hwn.

5.1.2. Wrth ystyried effeithiau ar y morlun a'r dirwedd ac effeithiau gweledol isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Troswaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.10;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiau perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) (2011) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin (2019);
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys Polisi Cynllunio Cymru (PPW 12).

Y CAIS

Cyflwyniad

5.1.3. Cynhwyswyd Asesiad o'r Effaith ar y Morlun, y Dirwedd a'r Effaith Weledol (SLVIA) yr Ymgeisydd ym Mhennod 8 yr ES (Cyfrol 2): Y morlun ac adnoddau gweledol [\[REP7-036\]](#). Darparwyd delweddau o'r morlun yn Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [\[APP-106\]](#) i [\[APP-112\]](#), ac fe'u diweddarwyd erbyn D4 [\[REP4-038\]](#) a [\[REP4-039\]](#). Disgrifiwyd y waelodlin morlun a gweledol yn Atodiad 8.3 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad Technegol Gwaelodlin Weledol – Datblygiad Alltraeth [\[APP-101\]](#).

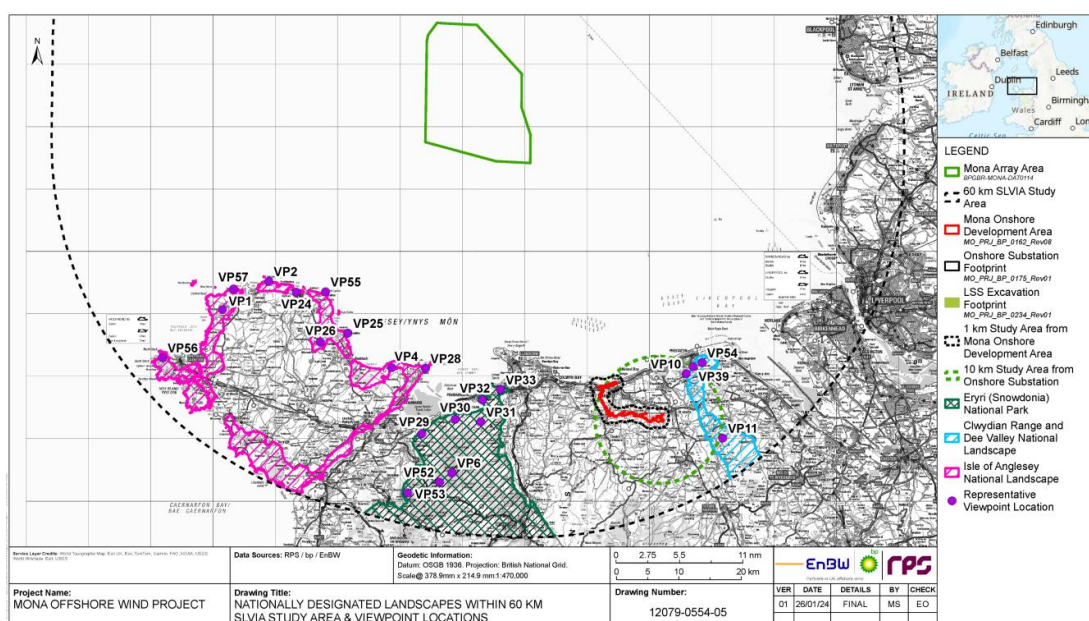
5.1.4. Yn rhan o SLVIA yr Ymgeisydd, cynhaliwyd asesiad manylach o effeithiau ar y morlun a'r dirwedd ac effeithiau gweledol ar gyfer tirweddau dynodedig ar y tir. Mae hyn wedi'i gynnwys yn Atodiad 8.5 yr ES (Cyfrol 6): Astudiaeth o dirweddau a ddynodwyd yn rhyngwladol ac yn genedlaethol [\[APP-105\]](#).

5.1.5. Roedd dogfennau ategol eraill yn cynnwys:

- Atodiad 8.1 yr ES (Cyfrol 6): Cyd-destun deddfwriaethol a pholisi cynllunio ar gyfer y morlun ac adnoddau gweledol [\[APP-099\]](#).
- Atodiad 8.2 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad technegol gwaelodlin cymeriad y morlun a'r dirwedd [\[APP-100\]](#).
- Atodiad 8.3 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad technegol gwaelodlin weledol – Datblygiad alltraeth Atodiad Rhan 1 [\[APP-102\]](#).
- Atodiad 8.3 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad technegol gwaelodlin weledol – Datblygiad alltraeth Atodiad Rhan 2 [\[APP-103\]](#).
- Atodiad 8.4 yr ES (Cyfrol 6): Methodoleg Asesu Effeithiau ar y Morlun, y Dirwedd ac Adnoddau Gweledol [\[APP-104\]](#).

Gwaelodlin

- 5.1.6. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn rhychwantu arwynebedd o oddeutu 300km². Byddai wedi'i leoli ym Môr Iwerddon, tua 18km i'r gogledd o safle fferm wynt alltraeth bresennol Gwynt y Môr, 14km o safle fferm wynt alltraeth Awel y Môr (AyM) a gydsyniwyd, a thua 42km o Ynys Manaw, 40km o arfordir gogledd-orllewin Lloegr, a 29km o'r pwynt agosaf ar y tir, sef Pwynt Lynas ar Dirwedd Cenedlaethol Ynys Môn (IoANL).
- 5.1.7. Ni fyddai elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig o fewn unrhyw ardal sy'n destun dynodiadau tirwedd rhyngwladol, cenedlaethol na rhanbarthol. Mae rhai tirweddau o fewn rhannau ar y tir yr ardal astudio wedi cael eu dynodi o ganlyniad i'w nodweddion arbennig. Dangosir y rhain yn Ffigur 28 isod ac maen nhw'n cynnwys Parc Cenedlaethol Eryri (ENP), IoANL, a Thirwedd Cenedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy (CRDVNL).

Ffigur 28: Tirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol o fewn ardal astudio 60km y SLVIA a lleoliadau golygfannau (ffynhonnell: Ffigur A.2 Atodiad 8.5 yr ES (Cyfrol 6) [APP-105])

- 5.1.8. Mae rhannau ar y tir yr ardal astudio hefyd yn cynnwys Arfordir Treftadaeth Gogledd Môn, sef ardal o forlin agored a heb ei ddatblygu o fewn IoANL.

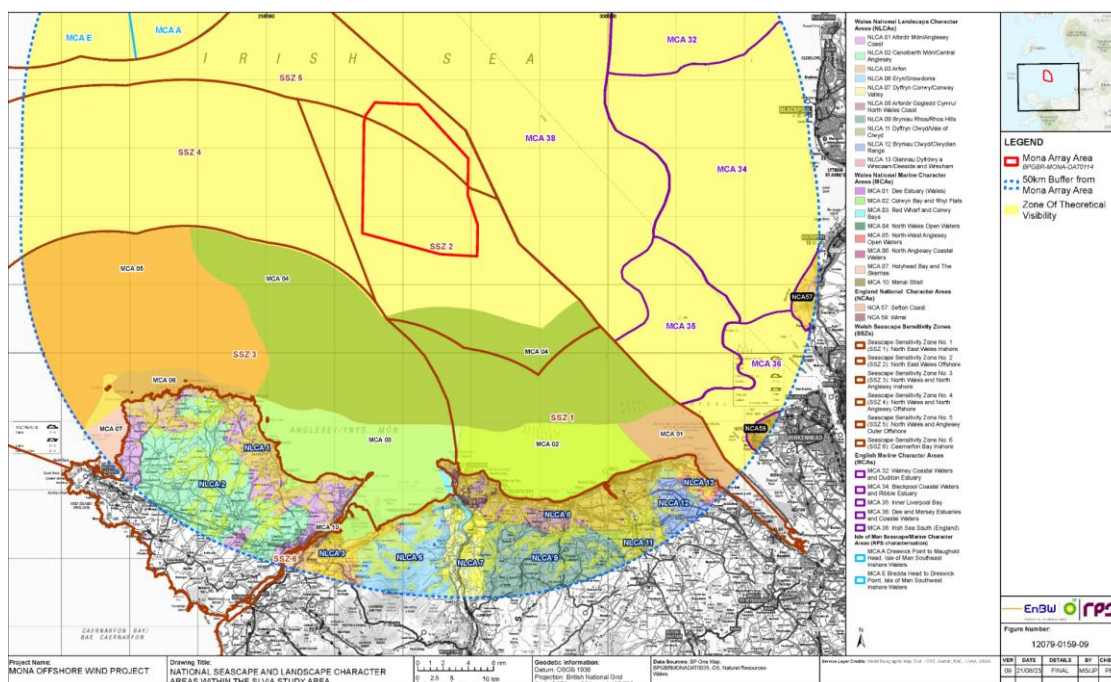
Cymeriad y morlun a'r dirwedd

- 5.1.9. Ystyriodd y SLVIA gymeriad y morlun ar lefel genedlaethol gan ddefnyddio Ardaloedd Cymeriad Morlun (SCAau), Parthau Sensitifrwydd Morlun (SSZau) Cymru, Ardaloedd Cymeriad Morol (MCAau) Cymru, ac Ardaloedd Cymeriad Morol Lloegr. Disgrifiwyd y rhain yn Atodiad 8.2 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad technegol gwaelodlin cymeriad y morlun a'r dirwedd [APP-100] ac fe'u dangosir yn Ffigur 29 isod. Byddai'r ardal arae alltraeth arfaethedig o fewn Parthau Sensitifrwydd Morlun SSZ 2 ac SSZ 5.
- 5.1.10. O ran SSZ 2, nododd y SLVIA: “Mae'r SSZ yn y môr agored gydag ymyl gogleddol fferm wynt alltraeth Gwynt y Môr ar ei gyrion deheuol a phlatfformau olew a nwy Douglas gerllaw. Y tu hwnt i hyn, tua'r de, ceir ffermydd gwynt alltraeth eraill ac arfordir gogledd-ddwyrain Cymru sy'n cynnwys morlin agored mawr, cymharol syth i'r dwyrain a morlin amfaeog gyda phentiroedd a thirffurf unigryw Pen y Gogarth i'r

gorllewin. Mae gan yr arfordir gyfran uchel o aneddiadau trefol sy'n canolbwyntio ar ddefnyddiau preswyl a thwristiaeth, gyda gwyliau carafán a thraeth i'r dwyrain a chyrchfannau Fictoraidd gyda phromenadau cysylltiedig i'r gorllewin yn bennaf".

5.1.11. O ran SSZ 5, nododd y SLVIA: "Mae'r ardal yn y môr agored o leiaf 44km oddi wrth arfordiroedd Ynys Môn, Gogledd Cymru a Phenrhyn Llŷn, er bod ymyl gogleddol yr SSZ wedi'i leoli oddeutu 22km o Ynys Manaw. I'r de-ddwyrain, ceir ffermydd gwynt alltraeth presennol Gwynt y Môr ac mae ardaloedd arâe eraill i'r gogledd-ddwyrain, gan gynnwys fferm wynt alltraeth Estyniad Walney a fferm wynt alltraeth Traeth Gorllewin Duddon. Mae gan Ynys Môn dopograffeg llwyfandir isel a morlin creigiog yn bennaf, ac mae Mynydd Caergybi yn fan uchel unigryw. Byddai datblygiad ar y môr yn ddiraddfa mewn golygfeydd yn bennaf. Mae golygfeydd uwch tua'r gogledd yn bosibl o arfordir gogledd Cymru ym Mhen y Gogarth a Mynydd Conwy. Mae gan Benrhyn Llŷn olygfeydd pen clogwyn i'r gogledd-ddwyrain tuag at ehangder de-orllewinol yr SSZ hefyd. Mae'r môr yn agored gyda llongau masnachol yn dod tua'r lan o'r SSZ hwn i borthladdoedd Mersi ac oddi wrthynt, ac mae fferiau'n dod o harbwr prysur Caergybi".

5.1.12. Ystyriwyd cymeriad y dirwedd ar lefel genedlaethol gan ddefnyddio Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol (NLCAu) Cymru, Ardaloedd Cymeriad Cenedlaethol (NCAu) Lloegr, a Mathau Cymeriad Tirwedd (LCTau) ac Ardaloedd Cymeriad Tirwedd (LCAu) Ynys Manaw. Darparodd yr Ymgeisydd asesiad cymeriad tirwedd lleol erbyn D4 [REP4-087], a asesodd ardaloedd cymeriad tirwedd a morlun lleol hyd at 60km oddi wrth yr ardal arâe alltraeth o fewn tirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol, gan gynnwys IoANL, ENP, a CRDVNL.

Ffigur 29: Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol o fewn ardal astudio SLVIA Mona (ffynhonnell: Ffigur 1.2 Atodiad 8.2 yr ES (Cyfrol 6) [APP-100])

Mesurau Iliniaru

5.1.13. Cynigiodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar y morlun, y dirwedd, ac adnoddau gweledol. Ymgorfforwyd y mesurau hyn yn nyluniad y prosiect ac fe'u hamlinellwyd yn Nhabl 8.18 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 2). Maen nhw'n cynnwys y canlynol:

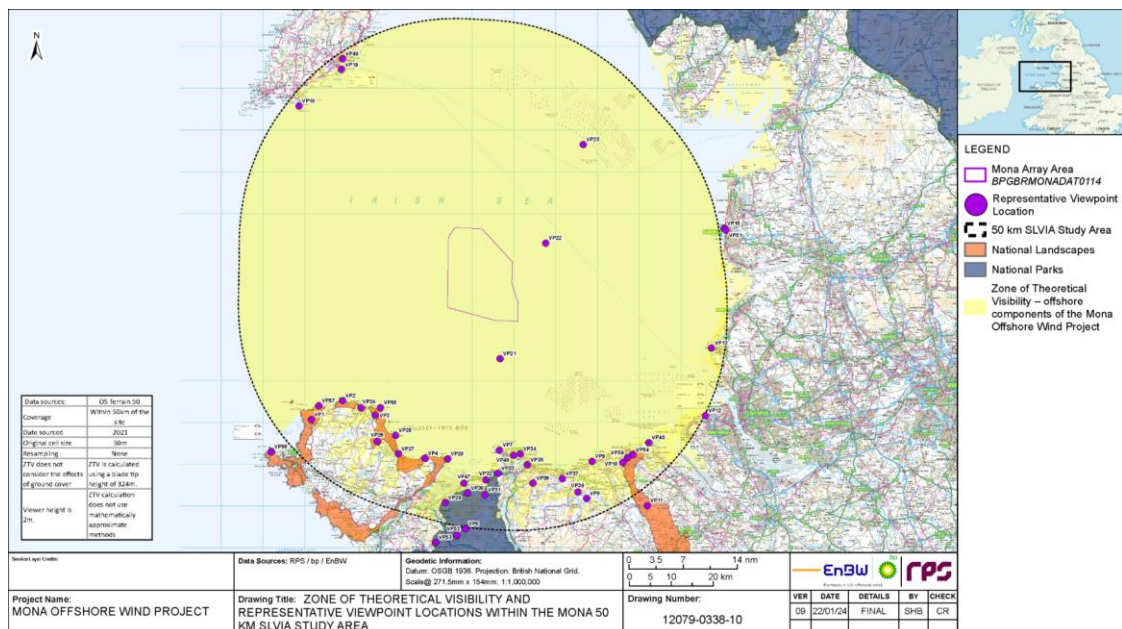
- Dewis paentio'r naselau, y llafnau a'r tyrau yn llwyd golau, sef y lliw gorau ar gyfer tyrbinau gwynt alltraeth i leihau effeithiau niweidiol ar forluniau a derbynyddion gweledol gymaint â phosibl. Byddai hyn yn cael ei sicrhau o dan Amod 14(1) y Drwydded Forol Dybiedig (DML) o fewn Atodlen 14 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) [AS-036].
- Gweithredu'r goleuadau rhybudd awyrennau ar y lefel dwysedd isaf a ganiateir. Pan fydd gwelededd yn dda, byddai'r goleuadau'n cael eu gweithredu ar lefel dwysedd o 200 candela, ac mewn tywydd gwael (e.e. niwl), fe allai'r lefel dwysedd gynyddu i 2000 candela. Byddai'r lefelau hyn yn cael eu sicrhau yng Ngofyniad 3(3) y dDCO.

5.1.14. Gan fod y mesurau'n rhan o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig, fe'u cynhwyswyd yn yr asesiad o effeithiau yn y SLVIA.

Asesiad

5.1.15. Esboniwyd methodoleg y SLVIA yn fanwl yn Atodiad 8.4 yr ES (Cyfrol 6): Methodoleg Asesu Effeithiau ar y Morlun, y Dirwedd ac Adnoddau Gweledol [APP-104]. Roedd y SLVIA yn cynnwys ardal astudio â radiws 50km o amgylch yr arâe alltraeth arfaethedig.

5.1.16. Byddai dau senario dylunio ar gyfer y tyrbinau arfaethedig, a ddisgrifiwyd yn Nhabl 3.5 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r prosiect [APP-050]. At ddibenion y SLVIA, defnyddiodd yr Ymgeisydd senario dylunio mwyaf (MDS) â nifer lai o dyrbinau talach, yr oedd yn credu eu bod yn fwy gweladwy na nifer fwy o dyrbinau llai o faint. Roedd yr MDS a aseswyd yn cynnwys 68 o dyrbinau unigol ag uchder mwyaf o 364m i flaen y llafn a diamedr rotor o 320m. Defnyddiwyd radiws yr ardal astudio a'r uchder i flaen y llafn i gynhyrchu parth gwelededd damcaniaethol (ZTV), yr amlygwyd nifer o dderbynyddion golygfan (VP) ynddo i asesu amwynder gweledol. Dangosir hyn yn Ffigur 30 isod.

Ffigur 30: Parth Gwelededd Damcaniaethol a lleoliadau golygfan cynrychioliadol o fewn ardal astudio 50km SLVIA Mona (ffynhonnell: Ffigur A.4 Pennod 8 yr ES (Cyfrol 6) [REP7-036])

- 5.1.17. Roedd y SLVIA yn cynnwys adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig a fyddai'n cael eu cynnwys yn ardal yr arâe. Canolbwyntiodd ar yr ardaloedd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio arnynt yn uniongyrchol trwy newidiadau ffisegol i'r adnodd morlun, ac yn anuniongyrchol trwy welededd y newidiadau hyn a allai effeithio ar gymeriad yr adnodd morlun a thirwedd ac amwynder gweledol yr ardal amgylchynol. Roedd hyn yn cynnwys asesu sensitifrwydd a maint yr effeithiau ar ardaloedd cymeriad morlun, ac amwynder gweledol grwpiau o dderbynyddion gweledol (fel pobl) a derbynyddion unigol sy'n cynnwys golygfannau cynrychioliadol.
- 5.1.18. Llywiwyd y SLVIA gan adolygiad o'r adnodd morlun, tirwedd a gweledol fel y mae'n bodoli ar hyn o bryd. Casglwyd data sylfaenol trwy astudiaeth ddesg (gweler Atodiad 8.2 yr ES (Cyfrol 6) [\[APP-100\]](#)) a thrwy waith maes a gynhaliwyd o fewn yr ardal astudio. Gwnaed hyn yn ystod cyfnodau gwelededd ffafriol, rhwng mis Mawrth 2022 a mis Tachwedd 2023, i ganiatáu ar gyfer amrywiadau tymhorol yr haf a'r gaeaf.
- 5.1.19. Cynhwyswyd cyfanswm o 57 o olygfannau cynrychioliadol yn y SLVIA. Disgrifiwyd y rhain yn Atodiad 8.3 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad Technegol Gwaelodlin Weledol – Datblygiad Alltraeth [\[APP-101\]](#). Ar gais yr ExA, cynhaliwyd mwy o waith i ddiweddarau ffotograffiaeth golygfannau ym mis Hydref 2024 ac fe'i darparwyd erbyn D4, [\[REP4-038\]](#) a [\[REP4-039\]](#).
- 5.1.20. Cynhaliodd yr Ymgeisydd y SLVIA yn bennaf yn unol â'r *Canllawiau ar gyfer Asesu Effeithiau ar y Dirwedd ac Effeithiau Gweledol: Trydydd Argraffiad, 2013* (GLVIA3) a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA). Ystyriwyd canllawiau a gyhoeddwyd gan yr Arolygiaeth Gynllunio, Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) (CNC (C)), a NatureScot, hefyd.

Asesiad o effeithiau

- 5.1.21. Wrth ystyried y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu, nid oedd y SLVIA wedi canfod unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar ardaloedd cymeriad morlun lleol, ardaloedd cymeriad tirwedd, grwpiau derbynyddion gweledol na golygfannau cynrychioliadol o fewn ardal astudio'r SLVIA.
- 5.1.22. Nid oedd yr astudiaeth o effeithiau ar dirweddau dynodedig wedi canfod unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar nodweddion arbennig tirweddau dynodedig o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun.
- 5.1.23. O ran lleoliad yr arâe alltraeth arfaethedig, canfuwyd effeithiau niweidiol mawr ac arwyddocaol ar SSZ 2 ac SSZ 5 yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu. Fodd bynnag, pan ystyriwyd SSZ 2 ac SSZ 5 gyda'i gilydd (gyda seilwaith alltraeth arall a ffermydd gwynt alltraeth gweithredol o fewn cymeriad sylfaenol y morlun ehangach), canfuwyd effaith niweidiol fach i gymedrol a heb fod yn arwyddocaol ar gymeriad morlun SSZ 2, ac effaith niweidiol fach a heb fod yn arwyddocaol ar SSZ 5 yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu.
- 5.1.24. O ran effeithiau cronol, amlygodd y SLVIA effeithiau cronol niweidiol cymedrol, ac felly arwyddocaol, yn ystod gweithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig ar olygfeydd o rannau uwch ENP, ynghyd â ffermydd gwynt alltraeth eraill arfaethedig ac a gydsyniwyd. O ganlyniad, amlygwyd effaith niweidiol gymedrol, ac felly arwyddocaol, ar nodwedd arbennig 'Llonyddwch ac Unigedd – Ardaloedd

Tawel'. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai'r effeithiau hyn yn peryglu'r rhesymau dros ddynodi ENP.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

5.1.25. Derbyniwyd y prif sylwadau a chyflwyniadau ynglŷn ag adnoddau morlun a thirwedd gan CNC (C) a Chyngor Sir Ynys Môn (IoACC). Ni dderbyniwyd unrhyw gyflwyniadau gan Gyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) (y cyfeirir atynt fel 'y Cyngorau') ynglŷn ag effeithiau ar y morlun ac effeithiau gweledol, ac ni wnaethant unrhyw sylwadau yn eu LIR.

5.1.26. Roedd gan CNC (C) ac IoACC sawl pryder ynglŷn â'r fethodoleg asesu a chasgliadau'r SLVIA. Felly, roedd y prif faterion a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- methodoleg y SLVIA;
- effeithiau ar nodweddion arbennig, cymeriad, amwynder gweledol, a lleoliadau Tirweddau Dynodedig IoANL, ENP a CRDVNL;
- lleoliad a gosodiad tyrbinau; a
- goleuadau rhybuddio awyrennau a'r effeithiau ar awyr dywyll.

Methodoleg y SLVIA

5.1.27. Mynegodd CNC (C) nifer o bryderon ynglŷn â methodoleg y SLVIA yn ei RR cychwynnol [[RR-011](#)], yn ystod ISH3 [[EV5-004](#) ac [EV5-005](#)] (cyfeiriwch at grynodedb o wrandawriad CNC, [[REP4-107](#)]), erbyn D4 [[REP4-105](#)], ac yn ei ddatganiad i gloi [[REP7-146](#)]. Roedd y pryderon yn ymwneud â'r canlynol:

- Defnyddio'r categori sensitifrwydd 'uchel iawn' ym matrices asesu'r SLVIA, yr oedd CNC (C) yn credu y byddai'n lleihau nifer y senarios lle y gallai effaith fod yn arwyddocaol yn yr asesiad; roedd y SLVIA yn cynnwys saith senario a allai fod yn arwyddocaol o gymharu â 18 senario heb fod yn arwyddocaol, lle y byddai 15 senario arwyddocaol a 15 senario heb fod yn arwyddocaol yn nodweddiadol.
- Bod y trothwy yn y SLVIA ar gyfer derbynyddion sensitifrwydd uchel iawn wedi'i osod yn rhy uchel (ar gyfer tirweddau a ddynodwyd yn rhyngwladol) a'i fod felly'n arwain at fychanu gwerth a sensitifrwydd derbynyddion, sy'n golygu nad oedd yr effeithiau ar dderbynyddion a fyddai'n cael eu hystyried yn arwyddocaol fel arfer wedi cael eu hasesu felly.
- Defnydd yr Ymgeisydd o ffotograffiaeth a'r delweddau cysylltiedig, yr oedd CNC (C) o'r farn eu bod yn aneglur, heb eu cymryd mewn tywydd addas, ac yn bychanu graddfa'r tyrbinau arfaethedig.
- Y ffaith bod yr Ymgeisydd wedi ystyried amodau atmosfferig (e.e. eglurder yr aer, gorchudd cymylau cefndir, graddau golau'r haul ac ati) wrth wneud dyfarniadau ynghylch maint yr effaith, yr oedd CNC (C) o'r farn y byddai'n lleihau maint effeithiau a'i fod yn groes i ganllawiau arfer gorau a amlinellir yn Asesiad Amgylcheddol Strategol Ynni Alltraeth 4 y Deyrnas Unedig (OESEA4).
- Defnydd yr Ymgeisydd o ardaloedd cymeriad tirwedd a morlun (ystyrir hyn isod ym mharagraffau 5.1.36, 5.1.40 i 5.1.44, a 5.1.60).

5.1.28. Amlinellwyd safbwynt yr Ymgeisydd yn [[PDA-012](#)], erbyn D4 [[REP4-047](#)], yn ystod ISH3 [[EV5-004](#)] (cyfeiriwch at grynodedb o wrandawriad yr Ymgeisydd ([[REP4-032](#)]), ac yn ei ddatganiad i gloi [[REP7-112](#)] a'i SoCG terfynol. Roedd ei safbwynt fel a ganlyn:

- Bod y matrices a ddefnyddiwyd i werthuso arwyddocâd effeithiau wedi cael ei addasu o'r Llawlyfr Dylunio Ffyrdd a Phontydd (DMRB) LA104 (Highways England *et al.*, 2020), a bod y categorïau a ddefnyddiwyd ym matrices y SLVIA yn dilyn canllawiau'r DMRB.
- Bod y canllawiau Asesu Sensitifrwydd y Dirwedd ar gyfer Cymru (Nodyn Canllaw CNC, cyfeirnod GN 017, 2023) yn caniatáu i dirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol fod â sensitifrwydd uchel neu uchel iawn.
- Bod ei ffotograffau wedi cael eu tynnu yn unol ag arfer gorau; fodd bynnag, bu'n anodd i'r Ymgeisydd gael pwynt gorwel clir mewn rhai achosion.
- Bod asesiad y SLVIA wedi'i seilio ar achos gwaethaf realistig, h.y. amodau gwelededd 'Rhagorol' y Swyddfa Dywydd.

5.1.29. Archwiliodd yr ExA y mater hwn yn ExQ1 [\[PD-013\]](#) (Q1.20.1) ac yn ISH3 [\[EV5-004\]](#) ac [\[EV5-005\]](#). Yn ISH3, cytunodd yr Ymgeisydd i ddarparu ffotograffau wedi'u diweddaru ar gyfer nifer o ddelweddau, a ddarparwyd erbyn D4 [\[REP4-038\]](#) a [\[REP4-039\]](#). Roedd anghytundeb o hyd yn y SoCG terfynol [\[REP7-096\]](#) ynglŷn â sut y cyflwynwyd graddfa'r dirwedd a'r tyrbinau arfaethedig yn y ffotogyfosodiadau.

5.1.30. Yn ISH3, o ran anghytundeb CNC (C) ynglŷn â defnydd yr Ymgeisydd o ganllawiau diweddarafr CNC ar asesu sensitifrwydd y dirwedd, sef GN 017, cytunodd yr Ymgeisydd i lunio nodyn i ddangos sut oedd GN 017 wedi dylanwadu ar yr asesiad SLVIA. Fe'i cyflwynwyd erbyn D6 [\[REP6-128\]](#), ond roedd y maes hwn yn parhau i fod yn destun dadl yn y SoCG terfynol.

Ystyriaeth yr ExA

5.1.31. O ystyried y sylwadau gan CNC (C) a'r Ymgeisydd, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei ymagwedd at y SLVIA, a'r fethodoleg a ddefnyddiwyd ynddo, yn ddigonol.

5.1.32. Mae'r ExA yn cydnabod pryderon manwl CNC (C) ynglŷn ag agweddau penodol ar y fethodoleg ac yn credu bod defnydd yr Ymgeisydd o ffotograffiaeth, mewn rhai delweddau, yn aneglur i ddechrau. Diwygiwyd hyn wedi hynny, ac er y cydnabyddir sylwadau CNC (C) ynglŷn â chyflwyno graddfa'r tyrbinau yn y ffotogyfosodiadau, mae'r ExA o'r farn bod effaith y tyrbinau yn y ffotogyfosodiadau yn ddigon eglur ac nid yw'n newid ei safbwyntiau ar arwyddocâd effeithiau, fel y'u hystyrir o'r delweddau yn unig.

5.1.33. O ran matrices asesu'r SLVIA, mae'r ExA wedi ystyried y dadleuon a gyflwynwyd gan CNC (C), yn ogystal â'r esboniadau a roddwyd yn Atodiad 8.4 yr ES (Cyfrol 6): Methodoleg Asesu Effeithiau ar y Morlun, y Dirwedd ac Adnoddau Gweledol [\[APP-104\]](#). Mae'r ExA o'r farn y gallai esboniadau cychwynnol yr Ymgeisydd ynglŷn â barnu arwyddocâd ac effeithiau niweidiol cymedrol fod wedi egluro'r amgylchiadau pryd y byddai effaith gymedrol yn cael ei hystyried yn arwyddocaol neu heb fod yn arwyddocaol, a goblygiadau cymhwyso'r matrices asesu, yn well. Fodd bynnag, fel yr amlinellwyd gan yr Ymgeisydd, mae canllawiau perthnasol y DMRB wedi llywio matrices asesu'r SLVIA, ac mae asesu sensitifrwydd, effeithiau a'u harwyddocâd yn fater o farn broffesiynol hefyd, ac nid dim ond cymhwyso proses gan ddefnyddio meini prawf matrices. Mewn perthynas â'r uchod, mae'r ExA o'r farn bod yr agwedd hon ar fethodoleg y SLVIA yn cyd-fynd â darpariaethau NPS EN-3, paragraffau 2.8.207 i 2.8.212.

5.1.34. O ystyried holl agweddau'r fethodoleg SLVIA a godwyd yn ystod yr Archwiliad, ac o ran darpariaethau NPS EN-3, paragraffau 2.8.207 i 2.8.212, mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd yn bodloni'r darpariaethau hyn, a bod yr Ymgeisydd wedi

cyfiawnhau ei ystyriaeth o'r canllawiau a amlinellir yn y darpariaethau hyn yn ddigonol drwy gydol yr Archwiliad; sef Adroddiad Gwyn 2020, polisi perthnasol ac OESEA 4 a'i ddarpariaethau. Mae hyn hefyd yn cynnwys GLVIA3, y manylodd yr Ymgeisydd arno yn ei SLVIA. Mae'r Ymgeisydd hefyd wedi cyfiawnhau'n ddigonol sut y defnyddiodd ganllawiau eraill, fel canllawiau GN 017.

- 5.1.35. Yn seiliedig ar yr ystyriaethau uchod, mae'r ExA yn fodlon ar fethodoleg SLVIA yr Ymgeisydd.

Effeithiau ar dirweddau dynodedig

Tirwedd Cenedlaethol Ynys Môn

- 5.1.36. Mynegodd CNC (C) nifer o bryderon cychwynnol yn ei Sylw Perthnasol (RR) [\[RR-011\]](#) ynglŷn â thanadrodd effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar leoliad, cymeriad, nodweddion arbennig ac amwynder gweledol IoANL. Datblygwyd y rhain ymhellach trwy gyflwyniadau ysgrifenedig erbyn D1 [\[REP1-056\]](#) a D3 [\[REP3-090\]](#), a archwiliwyd ymhellach yn ystod Gwrandawriad Mater Penodol (ISH) 3 [\[EV5-004\]](#) (darparodd CNC (C) gyflwyniad ôl-wrandawriad erbyn D4 [\[REP4-107\]](#)), a grynhowyd erbyn D7 yn Natganiad i Gloi CNC (C) [\[REP7-146\]](#), ac a amlinellwyd mewn SoCG penodol yn ymwneud â materion SLVIA [\[REP7-096\]](#) a ddarparwyd erbyn D7. Crynhoir y pryderon hyn fel a ganlyn:

- Bod yr Ymgeisydd wedi tanadrodd yr effeithiau ar nodweddion arbennig IoANL, a fyddai'n niweidiol mawr/cymedrol ac felly'n arwyddocaol.
- Bod tanadrodd yr effeithiau ar nodweddion arbennig IoANL yn rhannol o ganlyniad i:
 - benderfyniad yr Ymgeisydd i hepgor defnyddio pum SCA a ddisgrifiwyd yn Asesiad Cymeriad Morlun Ynys Môn 2013, a fyddai wedi amlygu nodweddion arbennig lleol na ddisgrifiwyd yn yr NLCAu a aseswyd gan yr Ymgeisydd, ac sy'n ymwneud â'r nodweddion arbennig a aseswyd gan yr Ymgeisydd ar gyfer IoANL. Byddai'r effeithiau ar y nodweddion a ddisgrifiwyd yn yr SCAu hyn yn gymedrol/mawr ac felly'n arwyddocaol; a
 - bod yr Ymgeisydd wedi tanasesu sensitifrwyd nodweddion arbennig morluniau/golygfeydd eang a thawelwch a llonyddwch ar gyfer IoANL; dylai'r rhain fod wedi cael eu hasesu'n uchel iawn yn y SLVIA, yn hytrach nag yn uchel.
- O ran amwynder gweledol, dylai derbynyddion gweledol yn VP 1 i 4, 24 i 26, 28, 55 a 57 fod wedi cael eu hasesu gyda'r lefel sensitifrwyd uchaf (uchel iawn) yn y SLVIA, yn hytrach na'r sensitifrwyd uchel a aseswyd gan yr Ymgeisydd.
- O ganlyniad i uchder y tyrbinau (368m) a'r pellter oddi wrthynt i IoANL (29km), bod yr Ymgeisydd wedi tanadrodd maint y newid, ac felly arwyddocâd effeithiau ar y VPau uchod, lle y dylai VPau 2 i 4, 24 i 26, 28 a 55 fod â maint newid canolig ac felly effeithiau niweidiol cymedrol/mawr ac arwyddocaol.
- Dylai VP1 a VP57 fod â maint newid bach (neu fwy), ac felly effeithiau niweidiol cymedrol ac arwyddocaol o bosibl.
- Byddai'r tyrbinau'n niweidio nodweddion golygfaol a chanfyddiadol y dirwedd arfordirol yn y VPau uchod, byddent yn amharu'n amlwg ar olygfeydd alltraeth ac yn ganolbwynt ynddynt, a byddent yn tarfu ar natur ddi-dor golygfeydd o'r môr.
- Byddai maint a graddfa penodol yr arâe alltraeth arfaethedig, ynghyd â'i phellter oddi wrth forlin IoANL, yn ei gwneud yn fwy amlwg a gweladwy o forlin IoANL.

- Byddai effeithiau cronol ac arwyddocaol ar amwynder gweledol yn cael eu profi ar y cyd â datblygiad AyM a gydsyniwyd mewn nifer o olygfannau, gan gynnwys VP3 a VP28.
- Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi niwed arwyddocaol i leoliad loANL oherwydd pwysigrwydd lleoliad y morlun i gymeriad a nodweddion loANL, amlygrwydd yr arâe alltraeth arfaethedig o fewn y lleoliad hwnnw, a'i chyferbyniad â nodweddion cynhenid y lleoliad hwnnw (y mae'r nodweddion hynny'n arwyddocaol i brofi'r loANL).

5.1.37. Ymatebodd yr Ymgeisydd i brif bryderon CNC (C) erbyn D2 [\[REP2-080\]](#) a D4 [\[REP4-047\]](#). Darparwyd cyflwyniadau ychwanegol yn ystod ISH3 [\[EV5-004\]](#) (darparodd yr Ymgeisydd gyflwyniad ôl-wrandawriad hefyd yn mynd i'r afael â'r SLVIA [\[REP4-032\]](#)) ac fe'u crynhowyd yn y SoCG terfynol ar y SLVIA a gyflwynwyd erbyn D7 [\[REP7-096\]](#). I grynhoi, roedd safbwynt yr Ymgeisydd fel a ganlyn:

- Roedd o'r farn ei fod wedi asesu sensitifrwydd nodweddion arbennig loANL yn ddigonol, gan gyfeirio at ffactorau bychanol yn unol â'r arweiniad yn Adroddiad White Consultants (2019).
- Nad yw maint y newid i nodweddion arbennig, ac felly maint ac arwyddocâd effeithiau, wedi cael ei danadrodd fel yr awgrymwyd gan CNC (C).
- Gan gyfeirio at danadrodd effeithiau, y byddai pellter yn ffactor lliniarol yn achos y Datblygiad Arfaethedig, ac y gallai sawl ffactor arall effeithio ar welededd ac felly maint effeithiau gweledol fferm wynt alltraeth.
- Bod canllawiau Asesu Sensitifrwydd y Dirwedd ar gyfer Cymru (Nodyn Canllaw CNC, cyfeirnod GN 017, 2023) yn caniatáu i dirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol fod â sensitifrwydd uchel neu uchel iawn.
- Bod loANL yn cynnwys y rhan fwyaf o arfordir Ynys Môn ac felly dylai effeithiau'r arâe alltraeth arfaethedig ar nodweddion arbennig y Tirwedd Cenedlaethol gael eu hystyried ar loANL yn ei gyfanrwydd; byddai'r effaith ar ran fach o loANL yn unig.
- Dim ond y tyrbinau agosaf i ymyl ardal yr arâe alltraeth arfaethedig sy'n wynebu'r arfordir fyddai'n weladwy o loANL, a byddai'r gweddill yn diflannu'n raddol wrth i'r pellter oddi wrthynt gynyddu.
- O olygfeydd penodol, fel VP28 (Trwyn Penmon), byddai datblygiad AyM a gydsyniwyd 16km yn agosach i'r arfordir a byddai'n cael effeithiau nad ydynt yn briodoladwy i'r Datblygiad Arfaethedig.
- Na fyddai datblygu'r ardal arâe alltraeth yn cael effeithiau arwyddocaol ar loANL; ni fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ymddangos mewn cysylltiad ag unrhyw nodweddion arfordirol, ni fyddai ei raddfa'n gwrthdaro â morlin cymhleth sy'n cynnwys morluniau ar raddfa lai ac ynysoedd alltraeth, ac felly ni ellid ystyried ei fod yn nodwedd amlwg.

5.1.38. Yn [\[PDA-043\]](#), awgrymodd CNC (C) nifer o leoliadau ar loANL (yn ogystal ag yn ENP, a CRDVNL) i'r ExA ymweld â nhw yn rhan o archwiliadau safle. Roedd y lleoliadau hyn yn cynnwys y VPau y cyfeiriwyd atynt uchod ac yng nghyflwyniadau CNC (C) drwy gydol yr Archwiliad. Gwelodd yr ExA y lleoliadau hyn yn ystod Archwiliadau Safle Digwmni (USlau) a gynhaliwyd ym mis Medi 2024 (USI2) [\[EV-007\]](#), a mis Ionawr 2025 (USI3) [\[EV-008\]](#).

5.1.39. Ni wnaeth Cyngor Sir Ynys Môn (loACC) gyflwyniadau ysgrifenedig ynglŷn â materion morlun, ond mynegodd nifer o bryderon tebyg i rai CNC (C) a amlinellwyd uchod yn ei SoCG [\[REP7-092\]](#), a thrafododd faterion morlun yn ymwneud ag loANL hefyd yn ISH3 [\[EV5-004\]](#).

5.1.40. Gan gyfeirio at SCAau Asesiad Cymeriad Morlun Ynys Môn (2013) yn ei gyflwyniad D1, esboniodd CNC (C) ei fod yn credu y dylai'r SCAau hyn fod wedi cael eu

hasesu'n unigol fel derbynyddion yn y SLVIA, yn hytrach nag fel rhan o'r NLCA 1 fwy o faint a aseswyd gan yr Ymgeisydd. Yna, amlinellodd CNC (C) olygfannau penodol o fewn yr SCAau hyn a gynhwyswyd yn ffotogyfosodiadau'r SLVIA, sut oedd yn credu bod y golygfannau hyn yn gynrychioliadol o'r nodweddion a ddisgrifiwyd yn yr SCAau, sut byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol arnynt, ac y gellid effeithio ar leoliadau eraill yn yr SCAau hyn, hefyd.

5.1.41. Y golygfannau hyn oedd VP28 yn SCA5: Penmon, VP26 yn SCA7: Bae Dulas, a VP2 a VP55 yn SCA8: Amlwch a Chemaes. Daeth CNC (C) i'r casgliad y byddai maint y newid i nodweddion yr SCAau a ddisgrifiwyd yn ganolog ac y byddai'r effaith hyd at effaith niweidiol gymedrol/mawr ac arwyddocaol, o gymharu â'r newid bach a'r effaith niweidiol fach a aseswyd. Gwelodd yr ExA olygfannau yn y lleoliadau hyn yn ystod USI2 ac USI3.

5.1.42. Yn ystod ISH3 [EV5-004], ymhelaethodd CNC (C) ar SCA8, sef un o'r ardaloedd cymeriad ar loANL y credai y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arni fwyaf. Disgrifiodd CNC (C) nodweddion gwerthfawr yr ardal hon fel *"golygfeydd agored tua'r môr i'r gogledd, nodweddion gwyllt yr arfordir creigiog a'r morlun, a'r ymdeimlad o bellenigrwydd a gwylltineb, yn enwedig mewn ardaloedd rhos arfordirol"*. Dangoswyd delweddau o VP2 (Ffigurau 2.1 a 2.2 [APP-106] a Ffigur 31 isod) i'r ExA yr oedd CNC (C) o'r farn eu bod yn gynrychioliadol iawn o nodweddion arbennig a chymeriad loANL; esboniodd CNC (C) y dylai sensitifrwydd derbynyddion yn y VP hon fod wedi cael ei asesu'n uchel iawn o ganlyniad i nodweddion penodol y dirwedd a'r morlun a lleoliad llwybrau arfordirol pellennig. At hynny, amlinellodd CNC (C) ei fod o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ymddangos yn ynysig yn yr olygfa, ac y byddai maint a graddfa'r arae alltraeth arfaethedig yn golygu y byddai'n meddiannu maes gwelediad fertigol a llorweddol sylweddol yn y lleoliad hwn.

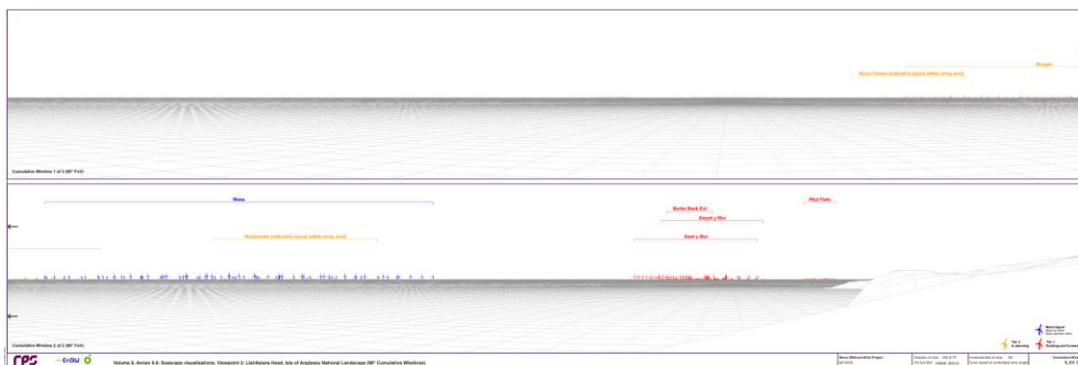

Ffigur 31: VP2 Trwyn Llanlleiana, loANL, a ddangoswyd yn ystod ISH3 (ffynhonnell: Ffigur 2.1 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-106])

5.1.43. Yn ei ymateb erbyn D2 [REP2-080], anghytunodd yr Ymgeisydd â safbwynt CNC (C), gan ddatgan bod dull yr Ymgeisydd o ddefnyddio ardaloedd LANDMAP mwy o faint ac asesu nodweddion y tirweddau dynodedig yn osgoi unrhyw gyfrif dwbl a allai fod wedi digwydd pe aseswyd lefelau ardaloedd cymeriad eraill. Esboniodd yr Ymgeisydd pam oedd yn credu y byddai'r effeithiau ar VP28 yn SCA5, VP26 yn SCA7, a VP2 a VP55 yn SCA8 yn llai niweidiol nag yr honnwyd gan CNC (C). O ran VP2, esboniodd yr Ymgeisydd hefyd yn ei ymateb erbyn D4 [REP4-047] nad y Datblygiad Arfaethedig fyddai'r unig fferm wynt alltraeth a welir ar ei phen ei hun o VP2, ac y byddai ffermydd gwynt presennol ymhellach ar hyd yr arfordir, a fferm wynt AyM a gydsyniwyd, yn weladwy yn yr olygfa honno (VP2, tudalen 7 [REP3-046]).

5.1.44. Yn ystod ISH3, esboniodd yr Ymgeisydd mai ei ymagwedd at ddefnyddio asesiadau cymeriad LANDMAP oedd asesu sensitifrwydd gwahanol ardaloedd a ddiffiniwyd gan nodweddion LANDMAP yn IoANL. Yna, esboniodd yr Ymgeisydd, er gwaethaf ei safbwynt, ei fod wedi cytuno i ddarparu asesiad cymeriad lleol manylach ar gyfer y tirweddau dynodedig y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt. Darparwyd yr asesiad hwn erbyn D4 [REP4-087] ac ni chanfu unrhyw effeithiau arwyddocaol ar dderbynyddion SCO IoANL. Fodd bynnag, yn y SoCG terfynol [REP7-096], anghytunodd CNC (C) â chasgliadau'r asesiad o effeithiau ar ardaloedd cymeriad lleol ac roedd yr ymagwedd gyffredinol yn asgwrn cynnen o hyd.

5.1.45. O ran effeithiau cronol, cyngorodd CNC (C) erbyn D1 y byddai effeithiau cronol y Datblygiad Arfaethedig gyda fferm wynt AyM a gydsyniwyd yn cael effeithiau arwyddocaol ar amwynder gweledol IoANL, gan gyfeirio at VP3 a VP28 fel lleoliadau nodedig lle y byddai'r effeithiau cyfunol yn fwy na'r effeithiau ar wahân. Datganodd yr Ymgeisydd erbyn D2 nad oedd yn credu y byddai effeithiau cronol arwyddocaol yn codi gyda datblygiadau Haen 2 (arfaethedig). Archwiliwyd y mater hwn ymhellach yn ystod ISH3 [EV5-004], pryd y cytunodd yr Ymgeisydd i ddarparu delweddau gwifrlinell gronol ar gyfer nifer o olygfannau ar IoANL [REP3-046] erbyn D3 (Ffigur 32). Darparodd CNC (C) ddadansoddiad ychwanegol erbyn D4 [REP4-105], ond roedd y mater hwn yn destun anghytundeb o hyd yn y SoCG terfynol a gyflwynwyd erbyn D7.

Ffigur 32: Enghraifft o ddelweddau gwifrlinell gronol a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd (ffynhonnell: tudalen 7, [REP3-046])

5.1.46. O ran y dyletswyddau statudol a amlinellir yn a85 Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (Deddf CRoW), gofynnodd yr ExA i CNC (C) yn ISH3 [EV5-004] ac [EV5-005] a oedd yn credu y gallai'r Datblygiad Arfaethedig niweidio neu beryglu diben dynodi'r IoANL, ac a oedd yn credu bod y Datblygiad Arfaethedig wedi ystyried dibenion gwarchod a gwella harddwch naturiol IoANL.

5.1.47. Ymatebodd CNC (C) drwy ddweud ei fod yn credu y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn niweidio nodweddion arbennig IoANL ac felly na fyddai'n gwarchod nac yn gwella harddwch naturiol IoANL. At hynny, awgrymodd CNC (C) y dylid ystyried mesurau digolledu addas pe na byddai modd lleihau'r niwed trwy fesurau lliniaru eraill. Yn dilyn ymateb CNC (C), esboniodd IoACC hefyd ei fod yn credu y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi lefel o niwed i nodweddion IoANL ac, o ystyried na fyddai mesurau lliniaru ar y safle'n bosibl, mai cynllun digolledu fyddai'r ffordd fwyaf addas o warchod a gwella harddwch y dirwedd ddynodedig.

5.1.48. Erbyn D4, esboniodd yr Ymgeisydd yn fanylach sut oedd o'r farn bod y dyletswyddau statudol o dan a85 y Ddeddf CRoW ac a11A Deddf Parciau

Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 (NPACA) wedi cael eu bodloni [\[REP4-036\]](#) (Atodiad 1.1.1). Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod gallu NSIPau, fel y Datblygiad Arfaethedig, i warchod a gwella harddwch naturiol tirweddau dynodedig wedi'i gyfyngu'n gynhenid gan natur y prosiect a'i ofynion technegol a pheirianegol. Er ei fod yn derbyn y gallai fod effaith niweidiol ar rai nodweddion arbennig, roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei fod wedi rhoi sylw dyladwy i ddiben IoANL ac ENP, yn gyson â'r ddyletswydd statudol. Daeth i'r casgliad y byddai'r effeithiau ar ENP ac IoANL yn gyfyngedig ac na fyddent yn arwain at niwed cyffredinol, ac y byddai'r nodweddion arbennig a amlygwyd yn parhau i ddiffinio cymeriad cyffredinol a sylfaenol yr ardaloedd hyn.

- 5.1.49. O ystyried y cyflwyniadau gan CNC (C) ac IoACC, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd yn ISH3 pe byddai'r ExA yn cytuno y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi niwed sylweddol i dirweddau dynodedig, a allai ystyried bod yr hierarchaeth liniaru wedi cael ei chymhwyso os nad oedd cynllun digolledu arfaethedig ger ei fron. Yn dilyn trafodaethau â CNC (C) ac IoACC, cadarnhaodd yr Ymgeisydd erbyn D7 [\[REP7-135\]](#) ei fod wedi cytuno i ddigolledu effeithiau gweddilliol y Datblygiad Arfaethedig ar dirweddau dynodedig ar ffurf cynllun gwella tirwedd a fyddai'n cael ei sicrhau trwy R28 y dDCO.
- 5.1.50. Nid oedd cytundeb a106 wedi'i lofnodi a'i weithredu gerbron yr ExA ar ddiwedd yr Archwiliad. Yn lle hynny, cyflwynodd yr Ymgeisydd ddogfen egwyddorion cyffredinol a fyddai'n sail i'r Cynllun Gwella Tirwedd a fyddai'n cael ei gytuno a'i gynnwys yng Ngofyniad 28 y dDCO [\[AS-036\]](#) gan gyfeirio at y ddogfen egwyddorion cyffredinol.
- 5.1.51. Amlinellodd y ddogfen egwyddorion cyffredinol ar gyfer cynllun gwella tirwedd [\[REP7-136\]](#) y dull darparu, y cwmpas gofodol a chwmpas y prosiect, amseriadau'r gronfa, maint y gronfa (£2,200,000 ar gyfer IoANL a £200,000 ar gyfer ENP), proffil talu, grŵp llywio prosiect, a rhestr o brosiectau posibl. Byddai grŵp llywio'r prosiect yn cynnwys yr Ymgeisydd, Cyngor Sir Ddinbych (DCC), ENP, IoACC a CNC. Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn bwriadu rhoi cytundeb a106 i'r SoS cyn diwedd y cam penderfynu.
- 5.1.52. Cadarnhaodd IoACC a CNC (C) eu bod yn cytuno ag egwyddorion y cynllun. Yn ei SoCG D7 gyda'r Ymgeisydd [\[REP7-092\]](#) (IOACC.SLV.14), datganodd IoACC fod y mesurau a amlinellwyd yn y Cynllun Gwella Tirwedd yn briodol ac y byddent yn sicrhau y byddai effeithiau arwyddocaol yn derbyn sylw. Datganodd CNC (C) yn ei SoCG terfynol [\[REP7-096\]](#) (NRW.SVR.12) ei fod yn cytuno â Phenawdau'r Telerau a amlinellwyd gan yr Ymgeisydd.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.1.53. Roedd y cyflwyniadau a'r sylwadau ynglŷn ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar nodweddion arbennig, cymeriad, golygfeydd ac amwynder gweledol IoANL yn ymdrin â sawl agwedd fanwl ar gasgliadau a methodoleg asesu'r SLVIA. Mae'r ExA wedi ystyried yr agweddau a'r pryderon manwl hyn lle y mae'n credu eu bod yn berthnasol i'r casgliadau ynghylch arwyddocâd effeithiau ar IoANL, ac unrhyw gasgliadau perthnasol wedi hynny.
- 5.1.54. Mae'r ExA hefyd wedi ystyried a ddylid tybio bod yr effeithiau gweledol yn fyrhoedlog neu'n barhaol. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd (wrth ymateb i ExQ1.20.7 [\[REP3-062\]](#)) y byddai'r tyrbinau'n weithredol am 35 mlynedd, ac y gallent gael eu hamnewid o fewn y les 60 mlynedd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig gan Ystad y Goron. O ystyried y raddfa amser hon, mae'r ExA o'r farn bod yr effeithiau'n barhaol. Fodd bynnag, o ystyried na fyddai'r effeithiau gweledol gweddilliol yn bodoli

mwyach pan fyddai'r tyrbinau (a'r strwythurau alltraeth eraill) yn cael eu datgomisiynu, gellir ystyried bod yr effeithiau'n wrthdroadwy. Yng ngoleuni'r graddfeydd amser hyn ac o ystyried paragraff 2.8.352 NPS EN-3, mae'r ExA o'r farn bod yr effeithiau'n barhaol ond yn wrthdroadwy. Mae hyn yn berthnasol i ystyried effeithiau ar IoANL, yn ogystal ag ENP a CRDVNL.

- 5.1.55. O ran yr effeithiau ar amwynder gweledol wrth dderbynyddion golygfannau VP2 i VP4, VP24, VP25 i VP28 a VP55, ymwelodd yr ExA â'r golygfannau hyn yn ystod USI2 ac USI3, a gallai brofi nodweddion y dirwedd a'r morlun a ddisgrifiwyd gan CNC (C) yn ei gyflwyniad erbyn D1 [\[REP1-056\]](#) (Atodiad B, adran 1.9) ar gyfer yr SCAau cyfatebol. Mae'r nodweddion hyn yn cynnwys ymdeimlad o wylltineb, pellenigrwydd, a llonyddwch, a golygfeydd eang, agored. Roedd yr ExA hefyd yn gallu gwerthfawrogi natur ddi-dor y golygfeydd i'r môr o'r lleoliadau hyn a ddisgrifiwyd gan CNC (C), yn ogystal â'u lleoliad a'u rôl yn rhan o Arfordir Treftadaeth. Gwelodd yr ExA y ffotogyfosodiadau a'r gwifrlinellau cronol a ddarparwyd yn lleoliad pob golygfan hefyd.
- 5.1.56. Mae'r ExA o'r farn y byddai cyflwyno'r Datblygiad Arfaethedig i'r golygfeydd hyn yn newid nodweddion a natur y golygfeydd a ddisgrifiwyd mewn ffordd amlwg, ac y byddai'r arâe alltraeth yn nodwedd amlwg ynddi'i hun ac yn amharu ar y golygfeydd eang, agored, hyd yn oed gyda phresenoldeb datblygiad arall a datblygiad AyM a gydsyniwyd. Er bod y gwifrlinellau cronol a ddarparwyd [\[REP3-046\]](#) yn dangos presenoldeb AyM a datblygiad gwynt alltraeth arall gyda maes gwelededd mwy o faint wrth y golygfannau penodol, mae'r ExA o'r farn, gyda'r ffermydd gwynt alltraeth presennol ac arfaethedig, y byddai golygfeydd eang a di-dor o'r môr yn bosibl gyda'r datblygiadau hyn o hyd, a byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn amharu ar ran ddigon hir o agweddau'r golygfeydd sydd heb eu datblygu i'r fath raddau a fyddai'n newid eu natur yn amlwg. At hynny, nododd yr ExA nad oedd nodweddion o amgylch ac yng nghanol y golygfeydd hyn.

Ffigur 33: VP4 Pwynt Triongli Bwrdd Arthur, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 4.2 [\[REP4-039\]](#))

Ffigur 34: VP 26 Pwynt Triongli yr Arwydd, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 22.2 [REP4-039])

Ffigur 35: VP55 Trwyn Eilian (Pwynt Lynas), IoANL (ffynhonnell: Ffigur 22.2 [REP4-039])

- 5.1.57. O ran VP2 i VP4 (Ffigur 33), VP24, VP25 i VP28 (gweler Ffigur 34 ar gyfer VP26) a VP55 (Ffigur 35), mae'r ExA yn cytuno â CNC (C) y dylai derbynyddion yn y golygfannau hyn fod o sensitifrwydd uchel iawn, y byddent yn profi newid mwy na hwnnw a aseswyd ac felly y byddai'r effeithiau ar amwynder gweledol yn arwyddocaol. Mae'r ExA hefyd o'r farn y byddai effeithiau niweidiol arwyddocaol ar gymeriad y dirwedd a'r morlun yn ardal leol y golygfannau hyn, yn ogystal ag effeithiau niweidiol nad ydynt yn arwyddocaol.
- 5.1.58. O ran effeithiau ar amwynder gweledol wrth dderbynyddion golygfan VP1 (Ffigur 36) a VP57, ymwelodd yr ExA â'r golygfannau hyn hefyd yn ystod USI2 ac USI3 ac fe allai brofi'r nodweddion tirwedd a morlun a ddisgrifiwyd gan CNC (C) yn ei gyflwyniad erbyn D1. Gwelodd yr ExA y ffotogyfosodiadau a'r gwifrlinellau cronnol a ddarparwyd yn lleoliad pob golygfan, hefyd.

Ffigur 36: VP1 Pwynt Triongli Mynydd y Garn, IoANL (ffynhonnell: Ffigur 1.2 [REP4-038])

- 5.1.59. Mae'r ExA yn anghytuno â CNC (C) y byddai derbynyddion wrth VP1 a VP57 o sensitifrwydd uchel iawn oherwydd presenoldeb cryf Gorsaf Ynni Niwclear Wylfa a nodweddion eraill yng nghanol y ddwy olygfa hyn, a fyddai'n lleihau eu tueddiad a'u pwysigrwydd ym marn yr ExA. Mae'r ExA yn credu y byddai maint y newid yn fach, gydag effeithiau niweidiol bach i gymedrol ac felly heb fod yn arwyddocaol.
- 5.1.60. O ran defnydd yr Ymgeisydd o ardaloedd cymeriad morlun a thirwedd yn ei SLVIA, mae'r ExA yn cydnabod safbwynt CNC (C) y byddai defnyddio Asesiad Cymeriad Morlun Ynys Môn 2013 wedi darparu asesiad manylach a mwy priodol o gymeriad tirwedd a morlun IoANL. Fodd bynnag, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei hymagwedd at asesu cymeriad yn ddigonol, ac mae'n nodi bod yr Ymgeisydd wedi cyflwyno asesiad manylach gan ddefnyddio Asesiad Cymeriad Ynys Môn, 2013, lle y daw i'r casgliad na fyddai newid i'w gasgliad na'i safbwynt cyffredinol. Am y rhesymau y manylwyd arnynt uchod ynglŷn ag amwynder gweledol, mae'r ExA yn cytuno â CNC (C) y byddai effeithiau niweidiol arwyddocaol ar rai ardaloedd cymeriad tirwedd a morlun a amlinellwyd yn Asesiad Cymeriad Morlun Ynys Môn, 2013, ac a ddisgrifiwyd yng nghyflwyniad D1 CNC (C). Mae'r ExA o'r farn y byddai'r effeithiau ar amwynder gweledol a golygfannau yn cael effaith ganlyniadol ar yr SCAau a amlygwyd gan CNC (C). Er hynny, mae'r ExA o'r farn bod ymagwedd yr Ymgeisydd at asesu cymeriad yn bodloni'r darpariaethau a amlinellir ym mharagraff 2.0.207 NPS EN-3, paragraff 5.10.17 NPS EN-1, ac adran 6.3 PPW12.
- 5.1.61. O ran effeithiau a aseswyd ar nodweddion arbennig golygfeydd eang/morluniau a thawelwch a llonyddwch IoANL, mae'r ExA yn cytuno â CNC (C) y byddai effeithiau arwyddocaol ar y nodweddion hyn, am y rhesymau a amlinellwyd uchod yn ymwneud ag effeithiau ar amwynder gweledol a chymeriad y dirwedd, y mae'r ddau ohonynt yn rhan annatod o nodweddion arbennig IoANL. Byddai nifer o effeithiau niweidiol nad ydynt yn arwyddocaol yn effeithio ar y nodweddion arbennig hyn hefyd.
- 5.1.62. Mae'r ExA yn ymwybodol bod darpariaethau Adran 245 Deddf Ffyniant Bro ac Adfywio 2023 (LURA) wedi diwygio'r Ddeddf CROW fel bod y ddyletswydd i hyrwyddo dibenion gwarchod a gwella harddwch naturiol Tirwedd Ddynodedig yn berthnasol i Loegr bellach. Fodd bynnag, yng Nghymru, mae'r ddyletswydd o dan a85 y Ddeddf CROW yn parhau, sef ystyried dibenion gwarchod a gwella harddwch naturiol Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) (a adwaenir fel 'Tirweddau Cenedlaethol'). Ystyrir hyn yn rhan o gasgliadau'r adran hon o'r Adroddiad.
- 5.1.63. Nid yw'r ExA yn credu y byddai'r cynllun gwella tirwedd yn lliniaru'r niwed y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ei achosi i'r derbynyddion morlun, tirwedd a gweledol a amlygwyd ar IoANL yn llwyr, gan na fyddai'r cynllun yn sgrinio effeithiau gweledol y tyrbinau arfaethedig ar y derbynyddion nac yn eu lleihau i'r eithaf. Fodd bynnag, fe allai'r cynllun gwella tirwedd ddarparu buddion eraill a byddai'n gwella'r derbynyddion a amlygwyd a'u nodweddion arbennig, o bosibl. Byddai'r cynllun hwn yn cael ei sicrhau o dan R28 y dDCO, sydd wedi'i eirio'n briodol ym marn yr ExA.

Parc Cenedlaethol Eryri (ENP)

- 5.1.64. Mynegodd CNC (C) bryderon yn ei RR [RR-011] ynglŷn â thanadrodd effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar gymeriad, nodweddion arbennig, ac amwynder gweledol ENP. Datblygwyd y rhain ymhellach trwy gyflwyniadau ysgrifenedig erbyn D1 [REP1-056], fe'u harchwiliwyd ymhellach yn ystod Gwrandawriad Mater Penodol

(ISH) 3 [EV5-005] a [REP4-107], fe'u crynhowyd yn D7 yn Natganiad i Gloi CNC (C) [REP7-146], ac fe'u hamlinellwyd yn y SoCG terfynol a ddarparwyd erbyn D7 [REP7-096]. Crynhoir y pryderon hyn fel a ganlyn:

- Bod yr Ymgeisydd wedi tanadrodd sensitifrwydd y nodwedd arbennig 'llonyddwch ac unigedd – ardaloedd tawel', a ddylai fod wedi cael ei asesu'n uchel iawn yn y SLVIA, yn hytrach nag yn uchel, gan arwain at effaith niweidiol ddibwys i fach.
- Y dylai'r Ymgeisydd fod wedi asesu'r nodwedd arbennig 'tirweddau amrywiol' (gan nad oedd wedi'i hasesu).
- Bod asesiad yr Ymgeisydd o sensitifrwydd cymeriad y dirwedd wedi defnyddio NLCAau fel derbynyddion ac felly wedi darparu asesiad lefel uchel yn unig o effeithiau cymeriad tirwedd/morlun ar gyfer ENP; yn ogystal, bod yr Ymgeisydd wedi hepgor NLCAau o'r Asesiad a oedd yn berthnasol i olygfannau ENP.
- O ran amwynder gweledol, dylai derbynyddion ar lwybrau a hyrwyddir o fewn ENP fod wedi cael eu hasesu gyda lefel uchel iawn o sensitifrwydd, yn hytrach na'r sensitifrwydd uchel a aseswyd yn y SLVIA.
- Byddai golygfannau 29, 30, 31, a 32 yn profi newid bach yn hytrach na'r newid dibwys a aseswyd yn y SLVIA, gan arwain at effeithiau niweidiol cymedrol ac arwyddocaol o bosibl.
- Byddai VP6 yn profi newid bach ond wedi'i leihau ychydig, gan arwain at effeithiau niweidiol bach/cymedrol; byddai VP33 yn profi newid canolig ac felly effeithiau niweidiol cymedrol/mawr ac arwyddocaol, yn hytrach na'r effeithiau niweidiol bach/cymedrol a aseswyd yn y SLVIA.
- Byddai newid graddol yn amlwg o olygfannau yn ENP, a byddai effeithiau cronol y Datblygiad Arfaethedig ynghyd â datblygiad AyM a gydsyniwyd yn arwyddocaol.
- Y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn niweidio nodweddion arbennig ENP.

5.1.65.

Ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon CNC (C) drwy gydol yr Archwiliad, gyda chyflwyniadau allweddol erbyn D2 [REP2-080], erbyn D4 [REP4-047], yn ystod ISH3 [EV5-005], ac yn y SoCG terfynol ynglŷn â'r SLVIA [REP7-096]. I grynhoi, roedd safbwynt yr Ymgeisydd fel a ganlyn:

- Roedd o'r farn ei fod wedi asesu sensitifrwydd nodweddion arbennig ENP yn ddigonol, gan gyfeirio at ffactorau bychanol yn unol â'r arweiniad yn Adroddiad White Consultants (2019).
- Nad oedd maint y newid i nodweddion arbennig, ac felly maint ac arwyddocâd effeithiau, wedi cael ei danadrodd.
- Gan gyfeirio at danadrodd effeithiau, y byddai'r pellter oddi wrth ENP yn ffactor lliniarol yn achos y Datblygiad Arfaethedig, ac y gallai sawl ffactor arall effeithio ar welededd ac felly maint effeithiau gweledol fferm wynt alltraeth.
- Bod canllawiau Asesu Sensitifrwydd y Dirwedd ar gyfer Cymru (Nodyn Canllaw CNC, cyfeirnod GN 017, 2023 – y cyfeirir ato fel 'GN 017') yn caniatáu i dirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol fod â sensitifrwydd uchel neu uchel iawn.
- Gan gyfeirio at effeithiau cronol o ENP, byddai datblygiad AyM a gydsyniwyd mor agos i'r arfordir fel na fyddai'r effaith gyfunol sy'n briodoladwy i ychwanegu'r arâe alltraeth arfaethedig 30km oddi wrth VP33 (Copa Mynydd Conwy) yn cynyddu unrhyw effeithiau a achosir eisoes gan fferm wynt AyM, a fyddai'n parhau i fod mewn safle amlwg mewn perthynas â phentir Pen y Gogarth.
- O ystyried y pellter rhwng y Datblygiad Arfaethedig ac ENP (35.9km), ni fyddai potensial ar gyfer effeithiau cronol arwyddocaol ar gymeriad y dirwedd.
- Bod yr Ymgeisydd wedi rhoi sylw dyladwy i ddiben dynodi'r ENP [REP4-036].

- 5.1.66. Yn y SoCG terfynol ynglŷn â'r SLVIA [\[REP7-096\]](#), roedd yr Ymgeisydd a CNC (C) yn cytuno y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi niwed sylweddol i un o nodweddion arbennig (Llonyddwch ac Unigedd – Ardaloedd Tawel) ENP o ganlyniad i'w effaith gronol gyda phrosiectau tyrbinau gwynt alltraeth eraill, yn nodedig fferm wynt AyM. Fodd bynnag, roedd anghytundeb yn parhau ynglŷn ag arwyddocâd effeithiau ar amwynder gweledol ENP o ganlyniad i effeithiau cronol gyda phrosiectau tyrbinau gwynt alltraeth eraill.
- 5.1.67. Awgrymodd CNC (C) nifer o lleoliadau yn ENP i'r ExA ymweld â nhw yn rhan o archwiliadau safle yn [\[PDA-043\]](#). Roedd y lleoliadau hyn yn cynnwys y VPau y cyfeiriwyd atynt uchod ac yng nghyflwyniadau CNC (C) drwy gydol yr Archwiliad. Gwelodd yr ExA y lleoliadau hyn yn ystod USI2 [\[EV-007\]](#).
- 5.1.68. Erbyn D4 [\[REP4-036\]](#) (Atodiad 1.1.1), esboniodd yr Ymgeisydd yn fanwl sut roedd o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio â'r dyletswyddau statudol o dan a85 y Ddeddf CRow ac a11A Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 (NPACA), y mae'r olaf yn berthnasol i ENP. Er ei fod yn derbyn y gallai'r Datblygiad Arfaethedig gael effaith niweidiol ar rai o nodweddion arbennig ENP, roedd yr Ymgeisydd o'r farn na fyddai unrhyw niwed i wead ENP, a'i fod wedi rhoi sylw dyladwy i ddiben ENP, yn gyson â'r ddyletswydd statudol a amlinellir yn NPACA. Daeth i'r casgliad y byddai'r effeithiau ar ENP yn gyfyngedig ac na fyddent yn arwain at niwed cyffredinol, oherwydd byddai'r nodweddion arbennig a amlygwyd yn parhau i ddiffinio cymeriad cyffredinol a sylfaenol ENP.
- 5.1.69. Yng ngoleuni cyflwyniadau CNC (C) ynglŷn â'r effeithiau ar ENP, gofynnodd yr ExA i CNC (C) yn ISH3 [\[EV5-005\]](#) a oedd o'r farn, pe na byddai mesurau lliniaru ar gael, y byddai angen cynllun digolledu ar gyfer ENP. Ymatebodd CNC (C) drwy ddweud, er ei fod o'r farn y byddai angen mwy o fesurau digolledu ar gyfer IoANL oherwydd bod mwy o effeithiau arno, dylai ENP dderbyn mesurau digolledu hefyd.
- 5.1.70. Byddai'r cynllun gwella tirwedd, y dogfennau ategol, y gofyniad, a'r cytundeb a106 sydd i ddod y cyfeiriwyd atynt yn adrannau 5.1.49 i 5.1.52 uchod yn berthnasol i ENP hefyd. Cadarnhaodd CNC (C) yn D7 ei fod yn cytuno ag egwyddorion a phenawdau telerau'r cynllun gwella.
- Ystyriaeth yr ExA*
- 5.1.71. O ran yr effeithiau ar amwynder gweledol wrth dderbynyddion golygfan VP29 (Ffigur 37), 30, 31, a 32, mae'r ExA yn cytuno â CNC (C) y byddai'r newid a brofir yn y lleoliadau derbynnydd hyn yn fach a, thrwy gymhwyso'r fethodoleg asesu, y byddai'r effeithiau'n rhai niweidiol cymedrol.
- 5.1.72. Ar ôl ymweld â nifer o'r lleoliadau hyn yn ystod USI2, mae'r ExA o'r farn na fyddai'r effeithiau'n arwyddocaol. Mae hyn oherwydd nodweddion sydd eisoes yn bodoli yn y canol, fel ffyrdd (yr A55) a datblygiad trefol, y gellir eu profi yn y golygfeydd hyn, ac oherwydd y byddai'r arâe alltraeth ymhellach i ffwrdd.
- 5.1.73. O ran VP33 (Ffigur 38), ar ôl ymweld â'r lleoliad hwn yn ystod USI2, er nad yw'r ExA o'r farn y byddai ychwanegu'r arâe alltraeth yn gwbl annodweddiadol, byddai'n nodwedd amlwg o'r golygfannau o ystyried y pellter iddi yn y lleoliad hwn, a natur y dirwedd yn yr olygfan. Mae'r ExA yn cytuno â safbwynt CNC (C) y byddai'r olygfan hon yn profi newid canolig (effeithiau canolig) ac felly effeithiau niweidiol cymedrol/mawr a fyddai'n arwyddocaol.

Ffigur 37: VP29 Gwaelod Moel Wnion, ENP (ffynhonnell: Ffigur 25.2 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-108])

Ffigur 38: VP33 Copa Mynydd Conwy, ENP (ffynhonnell: Ffigur 29.2 Atodiad 8.6 yr ES (Cyfrol 6) [APP-109])

- 5.1.74. O ran yr asesiad o nodweddion arbennig a chymeriad tirwedd ENP, mae'r ExA yn cydnabod pryderon CNC (C) ynglŷn â'r nodweddion a aseswyd, sensitifrwydd, ac addasrwydd defnydd yr Ymgeisydd o NLCAau. Fodd bynnag, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei ymagwedd yn ddigonol, gan gyfeirio at ganllawiau perthnasol yn ogystal ag amlygu bod asesiadau SLVIA yn caniatáu ar gyfer barnu rhwng meini prawf sensitifrwydd. Cyflwynodd yr Ymgeisydd asesiad cymeriad lleol gan ddefnyddio SCAau yn ystod yr Archwiliad hefyd, nad oes gan yr ExA reswm i anghytuno â'i gasgliadau (yn ymwneud ag ENP). Felly, mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd yn cyd-fynd ag Adran 5.10 NPS EN-1 ac Adran 2.8 NPS EN-3 sy'n ymwneud ag asesiadau tirwedd a morlun.
- 5.1.75. Mae'r ExA o'r farn y byddai niwed i nodweddion arbennig ENP. Fodd bynnag, mae'r ExA yn derbyn bod gallu'r Datblygiad Arfaethedig i warchod a gwella harddwch naturiol ENP wedi'i gyfyngu'n gynhenid gan natur y prosiect. Mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn cael effeithiau hyd at rai niweidiol bach, ac felly nad ydynt yn arwyddocaol, ar nodweddion arbennig ENP, ac na fyddai'r diben cyffredinol ar gyfer ei ddynodi'n cael ei beryglu.
- 5.1.76. O ran y ddyletswydd statudol a amlinellir o dan a11a NPACA, sy'n cynnwys ystyried gwarchod a gwella harddwch naturiol Parciau Cenedlaethol yng Nghymru, mae'r ExA wedi ystyried hyn yn rhan o gasgliadau'r adran hon o'r Adroddiad.
- 5.1.77. Am yr un rhesymau ag yr amlinellwyd ar gyfer IoANL, mae'r ExA o'r farn na fyddai'r cynllun gwella tirwedd yn lliniaru'r niwed y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ei achosi i'r derbynyddion morlun, tirwedd a gweledol a amlygwyd ar ENP yn llwyr.

Fodd bynnag, fe allai'r cynllun gwella tirwedd ddarparu buddion eraill a byddai'n gwella'r derbynyddion a amlygwyd a'u nodweddion arbennig, o bosibl. Byddai'r cynllun hwn yn cael ei sicrhau o dan R28 y dDCO, sydd wedi'i eirio'n briodol ym marn yr ExA.

Tirwedd Cenedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy (CRDVNL)

- 5.1.78. Yn ei gyflwyniad erbyn D1 [\[REP1-056\]](#), nododd CNC (C) y byddai CRDVNL yn profi effeithiau niweidiol ond heb fod yn arwyddocaol, ac y byddai effeithiau cronol yn digwydd oherwydd bod y Datblygiad Arfaethedig yn weladwy y tu ôl i ffermydd gwynt alltraeth presennol, ac yn erbyn fferm wynt alltraeth AyM a gydsyniwyd. Nodwyd materion posibl yn deillio o effeithiau pentyrru ac annibendod gweledol.
- 5.1.79. Erbyn D2, nododd yr Ymgeisydd yn ei ymateb [\[REP2-080\]](#) y byddai'n anodd gweld yr arâe alltraeth arfaethedig o olygfannau o fewn CRDVNL o ganlyniad i'r nifer fawr o dyrbinau sydd eisoes yn bodoli yn y canol.
- 5.1.80. Awgrymodd CNC (C) nifer o leoliadau yn CRDVNL i'r ExA ymweld â nhw yn rhan o archwiliadau safle [\[PDA-043\]](#). Gwelodd yr ExA y lleoliadau hyn yn ystod USI1 [\[EV-005\]](#).
- 5.1.81. Yn esboniad D4 yr Ymgeisydd o sut oedd o'r farn bod y dyletswyddau statudol o dan a85 y Ddeddf CRow ac a11A y Ddeddf NPACA wedi'u bodloni [\[REP4-036\]](#) (Atodiad 1.1.1), datganodd yr Ymgeisydd oherwydd y cytunwyd gyda CNC (C) na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith arwyddocaol ar nodweddion arbennig CRDVNL, na fyddai'n ystyried CRDVNL ymhellach yn yr esboniad a roddwyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.1.82. Mae'r ExA o'r farn na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw effeithiau morlun, tirwedd na gweledol arwyddocaol ar CRDVNL, a bod asesiad yr Ymgeisydd o'r effeithiau hyn yn ddigonol ac yn gyson â darpariaethau Adran 5.10 NPS EN-1 ac Adran 2.8 NPS EN-3 sy'n ymwneud ag asesiadau tirwedd a morlun.
- 5.1.83. O ran yr effeithiau niweidiol nad ydynt yn arwyddocaol a nodwyd gan CNC (C) ac yn y SLVIA (yn gronol ac o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun), mae'r ExA o'r farn y byddai'r effeithiau hyn ar amwynder gweledol, cymeriad y dirwedd, a nodweddion arbennig CRDVNL yn achosi niwed bach.
- 5.1.84. O ran darpariaeth NPS EN-1, paragraff 5.10.34, o ystyried y niweidiau a amlygwyd, ac yr ystyrir bod yr effeithiau ar nodweddion arbennig CRDVNL yn fach a heb fod yn arwyddocaol, mae'r ExA o'r farn na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwrthdaro â diben gwarchod a gwella harddwch naturiol CRDVNL.
- 5.1.85. O ran y ddyletswydd statudol o dan adran 85(1) y Ddeddf CRow, mae'r ExA o'r farn bod yr ES a'r Adroddiad hwn yn ddigonol i lywio'r SoS yn hyn o beth ac y gellir cyflawni'r ddyletswydd.

Lleoliad a gosodiad tyrbinau

- 5.1.86. O ran Adran 2.8 NPS EN-3, ystyriodd yr ExA osodiad yr arâe a'r tyrbinau alltraeth arfaethedig. Yn ISH2 [\[EV3-008\]](#), gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio sut y dewiswyd lleoliad a gosodiad y tyrbinau o fewn y ddau senario dylunio arfaethedig er mwyn osgoi niwed gweledol yng nghyd-destun effeithiau ar y morlun a'r dirwedd ac effeithiau gweledol. Yn ISH3 [\[EV5-004\]](#), yng nghyd-destun sylwadau gan CNC (C) ynglŷn ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar IoANL, holodd yr ExA yr

Ymgeisydd ynghylch gosodiad y tyrbinau, a'r posibilrwydd o unrhyw osodiadau amgen a allai gael llai o effaith ar nodweddion arbennig IoANL.

- 5.1.87. Yn ystod ISH2 ac ISH3, amlinellodd yr Ymgeisydd ei safbwynt mai'r pellter o'r tyrbinau i'r pwynt agosaf ar y tir (29km) oedd yr hyn a fyddai'n lleihau niwed gweledol i'r eithaf, a'r cyfryw bellter oedd y prif ffactor a fyddai'n lleihau effeithiau gweledol, yn hytrach na gosodiad y tyrbinau eu hunain. At hynny, cynhaliwyd y SLVIA ar sail achos gwaethaf gydag ardal arâe wedi'i phwysoli tua'r ymyl, fel bod y trwch mwyaf o dyrbinau wedi'u lleoli ar ffiniau ardal yr arâe, ac felly bod y nifer fwyaf o dyrbinau wedi'u lleoli ar hyd rhan fwyaf llydan ardal yr arâe. Yn ISH3, esboniodd yr Ymgeisydd y cyfyngiadau gosodiad a lleoliad mewn perthynas â'r arâe alltraeth arfaethedig a dywedodd er y gellid bod wedi symud terfynau'r gorchymyn ar gyfer yr arâe, byddai hyn wedi golygu ei lleoli mewn dŵr dyfnach ac felly ymestyn golygfeydd o'r arâe. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi dilyn egwyddorion gosodiad sy'n mynnu pellter gwahanu penodol rhwng y tyrbinau gwynt i osgoi cynyddu trwch yr arâe alltraeth arfaethedig, ac na fyddai dyluniad amgen yn bosibl heb newid graddfa a natur y prosiect yn sylweddol iawn.
- 5.1.88. Yn y SoCG terfynol gyda CNC (C) [\[REP7-096\]](#) (NRW.SVR.11), o ran gosodiad tyrbinau, roedd y mesurau lliniaru morlun yn asgwrn cynnen o hyd oherwydd safbwynt CNC (C) y byddai mesurau lliniaru effeithiol yn cynnwys cynyddu'r pellter rhwng tyrbinau.
- 5.1.89. O ran lleoliad yr arâe alltraeth arfaethedig, mynegodd CNC (C) bryderon yn D1 [\[REP1-056\]](#) a D3 [\[REP3-090\]](#) ynglŷn â sut oedd yr Ymgeisydd wedi ystyried y canllawiau yn 'Sensitifrwydd y Morlun a Sensitifrwydd Gweledol i Ffermydd Gwynt Alltraeth yng Nghymru: Asesiad Strategol a Chanllawiau' (White Consultants ar ran CNC, 2019), y cyfeirir atynt fel 'Adroddiadau White'. Dywedodd CNC (C) nad oedd yn credu bod yr Ymgeisydd wedi ystyried y canllawiau hyn yn ddigonol ac na ddilynwyd nifer o egwyddorion allweddol wrth leoli'r Datblygiad Arfaethedig. Roedd yr egwyddorion allweddol hyn yn cynnwys lleoli'r arâe alltraeth er mwyn osgoi datblygiad "o fewn pellteroedd clustogi sawl dynodiad ar wahân", ac "er mwyn peidio ag achosi effaith gronol gyfunol ormodol ar dderbynyddion tirwedd a gweledol presennol", yn ogystal â lleoli'r arâe alltraeth i ffwrdd oddi wrth ddynodiadau tirwedd arfordirol, a'r tu hwnt i derfyn effeithiau gweledol dibwys o'r tirweddau â'r sensitifrwydd uchaf.
- 5.1.90. Gwnaeth CNC (C) sylwadau ychwanegol erbyn D4 [\[REP4-105\]](#) a D6 [\[REP6-137\]](#) ynglŷn â sut oedd yr Ymgeisydd wedi dehongli Adroddiadau White 2019, yn ogystal ag egluro cwmpas a defnydd Adroddiad White 2020 ar wahân (Asesiad Amgylcheddol Strategol Ynni Alltraeth: Adolygiad a Diweddariad o'r Astudiaeth Morlun a Lleiniau Clustogi Gweledol ar gyfer Ffermydd Gwynt Alltraeth: Adroddiad Terfynol ar gyfer Hartley Anderson, mis Mawrth 2020), y dywedodd y'i paratowyd i lywio canllawiau OESEA4 ac nid dim ond disodli Adroddiadau White 2019, fel yr awgrymwyd gan yr Ymgeisydd, a oedd yn berthnasol o hyd i ystyried lleoli yng Nghymru. Yn y SoCG terfynol gyda'r Ymgeisydd ynglŷn â materion SLVIA [\[REP7-096\]](#), nid oedd cytundeb ar y mater hwn.
- 5.1.91. Cyflwynodd yr Ymgeisydd ei safbwynt yn ei ymatebion erbyn D2 [\[REP2-080\]](#) a D4 [\[REP4-047\]](#), lle yr esboniodd sut y dilynwyd yr egwyddorion y cyfeiriodd CNC (C) atynt ac a amlinellwyd yn Adroddiadau White 2019, gan nodi:
- byddai ardal yr arâe alltraeth arfaethedig wedi'i lleoli o fewn ardal lle y ceir gweledd isel o'r môr o brif ddynodiadau tirwedd;

- byddai ardal yr arâe alltraeth arfaethedig ei hun o fewn parthau sensitifrwydd morlun (SSZ2 ac SSZ5), y diffiniwyd eu bod â'r sensitifrwydd isaf i ddatblygiad gwynt alltraeth ym mharthau gwynt alltraeth Rownd 4 Ystad y Goron;
- oherwydd bod ardal yr arâe alltraeth arfaethedig wedi'i lleoli ychydig yn ôl o ffin SSZ 2, a bod SSZ 2 ac SSZ 5 wedi'u diffinio y tu hwnt i'r MCAau cenedlaethol a'r tu hwnt i'r 'terfyn gwelededd damcaniaethol' 35 km a ddarparwyd gan yr Asesiad Morlun Cenedlaethol ar gyfer Cymru (2015), ystyrir bod eu sensitifrwydd i'r math o ddatblygiad a gynigir yn perthyn i'r categori is (yn ddarostyngedig i ddyluniad penodol y prosiect); a
- byddai effeithiau cronol cyfunol arwyddocaol gyda datblygiadau presennol ac a gydsyniwyd yn cael eu hosgoi o ganlyniad i'r pellter 13.5 km rhwng fferm wynt AyM a gydsyniwyd a'r Datblygiad Arfaethedig.

5.1.92. Archwiliwyd y mater hwn yn ISH3 [\[EV5-004\]](#), pryd y cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod hefyd wedi dilyn yr egwyddorion lleoli a amlinellir yn Adroddiad White 2020 a'r Canllawiau ar asesu effaith ffermydd gwynt alltraeth: Effeithiau ar y morlun ac effeithiau gweledol (DTI, 2005). Cadarnhaodd yr Ymgeisydd na fyddai'r tyrbinau'n cael eu lleoli o fewn morluniau a thirweddau dynodedig ac y byddent yn cael eu lleoli o fewn parthau â lefelau sensitifrwydd canolig/isel. Dywedodd yr Ymgeisydd na fyddai'r tyrbinau'n cael eu lleoli'n agos i'r arfordir nac ar bellter canolig oddi wrtho, ac na fyddai'r tyrbinau'n cael eu lleoli mewn dyfroedd y glannau na dyfroedd arfordirol.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.1.93. O ran gosodiad tyrbinau, er bod yr ExA yn cydnabod safbwynt CNC (C) ynglŷn â chynyddu'r pellter rhwng tyrbinau, mae'n fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cyfiawnhau ei ymagwedd ac yn fodlon ar y rhesymau a roddwyd am y gosodiad a ddewiswyd.
- 5.1.94. O ran lleoliad yr arâe alltraeth arfaethedig, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi ystyried Adroddiad White 2020 ac Adroddiadau White 2019, ac y byddai'r arâe alltraeth arfaethedig yn cael eu lleoli mewn ardaloedd sensitifrwydd isel a chan barchu'r canllawiau yn Adroddiadau White cyn belled ag y bo'n rhesymol bosibl.
- 5.1.95. Mae NPS EN-3 paragraff 2.8.263 yn derbyn y gallai mesurau lliniaru ar ffurf newidiadau i ddyluniad neu raddfa tyrbinau unigol gael effaith sylweddol ar allbwn. Felly, mae'r ExA yn cytuno na fyddai gosodiad amgen arall a allai leihau niwed i'r eithaf heb effeithio ar hyfywedd y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi dylunio'r lleoliad a'r gosodiad yn briodol ac i osgoi niwed cyn belled ag y bo'n bosibl, fel yr amlinellir yn NPS EN-3 paragraff 2.8.264.

Goleuadau rhybuddio awyrennau ac awyr dywyll

- 5.1.96. Yn D1, cyfeiriodd CNC (C) at effeithiau posibl y goleuadau rhybuddio awyrennau ar y tyrbinau, gan ddweud ei fod o'r farn y byddai'r goleuadau rhybuddio awyrennau'n weladwy o arfordir gogleddol Ynys Môn, gan effeithio ar yr awyr dywyll yn yr ardal [\[REP1-056\]](#) (paragraff 416).
- 5.1.97. Archwiliodd yr ExA fater goleuadau awyrennau yn ExQ1 ac yn ISH3. Yn ExQ1 ([\[PD-013\]](#), C1.20.13) gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd pam nad oedd y lefelau goleuadau awyrennau uchaf a nodwyd yn y SLVIA (Tabl 8.17, [\[REP7-036\]](#)) wedi'u sicrhau'n benodol fel gofyniad yn y dDCO neu'r DML, i gadarnhau'r dwysedd gweithredu tybiedig mwyaf a ganiateir, ac i gadarnhau a oedd y delweddau yn y nos yn dangos y dwysedd disgleiriaf. Yn ogystal, gofynnodd yr ExA i CNC (C) beth fyddai effeithiau posibl y goleuadau rhybuddio awyrennau yn ei farn ef, yn ogystal â'r lefelau dwysedd goleuadau gan yr Ymgeisydd (C1.20.14).

5.1.98. Yn ei ymateb [REP3-062], cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod y lefelau goleuadau a ddefnyddiwyd yn y delweddau yn tybio dwysedd o 2000 candela (cd), sef y dwysedd disgleiriaf a ganiateir. Byddai'r delweddau hefyd yn dangos goramcangyfrif o effaith y lefel dwysedd hon oherwydd bod yr amodau a ddangoswyd yn glir ac yn dawel, tra byddai goleuadau rhybuddio awyrennau'n cael eu gweithredu ar 200 cd yn yr amodau a ddangoswyd, gan weithredu ar 2000 cd pan fo gwelededd yn wael yn unig. Ymatebodd CNC (C) [REP3-093] drwy ddweud y byddai golau rhybuddio awyrennau sy'n gweithredu ar 200 cd a welir o'r lleoliad agosaf (29km) ar loA mewn tywydd clir yr un fath â gweld golau brecio car oddeutu 17.4km i ffwrdd, ac felly'n anodd ei weld.

5.1.99. Yn ystod ISH3, gofynnodd yr ExA i CNC (C) gadarnhau statws gwarchodfa awyr dywyll loANL ac ENP [EV5-005], ac a fyddai statws y naill dirwedd ddynodedig neu'r llall yn golygu bod angen asesiad SLVIA penodol ar oleuadau. Ymatebodd CNC (C) drwy ddweud bod loA yn ceisio statws gwarchodfa awyr dywyll ac felly nad yw'n warchodfa awyr dywyll eto, tra bod ENP yn warchodfa awyr dywyll. At hynny, esboniodd CNC (C) fod awyr dywyll ENP yn rhan o'i nodweddion arbennig mewn perthynas â llonyddwch ac unigedd, a'i fod yn fodlon ar yr asesiad goleuadau a gynhaliwyd gan yr Ymgeisydd, yn ogystal ag ymagwedd gyffredinol yr Ymgeisydd at fesurau lliniaru. Er hynny, yn y SoCG terfynol gyda CNC (C) [REP7-096], roedd y mater hwn yn destun anghytundeb ansylweddol o hyd, a datganodd CNC (C) pe byddai'r goleuadau'n cael eu gweld ar eu dwysedd llawn mewn amodau clir (er enghraifft, pan allai cymylau ysbeidiol ysgogi'r dwysedd uchaf), byddai'r effeithiau ar dderbynyddion gweledol o fewn loANL ac ENP yn fwy ac yn arwyddocaol o bosibl.

Ystyriaeth yr ExA

5.1.100. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi ystyried effeithiau goleuadau awyrennau'r tyrbinau ar dderbynyddion gweledol yr ymdriniwyd â nhw yn y SLVIA yn ddigonol.

5.1.101. O ran lefelau dwysedd goleuadau, mae'r ExA yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd y byddai goleuadau rhybuddio'r tyrbinau ar y lefel isaf a ganiateir, ac y byddai'r dwysedd uchaf a aseswyd yn y delweddau a ddangoswyd, sef 2000 cd, yn oramcangyfrif o'r effeithiau. Mae'r ExA o'r farn bod dull asesu'r Ymgeisydd yn ddigonol, o ystyried nad yw loANL yn warchodfa awyr dywyll ar hyn o bryd. Er bod yr ExA yn cydnabod pryder CNC (C) y gallai goleuadau a weithredir ar eu dwysedd llawn mewn amodau clir achosi effeithiau arwyddocaol, nid yw'r ExA o'r farn mai dyma fyddai'r modd gweithredu parhaol a fwriedir. Felly, mae'r ExA yn fodlon bod y mesurau a amlinellir yn y SLVIA, a fyddai'n cael eu sicrhau o dan Ofyniad 3(3) y dDCO, yn briodol ac na fyddent yn arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol ar awyr y nos.

CASGLIADAU

5.1.102. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at ystod o effeithiau arwyddocaol a heb fod yn arwyddocaol ar dirweddau dynodedig loANL ac ENP, ac ystod o effeithiau heb fod yn arwyddocaol ar dirwedd ddynodedig CRDVNL. Byddai effeithiau niweidiol ar rai o nodweddion arbennig y tirweddau a ddynodwyd yn statudol hefyd, a byddai'r niweidiau a amlygwyd yn gwrthdaro â'r diben statudol i warchod a gwella harddwch naturiol loANL ac ENP. Mae'r ExA yn rhoi pwys sylweddol i warchod harddwch naturiol loANL ac ENP.

5.1.103. Mae'r ExA yn nodi bod NPS EN-1 yn cydnabod na ddylai'r ffaith bod prosiect arfaethedig yn weladwy o fewn ardal ddynodedig ynddi'i hun fod yn rheswm dros wrthod rhoi cydsyniad. Mae'r ExA hefyd yn derbyn bod yr Ymgeisydd wedi ceisio

osgoi peryglu'r dibenion dynodi, cyn belled â phosibl, a'i fod wedi rhoi sylw i ddylunio ystyriol gan ystyried amryw gyfyngiadau yn ymwneud â lleoliad, gosodiad a gweithredu, a chyfyngiadau eraill perthnasol.

- 5.1.104. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol y byddai hyd a lled daearyddol effeithiau niweidiol ar dirweddau dynodedig yn gymharol gyfyngedig o ystyried dynodiadau IoANL ac ENP yn eu cyfanrwydd ac y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwrthdaro â nifer gyfyngedig yn unig o'u nodweddion arbennig. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i'r effeithiau arwyddocaol ar IoANL a ystyriwyd gan yr ExA, lle yr effeithir ar nifer benodol o olygfannau yn unig. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol y byddai'r effeithiau, er eu bod yn barhaol i'r graddau y byddent yn bresennol ar hyd oes weithredol y Datblygiad Arfaethedig, yn wrthdroadwy yn y pen draw ac na fyddent yn bresennol mwyach ar ôl i'r Datblygiad Arfaethedig gael ei ddatgomisiynu.
- 5.1.105. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio'n gyffredinol ag NPS EN-1 ac NPS EN-3 o ran materion morlun, tirwedd a gweledol. Mae hyn yn cynnwys y darpariaethau asesu (fel y fethodoleg), yr ystyrir bod yr Ymgeisydd wedi'u bodloni, er y buont yn destun nifer o bryderon a godwyd yn ystod yr Archwiliad. At hynny, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cymhwyso'r hierarchaeth liniaru cyn belled ag y bo'n bosibl i leihau effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar y morlun a'r dirwedd, a'i effeithiau gweledol.
- 5.1.106. Mae'r Datblygiad Arfaethedig hefyd yn cydymffurfio'n gyffredinol â pholisïau SOC_06 a SOC_07 WNMP, sy'n mynnu bod yr Ymgeisydd yn dangos sut mae wedi ystyried effeithiau posibl ar forluniau a'r dibenion pam y dynodwyd Parciau Cenedlaethol neu AHNEau, yn ogystal â darpariaethau adran 6.3 PPW12 sy'n ymwneud â thirweddau a Thirweddau Dynodedig. Er hynny, o ystyried yr effeithiau arwyddocaol a amlygwyd ar nodweddion arbennig IoANL ac ENP, mae'r ExA yn priodoli pwys mawr i effeithiau niweidiol y Datblygiad Arfaethedig ar faterion yn ymwneud â'r morlun a'r dirwedd, a materion gweledol, yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 5.1.107. Byddai'r cynllun gwella tirwedd arfaethedig yn gwneud iawn am rai o'r niweidiau a amlygwyd i'r morlun a'r dirwedd, ac yn weledol, a byddai'n fuddiol i dirweddau dynodedig IoANL ac ENP yn y tymor hwy, gan gynnwys mewn perthynas â rhai o'u nodweddion arbennig. Byddai'r cynllun hwn yn cael ei sicrhau o dan R28 y dDCO, sy'n briodol ym marn yr ExA.
- 5.1.108. Ni fyddai'r cynllun gwella tirwedd yn lliniaru'r niwed y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ei achosi i'r derbynyddion morlun, tirwedd a gweledol a amlygwyd yn llwyr, gan na fyddai'r cynllun yn sgrinio effeithiau gweledol y tyrbinau arfaethedig ar y derbynyddion nac yn eu lleihau i'r eithaf. Fodd bynnag, mae'r ExA yn cydnabod y gallai'r cynllun gwella tirwedd ddarparu buddion eraill ac, o bosibl, gwella'r derbynyddion a amlygwyd a'u nodweddion arbennig.
- 5.1.109. Mae'r ExA yn nodi'r ddyletswydd gyffredinol yn a85 y Ddeddf CRoW a osodir ar gyrff cyhoeddus. Mae'n ymwybodol bod y ddyletswydd y cyfeirir ati ym mharagraffau 5.10.8 a 5.10.34 NPS EN-1, i geisio hyrwyddo dibenion tirweddau a ddynodwyd yn genedlaethol, yn ymwneud â geiriad Deddf CRoW 1990 a ddiwygiwyd gan y Ddeddf LURA. Fodd bynnag, roedd y diwygiad hwnnw'n ymwneud â thir yn Lloegr yn unig. Yng Nghymru, mae a85(1) y Ddeddf CRoW yn datgan "wrth arfer neu gyflawni unrhyw swyddogaethau sy'n ymwneud â thir mewn ardal o harddwch naturiol eithriadol [yng Nghymru], neu sy'n effeithio arno, bydd awdurdod perthnasol yn ystyried diben gwarchod a gwella harddwch naturiol yr ardal o harddwch naturiol eithriadol".

- 5.1.110. Er bod yr ExA wedi amlygu niwed i loANL, mae'n credu bod y cais yn gyson â'r amcan uchod a bod adroddiad yr ExA, yr ES a'r ddogfen egwyddorion yn ddigonol i lywio'r SoS yn hyn o beth ac y gellir cyflawni'r ddyletswydd.
- 5.1.111. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol o'r ddyletswydd y mae a11A Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949 yn ei gosod ar awdurdodau perthnasol. Mae a11A(2) yn berthnasol i Barciau Cenedlaethol yng Nghymru. Mae'n datgan "bydd unrhyw awdurdod perthnasol yn ystyried y dibenion a nodir yn is-adran (1) adran pump y Ddeddf hon, ac os yw'n ymddangos bod gwrthdaro rhwng y dibenion hynny, bydd yn rhoi mwy o bwys i ddiben gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol yr ardal sydd wedi'i chynnwys yn y Parc Cenedlaethol".
- 5.1.112. Er gwaethaf canfyddiad yr ExA o niwed mewn perthynas ag ENP, mae'n credu bod y cais yn gyson â'r amcan uchod a bod yr Adroddiad hwn, yr ES a'r ddogfen egwyddorion yn ddigonol i lywio'r SoS yn hyn o beth ac y gellir cyflawni'r ddyletswydd.
- 5.1.113. Mae'r ExA yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru, yn ei Rhaglen Lywodraethu (2021-2026), wedi amlinellu ei bwriad i ddynodi Parc Cenedlaethol (NP) newydd yng Nghymru yn seiliedig ar CRDVNL presennol, y cynhaliwyd ymgynghoriad ynglŷn ag ef yn 2024. Fe allai'r SoS ddymuno ceisio cadarnhad ynghylch statws yr NP arfaethedig cyn gwneud penderfyniad, er mwyn iddo fod yn fodlon y gellir cyflawni unrhyw ddyletswyddau statudol a osodir ar gyrff cyhoeddus yn foddhaol.

5.2. MORDWYO A MORGLUDIANT

CYFLWYNIAD

- 5.2.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar fordwyo a morgludiant. Wrth ystyried y pwnc hwn, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Troswaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 4;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
 - rhwymedigaethau rhyngwladol sy'n berthnasol i fordwyath;
 - polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) (2011) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin (2019);
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys Nodyn Canllaw Morol (MGN) 654.

Y CAIS

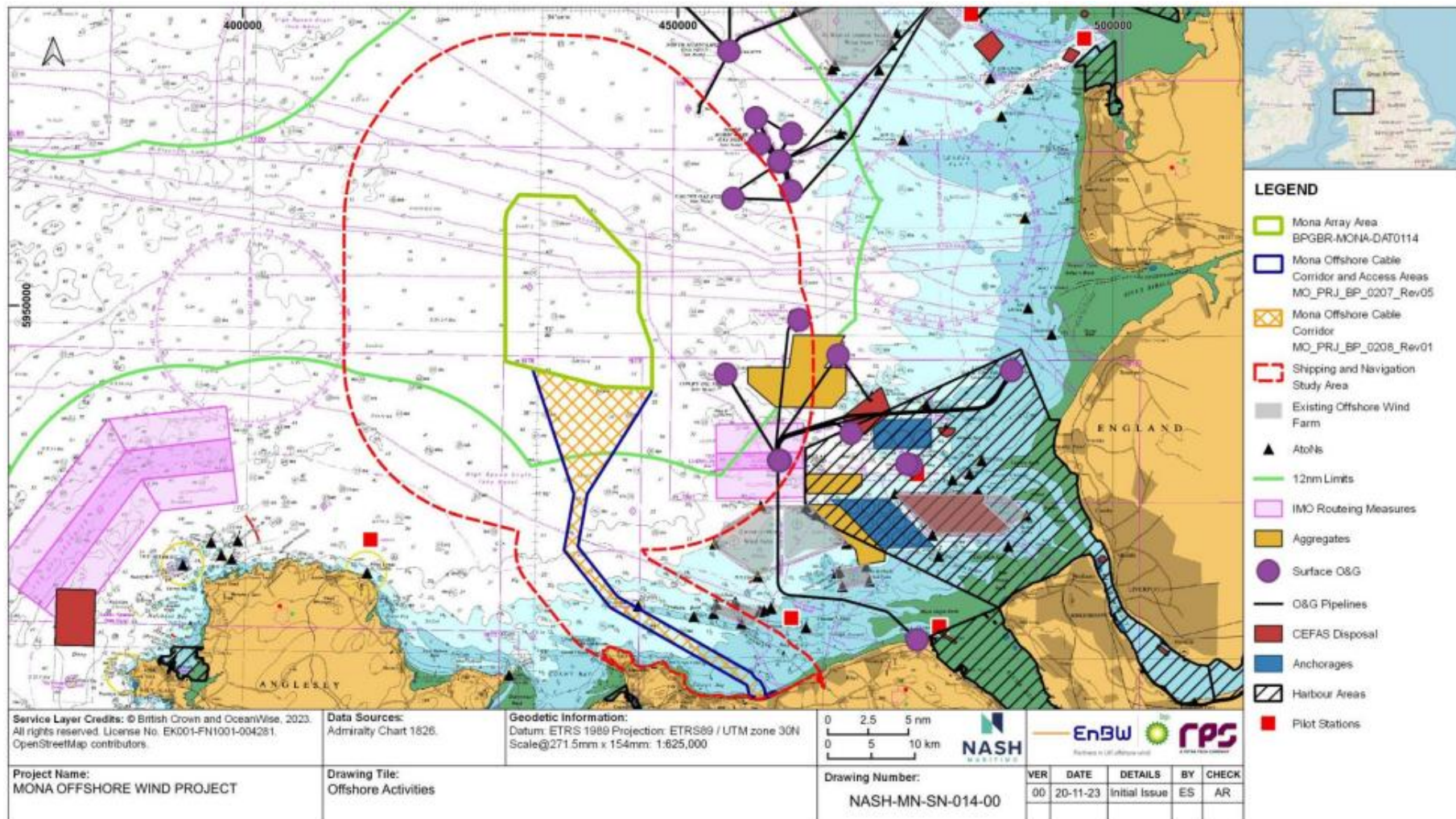
- 5.2.2. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau posibl ar fordwyo a morgludiant ym Mhennod 7 yr ES (Cyfrol 2): Morgludiant a mordwyo [\[APP-059\]](#). Ar yr adeg cyflwyno, ategwyd hyn gan Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6): Asesiad Risg Mordwyo (NRA) [\[APP-098\]](#). Roedd yr ES wedi:
- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth sylfaenol;
 - amlygu effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar fordwyo a morgludiant yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu; ac

- amlinellu'r mesurau lliniaru a monitro sy'n angenrheidiol i osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar fordwy a morgludiant.

5.2.3. Cyflwynwyd fersiynau wedi'u diweddarau o Bennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#) ac Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [\[REP7-061\]](#) erbyn Dyddiad Cau (D) 7 i fynd i'r afael â nifer fach o wallau argraffu. Yn ogystal, cyflwynodd Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-054\]](#) yr asesiad iechyd dynol a oedd yn cynnwys, yn adrannau 4.8.2 a 4.10.2, ystyriaeth o oblygiadau effeithiau i iechyd y cyhoedd o ran risg gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog a llwybrau strategol a fferïau cynhaliol i Ynys Manaw (IoM).

Gwaelodlin

5.2.4. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o'r amgylchedd sylfaenol ar gyfer mordwyo a morgludiant yn Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) ac fe'i crynhowyd yn adran 7.5 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#). Dangosir yr ardal astudio mordwyo a morgludiant yn Ffigur 39 isod. Amlygwyd y prif weithgareddau mordwyo yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig gan ddefnyddio siartiau Morlys a Chyfarwyddiadau Hwyllo'r Morlys Swyddfa Hydrograffig y Deyrnas Unedig (UKHO). Amlygodd yr Ymgeisydd mai'r nodweddion mordwyol allweddol oedd Cynllun Gwahanu Traffig (TSS) Bae Lerpwl, sydd wedi'i leoli tua 4.5 môr-filltir (nm) i'r de-ddwyrain o'r ardal arâe arfaethedig, a'r TSS Oddi ar Ynysoedd y Moelrhoniaid, sydd wedi'i leoli tua 18nm i'r de-orllewin o'r ardal arâe arfaethedig. Mae'r ddau yn fesurau llwybro a fabwysiadwyd gan y Sefydliad Morol Rhyngwladol (IMO) ac fe'u dangosir yn binc ar Ffigur 39.

Ffigur 39: Yr ardal astudio mordwyo a morgludiant (ffynhonnell: Ffigur 7.2 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).

FFERM WYNT ALLTRAETH MONA EN010137

ADRODDIAD I'R YSGRIFENNYDD GWLADOL DROS DDIOGELEDD YNNI A SERO NET: 16 Ebrill 2025 143

5.2.5. Disgrifiodd Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [REP7-061] leoliadau nodweddion mordwyo yng nghyffiniau'r ardal astudio ac asesodd yr amgylchedd sylfaenol o ran amodau Metgefnforol (hinsawdd gwynt a thonau, y llanw a cherhyntau, a gwelededd). Yn ogystal, crynodd (Tabl 1.17) a dadansoddodd (adran 1.6.3) y ddau arolwg traffig llongau 14 diwrnod a gynhaliwyd gan yr Ymgeisydd a chyflwynodd adolygiad o gronfeydd data'r Gangen Ymchwilio i Ddamweiniau Mawr (MAIB) a Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Badau Achub (RNLI) i sefydlu llinell sylfaen digwyddiadau morwrol hanesyddol yn yr ardal astudio (adran 1.6.4). Amlinellir llwybrau fferïau a mordeithiau blynyddol yn ôl gweithredwr yn Ffigur 40 isod.

Operator	Route	Example vessels (2019-2022)	Approximate annual crossings (2022)
IoMSPC	HEY - DOUG	Ben-my-Chree	1,451
	LIV - DOUG	Manannan	552
	LIV - DOUG	Ben My Chree	41
Stena	LIV – BEL W IoM		1,098
	LIV – BEL E IoM West of Calder Gas Field	Stena Edda/Stena Embla/Stena Mersey/Stena Horizon/ Stena Lagan/Stena Forecaster/Stena Forerunner	194
	LIV – BEL E IoM East of Calder Gas Field		196
	HEY - BEL	Stena Hibernia/Stena Scotia	1,094
Seatruck	HEY - WAR	Seatruck Performance/Seatruck Precision	1,099
	HEY - DUB	Seatruck Pace/Seatruck Panorama	606
	LIV-DUB	Seatruck Pace/Seatruck Power/Seatruck Panorama/Seatruck Progress	1,627
P&O	LIV-DUB	Mistral/Norbay/Norbank	1,625

Ffigur 40: Llwybrau fferïau a mordeithiau blynyddol yn ôl gweithredwr (ffynhonnell: Tabl 7.10 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]).

5.2.6. Ystyriodd yr Ymgeisydd y senario sylfaenol yn y dyfodol trwy ddadansoddi'r proffil traffig yn y dyfodol ar gyfer traffig llongau llwythi/tanceri, fferïau, olew a nwy, pysgota a llongau hamdden. Pennodd y dadansoddiad y byddai'n rhesymol tybio cynnydd 15% mewn traffig llongau masnachol erbyn 2035. Gan gydnabod cyfyngiadau data, amlygodd yr asesiad fod y pandemig Covid-19 wedi lleihau symudiadau llongau'n sylweddol rhwng 2020 a 2022, felly defnyddiwyd setiau data cyn 2020 i feincnodi data a gasglwyd yn fwy diweddar.

Mesurau lliniaru

5.2.7. Crynhowyd y prif fesurau lliniaru ymgorfforedig sy'n berthnasol i effeithiau mordwyo a morgludiant yn Nhabl 7.17 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035]. Yn dilyn yr ymgynghoriad Cyn-ymgeisio statudol, diwygiodd yr Ymgeisydd ffin yr ardal arâe arfaethedig i geisio mynd i'r afael ag effeithiau posibl y prosiect ar lwybrau fferïau a defnyddwyr eraill y môr ar ei ben ei hun ac ar y cyd [APP-037]. Roedd prif fesurau eraill a fabwysiadwyd yn rhan o ddyluniad y prosiect yn cynnwys:

- datblygu a dilyn Cynllun Dylunio sy'n cynnwys dwy linell gyfeiriad o ran gosodiad tyrbinau gwynt a phlatformau is-orsaf alltraeth (Amod 18(1)(a) y DML [AS-036]);

- isafswm clirio llafnau tyrbinau o 34 metr (m) uwchben y Llanw Seryddol Isaf (LAT) er mwyn lleihau risg taro mastiau cychod hwylio (Atodlen 2, Gofyniad 2 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) [\[AS-036\]](#));
- datblygu a dilyn Cynllun Rheoli Cymhorthion Mordwyo (AtNMP) i sicrhau marcwyr mordwyo digonol, gan gynnwys goleuadau (Amodau 15 a 18(1)(g) y DML [\[AS-036\]](#));
- datblygu a dilyn Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth sy'n cynnwys Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd sy'n pennu bod llongau gwarchod yn cael eu defnyddio pan fydd angen yn ystod y cam gweithredol i sicrhau diogelwch mordwyol a lleihau risg rhwystro offer pysgota (Amod 18(1)(e) y DML [\[AS-036\]](#)); a
- datblygu a dilyn Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth sy'n cynnwys Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau sy'n nodi na fyddai dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% o ganlyniad i amddiffyniadau ceblau heb gymeradwyaeth ysgrifenedig ymlaen llaw, er mwyn lleihau risg rhwystro ceblau a thirio llongau (Amod 18(1)(d) y DML [\[AS-036\]](#)).

5.2.8. Rhestrwyd mesurau eraill a weithredwyd i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer safonol a fabwysiadwyd gan y diwydiant (gan gynnwys Hysbysiadau i Forwyr, marcio a siartio, Cynllun Rheoli Traffig Llongau (VTMP), Cynllun Ymateb i Argyfwng a Chydweithio (ERCoP)) yn Nhabl 7.17 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#) hefyd. Pan fyddai mesurau'n cael eu sicrhau yn y DML, roedd yr Ymgeisydd yn disgwyl i ddarpariaethau cymesur gael eu hymgorffori yn y Drwydded Forol (ML) annibynnol, fel y disgrifir yn y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol (MLPD) derfynol [\[REP7-075\]](#) a'r Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro (MMS) [\[REP7-077\]](#).

5.2.9. Oherwydd byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, ystyriwyd eu bod yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau. Amlinellodd Tabl 1.6 Cynllun Monitro Alltraeth Mewn Egwyddor (IPMP) terfynol yr Ymgeisydd ei ymrwymadau monitro o ran effeithiau posibl ar fordwyo a morgludiant [\[REP7-081\]](#). Byddai'r mesurau monitro'n cael eu sicrhau gan Amodau 18, 24, 25 a 26 y DML, gydag ymrwymiad i fesurau cyfochrog (lle y bo'n berthnasol) yn yr ML annibynnol yn benodol yn yr MLPD [\[REP7-075\]](#).

Asesiad o effeithiau

5.2.10. Ategwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau ar fordwyo a morgludiant [\[REP7-035\]](#) gan NRA a oedd yn cynnwys Asesiad Risg Mordwyo Rhanbarthol Cronnol (CRNRA) [\[REP7-061\]](#). O ran derbynyddion mordwyo a morgludiant, ystyriodd yr asesiad effeithiau posibl yn ystod pob cam o'r prosiect ar:

- lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol;
- gweithredwyr masnachol, gan gynnwys llwybrau strategol a fferiau cynhaliol;
- llwybro mewn tywydd garw;
- mynediad i borthladdoedd a harbyrau;
- y gallu i ymateb i argyfyngau;
- risg gwrthdrawiad rhwng llongau;
- risg taro gwrthrych sefydlog (cysylltiad) i longau;
- offer mordwyo, cyfathrebu a phennu safle morol;
- teithiau a diogelwch badau hamdden;
- risg rhwystro angorau llongau ac offer pysgota; a
- chliriad o dan y cilbren.

Canlyniadau'r asesiad: effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun

5.2.11. Cyflwynwyd crynodeb o'r effeithiau posibl, y mesurau arfaethedig a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig ac effeithiau gweddilliol o ran mordwyo a morgludiant yn Nhabl 7.40 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#). Amlygodd yr asesiad yr effeithiau niweidiol arwyddocaol canlynol ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun:

- Effeithiau niweidiol cymedrol ar lwybro mewn tywydd garw ar gyfer gwasanaeth Isle of Man Steam Packet Company (IoMSPC) rhwng Lerpwl a Douglas (IoM) yn ystod camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig.

Canlyniadau'r asesiad: effeithiau cronol

5.2.12. Gellir gweld crynodeb o effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol y Datblygiad Arfaethedig o ran mordwyo a morgludiant yn Nhabl 7.41 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#). Amlygodd yr asesiad yr effeithiau niweidiol arwyddocaol canlynol pan ystyriwyd y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill:

- Effeithiau niweidiol cymedrol ar weithredwyr masnachol, gan gynnwys llwybrau strategol a fferïau cynhaliol, yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu, yn benodol ar gyfer:
 - gwasanaethau Stena Line Limited (Stena) rhwng Lerpwl a Belfast; a
 - thraffig llongau llwythi / tanceri masnachol sy'n teithio i Borthladd Lerpwl ac oddi yno.
- Effeithiau niweidiol cymedrol ar lwybro mewn tywydd garw yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu, yn benodol ar gyfer:
 - gwasanaethau IoMSPC ar lwybrau Lerpwl i Douglas a Heysham i Douglas; a
 - gwasanaethau Stena ar lwybrau Heysham i Belfast a Lerpwl i Belfast.
- Effeithiau niweidiol cymedrol ar risg gwrthdrawiad rhwng llongau yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu.
- Effeithiau niweidiol cymedrol ar risg taro gwrthrych sefydlog (cysylltiad) i longau yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu.

5.2.13. Canfuwyd bod yr holl effeithiau a oedd yn weddill yn rhai niweidiol dibwys neu fach, ac felly heb fod yn arwyddocaol o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA). Yn sgil y casgliadau uchod, daeth adran 4.10.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4): Iechyd Dynol [\[REP7-054\]](#) i'r casgliad y byddai effeithiau cronol niweidiol cymedrol ar iechyd y cyhoedd o ganlyniad i'r effeithiau cronol arwyddocaol a amlygwyd ar risg taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad rhwng llongau.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

5.2.14. Roedd y prif faterion a gododd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- yr ymagwedd at Asesu Risg Mordwyol;
- ymyrryd â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol;
- effeithiau ar ddiogelwch mordwyol, gan gynnwys risg gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog;
- effeithiau ar Chwilio ac Achub (SAR) morol a'r gallu i ymateb i argyfyngau;
- effeithiau ar radar morol a mordwyo gweledol;
- y gallu i dynnu llongau mewn argyfwng;
- effeithiau ar weithredu llwybrau strategol a fferïau cynhaliol, gan gynnwys llwybro mewn tywydd garw;

- ymgysylltu a chydfodoli'n barhaus â rhanddeiliaid alltraeth eraill sy'n berthnasol i fordwy; ac
- effeithiau trawsffiniol.

Ystyrir y materion hyn yn eu tro isod.

Yr ymagwedd at Asesu Risg Mordwyol

- 5.2.15. Llywiwyd NRA yr Ymgeisydd [\[REP7-061\]](#) (adran 9) gan arolygon traffig llongau (Atodiad D yr NRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalen 204), efelychiadau mordwyo pont lywio llawn gyda chwmnïau fferi (Atodiad E y CRNRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalen 451), modelu risg a gweithdai peryglon gydag ystod o randdeiliaid (Atodiadau A a B y CRNRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalennau 390 a 409). Llywiwyd yr NRA hefyd gan ymgynghoriad â Fforwm Ymgysylltu ynglŷn â Mordwyo (MNEF) a sefydlwyd gan yr Ymgeisydd yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, y rhoddir manylion llawn amdano yn y Cynllun Ymgysylltu Technegol [\[APP-041\]](#). Roedd yr NRA hefyd yn cynnwys asesiad o effeithiau ar SAR morol ac ymateb i argyfyngau.
- 5.2.16. Cyflwynwyd asesiad cronol yn adran 1.10 yr NRA, a ddefnyddiodd y CRNRA ac a asesodd y Datblygiad Arfaethedig yn bennaf ynghyd ag Asedau Cynhyrchu Ynni Gwynt Alltraeth Morgan (OWGA), OWGA Morecambe, ac Asedau Trawsyrur Morgan a Morecambe (Atodiad E yr NRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalen 214). Rhestrwyd y prosiectau, y cynlluniau a'r gweithgareddau eraill a ystyriwyd yn yr asesiad o effeithiau cronol yn Nhabl 7.28 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6). Oherwydd y cyhoeddwyd yr adroddiad cwmpasu ar gyfer Fferm Wynt Alltraeth Mooir Vannin (MVOWF) ar ôl i'r efelychiadau mordwyo, y modelu risg a'r gweithdai peryglon ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig gael eu cynnal, ymdriniodd yr asesiad cronol â phrosiect MVOWF trwy ddadansoddiad desg a ffurfiodd atodiad i'r CRNRA (Atodiad D y CRNRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalen 433).
- 5.2.17. Cofnododd Datganiadau Tir Cyffredin (SoCGau) terfynol yr Ymgeisydd gydag Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau (MCA) a Thŷ'r Drindod (TH) gytundeb bod y fethodoleg NRA ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac ar y cyd yn ddigonol ac wedi cael ei chynnal yn unol â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau perthnasol, gan gynnwys MGN 654 [\[REP7-098\]](#) [\[REP7-099\]](#). Nododdy SoCG terfynol gyda Siambr Forgludiant (CoS) y Deyrnas Unedig gytundeb yn hyn o beth hefyd, ond cofnododd ryw faint o anghytundeb o ran methodoleg yr asesiad economaidd-gymdeithasol, yr ymdrinnir â hi yn adran 6.3 yr Adroddiad hwn [\[REP7-100\]](#).
- 5.2.18. Cytunwyd ag IoMSPC hefyd bod y fethodoleg asesu'n cydymffurfio ag MGN 654 [\[REP7-111\]](#). Cytunodd Stena fod y fethodoleg asesu'n briodol, ond amlygodd na roddwyd cyfle iddo fynychu efelychiadau mordwyo yn ymwneud â MVOWF yn rhan o'r asesiad cronol [\[REP5-078\]](#). Cytunodd Pwyllgor Môr Tiriogaethol (TSC) IoM hefyd fod y fethodoleg asesu'n briodol [\[REP7-093\]](#). Ni wnaed unrhyw wrthwynebiadau eraill o sylwedd ynglŷn â methodoleg, tybiaethau na digonolrwydd yr NRA.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.19. O ystyried y cytundeb cyffredinol â'r partïon perthnasol a amlinellir uchod, nid yw'r ExA wedi nodi unrhyw faterion o sylwedd mewn perthynas â dull Ymgeisydd o asesu effeithiau ar fordwy a morgludiant, gan gynnwys yr NRA a'r CRNRA. Mae'r ExA yn nodi yr ymdrinwyd â'r effeithiau cronol, gan gynnwys yr MVOWF arfaethedig, trwy atodiad i'r CRNRA ac mae'n ystyried bod hyn yn rhesymol, o

ystyried amseriad cyhoeddi cais cwmpasu MVOWF (mis Hydref 2023) yn berthynol i'r broses NRA ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.

5.2.20. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi ymgysylltu'n foddhaol â rhanddeiliaid statudol, diwydiant a hamdden perthnasol yn y sector mordwyo yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, yn bennaf trwy'r MNEF. Ceisiodd yr ymgysylltiad ddatrysiadau i alluogi cydfodoli â rhanddeiliaid morol eraill a helpodd i amlygu'r mesurau lliniaru a fabwysiadwyd, fel y disgwyliar gan NPS EN-3 paragraffau 2.8.184 a 2.8.185.

5.2.21. Roedd yr NRA yn cynnwys asesiad o'r effeithiau ar SAR morol, a grynhowyd yn adran 7.9.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#), fel sy'n ofynnol gan baragraff 2.8.195 NPS EN-3. Ym mhob ffordd arall, ac wedi'i lywio gan gyngor yr MCA yn unol â pharagraff 2.8.334 NPS EN-3, mae'r ExA yn fodlon bod NRA yr Ymgeisydd yn bodloni'r gofynion a amlinellir ym mharagraffau 2.8.188 i 2.8.190 NPS EN-3 a'i fod yn cydymffurfio â darpariaethau MGN 654. Ymdrinnir â chanlyniadau'r asesiad mordwyo a morgludiant (gan gynnwys yr NRA) yn rhannau dilynol yr adran hon.

Ymyrryd â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol

5.2.22. Anghytunodd yr Ymgeisydd a Stena ynglŷn â ph'un a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o ymyrryd â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol ai peidio. Wrth wraidd yr anghytundeb oedd gwahaniaeth barn ynglŷn â ph'un a yw llwybr Stena rhwng Lerpwl a Belfast yn dod o fewn y diffiniad o "*lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol*" ai peidio o fewn ystyr Erthygl 60(7) Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Gyfraith y Môr 1982 (UNCLOS) a pharagraff 2.8.327 NPS EN-3.

5.2.23. Mae NPS EN-3 yn diffinio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol ym mharagraff 2.8.327. Mae MGN 654 yn datgan ym mharagraff 2.2, at ei ddibenion ef, bod lonydd môr yn "*fesurau llwybro a fabwysiadwyd gan yr IMP a llwybrau môr/morgludiant eraill o bosibl a ddilyniar gan bob math o fadaw*". Safbwynt yr Ymgeisydd oedd bod Erthygl 22 UNCLOS yn mynnu bod Gwladwriaethau'n dynodi lonydd môr a TSSau yn ffurfiol, a chan nad oes unrhyw fesur llwybro o'r fath wedi'i nodi ar siartiau morol o ran y llwybrau a weithredir gan Stena, ni ddylid eu trin fel lonydd môr cydnabyddedig [\[REP7-035\]](#). Cyfeiriodd yr Ymgeisydd at yr egwyddorion a sefydlwyd yn [Adroddiad yr ExA ar gyfer prosiect Estyniad Thanet](#) (mis Medi 2019) i gefnogi ei safbwynt [\[EV9-003\]](#).

5.2.24. Anghytunodd Stena â dehongliad yr Ymgeisydd mai mesurau llwybro a gydnabyddir gan yr IMO yn unig sy'n gyfystyr â lonydd môr, gan ddadlau bod hyn yn anwybyddu'r sefyllfa forol wirioneddol [\[REP5-078\]](#). Honnodd gan fod gwasanaethau morgludiant rheolaidd rhwng Lerpwl a Belfast wedi bodoli ers 1824, fod y llwybr presennol yn gyfystyr â lôn fôr gydnabyddedig [\[REP5-122\]](#). Dadleuodd Stena fod y ffaith bod yr Ymgeisydd wedi cychwyn trafodaethau ag ef yn dangos y byddai ymyrraeth â lonydd môr cydnabyddedig mewn gwirionedd [\[REP7-155\]](#). Derbyniodd Stena na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ymyrryd â TSS Bae Lerpwl na TSS Oddi ar Ynysoedd y Moelrhoniaid [\[EV9-003\]](#).

5.2.25. Ni wnaeth yr MCA gyflwyniadau manwl ar y diffiniad o lonydd môr cydnabyddedig, ond cytunodd â'r Ymgeisydd na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig (o'i ystyried ar ei ben ei hun ac ar y cyd) yn ymyrryd â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol [\[REP7-098\]](#). Ildiodd TH i'r MCA ar y mater hwn [\[REP7-099\]](#). Roedd hyn yn parhau i fod yn destun dadl rhwng yr Ymgeisydd a Stena ar ddiwedd yr Archwiliad [\[REP7-155\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.26. Archwiliodd yr ExA y mater hwn gyda'r Ymgeisydd a Stena yn ISH6 [\[EV9-003\]](#). Nid yw'n destun dadl mai TSS Bae Lerpwl a TSS Oddi ar Ynysoedd y Moelrhoniaid yw'r unig fesurau llwybro a ddynodwyd gan yr IMO sy'n berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig ac na fyddai ymyrraeth â'r naill TSS na'r llall ar unrhyw gam o'r prosiect. Mae'r ExA yn derbyn y canfyddiad hwn. Er nad yw'r dystiolaeth o reidrwydd yn cefnogi achos yr Ymgeisydd y dylai lonydd môr cydnabyddedig gael eu diffinio fel y rhai hynny sy'n destun mesurau llwybro a fabwysiadwyd gan yr IMO yn unig, mae'r ExA yn derbyn bod hyn yn ystyriaeth bwysig. Nid yw llwybr Stena yn defnyddio lôn fôr a ddynodwyd neu a siartiwyd yn ffurfiol o fewn ystyr Erthygl 22 UNCLOS. Mae'r ExA hefyd o'r farn ei bod yn berthnasol nad yw llwybr presennol Stena rhwng Lerpwl a Belfast yn darparu mynediad unigryw i borthladd cynhaliol, a dangoswyd bod llwybrau amgen yn bodoli rhwng y ddau borthladd ymadael (er eu bod yn golygu teithio ymhellach, a ystyrir mewn rhan ddilynol o'r adran hon).
- 5.2.27. O ystyried yr amgylchiadau hyn, mae'r ExA o'r farn nad yw llwybr Stena rhwng Lerpwl a Belfast yn gyfystyr â lôn fôr gydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol o fewn yr ystyr a fwriedir gan ddiffiniadau'r IMO ac NPS EN-3. Nid yw'r dystiolaeth yn dangos ychwaith bod unrhyw lonydd môr cydnabyddedig o'r fath yn yr ardal astudio morgludiant a mordwyo y tu hwnt i'r TSSau a drafodwyd uchod. Fel y cyfryw, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai ymyrraeth â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol ac nad yw Erthygl 60(7) UNCLOS 1982 a pharagraffau 2.8.326 – 2.8.327 NPS EN-3 yn berthnasol yn yr achos hwn. Cefnogir y casgliad hwn gan yr MCA, sef y cynghorydd statudol ar fordwyo [\[REP7-098\]](#).
- 5.2.28. Er y gallai hyn fod yn wir, mae'r ExA yn derbyn bod llwybr Stena o gryn bwysigrwydd strategol i fasnach genedlaethol a rhyngwladol. Fel y cyfryw, ystyrir llwybr Stena (ymhlith eraill) o dan baragraff 2.8.328 NPS EN-3 sy'n ymdrin â llwybrau strategol sy'n hanfodol i fasnach ranbarthol, genedlaethol a rhyngwladol a fferïau cynhaliol. Mae rhannau dilynol o'r adran hon yn ystyried effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar lwybrau strategol o ran diogelwch mordwyo a tharfu neu golled economaidd.

Effeithiau ar ddiogelwch mordwyol, gan gynnwys risg gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog

Effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun

- 5.2.29. Daeth yr NRA, fel y'i cyflwynwyd yn adran 1.9 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [\[REP7-061\]](#), i'r casgliad y byddai'r holl beryglon sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn 'Risg Ganolig – Goddefol os ydynt mor isel ag sy'n rhesymol ymarferol (ALARP)' neu'n 'Dderbyniol Ar y Cyfan'. Amlinellir y deg perygl mwyaf yn Nhabl 1.36 yr NRA [\[REP7-061\]](#). Cydnabu'r NRA ei bod yn anochel y byddai adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig mewn dyfroedd sy'n fordwyadwy fel arall yn cynyddu risgiau gwrthdrawiad neu daro gwrthrych sefydlog ar gyfer llongau sy'n mordwyo. Fodd bynnag, daethpwyd i gytundeb cyffredinol gyda'r rhanddeiliaid y byddai'r risgiau hyn yn 'Oddefol os ydynt yn ALARP' neu'n 'Dderbyniol Ar y Cyfan'. Ystyriodd yr NRA reolaethau risgiau ymgorfforedig. Canfuwyd bod opsiynau rheoli risg ychwanegol yn anghymesur â'r gostyngiad i'r risg y gellid disgwyl iddynt ei gyflawni. O ganlyniad, daeth yr NRA i'r casgliad, pan roddir sgôr 'Ganolig' i risgiau, gellir ystyried eu bod yn ALARP ac felly'n 'Oddefol' [\[REP7-061\]](#).
- 5.2.30. Cytunodd yr MCA [\[REP7-098\]](#), TH [\[REP7-099\]](#), CoS y Deyrnas Unedig [\[REP7-100\]](#), IoM TSC [\[REP7-093\]](#) ac Eni UK Limited (Eni UK) [\[AS-039\]](#) â'r casgliadau hyn. Nid

oedd y SoCG gydag IoMSPC yn ymdrin yn benodol ag effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun ar ddiogelwch mordwyol [REP7-111]. Ni chwblhawyd y SoCG gyda Stena yn derfynol, ond cofnododd y fersiwn ddiweddaraf gytundeb nad oedd unrhyw beryglon annerbyniol wedi cael eu hamlygu o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun [REP5-078]. Er hynny, roedd Stena yn awyddus i bwysleisio y byddai'r lefel risg yn cael ei chodi'n sylweddol yn berthynol i'r lefel risg bresennol yn yr ardal hon o Fôr Iwerddon. Yn ei gyflwyniad terfynol, datganodd ei fod o'r farn bod unrhyw risg yn annerbyniol ac nad oedd yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd y byddai effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun ar risg gwrthdrawiad a tharo gwrthrychau sefydlog o arwyddocâd bach o safbwynt EIA [REP7-155]. Dadleuodd Stena y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn rhwystro difrifol i fordwyo ac y gellid ei ystyried yn ALARP dim ond trwy orfodi'r cwmni i ddargyfeirio llwybr ei longau, a oedd yn anaddas ac yn anfoddhaol yn ei farn ef [REP7-155]. Roedd yr Ymgeisydd yn parhau i gredu na fyddai unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar ddiogelwch mordwyol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun [REP7-112].

Effeithiau cronol

- 5.2.31. Daeth yr asesiad cronol, fel y'i cyflwynwyd yn adran 1.10 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [REP7-061], i'r casgliad y byddai'r holl beryglon, o'u hystyried ar y cyd â phrosiectau OWGA Morgan ac OWGA Morecambe, yn 'Risg Ganolig – Goddefol os ydynt yn ALARP' neu'n 'Dderbyniol Ar y Cyfan'. Ar y sail y cytunwyd yn gyffredinol bod rheolaethau risgiau ychwanegol yn anghymesur ac felly'n ddiangen, byddai'r risg i ddiogelwch mordwyol yn ALARP.
- 5.2.32. Fodd bynnag, yn sgil ychwanegu'r ffin gwmpasu ar gyfer prosiect arfaethedig MVOWF, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai digon o le ar y môr rhwng OWGA Morgan ac MVOWF ac felly byddai peryglon annerbyniol o ran gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog. Cytunodd y rhanddeiliaid mordwyo â'r canfyddiad hwn (Atodiad D y CRNRA [REP7-061], e-dudalen 433). Cyflwynir sgorau peryglon y CRNRA, gan gynnwys MVOWF a hebddi, yn Ffigur 41 isod.
- 5.2.33. Canfu'r Ymgeisydd y gallai'r ddau berygl a aseswyd yn 'Risg Uchel – Annerbyniol' arwain at lawer o farwolaethau yn y senario credadwy gwaethaf realistig. Am y rheswm hwn, ni fyddai'r risg i ddiogelwch mordwyol yn ALARP yn y cyd-destun hwn. O ganlyniad i'r canfyddiadau hyn, amlygodd asesiad yr Ymgeisydd [REP7-035] yr effeithiau arwyddocaol canlynol o ystyried y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill:
 - Effeithiau niweidiol cymedrol ar risg gwrthdaro rhwng llongau yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomiynu.
 - Effeithiau niweidiol cymedrol ar risg taro gwrthrych sefydlog (cysylltiad) i longau yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomiynu.
- 5.2.34. Ystyriwyd effeithiau cynyddol y canfyddiadau hyn ar iechyd dynol yn adran 4.10.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4): Iechyd Dynol [REP7-054]. Daeth yr asesiad hwn i'r casgliad y byddai effeithiau cronol niweidiol cymedrol ar iechyd y cyhoedd o ganlyniad i'r effeithiau cronol arwyddocaol a amlygwyd ar risg taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad llongau.

ID	Rank	Area	Hazard Title	CRNRA Scores		CRNRA Scores (including Moir Vannin)	
				Score	Rating	Score	Rating
1	3	Morgan-Walney	Collision - Ferry/Passenger ICW. Cargo/Tanker or Ferry/Passenger	7.8	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	10.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)
2	8	Morgan-Walney	Collision - Cargo/Tanker ICW. Cargo/Tanker	5.1	Low Risk - Broadly Acceptable	5.1	Low Risk - Broadly Acceptable
3	2	Morgan-Walney	Collision - Ferry/Passenger or Cargo/Tanker ICW. Small Craft	8.8	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	12.5	High Risk - Unacceptable
4	6	Morgan-Walney	Collision - Small Craft ICW. Small Craft	6.7	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	9.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)
5	1	Morgan-Walney	Allision - Ferry/Passenger	10.0	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	14.1	High Risk - Unacceptable
6	9	Morgan-Walney	Allision - Cargo/Tanker	5.0	Low Risk - Broadly Acceptable	7.4	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)
7	4	Morgan-Walney	Allision - Tug/Service & Small Project Vessels	7.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	10.5	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)
8	4	Morgan-Walney	Allision - Fishing	7.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	9.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)
9	6	Morgan-Walney	Allision - Recreational	6.7	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)	9.6	Medium Risk - Tolerable (if ALARP)

Ffigur 41: Sgorau peryglon y CRNRA gan gynnwys MVOWF a hebddi (ffynhonnell: Tabl 47 Atodiad MVOWF y CRNRA ([[REP7-061](#)], e-dudalen 441).

- 5.2.35. O ran y casgliadau hyn, nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod mesurau lliniaru pellach na rheolaethau risg ychwanegol y gallai'r Datblygiad Arfaethedig eu mabwysiadu, oherwydd bod y peryglon annerbyniol a amlygwyd ar y cyd yn deillio'n uniongyrchol o ddiffyg lle ar y môr rhwng OWFau eraill (yn fwyaf nodedig, OWGA Morgan ac MVOWF). I gefnogi ei safbwynt ymhellach, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at weithdy peryglon a gynhaliwyd ar gyfer prosiect MVOWF ar 12 Rhagfyr 2024 lle y cyflwynwyd ffin arâe wedi'i mireinio a fyddai'n gwahanu'r prosiect hwnnw ymhellach oddi wrth ffin arâe OWGA Morgan o 2.5nm i 4.1nm. Ni chyflwynwyd tystiolaeth ategol, ond dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'r gwahaniad uwch yn fwy na'r gofynion lleiaf mewn canllawiau a chynsail bresennol mewn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig [[REP7-112](#)] (paragraff 2.15.22).
- 5.2.36. Yn fras, cytunodd yr MCA [[REP7-098](#)], TH [[REP7-099](#)], CoS y Deyrnas Unedig [[REP7-100](#)] ac IoM TSC [[REP7-093](#)] â chasgliadau asesiad mordwyo cronol yr Ymgeisydd. Cofnododd y SoCG gydag Eni UK gytundeb ar effeithiau cronol heb gynnwys MVOWF, ond ni aeth i'r afael â'r effeithiau cronol gan gynnwys MVOWF [[AS-039](#)]. Cytunodd IoMSPC â chanfyddiad yr Ymgeisydd y byddai cynnwys ffin gwmpasu MVOWF yn arwain at risgiau annerbyniol o ran taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad [[REP7-111](#)]. Amlygodd IoMSPC y gallai canlyniadau taro gwrthrych sefydlog neu wrthdrawiad ar gyfer llong deithwyr sy'n cludo tua 1000 o bobl fod yn ddifrifol iawn, gyda llawer o bobl yn cael eu lladd a'u hanafu [[AS-048](#)].
- 5.2.37. Roedd Stena yn parhau i bryderu am berygl uwch taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad o ganlyniad i'r prosiectau ar y cyd, gan amlygu y byddai'r llwybrau rhwng yr OWFau arfaethedig yn lleihau faint o le sydd ar gael ar y môr a'r amser i gapteiniaid llongau ymateb, pe byddent yn colli pŵer neu yriant wrth fordwyo [[REP5-122](#)] [[REP5-078](#)] [[REP7-155](#)]. Erbyn y dyddiad cau olaf, cynigiodd Stena gynnwys Darpariaethau Amddiffynnol (PPau) yn y DCO terfynol i helpu i liniaru

risgiau i'r cwmni [\[REP7-155\]](#). O ran penawdau, roedd y PPau arfaethedig yn ymdrin â'r meysydd canlynol o sylwedd:

- Ymgynghori a hysbysu (paragraffau 3 i 7).
- Indemniad (paragraff 7).
- VTMP (paragraff 8).
- Cydweithio a rhesymoldeb (paragraff 9).
- Darpariaethau amrywiol (paragraffau 10 i 11).

5.2.38. Er bod y Datganiad Sefyllfa ar y Cyd rhwng yr Ymgeisydd a Stena yn cyfeirio at drafod telerau PPau, nid oedd yn cynnwys unrhyw fanylion am lefel y cytundeb rhwng y partion ar y geiriad drafft [\[REP7-138\]](#). O ganlyniad i amseriad cyflwyno PPau arfaethedig Stena, nid oedd cyfle i'r Ymgeisydd gyflwyno ymateb cyn i'r Archwiliad ddod i ben.

5.2.39. Yn ei Sylw Perthnasol (RR), mynegodd CLdN RoRo Ltd (Seatruck gynt) bryderon ynghylch diogelwch mordwyo o ganlyniad i gyflwyno coridorau mordwyadwy cul y dywedodd y byddent yn creu gwrthdaro rhwng llongau. Roedd hefyd yn pryderu am gynydd posibl yn yr amser ymateb i anafiadau morol yn yr ardal [\[RR-008\]](#). Ni ymatebodd CLdN RoRo Ltd i ExQ1.15.2 [\[PD-013\]](#) a geisiodd fwy o fanylion am ei safbwynt ac ni chyfrannodd at yr Archwiliad ymhellach. Cyfeiriodd Mooir Vannin Offshore Wind Farm Limited (MVOWFL) at effeithiau cronol ar fordwyo hefyd yn ei RR [\[RR-045\]](#). Wrth ei holi ymhellach trwy ExQ1.15.9 [\[PD-013\]](#), ni fynegodd MVOWFL unrhyw bryderon penodol ynglŷn â chasgliadau asesiad yr Ymgeisydd a chadarnhaodd fod ei asesiad risg mordwyo cronol ei hun yn mynd rhagddo [\[REP3-101\]](#).

5.2.40. Amlinellodd Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#) strategaeth monitro mordwyo i sicrhau y byddai diogelwch mordwyol yn cael ei gynnal, asesu cywirdeb yr effeithiau a ragfynegwyd yn yr NRA a chadarnhau bod rheolaethau risgiau a fabwysiadwyd yn addas i'r diben. Nodir prif elfennau monitro mordwyo yn Nhabl 1.6 yr IPMO Alltraeth terfynol [\[REP7-081\]](#). Byddai monitro'n cynnwys arolygon bathymetrig cyn ac ar ôl adeiladu, Strategaeth Monitro Traffig Llongau (VTMS), monitro ceblau ac AtNMP. Byddai'r darpariaethau monitro amrywiol yn cael eu sicrhau gan amodau'r DML ac roedd yr Ymgeisydd yn disgwyl y byddai'r ML annibynnol yn cynnwys amodau cyfochrog [\[REP7-075\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

5.2.41. Archwiliodd yr ExA faterion diogelwch mordwyol yn ISH2 [\[EV3-004\]](#), ISH4 [\[EV6-003\]](#) ac ISH6 [\[EV9-003\]](#), ac mewn cwestiynau ysgrifenedig (ExQs1.15.1, 1.15.2, 1.15.4 ac 1.15.8 i 1.15.13 [\[PD-013\]](#)). Mae'r ExA yn nodi bod Stena wedi herio casgliadau'r asesiad o ran effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Er bod yr ExA yn cydnabod bod Stena o'r farn bod y dargyfeiriad angenrheidiol i'w wasanaethau Lerpwl i Belfast yn anfoddhaol, ni chyflwynwyd tystiolaeth o sylwedd iddo y byddai'n anniogel. Felly, nid oes gan yr ExA unrhyw reswm gymhellol i wroddi wrth ganfyddiad yr Ymgeisydd (a gefnogir gan yr MCA, TH a CoS y Deyrnas Unedig) y byddai'r holl risgiau'n 'Oddefol os ydynt yn ALARP' neu'n 'Dderbyniol Ar y Cyfan'. Gan nodi'r farn gyffredinol ymhlith rhanddeiliaid sy'n ymwneud â'r NRA na fyddai rheolaethau risgiau ychwanegol yn gymesur, mae'r ExA yn derbyn ymhellach pan roddir sgôr 'Ganolig' i risgiau, gellir ystyried eu bod yn ALARP ac felly'n 'Oddefol'.

5.2.42. Ar y sail hon, mae'r ExA yn fodlon y dangoswyd y byddai risg y prosiect ar ei ben ei hun i ddiogelwch mordwyol yn ALARP ac na fyddai unrhyw beryglon annerbyniol ar

ôl i'r mesurau lliniaru gael eu mabwysiadu. Mae'r ExA yn derbyn felly na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol o safbwynt EIA.

- 5.2.43. Gan droi at yr effeithiau cronol ar ddiogelwch mordwyol, mae'r ExA o'r farn bod yr NRA cronol wedi ystyried risgiau gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog yn ddigonol trwy'r efelychiadau mordwyo a'r gweithdai peryglon, a'i fod wedi categorioeddio arwyddocâd yr effeithiau a amlygwyd yn gywir. Mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd bod eithrio prosiect MVOWF o'r darlun cronol yn golygu y byddai'r holl risgiau'n 'Oddefol os ydynt yn ALARP' neu'n 'Dderbyniol Ar y Cyfan'. Mae'r ExA yn derbyn ymhellach pan roddir sgôr 'Ganolig' i risgiau, gellir ystyried eu bod yn ALARP ac felly'n 'Oddefol'. O ganlyniad, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r risg gronol i ddiogelwch mordwyol yn ALARP, heb gynnwys prosiect MVOWF.
- 5.2.44. Pan gynhwysir y ffin gwmpasu ar gyfer prosiect MVOWF yn yr asesiad cronol, mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd y byddai peryglon gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog annerbyniol, sy'n golygu na fyddai'r risg i ddiogelwch mordwyol yn ALARP. Mae'r ExA yn cytuno bod y risgiau hyn yn gyfystyr ag effeithiau niweidiol arwyddocaol o safbwynt EIA. Mae'r ExA hefyd yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd y byddai effeithiau cronol niweidiol arwyddocaol ar iechyd dynol o ganlyniad i'r canfyddiad hwn.
- 5.2.45. Mae'r ExA yn nodi'r pryderon sy'n weddill gan Stena o ran risg uwch o wrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog. Honnodd Stena y gallai ei PPau arfaethedig lliniaru effeithiau ar ddiogelwch mordwyol ymhellach. Ar ôl ystyried sylwedd y PPau arfaethedig, mae'r ExA o'r farn y byddai unrhyw fuddion y gallent eu cynnig o ran lleihau risg fordwyol (er enghraifft, trwy hysbysu am waith adeiladu a gweithgareddau cynnal a chadw ymlaen llaw) yn eilaidd i'w prif ddiben o warchod gweithrediadau masnachol Stena.
- 5.2.46. Yn wir, mae'r ExA yn ymwybodol, hyd yn oed pe byddai'r PPau arfaethedig yn cael eu cynnwys yn y DCO argymelledig (rDCO) ac yn lleihau risg fordwyol i Stena i ryw raddau, ni fyddent yn lliniaru'r effeithiau cronol a amlygwyd ar ddiogelwch mordwyol ehangach y rhagwelir y byddai ystod o longau eraill sy'n mordwyo'r ardal yn eu profi. Am y rheswm hwn, nid yw'r ExA wedi'i argyhoeddi y byddai amddiffyniadau statudol yn yr rDCO er budd Stena yn unig yn fesur lliniaru priodol ar gyfer yr effeithiau niweidiol a amlygwyd ar ddiogelwch mordwyol. Fodd bynnag, ystyrir rôl bosibl y PPau arfaethedig wrth lliniaru'r effeithiau gweithredol ar lwybrau Stena yn fanylach yn ddiweddarach yn yr adran hon. Mae'r ExA yn nodi'r cyflwyniadau lefel uchel ar ddiogelwch mordwyol gan CLdN RoRo Ltd a MVOWFL, ond nid yw'n canfod bod y partïon hyn wedi cyflwyno unrhyw ddadleuon o sylwedd ynghylch diogelwch mordwyo.
- 5.2.47. O ystyried y Datblygiad Arfaethedig yng nghyd-destun y profion polisi perthnasol, mae'r ExA yn cydnabod na fyddai'r risg gronol i ddiogelwch mordwyol yn ALARP ym mhob achos. Byddai hyn yn effaith niweidiol arwyddocaol o safbwynt EIA ac yn gwrthdaro â pharagraffau 2.8.179 a 2.8.331 NPS EN-3. Wedi dweud hynny, ac ar ôl archwilio'r materion yn drwyadl gyda'r partïon, mae'n amlwg y byddai cyfraniad y Datblygiad Arfaethedig at y risgiau cronol annerbyniol o ran taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad yn gyfyngedig iawn. Byddai'r risgiau annerbyniol yn codi o ganlyniad i le cyfyngedig ar y môr rhwng prosiectau eraill arfaethedig, sef OWGA Morgan ac MVOWF yn bennaf. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cymryd pob cam rhesymol i leihau cyfraniad y Datblygiad Arfaethedig at yr effeithiau cronol a amlygwyd.

- 5.2.48. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol bod yr effeithiau cronol a amlygwyd yn ymwneud yn bennaf â phrosiectau nad ydynt, ar yr adeg ysgrifennu, wedi cael y cydsyniadau a'r trwyddedau angenrheidiol i gael eu hadeiladu. Mae ansicrwydd cynhenid yn gysylltiedig â'r prosiectau Haen 2 hyn, o ran paramedrau alltraeth terfynol a ph'un a roddir cydsyniad. Cadarnhaodd MVOWF yn ei chyflwyniadau ei bod yn y broses o gynnal ei NRA ei hun a mireinio ei hamlen ddylunio. Mae'r ExA o'r farn ei bod yn rhesymol tybio y gallai'r ardal arâe a gyflwynwyd yng nghais cwmpasu MVOWF, ac a fu'n sail i'r asesiad cronol yn yr achos hwn, gael ei lleihau i ryw raddau yn y cais terfynol er mwyn ceisio lleihau risg gronol gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog.
- 5.2.49. Am yr holl resymau hyn, nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi risgiau annerbyniol i ddiogelwch mordwyol ar ôl i'r mesurau lliniaru a sicrhau yn y DML a'r cynlluniau rheoli gael eu mabwysiadu. Cefnogir y canfyddiad hwn gan yr MCA [\[REP3-087\]](#). Felly, nid yw'r ExA o'r farn bod yr effeithiau'n atal rhoi cydsyniad, fel y disgwylir gan baragraff 2.8.331 NPS EN-3. Er hynny, o ganlyniad i'r gwrthdaro â pholisi a amlygwyd uchod, mae'r mater hwn yn pwyso'n sylweddol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 5.2.50. Wrth ddod i'r canfyddiadau hyn, mae'r ExA hefyd wedi ystyried graddau a natur unrhyw rwstr neu berygl i fordwyo sy'n debygol o gael ei achosi gan y Datblygiad Arfaethedig, fel sy'n ofynnol gan baragraff 2.8.335 NPS EN-3. Mae'r ExA o'r farn y dangoswyd bod modd dargyfeirio llwybrau llongau yn ddiogel i osgoi rhwystrau, ond y byddai'r effeithiau niweidiol cymedrol o ran risg gronol gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog yn achosi rhywfaint o berygl i fordwyo, yn anochel. Er gwaethaf y canfyddiadau hyn, nid yw'r ExA o'r farn y byddai effeithiau gweddilliol sy'n gyfystyr â risg annerbyniol i iechyd dynol, diogelwch y cyhoedd na mordwyo, nac ymyrraeth â nhw, o fewn ystyr paragraff 4.1.7 NPS EN-1.
- 5.2.51. O ran materion polisi eraill, daw'r ExA i'r casgliad fod ymagwedd yr Ymgeisydd at barthau diogelwch, fel y disgrifir yn ei Ddatganiad Parthau Diogelwch [\[APP-192\]](#) ac y cytunwyd gyda'r MCA [\[REP3-087\]](#), yn briodol ac yn cyd-fynd â pharagraffau 2.8.191 i 2.8.194 NPS EN-3. Mae'r ExA hefyd yn fodlon bod y Datblygiad Arfaethedig wedi cael ei ddylunio i leihau effeithiau ar fadau hamdden gymaint â phosibl, fel sy'n ofynnol gan baragraff 2.8.332 NPS EN-3.
- 5.2.52. O ran monitro mordwyo, gwnaed nifer o ddiwygiadau i'r IPMP Alltraeth [\[REP7-081\]](#) a'r Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro (MMS) [\[REP7-077\]](#) wrth ymateb i faterion a godwyd gan yr ExA yn ystod yr Archwiliad. Nid oedd unrhyw feysydd anghytundeb yn weddill ar ddiwedd yr Archwiliad. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r holl ddarpariaethau monitro a amlygwyd yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy amodau'r DML, yn fwyaf nodedig Amodau 15, 18, 24, 25 a 26 [\[AS-036\]](#).
- 5.2.53. Ymdrinnir ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar weithredwyr masnachol llwybrau morgludiant strategol bwysig, gan gynnwys y rhai hynny a weithredir gan IoMSPC, Stena a CLdN RoRo Ltd, mewn rhan ddilynol o'r adran hon.

Effeithiau ar Chwilio ac Achub (SAR) morol a'r gallu i ymateb i argyfyngau

- 5.2.54. Amlinellwyd asesiad yr Ymgeisydd o'r effeithiau ar SAR morol yn adran 7.9.6 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#). Amlygodd effaith niweidiol fach, yn seiliedig ar fabwysiadu'r mesurau lliniaru a ddisgrifiwyd yn gynharach yn yr adran hon. Mynegodd yr MCA bryderon bod y DML ddrafft a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd yn cynnwys goddefiad microleoli a gosod cyfunol ar gyfer strwythurau alltraeth o 125m, a allai leihau lonydd SAR hyd at 250m [\[REP1-068\]](#) [\[REP3-087\]](#). Archwiliodd yr ExA y

mater hwn yn ISH4 a chytunodd yr Ymgeisydd i leihau'r goddefiad i uchafswm o 55m (50m ar gyfer microleoli ynghyd â 5m ar gyfer gosod) [\[EV6-003\]](#). O ganlyniad i'r newid hwn, a adlewyrchwyd yn Amod 18(1)(a)(iii) DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) a diweddariadau i Dabl 3.7 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#), gellid lleihau lled lonydd SAR gan uchafswm o 110m.

- 5.2.55. Cadarnhaodd yr MCA y byddai'r newid hwn yn datrys ei bryderon ynglŷn â microleoli. O ganlyniad, roedd yr MCA yn fodlon y byddai'r gostyngiad mewn gallu SAR o ganlyniad i bresenoldeb yr arâe arfaethedig yn cael ei liniaru'n llwyr, yn bennaf trwy Amod 22 y DML [\[AS-036\]](#), a fyddai'n sicrhau bod Rhestr Wirio SAR yn cael ei chwblhau a'i chymeradwyo yn unol â gofynion MGN 654 [\[REP3-087\]](#) [\[REP7-098\]](#). Nid oedd unrhyw wrthwynebiadau yn weddill yn ymwneud ag effeithiau ar SAR a'r gallu i ymateb i argyfyngau ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.56. Mae'r ExA yn fodlon y byddai ymrwymiad yr Ymgeisydd i ddwy linell gyfeiriad yn cael ei sicrhau trwy'r Cynllun Dylunio a bennir gan Amod 18(1)(a) y DML. Mae'n rhaid i'r Cynllun Dylunio gyd-fynd â'r egwyddorion gosodiad a gynhwysir yn Nhabl 3.7 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 1) [\[REP7-027\]](#) a chael ei gymeradwyo gan yr awdurdod trwyddedu cyn dechrau.
- 5.2.57. Byddai'r ymrwymiad i leiafswm gwahanu o 1,400m yn cael ei sicrhau gan y paramedrau dylunio alltraeth yng Ngofyniad 2 dDCO terfynol yr Ymgeisydd ac Amod 10 y DML. Yn dilyn gostwng y lwfans microleoli yn Amod 18(1)(a)(iii) y DML i 55m, mae'r ExA yn fodlon na fyddai lonydd SAR yn cael eu culhau'n annerbyniol. Mae'r ExA yn nodi y byddai'r ERCoP yn rhan o'r mesurau rheoli diogelwch alltraeth a sicrhau trwy gymeradwyo rhestr wirio SAR cyn dechrau o dan Amod 22 y DML.
- 5.2.58. I'r graddau y mae'r mesurau lliniaru SAR yn berthnasol i'r ML annibynnol ar gyfer asedau trawsyrru (er enghraifft, os yw'r platfformau is-orsaf alltraeth yn dod o dan yr ML honno), nododd yr MLPD derfynol y byddai darpariaethau cyfocrog yn cael eu ceisio ar yr ML annibynnol [\[REP7-075\]](#).
- 5.2.59. Felly, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau lliniaru mabwysiedig y mae casgliadau'r ES yn dibynnu arnynt yn hyn o beth yn cael eu sicrhau'n briodol trwy ddarpariaethau dDCO terfynol yr Ymgeisydd a chynlluniau rheoli cysylltiedig. Ar y sail hon, mae'r ExA yn fodlon y gellir dibynnu ar ganfyddiadau'r NRA y byddai tebygolrwydd isel o fod angen gweithgareddau SAR o fewn ardal yr arâe arfaethedig ac y byddai'r risgiau cysylltiedig yn ALARP. Mae'r ExA o'r farn bod hyn yn gyson â'r ymagwedd a ddisgrifir ym mharagraff 2.8.195 NPS EN-3.

Effeithiau ar radar morol a mordwyo gweledol

- 5.2.60. Mynegodd Stena bryderon y gallai'r tyrbinau arfaethedig amharu ar radar llongau, yn enwedig pan fydd llong yn mynd rhwng dwy arâe dyrbinau neu fwy [\[REP5-078\]](#). Yn ogystal, amlygodd IoMSPC risg amharu ar radar Band-S wrth fynd heibio i dyrbinau ar bellter o 2nm, yr oedd yn credu y gallai achosi problemau pan fydd gwelededd yn is [\[REP7-111\]](#).
- 5.2.61. Aseswyd yr effaith ar adnabod gweledol ac osgoi gwrthdrawiad yn adran 7.9.9 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#) ac adran 1.8.11 NRA yr Ymgeisydd [\[REP7-061\]](#). Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai'r effaith bosibl ar radar morol o arwyddocâd niweidiol bach yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig [\[REP7-035\]](#). Yn seiliedig ar dystiolaeth hanesyddol a chynllunio teithiau'n ochelgar, roedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai'r rhan fwyaf o longau mawr yn mynd heibio i ardal yr

arâe arfaethedig ar bellter mwy na 0.5nm, a fyddai'n lleihau'r effeithiau posibl i'r eithaf. Honnodd yr Ymgeisydd hefyd y gallai ei ymrwymiad i leiafswm gwahanu 1,400m rhwng tyrbinau unigol a rhesi o dyrbinau leihau unrhyw effeithiau posibl ar radar morol ymhellach [\[EV9-003\]](#). Pwysleisiodd yr Ymgeisydd fod yr effeithiau hyn eisoes yn cael eu profi fel mater o drefn gan weithredwyr sy'n mynd heibio i ffermydd gwynt presennol yn nwyrain Môr Iwerddon, ac felly y byddai morwyr sy'n gweithredu yn yr ardal yn rheolaidd yn gyfarwydd â rheoli'r effeithiau [\[EV9-003\]](#).

- 5.2.62. Roedd Stena o'r farn bod ansicrwydd ynglŷn â faint o ymyrraeth y gellid ei phrofi, gan gyfeirio at bapur 2022 gan Academiâu Cenedlaethol y Gwyddorau, Peirianeg a Meddygaeth ([NASEM, 2022](#)) [\[REP5-122\]](#). Cyfeiriodd Stena hefyd at benderfyniad gan Lywodraeth Sweden ym mis Tachwedd 2024 i wrthod rhoi cydsyniad i dair OWF ar ddeg yn y Môr Baltig oherwydd pryderon yn ymwneud â'r effeithiau ar radar [\[EV9-003\]](#). Honnodd Stena petai teithio ymhellach i ffwrdd oddi wrth dyrbinau yn un ffordd i longau leihau risg amharu ar radar, fe allai hyn achosi gwyriadau ychwanegol a fyddai'n arwain at oblygiadau gweithredol a masnachol [\[EV9-003\]](#). Mynegodd Stena bryderon hefyd ynghylch mordwyo gweledol yn y nos, gan ddadlau y byddai'r goleuadau coch ar bob tyrbîn o fewn y pedair OWF arfaethedig yn nwyrain Môr Iwerddon, ynghyd â goleuadau ar dyrbinau presennol, yn ei gwneud yn fwy anodd i forwyr adnabod y goleuadau mordwyo coch ar longau eraill yn y nos [\[REP5-122\]](#).

- 5.2.63. Cytunodd yr MCA â chasgliad yr Ymgeisydd na fyddai effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd ar radar, cyfathrebu a systemau lleoli yn arwyddocaol gyda'r mesurau lliniaru arfaethedig ar waith [\[REP7-098\]](#). Ildiodd TH i'r MCA ar y mater hwn [\[REP7-099\]](#). Fodd bynnag, roedd pryderon Stena ac IoMSPC ynglŷn ag effeithiau posibl ar radar morol yn parhau i fod yn destun anghytundeb gyda'r Ymgeisydd ar ddiwedd yr Archwiliad [\[REP7-155\]](#) [\[REP7-111\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.64. Mae Atodiad 2 MGN 654 yn cynghori y byddai'r potensial mwyaf ar gyfer amharu ar radar llongau yn codi o fewn 0.5nm o'r lefel traffig morgludiant 90% agosaf. Mae'n cynghori y gellid profi amhariad ar radar hefyd o fewn 1-2nm o dyrbinau, ond y byddai'r risg yn llai ac yn gallu cael ei lliniaru. Mae'r ExA yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd na fyddai llongau mwy o faint, fel fferïau, fel arfer yn teithio mor agos â 0.5nm i ffiniau tyrbinau, lle y gellid profi'r effeithiau mwyaf.
- 5.2.65. Mae'r ExA hefyd yn nodi bod y pellter gwahanu lleiaf rhwng tyrbinau ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig (1,400m) yn fwy na'r pellterau a ddefnyddir fel arfer mewn cynlluniau tebyg ac y byddai'n cael ei sicrhau gan Ofyniad 2 (Paramedrau dylunio alltraeth) dDCO terfynol yr Ymgeisydd. Mae NASEM 2022 yn nodi y gallai pellterau gwahanu mwy arwain at lai o ryngweithio electromagnetig rhwng tyrbinau, y gellid disgwyl iddo leihau atseiniau ffug o ganlyniad i wasgaru lluosog rhwng tyrbinau. Felly, mae'r ExA yn derbyn y gallai'r gwahaniad pellach rhwng tyrbinau gyfrannu at leihau'r potensial ar gyfer amharu ar radar. Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd, mae'n ymddangos i'r ExA bod y penderfyniad y cyfeiriwyd ato gan Lywodraeth Sweden yn ymwneud yn bennaf ag effeithiau ar radar milwrol, ac felly nad yw'n union gyfatebol i'r Datblygiad Arfaethedig.
- 5.2.66. Yn ISH6, archwiliodd yr ExA y senario y byddai amharu ar radar llongau yn dod i'r amlwg dim ond pan fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn weithredol [\[EV9-003\]](#). Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r MNEF (y mae'r gweithredwyr fferïau'n aelodau sefydledig ohono, ac y mae'n rhaid iddo barhau am bum mlynedd ar ôl adeiladu) yn darparu dull o godi unrhyw bryderon. Yn ogystal, byddai'r Strategaeth Monitro Traffig

Llongau (VTMS), sydd i'w chymeradwyo gan yr awdurdod trwyddedu mewn ymgynghoriad â'r MCA a TH o dan Amod 18(1)(k) y DML, yn amlygu monitro ôl-adeiladu i asesu'r graddau y mae'r effeithiau a ragfyngwyd yn yr NRA yn gywir, fel y disgrifir yn yr IPMP Alltraeth terfynol [\[REP7-081\]](#). Mae'r Ymgeisydd wedi cydnabod yr angen posibl am reolaeth addasol pe byddai'r allbynnau monitro'n dangos bod angen unrhyw newidiadau i fesurau lliniaru, a allai dderbyn sylw trwy ddiwygiadau i'r VTMP [\[REP3-062\]](#) (C1.15.13).

5.2.67. Ar ôl ystyried tystiolaeth y partion yn ofalus, mae'r ExA yn fodlon bod yr NRA wedi rhoi sylw dyladwy i'r effeithiau posibl ar offer a ddefnyddir ar gyfer mordwyo, osgoi gwrthdrawiad a chyfathrebu, fel sy'n ofynnol gan MGN 654. Roedd efelychiadau mordwyo'r Ymgeisydd ar gyfer y CRNRA wedi rhoi ystyriaeth benodol i fordwyo yn y nos ar gyfer Stena, IoMSPC a CLdN RoRo Ltd a dangoswyd y gellid adnabod llongau o hyd o fewn a gerllaw'r OWFau (Atodiad E y CRNRA [\[REP7-061\]](#), e-dudalen 222). Ni chyflwynwyd unrhyw dystiolaeth o sylwedd i'r ExA i wrth-ddweud canfyddiad yr Ymgeisydd, gyda'r mesurau lliniaru a sicrheir ar waith, y byddai unrhyw rai o effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig (ar ei ben ei hun neu ar y cyd) ar radar morol a mordwyo gweledol o arwyddocâd niweidiol bach.

5.2.68. Felly, mae'r ExA yn fodlon bod effeithiau posibl y tyrbinau arfaethedig ar systemau radar llongau, fel y cydnabyddir ym mharagraff 2.8.186 NPS EN-3 ac Adran 5.5 NPS EN-1, wedi cael eu hasesu'n ddigonol a'u lliniaru'n briodol. Amlinellir ystyriaeth yr ExA o effeithiau posibl ar radar awyrennau ac amddiffyn yn adran 6.2 yr Adroddiad hwn.

Y gallu i dynnu llongau mewn argyfwng

5.2.69. Cyfeiriodd CoS y Deyrnas Unedig at yr angen am allu neu adnodd tynnu ychwanegol o ganlyniad i'r risg gronol ychwanegol o'r prosiectau gwynt alltraeth a gynigir ym Môr Iwerddon [\[REP3-028\]](#). Cydnabu CoS y Deyrnas Unedig fod hyn yn broblem ar draws y sector ac argymhellodd adolygiad strategol o adnoddau tynnu yn nyfroedd y Deyrnas Unedig i reoli'r risg fordwyol sy'n cael ei chreu mewn ardaloedd traffig uchel a dwysedd datblygu [\[REP5-124\]](#). Gofynnodd y Siambr i'r Ymgeisydd gynnal dadansoddiad o allu tynnu gan drydydd partion a'r tebygolrwydd y bydd ei llongau ei hun yn gallu tynnu er mwyn cynorthwyo mewn digwyddiad. Dadleuodd Stena hefyd o blaid Llongau Tynnu mewn Argyfwng (ETVau) i liniaru'r risg gronol uwch o daro gwrthrych sefydlog uwchben y waelodlin ac oherwydd bod mwy o geblau tanfor yn bresennol sy'n cyfyngu ar y gallu i ollwng angor i wneud iawn am golli gyriant [\[REP5-078\]](#).

5.2.70. Ystyriodd yr Ymgeisydd rôl ETVau wrth ymateb i ddigwyddiadau yn rhan o weithdai peryglon, ond penderfynodd beidio â'u defnyddio fel mesur ychwanegol i reoli risgiau oherwydd ystyriwyd bod eu cost uchel iawn yn anghymesur â'r risg ganolig a'r tebygolrwydd isel o daro gwrthrych sefydlog [\[REP7-061\]](#) (Tabl 1.43). Nododd hefyd nad oes cynsail ar gyfer gofyniad o'r fath mewn unrhyw Orchmynion eraill a wnaed ar gyfer OWFau [\[REP6-120\]](#) (Tabl 2.1). Er hynny, diwygiodd yr Ymgeisydd yr oVTMP i adlewyrchu ymrwymiad i gynnwys adolygiad o allu tynnu llongau'r prosiect yn rhan o fanyleb y llongau sydd i'w defnyddio yn ystod y camau adeiladu a gweithredu [\[REP6-028\]](#) (adrannau 4.1.2 a 4.1.3). Datganodd yr Ymgeisydd hefyd y byddai dadansoddiad o addasrwydd ac argaeledd llongau'r prosiect a darparwyd tynnu trydydd parti i gynorthwyo mewn argyfwng yn cael ei gynnal yn rhan o baratoi'r ERCoP yn ystod y cam cyn-adeiladu [\[REP7-100\]](#).

5.2.71. Cytunodd yr MCA a TH â safbwynt yr Ymgeisydd y byddai mabwysiadu ETVau fel mesur ychwanegol i reoli risgiau yn anghymesur ag effeithiau posibl y prosiect ar ei

ben ei hun neu'n gronnol, ac eithrio MVOWF [\[REP7-098\]](#) [\[REP7-099\]](#). Ni adroddwyd ar gytundeb o'r fath gyda'r MCA mewn perthynas ag effeithiau cronol taro gwrthrych sefydlog gan gynnwys MVOWF. Roedd y mater hwn yn parhau i fod heb ei ddatrys gyda CoS y Deyrnas Unedig a Stena, er bod y Siambr o'r farn na fyddai datrys y mater yn atal rhoi cydsyniad [\[REP7-100\]](#) [\[REP5-078\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

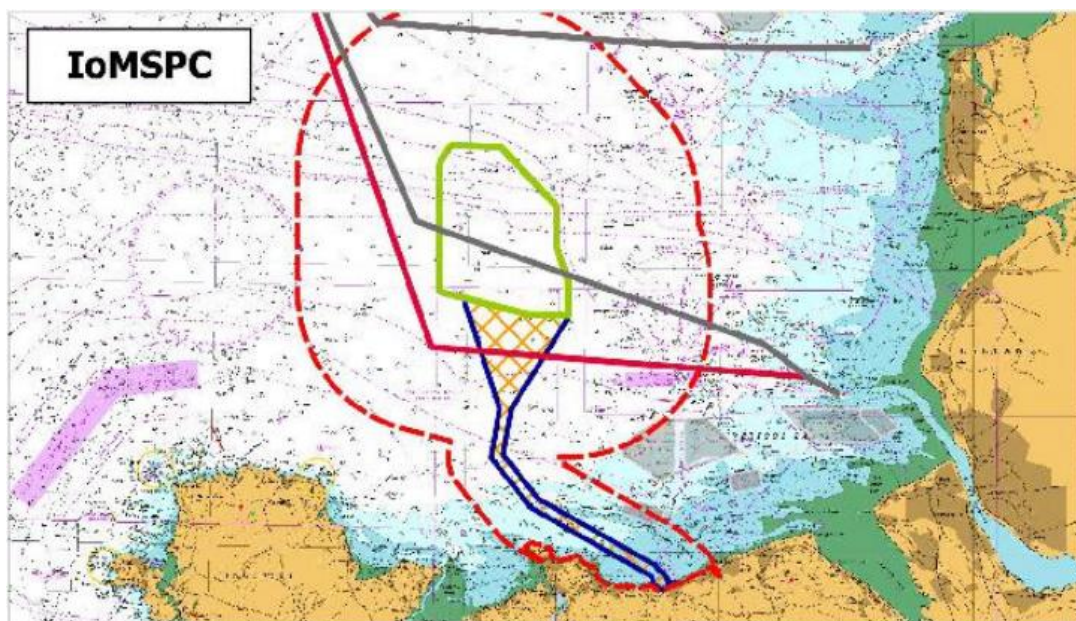
- 5.2.72. Archwiliodd yr ExA fater gallu tynnu ychwanegol yn ExQ2.15.3 [\[PD-018\]](#) ac yn ISH4 [\[EV6-003\]](#) ac ISH6 [\[EV9-003\]](#), er nad oedd CoS y Deyrnas Unedig yn bresennol. Mae'r ExA o'r farn bod ymrwymiad yr Ymgeisydd i adolygu gallu tynnu llongau'r prosiect yn y VTMP terfynol (a sicrhau trwy'r VTMP amlinellol yn unol ag Amod 18(1)(j) y DML) yn dangos ei fod yn cydnabod y mater i ryw raddau, ond na fyddai'n cyflawni'r canlyniadau a geisir gan CoS y Deyrnas Unedig a Stena.
- 5.2.73. Er y byddai paratoi'r ERCoP yn cael ei sicrhau trwy ymrwymiad i gydymffurfio ag MGN 654 trwy Amod 22 y DML (gyda darpariaeth gyfochrog a fwriedir ar gyfer yr ML annibynnol [\[REP7-075\]](#)), nid yw'n ymddangos bod bwriad datganedig yr Ymgeisydd [\[REP7-100\]](#) i gynnal dadansoddiad o allu tynnu trydydd partïon wedi'i sicrhau'n benodol gan unrhyw ddarpariaeth yn dDCO terfynol na chynllun rheoli perthnasol yr Ymgeisydd. Fel y cyfryw, fe allai fod yn rhan o baratoi'r ERCoP, ond ni ellir dibynnu arno.
- 5.2.74. At ei gilydd, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi rhoi ystyriaeth briodol i ddarparu ETVau fel opsiwn ychwanegol posibl i reoli risgiau trwy'r broses NRA, fel y tystiwyd yn Atodiad 7.1 (Cyfrol 6) [\[REP7-061\]](#). Mae'r ExA yn derbyn nad yw gofyniad am ETVau yn angenrheidiol, yn yr achos hwn, i sicrhau bod peryglon '*Risg Ganolig*' yn ALARP. Lle mae'r Ymgeisydd wedi derbyn y gallai risgiau cronol godi (gan gynnwys MVOWF) o ran gwrthdrawiad a tharo gwrthrych sefydlog, nid oes tystiolaeth i ddangos y byddai darparu ETVau yn gwneud gwahaniaeth sylweddol i'r casgliadau hynny. Felly, mae'r ExA o'r farn bod penderfyniad yr Ymgeisydd i beidio â mabwysiadu ETVau fel mesur ychwanegol i reoli risgiau yn dderbyniol yn yr achos hwn. Er hynny, mae'r ExA o'r farn, mewn amgylchedd morol cynyddol gymhleth a phrysur, y byddai'n beth da cynnal adolygiad strategol o allu'r adnodd tynnu mewn argyfwng a bod rhaid i hyn fod yn fater i'r rheoleiddwyr a'r awdurdodau lesio priodol yn bennaf.

Effeithiau ar weithredu llwybrau strategol a fferïau cynhaliol, gan gynnwys llwybro mewn tywydd garw

Fferïau cynhaliol

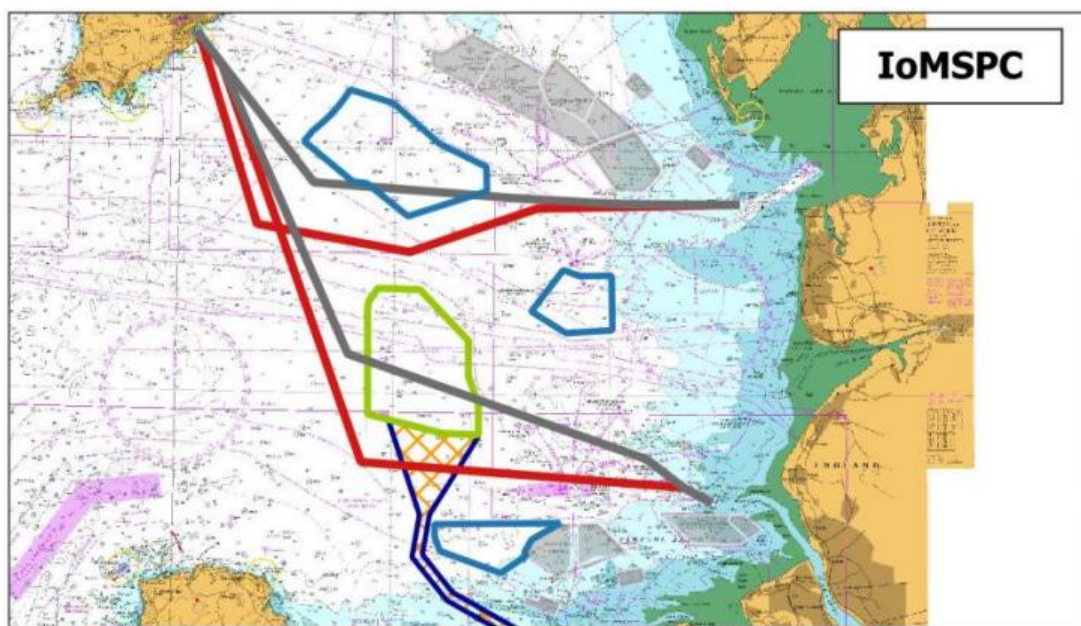
- 5.2.75. Mae fferïau cynhaliol yn bwysig oherwydd eu bod yn darparu gwasanaeth hanfodol rhwng ynysoedd a'r tir mawr a bod pobl yr ynysoedd yn dibynnu arnynt ar gyfer cludo teithwyr a nwyddau, fel y cydnabyddir ym mharagraff 2.8.328 a throednodyn 74 NPS EN-3. Amlygodd asesiad yr Ymgeisydd y gwasanaethau fferi rhwng Douglas a Lerpwl, a Douglas a Heysham, fel fferïau cynhaliol o fewn ystyr NPS EN-3 [\[APP-077\]](#). Gweithredir y fferïau gan IoMSPC, nad oedd yn Barti â Buddiant yn yr Archwiliad hwn ond y rhoddodd yr ExA statws '*Unigolyn Arall*' iddo [\[OD-012\]](#).
- 5.2.76. Roedd y SoCGau terfynol gyda'r MCA a CoS y Deyrnas Unedig yn ymddangos fel petaent yn awgrymu bod yr Ymgeisydd hefyd wedi cynnwys gwasanaethau o Belfast i Heysham a Lerpwl yn ei asesiad o fferïau cynhaliol, ond gan fod dogfennau'r Cais a chyflwyniadau eraill i'r Archwiliad yn gwrth-ddweud hyn, mae'r ExA o'r farn mai camgymeriad yw hyn yn y SoCGau [\[REP7-098\]](#) [\[REP7-100\]](#).

- 5.2.77. Ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, ni amlygwyd unrhyw effeithiau arwyddocaol ar gyfer y llwybrau fferïau cynhaliol mewn tywydd nodweddiadol oherwydd byddai'r llwybrau'n osgoi'r ardal arâe arfaethedig, fel y dangosir yn Ffigur 1.42 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [\[REP7-061\]](#). Fodd bynnag, mewn tywydd garw, canfu'r asesiad y byddai angen gwyrô'r llwybr achos sylfaenol rhwng Lerpwl a Douglas i osgoi'r ardal arâe arfaethedig. Ni fyddai angen gwyrô'r llwybr rhwng Heysham a Douglas. Mae Ffigur 42 (isod) yn dangos effaith presenoldeb yr arâe arfaethedig (dangosir y ffin yn wyrdd) ar lwybrau fferïau IoM mewn tywydd garw, gan ddangos llwybr yr achos sylfaenol fel llinell lwyd a'r llwybr wedi'i wro fel llinell goch.

Ffigur 42: Effaith y Datblygiad Arfaethedig ar lwybrau fferïau i IoM mewn tywydd garw (ffynhonnell: darn o Ffigur 1.43 Atodiad 7.1 yr ES (Cyfrol 6) [\[REP7-061\]](#).

- 5.2.78. Amcangyfrifwyd y byddai'r effaith ar lwybro gwasanaeth Lerpwl i Douglas mewn tywydd garw yn golygu pellter teithio ychwanegol o oddeutu 4.5nm, sy'n gyfystyr â 12.5 munud ychwanegol o amser stemio a fyddai, o ystyried yr oedi nodweddiadol sylfaenol mewn tywydd garw (10 i 33 munud), yn cynyddu hyd taith 165 munud nodweddiadol rhwng 22.5 a 45.5 munud i gyd yn fras. Rhagfynegwyd y byddai gwyrïadau'n effeithio ar oddeutu 30 o 600 o groesiadau blynyddol [\[REP7-035\]](#) (adran 7.9.4).
- 5.2.79. Gallai'r cynnydd rhagfynedig mewn oedi oherwydd tywydd garw arwain at ganslo rhai gwasanaethau'n fwy mynych [\[REP7-035\]](#). Felly, amlygodd yr asesiad effeithiau niweidiol cymedrol (arwyddocaol) ar lwybro mewn tywydd garw ar gyfer gwasanaethau rhwng Lerpwl a Douglas yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei fod wedi gwneud popeth a allai i leihau effeithiau ar fferïau cynhaliol trwy ddewis y safle a lleihau ardal yr arâe wrth ymateb i'r ymgynghoriad Cyn-ymgeisio, ac nad oes modd osgoi'r effeithiau gweddilliol [\[REP7-035\]](#).
- 5.2.80. Canfu'r asesiad cronol y byddai presenoldeb y Datblygiad Arfaethedig ynghyd â phrosiectau eraill presennol ac arfaethedig yn nwyrain Môr Iwerddon yn effeithio ar lwybro fferïau IoM i Lerpwl a Heysham mewn tywydd garw, fel y dangosir ar Ffigur 43 (isod). Mae'r llinellau llwyd yn dynodi'r llwybr achos sylfaenol ac mae'r llinellau coch yn dangos llwybrau wedi'u gwyrô.

Ffigur 43: Gwyrïadau i lwybrau fferïau IoM mewn tywydd garw o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.12 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035])

- 5.2.81. O ran llwybr Lerpwl i Douglas, amcangyfrifwyd y byddai'r effaith yn ychwanegu tua 13 munud o amser stemio. Byddai hyn yn ogystal â'r oedi achos sylfaenol o 10 i 33 munud mewn tywydd garw, gan arwain at gyfanswm o 23 i 46 munud o oedi ar daith 165 munud nodweddiadol. Rhagfynegwyd y byddai gwyrïadau'n effeithio ar oddeutu 31 i 34 o 593 o groesiadau blynyddol.
- 5.2.82. Ar gyfer llwybr Heysham i Douglas, amcangyfrifwyd y byddai'r effaith yn ychwanegu tua 24 munud o amser stemio. Byddai hyn yn ogystal â'r oedi achos sylfaenol o 10 i 23 munud mewn tywydd garw, gan arwain at gyfanswm o 34 i 47 munud o oedi o leiaf ar daith 225 munud nodweddiadol. Rhagfynegwyd y byddai gwyrïadau'n effeithio ar oddeutu 17 i 21 o 1,451 o groesiadau blynyddol [REP7-035] (adran 7.9.4).
- 5.2.83. Nid yw'r un o'r ffigurau a ddyfynnwyd uchod yn ystyried MVOWF arfaethedig, nad oedd llawer o wybodaeth ar gael amdani'n gyhoeddus ar yr adeg modelu. Fodd bynnag, datganodd yr ES yn glir y byddai cynnwys MVOWF fel prosiect cronol yn arwain at fwy o deithiau tywydd garw oherwydd bod llai o le ar gael ar y môr i deithio i'r dwyrain o OWGA Morgan [REP7-035]. O ganlyniad, amlygodd Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-035] effeithiau cronol niweidiol cymedrol (arwyddocaol) ar lwybro mewn tywydd garw yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig ar gyfer gwasanaethau Lerpwl i Douglas a Heysham i Douglas a weithredir gan IoMSPC.
- 5.2.84. Ystyriodd adrannau 3.9.6 a 3.12.6 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) [APP-077] oblygiadau economaidd-gymdeithasol yr effeithiau a amlygwyd ar fferïau cynhaliol, er enghraifft o ran effeithiau ar berswylwyr IoM, twristiaid, busnesau a symud nwyddau. Ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac yn gronol (gan gynnwys MVOWF), canfuwyd bod yr holl effeithiau economaidd-gymdeithasol ar IoM sy'n gysylltiedig â'r effeithiau ar fferïau cynhaliol yn rhai niweidiol bach ac nid yn arwyddocaol o safbwynt EIA.
- 5.2.85. Asesodd adrannau 4.8.2 a 4.10.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) [REP7-054] oblygiadau iechyd dynol yr effeithiau a amlygwyd ar fferïau cynhaliol. Ystyriodd hyn, er

enghraifft, sut gallai tarfu ar wasanaethau fferïau effeithio ar argaeledd nwyddau a gwasanaethau sy'n hybu iechyd, diogelu iechyd ac yn cynnal gwasanaethau gofal iechyd ar gyfer preswylwyr IoM ac ymwelwyr ag IoM, gan gynnwys grwpiau agored i niwed o'r boblogaeth. Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai effeithiau niweidiol bach (nad ydynt yn arwyddocaol o safbwynt EIA) ar iechyd cyhoeddus ar IoM o ganlyniad i effeithiau ar fferïau cynhaliol o safbwynt y prosiect ar ei ben ei hun ac yn gronol.

5.2.86. Archwiliodd yr ExA yr effaith ar fferïau cynhaliol trwy gwestiynau ysgrifenedig ([[PD-013](#)] [[PD-018](#)]) ac yn ISH2 [[EV3-004](#)], ISH4 [[EV6-003](#)] ac ISH6 [[EV9-003](#)]. Ni fynychodd IoMSPC y gwrandawiadau, ond cymerodd TSC IoM ran yn y pwnc hwn. Yn gyffredinol, cytunodd IoMSPC â chasgliadau'r Ymgeisydd ynglŷn â'r effeithiau arwyddocaol ar wasanaethau fferi gynhaliol o ganlyniad i lwybro mewn tywydd garw [[REP7-111](#)].

5.2.87. Ar ddiwrnod olaf yr Archwiliad, gwnaeth IoMSPC gyflwyniad a geisiodd ddangos effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bellteroedd teithio a chostau cysylltiedig, gan ddefnyddio llongau enghreifftiol o'i fflyd [[AS-048](#)]. Esboniodd y canlyniadau yn ystod tywydd garw o ran y posibilrwydd o oedi, diogelwch gweithrediadau porthladd, a chanslo yn y pen draw. Cyfeiriodd hefyd at effeithiau cynyddol posibl ar ei rwymedigaethau o dan y Cytundeb Gwasanaethau Môr Strategol (SSSA) gyda Llywodraeth IoM ac i enw da'r Cwmni.

5.2.88. O ganlyniad i amseriad IoMSPC, nid oedd cyfle i'r Ymgeisydd ymateb. Fodd bynnag, roedd eisoes wedi datgan ei farn na fyddai'r effaith sy'n deillio o'r Datblygiad Arfaethedig yn atal IoMSPC rhag cyflawni gofynion yr SSSA, gan nodi y byddai'r effeithiau cronol a amlygwyd ar lwybr Heysham i Douglas yn gwbl briodoladwy i OWGA Morgan a phrosiect MVOWF [[REP7-112](#)].

5.2.89. Trafododd yr Ymgeisydd ac IoMSPC Gytundeb Lliniaru Fferïau (FMA) y bwriedir iddo ddigolledu IoMSPC am effeithiau masnachol y pellter teithio hirach a'r costau tanwydd cysylltiedig [[REP7-112](#)]. Nododd IoMSPC ei fod yn disgwyl i unrhyw FMA ystyried costau uwch sy'n gysylltiedig â Chynllun Masnachu Allyriadau'r Deyrnas Unedig o ganlyniad i wyro llwybrau a niwed i enw da o ganlyniad i ganslo mwy o deithiau [[REP7-111](#)].

5.2.90. Fodd bynnag, ni ddaethpwyd i gytundeb ar FMA cyn i'r Archwiliad gau. Mynegodd y ddau barti ymrwymiad i barhau i drafod y tu hwnt i'r cam Archwilio [[REP7-111](#)]. Safbwynt terfynol yr Ymgeisydd oedd na fyddai'r FMA yn ystyriaeth berthnasol wrth benderfynu ar y Cais hwn oherwydd ei fod yn gwbl fasnachol [[REP7-112](#)]. Mae'r Traciwr Cytundebau Ochr Masnachol terfynol yn datgan, mewn perthynas â'r FMA, y bydd yr Ymgeisydd "yn rhoi diweddariad i'r Ysgrifennydd Gwladol ar yr adeg briodol" [[REP7-103](#)].

5.2.91. Mynegodd yr MCA bryder ynglŷn â'r effeithiau economaidd ar lwybrau fferïau sy'n bwysig yn genedlaethol ac yn rhyngwladol, a holodd a fyddai'r gwasanaethau'n parhau i fod yn fasnachol hyfyw gyda'r gwiriadau angenrheidiol ar waith [[REP1-068](#)] [[REP3-087](#)]. Datganodd yr Ymgeisydd yn glir na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn bygwth hyfywedd y gwasanaethau fferi gynhaliol [[REP7-112](#)]. Ni honnodd IoMSPC y byddai'r gwiriadau angenrheidiol mewn tywydd garw yn bygwth hyfywedd masnachol y naill na'r llall o'i lwybrau mewn modd sylfaenol.

Llwybrau strategol

5.2.92. Yn ogystal â'r effeithiau ar fferïau cynhaliol, ystyriodd asesiad yr Ymgeisydd effeithiau posibl ar lwybrau mordwyo masnachol pwysig, gan gynnwys llwybrau fferi

sy'n bwysig yn strategol (adrannau 7.9.3, 7.9.4, 7.11.3 a 7.11.4 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#)). Roedd hyn yn cynnwys:

- gwasanaethau fferi a weithredir gan Stena rhwng Lerpwl a Belfast, a Heysham a Belfast;
- gwasanaethau fferi a weithredir gan CLdN RoRo Ltd (Seatruck gynt) rhwng Heysham a Warrenpoint, Heysham a Dilyn, a Lerpwl a Dilyn;
- gwasanaethau fferi a weithredir gan P&O rhwng Lerpwl a Dilyn; a
- llwybrau llongau llwythi a thanceri masnachol i Borthladd Lerpwl.

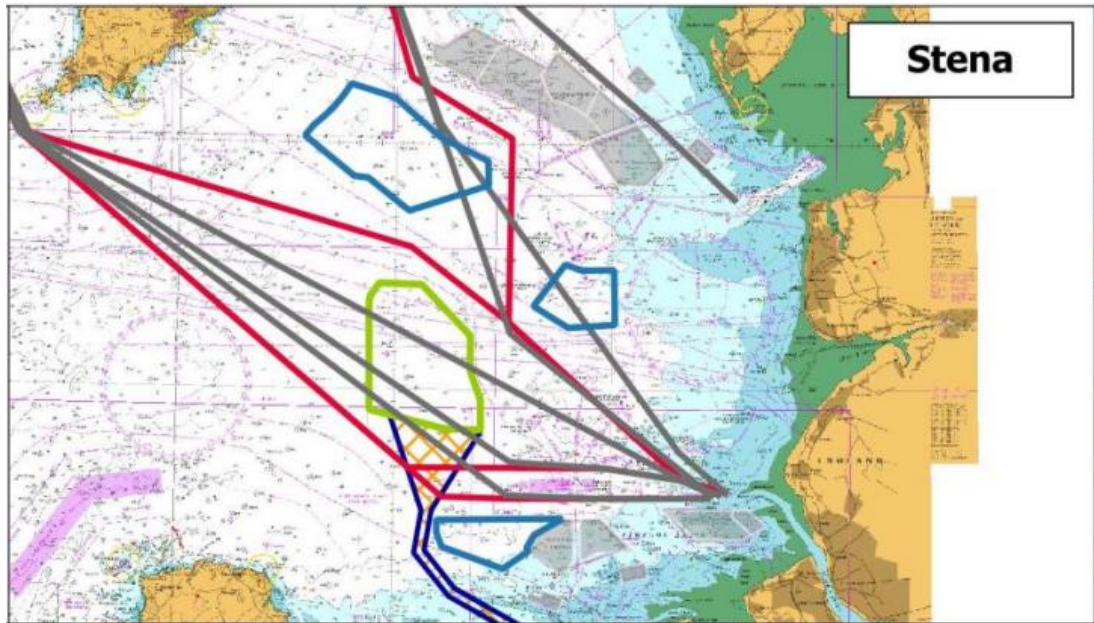
Rhoddwyd y gorau i weithredu llwybr P&O rhwng Lerpwl a Dilyn ym mis Rhagfyr 2023 ac felly fe'i diystyriwyd o'r asesiad o effeithiau [\[REP7-035\]](#) (paragraff 7.9.3.5).

5.2.93. O ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, canfu'r asesiad y byddai angen i rai llwybrau fferi a llwybrau llongau llwythi/tanceri masnachol gael eu gwro mewn tywydd arferol a/neu arw (fel y dangosir ar Ffigurau 7.6 i 7.8 [\[REP7-035\]](#)). Canfuwyd bod yr holl wyriadau i lwybrau a amlinellir uchod o arwyddocâd niweidiol bach ar y mwyaf, ac felly ni amlygwyd effeithiau arwyddocaol ar unrhyw lwybrau strategol, naill ai mewn tywydd nodweddiadol (gweler Tabl 7.20 [\[REP7-035\]](#)) neu dywydd garw (gweler Tabl 7.24 [\[REP7-035\]](#)).

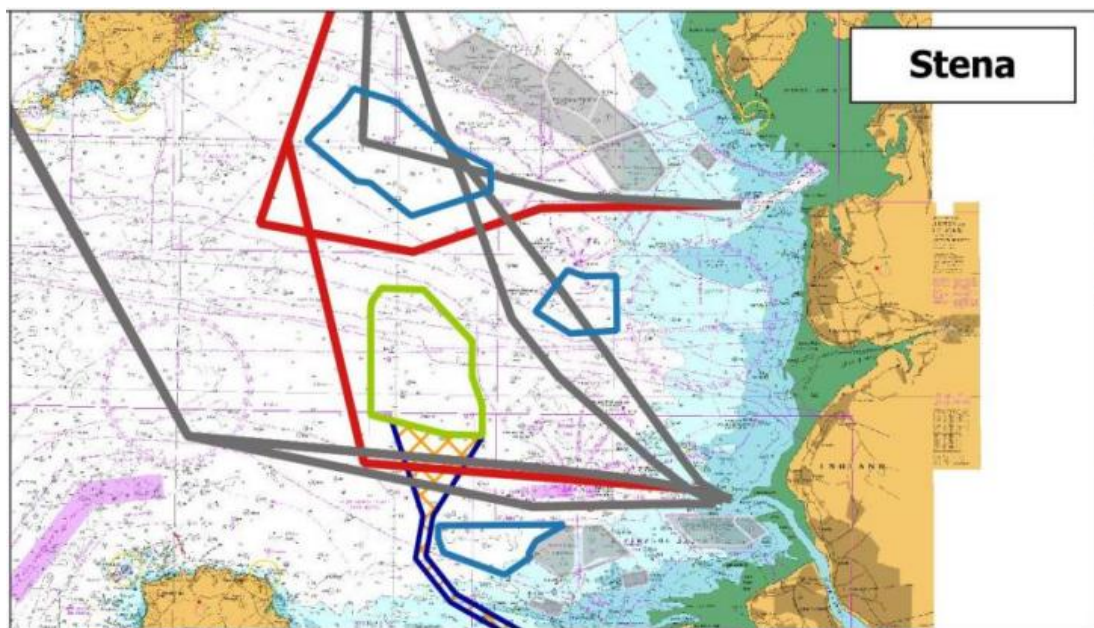
5.2.94. Pan ystyriwyd y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill, canfu'r asesiad hefyd y byddai angen i rai llwybrau fferi a llwybrau llongau llwythi/tanceri masnachol gael eu gwro mewn tywydd nodweddiadol a/neu arw (fel y dangosir ar Ffigurau 7.10 i 7.12 [\[REP7-035\]](#)). Amlygodd yr asesiad yr effeithiau niweidiol cronol arwyddocaol canlynol yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig:

- Mewn tywydd nodweddiadol, effeithiau niweidiol cymedrol ar wasanaethau Stena rhwng Lerpwl a Belfast, gyda gwriadau i lwybrau a ddangosir ar Ffigur 44, isod.
- Mewn tywydd garw, effeithiau niweidiol cymedrol ar wasanaethau Stena ar lwybrau Heysham i Belfast a Lerpwl i Belfast, gyda gwriadau i lwybrau a ddangosir ar Ffigur 45, isod.
- Mewn tywydd nodweddiadol, effeithiau niweidiol cymedrol ar lwybrau llongau llwythi / tanceri masnachol sy'n teithio i Borthladd Lerpwl ac oddi yno, gyda gwriadau wedi'u dangos ar Ffigur 46, isod.

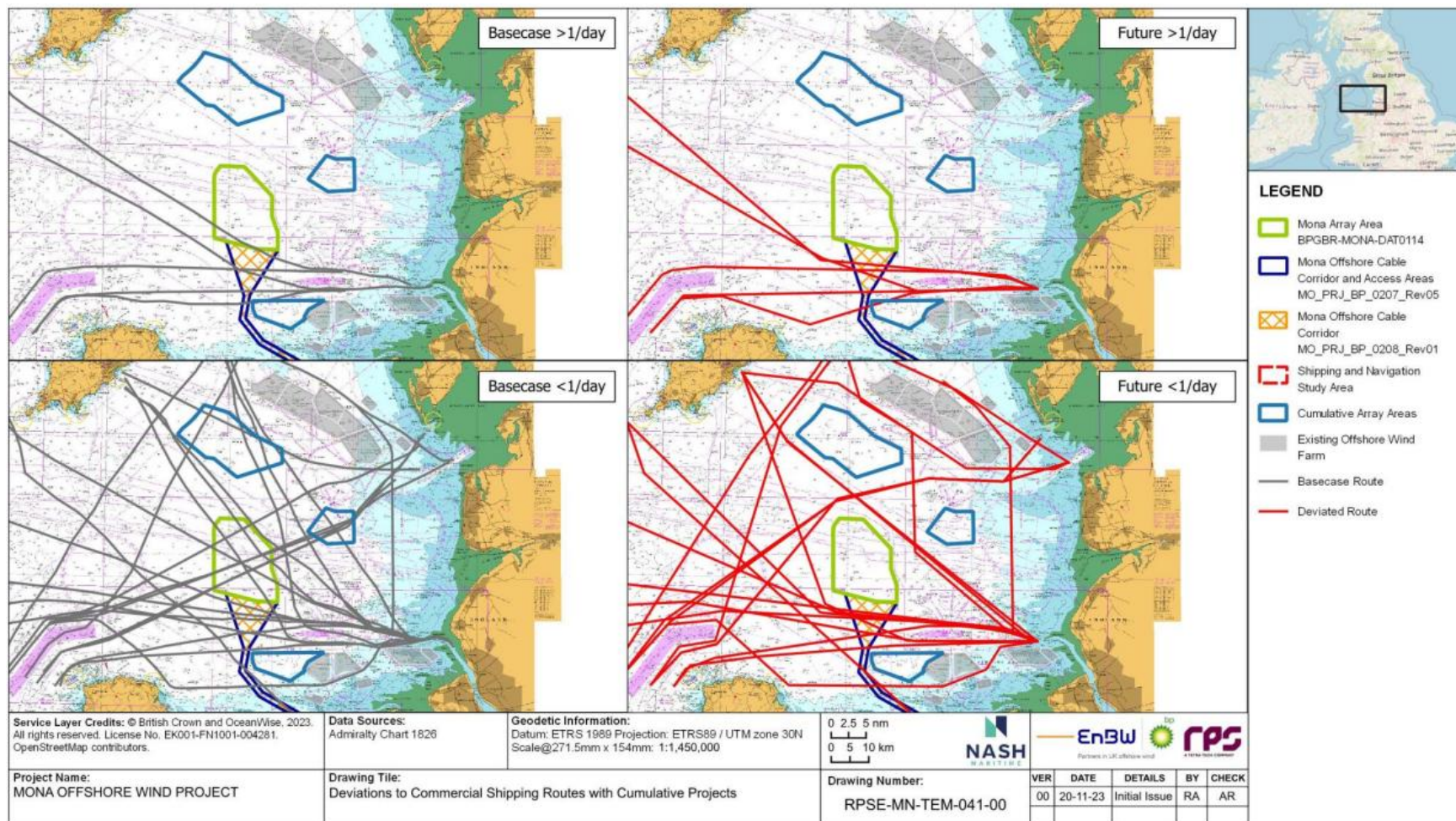
5.2.95. Yn Ffigurau 44 i 46, dangosir yr ardal arâe arfaethedig mewn gwyrdd a dangosir prosiectau cronol eraill mewn glas. Dynodir llwybrau sylfaenol mewn llwyd, a dynodir llwybrau wedi'u gwro mewn coch.

Ffigur 44: Gwyrriadau i lwybrau Stena mewn tywydd nodweddiadol o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.10 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [[REP7-035](#)]).

Ffigur 45: Gwyrriadau i lwybrau Stena mewn tywydd garw o ganlyniad i brosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: darn o Ffigur 7.12 Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [[REP7-035](#)]).

Ffigur 46: Gwyradau i lwybrau morgludiant masnachol gyda phrosiectau cronol (ac eithrio MVOWF) (ffynhonnell: Ffigur 7.1 Pennod 7 yr ES (Cyrol 2) [REP7-035].

- 5.2.96. Nid yw'r un o'r ffigurau a'r tablau a ddyfynnir uchod yn cynnwys MVOWF arfaethedig, nad oedd llawer o wybodaeth ar gael yn gyhoeddus amdani ar yr adeg modelu. Fodd bynnag, ystyriodd yr asesiad naratif o arwyddocâd effeithiau ffin ardal yr arâe ar gyfer MVOWF fel y'i cyflwynwyd yn ei hadroddiad cwmpasu, a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2023.
- 5.2.97. Archwiliodd yr ExA yr effeithiau gweithredol ar lwybrau mordwyo strategol yn ysgrifenedig [\[PD-013\]](#) [\[PD-018\]](#) ac yn ISH2 [\[EV3-004\]](#), ISH4 [\[EV6-003\]](#) ac ISH6 [\[EV9-003\]](#). Cynrychiolwyd Stena yn sesiynau perthnasol ISH2 ac ISH6 a chymerodd CoS y Deyrnas Unedig ran yn ISH2. Roedd Stena yn anghytuno â chanfyddiad yr Ymgeisydd na fyddai effeithiau niweidiol arwyddocaol ar ei lwybrau o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Roedd Stena o'r farn y byddai'r gwyradau i lwybrau'n achosi goblygiadau difrifol a hirdymor i'w weithrediadau masnachol, yn bennaf o ran costau tanwydd uwch a defnydd o danwydd byncher, ond hefyd o ganlyniad i'r costau uwch sy'n gysylltiedig â'r cynllun masnachu allyriadau carbon a tharfu ar amserau ailgychwyn mewn porthladdoedd [\[REP5-122\]](#) [\[EV3-004\]](#). O ganlyniad, dadleuodd Stena y byddai'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, hyd yn oed, yn cynyddu costau gweithredol blynyddol y busnes yn sylweddol [\[REP7-155\]](#).
- 5.2.98. Dadleuodd yr Ymgeisydd y byddai presenoldeb y Datblygiad Arfaethedig yn golygu y byddai angen teithio pellter ychwanegol o 1.1 – 2.1nm a 3.4 – 6.8 munud o amser stemio ar gyfer llwybr Stena rhwng Lerpwl a Belfast (yn dibynnu ar y llwybr a ddewisir), yr honnodd y byddai'n wyriad bach iawn yng nghyd-destun amser teithio cyfan o 480 munud [\[REP7-035\]](#) [\[REP7-112\]](#).
- 5.2.99. O ran yr effeithiau cronol ar lwybrau strategol, ni heriodd Stena ganfyddiadau'r Ymgeisydd a phwysleisiodd oblygiadau gweithredol ac ariannol y gwyradau a amlygwyd i lwybrau. Safbwynt yr Ymgeisydd oedd, ym mhob achos lle yr amlygwyd effeithiau cronol arwyddocaol, roeddent o ganlyniad i ostyngiadau annerbyniol i'r lle sydd ar gael ar y môr mewn rhannau eraill o ddwyrain Môr Iwerddon nad oedd gan yr Ymgeisydd reolaeth drostynt [\[EV6-003\]](#). Honnodd yr Ymgeisydd ei fod wedi gwneud consesiynau sylweddol i leihau cyfraniad y Datblygiad Arfaethedig at y darlun cronol, yn fwyaf nodedig trwy ddiwygiadau i ffin ardal yr arâe yn ystod y cam Cyn-ymgeisio a mabwysiadu mesurau rheoli ychwanegol [\[REP7-035\]](#).
- 5.2.100. Cyflwynodd yr Ymgeisydd a Stena Ddatganiad Sefyllfa ar y Cyd yn cadarnhau y buont yn ymgysylltu ynglŷn â chytundeb ochr masnachol y bwriedir iddo wrthbwysu'r effeithiau niweidiol a amlygwyd ar weithrediadau masnachol Stena o ganlyniad i wyro llongau [\[REP7-138\]](#). Fodd bynnag, nid oedd y cytundeb masnachol wedi'i gwblhau'n derfynol erbyn diwedd yr Archwiliad. Mynegodd y partïon ymrwymiad i barhau i ymgysylltu ynglŷn â'r mater a dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn bwriadu rhoi diweddariad ychwanegol i'r SoS [\[REP7-103\]](#).
- 5.2.101. Erbyn y dyddiad cau terfynol, dywedodd Stena, yn ogystal â gwrthbwysu costau trwy gytundeb masnachol, fod arno angen amddiffyniad statudol trwy gynnwys PPau yn y DCO terfynol [\[REP7-155\]](#). Cynhwysodd Stena eiriad arfaethedig ar gyfer PPau a dywedodd y byddai'n ceisio darpariaethau tebyg ar gyfer yr holl OWFau arfaethedig eraill perthnasol, y mae'r ExA yn cymryd ei bod yn golygu'r rhai hynny a gynigir ym Môr Iwerddon. Safbwynt Stena oedd y byddai PPau a chytundeb masnachol yn cyflawni canlyniadau cwbl ar wahân ac y byddai'r ddau'n ofynnol i warchod ei fuddiannau'n briodol [\[REP7-155\]](#) (paragraffau 2.4.20 – 2.4.25).
- 5.2.102. Dywedodd Stena ei fod wedi darparu ei PPau arfaethedig i'r Ymgeisydd, er hynny'n hwyr yn yr Archwiliad [\[REP7-155\]](#). Cydnabu'r Datganiad Sefyllfa ar y Cyd terfynol

rhwng yr Ymgeisydd a Stena fod telerau PPau yn cael eu trafod, ond ni roddodd syniad o farn yr Ymgeisydd am y geiriad arfaethedig [REP7-138]. Gan fod y PPau arfaethedig wedi cael eu cyflwyno erbyn y dyddiad cau terfynol, ni chafodd yr Ymgeisydd gyfle i gyflwyno ymateb i'r Archwiliad cyn iddo gau.

- 5.2.103. O ran gweithredwyr fferïau eraill, mynegodd CLdN RoRo Ltd bryderon ynglŷn ag opsiynau llwybro tywydd cyfyngedig ar gyfer ei longau [RR-008], ond ni ymatebodd i gais yr ExA am ragor o fanylion [PD-013]. Cydnabu'r MCA [REP7-098] a CoS y Deyrnas Unedig [REP7-100] yr effeithiau ar lwybrau strategol ac ni wnaethant herio asesiad yr Ymgeisydd o'u harwyddocâd. Fel yr adroddwyd uchod, mynegodd yr MCA ddiddordeb mewn sicrhau, gyda'r gwyradau angenrheidiol, y byddai llwybrau fferïau sy'n bwysig yn genedlaethol ac yn rhyngwladol yn parhau i fod yn fasnachol hyfyw [REP1-068] [REP3-087]. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn na fyddai presenoldeb y Datblygiad Arfaethedig yn bygwth hyfywedd cyffredinol y gwasanaethau fferi [REP7-112] ac ni chyflwynwyd tystiolaeth gerbron yr ExA i wrth-ddweud yr Ymgeisydd yn hyn o beth. Derbyniodd Stena na fyddai'r effeithiau cronol (gan gynnwys MVOWF) yn ddigon difrifol i fygwth hyfywedd ei weithrediadau rhwng Lerpwl a Belfast [REP5-122] [REP7-155].

Ystyriaeth yr ExA: effeithiau ar fferïau cynhaliol a llwybrau strategol

- 5.2.104. Mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd na fyddai effeithiau niweidiol arwyddocaol ar fferïau cynhaliol a weithredir gan IoMSPC yn ystod tywydd nodweddiadol. Fodd bynnag, mae'n amlwg i'r ExA y byddai'r Datblygiad Arfaethedig, ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill, yn cael effeithiau niweidiol arwyddocaol ar wasanaethau fferïau cynhaliol mewn tywydd garw. Mae'r Ymgeisydd yn derbyn y casgliad hwn. O ganlyniad i'w leoliad, mae'r ExA yn cydnabod na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad amlwg at yr effeithiau cronol a amlygwyd ar lwybro gwasanaeth IoMSPC rhwng Heysham a Douglas mewn tywydd garw. Er hynny, byddai presenoldeb yr ardal arâe arfaethedig yn golygu y byddai angen gwro gwasanaeth Lerpwl i Douglas mewn tywydd garw ar raddfa ac amllder sy'n ddigonol i achosi cynnydd sylweddol i gostau tanwydd, treth allyriadau carbon, pwysau gweithredol mewn porthladdoedd, tebygolrwydd oedi ac, yn y pen draw, canslo gwasanaethau.
- 5.2.105. Heb dystiolaeth bendant i'r gwrthwyneb, mae'r ExA yn derbyn casgliadau'r Ymgeisydd na fyddai unrhyw effeithiau canlyniadol ar dderbynyddion economaidd-gymdeithasol nac iechyd dynol ar IoM ar lefel sy'n arwyddocaol o safbwynt EIA, er y byddai effeithiau niweidiol bach. O ran pwynt gweithdrefnol, mae'r ExA yn cydnabod nad oedd amser ar ôl yn yr Archwiliad i'r Ymgeisydd ymateb i'r cyflwyniadau manwl a gafwyd gan IoMSPC ar y dyddiad cau [AS-048]. Gan nad yw'r Ymgeisydd yn herio'r potensial ar gyfer effeithiau arwyddocaol ar wasanaethau IoMSPC a'i fod eisoes wedi mynd i'r afael â llawer o'r pwyntiau a godwyd yn ei gyflwyniadau, nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r diffyg cyfle i ymateb i'r pwynt hwn yn achosi anfantais iddo.
- 5.2.106. Gan droi at yr effeithiau ar wasanaethau fferi a llwybrau strategol eraill, mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd na fyddai effeithiau niweidiol arwyddocaol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Fodd bynnag, pan ystyrir y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill, mae'n amlwg i'r ExA y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad perthnasol at yr effeithiau cronol niweidiol arwyddocaol a amlygwyd ar weithrediadau Stena rhwng Lerpwl a Belfast mewn tywydd nodweddiadol o ganlyniad i'r gwyradau angenrheidiol i'r llwybr. Mae'r ExA yn ymwybodol bod y gwasanaethau hyn yn

ddyddiol ac felly byddai'r effaith fasnachol yn ei chrynswth mewn unrhyw flwyddyn benodol yn amlwg.

- 5.2.107. Ym marn yr ExA, byddai'r effeithiau hyn yn cael eu gwaethygu gan wyriadau ychwanegol ac amserau teithio sylweddol mewn tywydd garw, yn fwyaf nodedig ar lwybr Lerpwl i Belfast. O'u hystyried gyda'i gilydd, fe allai'r effeithiau ar Stena fel gweithredwr masnachol fod yn sylweddol.
- 5.2.108. O ran effeithiau llwybro posibl mewn tywydd garw ar CLdN RoRo Ltd, ni chyflwynwyd tystiolaeth bendant i wrth-ddweud canfyddiad yr Ymgeisydd y byddai effeithiau cronolol ar ei weithrediadau masnachol o arwyddocâd niweidiol bach. Mae'r ExA hefyd yn ystyried casgliad yr Ymgeisydd y byddai gwiriadau angenrheidiol i lwybrau mewn amodau nodweddiadol yn arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol ar longau llwythi / tanceri masnachol sy'n teithio i Borthladd Lerpwl ac oddi yno.
- 5.2.109. Er y codwyd cwestiynau yn ystod yr Archwiliad ynglŷn ag effeithiau cronolol ar hyfywedd masnachol llwybrau fferiau, nid oes tystiolaeth gerbron yr ExA i ddangos y byddai amhariad ar lefel a fyddai'n bygwth hyfywedd gweithredu'r gwasanaethau yn y dyfodol. Fel y cyfryw, nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r effeithiau'n gyfystyr ag amhariad annerbyniol o fewn ystyr paragraff 4.1.7 NPS EN-1.
- 5.2.110. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi dangos sut yr oedd wedi mireinio ffin ardal yr arâe yn ystrolon yn ystod y cam Cyn-ymgeisio i fynd i'r afael ag effeithiau arwyddocaol ar wasanaethau fferi (adran 4.11.2 [\[REP7-029\]](#) a [\[REP7-035\]](#)). Yn y modd hwn, mae'r ExA yn fodlon y dewiswyd y safle er mwyn osgoi tarfu ar y diwydiannau morgludiant a mordwyo neu achosi colled economaidd iddynt, neu leihau hynny gymaint â phosibl, yn arbennig o ran llwybrau strategol a fferiau cynhaliol, ymhlith pethau eraill, yn unol â pharagraff 2.8.328 NPS EN-3.
- 5.2.111. Er hynny, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r effeithiau ar fferiau cynhaliol a llwybrau strategol a amlygwyd uchod yn cynrychioli effeithiau niweidiol sylweddol ar lwybrau mordwyo masnachol. Rhoddir pwys sylweddol i'r canfyddiad hwn wrth wneud penderfyniad o dan baragraff 2.8.329 NPS EN-3.

Ystyriaeth yr ExA: cytundebau masnachol a PPau

- 5.2.112. Mae'r ExA yn nodi nad oedd y cytundebau masnachol a oedd yn cael eu trafod rhwng yr Ymgeisydd ac IoMSPC a Stena, yn unigol, wedi'u cwblhau'n derfynol cyn i'r Archwiliad gau ac nid ydynt o fewn cwrpas y broses DCO sut bynnag. Er na fyddai unrhyw gytundebau masnachol yn negyddu neu'n lleihau'r angen am y gwiriadau a amlygwyd i lwybrau'r gwasanaethau yr effeithir arnynt, byddent yn hollbwysig i IoMSPC a Stena er mwyn mynd i'r afael â'r costau gweithredol a masnachol y byddent yn mynd iddynt yn uniongyrchol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig.
- 5.2.113. Ym marn yr ExA, pe gyflwynir tystiolaeth o gytundeb masnachol gydag IoMSPC sy'n dderbyniol i'r ddwy ochr, fe allai hyn fod yn ddigonol i oresgyn y niwed gweithredol sylweddol i IoMSPC a'r gwrthdaro â pharagraff 2.8.329 NPS EN-3 a amlygwyd uchod.
- 5.2.114. Mae'r sefyllfa'n fwy cymhleth o ran Stena, oherwydd bod Stena wedi ceisio cytundeb masnachol a darpariaethau statudol trwy PPau i oresgyn yr effeithiau a amlygwyd ar ei weithrediadau. O ran y PPau arfaethedig [\[REP7-155\]](#) a gyflwynwyd gan Stena erbyn y dyddiad cau terfynol, mae'r ExA yn nodi na chafodd yr

Ymgeisydd gyfle i gyflwyno ei safbwyntiau i'r Archwiliad, ond nid oedd cyfle ar ôl i'r ExA eu harchwilio ychwaith, naill ai ar lafar nac yn ysgrifenedig. Er hynny, mae'r ExA wedi ystyried sylwedd y PPau arfaethedig ac i ba raddau y gallent helpu i liniaru'r effeithiau a amlygwyd ar weithrediadau Stena, ac mae'n gwneud yr arsylwadau canlynol:

- Paragraffau 1 (Cais) a 2 (Dehongli)
 - Mae'r diffiniad o "*waith penodedig*" yn ymddangos yn anghyfiawnadwy o eang o ystyried amrywioldeb y llwybrau a weithredir gan Stena ym Môr Iwerddon.
 - Mae'r ExA wedi amlygu nifer fach o anghywirdebau drafftio y byddai angen mynd i'r afael â nhw, gan gynnwys cywiro'r cyfeiriad at '*amod 18(j)*' i '*amod 18(1)(j)*'.
- Paragraffau 3 i 6 (Ymgynghori a hysbysu)
 - Gall yr ExA weld sut gallai hysbysu am waith a gweithgareddau ymlaen llaw fod o fudd gweithredol posibl i Stena.
 - Mae hysbysu 28 niwrnod ymlaen llaw yn hirach nag y sicrhair mewn amodau DML presennol (er enghraifft, yn ymwneud â hysbysiadau lleol i forwyr trwy Amod 13), ond byddai'n rhaid i lawer o'r manylion a geisir (er enghraifft, y rhaglen adeiladu a'r cynllun dylunio) gael eu cyflwyno i'r awdurdod trwyddedu sut bynnag o leiaf bedwar mis cyn dechrau o dan Amod 18, felly gellid disgwyl yn rhesymol iddynt fod ar gael o fewn y graddfeydd amser 28 niwrnod a gynigir.
 - Byddai angen rhoi ystyriaeth i sut byddai'r gofyniad arfaethedig i'r ymgymwrwr '*ystyried unrhyw ymateb a dderbynnir oddi wrth Stena Line*' ym mharagraff 3 yn cael ei fesur, ei ddangos a'i orfodi.
- Paragraff 7 (Indemniad)
 - Mae'r darpariaethau'n ymddangos yn eang iawn o ran graddau'r costau posibl y byddai'r ymgymwrwr yn gyfrifol am eu digolledu, a byddai angen rhoi ystyriaeth i gymesuroldeb a rhesymoldeb y geiriad presennol yng ngoleuni'r canlyniadau ariannol posibl i'r Datblygiad Arfaethedig.
 - Byddai angen i oblygiadau ymarferol ac ariannol cynnwys '*neu unrhyw drydydd partion*' ym mharagraff 7(c) gael eu cyfiawnhau'n briodol.
- Paragraff 8 (VTMP)
 - Mae'n ymddangos bod rhywfaint o ddyblygu ymrwymadau presennol yn adran 1.6.2 yr oVTMP terfynol [\[REP6-028\]](#) i ymgynghori â defnyddwyr presennol yr ardal o'r môr ac ymgysylltu â'r MNEF, er nad yw'r gofyniad i '*ystyried unrhyw ymatebion a dderbynnir*' wedi'i nodi'n benodol yn yr oVTMP.
- Paragraffau 9 (Cydweithio a rhesymoldeb) a 10 (Amrywiol)
 - Mae'r darpariaethau'n ymddangos yn rhesymol ac yn angenrheidiol, gan gynnwys nodi darpariaethau cymrodeddu trwy Erthygl 46.

5.2.115. Mewn egwyddor, ac yn amodol ar yr arsylwadau uchod, mae'r ExA o'r farn y gallai cynnwys PPau er budd Stena helpu i liniaru'r effeithiau niweidiol arwyddocaol ar weithrediadau Stena. Mae'r ExA yn cydnabod efallai y bydd angen i hyn fod ar y cyd â thystiolaeth o gytundeb masnachol rhwng y partion, a fyddai y tu allan i'r broses DCO. Pe byddai PPau a chytundeb masnachol ar waith, fe allai fod yn bosibl casglu bod y niwed gweithredol sylweddol i Stena wedi cael ei liniaru a bod y gwrthdaro â pharagraff 2.8.329 NPS EN-3 a amlygwyd uchod wedi cael ei ddatrys.

5.2.116. Fodd bynnag, nid oedd cyfle i archwilio'r PPau arfaethedig na cheisio safbwyntiau'r Ymgeisydd, ac mae sawl mater o bwys yn y geiriad arfaethedig y mae'r ExA o'r farn bod angen eu hegluro neu eu cyfiawnhau ymhellach. O ystyried yr amgylchiadau hyn, nid yw'r ExA yn argymhell bod y PPau arfaethedig yn cael eu cynnwys yn yr rDCO ac nid oes ganddo'r wybodaeth angenrheidiol i argymhell geiriad amgen. Mae'n dilyn bod rhaid i'r niwed sylweddol i lwybrau mordwyo strategol a amlygwyd uchod gael ei ystyried yn y cydbwysedd cynllunio cyffredinol.

5.2.117. Mae'r ExA yn ymwybodol bod yr Ymgeisydd a Stena wedi mynegi bwriad i barhau i drafod y mater hwn a rhoi diweddariad yn uniongyrchol i'r SoS. Mae'r ExA o'r farn bod posibilrwydd y gellid dod i gytundeb yn ystod y cam penderfynu a allai leihau'r niwed a amlygwyd uchod [\[REP7-138\]](#). Pe byddai'r SoS yn ystyried y byddai'n werth cynnwys PPau yn y DCO i amddiffyn Stena, mae'r ExA yn argymhell y dylai geisio safbwyntiau'r Ymgeisydd ar y geiriad arfaethedig a gyflwynwyd gan Stena [\[REP7-155\]](#) a cheisio diweddariad gan y ddau barti ar statws eu trafodaethau.

Ymgysylltu a chydfodoli'n barhaus â rhanddeiliaid alltraeth eraill mewn perthynas â mordwyo

5.2.118. O ystyried y posibilrwydd o ryngweithio ag effeithiau mordwyol gweithgareddau alltraeth eraill yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig (er enghraifft o ran traffig llongau), cyfeiriodd sawl IP morol at ymgysylltu a chydfodoli. Datganodd Morecambe Offshore Windfarm Limited, yng ngoleuni'r effeithiau cronol tebygol rhwng y prosiectau (gan gynnwys o ran morgludiant a mordwyo), fe allai fod yn briodol sefydlu cytundebau cydweithio neu gydfodoli [\[RR-046\]](#). Dywedodd yr Ymgeisydd, trwy eu perthynas sefydledig, fod y partïon wedi cytuno y byddai unrhyw gytundeb cydfodoli neu gydweithio'n cael ei reoli y tu allan i broses yr Archwiliad [\[REP3-062\]](#) (ExQ1.19.7). Ni wnaeth Morecambe Offshore Windfarm Limited unrhyw gyflwyniadau pellach i'r Archwiliad.

5.2.119. O ran rhanddeiliaid alltraeth eraill:

- Yn ei RR, mynegodd MVOWFL ddymuniad i fod yn rhan o ymgysylltiad parhaus â rhanddeiliaid ynglŷn â morgludiant a mordwyo i sicrhau y gellir cydfodoli'n llwyddiannus [\[RR-045\]](#).
- Cododd Eni UK, sef perchennog Datblygiad Bae Lerpwl sy'n cynnwys meysydd olew a nwy yn nwyrain Môr Iwerddon (bwriedir i rai ohonynt gael eu hailddefnyddio fel cronfeydd storio CO2 yn rhan o brosiect Dal a Storio Carbon y Gogledd-orllewin HyNet a bydd y gweddill yn cael eu datgomiynu), sawl mater yn ymwneud â chydlynw gweithgareddau alltraeth a fyddai'n digwydd yn agos i'w gilydd ar yr un pryd [\[RR-019\]](#).
- Amlygodd TSC IoM y byddai ymgysylltiad uniongyrchol parhaus ag IoMSPC ynglŷn ag effeithiau ar fferïau cynhaliol yn hanfodol [\[RR-018\]](#) [\[REP7-093\]](#).

5.2.120. Ym mhob achos, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi ymrwymo i ymgysylltu'n barhaus â'r partïon ac y byddai hyn yn cael ei gyflawni'n bennaf trwy'r MNEF, y mae'r partïon a grybwyllwyd uchod yn aelodau ohono, ymlaen i gam gweithredol y Datblygiad Arfaethedig [\[PDA-008\]](#). Wrth ymateb i gwestiynau gan yr ExA [\[REP3-062\]](#), diwygiodd yr Ymgeisydd yr oVTMP i adlewyrchu ymrwymiad i barhau â'r MNEF yn ystod y camau cyn-adeiladu ac adeiladu ac am bum mlynedd o leiaf yn ystod cam gweithredol y Datblygiad Arfaethedig [\[REP6-028\]](#) (adran 1.6.1). Byddai'r MNEF yn fodd o ymgynghori ar y VTMP terfynol a lledaenu gwybodaeth am y gwaith alltraeth a dogfennau fel yr ERCoP a'r Cynllun Wrth Gefn Llygredd Morol (MPCP).

- 5.2.121. Cofnododd y SoCG terfynol gydag Eni UK Ltd gytundeb y byddai parhau â'r MNEF yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw yn darparu fforwm priodol ar gyfer ymgysylltiad parhaus [\[AS-039\]](#). Ni chafwyd ymateb penodol gan MVOWF na TSC IoM ynglŷn ag egwyddor cyflawni'r swyddogaeth ymgysylltu hon gan MNEF.
- 5.2.122. Roedd IPau Ørsted, sy'n cynrychioli chwe fferm wynt weithredol bresennol ym Môr Iwerddon (Barrow OWF Ltd, Burbo Extension Ltd, Walney Extension Ltd, Morecambe Wind Ltd, Walney (UK OWF Ltd) ac Ørsted Buro (UK) Ltd), o'r farn na fyddai'r oVTMP yn darparu mesurau diogelu digonol yn erbyn perygl sylweddol i'w gweithrediadau, er enghraifft o ganlyniad i newidiadau i lwybro llongau yn yr ardal ac ansicrwydd ynglŷn â lleoliad canolfannau adeiladu a gweithredu a chynnal a chadw ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Nododd y SoCG terfynol fod pryderon mordwyo IPau Ørsted yn ymwneud yn bennaf â'r effeithiau ar ffermydd gwynt Gorllewin Traeth Duddon, Estyniad Walney a Barrow [\[AS-040\]](#).
- 5.2.123. O ganlyniad, ceisiodd IPau Ørsted ddarpariaethau penodol yn yr oVTMP a fyddai'n ymrwymo'r Ymgeisydd i ymgysylltu ac ymgynghori â nhw'n barhaus, yn ogystal â'r MNEF [\[REP3-103\]](#). Yn arbennig, gofynasant am gyfle i adolygu a gwneud sylwadau ar y VTMP terfynol ar y cyd â'i gyflwyno i'r awdurdod trwyddedu trwy gael eu hychwanegu fel ymgynghorai a enwyd yn adran 1.6.2 yr oVTMP, yn hytrach na dibynnu ar y term ambarél '*defnyddwyr presennol y môr yn yr ardaloedd perthnasol o'r môr*' [\[REP5-117\]](#). Roeddent hefyd eisiau cydweithio'n agos ar yr ERCoP a'r MPCP er mwyn sicrhau canlyniadau cudfuddiannol [\[AS-040\]](#). Honnodd IPau Ørsted efallai na fyddai'r partïon sy'n gyfrifol yn y pen draw am adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig yn ymwybodol o'r angen i ymgynghori â nhw ar y VTMP, a allai danseilio cydfodoli'n llwyddiannus [\[REP5-117\]](#).
- 5.2.124. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai'n realistig i'r VTMP terfynol gael ei ddatblygu heb ystyried cydfodoli â phrosiectau Ørsted [\[REP6-116\]](#). Dadleuodd y byddai enwi IPau Ørsted yn yr oVTMP yn rhy ragnodol ac yn ddiangen, o ystyried eu bod eisoes yn perthyn i gategori defnyddwyr presennol y môr [\[REP7-112\]](#). Roedd y maes hwn yn destun dadl o hyd ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.125. Archwiliodd yr ExA y mater hwn yn ISH4 [\[EV6-005\]](#), ISH6 [\[EV9-004\]](#) ac mewn cwestiynau ysgrifenedig (ExQ1.15.5, 1.15.6 ac 1.15.7 [\[PD-013\]](#)). O ran y materion a godwyd gan IPau Ørsted, nid yw'r ExA o'r farn bod achos cymhellol wedi'i gyflwyno y dylai IPau Ørsted gael eu trin yn wahanol i ddefnyddwyr eraill presennol y môr, gan gynnwys OWFau eraill yn nwyrain Môr Iwerddon. Er bod yr ExA yn cydnabod y gallai'r VTMP terfynol gael ei ffurfio gan bartïon nad ydynt wedi bod yn ymwneud â'r Archwiliad hwn, mae'n annhebygol iawn y byddai'r cynllun yn cael ei ddatblygu heb fewnbwn IPau Ørsted, o ystyried eu hamlygrwydd fel gweithredwyr presennol a'u hymgysylltiad â'r prosiect hyd yma. At hynny, fe allai enwi rhai o ddefnyddwyr y môr yn benodol yn yr oVTMP, ond nid eraill, greu dryswch i ddarllenwyr yn y dyfodol. Am y rhesymau hyn, daw'r ExA i'r casgliad fod yr ymagwedd at ymgynghori yn yr oVTMP yn gymesur ac yn rhoi cyfle digonol i IPau Ørsted ddylanwadu ar y cynllun terfynol.
- 5.2.126. Gan droi at fater ehangach ymgysylltiad parhaus, byddai cylch gwaith yr MNEF yn ystod y cam ôl-gydsyniad yn cael ei ddiffinio gydag aelodau'r fforwm. Yn seiliedig ar ei nodau datganedig yn ystod y cam Cyn-ymgeisio (adran 1.3.1 [\[APP-041\]](#)), mae'n rhesymol disgwyl y byddai'r pwyslais ar rannu gwybodaeth am y prosiect a chydfodoli lle y bo'n bosibl yn parhau. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r ymrwymiad i barhau â'r fforwm drwy gydol y cam adeiladu ac am bum mlynedd o leiaf yn ystod y

cam gweithredol yn cael ei sicrhau'n ddigonol trwy'r oVTMP, y mae'n rhaid i'r VTMP terfynol gyd-fynd ag ef, yn unol ag Amod 18(1)(j) y DML. Mae'r ExA hefyd wedi'i argyhoeddi y byddai aelodaeth yr MNEF yn parhau i adlewyrchu ystod briodol o gyfranogwyr sy'n berthnasol i fuddiannau mordwyo, gan gynnwys y rhai hynny sydd wedi cymryd rhan yn yr Archwiliad hwn (Tabl 1.17 [\[APP-041\]](#)).

- 5.2.127. Nid oes ymrwymiad penodol i ymgysylltu y tu hwnt i'r pum mlynedd cyntaf o weithredu nac yn ystod y cam datgomiynu. Mae'r ExA yn nodi nad oes unrhyw beth i atal parhau â'r MNEF y tu hwnt i'r cyfnod gofynnol ac y byddai dyletswydd ar yr ymgymwrwr o hyd i roi hysbysiadau perthnasol o dan ddarpariaethau eraill parhaus y DML, fel Amodau 13 a 15.
- 5.2.128. O ystyried yr holl faterion uchod, daw'r ExA i'r casgliad fod ymagwedd yr Ymgeisydd at ymgysylltu â rhanddeiliaid mordwyo yn cyd-fynd yn gyffredinol â pharagraffau 2.8.184 i 2.8.185 NPS EN-3. Ymdrinnir ag ystyriaeth yr ExA o gydfodoli ag ystod ehangach o seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill yn adran 5.3 yr Adroddiad hwn.

Effeithiau trawsffiniol

- 5.2.129. Amlygodd ymarfer sgrinio trawsffiniol yr Ymgeisydd [\[APP-085\]](#) bosiblirwydd o effeithiau trawsffiniol ar lwybrau morgludiant i Wladwriaethau eraill ac oddi wrthynt, gan gynnwys Gweriniaeth Iwerddon. Ystyriodd Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-035\]](#) effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig (ar ei ben ei hun ac ar y cyd) ar fordwyo rhyngwladol a gweithredwyr masnachol, gan gynnwys y rhai hynny a allai fod wedi'u lleoli y tu allan i'r Deyrnas Unedig. Canfuwyd bod yr holl effeithiau niweidiol o arwyddocâd bach neu ddibwys [\[REP7-035\]](#) (adran 7.12).
- 5.2.130. Cafwyd cyflwyniadau gan Gyngor Sir Meath yng Ngweriniaeth Iwerddon [\[OD-021\]](#) ynglŷn â'r posibilrwydd o effeithiau cronol ar fordwyo pan ystyrir y Datblygiad Arfaethedig ynghyd â phrosiectau ynni adnewyddadwy alltraeth arfaethedig yng ngorllewin Môr Iwerddon, sef yn benodol Fferm Wynt Aráe Gogledd Môr Iwerddon (NISA), Fferm Wynt Oriel a Pharc Gwynt Glannau Arklow (Cam 2). Ymatebodd yr Ymgeisydd drwy ddweud bod prosiectau gwynt alltraeth gorllewin Môr Iwerddon wedi cael eu hepgor o'r asesiad morgludiant a mordwyo ar y sail na fyddai unrhyw lwybr effaith-derbynnnydd cysyniadol na ffisegol neu oherwydd nad oes llawer o ddata ar gael [\[REP1-011\]](#) (Tabl 1.17).
- 5.2.131. Wrth ymateb i ExQ1.0.1 ac ExQ1.10.15 [\[PD-013\]](#), cyflwynodd yr Ymgeisydd adolygiad o'r Asesiad o Effeithiau Cronol a'r Asesiad Ar y Cyd [\[REP3-058\]](#) a diweddarodd y matrices sgrinio effeithiau cronol [\[REP3-008\]](#) (a ddiweddarwyd ymhellach yn [\[REP7-056\]](#)). Adlewyrchodd y diweddariadau y sefyllfa gyfredol o ran ffermydd gwynt gorllewin Môr Iwerddon, gan amlygu na fyddai unrhyw newidiadau o sylwedd i ganlyniadau'r asesiad mordwyo a morgludiant. Ni chafwyd unrhyw gyflwyniadau pellach gan Gyngor Sir Meath na Gweriniaeth Iwerddon cyn i'r Archwiliad gau.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.2.132. Mae'r ExA yn fodlon bod yr effeithiau ar fuddiannau morgludiant a mordwyo yng Ngwladwriaethau eraill yr Ardal Economaidd Ewropeaidd (AEE) wedi cael eu hasesu'n ddigonol. Lle y daeth ffeithiau perthnasol i'r amlwg yn ystod yr Archwiliad, aeth yr Ymgeisydd i'r afael â nhw trwy'r dogfennau a amlinellir uchod. Nid yw'r potensial ar gyfer effeithiau amgylcheddol yng Ngwladwriaethau eraill yr AEE wedi cael ei godi'n benodol yn y cyflwyniadau gan weithredwyr masnachol gwasanaethau morgludiant rhwng y Deyrnas Unedig a Gwladwriaethau eraill, sef CLdN RoRo Ltd a

Stena. Ar sail y dystiolaeth sydd ger ei fron, mae'r ExA o'r farn na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol ar fuddiannau mordwyo a morgludiant yng Ngwladwriaethau eraill yr AEE. Mae'r ExA yn cydnabod bod y ddyletswydd Rheoliad 32 yn parhau.

CASGLIADAU

- 5.2.133. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd, a oedd yn cynnwys NRA ac NRA cronol, wedi rhoi ystyriaeth ddigonol i'r effeithiau posibl ar fordwyo a morgludiant sy'n gysylltiedig ag adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn unol ag Adran 2.8 NPS EN-3 ac Adran 4 NPS EN-1. Mae'r asesiad hefyd yn cydymffurfio â darpariaethau MGN 654.
- 5.2.134. Mae'r ExA wedi canfod na fyddai unrhyw ymyrraeth â defnyddio lonydd môr cydnabyddedig sy'n hanfodol i fordwyo rhyngwladol. O ganlyniad, nid yw Erthygl 60(7) UNCLOS 1982 a darpariaethau perthnasol NPS EN-3 (yn fwyaf nodedig, paragraffau 2.8.326 i 2.8.327) yn berthnasol yn yr achos hwn.
- 5.2.135. Mae'r ExA wedi dod i'r casgliad y byddai rheolaethau digonol yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd a chynlluniau rheoli cysylltiedig i liniaru effeithiau posibl ar SAR morol a'r gallu i ymateb i argyfyngau. Mae hefyd wedi canfod bod yr effeithiau posibl ar radar morol a mordwyo gweledol wedi cael eu hasesu'n ddigonol a'u lliniaru'n briodol. Yn ogystal, mae'r ExA wedi dod i'r casgliad fod penderfyniad yr Ymgeisydd i beidio â defnyddio ETVau fel mesur ychwanegol i reoli risgiau yn dderbyniol yn yr achos hwn.
- 5.2.136. Mae'r ExA wedi canfod bod ymagwedd yr Ymgeisydd at ymgysylltu a chydffodoli'n barhaus â rhanddeiliaid morol yn dderbyniol at ei gilydd. Yn benodol, mae'r ExA wedi dod i'r casgliad fod yr ymagwedd at ymgysylltu yn yr oVTMP yn gymesur ac yn rhoi cyfle digonol i IPau Ørsted ddylanwadu ar y cynllun terfynol. Mae'r ExA wedi dod i'r casgliad fod effeithiau trawsffiniol wedi cael eu hasesu'n ddigonol ac, ar sail y wybodaeth sydd ger ei fron, na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol ar fuddiannau mordwyo a morgludiant yng ngwladwriaethau eraill yr AEE.
- 5.2.137. Fodd bynnag, mae dau faes sy'n parhau i achosi pryder i'r ExA o ran effeithiau mordwyo a morgludiant. Yn gyntaf, mae'r ExA wedi canfod er y byddai'r risg fordwyol o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn ALARP, ni fyddai'r risg gronol i ddiogelwch mordwyol yn ALARP ym mhob achos. Y rheswm am hyn yw oherwydd bod llai o le ar gael ar y môr yng nghyffiniau OWFau eraill arfaethedig ym Môr Iwerddon a gyflwynwyd ar ôl y Cais ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Byddai'r risg gronol hon yn arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol, yn uniongyrchol (o ran risg taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad) ac yn anuniongyrchol (o ran risg ganlyniadol i iechyd dynol). Byddai hyn yn gwrthdaro â pharagraffau 2.8.179 a 2.8.331 NPS EN-3.
- 5.2.138. Er nad yw'r elfen hon yn cydymffurfio â'r polisi, byddai cyfraniad y Datblygiad Arfaethedig at y risgiau cronol annerbyniol o ran taro gwrthrych sefydlog a gwrthdrawiad yn gyfyngedig iawn ac mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cymryd pob cam rhesymol i leihau cyfraniad y Datblygiad Arfaethedig at yr effeithiau cronol a amlygwyd. O ganlyniad, nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi risgiau annerbyniol i ddiogelwch mordwyol ar ôl i fesurau lliniaru gael eu mabwysiadu. Er hynny, mae'r ystyriaeth hon yn pwysu'n sylweddol yn erbyn gwneud y Gorchymyn. Mae'r ExA yn tynnu sylw'r SoS at hyn.
- 5.2.139. Yn ail, mae'r ExA wedi canfod y byddai'r Datblygiad Arfaethedig, ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill, yn cael effeithiau niweidiol arwyddocaol ar

wasanaethau fferïau cynhaliol rhwng tir mawr y Deyrnas Unedig ac IoM mewn tywydd garw. Yn ogystal, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cyfrannu at effeithiau cronol niweidiol arwyddocaol ar weithrediadau fferi Stena rhwng Lloegr a Belfast o ganlyniad i wyriadau i lwybrau, mewn tywydd nodweddiadol a thywydd garw. Mae'r ExA hefyd wedi dod i'r casgliad y byddai'r gwyradau angenrheidiol i lwybrau mewn amodau nodweddiadol yn arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol ar draffig llongau llwythi / tanceri masnachol sy'n teithio i Borthladd Lerpwl ac oddi yno. Byddai'r effeithiau hyn ar fferïau cynhaliol a llwybrau strategol yn effeithiau niweidiol sylweddol ar lwybrau mordwyo masnachol pwysig. Mae paragraff 2.8.329 NPS EN-3 yn nodi y dylid rhoi pwys sylweddol i'r niwed canlyniadol wrth wneud penderfyniadau.

- 5.2.140. Nid yw'r ExA yn argymhell cynnwys y PPau a gynigiwyd gan Stena erbyn dyddiad cau olaf yr Archwiliad, ond mae'n argymhell y gallai'r SoS ddymuno ceisio safbwyntiau'r Ymgeisydd ar y PPau arfaethedig a gofyn am ddiweddariad gan y ddau barti ar statws eu trafodaethau.
- 5.2.141. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r holl effeithiau eraill a amlygwyd ar fordwyo a morgludiant, naill ai ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd, yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy ddarpariaethau'r dDCO terfynol, y DML, cynlluniau rheoli perthnasol a'r ML annibynnol sydd i ddod.
- 5.2.142. Nid yw'r ExA wedi amlygu gwrthdaro â rhwymedigaethau rhyngwladol perthnasol, gan gynnwys UNCLOS (1982), y Confensiwn ar y Rheoliadau Rhyngwladol ar gyfer Atal Gwrthdrawiadau ar y Môr (1972), y Confensiwn Rhyngwladol ar gyfer Diogelwch Bywyd ar y Môr (1974). Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad fod yr holl ofnion cyfreithiol a rheoleiddiol eraill perthnasol, gan gynnwys y rhai hynny a fynegir yn MGN 654, MPS y Deyrnas Unedig, yr WNMP a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin, wedi cael eu bodloni. Ni chodwyd unrhyw faterion yn ymwneud â mordwyo a morgludiant yn yr LIR [\[REP1-049\]](#). Wrth ffurfio ei gasgliadau, mae'r ExA hefyd wedi ystyried y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Porthladdoedd (2012) o ran y posibilrwydd o effeithiau gweithredol a masnachol ym mhorthladdoedd y Deyrnas Unedig, ac nid yw wedi amlygu unrhyw wrthdaro polisi o sylwedd.
- 5.2.143. At ei gilydd, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi dangos bod yr hierarchaeth liniaru wedi cael ei chymhwyso'n briodol. Fodd bynnag, fel yr adroddwyd uchod, amlygwyd rhai effeithiau gweddilliol arwyddocaol ac ni fodlonwyd rhai o ofnion pwysig NPS EN-3. Mae'r ExA yn fodlon, lle mae effeithiau niweidiol arwyddocaol yn parhau ar ôl i'r hierarchaeth liniaru gael ei chymhwyso, nad yw'r un o'r effeithiau hynny yn achosi risg annerbyniol i iechyd dynol a diogelwch cyhoeddus na mordwyo, nac yn amharu arnynt yn annerbyniol.
- 5.2.144. Mae'r ExA yn ymwybodol o baragraff 2.8.178 NPS EN-3, sy'n derbyn ei bod yn anochel y bydd OWFau yn effeithio ar fordwyo o fewn ac o amgylch ardal y safle ac yn cydnabod y gellid tarfu ar ddefnyddwyr masnachol y môr neu achosi colled economaidd iddynt. Er hynny, daw'r ExA i'r casgliad fod yr effeithiau niweidiol ar fordwyo a morgludiant, yn bennaf o ran effeithiau cronol ar ddiogelwch mordwyo ac effeithiau gweithredol sylweddol ar fferïau cynhaliol a llwybrau mordwyo strategol, yn pwysu'n sylweddol yn erbyn gwneud y Gorchymyn. Ystyrir y canfyddiad hwn yn y cydbwysedd cynllunio cyffredinol ym Mhennod 8 yr Adroddiad hwn.

5.3. SEILWAITH A GWEITHGAREDDAU ALLTRAETH ERAILL

CYFLWYNIAD

5.3.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill. Wrth ystyried seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 4;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiau perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc hwn;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

5.3.2. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau posibl ar seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill ym Mhennod 10 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2): Defnyddwyr Eraill y Môr [\[APP-062\]](#). Roedd yr ES wedi:

- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol a disgrifio tybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth sylfaenol;
- amlygu effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddefnyddwyr eraill y môr yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu; ac
- amlygu mesurau a fabwysiadwyd i osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ddefnyddwyr eraill y môr.

5.3.3. Llywiwyd asesiad yr Ymgeisydd o'r pwnc hwn gan benodau ac atodiadau eraill yr ES, sef yn fwyaf nodedig:

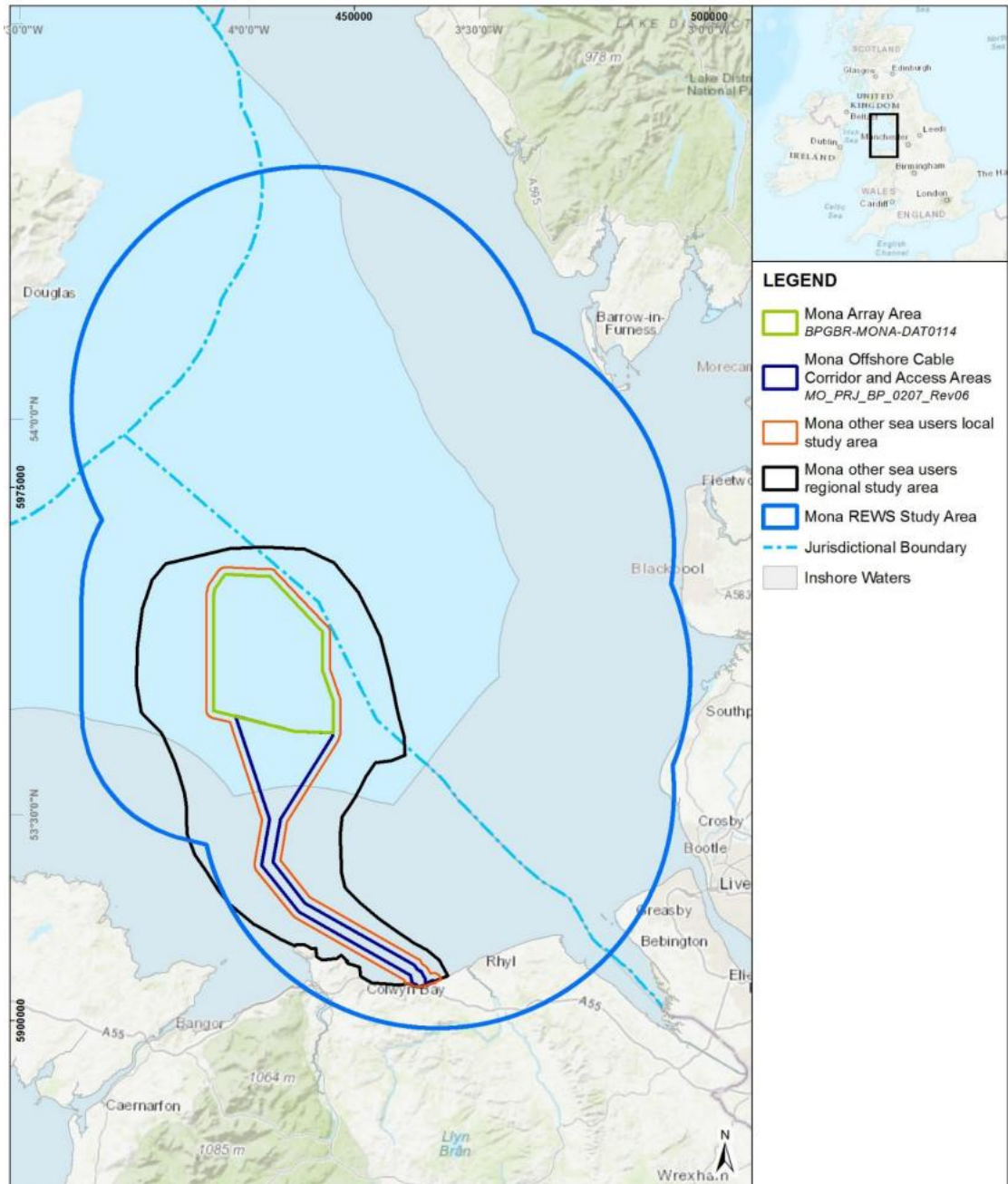
- Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2): Prosesau Ffisegol [\[APP-053\]](#);
- Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2): Ecoleg fenthig islanw a rhynglanw [\[REP7-030\]](#);
- Pennod 3 yr ES (Cyfrol 2): Ecoleg pysgod a physgod cregyn [\[REP7-031\]](#);
- Pennod 7 yr ES (Cyfrol 2): Morgludiant a mordwyo [\[REP7-035\]](#);
- Atodiad 3.1 yr ES (Cyfrol 5): Adroddiad technegol sŵn tanddwr [\[APP-079\]](#); ac
- Atodiad 10.1 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad technegol Systemau Rhybudd Cynnar Radar (REWS) a chysylltiadau cyfathrebu microdon [\[APP-114\]](#).

Gwaelodlin

5.3.4. Defnyddiodd yr asesiad dair ardal astudio wahanol, yn dibynnu ar y derbynnydd, fel y dangosir yn Ffigur 47 (isod):

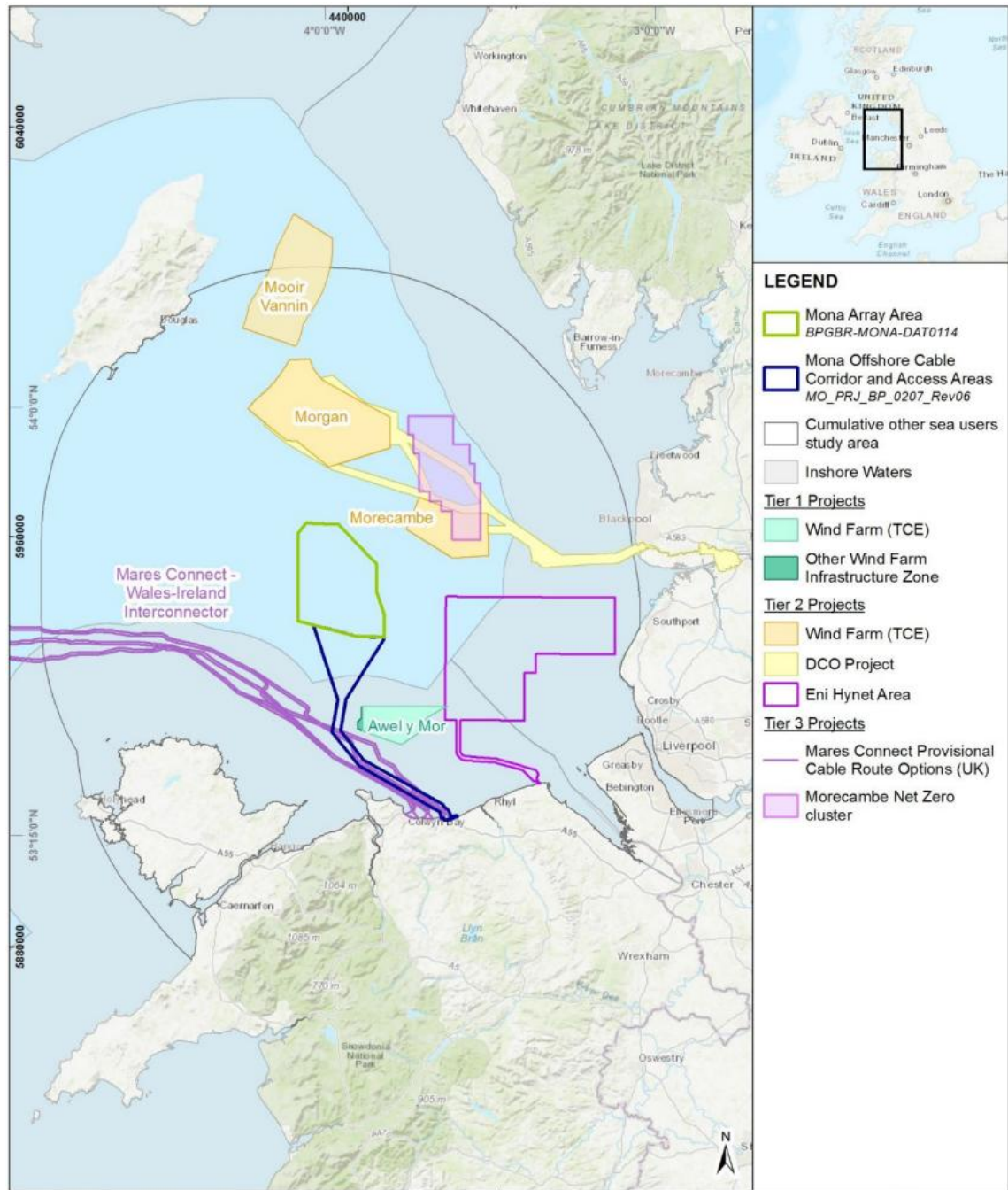
- Ardal astudio leol: llain glustogi 1 cilometr (km) o amgylch ardal yr arâe ac ardaloedd mynediad a choridor ceblau alltraeth, ar gyfer derbynnyddion hamdden, derbynnyddion ynni alltraeth a gweithredwyr ceblau;
- Ardal astudio ranbarthol: yn seiliedig ar bellter teithio un ehangder llanw a thrai o'r arâe a'r ardaloedd mynediad a choridor ceblau alltraeth, yn berthnasol i dderbynnyddion sy'n agored i gynydd mewn Crynodiad Gwaddodion Crog (SSCau), fel safleoedd codi a gwaredu agregau a phlymio/ymdrochi hamdden;

- ardal astudio REWS: yn seiliedig ar gyfuniad o amrediad canfod 30km o blatfformau â REWS wedi'u gosod arnynt a ffin 20km o amgylch ardal yr arâe.

Ffigur 47: Ardaloedd astudio ar gyfer defnyddwyr eraill y môr (ffynhonnell: darn o Ffigur 10.1 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).

5.3.5. Roedd yr ardal astudio gronno wedi'i seilio ar ardal o fewn radiws 50km o'r arâe a'r ardal mynediad a choridor ceblau alltraeth, a rhestrwyd cynlluniau, prosiectau a gweithgareddau perthnasol yn Nhabl 10.18 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2), a ddangosir yn Ffigur 48 isod. Ystyriwyd prosiectau presennol yn rhan o'r waelodlin amgylcheddol.

Ffigur 48: Prosiectau, cynlluniau a gweithgareddau eraill a gynhwyyswyd yn yr asesiad o effeithiau cronrol ar gyfer defnyddwyr eraill y môr (ffynhonnell: darn o Ffigur 10.8 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).

5.3.6. Llywiwyd y disgrifiad o'r amgylchedd sylfaenol gan adolygiad bwrdd gwaith o astudiaethau a setiau data presennol (a restrir yn Nhabl 10.8 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2)), ynghyd ag ymgynghoriad â rhanddeiliaid. Ni chynhaliwyd arolygon penodol i safle ar gyfer y pwnc hwn, ond cyfeiriwyd at ddau arolwg traffig llongau 14 diwrnod a gynhaliwyd i lywio'r asesiad morgludiant a mordwyo [REP7-035].

5.3.7. Dangoswyd gweithgareddau a seilwaith alltraeth presennol yn ffigurau canlynol Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]:

- Safleoedd codi a gwaredu agregau morol (Ffigur 10.2).

- Gweithgareddau hamdden (Ffigur 10.3).
- Ffermydd gwynt alltraeth (OWFau) a cheblau eraill (Ffigur 10.4).
- Blociau trwydded a strwythurau arwyneb olew a nwy (Ffigur 10.5).
- Gweithgareddau Dal a Storio Carbon (CCS) ac olew a nwy (Ffigur 10.6).
- Gosodiadau â REWS (Ffigur 10.7).

5.3.8. Cyflwynwyd y senario waelodlin yn y dyfodol yn adran 10.5.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2).

Mesurau lliniaru

5.3.9. Amlygodd yr asesiad sawl mesur i liniaru effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill:

- Sefydlu parthau diogelwch o amgylch pob tyrbin a phlatfform is-orsaf alltraeth yn ystod y camau adeiladu a gweithredu a chynnal a chadw.
- Defnyddio cytundebau croesi ceblau masnachol pan fydd rhaid i geblau sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig groesi cebl gweithredol.
- Defnyddio cytundebau agosrwydd â gweithredwyr ceblau perthnasol pan fyddai seilwaith yn cael ei osod dros neu gerllaw ceblau presennol er mwyn lleihau'r posibilrwydd o effeithiau niweidiol.
- Lledaenu gwybodaeth sy'n cynghori ynghylch natur, amseriad a lleoliad gweithgareddau, gan gynnwys trwy Hysbysiadau i Forwyr (Amod 13 y Drwydded Forol Dybiedig (DML)).
- Datblygu Cynllun Rheoli Cymhorthion Mordwyo a siartio'r safle, a chadw atynt (Amodau 15 a 18(1)(g) y DML).
- Ymgynghori â gweithredwyr eraill ynni alltraeth i hyrwyddo cydweithio a lleihau rhyngweithio i'r eithaf, yn unol ag arferion safonol y diwydiant.
- Datblygu Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth (OCMS), a chadw ato, sy'n cynnwys Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau sy'n manylu ar fonitro ac amddiffyn ceblau (Amod 18(1)(d) y DML).

5.3.10. Yn ôl yr asesiad, categoriwyd y cyntaf o'r mesurau uchod yn brif fesur (wedi'i gynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a'r gweddill yn fesurau trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arferion safonol y diwydiant). Byddai cais am barth diogelwch yn cael ei gyflwyno i'r SoS pe byddai'r Gorchymyn yn cael ei wneud, yn unol ag adran 95 Deddf Ynni 2004, ac amlinellwyd ymagwedd gyffredinol yr Ymgeisydd yn y Datganiad Parth Diogelwch [\[APP-192\]](#).

5.3.11. Lle y pennir amodau DML uchod, mae'r Ymgeisydd yn disgwyl y bydd amodau cyfocrog yn y Drwydded Forol annibynnol sydd i ddod [\[REP7-075\]](#). Byddai gweddill y mesurau a restrir uchod yn cael eu sicrhau trwy gytundebau masnachol, a byddai'r sefyllfa derfynol yn cael ei hamlinellu yn y Traciwr Cytundebau Ochr Masnachol terfynol [\[REP7-103\]](#). Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn yr asesiad o effeithiau. Ni amlygwyd unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol nac ymrwymadau monitro mewn perthynas ag effeithiau ar weithgareddau a seilwaith alltraeth.

Asesiad o effeithiau

5.3.12. Roedd effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar seilwaith a gweithgareddau eraill alltraeth a aseswyd fel a ganlyn:

- dadleoli gweithgareddau hamdden;

- mwy o SSCau a dyddodion cysylltiedig sy'n effeithio ar safleoedd plymio ac ymdrochi hamdden;
- effeithiau ar geblau presennol neu gyfyngu ar fynediad at geblau neu biblinellau;
- lleihau neu gyfyngu ar weithgareddau ynni alltraeth eraill;
- amharu ar berfformiad REWS sydd wedi'u lleoli ar blatfformau olew a nwy; ac
- effaith traffig wedi'i ail-lwybro ar gyfraddau larwm REWS.

5.3.13. Aseswyd yr effeithiau hyn ar gyfer pob cam o'r prosiect heblaw am y rhai hynny sy'n ymwneud â REWS, y tybiwyd eu bod yn berthnasol yn ystod y cam gweithredol yn unig. Ym mharagraffau 10.5.2.9 i 10.5.2.14 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#), esboniodd yr Ymgeisydd ei resymau dros beidio ag asesu effaith bosibl ôl-effeithiau ar OWFau presennol ym Môr Iwerddon.

Canlyniadau'r asesiad

5.3.14. Cyflwynwyd crynodeb o effeithiau posibl, mesurau arfaethedig a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig ac effeithiau gweddilliol o ran gweithgareddau alltraeth eraill yn Nhabl 10.21 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, y mesurau lliniaru arfaethedig a'r effeithiau gweddilliol yn Nhabl 10.22 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2). Amlygodd yr asesiad na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol ar seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill, a chanfuwyd y byddai'r holl effeithiau o arwyddocâd niweidiol bach neu ddibwys. Amlygodd hefyd nad oes potensial ar gyfer effeithiau trawsffiniol arwyddocaol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

5.3.15. Mae'r adran hon yn ystyried y prif faterion a gododd yn ystod yr Archwiliad, sef:

- effeithiau ar weithgareddau alltraeth eraill, a chydffodoli â nhw; ac
- ôl-effeithiau posibl ar OWFau presennol.

Effeithiau ar weithgareddau alltraeth eraill, a chydffodoli â nhw

Eni UK Limited

5.3.16. Eni UK Limited (Eni UK) yw hyrwyddwr datblygiad Bae Lerpwl yn nwyrain Môr Iwerddon sy'n cynnwys meysydd nwy wedi'u dihyssbyddu y bwriedir eu hailddefnyddio fel cronfeydd storio carbon deuocsid (CO₂) yn rhan o ddatblygiad Dal a Storio Carbon (CCS) y Gogledd-orllewin HyNet. Amlygodd Eni UK yr effeithiau cronol posibl sy'n deillio o weithredu'n agos ar yr un pryd ac amharu ar weithgareddau logisteg fel plymio, traffig llongau a gweithgareddau arolygu [\[RR-019\]](#). Gwnaeth gyflwyniadau penodol ynglŷn ag agosrwydd y Datblygiad Arfaethedig i'w osodiad Conwy, sydd wedi'i leoli ym mloc trwydded '110/12a ENI' ac sy'n dod o fewn ardal astudio ranbarthol Mona, fel y dangosir ar Ffigur 10.5 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#).

5.3.17. Datganodd yr Ymgeisydd fod newidiadau i ffin ardal yr arâe arfaethedig yn ystod y cam Cyn-ymgeisio wedi cynyddu'r pellter gwahanu lleiaf o osodiad Conwy i oddeutu 8.5km. Er hynny, cydnabu'r Ymgeisydd bwysigrwydd ymgysylltiad parhaus a nododd y byddai hyn yn cael ei gyflawni'n bennaf trwy'r Fforwm Ymgysylltu ynglŷn â Mordwyo (MNEF) a pharatoi Cynllun Rheoli Traffig Llongau (VTMP).

5.3.18. Roedd tystiolaeth o ymgysylltu cynhyrchiol rhwng yr Ymgeisydd ac Eni UK yn ystod yr Archwiliad [\[PDA-008\]](#) [\[REP1-042\]](#) [\[REP3-032\]](#). Cofnododd y Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) terfynol rhwng y partïon na fyddai effeithiau arwyddocaol ar fuddiannau Eni UK o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA) ac y byddai'r

mesurau lliniaru a amlygwyd yn lleihau tarfu gweithredol ac yn cynyddu cydfodoli i'r eithaf [\[AS-039\]](#). Cydnabu'r Ymgeisydd hefyd efallai y byddai angen sefydlu gweithdrefnau gweithredu cydamserol yn unol ag arfer da cydnabyddedig y diwydiant, gan ddyfynnu'r 'Canllawiau ar Weithrediadau Cydamserol' gan y Gymdeithas Contractwyr Morol (2023).

Ceblau telathrebu tanfor

5.3.19. Cafwyd sylwadau gan weithredwyr neu hyrwyddwyr ceblau telathrebu tanfor yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig, sef yn benodol:

- euNetworks Limited [\[RR-020\]](#) o ran cebl presennol Rockabill sy'n mynd o'r dwyrain i'r gorllewin rhwng Dilyn (Gweriniaeth Iwerddon) a Southport (Lloegr);
- Virgin Media O2 [\[RR-085\]](#) o ran cebl presennol De Sirius sy'n mynd o'r dwyrain i'r gorllewin rhwng Dilyn (Gweriniaeth Iwerddon) a Lytham St Annes (Lloegr); a
- Microsoft Ireland Operations Limited (Microsoft) [\[REP1-069\]](#) a McMahon Design and Management Limited [\[RR-041\]](#) o ran cebl arfaethedig rhwng Gweriniaeth Iwerddon a Chymru, y disgwylir iddo gyrraedd y tir yn Abergele (dangosir y lleoliad bras yn Atodiad 1 [\[REP1-069\]](#)).

5.3.20. Dangoswyd y ceblau presennol (Rockabill a De Sirius) mewn glas (ond heb eu hanodi'n benodol) ar Ffigur 10.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#). Cadarnhaodd yr Ymgeisydd y byddai'n rheoli rhyngweithiadau posibl â gweithredwyr ceblau tanfor presennol trwy gytundebau agosrwydd a chroesi ceblau yn unol ag arfer da'r diwydiant [\[PDA-008\]](#). Dangosodd y Traciwr Cytundebau Ochr Masnachol terfynol fod yr Ymgeisydd yn bwrw ymlaen â chytundebau croesi ac agosrwydd alltraeth gydag euNetworks Limited a Virgin Media O2 [\[REP7-103\]](#).

5.3.21. Ni ddangoswyd y cebl arfaethedig a hyrwyddir gan Microsoft ar Ffigur 10.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#) gan nad oedd manylion ar gael am lwybr y cebl. Fodd bynnag, ar ôl i Microsoft ddarparu gwybodaeth ychwanegol erbyn Dyddiad Cau 1 [\[REP1-069\]](#) ac wrth ymateb i ExQ1.19.5 [\[REP3-100\]](#), cynhaliodd yr Ymgeisydd adolygiad o'i asesiad o effeithiau cronolol i gynnwys y wybodaeth newydd am gebl Microsoft [\[REP3-058\]](#). Daeth yr adolygiad i'r casgliad na fyddai'r asesiad o arwyddocâd effeithiau cronolol posibl yn newid [\[REP3-062\]](#) [\[REP4-072\]](#).

5.3.22. Mynegodd yr Ymgeisydd barodrwydd i ymgysylltu â Microsoft er mwyn cydfodoli ac adroddodd fod y partïon wedi cyfarfod ym mis Tachwedd 2024 i ddechrau ymgysylltu ynglŷn â chytundebau croesi ac agosrwydd [\[REP7-139\]](#). Dangosodd y Traciwr Cytundebau Ochr Masnachol terfynol fod yr Ymgeisydd yn bwrw ymlaen â chytundebau croesi ac agosrwydd alltraeth gyda McMahon Design and Management Limited, er nad yw'n glir a yw hyn yn ymwneud â chebl Microsoft neu un o'r ceblau presennol [\[REP7-103\]](#). Ni chafwyd cyflwyniadau gan unrhyw un o'r gweithredwyr neu'r hyrwyddwyr ceblau i ddangos nad oeddent yn fodlon y gellid cydfodoli'n llwyddiannus trwy'r cytundebau masnachol hyn.

Ffermydd gwynt alltraeth eraill

5.3.23. Cafwyd sylwadau gan weithredwyr a hyrwyddwyr sawl OWF bresennol ac arfaethedig ym Môr Iwerddon, yn amlygu'r potensial ar gyfer rhyngweithiadau a'r angen am gydfodoli, gan gynnwys:

- Awel y Môr OWF Limited [\[RR-003\]](#);
- Barrow Offshore Wind Limited [\[RR-004\]](#);
- Burbo Extension Limited [\[RR-007\]](#);
- Mooir Vannin OWF Limited [\[RR-045\]](#);

- Morecambe Offshore Windfarm Limited [\[RR-046\]](#);
- Morecambe Wind Limited (rhan-berchennog Fferm Wynt Gorllewin Traeth Duddon) [\[RR-047\]](#);
- Scottish Power Renewables (WODS) Limited (rhan-berchennog Fferm Wynt Gorllewin Traeth) [\[RR-074\]](#);
- Walney (UK) Offshore Windfarms Limited [\[RR-087\]](#);
- Walney Extension Limited [\[RR-088\]](#); ac
- Ørsted Burbo (UK) Limited [\[RR-090\]](#).

5.3.24. Lle y codwyd ôl-effeithiau posibl, ymdrinnir â hyn mewn rhan ddilynol o'r adran hon. Ymdrinnir â materion penodol a godwyd gan OWFau eraill ynglŷn â chydfodoli sy'n berthnasol i fordwyo alltraeth yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn. O ran materion eraill a godwyd, yn gyffredinol, roedd y prosiectau OWF eisiau sicrhau y byddai effeithiau niweidiol ar eu gweithrediadau'n cael eu hosgoi neu eu lleihau gymaint â phosibl, er enghraifft trwy reoli traffig llongau. Pwysleisiodd yr Ymgeisydd y byddai ymgysylltiad â datblygwyr ynni gwynt alltraeth yn parhau yn ystod y camau gweithredol trwy'r MNEF [\[PDA-008\]](#).

5.3.25. Cododd AyM OWF Limited bryder penodol y byddai'r coridor ceblau allforio alltraeth ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn croesi'r ardal y mae gan AyM OWF Limited Gytundeb ar gyfer Les (AfL) drosti gan Ystad y Goron (TCE) [\[RR-003\]](#) [\[REP1-061\]](#). Wrth ymateb i ExQ2.19.10 [\[PD-018\]](#), darparodd yr Ymgeisydd gynllun sy'n dangos yr ardal sy'n gorgyffwrdd [\[REP5-080\]](#) (Atodiad 4). Cadarnhaodd y ddau barti er y byddai'r coridor ceblau alltraeth arfaethedig yn mynd trwy ardal Cytundeb ar gyfer Les AyM, byddai'n gyfan gwbl y tu allan i derfynau Gorchymyn AyM. Datganodd AyM OWF ei fod wedi darparu ei gytundeb i'r gorgyffyrddiad hwn i TCE yn rhan o broses yr Ymgeisydd o gael Cytundeb ar gyfer Les Trawsyrru gan TCE ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig [\[REP5-101\]](#).

Materion eraill a godwyd

5.3.26. Codwyd materion eraill yn ymwneud â chydfodoli mewn cysylltiad â hwylio hamdden (Menna Jones [\[RR-042\]](#)) a defnyddwyr eraill presennol y môr yn fwy cyffredinol (James Wilson [\[RR-031\]](#)). Ceisiodd yr ExA fwy o fanylion ynglŷn ag effeithiau ar hwylio hamdden trwy ExQ1.19.8 [\[PD-013\]](#), ond ni chafodd ymateb. Cofnododd y SoCG terfynol gyda Phwyllgor Môr Tiriogaethol Ynys Manaw (TSC IoM) gytundeb ar yr holl faterion sy'n ymwneud â defnyddwyr eraill y môr ar gyfer IoM [\[REP7-093\]](#) (Tabl 1.12).

Ystyriaeth yr ExA

5.3.27. Mae'r ExA yn nodi'r cytundeb rhwng yr Ymgeisydd ac Eni UK. O ran rheoli traffig llongau, mae'r ExA wedi pennu yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn bod ymrwymiad yr Ymgeisydd i barhau â'r MNEF yn ystod adeiladu ac am bum mlynedd o leiaf yn ystod y cam gweithredol wedi'i sicrhau'n ddigonol trwy'r VTMP Amlinellol [\[REP6-028\]](#), y mae'n rhaid i'r VTMP terfynol gyd-fynd ag ef, yn unol ag Amod 18(1)(j) y DML. Roedd Eni UK yn gyfranogwr a enwyd yn yr MNEF yn ystod y cam Cyn-ymgeisio (Tabl 1.17 [\[APP-041\]](#)). Yn seiliedig ar hyn, a'r dystiolaeth o ymgysylltiad cynhyrchol hyd yma, mae'r ExA wedi'i argyhoeddi y byddai'r Ymgeisydd yn cyflawni ei ymrwymiad i ymgynghori'n barhaus ag Eni UK, gan gynnwys ar weithdrefnau gweithredu cydamserol yn unol ag arfer da'r diwydiant, lle y bo angen.

5.3.28. Mae'r ExA o'r farn bod ymagwedd yr Ymgeisydd at gydfodoli â cheblau telathrebu tanfor presennol ac arfaethedig, yn bennaf trwy gytundebau croesi ac agosrwydd masnachol, yn rhesymol ac yn cyd-fynd ag arfer safonol y diwydiant. Mae'r ExA yn nodi bod adolygiad yr Ymgeisydd o'i asesiad o effeithiau cronol wedi dod i'r

casgliad na fyddai'r wybodaeth newydd am gebl Microsoft yn newid canfyddiadau'r asesiad.

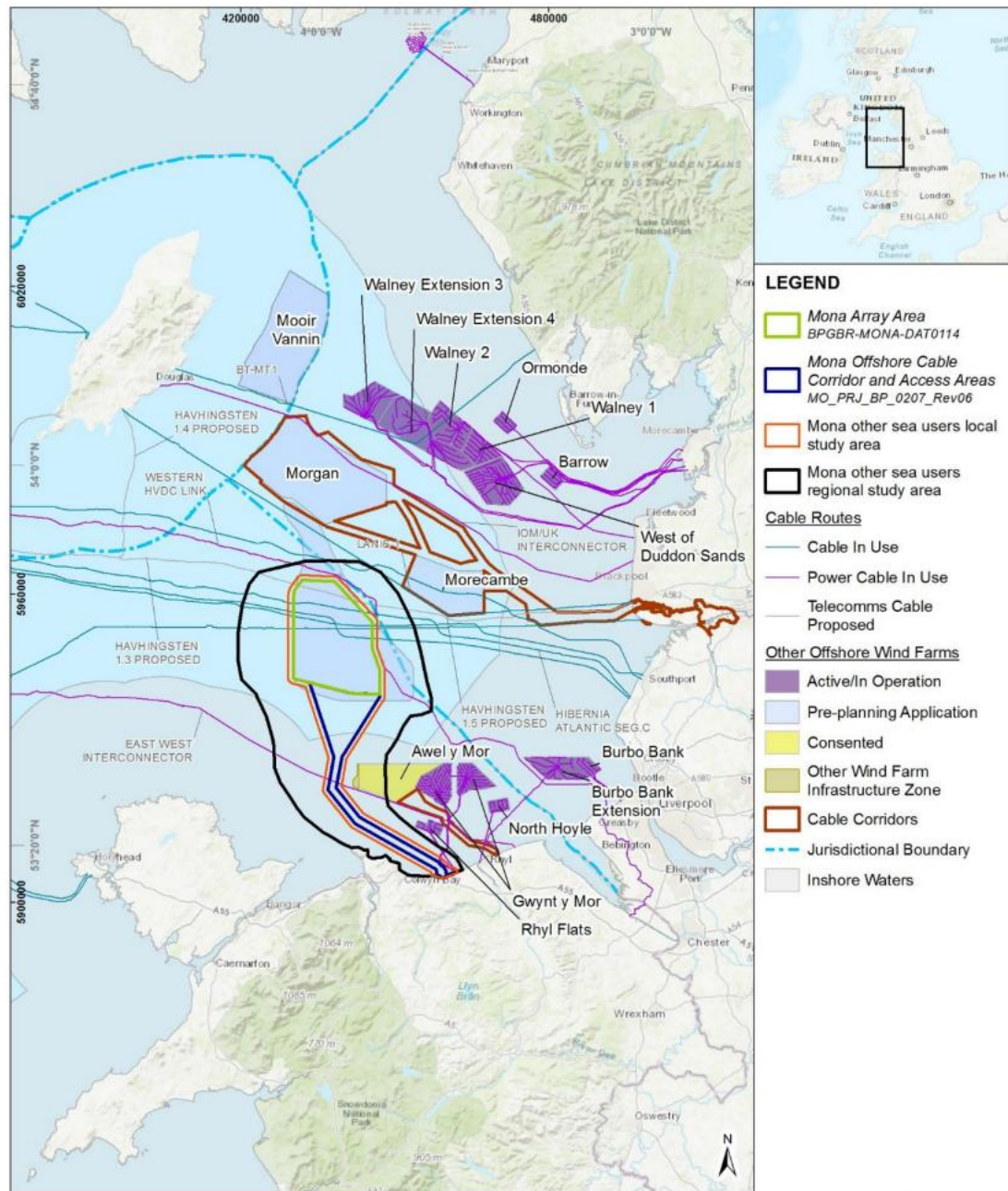
5.3.29. Heblaw am ôl-ffeithiau posibl, mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd wedi rhoi ystyriaeth gyffredinol i'r angen i leihau effeithiau niweidiol ar OWFau eraill presennol ac arfaethedig gymaint â phosibl, a chydfodoli â nhw. Byddai'r MNEF yn fodd o ymgysylltu â datblygwyr ynni eraill, gyda phwyslais ar gydfodoli, ac mae'r ExA o'r farn bod y fforwm hwn yn un priodol ar gyfer trafodaethau o'r fath. Ymgynghorir â datblygwyr ynni alltraeth eraill ar y VTMP terfynol hefyd fel defnyddwyr presennol yr ardaloedd perthnasol o'r môr o dan baragraff 1.6.2.1 y VTMP Amlinellol terfynol [\[REP6-028\]](#). Mae'r ExA yn nodi bod yr Ymgeisydd ac 'IPau Ørsted' yn parhau (chwe OWF bresennol ym Môr Iwerddon, sef: Barrow OWF Ltd, Burbo Extension Ltd, Walney Extension Ltd, Morecambe Wind Ltd, Walney (UK OWF Ltd) ac Ørsted Burbo (UK) Ltd) ar ddiwedd yr Archwiliad, yn benodol o ran rheoli traffig llongau a chydfodoli [\[AS-040\]](#): amlinellir rhesymeg yr ExA yn hyn o beth yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn.

5.3.30. Mae'r ExA yn nodi, yn rhan o broses lesio TCE, bod AyM OWF Limited wedi cytuno i'r coridor ceblau allforio alltraeth arfaethedig orgyffwrdd ag ardal Afl AyM. Mae hyn yn rhoi sicrwydd i'r ExA y gallai'r ddau brosiect gydfodoli. Ni chodwyd unrhyw faterion eraill o sylwedd i ddangos na ellir cydfodoli â gweithgareddau alltraeth eraill. At ei gilydd, mae'r ExA yn fodlon bod dulliau ar waith i leihau'r posibilrwydd o darfu ar ddiwydiannau alltraeth eraill a sicrhau y gellir cydfodoli'n llwyddiannus.

Ôl-ffeithiau posibl ar ffermydd gwynt alltraeth presennol

5.3.31. Cyfeiriodd pob un o IPau Ørsted, yn ogystal â Scottish Power Renewables (WODS) Limited (rhan-berchennog Fferm Wynt Traeth Gorllewin Duddon), at y posibilrwydd o effeithiau niweidiol ar faint o ynni a gynhyrchir o'u hasedau OWF (a adwaenir fel 'ôl-ffeithiau') [\[RR-004\]](#) [\[RR-007\]](#) [\[RR-047\]](#) [\[RR-074\]](#) [\[RR-087\]](#) [\[RR-088\]](#) [\[RR-090\]](#). Dangosir y berthynas rhwng y Datblygiad Arfaethedig ac OWFau presennol ac arfaethedig ar Ffigur 49 (isod) ac amlinellir y pellterau unigol yn Nhabl 10.10 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#).

5.3.32. Treuliwyd cryn dipyn o amser yn yr Archwiliad yn archwilio ôl-ffeithiau, mewn gwrandawiadau (yn benodol, ISH4 [\[EV6-005\]](#) ac ISH6 [\[EV9-004\]](#)) a thrwy gwestiynau ysgrifenedig (ExQ1.19.1 i 1.19.4 [\[PD-013\]](#) ac ExQ2.19.1 i 2.19.9 [\[PD-018\]](#)). Nid oedd Scottish Power Renewables (WODS) Limited wedi dilyn y mater ymhellach y tu hwnt i'w Sylw Perthnasol cychwynnol. Fodd bynnag, roedd yr Ymgeisydd ac IPau Ørsted yn parhau i anghytuno'n llwyr ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ffigur 49: Lleoliad OWFau eraill presennol ac arfaethedig yn berthynol i'r Datblygiad Arfaethedig (ffynhonnell: Ffigur 10.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]).

5.3.33.

Mae'r adran hon yn ymdrin â'r materion canlynol:

- P'un a ddylai'r Ymgeisydd fod wedi cynnal asesiad o ôl-ffeithiau ai peidio.
- Graddau'r effaith bosibl.
- P'un a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio ar hyfywedd seilwaith alltraeth presennol yn y dyfodol ai peidio.
- I ba raddau y gweithiodd yr Ymgeisydd gydag IPau Ørsted i leihau effeithiau negyddol i'r eithaf.
- P'un a allai mesurau ychwanegol osgoi neu leihau effeithiau posibl ai peidio.
- P'un a ddylid gosod gofyniad Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) ai peidio.

P'un a ddylai'r Ymgeisydd fod wedi cynnal asesiad o ôl-ffeithiau ai peidio

- 5.3.34. O ddechrau'r Archwiliad, mynegodd IPau Ørsted bryder y gallai'r Datblygiad Arfaethedig gael effaith niweidiol ar faint o ynni a gynhyrchir ar gyfer eu hasedau trwy darfu ar gyflymder a chyfeiriad y gwynt. Gwnaethant honni y dylai'r Ymgeisydd fod wedi cynnal asesiad o ôl-ffeithiau posibl wrth ystyried effeithiau ar ddefnyddwyr eraill y môr [\[REP1-072\]](#) [\[REP2-104\]](#). Safbwynt yr Ymgeisydd o hyd, fel y crynhoir ym mharagraffau 10.5.2.9 i 10.5.2.14 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-062\]](#), oedd nad oedd rheidrwydd arno i gynnal asesiad o'r fath gan unrhyw ddeddfwriaeth na pholisi [\[PDA-008\]](#) [\[REP2-078\]](#). Am yr un rhesymau, gwrthododd yr Ymgeisydd gais gan yr ExA i gynnal asesiad o ôl-ffeithiau posibl ar OWFau eraill gweithredol ac a gydsyniwyd yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig (ExQ1.19.1 [\[PD-013\]](#)) [\[REP3-062\]](#).
- 5.3.35. Roedd yr anghytundeb yn deillio o ddehongliadau gwahanol o baragraff 2.8.197 NPS EN-3, gan arwain at safbwyntiau croes ynglŷn â ph'un a oedd yn berthnasol yn yr achos presennol ai peidio. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn na ellid ystyried yn rhesymol bod y Datblygiad Arfaethedig yn 'agos i' asedau Ørsted, gan eu bod i gyd wedi'u lleoli o leiaf 30km oddi wrth yr ardal arâe arfaethedig. Yn ogystal, dadleuodd yr Ymgeisydd fod paragraff 2.8.197 yn cyfeirio'n fwriadol at 'drwyddedau' yn hytrach na 'cydsyniadau' ac felly nad yw'n berthnasol i awdurdodiadau ar gyfer gweithredu fferm wynt neu gymryd gwynt ar gyfer gweithgarwch economaidd [\[EV6-005\]](#) [\[REP4-034\]](#).
- 5.3.36. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd at feini prawf lesio TCE ar gyfer OWFau Rownd 4, a bennodd y dylid cyflawni pellter gwahanu o 7.5km o leiaf rhwng prosiectau arfaethedig a phresennol [\[REP3-042\]](#). Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y meini prawf lesio'n ystyried yr angen i reoli rhyngweithiadau rhwng prosiectau i lefel dderbyniol ac felly, trwy gydymffurfio â'r pellter gwahanu hwnnw, ei fod wedi dangos ei fod wedi lleihau ôl-ffeithiau posibl i'r eithaf [\[EV6-005\]](#). I gefnogi ei safbwynt, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at astudiaeth yn 2023 a gynhaliwyd gan Frazer-Nash Consultancy (Frazer-Nash) ar gyfer TCE [\[REP3-069\]](#).
- 5.3.37. Nododd yr Ymgeisydd nad oedd unrhyw weithredwyr OWF eraill yn nwyrain Môr Iwerddon wedi mynegi pryderon ynglŷn ag ôl-ffeithiau posibl, er bod rhai prosiectau'n agosach i'r Datblygiad Arfaethedig nag IPau Ørsted, ac nad oedd unrhyw reoleiddwyr na chyrrff cyhoeddus wedi mynegi pryderon [\[REP7-112\]](#). Nododd hefyd fod darpariaethau paragraff 2.8.197 wedi bodoli yn NPS EN-3 ers 2011, ond dim ond yn gymharol ddiweddar y'u cysylltwyd â cheisiadau am asesiadau ôl-ffeithiau.
- 5.3.38. Honnodd yr Ymgeisydd ymhellach, hyd yn oed pe ganfyddid y dylid cynnal asesiad, nad oes 'polisi a chanllawiau priodol' o fewn ystyr paragraff 2.8.198 NPS EN-3 i lywio asesiad o'r fath [\[REP4-034\]](#). Amlygodd yr Ymgeisydd y cymhlethdod sy'n gysylltiedig â chynnal asesiad o ôl-ffeithiau, absenoldeb model neu fethodoleg safonol a dderbynnir gan y diwydiant, a diffyg dull asesu cydnabyddedig, fel arweiniad gan y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA) [\[REP4-079\]](#) [\[EV6-005\]](#). Pwysleisiodd hefyd nad yw llawer o'r wybodaeth angenrheidiol yn hysbys eto (er enghraifft cromliniau pŵer ar gyfer tyrbinau sy'n cynrychioli'r Senario Dylunio Mwyaf ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig) neu ei bod yn fasnachol sensitif ac yn annhebygol o gael ei rhannu rhwng datblygwyr [\[REP4-034\]](#).
- 5.3.39. Roedd IPau Ørsted o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi dehongli paragraff 2.8.197 yn rhy gul (yn enwedig o ran y termau 'agos i' a 'thrwydded'), yr oedd yn amhosibl ei gysoni â darpariaethau eraill a byrdwn cyffredinol NPS EN-3 o ran cydfodoli [\[REP4-131\]](#) [\[REP6-147\]](#). Dadleuodd IPau Ørsted fod dibyniaeth yr Ymgeisydd ar feini prawf lesio TCE ac astudiaeth Frazer-Nash wedi'i thanseilio gan gyflwyniadau gan TCE i

archwiliad Gwynt Alltraeth Dowsing Allanol (Gorsaf Gynhyrchu) [REP5-119]. Yn y cyflwyniadau (a atgynhyrchir yn [REP5-118], Atodiad 1), datganodd TCE, ymhlith pethau eraill:

- defnyddiwyd y pellter llain glustogi 7.5km i ddadrisgio'r broses dendro trwy ddarparu mesur lliniaru a sicrwydd ychwanegol trwy gyfyngu ar agosrwydd;
- gall ôl-ffeithiau rhwng ffermydd (ffeithiau rhwng un OWF ac un arall) ymestyn y tu hwnt i'r 'pellter llain glustogi' o 7.5km;
- bod ôl-ffeithiau'n gymhleth eu rhagfynegi a'u bod yn dibynnu nid yn unig ar bellter ond hefyd cyfeiriad y prifwynt a gosodiad y fferm wynt; a
- bod astudiaeth Frazer-Nash yn crynhoi modelu a gymhwyswyd i OWFau generig/damcaniaethol ac "*nid yw'n disodli'r angen am ddadansoddiad penodol i brosiect*".

5.3.40. Dadleuodd IPau Ørsted y byddai'r Datblygiad Arfaethedig o fewn cyfeiriad prifwynt (de-orllewinol) mwyafrif eu hasedau a fyddai'n cynyddu'r potensial ar gyfer effeithiau ar faint o ynni a gynhyrchir, hyd yn oed gryn bellter i ffwrdd. Gwnaethant gyflwyno casgliad o bapurau ymchwil ac erthyglau academiaidd ar ôl-ffeithiau o bell i ffwrdd, y disgrifiodd rhai ohonynt effeithiau fwy na 50km i gyfeiriad y gwynt o ardaloedd arâe [REP4-126] [REP4-128].

5.3.41. Roedd IPau Ørsted o'r farn bod y cynnydd diweddar yn y diddordeb mewn ôl-ffeithiau posibl yn adlewyrchu'r amgylchedd morol fwyfwy cymhleth ac nad yw'r ffaith bod y mater yn gymharol newydd yn rhoi cyfiawnhad i'r Ymgeisydd beidio ag ymgysylltu ag ef [EV9-004] [REP6-147]. Dywedodd IPau Ørsted eu bod wedi ceisio ymgysylltu â'r Ymgeisydd i oresgyn materion ymarferol a godwyd ganddo, fel rhwystrau rhag rhannu gwybodaeth gyfrinachol, ond nad oeddent wedi gallu gwneud cynnydd [REP7-153]. Nid oedd safbwyntiau'r partïon wedi newid ar ddiwedd yr Archwiliad [AS-040].

Ystyriaeth yr ExA

5.3.42. Nid yw'n destun dadl, yn dilyn casgliadau'r ExA a'r SoS yn achos AyM OWF, bod OWFau presennol yn dod o fewn y diffiniad o '*seilwaith gweithredol presennol*' at ddibenion paragraff 2.8.197 NPS EN-3. Mae'r ExA o'r farn, pan ddarllenir NPS EN-3 yn ei gyfanrwydd, nad yw'n gredadwy awgrymu y bwriedir i'r cyfeiriad at '*drwydded*' ym mharagraff 2.8.197 eithrio ystyried cydsyniadau o gwmpas y ddarpariaeth. P'un a ystyrir bod asedau IPau Ørsted yn '*agos i'r*' Datblygiad Arfaethedig ai peidio, mae'n amlwg i'r ExA y gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar faint o ynni a gynhyrchir gan seilwaith gwynt alltraeth presennol, hyd yn oed os yw hynny i raddau cymedrol yn unig. Cydnabu'r Ymgeisydd y potensial ar gyfer rhywfaint o ôl-ffeithiau ar brosiectau eraill [REP6-083] (paragraff 49) ac fe'i trafodir yn rhan nesaf yr adran hon.

5.3.43. O ganlyniad, daw'r ExA i'r casgliad, o ran paragraff 2.8.197 NPS EN-3, y dylai'r Ymgeisydd fod wedi cynnal asesiad o ôl-ffeithiau. Ym marn yr ExA, nid yw cadw at y llain glustogi 7.5km a nodir ym meini prawf lesio TCE yn golygu nad oes angen dadansoddiad penodol i brosiect o'r mater. Ni ellir dibynnu ar astudiaeth Frazer-Nash at y diben hwn ychwaith, y bwriadwyd iddo fodelu effeithiau generig.

5.3.44. Mae'r ExA yn cydnabod nad yw asesiadau o ôl-ffeithiau wedi cael eu cyflwyno ar gyfer mwyafrif yr OWFau a gynigiwyd o dan Ddeddf Cynllunio 2008 (PA 2008) hyd yma ac ni wnaed unrhyw newid o bwys i ddarpariaethau NPS EN-3 yn hyn o beth. Fodd bynnag, mae'r maes ymarfer hwn yn esblygu, nid lleiaf oherwydd bod gwahanol hyrwyddwyr prosiectau wedi ymuno â'r farchnad gwynt alltraeth yn Rownd Lesio 4 a bod y tebygolrwydd o ryngweithio rhwng gweithgareddau'n

cynyddu wrth i'r amgylchedd morol gael ei ddatblygu fwyfwy. Cydnabyddir y mater hwn yng Nghynllun Gweithredu Pŵer Glân 2030 y Llywodraeth (2024).

- 5.3.45. Mae'r ExA o'r farn, yn yr achos hwn, bod tystiolaeth fod ôl-ffeithiau'n achos pryder i IPau yn ystod y cam Cyn-ymgeisio. O ystyried hyn, a'r profiad diweddar yn achos AyM OWF, byddai wedi bod yn ddoeth petai'r Ymgeisydd wedi ymgysylltu'n fwy cadarnhaol â'r mater o'r cychwyn. Mae'r ExA yn cydnabod bod diffyg arweiniad a methodoleg safonol a dderbynnir gan y diwydiant ar gyfer asesu ôl-ffeithiau a bod heriau'n gysylltiedig â rhannu data masnachol sensitif. Fodd bynnag, nid yw'r un o'r pwyntiau hyn yn cyfiawnhau absenoldeb ymdrech ystyrlon i ymgysylltu ag IPau Ørsted na mynd i'r afael â'r mater ym Mhennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]. Am y rhesymau hyn, daw'r ExA i'r casgliad, o ran materion ôl-ffeithiau, nad yw'r Ymgeisydd wedi cydymffurfio â pharagraff 2.8.197 NPS EN-3.

Graddau'r effaith bosibl

- 5.3.46. Heb asesiad o ôl-ffeithiau gan yr Ymgeisydd, comisiynodd IPau Ørsted Wood Thilsted Partners Limited (Wood Thilsted) i gynhyrchu adroddiad asesiad ôl-ffeithiau, a gyflwynwyd erbyn Dyddiad Cau 5 [REP5-120]. Archwiliodd yr ExA yr adroddiad gyda'r partïon yn ISH6 [EV9-004] a chyflwynodd IPau Ørsted ddogfen wedi hynny yn ymateb i faterion a godwyd yn y gwrandawriad [REP6-147] (e-dudalen 87-91). Erbyn yr un dyddiad cau, darparodd yr Ymgeisydd ei sylwadau ysgrifenedig ar adroddiad Wood Thilsted [REP6-130].
- 5.3.47. Erbyn y dyddiad cau olaf (D7), cyflwynodd IPau Ørsted fersiwn ddiwygiedig o'r adroddiad i ystyried sylwadau'r Ymgeisydd ynglŷn â ffin Asedau Cynhyrchu Gwynt Alltraeth Morgan (OWGA) a ddefnyddiwyd yn yr asesiad [REP7-153]. Arweiniodd hyn at fân newid i'r effeithiau cronol rhagfynedig, ond dim newid i'r rhagfynegiadau ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun. O ganlyniad i amseriad y cyflwyniad, nid oedd cyfle i'r Ymgeisydd ymateb iddo cyn i'r Archwiliad gau. Ni chyfeiriodd y SoCG terfynol rhwng y partïon at yr adroddiad diwygiedig [AS-040].
- 5.3.48. Mae angen darllen adroddiad Wood Thilsted [REP7-153] i'w ddeall yn llwyr, ond atgynhyrchir crynodeb o ganlyniadau'r prif senarios a fodelwyd yn Ffigur 50 isod. Adlewyrchodd y senario gwaelodlin amodau gweithredol presennol, ac ychwanegodd senarios 1 i 4 bob un o'r prosiectau arfaethedig (Mona, Morgan, Morecambe), ar wahân yn gyntaf, ac yna gyda'i gilydd. Cynrychiolodd senario 5 y prosiectau cronol yn ogystal ag AyM OWF.
- 5.3.49. Y prif ganfyddiad mewn perthynas â'r Datblygiad Arfaethedig oedd y gallai fod yn gyfrifol am golled ôl-ffeithiau ychwanegol o rhwng 0.83% ac 1.67% ar bob un o OWFau Ørsted o gymharu â'r amodau gweithredu presennol (senario 1 yn Ffigur 50). O ystyried y portffolio o asedau Ørsted gyda'i gilydd, fe allai hyn fod yn gyfystyr â cholled ôl-ffeithiau ychwanegol o oddeutu 1.38% o gymharu â'r waelodlin [REP7-153]. Yn y senario bod OWFau Mona, Morgan, Morecambe ac AyM a gydsyniwyd yn cael eu hadeiladu hyd at eu senarios dylunio mwyaf, honnir y gallai fod colled ôl-ffeithiau ychwanegol o 3.82% ar bortffolio Ørsted o gymharu â'r waelodlin (senario 5 yn Ffigur 50).

Scenario	Additional wake loss on each wind farm (%)								
	Barrow	Walney 1	Walney 2	Walney Extension 3	Walney Extension 4	West of Duddon Sands	Burbo Bank	Burbo Bank Extension	Total additional wake loss on all Ørsted Irish Sea assets
Baseline	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scenario 1 - Addition of Mona OWF	-1.55%	-1.67%	-1.22%	-0.83%	-1.58%	-1.57%	-0.96%	-1.22%	-1.38%
Scenario 2 – Addition of Morgan OWF	-0.45%	-1.58%	-2.18%	-3.35%	-3.22%	-1.28%	-0.25%	-0.20%	-1.68%
Scenario 3 – Addition of Morecambe OWF	-1.37%	-0.53%	-0.32%	-0.40%	-0.56%	-1.01%	-0.46%	-0.45%	-0.68%
Scenario 4 – Cumulative addition of MoMoMo	-3.09%	-3.78%	-3.69%	-4.13%	-5.21%	-3.86%	-1.63%	-1.84%	-3.65%
Scenario 5 – Cumulative addition of MoMoMo and Awel y Môr	-3.36%	-3.84%	-3.73%	-4.16%	-5.34%	-3.97%	-2.16%	-2.45%	-3.82%

Ffigur 50: Crynodeb o ganlyniadau'r prif senarios a fodelwyd yn adroddiad asesiad o ôl-ffeithiau terfynol Wood Thilsted [\[REP7-153\]](#).

- 5.3.50. Cododd yr Ymgeisydd nifer o gyfyngiadau cyffredinol ynglŷn ag adroddiad Wood Thilsted a sawl pryder penodol ynglŷn â gosodiad y model, dilysu a'r tybiaethau a ddefnyddiwyd [\[EV9-004\]](#) [\[REP6-130\]](#). Nid oedd yn cytuno â chasgliadau'r adroddiad ac amlygodd fod cryn ansicrwydd yn y canlyniadau a gyflwynwyd. Derbyniodd yr Ymgeisydd y gallai fod rhywfaint o ôl-ffeithiau ar brosiectau eraill ond ni roddodd farn am raddau'r effeithiau a ragfynegydd yn yr adroddiad [\[REP6-130\]](#).
- 5.3.51. Archwiliodd yr ExA hyd ôl-ffeithiau posibl, gan nodi tybiaeth yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn dod yn weithredol yn 2029/30 [\[EV6-005\]](#). Amlinellodd IPau Ørsted y dyddiadau datgomisiynu cynharaf ar gyfer pob un o'u prosiectau, a oedd yn amrywio rhwng 2030 a 2042, ond pwysleisiwyd y gellid ceisio estyniadau i'w hoes [\[REP4-130\]](#).
- 5.3.52. Yn ogystal, archwiliodd yr ExA oblygiadau unrhyw ôl-ffeithiau i asesiad yr Ymgeisydd o'r newid yn yr hinsawdd, yn benodol o ran cyfraniad honedig y Datblygiad Arfaethedig at leihau cynhyrchu tanwydd ffosil yng ngrid y Deyrnas Unedig yn ystod y cam gweithredol (ExQ2.19.5 [\[PD-018\]](#)). Roedd hyn o ddiddordeb penodol yng nghyd-destun Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017 (fel y'u diwygiwyd) (Rheoliadau EIA) (Atodlen 4, paragraff 5(f)).
- 5.3.53. I ddechrau, credai'r Ymgeisydd y byddai modd defnyddio'r ffigurau o adroddiad Wood Thilsted i gyfrifo'r effeithiau net ar allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) [\[REP5-080\]](#). Fodd bynnag, dywedodd yr Ymgeisydd wedi hynny nad oedd o'r farn bod hyn yn briodol oherwydd bod newid posibl i allyriadau GHG yn gysylltiedig â cholledion ôl-ffeithiau eisoes wedi'i gynnwys yn ei asesiad o'r newid yn yr hinsawdd ([\[APP-076\]](#)), a ddiwygiwyd yn ddiweddarach yn [\[REP7-053\]](#), ac nad oedd wedi gallu dilysu'r gwerthoedd ôl-ffaith a honnwyd yn adroddiad Wood Thilsted yn ddigonol [\[REP6-082\]](#).
- 5.3.54. Fodd bynnag, rhwng D6 a D7, cyflwynodd yr Ymgeisydd nodyn technegol: '*cyfrifiad o'r effeithiau net ar allyriadau GHG*' [\[AS-033\]](#). Defnyddiodd y nodyn ddull seiliedig ar senario o gyfrifo'r allyriadau GHG net ar gyfer:
- y sefyllfa arferol;
 - gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig gan ddefnyddio'r senario dylunio mwyaf, gan ystyried gostyngiad canlyniadol posibl mewn faint o ynni a gynhyrchir yn OWFau presennol Ørsted o ganlyniad i ôl-ffeithiau; a
 - gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig gan gymhwyso mesurau lliniaru enghreifftiol ar gyfer ôl-ffeithiau posibl (lleihau ffin yr arâe i gynyddu'r pellter gwahanu rhwng ffermydd).
- 5.3.55. Ystyriodd y nodyn technegol y golled gynhyrchu (MWh) bosibl ar hyd oes y ffermydd gwynt unigol o ganlyniad i senarios (b) ac (c) (Tablau 5.3, 5.4 a 5.5 [\[AS-033\]](#)). Daeth i'r casgliad o dan senario (b), y byddai cyfanswm y golled gynhyrchu ar hyd oes prosiectau Ørsted (833,338 MWh) yn cael ei wrthbwysu'n sylweddol gan weithredu'r Datblygiad Arfaethedig am flwyddyn (4,585,860 MWh). Canfu o dan senario (c), y byddai lleihau'r ôl-ffeithiau posibl ar gyfer asedau Ørsted i 80% o'r lefel a amlygwyd yn adroddiad Wood Thilsted yn arwain at golled gynhyrchu ar hyd oes o 5,022,396 MWh ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.
- 5.3.56. Mae Ffigur 51 isod yn crynhoi'r canfyddiadau o ran allyriadau GHG net y llwyddwyd i'w hosgoi. Daeth y nodyn technegol i'r casgliad y byddai'r budd mwyaf i leihau allyriadau GHG cenedlaethol a chynhyrchu ynni adnewyddadwy yn y Deyrnas Unedig yn cael ei gyflawni o dan senario b.

Project	Parameter	Scenario		
		A: Business as usual (no Mona)	B: Unmitigated scenario (with Mona)	C: Example mitigation
Mona Offshore Wind Project	DESNZ 'non-renewable fuels' avoided emissions (tCO ₂ e)	0	52,422,575	49,700,409
	DESNZ long-run marginal avoided emissions (tCO ₂ e)	0	2,404,980	2,299,872
Ørsted IPs Projects	DESNZ 'non-renewable fuels' avoided emissions (tCO ₂ e)	27,042,721 ¹	26,689,365 ²	26,760,036 ³
	DESNZ long-run marginal avoided emissions (tCO ₂ e)	2,886,965 ¹	2,848,765 ²	2,856,405 ³
Net emissions	DESNZ 'non-renewable fuels' avoided emissions (tCO ₂ e)	27,042,721	79,111,940	76,460,444
	DESNZ long-run marginal avoided emissions (tCO ₂ e)	2,886,965	5,253,745	5,156,277
Net change in emissions from Scenario B	DESNZ 'non-renewable fuels' avoided emissions (tCO ₂ e)	n/a	0	-2,651,495
	DESNZ long-run marginal avoided emissions (tCO ₂ e)	n/a	0	-97,468

¹ Informed by baseline OFGEM reporting, not accounting for potential wake loss associated with the Mona Offshore Wind Project.

² Accounting for potential wake loss resulting from the Mona Offshore Wind Project, as calculated by Ørsted IPs in REP5-120.

³ Accounting for a reduction in potential wake loss resulting from Mona, as calculated by Mona Offshore Wind Limited.

Ffigur 51: Crynodeb o allyriadau GHG net y llwyddwyd i'w hosgoi yn seiliedig ar dri senario'r Ymgeisydd (ffynhonnell: Tabl 6.1 Nodyn technegol: cyfrifiad o'r effeithiau net ar allyriadau GHG [AS-033]).

- 5.3.57. Datganodd IPau Ørsted nad oeddent wedi cael llawer o gyfle i ystyried y nodyn technegol oherwydd amseriad ei gyflwyno, ond rhoesant rai prif sylwadau ar ei gynnwys erbyn D7 [REP7-153] (adran 3). Gwnaethant amlygu pryderon ynglŷn â'r tybiaethau yn y nodyn, gan gynnwys na roddwyd ystyriaeth briodol i'r posibilrwydd o ymestyn hyd oes eu hasedau ac nad oedd yn helpu i ddatblygu dealltwriaeth o senarios lliniaru realistig. At ei gilydd, nid oedd IPau Ørsted o'r farn bod y nodyn o gymorth ystyrlon i'r broses benderfynu.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.3.58. Mae'r ExA yn nodi bod adroddiad Wood Thilsted wedi cael ei gyflwyno gyntaf erbyn D5, tua 6 wythnos cyn diwedd yr Archwiliad. Cyflwynwyd fersiwn ddiwygiedig yr adroddiad erbyn y dyddiad cau olaf, dau ddiwrnod cyn i'r Archwiliad gau. Cyflwynwyd nodyn technegol GHG yr Ymgeisydd saith diwrnod cyn i'r Archwiliad gau, a phum niwrnod cyn y dyddiad cau olaf. Er y bu'n bosibl archwilio adroddiad Wood Thilston i ryw raddau, fel y trafodwyd uchod, roedd y ffaith y cyflwynwyd y nodyn technegol GHG yn hwyr yn golygu nad oedd cyfle i'r ExA ei archwilio'n ysgrifenedig nac mewn gwrandawiadau, a bod cyfle cyfyngedig iawn i IPau wneud sylwadau arno.
- 5.3.59. O ganlyniad, mae gan yr ExA gwestiynau heb eu hateb ynglŷn â methodoleg, tybiaethau a chanfyddiadau'r ddau adroddiad. Mae'r ExA yn nodi nad yw'r naill barti na'r llall yn cytuno ar y cyfrifiadau a'r casgliadau a gyflwynwyd yn eu tystiolaeth ei gilydd. Er y cydnabyddir ymdrechion y partïon i roi bywyd i'r dadleuon unigol trwy'r dadansoddiadau, mae cyfyngiadau sylweddol yn amlwg i'r ExA yn y ddau adroddiad. O ganlyniad, mae'r ExA o'r farn bod angen trin y canfyddiadau'n ofalus iawn.

- 5.3.60. Ar un llaw, mae'r Ymgeisydd yn derbyn y byddai graddau'r effaith niweidiol bosibl ar ffigur Cynhyrchu Ynni Blyneddol (AEP) asedau Ørsted yn uwch na 0.00%. Ar y llaw arall, mae IPau Ørsted yn honni y gallai'r Datblygiad Arfaethedig arwain at golled ôl-ffeithiau ychwanegol ar bob un o'u prosiectau o rhwng 0.83% ac 1.67%, gyda chyfartaledd o oddeutu 1.38% ar draws portffolio asedau Ørsted. Er y nodir y rhagfynegiadau colled ôl-ffeithiau cronol, mae'r ExA yn ymwybodol y codwyd pryderon penodol ynglŷn â'r dull o asesu OWF AyM ac absenoldeb OWF arfaethedig Mooir Vannin o'r asesiad. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol bod paragraff 2.8.197 NPS EN-3 wedi'i lunio'n bennaf yng nghyd-destun effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun.
- 5.3.61. Felly, yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd ger ei fron, gall yr ExA gasglu yn unig y gallai graddau effaith niweidiol bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar AEP portffolio Ørsted fod rhwng 0.01% ac 1.38%. Mae'r ExA yn nodi bod cryn ansicrwydd yn gysylltiedig â'r ffigurau hyn. Fodd bynnag, hyd yn oed petai'r effeithiau ar frig yr ystod honno, mae'r ExA yn ymwybodol y byddent yn parhau i fod yn is na'r gostyngiad 2% mewn AEP a amlygwyd yn achos OWF AyM.
- 5.3.62. O ran goblygiadau unrhyw ôl-ffeithiau i allyriadau GHG, mae'r ExA yn nodi safbwynt yr Ymgeisydd, o ganlyniad i'r fethodoleg a ddefnyddiwyd yn Atodiad 2.1 yr ES (Cyfrol 8): Adroddiad technegol asesiad nwyon tŷ gwydr [APP-182], ar lefel uchel, bod y gostyngiad posibl mewn cynhyrchu gan IPau Ørsted eisoes wedi'i gynnwys yn ei asesiad [REP5-080] [REP6-082]. Ar y sail hon, mae'r ExA yn derbyn na fyddai ôl-ffeithiau ar y raddfa a honnir gan IPau Ørsted hyd yn oed yn newid canlyniad cyffredinol asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau GHG net, fel yr amlinellir yn adran 2.10.8 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 4) [REP7-053]. Yn yr ystyr hon, daw'r ExA i'r casgliad fod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau amgylcheddol y Datblygiad Arfaethedig yn ddigonol, fel sy'n ofynnol gan Reoliad 14 a pharagraff 5(f) Atodlen 4 y Rheoliadau EIA.
- 5.3.63. O ran defnydd yr Ymgeisydd o'r nodyn technegol GHG [AS-033] i ddangos y byddai gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig heb ei liniaru, hyd yn oed gan ystyried colledion ôl-ffeithiau ar asedau Ørsted, o'r budd mwyaf i leihau allyriadau GHG cenedlaethol a chynhyrchu ynni adnewyddadwy, mae'r ExA yn nodi mai'r unig ddatrysiad lliniarol a archwiliwyd oedd lleihau ffin yr arae i gynyddu'r pellter rhwng ffermydd. O ystyried y cyfyngiadau a nodwyd yma ac uchod, yn ogystal â'r anawsterau gweithdrefnol a nodwyd yn sgil ei gyflwyniad hwyr, mae'r ExA yn rhoi pwys cyfyngedig i'r nodyn technegol wrth ystyried y mater yn gyffredinol.
- P'un a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio ar hyfywedd seilwaith alltraeth presennol yn y dyfodol ai peidio*
- 5.3.64. Dadleuodd IPau Ørsted y gallai'r colledion ôl-ffeithiau a ragfynegwyd effeithio ar benderfyniadau tymor hir ar hyfywedd eu hasedau yn y dyfodol [REP4-129]. Wrth ymateb i ExQ2.19.4 [PD-018], datganodd IPau Ørsted nad oeddent o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar hyfywedd eu datblygiadau yn y tymor byr, ond y byddai angen i benderfyniadau tymor canolig i dymor hir ystyried yr hyn yr oeddent o'r farn y byddai'n effaith sylweddol ar faint o ynni a gynhyrchir yn y dyfodol [REP5-118]. Gwnaethant ddadlau y gallai ôl-ffeithiau'r Datblygiad Arfaethedig fod yn ddigonol i wneud gweithrediadau'n aneconomaidd ar ôl cymhorthdal ar gyfer eu hasedau mwyaf ymylol, a allai arwain at ddatgomisiynu asedau a allai wedi parhau i weithredu fel arall o dan estyniadau i'w hoes [EV9-004].
- 5.3.65. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai unrhyw golledion ôl-ffeithiau ychwanegol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig yn un o ystod o ffactorau gweithredol,

masnachol ac ariannol a fyddai'n dylanwadu ar benderfyniad ynghylch p'un ai parhau i weithredu OWF y tu hwnt i'w dyddiad datgomisiynu cynharaf ai peidio [REP6-117]. Honnodd, hyd yn oed ar gyfer yr asedau mwyaf ymylol, na fyddai ôl-ffeithiau'n berthnasol iawn i benderfyniadau tymor hir ar gyfer unrhyw ddatblygwr gwynt alltraeth [EV9-004] [REP7-128].

- 5.3.66. Safbwynt terfynol IPau Ørsted oedd y byddai perygl y gallai graddau rhagfynedig yr effaith economaidd o ganlyniad i ostyngiadau i AEP arwain at golli blynyddoedd helaeth o gynhyrchu o'u OWFau presennol, gan arwain at oblygiadau i bortffolio cynhyrchu ynni adnewyddadwy cyffredinol y Deyrnas Unedig [REP7-153]. Gwnaethant amlygu hefyd bod TCE yn cydnabod mai ymestyn oes yw un o'r dulliau mwyaf cynaliadwy o barhau i sicrhau bod ynni adnewyddadwy ar gael.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.3.67. Mae'r ExA yn nodi bod IPau Ørsted yn derbyn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn annhebygol o effeithio ar hyfywedd tymor byr eu datblygiadau [REP5-118]. Mae'r ExA yn deall ar ôl cymhorthdal, bod sefyllfa ariannol rhai o'r OWFau gweithredol hŷn yn mynd yn fwy ymylol o lawer, ar adeg pan fydd costau cynnal a chadw'n tueddu i gynyddu. Mae'r ExA yn cydnabod y byddai unrhyw ostyngiadau i AEP sy'n briodoladwy i ôl-ffeithiau o'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o fod yn ffactor wrth benderfynu ar y posibilrwydd o ymestyn oes yn y cyd-destun hwn. Fodd bynnag, byddai hyn yn un ystyriaeth ochr yn ochr â chyfres o ffactorau eraill ac ni chyflwynwyd tystiolaeth gymhellol i'r ExA i ddangos, o ran graddau'r effeithiau a honnir yn yr achos hwn, y byddai'n ddigonol i fod yn ffactor tyngedfennol yn y penderfyniadau hynny.

- 5.3.68. Ar sail y dystiolaeth sydd ger ei fron, nid yw'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio ar hyfywedd asedau Ørsted yn y dyfodol o fewn ystyr paragraff 2.8.347 NPS EN-3. O ganlyniad, daw'r ExA i'r casgliad nad yw darpariaethau paragraff 2.8.347 yn berthnasol yn yr achos hwn.

I ba raddau y gweithiodd yr Ymgeisydd gydag IPau Ørsted i leihau effeithiau negyddol i'r eithaf

- 5.3.69. Datganodd IPau Ørsted eu bod wedi cyfeirio at ôl-ffeithiau'n gyson yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, fe y gwelir yn adran 5.7.18 yr Adroddiad Ymgynghori [APP-037], Tabl D.25.15 Atodiadau'r Adroddiad Ymgynghori – Rhan 3 [APP-040] a Thabl 10.5 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 2) [APP-062]. Dadleuodd IPau Ørsted y gallai'r Ymgeisydd fod wedi achub ar gyfleoedd i weithio gyda nhw i amlygu effeithiau negyddol a'u lleihau gymaint â phosibl, fel y disgwylir gan baragraff 2.8.344 NPS EN-3 [REP4-129].
- 5.3.70. Wrth ymateb i ExQ2.19.3 [PD-018] ar y mater hwn, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cyfarfod ag IPau Ørsted ym mis Gorffennaf 2024, ond ni roddodd fanylion am sut oedd wedi gweithio gydag IPau Ørsted i ystyried ôl-ffeithiau cyn yr Archwiliad [REP5-080].

Ystyriaeth yr ExA

- 5.3.71. Nid yw'r ExA yn dadlau bod yr Ymgeisydd wedi cofnodi'r materion ynglŷn ag ôl-ffeithiau a godwyd yn ystod y cam Cyn-ymgeisio yn briodol a'i fod wedi rhoi sylw iddynt wrth baratoi'r Cais. Fodd bynnag, mae'n amlwg o'r cyflwyniadau ysgrifenedig ac archwilio'r materion yn ISH4 [EV6-005] mai prin iawn oedd yr ymgysylltiad ystyrlon â'r partion a gododd faterion ynglŷn ag ôl-ffeithiau yn ystod y cam Cyn-

ymgeisio nac ymdrech gan yr Ymgeisydd i fynd i'r afael â'r mater trwy'r asesiad amgylcheddol neu unrhyw fodd arall.

- 5.3.72. O ganlyniad, roedd y mater yn parhau i fod heb ei ddatrys ar yr adeg cyflwyno, erbyn pryd yr oedd llai o gyfle o lawer i'r Ymgeisydd fynd i'r afael ag ef yn briodol. Ar ôl cyflwyno, parhaodd yr Ymgeisydd i ddangos amharodrwydd i ymgysylltu'n briodol â'r mater, a chydag IPau Ørsted, a oedd yn wahanol iawn i'w agwedd fwy cadarnhaol at weithio gyda rhai IPau eraill i ddatrys materion eraill a godwyd. Yn y modd hwn, daw'r ExA i'r casgliad nad oedd ymagwedd yr Ymgeisydd yn gyson â pharagraffau 2.8.200 a 2.8.344 NPS EN-3, sy'n gosod disgwyliad clir y dylai ymgeiswyr ymgysylltu'n ystyrlon a chydweithio â sectorau y gellid effeithio arnynt.

P'un a allai mesurau ychwanegol osgoi neu leihau effeithiau posibl ai peidio

- 5.3.73. Tua diwedd yr Archwiliad, archwiliodd yr ExA a ellid mabwysiadu mesurau i osgoi neu leihau unrhyw ôl-effeithiau posibl ar asedau IPau Ørsted. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn ei fod eisoes wedi mabwysiadu mesurau yn rhan o'r broses dethol safle a lleihau ardal yr arâe yn ystod y cam Cyn-ymgeisio a oedd wedi lleihau'r potensial ar gyfer ôl-effeithiau. Credai'n gryf na fyddai cyfiawnhad i fesurau ychwanegol, gan na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol [\[EV9-004\]](#).
- 5.3.74. Wrth ymateb i ExQ2.19.7 [\[PD-018\]](#), dywedodd IPau Ørsted y byddai cytundeb ochr masnachol yn helpu i sicrhau y byddai eu buddiannau'n cael eu gwarchod yn ddigonol ac y byddai angen i unrhyw baramedrau dylunio gael eu sicrhau trwy'r dDCO [\[REP5-118\]](#). Yn ISH6 [\[EV9-004\]](#), cyflwynodd IPau Ørsted dri opsiwn posibl i leihau'r potensial ar gyfer effeithiau niweidiol i'r eithaf:
- addasiadau i osodiad y safle neu ddyluniad y prosiect (gan gynnwys newidiadau i ffin ardal yr arâe ac ymrwymadau o ran gosodiad tyrbinau);
 - addasiadau i weithredu'r Datblygiad Arfaethedig, fel rheoli'r sector gwynt neu lywio ôl-effeithiau; ac
 - iawndal a negodwyd yn breifat.
- 5.3.75. Archwiliwyd yr opsiynau hyn gyda'r partïon (gan gynnwys cynrychiolwyr Wood Thilsted ar ran IPau Ørsted) yn ystod ISH6 [\[EV9-004\]](#). Pwysleisiodd yr Ymgeisydd y byddai gosodiad mewnol yr ardal arâe arfaethedig yn cael ei lywodraethu'n bennaf gan yr Egwyddorion Datblygu Gosodiad am resymau diogelwch mordwyol yn unol ag Amod 18(1)(a) y DML, a fyddai'n cyfyngu ar y cyfle i wneud newidiadau pellach i fynd i'r afael ag ôl-effeithiau. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai angen i newidiadau i ffin yr arâe gynyddu'r pellter rhwng ffermydd cryn dipyn er mwyn lleihau ôl-effeithiau'n sylweddol, a byddent yn debygol iawn o leihau capasiti cynhyrchu cyffredinol y Datblygiad Arfaethedig o ganlyniad [\[REP6-081\]](#) [\[REP7-128\]](#).
- 5.3.76. O ran rheolaethau gweithredol fel llywio ôl-effeithiau, derbyniodd IPau Ørsted y defnyddiwyd y rhain yn y gorffennol i fynd i'r afael ag ôl-effeithiau o fewn ffermydd (effeithiau sy'n codi o fewn OWF benodol o ganlyniad i ôl-effeithiau tyrbinau unigol), ac ni allent gyfeirio at unrhyw ddefnydd hysbys o fesurau o'r fath i reoli ôl-effeithiau rhwng ffermydd [\[EV9-004\]](#). Honnodd yr Ymgeisydd nad oedd unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r defnydd o reolaethau gweithredol o'r fath i liniaru ôl-effeithiau o bell i ffwrdd [\[REP6-081\]](#).
- 5.3.77. Gan nad oedd o'r farn y byddai unrhyw ôl-effeithiau gweddilliol yn arwyddocaol o safbwynt EIA, nid oedd yr Ymgeisydd yn credu y byddai'n briodol llunio cytundeb ochr masnachol [\[REP7-112\]](#). Cadarnhaodd IPau Ørsted nad oedd y partïon wedi gwneud cynnydd o ran unrhyw un o'r opsiynau a gyflwynwyd ganddynt [\[REP6-147\]](#). Dywedasant y gallai safbwynt yr Ymgeisydd na ddylai fod gofyniad ar gyfer lliniaru

nac iawndal arwain at oblygiadau difrifol i OWFau gweithredol presennol a gosod cysail ar gyfer penderfyniadau busnes yn y dyfodol [\[REP7-153\]](#).

- 5.3.78. O ystyried yr arweiniad ym mharagraff 2.8.262 NPS EN-3, archwiliodd yr ExA hefyd y posibilrwydd o ddefnyddio gofynion yn ymwneud â chymrodeddu i ddatrys sut y gellid mynd i'r afael ag ôl-ffeithiau [\[EV9-004\]](#). Cydnabu'r partïon y dylai cymrodeddu gael ei ystyried fel dewis olaf. Honnodd yr Ymgeisydd fod cyfraniad cymrodeddwr yn fwyaf cynhyrchiol, fel arfer, mewn achosion lle y ceir fframwaith clir i weithio ynddo i benderfynu ar fater. Gan nad oes polisi na chanllawiau ynglŷn ag ôl-ffeithiau, nid oedd o'r farn bod cymrodeddu ynglŷn â'r mater hwn yn fuddiol iawn. Ar ddiwedd yr Archwiliad, nid oedd y partïon yn cytuno ar fesurau ychwanegol [\[AS-040\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 5.3.79. Ni awgrymwyd mesur a fyddai'n osgoi unrhyw ôl-ffeithiau posibl yn gyfan gwbl. Mae'r ExA yn derbyn bod yr Ymgeisydd wedi lleihau ôl-ffeithiau posibl i ryw raddau trwy ei broses dethol safle, fel y dangosir yn adrannau 4.10.3, 4.11.2 a 4.11.3 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1): Dethol safle ac ystyried dewisiadau amgen [\[REP7-029\]](#). Roedd hyn yn cynnwys cadw at y llain glustogi 7.5km a nodwyd gan TCE a chyflawni pellterau gwahanu cymharol fawr rhwng yr ardal arâe arfaethedig a rhai IPau Ørsted (gan gynnwys lleihau ffin ardal yr arâe yn ystod y cam Cyn-ymgeisio). Yn hyn o beth, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi ystyried osgoi tarfu ar ddiwydiannau alltraeth eraill neu golled economaidd iddynt, neu leihau hynny gymaint â phosibl, fel sy'n ofynnol gan baragraff 2.8.345 NPS EN-3.
- 5.3.80. Ym marn yr ExA, er y gallai rhai o'r mesurau ychwanegol a awgrymwyd leihau ôl-ffeithiau i raddau cymedrol yn ddamcaniaethol, nid yw'r dystiolaeth yn awgrymu datrysiad syml na fyddai'n cael effaith negyddol iawn ar gapasiti cynhyrchu'r Datblygiad Arfaethedig neu fesur lliniaru arall a sicrhawyd, er enghraifft mewn perthynas â diogelwch mordwyol. At ei gilydd, ni chyflwynwyd dystiolaeth bendant i'r ExA y byddai addasiadau i ddyluniad neu osodiad y safle, neu reolaethau gweithredol ar yr arâe tyrbinau yn lliniaru'r effeithiau niweidiol a honnir gan IPau Ørsted mewn modd cymesur ac effeithiol. Mae'n ymddangos i'r ExA y byddai angen i'r Datblygiad Arfaethedig gyfaddawdu'n sylweddol i gyflawni gostyngiadau cymharol gymedrol mewn ôl-ffeithiau ar gyfer IPau Ørsted.

- 5.3.81. Nid yw'r ExA wedi'i ddarbwyll y byddai cymrodeddu'n fodd priodol o ddatrys y mater, gan nad oes canllawiau ar gael ar y pwnc. Mae'r ExA yn nodi'r cais gan IPau Ørsted am gytundeb ochr masnachol ac mae'n credu y gallai fod yn ddull priodol o fynd i'r afael â chanlyniadau masnachol unrhyw ôl-ffeithiau, ond, yn y pen draw, ni fyddai hyn yn dod o fewn y broses DCO ac nid yw wedi cael ei ddatblygu sut bynnag. Canfu'r ExA yn gynharach yn yr adran hon nad oedd yr Ymgeisydd wedi ymgysylltu rhyw lawer â'r partïon ynglŷn ag ôl-ffeithiau yn ystod y cam Cyn-ymgeisio. O ganlyniad, nid yw'r Ymgeisydd wedi dangos ei fod wedi ystyried yr angen posibl am fesurau lliniaru o ddifrif yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, sy'n groes i ysbryd paragraff 2.8.261 NPS EN-3.

P'un a ddylid gosod gofyniad DCO ai peidio

- 5.3.82. Cyfeiriodd y ddau barti at gasgliadau'r ExA a'r SoS yn achos OWF AyM o ran ôl-ffeithiau a gosod gofyniad yn y Gorchymyn a wnaed (Offeryn Statudol (OS) 2023/1033) sy'n pennu bod asesiad ôl-ffeithiau'n cael ei gynnal a bod mesurau lliniaru'n cael eu sicrhau cyn adeiladu'r tyrbinau [\[REP1-072\]](#) [\[REP2-078\]](#). Ceisiodd yr ExA fwy o fanylion am safbwyntiau'r partïon trwy ExQ1.19.4 [\[PD-013\]](#) ac yn ISH4 [\[EV6-005\]](#).

- 5.3.83. Honnodd yr Ymgeisydd na fyddai gofyniad tebyg i AyM yn bodloni'r profion polisi a amlinellir ym mharagraffau 4.1.16 i 4.1.17 NPS EN-1 gan y byddai'n afresymol, yn ddiangen ac yn creu mwy o ansicrwydd i'r diwydiant gwynt alltraeth. Cyflwynwyd ei resymeg lawn yn Nhabl 2.19 [\[REP3-062\]](#) ac roedd yn adleisio'r sail resymegol dros beidio â chynnal asesiad yn y lle cyntaf. Roedd IPau Ørsted o'r farn, gan nad oedd yr Ymgeisydd wedi cynnal asesiad ôl-ffeithiau, mai gofyniad o'r fath fyddai'r unig ffordd o sicrhau cydymffurfedd â'r polisi [\[REP3-103\]](#).
- 5.3.84. Yn ExQ2.19.9 [\[PD-018\]](#), gofynnodd yr ExA i AyM OWF Limited a oedd ganddo unrhyw brofiad sy'n dod i'r amlwg o geisio cyflawni Gofyniad 25 Gorchymyn OWF AyM a allai fod o gymorth i'r Archwiliad hwn, er enghraifft o ran methodoleg asesu, dulliau modelu a rhannu gwybodaeth fasnachol sensitif rhwng prosiectau. Ymatebodd AyM OWF Limited drwy ddweud ei fod yn monitro cynnydd ar fater ôl-ffeithiau yn yr Archwiliad hwn a rhai eraill, ond ni aeth i'r afael â'r cwestiwn yn uniongyrchol [\[REP5-101\]](#).
- 5.3.85. Safbwynt terfynol IPau Ørsted oedd, gan fod uchafswm effaith ar gynnyrch o 2% am gyfnod o bum mlynedd wedi cyfiawnhau defnyddio'r gofyniad yn achos OWF AyM, bod graddau'r effaith a ragfyngwyd yn adroddiad Wood Thilsted yn cyfiawnhau gofyniad tebyg yn yr achos presennol hefyd [\[REP7-153\]](#). Safbwynt terfynol yr Ymgeisydd oedd bod cryn amheuaeth ynglŷn â sut byddai unrhyw ofyniad o'r fath yn cael ei gyflawni, gan nad oes canllawiau ar yr hyn fyddai'n gyfystyr ag effaith arwyddocaol, a sut byddai'n cael ei orfodi gan yr SoS [\[REP7-112\]](#).
- Ystyriaeth yr ExA*
- 5.3.86. Mae'r ExA yn nodi bod amgylchiadau'r ôl-ffeithiau honedig yn yr achos hwn yn sylweddol wahanol i rai OWF AyM. Yn achos OWF AyM, roedd cwmipas yr effeithiau posibl yn gyfyngedig i un OWF bresennol, sef Fferm Wynt Gwastadeddau'r Rhyl (RFFW), a oedd yn agosach o lawer i OWF AyM nag y byddai unrhyw un o asedau Ørsted i'r Datblygiad Arfaethedig. Nododd adroddiad yr ExA yn yr achos hwnnw nad oedd AyM OWF Limited wedi herio'r gostyngiad 2% mewn cynhyrchu a ragfyngwyd gan RFFW, er y nododd y gallai fod yn is mewn gwirionedd gan ei fod wedi'i seilio ar senario dylunio mwyaf. Yn unol â hynny, roedd Gofyniad 25 Gorchymyn OWF AyM yn ymwneud â'r effaith ar RFFW yn unig.
- 5.3.87. Yn yr achos sydd gerbron yr ExA hwn, mae effeithiau honedig o raddau amrywiol ar chwe OWF weithredol wahanol, y mae gan bob un ohonynt berthynas wahanol â'r Datblygiad Arfaethedig o ran pellter a safle mewn perthynas â chyfeiriad y prifwynt. Mae'r dystiolaeth sy'n sail i raddau honedig yr effeithiau yn yr achos hwn yn cael ei herio'n gryf gan yr Ymgeisydd ac mae'n fwy ansicr yn gynhenid. Hyd yn oed petai'r ExA yn derbyn y ffigurau yn adroddiad Wood Thilsted, byddai'r golled ychwanegol a ragfyngir o rhwng 0.83% ac 1.67% o ganlyniad i ôl-ffeithiau ar gyfer pob un o OWFau Ørsted yn sylweddol lai nag yr amlygwyd yn achos OWF AyM ac RFFW. Mae darlun cronol cymhleth yn dylanwadu ar y dadansoddiad hefyd, oherwydd honnir y gallai prosiectau arfaethedig OWGA Morgan ac Asedau Cynhyrchu Gwynt Alltraeth (OWGA) Morecambe effeithio ar asedau Ørsted hefyd. Mae canfyddiad yr ExA (uchod) nad yw'r Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio ar hyfywedd asedau Ørsted yn y dyfodol yn berthnasol hefyd.
- 5.3.88. Am y rhesymau hyn, daw'r ExA i'r casgliad nad yw achos OWF AyM yn union debyg i'r achos presennol. Ym marn yr ExA, byddai'r ansicrwydd ychwanegol, y cymhlethdod a chwmpas ehangach y materion a godir yn yr achos hwn yn dwyn amheuaeth ynglŷn â rhesymoldeb a gorfodadwydd gofyniad cyfochrog yn y DCO hwn. Felly, er bod yr ExA wedi canfod yn gynharach yn yr adran hon y dylai'r

Ymgeisydd fod wedi cynnal asesiad ôl-ffeithiau, nid yw'n credu y byddai gosod gofyniad yn debyg i Orchymyn AyM yn rhwymedi priodol yn yr achos hwn. Yn lle hynny, mae casgliadau'r ExA ar y pwnc hwn yn ystyried yr effeithiau posibl heb unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol. Mae'r ExA o'r farn bod y dull hwn yn bragmatig yn yr amgylchiadau, yn unol â pharagraff 2.8.342 NPS EN-3.

CASGLIADAU

- 5.3.89. Mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â'r effeithiau posibl ar rai mathau o seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill, ond nid pob un. Mae'r effeithiau posibl ar geblau tanfor, seilwaith olew a nwy, REWS a gweithgareddau hamdden wedi cael eu hasesu'n ddigonol. Mae'r Ymgeisydd wedi dangos sut mae wedi defnyddio cynlluniau morol ac ymgysylltu â phartïon â buddiant i lywio ei asesiad a lleihau rhyngweithiadau posibl â defnyddwyr eraill y môr.
- 5.3.90. Mae'r ExA o'r farn y byddai cais i'r SoS am Barth diogelwch yn ystod y cam ôl-gydsynio yn fodd cadarn o sicrhau bod parthau diogelwch cymesur yn cael eu gweithredu o amgylch strwythurau alltraeth yn ystod gweithgarwch adeiladu ac yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw. Yn ogystal, mae'r ExA yn fodlon y byddai mesurau lliniaru priodol yn cael eu sicrhau trwy Amodau 13 (Hysbysiadau i Forwyr), 15 (Cynllun Rheoli Cymhorthion Mordwyo a siartio safle) a 18 (OCMS) y DML. Mae'r ExA o'r farn ei bod yn rhesymol, yn seiliedig ar y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol derfynol [\[REP7-075\]](#) ac absenoldeb gwrthwynebiadau gan yr awdurdod trwyddedu, disgwyl y byddai darpariaethau cyfochrog yn cael eu cynnwys yn y Drwydded Forol annibynnol sydd i ddod ar gyfer yr asedau trawsyrru.
- 5.3.91. Mae'r ExA hefyd o'r farn ei bod yn briodol i ryngweithiadau posibl rhwng y Datblygiad Arfaethedig a cheblau telathrebu tanfor gael eu rheoli trwy gytundebau croesi ac agosrwydd alltraeth gyda'r gweithredwyr perthnasol pan fydd manylion y seilwaith alltraeth yn cael eu cwblhau'n derfynol. O ganlyniad, mae'r ExA yn fodlon y byddai unrhyw effeithiau a amlygwyd ar y derbynyddion hyn yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol, gan baratoi'r ffordd ar gyfer cydfodoli'n llwyddiannus.
- 5.3.92. Fodd bynnag, daw'r ExA i'r casgliad y dylai asesiad yr Ymgeisydd fod wedi ystyried ôl-ffeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar OWFau gweithredol presennol. Yn hyn o beth, daw'r ExA i'r casgliad nad yw'r asesiad wedi llwyr fodloni gofynion paragraff 2.8.197 NPS EN-3. Mae hefyd yn amlwg i'r ExA nad yw'r Ymgeisydd wedi achub ar bob cyfle i weithio gydag IPau Ørsted i leihau effeithiau negyddol i'r eithaf, naill ai pan godwyd y materion yn ystod y cam Cyn-ymgeisio neu yn ystod yr Archwiliad. Nid oedd yr ymagwedd hon yn cyd-fynd â pharagraffau 2.8.344 a 2.8.200 NPS EN-3. Nid yw'r Ymgeisydd wedi dangos ei fod wedi ystyried yr angen posibl i lliniaru ôl-ffeithiau o ddifrif yn ystod y cam Cyn-ymgeisio, yn groes i ysbryd paragraff 2.8.261 NPS EN-3.
- 5.3.93. Nid yw'r ExA wedi amlygu gwrthdaro â pharagraff 2.8.345 NPS EN-3, sy'n mynnu bod y safle wedi cael ei ddethol a'i ddylunio gyda'r bwriad o osgoi tarfu ar ddiwydiannau alltraeth eraill neu achosi colled economaidd iddynt, neu leihau hynny i'r eithaf. Mae'r ExA hefyd o'r farn nad oes digon o dystiolaeth i gefnogi'r ddadl bod y Datblygiad Arfaethedig yn debygol o effeithio ar hyfywedd OWFau presennol yn y dyfodol, ac felly mae'n casglu nad yw paragraff 2.8.347 NPS EN-3 yn berthnasol yn yr achos hwn.
- 5.3.94. Mae'r ExA wedi dod i'r casgliad fod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau amgylcheddol y Datblygiad Arfaethedig yn ddigonol, fel sy'n ofynnol gan Reoliad 14 a pharagraff 5(f) Atodlen 4 y Rheoliadau EIA. Heb asesiad o ôl-ffeithiau posibl, nid

yw'r Ymgeisydd wedi dangos ei fod wedi cymhwyso'r hierarchaeth liniaru i fater ôl-ffeithiau. Fodd bynnag, gan fod y mater hwn yn un masnachol yn bennaf, nid yw'r ExA o'r farn ei fod yn groes i baragraff 4.2.11 NPS EN-1 mewn modd perthnasol.

- 5.3.95. Nid yw'r ExA wedi amlygu unrhyw anghytgord penodol â pholisi perthnasol MPS y Deyrnas Unedig. Fodd bynnag, gan nad yw'r Ymgeisydd wedi cynnal asesiad ôl-ffeithiau, mae'r ExA o'r farn bod rhywfaint o wrthdaro â Pholisi ECON_02 WNMP, sy'n mynnu bod cynigion yn dangos sut maen nhw wedi ystyried cyfleoedd i gydfodoli, yn seiliedig ar asesiad priodol. Am yr un rhesymau, mae'r ExA hefyd o'r farn bod rhywfaint o wrthdaro â Pholisi NW-CO-1 Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin, sy'n ystyriaeth bwysig a pherthnasol.
- 5.3.96. Ni chododd yr Adroddiad ar yr Effaith Leol [\[REP1-049\]](#) unrhyw faterion na pholisïau lleol sy'n berthnasol i'r pwnc hwn. Gan nad oes unrhyw effeithiau wedi'u hamlygu yn yr ymarfer sgrinio trawsffiniol [\[OD-001\]](#) nac unrhyw gyflwyniadau i'r Archwiliad, mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd na fyddai unrhyw effeithiau trawsffiniol arwyddocaol mewn perthynas â seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill. Ymdrinnir â pherfformiad y Datblygiad Arfaethedig o ran adran 104 PA 2008, gan gynnwys fel y mae'n berthnasol i'r fframwaith deddfwriaethol a ddarperir gan Ddeddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009, yn y cydbwysedd cynllunio cyffredinol ym Mhennod 8 yr Adroddiad hwn.
- 5.3.97. Am y rhesymau a amlinellwyd uchod, yn benodol o ran yr ansicrwydd sy'n parhau ynglŷn ag ôl-ffeithiau posibl a'r diffyg cydymffurfio a amlygwyd â pholisïau NPS EN-3, NPS EN-1, WNMP a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin, daw'r ExA i'r casgliad fod effeithiau ar seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill yn pwysu'n gymedrol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 5.3.98. Wrth ddod i'r casgliadau hyn, mae'r ExA yn nodi, heb sylfaen dystiolaeth gadarn, cyfeiriad polisi clir, arweiniad methodolegol a dull rhannu data, bod mater ôl-ffeithiau yn un arbennig o gymhleth i ymgeiswyr ac IPau eraill ymdrin ag ef. Gan nodi bod Cynllun Gweithredu Pŵer Glân 2030 y Llywodraeth yn amlygu'r maes hwn fel un y mae angen rhoi sylw iddo, mae'r ExA o'r farn y byddai gweithredu strategol yn helpu i wella dealltwriaeth o'r effeithiau posibl a dadrisgio ceisiadau OWF unigol yn y dyfodol.

5.4. MAMALIAID MÔR

CYFLWYNIAD

5.4.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas â mamaliaid môr. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion yn ymwneud ag Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA), yr ymdrinnir â nhw yn Atodiad C yr Adroddiad hwn.

5.4.2. Wrth ystyried mamaliaid môr, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3 a 4.5;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiau perthnasol Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

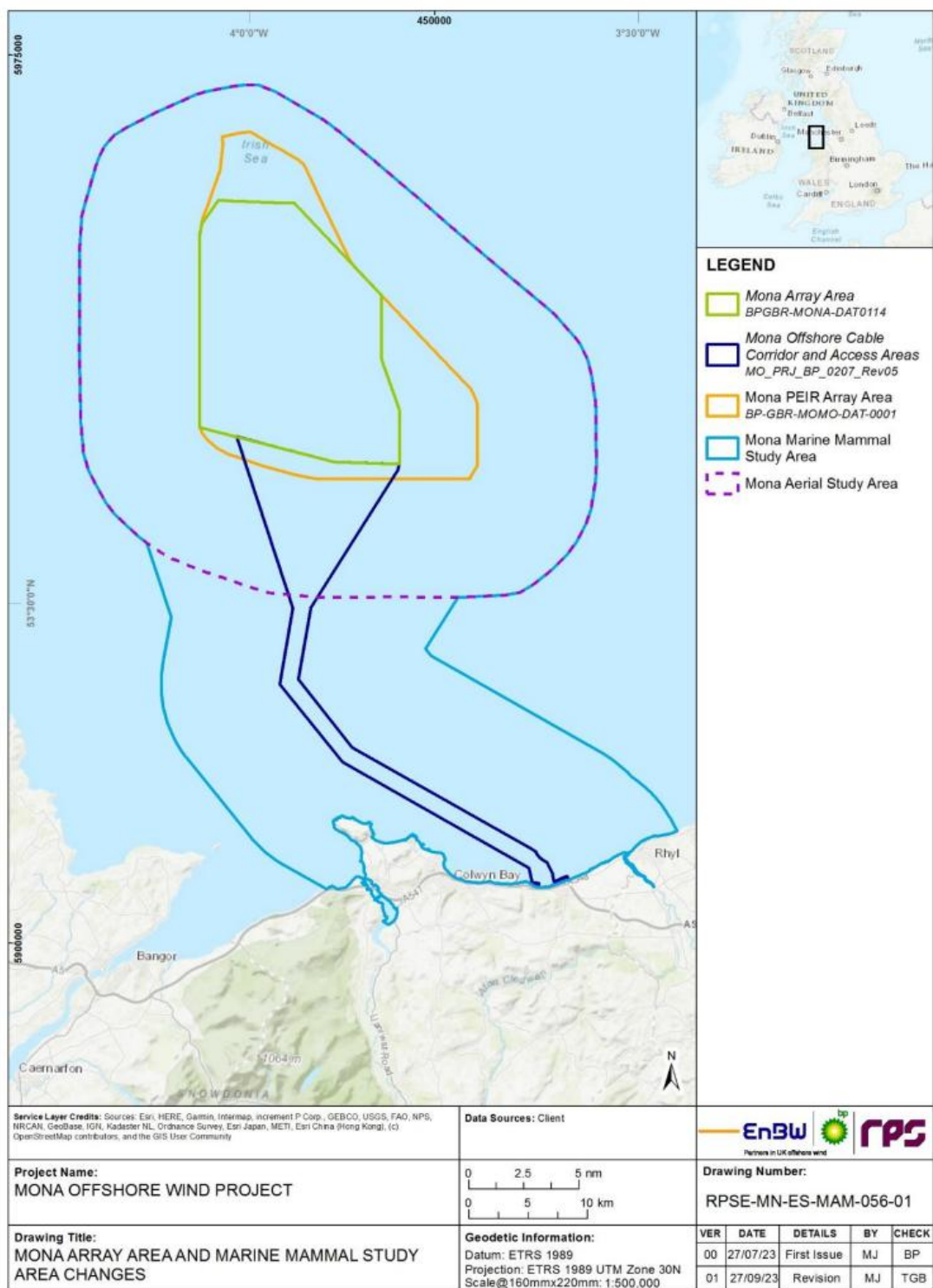
5.4.3. Darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar famaliaid môr ym Mhennod 4 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2) ([\[APP-056\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-032\]](#)). Roedd yr ES wedi:

- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;
- cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar famaliaid môr; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar famaliaid môr.

5.4.4. Mae'r dogfennau ategol a'r atodiadau wedi'u cyfeirnodu ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 2) (Adran 4.1.1 Trosolwg a Thabl 4.5) a gellir eu gweld yn adran Llyfrgell yr Archwiliad yr Adroddiad hwn.

Gwaelodlin

5.4.5. Diffiniodd yr ES ddwy ardal astudio mamaliaid môr Mona. Roedd yr ardal astudio gyntaf yn cynnwys ardal yr arâe gyda llain glustogi 7km i 16.5km, a'r ardal mynediad a choridor ceblau gyda llain glustogi 10km, fel y dangosir ar y ffigur canlynol.

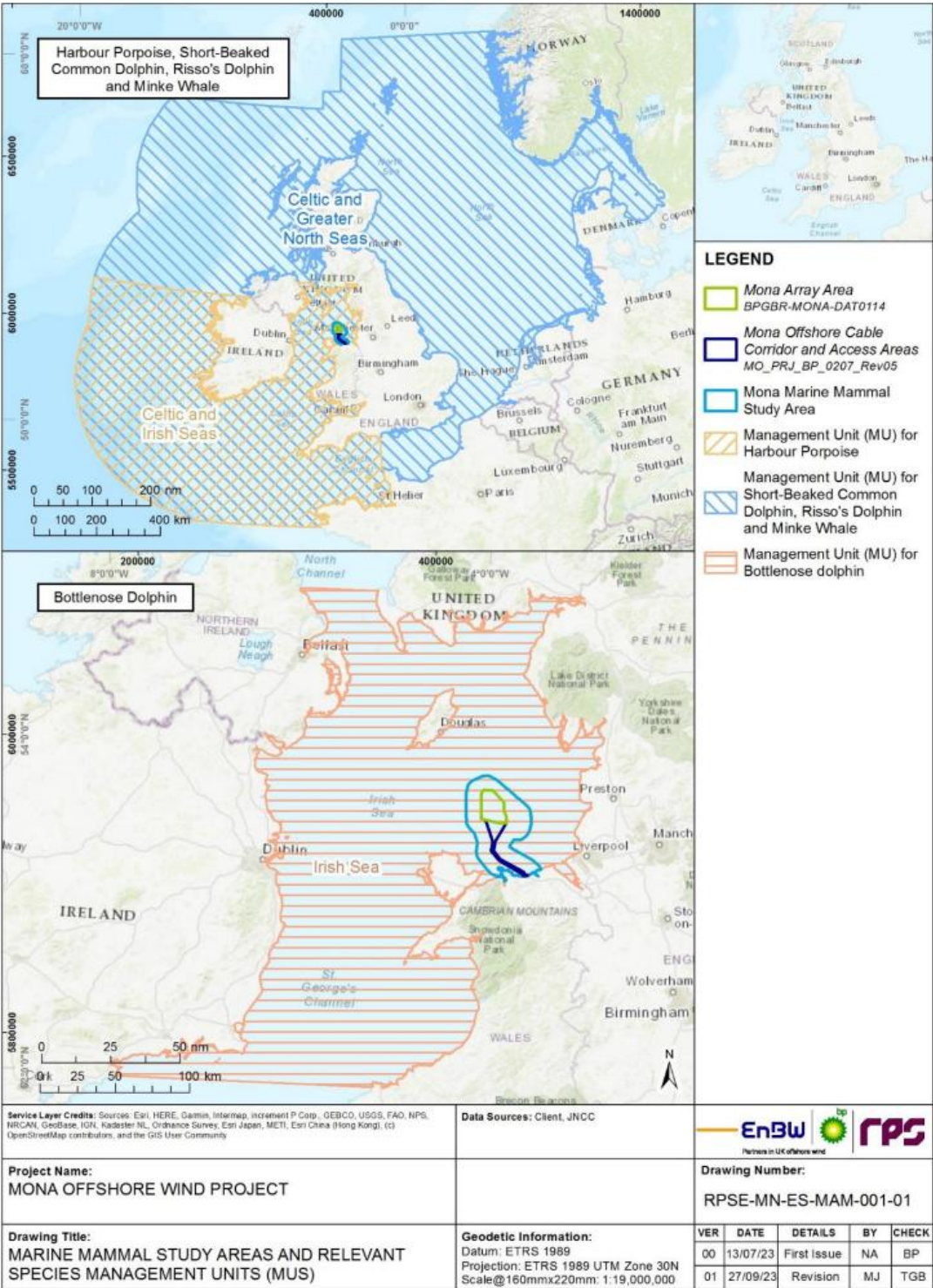

Ffigur 52: Ardal Astudio Mamaliaid Môr gyda lleiniau clustogi (ffynhonnell: o Ffigur 4.1 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP-032])

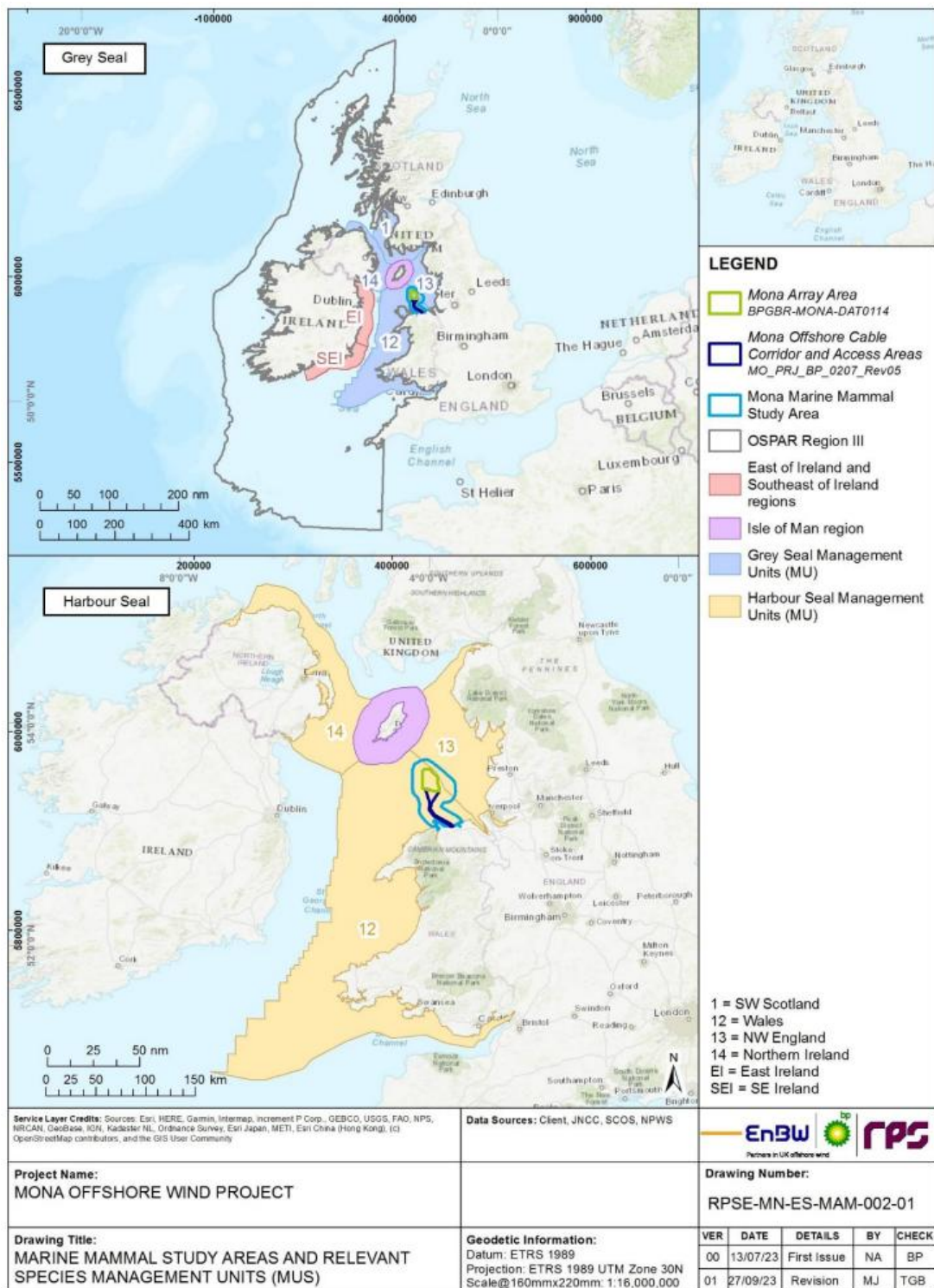
5.4.6.

Cynhaliodd yr Ymgeisydd arolwg digidol penodol i safle o'r awyr (yr ardal arâe arfaethedig ynghyd â llain glustogi sy'n ymestyn 7km i 16.5km o'r ffin) ac mae Tabl 4.10 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) yn crynhoi ecoleg sylfaenol mamaliaid môr.

5.4.7. Cymhwyswyd ardal astudio ranbarthol ehangach sy'n rhychwantu Môr Iwerddon a'r Môr Celtaidd ar gyfer yr adolygiad bwrdd gwaith. Roedd hyn yn cynnwys unedau rheoli morfilod a morloi perthnasol, fel y dangosir yn y ffigur canlynol.

Ffigur 53: Ardal astudio mamaliaid môr ac unedau rheoli rhywogaethau perthnasol teulu'r morfil (ffynhonnell: o Ffigur 4.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-032])

Ffigur 54: Ardal astudio mamaliaid môr ac unedau rheoli rhywogaethau perthnasol morloi (ffynhonnell: o Ffigur 4.3 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-032])

5.4.8. Roedd yr ardal astudio ar gyfer asesu effeithiau cronol yn cynnwys prosiectau wedi'u lleoli yn yr unedau rheoli (MUau) rhywogaethau perthnasol o fewn yr amrediad a amlinellir gan y Môr Celtaidd a Môr Iwerddon (CIS). Fodd bynnag, ymestynnwyd y ffin ar gyfer morloi llwyd i gynnwys prosiectau o fewn Rhanbarth III OSPAR (y Confensiwn er Gwarchod Amgylchedd Morol Gogledd-ddwyrain yr Iwerydd).

- 5.4.9. Amlygodd yr Ymgeisydd Nodweddion Ecolegol Pwysig (IEFau) yn Nhabl 4.12 [\[APP-056\]](#) ac aseswyd arwyddocâd effeithiau ar lamhidyddion, dolffiniaid trwyn potel, dolffiniaid pigfyr, dolffiniaid Risso, morfilod minke, morloi llwyd a morloi'r harbwr.

Mesurau lliniaru a monitro

- 5.4.10. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar famaliaid môr. Diffinnir y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu yr ystyrir yn gyffredinol eu bod yn arfer safonol) (yn unol â'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).

- 5.4.11. Amlinellwyd y mesurau arfaethedig yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Thabl 4.17 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2), a byddent naill ai'n cael eu sicrhau yn Atodlen 14 y dDCO a/neu'n cael eu sicrhau mewn Trwydded Forol (ML) annibynnol yn y dyfodol. Roeddent yn cynnwys y canlynol:

- Protocol Lliniaru Mamaliaid Môr i gynnwys:
 - mesurau i ddechrau'n ysgafn a chynyddu dwysedd yn raddol wrth osod seilbyst;
 - uchafswm terfyn gwahanu o 15km ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol;
 - lleiafswm terfyn gwahanu o 1.4km ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol;
 - uchafswm terfyn ynni morthwyl wrth osod seilbyst yn gydamserol (3,000kJ);
 - uchafswm ynni morthwyl 4,400kJ mewn digwyddiad gosod seilbyst unigol ar gyfer hyd at 16 o leoliadau a 3,000kJ ar gyfer gweddill y lleoliadau sylfeini;
 - hierarchaeth lliniaru ar gyfer clirio Ordnans Heb Ffrwydro (UXO); a
 - pharth lliniaru a ddiffiniwyd ymlaen llaw ar gyfer pob gweithgarwch, gan gynnwys monitro gweledol ac acwstig, a defnyddio Dyfeisiau Atal Acwstig (ADD).
- Strategaeth Rheoli Sŵn Tanddwr
- Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth i gynnwys:
 - Cynllun Wrth Gefn Llygredd Morol; a
 - mesurau i sicrhau bod llongau sy'n teithio yn tarfu cyn lleied â phosibl ar famaliaid môr ac adar sy'n arnofio.
- Rhaglen Ddatgomisiynu Alltraeth.

- 5.4.12. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn (heblaw am fonitro sŵn tanddwr ar gyfer gosod seilbyst y pedair sylfaen gyntaf) nad oedd angen monitro mamaliaid môr i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o effaith.

- 5.4.13. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

- 5.4.14. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys rhai cronol):

- anafu a tharfu o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth osod seilbyst (adeiladu);
- anafu mamaliaid môr a tharfu arnynt o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth glirio UXO (adeiladu);

- anafu mamaliaid môr a tharfu arnynt o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch yn sgil defnyddio llongau a gweithgareddau eraill sy'n cynhyrchu sŵn (heblaw am osod seilbyst) (pob cam);
- tebygolrwydd uwch o anafu mamaliaid môr o ganlyniad i wrthdaro â llongau (pob cam);
- anafu mamaliaid môr a tharfu arnynt o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth gynnal arolygon ymchwilio safle (adeiladu);
- newidiadau i gymunedau pysgod a physgod cregyn sy'n effeithio ar yr ysglyfaeth sydd ar gael (pob cam); a
- sŵn tanddwr yn sgil gweithredu tyrbinau gwynt (gweithredu).

5.4.15. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â mamaliaid môr yn Nhabl 4.65 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-032\]](#). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 4.66 yr un ddogfen.

5.4.16. Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai effaith weddilliol niweidiol gymedrol (sy'n arwyddocaol o safbwynt EIA) ar gyfer:

- anafu llamhidyddion o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth glirio UXO (y prosiect ar ei ben ei hun – adeiladu);
- anafu dolffiniaid trwyn potel a tharfu arnynt o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth osod seilbyst (Cronnol – adeiladu); ac
- anafu llamhidyddion a tharfu arnynt o ganlyniad i sŵn tanddwr uwch wrth glirio UXO (Cronnol a Thrawsffiniol – adeiladu).

Roedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai'r Strategaeth Rheoli Sŵn Tanddwr amlinellol (oUWSMS) [\[REP5-028\]](#) yn cael ei datblygu gyda'r awdurdod trwyddedu a Chyrff Cadwraeth Natur Statudol (SNCBau) i ffurfio'r UWSMS derfynol a fyddai'n helpu i leihau maint effeithiau fel na fyddai'r effeithiau gweddilliol yn arwyddocaol. Roedd yr effeithiau ar gyfer IEFau eraill o arwyddocâd niweidiol bach, nad yw'n arwyddocaol o safbwynt EIA.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

5.4.17. Arweiniodd sylwadau gan Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) – CNC (C), y Cydbwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC), ac arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun at ystyried y prif faterion canlynol yn ystod yr Archwiliad:

- Clirio UXO.
- Gosod seilbyst.

Clirio UXO

5.4.18. Yn ei sylw ysgrifenedig [\[REP1-066\]](#), nid oedd y JNCC yn cytuno bod clirio UXO yn weithgarwch trwyddedig yn y Drwydded Forol Dybiedig (DML) oherwydd diffyg ymchwiliadau safle manwl, amheuaeth ynglŷn â nifer y dyfeisiau sydd i'w clirio, a'r defnydd o dechnegau clirio trwy danio isel ac uchel. Nid oedd yn credu bod modd asesu graddau'r risg a'r effeithiau, ac roedd ganddo amheuan ynglŷn â mesurau lliniaru arfaethedig yr Ymgeisydd.

5.4.19. Cadarnhaodd ymateb CNC (C) i ExQ1 Q1.17.9 [\[REP3-093\]](#) y byddai'n ffafrio'r opsiwn ar gyfer clirio UXO trwy danio isel yn y dDCO/DML (senario 2). Cadarnhaodd ymateb y JNCC i ExQ1 Q1.17.9 [\[REP3-084\]](#) y byddai'n well ganddo eithrio clirio UXO o'r dDCO/DML (senario 1). Byddai'r JNCC yn cefnogi senario 2 dim ond ar sail trwydded forol ar wahân ar gyfer clirio UXO trwy danio uchel. Cyfeiriodd y ddau barti at ddatganiad sefyllfa SNCB (2022) y dylai clirio trwy danio

isel fod yn ddull diofyn o glirio UXO. (Sylwer – tynnwyd y papur polisi hwn yn ôl ar 21 Ionawr 2025 ar ôl i'r Archwiliad gau).

- 5.4.20. Darparodd yr Ymgeisydd Ddatganiad Sefyllfa Clirio UXO [\[REP4-086\]](#) erbyn Dyddiad Cau (D) 4 a oedd yn mynd i'r afael â sylwadau ysgrifenedig y JNCC. Erbyn D5, darparodd y JNCC ei ymateb [\[REP5-096\]](#) ac erbyn D6, dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'r dDCO/DML yn cynnig clirio UXO trwy danio isel yn unig [\[REP6-094\]](#).
- 5.4.21. Ailadroddodd datganiad i gloi terfynol y JNCC [\[REP7-144\]](#) na ddylai clirio UXO trwy danio gael ei gynnwys fel gweithgarwch trwyddedig yn y DML. Amlygodd bryderon ynglŷn â'r ES a pharamedrau asesu'r Ymgeisydd o wefr danio 80g ar gyfer dau ar hugain o safleoedd clirio UXO, sy'n wefr danio is a ddefnyddiwyd ar gyfer tanio mewn ffermydd gwynt alltraeth eraill. Roedd y JNCC o'r farn y byddai angen amodau ychwanegol pe byddai clirio UXO trwy danio isel (ffaglu) yn cael ei gynnwys yn y dDCO. Amlygodd hefyd y byddai angen cynllun clirio ar wahân yn ogystal â'r datganiad dull. Amlinellodd elfennau'r cynllun clirio a'r cyfiawnhad dros ei gynnwys.
- 5.4.22. Nododd y Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) terfynol gyda'r JNCC [\[REP7-097\]](#) nad oedd cytundeb ar y materion canlynol ac yr ystyrir eu bod yn berthnasol – cynnwys clirio UXO yn y dDCO/DML (cyfeirnod JNCC.MM.9) ac y gallai'r effeithiau rhagfynedig gael eu rheoli trwy'r mesurau a amlinellir yn yr oMMMP a'r oUWSMS (cyfeirnod JNCC.MM.17). Adroddodd y SoCG terfynol gyda CNC(C) [\[REP7-094\]](#) fod cytundeb ar yr holl faterion yn ymwneud â mamaliaid môr.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.4.23. Mae Tabl 1.7 yn yr oMMMP [\[REP5-032\]](#) yn amlinellu'r senario dylunio mwyaf (MDS) ar gyfer clirio UXO ac mae Tabl 1.8 yn amlygu'r amrediadau Newid Trothwy Parhaol (PTS) posibl ar gyfer gweithgareddau clirio UXO tanio isel a chynnyrch isel. Mae'r oMMMP yn ffurfio atodiad i'r oUWSMS ac yn datgan y byddai'r fersiynau terfynol yn cael eu datblygu ymhellach ar ôl ymgynghori â CNC(C) a'r SNCBau perthnasol. Byddai'r mesurau lliniaru terfynol yn dibynnu ar ddata ychwanegol a phenodi contractwr.
- 5.4.24. Disgrifir y dull clirio UXO trwy danio isel yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#), yr oMMMP [\[REP5-032\]](#) a'r oUWSMS [\[REP5-028\]](#) ac yn y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol [\[REP7-075\]](#) (ar gyfer y cais i Dîm Trwyddedu Morol (MLT) CNC am Drwydded Forol annibynnol). Byddai clirio UXO trwy danio isel yn cael ei sicrhau trwy Atodlen 14, Amod 21 DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) ac mae'n cynnwys mesurau sy'n gysylltiedig â chymeradwyaeth gan yr awdurdod trwyddedu mewn ymgynghoriad â'r SNCBau.
- 5.4.25. Mae'r ExA yn cydnabod bod y DCO yn gallu bod yn fodd o leihau nifer y trwyddedau atodol. Mae'r ExA o'r farn ei bod yn rhesymol ac yn rhesymegol cynnwys clirio UXO trwy danio isel yn y dDCO [\[AS-036\]](#) ac mae CNC(C) yn cefnogi'r dull hwn. Mae'r ExA yn cytuno â'r JNCC y dylai clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel mewn gweithgareddau morol Atodlen 14, Rhan 1 Trwyddedig adlewyrchu'r asesiad yn yr ES, ac felly mae'n argymhell bod y newid canlynol mewn teip du trwm yn cael ei wneud i'r Dehongliad "mae clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel yn golygu dull clirio ordnans heb ffrwydro **sy'n dod o fewn cwmpas y dulliau a aseswyd gan y datganiad amgylcheddol ac nad yw'n ceisio tanio'r ordnans sydd heb ffrwydro**". Dylai'r newid hwn fynd i'r afael â'r pwyntiau a wnaed gan y JNCC [\[REP7-144\]](#) ynglŷn â'r dull ffaglu o glirio UXO a aseswyd yn yr ES, nifer yr UXOau sydd i'w clirio a'r wefr danio. Er mwyn eglurder, mae'r ExA hefyd yn argymhell bod Amod 21(4) yn cael ei ddiwygio mewn teip du trwm fel a ganlyn: (4) Mae'n rhaid i unrhyw

weithgareddau clirio ordnans heb ffrwydro gael eu cynnal yn unol â'r datganiad dull a'r protocol lliniaru mamaliaid môr a gymeradwywyd o dan is-baragraff (1) **ac mae'n rhaid iddynt beidio ag achosi unrhyw effeithiau amgylcheddol sylweddol newydd neu sylweddol wahanol i'r rhai a amlygwyd yn y datganiad amgylcheddol.**

5.4.26. Nid yw'r ExA o'r farn bod angen i gynllun clirio ar wahân, fel y nodwyd gan y JNCC, gael ei gynnwys fel amod ychwanegol yn y DML gan fod paragraff 1.6.2.5 yr oUWSMS yn nodi y bydd yr UWSMS derfynol yn rhoi manylion, ar ôl cydsyniad, am yr UXOau y mae angen eu clirio a'r fethodoleg i glirio pob targed UXO. Sicrheir yr oUWSMS trwy Amod 20 a byddai'r ddogfen yn cael ei hardystio o dan Atodlen 15. Sicrheir cynllun sy'n dangos yr ardal lle y bwriedir cynnal gweithgareddau clirio trwy Amod 21(1)(a)(ii) y DML derfynol.

5.4.27. Mae'r ExA o'r farn bod cymeradwyaeth gan yr awdurdod trwyddedu mewn ymgynghoriad â'r corff cadwraeth natur statudol ar gyfer yr UWSMS derfynol a'r datganiad dull ar gyfer clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel (a sicrheir trwy Amod 20(1) ac Amod 21(1)(a) yn ôl eu trefn) yn DML derfynol yr Ymgeisydd [[AS-036](#)] yn fesurau rheoli digonol ar gyfer yr effeithiau a ragfyneir.

5.4.28. Er na roddodd ystyriaeth iddo, mae'r ExA yn ymwybodol y cyhoeddwyd papur polisi o'r enw 'Yr amgylchedd morol: Datganiad sefyllfa ar y cyd ar glirio ordnans heb ffrwydro' (ar ôl i'r Archwiliad gau) ar 21 Ionawr 2025. Mae ymagwedd y Datblygiad Arfaethedig at glirio UXO trwy danio isel yn cyd-fynd ag amcan allweddol y papur polisi hwnnw, sef y dylai dulliau clirio sŵn isel fod yn ddull diodyn ar gyfer yr amgylchedd morol.

Gosod seilbyst

5.4.29. Cyfeiriodd sylwadau ysgrifenedig y JNCC [[REP1-066](#)] at weithdy atal sŵn y Sefydliad Rheoli Morol yn 2024 a awgrymodd y dylai systemau atal sŵn fod yn ofyniad ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth sy'n defnyddio dull gosod seilbyst yn nyfroedd Lloegr o 2025 ymlaen. Cefnogodd y dull hwn a nododd nad oedd yr oMMMP na'r oUWSMS wedi cynnwys mesurau i osgoi neu leihau lefelau sŵn wrth osod seilbyst, ond wedi canolbwyntio ar liniaru a lleihau risg anaf. Roedd y JNCC a CNC(C) [[REP1-056](#)] o'r farn y dylai systemau atal sŵn (NAS) gael eu cynnwys fel mesur lliniaru ychwanegol i leihau'r effeithiau sy'n gysylltiedig â sŵn tanddwr uwch.

5.4.30. Nododd ymateb y JNCC i ExQ2 cyfeirnod Q2.17.15 [[REP5-097](#)] ei fod yn cytuno y byddai mesurau digonol ar waith i ddod i'r casgliad na fyddai effeithiau arwyddocaol (o'r prosiect ar ei ben ei hun), ar y sail bod NAS yn fesur lliniaru eilaidd ac y byddai'n cael ei adlewyrchu yn yr oMMMP a'r oUWSMS. Cadarnhaodd ymateb yr Ymgeisydd erbyn D6 [[REP6-092](#)] ei fod wedi diweddarau'r oMMMP a'r oUWSMS i adlewyrchu'r cais hwn. Roedd o'r farn bod y mater wedi'i ddatrys ac adlewyrchwyd hyn yn ei SoCG gyda'r JNCC (rhessi JNCC.MM.15 a JNCC.MM.18 [[REP6-073](#)]). Mae Amod 18(h) DML derfynol yr Ymgeisydd yn sicrhau ymrwymiad i gytuno ar fersiwn derfynol yr MMMP gyda'r awdurdod trwyddedu mewn ymgynghoriad â'r SNCB.

5.4.31. Wrth ymateb i ExQ2 Q2.17.16 [[REP5-097](#)], nododd y JNCC fod Defra yn ymchwilio i ymarferoldeb cyflwyno terfyn desibel ar gyfer gosod seilbyst a bod angen i'r DCO gynnwys hyblygrwydd i roi sylw i newid i'r polisi yn y dyfodol a'r gofynion monitro cysylltiedig mewn DCOau. Nododd ymateb yr Ymgeisydd erbyn D6 [[REP6-092](#)] y byddai'r UWSMS derfynol a'r MMMP terfynol yn ystyried y polisi a'r canllawiau diweddaraf ar y pryd.

- 5.4.32. Yn ei ddatganiad i gloi [\[REP7-146\]](#), cadarnhaodd CNC(C) ei fod yn fodlon ar ddull yr Ymgeisydd o fonitro sŵn tanddwr wrth osod seilbyst (ar gyfer y pedair sylfaen gyntaf) ac y byddai'r Ymgeisydd yn cydymffurfio ag ISO18406:2017 (Mesur sŵn tanddwr sy'n lledaenu o daro seilbyst) ac ISO18405:2017 (Terminoleg Acwsteg Tanddwr).
- 5.4.33. Yn ei ddatganiad i gloi terfynol [\[REP7-144\]](#), nododd y JNCC ei fod yn fodlon ar y wybodaeth a ddarparwyd yn yr UWSMS ar gyfer gosod seilbyst ac y byddai'r trefniadau ar gyfer cwblhau'r strategaeth yn derfynol yn cael eu sicrhau yn y DML. Roedd y JNCC yn fodlon i fesurau atal sŵn gael eu hystyried yn fersiynau terfynol yr MMMP a'r UWSMS ac y byddai'n rhaid i'r cais am drwydded EPS ystyried atal sŵn hefyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.4.34. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r MMMP a'r UWSMS (a sicrheir trwy Amodau 18(i) (h) ac 20(1)) DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn darparu mesurau lliniaru digonol ar gyfer gweithgarwch gosod seilbyst. Mae'r ExA yn nodi pwynt y JNCC ynglŷn â hyblygrwydd i ymdrin â therfyn desibel posibl ar gyfer gosod seilbyst (gan Defra) neu newid posibl i'r polisi yn y dyfodol a gofynion monitro cysylltiedig yn y dDCO. Mae'r ExA yn fodlon y gellir ystyried y canllawiau diweddaraf ar y pryd yn yr MMMP terfynol a'r UWSMS derfynol yn hytrach nag ystyried senarios posibl yn y dyfodol yn yr rDCO.

CASGLIADAU

- 5.4.35. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, ar y cyd ac yn drawsffiniol. Mae asesiad yr Ymgeisydd o famaliaid môr wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru ac mae'n bodloni profion polisi NPS EN-1 ac NPS EN-3. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonwyd darpariaethau perthnasol polisi sy'n ymwneud â Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig; Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.
- 5.4.36. Mae asesiad yr Ymgeisydd yn amlygu effeithiau niweidiol arwyddocaol ar rai mamaliaid môr, ond mae'n ystyried y byddai'r UWSMS derfynol (y bydd angen i'r awdurdod trwyddedu ei chymeradwyo mewn ymgynghoriad â'r SNCB) yn golygu na fyddai'r effeithiau gweddilliol yn arwyddocaol. Mae'r ExA yn nodi y byddai NAS yn cael eu hystyried yn yr UWSMS derfynol tra bod y DML yn cyfyngu ar glirio UXO i'r dull tanio isel a aseswyd gan y datganiad amgylcheddol. Mae'r ExA o'r farn bod y mesurau lliniaru arfaethedig sy'n ymwneud â gosod seilbyst a chlirio UXO trwy danio isel a sicrheir gan Amodau 18, 19, 20, 21 a 25 yn yr rDCO yn gymesur.

5.5. ADAR MÔR

CYFLWYNIAD

- 5.5.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas ag adar môr. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion yn ymwneud ag Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA), yr ymdrinnir â nhw yn Atodiad C yr Adroddiad hwn.
- 5.5.2. Wrth ystyried adar môr, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3 a 4.5;

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

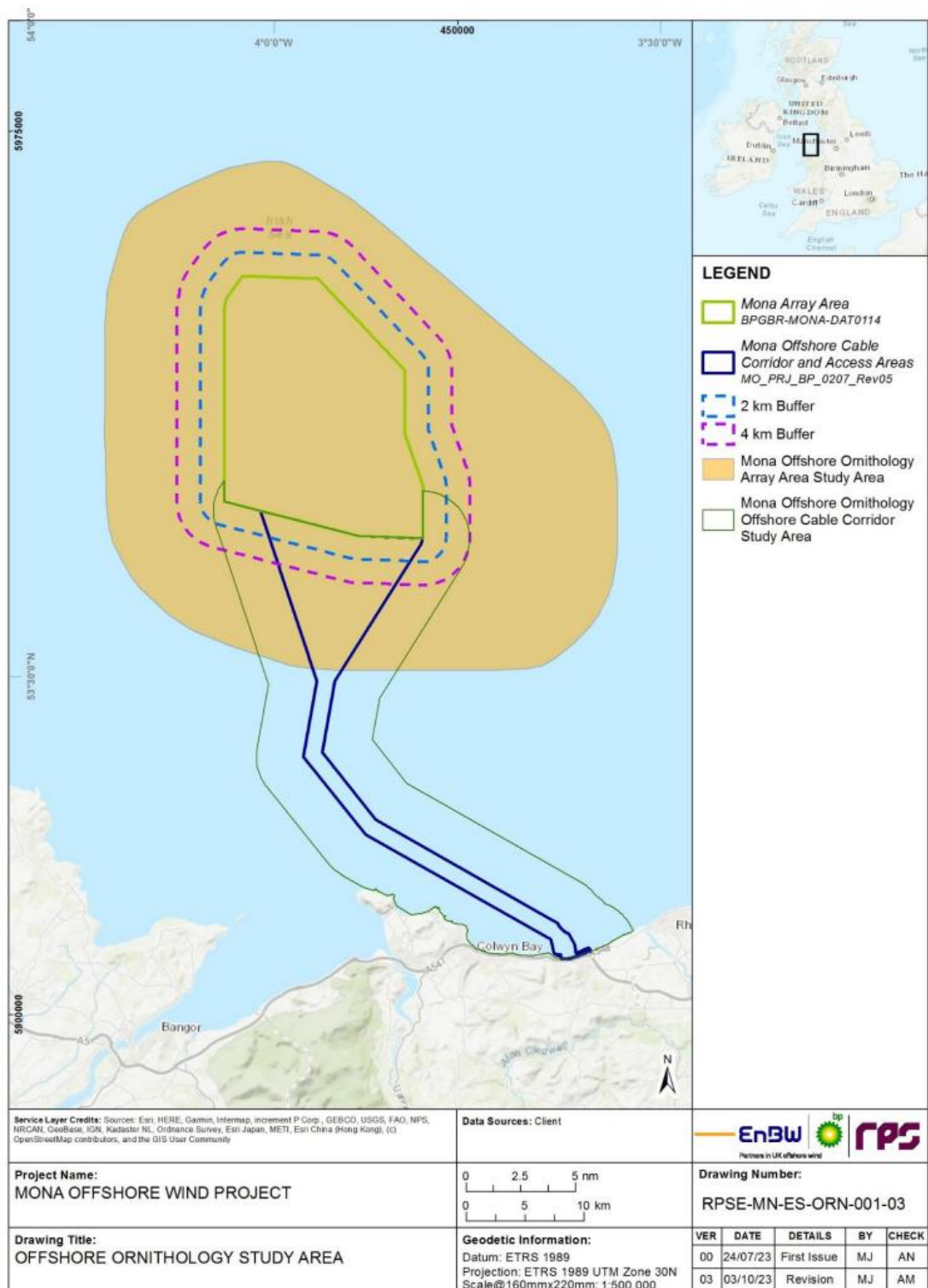
5.5.3. Ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 2): Adar môr ([[APP-057](#)] ac a ddiweddarwyd i [[REP7-033](#)]), darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar adar môr. Roedd yr ES wedi:

- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;
- cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar adar môr; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru angenrheidiol a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar adar môr.

5.5.4. Mae'r dogfennau ategol a'r atodiadau wedi'u cyfeirnodu ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 2) (Adran 5.1.1 Trosolwg a Thabl 5.5) a gellir eu gweld yn adran Llyfrgell yr Archwiliad yr Adroddiad hwn.

Gwaelodlin

5.5.5. Mae'r ardal astudio adar môr yn ymestyn i bellter o rhwng 7km ac 16.5km o amgylch ardal yr arâe. Cynhwyswyd llain glustogi dadleoli 2km (neu lain glustogi 4km ar gyfer rhai rhywogaethau) o amgylch ardal yr arâe a llain glustogi 4km ar gyfer y coridor ceblau alltraeth. Dangoswyd y lleiniau clustogi hyn a hyd a lled yr ardal astudio adar môr ar y ffigur canlynol:

Ffigur 55: Yr Ardal Astudio Adar Môr (ffynhonnell: o Ffigur 5.1 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-033])

5.5.6. Ystyriodd yr ardal astudio ar gyfer asesu effeithiau cronol amrediadau chwilota am fwyd rhywogaethau adar môr a gofnodwyd o fewn ardal yr arâe adar môr a'r rhanbarth Graddfeydd Isafswm Poblogaeth a Ddiffiniwyd yn Fiolegol (BDMPS) perthnasol (Furness, 2015). O ganlyniad, roedd hyd a lled yr ardal astudio yn amrywio yn dibynnu ar amrediad chwilota am fwyd gwahanol rywogaethau. Mae

Atodiad 5.1 yr ES: Adroddiad technegol nodweddion sylfaenol adar môr [\[APP-091\]](#) yn cyfleu'r wybodaeth hon.

- 5.5.7. Roedd y safleoedd a ddynodwyd yn rhyngwladol ar gyfer yr asesiad adar môr fel a ganlyn:

Tabl 2 – Safleoedd a ddynodwyd yn rhyngwladol ar gyfer adar môr

AGA Bae Lerpwl	AGA/Ramsar Culfor Mersi a Blaendraeth Gogledd Wirral	AGA Glan Môr Iwerddon	AGA/Ramsar Aber Afon Dyfrdwy	Aberoedd Ribble ac Alt	AGA/Ramsar Bae Morecambe ac Aber Afon Duddon
AGA Bowland Fells	AGA Arfordir Aberdaron ac Ynys Enlli	AGA Ynys Lambay	AGA Arfordir Penrhyn Howth	AGA Ireland's Eye	AGA Ynysoedd Copeland
AGA Penrhyn Wicklow	AGA Ailsa Craig	AGA Ynys Rathlin	Sgomer	AGA Sgogwm a Moroedd Penfro	AGA Gwales
AGA Ynysoedd Saltee	AGA Gogledd Colonsay a Chlogwyni'r Gorllewin	AGA Penrhyn Helvick i Ballyquin	AGA Rum	AGA Old Head of Kinsale	AGA Canna a Sanday
AGA Ynys Cruagh	AGA/Ramsar Ynysoedd Sili	AGA Ynysoedd Blasket	AGA Ynys Deenish ac Ynys Scariff	AGA Ynysoedd Shiant	AGA Ynys Seiriol
AGA Ynysoedd Skellig	AGA Handa	AGA St Kilda	AGA Cape Wrath	AGA Ynysoedd Flannan	

- 5.5.8. Roedd y safleoedd a ddynodwyd yn genedlaethol ar gyfer yr asesiad adar môr fel a ganlyn:

Tabl 3 - Safleoedd a ddynodwyd yn genedlaethol ar gyfer adar môr

SoDdGA Creigiau Rhiwledyn	SoDdGA Pen y Gogarth	SoDdGA Arfordir Gogleddol Penmon	SoDdGA Penrhynoedd Llangadwaladr	SoDdGA Aber Afon Ribble	SoDdGA Penrhyn St. Bees
SoDdGA Abbey Burn Foot i Bwynt Balcary	SoDdGA Ynys Farged	SoDdGA Ynys Gwales	Gwarchodfa Natur Forol (MNR) Langness	MNR Little Ness	MNR Bae Laxey
MNR Baie ny Carrickey	MNR Calf of Man a Wart Bank	MNR Bae Porth Erin	MNR Bae Ramsay	MNR Bae Niarbyl	MNR Arfordir y Gorllewin

- 5.5.9. Mae'r nodweddion cymwys perthnasol ar gyfer y safleoedd dynodedig, gan gynnwys pellteroedd oddi wrth y Datblygiad Arfaethedig, wedi'u rhestru yn Nhabl 5-11 a Thabl 5-12 [\[REP7-033\]](#). Aseswyd unrhyw effeithiau posibl ar nodweddion a'r rhwydwaith safleoedd yn yr Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd Cam 2 Gwybodaeth i

Gefnogi Asesiad Priodol Rhan Tri: Asesiadau Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig a Safleoedd Ramsar [\[REP7-018\]](#) ac Atodiadau ategol [\[REP7-020\]](#) a [\[REP7-021\]](#)).

5.5.10. Amlygodd yr Ymgeisydd Nodweddion Ecolegol Pwysig (IEFau) yn Nhabl 5-13 [\[REP7-033\]](#). Aseswyd arwyddocâd effeithiau dethol ar y canlynol:

- Sgiwennod y gogledd, palod, gwyllanod penddu, gwyllanod coesddu, gwyllodod, gwyllanod llwydion, môr-hwyaidd duon, gwenoliaid y môr, gwyllanod cefnddu mwyaf, sgiwennod mawr, gwyllanod y penwaig, gwyllanod cefnddu lleiaf, adar drycin Manaw, adar drycin y graig gogleddol, huganod gogleddol, llursod a throchyddion gyddfgoch, a môr-wenoliaid pigddu.

Mesurau lliniaru a monitro

5.5.11. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar adar môr. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu yr ystyrir yn gyffredinol eu bod yn arfer safonol) (yn unol â'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).

5.5.12. Amlinellwyd y mesurau arfaethedig yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Thabl 5.23 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-033\]](#), a byddent naill ai'n cael sicrhau yn Atodlen 14 y dDCO a/neu'n cael eu sicrhau mewn Trwydded Forol (ML) annibynnol yn y dyfodol. Roeddent yn cynnwys y canlynol:

- Lleiafswm uchder blaen llafn isaf (drafft aer) o 34m uwchben y Llanw Seryddol Isaf (LAT);
- Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth (OEMP) a fyddai'n cynnwys:
 - mesurau i sicrhau bod llongau sy'n teithio yn tarfu cyn lleied â phosibl ar adar sy'n arnofio;
 - cyfyngu ar amseru er mwyn peidio â gosod ceblau allforio alltraeth rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth o fewn Ardaloedd Mynediad a Choridor Ceblau Alltraeth Mona (sydd wedi'u lleoli o fewn Ardal Gwarchodaeth Arbennig Bae Lerpwl); a
 - chynllun wrth gefn llygredd morol.

5.5.13. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen monitro adar môr i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o'r effaith.

5.5.14. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

5.5.15. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys rhai cronol):

- tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer, sŵn tanddwr, a phresenoldeb llongau a seilwaith (pob cam);
- effeithiau anuniongyrchol o ganlyniad i sŵn tanddwr sy'n effeithio ar rywogaethau ysglyfaeth (y prosiect ar ei ben ei hun – adeiladu a gweithredu);
- colli/tarfu ar gynefin dros dro a mwy o grynodiadau gwaddodion crog (pob cam);
- risg gwrthdaro (gweithredu); a

- rhwystro symud (gweithredu).

- 5.5.16. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas ag adar môr yn Nhabl 5.137 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-033\]](#). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 5.138 yr un ddogfen.
- 5.5.17. Roedd arwyddocâd effeithiau ar yr IEFau a amlygwyd ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd yn amrywio o arwyddocâd niweidiol dibwys i niweidiol bach, nad yw'n arwyddocaol o safbwynt EIA.
- 5.5.18. Daeth yr asesiad i'r casgliad nad oedd effeithiau gweddilliol ar adar môr yn arwyddocaol ac ni amlygwyd unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 5.5.19. Arweiniodd sylwadau gan Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) – CNC (C), y Cydbwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC), y Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar (RSPB) Cymru, ac arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun at ystyried y materion canlynol yn ystod yr Archwiliad:
- Adar drycin Manaw.
 - SoDdGA Pen y Gogarth.
 - Gwyllanod cefnddu mwyaf.
- 5.5.20. Ymdrinwyd â'r prif faterion yn ymwneud â'r asesiad a'r fethodoleg adar môr yn Atodiad C yr HRA, is-atodiad 3 yr Adroddiad hwn, felly nid ydynt wedi'u dyblygu yn yr adran hon. Cydnabu'r SoCG terfynol gyda'r JNCC [\[REP7-097\]](#) nad oedd cytundeb ar fethodoleg poblogaethau cyfeirio (yn benodol i EIA), ond nad oedd hynny'n ystyriaeth berthnasol.

Adar drycin Manaw

- 5.5.21. Yn ei Sylwadau Perthnasol (RR) [\[RR-071\]](#), nododd RSPB Cymru nad oedd yn hyderus yn y casgliadau ynglŷn ag arwyddocâd effeithiau gan nad oedd Arolwg Digidol o'r Awyr (DAS) yr Ymgeisydd wedi nodweddu gweithgarwch adar drycin Manaw yn briodol. Cadarnhaodd ymateb yr Ymgeisydd (RR-071.7 [\[PDA-008\]](#)) ei fod wedi dilyn technegau arolygu arfer gorau. Cydnabu na chynhaliwyd arolwg nos, ond ei fod wedi lliniaru ansicrwydd trwy ddata tagio o gytrefi lleol. Gan ddefnyddio data olrhain sydd ar gael, nododd fod gweithgarwch adar drycin Manaw yn gyfyngedig o fewn ôl troed y Datblygiad Arfaethedig. Cydnabu ymateb CNC (C) (Q1.17.3 [\[REP3-093\]](#) a'r JNCC (Q1.17.3 [\[REP3-084\]](#)) i gwestiynau ysgrifenedig yr ExA gyfyngiadau'r DAS, ond roeddent yn fodlon bod yr arolwg DAS penodol i safle yn adlewyrchu nodweddion sylfaenol adar drycin.
- 5.5.22. Datganodd y SoCG terfynol gydag RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#) nad oedd cytundeb ar y materion canlynol ac yr ystyrir eu bod yn berthnasol:
- Nid yw brigiad o achosion Ffliw Adar Pathogenig Iawn (HPAI) wedi cael ei ystyried yn llawn yn yr asesiad ar gyfer adar môr.
 - Nid yw'r fethodoleg risg gwrthdaro ar gyfer adar drycin Manaw yn rhoi ystyriaeth ddigonol i newid mewn ymddygiad oherwydd goleuadau.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.5.23. Dywedodd yr Ymgeisydd y defnyddiwyd technegau arolygu arfer gorau, ond na ellid cynnal DAS yn y nos (defnyddiodd ddata tagio o gytrefi lleol i'w helpu i bennu nodweddion sylfaenol) [\[PDA-008\]](#). Roedd CNC (C) a'r JNCC yn fodlon bod yr arolwg DAS penodol i safle yn adlewyrchu nodweddion sylfaenol adar drycin Manaw. Nid oes canllawiau cytunedig ar gyfer y diwydiant cyfan ar sut y dylid ystyried HPAI wrth asesu nodweddion sylfaenol [\[REP6-089\]](#). Mae'r ExA yn fodlon ar ddull yr Ymgeisydd o ystyried effaith HPAI trwy ddilyn nodyn cyngor Natural England: Brigiad o achosion Ffliw Adar Pathogenig lawn (HPAI) mewn adar môr (Adran D.3.16 yn [\[APP-042\]](#)).
- 5.5.24. Roedd pryderon RSPB Cymru ynglŷn â'r fethodoleg risg gwrthdaro yn ymwneud â'r risg y gallai strwythurau alltraeth wedi'u goleuo arwain at newid ymddygiadol. Amlygodd ymateb yr Ymgeisydd [\[REP6-089\]](#) nad oes arweiniad ar gael ar y mater hwn ar gyfer y diwydiant cyfan, a'i fod wedi defnyddio'r Model Risg Gwrthdaro (CRM) stocastig ar gyfer risg gwrthdaro adar drycin Manaw, sy'n cyfrif am weithgarwch nosol (gyda ffactorau gweithgarwch nosol a gytunwyd gyda'r SNCBau). Felly, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi rhoi ystyriaeth ddigonol i effaith gweithgarwch nosol yn ei fethodoleg risg gwrthdaro. O ystyried yr holl faterion uchod, mae'r ExA yn fodlon ar y nodweddion sylfaenol a gyflwynwyd yn yr ES ac yn nodi bod dull yr Ymgeisydd yn cael ei gefnogi gan ddau SNCB perthnasol.

SoDdGA Pen y Gogarth

- 5.5.25. Yn ei Sylwadau Perthnasol [\[RR-011\]](#), nododd CNC (C) fod yr asesiad o ddadleoli gweithredol o'r prosiect ar ei ben ei hun i nodwedd gwylogod SoDdGA Pen y Gogarth yn y Bennod Adar Môr [\[APP-057\]](#) yn aneglur. Wrth ymateb, cyflwynodd yr Ymgeisydd Asesiad Adar Môr o SoDdGA Pen y Gogarth [\[REP1-037\]](#). Mynegodd sylwadau CNC (C) ar yr asesiad [\[REP2-038\]](#) bryderon ynglŷn â dosrannu effeithiau y tu allan i'r tymor bridio (gan gynnwys dosbarthiadau oedran); dosrannu yn ystod y tymor bridio (gwylogod a llursod); yr asesiadau a gynhaliwyd ar gyfer gwylanod coesddu, gwylogod a llursod; Dadansoddiad Hyfywedd Poblogaeth (PVA) gwylogod; ac effeithiau cronol.
- 5.5.26. Cyflwynwyd Asesiad Adar Môr wedi'i ddiweddarau ar gyfer SoDdGA Pen y Gogarth erbyn Dyddiad Cau (D) 4 [\[REP4-025\]](#). Nid oedd CNC (C) yn cytuno ag agweddau ar yr asesiadau cronol ac ystyriodd y byddai effeithiau arwyddocaol ar wylanod coesddu o ganlyniad i ostyngiad mewn lefelau poblogaeth blynyddol [\[REP5-098\]](#). Roedd CNC (C) o'r farn y byddai'r effeithiau gwrthdaro cronol ar y gytref gwylanod coesddu o arwyddocâd niweidiol cymedrol (yn hytrach nag o arwyddocâd niweidiol bach, yn ôl asesiad yr Ymgeisydd).
- 5.5.27. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi ystyried bylchau yng nghofnodion hanesyddol prosiectau, gan gynnwys gwybodaeth newydd am brosiectau a chynlluniau eraill a oedd ar gael ar ôl i'r Cais gael ei gyflwyno [\[REP6-098\]](#). Mae'r wybodaeth hon ar gael yn Atodiad C yr HRA, is-atodiad 3 yr Adroddiad hwn. Erbyn D7, darparodd yr Ymgeisydd Asesiad Adar Môr wedi'i ddiweddarau o SoDdGA Pen y Gogarth [\[REP7-059\]](#).
- 5.5.28. Nododd datganiad i gloi CNC (C) [\[REP7-094\]](#) y byddai effeithiau niweidiol cymedrol ar nodwedd gwylanod coesddu y SoDdGA (o'r prosiect ar ei ben ei hun ac yn gronol). Roedd CNC (C) o'r farn bod ymrwymiad yr Ymgeisydd i leiafswm uchder drafft aer o 34m uwchben y llanw seryddol isaf (LAT) yn fesur lliniaru cymesur, ac mae SoCG terfynol CNC (C) [\[REP7-094\]](#) yn dangos nad oes cytundeb ar yr effeithiau ar nodwedd gwylanod coesddu y SoDdGA ac nad yw hyn yn berthnasol.

Mae SoCG terfynol CNC (C) yn datgan y gellir diystyru effeithiau niweidiol arwyddocaol ar gyfer nodweddion gwylogod a llursod y SoDdGA o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac yn gronol.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.5.29. Mae'r ExA yn cytuno â CNC (C) y byddai effeithiau niweidiol cymedrol ar wylanod coesddu (o'r prosiect ar ei ben ei hun ac yn gronol) o ganlyniad i ostyngiad yn lefel y boblogaeth yn ystod gweithredu. Mae'r ExA yn fodlon ar y mesur lliniaru arfaethedig ar gyfer uchder drafft aer y tyrbinau gwynt a sicrhau gan Ofyniad (R) 2 y dDCO ac Amod 10, Tabl 4 Trwydded Forol Dybiedig (DML) derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), lle y bydd yr isafswm pellter o 34 metr o LAT i bwynt isaf llafn cylchdroi pob tyrbîn yn helpu i leihau risg gwrthdaro.

Gwylanod cefnddu mwyaf

- 5.5.30. Dangosodd Tabl 5-134, sy'n crynhoi arwyddocâd effeithiau gwrthdaro o effeithiau cronol yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw [\[REP7-033\]](#), effeithiau niweidiol bach ar gyfer gwylanod cefnddu mwyaf. Cynghorodd CNC (C) [\[REP4-105\]](#) a'r JNCC [\[REP4-098\]](#) nad oeddent yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau niweidiol bach a bod eu hasesiad nhw'n dangos effeithiau niweidiol cymedrol (sy'n arwyddocaol o safbwynt EIA).
- 5.5.31. Nid oedd statws diwygiedig GBBG (Oren i ddechrau, ond symudodd i'r rhestr Goch yn Adar y Deyrnas Unedig sydd o Bryder Cadwraeth 5 yn ystod yr Archwiliad) yn effeithio ar sensitifrwydd y rhywogaeth. Fodd bynnag, roedd y JNCC o'r farn ei fod yn rhoi cyd-destun i ganlyniadau posibl unrhyw effaith a chyfeiriodd at y gyfradd dwf lai ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â phrosiectau eraill (metrigau PVA yn Atodiad D [\[REP3-044\]](#)) ac awgrymodd y dylid dehongli canlyniadau modelu mewn modd rhagofalus.
- 5.5.32. Mynegodd y JNCC [\[REP6-135\]](#) a CNC (C) [\[REP6-137\]](#) bryderon ynglŷn â'r cynnydd 9.7% mewn marwoldeb sylfaenol. (Sylwer – mae Tabl 5-119 yn y fersiwn derfynol a gyflwynwyd o Bennod 5 yr ES (Cyfrol 2) Adar Môr [\[REP7-033\]](#) yn dangos cynnydd 9.93 mewn marwoldeb sylfaenol). Fodd bynnag, cydnabu'r ddau barti fod uchder drafft tyrbinau'r Datblygiad Arfaethedig, sef 30m uwchben Lefel Cymedrig y Môr, wedi lleihau'r marwoldeb a ragfynegir yn sgil gwrthdaro, ac nid oeddent o'r farn bod angen mesurau lliniaru ychwanegol. Er nad oedd cytundeb ar arwyddocâd yr effaith, cofnododd CNC (C) a'r JNCC yn eu SoCGau terfynol [\[REP7-094\]](#) a [\[REP7-097\]](#) nad yw'n ystyriaeth berthnasol.
- 5.5.33. Rhagfynegodd PVA yr Ymgeisydd y byddai effeithiau gwrthdaro (yn unigol ac ar y cyd â ffermydd gwynt eraill) yn achosi i faint y boblogaeth GBBG ranbarthol fod 69.4% yr hyn y byddai wedi bod heb y datblygiad. Roedd RSPB Cymru o'r farn bod hyn yn arwyddocaol, ac ni chytunwyd ar y mater ac ystyriwyd ei fod yn berthnasol yn y SoCG terfynol gydag RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 5.5.34. Byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig ar gyfer uchder drafft aer y tyrbinau gwynt a sicrhau gan R2 y dDCO ac Amod 10, Tabl 4 DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), lle y bydd yr isafswm pellter o 34 metr o LAT i bwynt isaf llafn cylchdroi pob tyrbîn, yn helpu i leihau risg gwrthdaro. Fodd bynnag, mae'r ExA yn cytuno â CNC (C), y JNCC ac RSPB Cymru y byddai effeithiau niweidiol cymedrol ar GBBG (yn gronol) o ganlyniad i ostyngiad yn lefel y boblogaeth yn ystod gweithredu).

CASGLIADAU

- 5.5.35. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd. Mae asesiad yr Ymgeisydd o adar môr wedi dilyn yr hierarchaeth liniaru ac mae'n bodloni profion polisi NPS EN-1 ac NPS EN-3. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonwyd darpariaethau perthnasol polisi sy'n ymwneud â Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig; Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.
- 5.5.36. Mae'r ExA wedi priodoli pwys negyddol cymedrol i adar môr o ganlyniad i risg gwrthdaro yn ystod gweithredu a'r cynnydd tebygol mewn marwoldeb sylfaenol ar gyfer gwylanod coesddu mwyaf (sydd ar restr Goch Adar y Deyrnas Unedig sydd o Bryder Cadwraeth 5) a'r gostyngiad tebygol yn lefel poblogaeth gwylanod cefnddu SoDdGA Pen y Gogarth.

5.6. PYSGODFEYDD MASNACHOL

CYFLWYNIAD

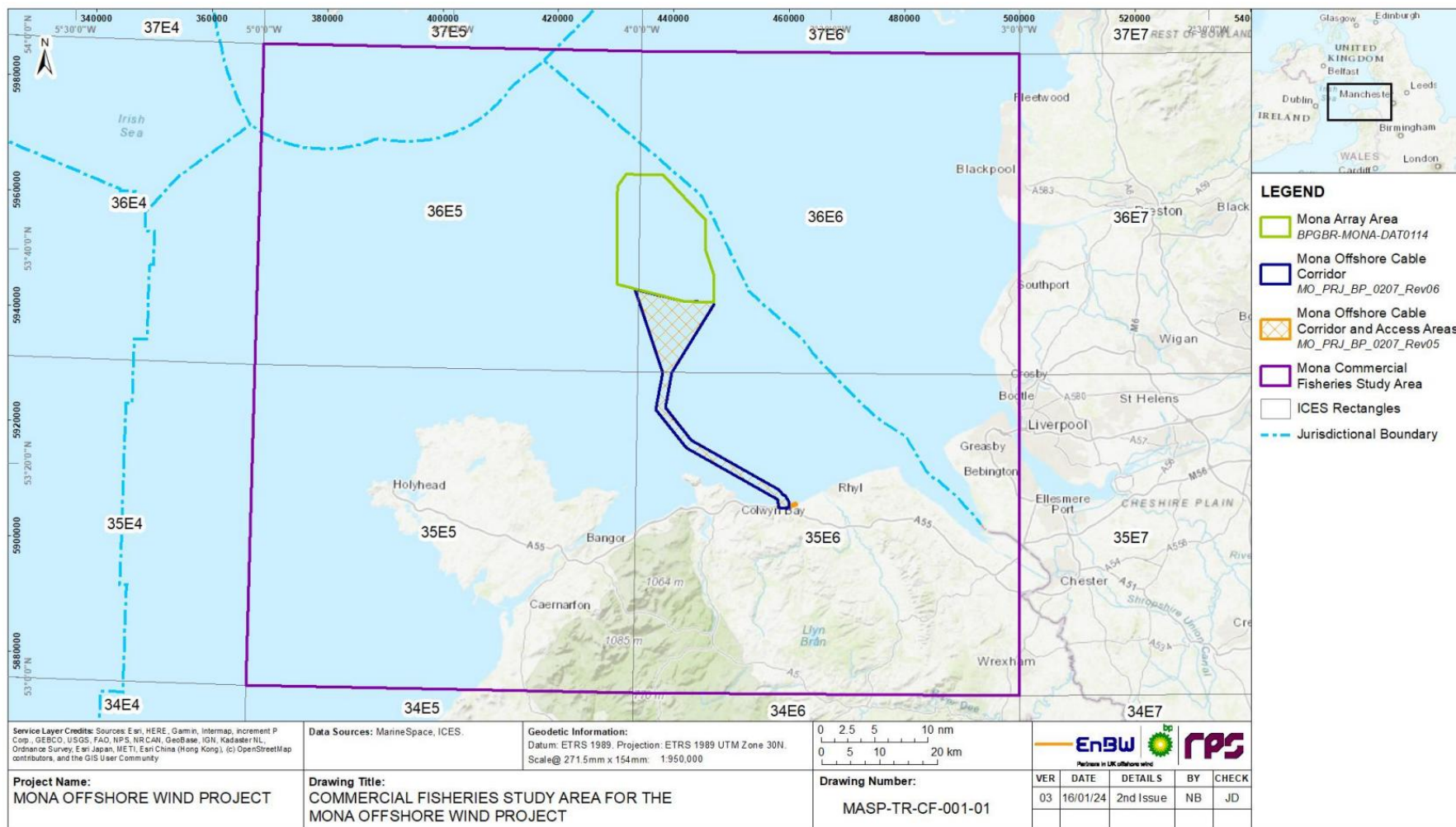
- 5.6.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas â pysgodfeydd masnachol.
- 5.6.2. Wrth ystyried pysgodfeydd masnachol, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3 a 4.5;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
 - polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

- 5.6.3. Ym Mhennod 6 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2) [\[APP-058\]](#), darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgodfeydd masnachol. Roedd yr ES wedi:
- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;
 - cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgodfeydd masnachol; ac amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru angenrheidiol a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgodfeydd masnachol.
- 5.6.4. Mae'r dogfennau ategol a'r atodiadau wedi'u cyfeirnodu ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 2) (Adran 6.1.1 Trosolwg a Thabl 6.5) a gellir eu gweld yn adran Llyfrgell yr Archwiliad yr Adroddiad hwn.

Gwaelodlin

- 5.6.5. Diffiniwyd yr ardal astudio pysgodfeydd masnachol gan betryalau ICES 35E5, 35E6, 36E5 a 36E6 ac fe'i dangoswyd ar y ffigur canlynol:

Ffigur 56 – Yr Ardal Astudio Pysgodfeydd Masnachol (ffynhonnell: o Ffigur 6.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2)[[APP-058](#)])

Ehangwyd yr ardal astudio i asesu effeithiau cronol, a ddiffiniwyd gan betryalau ICES 35E5, 35E6, 35E7, 36E5, 36E6, 36E7, 37E5, 37E6 a 37E7.

5.6.6. Amlygodd Tabl 6.8 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2) [\[APP-058\]](#) y chwe grŵp canlynol o dderbynyddion:

- Llongau offer sefydlog y glannau.
- Llongau offer sefydlog alltraeth.
- Llongau treillrwyd drawst.
- Llongau cregyn bylchog – arfordir gorllewin yr Alban, llongau cregyn bylchog – IoM.
- Llongau cregyn bylchog eraill.

Mesurau lliniaru a monitro

5.6.7. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar bysgodfeydd masnachol. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu yr ystyrir yn gyffredinol eu bod yn arfer safonol) (yn unol â'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).

5.6.8. Mae'r Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Thablau 6.49 a 6.50 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2) yn amlinellu'r mesurau arfaethedig, a fyddai naill ai'n cael eu sicrhau yn Atodlen 14 y dDCO a/neu mewn Trwydded Forol (ML) annibynnol yn y dyfodol ac a fyddai'n cynnwys y canlynol:

- Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth i gynnwys;
 - manyleb ceblau, gosod a monitro.
- Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth i gynnwys;
 - Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd amlinellol;
 - penodi swyddog cyswllt cwmni â physgodfeydd; a
 - mesurau i leihau'r posibilrwydd o ledaenu Rhywogaethau Estron Goresgynol (INNS) gymaint â phosibl.
- Parth Rheoli Arbennig (SMZ) sy'n rhychwantu ardal o 57km² ar gyfer meysydd cregyn y Frenhines pwysig iawn o fewn ardal arâe Mona.
- Pellter gwahanu o oddeutu 1,400m rhwng strwythurau alltraeth, sy'n cydymffurfio â'r cynllun dylunio [Amod 18(1)(a)], gyda rhesi o dyrbinau gwynt wedi'u halinio o'r gogledd i'r de yn gyffredinol.
- Monitro yn y dyfodol sy'n cynnwys monitro ceblau ar ôl cydsyniad, ac adolygiadau blynyddol o ddata System Monitro Llongau (VMS), data I-VMS (pan fydd ar gael) a data glaniadau am bum mlynedd cyntaf y cam gweithredu a chynnal a chadw.
- Rhaglen Ddatgomisiynu Alltraeth.

5.6.9. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

- 5.6.10. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys rhai cronol):
- Colli mynediad cyfyngedig i feysydd pysgota (pob cam, gan gynnwys cronol).
 - Dadleoli gweithgarwch pysgota i ardaloedd eraill (pob cam).
 - Amharu ar weithgarwch pysgota (pob cam, gan gynnwys cronol).
 - Cynnydd dros dro mewn pellterau stemio (adeiladu a datgomisiynu).
 - Colli offer pysgota neu ddifrod iddynt o ganlyniad i rwygo (pob cam, gan gynnwys cronol).
 - Ystod o effeithiau niweidiol ar adnoddau pysgod a physgod cregyn sy'n fasnachol bwysig (gweler paragraff 6.8.7.1 [\[APP-058\]](#)) (pob cam).
 - Cyfleoedd cadwyn gyflenwi ar gyfer llongau pysgota lleol (pob cam).
 - Effeithiau posibl ar bysgodfeydd masnachol o ganlyniad i berygl uwch cyflwyno a lledaenu INNS (pob cam).
- 5.6.11. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â bysgodfeydd masnachol yn Nhabl 6.49 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 6.50 yr un ddogfen.
- 5.6.12. Roedd arwyddocâd effeithiau ar y derbynyddion a amlygwyd ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun yn amrywio o niweidiol dibwys i niweidiol bach; niweidiol bach ar gyfer effeithiau cronol; nad oeddent yn arwyddocaol o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA).

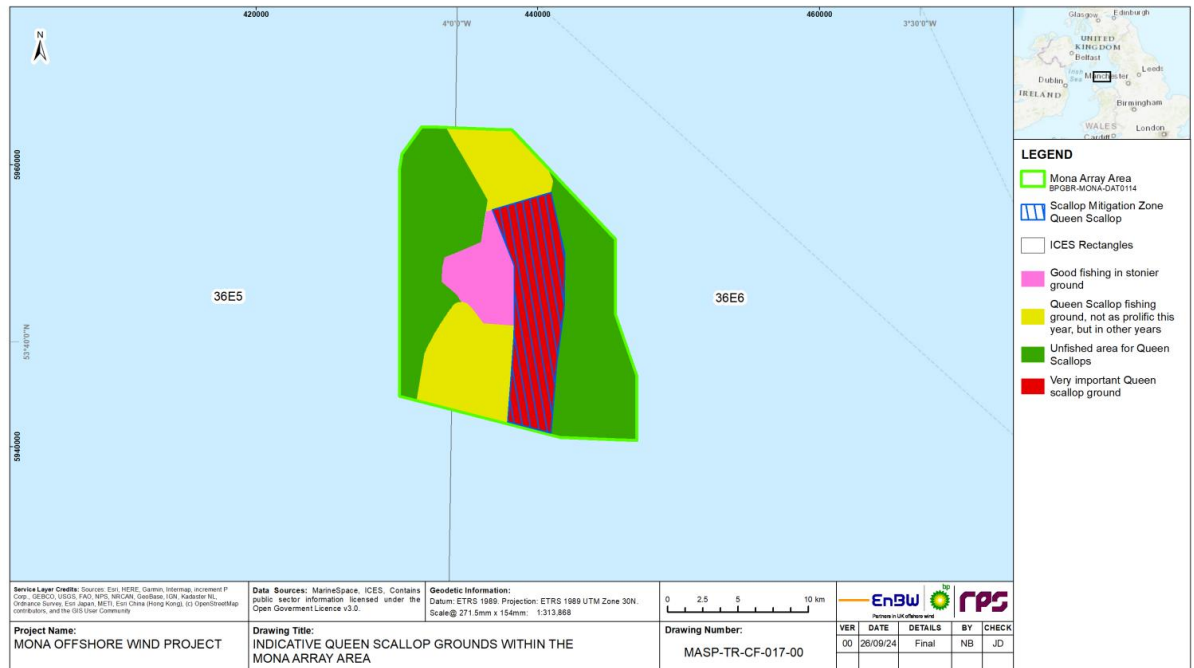
MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 5.6.13. Arweiniodd sylwadau gan Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) – CNC (C), Ffederasiwn Pysgotwyr yr Alban (SFF), Scottish Whitefish Producers Association Limited (SWFPA), West Coast Sea Products Ltd (WCSPL), Bodorgan Marine Limited), ac arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun at ystyried y prif faterion canlynol yn ystod yr Archwiliad:

- Cregyn y Frenhines
- Dyframaethu

Cregyn y Frenhines

- 5.6.14. Yn eu Sylwadau Ysgrifenedig, gwrthwynebodd SWFPA [\[REP1-076\]](#), SFF [\[REP1-075\]](#), ac WCSPL [\[REP1-081\]](#) y Datblygiad Arfaethedig gan gyfeirio at effeithiau arwyddocaol ar y bysgodfa cregyn y Frenhines. Erbyn Dyddiad Cau (D) 3, cyflwynodd yr Ymgeisydd ymateb manwl o'r enw Atodiad i ExQ1 Q1.5.1 Parth Lliniaru Cregyn Bylchog (SMZ) [\[REP3-066\]](#) i egluro ei ddull o bennu maint yr SMZ. Cadarnhaodd y byddai'r SMZ yn cynnwys y maes cregyn y Frenhines pwysig iawn (sydd wedi'i liwio'n goch), sy'n dod i 57km². Dangoswyd y maes pysgota cregyn y Frenhines ar y ffigur canlynol.

Ffigur 57: Meysydd dangosol cregyn y Frenhines o fewn Ardal Aráe Mona (ffynhonnell: o Ffigur 2.1 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2) [REP3-066])

- 5.6.15. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd na fyddai ôl troed y creigiau amddiffynnol ar gyfer ceblau sy'n mynd trwy'r SMZ yn lleihau diben nac effeithiolrwydd yr SMZ i ddarparu mynediad parhaus i'r maes cregyn y Frenhines (paragraffau 1.2.2.2 i 1.2.2.4 [REP3-066]).
- 5.6.16. Holodd yr ExA a ellid cynyddu maint yr SMZ i gynnwys yr ardaloedd eraill a liwiwyd sy'n dangos meysydd pysgota cregyn y Frenhines. Ymatebodd yr Ymgeisydd [REP3-066] drwy ddweud y byddai'r SMZ arfaethedig (57km²) yn arwain at ddwysedd capasiti o 6.2 Megawat (MW) / km² (h.y. 1500 MW/243km²). Roedd y dwysedd capasiti hwn yn uwch na dwysedd capasiti Cytundeb ar gyfer Les (AfL) yr Ymgeisydd, sef 5 MW / km², ac yn uwch na dwysedd capasiti cynigion Rownd 4 Ystad y Goron, sef 3 MW / km². Gan nad oedd wedi cynnal ymchwiliadau safle cyn-adeiladu na dyluniad manwl, roedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai cynyddu maint yr SMZ yn lleihau hyblygrwydd gofodol o fewn ardal yr aráe ac yn rhoi'r Datblygiad Arfaethedig mewn perygl o beidio â chyflawni ei gapasiti targed.
- 5.6.17. Cadarnhaodd SWFPA mai maint yr ardal wedi'i lliwio'n binc oedd 25.4km², a maint yr ardal wedi'i lliwio'n felyn oedd 68.7km² [REP4-125]. Cadarnhaodd ymateb yr Ymgeisydd i bwynt gweithredu gwrandawriad mis Hydref HAP_ISH4_18 [REP4-036] y byddai cynnwys yr ardaloedd o liwiau gwahanol yn yr SMZ yn arwain at ddwysedd capasiti o 6.9MW /km² (pinc), 8.6 MW/km² (melyn) a 10.1 MW/km² (pinc a melyn).
- 5.6.18. Roedd cyflwyniad D5 Llywodraeth Cymru [REP5-091] o'r farn bod casgliad yr Ymgeisydd ar yr effaith ar y cyflenwadau cregyn bylchog yn rhy optimistaidd ac felly'n bwrw amheuaeth ar yr asesiad o fesurau lliniaru rhesymol ar gyfer busnesau. Cadarnhaodd ymateb yr Ymgeisydd erbyn D6 [REP6-102] ei fod wedi dadansoddi'r data arolwg sydd ar gael a ddelir gan Brifysgol Bangor, a'i fod wedi darparu ar gyfer twf economaidd cynaliadwy, gweithgarwch pysgota cynaliadwy, a buddiannau pysgota masnachol.

- 5.6.19. Ni chafodd yr ExA ymateb i'w ail gwestiynau ysgrifenedig (i SFF, SWFPA ac WCSPL) [\[PD-018\]](#) am wybodaeth ychwanegol i'r Archwiliad os oeddent yn anghytuno ag asesiad yr Ymgeisydd ynglŷn ag effeithiau ar gregyn y Frenhines a'r mesurau a gynigir i liniaru a monitro.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.6.20. Mae ardal yr arâe yn cynnwys maes pysgota pwysig ar gyfer cregyn y Frenhines. Mae'r Ymgeisydd wedi dynodi'r maes cregyn y Frenhines pwysig iawn yn ardal yr arâe yn SMZ (57km²). Mae'r Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd amlinellol [\[REP7-079\]](#) (a sicrhewr yn Atodlen 15 y dDCO) yn dangos cyfesurynnau pwyntiau cornel yr SMZ. Mae'r ExA yn derbyn safbwynt yr Ymgeisydd y byddai cynyddu maint yr SMZ i gynnwys meysydd cregyn y Frenhines ychwanegol yn cynyddu dwysedd capasiti, lleihau hyblygrwydd, a pheryglu cyflawni'r targed capasiti cynhyrchu. O'r maes pysgota cregyn y Frenhines 151.1km² (sy'n cynnwys 57km² (yr ardal wedi'i lliwio'n goch) + 25.4km² (yr ardal wedi'i lliwio'n binc) + 68.7km² (yr ardal wedi'i lliwio'n felyn) a ddangosir ar Ffigur 2), byddai tua 62% (94.1km²) y tu allan i'r SMZ. Mae'r Ymgeisydd wedi ymrwymo i gynllun monitro (a sicrhewr yn Atodlen 14 y dDCO, Amod 18(1)(c) Trwydded Forol Dybiedig (DML) derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#)) a fyddai'n cyd-fynd â'r Cynllun Monitro mewn Egwyddor Alltraeth [\[REP7-081\]](#). Mae'r cynllun monitro hwn yn cynnwys arolygon llusgrwydo am hyd at bum mlynedd ar ôl adeiladu i bennu newidiadau i gregyn bylchog o'r amodau sylfaenol. Ynghyd â'r Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd [\[REP7-079\]](#), mae'r ExA yn fodlon bod y mesurau hyn yn mynd i'r afael â phryderon Llywodraeth Cymru ynglŷn â chyflenwadau cregyn bylchog.

- 5.6.21. Mae NPS EN-3 yn nodi "*dylai'r Ysgrifennydd Gwladol ystyried i ba raddau y mae'r datblygiad arfaethedig yn meddiannu unrhyw feysydd pysgota pwysig cydnabyddedig, a ph'un a fyddai'r prosiect yn atal neu'n amharu'n sylweddol ar warchod pysgodfeydd masnachol neu weithgareddau pysgota cynaliadwy*" (paragraff 2.8.319). Mae'r ExA yn fodlon bod yr SMZ, ynghyd â monitro cregyn bylchog am hyd at 5 mlynedd ar ôl adeiladu yn erbyn gwaelodlin cyn-adeiladu, yn fesur lliniaru cymesur ac na fyddai'n amharu'n sylweddol ar bysgota cregyn y Frenhines yn fasnachol o fewn ardal yr arâe. Er hynny, mae'r ExA yn cydnabod y byddai presenoldeb y Datblygiad Arfaethedig yn cyfyngu ar fynediad i ardaloedd gwely'r môr sy'n cael eu pysgota am gregyn y Frenhines ar hyn o bryd, ac felly y byddai goblygiadau ariannol a masnachol i'r gymuned bysgota.

Dyframaethu

- 5.6.22. Yn ei Sylwadau Perthnasol [\[RR-006\]](#), mynegodd Bodorgan Marine Limited (BML) bryderon ynglŷn â dull yr Ymgeisydd o gydleoli dyframaethu; diffyg ymgynghori effeithiol â'r rhan berthnasol o'r diwydiant pysgota; ac y dylai mesurau lliniaru gael eu dylunio i wella buddion cadarnhaol i'r diwydiant pysgota. Ailadroddodd BML ei safbwynt ar y prif faterion hyn drwy gydol yr Archwiliad ac, yn ei gyflwyniad erbyn Dyddiad Cau (D) 4 [\[REP4-113\]](#), dywedodd na allai'r Ysgrifennydd Gwladol gyflawni Adran 104 (2) (a) ac (aa) Deddf Cynllunio 2008 yn gyfreithlon. Yn ei gyflwyniad erbyn D5 [\[REP5-103\]](#), ategodd BML ei safbwynt trwy gyfeirio at baragraffau penodol yn NPS EN-1 ac NPS EN-3, yn ogystal â datgan bod polisïau Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) (ECON_01, ECON_02, FIS_01a a FIS_01b) yn cefnogi cydleoli asedau dyframaethu dwygragenogion alltraeth o fewn Terfynau'r Gorchymyn arfaethedig.
- 5.6.23. Cyflwynodd BML seilwaith dyframaethu dwygragenogion dangosol erbyn D5 [\[REP5-103\]](#) a darparodd wybodaeth ychwanegol erbyn D6. Yn ei gyflwyniad erbyn D6

[[REP6-140](#)], dywedodd nad oedd y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio ag NPS EN-1 ac NPS EN-3 {yng nghyd-destun A104(3) PA 2008} a bod yr effeithiau niweidiol yn drech na buddion y Datblygiad Arfaethedig {yng nghyd-destun A104(7) PA 2008}. Nododd BML wrthdaro ag NPS EN-1 (paragraffau 4.5.2, 4.5.3, 4.5.4, 4.5.8, a 4.5.11) ac NPS EN-3 (paragraffau 2.8.46 i 2.8.48, a 2.8.250, a 2.8.251). Drwy gydol yr Archwiliad, cyfeiriodd BML at adroddiad 2020 Canolfan Gwyddorau'r Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu (CEFAS) [[REP2-101](#)] sy'n adolygu'r potensial i wahanol sectorau gydfodoli yn WNMP.

- 5.6.24. Amlygodd cyflwyniad D6 BML [[REP6-140](#)] faterion yn y dDCO yn ymwneud â dehongli terminoleg; y cynlluniau a'r dogfennau; dim darpariaethau ar gyfer cydleoli dyframaethu dwygragenogion, a rhannau o Atodlen 14. Cododd datganiad i gloi BML [[REP7-147](#)] nifer o bryderon a nododd y dylai cyfleoedd ar gyfer cydfodoli a chydleoli gael eu cynyddu i'r eithaf (a chyfeiriodd at baragraff 4.5.3 NPS EN-1). Gofynnodd BML am ofyniad newydd yn y dDCO i alluogi cydleoli dyframaethu a darparodd enghraifft o les forol Ystad y Goron ar gyfer dyframaethu. Roedd ei ddatganiad i gloi hefyd yn cynnwys adroddiadau gan Ystad y Goron o'r enw Dyfodol Ystyriaethau Gwynt Alltraeth ar gyfer datblygu a lesio hyd at 2030 a thu hwnt, a Dyframaethu a Thwf Glas: Safbwynt Ystad y Goron.

- 5.6.25. Ymatebodd yr Ymgeisydd i'r materion canlynol yn ystod yr Archwiliad, a grynhowyd fel a ganlyn:

Gweithrediadau dyframaethu presennol

Nid oedd wedi amlygu gweithrediadau dyframaethu presennol yr oedd angen eu lliniaru neu eu gwella. Yn ei ymateb i gyflwyniad ExQ2 BML [[REP6-106](#)], nododd nad oedd unrhyw Ardaloedd Adnoddau (RAau) (a amlygwyd gan Lywodraeth Cymru i lywio'r WNMP) yn gorgyffwrdd ag ardal arâe y Datblygiad Arfaethedig.

Cydfodoli a chydleoli

Mae cydleoli'n gysylltiedig â chydfodoli ac mae WNMP yn diffinio cydleoli fel is-set o gydfodoli. Roedd o'r farn ei fod wedi cynyddu'r potensial i gydfodoli i'r eithaf ar gyfer llongau pysgota masnachol presennol [[REP7-112](#)]. Nid oedd gan yr Ymgeisydd yr awdurdod i is-lesio unrhyw ran o ardal yr arâe a byddai'n rhaid i BML sicrhau'r cydsyniadau a'r trwyddedau angenrheidiol, cynnal asesiad risg mordwyol priodol ac amlygu data paramedrau seilwaith dyframaethu [[REP6-106](#)]. Dylai BML drafod unrhyw drefniadau lesio, gan gynnwys costau, yn uniongyrchol ag Ystad y Goron [[REP7-121](#)].

PA 2008, NPS EN-1 ac NPS EN-3

Mae wedi cydymffurfio â gofynion y rhain ac wedi rhoi rhesymau [[REP6-106](#)].

Polisi

Nid oes gofyniad polisi i ddarpariaethau DCO ddarparu ar gyfer cydleoli o fewn cynllun neu brosiect nad yw'n cynnwys manylion pendant nac ymgysylltiad blaenorol ystyrlon [[REP7-121](#)].

Trwydded Forol Dybiedig (DML)

Manylir ar ymgylgoreion a chymeradwyo'r cynlluniau a'r dogfennau cyn-gychwyn yn Atodlen 14, Amod 18 [[REP7-121](#)].

Adroddiad 2020 CEFAS

Roedd wedi ystyried yr adroddiad a chyfeiriodd at ymatebion blaenorol i'r mater [\[REP7-121\]](#).

Ymgysylltu â'r sector dyframaethu

Ymgynghorwyd â Llywodraeth Cymru, gan gynnwys ymgysylltu ag un o gynrychiolwyr Ymgeiswyr Gorchymyn Pysgodfa Gorllewin Menai ers 2021.

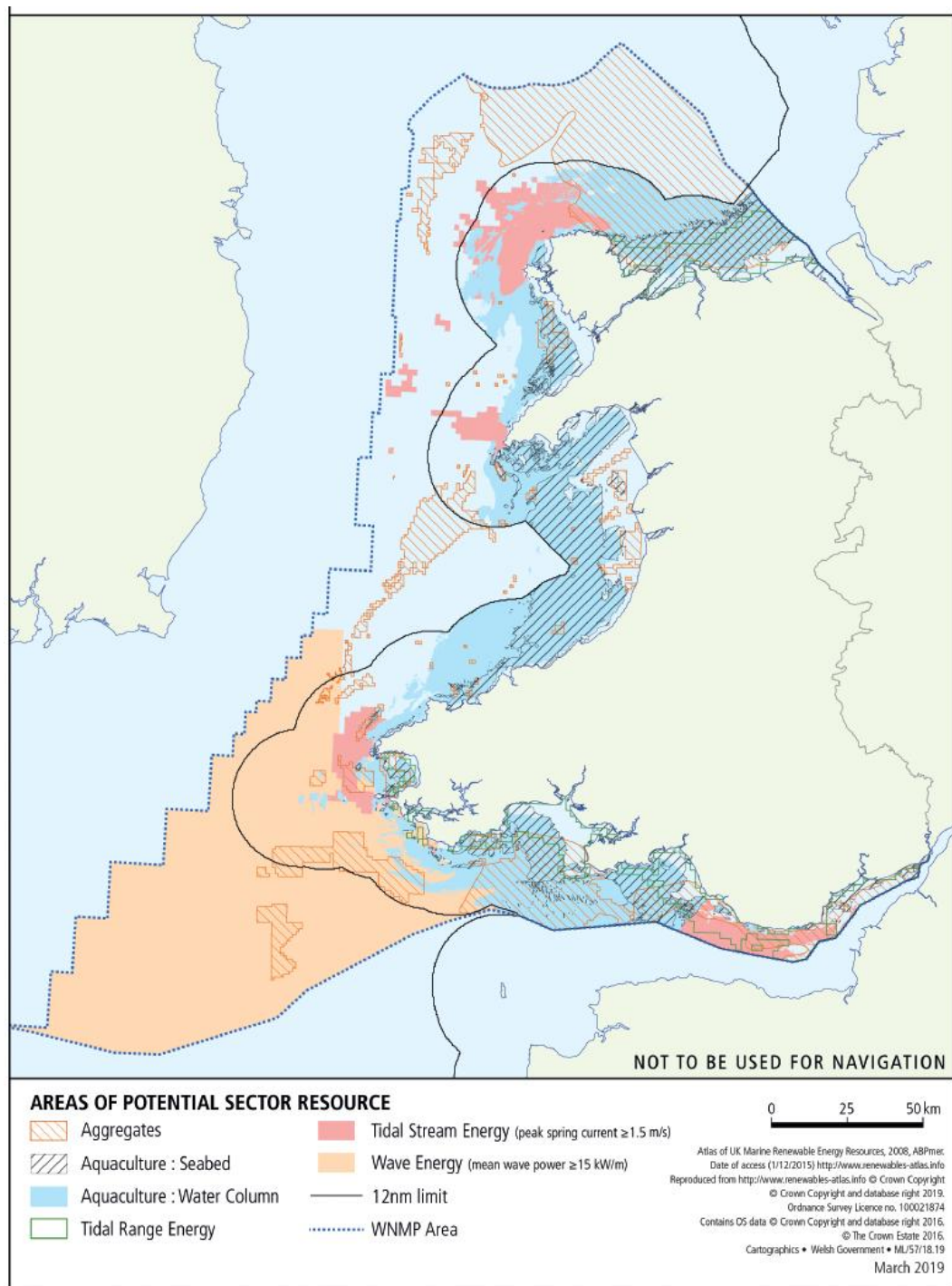
Polisi Cymru

Roedd ymateb yr Ymgeisydd i sut oedd wedi cydymffurfio â Pholisi ECON_01: Twf economaidd cynaliadwy a FIS_01: Pysgodfeydd (cefnogi) WNMP wedi'i gynnwys yn Atodiad 1 [\[REP5-080\]](#).

- 5.6.26. Nododd ymateb Is-adran Pysgodfeydd Llywodraeth Cymru i b'un a oedd y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio ag WNMP (ISH6 [\[REP6-134\]](#)) nad yw swyddogion cynllunio morol Llywodraeth Cymru yn asesu ceisiadau am brosiectau unigol. Cyfeiriodd at bolisi ECON_02 WNMP a pharagraffau penodol yn ymwneud â chynigion sy'n dangos sut maen nhw wedi ystyried cyfleoedd ar gyfer cydfodoli â sectorau eraill tebyg a sut yr aseswyd y rhain. Cadarnhaodd nad yw WNMP yn rhagnodi unrhyw flaenoriaethau na chyfleoedd cydfodoli o dan ECON_02, ac y dylai'r polisi gael ei gymhwyso ar sail achosion unigol. Mae paragraff 73 yr arweiniad ar weithredu yn datgan "*gan gydnabod nad yw pob gweithgaredd yn gydnaws nac yn gallu cydfodoli, dylai [yr awdurdod cyhoeddus sy'n gwneud y penderfyniad] sicrhau bod y polisi hwn yn cael ei gymhwyso mewn ffordd realistig a chymesur*".
- 5.6.27. Roedd ymateb yr Ymgeisydd i gyflwyniad D6 Is-adran Pysgodfeydd Llywodraeth Cymru [\[REP7-118\]](#) o'r farn ei fod wedi cydymffurfio â pholisi cynllunio morol ECON_02 a chyfeiriodd at ei ymateb i gyflwyniad ExQ2 Bodorgan Marine Limited [\[REP6-106\]](#). Amlygodd ymateb BML i gyflwyniad D6 Pysgodfeydd Llywodraeth Cymru [\[REP7-147\]](#) y dylai'r Ymgeisydd ddangos sut yr ymchwiliodd i opsiynau ar gyfer cydfodoli ac nad oedd wedi cydymffurfio â'r polisi perthnasol ynglŷn ag ymgysylltu.
- 5.6.28. Yn ei gyflwyniad i gloi [\[REP7-112\]](#), nododd yr Ymgeisydd er ei fod yn anghytuno â BML, y byddai'n fodlon parhau â thrafodaethau â BML ynglŷn â'i gynigion/strategaeth dyframaethu.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.6.29. Drwy gydol yr Archwiliad, mae'r Ymgeisydd a BML wedi codi materion ynglŷn â dehongli cydfodoli a chydleoli. Mae WNMP yn diffinio cydfodoli fel pan fydd nifer o ddatblygiadau, gweithgareddau neu ddefnyddiau'n gallu bodoli ochr yn ochr â'i gilydd neu'n agos i'w gilydd yn yr un man a/neu ar yr un pryd. Byddai cydleoli'n is-set o gydfodoli ac mae'n golygu pan fydd nifer o ddatblygiadau, gweithgareddau neu ddefnyddiau'n cydfodoli yn yr un man trwy rannu'r un ôl troed neu ardal.
- 5.6.30. Mae NPS EN-3 yn cydnabod bod Cynlluniau Morol y Llywodraeth (fel WNMP) yn ffynhonnell ddefnyddiol o wybodaeth am weithgareddau a seilwaith presennol a hysbys neu bosibl (paragraff 2.8.46). Nid yw Ffigur 2: Trosolwg o Ardaloedd Adnoddau WNMP (a atgynhyrchir isod) yn dangos ardal sector bosibl ar gyfer dyframaethu o fewn ardal arâe y Datblygiad Arfaethedig.

Ffigur 58: Trosolwg o Ardaloedd Adnoddau (ffynhonnell: o Ffigur 2 WNMP)

- 5.6.31. Mae'r ExA yn nodi bod y crynodeb a'r argymhellion yn adroddiad 2020 CEFAS [\[REP2-101\]](#) yn hyrwyddo dealltwriaeth well a mwy eglur o gyfleoedd a chyfyngiadau rhyngweithio yn yr Ardal Adnoddau Strategol, nad yw'n cynnwys arae y Datblygiad Arfaethedig. Mae NPS EN-1 yn nodi, o ran defnyddio'r moroedd a chynyddu posibiliadau cydleoli i'r eithaf, mai mater i'r Rhaglen Blaenoriaethu Gofodol Morol drawslywodraethol yw adolygu sut gallai fod angen i gynlluniau morol a'r gyfundrefn gynllunio ehangach, deddfwriaeth ac arweiniad esblygu (paragraff 4.5.3).
- 5.6.32. Mae'r Adroddiad Ymgynghori [\[APP-037\]](#) yn darparu tystiolaeth yr ymgysylltwyd â rhanddeiliaid allweddol a chyrrff statudol cyn cyflwyno ac na roddwyd gwybod i'r

Ymgeisydd am fuddiannau presennol nac sy'n dod i'r amlwg ar wely'r môr yn ymwneud â dyframaethu. Mae'r ExA yn nodi nad oedd yr ES wedi amlygu unrhyw weithrediadau dyframaethu o fewn ardal arâe y Datblygiad Arfaethedig yn Ffigur 1.6 Cyfrol 5, Atodiad 5.1: Matrics sgrinio effeithiau cronol [\[REP7-056\]](#). Mae'r ExA yn fodlon bod yr ymgysylltiad cyn cyflwyno'n ddigonol a bod y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni polisi ECON_02 trwy ddangos i ba raddau y byddai'n cydfodoli â gweithgareddau eraill a amlygwyd [\[APP-058\]](#) a sut byddai hyn yn cael ei gyflawni.

- 5.6.33. Yn ei restr termau, mae NPS EN-1 yn diffinio'r hierarchaeth liniaru fel term sy'n cynnwys y broses osgoi, lleihau, lliniaru, digolledu y mae angen i ymgeiswyr ei dilyn i warchod yr amgylchedd a bioamrywiaeth. Yn Adran 4.2 Y flaenoriaeth genedlaethol gritigol am seilwaith carbon isel, ac Adran 4.3 Effeithiau/Ystyriaethau Amgylcheddol, ceir gofyniad i'r Ymgeisydd gymhwyso'r hierarchaeth liniaru a dangos ei bod wedi cael ei chymhwyso. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cymhwyso'r hierarchaeth liniaru ar gyfer pysgodfeydd masnachol a bod ei gynigion lliniaru'n adlewyrchu ymgynghoriad manwl â chynrychiolwyr perthnasol y diwydiant pysgota a chyrrff statudol.
- 5.6.34. Mae'r ExA o'r farn na allai DCO gynnwys gofyniad i isosod Les Ystad y Goron gan fod hyn yn fater i drydydd parti ei negodi â TCE y tu allan i'r broses DCO.
- 5.6.35. Mae'r ExA o'r farn y byddai angen i asesiad o'r effeithiau posibl ar fordwyo a morgludiant i ystyried yr effeithiau ar alluoedd chwilio ac achub ac ymateb i argyfyngau morol gael ei bwyso a'i fesur ar gyfer unrhyw ardaloedd morol a ddyrannwyd ar gyfer seilwaith dyframaethu newydd. Dylai'r asesiad hwn hefyd gael ei ategu gan ymgynghoriad digonol â'r diwydiant pysgota ac Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau. Nid yw'r Cais DCO yn cynnwys cynigion ar gyfer seilwaith dyframaethu newydd ac mae'r ExA o'r farn y gallai BML (ac unrhyw ddatblygwr dyframaethu arall) geisio cyfle ar gyfer cydfodolaeth dyframaethu yn annibynnol ar y Cais hwn.
- 5.6.36. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi gweithio gydag awdurdodau cyhoeddus perthnasol a phartïon eraill â buddiant i amlygu meysydd pysgota pwysig (gweler yr adran ynglŷn â chregyn y Frenhines) a bod ei gynigion yn cefnogi datblygiad cynaliadwy pysgota masnachol. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni polisi FIS_01: Pysgodfeydd WNMP a'i ddau is-bolisi.
- 5.6.37. Mae'r ExA yn nodi bod cyfleoedd cadwyn gyflenwi posibl ar gyfer llongau pysgota lleol wedi cael eu hasesu yn adran 6.8.8 Pennod 6 yr ES (Cyfrol 2) Pysgodfeydd Masnachol [\[APP-058\]](#). Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd amlinellol [\[REP7-079\]](#) a sicrhau gan Atodlen 15 yn y dDCO yn hyrwyddo cyfleoedd i gefnogi'r economi a chydfodoli. Mae'r ymagwedd hon yn gyson â pholisi ECON_01: Twf economaidd cynaliadwy WNMP.

CASGLIADAU

- 5.6.38. Mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd (ac yn drawsffiniol) a'i fod yn cyd-fynd â pholisïau perthnasol NPS EN-1 ac NPS EN-3. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd o bysgodfeydd masnachol wedi dilyn yr hierarchaeth liniaru, fel yr amlinellir yn NPS EN-1 ac NPS EN-3.
- 5.6.39. Nid yw Ardal Adnoddau WNMP yn dangos ardal sector bosibl ar gyfer dyframaethu o fewn ardal arâe y Datblygiad Arfaethedig ac nid oedd yr ymgynghoriad cyn-ymgeisio wedi codi unrhyw bryderon ynglŷn â dyframaethu. Mae'r ExA yn fodlon

bod yr ymgysylltiad cyn cyflwyno yn ddigonol a bod y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni polisi ECON_02: Cydfodoli WNMP trwy ddangos i ba raddau y byddai'n cydfodoli â gweithgareddau eraill a amlygwyd [APP-058] a sut byddai hyn yn cael ei gyflawni.

- 5.6.40. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig a sicrhau yn y dDCO, sef y Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd amlinellol (sy'n cynnwys adolygiadau blynyddol ar gyfer y pum mlynedd cyntaf o ddata glaniadau, a pharth lliniaru cregyn bylchog [REP7-079]) a'r cynllun dylunio (Amod 18(1)(a) DML derfynol yr Ymgeisydd) yn hyrwyddo cyfleoedd i gefnogi'r economi a chydfodoli. Mae'r ymagwedd hon yn gyson â pholisi ECON_01: Twf economaidd cynaliadwy WNMP.
- 5.6.41. Mae'r ExA yn fodlon bod meysydd pysgota pwysig wedi cael eu hamlygu (gweler yr adran ynglŷn â chregyn y Frenhines) a bod cynigion yr Ymgeisydd yn cefnogi datblygiad cynaliadwy pysgota masnachol. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni polisi FIS_01: Pysgodfeydd WNMP a'i ddau is-bolisi.
- 5.6.42. Mae Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig ar ddyframaethu yn egluro, wrth ddatblygu Cynlluniau Morol, y dylai awdurdodau cynllun morol (ac nid Ymgeisydd Datblygiad Arfaethedig) ystyried gweithgarwch dyframaethu presennol yn yr ardal a cheisio gwybodaeth am weithrediadau dyframaethu posibl yn y dyfodol mewn ardaloedd na ddefnyddiwyd yn flaenorol, gan asesu addasrwydd yr ardaloedd hynny ar gyfer datblygiad. Nid yw ardal aráe y Datblygiad Arfaethedig o fewn ardaloedd cynhyrchu dyframaethu cynaliadwy strategol presennol na phosibl, felly nid yw'n gwrthdaro â Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin NW-AQ-1.
- 5.6.43. Mae'r ExA yn fodlon bod y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Archwiliad yn dangos bod yr Ymgeisydd wedi ystyried yr NPSau perthnasol [PA2008 S104(2)(a)] a dogfennau polisi morol priodol [PA2008 A104(2)(aa)]. Mae Pennod 8 ES yr Adroddiad hwn yn ymdrin ag A104 PA2008 a'r cydbwysedd cynllunio cyffredinol.
- 5.6.44. Mae NPS EN-3 yn nodi y dylai'r Ysgrifennydd Gwladol ystyried i ba raddau y mae'r Datblygiad Arfaethedig yn meddiannu unrhyw feysydd pysgota pwysig cydnabyddedig, a ph'un a fyddai'r prosiect yn atal neu'n amharu'n sylweddol ar warchod pysgodfeydd masnachol neu weithgareddau pysgota cynaliadwy. Mae'r ExA o'r farn na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn atal nac yn amharu'n sylweddol ar warchod pysgodfeydd masnachol neu weithgareddau pysgota cynaliadwy gan fod yr SMZ o 57km² yn gwarchod y maes cregyn y Frenhines pwysig iawn. Nid yw'r 94.1km² (62%) sy'n weddill wedi cael ei gydnabod yn faes pysgota pwysig ar gyfer cregyn y Frenhines ac nid yw wedi'i warchod. Yng ngoleuni'r ystyriaethau hyn, a'r ffaith nad yw 62% o'r maes pysgota cregyn y Frenhines wedi'i warchod, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar bysgota masnachol, ac mae'r ExA yn dod i'r casgliad bod effeithiau ar bysgodfeydd masnachol yn pwyso'n gymedrol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

5.7. PYSGOD A PHYSGOD CREGYN

CYFLWYNIAD

- 5.7.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas â physgod a physgod cregyn. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion yn ymwneud ag Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA), yr ymdrinnir â nhw yn Atodiad C yr Adroddiad hwn.

5.7.2. Wrth ystyried pysgod a physgod cregyn, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3 a 4.5;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiau perthnasol Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

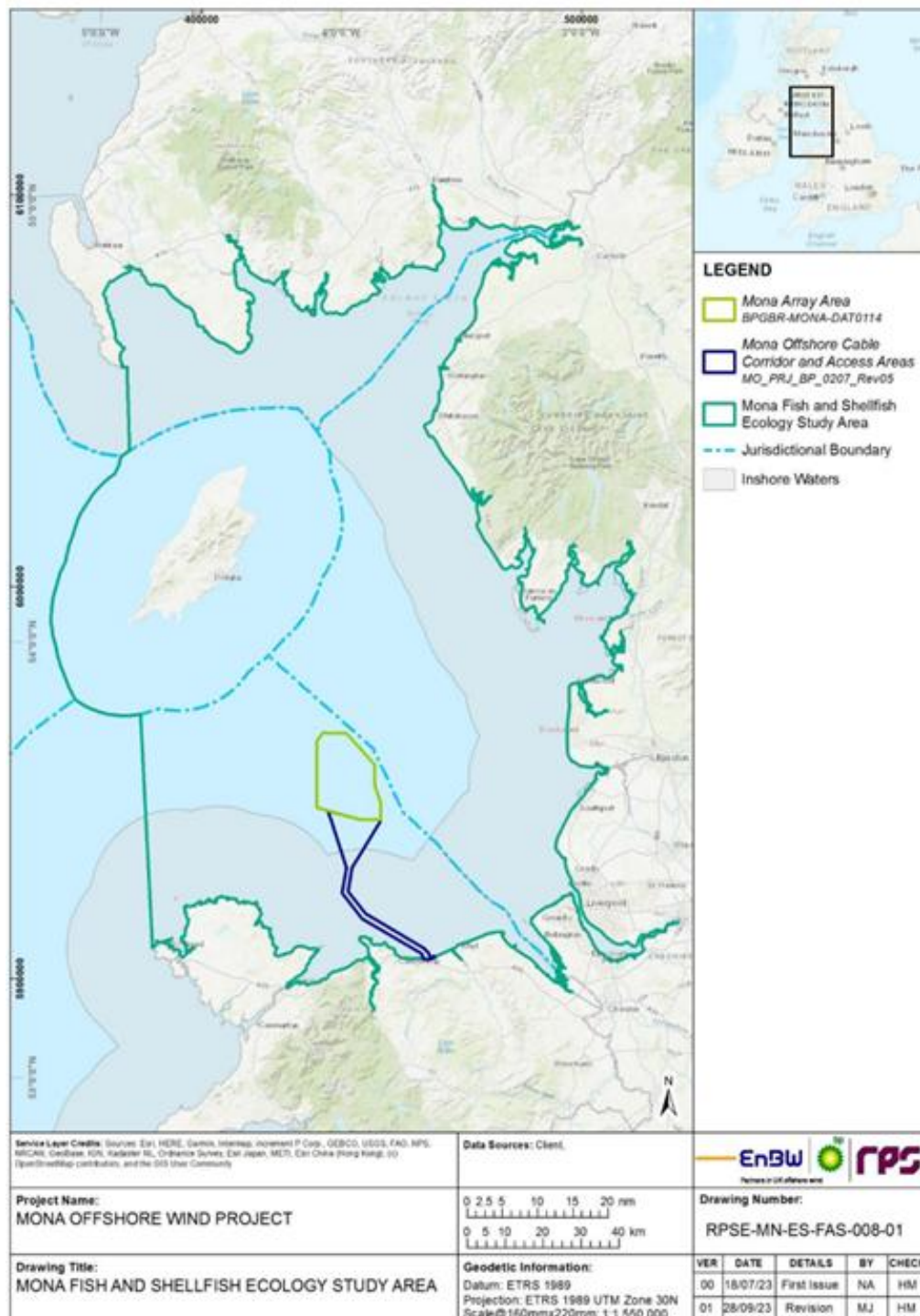
5.7.3. Ym Mhennod 3 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2): Pysgod a physgod cregyn ([\[APP-055\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-031\]](#)) darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgod a physgod cregyn. Roedd yr ES wedi:

- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;
- cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgod a physgod cregyn; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru angenrheidiol a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar bysgod a physgod cregyn.

5.7.4. Mae'r dogfennau ategol a'r atodiadau wedi'u cyfeirnodu ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 2) (Adran 3.1.1 Trosolwg a Thabl 3.6) a gellir eu gweld yn adran Llyfrgell yr Archwiliad yr Adroddiad hwn.

Gwaelodlin

5.7.5. Roedd yr ardal astudio pysgod a physgod cregyn yn rhychwantu dwyrain Môr Iwerddon ac fe'i dangoswyd ar y ffigur canlynol:

Ffigur 59: Yr ardal astudio pysgod a physgod cregyn (ffynhonnell: o Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-031])

5.7.6.

Roedd yr ardal astudio ar gyfer asesu effeithiau cronol yn gyson â honno ar gyfer ecoleg fenthig islanw a rhynglanw (amrediad o 50km) a phrosesau ffisegol (sgrinio prosiectau o fewn ehangder dau lanw a thrai). Fodd bynnag, defnyddiwyd llain glustogi ehangach o 100km o'r Datblygiad Arfaethedig i sgrinio prosiectau er mwyn ystyried y parth dylanwad ehangach sy'n gysylltiedig â sŵn adeiladu (gosod seilbyst yn benodol).

- 5.7.7. Cynhaliodd yr Ymgeisydd adolygiad bwrdd gwaith o astudiaethau a setiau data presennol ac arolygon benthig penodol i safle a roddodd wybodaeth am wahanol fathau o wely môr a gwaddodion sy'n addas i bysgod silio.
- 5.7.8. Amlygodd yr Ymgeisydd Nodweddion Ecolegol Pwysig (IEFau) yn Nhabl 3.14 [\[REP7-031\]](#). Aseswyd arwyddocâd effeithiau ar y canlynol:
- Pysgod Morol
Lledod Coch, Lledod Llyfn, Lledod Chwithig, Rhywogaethau lledod eraill, Penfreision, Gwyniaid Môr, Rhywogaethau dyfnforol eraill, Rhywogaethau llymŕiaid, Penwaig, Mecryll, Corbenwaig, Heulgwn, Cŵn Glas, Cŵn Pigog, Morgathod.
 - Pysgod Cregyn
Crancod Coch, Cimychiaid Norwy, Cimychiaid Ewropeaidd, Cregyn y Brenin, Cregyn y Frenhines, Crancod Llygatgoch nofiol, Pysgod cregyn eraill.
 - Pysgod Ymfudol
Brithyllod y Môr, Llysywod, Llysywod Pendoll y Môr, Llysywod Pendoll yr Afon, Gwangod, Herlod, Eogiaid, Brwyniaid/ Brwyniaid Ewropeaidd, Misglod Perlog yr Afon.

Mesurau lliniaru a monitro

- 5.7.9. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar bysgod a physgod cregyn. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu yr ystyrir yn gyffredinol eu bod yn arfer safonol) (yn unol â'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).
- 5.7.10. Amlinellwyd y mesurau arfaethedig yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Thabl 3.19 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 2), a byddent naill ai'n cael sicrhau yn Atodlen 14 y dDCO a/neu'n cael eu sicrhau mewn Trwydded Forol (ML) annibynnol yn y dyfodol. Roeddent yn cynnwys y canlynol:
- Protocol Lliniaru Mamaliaid Môr (MMMP) i gynnwys:
 - mesurau i ddechrau'n ysgafn a chynyddu dwysedd yn raddol wrth osod seilbyst;
 - uchafswm terfyn gwahanu o 15km ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol;
 - isafswm terfyn gwahanu o 1.4km ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol;
 - uchafswm terfyn ynni morthwyl wrth osod seilbyst yn gydamserol (3,000 kJ) ac ar gyfer digwyddiadau gosod seilbyst unigol (4,400kJ);
 - hierarchaeth lliniaru UXO; a
 - 'pharth lliniaru' a ddiffiniwyd o flaen llaw ar gyfer pob gweithgaredd, gan gynnwys monitro gweledol ac acwstig, a'r posibilrwydd o ddefnyddio Dyfeisiau Atal Acwstig (ADD).
 - Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth i gynnwys:
 - manylion rheoli deunyddiau i atal erydu a rheoli deunyddiau i warchod ceblau; a
 - chynllun manyleb a gosod ceblau.
 - Strategaeth Rheoli Sŵn Tanddwr (UWSMS).
 - Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth (CEMP) i gynnwys:

- asesiad risg bioddiogelwch;
- Cynllun Rheoli Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS); a
- Chynllun Wrth Gefn Llygredd Morol.
- Rhaglen Ddatgomisiynu Alltraeth.

5.7.11. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen monitro pysgod a physgod cregyn i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o effaith.

5.7.12. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

5.7.13. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys rhai cronol):

- Colli/tarfu ar gynefin dros dro (pob cam);
- Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (adeiladu a datgomisiynu);
- Mwy o grynodiadau gwaddodion crog (SSCau) a dyddodion cysylltiedig (pob cam);
- Colli cynefin yn y tymor hir (pob cam);
- Cyflwyno strwythurau artiffisial a chytrefu strwythurau caled (pob cam);
- Cynhyrfu/adfer symudedd halogyddion sy'n rhwym wrth waddodion (pob cam);
- Anafiadau o ganlyniad i risg uwch gwrthdaro â llongau (pob cam);
- Meysydd Electromagnetig (EMF) o geblau trydanol tanfor (gweithredu); ac
- Anafiadau i heulgwn o ganlyniad i risg uwch gwrthdaro â llongau (cronol).

5.7.14. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â physgod a physgod cregyn yn Nhabl 3.34 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 2). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 3.35 yr un ddogfen.

5.7.15. Roedd arwyddocâd effeithiau sŵn tanddwr ar benwaig (y prosiect ar ei ben ei hun – adeiladu a datgomisiynu), a derbynyddion pysgod a physgod cregyn (cronol – adeiladu), yn niweidiol cymedrol, a fyddai'n arwyddocaol o safbwynt EIA. Roedd arwyddocâd effeithiau ar gyfer IEFau eraill yn amrywio o arwyddocâd niweidiol dibwys i niweidiol bach, na fyddai'n arwyddocaol o safbwynt EIA.

5.7.16. Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai'r UWSMS amlinellol [\[REP5-028\]](#) yn cael ei datblygu fel na fyddai effeithiau gweddilliol yn arwyddocaol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

5.7.17. Arweiniodd sylwadau gan Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) – CNC (C), Llywodraeth Cymru (yr Is-adran Pysgodfeydd), ac arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun at ystyried mater Penfreision yn ystod yr Archwiliad.

Penfreision

5.7.18. Yn ei Sylwadau Perthnasol [\[RR-011\]](#), ei Sylwadau Ysgrifenedig [\[REP1-056\]](#), a'i gyflwyniadau erbyn Dyddiad Cau (D) 5 [\[REP5-100\]](#), nododd CNC(C) y byddai effaith y prosiect ar ei ben ei hun ar gynefin silio dwysedd uchel penfreision (o ganlyniad i darfu gan sŵn tanddwr) o arwyddocâd niweidiol cymedrol ac nid bach. Roedd CNC(C) o'r farn y byddai angen mesurau lliniaru i warchod penfreision yn

ystod eu cyfnod silio brig, fel dim gosod seilbyst yn ystod y misoedd silio allweddol (mis Chwefror a mis Mawrth).

- 5.7.19. Nododd yr UWSMS amlinellol wedi'i diweddaru [\[REP5-028\]](#) y gellid lleihau effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun ar benfreision sy'n silio trwy amseru gwaith yn raddol neu drwy ddefnyddio systemau atal sŵn (NAS). Datganodd hefyd, pe byddai angen mesurau lliniaru, y byddai'r UWSMS derfynol yn ystyried cyfyngiadau tymhorol ar osod seilbyst yn ystod cyfnod silio brig penfreision (mis Chwefror i fis Mawrth).

Nododd y SoCG terfynol gyda CNC(C) [\[REP7-094\]](#) fod CNC(C) yn anghytuno y byddai'r effeithiau ar benfreision o arwyddocâd niweidiol bach (o ganlyniad i darfu gan sŵn tanddwr), nad oedd cytundeb ar y mater ac ni ystyrir ei fod yn berthnasol. Nododd y SoCG terfynol fod CNC(C) yn fodlon i'r mesurau lliniaru gael eu datblygu yn yr UWSMS derfynol.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.7.20. Mae'r ExA yn fodlon bod yr effaith bosibl ar gynefin silio pysgod wedi cael ei hystyried ac y byddai'r UWSMS derfynol yn cael ei datblygu gyda CNC(C) i gynnwys mesurau lliniaru digonol i gyflawni effeithiau o arwyddocâd niweidiol bach ar benfreision.

CASGLIADAU

- 5.7.21. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd o bysgod a physgod cregyn yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, ar y cyd ac yn drawsffiniol, a'i fod yn cyd-fynd ag Adrannau 4.3 a 4.5 NPS EN-1 ac Adran 2.8 NPS EN-3.
- 5.7.22. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r UWSMS derfynol (a ddatblygir gyda'r awdurdod trwyddedu a'r SNCB perthnasol) ac a sicrhau gan Amod 20 Trwydded Forol Dybiedig (DML) derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn galluogi'r effeithiau gweddilliol ar bysgod a physgod cregyn i beidio â bod yn arwyddocaol. Mae'r ExA o'r farn bod y mesurau lliniaru arfaethedig a gynhwysir yn yr MMMP a'r OEMP yn DML derfynol yr Ymgeisydd (a sicrhau gan Amod 18) yn gymesur ac wedi cael eu llunio i leihau effaith sŵn tanddwr gymaint â phosibl.
- 5.7.23. Mae asesiad yr Ymgeisydd o bysgod a physgod cregyn wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru ac mae'n bodloni profion polisi NPS EN-1 ac NPS EN-3. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonwyd darpariaethau perthnasol polisi sy'n ymwneud â Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig; Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.
- 5.7.24. O ystyried yr effeithiau arwyddocaol a nodwyd yn yr ES ar benwaig, ac yn gronnoel ar bysgod a physgod cregyn, a bod y casgliad o ddim effeithiau gweddilliol arwyddocaol yn dibynnu ar ddatblygu'r UWSMS derfynol, daw'r ExA i'r casgliad fod yr effeithiau ar bysgod a physgod cregyn yn pwysu ychydig yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

5.8. ECOLEG FENTHIG ISLANW A RHYNGLANW

CYFLWYNIAD

- 5.8.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas ag ecoleg fenthig islanw a rhynglanw. Nid yw'r adran hon yn ystyried materion yn

ymwneud ag Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA), yr ymdrinnir â nhw yn Atodiad C yr Adroddiad hwn.

5.8.2. Wrth ystyried ecoleg fenthig islanw a rhynglanw, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.3 a 4.5;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

5.8.3. Ym Mhennod 2 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2): Benthig islanw a rhynglanw ([[APP-054](#)] ac a ddiweddarwyd i [[REP7-030](#)]), darparodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw, a defnyddiwyd Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2): Prosesau ffisegol [[APP-053](#)] i lywio'r asesiad hwn. Roedd yr ES wedi:

- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth amgylcheddol sylfaenol;
- cyflwyno effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a/neu liniaru angenrheidiol a allai osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau amgylcheddol posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw.

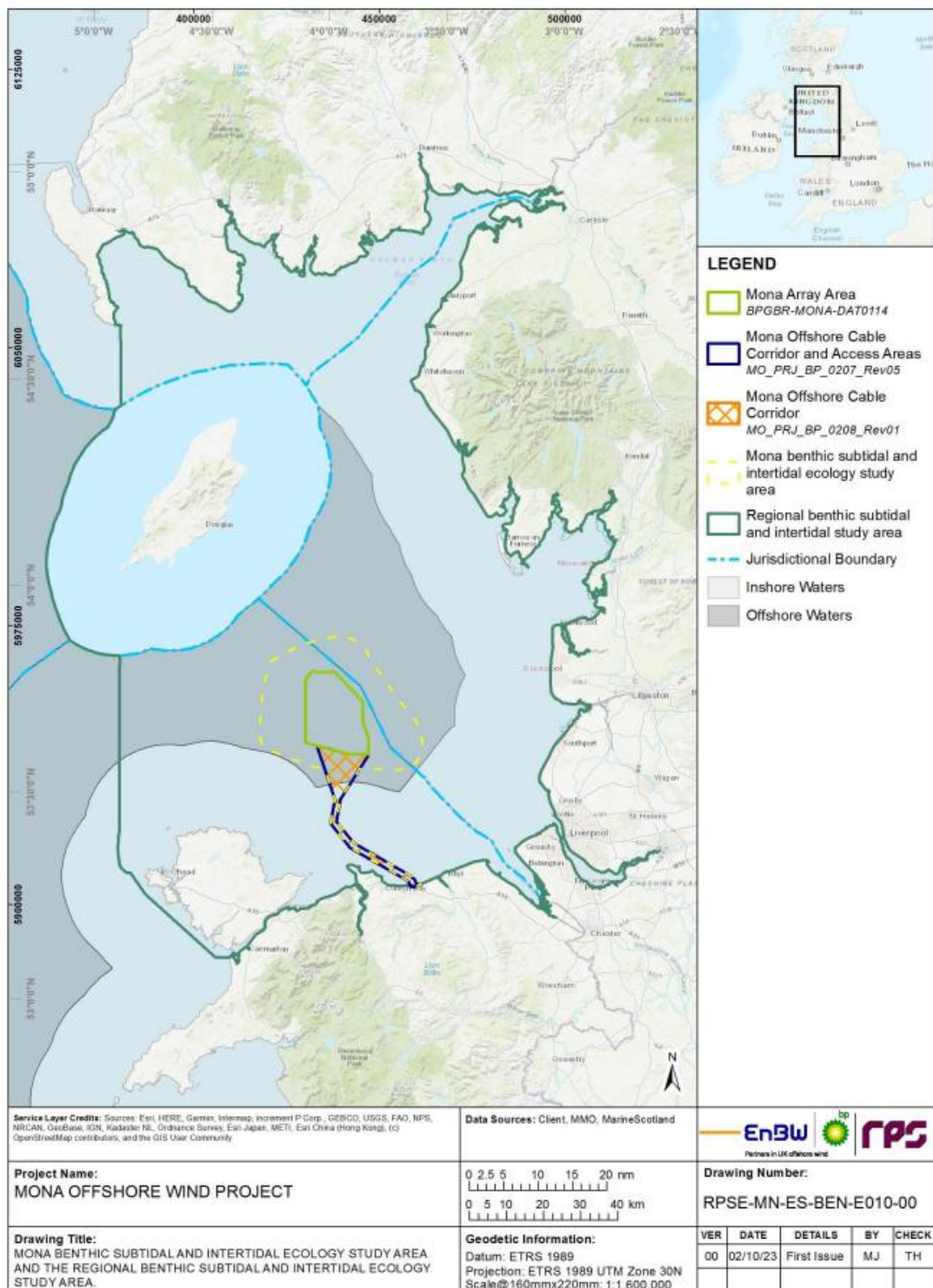
5.8.4. Mae'r dogfennau ategol a'r atodiadau wedi'u cyfeirnodu ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 2) (Adran 2.1.1 Trosolwg a Thabl 2.7) a gellir eu gweld yn adran Llyfrgell yr Archwiliad yr Adroddiad hwn.

Gwaelodlin

5.8.5. Diffiniwyd yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw gan:

- Yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw – ardal yr arâe a'r coridor ceblau alltraeth gan gynnwys un ehangder llanw a thrai a glanfa a chynefinoedd rhynglanw cysylltiedig (hyd at farc Penllanw Cymedrig y Gorllanw).
- Yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw ranbarthol – yn cynnwys cynefinoedd dwyrain Môr Iwerddon a ffermydd gwynt alltraeth cyfagos a gydsyniwyd a safleoedd dynodedig

5.8.6. Dangoswyd y ddwy ardal astudio hyn ar y ffigur canlynol:

Ffigur 60: Yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw (ffynhonnell: o Ffigur 2.1 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) [REP7-030])

- 5.8.7. Ehangwyd yr ardal astudio ar gyfer yr asesiad o effeithiau cronol i gynnwys llain glustogi 50km o amgylch ardal yr arae a'r coridor ceblau alltraeth.
- 5.8.8. Amlygodd yr Ymgeisydd Nodweddion Ecolegol Pwysig (IEFau) yn Nhabl 2.13 [REP7-030]. Aseswyd arwyddocâd effeithiau ar y canlynol:

- Islanw
 - Gwaddodion bras a chymysg islanw â chymunedau benthig amrywiol;
 - Gwaddodion cymysg a ddominyddir gan sêr brau;
 - Cymunedau tywod a thywod mwdlyd â mwydod gwrychog a dwygragenogion;
 - Riff caregog tebygrwydd isel Atodiad I (y tu allan i Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA));
 - Banc Constable (banc tywod Atodiad I y tu allan i ACA); a
 - Chwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu.
- Rhynglanw
 - Graean arfordirol â *Verrucaria maura*;
 - Tywod a thywod mwdlyd arfordirol sy'n cynnal cymunedau isfilodaidd;
 - Clai â phidocau;
 - Creigiau arfordirol a rhynglanw a ddominyddir gan gymunedau arfilaidd;
 - Riff *Sabellaria alveolata*; a
 - Gwely *Mytilus edulis*.
- ACA y Fenai a Bae Conwy
 - Banciau tywod Atodiad I;
 - Riffiau islanw Atodiad I; a
 - Riffiau rhynglanw Atodiad I.

Mesurau lliniaru a monitro

5.8.9. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu gamau gweithredu yr ystyrir yn gyffredinol eu bod yn arfer safonol) (yn unol â'r Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA), 2016).

5.8.10. Amlinellwyd y mesurau arfaethedig yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro ([\[APP-196\]](#) ac a ddiweddarwyd i [\[REP7-077\]](#)) a Thabl 2.19 Pennod 2 (Cyfrol 2) yr ES [\[REP7-030\]](#), a byddent naill ai'n cael eu sicrhau yn Atodlen 14 y dDCO [\[AS-036\]](#) a/neu'n cael eu sicrhau mewn Trwydded Forol (ML) annibynnol yn y dyfodol. Roeddent yn cynnwys y canlynol:

- Datganiad Dull Adeiladu Glanfa i gynnwys:
 - technegau di-ffos o dan yr ardal rynglanw; a
 - lleoli gweithgareddau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw y tu allan i'r cynefin clai â phidocau.
- Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth i gynnwys:
 - llain glustogi 50m sy'n gwahardd gwaith adeiladu er mwyn osgoi'r riff *Sabellaria alveolata* a'r gwely *Mytilus edulis* wrth y lanfa; ac
 - ni fyddai dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% (gan gyfeirio at Seilnod Siart) mewn unrhyw fan ar hyd coridor ceblau alltraeth Mona heb gymeradwyaeth ysgrifenedig o flaen llaw gan yr Awdurdod Trwyddedu mewn ymgynghoriad ag Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau (MCA).
- Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau i gynnwys:
 - cyfyngu ar glirio tonnau tywod ar Fanc Constable o fewn ardal ehanglych (20m) yr offeryn claddu ceblau;
 - dim gosod deunyddiau i warchod ceblau o fewn Banc Constable; a

- dim clirio tonnau tywod o fewn ACA y Fenai a Bae Conwy;
- dim gosod deunyddiau i warchod ceblau yn ddyfnach na 70cm o fewn ACA y Fenai a Bae Conwy;
- ni fydd canran y ceblau allforio y mae angen eu gwarchod yn fwy na 10% o gyfanswm hyd y ceblau allforio; a
- bydd deunydd sy'n deillio o ddrilio a/neu glirio tonnau tywod yn cael ei ddyddodi'n agos i'r gwaith.
- Cynllun Rheoli Amgylcheddol Alltraeth i gynnwys:
 - asesiad risg bioddiogelwch;
 - Cynllun Rheoli INNS (Rhywogaethau Estron Goresgynnol); a
 - Chynllun Wrth Gefn Llygredd Morol.
- Rhaglen Ddatgomisiynu Alltraeth.

5.8.11. Er y byddai ceblau a'u statws claddu'n cael eu monitro, nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen monitro ecoleg fenthig islanw a rhynglanw i brofi'r rhagfynegiadau a wnaed yn yr asesiad o effaith.

5.8.12. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

5.8.13. Yn ystod gwahanol gamau'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd yr effeithiau posibl canlynol (gan gynnwys rhai cronol):

- colli/tarfu ar gynefin dros dro (pob cam);
- mwy o grynodiadau gwaddodion crog (SSCau) a dyddodion cysylltiedig (pob cam);
- cynhyrfu/adfer symudedd halogyddion sy'n rhwym wrth waddodion (adeiladu a datgomisiynu; ac eithrio cronol);
- colli/newid cynefin yn y tymor hir (pob cam);
- cyflwyno strwythurau artiffisial (adeiladu a gweithredu);
- newidiadau i brosesau ffisegol (gweithredu a datgomisiynu);
- meysydd electromagnetig o geblau trydanol tanfor (gweithredu; ac eithrio cronol);
- gwres o geblau trydanol tanfor (gweithredu; ac eithrio cronol);
- cael gwared ar swbstradau caled (datgomisiynu); a
- risg uwch o gyflwyno a lledaenu INNS (adeiladu a datgomisiynu).

5.8.14. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas ag ecoleg fenthig islanw a rhynglanw yn Nhabl 2.36 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-030\]](#). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 2.37 yr un ddogfen.

5.8.15. Roedd arwyddocâd effeithiau ar yr IEFau a amlygwyd ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd yn amrywio o arwyddocâd niweidiol dibwys i niweidiol bach, nad yw'n arwyddocaol o safbwynt Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA).

5.8.16. Daeth yr asesiad i'r casgliad nad oedd effeithiau gweddilliol ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw yn arwyddocaol ac ni amlygwyd unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 5.8.17. Arweiniodd sylwadau gan y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC) ac arsylwadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ei hun at ystyried y materion canlynol yn ystod yr Archwiliad:

- Datgomisiynu morol.
- Cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu.
- Senario dylunio mwyaf.

Datgomisiynu morol

- 5.8.18. Yn ei Sylwadau Perthnasol [\[RR-033\]](#) a'i Sylwadau Ysgrifenedig [\[REP1-066\]](#), mynegodd y JNCC bryderon ynglŷn â'r cam datgomisiynu a symud seilwaith ymaith. Mynegodd cyflwyniad y JNCC erbyn Dyddiad Cau (D) 5 bryderon a oedd yn weddill ynglŷn â'r amgylchedd benthig alltraeth [\[REP5-094\]](#), gan ddatgan nad oedd yr Ymgeisydd wedi rhoi ystyriaeth lawn i weithgareddau datgomisiynu a rhoddodd enghreifftiau yn gysylltiedig â sylfeini tyrbinau gwynt ac amddiffyn pen ceblau wedi'u torri. Cyfeiriodd y JNCC at gais yr ExA i'r Ymgeisydd ar gyfer Five Estuaries Offshore Wind Farm Limited (Prosiect EN010115), sef: *"Mae'n ofynnol i ddatgomisiynu gael ei asesu er mwyn i'r Awdurdod Archwilio a'r Ysgrifennydd Gwladol allu ystyried effeithiau arwyddocaol tebygol y prosiect cyfan ar hyd ei gylch oes wrth wneud argymhelliad a phenderfyniad"*. Credai y dylai'r Ymgeisydd fod wedi dilyn canllawiau Offshore Energies UK, sef Dylunio ar gyfer Datgomisiynu Gwynt Alltraeth, ac y dylai gweithgareddau datgomisiynu gael eu hasesu yn unol â'r technolegau sydd ar gael ar hyn o bryd.
- 5.8.19. Yn ei ymateb erbyn D6 [\[REP6-091\]](#), amlygodd yr Ymgeisydd ei fod wedi dilyn arfer da'r diwydiant o ran EIA. Credai y gallai'r seilwaith gael ei symud ymaith yn seiliedig ar dechnoleg gyfredol yn unol â chanllawiau cyfredol, sy'n cynnwys Dylunio ar gyfer Datgomisiynu Gwynt Alltraeth OEUK.
- 5.8.20. Yn ei ddatganiad i gloi terfynol [\[REP7-144\]](#), ailadroddodd y JNCC ei safbwyntiau nad oedd gweithgareddau datgomisiynu wedi cael eu hystyried yn llawn ac nad oedd modd pennu effeithiau arwyddocaol tebygol y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r SoCG terfynol gyda'r JNCC [\[REP7-097\]](#) yn dangos nad oedd cytundeb ar effeithiau yn ystod y cam datgomisiynu ac yr ystyrir eu bod yn berthnasol. Safbwynt terfynol yr Ymgeisydd oedd y gallai'r seilwaith gael ei symud ymaith yn seiliedig ar dechnoleg gyfredol a'i fod wedi dilyn canllawiau cyfredol.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.8.21. Ystyriaeth allweddol yr ExA yw p'un a oedd ES yr Ymgeisydd wedi defnyddio amlen Senario Dylunio Mwyaf (MDS) ac os nad yw arwyddocâd effeithiau'n aros o fewn yr amlen ES a aseswyd ar yr adeg datgomisiynu, pa fesurau rheoli fyddai ar waith.
- 5.8.22. Mae NPS EN-1 yn mynnu bod yr ES yn ymdrin â'r effeithiau amgylcheddol sy'n deillio o ddatgomisiynu'r prosiect. Nododd Adran 3.13 Cam datgomisiynu ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1) Disgrifiad o'r Prosiect [\[REP7-027\]](#) symud tyrbinau gwynt ymaith a pharamedrau MDS EIA ar gyfer sylfeini, ceblau alltraeth a cheblau rhynglanw. Nododd Tabl 2.8 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-030\]](#) yr effeithiau datgomisiynu posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad benthig ac islanw ac amlinellodd Tabl 2.18 yr MDS. Aseswyd arwyddocâd effeithiau yn ystod y cam datgomisiynu yn Adran 2.9 (y prosiect ar ei ben ei hun) ac Adran 2.10 (yn gronnol) Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) [\[REP7-030\]](#). Mae'r ExA o'r farn bod yr ymagwedd hon yn gyson â DCOau

ffermydd gwynt alltraeth eraill a wnaed a bod lefel y manylion wedi galluogi asesu'r MDS ar gyfer datgomisiynu yn yr ES.

- 5.8.23. Mae paragraff 2.8.88 NPS EN-3 yn nodi bod Adran 105 Deddf Ynni 2004 yn galluogi'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) i fynnu bod rhaglen ddatgomisiynu'n cael ei chyflwyno ar gyfer fferm wynt alltraeth arfaethedig, ar yr amod bod o leiaf un o'r cydsyniadau statudol sy'n ofynnol (gan gynnwys un o dan Ddeddf 2008) wedi cael ei roi neu yr ymgeisiwyd amdano a'i fod yn debygol o gael ei roi. Mae Gofyniad (R) 20 y dDCO [\[AS-036\]](#) yn nodi na chaiff unrhyw waith alltraeth ddechrau hyd nes bod rhaglen ddatgomisiynu ysgrifenedig (sy'n cydymffurfio â hysbysiad gan yr SoS) wedi cael ei chyflwyno i'r SoS ar gyfer cymeradwyaeth.
- 5.8.24. Mae NPS EN-3 yn cyfeirio at [nodiadau canllaw i'r diwydiant ar ddatgomisiynu gosodiadau ynni adnewyddadwy alltraeth o dan Ddeddf Ynni 2004](#). Mae'n nodi y dylid ymgynghori â chyrff perthnasol a'r cyhoedd cyn y gellir cymeradwyo rhaglen ddatgomisiynu (Adran 5.1). Mae Adran 7 yr un ddogfen yn cydnabod, ar gyfer prosiectau seilwaith mawr tua diwedd eu hoes weithredol, y disgwylir i arolygon ac asesiadau newydd lywio'r broses o gymeradwyo fersiwn derfynol y rhaglen ddatgomisiynu gymeradwy. Byddai angen i'r rhaglen derfynol sicrhau ei bod yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth berthnasol ac ystyried arfer gorau, galluedd technolegol a chostau bryd hynny. Nododd Tabl 1.1 y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol [\[REP7-075\]](#) er y byddai'r DML ar waith hyd nes y datgomisiynir y cynllun awdurdodedig, byddai cais yn cael ei wneud am MLau annibynnol ar wahân mewn perthynas â gweithgareddau datgomisiynu cyn i unrhyw ddatgomisiynu ddigwydd. Mae'r ExA o'r farn os na fydd arwyddocâd effeithiau'n aros o fewn yr amlen ES a aseswyd ar yr adeg datgomisiynu, byddai mesurau rheoli digonol ar waith i reoli unrhyw amrywiad posibl.
- 5.8.25. O ystyried yr holl bwyntiau uchod, mae'r ExA yn fodlon bod yr asesiad yn yr ES wedi ystyried arwyddocâd effeithiau ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw yn ystod datgomisiynu.

Nodwedd ecolegol bwysig (IEF) cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu

- 5.8.26. Ar ddechrau'r Archwiliad, nid oedd y JNCC yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o'r IEF cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu. Credai fod maint yr effaith yn anghywir oherwydd bod yr ardal astudio ecoleg fenthig islanw a rhynglanw (a oedd yn cynnwys llain glustogi 50km o amgylch yr ardal arâe arfaethedig) wedi'i chymharu'n amhriodol â'r ardal y mae'n debygol yr effeithir arni. Esboniodd yr Ymgeisydd yn ei gyflwyniad D4 [\[REP4-062\]](#) mai'r ardal ecoleg islanw a rhynglanw y mae'n debygol yr effeithir arni fyddai'r ardal arâe arfaethedig, y coridor ceblau alltraeth, a'r parth dylanwad (Zol) o amgylch yr ardal arâe arfaethedig (h.y. un ehangder llanw a thrai). Nid oedd yr ardal y mae'n debygol yr effeithir arni yn cynnwys llain glustogi 50km. Defnyddiwyd gwerthusiad yr Ymgeisydd a oedd yn cyfansymio faint o gynefin y rhagfynegwyd y byddai'n cael ei golli/y terfir arno dros dro a'r cynefin a fyddai'n cael ei golli yn y tymor hir o gymharu ag ardal arâe a choridor ceblau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun i gyfiawnhau ei asesiad o faint isel [\[REP4-062\]](#). Yn ei bryderon a oedd yn weddill ynglŷn â'r amgylchedd benthig alltraeth [\[REP5-094\]](#), nododd y JNCC ei fod yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effaith isel ar yr ardal yr effeithir arni.
- 5.8.27. Nododd Tabl 2.21 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) fod yr Asesiad Sensitifrwydd Morol ar sail Tystiolaeth (MarESA) yn priodoli sensitifrwydd uchel i'r derbynnydd cwiliau môr a megaffawna sy'n tyrchu. Fodd bynnag, pennodd yr Ymgeisydd fod y sensitifrwydd

cyffredinol yn ganolog gan nad oedd cwiliau môr yn bresennol yn yr arolygon benthig penodol i safle. Roedd y JNCC yn anghytuno â'r ffaith bod yr Ymgeisydd wedi newid y sensitifrwydd a adroddwyd gan MarESA, gan nodi ei fod yn OSPAR (canllawiau'r Confensiwn er Gwarchod Amgylchedd Morol Gogledd-ddwyrain yr Iwerydd ar Ystyriaethau Amgylcheddol ar gyfer Datblygiad Fferm Wynt Alltraeth o ran cynefin sydd o dan fygythiad ac yn dirywio). Cynghorodd y dylai'r ymgeisydd ddiwygio'r asesiad gan ddefnyddio'r sensitifrwydd a restrir gan MarESA ac y dylai ddefnyddio'r egwyddor ragofalus [\[REP3-086\]](#). Datganodd ymateb yr Ymgeisydd [\[REP4-048\]](#) mai ychydig iawn o dyllau a amlygwyd gan yr arolygon benthig penodol i safle wrth orsafoedd lle'r oedd gwaddodion meddal yn drech, ac nad oedd cwiliau môr yn bresennol. Fodd bynnag, lle yr arsylwodd yr arolygon dyllau a oedd yn digwydd yn 'fynych' ar gyfartaledd (yn unol â'r dosbarthiad Helaeth lawn, Helaeth, Cyffredin, Mynych, Achlysurol a Phrin (SACFOR)), tybiwyd bod y rhain yn cynrychioli'r cynefin 'cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu'. Yn ei wrthbrawf, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at y Gorchymyn a wnaed ar gyfer Fferm Wynt Alltraeth gyfagos AyM i amlygu cynsail ar gyfer ei ddull o deilwra'r sensitifrwydd a ddyrannwyd yn y MarESA. Credai [\[REP2-081\]](#) y byddai mabwysiadu sensitifrwydd llawn MarESA, heb ddiwygio ar gyfer sensitifrwydd penodol cwiliau môr, wedi goramcangyfrif yr effaith ar y cynefin.

- 5.8.28. Ni newidiodd y JNCC ei farn, ac nid oedd yn cytuno â chasgliad yr Ymgeisydd o effeithiau arwyddocaol bach. Roedd o'r farn bod arwyddocâd yr effaith yn gymedrol ar gyfer yr IEF cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu. Erbyn D6, ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon y JNCC a oedd yn weddill ynglŷn â'r amgylchedd benthig alltraeth, gan roi cyfiawnhad, hyd yn oed gyda sensitifrwydd uchel, na fyddai wedi newid y casgliad cyffredinol y byddai arwyddocâd effeithiau'n fach [\[REP6-091\]](#).
- 5.8.29. Yn ei ddatganiad i gloi terfynol [\[REP7-144\]](#), cadarnhaodd y JNCC y byddai'n cytuno ar faterion yn ymwneud â chwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu pe gallai'r geiriad "*os nodir cwiliau môr yn ystod arolygon cyn-adeiladu, byddent yn cael eu hosgoi i'r graddau mwyaf sy'n ymarferol yn ystod y gwaith arfaethedig dilynol*" gael ei gynnwys yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro a'i sicrhau trwy'r DCO. Mae'r Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#) yn cynnwys y datganiad a geisiwyd ac mae'n ddogfen sydd i'w hardystio o dan atodlen 15 y dDCO.
- 5.8.30. Roedd cyflwyniad i gloi'r Ymgeisydd [\[REP7-112\]](#) o'r farn ei fod wedi defnyddio dull rhagofalus ac wedi cyfiawnhau pam nad yw'r ardal arâe arfaethedig yn debyg iawn i'r cynefin OSPAR.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.8.31. Mae'r SoCG terfynol â'r JNCC [\[REP7-097\]](#) yn cofnodi anghytundeb rhwng y partion ynglŷn ag arwyddocâd effeithiau ar yr IEF cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu a'i bod yn ystyriaeth berthnasol. Fodd bynnag, mae datganiad i gloi terfynol y JNCC [\[REP7-144\]](#) yn datgan pe byddai'r geiriad "*os nodir cwiliau môr yn ystod arolygon cyn-adeiladu, byddent yn cael eu hosgoi i'r graddau mwyaf sy'n ymarferol yn ystod y gwaith arfaethedig dilynol*" yn cael ei gynnwys yn y dDCO, byddai'n cytuno ar y mater. Er nad oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen cynnwys mesurau lliniaru ar gyfer yr IEFau cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu (o ystyried arwyddocâd niweidiol bach yr effaith), mae'r datganiad a geisiwyd gan y JNCC wedi cael ei gynnwys yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#). Sicrheir hyn yn atodlen 15 y dDCO [\[AS-036\]](#) ac mae'n galluogi'r JNCC i gytuno ar y mater.

- 5.8.32. Er nad yw awdurdodaeth CNC (C) yn rhychwantu'r Terfynau Gorchymyn (OL) alltraeth cyfan, mae'r SoCG terfynol â CNC (C) [\[REP7-094\]](#) yn dangos y cytunwyd ar yr holl faterion (ar yr amod na fydd dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% mewn unrhyw fan lle y gosodir deunyddiau i warchod ceblau, byddai'r Ymgeisydd yn ymgynghori â CNC(C) i gytuno ar safbwynt amgen). Yn ei gyflwyniad i gloi [\[REP7-112\]](#), datganodd yr Ymgeisydd fod y tarfu ar gynefin dros dro yn ganolog ac y byddai'n adfer o fewn dwy i ddeng mlynedd.
- 5.8.33. Mae'r ExA yn fodlon, trwy ymgorffori ymrwymiad i osgoi ardaloedd cwiliau môr i'r graddau mwyaf sy'n ymarferol a chynnwys goddefiannau microleoli ar gyfer tyrbinau gwynt yn y dDCO, bod arwyddocâd effeithiau ar gyfer yr IEF cwiliau môr a chymunedau megaffawna sy'n tyrchu yn debygol o fod yn ddibwys.

Senario dylunio mwyaf

- 5.8.34. Amlygodd Sylwadau Perthnasol y JNCC [\[RR-033\]](#) bryderon a gyflwynwyd yn yr ES ynglŷn â gwerthoedd ar gyfer ardal fwyaf ôl troed gwely'r môr (cyfanswm y sylfeini a'r deunyddiau i atal erydu ar gyfer yr holl sylfeini). Rhoddodd cyflwyniad D3 yr Ymgeisydd [\[REP3-036\]](#) enghraifft o sut oedd wedi deillio ardal ôl troed gwely'r môr yn berthynol i sylfeini siaced 4 coes bwced sugno. Dangosodd y cyfrifiad y byddai gan y nifer lai (68) o dyrbinau mwy o faint ôl troed mwy ar wely'r môr na'r 96 o dyrbinau gwynt llai o faint.
- 5.8.35. Yn ei gyflwyniad D5 [\[REP5-094\]](#), roedd y JNCC yn pryderu na allai wirio'r MDS oni bai bod yr Ymgeisydd yn darparu cyfrifiadau manwl ar gyfer yr holl fathau o sylfeini. Amlygodd wall yn y cyfrifiad manwl enghreifftiol a roddwyd gan yr Ymgeisydd (ar gyfer opsiwn 1 – 96 o dyrbinau) gan fod cyfanswm yr ôl troed ar wely'r môr yn 591,576m² yn hytrach na 591,552m². Yn ei gyflwyniad D6 [\[REP6-091\]](#), esboniodd yr Ymgeisydd fod y gwahaniaeth o ganlyniad i dalgrynnu i fyny a chadarnhaodd fod gwerthoedd ei MDS yn gywir ac wedi cael eu hasesu ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 2).
- 5.8.36. Yn ei ddatganiad i gloi terfynol [\[REP7-144\]](#), ailddatganodd y JNCC ei fod eisiau i holl gyfrifiadau manwl yr MDS ar gyfer cyfanswm ôl troed gwely'r môr y Datblygiad Arfaethedig gael eu cynnwys ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 2). Yn ei gyflwyniad i gloi [\[REP7-122\]](#), ailgadarnhaodd yr Ymgeisydd nad oedd unrhyw wallau yn ei MDS yn yr ES ar gyfer cyfanswm ôl troed gwely'r môr (heblaw am wahaniaethau talgrynnu). Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n anghymesur cynnwys gwybodaeth mor fanwl yn yr MDS a bod ei ddull yn gyson â cheisiadau eraill ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth. Nododd yr Ymgeisydd fod NPS EN-1 yn cefnogi asesiad MDS ar yr amod bod paramedrau achos gwaethaf tebygol yr asesiad wedi'u diffinio'n glir (paragraff 4.3.12) a chydabu y byddai'n rhaid iddo gadw at yr MDS a aseswyd yn yr ES. Mae'r SoCG terfynol gyda'r JNCC [\[REP7-097\]](#) yn dangos nad oes cytundeb ar y mater hwn a'i fod wedi'i gategoreiddio'n fater sy'n ystyriaeth berthnasol.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.8.37. Mae'r cyfrifiad manwl o gyfanswm ôl troed gwely'r môr ar gyfer sylfaen siaced 4 coes bwced sugno [\[REP3-036\]](#) yn rhoi enghraifft o'r sail i'r MDS ar gyfer yr effeithiau amgylcheddol achos gwaethaf tebygol ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw. Mae'r Ymgeisydd yn esbonio mai gwahaniaeth talgrynnu sy'n gyfrifol am y gwahaniaeth mewn gwerthoedd yn opsiwn 1 (591,576m² o gymharu â ffigur 591,552m² y JNCC) ac ystyrir ei fod yn lleiafysmiol o safbwynt canrannol. Amlygodd MDS yr Ymgeisydd yn Nhabl 2.18 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 2) Ecoleg fenthig islanw a rhynglanw [\[REP7-030\]](#) fod y paramedrau a gynhwyswyd yn yr asesiad o'r Datblygiad Arfaethedig ac

uchafswm ôl troed gwely'r môr o 735,488m² (ar gyfer generaduron tyrbin gwynt gan gynnwys deunyddiau i atal erydu) wedi'u hasesu gan yr ES ac yn cael eu sicrhau gan R2, Tabl 2. Mae'r ExA yn fodlon ar ddull yr Ymgeisydd bod paramedrau achos gwaethaf wedi cael eu hystyried yn yr MDS.

CASGLIADAU

- 5.8.38. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd yn cynnwys digon o wybodaeth i ddeall effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd a'i fod yn cyd-fynd ag Adrannau 4.3 a 4.5 NPS EN-1 ac Adran 2.8 NPS EN-3. Mae'r ES yn mynd i'r afael â'r effeithiau amgylcheddol sy'n codi o bob cam o'r Datblygiad Arfaethedig gyda mesurau rheoli digonol yn y dDCO (gan gynnwys y Ddeddf Ynni) i ddiogelu rhag gwyro oddi wrth y paramedrau a ystyriwyd yn yr MDS.
- 5.8.39. Cadarnhaodd ymateb y JNCC i ExQ2 [\[REP5-097\]](#) ei fod yn fodlon ar y mesurau lliniaru ecoleg fenthig islanw a rhynglanw ar gyfer yr amgylchedd alltraeth morol (y tu hwnt i 12nm) a mynegodd CNC (C) [\[REP5-100\]](#) ei fod yn fodlon hefyd (*ar yr amod na fydd dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% mewn unrhyw fan lle y gosodir deunyddiau i warchod ceblau, byddai'r Ymgeisydd yn ymgynghori â CNC (C) i gytuno ar safbwynt amgen*). Mae'r ExA o'r farn bod mesurau lliniaru arfaethedig y Rhaglen Ddatgomisiynu Alltraeth, y Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth, a'r cynlluniau rheoli perthnasol yn ddigonol. Mae asesiad yr Ymgeisydd o ecoleg fenthig islanw a rhynglanw wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru ac yn bodloni profion polisi NPS EN-1 ac NPS EN-3. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonwyd darpariaethau perthnasol polisi sy'n ymwneud â Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig; Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.
- 5.8.40. Am y rhesymau a nodwyd yn yr adran hon a'r ffaith y gallai gymryd hyd at 10 mlynedd i gynefinoedd adfer, daw'r ExA i'r casgliad fod effeithiau ar ecoleg fenthig islanw a rhynglanw yn pwysu ychydig yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

5.9. PROSESAU FFISEGOL

CYFLWYNIAD

- 5.9.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar brosesau ffisegol, gan gynnwys prosesau morol ac arfordirol yn ogystal â newid arfordirol.
- 5.9.2. Wrth ystyried prosesau ffisegol isod, mae'r Awdurdod Archwilio (ExA) wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.6;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
 - polisiâu perthnasol Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP), Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin a Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
 - unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

- 5.9.3. Cyflwynodd Pennod 1 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 2): Prosesau Ffisegol [APP-053] yr asesiad o effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar brosesau ffisegol, yn benodol tua'r môr o Benllanw Cymedrig y Gorllanw (MHWS).

Gwaelodlin

- 5.9.4. Ategwyd Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2) gan Atodiad 1.1 (Cyfrol 6): Adroddiad Technegol Prosesau Ffisegol [APP-086], sy'n darparu gwybodaeth am yr amgylchedd ffisegol a phrosesau, gan gynnwys manylion am yr astudiaethau ategol a gynhaliwyd trwy fodelu rhifiadol. Mae'n disgrifio'r amodau sylfaenol ac yn meintoli'r newidiadau posibl o ganlyniad i osod y Datblygiad Arfaethedig a'i bresenoldeb. At ddibenion yr adroddiad technegol, diffinnir bod prosesau ffisegol yn cynnwys:

- uchder y môr a cherhyntau llanw;
- tonnau;
- bathymetreg;
- gwaddodion gwely'r môr;
- gwaddodion crog; a
- chludo gwaddodion.

- 5.9.5. Dangoswyd yr ardal astudio prosesau ffisegol yn Ffigur 1.2 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2). Roedd hyn yn cynnwys yr ardal arâe arfaethedig, yr ardaloedd mynediad a choridor ceblau alltraeth, yr ardal lanio yn ogystal ag ardaloedd gwely'r môr ac arfordirol y gallai newidiadau i brosesau ffisegol ddylanwadu arnynt.

- 5.9.6. Cynhaliwyd astudiaeth bwrdd gwaith, ymarfer amlygu safleoedd dynodedig ac arolygon penodol i safle o fewn yr ardal astudio prosesau ffisegol. Dangosodd yr arolygon penodol i safle fod gwely'r môr o fewn yr ardal arâe arfaethedig yn cynnwys tonnau tywod, crychdonnau mawr, tonffurfiau gwaddodion a nodweddion marian. Mae gwaddodion gwely'r môr yn yr ardal arâe arfaethedig wedi'u dosbarthu'n dywod, graean tywodlyd, a thywod graeanog.

- 5.9.7. Byddai'r ardaloedd mynediad a choridor ceblau arfaethedig yn croesi 'cynffon' Banc Constable, sef banc tywod o bwysigrwydd geomorffolegol a daearegol ar gyrion Bae Lerpwl sy'n bodloni meini prawf cynefin Atodiad 1 Cyfarwydddeb Cynefinoedd y Comisiwn Ewropeaidd. Yn rhan o'r astudiaeth waelodlin, cynhaliwyd asesiad elfennol i ymchwilio i sefydlogrwydd Banc Constable.

Mesurau lliniaru a monitro

- 5.9.8. Cynigiodd yr Ymgeisydd sawl mesur i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar brosesau ffisegol. Diffiniwyd y mesurau hyn fel prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) ac fe'u hamlinellwyd yn Nhabl 1.16 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2). Byddai'r mesurau naill ai'n cael eu sicrhau trwy Ofyniad (R) 9 yn Atodlen 2 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO), Amod 18 yn Atodlen 14 y Drwydded Forol Dybiedig (DML) a/neu yn y Drwydded Forol (ML) annibynnol, ac roeddent yn cynnwys:

- Datblygu a chadw at Ddatganiad Dull Adeiladu Alltraeth (CMS Alltraeth) a fyddai'n cynnwys Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau (CSIP) a fyddai'n:
 - caniatáu clirio tonnau tywod ar Fanc Constable o fewn lled ehangylch (20m) yr offeryn claddu ceblau yn unig ac na fyddai'n caniatáu clirio tonnau tywod yn Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) y Fenai a Bae Conwy;

- mynnu bod deunydd sy'n deillio o ddrilio a/neu glirio tonnau tywod yn cael ei ddyddodi'n agos i'r gwaith ac o fewn yr ardal waredu drwyddedig yr ymgeisiwyd amdani;
 - cynnwys claddu ceblau lle y bo'n bosibl a gwarchod ceblau; ac yn
 - cynnwys manylion rheoli deunyddiau i atal erydu i'w defnyddio o amgylch strwythurau a sylfeini alltraeth i leihau erydu i'r graddau mwyaf sy'n ymarferol.
- Dim gosod deunyddiau i warchod ceblau o fewn Banc Constable.
 - Dim gosod deunyddiau i warchod ceblau yn uwch na 70cm o fewn ACA y Fenai a Bae Conwy. Yn ogystal, ni fyddai canran y ceblau allforio y mae angen eu gwarchod yn fwy na 10% o gyfanswm hyd y ceblau allforio o fewn ACA y Fenai a Bae Conwy.
 - Os a lle y byddai angen deunyddiau i warchod ceblau o fewn yr ACA, byddai gan y mesur gwarchod ceblau a ddefnyddir broffil digon isel i achosi newidiadau lleiafswm i donnau, y llanw a chludo gwaddodion.
 - Ni fydd dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% mewn unrhyw fan ar hyd yr ardaloedd mynediad a choridor ceblau arfaethedig heb gymeradwyaeth ysgrifenedig o flaen llaw gan yr awdurdod trwyddedu (Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)).
 - Datblygu a chadw at Ddatganiad Dull Adeiladu Glanfa (LCMS) a fyddai'n ymrwymo i osod ceblau allforio trwy dechnegau di-ffos o dan yr ardal rynglanw o islaw Penllanw Cymedrig y Distyll (MLWS), lle y byddai'r pyllau gadael wedi'u lleoli, i'r lan. Ni fyddai ffosydd agored yn cael eu torri na deunyddiau i warchod ceblau'n cael eu gosod o fewn yr ardal rynglanw.

5.9.9. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau

5.9.10. Ar gyfer pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig, roedd yr effeithiau a aseswyd yn cynnwys:

- cynnydd mewn gwaddodion crog a'r effaith bosibl ar nodweddion ffisegol; a
- newidiadau i batrwm y llanw, amodau tonnau a chludo gwaddodion o ganlyniad i bresenoldeb seilwaith a'r effeithiau posibl cysylltiedig ar hyd traethlinau cyfagos.

5.9.11. Amlygwyd sawl effaith bosibl ar dderbynyddion prosesau ffisegol (gan gynnwys rhai cronol). Roedd y rhain yn cynnwys:

- cynnydd mewn Crynodiadau Gwaddodion Crog (SSCau) a'r effaith bosibl ar nodweddion ffisegol;
- effeithiau ar batrwm y llanw o ganlyniad i bresenoldeb seilwaith;
- effeithiau ar amodau tonnau o ganlyniad i bresenoldeb seilwaith;
- effeithiau ar gludo gwaddodion a llwybrau cludo gwaddodion o ganlyniad i bresenoldeb seilwaith ac effeithiau posibl cysylltiedig ar nodweddion ffisegol, traethlinau cyfagos a bathymetreg; ac
- effeithiau ar dymheredd a haenau halwynedd o ganlyniad i bresenoldeb seilwaith.

5.9.12. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau posibl, mesurau arfaethedig a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig ac effeithiau gweddilliol mewn perthynas â phrosesau ffisegol yn Nhabl 1.19 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, mesurau lliniaru arfaethedig ac effeithiau gweddilliol yn Nhabl 1.20 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 2).

- 5.9.13. At ei gilydd, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai'r effeithiau ar yr holl dderbynyddion prosesau ffisegol o arwyddocâd niweidiol dibwys ac na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun nac ar y cyd â phrosiectau/ cynlluniau eraill yn ystod y camau adeiladu, gweithredu na datgomisiynu. O ganlyniad, ni chynigiwyd mesurau lliniaru ychwanegol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 5.9.14. Ni chododd Cyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) unrhyw faterion yn eu LIR [\[REP1-049\]](#) ynglŷn â phrosesau arfordirol na ffisegol. Yr unig faterion a godwyd yn ystod yr Archwiliad oedd gan CNC Cynghorol (C) ynglŷn â deunyddiau i warchod ceblau, gwaith wrth y lanfa a monitro clirio tonnau tywod. Yn ei ymateb Rheoliad 32 [\[OD-021\]](#), gofynnodd Cyngor Sir Meath i ystyriaeth gael ei rhoi i'r effaith arwyddocaol bosibl ar ansawdd dŵr o ganlyniad i waddodiad a gynhyrchir yn ystod y cam adeiladu ac ailgroggi deunydd yn y golofn ddŵr.

Gwarchod ceblau

- 5.9.15. Yn ei RR [\[RR-011\]](#), gofynnodd CNC (C) am eglurhad ynglŷn â ph'un a fyddai angen deunyddiau i warchod ceblau wrth y pyllau gadael ar gyfer y dechneg ddi-ffos a fyddai'n cael ei defnyddio wrth y lanfa, a cheisiodd sicrwydd na fyddai deunyddiau i warchod ceblau'n cael eu gosod ar Fanc Constable. Yn ei Sylwadau Ysgrifenedig (WR) [\[REP1-056\]](#), aeth CNC (C) ymlaen i esbonio gan na chynhaliwyd asesiad o brosesau ffisegol ar gyfer gwarchod ceblau yn yr amgylchedd bas ger y lan, pe byddai ei angen, ni wyddys beth fyddai effaith hyn ar brosesau arfordirol.
- 5.9.16. Cydnabu'r Ymgeisydd mai'r ffordd orau o warchod ceblau fyddai trwy eu claddu i'r dyfnder gofynnol. Dywedodd hefyd nad oedd bwriad i osod deunyddiau i warchod ceblau mewn dŵr bas, ac y byddai hyn yn cael ei osgoi os oedd modd [\[REP2-080\]](#). Byddai ymrwymiad yr Ymgeisydd i beidio â gostwng dyfnder dŵr fwy na 5% yn berthnasol ar hyd y coridor ceblau cyfan a gellid newid uchder y deunyddiau i warchod ceblau uwchben gwely'r môr mewn perthynas â'r dyfnder dŵr penodedig i gyflawni'r ymrwymiad 5%. Byddai hyn yn sicrhau, pe byddai unrhyw ddeunyddiau i warchod ceblau'n cael eu defnyddio, y byddai ganddynt broffil digon isel i achosi newidiadau lleiafsymiol i donnau, y llanw a chludo gwaddodion.
- 5.9.17. Nododd a chroesawodd CNC (C) yr ymrwymiad hwn a gofynnodd iddo gael ei fynegi yn y DML a'r ML annibynnol trwy'r CMC Alltraeth a'r CSIP. Gofynnodd hefyd i'r Ymgeisydd ymgynghori ag ef yn ysgrifenedig ynglŷn â'r dogfennau hyn, yn ogystal â phe byddai'r terfyn 5% yn cael ei dorri [\[REP3-090\]](#).
- 5.9.18. Ymrwymwyd i hyn yn y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol (MLPD) [\[REP7-075\]](#), heblaw y byddai amod yn cael ei osod yn yr ML annibynnol sy'n sicrhau'r ymrwymiad i gyfyngu ar newidiadau i ddyfnder dŵr i 5% ac ymgynghori â CNC pe byddai hynny'n cael ei dorri fel y gellid cytuno ar safbwynt amgen. Yn amodol ar gadw at yr ymrwymadau uchod, mae'r Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) alltraeth terfynol gyda CNC (C) [\[REP7-094\]](#) yn dangos bod hyn wedi'i gytuno.
- 5.9.19. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd hefyd ei fod wedi ymrwymo i beidio â gosod deunyddiau i warchod ceblau ar Fanc Constable ac eglurodd fod hyn wedi'i gynnwys yn yr Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-078\]](#) sydd i'w sicrhau fel amod yn yr ML annibynnol trwy ddatblygu a chadw at CMS Alltraeth terfynol. Mae'r SoCG terfynol gyda CNC (C) yn dangos bod y mater hwn wedi'i gytuno hefyd.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.9.20. Ar ddiwedd yr Archwiliad, cytunwyd ar yr holl faterion gyda CNC (C). Mae'r ExA o'r farn y byddai'r ymrwymiad i beidio â gostwng dyfnder dŵr mwy na 5% mewn unrhyw fan ar hyd yr ardaloedd mynediad a choridor ceblau arfaethedig yn cael ei reoli'n ddigonol trwy gyflwyno CMC Alltraeth a/ neu CSIP trwy gyfrwng Amod 18(d) y DML yn y dDCO ac amod o fewn yr ML annibynnol, y byddai CNC yn ymgynghorai ar ei chyfer. Gan nad yw'r DML yn awdurdodi unrhyw weithgareddau trwyddedadwy o fewn Banc Constable, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r ddarpariaeth i sicrhau na fyddai unrhyw ddeunyddiau i warchod ceblau'n cael eu defnyddio o fewn Banc Constable yn cael ei sicrhau yn y CSIP a sicrheir o fewn yr ML annibynnol, fel y manylir yn yr MLPD [[REP7-075](#)].

Y lanfa

- 5.9.21. Croesawodd CNC ymrwymiad yr Ymgeisydd i ddefnyddio techneg ddi-ffos wrth y lanfa er mwyn lleihau effeithiau gymaint â phosibl yn yr ardal rynglanw. Cynghorodd y dylai dyluniad a gosodiad y cebl i'r lanfa ystyried rychwant newid naturiol proffil y traeth ac erydiad y cefndraeth yn y dyfodol er mwyn sicrhau y byddai'r gosodiad yn ddigon dwfn i leihau unrhyw berygl o gael ei amlygu yn y dyfodol i'r eithaf ar hyd oes y Datblygiad Arfaethedig o ganlyniad i erydu'r blaendraeth uchaf yn y tymor byr yn ystod stormydd neu erydiad tymor hir y traeth [[RR-011](#)].
- 5.9.22. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd erbyn Dyddiad Cau (D) 4 y byddai ymchwiliadau geotechnegol manwl pellach ar y lan ac ar y môr yn cael eu cynnal wrth y lanfa i asesu addasrwydd y tir mewn perthynas â'r dechneg ddi-ffos a fyddai'n cael ei mabwysiadu. Diweddarwyd y Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol (oLCMS) [[REP7-089](#)] i sicrhau y byddai ystyriaeth yn cael ei roi i rychwant newid naturiol proffil y traeth dros amser trwy ddadansoddi proffiliau traeth hanesyddol, ac y byddai hyn yn cael ei ddefnyddio i lywio dyluniad manwl terfynol proffil y dwythellau er mwyn osgoi perygl amlygu ceblau.

Ystyriaeth yr ExA

- 5.9.23. Ar ddiwedd yr Archwiliad, cytunwyd ar yr holl faterion yn ymwneud â'r lanfa gyda CNC (C). Mae'r ExA yn fodlon y byddai defnyddio technegau di-ffos wrth y lanfa yn osgoi torri ffosydd agored trwy'r parth rhynglanw, gan felly lleihau effeithiau amgylcheddol yn unol ag Adran 2.8 NPS EN-3. Mae'r Ymgeisydd wedi ymrwymo i ddadansoddi proffiliau traeth hanesyddol i lywio'r dyluniad manwl terfynol er mwyn osgoi risg amlygu ceblau i sicrhau gwydnwch rhag erydu arfordirol, gan ystyried y newid yn yr hinsawdd yn unol ag Adran 5.6 NPS EN-1. Byddai'r LCMS terfynol yn cael ei sicrhau trwy Ofyniad 9(q) y dDCO a'i gymeradwyo gan yr awdurdod cynllunio perthnasol mewn ymgynghoriad â CNC.

Monitro

- 5.9.24. Yn ei RR [[RR-011](#)], gofynnodd CNC i ystyriaeth gael ei rhoi i gynnwys monitro adfer tonnau tywod mewn arolygon ôl-osod, yn enwedig ar Fanc Constable, er mwyn dilysu'r tybiaethau a wnaed yn yr ES y byddai tonnau tywod yn ailffurfio o fewn misoedd o ystyried bod gwaddodion yn cael eu cludo'n weithredol yn yr ardal astudio ac argaeledd deunydd ailgyflenwi.
- 5.9.25. Yn ExQ1 [[PD-013](#)], cyfeiriodd yr ExA yr Ymgeisydd at baragraffau 2.8.83 a 2.8.85 NPS EN-3 sy'n datgan, ar gais yr SoS, bod rhaid i ymgeiswyr gynnal arolygon geomorffolegol cyn ac yn ystod adeiladu a gweithredu a fyddai'n golygu y gellir asesu cywirdeb y rhagfynegiadau gwreiddiol a gwella'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer mesurau lliniaru yn y dyfodol.

5.9.26. Ymatebodd yr Ymgeisydd yn [\[REP3-062\]](#) ac ymhelaethodd ymhellach yn [\[REP4-047\]](#) fod yr ymagwedd at arolygon geoffisegol a geotechnegol ar gyfer astudiaethau peirianeg a chysylltiedig â dylunio wedi'i hamlinellu yn y Cynllun Monitro Alltraeth mewn Egwyddor (oIPMP) [\[REP7-081\]](#). Er nad dyna eu prif swyddogaeth, cytunodd yr Ymgeisydd y byddai'r arolygon hynny'n cael eu hystyried yng nghyd-destun adfer tonnau tywod, yn enwedig mewn perthynas â Banc Constable, at ddibenion gwybodaeth ac nid oedd yn gwrthwynebu rhannu'r wybodaeth hon â'r cyrff perthnasol.

5.9.27. Croesawodd CNC yr ymagwedd hon, gan gydnabod y byddai'n ychwanegu at y dystiolaeth strategol sy'n ofynnol i ddeall yr effeithiau rhanbarthol ar brosesau cludo gwaddodion a phrosesau ffisegol a achosir gan osod datblygiadau fferm wynt ar raddfa fawr yn y dyfodol.

Ystyriaeth yr ExA

5.9.28. Ychwanegwyd monitro modelu adfer tonnau tywod at Dabl 1.3 yr oIPMP erbyn D7 [\[REP7-081\]](#). Mae'r ExA o'r farn y byddai'r ymrwymiad i amlygu unrhyw newidiadau morffolegol i wely'r môr yn gwella'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer mesurau lliniaru yn y dyfodol yn unol â pharagraffau 2.8.83 a 2.8.85 NPS EN-3.

Y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr – dyfroedd arfordirol ac aberol

5.9.29. Wrth ymateb i sylwadau gan CNC ynglŷn ag asesu halogyddion sy'n rhwym wrth waddodion, darparodd yr Ymgeisydd nodyn gwybodaeth ategol erbyn D3 [\[REP3-045\]](#). Cadarnhaodd y nodyn hwn na fyddai effaith sylweddol ar gasgliadau Atodiad 2.2 (Cyfrol 6): Asesiad Dyfroedd Arfordirol y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr [\[APP-088\]](#) trwy ystyried canlyniadau dadansoddiad halogiad cemegol ymhellach na thrwy ystyried parth dylanwad mwy o faint i gyd-fynd â chwmpas gofodol y modelu rhifiadol a gyflwynwyd yn Atodiad 1.1 (Cyfrol 6): Adroddiad technegol prosesau ffisegol [\[APP-086\]](#).

5.9.30. Yn y SoCG gyda CNC, cytunwyd ar yr holl faterion yn ymwneud â'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (WFD) a dyfroedd arfordirol ac roedd CNC yn cefnogi'r casgliadau yn Atodiad 2.2 (Cyfrol 6) na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn dirywio ansawdd dŵr y cyrff dŵr a ystyriwyd, nac elfennau unigol y cyrff dŵr hyn, nac yn effeithio ar amcanion cyflawni Potensial Ecolegol Da a Statws Ecolegol Da.

Ystyriaeth yr ExA

5.9.31. O ystyried asesiad yr Ymgeisydd a gwybodaeth ategol ychwanegol, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar yr WFD ac y byddai'n bodloni ei gofynion yn benodol o ran dyfroedd arfordirol ac aberol yn unol ag Adran 5.16 NPS EN-1.

CASGLIADAU

5.9.32. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd, a oedd yn cynnwys modelu geomorffolegol arfordirol a chludo gwaddodion, wedi mynd i'r afael yn llawn â'r effeithiau posibl ar brosesau ffisegol morol ac arfordirol, gan gynnwys effeithiau posibl y newid yn yr hinsawdd, sy'n gysylltiedig ag adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn unol ag Adran 5.6 NPS EN-1.

5.9.33. Mae'r ExA yn fodlon y byddai unrhyw effeithiau a amlygwyd, naill ai ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd, ar geomorffoleg a phrosesau morol ac arfordirol yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy'r defnydd arfaethedig

o dechnegau di-ffos wrth y lanfa a thrwy sicrhau bod proffil unrhyw ddeunyddiau i warchod ceblau yn ddigon isel i darfu cyn lleied â phosibl ar donnau, y llanw a chludo gwaddodion. Byddai'r mesurau lliniaru arfaethedig yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy gyflwyno LCMS terfynol, a sicrheir gan Ofyniad 9(q) yr rDCO a CMC Alltraeth a sicrheir trwy Amod 18(d) y DML, yn ogystal ag amodau yn yr ML annibynnol sydd i ddod.

- 5.9.34. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar yr WFD ac y byddai'n bodloni ei gofynion yn benodol o ran dyfroedd arfordirol ac aberol yn unol ag Adran 5.16 NPS EN-1.
- 5.9.35. At ei gilydd, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol, effeithiau cronol arwyddocaol nac effeithiau trawsffiniol arwyddocaol yn codi o'r Datblygiad Arfaethedig o ran prosesau ffisegol. Mae asesiad yr Ymgeisydd o brosesau ffisegol ac ansawdd dŵr morol wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru ac mae'n bodloni profion polisi NPS EN-1 ac NPS EN-3. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonir darpariaethau perthnasol polisi sy'n ymwneud â phrosesau ffisegol yn WNMP a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.
- 5.9.36. Daw'r ExA i'r casgliad fod yr effeithiau ar brosesau ffisegol yn niwtral ac nad ydynt yn pwysu o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

6. MATERION AR Y TIR AC AR Y MÔR

6.1. YR AMGYLCHEDD HANESYDDOL

CYFLWYNIAD

6.1.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar yr amgylchedd hanesyddol, sy'n cynnwys effeithiau ar archaeoleg forol. Darperir casgliad cyffredinol ar ddiwedd yr adran hon.

6.1.2. Wrth ystyried effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Penderfyniadau) 2010;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.9;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) (2011) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin (2019);
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys Polisi Cynllunio Cymru (PPW 12) a Chynllun Datblygu Lleol Cyngor Sir Ddinbych 2013.

Y CAIS

6.1.3. Mae'r adran hon yn crynhoi asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol, gan gynnwys effeithiau ar archaeoleg forol. Ystyrir yr agweddau hyn yn eu tro yn y Bennod hon.

6.1.4. Ar gyfer asedau hanesyddol ar y tir, asesodd yr Ymgeisydd effeithiau uniongyrchol y Datblygiad Arfaethedig ar asedau hanesyddol dynodedig a heb eu dynodi a chynhaliodd asesiadau ar wahân ar gyfer yr effeithiau ar leoliadau asedau hanesyddol o elfennau'r Datblygiad Arfaethedig ar y tir ac ar y môr.

6.1.5. Yn ogystal, cynhaliodd yr Ymgeisydd asesiad o effeithiau uniongyrchol y Datblygiad Arfaethedig ar dderbynyddion archaeoleg forol, a ystyrir ar wahân yn y Bennod hon.

Effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol

6.1.6. Cynhwyswyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol ar y tir ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 3): Yr amgylchedd hanesyddol [\[REP7-045\]](#). Ystyriodd yr effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol ar asedau hanesyddol sydd wedi'u lleoli o fewn yr ardal ddatblygu ar y tir o ganlyniad i adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig.

6.1.7. Adroddwyd ar effeithiau anuniongyrchol y Datblygiad Arfaethedig ar leoliadau asedau hanesyddol dynodedig a amlygwyd o fewn yr ardal ddatblygu ar y tir ar wahân ac fe'u cynhwyswyd yn yr atodiadau canlynol:

- Atodiad 5.6 yr ES (Cyfrol 7): Asesiad lleoliadau (seilwaith ar y tir) [\[APP-150\]](#), a ystyriodd yr effeithiau ar leoliadau asedau hanesyddol o ganlyniad i adeiladu,

gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys yr is-orsaf ar y tir a'r llwybr ceblau ar y tir arfaethedig.

- Atodiad 5.7 yr ES (Cyfrol 7): Asesiad lleoliadau (seilwaith ar y môr) [APP-151], a ystyriodd yr effeithiau ar leoliadau asedau hanesyddol o ganlyniad i adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys yr arâe alltraeth arfaethedig.

6.1.8. Defnyddiodd yr asesiadau wybodaeth am asedau hanesyddol a gasglwyd trwy Asesiad Desg (DBA) hanesyddol, a gynhwyswyd yn Atodiad 5.1 yr ES (Cyfrol 7): Asesiad desg [APP-143]. Amlygodd hwn adnoddau hysbys yr amgylchedd hanesyddol a'r potensial i adnoddau o'r fath fod yn bresennol yn yr ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig, yn ogystal â'r potensial ar gyfer effeithiau ar yr adnoddau hynny a'u lleoliadau.

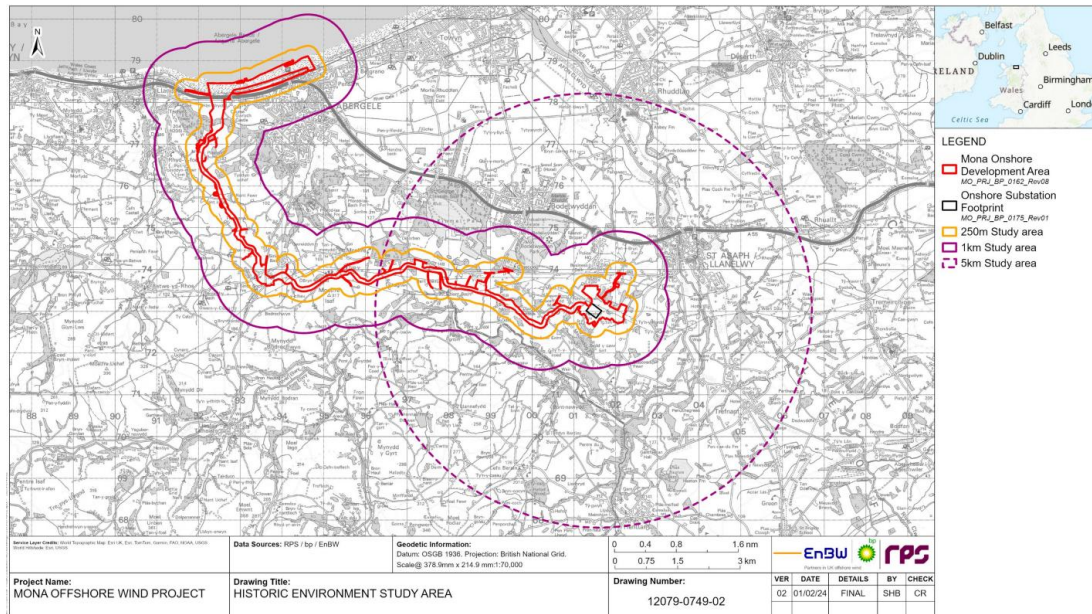
6.1.9. Roedd dogfennau ategol ychwanegol yn cynnwys adroddiadau arolygu a chanllawiau asesu. Cynhwyswyd y rhain yn yr atodiadau canlynol:

- Atodiad 5.2 yr ES (Cyfrol 7): Polisi ac arweiniad ar yr amgylchedd hanesyddol [APP-144].
- Atodiad 5.3 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad arolwg geoffisegol ar y tir – Rhan 1 [APP-145].
- Atodiad 5.3 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad arolwg geoffisegol ar y tir – Rhan 2 [APP-146].
- Atodiad 5.4 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad arolwg rhynglanw [APP-147].
- Atodiad 5.5 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad Torri Ffogydd Profi – Rhan 1 [APP-148].
- Atodiad 5.5 yr ES (Cyfrol 7): Adroddiad Torri Ffogydd Profi – Rhan 2 [APP-149].

Gwaelodlin

6.1.10. Roedd cwmipas yr asesiad o'r amgylchedd hanesyddol yn cynnwys effeithiau ffisegol uniongyrchol, colli'r asedau hanesyddol ar ben y tir a amlygwyd o fewn ardal astudio'r amgylchedd hanesyddol neu niwed iddynt, yn ogystal â cholli olion archaeolegol claddedig neu niwed iddynt, gan gynnwys dyddodion o ddiddordeb geoarchaeolegol a phaleoamgylcheddol. Ystyriodd yr asesiad yr effeithiau ar leoliadau asedau hanesyddol hefyd.

6.1.11. Ymestynnodd ardal astudio'r amgylchedd hanesyddol (Ffigur 61) i radiws o 1km y tu hwnt i'r ardal ddatblygu ar y tir (terfynau'r gorchymyn), ac i radiws o 5km o amgylch safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir.

Ffigur 61: Ardal astudio'r amgylchedd hanesyddol (ffynhonnell: Ffigur 5.1 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 3) [REP7-045])

- 6.1.12. Roedd yr asedau hanesyddol dynodedig a amlygwyd yn yr ardal hon yn cynnwys pedwar adeilad rhestredig Gradd I, 25 adeilad rhestredig Gradd II*, dau barc a gardd rhestredig Gradd II*, pedwar parc a gardd hanesyddol rhestredig Gradd II, un dirwedd gofrestredig o ddiddordeb hanesyddol arbennig (Tirwedd Hanesyddol Dyffryn Elwy Isaf), deuddeg heneb gofrestredig (SM), ac un ardal gadwraeth.
- 6.1.13. Amlygwyd dau ased hanesyddol dynodedig o fewn y coridor ceblau ar y tir arfaethedig: y parc a gardd rhestredig Gradd II* o ddiddordeb hanesyddol arbennig (RPaG) yng Nghastell Gwrych, a'r wal derfyn restredig Gradd II sy'n mynd ar hyd ymyl gogleddol yr RPaG yng Nghastell Gwrych, sy'n ffurfio ffin ddeheuol yr A457 Abergele Road. Amlygwyd neuadd is-ganoloesol Gradd II Pentre Meredydd hefyd yn ardal astudio ehangach yr amgylchedd hanesyddol ac yn agos i'r ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig; mae wedi'i lleoli gerllaw'r coridor ceblau ar y tir a'r is-orsaf ar y tir arfaethedig.
- 6.1.14. Ar gyfer yr asesiad o effeithiau ar leoliadau asedau hanesyddol ar y tir o ganlyniad i elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig, diffiniodd yr Ymgeisydd ardal astudio 50km o amgylch yr arae alltraeth.

Mesurau lliniaru ar y tir

- 6.1.15. Cynigiodd yr Ymgeisydd nifer o fesurau i leihau effaith y Datblygiad Arfaethedig ar yr amgylchedd hanesyddol, a amlinellwyd yn Nhabl 5.14 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 3). Roedd y rhain yn cynnwys prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u cynnwys yn rhan o'r dyluniad) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arferion a fabwysiadwyd gan y diwydiant) a byddent yn cael eu sicrhau trwy Ofynion (R)3, R6, R9, R11, R12 ac R17 yn Atodlen 2 y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO), Amod 14 yn y Drwydded Forol Dybiedig (DML) o fewn Atodlen 14 y dDCO [AS-036], yn ogystal ag yn y Drwydded Forol (ML) annibynnol sydd i ddod [REP7-075].
- 6.1.16. Roedd y prif fesurau'n cynnwys:

- lleihau faint o dir a gymerir ar gyfer y coridor ceblau ar y tir, y ceblau cysylltu â'r grid a'r mynedfeydd safle adeiladu arfaethedig i'r eithaf, er mwyn osgoi effeithiau ar safleoedd a nodweddion archaeolegol claddedig hysbys;
- defnyddio technegau di-ffos er mwyn osgoi symud coed ymaith o fewn RPaG Castell Gwrych a'r wal derfyn hanesyddol;
- paentio naselau, llafnau a thyrau'r tyrbinau gwynt alltraeth arfaethedig yn llwyd golau i leihau effeithiau gweledol niweidiol i'r eithaf; a
- gweithredu'r goleuadau rhybudd ar y tyrbinau alltraeth arfaethedig ar y lefel isaf a ganiateir er mwyn lleihau effeithiau gweledol yn y nos i'r eithaf.

6.1.17. Roedd y mesurau trydyddol yn cynnwys:

- rhaglen wedi'i chwblhau o arolygon geoffisegol a rhaglen ddilynol o dorri ffosydd profi archaeolegol;
- paratoi cynllun ymchwilio ysgrifenedig (WSI) [\[REP6-032\]](#) ar gyfer y rhaglen ymchwiliadau archaeolegol ôl-gydsyniad;
- paratoi Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad Adeiladu amlinellol [\[REP6-040\]](#) yn rhan o'r Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) [\[REP7-087\]](#), sy'n cynnwys mesurau i liniaru sŵn o weithgareddau adeiladu sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig;
- paratoi Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol (oLEMP) [\[REP7-085\]](#) sy'n cynnwys ardaloedd plannu o amgylch yr is-orsaf arfaethedig ar y tir i liniaru effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol; a
- therfynau sŵn gweithredol ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.

6.1.18. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau ar asedau hanesyddol ar y tir

6.1.19. Roedd adroddiad yr Ymgeisydd ar effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar asedau hanesyddol ar y tir wedi'i strwythuro fel a ganlyn:

- Effeithiau uniongyrchol elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig ar asedau hanesyddol ac olion archaeolegol claddedig ar y tir.
- Effeithiau anuniongyrchol elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig ar asedau hanesyddol ar y tir.
- Effeithiau anuniongyrchol elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig ar asedau hanesyddol ar y tir.

Effeithiau uniongyrchol

6.1.20. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad fod effeithiau uniongyrchol arwyddocaol yn debygol o godi yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig, ar yr asedau hanesyddol canlynol:

- Olion archaeolegol; effeithiau hyd at arwyddocâd niweidiol cymedrol a allai godi yn sgil colli olion archaeolegol claddedig a dyddodion o ddiddordeb geoarchaeolegol a phaleoamgylcheddol, neu niwed iddynt. Amlygwyd yr effeithiau hyn o ganlyniad i'r potensial cyffredinol i olion archaeolegol claddedig fod yn bresennol ym mhob rhan o'r ardal ddatblygu ar y tir arfaethedig.
- Parc a Gardd Rhestredig (Gradd II*) Castell Gwrych; effeithiau o arwyddocâd niweidiol cymedrol o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau ar y tir trwy'r ased, yn ogystal â lleoli cyfadeilad adeiladu dros dro o fewn yr ardal a gwmpasir gan y parc a'r ardd.

- 6.1.21. Amlygwyd effaith niweidiol fach ar gyfer wal derfyn (Gradd II) Castell Gwrych oherwydd bod angen addasu mynedfa bresennol trwy'r wal i ymdopi â thraffig adeiladu.
- 6.1.22. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod angen asesu effeithiau uniongyrchol ar yr asedau hanesyddol uchod yn ystod y camau gweithredu a chynnal a chadw a datgomisiynu oherwydd ni ystyriwyd y byddai gwaith yn digwydd o fewn neu'n union gerllaw'r asedau hyn. Fodd bynnag, ar gyfer RPaG Castell Gwrych, ystyriodd yr Ymgeisydd effeithiau symud blychau cyswllt ymaith o fewn y coridor ceblau ar y tir arfaethedig yn ystod datgomisiynu, a chanfu effaith niweidiol fach.
- 6.1.23. Ni amlygwyd unrhyw effeithiau cronol uniongyrchol arwyddocaol ar yr amgylchedd hanesyddol o ganlyniad i elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig yn yr asesiad o'r amgylchedd hanesyddol.

Effeithiau anuniongyrchol o strwythurau ar y tir

- 6.1.24. Amlygodd yr Ymgeisydd effeithiau cronol niweidiol cymedrol ac arwyddocaol ar leoliad neuadd is-ganloesol Gradd II Pentre Meredydd yn ystod pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai'r effeithiau hyn yn codi o ganlyniad i adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir (h.y. effeithiau dros dro o ganlyniad i draffig, sŵn, a llwch), yn ogystal â'i phresenoldeb o fewn ei lleoliad ehangach yn ystod gweithredu a chynnal a chadw. Byddai'r effeithiau'n lleihau i rai niweidiol bach (heb fod yn arwyddocaol) ar ôl 15 mlynedd wrth i gynllun tirwedd lliniarol a weithredir yn rhan o adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig aeddfedu.
- 6.1.25. Ystyriwyd bod effeithiau a ganfuwyd o ganlyniad i waith adeiladu o fewn lleoliadau asedau hanesyddol dynodedig yn fach neu'n ddibwys, ac felly heb fod yn arwyddocaol. Amlygodd yr asesiad effeithiau niweidiol bach ar leoliadau'r asedau hanesyddol dynodedig canlynol yn ystod camau adeiladu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig:
- RPaG Castell Bodelwyddan (Gradd II), o ganlyniad i'r potensial i offer adeiladu talach yr is-orsaf arfaethedig ar y tir (fel craeniau) fod yn weladwy o rai ardaloedd o'r parc, gan arwain at rywfaent o ymwithiad gweledol.
 - Ysgubor, Rhos o Dai Allan Amaethyddol a waliau gardd a thyrau cysylltiedig ar Fferm Hen Wrych (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau a'r cyfadeilad ar y tir arfaethedig a fyddai'n digwydd yn agos i'r asedau i'r dwyrain, yn ogystal â'r aflonyddu a achosir gan y gwaith adeiladu arfaethedig o fewn lleoliad Ystad hanesyddol Castell Gwrych (gan gynnwys symudiadau traffig, sŵn, a llwch).
 - Castell Gwrych (Gradd I) gan gynnwys y waliau a'r tyrau cysylltiedig a'r Bloc Stablau, o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau a'r cyfadeilad ar y tir arfaethedig o fewn 300m i'r gogledd-orllewin o'r asedau, yn ogystal ag aflonyddu a gynhyrchir gan y gwaith adeiladu arfaethedig o fewn y lleoliad ehangach (gan gynnwys symudiadau traffig, sŵn, a llwch).
 - Plas Tan-yr-Ogof (Gradd II*) gan gynnwys y waliau a'r tyrau cyffiniol i'r de, y dwyrain a'r gorllewin (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau a'r cyfadeilad ar y tir arfaethedig a fyddai'n digwydd yn agos i'r asedau i'r dwyrain, yn ogystal ag aflonyddu a gynhyrchir gan y gwaith adeiladu arfaethedig o fewn lleoliad Ystad hanesyddol Castell Gwrych (gan gynnwys symudiadau traffig, sŵn, a llwch).
 - Plas Bryn Celyn ar Ffin Parc Bodelwyddan (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r ffordd fynediad i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yng nghyffiniau Plas Bryn Celyn.

- Grŵp o adeiladau sy'n cynnwys Plas Hen Wrych (Gradd II*) gan gynnwys waliau terfyn a thyrau crenellog cyffiniol (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau a'r cyfadeilad ar y tir arfaethedig a fyddai'n digwydd yn agos i'r asedau i'r dwyrain, yn ogystal ag aflonyddu a gynhyrchir gan y gwaith adeiladu arfaethedig o fewn lleoliad Ystad hanesyddol Castell Gwrych (gan gynnwys symudiadau traffig, sŵn, a llwch).
- Grŵp o adeiladau sy'n cynnwys Plas Tan-yr-Ogof (Gradd II*) gan gynnwys waliau a bwâu cyffiniol i'r dwyrain a'r gorllewin (Gradd II), Ffermdy Tan-yr-Ogof (Gradd II) gan gynnwys bwa a waliau cyffiniol i'r dwyrain (Gradd II), Stabl ac Adeiladau Allan Cartws ar Fferm Tan-yr-Ogof (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau a'r cyfadeilad ar y tir arfaethedig a fyddai'n digwydd yn agos i'r asedau i'r dwyrain, yn ogystal ag aflonyddu a gynhyrchir gan y gwaith adeiladu arfaethedig o fewn lleoliad Ystad hanesyddol Castell Gwrych (gan gynnwys symudiadau traffig, sŵn, a llwch).
- Tirwedd Hanesyddol Dyffryn Elwy Isaf, o ganlyniad i bresenoldeb elfennau talach fel craeniau yn ystod adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, a fyddai'n cael effaith negyddol ar ei gwerth esthetig.

6.1.26. Amlygwyd effeithiau dibwys ar leoliadau'r asedau hanesyddol dynodedig canlynol yn ystod y camau adeiladu a datgomisiynu:

- Wal Derfyn Ystad Gwrych o Dan-yr-Ogof i Blas Gwrych (Gradd II), o ganlyniad i'r aflonyddu gweledol a achosir yn sgil cynnal y gwaith adeiladu arfaethedig yn agos i'r wal.
- Southcroft gan gynnwys Bwthyn y Gogledd (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir o fewn 1.1km o'r grŵp a'i ffordd fynediad 25m i'r gorllewin o'r asedau hyn, gan arwain at effeithiau dros dro o ganlyniad i weithgarwch adeiladu, traffig, sŵn a llwch.
- Grŵp o adeiladau sy'n cynnwys Staverton (Gradd II), yr Hen Goetsiws (Gradd II), Stablau ac Adeiladau Allan Staverton a Southcroft (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir o fewn 1.1km o'r grŵp a'i ffordd fynediad 25m i'r gorllewin o'r asedau hyn, gan arwain at effeithiau dros dro o ganlyniad i weithgarwch adeiladu, traffig, sŵn a llwch.
- Tŵr yr Arglwyddes Eleanor (Gradd II), o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau ar y tir arfaethedig yn agos iddo, gan arwain at aflonyddu gweledol, symudiadau traffig, sŵn a llwch.
- Eglwys y Santes Fair (Gradd II), o ganlyniad i gyflwyno strwythur modern sylweddol o fewn ei lleoliad, er hynny ar bellter o 1.2km i ffwrdd, ac felly gyda niwed cyfyngedig i arwyddocâd hanesyddol yr ased.

6.1.27. O ran camau cynnal a chadw a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig, amlygwyd effeithiau niweidiol bach ar leoliadau'r asedau hanesyddol dynodedig canlynol:

- RPaG Castell Bodelwyddan (Gradd II), o ganlyniad i'r potensial ar gyfer ymwithiad gweledol gan elfennau talach yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Ar ôl 15 mlynedd, byddai'r tirwedd arfaethedig yn yr oLEMP yn lleihau'r effaith weddilliol i ddim newid.
- Tirwedd Hanesyddol Dyffryn Elwy Isaf, o ganlyniad i bresenoldeb yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Ar ôl 15 mlynedd, byddai'r tirwedd arfaethedig yn yr oLEMP yn lleihau'r effaith weddilliol i ddim newid.

6.1.28. Amlygwyd effeithiau niweidiol dibwys ar leoliad Eglwys y Santes Fair (Gradd II) oherwydd bod presenoldeb yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael effaith negyddol ar ei gwerth pensaernïol.

Effeithiau anuniongyrchol o strwythurau alltraeth

6.1.29. Ystyriodd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau anuniongyrchol posibl ar asedau hanesyddol dynodedig ar y tir y newidiadau sy'n deillio o adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r strwythurau alltraeth arfaethedig o fewn ardal yr aráe alltraeth. Daeth yr asesiad i'r casgliad y byddai effeithiau niweidiol bach ar leoliadau'r asedau hanesyddol dynodedig canlynol a amlygwyd o fewn yr ardal astudio 50km:

- RPaG Tŷ Condovery (Gradd II*).
- RPaG Castell Gwrych (Gradd II*).
- RPaG Wern Isaf (Gradd II).
- RPaG y Fach (Gradd II).
- Bryngaer Dinas Gynfor (SM).
- Bryngaer Din Sylwy (SM).
- Tŵr ac olion eglwys ac anheddiad mynachaid ar Ynys Seiriol (SM).
- Olion anheddiad mynachaid, gan gynnwys tŵr a waliau, ar Ynys Seiriol (Gradd I).
- Castell Gwrych, gan gynnwys waliau a thyrau cysylltiedig a bloc stablau (Gradd I).
- Goleudy Ynysoedd y Moelrhoniaid gydag adeiladau cysylltiedig ac amgaeau (Gradd II*).
- Goleudy Trwyn Du (Gradd II*).
- Wern Isaf (Gradd II*).
- Eglwys St Tudno, Pen y Gogarth (Gradd II*).
- Pier Llandudno (Gradd II*).
- Tŷ Condovery (Gradd II*).
- Golau peilot ar Faen y Bugail (Gradd II).
- Golau peilot Trwyn y Gadair: De (Gradd II).
- Golau peilot Trwyn y Gadair: Gogledd (Gradd II).
- Goleudy a gorsaf deilegraff Trwyn Lynas (Gradd II).
- Yr Hen Orsaf Deilegraff (Gradd II).
- Bwthyn Peilot (blaenorol) Rhif 1, Trwyn Du (Gradd II).
- Bwthyn Peilot (blaenorol) Rhif 2, Trwyn Du (Gradd II).
- Yr Orsaf Deilegraff (flaenorol), Ynys Seiriol (Gradd II).
- The Towers, Llanfairfechan (Gradd II).
- Goleudy Pen y Gogarth (Gradd II).
- Gwestai glan môr, Llandudno, amrywiol (Gradd II).
- Cofeb ryfel, promenâd Llandudno (Gradd II).

6.1.30. Amlygwyd effeithiau niweidiol dibwys ar gyfer RPaG Flagstaff (Gradd II).

6.1.31. O ran effeithiau cronol, ystyriodd yr asesiad o leoliadau alltraeth effeithiau'r aráe alltraeth arfaethedig ar y cyd â ffermydd gwynt alltraeth eraill presennol neu a gydsyniwyd. Daeth i'r casgliad y byddai effeithiau cronol niweidiol cymedrol, ac felly arwyddocaol, yn codi o ganlyniad i newid cronol o fewn lleoliadau nifer o asedau hanesyddol dynodedig, yn ystod gweithredu a chynnal a chadw a datgomisiynu. Roedd yr asedau hyn yn cynnwys:

- Tirwedd Hanesyddol Gofrestredig Creuddyn a Chonwy;
- Tŷ Condovery (Gradd II*) ac RPaG Condovery (Gradd II*);
- RPaG Castell Gwrych (Gradd II*) a'r adeilad rhestredig Gradd I;
- RPaG y Fach (Gradd II);
- Eglwys St. Tudno (Gradd II*); a
- Phier Llandudno (Gradd II*).

6.1.32. Amlygwyd effeithiau cronol o arwyddocâd niweidiol bach yn sgil newid i leoliad asedau hanesyddol heb eu dynodi yn ystod gweithredu a chynnal a chadw a

datgomisiynu, o ganlyniad i amlygrwydd yr arâe alltraeth arfaethedig o fewn lleoliadau'r asedau. Aseswyd bod yr effeithiau cronol ar gymeriad Tirwedd Hanesyddol Dyffryn Elwy Isaf, sydd wedi'i lleoli o fewn yr ardal astudio ehangach, o arwyddocâd niweidiol dibwys neu fach.

Asesiad o niwed i asedau hanesyddol

- 6.1.33. Yn rhan o'i asesiad o effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol, ystyriodd yr Ymgeisydd y darpariaethau a'r profion a amlinellir ym mharagraffau 5.9.29 i 5.9.33 NPS EN-1, sy'n ymdrin â lefel y niwed i asedau hanesyddol dynodedig (a heb eu dynodi) fel ystyriaeth ar wahân i'r asesiad o arwyddocâd trwy'r broses EIA.
- 6.1.34. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai holl effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig a amlygwyd ar yr asedau hanesyddol a restrir uchod yn cynrychioli niwed llai na sylweddol i'r asedau hynny.

Effeithiau ar archaeoleg forol

- 6.1.35. Cynhaliwyd asesiad yr Ymgeisydd o'r effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol alltraeth trwy ei asesiad o effeithiau archaeoleg forol, a gynhwysir ym Mhennod 9 yr ES (Cyfrol2): Archaeoleg Forol [\[REP7-038\]](#). Ystyriodd yr asesiad hwn effeithiau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r ardal arâe alltraeth a'r coridor ceblau arfaethedig ar archaeoleg forol.
- 6.1.36. Disgrifiwyd y waelodlin archaeolegol ar gyfer yr ardal ddatblygu alltraeth yn Atodiad 9.1 yr ES (Cyfrol 6): Adroddiad Technegol Archaeoleg Forol [\[APP-113\]](#), a amlygodd y potensial i archaeoleg gynhanesyddol a safleoedd morol a hedfan tanddwr hysbys fodoli o fewn ardal astudio archaeoleg forol Mona, trwy adolygu data arolwg geoffisegol a data asesu Geoarchaeolegol Cam 1.
- 6.1.37. Ymestynnodd yr ardal astudio archaeoleg forol i ffin 2km o amgylch yr ardal ddatblygu alltraeth arfaethedig (yr ardal arâe alltraeth a'r coridor ceblau alltraeth).

Mesurau lliniaru archaeoleg forol

- 6.1.38. Cynigiodd yr Ymgeisydd nifer o fesurau i lliniaru effaith y Datblygiad Arfaethedig ar archaeoleg forol, a amlinellwyd yn Nhabl 9.15 Pennod 9 yr ES (Cyfrol 2). Roedd y rhain yn cynnwys prif fesurau lliniaru (sydd wedi'u hymgorffori yn rhan o'r dyluniad) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) a byddent yn cael eu sicrhau trwy Amod 18 y Drwydded Forol Dybiedig (DML) o fewn Atodlen 14 y dDCO [\[AS-036\]](#), yn ogystal ag yn y Drwydded Forol (ML) annibynnol [\[REP7-075\]](#). Roedd y prif fesurau'n cynnwys:
- gweithredu parthau archaeolegol neilltuedig (AEZ); lleoli tyrbinau er mwyn osgoi unrhyw gyfyngiadau archaeolegol hysbys;
 - amlygu a gweithredu parthau archaeolegol neilltuedig dros dro (TAEZ);
 - mewnbwn archaeolegol ynglŷn â manylebau ar gyfer unrhyw ymchwiliad safle pellach, a dadansoddiad archaeolegol ohono;
 - ymgynghori ag archaeolegwyr ynglŷn â pharatoi unrhyw arolygon cyn-adeiladu gan gerbydau a weithredir o bell/plymiwr;
 - adrodd ar ddarganfod deunydd o ddiddordeb archaeolegol posibl trwy BroTOCOL Darganfyddiadau Archaeolegol (PAD) cytunedig;
 - ymgynghori ag archaeolegwyr ynglŷn â pharatoi gweithrediadau clirio cyn-adeiladu;

- lliniaru effeithiau uniongyrchol na ellir eu hosgoi ar safleoedd y gwyddys eu bod o arwyddocâd archaeolegol trwy opsiynau a fyddai'n cynnwys gwarchod trwy gofnodi, sefydlogi, dadansoddi'n fanwl a diogelu safleoedd eraill tebyg; ac
- ymrwymiad i fonitro derbynyddion archaeolegol hysbys yn barhaus trwy gaffael data arolwg gofodol perthnasol a diweddarau AEZau.

6.1.39. Ymrwymodd yr Ymgeisydd hefyd i baratoi WSI alltraeth, cytuno arno a'i weithredu cyn unrhyw waith ôl-gydsyniad o fewn y Datblygiad Arfaethedig. Byddai hyn yn cael ei sicrhau trwy Amod 18(1)(f) y DML o fewn Atodlen 14 y dDCO, ac o fewn yr ML annibynnol.

6.1.40. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau.

Asesiad o effeithiau archaeoleg forol

6.1.41. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at yr effeithiau niweidiol bach, nad ydynt yn arwyddocaol, canlynol ar dderbynyddion archaeoleg forol:

- Tarfu ar waddodion gan arwain at effeithiau anuniongyrchol ar dderbynyddion archaeoleg forol (yn unigol ac ar y cyd â datblygiadau fferm wynt alltraeth eraill arfaethedig).
- Difrod uniongyrchol i dderbynyddion archaeoleg forol, fel llongddrylliadau, gweddillion, a derbynyddion cynhanesyddol tanddwr (palaeodirweddau a derbynyddion archaeolegol cysylltiedig).
- Difrod uniongyrchol i dderbynyddion archaeoleg forol wedi'u claddu'n ddwfn, fel derbynyddion cynhanesyddol tanddwr (e.e. palaeodirweddau a derbynyddion archaeolegol cysylltiedig).
- Newid i batrymau cludo gwaddodion.

6.1.42. Ni amlygwyd unrhyw effeithiau cronol uniongyrchol, arwyddocaol ar dderbynyddion archaeoleg forol o'r Datblygiad Arfaethedig.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

Materion Ar y Tir

6.1.43. Esboniodd Cyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) (y cyfeirir atynt fel 'y Cyngorau') yn eu Hadroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) [\[REP1-049\]](#) nad oedd unrhyw bryderon sylweddol o ran effeithiau ar dreftadaeth nac archaeoleg, ac y byddai'r materion hyn yn cael eu hildio i Heneb: Archaeoleg Gwynedd (HGA). Erbyn D1, cynhyrchodd yr Ymgeisydd Ddatganiad Tir Cyffredin (SoCG) a oedd yn cytuno ar yr holl faterion yn ymwneud â'r amgylchedd hanesyddol ar y tir [\[REP1-035\]](#). Roedd y sefyllfa hon yr un fath erbyn D7 [\[REP7-134\]](#).

6.1.44. Erbyn D1 [\[REP1-051\]](#), darparodd Llywodraeth Cymru gyflwyniad ysgrifenedig a ddatganodd ei bod yn cytuno â chasgliadau asesiad yr Ymgeisydd o'r amgylchedd hanesyddol. Ategwyd hyn yn SoCG D1 [\[REP1-034\]](#) gyda gwasanaeth amgylcheddol Llywodraeth Cymru, sef Cadw.

6.1.45. Ymwelodd yr ExA â'r asedau hanesyddol dynodedig canlynol yn ystod ei Archwiliad Safle Digwmni cyntaf (USI1):

- Tŷ Condover (Gradd II*) a'i RPaG (Gradd II*).

- RPaG Castell Gwrych (Gradd II*) a'r adeilad rhestredig Gradd I.
- RPaG y Fach (Gradd II).
- Eglwys St. Tudno (Gradd II*).
- Pier Llandudno (Gradd II*).

6.1.46. Ar gyfer yr asedau dynodedig ar y tir a aseswyd gan yr Ymgeisydd, lle yr amlygwyd unrhyw lefel o niwed yn yr ES, mae'r ExA wedi ystyried y darpariaethau a'r profion a amlinellir ym mharagraffau 5.9.29 i 5.9.33 NPS EN-1, ac yna nodi a yw'n ystyried bod lefel y niwed i'r asedau hynny'n sylweddol neu'n llai na sylweddol.

Olion archaeolegol ar y tir

6.1.47. Erbyn D1 [\[REP1-051\]](#), darparodd Cadw gyflwyniad ysgrifenedig lle yr amlinellodd ei gytundeb ag ymagwedd yr Ymgeisydd at werthuso a lliniaru dau safle archaeolegol posibl o bwysigrwydd cenedlaethol, yn ogystal â safleoedd archaeolegol heb eu dynodi. Cytunwyd ar y materion hyn yn y SoCG terfynol gyda Cadw [\[REP7-134\]](#). Ni dderbyniwyd unrhyw sylwadau arwyddocaol eraill ynglŷn ag olion archaeolegol ar y tir yn ystod yr archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

6.1.48. O ystyried cytundeb Cadw ar y materion hyn, mae'r ExA o'r farn y byddai'r WSI archaeolegol [\[REP6-032\]](#) a sicrhwr trwy Ofyniad 11(1) y dDCO [\[AS-036\]](#) yn fodd priodol o fonitro, ymchwilio a chofnodi unrhyw nodweddion o ddiddordeb archaeolegol y gellid dod ar eu traws yn ystod y cam adeiladu.

6.1.49. O ystyried yr WSI a sicrhwr trwy R11(1) y dDCO ac asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau, mae'r ExA o'r farn y byddai niwed llai na sylweddol i arwyddocâd olion archaeolegol claddedig ar y tir.

Pentre Meredydd

6.1.50. Erbyn D1, Mynegodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) bryderon yn ei gyflwyniad ysgrifenedig [\[REP1-046\]](#) y byddai agosrwydd yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn effeithio ar y gallu i werthfawrogi Pentre Meredydd rhestredig Gradd II yn ei gyd-destun tirwedd hanesyddol. Ymatebodd yr Ymgeisydd erbyn D2 [\[REP2-086\]](#) (REP1-046.3) drwy ddweud y byddai'r niweidiau a aseswyd i Bentre Meredydd yn lleihau dros amser wrth i'r tirwedd arfaethedig ar gyfer yr is-orsaf a amlinellir yn yr oLEMP aeddfedu. Esboniodd yr Ymgeisydd hefyd fod Cadw yn cytuno â chasgliadau'r asesiad o leoliadau ar y tir a ystyriodd yr effeithiau ar leoliad Pentre Meredydd o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, gan gyfeirio at y SoCG a nododd y cytundeb hwn [\[REP1-034\]](#).

6.1.51. O ran darpariaethau NPS EN-1 paragraff 5.9.26, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd (ExQ2.11.2) [\[PD-018\]](#) a oedd wedi ystyried cymeriad a natur unigryw leol yr amgylchedd hanesyddol yn ei ddewisiadau dylunio ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) drwy ddweud ei fod wedi ystyried y dirwedd hanesyddol wrth ddylunio tirwedd, gan gynnwys plannu gwrychoedd i adfer yr hen derfynau cae hanesyddol, yr oedd o'r farn y byddai'n gyfraniad cadarnhaol at gymeriad a natur unigryw leol yr amgylchedd hanesyddol. At hynny, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi ystyried lleoliad Pentre Meredydd trwy gynnig ardal dôl blodau gwyllt i'r gogledd o'r adeiladau yn lle plannu coetir, er mwyn cadw'r golygfeydd agored o'r adeilad.

6.1.52. Roedd yr ExA yn gallu gweld Pentre Meredydd a'i leoliad o amryw fannau o amgylch safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn ystod US11 [\[EV-005\]](#).

Ystyriaeth ExA

- 6.1.53. Ar ôl gweld Pentre Meredydd a'i leoliad, mae'r ExA o'r farn y byddai niwed i'w leoliad o ganlyniad i'w agosrwydd i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Byddai'r niwed hwn yn digwydd o ganlyniad i weithgareddau adeiladu, y newid i'r lleoliad o ganlyniad i bresenoldeb yr is-orsaf ar y tir, a gweithgareddau datgomisiynu/dymchwel. Fodd bynnag, mae'r ExA o'r farn bod asesiadau'r Ymgeisydd o'r effeithiau ar ei leoliad ac effeithiau gweddilliol yn ddigonol ac mae'n cytuno byddai'r effeithiau'n rhai niweidiol cymedrol.
- 6.1.54. Mae'r ExA o'r farn bod y mesurau lliniaru a gynigiwyd gan yr Ymgeisydd ar gyfer y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu yn briodol. Byddai'r bwriad i blannu coetir i liniaru effeithiau gweledol yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn fuddiol trwy ailgyflwyno'r cyd-destun coetir i leoliad Pentre Meredydd sy'n debygol o fod wedi bodoli ar adeg ei adeiladu (fel y disgrifiwyd gan yr Ymgeisydd yn yr asesiad o leoliadau ar y tir). At hynny, trwy ystyried dŵl blodau gwyllt i hwyluso golygfeydd o Bentre Meredydd, mae'r ExA yn fodlon bod y mesurau lliniaru a gynigiwyd wedi ystyried ei leoliad. Mae'r ExA yn cytuno y byddai'r effeithiau ar ei leoliad yn cael eu lleihau i rai niweidiol bach pan fydd y plannu lliniarol yn aeddfedu. Nodir hefyd fod Cadw yn cytuno ar y dull asesu a'r casgliadau ar gyfer Pentre Meredydd.
- 6.1.55. O ystyried asesiad yr Ymgeisydd a'i fesurau lliniaru arfaethedig, yn ogystal â chytundeb Cadw, mae'r ExA o'r farn y byddai lefel y niwed i arwyddocâd Pentre Meredydd yn llai na sylweddol.

Wal derfyn ystad Castell Gwrych

- 6.1.56. Yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig, byddai angen lledu mynedfa bresennol trwy'r wal derfyn restredig Gradd II sy'n mynd ar hyd ffin ogleddol parc Castell Gwrych, yn union gerllaw ffordd yr A547. Rhoddodd CCBC Gydsyniad Adeilad Rhestredig ar gyfer y gwaith hwn ar 24 Hydref 2024 (gweler Tabl 1.3, [\[REP5-018\]](#)).
- 6.1.57. O ran lefel y niwed i'r wal derfyn, dywedodd yr Ymgeisydd nad yw'r wal derfyn yn lleoliad y fynedfa hon yn wreiddiol, gan ei bod wedi cael ei hailalinio rywbryd ar ôl 1950 ac y sefydlwyd y fynedfa bresennol yn rhan o'r un rhaglen waith. Dangoswyd y rhan hon o'r wal i'r ExA yn ystod yr Archwiliad Safle gyda Chwmni (ASI) a gynhaliwyd ym mis Hydref 2024 [\[PD-014\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 6.1.58. O ystyried asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau gweddilliol ac uniongyrchol, a lleoliad yr addasiadau i'r wal (mewn lleoliad nad yw'n wreiddiol), mae'r ExA yn fodlon y byddai lefel y niwed i arwyddocâd wal derfyn Ystad Castell Gwrych yn llai na sylweddol.

RPaG Castell Gwrych

- 6.1.59. O ran yr effeithiau ar Barc a Gardd Rhestredig Castell Gwrych (Gradd II*), mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau o arwyddocâd niweidiol cymedrol o ganlyniad i adeiladu'r coridor ceblau ar y tir arfaethedig trwy'r ased. Byddai'r effeithiau hyn yn rhai dros dro, ac ystyrir bod y mesurau lliniaru a gynigiwyd gan yr Ymgeisydd yn briodol.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.1.60. O ystyried yr uchod, mae'r ExA o'r farn y byddai lefel y niwed i arwyddocâd RPaG Castell Gwrych yn llai na sylweddol.

Effeithiau ar leoliadau asedau treftadaeth dynodedig

- 6.1.61. Wrth ystyried yr effeithiau anuniongyrchol ar leoliadau asedau treftadaeth dynodedig, mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effeithiau niweidiol bach neu ddibwys ar yr asedau dynodedig a amlinellwyd ym mharagraffau 6.1.25 i 6.1.30 yr adran hon.
- 6.1.62. Byddai'r effeithiau ar leoliadau'r asedau a restrwyd yn cynnwys effeithiau yn sgil tarfu cyffredinol, llwch a sŵn a gynhyrchir yn ystod y cam adeiladu, effaith presenoldeb yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac effeithiau'r arâe alltraeth ar leoliadau asedau wedi'u lleoli ar hyd yr arfordir ac ar lan môr Llandudno. Byddai'r effeithiau adeiladu yn rhai dros dro ac mae'r ExA o'r farn y byddai'r mesurau lliniaru a amlinellwyd gan yr Ymgeisydd, fel mesurau yn y CoCP i atal llwch, yn briodol.
- 6.1.63. O ran effaith yr arâe alltraeth arfaethedig ar leoliadau'r asedau a restrwyd, er y byddai rhywfaint o niwed yn anochel o ganlyniad i'w natur, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i leihau ymwthiad gweledol, ac felly niwed i'r lleoliadau, i'r eithaf.
- 6.1.64. Felly, mae'r ExA o'r farn bod lefel y niwed i arwyddocâd lleoliadau'r asedau dynodedig a amlinellir ym mharagraffau 1.1.25 i 1.1.30 yr adran hon yn llai na sylweddol.
- 6.1.65. Mae'r ExA yn cytuno ag asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau cronol o arwyddocâd niweidiol cymedrol o ran yr asedau dynodedig canlynol:
- Tirwedd Hanesyddol Gofrestredig Creuddyn a Chonwy.
 - Tŷ Conover (Gradd II*) ac RPaG Conover (Gradd II*).
 - RPaG Castell Gwrych (Gradd II*) a'r adeilad rhestredig Gradd I.
 - RPaG y Fach (Gradd II).
 - Eglwys St. Tudno (Gradd II*).
 - Phier Llandudno (Gradd II*).
- 6.1.66. Byddai'r effeithiau hyn yn digwydd o ganlyniad i effeithiau ar leoliadau'r strwythurau dynodedig uchod ar y cyd â datblygiadau gwynt alltraeth presennol neu a gydsyniwyd a byddent yn digwydd yn ystod gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Bwriedir i'r mesurau lliniaru a gynigir ar gyfer yr effeithiau hyn leihau ymwthiad gweledol arâe alltraeth Mona i'r eithaf ac maen nhw'n cynnwys paentio'r tyrbinau'n llwyd golau a gweithredu'r goleuadau rhybuddio awyrennau ar y terfynau isaf a ganiateir. Mae'r ExA o'r farn bod y mesurau hyn yn briodol ac, o ystyried natur y datblygiad, mae'n derbyn y byddai rhywfaint o niwed yn digwydd i leoliadau'r asedau dynodedig uchod. O ystyried natur y niwed, ac na fyddai unrhyw niwed uniongyrchol i adeiladwaith yr asedau, mae'r ExA o'r farn y byddai lefel y niwed i arwyddocâd yr asedau hanesyddol hyn yn llai na sylweddol.

Archaeoleg forol

- 6.1.67. Ni chododd IPau unrhyw bryderon sylweddol ynglŷn ag effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol alltraeth nac archaeoleg forol naill ai trwy gyflwyniadau ysgrifenedig nac mewn gwrandawiadau. Cadarnhaodd Cadw ei fod yn cytuno ar bob agwedd yn ymwneud ag archaeoleg forol yn ei SoCG erbyn D6 [[REP6-074](#)].

- 6.1.68. Yn ei gyflwyniad ysgrifenedig erbyn D1 [\[REP1-073\]](#), cadarnhaodd Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru (RCAHMW) ei fod wedi derbyn yr oWSI a'r PAD gyda mân sylwadau. Diweddarwyd y PAD a'r oWSI erbyn D2 [\[REP2-032\]](#), a chadarnhaodd Cadw fod RCAHMW wedi cadarnhau bod ei sylwadau wedi derbyn sylw'n ddigonol yn ei SoCG D6 gyda'r Ymgeisydd.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.1.69. O ystyried y cyflwyniad gan RCAHMW a'r cytundeb dilynol gan Cadw ynglŷn â'r materion hyn, mae'r ExA o'r farn y byddai'r WSI a'r PAD a sicrhewr trwy Amod 18(1)(f) y DML derfynol ac yn yr ML annibynnol yn ddull priodol o fonitro, ymchwilio a chofnodi unrhyw nodweddion o ddiddordeb archaeolegol morol y gellid dod ar eu traws yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.1.70. Gyda'r mesurau lliniaru a amlinellwyd gan yr Ymgeisydd, a'r WSI alltraeth a sicrhewr yn y DML derfynol a'r ML annibynnol, er yr amlygwyd niwed i asedau archaeoleg forol, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn lleihau effeithiau niweidiol ar eu harwyddocâd i'r eithaf.

Materion eraill

- 6.1.71. Gofynnodd yr ExA gwestiwn ysgrifenedig i'r Ymgeisydd (ExQ2.11.1) [\[PD-018\]](#) i ddeall a oedd unrhyw oblygiadau i faterion amgylchedd hanesyddol yn gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn deillio o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, a ddaeth i rym ar 4 Tachwedd 2024.
- 6.1.72. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) (Tabl 2.10) drwy ddweud nad yw'r Ddeddf yn cyflwyno unrhyw newidiadau i'r dulliau presennol o reoli a gwarchod yr amgylchedd hanesyddol yng Nghymru, a'i phrif nod yw cydgrynhoi'r ddeddfwriaeth bresennol yn un ddeddf gwbl ddwyieithog. Felly, roedd yr Ymgeisydd o'r farn nad oedd unrhyw oblygiadau i'r asesiadau a gynhaliwyd ynglŷn â materion amgylchedd hanesyddol ar y tir ac ar y môr.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.1.73. Mae'r ExA yn fodlon ar safbwynt yr Ymgeisydd mewn perthynas â Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023.

CASGLIADAU

- 6.1.74. Mae'r ES yn cydymffurfio â gofynion NPS EN-1 Adran 5.9, ac NPS EN-3 Adran 2.8, trwy ddisgrifio arwyddocâd yr asedau treftadaeth y mae'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt a chyfraniad eu lleoliad at yr arwyddocâd hwnnw, gyda lefel o fanylion sy'n gymesur â phwysigrwydd yr ased treftadaeth. Mae'r Ymgeisydd wedi cynnal gwaith arolygu desg a maes addas i bennu'r potensial i ddod ar draws asedau archaeolegol hysbys ac anhysbys (ar gyfer asedau ar y tir ac archaeoleg forol), wedi cynnal asesiad addas o effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol ar y tir, wedi asesu'r effeithiau posibl ar archaeoleg forol yn ddigonol, wedi cynnig mesurau lliniaru addas a chymhwyso'r hierarchaeth lliniaru ar gyfer asedau ar y tir ac archaeoleg forol, a hefyd wedi ystyried sut gallai mesurau lliniaru penodol gael effaith gadarnhaol ar yr amgylchedd hanesyddol. Yn y modd hwn, mae'r ES hefyd yn cydymffurfio â Pholisi SOC_05 WNMP, darpariaethau MPS y Deyrnas Unedig, a Pholisi NW-HER-1 Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin.

- 6.1.75. Ni fyddai'r datblygiad arfaethedig yn arwain at niwed sylweddol i arwyddocâd unrhyw ased hanesyddol dynodedig, nac yn achosi iddo gael ei golli, fel y diffinnir yn NPS EN-1. Fodd bynnag, byddai niwed yn cael ei achosi i asedau hanesyddol amrywiol fel y manylir uchod, gan gynnwys yr asedau hynny y byddai'r cynnig yn cael effeithiau niweidiol bach a chymedrol arnynt o safbwynt EIA. O dan delerau NPS EN-1, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi niwed llai na sylweddol i'r asedau hyn; mae'r ExA o'r farn y byddai'r asedau hynny sy'n destun niwed bach ar ben isaf y raddfa niwed llai na sylweddol, ac y byddai'r rhai hynny yr achosir niwed cymedrol iddynt ar ben uchaf niwed llai na sylweddol.
- 6.1.76. O ran polisi lleol a PPW12, o ystyried yr effeithiau niweidiol a amlygwyd ar gyfer asedau hanesyddol ar y tir a'r effeithiau niweidiol bach posibl ar archaeoleg forol, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn groes i Bolisi VOE1 Cynllun Datblygu Lleol DCC, sy'n datgan y dylai safleoedd treftadaeth adeiledig gael eu hamddiffyn rhag datblygiad a fyddai'n cael effaith niweidiol arnynt, ac Adran 6.1 PPW12 ynglŷn â gwarchod olion archaeolegol.
- 6.1.77. Wrth ystyried yr holl agweddau hyn gyda'i gilydd, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar yr Amgylchedd Hanesyddol. O ystyried y niwed bach i gymedrol a achosir i asedau treftadaeth amrywiol, mae'r ExA o'r farn bod materion yn ymwneud â'r amgylchedd hanesyddol yn pwysu ychydig yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 6.1.78. Mae paragraff 5.9.28 NPS EN-1 yn datgan y dylai'r Ysgrifennydd Gwladol roi pwys sylweddol i ddymunoldeb gwarchod pob ased treftadaeth, ac y dylid rhoi cyfiawnhad clir ac argyhoeddiadol i unrhyw niwed i ased treftadaeth dynodedig neu golli ei arwyddocâd (o ganlyniad i'w newid neu ei ddinistrio, neu o ganlyniad i ddatblygu o fewn ei leoliad). Mae paragraff 5.9.32 NPS EN-1 yn datgan y dylai unrhyw effaith niweidiol ar arwyddocâd ased treftadaeth dynodedig gael ei phwyso yn erbyn budd cyhoeddus datblygiad, gan gydnabod po fwyaf y niwed i arwyddocâd yr ased treftadaeth, mwyaf y bydd angen cyfiawnhau unrhyw golled. Ymdrinnir â hyn yn adran cydbwysedd cynllunio yr adroddiad hwn, ym Mhennod 8.

6.2. BUDDIANNAU AMDDIFFYN A HEDFAN SIFIL A MILWROL CYFLWYNIAD

6.2.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar fuddiannau amddiffyn a hedfan sifil a milwrol. Wrth ystyried y mater hwn, mae'r Awdurdod Archwilio (ExA) wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.5;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.8;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (EN-5), yn enwedig Adran 2.11;
- polisiau perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

6.2.2. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau posibl ar fuddiannau amddiffyn a hedfan sifil a milwrol ym Mhennod 1 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 4): Hedfan a radar [\[APP-075\]](#). Ar yr adeg cyflwyno, ategwyd hyn gan Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8): Adroddiad technegol hedfan a radar [\[APP-181\]](#). Roedd yr ES wedi:

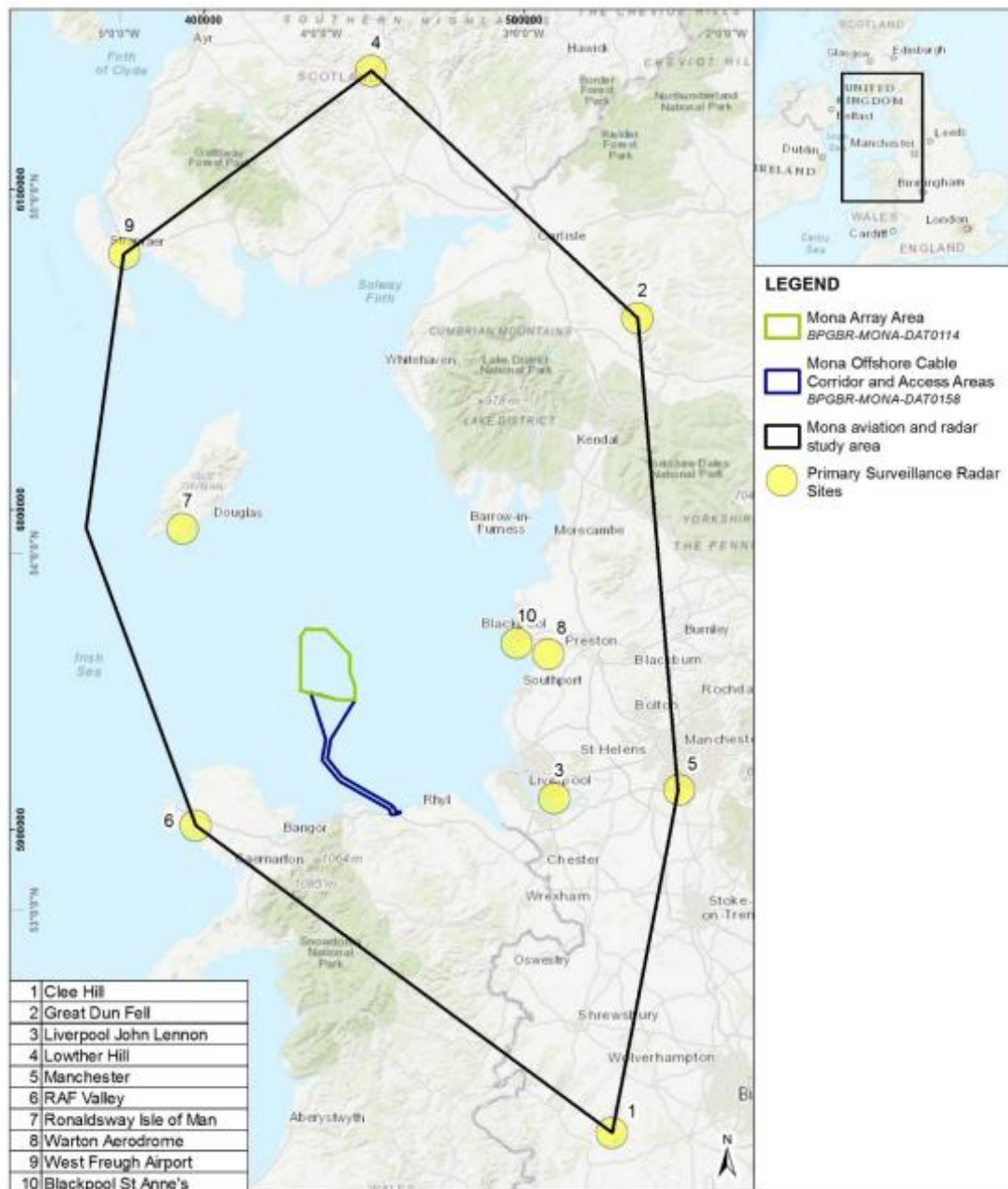
- cyflwyno'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth sylfaenol;
- cyflwyno effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar fuddiannau amddiffyn a hedfan sifil a milwrol yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu; ac
- amlygu unrhyw fesurau monitro a / neu liniaru a fyddai'n angenrheidiol i osgoi, lleihau, neu liniaru effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar hedfan ac amddiffyn.

6.2.3. Cyflwynwyd fersiynau wedi'u diweddarau o Bennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#) ac Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) [\[REP7-073\]](#) erbyn Dyddiad Cau (D) 7 i fynd i'r afael â nifer fach o wallau.

Gwaelodlin

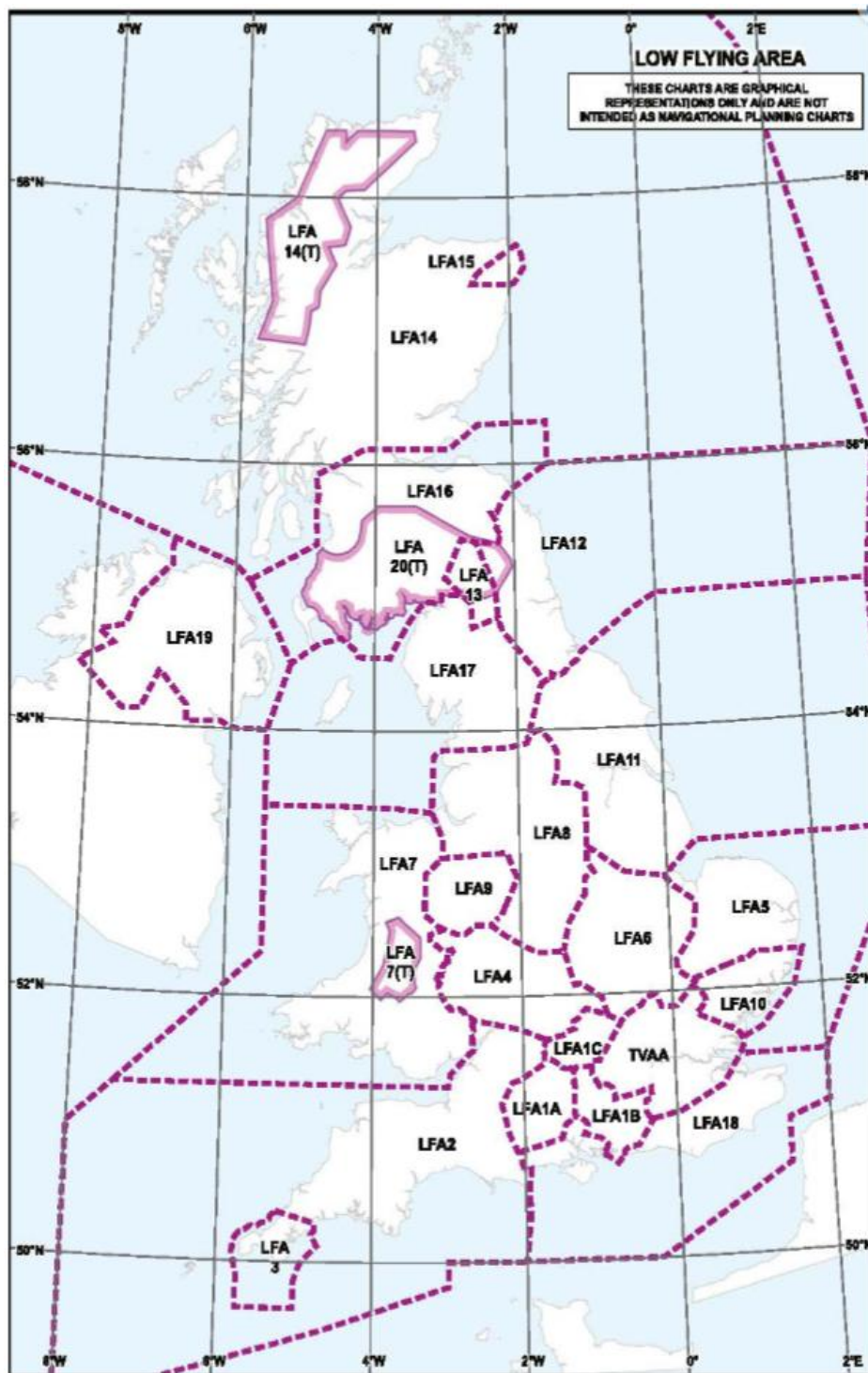
6.2.4. Dangosir yr ardal astudio hedfan a radar yn Ffigur 62 (isod). Diffiniwyd yr ardal astudio ar sail arweiniad yng Nghyhoeddiad Hedfan Sifil (CAP) 764 yr Awdurdod Hedfan Sifil (CAA): Polisi ac Arweiniad ar Dyrbinau Gwynt (2016) i fynd i'r afael â systemau radar hedfan sy'n darparu cwmipas radar ar draws yr ardal arâe arfaethedig ac a allai ganfod uchder mwyaf blaen y llafn, yn ddamcaniaethol.

6.2.5. Cynhaliwyd adolygiad desg o astudiaethau a setiau data presennol i lywio'r broses o bennu nodweddion yr amgylchedd sylfaenol, y rhestrir ffynonellau data allweddol ar eu cyfer yn Nhabl 1.8 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4). Ni chynhaliwyd unrhyw arolygon penodol i safle. Mae Ffigur 62 (isod) yn dangos y deg safle Prif Radar Goruchwyllo (PSR) sydd wedi'u lleoli o fewn yr ardal astudio hedfan a radar. Nid oes unrhyw systemau Radar Goruchwyllo Eilaidd (SSR) wedi'u lleoli o fewn radiws 10km o'r ardal arâe arfaethedig. Cyflwynodd Ffigur 1.2 Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) ddarlun manylach o'r nodweddion hedfan ac amddiffyn o fewn yr ardal astudio.

Ffigur 62: Yr ardal astudio hedfan a radar (ffynhonnell: darn o Ffigur 1.1 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [REP7-052])

- 6.2.6. Disgrifiwyd rhannu gofod awyr a'r rheolau sy'n berthnasol i ofod awyr nas rheolir a Gofod Awyr a Reolir (CAS) yn y rhanbarth yn adran 1.2.3 Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8). Esboniodd paragraff 1.5.1.5 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) sut mae awyrennau sy'n gweithredu yng nghyffiniau'r ardal arâe arfaethedig yn dilyn y rheolau gofod awyr yn seiliedig ar ddosbarthiad y gofod awyr a'r math o Wasanaeth Traffig Awyr (ATS) a dderbynnir.
- 6.2.7. Mae'r ardal arâe arfaethedig o fewn Ardal Hedfan Isel (LFA) 17 y Weinyddiaeth Amddiffyn (MOD), sy'n rhychwantu ardal helaeth (ar y tir ac ar y môr) rhwng Cumbria a Gogledd Cymru, fel y dangosir yn Ffigur 63 isod. Nid oes gofod awyr â chyfyngiad milwrol na maes arfau yn y gofod awyr amgylchynol.

Ffigur 63: Map o Ardaloedd Hedfan Isel yn Ystod y Dydd (ffynhonnell: darperir [dolen yn \[REP3-088\]](#))

- 6.2.8. Amlygodd y dadansoddiad gwaelodlin yn Ychwanegiad A Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) ddau blatfform hydrocarbon y byddai'r ardal arae arfaethedig yn dod o fewn y parth ymgynghori 9 môr-filltir (nm) a argymhellir gan y CAA ar eu cyfer o ganlyniad i ofynion mynediad hofrenyddion. Rhestrodd Tabl 1.17 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) y prosiectau, y cynlluniau a'r gweithgareddau eraill a ystyriwyd yn yr asesiad o effeithiau cronol ar gyfer hedfan ac amddiffyn. Dangosir y prosiectau yn Ffigur 1.2 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#). Cyflwynwyd y senario gwaelodlin yn y dyfodol yn adran 1.5.2 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4).

Mesurau lliniaru

- 6.2.9. Amlygodd yr asesiad sawl mesur i liniaru effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar fuddiannau hedfan ac amddiffyn:
- datblygu a chadw at Gynllun Dylunio ar gyfer yr arâe arfaethedig sy'n cynnwys dwy linell gyfeiriad at ddibenion chwilio ac achub, i'w gymeradwyo gan Dîm Trwyddedu Morol Cyfoeth Naturiol Cymru (TTM CNC) mewn ymgynghoriad ag Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau (MCA) a Thŷ'r Drindod (Amod 18(1)(a) y Drwydded Forol Dybiedig (DML));
 - datblygu a chadw at Gynllun Rheoli Cymhorthion Mordwyo (AtNMP) (Amodau 15 a 18(1)(g) y DML);
 - gweithredu goleuadau hedfan mewn ymgynghoriad â'r Sefydliad Seilwaith Amddiffyn (DIO): Diogelu ac fel y cyfarwyddir gan y CAA (Atodlen 2, Gofyniad 3 y Gorchymyn Cydsyniad drafft (dDCO));
 - hysbysu'r Ganolfan Ddaearyddol Amddiffyn (DGC) cyn adeiladu i'w gynnwys yng nghronfa ddata Rhwystrau'r DGC; a
 - hysbysu Gwasanaeth Gwybodaeth Awyrenegol Gwasanaethau Traffig Awyr Cenedlaethol (NATS) i ledaenu gwybodaeth am adeiladu a goleuadau cysylltiedig.
- 6.2.10. Categoriaddiodd yr asesiad y cyntaf o'r mesurau uchod yn brif fesur lliniaru (sydd wedi'i gynnwys yn rhan o ddyluniad y prosiect) a'r gweddill yn fesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer safonol y diwydiant). Pan fyddai'r mesurau'n cael eu sicrhau yn y DML (sy'n ymwneud â'r asedau cynhyrchu ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig), mae'r Ymgeisydd yn disgwyl y byddai darpariaethau cymesur yn cael eu cynnwys yn y Drwydded Forol (ML) annibynnol ar gyfer yr asedau trawsyrru, fel y disgrifir yn y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol derfynol [\[REP7-075\]](#) a'r Atodlen Mesurau Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#).
- 6.2.11. Gan y byddai ymrwymiad yn cael ei sicrhau i weithredu'r mesurau uchod, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesurau'n rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'u hystyriwyd yn yr asesiad o effeithiau. Ar ôl asesu effeithiau, amlygodd Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) yr angen am fesurau lliniaru ychwanegol i osgoi neu leihau nifer o effeithiau niweidiol arwyddocaol ar fuddiannau amddiffyn a hedfan. Prin oedd y manylion a gyflwynwyd am natur y mesurau lliniaru ychwanegol hyn ac i ba raddau yr oedd rhanddeiliaid perthnasol yn cytuno arnynt. Nid oedd yr un ohonynt wedi'u sicrhau gan ddarpariaethau fersiwn y dDCO a gyflwynwyd gyda'r Cais [\[APP-023\]](#). Trafodwyd y mater hwn drwy gydol yr Archwiliad ac ymdrinnir ag ef yn rhannau dilynol yr adran hon. Ni amlygwyd unrhyw ymrwymïadau monitro yn ymwneud ag effeithiau hedfan ac amddiffyn.

Asesiad o effeithiau

- 6.2.12. Effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar dderbynyddion hedfan ac amddiffyn a aseswyd oedd:
- Creu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau – gweithrediadau hedfan milwrol ac isel;
 - Creu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau – gweithrediadau hofrenyddion;
 - Creu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau – Gweithdrefnau Hedfan gydag Offer yn Unig (IFP); a
 - Thyrbinau gwynt yn amharu ar systemau PSR sifil.

- 6.2.13. Aseswyd yr effeithiau hyn ar gyfer pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig, heblaw am amharu ar systemau PSR oherwydd ystyriwyd bod hynny'n berthnasol yn ystod y cam gweithredol yn unig, pan fyddai llafnau'r tyrbinau'n symud.

Canlyniadau'r asesiad

- 6.2.14. Cyflwynwyd crynodeb o'r effeithiau posibl, y mesurau arfaethedig a fyddai'n cael eu mabwysiadu yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig a'r effeithiau gweddilliol mewn perthynas â buddiannau hedfan ac amddiffyn yn Nhabl 1.19 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#). Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, y mesurau arfaethedig a'r effeithiau gweddilliol yn Nhabl 1.20 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4). Amlygodd yr asesiad yr effeithiau arwyddocaol canlynol ar gyfer derbynyddion hedfan ac amddiffyn:

- Ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun, effeithiau niweidiol cymedrol sy'n deillio o greu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau sy'n effeithio ar IFP ym Maes Awyr Blackpool yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu.
- Ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill, effeithiau niweidiol cymedrol oherwydd bod tyrbinau gwynt yn amharu ar systemau PSR sifil yn ystod y cam gweithredol.

- 6.2.15. Cofnododd Tablau 1.19 ac 1.20 ostyngiad yn yr effeithiau gweddilliol i lefel yr ystyrir 'nad yw'n arwyddocaol' o safbwynt EIA ar ôl cymhwyso mesurau lliniaru ychwanegol. Gan nad oedd y mesurau lliniaru ychwanegol wedi'u diffinio'n glir, eu cytuno na'u sicrhau, mae'r ExA o'r farn yr oedd yn anghywir nodi bod yr effeithiau hyn 'heb fod yn arwyddocaol' ar adeg y cais.

- 6.2.16. Canfuwyd bod yr holl effeithiau sy'n weddill o raddau niweidiol dibwys neu fach, ac felly nid yn arwyddocaol o safbwynt EIA. O ganlyniad i'r pellter oddi wrth ffiniau rhyngwladol, ni amlygodd yr asesiad unrhyw effeithiau trawsffiniol arwyddocaol tebygol mewn perthynas â hedfan ac amddiffyn.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 6.2.17. Yng Ngwrandawriad Mater Penodol (ISH) 2 [\[EV3-007\]](#), archwiliodd yr ExA gasgliadau asesiad yr Ymgeisydd na fyddai effeithiau arwyddocaol yn codi mewn perthynas â hedfan ac amddiffyn. Derbyniodd yr Ymgeisydd nad oedd y mesurau lliniaru ychwanegol a amlygodd mewn perthynas â Maes Awyr Blackpool a systemau PSR sifil wedi'u diffinio'n glir, eu cytuno na'u sicrhau [\[REP1-010\]](#) bryd hynny. Archwiliwyd y mater hwn wedi hynny yn ISH4 [\[EV6-005\]](#), ISH6 [\[EV9-002\]](#) ac yn ysgrifenedig. Yn ogystal â hyn, honnodd y DIO effeithiau arwyddocaol ar systemau PSR milwrol ar ran yr MOD yn ei Sylwadau Perthnasol (RR) [\[RR-013\]](#), yn groes i asesiad yr Ymgeisydd.

- 6.2.18. O ganlyniad, roedd y prif faterion a gododd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- Creu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau (IFP) ac amharu ar gyfathrebu Amledd Uchel Iawn (VHF) ym Maes Awyr Blackpool;
- Amharu ar systemau PSR sifil;
- Amharu ar systemau PSR milwrol;
- Rhwystr ffisegol i awyrennau sy'n hedfan yn isel;
- Effeithiau posibl ar fesurau lliniaru PSR Maes Awyr Warton ar gyfer prosiectau Estyniad Burbo ac Estyniad Walney; ac
- Effeithiau posibl ar fesurau lliniaru radar ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth (OWFau) eraill arfaethedig.

6.2.19. Ystyrir y materion hyn yn eu tro isod.

Creu rhwystr ffisegol i weithrediadau awyrennau (IFP) ac amharu ar gyfathrebu VHF ym Maes Awyr Blackpool

6.2.20. O ran effeithiau posibl ar Faes Awyr Blackpool, roedd y cyflwyniadau'n canolbwyntio'n bennaf ar effaith IFP. Roedd yr effaith bosibl ar gyfathrebu VHF yn ystyriaeth eilaidd.

Gweithdrefnau Hedfan gydag Offer yn Unig

6.2.21. Amlygodd Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#) y gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar IFP ym Maes Awyr Blackpool yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu, gan arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol trwy greu rhwystr ffisegol rhag gweithrediadau awyrennau. Mae IFP, a reoleiddir gan y CAA, yn cael eu defnyddio gan awyrennau sy'n hedfan yn unol â Rheolau Hedfan gydag Offer yn Unig (IFR) ac fe'u dyluniwyd i hwyluso gweithredu awyrennau'n ddiogel o amgylch meysydd awyr.

6.2.22. Cynhwyswyd Asesiad IFP, a ystyriodd effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig yn ogystal â phrosiect arfaethedig Asedau Cynhyrchu Gwynt Alltraeth Morgan, yn Ychwanegiad B Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) [\[REP7-073\]](#). Esboniodd Adran 7.2.10 yr Ychwanegiad hwnnw natur yr effaith mewn perthynas â'r Lleiafswm Uchderau Sector (MSA) cyhoeddedig sydd ar waith ar hyn o bryd o amgylch Maes Awyr Blackpool. I grynhoi, fe allai tyrbinau yn rhan dde-orllewinol yr ardal arâe arfaethedig, o ganlyniad i uchder blaen y llafn, dorri'r lleiafswm o 1,000 o droedfeddi (ft) i glirio rhwystr sy'n ofynnol ar gyfer teithiau hedfan IFR.

6.2.23. Cododd Maes Awyr Blackpool yr angen i warchod gweithrediad diogel awyrennau yng nghyffiniau'r Maes Awyr [\[RR-005\]](#). Roedd yr Ymgeisydd wedi ymgysylltu â Maes Awyr Blackpool yn ystod y cam Cyn-ymgeisio [\[APP-041\]](#), ond dywedodd fod y Maes Awyr yn cynnal adolygiad pum mlynedd o'i IFP yr oedd angen ei gwblhau cyn y gallai trafodaethau ar fesurau lliniaru penodol i'r prosiect symud ymlaen [\[PDA-008\]](#). Roedd yr Ymgeisydd yn disgwyl y byddai'r mesurau lliniaru priodol yn debygol o gynnwys codi'r MSA yn yr ardal yr effeithir arni o 2,000ft i 2,200ft, a fyddai'n darparu'r lleiafswm pellter gwahanu o 1,000ft sy'n ofynnol uwchben y tyrbinau arfaethedig [\[REP1-010\]](#).

6.2.24. Cadarnhaodd Maes Awyr Blackpool ei bod yn debygol y byddai codi'r MSA yn y modd hwn yn lliniaru effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig a bod y newid wedi'i gynnwys yn ei adolygiad pum mlynedd [\[REP5-102\]](#). Fodd bynnag, dywedodd y byddai'r adolygiad pum mlynedd yn annhebygol o gael ei gymeradwyo gan y CAA cyn diwedd yr Archwiliad ac efallai y byddai angen asesiad diogelu ychwanegol hefyd. Yng ngoleuni hyn, lluniodd y ddau barti gytundeb ochr masnachol i fynd i'r afael â chostau mesurau lliniaru ac unrhyw asesiad arall a allai fod yn ofynnol [\[REP6-105\]](#). Yn ISH6, datganodd yr Ymgeisydd y byddai'r cytundeb masnachol yn mynd i'r afael â'r mater ac ni fyddai angen ychwanegu gofyniad at y dDCO [\[EV9-002\]](#) [\[REP6-083\]](#).

6.2.25. Fodd bynnag, erbyn D7, ychwanegwyd Gofyniad 27 newydd at y dDCO i sicrhau bod mesurau lliniaru priodol yn cael eu gweithredu [\[REP7-007\]](#). Disodlwyd hwn gan fersiwn arall wedi'i diweddaru o'r dDCO ar ddiwrnod olaf yr Archwiliad lle'r oedd y Gofyniad 27 blaenorol wedi'i ddileu ac yr oedd ei ddarpariaethau wedi'u cynnwys yng Ngofyniad 25 o dan y teitl diwygiedig 'Gweithredu Maes Awyr Blackpool' [\[AS-036\]](#).

- 6.2.26. Cofnododd y Datganiad Tir Cyffredin (SoCG) terfynol gyda Maes Awyr Blackpool gytundeb y byddai Gofyniad 25 yn sicrhau mesurau lliniaru priodol er boddhad y Maes Awyr [\[REP7-102\]](#) (Cyf BA.AR.12). Er bod y SoCG terfynol yn rhagflaenu dDCO terfynol yr Ymgeisydd, roedd geiriad Gofyniad 25 a gynhwyswyd yn ei Atodiad 1 yn gyson â'r geiriad yn y dDCO terfynol. Datganodd y SoCG terfynol fod trafodaethau ar gytundeb ochr masnachol yn parhau.

Amharu â VHF

- 6.2.27. Erbyn D3, dywedodd Maes Awyr Blackpool fod posibilrwydd o amharu ar gyfathrebu VHF ar gyfer awyrennau sy'n gweithredu ar lefel isel i'r gorllewin o Blackpool [\[REP3-030\]](#) (Cyf BA.AR.13). Dywedodd yr Ymgeisydd nad oedd wedi asesu'r effaith hon ar gyfer Maes Awyr Blackpool o ganlyniad i'r pellter oddi wrth ffin yr arae arfaethedig a'r dybiaeth y byddai awyrennau yn yr ardal honno'n gweithredu'n awtonomaidd neu mewn cysylltiad â meysydd awyr ag offer radar [\[REP3-030\]](#).
- 6.2.28. Yn ISH6, esboniodd yr Ymgeisydd fod amharu â VHF wedi dod i'r amlwg fel mater o ddiddordeb yn ddiweddar o ganlyniad i broblemau rhwng Maes Awyr Glasgow Prestwick a ffermydd gwynt ar y tir a ysgogodd y CAA i gyhoeddi hysbysiad i feysydd awyr trwyddedig [\[EV6-005\]](#). Honnodd yr Ymgeisydd nad oedd tystiolaeth o effeithiau ar VHF o ganlyniad i OWFau gweithredol eraill a bod ffactorau penodol i leoliad yn allweddol i achos Maes Awyr Glasgow Prestwick. O ganlyniad, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod tebygolrwydd isel o amharu â chyfathrebu VHF o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.2.29. Er gwaethaf hyn, cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cymryd y cam cyntaf mewn proses dau gam a amlinellir yn arweiniad CAP 670 y CAA ac y byddai angen i'r ail gam gael ei gynnal gan Faes Awyr Blackpool. Cadarnhaodd y Maes Awyr y sefyllfa hon wrth ymateb i ExQ2.3.3 [\[REP5-102\]](#). Erbyn D6, ychwanegwyd Gofyniad 25 newydd ('Systemau cyfathrebu VHF ym Maes Awyr Blackpool') at y dDCO i sicrhau bod unrhyw fesurau lliniaru priodol a allai fod yn ofynnol yn hyn o beth yn cael eu gweithredu [\[REP6-016\]](#). Diwygiwyd Gofyniad 25 wedi hynny yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd i gynnwys y darpariaethau IFP a drafodwyd uchod ac fe'i hailenwyd yn 'Gweithredu Maes Awyr Blackpool' [\[AS-036\]](#).

- 6.2.30. Dangosodd y SoCG terfynol gyda Maes Awyr Blackpool fod y Maes Awyr yn fodlon y byddai Gofyniad 25 yn darparu mesurau diogelu digonol pe byddai ei asesiad VHF yn amlygu effaith bosibl [\[REP7-102\]](#), Cyf BA.AR.13. Er bod yr Ymgeisydd wedi dweud i ddechrau y byddai Gofyniad 25 yn cael ei ddarparu ar sail 'heb ragfarnu', mae Memorandwm Esboniadol (EM) terfynol yr Ymgeisydd yn awgrymu ei fod yn derbyn y Gofyniad [\[REP7-010\]](#). Datganodd y SoCG terfynol fod trafodaethau ar gytundeb ochr masnachol i fynd i'r afael â chostau unrhyw fesurau lliniaru gofynnol yn parhau.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.2.31. Archwiliodd yr ExA faterion Maes Awyr Blackpool yn ExQ2.3.1, ExQ2.3.2 ac ExQ2.3.3 [\[PD-018\]](#) ac yn ISH2 [\[EV3-007\]](#), ISH4 [\[EV6-005\]](#) ac ISH6 [\[EV9-002\]](#). Gwahoddwyd Maes Awyr Blackpool i bob un o'r gwrandawiadau perthnasol, ond ni ddaeth i unrhyw un ohonynt. O ran y safbwynt terfynol ar IFP, mae'r ExA o'r farn bod y partïon yn cytuno y byddai codi'r MSA i 2,200ft yn fesur lliniaru priodol ar gyfer yr effeithiau a amlygwyd. Mae cyflwyniadau gan Faes Awyr Blackpool yn rhoi cryn hyder y byddai'r newid hwn i weithdrefnau gweithredol yn rhesymol ac y gellir ei gyflawni'n realistig.

- 6.2.32. Mae'r ExA yn nodi bod y posibilrwydd o amharu ar VHF wedi dod i'r amlwg hanner ffordd drwy'r Archwiliad ac ni aethpwyd i'r afael ag ef yn fanwl ym Mhennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#). Ym marn yr ExA, gwnaeth yr Ymgeisydd ei orau i fynd i'r afael â'r mater wrth iddo godi yn unol ag arweiniad y CAA ac mae wedi rhoi tystiolaeth i'r Maes Awyr i lywio ei asesiad ei hun yn unol â CAP 670. Ar y sail hon, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael yn ddigonol â'r effeithiau posibl ar weithredu Maes Awyr Blackpool yn ddiogel.
- 6.2.33. Yn ISH6, holodd yr ExA a allai cyfathrebu VHF fod yn berthnasol i feysydd awyr eraill yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig hefyd [\[EV9-002\]](#). Esboniodd yr Ymgeisydd fod y mater wedi cael ei drafod gyda Maes Awyr Ronaldsway Ynys Manaw (IoM) hefyd, ond bod mesurau rheoli addasol digonol yn bodoli yng ngofynion y dDCO er mwyn i'r maes awyr hwnnw a rhai eraill perthnasol ei ystyried trwy gyflawni'r gofynion hynny, pe byddai angen [\[REP6-083\]](#). Ni chodwyd y mater gan unrhyw faes awyr arall yn ystod yr Archwiliad. Mae'r ExA yn fodlon, pe byddai'r mater yn berthnasol i Faes Awyr Ronaldsway IoM neu Faes Awyr John Lennon Lerpwl, y gellir mynd i'r afael ag ef o fewn y diffiniad o 'fesurau lliniaru priodol' yng Ngofynion 24 a 26 dDCO terfynol yr Ymgeisydd, sy'n ymwneud â'r meysydd awyr hyn [\[AS-036\]](#).
- 6.2.34. Mae Gofyniad 25 dDCO terfynol yr Ymgeisydd yn ymdrin â'r holl faterion sy'n ymwneud â lliniaru effeithiau arwyddocaol posibl ar Faes Awyr Blackpool [\[AS-036\]](#). Mae'n atal adeiladu unrhyw dyrbin (ac eithrio sylfeini) hyd nes bod yr Ysgrifennydd Gwladol (SoS), ar ôl ymgynghori â'r Maes Awyr a'r CAA yn gyntaf, yn cadarnhau bod trefniadau priodol wedi'u rhoi ar waith i weithredu mesurau lliniaru priodol mewn perthynas ag IFP, MSA a chyfathrebu VHF.
- 6.2.35. Mae'r ExA yn fodlon y byddai Gofyniad 25 yn sicrhau'n ddigonol bod mesurau'n cael eu gweithredu i lliniaru'r effeithiau posibl a drafodwyd uchod. Oherwydd y gallai effeithiau creu rhwystr ffisegol godi cyn gynted ag y bydd y tyrbinau wedi'u gosod, mae'r ExA yn cytuno y dylai eu hadeiladu fod yn amodol ar gymeradwyaeth yr SoS. Mae NPS EN-1 (paragraff 5.5.58) yn cydnabod y gallai 'amodau o fath Grampian' gael eu hystyried yn yr amgylchiadau hyn. Wrth ddod i'r farn hon, mae'r ExA yn nodi bod Maes Awyr Blackpool wedi cytuno ar y Gofyniad [\[REP7-102\]](#).
- 6.2.36. Er mwyn eglurder, mae'r ExA yn amlygu bod EM terfynol yr Ymgeisydd [\[REP7-010\]](#) yn adlewyrchu safbwynt mewn perthynas â Gofynion 25 a 27 a ddisodlwyd gan dDCO terfynol yr Ymgeisydd, ac felly nad yw'n gyfredol. O ystyried yr holl faterion uchod, mae'r ExA o'r farn, gyda'r rheolaethau cytunedig ar waith, y byddai effeithiau niweidiol ar weithredu Maes Awyr Blackpool a'i ddiogelwch yn cael eu hosgoi, yn unol â pharagraffau 5.5.49 i 5.5.51 a 5.5.58 i 5.5.60 NPS EN-1.

Amharu ar systemau PSR sifil

- 6.2.37. O ran y posibilrwydd o amharu ar systemau PSR sifil, canolbwyntiodd yr Archwiliad ar fesurau i lliniaru'r effeithiau niweidiol arwyddocaol y mae'r ES yn rhagfynegi y byddant yn codi yn ystod y cam gweithredol ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill. Mae'r adran hon yn ystyried y prif ddarparwyr gwasanaethau traffig awyr sy'n defnyddio systemau PSR sifil y gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio arnynt, o bosibl, sef:

- NATS (En Route) plc (NATS);
- Maes Awyr Ronaldsway IoM; a
- Maes Awyr John Lennon Lerpwl.

Dilynir hyn gan ystyriaeth yr ExA o'r materion a godwyd.

Systemau PSR NATS yn Lowther Hill, St Anne's a Great Dun Fell

- 6.2.38. Gwrthwynebodd NATS y Datblygiad Arfaethedig o ganlyniad i'r effaith bosibl ar radarau traffig awyr ar Lowther Hill, St Anne's a Great Dun Fell [\[RR-058\]](#). Dangosir lleoliad y radarau yr effeithir arnynt yn Ffigur 62 yr adran hon, uchod. Esboniodd Adran 1.9.3 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) sut oedd y dadansoddiad radar Llinell Weld (LoS) wedi sefydlu gallu damcaniaethol radar pob un o systemau PSR NATS i ganfod y tyrbinau yn seiliedig ar flaen llafn uchaf o 364m uwchben y Llanw Seryddol Isaf (LAT) [\[REP7-052\]](#). Dangosir y canlyniadau LoS ar gyfer pob PSR ar Ffigurau 1.4, 1.5 ac 1.6 Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) [\[REP7-073\]](#).
- 6.2.39. Erbyn y Dyddiad Cau Gweithdrefnol yn ystod y cam Cyn-archwilio, nododd yr Ymgeisydd ei fod wedi cael Contract Gwasanaethau Lliniaru (MSC) drafft gan NATS [\[PDA-008\]](#) (Tabl 2.58). Erbyn D1, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cael manylion datrysiadau lliniaru a ffefrir gan NATS a oedd yn cynnwys blancio mawr (ffurfweddu radar i leihau 'annibendod' dieisiau) gyda chymorth Gweithdrefn Newid Gofod Awyr (ACP) ac a fyddai'n cael ei sicrhau trwy'r MSC, pan fyddai wedi'i gytuno [\[REP1-032\]](#).
- 6.2.40. Ceisiodd yr ExA eglurhad ynglŷn â chynnydd tuag at gytundeb yn rheolaidd drwy gydol yr Archwiliad, gan gynnwys yn ISH2 [\[EV3-007\]](#), ISH4 [\[EV6-005\]](#) ac ISH6 [\[EV9-002\]](#). Er y gwahoddwyd NATS i bob un o'r gwrandawiaidau, ni ddaeth i unrhyw un ohonynt. Rhoddodd yr Ymgeisydd sicrwydd i'r ExA fod tebygolrwydd da o sicrhau datrysiad lliniaru technegol cyn diwedd yr Archwiliad. Fodd bynnag, adroddodd y SoCG terfynol na fu'n bosibl cwblhau'r cytundeb masnachol yn derfynol cyn diwedd yr Archwiliad ac y byddai'r partïon yn parhau i ymgysylltu ynglŷn â'r mater yn ystod y cyfnod ar ôl yr Archwiliad [\[REP7-101\]](#) (Cyf. NATS.AR.12).
- 6.2.41. Heb ddatrysiad lliniaru technegol, ychwanegodd yr Ymgeisydd Ofyniad 22 ('Prif Radar Goruchwyllo Great Dun Fell, Lowther Hill a St Anne's') at y dDCO erbyn D6 [\[REP6-017\]](#), y cytunwyd ar ei eiriad gan NATS [\[REP7-101\]](#) (Cyf. NATS.AR.13). Mae Gofyniad 22 yn atal adeiladu unrhyw ran o dyrbin (heblaw am sylfeini) hyd nes bod yr SoS wedi cymeradwyo a bod yr ymgymwrwr wedi gweithredu cynllun lliniaru prif radar a gytunwyd yn gyntaf gyda NATS, sef gweithredwr y tri safle PSR. Er bod y dDCO wedi cael ei ddiwygio ymhellach ar ôl D7, nid oedd unrhyw newidiadau i Ofyniad 22 [\[AS-036\]](#).

PSR Maes Awyr Ronaldsway IoM

- 6.2.42. Mae Maes Awyr Ronaldsway IoM wedi'i leoli tua 49.5km oddi wrth yr ardal arâe arfaethedig a byddai'r tyrbinau'n debygol o fod o fewn LoS radar i'r PSR, yn ddamcaniaethol [\[REP7-052\]](#) (Tabl 1.10). Dangosir y canlyniadau LoS ar Ffigur 1.7 Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) [\[REP7-073\]](#). Ni wnaeth Maes Awyr Ronaldsway IoM RR ei hun, ond cododd yr RR gan Bwyllgor Môr Tiriogaethol Ynys Manaw (TSC IoM) y posibilrwydd o berygl i ddiogelwch teithiau awyr IoM [\[RR-018\]](#). Cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod Llywodraeth IoM yn berchen ar Faes Awyr Ronaldsway IoM yn gyfan gwbl, a gynrychiolwyd yn yr Archwiliad hwn gan TSC IoM [\[EV3-007\]](#). Cadarnhawyd y sefyllfa hon mewn datganiad gan y Maes Awyr a dderbyniwyd yn ddiweddarach [\[REP5-092\]](#).
- 6.2.43. Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn ymgysylltu â Maes Awyr Ronaldsway IoM i amlygu a chytuno ar ddatrysiad, pe byddai ei angen [\[PDA-008\]](#) (Tabl 2.18). Roedd trafodaethau rhwng y partïon yn ystod y cyfnod Cyn-ymgeisio wedi ymdrin â datrysiadau lliniaru posibl, gan gynnwys blancio radar a Pharth Gorfodol Trawsatebwr, ond adroddodd yr Ymgeisydd fod y Maes Awyr wedi penderfynu wedi

hynny bod angen iddo gynnal strategaeth oruchwyllo 20 mlynedd i ystyried diogelu traffig awyr o ystyried y cynigion amrywiol sy'n cael eu datblygu ym Môr Iwerddon [\[REP1-010\]](#). Byddai mesurau lliniaru ar lefel prosiect yn dibynnu ar ganlyniad y strategaeth honno [\[REP3-062\]](#).

- 6.2.44. Ceisiodd yr ExA ddiweddariadau ar gynnydd yr Ymgeisydd tuag at gytundeb drwy gydol yr Archwiliad, gan gynnwys yn ExQ1.3.4 [\[PD-013\]](#) ac yn ISH2 [\[EV3-007\]](#), ISH4 [\[EV6-005\]](#) ac ISH6 [\[EV9-002\]](#). Gwahoddwyd TSC IoM i bob un o'r gwrandawiadau a mynychodd ISH4 ac ISH6.
- 6.2.45. Erbyn D5, cyflwynodd Maes Awyr Ronaldsway IoM ddatganiad yn esbonio ei fod yn parhau i asesu effaith gyfunol nifer o brosiectau arfaethedig ar ei systemau Cyfathrebu, Llywio a Goruchwyllo (CNC) a'i IFPau [\[REP5-092\]](#). Gan fod adnoddau'r Maes Awyr yn gyfyngedig, rhoddodd yr argraff na fyddai mesur lliniaru penodol i'r prosiect yn dod i'r amlwg o fewn graddfeydd amser yr Archwiliad, ac awgrymodd ddefnyddio gofyniad DCO i sicrhau ymrwymiad i fesur lliniaru priodol.
- 6.2.46. Erbyn D6, ychwanegodd yr Ymgeisydd Ofyniad 26 newydd ('Gwasanaethau traffig awyr ym Maes Awyr Ynys Manaw') at y dDCO a dywedodd y cytunwyd ar ei eiriad gyda'r Maes Awyr [\[REP6-103\]](#) [\[REP6-017\]](#). Mae Gofyniad 26 yn atal adeiladu unrhyw dyrbin (heblaw am sylfeini) hyd nes bod yr SoS, ar ôl ymgynghori â Maes Awyr Ronaldsway IoM ac Awdurdod Hedfan Sifil IoM (CAA IoM), yn cadarnhau naill ai nad oes angen mesurau lliniaru priodol neu y bydd cynllun mesurau lliniaru priodol yn cael ei weithredu a'i gynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.
- 6.2.47. Cofnododd y SoCG terfynol â TSC IoM gytundeb y byddai Gofyniad 26 yn sicrhau bod mesurau priodol yn cael eu darparu i lliniaru effeithiau radar ar Faes Awyr Ronaldsway IoM [\[REP7-093\]](#) (Tabl 1.13). Er y diweddarwyd y dDCO ymhellach ar ôl D7, ni wnaed unrhyw newidiadau i Ofyniad 26 [\[AS-036\]](#).

PSR Maes Awyr John Lennon Lerpwl

- 6.2.48. Mae Maes Awyr John Lennon Lerpwl wedi'i leoli tua 69.6km oddi wrth yr arâe arfaethedig, a byddai tyrbinau yn rhan ddwyreiniol a chanolog ardal yr arâe yn debygol iawn o fod o fewn LoS radar i'r PSR, yn ddamcaniaethol [\[REP7-052\]](#) (Tabl 1.10). Dangosir y canlyniadau LoS ar Ffigur 1.8 Atodiad 1.1 yr ES (Cyfrol 8) [\[REP7-073\]](#). Ym Mhennod 1 yr ES (Cyfrol 4), dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn ymgysylltu â Maes Awyr John Lennon Lerpwl i amlygu datrysiad lliniaru technegol, pe byddai ei angen [\[REP7-052\]](#).
- 6.2.49. Ni dderbyniwyd RR gan y Maes Awyr. Yn ISH2, holodd yr ExA ynghylch safbwynt y Maes Awyr mewn perthynas â'r effeithiau niweidiol cymedrol a amlygwyd yn yr ES [\[EV3-007\]](#). Dywedodd yr Ymgeisydd fod y Maes Awyr wedi nodi efallai y byddai'n gallu addasu ei system radar, ond nad oedd wedi cyfathrebu ymhellach â'r Maes Awyr [\[REP1-010\]](#). Archwiliodd yr ExA y mater ymhellach yn ISH4 [\[EV6-005\]](#), ISH6 [\[EV9-002\]](#) ac mewn cwestiynau ysgrifenedig (ExQ1.3.5, ExQ1.3.6 [\[PD-013\]](#) ac ExQ2.3.4 [\[PD-018\]](#)). Disgrifiodd yr Ymgeisydd anhawster wrth ymgysylltu â'r Maes Awyr ynglŷn â'r mater a dywedodd y gallai unrhyw fesurau lliniaru a gytunir gyda NATS ddarparu datrysiad dros dro ar gyfer effeithiau sy'n codi ym Maes Awyr John Lennon Lerpwl hyd nes y gellid gweithredu datrysiad technegol ar gyfer y Maes Awyr [\[REP3-062\]](#).
- 6.2.50. Wrth ymateb i ExQ2.3.4, amlinellodd yr Ymgeisydd ei ymdrechion i sicrhau diffiniad o unrhyw effaith weithredol ar ddarparu ATS gan y Maes Awyr, ac esboniodd ei fod yn ailymgysylltu â'r Maes Awyr [\[REP5-080\]](#). Rhoddodd yr Ymgeisydd ddiweddariad

yn ISH6, gan ddweud pe byddai angen mesurau lliniaru, eu bod yn debygol o gynnwys diweddariadau meddalwedd i'r system radar, teithiau hedfan arbrofol ac achos diogelwch wedi'i ddiweddarau i'r CAA [\[EV9-002\]](#). Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn paratoi gofyniad newydd ar sail 'heb ragfarnu', rhag ofn na ellid cytuno ar gytundeb ochr masnachol cyn diwedd yr Archwiliad [\[REP6-083\]](#).

6.2.51. Erbyn D6, ychwanegodd yr Ymgeisydd Ofyniad 24 newydd ('Gwasanaethau traffig awyr ym Maes Awyr John Lennon Lerpwl') at y dDCO [\[REP6-017\]](#). Ni chyflwynwyd EM gyda'r fersiwn hon o'r dDCO, ond nid oedd fersiwn ddilynol yr EM yn dweud bod y Gofyniad yn cael ei ddarparu ar sail 'heb ragfarnu' [\[REP7-010\]](#). Mae Gofyniad 24 yn atal adeiladu unrhyw dyrbîn (heblaw am sylfeini) hyd nes bod yr SoS, ar ôl ymgynghori â'r Maes Awyr a'r CAA, yn cadarnhau naill ai nad oes angen mesurau lliniaru priodol neu y bydd cynllun mesurau lliniaru priodol yn cael ei weithredu a'i gynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.

6.2.52. Cyflwynwyd Datganiad Sefyllfa ar y Cyd, a lofnodwyd gan yr Ymgeisydd a Maes Awyr John Lennon Lerpwl, erbyn D7 yn datgan bod y partion wedi cytuno ar eiriad Gofyniad 24 [\[AS-044\]](#). Er y diweddarwyd y dDCO ymhellach ar ôl D7, ni wnaed unrhyw newidiadau i Ofyniad 24 [\[AS-036\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

6.2.53. O ran lliniaru effeithiau ar PSR yn Lowther Hill, St Anne's a Great Dun Fell a weithredir gan NATS, mae Gofyniad 22 wedi cael ei gytuno gyda NATS ac mae'n debyg iawn i eiriad darpariaethau tebyg yng Ngorchymyn OWF Estyniadau Sheringham Shoal a Dudgeon 2024 (OS 2024/564) a Gorchymyn OWF Awel y Môr 2023 (OS 2023/1033), y cyfeirir at y ddau yn EM terfynol yr Ymgeisydd [\[REP7-010\]](#).

6.2.54. Yng ngoleuni'r risg bosibl i ddiogelwch y cyhoedd a hedfan, mae'r ExA o'r farn bod angen i'r Gofyniad gael ei gyflawni cyn adeiladu'r tyrbînau (heblaw am sylfeini). Fel y nodwyd yn gynharach yn yr adran hon, mae NPS EN-1 (paragraff 5.5.58) yn cydnabod y gallai '*amodau o fath Grampian*' gael eu hystyried yn yr amgylchiadau hyn sy'n cefnogi'r dull a fabwysiadwyd.

6.2.55. Ym marn yr ExA, byddai wedi rhoi mwy o sicrwydd petai cynllun lliniaru wedi cael ei gwblhau'n derfynol a bod cytundebau masnachol ar waith cyn diwedd yr Archwiliad. Byddai hyn hefyd wedi golygu na fyddai angen cymeradwyaethau dilynol gan yr SoS yn ystod y cam ôl-gydsyniad. Fodd bynnag, mae'r ExA yn cydnabod nad yw'r dull a fabwysiadwyd yn newydd ac mae'n derbyn y byddai Gofyniad 22 yn bodloni'r diben bwriadedig o osgoi effeithiau niweidiol ar ddarparu gwasanaethau rheoli traffig awyr (ATC) ar y daith yn ddiogel ac yn effeithlon ar gyfer hedfan sifil, yn unol ag NPS EN-1, paragraff 5.5.59.

6.2.56. Mae'r ExA yn nodi bwriad yr Ymgeisydd i barhau i ymgysylltu â NATS mewn perthynas â chytundeb ochr masnachol [\[REP7-103\]](#). Er y byddai cytundeb o'r fath y tu allan i'r broses DCO, mae'r ExA yn disgwyl y byddai'n sail i weithredu'r mesurau lliniaru cymeradwy.

6.2.57. O ran lliniaru effeithiau posibl ar PSR Maes Awyr Ronaldsway IoM a PSR Maes Awyr John Lennon Lerpwl, mae'r ExA yn nodi y cytunwyd ar Ofynion 24 a 26 gyda'r Meysydd Awyr Perthnasol. Gan fod y gofynion wedi cael eu hychwanegu at y dDCO yn hwyr yn yr Archwiliad ac ar ôl dyddiad unrhyw wrandawiadau a amserlennwyd neu gwestiynau ysgrifenedig gan yr ExA, nid oedd llawer o amser i'w harchwilio'n fanwl. Mae'r ExA wedi ystyried geiriad y gofynion yng nghyd-destun eu diben bwriadedig a'u heffaith fwriadedig. Mae'r ExA yn pryderu, pe byddai'r SoS yn

cadarnhau bod angen mesurau lliniaru priodol, nad oes unrhyw beth yn y geiriad presennol i atal dechrau gweithredu'r tyrbinau cyn i'r mesurau lliniaru hynny gael eu rhoi ar waith. Mae'r ExA o'r farn bod angen sicrhau y byddai mesurau lliniaru priodol (os yw'r SoS yn ystyried eu bod yn ofynnol) yn cael eu gweithredu cyn i'r effeithiau arwyddocaol posibl godi, sef y cam gweithredol yn yr achos hwn.

- 6.2.58. Am y rhesymau hyn, mae'r ExA o'r farn bod angen rhai diwygiadau i bob gofyniad i wella eglurder, manwl gywirdeb a'r gallu i'w orfodi. Mae'r ExA yn argymhell bod Gofyniad 24 yn cael ei ddiwygio fel a ganlyn (dangosir llinell trwy destun wedi'i ddileu a dangosir testun ychwanegol mewn teip trwm):

Gwasanaethau traffig awyr ym Maes Awyr John Lennon Lerpwl

24.—(1) Ni chaiff unrhyw ran o unrhyw eneradur tyrbîn gwynt (ac eithrio sylfeini) gael ei chodi yn rhan o'r datblygiad awdurdodedig hyd nes bod yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a'r Awdurdod Hedfan Sifil, yn cadarnhau yn ysgrifenedig naill ai—

(a) nad oes angen mesurau lliniaru priodol mewn perthynas â'r datblygiad awdurdodedig; neu

(b) y bydd mesurau lliniaru priodol yn cael ei bod yn ofynnol i fesurau lliniaru priodol gael eu gweithredu a'u cynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.

(2) Pan fydd angen mesurau lliniaru priodol, ni chaniateir i unrhyw eneradur tyrbîn gwynt sy'n ffurfio rhan o'r datblygiad awdurdodedig gylchdroi ei lafnau ar ei echel lorweddol hyd nes bod y mesurau lliniaru priodol wedi cael eu cymeradwyo gan yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a'r Awdurdod Hedfan Sifil, a'u gweithredu.

(23) At ddibenion y gofyniad hwn—

mae “mesurau lliniaru priodol” yn golygu mesurau a gytunwyd gyda'r Awdurdod Hedfan Sifil a'r Gweithredwr i atal neu ddileu unrhyw effeithiau niweidiol y bydd gweithredu'r datblygiad awdurdodedig yn eu cael ar allu'r Gweithredwr i ddarparu gwasanaethau traffig awyr diogel ac effeithlon i Faes Awyr John Lennon Lerpwl yn ystod oes y datblygiad awdurdodedig;

mae “mesurau lliniaru cymeradwy” yn golygu'r mesurau lliniaru priodol a gymeradwywyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn unol ag is-baragraff (2); ac

mae “Gweithredwr” yn golygu Liverpool Airport Limited a gorfforwyd o dan Ddeddf Cwmnïau 2006 (Rhif Cwmni 2116704) y mae ei swyddfa gofrestredig yn Adeilad Venus, 1 Old Park Lane, Dinas Trafford, Manceinion, Lloegr, M41 7HA neu'r cyfryw sefydliad arall ag a drwyddedir o bryd i'w gilydd o dan adrannau 5 a 6 Deddf Trafnidiaeth 2000 i ddarparu gwasanaethau traffig awyr i Faes Awyr John Lennon Lerpwl.

(34) Bydd yr ymgwymerwr yn cydymffurfio wedi hynny â'r holl rwymedigaethau a gynhwysir yn y mesurau lliniaru ~~priodol~~ cymeradwy ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.

- 6.2.59. Am yr un rhesymau, mae'r ExA hefyd yn argymhell bod Gofyniad 26 yn cael ei ddiwygio fel a ganlyn (dangosir llinell trwy destun wedi'i ddileu a dangosir testun ychwanegol mewn teip trwm):

Gwasanaethau traffig awyr ym Maes Awyr Ynys Manaw

26.—(1) Ni chaiff unrhyw ran o unrhyw eneradur tyrbîn gwynt (ac eithrio sylfeini) gael ei chodi yn rhan o'r datblygiad awdurdodedig hyd nes bod yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a Gweinyddiaeth Hedfan Sifil Ynys Manaw, yn cadarnhau yn ysgrifenedig naill ai—

(a) nad oes angen mesurau lliniaru priodol mewn perthynas â'r datblygiad awdurdodedig; neu

(b) ~~y bydd mesurau lliniaru priodol yn cael ei bod yn ofynnol i fesurau lliniaru priodol gael~~ eu gweithredu a'u cynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.

(2) Pan fydd angen mesurau lliniaru priodol, ni chaniateir i unrhyw eneradur tyrbîn gwynt sy'n ffurfio rhan o'r datblygiad awdurdodedig gylchdroi ei lafnau ar ei echel lorweddol hyd nes bod y mesurau lliniaru priodol wedi cael eu cymeradwyo gan yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a Gweinyddiaeth Hedfan Sifil Ynys Manaw, a'u gweithredu.

(23) At ddibenion y gofyniad hwn—

mae "~~cynllun~~ mesurau lliniaru priodol" yn golygu cynllun a gytunwyd gyda'r Gweithredwr sy'n amlinellu mesurau a gymerir i atal neu ddileu unrhyw effeithiau niweidiol o'r datblygiad awdurdodedig ar Brif Radar Goruchwyllo a gweithrediadau rheoli traffig awyr Ynys Manaw a gallu'r Gweithredwr i ddarparu gwasanaethau traffig awyr diogel ac effeithlon i Faes Awyr Ynys Manaw yn ystod oes y datblygiad awdurdodedig;

mae "mesurau lliniaru cymeradwy" yn golygu'r mesurau lliniaru priodol a gymeradwywyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn unol ag is-baragraff (2); ac

mae "Gweithredwr" yn golygu Maes Awyr Ynys Manaw neu'r cyfryw sefydliad arall ag a drwyddedir o bryd i'w gilydd i ddarparu gwasanaethau traffig awyr i Faes Awyr Ynys Manaw.

(34) Bydd yr ymgymwr yn cydymffurfio wedi hynny â'r holl rwymedigaethau a gynhwysir yn y mesurau lliniaru cymeradwy ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.

- 6.2.60. Gan ymgorffori'r diwygiadau uchod, mae'r ExA yn fodlon y byddai Gofynion 24 a 26 yn sicrhau'n ddigonol bod unrhyw fesurau lliniaru angenrheidiol yn cael eu gweithredu mewn modd amserol ac y byddent yn fanwl gywir, yn orfodadwy, yn angenrheidiol, yn berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig a chynllunio, ac yn rhesymol ym mhob ystyr arall. Yn hyn o beth, byddent yn diogelu defnydd diogel ac effeithiol o seilwaith CNS yn unol ag Adran 5.5 NPS EN-1.
- 6.2.61. Mae'r ExA yn nodi bod cytundeb cyllido drafft yn cael ei drafod rhwng yr Ymgeisydd a Maes Awyr John Lennon Lerpwl, pe byddai ei angen [\[REP7-103\]](#). Mae'r ExA o'r farn ei bod yn ymhlyg yng Ngofynion 24 a 26 y byddai cytundebau masnachol sy'n sail i weithredu unrhyw fesurau lliniaru priodol yn rhagofyniad ar gyfer cymeradwyaeth yr SoS.
- 6.2.62. At ei gilydd, mae'r ExA yn fodlon bod yr effeithiau ar PSR sifil wedi cael eu hasesu'n ddigonol a, chydâ'r rheolaethau a sicrhair ar waith, na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar seilwaith CNS. Byddai Gofynion 22, 24 a 26 (fel y'u diwygiwyd yn DCO argymelledig ((r)DCO) yr ExA) yn sicrhau bod effeithiau ar y systemau radar a amlygwyd yn cael eu lliniaru'n briodol fel na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn peryglu gweithrediad a diogelwch systemau goruchwyllo presennol. Yn hyn o beth, mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio ag Adran 5.5 NPS EN-1.

Amharu ar systemau PSR milwrol

- 6.2.63. Ar sail astudiaethau desg a'r ymgynghoriad Cyn-ymgeisio (gweler Tabl 1.7 Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[REP7-052\]](#)), hepgorodd yr Ymgeisydd y potensial ar gyfer effeithiau ar systemau PSR milwrol o'i asesiad. Fodd bynnag, cyflwynodd y DIO RR [\[RR-013\]](#) yn honni effeithiau arwyddocaol posibl ar systemau PSR milwrol. Roedd y DIO yn pryderu y byddai'r arâe arfaethedig yn cael ei chanfod gan radarau ATC a ddefnyddir ym Maes Awyr Warton yn Swydd Gaerhirfryn ac RAF y Fali ar Ynys Môn. Dangosir y lleoliadau ar Ffigur 62, uchod.
- 6.2.64. Yn dilyn ymgysylltiad yng nghamau cynnar yr Archwiliad, tynnodd y DIO ei wrthwynebiad yn ôl mewn perthynas ag RAF y Fali, ond ni newidiodd ei farn ynglŷn â Maes Awyr Warton [\[REP1-054\]](#). Mae Maes Awyr Warton wedi'i leoli tua 61.5km oddi wrth yr ardal arâe arfaethedig ac fe'i gweithredir gan BAE Systems (Operations) Limited (BAE Systems). Roedd y DIO yn pryderu'n benodol y gallai presenoldeb y tyrbinau gael effeithiau niweidiol ar berfformiad PSRau trwy, er enghraifft, leihau sensitifrwydd radar, cysgodi a chreu cofnodion awyrennau dieisiau a allai, yn y pen draw, rwystro gweithredu rheolaeth traffig awyr yn ddiogel yn yr ardal.
- 6.2.65. Derbyniodd yr Ymgeisydd y potensial ar gyfer effeithiau arwyddocaol ar Faes Awyr Warton [\[REP2-078\]](#) (Tabl 2.1) a pharhaodd drafodaethau ynglŷn â mesurau lliniaru technegol posibl drwy gydol yr Archwiliad. Adroddodd yr Ymgeisydd y byddai mesurau lliniaru'n debygol o gynnwys, o leiaf, optimeiddio'r radar ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, teithiau hedfan arbrol a chyflwyno achos diogelwch i'r CAA [\[REP2-078\]](#).
- 6.2.66. Roedd ymgysylltiad uniongyrchol y DIO â'r Archwiliad yn gyfyngedig, ond rhoddodd yr Ymgeisydd wybod i'r ExA fod Maes Awyr Warton wrthi'n gweithredu system PSR newydd a oedd yn destun cytundeb peidio â datgelu (NDA) a bod angen iddi fod ar-lein cyn y gellid ymgysylltu ynglŷn â mesurau lliniaru ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig [\[REP7-112\]](#) (adran 2.3.7). Er y disgwyliwyd i hyn ddigwydd cyn diwedd yr Archwiliad yn wreiddiol, bu oedi wrth gomisiynu'r system PSR newydd ac nid oedd yr ymgysylltiad rhwng yr Ymgeisydd a'r DIO ynglŷn â mesurau lliniaru wedi dod i gasgliad cyn i'r Archwiliad gau.
- 6.2.67. Yn lle cytundeb ar fesurau lliniaru, ychwanegodd yr Ymgeisydd Ofyniad 23 ('Prif Radar Goruchwyllo Maes Awyr Warton') at y dDCO erbyn D5, a oedd yr un fath yn y dDCO terfynol [\[AS-036\]](#). Mae Gofyniad 23 yn atal gweithredu unrhyw dyrbîn gwynt hyd nes bod yr SoS (ar ôl ymgynghori â'r MOD a BAE Systems yn gyntaf) yn cadarnhau y bydd mesurau lliniaru priodol yn cael eu gweithredu a'u cynnal ar hyd oes y prosiect a bod trefniadau wedi'u rhoi ar waith gyda BAE Systems i sicrhau bod mesurau lliniaru o'r fath yn cael eu gweithredu.
- 6.2.68. Er bod Gofyniad 23 gerbron y DIO yn ystod yr Archwiliad, nid oedd y DIO yn gallu cytuno ar ei eiriad cyn i'r Archwiliad gau oherwydd ei fod eisiau i asesiadau technegol a gweithredol ar gynnig mesurau lliniaru gael eu cwblhau yn gyntaf, ynghyd â chadarnhad y byddai'r mesurau lliniaru a amlygwyd yn hyfyw [\[REP7-108\]](#) (Cyf. DIO.AR.13).

Ystyriaeth yr ExA

- 6.2.69. Archwiliodd yr ExA y mater hwn yn ISH2 [\[EV3-007\]](#), ISH4 [\[EV6-005\]](#), ISH6 [\[EV9-002\]](#) ac mewn cwestiynau ysgrifenedig [\[PD-013\]](#) (adran 1.3). Mae'r ExA yn ymwybodol na chytunwyd ar eiriad Gofyniad 23 gyda'r DIO. Yn wahanol i'r gofynion eraill yn ymwneud â thraffig awyr neu radar yn y dDCO, mae Gofyniad 23 yn

amodol ar weithrediad cyntaf y tyrbinau (yn hytrach na'u hadeiladu). Wrth ymateb i ymholiad yr ExA ynglŷn â'r rhesymau dros hyn, dywedodd yr Ymgeisydd fod y geiriad yn adlewyrchu blaenoriaeth y DIO ac yn dilyn geiriad a dderbyniwyd mewn Gorchmynion a wnaed yn ddiweddar [EV9-002]. Mae'r ExA yn nodi, yn hyn o beth, bod geiriad Gofyniad 23 yn debyg iawn i ofyniad cyfochrog yng Ngorchmyn OWF Estyniadau Sheringham Shoal a Dudgeon 2024, y cyfeirir ato yn EM terfynol yr Ymgeisydd [REP7-010].

- 6.2.70. Mae'r ExA yn cydnabod yr anawsterau sy'n gysylltiedig â delio â gwybodaeth na all fod yn gyhoeddus, oherwydd diogelwch cenedlaethol, ac mae'n nodi bod hyn wedi rhwystro gallu'r Ymgeisydd i sicrhau datrysiad lliniarol o fewn graddfeydd amser yr Archwiliad. Gan fod y mater wedi dod i'r amlwg yn ystod y cam Cyn-archwilio, mae'r ExA o'r farn bod y partïon wedi gwneud ymdrechion priodol i gydweithio i amlygu datrysiadau lliniarol realistig, fel sy'n ofynnol gan NPS EN-1.
- 6.2.71. Mae rhywfaint o ansicrwydd ynglŷn â ffurf y datrysiad lliniarol yn y pen draw, a byddai cyflawni Gofyniad 23 yn dibynnu i ryw raddau ar benderfyniadau'r DIO. Mae'r Ymgeisydd yn cyfeirio at wybodaeth dechnegol benodol a ryddhawyd gan y DIO a BAE Systems y mae'n honni ei bod yn rhoi sicrwydd bod datrysiad lliniarol yn dechnegol ymarferol [REP7-139]. Felly, mae'r Ymgeisydd yn hyderus bod opsiynau lliniaru priodol fel optimeiddio radar yn bodoli ac yn gallu cael eu gweithredu yn yr achos hwn [REP7-112] (adran 2.3.7). Er nad yw'r deunydd hwnnw gerbron yr Archwiliad, nid yw'r ExA wedi cael gwybod gan y DIO na ellir lliniaru'r effeithiau hyn yn realistig.
- 6.2.72. Felly, ar sail y dystiolaeth, mae'r ExA yn fodlon y byddai Gofyniad 23 yn sicrhau'n ddigonol bod mesurau lliniaru'n cael eu darparu i osgoi unrhyw risgiau i feysydd awyr milwrol, diogelwch cenedlaethol neu ddiogelwch ffisegol, fel sy'n ofynnol gan Adran 5.5 NPS EN-1.

Rhwyrstr ffisegol i awyrennau sy'n hedfan yn isel

- 6.2.73. Mynegodd y DIO bryderon hefyd y gallai'r tyrbinau arfaethedig effeithio ar ddiogelwch hedfan trwy greu rhwyrstr ffisegol i awyrennau sy'n hedfan yn isel sy'n gweithredu yn LFA17 yr MOD [REP1-054]. Honnodd y gallai awyrennau ag adenydd sefydlog weithredu mor isel â 76.2 metr uwchben lefel y tir yn yr ardal hon i gynnal hyfforddiant hedfan lefel isel, ac y gallai effeithiau gael eu profi yn ystod adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Gofynnodd y DIO i'r dDCO sicrhau bod cynllun goleuadau hedfan yn cael ei weithredu a bod data'n cael ei ddarparu i ganiatáu i'r strwythurau gael eu siartio'n gywir er mwyn atal gwrthdaro.
- 6.2.74. Mae Gofyniad 3 dDCO terfynol yr Ymgeisydd yn ymdrin â diogelwch hedfan a bu'n destun trafodaethau â'r DIO yn ystod yr Archwiliad. Cofnododd y SoCG terfynol â'r DIO gytundeb gan y DIO bod Gofyniad 3 yn briodol [REP7-108] (Cyf DIO.AR.15). Er y diwygiwyd y dDCO ymhellach ar ôl dyddiad y cytundeb hwn, ni wnaed unrhyw newidiadau i eiriad Gofyniad 3 [AS-036]. Yn ei SoCG terfynol, cydnabu'r DIO fod yr Ymgeisydd wedi asesu'r effaith bosibl ar ddiogelwch hedfan o ganlyniad i rwystro awyrennau sy'n hedfan yn isel ac nid oedd wedi'i gofnodi'n fater sy'n destun anghytundeb o hyd [REP7-108] (Cyf. DIO.AR.11).

Ystyriaeth yr ExA

- 6.2.75. Archwiliodd yr ExA y mater hwn mewn cwestiynau ysgrifenedig (ExQ1.3.2, ExQ1.3.3 [PD-013]) ac mewn gwrandawiadau (ISH5 [EV7-003] ac ISH6 [EV9-007]). Byddai Gofyniad 3(1) dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn sicrhau ymrwymiad i osod, gweithredu a chadw goleuadau hedfan ar strwythurau alltraeth ar hyd oes y

Datblygiad Arfaethedig. Mae'n amodi bod rhaid i'r cynllun goleuadau terfynol gydymffurfio â darpariaethau perthnasol Gorchymyn Llywio Awyr 2016 (OS 2016/765) a dilyn cyfarwyddyd gan y CAA. Byddai'r cynllun yn destun ymgynghoriad â'r DIO.

- 6.2.76. Mae Gofyniad 3(2) yn nodi materion y mae'n rhaid i'r ymgymwrwr hysbysu'r DIO a'r CAA amdanynt cyn dechrau'r gwaith alltraeth. Mae hyn yn cynnwys uchder mwyaf y strwythurau a'u safle (lledred a hydred). Mae'r geiriad yn dilyn arfer sefydledig mewn Gorchymynion a wnaed a chytunwyd arno gyda'r DIO [\[REP3-088\]](#). Felly, mae'r ExA yn fodlon bod Gofyniad 3 yn mynd i'r afael â'r materion a godwyd gan y DIO a'i fod yn gyson â darpariaethau erthyglau 222 a 223 Gorchymyn Llywio Awyr 2016, y cyfeirir atynt hefyd yn NPS EN-1 (paragraff 5.5.54). O ganlyniad, mae'r ExA o'r farn bod effeithiau ar awyrennau sy'n hedfan yn isel wedi cael eu hasesu a'u lliniaru'n ddigonol yn unol â darpariaethau Adran 5.5 NPS EN-1. Ymdrinnir ag effeithiau goleuadau hedfan ar y morlun ac ecoleg (i'r graddau eu bod yn ystyriaethau perthnasol) yn adrannau 5.1 a 5.5 yr Adroddiad hwn.

Effeithiau posibl ar fesurau lliniaru PSR Maes Awyr Warton ar gyfer prosiectau Estyniad Burbo ac Estyniad Walney

- 6.2.77. Yn gysylltiedig â'r mater sydd dan sylw gyda'r DIO, mynegodd Burbo Extension Limited a Walney Extension Limited (a ddaeth yn rhan o grŵp 'Partion â Buddiant (IPau) Ørsted' yn ystod yr Archwiliad) bryderon y gallai'r Datblygiad Arfaethedig gael effaith niweidiol ar y datrysiad lliniaru radar a ddatblygwyd ar gyfer eu prosiectau mewn perthynas â Maes Awyr Warton, neu gynyddu ei gost [\[RR-007\]](#) [\[RR-088\]](#). Mae manylion y mesurau lliniaru sy'n cael eu gweithredu ar gyfer Burbo Extension Limited a Walney Extension Limited yn gyfrinachol ac nid ydynt wedi cael eu rhannu gyda'r Ymgeisydd [\[AS-040\]](#).
- 6.2.78. Am y rheswm hwn, honnodd yr Ymgeisydd nad yw'n gwybod a fyddai'r mesurau lliniaru ar gyfer prosiectau Estyniad Burbo ac Estyniad Walney yn ymestyn i'r ardal arâe ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig na ph'un a ydynt wedi'u seilio'n gytundebol ar rannu costau neu egwyddorion tebyg. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd y byddai unrhyw gytundeb masnachol yn ymwneud â PSR Maes Awyr Warton rhwng yr Ymgeisydd a BAE Systems. Honnodd IPau Ørsted fod angen sicrwydd petai'r Ymgeisydd yn elwa o'u mesurau lliniaru, y byddai'n cyfrannu at gostau prynu, gosod a chynnal a chadw. Ni chafwyd cytundeb ar y mater hwn cyn i'r Archwiliad gau [\[AS-040\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 6.2.79. Er y codwyd y mater hwn yn eu RRau [\[RR-007\]](#) [\[RR-088\]](#) a'i fod yn destun dadl o hyd ar ddiwedd yr Archwiliad [\[AS-040\]](#), mae'r ExA yn nodi nad oedd IPau Ørsted wedi achub ar gyfleoedd yn ystod yr Archwiliad i ddatblygu eu dadleuon ar y mater hwn na'u mynegi'n fanwl, naill ai mewn gwrandawiadau ar bwnc hedfan ac amddiffyn nac mewn cyflwyniadau ysgrifenedig.
- 6.2.80. I'r graddau y bo pryderon IPau Ørsted yn ymwneud â'r potensial ar gyfer effeithiau niweidiol ar y mesurau lliniaru sy'n cael eu gweithredu ar gyfer Estyniad Burbo ac Estyniad Walney, mae'r ExA yn nodi bod Gofyniad 23 yn amodi bod rhaid i'r SoS ymgynghori â'r MOD (a gynrychiolir gan y DIO) a BAE Systems, sef gweithredwr Maes Awyr Warton, cyn cymeradwyo mesurau lliniaru ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ExA yn fodlon bod hyn yn darparu mesurau diogelu digonol ar gyfer unrhyw fesurau lliniaru a gytunwyd yn flaenorol yn ymwneud â phrosiectau Estyniad Burbo ac Estyniad Walney, neu, yn wir, brosiectau eraill.

- 6.2.81. I'r graddau y bo IPau Ørsted yn ceisio sicrwydd na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cynyddu costau mesurau lliniaru sy'n cael eu defnyddio ar gyfer prosiectau Estyniad Burbo ac Estyniad Walney, nid oes dull ar gyfer rhoi sicrwydd o'r fath wedi cael ei ddatblygu na'i gyflwyno i'r ExA. O ystyried hyn, a natur gyfrinachol y mesurau lliniaru sy'n cael eu gweithredu ar gyfer Estyniad Burbo ac Estyniad Walney, nid oes llawer o opsiynau gan yr ExA. Mae'r ExA yn nodi'r cyflwyniadau yn ymwneud â dulliau rhannu costau CAPEX ac OPEX, ond ni roddwyd digon o dystiolaeth iddo ar y pwynt hwn. Yn y bôn, mae'r ExA o'r farn bod hyn yn fater masnachol rhwng y partion ac, fel y cyfryw, mae'n fodlon nad oes angen ymrwymiad ychwanegol gan yr Ymgeisydd trwy'r broses DCO, yn hyn o beth.

Effeithiau posibl ar fesurau lliniaru radar ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth eraill arfaethedig

- 6.2.82. Ceisiodd Mooir Vannin Offshore Wind Farm Limited (MVOWFL) sicrwydd bod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar PSR yn gywir, ar sail y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd [\[RR-045\]](#). MVOWFL yw hyrwyddwr prosiect Fferm Wynt Alltraeth arfaethedig Mooir Vannin (MVOWF) o fewn moroedd tiriogaethol IoM. Ar ddiwedd yr Archwiliad, roedd prosiect MVOWF ar y cam Cyn-ymgeisio o hyd, a disgwyliwyd i gais gael ei gyflwyno yn gynnar yn 2025.
- 6.2.83. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi gwneud hynny a chyfeiriodd at adrannau perthnasol Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) [\[PDA-008\]](#) (Tabl 2.45). Wedi hynny, cadarnhaodd MVOWFL ei fod yn fodlon ar y fethodoleg asesu ar gyfer hedfan ac amddiffyn ac ni wnaeth unrhyw sylwadau penodol ynglŷn â chanlyniadau'r asesiad [\[REP3-101\]](#). Mynegodd ddymuniad i drafod mesurau lliniaru strategol ar gyfer effeithiau posibl ar PSR Maes Awyr Ronaldsway IoM gyda datblygwyr ffermydd gwynt eraill yn Nwyrain Môr Iwerddon a'r Maes Awyr ei hun. Esboniodd yr Ymgeisydd fod Maes Awyr Ronaldsway IoM wedi amlygu bod angen cynnal strategaeth goruchwyllo hedfan i fynd i'r afael â'i ofynion diogelu ac y byddai'r Maes Awyr yn gyfrifol am weithredu'r strategaeth [\[REP4-073\]](#). Ni wnaeth MVOWFL unrhyw gyflwyniadau pellach cyn i'r Archwiliad gau.
- 6.2.84. Cyflwynodd Morecambe Offshore Windfarm Limited (Morecambe OWL) RR hefyd [\[RR-046\]](#). Amlygodd y gallai'r Datblygiad Arfaethedig arwain at effeithiau cronol ar hedfan gyda phrosiect Asedau Cynhyrchu Fferm Wynt Alltraeth Morecambe, sef cais DCO Rownd 4 arall a dderbyniwyd i'w Archwilio wedi hynny ar 27 Mehefin 2024. Gwnaed yr RR ar y sail y gallai fod yn ddefnyddiol wrth ddarparu gwybodaeth i'r Archwiliad, ond ni dderbyniwyd unrhyw gyflwyniadau pellach gan Morecambe OWL. Mae traciwr cynnydd terfynol yr Ymgeisydd yn awgrymu bod ymwneud Morecambe OWL â'r Archwiliad yn canolbwyntio ar effeithiau cronol ar Faes Awyr Warton, er na chadarnhawyd hyn gan Morecambe OWL.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.2.85. Ystyriwyd prosiectau MVOWF ac Asedau Cynhyrchu Fferm Wynt Alltraeth Morecambe yn brosiectau 'Haen 2' yn asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau cronol ar systemau PSR sifil [\[REP7-052\]](#). Mae cyflwyniadau gan MVOWF yn dangos bod ei ddiddordeb yn canolbwyntio ar lliniaru effeithiau ar Faes Awyr Ronaldsway IoM. Mae'r ExA wedi canfod uchod y byddai effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar PSR Maes Awyr Ronaldsway IoM yn cael eu lliniaru'n ddigonol. Mae'r ExA o'r farn mai strategaeth goruchwyllo hedfan y Maes Awyr yw'r dull priodol i amlygu datrysiadau lliniaru strategol. Felly, mae'r ExA yn fodlon bod cyflwyniadau MVOWF wedi derbyn sylw.

- 6.2.86. Mae'r ExA wedi dod i'r casgliad uchod y byddai'r effeithiau posibl ar systemau PSR Maes Awyr Warton yn cael eu lliniaru'n foddhaol trwy ddarpariaethau Gofyniad 23 dDCO terfynol yr Ymgeisydd. I'r graddau y mae gan Morecambe OWL ddiddordeb yn y mesurau lliniaru hyn, mae'r ExA o'r farn mai mater i'r DIO a BAE Systems, sef gweithredwr Maes Awyr Warton, yw amlygu a chydlynu unrhyw gyfleoedd ar gyfer gweithredu datrysiadau lliniaru strategol. Heb unrhyw bryderon penodol gan Morecambe OWL, mae'r ExA o'r farn nad oes gwrthwynebiad yn weddill. Ymdrinnir â materion ehangach yn ymwneud â chydfodolaeth prosiectau a gweithgareddau yn adran 5.3 yr Adroddiad hwn.

CASGLIADAU

- 6.2.87. At ei gilydd, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig (ar ei ben ei hun ac ar y cyd) ar radarau meteorolegol, meysydd awyr sifil a milwrol, safleoedd technegol hedfan ac asedau neu weithrediadau amddiffyn eraill yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomiysu, fel sy'n ofynnol gan Adran 5.5 NPS EN-1.
- 6.2.88. Mae'r ExA o'r farn, yn amodol ar ei ddiwygiadau argymelledig i'r geiriad a amlinellwyd yn gynharach yn yr adran hon, y byddai Gofynion 3, 22, 23, 24, 25 a 26 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn sicrhau bod effeithiau a amlygwyd ar hedfan ac amddiffyn yn cael eu lliniaru'n briodol. I'r graddau y bo'r gofynion hyn wedi'u geirio'n negyddol ('amodau Grampian'), mae'r ExA yn bendant bod hyn yn angenrheidiol i osgoi rhwystro neu beryglu diogelwch hedfan yn sylweddol, fel y cydabyddir ym mharagraff 5.5.58 NPS EN-1.
- 6.2.89. Mae'r ExA o'r farn y byddai unrhyw effeithiau eraill posibl ar hedfan ac amddiffyn yn cael eu lliniaru a'u rheoli'n foddhaol trwy gadw at Gynllun Dylunio ar gyfer yr arâe arfaethedig ac AtNMP, gweithredu goleuadau hedfan a hysbysu'r DGC a NATS. Byddai'r mesurau hyn yn cael eu sicrhau'n ddigonol trwy Amodau 15 a 18 y DML ac amodau cyfochrog yn yr ML annibynnol sydd i ddod, lle y bo angen.
- 6.2.90. O ganlyniad, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi risgiau i weithrediad a diogelwch meysydd awyr na systemau goruchwyllo presennol. Mae'r ExA hefyd yn fodlon y byddai'r mesurau lliniaru a sicrhau yn osgoi unrhyw risgiau i ddiogelwch cenedlaethol neu ddiogelwch ffisegol. Yn unol â hynny, byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio â darpariaethau Adran 5.5 NPS EN-1.
- 6.2.91. Mae'r ExA hefyd yn fodlon y bodlonwyd gofynion perthnasol Adran 2.8 NPS EN-3 (sy'n adleisio darpariaethau NPS EN-1, yn gyffredinol, mewn perthynas ag effeithiau ar hedfan ac amddiffyn). Ystyrir y posibilrwydd y gallai'r tyrbinau effeithio ar systemau cyfathrebu a systemau radar ar longau, fel y disgrifir ym mharagraff 2.8.186 NPS EN-3, yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn, sy'n ymwneud â mordwyo a morgludiant.
- 6.2.92. Er nad yw Pennod 1 yr ES (Cyfrol 4) yn cyfeirio'n benodol at effeithiau EMFau o'r seilwaith rhwydwaith trydan ar y tir ar hedfan, datganodd Tabl 1.7 y Bennod honno fod adolygiad desg o'r ardal astudio hedfan a radar wedi dangos nad oes unrhyw weithgareddau cysylltiedig â hedfan, meysydd awyr nac asedau CNS cysylltiedig â hedfan y gallai llwybr y ceblau ar y tir effeithio arnynt. Am y rheswm hwn, hepgorwyd y mater o asesiad pellach. Ni wnaed unrhyw gyflwyniadau i herio'r canfyddiad hwn ac nid oes gan yr ExA reswm i anghytuno â dull yr Ymgeisydd. O ganlyniad, daw'r ExA i'r casgliad y bodlonwyd gofynion NPS EN-5 mewn perthynas â hedfan, hefyd.

- 6.2.93. Yn ogystal, nid yw'r ExA wedi amlygu gwrthdaro â pholisïau perthnasol MPS y Deyrnas Unedig, ac mae'n ystyried bod polisïau DEF_01: Amddiffyn (Diogelu), SAF_01: Diogelu gweithgarwch presennol a SAF_02: Diogelu adnoddau strategol WNMP yn cael eu bodloni mewn perthynas â hedfan ac amddiffyn. Ni fyddai gwrthdaro â pholisïau perthnasol Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin. Ni chododd yr LIR [\[REP1-049\]](#) unrhyw faterion na pholisïau lleol sy'n berthnasol i'r pwnc hwn.
- 6.2.94. O ystyried y pellter oddi wrth ffiniau rhyngwladol ac absenoldeb unrhyw effeithiau a amlygwyd yn yr ymarfer sgrinio trawsffiniol [\[OD-001\]](#) neu gyflwyniadau gwladwriaethau eraill yr Ardal Economaidd Ewropeaidd, mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd na fyddai unrhyw effeithiau trawsffiniol arwyddocaol tebygol mewn perthynas â hedfan ac amddiffyn.
- 6.2.95. O ganlyniad, mae'r ExA yn canfod, mewn perthynas â materion amddiffyn a hedfan sifil a milwrol, fod yr hierarchaeth liniaru wedi cael ei chymhwyso a bod gofynion NPS EN-1, NPS EN-3, NPS EN-5 a'r holl ddarpariaethau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill perthnasol wedi cael eu bodloni.
- 6.2.96. Er gwaethaf ei ganfyddiad y byddai mesurau lliniaru priodol yn cael eu sicrhau, mae'r ExA yn nodi bod absenoldeb datrysiadau lliniaru technegol a amlygwyd, mewn rhai achosion, yn arwain at rywfaint o ansicrwydd ynglŷn â'r graddfeydd amser ar gyfer gweithredu'r mesurau lliniaru hynny. Mae pob un o'r gofynion yn ceisio cymeradwyaeth ddilynol gan yr SoS, y gellid bod wedi'i hosgoi petai cytundeb wedi'i sicrhau gyda'r gweithredwyr perthnasol cyn neu yn ystod yr Archwiliad. Ni chytunwyd ar eiriad terfynol Gofyniad 23 gyda'r DIO cyn i'r Archwiliad gau.
- 6.2.97. Mae sawl un o'r datrysiadau lliniaru'n dibynnu ar ganlyniad adolygiadau strategol sy'n cael eu cynnal gan y gweithredwyr perthnasol, nad oes gan yr Ymgeisydd reolaeth drostynt. At hynny, mae'n rhaid i bedwar o'r pum Gofyniad (22, 24, 25 a 26) gael eu cyflwyno cyn adeiladu unrhyw dyrbin gwynt (ac eithrio sylfeini). Mae'r ExA yn nodi bod y ffactorau hyn gyda'i gilydd yn creu risg annatod o oedi ar gyfer cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig yn gyffredinol. Am y rhesymau hyn, daw'r ExA i'r casgliad fod yr effeithiau ar hedfan ac amddiffyn yn pwysu ychydig yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

6.3. MATERION ECONOMAIDD-GYMDEITHASOL

CYFLWYNIAD

- 6.3.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig ar lefel strategol. Mae hyn yn cynnwys ystyried yr effeithiau ar y Gymraeg, diwylliant a chymunedau. Nid yw'r adran hon yn ymdrin ag effeithiau gweithredol a masnachol penodol ar fusnesau a buddiannau unigol, yr ymdrinnir â nhw yn adrannau eraill yr Adroddiad hwn, sef yn fwyaf nodedig:
- defnydd tir a chyflwr y tir (adran 4.3);
 - mordwyo a morgludiant (adran 5.2);
 - pysgodfeydd masnachol (adran 5.3); a
 - seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill (adran 5.8).
- 6.3.2. Wrth ystyried effeithiau economaidd-gymdeithasol, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.13;

- polisiâu perthnasol Datganiad Polisi Morol (MPS) y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP) a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

6.3.3. Cyflwynodd Pennod 3 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 4): Materion economaidd-gymdeithasol [\[APP-077\]](#) yr asesiad o effeithiau economaidd-gymdeithasol posibl y Datblygiad Arfaethedig, a ymdriniodd ag elfennau ar y tir ac ar y môr. Roedd yr ES wedi:

- nodweddu'r waelodlin amgylcheddol bresennol ac amlygu unrhyw dybiaethau a chyfyngiadau y daethpwyd ar eu traws wrth gasglu'r wybodaeth sylfaenol;
- amlinellu asesiad o effeithiau economaidd-gymdeithasol posibl y Datblygiad Arfaethedig yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu; ac
- amlygu'r mesurau lliniaru sy'n ofynnol i osgoi, lleihau, neu liniaru unrhyw effeithiau economaidd-gymdeithasol niweidiol y Datblygiad Arfaethedig.

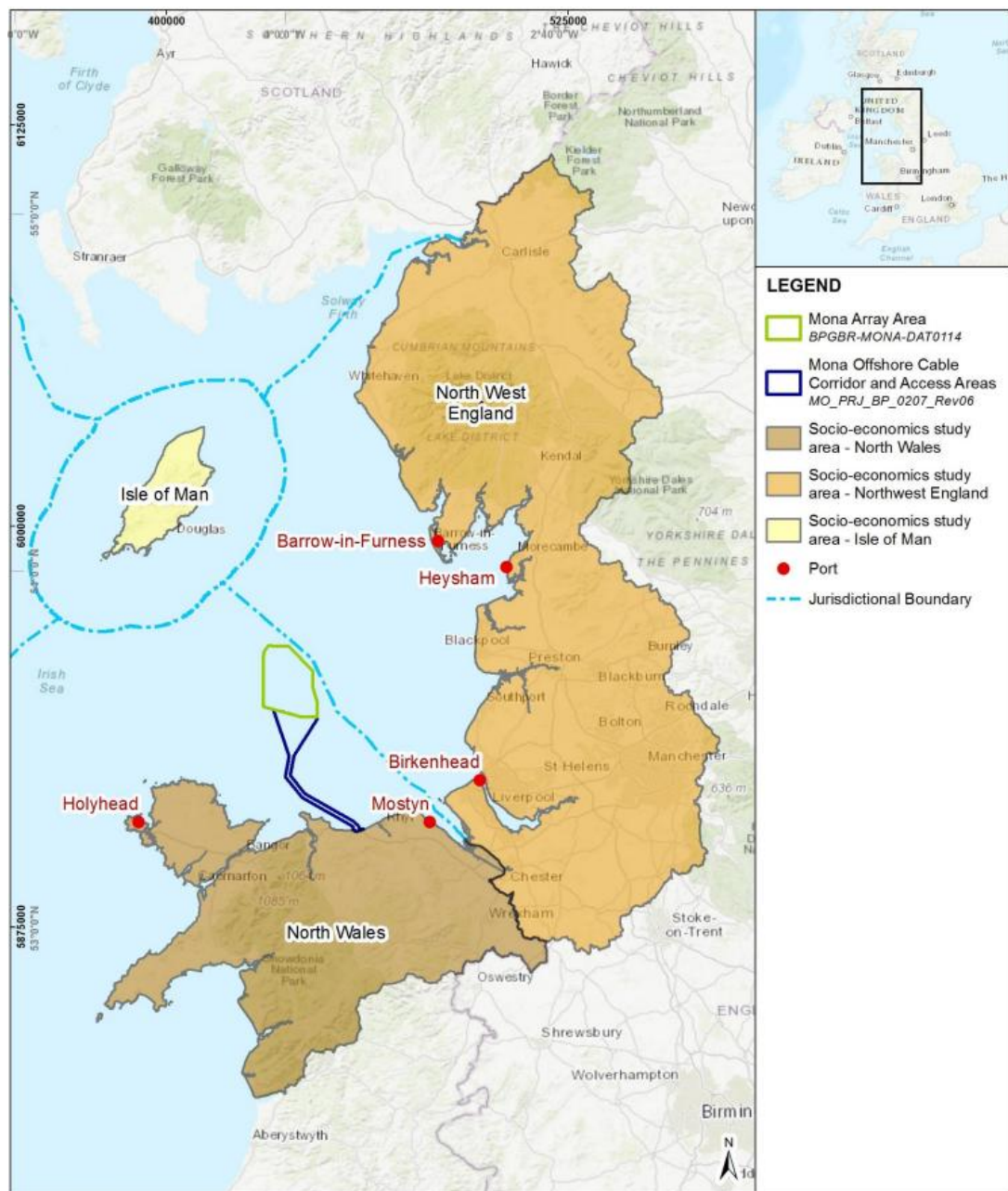
6.3.4. Ategwyd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) gan Atodiad 3.1 yr ES (Cyfrol 8): Adroddiad effaith dechnegol materion economaidd-gymdeithasol [\[APP-184\]](#), a roddodd wybodaeth ategol am effeithiau economaidd a chymdeithasol. Asesodd yr Asesiad o Effeithiau Cymunedol ac Ieithyddol (CLIA) [\[APP-045\]](#) effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar iaith a diwylliant Cymru ac amlygodd fesurau lliniaru a gwella perthnasol.

Gwaelodlin

6.3.5. Roedd yr ystyriaeth o'r amgylchedd sylfaenol, a lywiwyd gan adolygiad desg a ddefnyddiodd astudiaethau a setiau data presennol, wedi'i strwythuro fel a ganlyn ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 4):

- Gwaelodlin economaidd.
- Gwaelodlin gymdeithasol.
- Gwaelodlin dwristiaeth.
- Cyd-destun economaidd-gymdeithasol a fferïau cynhaliol Ynys Manaw (IoM).

6.3.6. Roedd yr ardaloedd astudio ar gyfer pob un o'r meysydd uchod yn amrywio o genedlaethol (y Deyrnas Unedig, Cymru) i is-genedlaethol (Gogledd Cymru, Gogledd-orllewin Lloegr, ac IoM), fel y bo'n briodol. Disgrifiwyd yr ardaloedd astudio amrywiol yn adran 3.4.3 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) ac fe'u dangosir yn Ffigur 64, isod.

Ffigur 64: Yr ardaloedd astudio economaidd-gymdeithasol (ffynhonnell: Ffigur 3.1 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) [APP-077])

6.3.7.

Disgrifiodd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) y waelodlin economaidd o ran cyflogaeth a Gwerth Ychwanegol Gros (GVA) mewn diwydiannau y gallai adeiladu, gweithredu a datgomiysu'r Datblygiad Arfaethedig effeithio arnynt. Yn ogystal, ystyriodd ddangosyddion y farchnad lafur fel lefelau gweithgarwch economaidd a diweithdra. Disgrifiwyd y waelodlin gymdeithasol gan gyfeirio at y boblogaeth, cyflenwad a deiliadaeth tai, ac anheddau gwag. Ystyriodd y waelodlin ar gyfer twristiaeth yr economi ymwelwyr (gan ganolbwyntio ar deithiau dros nos), amwynder gweledol (gan gyfeirio at Bennod 8 yr ES (Cyfrol 2): Y morlun ac adnoddau gweledol [REP7-036]) a hamdden (yn ymwneud â chwaraeon, y celfyddydau, diwylliant a threftadaeth, er enghraifft). O ran cyd-destun economaidd-gymdeithasol IoM, ystyriodd y waelodlin ffactorau demograffig ac economaidd yn ogystal â'r rhyngweithio â gwasanaethau fferi cynhaliol, o ran teithwyr a chludo llwythi.

- 6.3.8. Wrth asesu'r effeithiau cronol, rhestrodd Tabl 3.100 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) y prosiectau, y cynlluniau a'r gweithgareddau eraill a ystyriwyd yn yr asesiad cronol ar gyfer effeithiau economaidd-gymdeithasol. Roedd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) hefyd yn ystyried y senario gwaelodlin yn y dyfodol. O ran ystyriaethau yn ymwneud â'r Gymraeg, disgrifiodd adran 2.8 y CLIA broffil iaith Gymraeg yr ardaloedd astudio, a oedd yn gyson â'r ardaloedd astudio a ddefnyddiwyd yn yr asesiad economaidd-gymdeithasol.

Mesurau lliniaru

- 6.3.9. Nid oedd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) wedi amlygu unrhyw fesurau i liniaru effeithiau economaidd-gymdeithasol niweidiol. Fodd bynnag, ymrwymodd i baratoi Cynllun Sgiliau a Chyflogaeth (SEP) i wella'r potensial ar gyfer effeithiau economaidd-gymdeithasol buddiol. Byddai'r SEP yn cael ei gynhyrchu yn ystod y cam ôl-gydsyniad gyda'r bwriad o gynyddu cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant lleol sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig i'r eithaf. O dan delerau Gofyniad 19 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), mae'n rhaid i gynnwys y SEP gyd-fynd â'r Cynllun Sgiliau a Chyflogaeth amlinellol (oSEP), y cyflwynwyd fersiwn derfynol ohono erbyn D4 [\[REP4-015\]](#).
- 6.3.10. Mae'n rhaid i'r SEP gael ei gymeradwyo gan Gyngor Sir Ddinbych (DCC) ar ei ran ei hun, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC), Llywodraeth IoM a Chyngor Sir Ynys Môn (IoACC) cyn i'r Datblygiad Arfaethedig ddechrau. Ymgynghorir â'r awdurdodau a enwyd ar y SEP cyn ei gymeradwyo. Gan y byddai ymrwymiad wedi'i sicrhau i weithredu'r SEP, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y mesur yn rhan gynhenid o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig ac felly fe'i hystyriwyd yn asesiad o effeithiau posibl yr Ymgeisydd.
- 6.3.11. Ni amlygodd y CLIA fod angen unrhyw fesurau lliniaru. Fodd bynnag, amlygodd fod y SEP yn fodd o wella cyfleoedd i sicrhau swyddi lleol a chefnogi busnesau lleol, gyda buddion canlyniadol i'r Gymraeg. Argymhellodd hefyd wella amcanion yn ymwneud â'r Gymraeg trwy ddefnyddio arwyddion a chyfathrebu dwyieithog.

Asesiad o effeithiau

Methodoleg asesu

- 6.3.12. Roedd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau economaidd yn cynnwys effeithiau economaidd uniongyrchol, anuniongyrchol ac wedi'u hysgogi. Aseswyd yr effeithiau ar wahân ar gyfer y seilwaith ar y môr ac ar y tir, a chategoreiddiwyd effeithiau yn ôl p'un a fyddai'r seilwaith ffisegol wrth wraidd yr effaith wedi'i leoli ar y môr neu ar y tir, fel yr esbonnir ym mharagraff 3.1.1.3 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4). Cyflwynwyd casgliadau asesu ar gyfer pob un o'r ardaloedd astudio (Gogledd Cymru, Gogledd-orllewin Lloegr, Cymru, y Deyrnas Unedig ac IoM, fel y bo'n berthnasol).
- 6.3.13. Gan nad oedd penderfyniadau wedi'u gwneud, ar ddiwedd yr Archwiliad, am gyflenwyr Haen 1 (cyflenwyr uniongyrchol cynnyrch neu wasanaeth) a lleoliad(au) porthladdoedd adeiladu a chynnal a chadw, defnyddiodd yr asesiad nifer o senarios i brofi effeithiau economaidd elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig. Mabwysiadodd senario 'gallu cyfredol' i gynrychioli'r effeithiau economaidd a chymdeithasol posibl mwyaf tebygol, fel yr esbonnir ym mharagraffau 3.7.1.3 i 3.7.1.19 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4). Aseswyd 'senario isel' yn ansoddol i gynrychioli'r senario achos gwaethaf. Ni ddefnyddiwyd senarios i asesu effeithiau economaidd y seilwaith ar y tir oherwydd bod mwy o ansicrwydd ynglŷn â pharamedrau'r prosiect ar y tir a'r senario dylunio mwyaf.

6.3.14. Ar gyfer pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig, roedd yr effeithiau posibl a aseswyd yn cynnwys:

- yr effaith ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA;
- effaith mwy o gyfleoedd cyflogaeth;
- yr effaith ar y boblogaeth, tai a llety;
- yr effaith ar dwristiaeth; ac
- ar gyfer IoM yn unig, effeithiau economaidd-gymdeithasol sy'n gysylltiedig ag effeithiau niweidiol ar wasanaethau fferi cynhaliol.

6.3.15. Nid oedd asesiad yr Ymgeisydd o'r effeithiau economaidd-gymdeithasol cronol gyda'r cynlluniau a'r prosiectau eraill a restrir yn Nhabl 3.100 [APP-077] wedi amcangyfrif effeithiau meintiol, gan nad oedd gwybodaeth am y prosiectau eraill ar gael yn gyhoeddus, gan gynnwys lleoliad porthladdoedd ar gyfer adeiladu a gweithrediadau a chynnal a chadw. Aseswyd maint yr effaith ar bob maes astudio economaidd yn berthynol i'r asesiad o effaith ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun.

Canlyniadau'r asesiad

6.3.16. Cyflwynwyd crynodeb o ganlyniadau'r asesiad economaidd-gymdeithasol fel a ganlyn ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 4):

- Ar gyfer effeithiau alltraeth y prosiect ar ei ben ei hun, yn Nhablau 3.123 i 3.126.
- Ar gyfer effeithiau ar y tir y prosiect ar ei ben ei hun, yn Nhablau 3.127 i 3.129.

6.3.17. Darparwyd crynodeb o'r effeithiau cronol posibl, y mesurau lliniaru arfaethedig a'r effeithiau gweddilliol fel a ganlyn ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 4):

- Ar gyfer effeithiau alltraeth cronol, yn Nhablau 3.130 i 3.134.
- Ar gyfer effeithiau ar y tir cronol, yn Nhablau 3.135 i 3.137.

6.3.18. Wrth ystyried y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, amlygwyd yr effeithiau arwyddocaol canlynol:

- Effeithiau buddiol cymedrol ar gyfer Gogledd Cymru o ran effaith y seilwaith alltraeth ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y cam gweithredol.

6.3.19. Wrth ystyried y Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill, amlygwyd yr effeithiau arwyddocaol canlynol.

Ar gyfer Gogledd Cymru:

- Effeithiau buddiol cymedrol o ran effaith y seilwaith alltraeth ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y camau adeiladu a gweithredol.
- Effeithiau buddiol cymedrol yn sgil mwy o gyfleoedd cyflogaeth sy'n deillio o'r seilwaith ar y tir yn ystod y cam gweithredol.
- Effeithiau buddiol cymedrol o ran effaith y seilwaith ar y tir ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y cam adeiladu.

Ar gyfer gogledd-orllewin Lloegr:

- Effeithiau buddiol cymedrol o ran effaith y seilwaith alltraeth ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y cam adeiladu.

Ar gyfer Cymru a'r Deyrnas Unedig:

- Effeithiau buddiol cymedrol o ran effaith y seilwaith alltraeth ar dderbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y cam adeiladu.

6.3.20. Nododd Tabl 3.131 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) y byddai effaith weddilliol gronol fuddiol gymedrol yn codi ar gyfer Gogledd-orllewin Lloegr yn ystod y cam adeiladu o ganlyniad i effeithiau ar y boblogaeth, tai a llety. Fodd bynnag, mae anghysondeb yn y tabl sy'n dwyn amheuaeth ynglŷn â hyn. Mae adran 3.12.4 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) yn dod i'r casgliad y byddai'r effaith o arwyddocâd bach ac felly mae'r ExA o'r farn bod yr effaith gymedrol a nodwyd yn Nhabl 3.131 yn wall argraffyddol.

6.3.21. Barnwyd bod yr holl effeithiau eraill a aseswyd, gan gynnwys effeithiau ar dderbynyddion cymdeithasol a thwristiaeth, o raddau dibwys neu fach ac felly heb fod yn arwyddocaol o safbwynt EIA. Yn gyffredinol, amlygwyd effeithiau buddiol bach ar gyfer derbynyddion economaidd a chymdeithasol, ac amlygwyd effeithiau niweidiol bach ar gyfer rhai derbynyddion twristiaeth ar raddfa Gogledd Cymru a Gogledd-orllewin Lloegr ac ar gyfer IoM o ran effeithiau ar fferïau cynhaliol [APP-077]. Ni amlygwyd unrhyw effeithiau economaidd-gymdeithasol trawsffiniol. O ran yr asesiad o'r Gymraeg, ni amlygodd y CLIA unrhyw effeithiau niweidiol ar iaith na diwylliant Cymru yn ystod unrhyw gam o'r Datblygiad Arfaethedig.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

6.3.22. Roedd y prif faterion a gododd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- methodoleg asesiad economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd;
- cynyddu buddion economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig i'r eithaf; ac
- effeithiau posibl ar iaith a diwylliant Cymru.

6.3.23. Ystyrir y materion hyn yn eu tro isod.

Methodoleg asesiad economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd

6.3.24. Honnodd Siambr Forgludiant (CoS) y Deyrnas Unedig na chynhaliwyd ymgynghoriad digonol ynglŷn ag effeithiau economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig ar y sector morgludiant o ran effeithiau gweithredol ar fferïau cynhaliol [REP7-100]. Roedd hefyd o'r farn nad oedd yr Ymgeisydd wedi asesu'r effeithiau economaidd-gymdeithasol ar y sector morgludiant yn ddigonol, sef yn benodol:

- bod pwyslais rhy gul ar fferïau cynhaliol i IoM a dim digon o ystyriaeth o wasanaethau fferi cynhaliol rhwng porthladdoedd Lloegr a Gweriniaeth Iwerddon a Gogledd Iwerddon;
- ni ymgysylltwyd â'r diwydiant morgludiant ynglŷn ag effeithiau amgylcheddol gwyro llwybrau a dilysrwydd data yn ymwneud ag allyriadau llongau (yn benodol yn adroddiad technegol asesiad nwyon tŷ gwydr (GHG) yr Ymgeisydd [APP-182]); a
- gallai cost a phrydlondeb danfoniadau bwydydd a meddyginiaethau i IoM o ganlyniad i effeithiau ar fferïau cynhaliol fod yn sylweddol.

6.3.25. Yn ogystal, amlygodd Stena Line UK Ltd (Stena) fod angen ystyried allyriadau carbon a sut gallai gwyradau i lwybrau sy'n ymestyn amserau teithio arwain at oblygiadau i'r dreth garbon [REP5-122]. Dywedodd yr Ymgeisydd fod hyn yn cael ei drafod yn rhan o'r cytundeb ochr masnachol gyda Stena [REP6-118]. Honnodd yr Ymgeisydd fod ei asesiad economaidd-gymdeithasol wedi ymdrin yn ddigonol â chwmpas yr ystyriaethau a ddiffiniwyd trwy'r ymarfer cwmpasu EIA ac fel sy'n

ofynnol gan NPS EN-3 [\[REP7-112\]](#). Nododd yr Ymgeisydd ei fod yn ymgysylltu â rhanddeiliaid morgludiant unigol perthnasol ynglŷn ag effeithiau gweithredol a masnachol, ond ni ddarparwyd tystiolaeth ychwanegol ar y pwynt hwn [\[REP7-100\]](#).

6.3.26. O ran gwasanaethau fferi cynhaliol i Weriniaeth Iwerddon a Gogledd Iwerddon, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi dilyn y diffiniad o wasanaethau fferi cynhaliol yn nhroednodyn 74 NPS EN-3, a achosodd iddo amlygu llwybrau i IoM ac oddi yno yn unig fel fferiau cynhaliol [\[REP7-112\]](#). Ar ddiwedd yr Archwiliad, roedd yr Ymgeisydd a CoS y Deyrnas Unedig yn parhau i anghytuno ar y pwynt hwn [\[REP7-100\]](#).

6.3.27. Cytunwyd ar fethodoleg asesiad economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd gydag IoACC [\[REP7-092\]](#) a Phwyllgor Môr Tiriogaethol (TSC) IoM [\[REP7-093\]](#). Nid oedd y SoCGau gyda CCBC [\[REP7-110\]](#) a DCC [\[REP7-109\]](#) yn ymdrin â materion economaidd-gymdeithasol. Nid oedd unrhyw wrthwynebiadau eraill yn weddill i asesiad economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

6.3.28. Ceisiodd yr ExA fwy o fanylion am natur pryderon CoS y Deyrnas Unedig ynglŷn â methodoleg yr asesiad economaidd-gymdeithasol yn ExQ2.21.2 [\[PD-018\]](#), ond ni atebwyd y cwestiwn hwn yn ymateb y Siambr i'r ail gwestiynau ysgrifenedig [\[REP5-124\]](#). Fe'i trafodwyd gyda'r Ymgeisydd hefyd yng Ngwrandawriad mater Penodol (ISH) 6, ond nid oedd CoS y Deyrnas Unedig yn bresennol [\[EV9-003\]](#).

6.3.29. O ystyried adran 3.3 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) [\[APP-077\]](#) ac adran 1.3.1 Cynllun Ymgysylltu Technegol yr Ymgeisydd [\[APP-041\]](#), mae'r ExA yn fodlon bod ymgynghoriad Cyn-ymgeisio anffurfiol a ffurfiol yr ExA wedi rhoi digon o gyfle i ystod eang o randdeiliaid o'r sector morgludiant godi materion ynglŷn ag effeithiau economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig.

6.3.30. Fel yr amlinellir yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn, mae'r ExA o'r farn bod dull yr Ymgeisydd o amlygu fferiau cynhaliol yn rhesymol yng nghyd-destun paragraff 2.8.328 NPS EN-3. Er nad oedd llwybrau fferiau rhwng porthladdoedd Lloegr a phorthladdoedd yng Ngweriniaeth Iwerddon a Gogledd Iwerddon wedi'u dosbarthu'n fferiau cynhaliol, mae'r ExA wedi canfod yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn y buont yn destun asesiad amgylcheddol (a thrawsffiniol, lle y bo'n berthnasol) priodol, serch hynny.

6.3.31. Mae'r ExA yn nodi bod Stena wedi cyfeirio at yr asesiad o allyriadau GHG mewn perthynas â'r sector morgludiant yn ystod yr ymgynghoriad Cyn-ymgeisio (Tabl 2.6 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 4): Y Newid yn yr Hinsawdd [\[REP7-053\]](#)). Nid yw'r ExA wedi gweld tystiolaeth o unrhyw ymgynghoriad uniongyrchol â'r sector morgludiant ar fater penodol goblygiadau i allyriadau GHG o ganlyniad i wyro llwybrau morgludiant. Mae'r ExA yn cydnabod y gallai ymgynghoriad o'r fath â gweithredwyr llongau fod wedi cryfhau'r asesiad (er enghraifft, o ran profi dilystrwydd data a'r waelodlin yn y dyfodol). Fodd bynnag, at ei gilydd, mae'r ExA o'r farn bod asesiad GHG yr Ymgeisydd, trwy ddefnyddio data o'r Asesiad Risg Mordwyo [\[REP7-061\]](#) a gwybodaeth gan weithgynhyrchwyr llongau, wedi rhoi ystyriaeth briodol i'r cynnydd anuniongyrchol mewn allyriadau a briodolir i wyro fferiau a llongau llwythi o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig (adran 1.7.3 [\[APP-182\]](#)). Mae'r ExA o'r farn bod goblygiadau i'r dreth garbon o ganlyniad i wyro llwybrau yn fater masnachol yn bennaf yr ymdrinnir ag ef yn fwyaf priodol trwy gytundeb masnachol rhwng yr Ymgeisydd a'r ymgymwrwr yr effeithir arno.

6.3.32. O ran effeithiau posibl oedi neu ganslo fferïau cynhaliol ar ddanfoniadau bwyd a meddyginiaethau, mae'r ExA yn fodlon bod yr effeithiau economaidd-gymdeithasol hyn wedi cael eu hasesu'n ddigonol trwy adrannau 3.9.6 a 3.12.6 Pennod 3 yr ES (Cyfrol 4) [\[APP-077\]](#). Yn ogystal, aseswyd yr effeithiau ar iechyd dynol ar gyfer pobl ar IoM, er enghraifft trwy effeithiau ar ddanfoniadau meddygol a gwasanaethau, yn adrannau 4.8.2 a 4.10.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4): Asesiad iechyd dynol [\[REP7-054\]](#) a chanfuwyd nad oeddent yn arwyddocaol o safbwynt EIA. Ystyrir y mater hwn ymhellach yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn sy'n ymdrin â materion mordwyo a morgludiant.

6.3.33. At ei gilydd, mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd wedi ystyried yr holl effeithiau economaidd-gymdeithasol perthnasol, gan gynnwys ar swyddi, hyfforddiant, gwasanaethau lleol, twristiaeth a dynameg y boblogaeth leol. Wrth wneud hynny, mae'r Ymgeisydd wedi dangos sut yr ymgysylltodd ag awdurdodau lleol perthnasol a rhanddeiliaid eraill yn ystod y cam Cyn-ymgeisio i lywio'r asesiad o effeithiau lleol a rhanbarthol. Mae'r asesiad wedi ystyried yr amodau economaidd-gymdeithasol presennol, polisiau cynllunio lleol a chysylltiadau ag effeithiau eraill posibl. Felly, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig yn ddigonol, ar ei ben ei hun ac ar y cyd, fel sy'n ofynnol gan baragraffau 5.13.2 i 5.13.6 NPS EN-1.

Cynyddu buddion economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig i'r eithaf

6.3.34. Fel yr adroddwyd yn gynharach yn yr adran hon, amlygodd asesiad yr Ymgeisydd effeithiau buddiol cymedrol (a fyddai'n arwyddocaol o safbwynt EIA) mewn perthynas â nifer o dderbynyddion economaidd. Mae'r holl effeithiau a amlygwyd yn ystyried y SEP, a fyddai'n ceisio gwella buddion cymdeithasol ac economaidd y Datblygiad Arfaethedig. Gwnaeth yr Ymgeisydd ddiwygiadau i gynnwys yr oSEP yn ystod yr Archwiliad i fynd i'r afael â phwyntiau a godwyd gan yr ExA (ExQ1.12.5 – 1.12.7 [\[PD-013\]](#)). Yn ogystal, diwygiodd eiriad Gofyniad 19 y dDCO, a fyddai'n sicrhau bod y SEP yn cael ei gynhyrchu, wrth ymateb i gwestiynau gan yr ExA ynglŷn â'i fanwl gywirdeb a'r gallu i'w orfodi (ExQ1.12.8 – 1.12.9 [\[PD-013\]](#) ac yn ISH5 [\[EV7-003\]](#)).

6.3.35. Mae Gofyniad 19 yn enwi DCC fel yr awdurdod cyflawni ar ran yr awdurdodau eraill perthnasol, a fyddai'n ymgynghoreion. Cytunwyd ar yr ymagwedd hon gan DCC [\[REP7-109\]](#), CCBC [\[REP7-110\]](#), IoACC [\[REP7-092\]](#) a TSC IoM (yn ISH6 [\[EV9-007\]](#)). Nid oedd unrhyw wrthwynebiadau yn weddill i'r oSEP terfynol [\[REP4-015\]](#) na Gofyniad 19 ar ddiwedd yr Archwiliad.

6.3.36. Cododd Llywodraeth Cymru (LIC) sawl mater yn ymwneud ag alinio'r Datblygiad Arfaethedig â pholisiau cenedlaethol Cymru ar yr economi a chymdeithas [\[REP1-051\]](#). Roedd hyn yn cynnwys o ran sgiliau a'r gweithlu, swyddi a'r gadwyn gyflenwi, iechyd a gwasanaethau cyhoeddus a'r Gymraeg. Awgrymodd LIC lunio Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth (MoU) gyda'r Ymgeisydd i sicrhau y byddai'r holl gyfleoedd i sicrhau buddion cymdeithasol ac economaidd o'r Datblygiad Arfaethedig yn cael eu cymryd [\[REP3-081\]](#).

6.3.37. Dechreuwyd paratoi'r MoU yn ystod yr Archwiliad a byddai'n parhau yn ystod y cam ôl-benderfyniad [\[REP5-080\]](#). Cytunodd y partiön y byddai cwmplas yr MoU yn cynnwys hyrwyddo datblygu economaidd rhanbarthol (porthladdoedd, datblygu sgiliau, y gadwyn gyflenwi a buddsoddiad tramor uniongyrchol), datblygiad a buddion cymunedol, y Gymraeg ac effeithiau ar iechyd [\[REP5-090\]](#). Trwy'r MoU, ceisiodd yr Ymgeisydd hefyd weithio gyda'r Gyngghair Ynni Alltraeth i sicrhau dull

cydlynol o ddeall y cyfleoedd economaidd-gymdeithasol gyda phrosiectau mawr eraill.

- 6.3.38. Cytunwyd ar gasgliadau economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd gydag IoACC [\[REP7-092\]](#). Fel yr adroddwyd uchod, nid oedd y SoCGau gyda CCBC [\[REP7-110\]](#) a DCC [\[REP7-109\]](#) yn ymdrin â materion economaidd-gymdeithasol ac nid oedd yr LIR ar y cyd wedi amlygu unrhyw faterion yn ymwneud ag effeithiau economaidd-gymdeithasol [\[REP1-049\]](#). Cofnododd y SoCG terfynol gyda TSC IoM anghytundeb a oedd yn weddill ynglŷn â chanlyniadau asesiad economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd o ganlyniad i absenoldeb penderfyniad ar y Cytundeb Lliniaru Fferïau a oedd yn cael ei lunio rhwng yr Ymgeisydd ac IoM Steam Packet Company (IoMSPC) [\[REP7-093\]](#). Ni chododd IoMSPC unrhyw bryderon penodol ynglŷn â'r asesiad economaidd-gymdeithasol, naill ai yn ei SoCG terfynol [\[REP7-111\]](#) na'i gyflwyniadau ysgrifenedig [\[AS-048\]](#). Nid oedd CoS y Deyrnas Unedig wedi mynegi safbwynt o ran casgliadau economaidd-gymdeithasol yr Ymgeisydd [\[REP7-100\]](#).
- 6.3.39. Codwyd materion eraill yn ymwneud â materion economaidd-gymdeithasol posibl, o ran effeithiau ar dwristiaeth leol, amaethyddiaeth a chymunedau, gan IPau gan gynnwys Cyngor Cymuned Llanddulas a Rhyd-y-foel [\[RR-035\]](#), Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog [\[REP1-046\]](#), Neil Conway [\[RR-059\]](#), Ann Conway [\[RR-002\]](#), Stuart Neil [\[RR-078\]](#), Rebecca Face [\[RR-068\]](#) ac Iwan Roberts [\[RR-029\]](#). Ymatebodd yr Ymgeisydd i'r materion a godwyd [\[PDA-008\]](#). Nid oedd unrhyw faterion eraill penodol yn ymwneud â chanlyniadau'r asesiad economaidd-gymdeithasol yn weddill ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.3.40. Mae'r ExA yn nodi canfyddiadau'r Ymgeisydd ynglŷn ag arwyddocâd effeithiau economaidd-gymdeithasol y Datblygiad Arfaethedig, ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill. O ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun, amlygwyd effeithiau buddiol arwyddocaol yng Ngogledd Cymru yn ystod y cam gweithredol o ran effaith y seilwaith alltraeth ar gyflogaeth a GVA. O dan y '*senario gallu presennol*' a chan dybio cyfnod gweithredol 35 mlynedd, rhagfynegwyd y byddai hyn yn gyfystyr ag oddeutu 190 o flynyddoedd cyflogaeth cyfwerth ag amser llawn (CALI) a £25 miliwn mewn GVA (Tabl 3.47 o [\[APP-077\]](#)).
- 6.3.41. O ran effeithiau cronol, mae'r ExA yn nodi y rhagfynegwyd y byddai'r camau adeiladu a gweithredu'n arwain at fuddion economaidd arwyddocaol yng Ngogledd Cymru o ran cyflogaeth, GVA a mwy o gyfleoedd cyflogaeth. Ar gyfer Gogledd-orllewin Lloegr, rhagfynegwyd effeithiau buddiol arwyddocaol yn ystod y cam adeiladu o ganlyniad i'r effaith ar gyflogaeth a GVA. Yn genedlaethol, rhagfynegwyd effeithiau buddiol arwyddocaol yng Nghymru a'r Deyrnas Unedig yn ystod y cam adeiladu o ran yr effeithiau ar gyflogaeth a GVA. O'u hystyried gyda'i gilydd, mae'r rhain yn cynrychioli buddion economaidd sylweddol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.3.42. Mae'r ExA yn nodi bod gweddill y materion economaidd-gymdeithasol sydd o ddiddordeb i LIC yn cael eu datblygu y tu allan i'r broses DCO trwy MoU trwy gytundeb ar y cyd. Gan y byddai llawer o'r materion hynny'n dibynnu ar benderfyniadau am leoliadau porthladdoedd ar gyfer canolfannau adeiladu a gweithredu a chynnal a chadw, mae'r ExA o'r farn bod MoU yn gyfrwng priodol ar gyfer y trafodaethau hynny.
- 6.3.43. Mae'r ExA yn nodi pryderon ynglŷn ag effeithiau economaidd-gymdeithasol canlyniadol yr effeithiau a amlygwyd ar fferïau cynhaliol i IoM ac oddi yno, ond ni

chyflwynwyd tystiolaeth gymhellol iddo i ddangos y byddai'r rhain ar lefel sy'n arwyddocaol o safbwynt EIA. Er hynny, mae'r ExA wedi ystyried yr effeithiau economaidd-gymdeithasol niweidiol bach ar IoM wrth lunio ei gasgliadau. Ymdrinnir â'r mater hwn yn fanylach yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn, sy'n ymwneud ag effeithiau ar fordwy a morgludiant. Er bod yr ExA wedi ystyried pryderon a godwyd gan rai IPau sy'n lleol i'r seilwaith ar y tir mewn perthynas ag effeithiau niweidiol posibl ar amaethyddiaeth, twristiaeth a'r gymuned, ni roddwyd unrhyw dystiolaeth bendant iddo i wrth-ddweud canfyddiadau cyffredinol yr asesiad economaidd-gymdeithasol.

6.3.44. Mae'r ExA yn derbyn canfyddiad yr Ymgeisydd nad oes angen mabwysiadu mesurau lliniaru gan na amlygwyd unrhyw effeithiau economaidd-gymdeithasol arwyddocaol. Mae'r ExA hefyd o'r farn, o ystyried yr effeithiau dibwys ar fudo gan y gweithlu, nad oes angen cryf i ddatblygu strategaeth lety yn yr achos hwn.

6.3.45. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r SEP yn ddarpariaeth gadarnhaol a fyddai'n helpu i sicrhau bod cyfleoedd yn cael eu cymryd i gynyddu buddion economaidd-gymdeithasol i'r eithaf, gan gynnwys trwy gysylltiadau â darparwyr addysg lleol, hyrwyddo prentisiaethau, profiad gwaith a rhaglenni i raddedigion, mentrau datblygu'r gweithlu a mesurau amrywiaeth. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r SEP yn cael ei sicrhau'n ddigonol gan Ofyniad 19 dDCO terfynol yr Ymgeisydd a bod yr oSEP [\[REP4-015\]](#) yn darparu fframwaith priodol ar gyfer ei gynhyrchu. Yn yr ystyr hon, mae ymagwedd yr Ymgeisydd yn cyd-fynd ag ysbryd paragraff 5.13.12 NPS EN-1.

Effeithiau posibl ar iaith a diwylliant Cymru

6.3.46. Cododd LIC rai cwestiynau ynglŷn ag ymagwedd yr Ymgeisydd at y Gymraeg [\[REP1-051\]](#) [\[REP3-081\]](#). Yn benodol, roedd LIC o'r farn y dylai'r CLIA [\[APP-045\]](#):

- gael ei adolygu gan ymarferydd cynllunio iaith profiadol i sicrhau y deëllir yr effeithiau posibl yn llwyr;
- cael ei adolygu'n rheolaidd; a
- chael ei groesgyfeirio ag asesiadau o'r effaith a pholisïau eraill perthnasol.

6.3.47. Wrth ymateb, pwysleisiodd yr Ymgeisydd fod y CLIA wedi cael ei baratoi gan ymarferwyr cymwys [\[REP3-062\]](#). Ymrwymodd yr Ymgeisydd i ymgysylltu ag Uned Iaith Gymraeg LIC a swyddfa Comisiynydd yr Iaith wrth symud ymlaen i sicrhau y rhoddir ystyriaeth barhaus i'r Gymraeg [\[REP2-079\]](#). Nid oedd yr ymrwymiad hwn wedi'i sicrhau trwy unrhyw ddarpariaeth yn y dDCO na'r cynllun rheoli. Fodd bynnag, mae'r Gymraeg yn un o themâu'r MoU rhwng yr Ymgeisydd a LIC, fel y trafodwyd uchod [\[REP6-101\]](#).

6.3.48. Yn ISH6 [\[EV9-007\]](#), holodd yr ExA a ddylai'r CLIA gael ei gynnwys yn y rhestr o ddogfennau sydd i'w hardystio yn Atodlen 15 y dDCO. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai angen gwneud hynny, gan nad yw'r ddogfen yn sicrhau unrhyw fesurau lliniaru na gwybodaeth amgylcheddol [\[REP6-081\]](#). Amlygodd yr LIR bolisïau sy'n berthnasol i ystyriaethau yn ymwneud â'r Gymraeg, ond ni chododd unrhyw faterion penodol yn hyn o beth [\[REP1-049\]](#). Nid oedd unrhyw faterion eraill yn ymwneud â'r Gymraeg yn weddill ar ddiwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

6.3.49. Mae'r ExA yn ymwybodol bod y Gymraeg yn rhan ganolog o hunaniaeth ddiwylliannol Gogledd Cymru a dyna'r brif iaith a siaredir mewn llawer o

gymunedau. Mae'r ExA wedi ystyried pwysigrwydd y Gymraeg a hunaniaeth Gymreig, fel y cefnogir gan ddeddfwriaeth a pholisi cenedlaethol Cymru.

6.3.50. Mae'r ExA yn fodlon, trwy'r CLIA [\[APP-045\]](#), bod yr Ymgeisydd wedi dangos na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar y Gymraeg. Mae'r ExA yn derbyn y byddai'r SEP, wrth helpu i wella cyfleoedd i sicrhau swyddi lleol a chynorthwyo busnesau lleol, yn arwain at fuddion canlyniadol i gymunedau lleol, gan gynnwys uwchsgilio'r gweithlu lleol. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi amlygu cyfleoedd i hyrwyddo'r Gymraeg yn well. Mae mesurau wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cyfathrebu Amlinellol terfynol [\[REP6-042\]](#), sy'n cynnwys:

- darparu deunydd cyfathrebu yn y Gymraeg pan fo'n bosibl (paragraff 1.4.2.1);
- sicrhau bod y Swyddog Cyswllt Cyfathrebu yn siaradwr Cymraeg (paragraff 1.4.3.1);
- sicrhau bod gwefannau, arwyddion a hysbysebu'n ddwyieithog (paragraff 1.5.1.2); a
- darparu llinell ffôn Gymraeg ar gyfer ymholiadau ynglŷn â'r prosiect (paragraff 1.6.1.1).

6.3.51. O dan Ofyniad 9(2)(e) dDCO terfynol yr Ymgeisydd, mae'n rhaid i'r Cynllun Cyfathrebu terfynol gyd-fynd â'r Cynllun Cyfathrebu Amlinellol yn rhan o'r Cod Ymarfer Adeiladu [\[AS-036\]](#). Felly, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r ymrwymïadau hyn yn cael eu sicrhau'n ddigonol, ac nad oes angen cynnwys y CLIA yn Atodlen 15 y dDCO.

6.3.52. O ystyried y materion uchod, mae'r ExA yn fodlon bod dull yr Ymgeisydd yn cydymffurfio â'r polisi perthnasol, gan gynnwys Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr Cymraeg (2017), Polisi Cynllunio Cymru (PPW) 12 a Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 20: Cynllunio a'r Gymraeg (2017). Mae'r ExA hefyd yn canfod nad oes gwrthdaro â pholisïau cynllunio lleol sy'n ymwneud â'r Gymraeg, gan gynnwys polisïau'r Cynlluniau Datblygu Lleol a Chanllawiau Cynllunio Atodol a amlygwyd yn adran 2.4 yr LIR [\[REP1-049\]](#).

CASGLIADAU

6.3.53. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael yn llawn â'r effeithiau economaidd-gymdeithasol posibl sy'n gysylltiedig ag adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn unol ag Adran 5.13 NPS EN-1. Mae'r ExA yn derbyn canfyddiadau'r Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn arwain at effeithiau buddiol arwyddocaol ar gyfer Gogledd Cymru o ran derbynyddion economaidd, gan gynnwys cyflogaeth a GVA, yn ystod y cam gweithredol. Mae'r ExA hefyd yn derbyn canfyddiadau'r Ymgeisydd y byddai effeithiau buddiol cronol arwyddocaol yn codi:

- yng Ngogledd Cymru, o ran derbynyddion economaidd gan gynnwys cyflogaeth a GVA a mwy o gyfleoedd cyflogaeth yn ystod y cam adeiladu a gweithredol; ac
- yng Ngogledd-orllewin Lloegr, Cymru a'r Deyrnas Unedig, o ran derbynyddion economaidd gan gynnwys cyflogaeth a GVA yn ystod y cam adeiladu.

6.3.54. At hynny, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi achub ar gyfleoedd i hyrwyddo datblygu sgiliau a chyflogaeth yn lleol trwy'r ymrwymiad i gynhyrchu SEP, fel yr argymhellir ym mharagraff 5.13.12 NPS EN-1. Byddai'r SEP yn cael ei sicrhau'n ddigonol trwy Ofyniad 19 dDCO terfynol yr Ymgeisydd.

- 6.3.55. At ei gilydd, daw'r ExA i'r casgliad fod asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau economaidd-gymdeithasol wedi dilyn yr hierarchaeth liniaru a'i fod yn bodloni'r profion polisi a amlinellir yn Adran 5.13 NPS EN-1. Yn ogystal, daw'r ExA i'r casgliad fod yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â darpariaethau perthnasol polisi yn MPS y Deyrnas Unedig (2011), WNMP (2019), Polisi Cynllunio Cymru (2021), TAN 23: Datblygu Economaidd a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin (2021). Mae'r ExA hefyd wedi nodi nad oes gwrthdaro â pholisïau strategol perthnasol IoM (fel y crynhoir yn Nhabl 3.7 [\[APP-077\]](#)) na pholisi cynllunio lleol. Yn hyn o beth, mae'r ExA o'r farn bod y gofynion cyfreithiol a rheoleiddiol eraill perthnasol wedi cael eu cymhwyso'n briodol. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai unrhyw effeithiau trawsffiniol mewn perthynas â materion economaidd-gymdeithasol.
- 6.3.56. O ran ystyriaethau yn ymwneud â'r Gymraeg ac effeithiau diwylliannol a chymunedol cysylltiedig, mae'r ExA wedi canfod na fyddai unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol yn codi o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig, a bod cyfleoedd i wella lles y Gymraeg wedi cael eu cymryd. Mae ymagwedd yr Ymgeisydd yn gyson â darpariaethau Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 a'r strategaeth genedlaethol Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr Cymraeg (2017). Wrth ddod i'r casgliadau uchod, mae'r ExA wedi ystyried Dyletswydd Economaidd-gymdeithasol Cymru (2021) i wella anghydraddoldeb canlyniadau i bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol.
- 6.3.57. O ystyried yr holl faterion a adroddwyd uchod, daw'r ExA i'r casgliad, yn gyffredinol, fod yr effeithiau economaidd-gymdeithasol yn pwysu'n gymedrol o blaid gwneud y Gorchymyn.

6.4. Y NEWID YN YR HINSAWDD AC ALLYRIADAU NWYON Tŷ GWYDR

CYFLWYNIAD

- 6.4.1. Mae'r adran hon yn ystyried effaith y Datblygiad Arfaethedig ar y newid yn yr hinsawdd, ac effaith y newid yn yr hinsawdd ar y Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.2. Yng nghyd-destun yr Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol (EIA), gellir ystyried y newid yn yr hinsawdd mewn dwy ran yn fras:
- Effaith allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) a achosir yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol gan y Datblygiad Arfaethedig, a allai gyfrannu at y newid yn yr hinsawdd.
 - Effaith bosibl newidiadau i'r hinsawdd ar y Datblygiad Arfaethedig, a allai effeithio arno'n uniongyrchol neu addasu ei effeithiau amgylcheddol eraill.
- 6.4.3. Wrth ystyried y newid yn yr hinsawdd isod, mae'r Awdurdod Archwilio (ExA) wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 5.3 a 4.10;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.4;
 - y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adran 2.3;
 - polisïau perthnasol Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP);

- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

- 6.4.4. Darparwyd asesiad yr Ymgeisydd o'r effaith ar y newid yn yr hinsawdd ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 4): Y Newid yn yr Hinsawdd [\[REP7-053\]](#). Roedd hyn yn cynnwys asesiad o allyriadau GHG ac asesiad o allu'r Datblygiad Arfaethedig i wrthsefyll ffenomena tywydd sy'n gysylltiedig â'r newid yn yr hinsawdd.
- 6.4.5. Darparwyd mwy o fanylion a chyfrifiadau ategol yn ymwneud â'r asesiad GHG yn Atodiad 2.1 (Cyfrol 8): Adroddiad technegol asesiad nwyon tŷ gwydr [\[APP-182\]](#), ac yn y Strategaeth Lleihau Nwyon Tŷ Gwydr [\[REP4-041\]](#) a gyflwynwyd erbyn Dyddiad Cau 4 (D4). Darparwyd asesiad risg ar wahân o ffenomena tywydd sy'n gysylltiedig â'r newid yn yr hinsawdd yn Atodiad 2.2 (Cyfrol 8) Asesiad risg newid yn yr hinsawdd [\[APP-183\]](#).
- 6.4.6. Amlinellwyd methodoleg yr Ymgeisydd ar gyfer asesu effeithiau'r newid yn yr hinsawdd ym Mhennod 5 yr ES (Cyfrol 1): Methodoleg Asesu Effeithiau Amgylcheddol [\[APP-052\]](#), ac roedd yn cynnwys ystyried y dogfennau canllaw canlynol ar EIA gan y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA):
- Addasu i'r Newid yn yr Hinsawdd a'i Wrthsefyll (IEMA, 2020).
 - Asesu Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr a Gwerthuso eu Harwyddocâd (IEMA, 2022).

Asesiad GHG

- 6.4.7. Roedd cwmplas yr asesiad GHG a gynhaliwyd gan yr Ymgeisydd yn cynnwys allyriadau sy'n deillio o adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Roedd hyn yn cynnwys elfennau alltraeth ac ar y tir y Datblygiad Arfaethedig. Ystyriwyd allyriadau posibl a arbedwyd trwy weithredu'r Datblygiad Arfaethedig hefyd.
- 6.4.8. Defnyddiwyd y term carbon deuocsid cyfatebol (CO₂e) i ddisgrifio gwahanol GHG mewn uned gyffredin. Roedd CO₂e yn dynodi faint o CO₂ a fyddai'n cael yr effaith cynhesu byd-eang gyfatebol.
- 6.4.9. Ystyriodd yr asesiad fâs atmosfferig byd-eang GHG perthnasol a'u potensial cynhesu canlyniadol fel derbynnwyd sensitifrwydd uchel unigol ac ystyriodd faint posibl effeithiau'r GHG sy'n deillio o'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.10. Roedd yr allyriadau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu yr ymdriniwyd â nhw yn yr asesiad yn cynnwys allyriadau Cwmpas 1, Cwmpas 2, a Chwmpas 3 fel y'u diffinnir yng nghyfres Sefydliad Adnoddau'r Byd (WRI) a Chyngor Busnes y Byd ar gyfer Datblygu Cynaliadwy (WBCSD) o ddogfennau canllaw ar Brotocol Nwyon Tŷ Gwydr a gyhoeddwyd yn 2004 (WRI ac WBCSD, 2004):
- Allyriadau Cwmpas 1: allyriadau GHG uniongyrchol o ffynonellau a berchnogir neu a reolir gan y cwmni (e.e. o hylosgi tanwydd i adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw a datgomisiynu gosodiad).
 - Allyriadau Cwmpas 2: a achosir yn anuniongyrchol trwy ddefnyddio ynni a brynwyd (e.e. o gynhyrchu trydan a gyflenwyd trwy Grid y Deyrnas Unedig i osodiad).
 - Allyriadau Cwmpas 3: yr holl allyriadau anuniongyrchol eraill sy'n digwydd o ganlyniad i weithgareddau'r cwmni, e.e. wrth echdynnu, prosesu a chludo

deunyddiau a ddefnyddir ymhellach i fyny'r gadwyn gyflenwi neu ddefnyddio cynhyrchion neu wasanaethau a werthwyd.

- 6.4.11. Nid oedd yr allyriadau yr ymdriniwyd â nhw yn yr asesiad wedi'u gwahanu yn ôl y cwmpasau diffiniedig hyn; roeddent yn cynnwys y gweithgareddau yr ymdrinnir â nhw ynddynt.
- 6.4.12. Diffiniwyd y paramedrau dylunio allweddol a'r Senario Dylunio Mwyaf (MDS) ar gyfer yr asesiad GHG yn Nhabl 2.12 Pennod 2 yr ES (Cyfrol 4). Roedd hyn yn cynnwys capasiti allforio tybiedig o 1.5GW wrth weithredu, ar gyfer arâe alltraeth arfaethedig sy'n cynnwys hyd at 96 o dyrbinau. Nododd yr Ymgeisydd y dewiswyd y paramedrau dylunio a'r MDS a fyddai â'r potensial mwyaf i gynhyrchu allyriadau GHG.
- 6.4.13. Byddai'r allyriadau GHG sy'n deillio o adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig yn cynnwys ei weithgareddau gweithgynhyrchu a gosod, gan gynnwys defnyddio offer, tanwydd a llongau, carbon ymgorfforedig deunyddiau, ac allyriadau sy'n deillio o'r newid cysylltiedig i ddefnydd tir. Byddai allyriadau'r cam adeiladu a gyfrifwyd gan yr Ymgeisydd yn dod i gyfanswm o 2,040,818 o dunelli o garbon deuocsid cyfatebol (tCO₂e). Ystyriwyd bod hyn yn effaith niweidiol gymedrol, ac felly arwyddocaol.
- 6.4.14. Byddai'r allyriadau GHG sy'n deillio o ddatgomisiynu'n cynnwys gweithgareddau fel defnyddio offer, tanwydd a llongau, ac adfer (neu waredu) deunyddiau, yn ogystal â'r newid cysylltiedig i ddefnydd tir. Byddai allyriadau'r cam datgomisiynu a gyfrifwyd gan yr Ymgeisydd yn dod i gyfanswm o 126,387 tCO₂e. Ystyriwyd bod hyn yn effaith niweidiol fach, nad yw'n arwyddocaol.
- 6.4.15. Roedd yr asesiad o allyriadau GHG sy'n deillio o ddefnyddio deunyddiau a gweithgareddau sy'n ofynnol ar gyfer gweithredu a chynnal a chadw yn cynnwys defnyddio offer, tanwydd a llongau, carbon ymgorfforedig deunyddiau, a dargyfeirio fferïau a llongau llwythi ar lwybrau morgludiant y mae'r arâe alltraeth arfaethedig yn effeithio arnynt. Byddai'r allyriadau deunyddiau a gweithgareddau gweithredu a chynnal a chadw a gyfrifwyd gan yr Ymgeisydd yn dod i gyfanswm o 108,308 tCO₂e.
- 6.4.16. Roedd yr asesiad o allyriadau GHG yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw hefyd yn cynnwys allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi trwy leihaus Grid Cenedlaethol y Deyrnas Unedig yn sgil gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig ar hyd ei gyfnod cynhyrchu masnachol. Amcangyfrifir y byddai 2,404,980 tCO₂e o allyriadau canlyniadol yn cael eu hosgoi yn ystod cam gweithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.17. Gan ystyried yr allyriadau sy'n deillio o weithgareddau a deunyddiau cynnal a chadw, byddai'r allyriadau net a fyddai'n cael eu hosgoi trwy ddadleoli ffynonellau cynhyrchu nodweddiadol yn gyfartal â'r gwahaniaeth rhwng yr allyriadau amcangyfrifedig a fyddai'n cael eu hosgoi (-2,404,980 tCO₂e) a'r allyriadau sy'n gysylltiedig â'r gweithgareddau a'r deunyddiau cynnal a chadw (108,308 tCO₂e), ac felly byddent yn dod i gyfanswm o -2,296,671 tCO₂e. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod hyn yn effaith fuddiol, ac felly arwyddocaol.
- 6.4.18. Felly, yn ôl asesiad yr Ymgeisydd, byddai'r allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi trwy weithredu arâe Mona yn gyfartal â'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm allyriadau'r camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu, a'r allyriadau amcangyfrifedig a fyddai'n cael eu hosgoi. Roedd hyn yn dod i gyfanswm o -

129,466 tCO₂e o allyriadau wedi'u hosgoi ar hyd oes y prosiect. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod hyn yn effaith fuddiol, ac felly arwyddocaol.

Gwrthsefyll ffenomena tywydd sy'n gysylltiedig â'r newid yn yr hinsawdd

- 6.4.19. Aseswyd gallu'r Datblygiad Arfaethedig i wrthsefyll effeithiau tywydd a ysgogir gan y newid yn yr hinsawdd yn bennaf trwy'r asesiad risg a ddarparwyd yn Atodiad 2.2 yr ES (Cyfrol 8) [\[APP-183\]](#).
- 6.4.20. Ystyriodd yr asesiad hwn ganlyniadau posibl tymereddau cyson uwch, newidiadau i batrymau glawiad, gwyntoedd cyflymach, a digwyddiadau tywydd eithafol amlach, a sut gallai'r rhain effeithio ar weithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig. Priodolodd yr Ymgeisydd sgôr i bob risg, a oedd yn cyfleu difrifoldeb, tebygolrwydd, a dylanwad pob risg. Yna, aseswyd yr arwyddocâd o safbwynt EIA yn erbyn y sgôr ar gyfer pob risg.
- 6.4.21. Cynhaliwyd asesiad manwl ac ar wahân o berygl llifogydd i'r Datblygiad Arfaethedig o ganlyniad i'r newid yn yr hinsawdd ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 3): Hydroleg a pherygl llifogydd [\[APP-065\]](#), ac felly ni ystyriwyd hynny yn rhan o'r asesiad o'r gallu i wrthsefyll. Cyfeiriwch at adran 4.6 yr adroddiad hwn ar gyfer ystyriaeth yr ExA o faterion perygl llifogydd ar y tir sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.22. Mabwysiadodd yr Ymgeisydd fesurau dylunio i leihau'r potensial ar gyfer effeithiau o ganlyniad i'r newid yn yr hinsawdd. Roedd y rhain yn cynnwys gosod caenau amddiffynnol gwrthgrydu ar yr holl strwythurau alltraeth, gosod deunyddiau integredig i atal erydu ar offer alltraeth, diffodd yn awtomatig i atal tyrbinau rhag troelli'n rhy gyflym, sicrhau bod y gorchudd a ddefnyddir ar gyfer offer mewnol yr is-orsaf ar y tir yn gallu delio ag ystod o wahanol dymereddau, a darparu ar gyfer archwilio cyflwr offer yn rheolaidd.
- 6.4.23. Nid oedd asesiad yr Ymgeisydd wedi amlygu unrhyw risgiau arwyddocaol i'r Datblygiad Arfaethedig o ganlyniad i'r newid yn yr hinsawdd cyn mesurau lliniaru. Felly, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod effaith ffenomena tywydd sy'n gysylltiedig â'r newid yn yr hinsawdd yn ddibwys a heb fod yn arwyddocaol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

Allyriadau GHG

- 6.4.24. Yn ei gwestiynau ysgrifenedig cyntaf (ExQ1), holodd yr ExA yr Ymgeisydd (ExQ 1.4.2 [\[PD-013\]](#)) ynglŷn â'r potensial i allyriadau GHG cyfunol y cam adeiladu fod yn fwy na'r allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi trwy weithredu'r Datblygiad Arfaethedig ar hyd ei oes, pe byddai adeiladu a gosod y Datblygiad Arfaethedig yn y pen draw yn arwain at gapasiti gosodedig o lai nag 1.5GW, sef y capasiti a dybiwyd yn asesiad GHG yr Ymgeisydd. Er enghraifft, gallai nifer lai o dyrbinau na'r 96 a ddisgrifiwyd yn yr MDS, neu dechnoleg wahanol i honno a dybiwyd yn asesiad yr Ymgeisydd, arwain at gapasiti cynhyrchu is, o bosibl.
- 6.4.25. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#) drwy ddweud bod y cyfrifiad o'r allyriadau GHG net a arbedwyd wedi'i seilio ar sawl tybiaeth geidwadol, gan gynnwys defnyddio ffactor llwyth ar gyfer yr asesiad a oedd yn is na'r ffactor capasiti targedig yn ystod gweithredu (a ddisgwyli'r trwy Framwaith Dyrannu BEIS a DESNZ ar gyfer Rownd 3 a 4). Esboniodd yr Ymgeisydd fod allyriadau'r cam adeiladu a gyfrifwyd yn geidwadol, ac y byddai'n ceisio lleihau allyriadau GHG yn ystod y cam adeiladu trwy weithredu strategaeth lleihau GHG, i'w chyflwyno erbyn D4. At hynny, dywedodd yr

Ymgeisydd nad oedd yn disgwyl nac yn bwriadu adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig ar gapasiti o lai nag 1.5GW.

- 6.4.26. Holodd yr ExA yr Ymgeisydd hefyd ynglŷn ag unrhyw fesurau ar gyfer lleihau allyriadau GHG a fyddai'n cael eu cynnwys mewn unrhyw gynlluniau rheoli terfynol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig (ExQ 1.4.1 [\[PD-013\]](#)). Wrth ymateb, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at ei strategaeth lleihau GHG a oedd i ddod. Darparwyd y strategaeth hon erbyn D4 [\[REP4-041\]](#), ac amlinellodd sut byddai'r Ymgeisydd yn cymhwyso ei hierarchaeth lleihau allyriadau GHG, pam y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael canlyniad buddiol o ran lleihau allyriadau GHG, a sut oedd cynlluniau rheoli eraill wedi cynnwys lleihau allyriadau GHG. Nododd yr Ymgeisydd hefyd yn y strategaeth hon y byddai'r llystyfiant a fyddai'n cael ei blannu o amgylch yr is-orsaf ar y tir yn debygol o ddarparu buddion atafaelu carbon.
- 6.4.27. Erbyn D6 [\[REP6-150\]](#), amlinellodd Ms R Face sawl amheuaeth yn ei chyflwyniad ysgrifenedig ynglŷn â ph'un a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith fuddiol ar allyriadau GHG, o ystyried yr allyriadau GHG a fyddai'n cael eu hallyrru o ddraenio gwlyptir a'r gweithgareddau adeiladu amrywiol yn gysylltiedig â safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, yn ogystal ag oes weithredol 35 mlynedd fer (yn ei barn hi) y Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.28. Ymatebodd yr Ymgeisydd erbyn D7 [\[REP7-129\]](#) drwy ddweud na fyddai angen draenio gwlyptir ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, bod ei asesiad GHG ei hun wedi ystyried yr holl weithgareddau sy'n gysylltiedig ag adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, a bod yr asesiad yn dangos gostyngiad buddiol mewn allyriadau GHG wrth ystyried y gweithgareddau hynny.
- 6.4.29. Ni chododd IPau unrhyw bryderon arwyddocaol eraill ynglŷn ag asesiad yr Ymgeisydd o'r newid yn yr hinsawdd.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.4.30. O ystyried ymatebion yr Ymgeisydd uchod, mae'r ExA yn fodlon ar gyfiawnhad yr Ymgeisydd na fyddai allyriadau adeiladu'n mynd yn fwy na'r allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi trwy weithredu'r Datblygiad Arfaethedig ar hyd ei oes. Mae'r Ymgeisydd wedi datgan ei fod yn bwriadu adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig gyda chapasiti o 1.5GW, a bod y tybiaethau yn ei gyfrifiadau yn ymwneud ag allyriadau adeiladu yn geidwadol. Nid oes gan yr ExA unrhyw reswm i gredu fel arall o ran y materion hyn ac felly mae'n derbyn safbwynt yr Ymgeisydd. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai allyriadau'r cam adeiladu yn mynd yn fwy na'r allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi trwy weithredu'r Datblygiad Arfaethedig, ac y byddai'n cael effaith fuddiol net ar leihau GHG yn y pen draw.
- 6.4.31. Mae'r Asesiad Hinsawdd cyffredinol hefyd yn ceisio lleihau allyriadau carbon ac felly mae'n bodloni'r gofyniad a amlinellir yn NPS EN-1, paragraff 5.3.5. Mae'r ExA o'r farn bod y Strategaeth Lleihau Allyriadau GHG a ddarparwyd erbyn D4 yn briodol a'i bod yn cynnwys mesurau digonol i leihau allyriadau carbon yn ystod adeiladu, cynnal a gweithredu, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Wrth amlinellu'r camau a gymerwyd i leihau allyriadau, gan gynnwys y potensial ar gyfer lleihau seiliedig ar natur trwy blannu coetir, mae'r strategaeth leihau yn bodloni darpariaethau NPS EN-1, paragraffau 5.3.6 a 5.3.7.
- 6.4.32. Fodd bynnag, gan nad oedd y strategaeth wedi'i sicrhau yng Ngorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) terfynol yr Ymgeisydd a gyflwynwyd erbyn D7 [\[AS-036\]](#), mae'r ExA yn argymhell bod y strategaeth lleihau GHG yn cael ei

chynnwys yng Ngofyniad (R)9 y DCO argymelledig (rDCO) fel y byddai'n cael ei ddiwygio fel a ganlyn:

- R9(2) Mae'n rhaid i'r cod ymarfer adeiladu gyd-fynd â'r cod ymarfer adeiladu amlinellol **a'r strategaeth lleihau nwyon tŷ gwydr** a chynnwys, fel y bo'n briodol i'r cam perthnasol—.
- R9(4) Mae'n rhaid i waith paratoi'r safle ar y tir gael ei wneud yn unol â'r manylion perthnasol a amlinellir yn y cod ymarfer adeiladu amlinellol, **y strategaeth lleihau nwyon tŷ gwydr** ac, fel y bo'n briodol, y cynlluniau amlinellol a nodir yn is-baragraffau 9(2)(a) – (q) yn gynwysedig.

6.4.33. Mae'r ExA hefyd yn argymhell bod y Strategaeth Lleihau Nwyon Tŷ Gwydr yn cael ei hychwanegu at y rhestr o ddogfennau sydd i'w hardystio yn yr rDCO, sydd wedi'i chynnwys yn Atodlen 15 o dan y cyfeirnod S_D4_8, [\[REP4-041\]](#).

Effeithiau ymhellach i lawr y gadwyn gyflenwi

6.4.34. Holodd yr ExA yr Ymgeisydd (ExQ 2.4.1 [\[PD-018\]](#)) ynglŷn â goblygiadau posibl dyfarniad 2024 yr uchel lys, sef *Friends of the Earth Ltd & South Lakeland Action on Climate Change vs SSLUHC* (achos FoE), i'r asesiad GHG a gynhaliwyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Ystyriodd achos FoE b'un a gynhaliwyd EIA digonol mewn perthynas ag effeithiau'r newid yn yr hinsawdd sy'n deillio o danwyddau sy'n allyrru carbon (glo ac olew) ac yna hylosgi'r tanwyddau hynny.

6.4.35. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) drwy ddweud nad oedd o'r farn bod gan achos FoE unrhyw oblygiadau i'r asesiad GHG a gynhaliwyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, oherwydd byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn darparu ynni a gynhyrchwyd trwy ddulliau adnewyddadwy, yn hytrach na thrwy hylosgi tanwyddau. At hynny, dywedodd yr Ymgeisydd nad oedd modd gwneud cysylltiad achosol rhwng cynhyrchu ynni trwy'r Datblygiad Arfaethedig ac unrhyw gynnydd neu ostyngiad mewn allyriadau carbon o ganlyniad i'w ddefnyddio ymhellach i lawr y gadwyn gyflenwi [\[REP5-080\]](#).

6.4.36. Gofynnodd yr ExA gwestiwn arall (ExQ 2.4.2 [\[PD-018\]](#)) ynglŷn ag achos FoE. Roedd y cwestiwn hwn yn ymwneud â chyfnodau dim cynhyrchu trydan neu gynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig a'r posibilrwydd y gallent arwain at effeithiau ymhellach i lawr y gadwyn gyflenwi oherwydd byddai angen ffynonellau cynhyrchu trydan eraill sy'n cynhyrchu allyriadau carbon uniongyrchol (e.e. nwy) yn ystod y cyfnodau hynny, ac a oedd angen ystyried hyn yng nghyd-destun achos FoE.

6.4.37. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) drwy ddweud nad sefyllfa sero-swm yw cynhyrchu ynni yn y Deyrnas Unedig, y byddai'r allyriadau sy'n gysylltiedig â defnyddio'r ynni a gynhyrchir gan y Datblygiad Arfaethedig yn sero, a bod yr asesiad o allyriadau GHG o weithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig wedi ystyried dau senario cynhyrchu ynni (cyfartaledd ymylol tymor hir a grid cyfredol) a oedd yn cynnwys y senario a ddisgrifiwyd yng ngwestiwn yr ExA.

Ystyriaeth yr ExA

6.4.38. Ar sail ymateb yr Ymgeisydd, mae'r ExA yn fodlon na fyddai gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw allyriadau GHG ymhellach i lawr y gadwyn gyflenwi, ac na fyddai unrhyw allyriadau GHG uniongyrchol yn cael eu hachosi yn ystod nac o ganlyniad i gyfnodau dim cynhyrchu trydan yn ystod gweithredu. Felly, mae'r ExA yn cytuno nad oes gan achos FoE unrhyw oblygiadau i'r asesiad GHG a gynhaliwyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.

Ôl-ffeithiau

- 6.4.39. Mynegwyd pryderon ynglŷn ag ôl-ffeithiau [\[RR-090\]](#) gan IPau Ørsted, sy'n berchen ar ac yn gweithredu chwe fferm wynt alltraeth (OWF) bresennol ym Môr Iwerddon, sef: Barrow OWF Ltd, Burbo Extension Ltd, Walney Extension Ltd, Morecambe Wind Ltd, Walney (UK OWF Ltd) ac Ørsted Burbo (UK) Ltd). Roedd y pryderon hyn yn ymwneud â'r ôl-ffeithiau posibl ar weithredu eu haraeau alltraeth, gan gynnwys cynhyrchu llai o ynni.
- 6.4.40. Archwiliodd yr ExA oblygiadau ôl-ffeithiau i asesiad yr Ymgeisydd o'r newid yn yr hinsawdd a lleihau allyriadau GHG wrth ystyried materion eraill yn ymwneud â seilwaith alltraeth, trwy gwestiynau ysgrifenedig (ExQ 2.19.5 [\[PD-018\]](#)) ac yng Ngwrandawriad Mater Penodol (ISH) 6 [\[EV9-004\]](#). Erbyn D5, cyflwynodd IPau Ørsted asesiad o oblygiadau posibl ôl-ffeithiau o'r Datblygiad Arfaethedig i'r ynni a gynhyrchir ac allyriadau GHG eu OWFau [\[REP5-120\]](#).
- 6.4.41. Wrth ymateb, rhwng D6 a D7, cyflwynodd yr Ymgeisydd nodyn technegol o'r enw 'Cyfrifo'r Effeithiau Net ar Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr' [\[AS-033\]](#) lle yr ystyriwyd gwahanol senarios i gyfrifo allyriadau GHG net y Datblygiad Arfaethedig, gan ystyried unrhyw ostyngiad posibl mewn ynni yn OWFau IPau Ørsted o ganlyniad i weithredu'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.4.42. Daeth y nodyn technegol i'r casgliad y byddai unrhyw newid bach i allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi o OWFau IPau Ørsted o ganlyniad i ôl-ffeithiau yn cael ei wrthbwyso'n sylweddol gan yr allyriadau a fyddai'n cael eu hosgoi o'r Datblygiad Arfaethedig ei hun. Nid oedd cyfrifiadau a chasgliadau'r nodyn technegol wedi effeithio ar y tybiaethau a'r cyfrifiadau sylfaenol a gynhwyswyd yn asesiad GHG yr Ymgeisydd ei hun ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, ac nid oedd ganddynt unrhyw oblygiadau iddo.
- 6.4.43. Ystyrir ôl-ffeithiau a'r goblygiadau posibl i allyriadau GHG yn adran 5.3 yr Adroddiad hwn: Seilwaith a gweithgareddau alltraeth eraill, sy'n ymdrin yn fanylach ag archwiliad yr ExA o ôl-ffeithiau ac yn dod i'r casgliad, hyd yn oed os derbynnir ôl-ffeithiau ar y raddfa a honnir gan IPau Ørsted IPs, ni fyddai unrhyw newid i ganlyniad cyffredinol asesiad yr Ymgeisydd o allyriadau GHG.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.4.44. Mae'r ExA yn fodlon nad oes gan yr ystyriaeth o ôl-ffeithiau alltraeth unrhyw oblygiadau i gasgliadau'r asesiad GHG a gynhaliwyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.

CASGLIADAU

- 6.4.45. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cydymffurfio â'r darpariaethau a amlinellir yn NPS EN-1, NPS EN-3, NPS EN-5 a'r WNMP ynglŷn ag effeithiau'r newid yn yr hinsawdd, gan y Datblygiad Arfaethedig ac arno.
- 6.4.46. Mae asesiad yr Ymgeisydd o allyriadau GHG yn cydymffurfio â'r gofynion a amlinellir ym mharagraffau 5.3.4 a 5.3.5 NPS EN-1 ac mae'r Strategaeth Lleihau Allyriadau GHG yn cydymffurfio â'r darpariaethau lliniaru a amlinellir ym mharagraffau 5.3.6 a 5.3.7 NPS EN-1. Mae'r asesiad a'r strategaeth leihau hefyd yn cydymffurfio â darpariaethau Polisi SOC_10 yr WNMP ynglŷn ag osgoi GHG, eu lleihau i'r eithaf a'u lliniaru. Felly, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi asesu allyriadau GHG yn ddigonol a'i fod wedi cymryd camau rhesymol i leihau'r allyriadau

GHG sy'n gysylltiedig ag adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig.

- 6.4.47. O ran ffenomena tywydd posibl sy'n gysylltiedig â'r newid yn yr hinsawdd a'u heffeithiau ar y Datblygiad Arfaethedig, mae'r ExA o'r farn bod asesiad a chasgliadau'r Ymgeisydd yn ddigonol ac yn cydymffurfio â'r darpariaethau a amlinellir yn NPS EN-1 Adran 4.10, NPS EN-3 paragraff 2.4.8, ac NPS EN-5 Adran 2.3, yn ogystal â darpariaethau WNMP SOC_08 a SOC_11 ynglŷn â'r gallu i wrthsefyll newid arfordirol, llifogydd a'r newid yn yr hinsawdd. Mae'r ExA o'r farn bod mesurau lliniaru priodol wedi'u cynnwys yn nyluniad y Datblygiad Arfaethedig i'w warchod rhag ffenomena tywydd sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd, ac felly bod yr hierarchaeth lliniaru wedi'i chymhwyso.
- 6.4.48. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith fuddiol ar leihau allyriadau GHG a chyflawni uchelgais y Llywodraeth o ddarparu 50GW o gapasiti gwynt alltraeth erbyn 2030. Oherwydd y rhoddwyd pwys i'r budd hwn eisoes yn yr achos angen trosfwaol am y Datblygiad Arfaethedig, ni ellir ei gyfrif ddwywaith. Felly, daw'r ExA i'r casgliad nad oes unrhyw faterion sy'n ymwneud â'r newid yn yr hinsawdd a fyddai'n pwyso o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

6.5. MATERION ERAILL

CYFLWYNIAD

- 6.5.1. Mae'r bennod hon yn ystyried y materion canlynol:

- Iechyd Dynol;
- Ansawdd Aer;
- Rheoli Adnoddau a Gwastraff; a
- Goleuadau.

- 6.5.2. Wrth ystyried y pynciau hynny, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 5.2, 5.7, a 5.15;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adrannau 2.5 a 2.8;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adrannau 2.9 a 2.11;
- Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP);
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys polisiau perthnasol Polisi Cynllunio Cymru 12 (PPW 12), Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 21: Gwastraff, Cynllun Cymru Sero Net a Thuag at Ddyfodol Diwastraff – Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned.

IECHYD DYNOL

Y CAIS

- 6.5.3. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar iechyd dynol ym Mhennod 4 y Datganiad Amgylcheddol (ES) (Cyfrol 4): Asesiad iechyd dynol [\[APP-078\]](#) a amlinellodd fethodoleg yr Ymgeisydd ac a gyfeiriodd at nifer o ddogfennau canllaw a ddefnyddiwyd i asesu'r senario gwaelodlin.

Gwaelodlin

- 6.5.4. Crynhodd Tabl 4.8 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar iechyd dynol yn ystod pob cam, sef:
- dulliau teithio, mynediad a chysylltiadau – alltraeth (adrannau 4.8.2 a 4.10.2);
 - dulliau teithio, mynediad a chysylltiadau – ar y tir (adrannau 4.8.3 a 4.10.3);
 - hunaniaeth gymunedol, diwylliant, cydnerthedd a dylanwad (adrannau 4.8.4 a 4.10.4);
 - manau agored, hamdden a chwarae (adrannau 4.8.5 a 4.10.5);
 - cyflogaeth ac incwm (adrannau 4.8.6 a 4.10.6);
 - sŵn a dirgryniad (adrannau 4.8.7 a 4.10.7);
 - canfyddiad o risg o ran EMF (ymbelydredd) (adrannau 4.8.8 a 4.10.8);
 - y newid yn yr hinsawdd ac addasu iddo (adrannau 4.8.9 a 4.10.9); a
 - seilwaith ac adnoddau cymdeithasol ehangach (adrannau 4.8.10 a 4.10.10).
- 6.5.5. Amlinellodd Tabl 4.9 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) yr effeithiau a hepgorwyd o'r asesiad ar gyfer iechyd dynol. Roedd y rhain yn cynnwys effeithiau posibl o ymbelydredd electromagnetig (EMF), a hepgorwyd o'r asesiad oherwydd ni ystyriwyd bod eu heffeithiau posibl ar iechyd dynol yn arwyddocaol.
- 6.5.6. Diffiniwyd dwy ardal astudio, un ar gyfer gweithgareddau ar y tir a'r llall ar gyfer gweithgareddau alltraeth, fel yr amlinellir yn Ffigur 4.1 a Ffigur 4.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4), yn ôl eu trefn.

Mesurau lliniaru a monitro

- 6.5.7. Amlinellodd Tabl 4.19 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) [\[APP-078\]](#) brif fesurau lliniaru (sy'n rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) arfaethedig yr Ymgeisydd i'w mabwysiadu:
- y Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) [\[REP7-088\]](#), a fyddai'n cael ei sicrhau trwy Ofyniad (R) 9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#); a
 - mabwysiadu a gweithredu canllawiau dylunio perthnasol y Comisiwn Rhyngwladol ar Ddiogelu rhag Ymbelydredd nad yw'n Ïoneiddio (ICNIRP) a chod ymarfer gwirfoddol y llywodraeth.

Asesiad o effeithiau

- 6.5.8. O ystyried y mesurau lliniaru a amlinellir uchod, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd unrhyw effeithiau arwyddocaol yn debygol o ddigwydd o ran iechyd dynol yn ystod adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig. Penderfynodd yr asesiad o effeithiau cronol na fyddai effeithiau cronol arwyddocaol hefyd. O ganlyniad, ni chynigiwyd unrhyw fesurau lliniaru ychwanegol.
- 6.5.9. Cynhaliodd yr Ymgeisydd ymarfer sgrinio o effeithiau trawsffiniol ac amlygodd nad oedd potensial ar gyfer effeithiau trawsffiniol arwyddocaol o ran iechyd dynol o'r Datblygiad Arfaethedig ar fuddiannau gwladwriaethau eraill. Trafodwyd effeithiau ar Ynys Manaw yn y prif asesiad yn adran 4.8.2 Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) [\[APP-078\]](#) ac ym Mhennod 5.2 yr Adroddiad hwn.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

Gwybodaeth a ddarparwyd

- 6.5.10. Dywedodd Iechyd Cyhoeddus Cymru (PHW) [\[RR-067\]](#) ei fod eisiau cyfle i weld a chael ei gynnwys mewn gohebiaeth neu ddogfennau ychwanegol a gyflwynir gan yr

Ymgeisydd a gwneud sylwadau ar unrhyw effeithiau posibl ar iechyd cyhoeddus, ond ni ymgysylltodd ymhellach â'r Archwiliad wedi hynny.

- 6.5.11. Cyfeiriodd yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) [\[RR-025\]](#) at nifer o Bibellau Perygl Damweiniau Mawr yng nghyffiniau'r Datblygiad Arfaethedig a dywedodd nad oedd digon o wybodaeth ar hyn o bryd iddo roi ei Gyngor Cynllunio Defnydd Tir diogelwch cyhoeddus. Wrth ymateb, nododd yr Ymgeisydd [\[APP-083\]](#) fod y lleoliadau croesi ar hyd y coridor ceblau arfaethedig ar y tir wedi'u dangos yn Atodiad 5.3 yr ES (Cyfrol 5): Atodlen Croesfannau Ar y Tir [\[APP-083\]](#), a nododd pan fyddai angen i'r coridor ceblau arfaethedig ar y tir neu ei ffyrdd mynediad groesi Pibellau Damweiniau Mawr neu Osodiadau Damweiniau Mawr, byddai gweithgareddau adeiladu'n cael eu cynnal yn unol â Darpariaethau Amddiffynnol terfynol y dDCO. Ni ymgysylltodd yr HSE ymhellach â'r Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.5.12. Mae'r ExA yn fodlon ar gwmpas y wybodaeth amgylcheddol a gyflwynwyd fel y bo'n berthnasol i iechyd cyhoeddus. Mae'n nodi bod darpariaethau deddfwriaethol ar wahân y bydd rhaid i'r Ymgeisydd gydymffurfio â nhw mewn perthynas ag ymgysylltu ymhellach â'r HSE.

Meysydd Electromagnetig (EMF) / Ymyrraeth Electromagnetig (EMI)

- 6.5.13. Yn yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) a Chyngor Sir Ddinbych (DCC) [\[REP1-049\]](#), mynegwyd pryderon ynglŷn â'r potensial i ymbelydredd gwres effeithio ar iechyd pobl ac anifeiliaid. Nododd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) a [\[REP2-085\]](#) fod y pwnc wedi cael ei hepgor o'r ES gan nad oedd unrhyw ffynonellau ymbelydredd ïoneiddio alltraeth yn cael eu cynnig ac ni fyddai'r seilwaith trydanol alltraeth yn cael ei leoli'n agos i gymunedau. Ni fyddai'r gwaith arfaethedig ar y tir yn cynnwys ffynonellau ymbelydredd ïoneiddio nac yn gwneud newidiadau i seilwaith trydanol mawr gweithredol sy'n cynhyrchu EMF. Byddai seilwaith trydanol ar y tir yn mabwysiadu canllawiau'r ICNIRP. Dywedodd CCBC wedi hynny fod ei bryder wedi'i ddatrys [\[REP3-078\]](#). Dywedodd yr Ymgeisydd hefyd gan fod mater EMF wedi'i hepgor o ran iechyd dynol, ei bod yn rhesymol peidio â'i asesu o ran iechyd anifeiliaid.
- 6.5.14. Mynegodd Ysgutorion y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig (Ystad Cefn) [\[RR-082\]](#) bryderon ynglŷn ag effaith bosibl EMF. Dywedodd yr Ymgeisydd fod y mater wedi cael ei hepgor am y rhesymau a amlinellwyd eisoes uchod, yn ogystal â chanllawiau'r ICNIRP a darpariaethau NPS EN-5 [\[PDA-008\]](#); dywedodd hefyd [\[REP4-084\]](#) nad yw is-orsafoedd trydan yn cynhyrchu maes trydanol allanol sylweddol, ond maes magnetig. Mae meysydd magnetig o'r fath yn lleihau'n gyflym gyda phellter, ac o fewn 1 i 2 fetr o is-orsaf, nid yw'r meysydd magnetig sy'n gysylltiedig yn wahanol i feysydd eraill sy'n bresennol mewn cartrefi, fel arfer. Aeth yr Ymgeisydd ymlaen i ddweud y gallai ceblau tanddaear foltedd uchel gynhyrchu meysydd magnetig uwch yn union uwch eu pen, bod y maes magnetig yn lleihau'n gyflym i'r ochrau gyda phellter, ac nad ydynt yn cynhyrchu maes trydanol (y Gymdeithas Rhwydweithiau Ynni, 2012).
- 6.5.15. Erbyn D5, nododd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#):
- y byddai'n gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir â'r terfynau canllaw a nodir yng nghanllawiau'r ICNIRP a chod ymarfer gwirfoddol Llywodraeth y Deyrnas Unedig;

- byddai cyfrifiadau'n cael eu gwneud yn rhan o'r dyluniad manwl, ar ôl cydsyniad, i gadarnhau'r lefelau EMF yn seiliedig ar ddyfnder claddu terfynol y ceblau a'r gwahaniad terfynol rhwng ceblau; a
- byddai cydymffurfedd â chanllawiau'r ICNIRP a chod ymarfer gwirfoddol Llywodraeth y Deyrnas Unedig yn cael ei gadarnhau yn ystod comisiynu'r ceblau allforio ar y tir. Gan y byddai cydymffurfedd â chanllawiau'r ICNIRP yn cael ei gadarnhau yn ystod y cam comisiynu, nid oedd angen unrhyw fonitro na mesurau lliniaru.

6.5.16. Dywedodd Mr a Mrs Hussey [\[REP1-086\]](#) er eu bod yn derbyn nad oedd tystiolaeth wyddonol wedi canfod pryderon iechyd i'r cyhoedd o ganlyniad i EMF, yn y flwyddyn 2000, cynhaliodd grŵp rhyngwladol astudiaethau epidemiolegol ar wahân o lewcemia yn ystod plentyndod a meysydd magnetig, gan ganfod bod awgrym ystadegol o berygl uwch mewn categorïau cartrefi a oedd yn agos i seilwaith trydanol. Dywedasant petai'r Datblygiad Arfaethedig yn mynd yn ei flaen, byddai ceblau tanddaear y tu cefn i'w heiddo, i'r ochr iddo ac o'i flaen, ynghyd â'r is-orsaf yn y blaen. Yn ogystal, roedd llinellau uwchben 400kV eisoes yn agos iawn iddynt. Felly, roeddent yn parhau i bryderu bod EMF wedi'i hepgor o'r ES.

6.5.17. Ailadroddodd yr Ymgeisydd y cyfiawnhad i'r penderfyniad i hepgor y pwnc o'r ES [\[APP-078\]](#), a chyfeiriodd at y mesurau lliniaru arfaethedig a amlinellwyd yn ei Dabl 4.19. Nododd yr asesiad fod yr oCoCP [\[REP7-087\]](#) yn cynnwys cynllun cyfathrebu ar gyfer trafod materion sy'n achos pryder gyda chymunedau. Daeth asesiad iechyd yr ES i'r casgliad na ddylai'r Datblygiad Arfaethedig arwain at unrhyw effeithiau niweidiol arwyddocaol ar iechyd ar gyfer y boblogaeth leol.

Ystyriaeth yr ExA

6.5.18. Esboniodd Pennod 4 yr ES (Cyfrol 4) [\[APP-079\]](#), Tabl 4.9 (a adroddwyd yn gynharach yn yr adran hon) pam oedd asesiad pellach o effeithiau EMF nad ydynt yn ïoneiddio a risgiau EMF gwirioneddol wedi'u hepgor. Ystyriwyd y canfyddiad o risg EMF (ymbelydredd) yn unigol ac ar y cyd yn adrannau 4.8.8 a 4.10.8 y Bennod honno o'r ES, yn ôl eu trefn, a barnwyd na fyddent yn cael unrhyw effeithiau arwyddocaol. Nid yw'r asesiad mwyaf cyfredol o effeithiau cronol yn newid y safbwynt hwn. Pan ystyrir y mesurau lliniaru arfaethedig, nid yw'r ExA wedi'i ddarbwylllo bod y casgliadau hyn yn ddi-sail yn fethodolegol nac yn dystiolaethol. Nid yw pryderon ynglŷn ag EMF (ymbelydredd) gwirioneddol a chanfyddiad risg EMF (ymbelydredd) yn pwyso yn erbyn y Datblygiad Arfaethedig.

ANSAWDD AER

Y CAIS

6.5.19. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effaith bosibl y Datblygiad Arfaethedig ar ansawdd aer ym Mhennod 10 yr ES (Cyfrol 3): Ansawdd aer [\[APP-073\]](#).

Gwaelodlin

6.5.20. Yn ogystal â dilyn y fethodoleg a amlinellir ym Mhennod 10 yr ES (Cyfrol 3), ystyriwyd canllawiau Environmental Protection UK (EPUK) a'r Sefydliad Rheoli Ansawdd Aer (IAQM) sy'n amlygu gwybodaeth gyhoeddus gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra) ac astudiaethau monitro lleol fel ffynonellau posibl gwybodaeth am ansawdd aer cefndir.

6.5.21. Yn ystod camau adeiladu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig, y llygrydd allweddol at ddiben yr asesiad ansawdd aer fyddai llwch. Roedd hyn yn cynnwys

deunydd gronynnol crog (PM10) yn yr aer y gellir ei anadlu, a llwch wedi'i ddyddodi sydd wedi syrthio o'r aer ar arwynebau, a allai achosi niwsans dros dro.

- 6.5.22. Amlinellwyd yr effeithiau posibl a gynhwyswyd yn yr asesiad yn Nhabl 10.7 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3) a chyflwynwyd crynodeb o'r effeithiau a hepgorwyd, ynghyd â'r cyfiawnhad dros wneud hynny, yn Nhabl 10.8 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3). Roedd yr effeithiau posibl a hepgorwyd i gyd yn ymwneud â cham gweithredol y Datblygiad Arfaethedig.
- 6.5.23. Diffiniwyd yr ardal astudio ansawdd aer mewn perthynas â llwch adeiladu ac roedd yn rhychwantu ardal hyd at 250m o amgylch Ardal Ddatblygu Ar y Tir Mona, a 250m o fynedfeydd adeiladu. Yn unol â chanllawiau'r IAQM, ystyriwyd derbynyddion hefyd o fewn 20m, 50m, 100m, a 250m. Dangoswyd lleoliad a hyd a lled daearyddol yr ardal astudio ansawdd aer (AQSA) a ddefnyddiwyd i lywio'r asesiad ansawdd aer ar Ffigur 10.1: Ardal astudio ansawdd aer Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3). Mae Ffigurau 10.2 a 10.3 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3), yn ôl eu trefn, yn dangos derbynyddion ecolegol a dynol gyda'r AQSA.
- 6.5.24. Cynhaliodd yr Ymgeisydd asesiad traffig adeiladu o'r effeithiau ansawdd aer a fyddai'n gysylltiedig â thraffig adeiladu a gynhyrchir gan y Datblygiad Arfaethedig yn ystod y camau adeiladu a datgomisiynu. Amlinellwyd y fethodoleg yn adran 10.5 a dangoswyd cysylltiadau ffyrdd a derbynyddion a aseswyd yn Ffigur 10.4 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3).

Mesurau lliniaru a monitro

- 6.5.25. Amlinellodd y Cynllun Rheoli Llŵch amlinellol (oDMP) [\[APP-214\]](#), yn adrannau 1.6, 1.7 ac 1.8, brif fesurau lliniaru (sy'n rhan o ddyluniad y prosiect) a mesurau lliniaru trydyddol (sy'n ofynnol i fodloni gofynion deddfwriaethol neu arfer a fabwysiadwyd gan y diwydiant) arfaethedig. Darparodd Adran 1.9 weithdrefnau i wirio y byddai'r rheolaethau/ mesurau lliniaru llwch yn effeithiol, gan gynnwys monitro dyddiol. Amlygodd Adran 1.10 y weithdrefn gweithredu ar gwynion ynglŷn â llwch.
- 6.5.26. Ffurfiodd yr oDMP ran o'r oCoCP a fyddai'n cael ei sicrhau gan R9 y dDCO [\[AS-036\]](#) ac, yn unol â hynny, cymerwyd eu bod yn rhan annatod o ddyluniad y Datblygiad Arfaethedig a'u bod wedi'u hystyried yn yr asesiad o effeithiau h.y. roedd y maint a bennwyd, ac felly ei arwyddocâd, yn tybio y byddai'r mesurau hyn yn cael eu rhoi ar waith.

Asesiad o effeithiau

- 6.5.27. Cyflwynodd Tabl 10.37 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3) [\[APP-073\]](#) grynodeb o'r effeithiau posibl, y mesurau a fabwysiadwyd yn rhan o'r prosiect a'r effeithiau gweddilliol mewn perthynas ag ansawdd aer. Roedd yr effeithiau a aseswyd yn cynnwys:
- effaith bosibl baeddu gan lwch ar dderbynyddion sy'n sensitif i lwch o ganlyniad i ddymchwel, cloddwaith ac adeiladu, ymhlith pethau eraill;
 - effaith cynnydd mewn deunydd gronynnol crog ar bobl o ganlyniad i allyriadau llwch a gynhyrchir gan weithgareddau adeiladu a datgomisiynu ar y safle;
 - effaith cynnydd mewn deunydd gronynnol crog ar ecoleg sy'n deillio o allyriadau llwch a gynhyrchir gan weithgareddau adeiladu a datgomisiynu ar y safle; ac
 - effaith cynnydd mewn NO₂ (nitrogen deuocsid), PM₁₀ (gronynnau sy'n llai na 10 micromedr o ddiamedr) a PM_{2.5} (gronynnau sy'n llai na 2.5 micromedr o ddiamedr) ar bobl sy'n deillio o allyriadau llwch a gynhyrchir gan weithgareddau adeiladu a datgomisiynu ar y safle.

- 6.5.28. Yn amodol ar y mesurau lliniaru a amlinellir yn yr oCoCP [\[REP7-087\]](#) a'r cynlluniau rheoli sy'n rhan ohono, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau arwyddocaol yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, na datgomisio.
- 6.5.29. Amlinellodd Tabl 10.38 Pennod 10 yr ES (Cyfrol 3) ganlyniadau'r asesiad o effeithiau cronol mewn perthynas â'r un effeithiau a aseswyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw effeithiau cronol arwyddocaol ochr yn ochr â'r prosiectau a'r cynlluniau eraill hynny. Yn ogystal, cynhaliwyd ymarfer sgrinio o effeithiau trawsffiniol ar fuddiannau gwladwriaethau eraill o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig mewn perthynas ag ansawdd aer ac amlygodd nad oedd potensial ar gyfer effeithiau trawsffiniol arwyddocaol [\[APP-073\]](#), adran 10.11.
- 6.5.30. Ni chynigiwyd monitro ychwanegol oherwydd ystyriwyd bod arolwg bwrdd gwaith yr Ymgeisydd yn ddigonol i lywio'r asesiad o lwch adeiladu ac ni ystyriwyd bod angen arolygon penodol i safle.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 6.5.31. Ni chododd LIR y Cynghorau unrhyw faterion na phryderon ynglŷn ag ansawdd aer [\[REP1-049\]](#). Dangosodd y ddau Ddatganiad Tir Cyffredin (SoCG) gyda DCC [\[REP7-109\]](#) a CCBC [\[REP7-110\]](#), Tabl 1.10, fod y ddau barti wedi cytuno ar yr holl faterion yn ymwneud ag ansawdd aer.
- 6.5.32. Amlinellodd Mr M Leach a Mrs S Leach [\[REP1-087\]](#) sut roeddent yn credu y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt a gwnaethant geisio manylion a sicrwydd ynglŷn â mesurau lliniaru llwch penodol a fyddai'n cael eu rhoi ar waith er budd eu heiddo ac i'w amddiffyn. Wrth ymateb, cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP4-077\]](#) at baragraff 1.8 yr oDMP wedi'i ddiweddarau a oedd yn diffinio lefelau sbardun i leihau effeithiau niwsans llwch wrth y derbynyddion agosaf.
- 6.5.33. Mynegodd Mrs Hussey bryderon ynglŷn â llwch a gludir trwy'r aer o'r Datblygiad Arfaethedig [\[REP1-085\]](#) a mynegodd Mr a Mrs Hussey [\[REP1-086\]](#) bryder ynglŷn ag agosrwydd eu cartref i'r byndiau isbridd ac uwchbridd arfaethedig sy'n ofynnol yn rhan o'r gwaith coridor ceblau, a allai achosi i ronynnau chwythu'n uniongyrchol tuag at eu hannedd. Er eu bod yn cydnabod bod yr oDMP yn rhoi rhywfaint o sicrwydd, gan gynnwys monitro a chamau adfer posibl, gwnaethant gynnig mesurau lliniaru ychwanegol a cheisio eglurhad ynglŷn â darpariaethau monitro.
- 6.5.34. Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[REP6-121\]](#) drwy ddatgan bod y geiriad a ddefnyddiwyd i ddisgrifio'r mesurau yn yr oDMP [\[REP6-038\]](#) yn dod yn syth o ganllawiau'r IAQM ar asesu llwch o ddymchwel ac adeiladu (IAQM 2023) ac felly y byddai'n cadw'r geiriad presennol. Nododd yr Ymgeisydd fod paragraff 1.6.2.1 yr oDMP yn ymrwymo i gadw at y mesurau paratoi a chynnal a chadw safle (gan gynnwys 'dylai sgriniau neu rwystrau solet gael eu codi o amgylch gweithgareddau llwch a dylid eu hamgáu'n llwyr lle y ceir potensial uchel i gynhyrchu llwch') drwy gydol y cam adeiladu. O ran y byndiau pridd, cadarnhaodd yr Ymgeisydd y byddent yn cael eu gorchuddio neu eu hadu i atal erydu a chwipio gan y gwynt, yn unol â pharagraff 1.11.1.1 y Cynllun Rheoli Pridd amlinellol (oSMP) [\[REP6-050\]](#).
- Ystyriaeth yr ExA*
- 6.5.35. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd o effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar ansawdd aer yn gyson â pharagraffau 5.2.9 a 5.7.6 NPS EN-1. Mae'n ystyried bod mesurau lliniaru a monitro boddhaol wedi'u cynnwys yn yr

oDMP [\[REP6-038\]](#), yn unol â chanllawiau'r IAQM, fel na fyddai llwch sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi unrhyw effeithiau arwyddocaol tebygol ar ansawdd aer nac amwynder preswyl. Byddai gweithredu'r fersiwn derfynol gytunedig o'r cynllun rheoli hwnnw'n cael ei sicrhau trwy R9(2)(b) dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).

- 6.5.36. Am y rhesymau hwylustod a amlinellwyd gan Mr a Mrs Hussey [\[REP5-126\]](#), fe allai'r Ymgeisydd ddymuno defnyddio'r dull pragmatig a awgrymwyd ganddo yn ei oSMP [\[REP6-050\]](#) i orchuddio byndiau pridd sydd i'w storio o fewn ac wrth ochr Terfynau'r Gorchymyn. Mae ei ymateb i'w sylwadau'n dangos mai dyna oedd ei fwriad, ond hepgorwyd y ddarpariaeth benodol. O ystyried darpariaethau adran 1.8 yr oDMP, nid yw'r ExA o'r farn bod angen gwneud y diwygiad cyfatebol i'r oSMP.

RHEOLI ADNODDAU A GWASTRAFF

Y CAIS

- 6.5.37. Ar dudalen 47 Barn Gwmpasu'r Ymgeisydd [\[APP-194\]](#), esbonnir y cytunwyd gyda'r Arolygiaeth Gynllunio yn ystod trafodaethau cyn-ymgeisio bod effeithiau arwyddocaol o waredu ac adfer gwastraff yn ystod adeiladu yn annhebygol o ddigwydd ac y gellid hepgor pennod agwedd annibynnol ar wastraff. Yn unol â hynny, ni chyflwynwyd pennod benodol ar wastraff a deunyddiau yn yr ES yn rhan o'r Cais ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.
- 6.5.38. Nododd y Farn Gwmpasu fod yr Ymgeisydd yn bwriadu cyflwyno Cynllun Rheoli Gwastraff Safle (SWMP) fel atodiad technegol i'r ES. Byddai hefyd yn amlgu'r gwastraff tebygol a fyddai'n deillio o adeiladu'r asedau cynhyrchu ac yn amlinellu mesurau priodol ar gyfer rheoli'r gwastraff yn unol â'r egwyddor hierarchaeth wastraff.
- 6.5.39. Ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r Prosiect [\[APP-050\]](#), adran 3.12, rhoddodd yr Ymgeisydd drosolwg byr o sut byddai rheoli gwastraff yn cael ei drin. Dywedodd y disgwylir i'r rhan fwyaf o wastraff gael ei gynhyrchu yn ystod y camau adeiladu a datgomisiynu. Byddai ystyriaeth yn cael ei rhoi i'r math o wastraff a faint o wastraff a fyddai'n cael ei gynhyrchu, a chyfeiriwyd at y dogfennau perthnasol yn y Cais.

Mesurau Lliniaru a Monitro

Alltraeth

- 6.5.40. Byddai darpariaethau ar gyfer rheoli adnoddau a gwastraff yn cael eu sicrhau gan y Drwydded Forol Dybiedig (DML) yn Atodlen 14 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). Ni fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael dechrau hyd nes bod y dogfennau gofynnol wedi cael eu cyflwyno i Dîm Trwyddedu Morol Cyfoeth Naturiol Cymru (MLT CNC) a'u cymeradwyo ganddo'n ysgrifenedig.
- 6.5.41. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd yn ei ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol [\[APP-195\]](#) y byddai'r cynlluniau canlynol yn manylu ar bolisiau rheoli gwastraff ac y byddent yn cael eu sicrhau gan y Drwydded Forol sy'n ofynnol gan CNC (yr ML annibynnol):
- Datganiad Dull Adeiladu Alltraeth (offCMS);
 - y Cynllun Rheoli Amgylcheddol Prosiect (PEMP) – Byddai'r PEMP yn cynnwys Cynllun Wrth Gefn Llygredd Morol; a

- byddai cofnod o Swm Deunydd a Waredwyd yn mynnu bod yr ymgwymerwr yn cadw cofnod ysgrifenedig o weithgareddau gwaredu ar y safle gwaredu dynodedig.

Ar y tir

- 6.5.42. Aeth Adran 1.8.6 y Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol (oCoCP) [\[APP-212\]](#) i'r afael â rheoli gwastraff adeiladu a chadarnhaodd y byddai'n dilyn egwyddorion yr hierarchaeth wastraff a'r SWMP, sy'n rhan o'r CoCP. Amlinellwyd y gweithdrefnau ar gyfer trin deunyddiau gwastraff yn fanwl yn y Cynllun Rheoli Gwastraff Safle amlinellol (oSWMP) [\[APP-221\]](#).
- 6.5.43. Datganodd yr oCoCP, adran 1.8.7, y byddai Cynllun Rheoli Deunyddiau (MMP) yn cael ei baratoi yn ystod y broses ddylunio fanwl yn unol â chanllawiau CL:AIRE (Tir Halogedig: Cymwysiadau mewn Amgylcheddau Go lawn) Diffiniad o Wastraff: Cod Ymarfer y Diwydiant Adeiladu (CL:AIRE, 2011). Byddai hyn yn cael ei gytuno cyn i gloddwaith ddechrau.
- 6.5.44. Byddai'r oCoCP yn cael ei sicrhau gan R9 y dDCO. Darparwyd atodiadau i'r oCoCP mewn perthynas â'r canlynol:
- Cynllun Ymateb i Ollyngiadau ac Argyfyngau amlinellol [\[APP-213\]](#);
 - Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol [\[APP-226\]](#); a
 - Datganiad Dull Adeiladu Ar y Tir amlinellol [\[APP-227\]](#).

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 6.5.45. Ni chodwyd unrhyw bryderon penodol ynglŷn â rheoli adnoddau a gwastraff gan CBC na DCC yn eu LIR ar y cyd [\[REP1-049\]](#).
- 6.5.46. Yn ei WR [\[REP1-051\]](#), tudalen 14, cyfeiriodd Llywodraeth Cymru (LIC) at Fwy nag Ailgylchu – Strategaeth i wireddu'r economi gylchol yng Nghymru a'i nod o barhau i ddefnyddio adnoddau am gyn hired â phosibl ac osgoi gwastraff. Cynigiodd fod yr Ymgeisydd yn datblygu cynllun datgomisiynu o'r dechrau, gan ddilyn yr hierarchaeth wastraff, fel y cefnogir gan PPW12, sy'n pwysleisio'r angen i wneud dewisiadau cynaliadwy am adnoddau, er mwyn hyrwyddo egwyddorion economi gylchol, ac y dylai'r potensial i ddileu gwastraff trwy ddylunio gael ei ystyried yn gynnar wrth lunio cynigion.
- 6.5.47. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn [\[REP2-079\]](#) y byddai R20 ac R21 y dDCO yn sicrhau bod rhaglen ddatgomisiynu ysgrifenedig yn cael ei chyflwyno mewn perthynas ag elfennau alltraeth ac ar y tir y Datblygiad Arfaethedig. Nid oedd yn credu ei bod yn ymarferol llunio strategaeth ddatgomisiynu ar y cam hwn gan fod arferion rheoli gwastraff ac ailgylchu yn esblygu'n barhaus ac felly byddai unrhyw fesurau a amlygwyd yn annhebygol o fod yn berthnasol o hyd ar yr adeg datgomisiynu. Ni wnaeth LIC sylwadau ar ymateb yr Ymgeisydd i'w phryder.
- 6.5.48. Cadarnhaodd Datganiad Tir Cyffredin terfynol yr Ymgeisydd gyda CNC (Cynghorol) (CNC (C)) Ar y Tir [\[REP6-072\]](#), Tabl 1.1, fod y partion yn cytuno ar bwnc deunyddiau a gwastraff.
- 6.5.49. Ceisiodd yr ExA eglurhad gan yr Ymgeisydd [\[PD-013\]](#) yn ExQ1.2.1 ynglŷn â ph'un a oedd yn bwriadu dibynnu ar yr MMP ar ôl cydsyniad fel mesur lliniaru ac, os felly, sut byddai'n cael ei sicrhau. Daeth yn amlwg o ymateb yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#), tudalen 9, ei fod yn bwriadu defnyddio proses CL:AIRE Diffiniad o Wastraff: Cod Ymarfer (CoP) (CL:AIRE, 2011). Mae'r weithdrefn hon ar wahân i unrhyw broses

gydsynio a byddai MMP a baratowyd gan gontractwyr yn cael ei ddefnyddio i reoli'r broses o symud deunydd wedi'i gloddio. Byddai'r MMP hwn yn cael ei gymeradwyo gan Unigolyn Cymwys wedi'i ardystio gan CL:AIRE CoP.

- 6.5.50. O ganlyniad, nid oedd yr Ymgeisydd yn bwriadu cyflwyno MMP terfynol i'r awdurdod cynllunio perthnasol trwy'r broses o gyflawni'r SWMP terfynol o dan R9 y dDCO. Cyfeirir at yr MMP a'r broses CL:AIRE yn yr oSWMP gan eu bod yn ffurfio rhan o'r arferion adeiladu safonol a fyddai'n berthnasol i'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai'r broses CL:AIRE yn un o nifer o opsiynau sydd ar gael i'r Ymgeisydd i gyflawni canlyniadau'r SWMP, ond ni ddibynnir ar yr MMP ynddo'i hun fel mesur lliniaru.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.5.51. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan esboniad yr Ymgeisydd o rôl yr MMP ôl-gydsynio arfaethedig ac mae'n fodlon y byddai'n cael ei sicrhau trwy gyfrwng R9 y dDCO.
- 6.5.52. Mae'r ExA wedi ystyried cyflwyniad LIC sy'n datgan y dylid darparu ar gyfer ailgylchu deunyddiau ar gam datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn rhan o ystyried y Cais hwn. Fodd bynnag, o ystyried ei oes weithredol hir debygol, mae'r ExA yn rhoi mwy o bwys i ymateb yr Ymgeisydd y byddai datblygiadau ym maes rheoli gwastraff ac arferion ailgylchu yn y cyfamser, a chynnydd yn y meysydd hynny, yn debygol o fynd heibio i gynllun o'r fath a lleihau ei berthnasedd a'i ddefnyddioldeb.

GOLEUADAU

CYFLWYNIAD

- 6.5.53. Ystyrir goleuadau mewn perthynas â materion tirwedd a gweledol ym Mhennod 4.1 yr Adroddiad hwn. Mae'r adran ganlynol yn ystyried goleuadau fel mater niwsans cyhoeddus posibl.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 6.5.54. Roedd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) yn pryderu am lygredd golau oherwydd dywedodd fod ei ardal fel arfer fel y fagddu yn ystod oriau tywyllwch. Gofynnodd i amodau cyfyngol cryf gael eu gosod ar lefelau golau yn ystod oriau symudiadau a thywyllwch [\[REP1-047\]](#), [\[REP6-123\]](#).
- 6.5.55. Mynegodd Mrs M Hussey [\[RR-038\]](#) a Mr M Hussey [\[RR-040\]](#) bryderon ynglŷn ag effeithiau unigol a chronnol llygredd golau. Dywedasant eu bod yn mwynhau awyr dywyll gymharol yr ardal heb ei datblygu ar hyn o bryd ac y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, gyda'i goleuadau diogelwch 24 awr, goleuadau maes parcio, symudiadau cerbydol yn gynnar iawn yn y bore ac yn hwyr gyda'r nos, gan weithio am 24 awr ar adegau, yn cael effaith negyddol ar eu hamwynder preswyl [\[REP1-086\]](#) a [\[REP5-125\]](#).
- 6.5.56. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP2-078\]](#), REP1-086.42, na fyddai staff yn gweithio yn yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ac na fyddai dan lifoleuadau'n barhaol yn y nos. Fe allai gofynion goleuadau gweithredol gynnwys goleuadau diogelwch, goleuadau cyffredinol ar gyfer parcio ceir (a allai fod yn oleuadau synhwyro symudiadau) a llifoleuadau cysylltiedig â thasg ar gyfer gwaith atgyweirio a chynnal a chadw. Ystyriwyd effaith goleuadau yn ystod y cam adeiladu ym Mhennod 6 yr ES (Cyfrol 3): Adnoddau gweledol a thirwedd [\[REP7-046\]](#), Tabl 6.19, yn rhan o'r asesiad o effeithiau adeiladu.

6.5.57. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP6-121\]](#), REP5.125.28, at ei Nodyn Egluro Goleuadau [\[REP4-023\]](#) sy'n datgan y byddai mwyafrif y gweithgarwch adeiladu'n cael ei wneud mewn golau naturiol lle bynnag y bo'n rhesymol ymarferol. Mae'n bosibl y bydd angen llifoleuadau cysylltiedig â thasg os nad oes digon o olau er mwyn parhau'n ddiogel ac yn effeithiol neu pan fydd angen gweithio yn y nos. Byddai angen goleuadau diogelwch wrth gyfadeiladau adeiladu dros dro; byddai'r rhain yn oleuadau synhwyro symudiadau lle bynnag y bo'n rhesymol ymarferol ac yn cael eu dylunio yn unol â'r Cynllun Allyriadau Golau Artiffisial amlinellol [\[REP6-054\]](#).

6.5.58. Cyfeiriodd yr ExA [\[PD-018\]](#), ExQ2.1.3, at Adran 5.7.5 EN-1, sy'n dweud y dylai'r Ymgeisydd asesu'r potensial i allyriadau golau artiffisial gael effaith niweidiol ar amwynder preswyl yn rhan o'r ES.

6.5.59. Cydnabu'r Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) ddarpariaethau EN-1 y cyfeiriwyd atynt, ond nododd nad yw amwynder preswyl wedi'i ddiffinio yn Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017 nac o fewn NPS EN-1. Roedd yn cymryd bod amwynder preswyl yn golygu profiad goddrychol unigolyn o ddymunoldeb neu atynioldeb lle, a bod sawl ffactor yn cyfrannu at amwynder preswyl, gan gynnwys amwynder gweledol, effeithiau sŵn a dirgryniad ac amharu ar lwybrau traffig, a aseswyd ym mhenodau'r ES ar bynciau penodol. Nododd ymhellach fod ei Nodyn Egluro Goleuadau [\[REP4-043\]](#) wedi ystyried allyriadau goleuadau artiffisial yn ystod adeiladu a gweithredu ac na ystyriwyd bod yr allyriadau goleuadau'n cael effeithiau arwyddocaol ar amwynder gweledol. Yn seiliedig ar ganlyniadau'r asesiad gweledol [\[REP7-046\]](#) a [\[REP4-043\]](#), cynghorodd yr Ymgeisydd fod effeithiau posibl allyriadau golau artiffisial yn ystod y cam adeiladu a gweithredol wedi'u hepgor o'r asesiad iechyd dynol oherwydd ni ystyrir bod unrhyw newid i ddymunoldeb neu atynioldeb lle mor fawr ag y gallai gael effaith arwyddocaol debygol ar ganlyniadau iechyd y boblogaeth.

Ystyriaeth yr ExA

6.5.60. Fel yr amodir ym mharagraff 5.7.5 NPS EN-1, nid oedd yr Ymgeisydd wedi asesu'n benodol y potensial i allyriadau golau artiffisial gael effaith niweidiol ar amwynder, yn rhan o'r ES. Fodd bynnag, fel yr adroddwyd yn ISH2 [\[EV3-003\]](#), ystyriodd y potensial i adnoddau a derbynnyddion tirwedd a gweledol brofi effeithiau arwyddocaol tebygol, o oleuo'r is-orsaf arfaethedig ar y tir heb staff yn gysylltiedig â digwyddiad, yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw ar lefel uchel. Canfu'r Ymgeisydd nad oedd potensial ar gyfer effeithiau arwyddocaol tebygol, o ystyried y math o oleuadau a fyddai'n cael eu defnyddio, fel yr amlinellwyd yn ISH3 [\[EV5-003\]](#), ac y byddai goleuadau'n cael eu defnyddio yn ystod yr oriau gwaith craidd yn unig (h.y. nid dros nos). O ganlyniad, ni chynhaliwyd asesiad llawn o effeithiau goleuadau wrth yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Nodir o'r Farn Gwmpasu [\[APP-194\]](#), ID 3.15.12, y cytunwyd ar ymagwedd yr Ymgeisydd gyda'r Arolygiaeth Gynllunio yn ystod y cam Cyn-ymgeisio.

6.5.61. Paratowyd Nodyn Egluro Goleuadau'r Ymgeisydd [\[REP4-043\]](#) i ategu ei Asesiad o'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Weledol ac i fynd i'r afael â phryderon ynglŷn ag effeithiau ecolegol posibl. Er hynny, mae'n berthnasol i ystyried amwynder yn yr ystyr ehangaf. Rhoddodd y Nodyn drosolwg o'r gofynion goleuo yn ystod camau adeiladu a gweithredol y Datblygiad Arfaethedig a sut oedd yr Ymgeisydd wedi'u hystyried.

6.5.62. Mae paragraff 5.7.6 NPS EN-1 yn amlygu mesurau i'w defnyddio i atal neu liniaru allyriadau fel un o'r ystyriaethau penodol y dylid mynd i'r afael â nhw wrth asesu effeithiau goleuadau artiffisial ar amwynder. I'r perwyl hwn, cyflwynodd yr

Ymgeisydd Gynllun Allyriadau Golau Artiffisial amlinellol [REP6-054]. Amlinellodd y Cynllun y mesurau goleuadau adeiladu allweddol a fyddai'n ofynnol yn ystod adeiladu elfennau ar y tir a rhynglanw'r Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys cyfadeiladau adeiladu dros dro, ardaloedd storio, mynedfeydd ac ardaloedd lliniaru. Datganodd paragraff 1.3.1.2 y byddai hefyd yn berthnasol i waith paratoi'r safle ar y tir a fyddai'n cael ei wneud cyn dechrau adeiladu. Amlygodd Adran 1.5 ofynion goleuadau adeiladu, gan gynnwys lleoliadau ac egwyddorion dylunio. Aeth Adran 1.6 i'r afael â monitro, gan gynnwys rôl y Swyddog Cyswllt Cyfathrebu yn unol â'r Cynllun Cyfathrebu amlinellol [REP6-042].

- 6.5.63. Mae'r ddau gynllun yn rhan o'r oCoCP [REP7-087] a fyddai'n cael ei sicrhau trwy R9 dDCO yr Ymgeisydd [AS-036] a byddent yn cael eu cytuno â'r awdurdod cynllunio perthnasol cyn dechrau'r gwaith. Amlinellodd Adran 1.4.6 Cod Ymarfer Adeiladu'r Ymgeisydd: Rheolaethau ar gyfer Tyddyn Meredydd [REP5-076] y mesurau yn y Cynllun Allyriadau Golau Artiffisial amlinellol a fyddai'n berthnasol i'r eiddo hwnnw.
- 6.5.64. Mae'r ExA o'r farn bod R9 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn rheoli goleuadau adeiladu'n briodol ac ni ystyrir bod angen terfyn ychwanegol ar oleuo tasgau.
- 6.5.65. Byddai R16, rheoli allyriadau golau artiffisial gweithredol, yn atal Gwaith Rhif 22a (adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir) rhag cael ei weithredu hyd nes bod cynllun ysgrifenedig ar gyfer rheoli a lliniaru allyriadau golau artiffisial mewnol ac allanol o Waith Rhif 22a wedi cael ei gyflwyno i'r awdurdod cynllunio perthnasol a'i gymeradwyo ganddo. Mae R16 yn cynnig dull addas o reoli goleuadau gweithredol ac nid oes angen terfyn, mesurau lliniaru na monitro ychwanegol.

CASGLIADAU CYFFREDINOL

- 6.5.66. O ran iechyd dynol, mae'r ExA yn fodlon ar gwmpas y wybodaeth amgylcheddol a gyflwynwyd ac, am y rhesymau a roddwyd uchod, nid yw'n credu bod pryderon ynglŷn ag EMF (ymbelydredd) gwirioneddol a'r canfyddiad o risg ar gyfer EMF (ymbelydredd) yn pwysu yn erbyn y Datblygiad Arfaethedig.
- 6.5.67. O ran ansawdd aer, mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd o effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar ansawdd aer yn gyson â pharagraffau 5.2.9 a 5.7.6 NPS EN-1 a bod mesurau lliniaru a monitro boddhaol wedi'u cynnwys yn yr oDMP [REP6-038]. Am y rhesymau hwylustod a amlinellwyd gan Mr a Mrs Hussey, fe allai'r Ymgeisydd ddymuno defnyddio'r dull pragmatig a awgrymwyd ganddynt yn ei oSMP [REP6-050] i orchuddio byndiau pridd sydd i'w storio o fewn ac wrth ochr Terfynau'r Gorchymyn.
- 6.5.68. O ran materion rheoli adnoddau a gwastraff, mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan esboniad yr Ymgeisydd o rôl yr MMP ôl-gydsyniad arfaethedig ac yn fodlon y byddai'n cael ei sicrhau trwy gyfrwng R9 y dDCO. Mae hefyd wedi'i ddarbwylllo bod yr Ymgeisydd wedi cynnig fframwaith effeithiol ar gyfer rheoli adnoddau a gwastraff sy'n deillio o adeiladu, gweithredu a datgomiynu'r Datblygiad Arfaethedig a fyddai'n cael ei sicrhau'n briodol trwy'r dDCO a'r DML. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni'r holl ofynion deddfwriaethol a pholisi sy'n ymwneud â rheoli gwastraff, gan gynnwys y rhai yn Adran 5.15 NPS EN-1, ac mae wedi dilyn yr hierarchaeth lliniaru.

- 6.5.69. Mae'r ExA o'r farn bod R9 y dDCO yn darparu rheolaeth briodol ar gyfer goleuadau adeiladu a bod R16 yn cynnig rheolaeth addas ar gyfer goleuadau gweithredol, ac nad oes angen unrhyw derfyn, mesurau lliniaru na monitro ychwanegol.
- 6.5.70. Byddai Erthygl 9 y dDCO, Amddiffyn achos mewn perthynas â niwsans statudol, yn darparu amddiffyniad ar gyfer achosion a ddygir mewn llys Ynadon o dan adran 82(1) Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 (EPA 1990) o ran niwsansau penodol a amlinellir ym mharagraff 79(1) y Ddeddf honno. Mae'r rhain yn cynnwys unrhyw allyriadau llwch, golau artiffisial a sŵn sy'n niweidiol i iechyd neu'n achosi niwsans. Mae Memorandwm Esboniadol yr Ymgeisydd yn esbonio darpariaethau'r Erthygl ddrafft yn fanwl [\[REP7-010\]](#).
- 6.5.71. Mae Adran 4.15.6 NPS EN-1, ar gam ymgeisio NSIP ynni, yn mynnu bod yr SoS yn ystyried ffynonellau posibl niwsans o dan adran 79(1) Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 a sut gellid eu lliniaru neu eu cyfyngu fel y gellir cynnwys gofynion priodol mewn unrhyw orchymyn dilynol sy'n rhoi cydsyniad datblygu. Croesgyfeirir i Adran 5.7 NPS EN-1 ar lwch, arogleuon, golau artiffisial ac ati. Mae'r ExA wedi ystyried y ffynonellau niwsans posibl hyn ar ran yr SoS ac yn argymhell, yn amodol ar fesurau lliniaru, rheoli a monitro, na fydd niwsans yn digwydd yn anochel o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig.
- 6.5.72. Mae paragraff 5.7.4 NPS EN-1 yn dweud, ar gyfer y math o NSIPau ynni y mae'n ymdrin â nhw, bod rhywfaint o effaith ar amwynder cymunedau lleol yn debygol o fod yn anochel. Dylid ceisio cadw effeithiau cyn lleied â phosibl, ac ar lefel sy'n dderbyniol. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r mesurau lliniaru a'r rheolaethau a amlygwyd yn cyflawni'r nod hwnnw.
- 6.5.73. O ran iechyd dynol, ansawdd aer, rheoli adnoddau a gwastraff a goleuadau, daw'r ExA i'r casgliad fod gofynion NPS EN-1, NPS EN-3 ac NPS-5 wedi'u bodloni. Mae'r ExA o'r farn nad yw materion sy'n ymwneud ag iechyd dynol, ansawdd aer, rheoli adnoddau a gwastraff a goleuadau yn pwysu o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

6.6. EFFEITHIAU CRONNOL A CHYDGBERTHYNOL CYFLWYNIAD

- 6.6.1. Mae'r adran hon yn ystyried effeithiau croninol a chydberthynol. Ystyriodd yr Ymgeisydd effeithiau croninol ar sail pynciau unigol ac fe'u hadroddwyd felly yn y Datganiad Amgylcheddol (ES). Lle yr amlygwyd effeithiau croninol, ystyriwyd y rhain yn adrannau'r Adroddiad ar bynciau unigol ac ni chânt eu hailadrodd yma. Felly, mae'r adran hon yn ystyried:
- p'un a aseswyd effeithiau croninol yn ddigonol ochr yn ochr â chynlluniau, prosiectau a gweithgareddau parhaus eraill; a
 - chroniad effeithiau sy'n deillio o'r Datblygiad Arfaethedig, a'r gydberthynas rhyngddynt.
- 6.6.2. Wrth ystyried effeithiau croninol isod, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adran 4.3;
 - Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin;
 - yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR);
 - unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r datblygiad; ac

- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol.

Y CAIS

Asesiad o Effeithiau Cronnol

- 6.6.3. Amlinellwyd ymagwedd yr Ymgeisydd at ei asesiad o effeithiau cronol (CEA) ym Mhennod 5 (Cyfrol 1): Methodoleg EIA [[APP-052](#)]. Ystyriodd yr ymagwedd at y CEA yr egwyddorion a nodir yn y 'Canllawiau ar Asesu Effeithiau Cronnol' (RenewableUK, 2013) a nodyn cyngor yr Arolygiaeth Gynllunio: Cyngor ar Asesu Effeithiau Cronnol (cyngor CEA PINS) ynghyd â sylwadau a wnaed wrth ymateb i'r Adroddiad Cwmpasu a'r ymgynghoriad.
- 6.6.4. Cynhaliwyd yr asesiad o effeithiau cronol ar gyfer Prosiect Gwynt Alltraeth Mona gan ddefnyddio proses pedwar cam, y gellir ei chrynhai fel a ganlyn:
- Cam 1: amlygu 'rhestr hir' o ddatblygiadau eraill arfaethedig yn seiliedig ar yr ardal o amgylch y Datblygiad Arfaethedig y gellid effeithio arni ar gyfer pob pwnc amgylcheddol, a geir yn Atodiad 5.1 yr ES (Cyfrol 5): Matrics sgrinio effeithiau cronol (fersiwn y cais [[APP-084](#)], fersiwn derfynol [[REP7-056](#)]).
 - Cam 2: paratoi 'rhestr fer' o ddatblygiadau eraill arfaethedig, a ddiffiniwyd trwy adolygu'r rhestr hir yn erbyn meini prawf cynnwys/eithrio.
 - Cam 3: casglu gwybodaeth amgylcheddol (os oedd ar gael) yn ymwneud â datblygiadau eraill arfaethedig ar y rhestr fer.
 - Cam 4: penderfynu a oedd effeithiau cronol arwyddocaol yn debygol o ddigwydd rhwng y Datblygiad Arfaethedig a'r datblygiadau eraill arfaethedig ar y rhestr fer.
- 6.6.5. Cynhaliwyd y CEA ar gyfer yr ES ac fe'i cyflwynwyd o fewn pob pennod pwnc ac mewn adran ar wahân i'r asesiad o effaith y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun. Darparodd dull haenog fframwaith ar gyfer rhoi pwys cymharol i'r potensial i bob prosiect/ cynllun gael ei gynnwys yn y CEA, yn seiliedig ar gam aeddfedrwydd presennol y prosiect/ cynllun a sicrwydd o ran paramedrau'r prosiect. Defnyddiodd y dull haenog y categorieiddiadau canlynol:
- Haen 1
 - Wrthi'n cael ei adeiladu.
 - Cais wedi'i ganiatáu.
 - Cais wedi'i gyflwyno.
 - Y rhai hynny sy'n weithredol ar hyn o bryd nad oeddent yn weithredol pan gasglwyd data gwaelodlin, a/neu'r rhai hynny sy'n weithredol ond sydd ag effaith barhaus y mae tystiolaeth ohoni.
 - Haen 2
 - Mae adroddiad cwmpasu wedi'i gyflwyno ac mae ar gael i'r cyhoedd.
 - Haen 3
 - Nid oes adroddiad cwmpasu wedi'i gyflwyno ac nid yw ar gael i'r cyhoedd.
 - Wedi'i amlygu mewn cynllun datblygu perthnasol.
 - Wedi'i amlygu mewn cynlluniau a rhaglenni eraill.
- 6.6.6. Pan roedd yn ymarferol, dilynodd y fethodoleg CEA y fethodoleg ar gyfer asesu effeithiau'r prosiect ar ei ben ei hun yn fras, fel y nodwyd yn adran 5.3.6 Pennod 5 yr ES (Cyfrol 1). Defnyddiodd yr Ymgeisydd y dull hwn er mwyn cynnal cysondeb drwy gydol y bennod a chaniatáu ar gyfer gwneud cymariaethau perthnasol. Roedd

y dull hwn yn amrywio rhwng gwahanol benodau pwnc yn unol â sawl ffactor, fel natur y pwnc, y prosiectau, y cynlluniau a'r gweithgareddau cronol a gynhwyswyd ar gyfer y pwnc hwnnw, y data a oedd ar gael ar gyfer pob prosiect, cynllun a gweithgaredd, a'r materion ymarferol penodol yn ymwneud â chynnal CEA ar gyfer y ddisgyblaeth honno. Er y bwriadwyd cynnal asesiad meintiol llawn ar gyfer pob pwnc yn y lle cyntaf, nid oedd hyn yn bosibl ym mhob achos. Mewn achosion dethol, defnyddiodd yr asesiad gymysgedd o feini prawf asesu ansoddol a meintiol, neu ansoddol yn gyfan gwbl.

- 6.6.7. Gellir gweld crynodeb o'r effeithiau cronol niweidiol arwyddocaol posibl ym mharagraff 1.6.4.5 y Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#) ac fe'u hystyrir, lle y bo'n berthnasol, yn adrannau pynciau unigol yr Adroddiad hwn.

Effeithiau cydberthynol

- 6.6.8. Cafodd effeithiau cydberthynol rhwng y pynciau amgylcheddol yr ymdriniwyd â nhw yn yr ES eu gwerthuso a'u cyflwyno hefyd ym Mhennod 11 (Cyfrol 2): Effeithiau cydberthynol – alltraeth (fersiwn a gyflwynwyd [\[APP-063\]](#)), fersiwn derfynol [\[REP7-039\]](#) a Phennod 11 (Cyfrol 3): Effeithiau cydberthynol – ar y tir [\[APP-074\]](#)). Ystyriwyd bod effeithiau cydberthynol yn effeithiau lluosog ar yr un derbynnydd lle mae effaith unigol yn gweithredu ar dderbynnydd dros amser i gynhyrchu effaith ychwanegol bosibl, neu lle mae nifer o effeithiau ar wahân yn effeithio ar dderbynnydd unigol.

Alltraeth

- 6.6.9. Ar gyfer yr holl grwpiau derbynnyddion a amlygwyd, ar ôl gweithredu mesurau a fabwysiadwyd yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig a mesurau lliniaru ychwanegol (os oes angen), daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai effeithiau sy'n codi yn ystod camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu'r Datblygiad Arfaethedig yn annhebygol o arwain at effeithiau arwyddocaol ar hyd oes y prosiect. Yn yr un modd, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad fod yr holl effeithiau posibl a arweinir gan dderbynnydd a amlygwyd eisoes wedi'u hystyried ym mhenodau perthnasol yr ES. Felly, ni roddwyd ystyriaeth bellach i arwyddocâd posibl effeithiau a arweinir gan dderbynnydd ar bob un o'r grwpiau derbynnyddion a amlygwyd ym Mhennod 11 yr ES (Cyfrol 2).

Ar y tir

- 6.6.10. Ar gyfer yr holl grwpiau derbynnyddion a amlygwyd, ar ôl gweithredu mesurau a fabwysiadwyd yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig a mesurau lliniaru ychwanegol (os oes angen), daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai effeithiau sy'n codi yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a datgomisiynu yn annhebygol o arwain at effeithiau niweidiol arwyddocaol ar hyd oes y prosiect ac na fyddent yn newid o'r asesiad ar gyfer pob cam ar ei ben ei hun. Yn yr un modd, roedd effeithiau cydberthynol a arweinir gan dderbynnydd yn annhebygol o arwain at effeithiau gwahanol neu fwy na'r effeithiau unigol ar eu pen eu hunain a amlygwyd ym mhenodau pwnc perthnasol yr ES.
- 6.6.11. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn y gallai effeithiau buddiol arwyddocaol ddigwydd ar hyd oes y prosiect ar gyfer y grŵp derbynnydd economaidd-gymdeithasol o ran cyflogaeth, galw'r gadwyn gyflenwi a'r galw am dai/llety/gwasanaethau lleol.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

Asesiad o effeithiau cronol

- 6.6.12. Cododd yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) [\[REP1-049\]](#) a Phartïon â Buddiant (IPau) nifer o faterion yn ymwneud ag effeithiau cronol penodol i bwnc. Ystyriwyd y rhain yn adrannau perthnasol yr Adroddiad hwn ac ni chânt eu hailadrodd yma.
- 6.6.13. Yn fwy cyffredinol, roedd y Cynghorau'n cytuno'n fras â'r fethodoleg a'r waelodlin ar gyfer y CEA. Roeddent yn cydnabod bod cynnwys effeithiau cronol ym mhob un o benodau'r ES, yn hytrach nag fel pennod ar wahân, yn ddull dilys. Fodd bynnag, roeddent o'r farn bod diffyg crynodeb troswaol neu gasgliad yn yr ES a oedd yn adrodd ar gyfanswm nifer yr effeithiau cronol arwyddocaol yn golygu ei bod yn anodd deall neu werthfawrogi canlyniad cyffredinol y CEA.
- 6.6.14. Holodd y Cynghorau hefyd p'un a oedd digon o gyfiawnhad yn y matrices sgrinio effeithiau cronol [\[APP-084\]](#) ar gyfer y datblygiadau hynny a hepgorwyd ar sail diffyg data. Roedd y Cynghorau'n disgwyl, yn absenoldeb data ar gyfer asesiad meintiol, y gellid gwneud rhyw ymdrech o leiaf i gynnal asesiad ansoddol ac, os nad oedd hyn yn bosibl, bod y rheswm dros hyn yn cael ei gofnodi'n glir.
- 6.6.15. Cyfeiriodd IPau at effeithiau cronol cyffredinol y Datblygiad Arfaethedig gyda datblygiadau eraill cyfagos, yn enwedig yn ardal Cefn Meiriadog. Yn arbennig, mynegodd Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) bryderon ynglŷn â graddfa effeithiau cronol ar ei gymuned (er enghraifft [\[PDA-037\]](#) a [\[REP1-046\]](#)) yn ysgrifenedig ac mewn gwrandawiadau, yn enwedig o ran yr estyniad arfaethedig i is-orsaf y Grid Cenedlaethol a phrosiect solar a storio ynni arfaethedig Bodelwyddan [\[AS-049\]](#).
- 6.6.16. Yn ystod yr Archwiliad, cyflwynodd yr Ymgeisydd wybodaeth ychwanegol neu ddiwygiedig ynglŷn â'r asesiad o effeithiau cronol naill ai yn dilyn materion a godwyd gan yr ExA trwy gwestiynau neu mewn gwrandawiadau neu wrth ymateb i gyflwyniadau ysgrifenedig.
- 6.6.17. Erbyn D3, cyflwynodd yr Ymgeisydd adolygiad o'r asesiad o effeithiau cronol ac ar y cyd a gyflwynodd adolygiad o wybodaeth a gyhoeddwyd hyd at 23 Medi 2024. Ystyriodd yr adolygiad a fyddai'r wybodaeth newydd yn newid casgliadau'r CEA a'r asesiad ar y cyd. Amlygodd yr adolygiad 17 o brosiectau a allai arwain at effeithiau cronol. Ar gyfer mwyafrif y prosiectau a adolygwyd, canfu'r Ymgeisydd nad oedd potensial ar gyfer effeithiau arwyddocaol ychwanegol ar gyfer pob un o'r pynciau a ystyriwyd yn CEA Mona. Ni allai'r Ymgeisydd ddiystyru'r potensial ar gyfer effeithiau cronol ychwanegol ar adareg. Fodd bynnag, yn dilyn gwaith ychwanegol, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd potensial ar gyfer effeithiau arwyddocaol ychwanegol ar dderbynyddion adareg alltraeth [\[REP4-027\]](#) a [\[REP5-075\]](#).
- 6.6.18. Ar gais yr ExA, darparodd yr Ymgeisydd ddogfen hefyd a oedd yn crynhoi CEAAu penodau penodol i bwnc yr ES, yn ogystal â'r prosiectau newydd a ystyriwyd yn yr adolygiad a drafodwyd uchod [\[REP3-063\]](#). Cyflwynodd yr Ymgeisydd hefyd fersiynau pellach o'r matrices sgrinio effeithiau cronol gan ddefnyddio'r wybodaeth fwyaf cyfredol, y cyflwynwyd y fersiwn derfynol ohono erbyn D7 [\[REP7-056\]](#).
- 6.6.19. Wrth ymateb i gais yr ExA am wybodaeth ychwanegol [\[PD-022\]](#), cynhaliodd yr Ymgeisydd adolygiad o effeithiau cronol posibl Prosiect Solar a System Storio Ynni Batris Bodelwyddan [\[REP7-115\]](#). Daeth yr adolygiad i'r casgliad na ragfyngwyd unrhyw effeithiau cronol arwyddocaol, ac nad oedd casgliadau ei asesiad o effeithiau cronol wedi newid.
- 6.6.20. Yn y Datganiadau Tir Cyffredin terfynol gyda'r Cynghorau, datganodd y Cynghorau eu bod yn fodlon ar yr ymagwedd at gynnwys prosiectau ar ôl i'r mater hwn gael ei

egluro mewn nodyn eglurhad (Atodiad B SoCG) [REP7-109] a [REP7-110]. Fodd bynnag, roedd y Cyngorau'n anafodlon o hyd ar y fethodoleg a ddefnyddiwyd i ddod i gasgliad ynghylch effeithiau a'u harwyddocâd, er y cydnabuwyd nad oes canllawiau a sefydlwyd yn glir ar yr agwedd hon ar CEA. Yn y SoCG, dangoswyd nad oedd cytundeb ar y mater ond nad oedd yn berthnasol.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.6.21. Er y nodir pryderon y Cyngorau ynglŷn â dod i gasgliad ynghylch effeithiau a'u harwyddocâd, ystyrir y materion hynny sy'n ymwneud â phynciau unigol yn adrannau perthnasol yr Adroddiad hwn. Mae'r ExA o'r farn bod asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau cronol, fel y'i diwygiwyd yn ystod yr Archwiliad, yn ddigonol, ei fod yn dilyn y dull a awgrymwyd yng nghyngor CEA PINS a'i fod yn cyd-fynd â'r Rheoliadau EIA a'r NPSau perthnasol.

Croniad effeithiau a'r gydberthynas rhyngddynt

- 6.6.22. Yn ISH3 [EV3-002], gofynnodd yr ExA i'r partion, yn unol â pharagraff 4.3.19 NPS EN-1, a oedd yn bosibl, er y gellid ystyried bod effeithiau'n dderbyniol ynddynt eu hunain gyda mesurau lliniaru ar waith, a allai cronriad o'r effeithiau hynny a'r gydberthynas rhyngddynt gael effaith arwyddocaol ar y gymuned neu'r amgylchedd.
- 6.6.23. Yn ei gyflwyniad ôl-wrandawriad [REP4-094], ailadroddodd CMCC bryderon blaenorol ynglŷn â'r effeithiau arwyddocaol a'r effaith niweidiol fawr ar y dirwedd, y gymuned, a'r preswylwyr unigol sy'n ffurfio'r gymuned honno o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig. Aeth ymlaen i ddatgan, pe byddai'n cael ei gydsynio, mai hwn fyddai'r pumed prosiect seilwaith ar raddfa fawr iawn mewn cymuned o 5 milltir sgwâr a 359 o bobl ac y byddai'r effeithiau'n mwyhau ac yn cael eu mwyhau gan effeithiau gweledol ac eraill y pedwar prosiect arall mewn ardal mor fach, yn enwedig yn ystod camau adeiladu cydamserol.
- 6.6.24. Wrth ymateb i gwestiwn yr ExA, cyflwynodd yr Ymgeisydd Atodiad i'w bwyntiau gweithredu gwrandawriad ar effeithiau cydberthynol [REP4-037]. Cadarnhaodd fod ei ymagwedd at asesu effeithiau cydberthynol wedi'i hamlinellu ym Mhennod 11 yr ES (Cyfrol 3) a bod y fethodoleg asesu wedi ystyried y gofynion a amlinellir ym mharagraff 4.3.19 NPS EN-1. Ystyriodd yr asesiad o effeithiau cydberthynol y Senarios Dylunio Mwyaf ar gyfer pob pwnc, gan ystyried gweithredu'r mesurau lliniaru a fabwysiadwyd yn llwyddiannus, a nodi efallai na fyddai effeithiau unigol yn arwyddocaol ar lefel penodol i bwnc, ond gallent ddod yn arwyddocaol pan aseswyd eu heffaith gydberthynol.
- 6.6.25. Dywedodd yr Ymgeisydd fod ei asesiad o effeithiau amgylcheddol ac economaidd cydberthynol wedi'i gyflwyno ym Mhennod 11 yr ES (Cyfrol 3) a bod effeithiau cydberthynol ar y gymuned wedi'u hasesu ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 4): Asesiad iechyd dynol [REP7-054]. Daeth y ddwy bennod i'r casgliad, ar gyfer yr holl grwpiau derbynyddion a amlygwyd, na fyddai'r effeithiau gydol oes yn ystod pob cam yn newid o'r asesiad ar gyfer pob cam ar ei ben ei hun.
- 6.6.26. Daeth yr asesiad i'r casgliad hefyd fod yr effeithiau cydberthynol a arweinir gan dderbynyddion yn annhebygol o arwain at effeithiau gwahanol neu fwy na'r effeithiau unigol ar eu pen eu hunain a amlygwyd ym mhenodau pwnc perthnasol y Datganiad Amgylcheddol hwn.
- 6.6.27. Erbyn D5, cyflwynodd yr Ymgeisydd nodyn egluro'r effaith ar y gymuned a roddodd fanylion am y potensial ar gyfer unrhyw effaith arwyddocaol ar gymunedau o

ganlyniad i groniad a chydberthynas effeithiau yn yr ardal o amgylch yr is-orsaf ar y tir [\[REP5-077\]](#). Ystyriodd yr asesiad y rhyngweithio rhwng effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig a'r effeithiau cronol gyda phrosiectau eraill. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai unrhyw effeithiau niweidiol ar lefel ardal gymunedol o fewn y boblogaeth penodol i safle ar gyfer yr is-orsaf ar y tir ac na fyddai mwy o effeithiau ar iechyd y boblogaeth ar gyfer y cymunedau hynny o ganlyniad i effeithiau cydberthynol neu gronnol na'r rhai a adroddwyd eisoes ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 4).

Ystyriaeth yr ExA

- 6.6.28. Ar ôl ystyried Penodau 11 yr ES (Cyfrol 2 a Chyfrol 3) a chyflwyniadau dilynol gan yr Ymgeisydd yn ystod yr Archwiliad, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi ystyried sut gallai croniad effeithiau a'r gydberthynas rhyngddynt effeithio ar yr amgylchedd, yr economi neu'r gymuned gyfan.
- 6.6.29. Mae'r ExA yn cydnabod y byddai effeithiau niweidiol yn codi o'r Datblygiad Arfaethedig yn ei gyfanrwydd ac ar y cyd â phrosiectau eraill ac y byddai rhai o'r effeithiau hyn yn digwydd ar hyd oes y prosiect neu'n cael effeithiau ychwanegol posibl. Fodd bynnag, mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd y byddai'r effeithiau sy'n codi'n annhebygol o arwain at effeithiau gwahanol neu fwy na'r effeithiau unigol ar eu pen eu hunain. O ystyried canfyddiadau'r ExA mewn perthynas â'r materion hyn, nid yw'r ExA o'r farn y byddai croniad yr effeithiau hyn na'r gydberthynas rhyngddynt yn arwyddocaol o safbwynt paragraff 4.3.19 NPS EN-1.

CASGLIADAU

- 6.6.30. Lle mae'r ExA wedi casglu y byddai effeithiau cronol niweidiol yn deillio o'r Datblygiad Arfaethedig, ystyriwyd y rhain yn adrannau unigol yr Adroddiad hwn yn ogystal â'r pwys i'w briodoli i'r casgliadau hynny. Felly, gan fod y canfyddiadau a'r pwysoliadau hynny'n cael eu hystyried yn y cydbwysedd cynllunio cyffredinol, ni chânt eu hystyried yma.
- 6.6.31. Er hynny, daw'r ExA i'r casgliad fod asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau cronol a chydberthynol, fel y'i diwygiwyd yn ystod yr Archwiliad, yn ddigonol a'i fod yn cyd-fynd â'r Rheoliadau EIA ac NPS EN-1 sy'n mynnu bod asesiad yn cael ei gynnal o'r effeithiau cronol a'r mesurau a ddisgwyliar ar gyfer osgoi neu liniaru effeithiau niweidiol arwyddocaol.
- 6.6.32. Er y bydd y Datblygiad Arfaethedig yn debygol o achosi effeithiau niweidiol, mae'r ExA yn fodlon y byddai unrhyw effeithiau rhyngberthynol yn annhebygol o arwain at effeithiau gwahanol neu fwy na'r effeithiau unigol ar eu pen eu hunain. O ystyried paragraff 4.3.19 NPS EN-1 a chanfyddiadau'r ExA mewn perthynas â'r effeithiau unigol hynny a amlinellir yn yr Adroddiad hwn, nid yw'r ExA o'r farn y byddai croniad yr effeithiau hyn na'r gydberthynas rhyngddynt yn arwyddocaol. Felly, nid yw'r mater hwn yn pwysu o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

6.7. DYLUNIO DA

CYFLWYNIAD

- 6.7.1. Mae'r adran hon yn ystyried a yw'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni'r meini prawf ar gyfer dylunio da. Er y dylid cyflawni dylunio da trwy'r Datblygiad Arfaethedig yn ei gyfanrwydd, a rhoddir sylw penodol i gymhwyso egwyddorion dylunio da ar gyfer elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig, rhoddir ystyriaeth hefyd i elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig (tyrbinau) yn yr adran hon.

6.7.2. Wrth ystyried dylunio da, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r canlynol:

- y Datganiad Polisi Cenedlaethol Trosfwaol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), yn enwedig Adrannau 4.7 a 5.10;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Ynni Adnewyddadwy (NPS EN-3), yn enwedig Adran 2.5;
- y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5), yn enwedig Adran 2.4;
- yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR), i'r graddau y bo'n berthnasol i'r pwnc;
- unrhyw faterion a bennwyd mewn perthynas â'r Datblygiad Arfaethedig; ac
- unrhyw faterion eraill pwysig a pherthnasol, gan gynnwys Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040 (Chwefror 2021), Nodyn Cyngor Technegol 12: Dylunio (TAN12), Cynllun Datblygu Lleol Sir Ddinbych 2006-2021, a Chanllawiau Cynllunio Atodol DCC ar Ynni Adnewyddadwy.

Y CAIS

6.7.3. Amlinellodd yr Ymgeisydd ei ymagwedd at ddylunio da yn ei Ddogfen Egwyddorion Dylunio (DPD) [APP-189]. Esboniodd y DPD yr egwyddorion lliniaru peirianeg, dylunio adeiladu a thirwedd a fyddai'n cael eu cymhwyso i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r safle amgylchynol yn ystod y cam dylunio manwl.

6.7.4. Diweddarwyd y DPD yn ystod yr Archwiliad i gynnwys mwy o fanylion ac esboniad o'r egwyddorion dylunio, y broses ddylunio ôl-gydsyniad, ac opsiynau ffasâd ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Darparwyd fersiynau wedi'u diweddarw erbyn Dyddiad Cau 2 (D2) [REP2-026] a D5 [REP5-020], a darparwyd fersiwn ddrafft derfynol erbyn D6 [REP6-024]. Byddai'r DPD yn cael ei sicrhau yn Atodlen 2, Gofyniad 5(2) y dDCO terfynol [AS-036].

6.7.5. Roedd y Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecolegol amlinellol (oLEMP) [APP-208] a ddiweddarwyd erbyn D6 [REP6-030] yn cefnogi'r DPD ac yn amlinellu'r strategaeth tirwedd ac ecoleg ar gyfer elfennau'r Datblygiad Arfaethedig ar y tir, yn ogystal â darparu egwyddorion ac amcanion cyffredinol ar gyfer lliniaru, gwella, monitro a rheoli'r dirwedd ac ecoleg ar y tir.

6.7.6. Rodd yr egwyddorion dylunio da a ddisgrifiwyd gan yr Ymgeisydd yn y DPD yn ymwneud yn bennaf ag elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig, gan gynnwys yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r tirwedd amgylchynol. Fodd bynnag, rhoddwyd ystyriaeth i elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig, a oedd yn cynnwys y tyrbinau alltraeth arfaethedig. Felly, mae'r disgrifiad o'r Cais yn yr adran hon wedi'i strwythuro o amgylch elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig, gyda throsolwg byr o ddylunio'r elfennau alltraeth.

Egwyddorion dylunio ar y tir

6.7.7. Roedd ymagwedd yr Ymgeisydd at ddylunio da ar y tir yn cynnwys tair ystyriaeth allweddol:

- dethol safle ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir;
- dyluniad yr is-orsaf ar y tir; a'r
- dyluniad a'r weledigaeth ar gyfer y tirwedd arfaethedig a amlinellir yn y DPD a'r oLEMP.

6.7.8. Esboniodd y DPD fod llawer o'r dyluniad ar gyfer elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig o natur ragarweiniol ac y byddai angen iddo gael ei gymeradwyo wedi hynny gan Gyngor Sir Ddinbych (DCC). Felly, byddai panel adolygu dyluniad

prosiect yn cael ei benodi, a fyddai'n annibynnol ar dîm dylunio'r prosiect. Byddai hyrwyddwr dylunio prosiect yn sicrhau bod argymhellion y panel adolygu dyluniad yn cael eu gweithredu, a byddai canllaw dylunio prosiect yn cael ei greu gyda mewnbwn gan DCC a Chomisiwn Dylunio Cymru (DCfW).

Dethol safle'r is-orsaf

- 6.7.9. Amlinellwyd ymagwedd yr Ymgeisydd at ddethol safle ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1): Dethol Safle ac Ystyried Dewisiadau Amgen [\[AS-016\]](#) ac fe'i crynhowyd yn adran 1.7 y DPD.
- 6.7.10. Roedd yr ymagwedd hon yn cynnwys proses dethol safle i lunio rhestr o leoliadau posibl ar gyfer yr is-orsaf, a gwtogwyd yn un lleoliad trwy gymhwyso'r egwyddorion dylunio a chynnwys adborth o'r ymgynghoriad cyhoeddus.
- 6.7.11. Yr egwyddorion dylunio arweiniol ar gyfer lleoli'r is-orsaf arfaethedig ar y tir oedd cyflawni cysylltiad economaidd ac effeithlon (h.y. mor agos â phosibl i is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan) ar yr un pryd ag ystyried cyfyngiadau amgylcheddol fel egwyddorion lleoli yn Rheolau Horlock ar gyfer seilwaith rhwydwaith trydan. Roedd yr egwyddorion dylunio'n cynnwys:
- lleihau hyd ac ôl troed y coridor ceblau ar y tir sy'n cysylltu'r is-orsaf ar y tir â'r lanfa gymaint â phosibl;
 - osgoi nodweddion sensitif allweddol;
 - lliniaru effeithiau;
 - tarfu cyn lleied â phosibl ar ardaloedd poblog;
 - cynnwys yr ystod o dechnoleg a geisir yn yr amlen ddylunio ar gyfer yr is-orsaf ar y tir; a
 - lleihau pellter yr is-orsaf arfaethedig ar y tir oddi wrth is-orsaf bresennol y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan gymaint â phosibl er mwyn lleihau colledion pŵer ceblau.
- 6.7.12. Dechreuwyd y broses o ddethol safle trwy amlygu pwynt rhyng-gysylltu â'r Grid Cenedlaethol yn is-orsaf bresennol y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan. Diffiniwyd ardal chwilio â phellter clustogi o is-orsaf y Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan. Fe'i mireiniwyd i osgoi aneddiadau presennol a dynodiadau amgylcheddol, lle y bo'n bosibl, yn unol â'r egwyddorion dylunio a Rheolau Horlock.
- 6.7.13. Amlygodd yr Ymgeisydd restr o 17 o leoliadau posibl ar gyfer yr is-orsaf ar y tir. Arfarnwyd yr opsiynau hyn gan ddefnyddio methodoleg Du-Coch-Oren-Gwyrdd (BRAG) a ystyriodd ystod eang o bynciau a ddeilliwyd o'r egwyddorion dylunio arweiniol i leihau'r opsiynau i restr ganolog o ddeg lleoliad. Esbonnir y broses hon yn fanwl yn Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5) Adroddiad BRAG Dethol Safle [\[APP-082\]](#).
- 6.7.14. Yn dilyn adborth gan randdeiliaid, lleihawyd y rhestr hon o ddeg lleoliad i saith, a ffurfiodd y rhestr fer. Ar ôl ymgynghoriad cyhoeddus ac asesiad arall, dewiswyd dau opsiwn a ffefrir. Aseswyd y rhain yn yr Adroddiad Gwybodaeth Amgylcheddol Ragarweiniol (PEIR) a ffurfiodd ran o'r ymgynghoriad statudol, ac yna dewiswyd un lleoliad ar gyfer yr is-orsaf ar y tir.

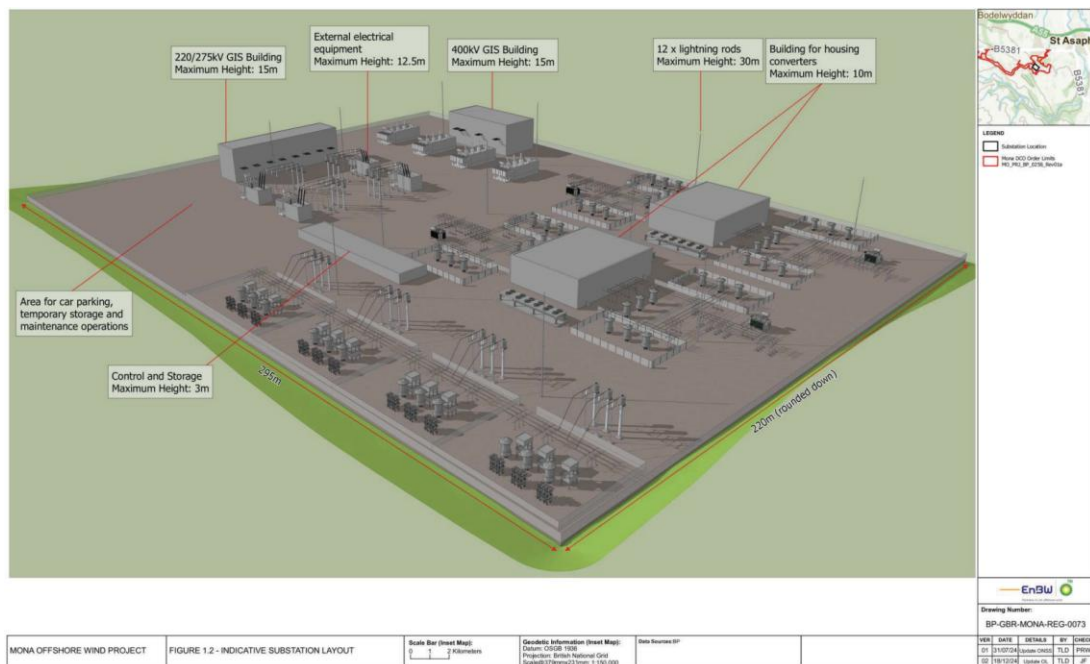
Dyluniad yr is-orsaf

- 6.7.15. Manylwyd ar ymagwedd yr Ymgeisydd at ddylunio'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn y DPD [\[REP6-024\]](#). Yr ymagwedd oedd amlinellu egwyddorion a pharamedrau dylunio allweddol ar gyfer yr agweddau technegol a dylunio ar ddyluniad yr is-orsaf. Esboniodd yr Ymgeisydd, gan na fyddai union fanylion y gosodiad, y dechnoleg a'r

dulliau adeiladu'n hysbys tan yn hwyrach yn y broses ddylunio, y byddai'r egwyddorion a'r paramedrau dylunio'n ffurfio'r sail i ganllaw dylunio a fyddai'n cael ei ddatblygu'n fanwl yn ystod y broses ddylunio fanwl ar ôl cael cydsyniad.

6.7.16. Byddai'r canllaw dylunio'n cael ei ddatblygu mewn ymgynghoriad â DCC a DCfW ac yn cynnwys sut byddai dyluniad yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael ei lywio gan yr egwyddorion dylunio, a'r sail resymegol iddo. Byddai'n cael ei ddefnyddio ochr yn ochr â'r dyluniad manwl sydd i'w gyflwyno i DCC ar gyfer cyflawni gofynion perthnasol y DCO.

6.7.17. Darparodd yr Ymgeisydd osodiad dangosol ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn y DPD [\[REP6-024\]](#), yn dangos y dimensiynau dangosol, nifer yr adeiladau a'r math o offer. Dangosir hyn yn Ffigur 65 isod.

Ffigur 65: Gosodiad dangosol yr is-orsaf (ffynhonnell: Ffigur 1-2 Pennod J3 yr ES [\[REP6-024\]](#))

6.7.18. Disgrifiwyd yr egwyddorion a'r paramedrau dylunio sydd i'w datblygu ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn adran 3 y DPD [\[REP6-024\]](#). Fe'u diffiniwyd ar gyfer agweddau dylunio allweddol yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, gan gynnwys gosodiad, lefel y tir, adeiladau, offer a deunyddiau, mynediad, draenio, a diogelwch a goleuadau. Roedd yr egwyddorion a'r paramedrau dylunio allweddol yn cynnwys:

- dewis Is-orsaf wedi'i Hinswleiddio â Nwy (GIS) y byddai angen cymryd llai o dir ar ei chyfer na'r dyluniad arall, sef Is-orsaf wedi'i Hinswleiddio ag Aer (AIS);
- uchder mwyaf o 15m uwchben lefel orffenedig y tir ar gyfer yr adeilad mwyaf a 12.5m ar gyfer yr holl offer allanol (e.e. newidyddion);
- uchder mwyaf o 30m ar gyfer mastiau goleuadau;
- defnyddio lliw i leihau effaith weledol adeiladau'r is-orsaf (egwyddor a elwir yn 'guddio'); ac
- ymgorffori systemau draenio trefol cynaliadwy (SUDS) yn y dyluniad.

6.7.19. Byddai'r paramedrau dylunio ar gyfer yr is-orsaf ar y tir yn cael eu sicrhau o fewn Atodlen 2, Gofyniad 6(1) y dDCO [\[AS-036\]](#). Mae'r rhain yn cynnwys uchder yr adeilad ac offer, ardal gyfan safle'r is-orsaf â ffens o'i hamgylch (65,000m², ac

eithrio'r fynedfa), nifer ac uchder y mastiau amddiffyn rhag mell, a lefel orffenedig tir y safle.

Tirwedd

- 6.7.20. Roedd dyluniad yr is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cynnwys tirwedd yng nghyffiniau'r is-orsaf i liniaru ei heffeithiau ar gymeriad y dirwedd ac amwynder gweledol, yn bennaf trwy sgrinio'n weledol. Bwriadwyd i'r tirwedd ddarparu mesurau lliniaru ecolegol hefyd. Amlinellwyd yr egwyddorion a'r amcanion cyffredinol ar gyfer lliniaru, gwella, monitro a rheoli'r dirwedd ac ecoleg yn yr oLEMP [\[REP7-085\]](#) ac fe'u crynhowyd yn adrannau 3.9 a 3.10 y DPD [\[REP6-024\]](#).
- 6.7.21. Roedd ymagwedd yr Ymgeisydd at ddylunio da ar gyfer tirwedd yn deillio'n bennaf o'r canllawiau rheoli tirwedd ar gyfer yr Ardal Agwedd (AA) LANDMAP y byddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir wedi'i lleoli ynddi. Mae'r canllawiau hyn ar gael yn y gronfa ddata LANDMAP ac maen nhw'n cyfateb i Ardal Agwedd Gweledol a Synhwyrdd LANDMAP DNBGHVS033 (Ystad Cefn), a ddiffiniwyd yn Atodiad 6.2 yr ES (Cyfrol 7) Adroddiad technegol gwaelodlin cymeriad y dirwedd a'r morlun Rhan 1 [\[APP-153\]](#). Argymhellodd y canllawiau:
- y dylai cymeriad presennol y dirwedd gael ei gynnal;
 - y dylai'r llystyfiant presennol gael ei warchod;
 - y dylai coetiroedd llydanddail gael eu cynyddu; ac
 - y dylai gwrychoedd gael eu hadfer.
- 6.7.22. Felly, yn ei gynigion tirwedd, cynhwysodd yr Ymgeisydd gynyddu'r coetir i'r gogledd o safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, plannu coetir newydd i'r de, creu dolydd blodau gwyllt, ac adfer gwrychoedd. Yr egwyddorion dylunio allweddol ar gyfer y coetir hwn oedd:
- darparu sgrin weledol ar gyfer eiddo preswyl, defnyddwyr y ffyrdd a cherddwyr;
 - darparu sgrin weledol ar gyfer defnyddwyr y llwybr ceffylau cyhoeddus i'r gogledd-ddwyrain o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r llwybr troed cyhoeddus i'r gorllewin o'r is-orsaf arfaethedig ar y tir;
 - darparu coetir sy'n ategu coetir hirsefydlog yr ardal leol; a
 - darparu cysylltedd gwell rhwng y coetiroedd presennol, y gwrychoedd a gedwir, a'r coed terfyn cae.
- 6.7.23. Datganodd yr Ymgeisydd hefyd yn y DPD [\[REP6-024\]](#) y byddai'r coetir yn cael ei blannu gan ystyried Neuadd Is-ganoloesol Radd II restredig Pentre Meredydd sydd wedi'i lleoli yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir; byddai ardal o ddôl blodau gwyllt yn cael ei phlannu i ganiatáu golygfeydd agored o'r adeilad tuag at y coetir.

Egwyddorion dylunio alltraeth

- 6.7.24. Ni ddisgrifiwyd egwyddorion dylunio ar gyfer elfennau alltraeth y Datblygiad Arfaethedig yn y DPD, ond ystyriwyd egwyddorion dylunio tyrbinau yn rhan o Asesiad o'r Effaith ar y Morlun a'r Dirwedd a'r Effaith Weledol (SLVIA) yr Ymgeisydd ym Mhennod 8 yr ES (Cyfrol 2): Y morlun ac adnoddau gweledol [\[REP7-036\]](#), Adran 8.7. Roedd y dyluniad yn cynnwys paentio naselau, llafnau a thyrau'r tyrbinau yn llwyd golau. Byddai hyn yn cael ei sicrhau o dan Amod 14(1) y Drwydded Forol Dybiedig (DML) derfynol o fewn Atodlen 14 y dDCO [\[AS-036\]](#).
- 6.7.25. Er nad oedd wedi'i ddiffinio o fewn cwrddas dylunio da, archwiliwyd safle a gosodiad y tyrbinau o fewn yr arâe alltraeth arfaethedig wrth i'r ExA ystyried effeithiau ar y morlun ac effeithiau gweledol. Roedd egwyddorion allweddol a ddyfynnwyd gan yr

Ymgeisydd yn cynnwys pellter yr arâe alltraeth oddi wrth dirweddau dynodedig, a lleoli'r arâe mewn Parthau Sensitifrwydd Morlun (SSZ) is ac ardaloedd gwelededd is. Ystyrir y rhain yn fanylach yn adran 5.1 yr Adroddiad hwn.

MATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

6.7.26. Roedd y prif faterion dylunio da a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad yn ymwneud â'r canlynol:

- gweledigaeth ddylunio'r Ymgeisydd;
- faint o fanylion a ddarperir yn y DPD;
- digonoldeb y gofynion dylunio yn y dDCO; a
- chynnwys DCfW.

6.7.27. O ran elfennau alltraeth dylunio da yn ymwneud â'r mesurau lliniaru ar gyfer effeithiau gweledol y tyrbinau, ni dderbyniwyd unrhyw gyflwyniadau na sylwadau arwyddocaol ynglŷn â'r mesurau lliniaru arfaethedig ar gyfer effeithiau gweledol y tyrbinau trwy ddylunio; fodd bynnag, ymdrinnir â phriodoldeb y mesurau lliniaru arfaethedig ac agweddau penodol ar ddyluniad, gosodiad, a safle'r tyrbinau yn adran 5.1 yr Adroddiad hwn yn rhan o ystyriaeth yr ExA o effeithiau ar y morlun a'r dirwedd ac effeithiau gweledol.

Gweledigaeth ddylunio'r Ymgeisydd

6.7.28. Archwiliwyd gweledigaeth ddylunio'r Ymgeisydd yn ystod ISH3 [\[EV5-003\]](#). Gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio sut oedd yn credu y gallai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir wneud cyfraniad cadarnhaol at y gymuned leol, a pha rai o'i egwyddorion dylunio a amlinellwyd yn y DPD oedd yn adlewyrchu hyn. Gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio ei weledigaeth ddylunio, a beth fyddai'r weledigaeth hon yn ei chynnwys o ran canlyniadau buddiol, ffurfiau pensaernïol a deunyddiau a allai ddylanwadu ar olwg yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, ymgynghoriad lleol, rhaglenni dylunio a chyflawni, a'r posibilrwydd o ymgorffori celf gyhoeddus neu hamdden.

6.7.29. Wrth ymateb [\[EV5-003\]](#), nododd yr Ymgeisydd ei bod yn anochel y byddai cyfleoedd ar gyfer dylunio'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn cael eu harwain gan beirianeg ac y byddai angen i ddylunio da gael ei asesu yng nghyd-destun y gofynion peirianeg. Er enghraifft, ni fyddai modd tirwedd o fewn ôl troed yr is-orsaf arfaethedig ar y tir na chynnwys planhigion neu lystyfiant yn agos i seilwaith trydan. Cytunodd yr Ymgeisydd i ddiweddarau'r DPD i gynnwys ei weledigaeth ar gyfer elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig gan gyfeirio'n benodol at y pwyntiau a geisiwyd gan yr ExA. Darparwyd DPD wedi'i diweddarau erbyn D5 [\[REP5-020\]](#), a ailstrwythurwyd gydag adrannau ychwanegol ar y weledigaeth, yr egwyddorion, a'r paramedrau dylunio ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a thirweddau cysylltiedig. Roedd hefyd yn cynnwys disgrifiad o weledigaeth ddylunio yn ymwneud â'r sgrinio, y cyd-destun coetir, a'r cysylltedd a ddarperir gan y tirwedd.

Dogfen egwyddorion dylunio

6.7.30. Roedd gan yr ExA rai pryderon cychwynnol ynglŷn â lefel y dylunio a gynhaliwyd ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, fel yr amlinellwyd yn fersiwn gyntaf y DPD [\[APP-189\]](#). Yn ISH2 [\[EV3-009\]](#), gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd esbonio'r agweddau ar ddyluniad yr is-orsaf ar y tir nad oedd yn credu eu bod yn glir i ddechrau yn y DPD, gan gynnwys cwestiynau am drefniant cyffredinol yr is-orsaf ar y tir, y gosodiad, a'r driniaeth ffasâd.

- 6.7.31. Wrth ymateb, erbyn D1, darparodd yr Ymgeisydd osodiad dangosol gydag anodiadau a oedd yn cynnwys hyd a lled ôl troed (65,000m²) yr is-orsaf (Ffigur A.1.3, [REP1-012]). Cadarnhaodd yr Ymgeisydd hefyd y byddai astudiaeth opsiynau ffasâd yn cael ei chynnal yn ystod y cam dylunio manwl, a chytunodd i ddarparu'r math o asesiad lliw y byddai'n ei gynnal ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig [REP1-016]. Darparwyd DPD wedi'i ddiweddarau erbyn D2 [REP2-026], a oedd yn cynnwys yr asesiad lliw a gosodiad dangosol, yn ogystal â dimensiynau amlinellol a gwybodaeth am fathau o strwythurau posibl o fewn yr is-orsaf arfaethedig ar y tir.
- 6.7.32. Yn ISH2, gofynnodd yr ExA am fwy o eglurder ynglŷn â rôl yr hyrwyddwr dylunio, cynnwys y canllaw dylunio a ddisgrifiwyd yn y DPD a ph'un a oedd yr Ymgeisydd yn bwriadu penodi panel dylunio. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd mai'r hyrwyddwr dylunio fyddai Cyfarwyddwr Prosiect y Datblygiad Arfaethedig ac y byddai'n goruchwyllo'r tîm technegol a'r tîm cydsyniadau. Cadarnhaodd hefyd y byddai'r canllaw dylunio'n cael ei gynhyrchu ar ôl cael cydsyniad i ddilyn ymagwedd sy'n cyd-fynd â'r egwyddorion a amlinellir yn y DPD [EV3-009].
- 6.7.33. Datganodd yr Ymgeisydd yn ISH2 nad oedd o'r farn bod angen panel dylunio ffurfiol oherwydd y gwaith dylunio presennol a wnaed eisoes, yn ogystal â'r ymgynghoriad ymlaen llaw gyda DCfW. Holodd yr ExA a oedd y safbwynt hwn yn gyson â'r ddarpariaeth a nodir ym mharagraff 4.7.5 NPS EN-1. Wrth ymateb, cytunodd yr Ymgeisydd i ailystyried y safbwynt hwn a chadarnhaodd yn ei grynoded [REP1-010] a'i gamau gweithredu (HPA_ISH2_42 [REP1-012]) ôl-wrandawriad y byddai'n penodi panel dylunio mewnol sy'n cynnwys tîm amlddisgyblaethol annibynnol a arweinir gan Grŵp Cynghori Technegol y prosiect. Roedd ail ddrafft y DPD [REP2-026] yn cynnwys penodi panel dylunio prosiect, yn ogystal ag esboniad pellach ynglŷn â'r hyrwyddwr dylunio prosiect.
- 6.7.34. Yn dilyn cwestiwn ysgrifenedig gan yr ExA (ExQ2.13.1 [PD-018]) ynglŷn â sut oedd pedair egwyddor y Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol (NIC) (yr hinsawdd, pobl, lleoedd, a gwerth) wedi cael eu cymhwyso gan yr Ymgeisydd, ychwanegwyd adran at y DPD erbyn D5 a ymdriniodd â sut oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn gyson â'r egwyddorion hyn [REP5-020]. I grynhoi, ar gyfer pob un o'r gwerthoedd, esboniodd yr Ymgeisydd ei fod o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn gyson â nhw fel a ganlyn:
- Yr hinsawdd – trwy'r bwriad i gynyddu'r capasiti cynhyrchu i'r eithaf, blaenoriaethu cynaliadwyedd (trwy reoli allyriadau carbon), a chynnwys dyluniad sy'n gallu gwrthsefyll yr hinsawdd;
 - Pobl – trwy fod yn "gymydog ystyriol" yn ystod adeiladu a gweithredu, a thrwy ymgysylltu ac ymgynghori â rhanddeiliaid lleol;
 - Lle – trwy weithredu mesurau gwella'r dirwedd ac adfer ecolegol yn rhan o elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig; a
 - Gwerth – trwy ddyluniad ar gyfer yr elfennau ar y tir a fyddai'n parchu'r dirwedd ac osgoi nodweddion sensitif.

Gofynion dylunio yn y DCO

- 6.7.35. Yn eu LIR [REP1-049], awgrymodd y Cynghorau (DCC a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy) y dylai'r gofynion a amlinellir yn Atodlen 2 y dDCO yn ymwneud â darparu'r tirweddau lliniarol a fanylir yn y DPD a'r oLEMP gael eu cryfhau trwy ychwanegu gofyniad newydd at y DCO (adran 3.3.7 [REP1-049]). Cynigiodd y Cynghorau eiriad ar gyfer gofyniad a fyddai'n atal dechrau gwaith ar y tir hyd nes bod cynllun tirweddau wedi cael ei gymeradwyo gan yr awdurdod cyflawni.

6.7.36. Wrth ymateb [REP2-085], cynigiodd yr Ymgeisydd ddiweddariad i eiriad Gofyniad 7 y dDCO [REP2-004] i egluro na fyddai gwaith ar yr is-orsaf arfaethedig ar y tir (Gwaith Rhif 22a) yn dechrau hyd nes bod cynllun tirwedd wedi cael ei gyflwyno a'i gymeradwyo, a bod rhaid i'r cynllun tirwedd gyd-fynd â'r rhifau gwaith perthnasol ar gyfer mesurau lliniaru'r dirwedd ac ecoleg a sicrhau trwy'r LEMP. Yn dilyn diweddariadau ychwanegol i'r oLEMP [REP5-034] i gadarnhau darpariaethau rheoli a monitro ar gyfer y tirwedd, cytunwyd ar eiriad R7 yn y SoCG terfynol [REP7-109] a [REP7-110] gyda'r Cynghorau.

6.7.37. Gofynnodd yr ExA i'r Cynghorau (ExQ1.13.11 [PD-013]) a oeddent o'r farn bod R5 yn Atodlen 2 y dDCO yn ddigon manwl o ran manylion dylunio ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, ac a oedd ganddynt y sgiliau a'r adnoddau perthnasol i allu cyflawni'r gofynion sy'n ymwneud â'i dyluniad manwl. Cadarnhaodd y Cynghorau [REP3-078] eu bod o'r farn bod R5 wedi'i eirio'n briodol gan gyfeirio at y DPD, ac efallai y byddant yn ceisio cymorth ymgynghorydd i gyflawni'r gofynion dylunio o ganlyniad i gyfyngiadau parhaus ar adnoddau yn yr awdurdod cynllunio perthnasol.

Cynnwys DCfW

6.7.38. Archwiliodd yr ExA gynnwys DCfW yn ystod yr Archwiliad. Amlinellwyd safbwynt DCfW yn ei Sylwadau Perthnasol (RR) [RR-014] a grynodd y cyfarfod adolygu dyluniad cyntaf a gynhaliwyd rhyngddo a'r Ymgeisydd ym mis Awst 2023. Crynodd ei safbwynt fel a ganlyn:

- bod yr Ymgeisydd wedi dangos proses ddylunio drwyadl ar gyfer y gwaith dylunio a wnaed eisoes;
- bod angen naratif a fyddai'n adlewyrchu ymrwymadau ansoddol ac uchelgais y prosiect y tu hwnt i'r gofynion technegol, a sut byddai hyn yn trosi'n stiwardiaeth ar gyfer rhan o'r gymuned y byddai'r ymyriadau ar y tir wedi'u lleoli ynddi;
- dylai naratif yr Ymgeisydd adlewyrchu ymagwedd gadarnhaol at y dirwedd sy'n ei gwella, yn hytrach na lliniaru effeithiau yn unig; a
- byddai ymyriadau amrywiol sy'n gysylltiedig â phwynt cysylltu'r Grid Cenedlaethol ym Modelwyddan yn cael effaith gronol yr oedd angen ei hystyried ac a fyddai'n elwa o gydlynw strategol.

6.7.39. Yn dilyn cwestiynau gan yr ExA ynglŷn ag adolygiadau dylunio ychwanegol (ExQ1.13.12 [PD-013] ac ISH3 [EV5-003]), cytunwyd ar ail gyfarfod adolygu dyluniad rhwng yr Ymgeisydd a DCfW a darparwyd crynodeb [REP5-112] lle y nododd DCfW nad oedd o'r farn bod egwyddorion dylunio'r Ymgeisydd yn ddigon cadarn ar gyfer stiwardio'r broses o gyflawni'r gofynion ôl-gydsyniad.

6.7.40. Wrth ymateb i DCfW ([PDA-008] a [REP6-112]), nododd yr Ymgeisydd fod ei egwyddorion dylunio'n briodol i'r dyluniad ar gam presennol y Datblygiad Arfaethedig yn y broses DCO ac wedi'u sicrhau'n ddigonol, ac amlygodd yr asesiad lliw sylfaenol ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a ddarparwyd erbyn D1 [REP1-016] fel enghraifft o'r mathau o astudiaethau ychwanegol a fyddai'n cael eu cynnal i lywio'r dyluniad manwl, ar ôl cael cydsyniad.

6.7.41. Yng ngoleuni sylw DCfW [RR-014] ynglŷn ag uwchgynllun strategol ar gyfer ardal Cefn Meiriadog, yn ogystal â sylwadau tebyg gan Gyngor Cymuned Cefn Meiriadog (CMCC) mewn cyflwyniadau ysgrifenedig [REP2-094], yn ISH3 [EV5-003] gofynnodd yr ExA i DCC am ei farn ynglŷn â'r posibilrwydd o uwchgynllun ar gyfer ardal Cefn Meiriadog. Esboniodd DCC ei fod yn croesawu'r syniad o ymagwedd o'r fath, ond ni ddywedodd sut byddai'n cael ei gyflawni ac ni ymrwymodd iddo [EV5-003] a [REP4-096].

Ystyriaethau eraill

- 6.7.42. Yn ystod ISH3 [\[EV5-003\]](#), gofynnodd Ystad Cefn ynglŷn â'r posibilrwydd o ymgorffori system to gwyrdd (a adwaenir hefyd fel 'to byw') yn nyluniad adeiladau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Atebodd yr Ymgeisydd drwy ddweud y byddai'n anodd gwneud hyn yn ddiogel gydag is-orsaf o ystyried y gofynion diogelwch gweithredol penodol, ac y byddai'r gwaith cynnal a chadw sy'n ofynnol ar gyfer toeon gwyrdd yn debygol o effeithio ar ymarferoldeb is-orsaf a'r gallu i gyflawni cyflenwad trydan.

Ystyriaeth yr ExA

- 6.7.43. Mae ystyriaeth yr ExA yn myfyrio ar broses ac ymagwedd gyffredinol yr Ymgeisydd at ddylunio da, a'i ymgysylltiad â DCfW. Ystyrir y rhain mewn perthynas â'r darpariaethau a amlinellir yn Adrannau 4.7 a 5.10 NPS EN-1, Adran 2.5 EN-3, ac Adran 2.4 EN-5.
- 6.7.44. O ran yr ymagwedd gyffredinol at ddylunio da, mae'r DPD [\[REP6-024\]](#) yn esbonio'r cyd-destun ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a buddion y tirwedd a gynigir i liniaru effeithiau gweledol. Mae'r Ymgeisydd wedi cyfiawnhau'r broses dethol safle ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, sy'n cynnwys ei ystyriaeth o Reolau Horlock a'r darpariaethau sy'n ymwneud â dyluniad ac ymarferoldeb a amlinellir yn Adran 2.4 NPS EN-5. Mae'r Ymgeisydd wedi dangos esblygiad y dyluniad trwy'r broses dethol safle ac wedi esbonio'n glir sut mae wedi deillio'r egwyddorion dylunio trwy ystyried cyd-destun y dirwedd leol ar gyfer y safle a ddewiswyd. Fodd bynnag, mae'r esboniad o esblygiad y dyluniad o'r adeg hon yn y broses ymlaen yn absennol i raddau helaeth.
- 6.7.45. Mae dewisiadau dylunio fel defnyddio is-orsaf GIS i leihau faint o dir a gymerir, defnyddio egwyddor cuddio i leihau effaith weledol adeiladau'r is-orsaf, a'r mesurau tirwedd lliniarol wedi'u hesbonio'n glir. Yn hyn o beth, mae'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â pharagraff 2.5.2 NPS EN-3. Croesewir yr asesiadau lliw a deunyddiau a ddarparwyd yn ystod yr Archwiliad ac mae'r ExA wedi'i galonogi gan awgrymiadau gan yr Ymgeisydd y byddai'n ystyried defnyddio lliwiau tywyllach a mwy niwtral ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir ynghyd â deunyddiau priodol a fyddai'n gweddu orau i'r arlliwiau hyn a nodweddion ardal Cefn Meiriadog.
- 6.7.46. O ran yr ymagwedd at ddylunio, croesewir ymrwymiad yr Ymgeisydd i hyrwyddwr dylunio prosiect a phanel adolygu dyluniad. Mae'r Ymgeisydd hefyd wedi amlinellu'r broses ddylunio ar ôl cydsyniad, a pha ymgysylltiad fyddai'n cael ei gynnal gyda DCfW. Mae'r ExA o'r farn bod ymrwymiad yr Ymgeisydd i ganllaw dylunio yn fuddiol ac y gallai fod yn ddefnyddiol, er ei bod yn siomedig na ddarparwyd cynnwys tybiannol gyda syniad manylach o beth fyddai hyn yn ei gynnwys.
- 6.7.47. Mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cynnwys mesurau lliniaru'r dirwedd a amlinellir yn yr oLEMP [\[REP6-030\]](#), y cymhwyswyd egwyddorion dylunio da iddynt. Mae'r rhain yn cynnwys sgrinio'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a chreu cyd-destun coetir ar gyfer safle'r is-orsaf a'r adeiladau o'i hamgylch. Mae canlyniadau buddiol yn cynnwys adfer nodweddion hanesyddol y dirwedd fel gwrychoedd, a gwelliannau i fioamrywiaeth. Mae'r ExA yn nodi bod yr Ymgeisydd wedi ystyried yr egwyddorion rheoli sy'n berthnasol i'r ardaloedd LANDMAP lleol yn ei ymagwedd at ddylunio tirwedd.

- 6.7.48. Mae'r ExA yn cydnabod bod yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â phryderon yr ExA ynglŷn â chynnwys y DPD, ac mae'r fersiwn ddiweddaraf [\[REP6-024\]](#) bellach yn mynegi bwriadau dylunio'r Ymgeisydd o ran yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a thirweddau mewn ffordd fwy manwl a chynhwysfawr nag yr amlinellwyd i ddechrau. Mae'r ExA yn croesawu'r newidiadau hyn. Mae'n ystyried bod esblygiad y DPD yn ystod yr Archwiliad a'r dystiolaeth o'r broses ddylunio o fewn y cyfnod hwn yn cyd-fynd â pharagraff 4.7.7 NPS EN-1 ac yn dangos sut y cynhaliwyd y broses ddylunio a bod y dyluniad arfaethedig wedi esblygu.
- 6.7.49. Fodd bynnag, mae'r diffyg manylion ynglŷn â golwg derfynol bosibl yr is-orsaf ar y tir, a'r hyn y byddai'r Ymgeisydd yn ystyried ei fod yn 'dda' yn hyn o beth, yn golygu ei bod yn anodd gwneud sylwadau ar b'un a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwella ansawdd yr ardal leol ac yn gwneud cyfraniad cadarnhaol at y dirwedd a'r gymuned leol, fel yr ymgorfforir gan egwyddorion dylunio NIC ar gyfer seilwaith cenedlaethol. Er bod paragraff 4.7.2 NPS EN-1 yn cydnabod y bydd natur datblygiad seilwaith ynni yn cyfyngu'n aml ar y graddau y gall gyfrannu at wella ansawdd ardal, mae'r ExA o'r farn y gallai'r Ymgeisydd fod wedi gwneud mwy i ddangos bwriad dylunio sy'n ymgorffori gweledigaeth gadarnhaol a arweinir gan fuddion ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, yn hytrach na'r ymagwedd a amlinellir yn y DPD (ac a ddisgrifir gan DCfW), sy'n canolbwyntio'n bennaf ar fesurau lliniaru a chyfyngiadau.
- 6.7.50. O ran y cyflwyniadau gan DCfW, croesewir penodi arbenigwyr annibynnol ar ddylunio, sy'n gyson â darpariaeth paragraff 4.7.8 NPS EN-1. Mae'r ExA hefyd o'r farn, er bod yr Ymgeisydd wedi dangos proses ddylunio ddigonol o fewn DPD fwy cynhwysfawr o lawer, gellid bod wedi gwneud mwy i fynd i'r afael â'r sylwadau gan DCfW ynglŷn â naratif dylunio sy'n adlewyrchu gweledigaeth ac uchelgeisiau dylunio y tu hwnt i ofynion technegol. Byddai ystyriaeth gynharach a thystiolaeth gliriach o uchelgais a gweledigaeth dylunio y tu hwnt i fesurau lliniaru a defnyddio lliw i guddio effaith weledol adeiladau wedi gwneud rhywfaint i leddfu pryderon lleol.
- 6.7.51. Er hynny, mae'r ExA o'r farn bod R5 ac R7, sy'n ymwneud â dylunio tirweddau a'r is-orsaf arfaethedig ar y tir, yn briodol ac yn ddigon manwl i fodloni'r amcanion dylunio a amlinellir gan yr Ymgeisydd, ac felly'n gyson â gofynion paragraffau 5.10.29 a 5.10.30 EN-1.

CASGLIADAU

- 6.7.52. Mae paragraff 4.7.1 NPS EN-1 yn datgan, er yr ystyrir yn aml mai golwg weledol adeilad neu osodiad seilwaith yw'r agwedd bwysicaf ar ddylunio da, mae ei ymarferoldeb – gan gynnwys addasrwydd i'r diben a chynaliadwyedd – yr un mor bwysig. Mae'r ExA o'r farn bod egwyddorion dylunio'r Ymgeisydd, sy'n caniatáu ar gyfer gwneud penderfyniadau terfynol ar ystyriaethau technegol ac offer yn ystod y cam dylunio manwl, yn dangos bod addasrwydd i'r diben wedi cael ei ystyried drwy gydol y broses ddylunio hyd yma. O ran cynaliadwyedd, mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â darpariaeth paragraff 4.7.1 NPS EN-1 trwy gynhyrchu trydan carbon isel a lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG). Felly, mae'r ExA yn fodlon y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gynaliadwy ac yn addas i'r diben.
- 6.7.53. O ran diben egwyddorion dylunio da, a grynhoir ym mharagraff 4.7.2 NPS EN-1, mae'r Ymgeisydd wedi ystyried cymeriad y dirwedd leol a chanllawiau rheoli cysylltiedig ac mae wedi dylunio'r tirweddau gan ystyried cyd-destun treftadaeth Neuadd Is-ganoloesol Radd II Pentre Meredydd. Fodd bynnag, o ran yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, er bod yr Ymgeisydd wedi dangos ei fod wedi ystyried estheteg i ryw raddau trwy gyflwyno asesiad lliw ffasâd dros dro, heb wybodaeth nac

ymrwymiad pellach ynglŷn â'i golwg derfynol, ni ellir casglu p'un a fyddai'r is-orsaf arfaethedig ar y tir yn dangos estheteg dda. Er hynny, mae'r gofynion dylunio a amlinellir yn y DCO yn ddigon manwl, ac mae'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â darpariaethau paragraffau 4.7.2, 5.10.29 a 5.10.30 NPS EN-1.

- 6.7.54. O ran y darpariaethau a amlinellir ym mharagraffau 4.7.5 i 4.7.9 NPS EN-1, mae'r ExA o'r farn bod bwriad yr Ymgeisydd i benodi panel dylunio prosiect a hyrwyddwr dylunio, ei ymgynghoriad â DCfW, a'i esboniad o'r broses leoli, yn cyd-fynd â nhw. O ran paragraff 4.7.6 yn arbennig, mae cynigion lleoli a dylunio tirwedd yr Ymgeisydd yn ystyried y tirffurf lleol a'r llystyfiant presennol. Fodd bynnag, nid yw'r Ymgeisydd wedi ymrwmo i ddewis deunydd ar gyfer ffasâd yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a, heblaw am yr asesiad opsiynau lliw, nid yw wedi darparu unrhyw fanylion pendant ynglŷn â golwg derfynol bosibl yr is-orsaf arfaethedig ar y tir, a sut byddai hyn yn ystyriol o'r ardal leol.
- 6.7.55. Mae esblygiad y DPD yn ystod yr Archwiliad yn dangos bod yr ymagwedd at ddylunio da wedi esblygu, gan gynnwys ymgorffori cyfleoedd ar gyfer dylunio sy'n cynnwys natur yn y broses trwy'r oLEMP. Mae'r ymagwedd at ddylunio da ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â pharagraffau 4.7.6 a 4.7.7 NPS EN-1, Adran 2.5 NPS EN-3, ac Adran 2.5 NPS EN-5, ac fe'i sicrhewr trwy Ofynion 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 17, a 18 yn y dDCO [\[AS-036\]](#).
- 6.7.56. O ystyried yr uchod i gyd gyda'i gilydd, mae'r Ymgeisydd wedi dangos sut y cynhaliwyd y broses ddylunio, sut mae'r dyluniad arfaethedig wedi esblygu, a sut mae wedi integreiddio egwyddorion dylunio da yn ei ymagwedd gyffredinol. Yn hyn o beth, mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd â'r darpariaethau dylunio da a amlinellir yn NPS EN1, NPS EN-3 ac NPS EN-5.
- 6.7.57. Am yr un rhesymau â'r uchod, mae'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio â Pholisi 17 Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040 (Chwefror 2021), Nodyn Cyngor Technegol 12: Dylunio (TAN12), Polisi RD1 Cynllun Datblygu Lleol Sir Ddinbych 2006-2021 a Chanllawiau Cynllunio Atodol DCC ar Ynni Adnewyddadwy.
- 6.7.58. Daw'r ExA i'r casgliad fod y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio â pholisi a chanllawiau perthnasol sy'n ymwneud â dylunio da, ac felly mae'n ystyried nad oes unrhyw faterion yn ymwneud â dylunio da a fyddai'n pwysu o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

7. CRYNODEB O'R ASESIAD RHEOLIADAU CYNEFINOEDD

7.1. CYFLWYNIAD

- 7.1.1. Mae dadansoddiad manwl a chasgliadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) mewn perthynas â'r Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA) wedi'u nodi yn Atodiad C i'r Adroddiad hwn. Bydd y rhain yn helpu'r Ysgrifennydd Gwladol dros Ddiogelwch Ynni a Sero Net i gyflawni dyletswyddau Awdurdod Cymwys o dan Reoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau Morol Alltraeth 2017 (sef 'y Rheoliadau Cynefinoedd' gyda'i gilydd).
- 7.1.2. Disgrifiwyd y Datblygiad Arfaethedig yn adran 1.3 o'r Adroddiad hwn a dangoswyd y berthynas rhwng Terfynau'r Gorchymyn a safleoedd Ewropeaidd yn Ffigurau 1.3, 1.5, 1.9, 1.10, 1.11 o Adroddiad Sgrinio Cam 1 HRA yr Ymgeisydd ([[APP-034](#)] ac fe'i diweddarwyd i [[REP7-023](#)]). Nodwyd bod y Datblygiad Arfaethedig yn cael effeithiau arwyddocaol tebygol (LSE) ar safleoedd Ewropeaidd. Nid yw'n uniongyrchol gysylltiedig â rheoli safle Ewropeaidd ac felly, dylai'r Ysgrifennydd Gwladol gynnal Asesiad Priodol (AA).
- 7.1.3. Cynhyrchodd yr ExA adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES) [[PD-019](#)] (Saesneg) a [[PD-019a](#)] (Cymraeg) a gasglodd wybodaeth berthnasol yn yr Archwiliad hyd at D4 (4 Tachwedd 2024). Roedd yn nodi dealltwriaeth yr ExA a safbwynt y partion mewn perthynas ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar safleoedd Ewropeaidd ar yr adeg honno. Cynhaliwyd ymgynghoriad ar yr RIES rhwng 19 Tachwedd 2024 a 3 Rhagfyr 2024 (D5) a helpodd yr ymatebion i'r RIES, a chyflwyniadau eraill yr Archwiliad, i lywio ystyriaeth yr ExA o faterion HRA.
- 7.1.4. Asesodd Adroddiad HRA yr Ymgeisydd effeithiau posibl ar safleoedd Ewropeaidd sydd â chynefinoedd Atodiad I (alltraeth), rhywogaethau pysgod ymfudol Atodiad II, mamaliaid morol Atodiad II, nodweddion cymhwyso adaregol ar y tir ac ar y môr. Nododd Adroddiad HRA yr Ymgeisydd fesurau lliniaru perthnasol (sydd wedi'u crynhoi yn Atodiad C o'r Adroddiad hwn) a daeth i'r casgliad nad oedd unrhyw effeithiau andwyol ar y cyfanrwydd (AEol).
- 7.1.5. Y materion allweddol a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad oedd:
- effeithiau sain tanddwr uchel a mesurau i liniaru effeithiau ar famaliaid morol yn ystod y gwaith adeiladu; ac
 - asesiad adareg alltraeth yr Ymgeisydd gan gynnwys pryderon methodoleg sy'n ymwneud â dadleoli, risg gwrthdrawiad, effeithiau gwrthdrawiad a dadleoli ar wahân, dosrannu, ac asesiad cyfunol.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn Atodiad C o'r Adroddiad hwn.

7.2. CRYNODEB O'R ASESIAD O EFFEITHIAU ARWYDDOCAOL TEBYGOL

- 7.2.1. Mae'r ExA yn fodlon bod y safleoedd Ewropeaidd a'r nodweddion cymwys cywir wedi'u nodi, a bod yr asesiad o LSE ar eu pen eu hunain ac LSE cyfunol wedi ystyried yr holl lwybrau effaith posibl perthnasol.
- 7.2.2. Daeth yr ExA i'r casgliad bod LSE yn bodoli ar gyfer 53 o safleoedd o fewn Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol y DU (NSN) o'r Datblygiad Arfaethedig yn unig

ac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill; nodir y rhain yn Is-atodiad 4 (o Atodiad C).

7.3. CRYNODEB O'R CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG EFFEITHIAU ANDWYOL AR GYFANRWYDD

- 7.3.1. I ddechrau, nid oedd y Cyrff Cadwraeth Natur Priodol (ANCB) yn gallu cytuno na fyddai AEol ar nifer o safleoedd Ewropeaidd oherwydd nifer o ffactorau sy'n cynnwys gwallau, hepgoriadau a gwahanol ddulliau. Fodd bynnag, yn dilyn nifer o gyflwyniadau yn ystod Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC) yr Archwiliad [\[REP7-144\]](#) a Phwyllgor Cynghori Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC (C)) [\[REP7-146\]](#) cadarnhawyd, mewn perthynas â'r safleoedd Ewropeaidd y maent yn gyfrifol amdanynt, eu bod yn cytuno â chasgliad yr Ymgeisydd o ddim AEol o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai unrhyw AEol ac nid yw'n cytuno â barn RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#) nad ellir diystyru AEol. Ni chafwyd unrhyw sylwadau gan Natural England/NatureScot/DAERA ynglŷn â safleoedd Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon.

7.4. CASGLIADAU

- 7.4.1. Mae'r ExA yn fodlon bod yr holl safleoedd Ewropeaidd perthnasol a nodweddion cymhwysu wedi'u nodi i'w hasesu, a bod yr holl effeithiau posibl wedi'u hasesu. Mae'r ExA hefyd yn fodlon bod yr holl brosiectau perthnasol ar gyfer yr asesiad cyfunol a allai arwain at effeithiau sylweddol wedi'u nodi a'u hasesu.
- 7.4.2. Canfyddiadau'r ExA felly, yn amodol ar y mesurau lliniaru sydd i'w sicrhau yn y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu a argymhellir (rDCO), yw y gellir eithrio AEol o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill ar gyfer pob safle Ewropeaidd o fewn NSN y DU.
- 7.4.3. Mae'r ExA o'r farn bod digon o wybodaeth gerbron yr SoS i'w galluogi i ddeall y potensial ar gyfer effeithiau andwyol ar safleoedd Ewropeaidd yn sgil y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd. Fodd bynnag, o ystyried faint o wybodaeth HRA a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd, y JNCC a CNC(C) ar ôl cyhoeddi'r Adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES), efallai y byddai'r SoS yn dymuno cynnal ymgynghoriad pellach i gyflawni'r dyletswyddau o dan Reoliad 63(3) o'r Rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28(4) o'r Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth.

8. CASGLIAD AR YR ACHOS O BLAID CYDSYNIAD DATBLYGU

8.1. CYFLWYNIAD

- 8.1.1. Mae'r Bennod hon yn nodi asesiad cyffredinol yr Awdurdod Archwilio (ExA) o rinweddau cynllunio'r Datblygiad Arfaethedig.
- 8.1.2. Mae'r ExA yn fodlon bod y Datganiad Amgylcheddol (ES) a gwybodaeth arall a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd yn ystod yr Archwiliad wedi darparu asesiad digonol o effeithiau amgylcheddol y Datblygiad Arfaethedig ac wedi bodloni'r gofynion o dan Reoliadau Asesu'r Effeithiau Amgylcheddol (AEA).
- 8.1.3. Mae'r ExA yn fodlon bod ymagwedd yr Ymgeisydd at asesu dewisiadau amgen fel y'i disgrifir yn yr ES yn gynhwysfawr ac yn cydymffurfio â Rheoliadau AEA. Mae'r ExA hefyd yn fodlon y bu'r Datblygiad Arfaethedig yn destun craffu digonol yn ystod yr Archwiliad i sicrhau bod yr Ymgeisydd wedi astudio dewisiadau amgen rhesymol cyn penderfynu ar yr opsiynau a ddewiswyd am resymau penodol a chan ystyried effeithiau'r opsiynau ar yr amgylchedd. Yn hynny o beth, mae'r ExA hefyd wedi'i fodloni bod gofynion Adran 4.4 o NPS EN-1 yn cael eu bodloni.
- 8.1.4. Mae'r ExA hefyd yn fodlon â methodoleg yr Ymgeisydd ar gyfer asesu effeithiau cronrus a'i asesiad o ddatgomisiynu. Mae'r ExA wedi ystyried yr holl wybodaeth amgylcheddol yn llawn wrth ystyried y Cais hwn.
- 8.1.5. Mae'r Datganiad Polisi Cenedlaethol Cyffredinol ar gyfer Ynni (NPS EN-1), y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Ynni Adnewyddadwy (EN-3) a'r Datganiad Polisi Cenedlaethol ar gyfer Seilwaith Rhwydweithiau Trydan (NPS EN-5) yn darparu'r brif sail i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Ddiogelwch Ynni a Sero Net (SoS) wneud penderfyniadau ar geisiadau am gydsyniad datblygu ar gyfer gorsafoedd cynhyrchu Prosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP) yng Nghymru. Felly, cyrhaeddir casgliadau'r ExA ar yr achos dros gydsyniad datblygu yng nghyd-destun y polisiâu a gynhwysir yn y datganiadau NPS hyn. Wrth lunio'r casgliadau a nodir yn y Bennod hon, rydym wedi ystyried yr holl gyfraith a pholisi perthnasol arall.

8.2. CRYNODEB O'R PRIF FATERION CYNLLUNIO

- 8.2.1. Gellir dod o hyd i ganfyddiadau'r ExA mewn perthynas ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig a'i gydymffurfiaeth â'r polisi a'r ddeddfwriaeth berthnasol yn yr adrannau perthnasol o Benodau 3, 4, 5 a 6 ac fe'u crynhoir yn Nhabl 4 isod. Wrth lunio ei ganfyddiadau, mae'r ExA wedi rhoi ystyriaeth lawn i'r Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) a gyflwynwyd gan Gyngor Sir Ddinbych a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy [\[REP 1-049\]](#). Mae'r materion cynllunio a'r effeithiau posibl a godwyd yn cael eu hystyried yn adrannau perthnasol yr adroddiad hwn.
- 8.2.2. Darparwyd Adroddiad HRA ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig ac mae'r ExA yn fodlon, yn amodol ar y mesurau lliniaru a sicrhawyd yn yr rDCO, y gellir eithrio effaith andwyol ar gyfanrwydd o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill ar gyfer pob safle Ewropeaidd o fewn Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol y DU.
- 8.2.3. SoS yw'r Awdurdod Cymwys o dan Reoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 (y Rheoliadau Cynefinoedd) a bydd yn gwneud yr asesiad

terfynol. Cred yr ExA fod digon o wybodaeth gerbron y SoS i'w alluogi i ddeall y potensial ar gyfer effeithiau andwyol ar safleoedd Ewropeaidd yn sgil y Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd. Fodd bynnag, o ystyried faint o wybodaeth HRA a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd, y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur a CNC ar ôl cyhoeddi'r Adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES), efallai y byddai'r SoS yn dymuno cynnal ymgynghoriad pellach i gyflawni'r dyletswyddau o dan Reoliad 63(3) o'r Rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28(4) o'r Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth.

Tabl 4- Crynodeb o'r canfyddiadau ar brif faterion cynllunio

Mater	Canfyddiad	Pwysoliad	Adran
Angen	Cadarnhaol	Mawr iawn	3.1
Economeg Gymdeithasol	Cadarnhaol	Cymedrol	6.3
Effeithiau morlun a gweledol	Negyddol	Mawr	5.1
Mordwyo a morgludiant	Negyddol	Mawr	5.2
Effeithiau tirlun a gweledol	Negyddol	Cymedrol	4.1
Defnydd tir ac amodau tir	Negyddol	Cymedrol	4.3
Mamaliaid morol	Negyddol	Cymedrol	5.4
Pysgodfeydd masnachol	Negyddol	Cymedrol	5.6
Adareg ar y môr	Negyddol	Cymedrol	5.7
Defnyddwyr seilwaith alltraeth eraill	Negyddol	Cymedrol	5.3
Sŵn a Dirgryniad	Negyddol	Ychydig	4.2
Traffig a thrafnidiaeth	Negyddol	Ychydig	4.4
Ecoleg ar y tir	Negyddol	Ychydig	4.5
Pysgod a physgod cregyn	Negyddol	Ychydig	5.7
Ecoleg fenthig	Negyddol	Ychydig	5.8
Traffig a Thrafnidiaeth	Negyddol	Ychydig	4.4
Amgylchedd hanesyddol	Negyddol	Ychydig	6.1
Hedfan ac amddiffyn	Negyddol	Ychydig	6.2
Perygl llifogydd ac ansawdd dŵr	Niwtral	-	4.6
Prosesau ffisegol	Niwtral	-	5.9
Newid yn yr hinsawdd	Niwtral	-	6.4
Materion eraill	Niwtral	-	6.5
Effeithiau cronrus a rhyng-gysylltiedig	Niwtral	-	6.6

Dyluniad da	Niwtral	-	6.7

8.3. Y CYDBWYSEDD CYNLLUNIO CYFFREDINOL

- 8.3.1. Mae'r Adran hon yn ystyried manteision ac anfanteision y Datblygiad Arfaethedig er mwyn llunio argymhelliad ynghylch a yw'r achos yn cael ei wneud o blaid rhoi caniatâd datblygu.

Fframwaith cyfreithiol a chefnidir polisi

- 8.3.2. Bu'r ExA yn ymwybodol o'r fframwaith cyfreithiol sy'n sail i benderfyniad yr SoS ar y Cais hwn ac mae wedi ceisio archwilio a cheisio sylwadau ar weithrediad adran 104 o PA2008 a'r cydbwysedd cynllunio. Mae Adran 104(2) ac Adran 104(3) o PA2008 yn mynnu bod yr SoS yn ystyried ac yn penderfynu'r Cais yn unol â'r datganiadau NPS perthnasol, oni bai bod ystyriaeth berthnasol sy'n deillio o a104(4) i (8) yn berthnasol.
- 8.3.3. Mae NPS EN-1 yn nodi, o ystyried lefel a brys yr angen i ddarparu seilwaith ynni mawr a gwmpesir gan y datganiadau NPS ynni, gan gynnwys NPS EN-3 a NPS EN-5, y bydd yr SoS yn dechrau gyda rhagdybiaeth o blaid rhoi cydsyniad i geisiadau am NSIP ynni. Mae'r rhagdybiaeth honno'n berthnasol oni bai bod unrhyw bolisiâu mwy penodol a pherthnasol a nodir yn yr NPS perthnasol yn nodi'n glir y dylid gwrthod cydsyniad, ac yn destun darpariaethau PA2008.
- 8.3.4. Mae'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn diwallu'r angen fel y'i sefydlwyd yn yr NPS ac yn bodloni profion a104(2) ac a104(3) o'r PA2008 ac yn unol â hynny dylid ei benderfynu fel y cyfryw.
- 8.3.5. Yn unol â'i ddyletswyddau o dan PA2008, mae'r ExA wedi rhoi sylw i'r LLIR a gyflwynwyd, i faterion rhagnodedig ac i bob polisi pwysig a pherthnasol arall (gan gynnwys er enghraifft Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (WNMP), Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin ac Alltraeth y Gogledd-orllewin, Polisi Cynllunio Cymru a'r Cynlluniau Datblygu) ac i faterion pwysig a pherthnasol eraill a nodir yn yr Adroddiad hwn. Mae'r ExA hefyd wedi ystyried a fyddai penderfyniad y Cais hwn yn unol â'r NPS yn arwain at y DU yn torri unrhyw un o'i rhwymedigaethau rhyngwladol, yn torri unrhyw ddyletswydd statudol, yn anghyfreithlon, neu'n groes i reoliadau ynghylch sut mae penderfyniadau i'w gwneud. Mae'r ExA yn fodlon, ym mhob agwedd, na fyddai hyn yn digwydd.
- 8.3.6. Mae'n rhaid i'r ExA hefyd ystyried a fyddai effeithiau andwyol y Datblygiad Arfaethedig yn gorbwyso ei fanteision. Mae NPS EN-1 yn nodi, wrth ystyried yr effeithiau andwyol yn erbyn ei fanteision, y dylai'r SoS ystyried manteision amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd ac effeithiau andwyol ar lefelau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol (paragraff 4.1.6).
- 8.3.7. Dywed wedyn, lle mae'r NPS yn ei gwneud yn ofynnol i ymgeisydd liniaru effaith benodol cyn belled â phosibl, ond y byddai effeithiau andwyol gweddilliol o hyd ar ôl gweithredu mesurau lliniaru o'r fath, y dylid ystyried yr effeithiau gweddilliol hynny yn erbyn manteision y datblygiad arfaethedig. Ar gyfer prosiectau sy'n gymwys fel Seilwaith Blaenoriaeth Genedlaethol Allweddol (CNP), mae'n debygol y bydd achos yr angen yn gorbwyso'r effeithiau gweddilliol ym mhob achos ond y rhai mwyaf eithriadol. Fodd bynnag, nid yw'r rhagdybiaeth hon yn berthnasol i effeithiau gweddilliol sy'n cyflwyno risg annerbyniol i iechyd dynol a diogelwch y cyhoedd, amddiffyn, cynefinoedd anadnewyddadwy neu risg annerbyniol i gyflawni sero net,

neu'n sy'n ymyrryd â'r rhain. Ymhellach, mae'r un eithriad yn berthnasol i'r rhagdybiaeth hon ar gyfer effeithiau gweddilliol sy'n cyflwyno risg annerbyniol ar y môr i fordwy, neu ar y glannau i erydiad arfordirol a llifogydd, neu ymyrraeth annerbyniol â'r rhain.

Materion sy'n pwysu o blaid gwneud y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO)

Pwys cadarnhaol mawr iawn

- 8.3.8. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwneud cyfraniad ystyrlon at ddiwallu'r angen brys am seilwaith trydan carbon isel yn ogystal â thuag at uchelgeisiau diogelwch ynni a sero net y Llywodraeth, gan gynnwys darparu hyd at 50GW o wynt ar y môr erbyn 2030. Mae NPS-EN1 yn nodi y dylid rhoi pwys sylweddol i'r angen hwn wrth ystyried ceisiadau am gydsyniad datblygu o dan Ddeddf Cynllunio 2008 (PA2008). Felly, ystyria'r ExA fod dadl yr angen cyffredinol yn pwysu'n drwm o blaid gwneud y Gorchymyn ac mae wedi priodoli pwys cadarnhaol mawr iawn yn y cydbwysedd cynllunio.

Pwys cadarnhaol mawr

- 8.3.9. Canfu'r ExA nad oedd unrhyw faterion a ddenodd bwys mawr o blaid gwneud y Gorchymyn.

Pwys cadarnhaol cymedrol

- 8.3.10. Mae'r ExA wedi priodoli pwys cadarnhaol cymedrol i'r effeithiau economaidd-gymdeithasol buddiol o ganlyniad i gyfleoedd cyflogaeth yn ystod y cyfnodau adeiladu a gweithredu.

Ychydig o bwys cadarnhaol

- 8.3.11. Canfu'r ExA nad oedd unrhyw faterion a ddenodd ychydig o bwys o blaid gwneud y Gorchymyn.

Materion sy'n pwysu yn erbyn gwneud y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO)

Pwys negyddol mawr iawn

- 8.3.12. Canfu'r ExA nad oedd unrhyw faterion a ddenodd bwys mawr iawn yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Pwys negyddol mawr

- 8.3.13. Mae'r ExA wedi priodoli pwys negyddol mawr mewn perthynas ag effeithiau morlun a gweledol oherwydd yr effeithiau andwyol ar Dirwedd Genedlaethol Ynys Môn a Pharc Cenedlaethol Eryri yn ystod y gwaith adeiladu a gweithredu. Daeth yr ExA hefyd i'r casgliad y byddai effeithiau andwyol ar forgludiant a mordwyo o ran risg diogelwch mordwyo cronus o ganlyniad i lai o le ar y môr yng nghyffiniau OWF arfaethedig eraill ym Môr Iwerddon a gyflwynwyd ar ôl y Cais am y Datblygiad Arfaethedig. Canfu'r ExA hefyd y byddai effeithiau gweithredol sylweddol ar fferïau cwbl allweddol a llwybrau mordwyo strategol, gan ddwyn pwys mawr yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Pwys negyddol cymedrol

- 8.3.14. Mae'r ExA wedi priodoli pwys negyddol cymedrol i ddefnydd tir ac amodau tir o ystyried yr arwyddocâd sy'n deillio o golled barhaol tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwmpas, yn unigol ac yn gronnus, a cholled barhaol tir amaethyddol ar un o'r tirdaliadau yr effeithir arnynt. Priodolwyd pwys negyddol cymedrol hefyd i effeithiau tirlun a gweledol oherwydd y niwed lleol a fyddai'n cael ei achosi wrth adeiladu a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig.
- 8.3.15. Ar y môr, mae'r ExA wedi priodoli pwys negyddol cymedrol i bysgodfeydd masnachol, oherwydd yr effaith ar bysgodfeydd pwysig. Yn yr un modd, canfu'r ExA hefyd fod yr effeithiau ar adareg ar y môr yn denu pwys negyddol cymedrol oherwydd y cynnydd tebygol mewn marwoldeb sylfaenol ar gyfer gwyllanod cefnddu mwyaf a'r gostyngiad tebygol yn lefelau poblogaeth gwyllanod coesddu. Priodolwyd pwys negyddol cymedrol hefyd i famaliaid morol oherwydd yr effeithiau sylweddol a nodwyd yn yr ES, ac am fod casgliad o ddim effeithiau gweddilliol sylweddol yn dibynnu ar ddatblygu'r Strategaeth Rheoli Sain Tanddwr terfynol.
- 8.3.16. O ystyried yr ansicrwydd sy'n weddill ynghylch effeithiau ôl llongau posibl a'r diffyg cydymffurfio a nodwyd â pholisïau NPS EN-3, NPS EN-1, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin ac Alltraeth y Gogledd-orllewin, daw'r ExA i'r casgliad bod effeithiau ar seilwaith a gweithgareddau eraill ar y môr hefyd yn dwyn pwys cymedrol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Ychydig o bwys negyddol

- 8.3.17. I raddau llai, byddai'r Datblygiad Arfaethedig hefyd yn achosi niwed i'r amgylchedd hanesyddol (llai na sylweddol), ecoleg ar y tir, sŵn a dirgryniad, traffig a thrafnidiaeth, hedfan ac amddiffyn, ecoleg fenthig, pysgod a physgod cregyn a mamaliaid morol. Mae pob un o'r materion hyn yn denu ychydig o bwys yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Materion eraill

- 8.3.18. Mae'r ExA yn canfod nad yw gweddill y materion a ystyrir yn yr Adroddiad hwn yn pwysu o blaid nac yn erbyn gwneud y Gorchymyn.

Y cydbwysedd cynllunio

- 8.3.19. Er gwaethaf yr effeithiau andwyol y mae'r ExA wedi'u nodi, rydym o'r farn y byddai'r effeithiau hynny yn gyffredinol o fewn cwrpas darpariaethau polisi perthnasol NPS EN-1, EN-3 ac EN-5. Pan nodwyd diffyg cydymffurfio (morgludiant a mordwyo a defnyddwyr eraill seilwaith ar y môr), priodolwyd pwys negyddol i'r materion hynny yn y cydbwysedd cynllunio.
- 8.3.20. Daw'r ExA i'r casgliad bod y Datblygiad Arfaethedig yn seilwaith carbon isel o arwyddocâd cenedlaethol, y mae'r Llywodraeth wedi nodi ei fod yn cael blaenoriaeth genedlaethol allweddol (CNP). Serch hynny, wrth asesu'r holl seilwaith ynni o arwyddocâd cenedlaethol, y man cychwyn yw achos yr angen cyffredinol a ddylai gael pwys sylweddol fel y nodir ym mharagraffau 3.2.6 i 3.2.8 o EN-1. Nid yw'r polisi CNP yn creu angen ychwanegol yn hyn o beth, dylid ei gymhwyso yn dilyn ystyriaeth arferol o'r achos angen, effeithiau'r prosiect, a chymhwyso'r hierarchaeth liniaru.
- 8.3.21. Yn unol ag adran 3.2.6 i 3.2.8 o NPS EN-1 a'r pwys sylweddol y dylid ei roi i achos yr angen cyffredinol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, mae'r ExA wedi priodoli pwys cadarnhaol mawr iawn i'r angen yn y cydbwysedd cynllunio. Dyna'r man cychwyn ar

gyfer asesu'r Datblygiad Arfaethedig. Canfu'r ExA hefyd y dylid rhoi pwys cadarnhaol cymedrol i'r effeithiau economaidd-gymdeithasol cadarnhaol a fyddai'n codi.

- 8.3.22. Mae'r ExA yn fodlon bod asesiad yr Ymgeisydd wedi dilyn yr hierarchaeth liniaru. Fodd bynnag, yn dilyn cymhwyso'r hierarchaeth liniaru, mae'r ExA wedi nodi y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at effeithiau gweddilliol andwyol ac wedi priodoli pwys negyddol mawr (effeithiau morgludiant a mordwyo a morlun a gweledol), cymedrol (defnydd tir ac amodau daear, effeithiau tirlun a gweledol, pysgodfeydd masnachol, adareg ar y môr, defnyddwyr eraill seilwaith ar y môr a mamaliaid morol) ac ychydig bwys negyddol (amgylchedd hanesyddol, ecoleg ar y tir, sŵn a dirgryniad, traffig a thrafnidiaeth, ecoleg fenthig a physgod a physgod cregyn) yn erbyn gwneud y Gorchymyn o ganlyniad.
- 8.3.23. Gan ystyried yr uchod, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai'r niweidiau, gan gynnwys y niwed llai na sylweddol i asedau treftadaeth dynodedig, hyd yn oed o'u cymryd yn gronnus, yn gallu gorbwyso'r manteision mawr iawn sy'n deillio o'r angen am y Datblygiad Arfaethedig fel y nodir yn NPS EN-1, EN-3 ac EN-5. Fodd bynnag, mae hwn yn gasgliad o gydbwysedd manwl iawn oherwydd nifer yr effeithiau andwyol, yn enwedig y rhai sydd wedi cael pwys negyddol mawr a chymedrol yn erbyn gwneud y Gorchymyn.
- 8.3.24. Mae'r ExA hefyd yn ymwybodol bod y Datblygiad Arfaethedig yn seilwaith CNP. Yn hyn o beth, mae paragraff 4.2.15 o NPS EN-1 yn cynnwys, lle mae effeithiau gweddilliol heblaw HRA neu heblaw MCZ yn parhau ar ôl cymhwyso'r hierarchaeth liniaru, bod yr effeithiau gweddilliol hynny'n annhebygol o orbwyso'r angen brys am y math hwn o seilwaith. Felly, ym mhob achos heblaw'r amgylchiadau mwyaf eithriadol, mae'n annhebygol y bydd cydsyniad yn cael ei wrthod ar sail yr effeithiau gweddilliol hyn. Nid yw'r ExA o'r farn y byddai'r effeithiau gweddilliol a nodwyd yn cyflwyno risg annerbyniol i iechyd pobl a diogelwch y cyhoedd, amddiffyn, cynefinoedd anadnewyddadwy, na risg annerbyniol i gyflawni sero net, nac ymyrraeth â'r rhain, nac ymyrraeth annerbyniol ar y môr â mordwyo, nac ar y tir â risg llifogydd ac erydu arfordirol.
- 8.3.25. Byddai'r Datblygiad Arfaethedig felly'n elwa ar ragdybio cydsyniad fel y nodir ym mharagraff 4.2.15 a byddai'r effeithiau andwyol a fyddai'n codi o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig, hyd yn oed yn gronnus, yn cael eu gorbwyso gan yr angen brys am seilwaith CNP, gan gynnwys y niwed llai na sylweddol a nodwyd i arwyddocâd asedau treftadaeth dynodedig.

8.4. CASGLIADAU

- 8.4.1. Ar sail yr holl ystyriaethau uchod, daw'r ExA i'r casgliad bod achos argyhoeddiadol o blaid rhoi caniatâd datblygu.
- 8.4.2. Mae'r ExA yn parhau i ystyried materion hawliau tir ym Mhennod 9 o'r Argymhelliad hwn a materion sy'n ymwneud â drafftio'r Gorchymyn Cydsyniad Datblygu ym Mhennod 10 o'r Argymhelliad hwn.

9. HAWLIAU TIR A MATERION CYSYLLTIEDIG

9.1. CYFLWYNIAD

9.1.1. Mae'r Bennod hon o'r Adroddiad yn ymdrin â chaffael gorfodol (CA) tir a hawliau dros dir, a materion cysylltiedig gan gynnwys meddiant dros dro (TP), hawliau dynol a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus (PSED).

9.1.2. Nodwyd prif faterion gan gynnwys, er enghraifft, y canlynol yn llythyr Rheol 6 yr Awdurdod Archwilio (ExA) [\[PD-005\]](#):

- yr angen am dir, hawliau a phwerau, a'u maint, a gynigir i fod yn destun CA a/neu TP;
- y gofyniad am y pwerau a geisir a'r angen i sefydlu achos cymhellol er budd y cyhoedd;
- y sefyllfa a/neu'r effeithiau ar Ymgymerydd Statudol (SU) a Darpariaethau Diogelu (PP) ac a yw profion Adran(nau) 127(2), (3), (5) a (6) ac adran 138(4) o Ddeddf Cynllunio 2008 (PA2008) wedi'u bodloni;
- digonolrwydd a diogelwch cyllid ar gyfer iawndal; ac
- a yw'r cynigion yn bodloni gofynion PA2008 ym mhob agwedd arall.

Tracio Hawliau Tir

9.1.3. Ar gais yr ExA yn Atodiad F o'i lythyr Rheol 6 [\[PD-005\]](#), darparodd yr Ymgeisydd ddiweddariadau rheolaidd mewn perthynas â chynnydd trafodaethau gyda Phersonau yr Effeithir Arnynt (AP) trwy Dracio Hawliau Tir (LRT).

9.1.4. Roedd y llythyr Rheol 6 [\[PD-005\]](#) yn nodi rhesymau'r ExA dros ofyn am yr LRT. Roedd hyn i ddarparu cyfrif cynhwysfawr o statws hawliau tir nad ydynt wedi'u cytuno eto a fyddai'n golygu y byddai'r ExA yn cael diweddariadau rheolaidd a fersiwn derfynol o'r LRT ar ddiwedd yr Archwiliad. Byddai'r fformat y gofynnwyd amdano yn galluogi'r data i gael ei ddioli ar gyfer cyfeirio ac adolygu'n gywir.

9.1.5. Wrth wneud hynny, mae'r LRT yn darparu trywydd archwilio ar gyfer pob parti, a gellir cyfeirio'n haws at faterion perthnasol a rhai heb eu datrys. Mae hyn yn caniatáu i'r ExA a'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) gael tabl cyfeirio defnyddiol o safleoedd yr AP a'r lleiniau dan sylw a gallu eu didoli i ba bynnag drefn yr oedd ei hangen, er enghraifft, yr AP hynny sydd â chytundebau wedi'u llofnodi neu Benawdau Telerau (HoTs) wedi'u llofnodi. Roedd y llythyr Rheol 6 [\[PD-005\]](#) hefyd yn darparu enghraifft o'r fformat a'r meysydd yr oedd yr ExA yn eu disgwyl.

9.1.6. Cyflwynodd yr Ymgeisydd LRT drafft ar y Dyddiad Cau Gweithdrefnol Cyn yr Archwiliad [\[PDA-021\]](#). Trafodwyd y drafft yn y Cyfarfod Rhagarweiniol [\[EV1-001\]](#) o dan eitem 4, Penderfyniadau Gweithdrefnol a wnaed gan yr ExA. Cyfeiriodd yr ExA yr Ymgeisydd yn ôl at y cais Rheol 6 oherwydd bod y fersiwn gyntaf a gyflwynwyd wedi methu â bodloni amcan yr ExA o ddarparu gwybodaeth am yr holl hawliau tir y gofynnwyd amdanynt heb eu cytuno eto mewn fformat tabl syml sy'n caniatáu i'r wybodaeth gael ei strwythuro'n dda ar gyfer yr ExA, yr holl IP, a'r SOS yn y pen draw. O ystyried y sylwadau hyn, gofynnwyd i'r Ymgeisydd ailedrych ar ei gyflwyniad ac ailgyflwyno'r LRT ar Ddyddiad Cau 1.

9.1.7. Roedd yr LRT a gyflwynwyd ar Ddyddiad Cau 1 [\[REP1-045\]](#) yn bodloni gofynion yr ExA ac yn cynnwys y meysydd canlynol:

- Cyfeirnod (LRT REF).
- Tirfeddiannwr/ Corff Perthnasol.

- Asiant/ Cynrychiolydd.
- Statws HoTs.
- P'un a oedd yr HoTs yn gyflawn.
- Statws Gwrthwynebiad.
- Nodiadau.
- Diweddarwyd Ddiwethaf.
- Cyfeirnodau Llain BoR.
- Rhif Cyf. y Cynllun
- Disgrifiad o'r Tir.
- Disgrifiad o'r Hawliau y Gofynnwyd Amdanynt.
- Rhif(au) Gwaith.
- Rhesymau dros gaffael tir neu hawliau.
- Categori Arbennig.
- Nodiadau Categori Arbennig.
- A yw'r corff perthnasol yn SU ac a yw'r tir yn weithredol.
- Rhif Cyf. Cynrychiolaeth Bersonol
- Rhif Cyf. Cynrychiolaeth Ysgrifenedig
- Rhif Cyf. ar gyfer unrhyw ddogfennau eraill a gyflwynwyd gan IP (Parti a chanddo Fuddiant)/ AP.
- Rhif Cyf. ar gyfer Ymatebion yr Ymgeisydd.

9.1.8. Diweddarwyd yr LRT ar Ddyddiadau Cau dilynol [\[REP2-092\]](#), [\[REP3-076\]](#), [\[REP6-131\]](#) a [\[REP7-141\]](#). Dylid ei ystyried ar y cyd â'r fersiwn derfynol o'r Llyfr Cyfeirio (BoR) [\[REP7-014\]](#).

GOFYNION DEDDFWRIAETHOL

- 9.1.9. Roedd y cais yn cynnwys cais am bwerau CA a TP. Mae ffynhonnell y pwerau hynny wedi'i chynnwys yn y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) a ffeirir gan yr Ymgeisydd a gyflwynwyd ar ddiwedd yr Archwiliad [\[AS-036\]](#). Mae pob cyfeiriad pellach at y DCO drafft yn y Bennod hon yn ymwneud â'r fersiwn hon, oni nodir yn wahanol.
- 9.1.10. Dim ond os bodlonwyd yr amodau a nodir yn adran 122 ac adran 123 o PA2008 y gellir caniatáu'r pwerau CA.
- 9.1.11. Mae Adran 122(2) o PA2008 yn amodi y caiff Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) gynnwys darpariaeth sy'n awdurdodi CA dim ond os bodlonwyd yr SoS fod amodau penodol wedi'u bodloni. Mae'r rhain yn cynnwys bod y tir sy'n destun CA yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef neu'n ofynnol i'w hwyluso neu'n gysylltiedig ag ef.
- 9.1.12. Yn ogystal, mae adran 122(3) yn mynnu bod rhaid cael achos cymhellol er budd y cyhoedd er mwyn i'r tir gael ei gaffael yn orfodol. Golyga hyn fod rhaid i'r budd cyhoeddus sy'n cael ei ddeillio o'r CA orbwyso'r golled breifat a fyddai'n cael ei dioddef gan y rhai yr effeithir ar eu tir Wrth gydbwyso budd y cyhoedd yn erbyn colled breifat, rhaid cyfiawnhau CA yn ei rhinwedd ei hun. Nid yw hynny'n golygu y gellir ystyried cynnig CA ar wahân i'r ystyriaeth ehangach o rinweddau'r prosiect. Rhaid bod angen i'r prosiect gael ei gyflawni a rhaid bod cysondeb a chydlyniant yn y broses benderfynu.
- 9.1.13. Mae adran 123 o PA2008 yn ei gwneud yn ofynnol i'r SoS fod yn fodlon bod un o'r tri amod canlynol wedi'i fodloni:
- roedd y cais am y gorchymyn yn cynnwys cais am awdurdodi CA y tir - a123(2); neu

- mae pob person sydd â buddiant yn y tir yn cydsynio i gynnwys y ddarpariaeth – a123(3); neu
- dilynwyd y weithdrefn ragnodedig mewn perthynas â'r tir - a123(4).

- 9.1.14. Yn ogystal â'r gofynion deddfwriaethol, mae'r "Canllawiau sy'n Ymwneud â Gweithdrefnau ar gyfer Caffael Tir Gorfodol", DCLG, Medi 2013 (yr hen Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol) (Canllawiau CA) yn nodi nifer o ystyriaethau cyffredinol y dylid mynd i'r afael â nhw pan geisir pwerau CA. Y rhain yw:
- bod pob dewis amgen rhesymol yn lle CA wedi'i archwilio;
 - bod yr ymyrraeth arfaethedig â hawliau'r rhai sydd â buddiant yn y tir at ddiben cyfreithlon ac yn angenrheidiol ac yn gymesur;
 - bod gan yr Ymgeisydd syniad clir o'r ffordd y mae'n bwriadu defnyddio'r tir;
 - bod rhaid i'r Ymgeisydd allu dangos bod gobaith rhesymol y bydd yr arian angenrheidiol ar gael i fodloni'r rhwymedigaethau digolledu a allai ddeillio o arfer pwerau CA; a
 - bod rhaid i'r penderfynwr fod yn fodlon bod dibenion cynnwys CA tir yn y cais yn ddilys ac yn ddigonol i gyfiawnhau ymyrryd â hawliau dynol y rhai sydd â buddiant yn y tir yr effeithir arno.
- 9.1.15. Ar ben hynny, mae paragraff 25 o'r Canllawiau CA yn nodi y dylai ymgeiswyr geisio caffael tir trwy drafod lle bynnag y bo'n ymarferol. Fel rheol gyffredinol, ychwanega y dylid ceisio awdurdod i gaffael tir yn orfodol dim ond fel rhan o Orchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu os bydd ymdrechion i gaffael trwy gytundeb yn methu. Lle byddai cynigion yn cynnwys CA llawer o ddarnau tir ar wahân (megis ar gyfer cynlluniau hir, llinol) efallai na fydd bob amser yn ymarferol caffael pob darn o dir trwy gytundeb. Lle mae hyn yn wir, mae'r Canllawiau CA yn dweud ei bod yn rhesymol cynnwys darpariaeth sy'n awdurdodi CA sy'n cwmpasu'r holl dir sydd ei angen ar y dechrau.
- 9.1.16. Mae Adran 127 o PA2008 yn gymwys i dir a gaffaelwyd gan Ymgwymerwr Statudol (SU) at ddibenion ei ymgwymeriad pan wneir cynrychiolaeth am y cais am y DCO ac nad yw'n cael ei dynnu'n ôl ac o ganlyniad i'r gynrychiolaeth honno mae'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) wedi ei fodloni bod y tir yn cael ei ddefnyddio at ddibenion cynnal ymgwymeriad yr SU, neu fod buddiant yn y tir yn cael ei ddal at y dibenion hynny. Mae Adran 127(5) yn nodi y gall gorchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu gynnwys darpariaeth sy'n awdurdodi creu hawl newydd dros dir SU ar yr amod y gellir ei wneud heb niwed difrifol i gyflawni'r ymgwymeriad neu y gall yr ymgwymerwr wneud iawn am unrhyw niwed drwy ddefnyddio tir arall sy'n perthyn i'r SU neu sydd ar gael i'w gaffael gan y SU.
- 9.1.17. Mae adran 131 o PA2008 yn berthnasol i CA tir comin, mannau agored neu randiroedd gardd gae neu danwydd ac mae adran 132 yn berthnasol i CA hawliau dros dir o'r fath. Diffinnir tir comin, mannau agored neu randiroedd gardd gae neu danwydd fel 'tir categori arbennig' o dan Reoliad 2 o Reoliadau Cynllunio Seilwaith (Ceisiadau: Ffurflenni a Gweithdrefn Ragnodedig) 2009.
- 9.1.18. Mae Adran 132(12) o PA2008 yn diffinio bod 'man agored' â'r un ystyr ag adran 19 o Ddeddf Caffael Tir 1981 sef “... unrhyw dir a osodwyd fel gardd gyhoeddus, neu a ddefnyddir at hamdden y cyhoedd, neu dir sy'n fan claddu segur”.
- 9.1.19. Mae Adran 131 ac adran 132 o PA2008 yn gwneud darpariaeth i gymhwyso gweithdrefn seneddol arbennig pan fydd DCO yn awdurdodi CA tir categori arbennig neu hawliau dros dir categori arbennig oni bai bod yr SoS yn fodlon bod un o'r isadrannau perthnasol yn gymwys a bod y ffaith honno wedi'i chofnodi yn y Gorchymyn. Mae gweithdrefn seneddol arbennig yn ei mynnu bod pwerau CA sy'n

ymwneud â'r tir categori arbennig yn destun craffu pellach gan y Senedd, cyn y gall y DCO sy'n cwmpasu'r CA ddod i rym.

- 9.1.20. Diffinnir tir y Goron yn adran 227(2) o PA2008 fel tir y mae buddiant y Goron neu fuddiant Dugiaeth ynddo; diffinnir y termau hynny yn a227(3) a (4) ohoni yn y drefn honno. Mae Adran 135(1) o PA2008 yn gwasanaethu i wahardd ei CA, yn yr ystyr ei bod yn cyfarwyddo nad ellir caffael buddiant yn nhir y Goron heblaw (a) nid yw'n cael ei ddal gan y Goron neu ar ran y Goron, a (b) bod cydsyniad awdurdod priodol y Goron wedi'i sicrhau. Diffinnir yr ymadrodd 'awdurdod priodol y goron' yn adran 227(5) o PA2008.
- 9.1.21. Mae Adran 138 o PA2008 yn darparu ar gyfer gorchymyn i gynnwys darpariaeth ar gyfer dileu'r hawliau perthnasol, neu gael gwared ar gyfarpar perthnasol SU dim ond os yw'r SoS wedi'i fodloni bod camau gweithredu o'r fath yn angenrheidiol at ddibenion cyflawni'r datblygiad y mae'r gorchymyn yn ymwneud ag ef.
- 9.1.22. Ymhellach i Ran 1 o Atodlen 5 i PA2008, gall pwerau TP fod o fewn cwmpas DCO. Nid yw PA2008 a'r Canllawiau CA yn cynnwys yr un lefel o fanyleb a phroffion i'w bodloni mewn perthynas â rhoi pwerau TP, ag ar gyfer pwerau CA oherwydd, trwy ddiffiniad, nid yw pwerau o'r fath yn ceisio amddifadu na diwygio buddiannau person mewn tir yn barhaol. Fodd bynnag, rhaid iddynt fod yn gyfiawnadwy ac yn gydnaws â phroffion hawliau dynol fel y trafodir isod.
- 9.1.23. Mae gwrthwynebiad AP i ddehongliad yr ExA o ddarpariaethau PA2008 mewn perthynas â TP yn cael eu hystyried ym Mhennod 10 o'r adroddiad hwn.
- 9.1.24. Mae Deddf Cynllunio Cymdogaeth 2017 yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sy'n ymwneud â TP tir gan gynnwys gofynion hysbysu, cyflwyno gwrth-hysbysiadau ac iawndal. Nid yw'r darpariaethau hyn mewn grym eto ac fe'u disgrifir fel newidiadau technegol yn y nodiadau esboniadol sy'n cyd-fynd â'r Ddeddf.
- 9.1.25. Mae Erthygl 8(d) o'r dDCO yn ceisio datgymhwyso darpariaethau Deddf Cynllunio Cymdogaeth 2017 i'r graddau y maent yn ymwneud â TP tir o dan Erthyglau 29 (defnyddio tir dros dro ar gyfer cyflawni'r datblygiad awdurdodedig) a 30 (defnyddio tir dros dro ar gyfer cynnal y prosiect awdurdodedig) i ddiogelu sefyllfa'r Ymgeisydd pe bai'r darpariaethau yn dod i rym ar ôl rhoi unrhyw gydsyniad.

Hawliau dynol

- 9.1.26. Ystyriwyd hawliau dynol gan yr ExA gan gyfeirio at y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (ECHR) ac yn benodol:
- Erthygl 6 (gwrandawriad teg a chyhoeddus);
 - Erthygl 8 (parch at fywyd preifat a theuluol, cartref a gohebiaeth); ac
 - Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf i'r ECHR (mwynhau eiddo'n heddychlon).

9.2. Y CAIS AM BWERAU CA A TP

Pwerau a geisir

- 9.2.1. Mae'r pwerau sy'n cael eu ceisio gan yr Ymgeisydd a sut maent yn ymwneud â'r prif Erthyglau yn y dDCO wedi'u nodi, eu disgrifio a'u hegluro yn y dogfennau canlynol:
- Datganiad o Resymau (SoR) [[APP-029](#)];
 - BoR [[APP-030](#)];
 - dDCO [[APP-023](#)];

- Memorandwm Esboniadol [APP-024];
- Cynllun Gwaith – ar y Tir [APP-008];
- Cynllun Tir (ar y Tir) [APP-010];
- Cynllun Tir y Goron (ar y Tir) [APP-010];
- Cynllun Tir Categori Arbennig [APP-012]; a
- Datganiad Cyllid [APP-025] ac Atodiadau cysylltiedig Rhannau 1, 2 a 3 [AP-026], [APP-027] ac [APP-028];

9.2.2. Cafodd nifer o'r dogfennau hyn eu diweddarau neu eu diwygio yn ystod yr Archwiliad. Dangosodd y Canllaw Cais terfynol [AS-034] fod y fersiynau diweddaraf fel a ganlyn erbyn diwedd yr Archwiliad:

- SoR [REP7-012];
- BoR [REP7-014];
- dDCO [AS-036];
- Memorandwm Esboniadol [REP7-010];
- Cynllun Gwaith – Ar y Tir [REP7-010];
- Cynllun Tir (Ar y Tir) [REP7-004];
- Cynllun Tir y Goron (Ar y Tir) [REP7-005];
- Cynllun Tir Categori Arbennig [REP7-006]; a
- Datganiad Cyllid [REP6-018] a 3 Atodiad cysylltiedig Rhannau 1, 2 a 3 [AP-026], [APP-027] ac [APP-028].

9.2.3. Roedd y dogfennau hyn, gyda'i gilydd, yn sail i'r dadansoddiad yn y Bennod hon. Dylid darllen cyfeiriadau at y dogfennau a'r cynlluniau yn y Bennod hon o hyn ymlaen fel cyfeiriadau at y diwygiadau diweddaraf a ddyfynnir uchod, oni nodir yn wahanol.

9.2.4. Darparodd yr Ymgeisydd hefyd Atodlen o Newidiadau BoR, a ddiweddarwyd yn ystod yr Archwiliad, gyda'r fersiwn derfynol wedi'i chyflwyno yn D7 [REP7-105].

9.2.5. Hysbysodd yr Ymgeisydd yr ExA ym mis Tachwedd 2024 [CR1-015] o'i fwriad i gyflwyno Newidiadau Arfaethedig 1 i 4. Esboniodd yr Ymgeisydd, yn adran 3.0 ohoni, ei resymau dros ddod i'r casgliad nad oedd Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Caffael Gorfodol) 2010 wedi'u defnyddio ac nad oedd y gweithdrefnau a nodir ynddynt yn Rheoliadau 5 i 19 yn berthnasol. Derbyniodd yr ExA newidiadau arfaethedig 1 i 4 ar gyfer Archwiliad [PD-020].

9.2.6. Dywedodd yr Ymgeisydd yn yr SoR [REP7-012] ei fod wrthi'n trafod gyda'r holl bartïon a chanddynt fuddiant yn nhir y Gorchymyn gyda'r bwriad o ddod i gytundeb gwirfoddol ar gyfer yr hawliau a gaffaelwyd. Ceisiwyd pwerau CA ar sail ragofalus i sicrhau y gellid cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig rhag ofn: na ellid sicrhau pob buddiant angenrheidiol yn y tir trwy gytundeb; bod y tîrfeddiannwr neu'r meddiannydd yn methu â bodloni'r cytundeb hwnnw; neu fod buddiannau anhysbys yn y tir yn dod i'r amlwg.

9.2.7. Roedd dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn ceisio pwerau i gaffael tir a hawliau newydd (dros dro a pharhaol) yn orfodol at ddibenion adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig. Mae dibenion ceisio'r pwerau CA a TP hynny wedi'u nodi yn yr SoR [REP7-012] a'r BoR [REP7-014].

9.2.8. Eglurodd paragraff 1.3.2.11 o'r SoR nad oes unrhyw CA wedi'i gynnig ar gyfer Ardal Arae Gwynt Alltraeth Mona a'i seilwaith alltraeth cysylltiedig na'r Coridor Cebll Alltraeth na'r Ardaloedd Mynediad. Mae cytundeb am brydles ar gyfer yr arae ardal eisoes ar waith gydag Ystad y Goron (TCE) ar gyfer ardal gwely'r môr lle byddai Gwaith Rhif 1, fel y'i diffinnir yn Atodlen 1 o'r dDCO [AS-036] yn cael ei osod.

Dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn disgwyl y byddai cytundeb ar gyfer prydlesu'r coridor cebl alltraeth ar waith yn fuan ar ôl cau'r Archwiliad.

9.3. Y DIBENION Y MAE ANGEN TIR AR EU CYFER

- 9.3.1. Mae'r tir Gorchymyn perthnasol a'r dibenion sy'n golygu bod y pwerau CA a TP yn ofynnol wedi'u nodi yn y BoR [\[REP7-014\]](#) a'r SoR [\[REP7-012\]](#) ac yn cael eu dangos yn y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#).
- 9.3.2. Ceisir CA ar gyfer tir a fyddai'n ofynnol neu'n cael ei ddefnyddio ar gyfer adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw a datgomiynu fferm wynt ar y môr gyda datblygiad ategol ar y môr ac ar y tir. Disgrifir y Datblygiad Arfaethedig ym Mhennod 2 o'r Adroddiad hwn lle cyfeirir at ddisgrifiad manylach o'r Datblygiad Arfaethedig yn yr ES ym Mhennod 3 (Cyf. 1): Disgrifiad o'r Prosiect [\[APP-050\]](#), adran 1.3.
- 9.3.3. Roedd Adran 1.3 o'r SoR [\[REP7-012\]](#) yn darparu trosolwg o'r gwaith arfaethedig a'r hawliau cysylltiedig mewn tir a geisiwyd gan yr Ymgeisydd i hwyluso pob elfen ar y tir o'r Datblygiad Arfaethedig.
- 9.3.4. Mae'r pwerau CA a TP a geisiwyd gan yr Ymgeisydd/Ymgymwr yn cael eu hadnabod yn ôl lliw pob llain ar y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#) ac yn Nhabl 1 o'r BoR [\[REP7-014\]](#) sydd hefyd yn tynnu sylw at y brif Erthygl berthnasol gyfatebol yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd a fyddai'n rhoi'r pwerau hynny. Mae manylion llawn yr holl hawliau mewn tir a geisir gan yr Ymgeisydd wedi'u nodi yn Atodlenni 7 ac 8 o'i dDCO terfynol [\[AS-036\]](#).
- 9.3.5. Mae darpariaethau dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) a fyddai'n rhoi pwerau i gaffael yr hawliau mewn tir a geisir gan yr Ymgeisydd fel a ganlyn:
- 1 Caffael y Rhydd-ddaliad (Pinc) - Caffael gorfodol yr holl fuddiannau a hawliau mewn tir (gan gynnwys fel sy'n ofynnol, isbridd, tir wyneb), Erthygl 20 - Caffael tir yn orfodol.
 - 2 Caffael hawliau newydd a gosod cyfyngiadau, a chaffael hawliau newydd (Glas) - Creu a chaffael yn orfodol hawliau newydd (gan gynnwys lle bo angen, hawl i osod cyfamodau cyfyngol), Erthygl 22 - Caffael hawliau yn orfodol.
 - 3 Meddiant Dros Dro (Melyn) – Meddiant a defnydd dros dro o dir, yn bennaf yn ystod y gwaith adeiladu ac am hyd at ddeuddeg mis ar ôl cwblhau'r gwaith perthnasol, Erthygl 29 - Defnydd dros dro o dir ar gyfer cyflawni'r prosiect awdurdodedig.
 - 4 Caffael hawliau newydd ar gyfer Gwella Gwrychoedd (Gwyrdd) – Creu a chaffael yn orfodol hawliau newydd (gan gynnwys hawl i osod cyfamodau cyfyngol lle bo angen) ar gyfer gwella a chynnal a chadw gwrychoedd, Erthygl 22 – Caffael hawliau yn orfodol.
- 9.3.6. Byddai Erthygl 20 (Caffael tir yn orfodol) yn caniatáu i'r ymgymwr gaffael yn orfodol gymaint o'r Tir Gorchymyn, a restrir yn y BoR [\[REP7-014\]](#), ag a fyddai'n ofynnol ar gyfer y prosiect awdurdodedig neu i'w gyflawni neu ei hwyluso, neu sy'n gysylltiedig ag ef. Byddai'r erthygl yn destun: Erthygl 21 (Terfyn amser ar gyfer arfer awdurdod i gaffael tir yn orfodol); Erthygl 22 (Caffael hawliau yn orfodol); Erthygl 26 (Caffael isbridd yn unig); Erthygl 29 (Defnyddio tir dros dro ar gyfer cyflawni'r prosiect awdurdodedig); ac Erthygl 39 (hawliau'r Goron).

- 9.3.7. Byddai Erthygl 22 (Caffael hawliau'n orfodol) yn caniatáu i'r ymgwymerwr gaffael hawliau dros dir y Gorchymyn, trwy eu creu yn ogystal â chaffael hawliau sydd eisoes yn bodoli, neu osod cyfyngiadau sy'n effeithio ar y tir fel y bo'n ofynnol at unrhyw ddiben y gellir caffael y tir ar ei gyfer o dan Erthygl 20 (Caffael tir yn orfodol).
- 9.3.8. Byddai erthygl 29 (Defnyddio tir dros dro ar gyfer cyflawni'r prosiect awdurdodedig) yn caniatáu i'r tir a nodir yn Atodlenni 7 ac 8 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) gael ei feddiannu dros dro tra bod y gwaith yn cael ei wneud. Dyma dir a fyddai'n ofynnol wrth adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig, ond na fyddai'n ofynnol yn barhaol. Byddai Erthygl 29 hefyd yn caniatáu meddiannaeth dros dro ar unrhyw ran o'r tir a fwriedir i'w gaffael yn barhaol nad yw wedi'i gaffael eto.
- 9.3.9. Byddai Erthygl 30 (Defnyddio tir dros dro ar gyfer cynnal y prosiect awdurdodedig) yn darparu y caiff yr ymgwymerwr gymryd meddiant dros dro ar dir o fewn Terfynau'r Gorchymyn, fel sy'n ofynnol at ddibenion cynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig, ar unrhyw adeg o fewn y "cyfnod cynnal a chadw" fel y'i diffinnir yn Erthygl 30(11), heb fod angen caffael y tir na hawliau mewn tir.
- 9.3.10. Byddai arfer y pwerau a roddwyd yn yr Erthyglau hynny yn destun Erthygl 33 (Cyllid), sy'n nodi na chaiff yr ymgwymerwr arfer nifer o bwerau cyn iddo roi gwarant neu sicrwydd ar waith sy'n hafal i'w atebolrwydd posibl i iawndal sy'n daladwy o dan y Gorchymyn a fyddai'n cael ei gymeradwyo gan yr SoS.
- 9.3.11. Mae'r Memorandwm Esboniadol [\[REP7-010\]](#) yn nodi mwy o fanylion ar bwrpas canfyddedig yr Erthyglau drafft hyn a'r angen amdanynt.

Hawliau a phwerau eraill

- 9.3.12. Mae hawliau a phwerau eraill yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) a allai, os cânt eu harfer, ymyrryd â hawliau eiddo presennol a buddiannau preifat mewn tir wedi'u nodi ym mharagraff 1.5.1.5 o'r SoR [\[REP7-012\]](#) fel a ganlyn:

- Erthygl 10 (Gwaith stryd);
- Erthygl 12 (Cyfyngu dros dro ar ddefnyddio strydoedd);
- Erthygl 13 (Atal hawliau tramwy cyhoeddus dros dro);
- Erthygl 16 (Gollwng dŵr);
- Erthygl 17 (Awdurdod i arolygu ac ymchwilio i'r tir);
- Erthygl 18 (Gwaith amddiffynnol i adeiladau);
- Erthygl 29 (Defnyddio tir dros dro ar gyfer cyflawni'r prosiect awdurdodedig);
- Erthygl 29 (Defnyddio tir dros dro ar gyfer cynnal y prosiect awdurdodedig);
- Erthygl 31 (Ymgwymerwyr statudol); ac
- Erthygl 35 (Cwmpo neu docio coed a thynnu gwrychoedd).

Tir y Goron

- 9.3.13. Ceisiodd yr Ymgeisydd CA buddiannau yn nhir y Goron fel y nodir yn ei SoR [\[REP7-012\]](#) paragraffau 1.11.1.2 i 1.11.1.10 cynhwysol. Roedd o'r farn bod tir a ddelir gan Lywodraeth Cymru yn dir y Goron at ddibenion adran 135 o PA2008.
- 9.3.14. Roedd Rhan 4 o'r BoR [\[REP7-012\]](#) yn nodi'r lleiniau, yn darparu disgrifiad o bob un, ac yn nodi maint y caffaeliad neu ddefnydd sy'n cael ei geisio. Ceisiwyd naill ai caffael hawliau neu TP. Cafodd y lleiniau eu nodi yng Nghynllun Tir y Goron (Ar y Tir) [\[REP7-005\]](#) a'u lliwio'n wyrdd neu'n oren. Roedd y cyntaf yn dynodi'r hyn a ddelir gan Ei Ardderchocaf Fawrhydi'r Brenin yn Hawl Ei Goron (Ystâd y Goron). Roedd y cysgodi oren yn nodi tir a ddelir gan Weinidogion Cymru. Roedd

buddiannau Gweinidogion Cymru mewn eangderau gweithredol ac anweithredol o'r A55 ac ardal o goetir yng Nghastell Gwrych.

- 9.3.15. Mae Erthygl 39 (hawliau'r Goron) o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn adlewyrchu telerau adran 135 o PA2008 ac yn gwneud darpariaeth ar gyfer CA buddiannau'r Goron.

Tir categori arbennig

- 9.3.16. Mae adran 131 o PA2008 yn berthnasol i CA tir comin, mannau agored neu randiroedd gardd gae neu danwydd ac mae adran 132 yn berthnasol i CA hawliau dros dir o'r fath. Diffinnir tir comin, mannau agored neu randiroedd gardd gae neu danwydd fel 'tir categori arbennig' o dan Reoliad 2 o Reoliadau Cynllunio Seilwaith (Ceisiadau: Ffurflenni a Gweithdrefn Ragnodedig) 2009.
- 9.3.17. Mae Adran 132(12) o PA2008 yn diffinio bod 'man agored' â'r un ystyr ag adran 19 o Ddeddf Caffael Tir 1981 sef "... unrhyw dir a osodwyd fel gardd gyhoeddus, neu a ddefnyddir at ddibenion hamdden y cyhoedd, neu dir sy'n fan claddu segur'.
- 9.3.18. Mae adran 131 ac adran 132 o PA2008 yn gwneud darpariaeth i weithdrefn seneddol arbennig fod yn gymwys pan fydd DCO yn awdurdodi CA tir categori arbennig neu hawliau drosto, oni bai bod y SoS wedi'i fodloni bod un o'r isadrannau perthnasol yn gymwys a bod y ffaith honno wedi'i chofnodi yn y Gorchymyn. Mae gweithdrefn seneddol arbennig yn ei mynnu bod pwerau CA sy'n ymwneud â'r tir categori arbennig yn destun craffu pellach gan y Senedd, cyn y gall y DCO sy'n cwmparu'r CA ddod i rym.
- 9.3.19. Ceisiodd yr Ymgeisydd hawliau dros dir categori arbennig, a ddosbarthwyd yn fwy penodol fel man agored, ac ystyriodd fod adran 132 o PA2008 yn weithredol [\[REP7-012\]](#), paragraffau 1.11.1.12 – 1.11.1.24 cynhwysol. Roedd Rhan 5 o'r BoR [\[REP7-012\]](#) yn nodi'r lleiniau man agored, yn darparu disgrifiad o bob un, ac yn nodi maint y caffaeliad neu ddefnydd sy'n cael ei geisio gan yr Ymgeisydd. Dangoswyd y lleiniau perthnasol o dir wedi'u cysgodi'n binc yn y Cynllun Tir Categori Arbennig [\[REP7-006\]](#) ac ar Draeth Pensarn, Abergele. Cynigiwyd TP deg o leiniau gan gaffael hawliau mewn 4 arall. Ni cheisiwyd unrhyw gaffaeliad parhaol o arwyneb unrhyw fan agored heblaw hawliau i gymryd mynediad drosto neu gymryd mynediad i gynnal a chadw ceblau a osodwyd oddi tano.

9.4. ARCHWILIAD A CHANFYDDIADAU'R ExA AR YR ACHOS O BLAID CA/ TP

- 9.4.1. Roedd yr archwiliad o'r cais yn cynnwys ystyried yr holl ddeunydd ysgrifenedig a gyflwynwyd sy'n berthnasol i CA a TP gyda'r prosesau dan sylw wedi'u disgrifio isod.

Proses ysgrifenedig

- 9.4.2. Rhestrir yr AP neu bersonau y gallai CA neu TP effeithio arnynt, gan gynnwys SU a wnaeth RR, yn yr LRT [\[REP7-141\]](#). Mae'r LRT hefyd yn rhestru WR dilynol a wnaed gan AP a lle ymatebodd yr Ymgeisydd.
- 9.4.3. Wrth archwilio'r Cais, ystyriodd yr ExA yr holl ddeunydd ysgrifenedig mewn perthynas â CA a TP a gofynnodd gwestiynau ysgrifenedig (ExQ) ynghylch cyfiawnhau'r angen am CA/TP yn:

- ExQ1 [\[PD-013\]](#); Ymateb yr Ymgeisydd yn [\[REP3-062\]](#); ac
- ExQ2 [\[PD-018\]](#); Ymateb yr Ymgeisydd yn [\[REP5-080\]](#) a [\[REP5-081\]](#).

9.4.4. Nododd yr Ymgeisydd yn ei LRT terfynol [\[REP7-141\]](#) fod mwyafrif yr IP/AP yng nghamau olaf dod i gytundeb gwirfoddol ag ef. Trafodir gweddill y materion sylweddol sy'n ymwneud â thir y Goron a SU isod. Nodir y rhai sy'n ymwneud â thirfeddianwyr unigol yn adran 9.6 isod ac Atodiad D o'r Adroddiad hwn.

Gwrandawiadau

9.4.5. Cynhaliwyd dau Wrandawiad Caffael Gorfodol (CAH1) a (CAH2), lle cafodd y materion eu harchwilio'n fanylach: [\[EV8-001\]](#); [\[EV8-002\]](#); [\[EV8-003\]](#); [\[EV8-004\]](#); [\[EV8-005\]](#); [\[EV10-001\]](#); [\[EV10-002\]](#); ac [\[EV10-003\]](#).

9.4.6. Cyflwynodd yr Ymgeisydd ymateb i Bwyntiau Gweithredu CAH1, a chrynodeb o CAH1, ar Ddyddiad Cau 4 ([\[REP4-036\]](#) a [\[REP4-033\]](#) yn y drefn honno). Ar D6 cyflwynodd ymateb i Bwyntiau Gweithredu CAH2, a chrynodeb o CAH1, ar Ddyddiad Cau 4 ([\[REP6-081\]](#) a [\[REP6-084\]](#) yn y drefn honno).

Arolygiadau Safle

9.4.7. Roedd Arolygiadau Safle Digwmni (USI) [\[EV-005\]](#) yn galluogi'r ExA i weld llawer o'r tir sy'n destun cynigion CA a TP o briffyrdd cyhoeddus a hawliau tramwy cyhoeddus. Yn ystod yr USI, roedd yr ExA hefyd yn gallu gwerthfawrogi ehangder cyffredinol y tir y ceisiwyd ei gaffael yn barhaol a thros dro. Yn ogystal, roedd yr Arolygiad Safle gyda Chwmni (ASI) ar 15 Hydref 2024 yn galluogi'r ExA i weld mwy o'r tir sy'n destun cynigion CA a TP.

Ystyriaeth Gyffredinol

9.4.8. Yn unol ag adran 123(2) o PA2008, roedd y Cais am y Gorchymyn yn cynnwys cais am awdurdodi CA tir o fewn Terfynau'r Gorchymyn (ar y tir). Felly, bodlonwyd y prawf yn adran 123(1) o PA2008.

9.4.9. Mae achos cyffredinol yr Ymgeisydd o blaid CA wedi'i nodi yn adran 1.10 (Achos dros bwerau caffael a geisir), adran 1.11 (Ystyriaethau Arbennig) ac adran 1.12 (Hawliau Dynol) o'r SoR [\[REP7-012\]](#).

9.4.10. Yn adran 1.4 o'i SoR nododd yr Ymgeisydd yr angen am y Datblygiad Arfaethedig a'i fanteision canfyddedig. Amlygodd lle sefydlwyd yr achos dros angen gan ddeddfwriaeth, rhwymedigaethau rhyngwladol ar newid yn yr hinsawdd a Datganiadau Polisi Cenedlaethol a pholisïau eraill. Yn adrannau 1.7 a 1.8, nododd yr Ymgeisydd pam ei fod o'r farn bod polisi cynllunio cenedlaethol a lleol yn cefnogi'r Datblygiad Arfaethedig.

9.4.11. Fel sy'n ofynnol gan baragraff 4.1.5 o NPS EN-1, y Datganiad Polisi Cenedlaethol Cyffredinol ar gyfer Ynni, yn adran 1.4.5 o'i SoR esboniodd yr Ymgeisydd y sail resymegol i'w gasgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn dwyn buddion sylweddol mewn perthynas â: newid yn yr hinsawdd ac allyriadau nwyon tŷ gwydr; annibyniaeth ynni; bioamrywiaeth; manteision economaidd-gymdeithasol; a manteision iechyd dynol.

9.4.12. Ystyriwyd y cefndir deddfwriaethol a pholisi mewn perthynas â newid yn yr hinsawdd hefyd ym Mhennod 2 yr ES (Cyfrol 4): Newid yn yr Hinsawdd [\[REP7-053\]](#).

9.4.13. Yn y Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#), adran 1.3, adolygodd yr Ymgeisydd hefyd ddeddfwriaeth a pholisi a lywiodd ei asesiad o'r angen am y Datblygiad Arfaethedig. Yn adrannau 1.4 a 1.5 ohono, ystyriodd y cyfraniad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ei wneud tuag at gyflawni'r rhwymedigaethau deddfwriaethol a'r amcanion polisi hynny.

9.4.14. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad:

- mai tir y Gorchymyn, a buddiannau eraill sy'n destun cynnig CA, fyddai'r isafswm sy'n angenrheidiol i ddwyn y Datblygiad Arfaethedig yn ei flaen;
- byddai pwrpas y pwerau CA arfaethedig yn galluogi cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig sydd â chefnogaeth gref iawn gan bolisi, yn ogystal â nifer o fuddion lleol a chenedlaethol;
- byddai'r buddion cyhoeddus hyn yn cyfiawnhau'r ymyrraeth â hawliau'r personau hynny sydd â buddiant yn y tir y cynigir ei gaffael;
- ni fyddai'r tir Gorchymyn sy'n destun cynnig CA yn fwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol at y diben hwnnw a byddai felly'n gymesur.
- mae'r angen am y Datblygiad Arfaethedig, cefnogaeth iddo yn y Datganiadau Polisi Cenedlaethol ac addasrwydd tir y Gorchymyn yn dangos bod
- achos cymhellol er budd y cyhoedd o blaid caffael y tir yn orfodol os oes angen;
- bod pob dewis amgen rhesymol yn lle caffael gorfodol wedi'i archwilio;
- roedd wedi nodi'n glir at beth fyddai pob Llain o dir y Gorchymyn yn cael ei ddefnyddio a pham y byddai'n ofynnol;
- bod y cyllid sydd ei angen i dalu unrhyw gostau caffael tir ac iawndal sy'n daladwy o ganlyniad i ddefnyddio pwerau CA ar gael iddo;
- bod cynnwys pwerau CA a gynigir yn y dDCO at ddibenion y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni amodau adran 122 o PA2008;
- yn unol ag adran 132 o PA2008, ni fyddai caffael hawliau dros dir categori arbennig, sef man agored yn yr achos hwn, yn gwneud y tir yn llai manteisiol i'w berchennog neu'r cyhoedd;
- byddai Darpariaethau Diogelu (PP) a gynhwysir yn y dDCO yn sicrhau na fyddai SU yn dioddef niwed difrifol o ganlyniad i'w ddefnyddio o bwerau CA;
- nad oedd y Datblygiad Arfaethedig yn effeithio'n andwyol ar weithrediadau statudol.
- bod y dull CA a gymerwyd yn gymesur ac yn gyfreithlon ac na fyddai cynnwys pwerau cysylltiedig yn y DCO yn gyfystyr ag achos anghyfreithlon o dorri Deddf Hawliau Dynol 1998 [HRA1998] neu'r ECHR; a
- bod achos clir a chymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael y tir yn orfodol, ac y byddai'r tir y ceisiwyd pwerau CA a TP drosto yn ofynnol ar gyfer adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig neu'n ofynnol i'w hwyluso neu'n gysylltiedig ag ef; ac
- y byddai'r budd cyhoeddus o ganiatáu i'r Datblygiad Arfaethedig fynd rhagddo yn gorbwyso'r torri hawliau preifat a fyddai'n digwydd pe bai'r pwerau CA yn cael eu harfer.

9.4.15. Roedd cwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [\[PD-013\]](#) yn cynnwys y rhai sy'n berthnasol i achos yr Ymgeisydd dros CA a TP, gan gynnwys cywirdeb y BoR; rhesymeg dros adnabod personau Categori 3; Datrys Anghydfodau Amgen; dewisiadau amgen yn lle CA a TP; maint y pwerau TP; Man Agored; a thir y Goron.

9.4.16. Roedd cwestiynau ysgrifenedig pellach yr ExA [\[PD-018\]](#) yn cynnwys cwestiynau ychwanegol yn berthnasol i achos yr Ymgeisydd dros CA a TP, gan gynnwys: sicrhau mynediad i dir yn ystod y cyfnod adeiladu; maint y trafodaethau, meysydd

anghytundeb a Darpariaethau Diogelu ar gyfer SU penodedig; ceisiadau o dan a127 ac a138 o PA2008; diweddariadau ar drafodaethau rhwng yr Ymgeisydd a'r AP a ddyfynnwyd; cymesuredd y cymeriant tir arfaethedig ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir; a man agored.

- 9.4.17. Yn CAH1 [\[EV8-002\]](#), [\[EV8-003\]](#) ac [\[EV8-004\]](#) ac yn CAH2 [\[EV10-002\]](#) ac [\[EV10-003\]](#) roedd yr ExA yn:
- archwilio achos yr Ymgeisydd ymhellach dros CA a TP gan gynnwys cyllid.
 - cael diweddariad gan yr Ymgeisydd ar dir a buddiannau'r Goron, tir categori arbennig a SU.
 - clywed gwrthwynebiadau gan AP ac yn eu harchwilio ar lafar.
- 9.4.18. Yn dilyn CAH1, rhoddodd yr Ymgeisydd hefyd drosolwg cynhwysfawr ond cryno o'i achos dros CA a TP yn ei Gynodeb Gwrandawriad (CAH1) Caffael Gorfodol Gwrandawriad 1 [\[REP4-033\]](#).
- 9.4.19. Cynhwyswyd ystyriaeth yr Ymgeisydd o ddewisiadau amgen yn ES Pennod 4 (Cyfrol 1) [\[REP7-029\]](#) sy'n nodi esblygiad y cynllun, gan gynnwys yr opsiynau a ystyriwyd, a'r rhesymau dros eu gwrthod o blaid yr opsiwn a ffafrir. Mae'r Adroddiad Ymgynghori [\[AP-037\]](#) a'i Atodiadau [\[AP-038\]](#), [\[APP-039\]](#) ac [\[APP-040\]](#) a'r Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#) hefyd yn darparu gwybodaeth am ddewisiadau amgen. Mae Pennod 3.2 o'r Adroddiad hwn yn ystyried dewis safleoedd a dewisiadau amgen yn fanylach ac yn dod i'r casgliad bod yr Ymgeisydd wedi ystyried pob dewis amgen rhesymol i bob elfen o'r Datblygiad Arfaethedig yn yr ES Pennod 4 (Cyfrol 1) [\[REP7-029\]](#), a bod y cynllun yn cynrychioli'r lleoliad mwyaf priodol o ystyried cyfyngiadau amgylcheddol a thechnegol y safleoedd arfaethedig a safleoedd eraill a ystyriwyd. Ni fyddai unrhyw un o'r opsiynau amgen yn osgoi'r angen am bwerau CA a TP.
- 9.4.20. Mae'r SoR [\[REP7-012\]](#) yn darparu'r cyfiawnhad dros CA neu TP ar gyfer pob llain a nodwyd ar y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#) ac mae'r Cynllun Gwaith ar y Tir [\[REP6-006\]](#), a ystyriwyd gyda dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn dangos bod ganddo syniad clir o'r ffordd y mae'n bwriadu defnyddio'r tir a fyddai'n destun CA a TP.
- 9.4.21. O ran dangos achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael tir a hawliau, amlinellodd yr Ymgeisydd ei achos yn yr SoR [\[REP7-012\]](#), adran 1.4.5, y Datganiad Cynllunio [\[REP7-074\]](#) a'i Gynodeb o Wrandawriad (CAH1) Gwrandawriad 1 Caffael Gorfodol [\[REP4-033\]](#) sef y byddai'r Datblygiad Arfaethedig, ymhlith pethau eraill, yn:
- Cyfrannu at gyrraedd targedau byd-eang, Ewropeaidd a chenedlaethol ar leihau carbon deuocsid (CO2);
 - Gwneud cyfraniad pwysig at gyflawni ymrwymiad Llywodraeth y DU i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) 100% o lefelau 1990 erbyn 2050 drwy Ddeddf Newid yn yr Hinsawdd 2008 ac mae wedi ei gwneud yn glir bod gwynt ar y môr yn chwarae rhan allweddol wrth gyflawni'r targed sero net hwnnw gyda thargedau o 30GW erbyn 2030 wedi'u cynyddu i 50GW yn 2022;
 - Cwrdd â thua 35% o ddefnydd trydan domestig Cymru y flwyddyn, a thrwy hynny gyfrannu'n sylweddol tuag at ei tharged o 100% o ynni adnewyddadwy erbyn 2050;
 - Gwneud cyfraniad mawr ac ystyrlon at ddatgarboneiddio a diogelwch cyflenwad trydan gan helpu i ostwng biliau i ddefnyddwyr, a thrwy hynny fynd i'r afael ag agweddau pwysig ar rwmedigaethau cyfreithiol y DU a pholisi'r llywodraeth, a lleihau dibyniaeth Cymru a'r DU ehangach ar hydrocarbonau a fyddai'n dwyn buddion pwysig o ran diogelwch cyflenwad, cost trydan ac osgoi tlodi tanwydd;

- Cyfrannu at gyflawni amcanion polisi ar gyfer y DU i drosglwyddo i economi carbon is;
- Cynorthwyo i atal colled bioamrywiaeth gyffredinol oherwydd ei gyfraniad at fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd a thrwy wella'r cynefinoedd presennol a chynyddu cysylltedd y cynefinoedd hynny fel y nodir y mecanweithiau a gyflwynir yn y Datganiad Budd Bioamrywiaeth a Seilwaith Gwyrdd [\[APP-193\]](#); a
- Dwyn buddion economaidd uniongyrchol drwy greu swyddi sy'n gysylltiedig â chyflawni pob cam o'r Datblygiad Arfaethedig a allai, yn ôl yr amcangyfrif, gynnal 9,380 o swyddi a £675m mewn gwerth ychwanegol gros yn y DU.

9.4.22. Serch hynny, roedd dau fater allweddol yn yr Archwiliad yn ymwneud ag achos yr Ymgeisydd dros CA a TP:

- cydymffurfio ag adran 122(2) o PA2008 a Chanllawiau CA; a
- chaffael buddiannau tir a/neu bwerau TP trwy gytundeb.

Cydymffurfio â 122(2) a Chanllawiau DCLG a Therfynau'r Gorchymyn

9.4.23. Mae adran 122(2) o PA2008 yn nodi bod yn rhaid i'r tir sy'n destun CA fod yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef neu fod yn ofynnol i hwyluso'r datblygiad neu fod yn gysylltiedig â'r datblygiad. Yn ôl y Canllawiau CA, rhaid bod y tir i'w gymryd heb fod yn fwy nag sy'n ofynnol yn rhesymol at ddibenion y datblygiad, heb fod yn fwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol, ac yn gymesur.

9.4.24. Roedd yr Ymgeisydd, er enghraifft [\[REP4-033\]](#), a chyflwyniadau amrywiol a wnaed gan neu ar ran Mrs H Parry, Mr G Parry, Mr R Parry a Ms E Wade (Parry-Wade), gan gynnwys [\[RR-017\]](#), [\[RR-021\]](#), [\[RR-056\]](#), [\[RR-069\]](#), [\[REP1-083\]](#) [\[REP4-121\]](#), [\[REP4-122\]](#), [\[REP5-116\]](#), [\[REP6-145\]](#) a [\[REP7-158\]](#) yn cyfeirio at gyfraith achosion berthnasol wrth ddehongli a chymhwyso adran 122 o PA2008. Wrth asesu a yw achos yr Ymgeisydd dros CA a TP tir a hawliau ynddo yn cydymffurfio â'r ddarpariaeth statudol honno, ystyriwyd yr achosion canlynol a chyflwyniadau cysylltiedig y partïon:

- *R v Secretary of State for the Environment, ex parte Leicester City Council*, 1987, 55 P. & C.R;
- *Sharkey and Another v Secretary of State for the Environment and South Bucks District Council* 1991 WL 838501; a
- *Sharkey and Another v Secretary of State for the Environment and South Bucks District Council* 1991 63P. & C R.

9.4.25. Yn ei SoR [\[REP7-012\]](#), paragraff 1.10.1.19 esboniodd yr Ymgeisydd y byddai pwerau TP yn berthnasol i holl Dir y Gorchymyn, ac y gellid defnyddio pwerau o'r fath cyn caffael hawliau parhaol. Mewn ymateb i gwestiwn gan yr ExA [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.11, eglurodd yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#) sut y darparodd y dDCO ar gyfer hyn. Cynghorodd fod y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#) yn dangos y dosbarth uchaf o hawliau a allai fod yn berthnasol i bob llain:

- y lleiniau pinc sy'n cwmpasu'r holl fuddiannau a hawliau mewn tir (gan gynnwys dros dro);
- y lleiniau glas sy'n cwmpasu hawliau parhaol (a lle bo angen hawl i osod cyfamodau cyfyngol);
- y lleiniau gwyrdd sy'n dangos hawliau gwella gwrychoedd (a lle bo angen hawl i osod cyfamodau cyfyngol).

Roedd y lleiniau hyn i gyd yn cynnwys hawliau meddiant dros dro, tra bod y lleiniau melyn, a restrir yn Atodlen 7 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn destun TP yn unig ac ni fyddent yn destun pwerau CA fel y nodir yn Erthygl 29 ohono.

- 9.4.26. Ymhelaethodd yr Ymgeisydd ar hyn yn CAH1 [\[EV8-002\]](#), fel y nodir yn ei Grynoded o Wrandawiad [\[REP4-033\]](#), lle ceisiwyd meddiant dros dro a hawliau parhaol mewn tir wedi'i liwio'n las ar y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#). Efallai y bydd angen i'r Ymgeisydd gymryd hawliau dros ardaloedd lle gosodwyd seilwaith yn unig, gan olygu y gellid dychwelyd unrhyw ardaloedd sy'n weddill i'r tîrfeddiannwr. Rhoddodd enghraifft o ddefnyddio croesfan heb ffos ar gyfer y coridor cebl y gellid fod gofyn ei estyn, er enghraifft, i wneud lle i glos lle nad oedd ongl y dril yn hysbys. Mewn achos felly, roedd TP yn debygol o gael ei gymryd dros y tir cyfan ac unwaith y bydd y cebl wedi'i osod byddai hawddfraint parhaol dros yr ardal yn cael ei gymryd. Ni fyddai lleoliad y llain hawddfraint barhaol o fewn y coridor cebl arfaethedig ar y tir yn cael ei benderfynu nes cwblhau'r gwaith adeiladu a chan gyfeirio at y lluniadau fel y'u hadeiladwyd. Ni fyddai'r Ymgeisydd ond yn sicrhau'r hawliau parhaol dros y tir sy'n angenrheidiol ar gyfer diogelu'r asedau a osodwyd. Dywedodd y byddai'r dull hwn yn golygu y byddai llai o dir parhaol yn cael ei gymryd gan ganiatáu iddo hyblygrwydd i gyflawni'r prosiect.
- 9.4.27. Byddai tir nad yw'n ofynnol mwyach ar ôl cwblhau'r gwaith adeiladu yn cael ei adfer yn unol â'r Cynllun Rheoli Pridd Amlinellol [\[REP6-050\]](#) a'r Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg Amlinellol [\[REP7-085\]](#), adran 1.7.4 a'i ddychwelyd i'r tîrfeddiannwr fel sy'n ofynnol gan Erthyglau 29(3) a 30(4) o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
- 9.4.28. Ystyriodd yr Ymgeisydd [\[REP4-033\]](#) fod y dull hwn yn gyson â'r profion yn adran 122 ac adran 123 o PA2008 a Chanllawiau'r CA, yn enwedig paragraffau 8, 9 a 10, a'i fod wedi gwneud achos clir bod yr holl dir Gorchymyn a nodwyd naill ai'n ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig neu'n gysylltiedig ag ef.
- 9.4.29. Mewn perthynas â pharagraff 11 o'r Canllawiau CA, cyflwynodd yr Ymgeisydd nad oedd yr holl dir sy'n destun ei gais am bwerau CA a TP yn fwy nag a fyddai'n rhesymol ofynnol at ddibenion y Datblygiad Arfaethedig. Roedd hefyd yn dibynnu ar y ddarpariaeth hon mewn perthynas â chaffael tirlunio, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r SoS fod yn fodlon nad ellid tirlunio'r Datblygiad Arfaethedig i safon foddhaol heblaw bod y tir dan sylw'n cael ei gaffael yn orfodol a bod y tir a gymerwyd heb fod yn fwy nag a oedd yn rhesymol angenrheidiol at y diben hwnnw a'i fod yn gymesur. Cyflwynodd yr Ymgeisydd ei fod yn rhesymol angenrheidiol yn yr achos hwn. Cyfeiriodd hefyd at baragraffau 2.6.5 a 2.6.6 o NPS EN-5 sy'n cydnabod y gallai fod angen CA tir ar gyfer seilwaith trydanol ar y tir fel is-orsafoedd newydd ac ar gyfer effeithiau lliniaru cysylltiedig megis gwella tirwedd neu enillion net bioamrywiaeth.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.4.30. Argyhoeddwyd yr ExA fod y dull hwn yn dangos, gan ddechrau gyda therfynau'r Gorchymyn yn y Cais, sut y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael ei ddylunio a'i adeiladu mewn ffordd sy'n rhoi'r hyblygrwydd sydd ei angen ar yr Ymgeisydd o ran mynd i'r afael ag ansicrwydd a materion annisgwyl sy'n gysylltiedig â'r cam hwn o'r Datblygiad Arfaethedig, gan arwain at arfer pwerau CA dros yr isafswm tir sy'n ofynnol yn unig. Mae'r dull hwn yn cyfrif am amrywiadau yn lled Terfynau'r Gorchymyn, yn enwedig yng nghyffiniau Croesffyrdd Prefrail. Ystyrir hyn ymhellach yn Atodiad D o'r Adroddiad hwn yng nghyd-destun gwrthwynebiad unigol i gynnig i gaffael hawliau mewn tir.
- 9.4.31. Bodlonwyd yr ExA felly, yn unol ag adran 122(2) o PA2008 a Chanllawiau CA:

- bod y tir sy'n destun CA yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef neu'n ofynnol i'w hwyluso'r datblygiad neu'n gysylltiedig ag ef; a
- bod y tir a'r hawliau i'w cymryd heb fod yn fwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol a'u bod yn gymesur at ddibenion y Datblygiad Arfaethedig.

Caffael Buddiannau Tir trwy Gytundeb

9.4.32. Mae adran 122(3) o PA2008 yn ei gwneud yn ofynnol bod achos cymhellol er budd y cyhoedd o blaid CA tir.

9.4.33. Mae paragraff 25 o'r Canllawiau CA yn nodi:

"Dylai ymgeiswyr geisio caffael tir trwy drafod, lle bynnag y bo'n ymarferol. Fel rheol gyffredinol, dylid ceisio awdurdod i gaffael tir yn orfodol dim ond fel rhan o orchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu os bydd ymdrechion i gaffael trwy gytundeb yn methu. Lle byddai cynigion yn golygu caffael llawer o ddarnau tir ar wahân yn orfodol (megis ar gyfer cynlluniau hir, llinol) efallai na fydd bob amser yn ymarferol caffael pob darn o dir trwy gytundeb. Os felly, mae'n rhesymol cynnwys darpariaeth sy'n awdurdodi caffael gorfodol sy'n cwmpasu'r holl dir sy'n ofynnol ar y dechrau."

9.4.34. Mae paragraff 45 o'r Canllawiau CA yn cyfeirio at ganllawiau cyffredinol pellach yng nghylchlythyr 06/2004 'Compulsory Purchase and the Crichel Down Rules'. Cyfeiriodd Parry-Wade [\[RR-017\]](#), [\[RR-021\]](#), [\[RR-056\]](#) a [\[RR-069\]](#) ato hefyd a Rhan 13 o Ganllawiau ar y Broses Prynu Gorfodol a Rheolau Crichel Down, DLUHC, Gorffennaf 2019. Cafodd y Cylchlythyr ei dynnu'n ôl a'i ddisodli gan y canllawiau uchod, a ddisodlwyd ym mis Medi 2024 ac eto ym mis Ionawr 2025 gan Ganllawiau ar y Broses Prynu Gorfodol (y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol). Mae'r olaf yn nodi ar y clawr blaen ei fod yn berthnasol i Loegr yn unig.

9.4.35. Ystyriwyd 'Prynu Gorfodol yng Nghymru a 'Rheolau Crichel Down (Fersiwn Cymru, 2020)". Fodd bynnag, mae'r ExA yn ymwybodol mai'r profion cyfreithiol yn adran 122 ac a123 o PA2008 y mae'n rhaid eu bodloni ac nid darpariaethau mewn canllawiau.

9.4.36. Nododd yr ExA gyflwyniadau sy'n amlygu'r hyn sydd, ym marn yr AP, yn ddiffyg ymdrech ar ran yr Ymgeisydd i ymgysylltu â nhw i sicrhau'r hawliau tir angenrheidiol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig trwy drafod yn unol â'r Canllawiau CA.

9.4.37. Cododd AP faterion fel:

- diffyg ymateb i ymholiadau a/neu ddiffyg manylion penodol mewn ymatebion;
- natur gyffredinol yr HoTs drafft a gyhoeddwyd;
- amharodrwydd i ddiwygio HoTs drafft oherwydd pryderon AP;
- amharodrwydd i ystyried dewisiadau amgen ar gyfer y lanfa, coridor cebl ar y tir ac is-orsaf ar y tir arfaethedig;
- ymgynghori er mwyn sioe a diffyg ymgysylltu ystyrlon, diffuant lle ystyriwyd bod 'dewisiadau amgen' wedi'u penderfynu ymlaen llaw yn groes i Egwyddorion Sedley Gunning, a sefydlwyd yn *R v Brent Borough Council ex parte Gunning* (1985) 84 LGR 168;
- cyfamodau afresymol; ac
- amharodrwydd i gwrdd ag AP.

9.4.38. Ystyriwyd yr Adroddiad Ymgynghori [\[AP-037\]](#) a'i Atodiadau [\[AP-038\]](#), [\[APP-039\]](#) ac [\[APP-040\]](#). Nodir diben yr Adroddiad hwnnw yn adran 2.1 ohono.

- 9.4.39. Yn CAH1 [\[EV8-003\]](#), bod yr Ymgeisydd wedi dilyn â Chrynodeb o Wrandawiad (CAH1) Gwrandawiad 1 Caffael Gorfodol [\[REP4-033\]](#), pwyntiau 24 i 26 cynhwysol. Yn gryno, y pwyntiau a gwmpaswyd gan yr Ymgeisydd oedd:
- cronoleg ymgysylltu ag AP a buddiannau tir yr effeithir arnynt ers mis Mawrth 2022;
 - ers cyflwyno'r LRT yn D3 [\[REP3-076\]](#) cafwyd cynnydd pellach ar y cytundebau gwirfoddol, ac ers CAH1, llofnodwyd 26 set o HoTs ar gyfer y gwaith gwella gwrychoedd a hawddfaint y coridor cebl arfaethedig ar y tir. Roedd hyn yn cynrychioli 67% o dirfeddianwyr a 72% o'r coridor; Roedd o'r farn bod trafodaethau wedi hen ddatblygu gyda mwyafrif y tiffeddianwyr ac roedd yn disgwyl y byddai HoTs wedi'u sicrhau gyda nifer o bartion ychwanegol erbyn diwedd cyfnod yr Archwiliad;
 - mewn perthynas â thirfeddianwyr a meddianwyr lle nad yw trafodaethau wedi datblygu cymaint, byddai'n ymdrechu i ymgysylltu â'r AP a'u cynrychiolydd penodedig fel y bo'n briodol y tu hwnt i ddiwedd cyfnod yr Archwiliad gyda'r bwriad o ddatrys y pwyntiau gwahaniaeth sy'n weddill;
 - roedd yr LAG fel y cyfeirir ato yn yr LRT yn golygu'r Grŵp Asiant Tir a sefydlwyd ar ddechrau 2024 gyda chynrychiolydd o Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr (NFU). Roedd yr LAG yn cynnwys 6 asiant tir yn cynrychioli 16 o dirfeddianwyr, a oedd yn cyfrif am 36% o'r coridor cebl arfaethedig ar y tir. Dywedodd yr Ymgeisydd y bu'n cyd-drafod HoTs trwy'r fforwm hwn trwy nifer o gyfarfodydd ar-lein ac wyneb yn wyneb;
 - dywedodd fod ymdrechion gwirioneddol wedi'u gwneud i gwrdd wyneb yn wyneb â thirfeddianwyr neu eu hasiantau tir, ac esboniodd mai'r rheswm dros yr LAG oedd sicrhau cysondeb â gwahanol asiantau a sicrhau nad oedd dulliau yn wahanol rhwng tiffeddianwyr; a
 - dywedodd fod mwyafrif yr HoTs templed wedi'u cytuno ar gyfer cytundebau gwirfoddol i fwyaf yr LAG, a dim ond 3 yn weddill.
- 9.4.40. Yn ystod CAH1, fel y crisialwyd yn [\[REP4-033\]](#), pwynt (19), dywedodd yr Ymgeisydd mai ei ddull CA hawliau a TP oedd ceisio dull cymesur a lleihau ymyrraeth ag Erthygl 1 o'r ECHR. Yn unol ag adran 2.6.2 o NPS EN-5 a pharagraffau 25 a 26 o'r Canllawiau CA.
- 9.4.41. Ailystyriwyd y mater yn CAH2 ac fe'i crynhowyd yng Nghrynodeb o Wrandawiad yr Ymgeisydd o Wrandawiad 2 Caffael Gorfodol (CAH2) [\[REP6-084\]](#), pwyntiau (1) i (6) cynhwysol. Yn gryno, cynghorodd yr Ymgeisydd:
- fod 27 allan o 39 set o HoTs ar gyfer hawddfreintiau coridor cebl ar y tir, gwrychoedd a gwaith gwella wedi'u cytuno; sy'n cynrychioli 70% o'r tiffeddianwyr a 73% o'r coridor cebl arfaethedig ar y tir;
 - bod 12 set o HoTs yn weddill i'w cyd-drafod gyda'r rhydd-ddeiliaid ond bod trafodaethau felly am y fath cytundebau hyn a oedd yn weddill wedi'u hen ddechrau ar gyfer mwyafrif y tiffeddianwyr;
 - bod cytundebau meddianwyr yn cael eu cyd-drafod heblaw lle bo materion heb eu datrys yn yr is-orsaf arfaethedig ar y tir. Ers cyflwyno'r LRT yn D5 [\[REP5-085\]](#), llofnodwyd un cytundeb meddiannydd a chadarnhawyd bod dau arall wedi'u cytuno i'w llofnodi;
 - bod materion heb eu datrys yn ymwneud â gwerthoedd masnachol, pryderon ynghylch datblygiad ar y tir yn y dyfodol ac iawndal yn hytrach na gwrthwynebiad sylfaenol i'r Datblygiad Arfaethedig; a

- lle nad oedd trafodaethau gyda thirfeddianwyr a meddianwyr wedi datblygu cymaint, byddai ymgysylltu â'r AP a'u cynrychiolwyr penodedig yn parhau y tu hwnt i ddiwedd yr Archwiliad hyd at adeg rhoi'r Gorchymyn ac arfer pwerau CA.

- 9.4.42. Mewn ymateb i gwestiwn yr ExA ynghylch a geisiwyd cytundeb gwirfoddol fel CA amgen rhesymol, nododd yr Ymgeisydd fod cyflwyno gwrthwynebiadau safle-benodol gan AP yn rhan gynhenid o'r broses o ddod i gytundeb yn y pen draw gyda'r partïon hynny ac yn wir yn rhan o'r broses Archwilio cais DCO. Awgrymodd yr Ymgeisydd fod y sefyllfa uchod, lle bo HoTs ar waith ar hyn o bryd, yn ganlyniad cryf i'r rhan hon o'r broses ymgeisio gyffredinol.
- 9.4.43. Yn CAH2 [\[EV10-003\]](#) dywedodd Ystâd Cefn, er y gallai cytundebau gwirfoddol fod ar waith gyda 70% o dirfeddianwyr, y dylid barnu ymrwymiad i gaffael hawliau tir yn y modd hwnnw hefyd yn erbyn cyfran gyffredinol y tir sy'n destun y cais am hawliau trwy CA.
- 9.4.44. Ychwanegodd yr Ymgeisydd, at ddibenion yr SoS sy'n penderfynu a ellid rhoi pwerau CA, nad oes rhaid i'r Ymgeisydd gytuno ar unrhyw delerau gyda buddiannau'r tir, ond yn hytrach y dylai unrhyw gytundebau fod ar delerau rhesymol. Dywedodd mai'r prawf i'w ystyried gan yr SoS oedd a oedd trafodaethau wedi digwydd, bod y rhain yn parhau a bod ymgais wirioneddol at ddod i gytundeb rhwng y partïon wedi'i wneud. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd nad oes rhaid i'r partïon setlo ar unrhyw delerau: pwrpas pwerau CA ar gyfer NSIP oedd sicrhau y gellid cyflawni prosiectau am gost resymol heb sefyllfa bridwerth.
- 9.4.45. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP7-012\]](#), paragraff 1.5.1.11 efallai na fydd yn bosibl, heb bwerau CA, iddo sicrhau'r holl fuddiannau mewn tir sy'n angenrheidiol i wireddu'r Datblygiad Arfaethedig o fewn amserlen resymol. Yn absenoldeb sicrwydd ynghylch y gallu i grynhoi'r holl dir o fewn Terfynau'r Gorchymyn, ni allai'r Ymgeisydd ymgymryd â'r Datblygiad Arfaethedig. Pe byddent yn cael eu caniatáu, byddai pwerau felly'n caniatáu i'r gwaith angenrheidiol ddigwydd ar gyfer datblygu a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig. Yng nghyd-destun cefnogaeth polisi cenedlaethol a lleol i'r Datblygiad Arfaethedig, roedd o'r farn bod defnyddio pwerau CA yn ffordd gymesur a chyfreithlon o sicrhau'r buddiannau angenrheidiol mewn tir lle na ellir eu caffael trwy gytundeb gwirfoddol.
- 9.4.46. Mae'r ExA yn nodi, er mai dim ond un cytundeb gwirfoddol ychwanegol a gyrhaeddwyd rhwng CAH1 a CAH2, ychydig llai na deufis ar wahân, fod cael cytundeb ar waith gyda 70% o'r tirfeddianwyr ac mewn perthynas â 73% o'r coridor cebl arfaethedig ar y tir yn dangos parodrwydd yr Ymgeisydd i gyd-drafod. Ystyriwyd y ffaith na ddaethpwyd i gytundeb gwirfoddol gydag Ystâd Cefn wrth ddod i'r casgliad hwnnw er gwaethaf maint ei thir y mae'r cais am hawliau CA yn effeithio arno a bod caffaeliad rhydd-ddaliadol yn cael ei geisio o rywfaint ohono.
- 9.4.47. Mae'n anodd i'r ExA fod yn bendant ar y cynnydd a wnaed rhwng dechrau mis Tachwedd a chyflwyno'r LRT terfynol [\[REP7-141\]](#) yng nghanol mis Ionawr. Roedd rhai o'r cofnodion wedi'u lliwio'n wyrdd i ddynodi bod cytundeb wedi'i gyrraedd ond bod cyflwyniadau D7 ar ran nifer o'r AP yn mynegi cytundeb amodol yn unig â'r safbwynt hwnnw [\[REP7-159\]](#), [\[REP7-163\]](#), [\[REP7-164\]](#), [\[REP7-165\]](#), [\[REP7-166\]](#) a [\[REP7-167\]](#). Ystyrir y rhain yn Atodiad D o'r Adroddiad hwn. Nid yw hyn yn tynnu oddi wrth y ffaith bod cynnydd yn parhau yn ystod yr Archwiliad ar ddod i gytundeb gwirfoddol gydag AP er nad yw hyn, hyd yma, wedi sicrhau'r holl hawliau tir sydd eu hangen ar yr Ymgeisydd i gyflawni'r Datblygiad Arfaethedig.

9.4.48. Mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi gwneud ymdrechion rhesymol i gaffael y tir a/neu'r hawliau ynddo trwy ddulliau gwirfoddol.

9.4.49. Gofynnodd yr ExA i unrhyw AP [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.6 a oeddent yn ymwybodol o unrhyw anghysondebau yn y BoR, SoR, Cynllun Tir (Ar y Tir), Cynllun Tir y Goron (Ar y Tir) neu Gynllun Tir Categori Arbennig. Ni chafwyd yr un ymateb.

Llyfr Cyfeirio

Ms R Face

9.4.50. Gwnaeth Ms R Face gyflwyniadau amrywiol i'r Archwiliad, a mynychodd yr holl wrandawiadau a'r Arolygiad Safle gyda Chwmni. Cyflwynodd ymateb i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA mewn perthynas ag ExQ1.8.2 [\[REP3-112\]](#) ond ni ymatebodd i ExQ1.6.6 [\[PD-013\]](#) a ofynnodd i AP a oeddent yn ymwybodol o unrhyw anghywirdebau yn y BoR [\[REP2-008\]](#). Ar Ddyddiad Cau 6 [\[REP6-150\]](#), dywedodd Ms Face nad oedd yn ymddangos ei bod ar y 'rhestr iawndal' ac nad oedd perchennog Llain 06-097 chwaith. Awgrymodd y geiriad hwn nad oedd Ms Face yn honni ei bod yn gydberchennog ar Lain 06-097 ond nid oedd yn glir o'i chyflwyniad terfynol a oedd hi'n honni bod ganddi fuddiant cyfreithiol ynddi.

9.4.51. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP7-129\]](#), REP6-150.23 nad yw Ms Face wedi'i nodi fel un sydd â buddiant cyfreithiol yn y tir drwy chwiliadau Cofrestrfa Tir EF yr Ymgeisydd ac felly nid oedd wedi'i chynnwys yn y BoR [\[REP7-014\]](#). Mae'r buddiannau a restrir yn rhai Categori 1 yn y BoR mewn perthynas â Llain 06-097 wedi'u nodi o Gofrestrfa Tir EF. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod holiaduron buddiant tir wedi'u cyhoeddi i gadarnhau bod y manylion a gafwyd yn gywir a'i fod wedi parhau i adnewyddu data i sicrhau bod yr wybodaeth a gynhwyswyd yn y BoR yn gywir. Ychwanegodd na fyddai peidio â bod ar y rhestr yn y BoR yn atal buddiant rhag gwneud hawliad iawndal perthnasol y gellid ei brofi, ac y byddai'n adolygu unrhyw hawliad iawndal a gyflwynwyd yn unol â'r cod iawndal pe bai rhwymedigaeth statudol yn codi.

Ystyriaeth yr ExA

9.4.52. Nid oes gan yr ExA unrhyw dystiolaeth argyhoeddiadol i roi tystiolaeth yr Ymgeisydd o'r neilltu a gasglwyd o chwiliadau Cofrestrfa Tir EF.

9.4.53. Gwnaeth perchennog Llain 06-097 fel y'i nodwyd yn y BoR, gyflwyniadau i'r Archwiliad, a mynychodd yr holl wrandawiadau a'r Arolygiad Safle gyda Chwmni. Ystyrir ei wrthwynebiad i CA hawliau yn ei dir yn Atodiad D o'r Adroddiad hwn.

Mr H Williams

9.4.54. Roedd y cyfeiriad cysylltiedig ag RR Mr H Williams [\[RR-026\]](#) yn wahanol i'r un a roddwyd yn yr BoR; roedd y cod post yr un peth. Gofynnodd yr ExA i Mr Williams a oedd angen newid y BoR i adlewyrchu'n gywir ei fuddiant cyfreithiol mewn tir sy'n destun y Datblygiad Arfaethedig [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.3. Yn ei ymateb [\[REP3-094\]](#) ailadroddodd ei wrthwynebiad i gynnig yr Ymgeisydd i gaffael hawliau yn ei dir ond ni chodwyd unrhyw fater gyda'r manylion a gyflenwyd ar ei gyfer yn y BoR.

Ystyriaeth yr ExA

9.4.55. Nododd yr ExA fod dwy o'r lleiniau a nodwyd yng nghyflwyniad D3 Mr Williams yn cyfateb i gofnodion yn y BoR y mae ganddo fuddiant cyfreithiol ynddynt. Nid oedd yr

anghysondeb ymddangosiadol yn rhwystro ei gyfranogiad yn yr Archwiliad ac ystyried ei wrthwynebiad i'r Datblygiad Arfaethedig gan ei fod yn effeithio ar ei dir.

Ystyried gwrthwynebiadau a materion unigol

- 9.4.56. Mae'r adran hon yn nodi ystyriaeth yr ExA o wrthwynebiadau heb eu datrys a godwyd gan AP, IP, ac SU mewn perthynas â phwerau CA a/neu TP y mae'r Ymgeisydd yn eu ceisio ac ymateb yr Ymgeisydd i'r rheini. Ystyrir a yw'r gwrthwynebiadau hyn yn ddigonol i orbwyso canfyddiad yr ExA ar achos cyffredinol yr Ymgeisydd dros bwerau CA a TP.
- 9.4.57. Mae llawer o'r materion a godwyd gan AP, fel yr ystyrir yn berthnasol ac yn angenrheidiol, wedi cael sylw ym mhenodau cynharach yr Adroddiad hwn mewn perthynas â'r materion cynllunio sy'n codi o'r Datblygiad Arfaethedig. Mae'r gwrthwynebiadau a ystyrir yn y Bennod hon yn ymwneud â chais yr Ymgeisydd am bwerau CA a TP yn unig.
- 9.4.58. Mae Atodiad D o'r Adroddiad hwn yn cofnodi AP gyda gwrthwynebiadau perthnasol i agweddau ar CA neu TP tir neu hawliau ynddo gan yr Ymgeisydd. Dylid ei ddarllen ar y cyd â fersiwn derfynol yr Ymgeisydd o'r BoR [\[REP7-014\]](#), y Cynllun Tir (Ar y Tir) [\[REP7-004\]](#), dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) a'r LRT [\[REP7-141\]](#).
- 9.4.59. Mae'r tabl yn Atodiad D o'r Adroddiad hwn yn rhestru: y Rhif Cyfeirnod yn yr LRT; enw'r buddiant tir; y sefyllfa mewn perthynas â chytundeb wedi'i gyd-drafod ar ddiwedd yr Archwiliad ac a oedd Penawdau Telerau/Cytundeb wedi'u cwblhau ac ystyriaeth yr ExA o'r gwrthwynebiad a'i gasgliadau arno.
- 9.4.60. Ceisir pwerau TP yn unol ag Erthyglau 29 a 30 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) i hwyluso rhai gweithgareddau adeiladu a chynnal a chadw ac, mewn rhai achosion, fel dewis arall i leihau maint CA. Nid ydynt yn bwerau CA ac yn unol â hynny nid yw'r profion o dan adran 122 ac adran 123 o PA2008 yn berthnasol. Fodd bynnag, rhaid cyfiawnhau'r cais am bwerau o'r fath, a rhaid bod darpariaethau digolledu digonol ar waith i'r rhai yr effeithir ar eu tir.
- 9.4.61. Archwiliodd yr ExA wrthwynebiadau i gynigion CA a/neu TP tir a/neu hawliau ynddo yn erbyn y profion a nodir yn adran 122 ac adran 123 o PA2008, gan ystyried y Canllawiau CA a'r cynsail cyfreithiol a ystyriwyd yn gynharach yn y Bennod hon. Ystyriodd yr ExA hefyd wrthwynebiadau i'r cais am bwerau TP o dan Erthyglau 29 a 30 o'r DCO drafft a chan y rhai a allai wneud hawliad o dan adran 10 o Ddeddf Prynu Gorfodol 1965 neu Ran I o Ddeddf Digollediad Tir 1973. Yn yr un modd, roedd yr ExA yn ystyried Deddf Hawliau Dynol 1998 a Deddf Cydraddoldeb 2010 wrth ystyried y cais am roi pwerau CA a TP.
- 9.4.62. Er nad oedd yn AP ynddo'i hun, gwnaeth Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr (NFU) gyflwyniadau ar ran aelodau [\[PDA-048\]](#), [\[REP3-102\]](#), [\[REP4-123\]](#), [\[REP4-124\]](#), [\[REP6-146\]](#) a [\[REP7-152\]](#) a chymerodd ran yn y ddau Wrandawriad Caffael Gorfodol. Cododd bryderon cyffredinol a hefyd rhai penodol i aelodau unigol. Ystyriwyd y rhain gan yr ExA wrth ystyried gwrthwynebiadau unigol.

Pwerau CA neu gytundeb lesddaliad

- 9.4.63. Dadleuodd Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr [\[REP3-102\]](#) a nifer o AP gan gynnwys, er enghraifft, Davis Meade Property Consultants [\[REP1-082\]](#) ar ran cleientiaid, ac Ysgutorion y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn Barwnig (Ystâd Cefn) [\[REP1-091\]](#) nad oedd unrhyw reswm dros roi hawliau mewn tir am byth; byddai hawliau lesddaliad ar gyfer oes y Datblygiad Arfaethedig yn ddigonol

ac yn fwy cymesur. Yn ogystal, roedd cytundebau lesddaliad gyda therfyn amser wedi'u trafod ar gyfer Prosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol eraill a enwyd, a rhai ohonynt ar diroedd Ystâd Cefn [REP3-117]. Trafodwyd y mater rheolaidd hefyd yn CAH1 [EV8-004] ac [EV8-005] ac roedd yn destun cwestiwn gan yr ExA i AP [PD-013], ExQ1.6.16.

- 9.4.64. Dywedodd yr Ymgeisydd [REP4-084] fod pwerau yn PA2008 yn cymhwyso'r ddeddfwriaeth cyfundrefn prynu gorfodol hirsefydlog drwy Ddeddf Prynu Gorfodol 1965 a Deddf Caffael Tir 1981 (a125 PA). Nid yw'n bosibl iddo geisio hawliau am dymor o flynyddoedd o dan y ddeddfwriaeth CA gyfredol; rhaid ei gaffael am byth trwy gaffael rhydd-ddaliad. Ychwanegodd yr Ymgeisydd, mewn perthynas â chaffael rhydd-ddaliad, y byddai ceisio defnydd neilltuedig o dir am byth yn eithrio tîrfeddianwyr presennol ac yn gofyn am reolaeth lwyr ar y tir hwnnw, sef yr unig opsiwn o dan CA. Ychwanegodd fod rhai hawliau wedi'u cysylltu â chyfnod o amser ar gyfer e.e. gwaith lliniaru amgylcheddol y mae'n ofynnol ei gynnal, ond bod hyn yn wahanol i nodi cyfnod o amser ar gyfer hyd CA [REP4-033], Nodyn (20).

- 9.4.65. Dywedodd yr Ymgeisydd fod y fframwaith y gellir caffael CA ynddo ar wahân i unrhyw drafodaethau ar gytundebau gwirfoddol. Yn yr achos olaf, esboniodd y gall partïon gytuno ar yr hyn maen nhw'n ei hoffi mewn cytundeb gwirfoddol. Fodd bynnag, wrth edrych ar gaffael tir a hawliau mewn tir, prin yw'r opsiynau.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.4.66. Mae adran 2.6.3 o NPS EN-5 yn gwneud yn glir y dylai Ymgeisydd geisio caffael hawliau yn gyntaf fel y nodir yn Adrannau 2.6.1 i 2.6.2 cynhwysol. Mae'r dull hwn yn gyson â'r profion a nodir yn adran 122 o PA2008, y bydd gwrthwynebiadau unigol i CA a TP hawliau mewn tir yn cael eu hystyried yn eu herbyn, a hefyd darpariaethau paragraffau 25 a 26 o'r Canllawiau CA. Fodd bynnag, fel y nodwyd eisoes, mae angen y pwerau CA a'r pwerau TP i ddarparu sefyllfa wrth gefn i'r Ymgeisydd pe bai cytundeb gwirfoddol yn methu cyflawni'r hawliau mewn tir sydd eu hangen arno i adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig.

- 9.4.67. Nid yw'r ExA yn bwriadu ailystyried y mater cyffredin hwn wrth ystyried gweddiill cyflwyniadau AP unigol.

Pwerau CA y gofynnwyd amdanynt na chafwyd unrhyw wrthwynebiad iddynt

- 9.4.68. Ni wnaeth nifer o dirfeddianwyr eraill y byddai eu tir yn destun CA a/neu TP godi gwrthwynebiadau i'r Datblygiad Arfaethedig. Er gwaethaf y diffyg cynrychiolaeth gan y tîrfeddianwyr neu'r meddianwyr hynny y byddai'n effeithio arnynt, mae'r ExA wedi ystyried a yw'r tir yn ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, i'w hwyluso neu'n gysylltiedig â'r datblygiad hwnnw ac mae achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael yr hawliau yn orfodol. Mae'r un ystyriaethau yn berthnasol i dir y ceisir ei gaffael ar gyfer TP, p'un a oes ganddo hawliau parhaol ar ôl hynny ai peidio.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.4.69. Mae'r LRT [REP7-141] yn nodi'r sefyllfa gydag AP ar ddyddiad cau terfynol yr Archwiliad. Mae'r ExA yn fodlon eu bod wedi cael pob cyfle i ymgysylltu â'r Archwiliad a bod yr hawliau a geisir ar gyfer CA tir, CA hawliau a TP tir at ddiben cyfreithlon, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros roi'r pwerau, a fyddai'n gorbwyso colled breifat.

9.5. CRYNODEB O'R CASGLIADAU AR GYFER YR ACHOS O BLAID CA A TP

Tir y gall awdurdodiad CA gysylltu ag ef adran 123(2) o PA2008

- 9.5.1. Roedd y cais am y Gorchymyn yn cynnwys cais i awdurdodi'r CA a'r TP fel y nodir yng nghyflwyniad dDCO yr Ymgeisydd [\[APP-023\]](#).
- 9.5.2. Yn unol â'r gofyniad yn Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Ceisiadau: Ffurflenni a Gweithdrefn Ragnodedig) 2009, mae'r Ymgeisydd wedi cynnwys a diweddarau drwy'r Archwiliad yn ôl y gofyn SoR, FS, Cynlluniau Tir a BoR.

Cydymffurfio â 122(2) a Chanllawiau DCLG a Therfynau'r Gorchymyn

- 9.5.3. Er bod yr ExA yn cydnabod bod Terfynau'r Gorchymyn yn eang, byddai'r pwerau yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn y pen draw yn cyfyngu'r Ymgeisydd i ddim mwy nag sydd ei angen. Felly, y sefyllfa net fyddai Terfynau Gorchymyn a thir Gorchymyn wedi'u lleihau.
- 9.5.4. Mae'r ExA felly'n fodlon bod y tir sy'n destun CA a TP yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef neu ei fod yn ofynnol i'w hwyluso neu'n gysylltiedig â'r datblygiad ac nad yw'r tir a'r hawliau i'w cymryd yn fwy nag sy'n ofynnol yn rhesymol at ddibenion y datblygiad, nid ydynt yn fwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol ac maent yn gymesur ac felly'n cydymffurfio ag adran 122(2) o PA2008 a Chanllawiau CA DCLG.

Caffael buddiannau tir trwy gytundeb

- 9.5.5. Mae adran 122(3) o Ddeddf Cynllunio 2008 yn mynnu bod achos cymhellol er budd y cyhoedd o blaid CA tir.
- 9.5.6. Mae paragraff 25 o'r Canllawiau CA yn gofyn bod ymgeiswyr yn caffael tir trwy drafod lle bynnag y bo'n ymarferol. Mae Rhan 1 o 'Prynu Gorfodol yng Nghymru' a 'Rheolau Crichel Down (Fersiwn Cymru, 2020)', ym mharagraff 10, yn nodi y dylai tir gael ei brynu i hwyluso datblygiad gyda chytundeb tirfeddiannwr ac y dylid dibynnu ar bwerau CA dim ond pan na ellir dod i gytundebau o'r fath i ddiwallu anghenion datblygu lle gellir dangos achos cymhellol er budd y cyhoedd sy'n gorbwyso colli buddiannau preifat.
- 9.5.7. Mae cymryd tir neu hawliau person unigol neu gwmni yn bŵer ymwithiol, a all dorri hawliau dynol. Mae'n un y mae'r llywodraeth dros flynyddoedd lawer wedi'i lapio mewn polisïau clir a rheolaethau arbennig, i sicrhau nad yw tir neu hawliau'n cael eu cymryd yn fympwyol a heb ddangos budd cyhoeddus yn glir, yn enwedig pan ddarperir pwerau o'r fath i gwmnïau preifat eraill.
- 9.5.8. Ar ôl ystyried gwrthwynebiadau a materion unigol fel y nodir yn Atodiad D, ar sail y dystiolaeth o ymgysylltu â buddiannau tir a ddarperir gan yr LRT, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi dangos ei fod wedi cymryd camau rhesymol i gaffael yr holl dir a hawliau a gynhwysir yn y Gorchymyn drwy gytundeb yn unol â'r Canllawiau CA a Chanllawiau ar y Broses Prynu Gorfodol a 'Prynu Gorfodol yng Nghymru a 'Rheolau Crichel Down (Fersiwn Cymru, 2020)."

Adran 122(3) – a oes achos cymhellol er budd y cyhoedd

- 9.5.9. Mae'r ExA wedi ystyried yr holl wrthwynebiadau a godwyd gan AP. Er gwaethaf y gwrthwynebiadau, daw'r ExA i'r casgliad y byddai'r buddion cyhoeddus sy'n gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig yn gorbwyso'n fawr y golled breifat a fyddai'n cael ei dioddef gan y rhai y byddai'r pwerau CA a TP a geisir yn effeithio ar eu tir.

9.5.10. Mae'r ExA hefyd wedi ystyried y pwyntiau penodol a wnaed gan wrthwynebwyr mewn perthynas â dewisiadau amgen. Fodd bynnag, mae'r ExA wedi'i fodloni bod yr Ymgeisydd wedi archwilio'r holl ddewisiadau amgen rhesymol i CA a TP, gan gynnwys addasiadau i'r Datblygiad Arfaethedig. Nid yw'r gwrthwynebiadau a godwyd yn atal yr ExA rhag dod i'r casgliad nad oes unrhyw ddewisiadau amgen i'r pwerau CA a TP a geisir a fyddai'n cael eu ffafrio.

9.5.11. Mae'r ExA o'r farn:

- y byddai'r datblygiad y ceisir y tir ar ei gyfer yn unol â'r polisi cenedlaethol fel y nodir yn NPS EN-1, NPS EN-3 a NPS-EN5;
- Mae NPS EN-1 2011 yn nodi ei bod yn hanfodol bod y DU barhau i gael cyflenwadau diogel a dibynadwy o drydan wrth iddi symud i economi carbon isel ac yn ychwanegol mae NPS EN-1 2024 (ystyriaeth berthnasol a phwysig) yn cadarnhau bod y Datblygiad Arfaethedig yn CNP ac yn nodi y "*bydd yr angen brys am Seilwaith CNP i gyflawni ein hamcanion ynni, ynghyd â'r buddion diogelwch, economaidd, masnachol a sero net cenedlaethol, yn gyffredinol yn gorbwyso unrhyw effeithiau gweddillol eraill na ellir mynd i'r afael â nhw trwy gymhwyso'r mesurau lliniaru.*";
- bod yr Ymgeisydd wedi dangos syniad clir o'r ffordd y mae'n bwriadu defnyddio'r tir;
- bod yr angen i sicrhau'r tir ac adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig o fewn amserlen resymol yn cynrychioli budd cyhoeddus sylweddol i'w ystyried yn y cydbwysedd;
- bod yr Ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i gaffael yr holl dir a hawliau a gynhwysir yn y Gorchymyn trwy gytundeb;
- bod y golled breifat i'r rhai yr effeithir arnynt wedi'i lliniaru trwy ddewis tir y cais a maint y tir, ac y byddai'r golled breifat yn cael ei gorbwyso gan y budd cyhoeddus sy'n deillio o'r pwerau CA a TP a geisir; a
- bod yr Ymgeisydd wedi archwilio'r holl ddewisiadau amgen rhesymol yn lle CA a TP, ac nad oes unrhyw ddewisiadau amgen y dylid eu ffafrio.

9.5.12. Gan ystyried y ffactorau amrywiol hyn gyda'i gilydd, daw'r ExA i'r casgliad bod achos cymhellol er budd y cyhoedd o blaid y pwerau CA a TP a geisir mewn perthynas â'r tir CA a TP a ddangosir ar y Cynllun Tir terfynol (Ar y Tir) [REP7-004] a BoR [REP7-014]. Byddai'r cynnig felly'n cydymffurfio ag adran 122(3) o PA2008.

9.6. TIR, HAWLIAU A CHYFARPAR YMGYMERWYR STATUDOL

9.6.1. Nodwyd darpariaethau deddfwriaethol PA2008 yn ymwneud â SU yn gynharach yn y Bennod hon.

9.6.2. Mae'r Ardal Datblygu ar y Tir yn cynnwys tir, hawliau neu fuddiannau eraill sy'n eiddo i nifer o SU, fel y nodir yn SoR yr Ymgeisydd [REP7-012], BoR [REP7-014] a'r Cynllun Tir (Ar y Tir) [REP7-004]. Byddai'r defnydd o bwerau prynu gorfodol mewn perthynas â thir a chyfarpar sy'n eiddo i SU yn cael ei gyfyngu gan Atodlen 10 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd, Darpariaethau Diogelu. Cynhwysodd yr Ymgeisydd y darpariaethau hyn i sicrhau na fyddai'r SU yn dioddef niwed difrifol o ganlyniad i ddefnyddio pwerau CA gan yr Ymgeisydd [REP7-012], paragraff 1.11.1.27.

9.6.3. Cafodd gwrthwynebiadau a phryderon y rhan fwyaf o SU eu datrys yn ystod yr Archwiliad. Ar y diwedd, mae safbwynt yr Ymgeisydd mewn perthynas â'r materion hyn wedi'i gynnwys yn yr LRT [REP7-141] a Datganiad Sefyllfa terfynol yr ymgeisydd ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [AS-042].

- 9.6.4. Mae'r adran hon yn nodi ystyriaeth yr ExA o weddill y gwrthwynebiadau a materion a godwyd gan SU mewn perthynas â CA a/neu TP ac ymatebion yr Ymgeisydd i'r rheini.

National Grid Electricity Transmission plc

- 9.6.5. Cyflwynodd National Grid Electricity Transmission plc (NGET) (Rhif Cyfeirnod LRT 22381) RR [\[RR-057\]](#) a WR [\[REP1-055\]](#) gan godi nifer o bryderon yn ymwneud â'i dir, ei seilwaith, ei weithrediadau a'r bwriad i uwchraddio is-orsaf bresennol Bodelwyddan. Ceisiodd gynnwys Darpariaethau Diogelu (PP) o fewn y DCO i sicrhau bod asedau a buddiannau NGET heddiw ac yn y dyfodol yn cael eu diogelu'n ddigonol ac i sicrhau y cydymffurfir â safonau diogelwch perthnasol. Ymgysylltodd NGET a'r Ymgeisydd trwy gydol yr Archwiliad.
- 9.6.6. Dywedodd cyflwyniad terfynol NGET [\[REP7-145\]](#) fod trafodaethau rhwng y partïon yn parhau ond na chytunwyd ar safbwynt. Roedd o'r farn y gellid datrys gweddill y materion, ond y byddai hyn yn dibynnu ar yr Ymgeisydd yn parhau i ymgysylltu â NGET ar ôl cau'r Archwiliad ar fater PP er mwyn osgoi niwed difrifol i'w ymgymeriad.
- 9.6.7. Yn ei Ddatganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [\[AS-042\]](#) a Chyflwyniadau Ychwanegol ynghylch Darpariaethau Diogelu National Grid Electricity Transmission plc [\[AS-046\]](#) mynegodd yr Ymgeisydd ei ymrwymiad i barhau â'r drafodaeth gyda NGET er mwyn cytuno ar safbwynt. Roedd yn hyderus bod hyn yn bosibl o ystyried y nifer fach o faterion sy'n weddill fel y rhestrir ym mharagraff 1.4.1.3. Dywedodd NGET, ar ôl diwedd yr Archwiliad, ei fod yn disgwyl gallu cadarnhau i'r SoS y cytunwyd ar bethau.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.6.8. Ni thynnwyd gwrthwynebiad NGET yn ôl erbyn diwedd yr Archwiliad, felly mae profion adran 127 o PA2008 yn berthnasol. Argyhoeddwyd yr ExA fod y pwerau a geisir gan yr Ymgeisydd yn angenrheidiol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig.
- 9.6.9. Ar ddiwedd yr Archwiliad, er gwaethaf lefel y cydgyfeirio rhwng y partïon, nid oedd NGET a'r Ymgeisydd wedi cytuno ar y PP er budd yr olaf a gynhwysir yn Atodlen 10, Rhan 7 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
- 9.6.10. Fodd bynnag, ym Mhennod 10 o'r Adroddiad hwn, esboniodd yr ExA ei argymhelliad ar gyfer cynnwys PP a ffafrir gan NGET yn yr rDCO. Ar y sail honno, pe bai'r SoS yn bwriadu derbyn yr argymhelliad hwn, gallai fod yn fodlon y byddai niwed difrifol i ymgymeriad NGET yn cael ei osgoi ac y byddai'r profion yn adran 127(2), (3), (5) a (6) o PA2008 yn cael eu bodloni.
- 9.6.11. Pe bai angen i'r Ymgeisydd ddileu hawliau mewn tir er budd NGET a/neu gael gwared ar unrhyw ran o'i gyfarpar at ddibenion cyflawni'r datblygiad y mae'r Gorchymyn yn ymwneud ag ef, yn unol ag Erthygl 31 o'r rDCO, byddai adran 138 o PA2008 yn cael ei bodloni.

Network Rail Infrastructure Limited

- 9.6.12. Cyflwynodd Network Rail Infrastructure Limited (NRIL) 2 RR [\[RR-060\]](#) a [\[RR-077\]](#) a WR [\[REP1-057\]](#). Dywedodd fod y Datblygiad Arfaethedig yn cynnwys ceblau a fyddai'n rhyngwynebu â'r rhwydwaith rheilffyrdd. Nid oedd NRIL yn gwrthwynebu mewn egwyddor i'r Datblygiad Arfaethedig ond dywedodd y byddai'n gofyn am

gynnwys ei PP yn y DCO a bod yr Ymgeisydd yn ymrwmo i Gytundeb Diogelu Asedau a Chytundeb Fframwaith. Ni chyfranogodd ymhellach yn yr Archwiliad.

- 9.6.13. Yn ei Ddatganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [\[AS-042\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd fod y gyfres o PP a ffafir gan NRIL wedi'i hychwanegu at ei dDCO terfynol [\[AS-036\]](#) yn Atodlen 10, Rhan 8. Ychwanegodd fod y partion wrthi'n cwblhau trefniadau terfynol mewn perthynas â Chytundeb Fframwaith Network Rail. Cynghorodd yr Ymgeisydd mai dim ond materion gweinyddol oedd yn weddill i ffurfioli'r safbwynt y cytunwyd arno ac y disgwyliwyd y byddai NRIL yn ysgrifennu at yr Archwiliad i gadarnhau tynnu ei wrthwynebiad i'r Cais yn ôl yn fuan ar ôl cwblhau'r Cytundeb Fframwaith. Ar y sail honno, nid oedd o'r farn y byddai adran 127 ac adran 138 o PA2008 yn cael eu gweithredu.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.6.14. Ni chafodd gwrthwynebiad NRIL ei dynnu'n ôl erbyn diwedd yr Archwiliad, felly mae profion adran 127 o PA2008 yn berthnasol.
- 9.6.15. Argyhoeddwyd yr ExA fod y pwerau a geisir gan yr Ymgeisydd yn angenrheidiol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Roedd cwblhau'r Cytundebau cysylltiedig a thynnu'n ôl wrthwynebiad yr SU yn faterion heb eu datrys ar ddiwedd yr Archwiliad. Fodd bynnag, ar y sail bod yr Ymgeisydd wedi cynghori [\[AS-042\]](#) bod ei dDCO terfynol [\[AS-036\]](#), yn cynnwys set o PP a ffafir gan NRIL, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r cynnig CA hawliau yn nhir yr SU yn arwain at niwed difrifol i gyflawni ei ymgymriad. Yn unol â hynny, mae'r ExA o'r farn bod y profion yn adran 127(5) a (6) o PA2008 wedi'u bodloni.
- 9.6.16. Pe bai angen i'r Ymgeisydd ddileu hawliau mewn tir er budd NRIL a/neu gael gwared ar unrhyw ran o'i gyfarpar at ddibenion cyflawni'r datblygiad y mae'r Gorchymyn yn ymwneud ag ef, yn unol ag Erthygl 31 o'r rDCO, byddai adran 138 o PA2008 yn cael ei bodloni.

Wales and West Utilities

Yn ei ymateb i Gwestiwn Ysgrifenedig 2.6.9 yr ExA ynghylch Ymgymrwyr Statudol [\[REP5-081\]](#) amlinellodd yr Ymgeisydd ei safbwynt ynglŷn â Wales and West Utilities (WWU) sydd â hawliau Categori 2 mewn perthynas â chyfarpar nwy tanddaearol mewn tir y mae'n ceisio CA a chael hawliau ynddo. Er mwyn osgoi niwed difrifol i fuddiannau'r SU, cynhwysodd yr Ymgeisydd PP o'i blaid yn Atodlen 10, Rhan 5 o'i dDCO terfynol [\[AS-036\]](#).

- 9.6.17. Yn ei Ddatganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [\[AS-042\]](#), dywedodd yr Ymgeisydd ei fod wedi gofyn am gadarnhad gan WWU fod y PP (fel y'u diweddarwyd ar gyfer Dyddiad Cau 7) wedi'u cytuno. Fodd bynnag, nid oedd y cadarnhad hwnnw wedi dod erbyn diwedd yr Archwiliad.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.6.18. Er nad oedd yr SU yn gwrthwynebu'r Datblygiad Arfaethedig, mae adran 138 o PA 2008 yn cael ei gweithredu.
- 9.6.19. Mae'r ExA yn fodlon bod y pwerau a geisir gan yr Ymgeisydd yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig ac yn gyson ag adran 138 o PA2008. Nid yw'r ExA wedi argymhell unrhyw ddiwygiadau i Ran 5 o Atodlen 10 yn yr rDCO gan ei

fod yn fodlon, yn ôl y geiriad, fod y PP yn darparu amddiffyniad digonol i sicrhau na fyddai unrhyw niwed difrifol i ymgymeriad yr SU.

Ymgwymerwyr Statudol Eraill

- 9.6.20. Dywedodd yr Ymgeisydd nad oedd yn bwriadu dileu unrhyw hawliau na chael gwared ar unrhyw gyfarpar sy'n perthyn i unrhyw SU. Fodd bynnag, roedd angen iddo gadw'r hawl i wneud hynny trwy'r DCO os oedd buddiannau nad oeddent wedi'u nodi eto trwy ymchwiliad diwyd. Felly, mae adran 138 o PA2008 wedi'i gweithredu. Ychwanegodd yr Ymgeisydd y byddai pwerau felly'n cael eu harfer yn unol â'r PP a gynhwysir yn y DCO, a oedd yn nodi cyfyngiadau gyda'r bwriad o ddiogelu buddiannau'r SU perthnasol [\[REP7-112\]](#).
- 9.6.21. Roedd Atodlen 10 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn cynnwys PP er budd y canlynol:
- Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC), Rhan 3;
 - SP Manweb fel ymgwymerwr trydan, Rhan 4;
 - Gweinidogion Cymru fel Awdurdod Prifffyrdd Strategol, Rhan 6; ac
 - Awel y Môr, Rhan 9.
- 9.6.22. Cynhwyswyd nifer o SU eraill yn y BoR [\[REP7-014\]](#) a LRT [\[REP7-141\]](#) ond nid oeddent yn destun PP pwrpasol. Darparodd yr Ymgeisydd i bob un ddrafft o'r PP diofyn sydd wedi'u cynnwys yn Atodlen 10, Rhan 1 o'r dDCO. Ni chafwyd unrhyw wrthwynebiadau felly tybiodd y byddai'r SU canlynol yn dibynnu ar y PP diofyn:
- Burbo Extension Ltd;
 - Centrica PLC;
 - Diamond Transmission Partners BBE Limited;
 - ESP Electricity Limited;
 - Gwynt y Môr Offshore Wind Farm Limited;
 - Openreach Limited;
 - Shell UK Limited.
 - Vodafone Limited; a
 - Zayo Group UK Limited.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.6.23. Pe bai angen i'r Ymgeisydd ddileu hawliau mewn tir er budd yr SU uchod a/neu gael gwared ar unrhyw ran o'u cyfarpar at ddibenion cyflawni'r datblygiad y mae'r Gorchymyn yn ymwneud ag ef, yn unol ag Erthygl 31 o'r rDCO, byddai adran 138 o PA2008 yn cael ei bodloni.
- 9.6.24. Pan fyddai angen i'r Ymgeisydd arfer hawliau yn unol ag adran 138 o PA2008, yn rhinwedd Erthygl 31 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), mae'r ExA wedi ei fodloni y byddai'r PP diofyn yn Rhan 1 o Ran 2 o Atodlen 10 ohoni yn diogelu ymgymeriad a buddiannau'r SU.

Tir Categori Arbennig

- 9.6.25. Diffinnir Tir Categori Arbennig yn Rheoliad 2 o Reoliadau Cynllunio Seilwaith (Ceisiadau: Ffurflenni a Gweithdrefn Ragnodedig) 2009 fel tir sy'n rhan o dir comin, man agored, tir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol neu randir gardd gae neu danwydd.

- 9.6.26. Mae Rhan 5 o'r BoR [\[REP7-014\]](#) yn nodi lleiniau o dir sy'n "dir categori arbennig" at ddibenion a130 ac a132 o PA2008 y byddai'r Datblygiad Arfaethedig a'r hawliau a gynhwysir yn y Gorchymyn yn effeithio arnynt. Yn yr achos hwn, mae Man Agored yn cael ei nodi fel y cyfryw ar y Cynllun Tir Categori Arbennig [\[REP7-006\]](#).
- 9.6.27. Mae'r adran hon yn nodi ystyriaeth yr ExA o'r gwrthwynebiadau a materion a godwyd mewn perthynas â CA a/neu TP Tir Categori Arbennig ac ymatebion yr Ymgeisydd i'r rheini. Dylid ei darllen ar y cyd â fersiwn derfynol yr Ymgeisydd o'r LRT a gyflwynwyd i'r Archwiliad [\[REP7-141\]](#).

Man Agored

- 9.6.28. Ceisiwyd hawliau i feddiant dros dro ar dir mannau agored dros Leiniau 01-001; 01-002; 01-003; 01-004; 01-006; 01-007; 01-008; 01-009; 01-010; a 01-011.
- 9.6.29. Eglurodd yr Ymgeisydd yn ei SoR [\[REP7-012\]](#), paragraffau 1.11.1.1 i 1.11.1.24 cynhwysol, y byddai'r hawliau i feddiant dros dro ar fannau agored, gan gynnwys hawliau mynediad dros y blaendraeth ac ardal y traeth, yn berthnasol yn ystod y gwaith adeiladu ac wedi hynny dim ond fel sy'n ofynnol ar gyfer arolygu a chynnal a chadw. Ar wahân i Lain 01-003, dywedodd na fyddai rhoi hawliau neu fynediad dros yr ardaloedd hyn yn ymyrryd â'r defnydd presennol o fannau agored nac â hawliau unrhyw barti arall gan na fwriadwyd dileu hawl unrhyw barti arall i ddefnyddio'r traeth. Byddai mynediad yn cael ei gymryd dim ond pan fo'n ofynnol ar gyfer arolygu a chynnal a chadw ac ni fyddai'n eithrio defnyddwyr eraill.
- 9.6.30. Ar hyd dwyreiniol ardal y blaendraeth yr effeithir arno, byddai'r man agored perthnasol o fewn y fynedfa i'w chymryd o Sea Road dros Leiniau 01-006 i 01-011 cynhwysol. Byddai'n lleihau'r ymyrraeth â'r man agored trwy ddefnyddio traciau a throedffyrdd presennol yn hytrach na chreu arwynebau caled newydd arnynt.
- 9.6.31. Yn unol ag Atodlen 7 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), byddai angen Llain 01-003 ar gyfer parcio cerbydau, ardal gylchredeg ac ardal osod o hyd at 800 m² gan gynnwys ffensys ynghyd â mynediad i Waith Rhif 4 yn ystod y gwaith adeiladu. Byddai'r ffensys y cynigir eu gosod yn ffensys Heras dros dro, a fyddai'n cael eu cyfyngu i gylch tair i bedair wythnos ar gyfer pob cylched cebl, er mwyn cefnogi tynnu cebl pob un o'r pedwar cylched cebl yn y tir. Byddai diogelwch, er mwyn sicrhau iechyd a diogelwch, a byddai'r ffensys yn cael eu gwaredu ar ôl cwblhau'r gwaith tynnu cebl. Felly, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad mai dim ond rhan fach iawn o'r llain hon a fyddai'n cael ei ffensio dros dro, a hynny am gyfnod cyfyngedig, a byddai mynediad i weddill y man agored yn y lleoliad hwn a'r holl leoliadau eraill ar gael, i'w ddefnyddio gan bawb, heb fawr iawn o effaith os o gwbl.
- 9.6.32. Yr hawliau a geisir yn Lleiniau 02-012; 02-021; 02-021a; 02-022; a 02-023, a nodwyd hefyd fel man agored, fyddai gosod, cadw a chynnal ceblau o dan y tir hwnnw a chyflwyno gwaith gwella gwrychoedd. Er mwyn diogelu'r ceblau hyn a'r gwrychoedd sydd newydd eu plannu, ceisiwyd gosod nifer o gyfamodau cyfyngol dros wyneb y tir. Eu pwrpas fyddai atal gweithgareddau ar yr wyneb a fyddai'n peryglu'r ceblau. Mae'r gweithgareddau cyfyngedig yn cynnwys adeiladu, plannu coed dros ardal y cebl a newid lefel y tir i'r fath raddau y byddai'r ceblau'n cael eu peryglu. Ar ôl gosod y ceblau o dan y tir hwn, ni fyddai unrhyw ymyrraeth â'r defnyddiau presennol. Yn unol â hynny, ystyriwyd y byddai'r cyfamodau cyfyngol yn gwbl gydnaws â defnydd y pedair llain fel man agored.
- 9.6.33. I gloi, roedd yr Ymgeisydd o'r farn na fyddai unrhyw effaith barhaus, ar ôl gosod y ceblau, er y byddai rhywfaint o darfu dros dro ar ddefnyddio'r mannau agored yn

ystod y gwaith adeiladu. Felly, cynigiodd na fyddai caffaeliad o'r math cywir yn gwneud y man agored yn llai manteisiol nag y mae ar hyn o bryd i'w berchennog neu'r cyhoedd. Yn briodol, ni fyddai rhoi hawliau neu fynediad dros yr ardaloedd hyn yn ymyrryd â'r defnydd man agored presennol nac â hawliau unrhyw barti arall gan na fwriadwyd dileu hawl unrhyw barti arall i ddefnyddio'r traeth. Felly, ni ragwelwyd unrhyw wrthdaro. O dan faich hawl y Gorchymyn, ni fyddai'r tir yn llai manteisiol o gwbl nag yr oedd o'r blaen i'r sawl sydd â meddiant, na phersonau eraill, os o gwbl, sydd â hawl i hawliau a'r cyhoedd. Felly, byddai'r eithriad o dan adran 132(3) o PA2008 yn cael ei weithredu.

Materion a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad

- 9.6.34. Yn ei gwestiynau ysgrifenedig cyntaf [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.13 gofynnodd yr ExA i'r Cynghorau a oeddent yn cytuno â rhesymeg a chasgliadau'r Ymgeisydd yn ei gais SoR [\[APP-029\]](#) ynghylch a fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cyd-fynd ag adran 132(3) o PA2008. Ar sail y disgrifiadau a ddarparwyd mewn perthynas â gwaith a hawliau parhaus, dywedon nhw [\[REP3-078\]](#) eu bod yn cytuno â safbwynt yr Ymgeisydd na fyddai'r man agored yn llai manteisiol i unrhyw barti gan y byddai mynediad iddo ar gael o hyd yn ystod y cyfnod gweithredol.
- 9.6.35. Gofynnodd yr ExA [\[PD-013\]](#), ExQ1.6.13 i'r Cynghorau a oeddent yn credu bod y Datblygiad Arfaethedig yn cydymffurfio ag adran 132(3) o PA2008 gan ystyried:
- y cyfnod o amser y gallai'r man agored fod yn destun TP;
 - y potensial ar gyfer gwrthdaro rhwng ei ddefnydd arfaethedig a symudiadau gan fodurwyr, cerddwyr a beicwyr sy'n ymweld gan ddefnyddio'r ardal barcio anffurfiol, y traeth, y promenâd, y llwybrau beicio, a'r llwybrau arfordir; a'r
 - cynnig i osod ffensys o amgylch Llain 01-003, defnyddiau sy'n destun Gwaith Rhif 7 a'r datblygiadau cysylltiedig pellach a nodir yn Atodlen 1, Rhan 1 o'r dDCO.
- 9.6.36. Dywedodd y Cynghorau [\[REP3-078\]](#) y gellid rheoli gwrthdaro posibl mewn perthynas â cherddwyr, beicwyr a defnyddwyr traeth, gan gynnwys defnyddwyr Llwybr Arfordir Cymru, drwy ddiweddarau'r Strategaeth Rheoli Hawliau Tramwy Cyhoeddus amlinellol [\[REP6-064\]](#) a'r Datganiad Dull Adeiladu amlinellol [\[REP7-089\]](#). Serch hynny, roedd ganddynt rai pryderon ynglŷn â ffensys Llain 01-003 mewn perthynas â Gwaith Rhif 7, gan y gallai hyn gyfyngu ar fynediad i Faes Parcio Traeth Pensarn. Gofynnodd y Cynghorau am sicrwydd gan yr Ymgeisydd y byddai rhywfaint o fynediad i faes parcio'r traeth y tu hwnt i'r clos yn cael ei gadw neu y byddai lle parcio amgen yn cael ei ddarparu mewn mannau eraill at ddefnyddiau'r traeth.
- 9.6.37. Mewn ymateb i bryderon penodol am ffensys [\[REP4-058\]](#), REP3-078.7, ailadroddodd yr Ymgeisydd dystiolaeth yn ei SoR i gefnogi ei safbwynt y byddai'r Datblygiad Arfaethedig, gan y byddai'n effeithio ar fannau agored, yn gweithredu'r eithriad o dan adran 132(3) o PA2008.
- 9.6.38. Yng nghwestiynau ysgrifenedig pellach yr ExA [\[PD-018\]](#), ExQ2.6.25 gofynnwyd i'r Cynghorau a oedd ymateb yr Ymgeisydd i'w amheuon ynghylch ffensys arfaethedig Llain 01-003 yn mynd i'r afael â'u pryderon. Ar y sail y cadarnhawyd y byddai mynediad ar gael o hyd i ddefnyddwyr Maes Parcio Traeth Pensarn, dywedasant ei fod [\[REP5-089\]](#).
- 9.6.39. Hefyd yn ei gwestiynau ysgrifenedig pellach [\[PD-018\]](#), ExQ2.6.26, cyfeiriodd yr ExA yr Ymgeisydd at ei gyflwyniad [\[REP4-058\]](#) mewn perthynas â Llain 01-003 y

byddai'r cynnig i osod ffens yn cael ei gyfyngu i gylch tair i bedair wythnos ar gyfer pob un o'r pedair cylched cebl arfaethedig a gofynnodd:

- a fyddai'r cyfnod penodol a gynigir yn cael ei reoli gan y dDCO; ac
- os na, wrth ystyried a fyddai'r elfen hon o'r Datblygiad Arfaethedig yn bodloni adran 132(3) o PA2008, sut y gellid sicrhau'r SoS am gyflwyniad yr Ymgeisydd mai dim ond rhan fach iawn o'r llain hon fydd yn cael ei ffensio dros dro ac am gyfnod cyfyngedig?

9.6.40. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#) y byddai'r ffensys dros dro arfaethedig yn cael eu sicrhau drwy'r Datganiad Dull Adeiladu Glanfa terfynol, a fyddai'n destun cytundeb â'r awdurdod cynllunio perthnasol cyn dechrau'r gwaith hwnnw; sef CBSC yn yr achos hwn. Ychwanegwyd yr ymrwymiad i ddiffinio hyd y ffensys dros dro at y Datganiad Dull Adeiladu Glanfa Amlinellol a gyflwynwyd yn D5 [\[REP5-044\]](#), paragraff 1.9.4.1.

9.6.41. Nododd y Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol ei fod yn cael ei ddarparu fel atodiad i'r Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol [\[REP7-087\]](#). Fel y cyfryw, byddai'n destun Gofyniad 9 o'r dDCO lle byddai'r awdurdod cynllunio perthnasol yn cadarnhau cyfnod y ffensys a ganiateir sy'n ofynnol yn Llain 01-003 mewn cysylltiad ag Atodlen 1, Gwaith Rhif 3 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).

9.6.42. Roedd SoCG yr Ymgeisydd gyda CBSC [\[REP7-110\]](#), roedd CCBC.DCO.13 yn cadarnhau cytundeb y partïon ar fater man agored ac yn nodi'r rhesymau a oedd yn sail i'w cysoni.

Ystyriaeth yr ExA

9.6.43. Mae'r ExA yn fodlon bod y tir a gynhwysir yn y Cynllun Tir Categori Arbennig [\[REP7-006\]](#) yn fan agored at ddibenion adran 132(1) o PA2008. Gan fod yr Ymgeisydd yn ceisio CA hawliau dros dir y mae adran 132 o PA2008 yn berthnasol iddo, rhaid i'r SoS fod yn fodlon bod un o'r isadrannau (3) i (5) yn berthnasol.

9.6.44. Byddai mynediad i Lain 01-003 yn cael ei gyfyngu am ran o'r cyfnod adeiladu; nododd yr Ymgeisydd 3-4 wythnos ar gyfer gosod pob un o'r 4 cylched cebl arfaethedig. Serch hynny, o'i ystyried yng nghyd-destun y cyfnod adeiladu cyffredinol, byddai'r gwaith a gynigir ar y tir yn waith tymor byr a thros dro. Yn unol â hynny, o dan faich hawl y Gorchymyn, ni fyddai Llain 01-003 yn llai manteisiol o gwbl i'r personau sy'n destun adran 132(3) o PA2008.

9.6.45. Mewn perthynas â Lleiniau 01-001; 01-002; 01-004; 01-006; 01-007; 01-008; 01-009; 01-010; 01-011; 02-012; 02-021; 02-021a; 02-022; a 02-023, am y rhesymau a nodir yn y SoR [\[REP7-012\]](#), byddai'r hawliau y mae'r Ymgeisydd yn ceisio eu harfer yn ystod cyfnod adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig, yn cydymffurfio ag adran 132(3) o PA2008. Yn ogystal, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r hawliau parhaus yn y tir categori arbennig hwn y mae'r Ymgeisydd yn ceisio CA ohono yn effeithio ar ei gymeriad yn ystod y cyfnod gweithredu a chynnal a chadw.

9.6.46. Gan ystyried yr holl dystiolaeth a gyflwynwyd mewn perthynas â CA arfaethedig yr Ymgeisydd o hawliau mewn mannau agored, mae'r ExA yn fodlon na fyddai tir y Gorchymyn pan fyddai o dan faich hawl y Gorchymyn yn llai manteisiol nag yr oedd i'r sawl sy'n destun adran 132(3)(a), (b) ac (c) o PA2008. Yn unol â hynny, ar sail adran 132(2)(a) ohoni, mae eithriad i weithdrefn seneddol arbennig yn deilwng mewn perthynas â'r CA arfaethedig o hawliau dros y tir hwn fel y nodir yn y rhagymadrodd i dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).

- 9.6.47. Nid yw'r casgliad hwn yn effeithio ar yr angen am ganiatâd gan Ystâd y Goron, yn unol ag adran 135 o PA2008, mewn perthynas â'r lleiniau a nodwyd fel manau agored y mae ganddi fuddiant ynddynt.

Tir y Goron

- 9.6.48. Mae'r adran hon yn nodi ystyriaeth yr ExA o faterion sy'n ymwneud â thir a hawliau'r Goron. Dylid ei darllen ar y cyd â fersiwn derfynol yr Ymgeisydd o'r LRT a gyflwynwyd i'r Archwiliad ar Ddyddiad cau 7 [\[REP7-141\]](#) a'i Ddatganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [\[AS-042\]](#).
- 9.6.49. Mae terfynau'r Gorchymyn yn cynnwys Tir y Goron; mae'r BoR [\[REP7-014\]](#), Rhan 4, a Chynllun Tir y Goron (Ar y Tir) [\[REP7-005\]](#) yn nodi lleiniau lle mae buddiant y Goron y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio arnynt. Mae Erthygl 39 o dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn ymwneud â hawliau'r Goron. Mae'r Erthygl yn nodi nad oes unrhyw beth yn y dDCO yn awdurdodi'r ymgymwrwr i ymyrryd ag unrhyw dir neu hawliau'r Goron heb ganiatâd ysgrifenedig perchennog unrhyw fuddiant y Goron yn y tir sydd wedi'i gynnwys yn Nherfynau'r Gorchymyn.
- 9.6.50. Dim ond os yw'n fuddiant a ddelir heblaw gan y Goron neu ar ran y Goron a bod awdurdod priodol y Goron yn cydsynio y gall y DCO awdurdodi CA buddiant yn nhir y Goron. Ni ellir gwneud y Gorchymyn os yw'n honni awdurdodi CA buddiannau yn nhir y Goron (a ddelir heblaw gan y Goron neu ar ran y Goron) heb ganiatâd priodol y Goron.
- 9.6.51. Dyma awdurdodau'r Goron y mae'r Ymgeisydd yn ceisio hawliau yn eu tir:

- Ystâd y Goron (TCE):
 - Tir sy'n destun TP – Lleiniau Rhif 01-001, 01-002, 01-003, 01- 007, 01-009, 01-010, 01- 011, 02-013a, 02-016, 02- 017 a 02-018;
 - Tir sy'n destun Caffael Hawliau – Lleiniau Rhif 02-012, 02-021, 02-021a, 03-060, 06-108, 07-109, 07-110, a 07-120; a
 - Thir sy'n destun Caffael Hawliau (Gwrych) – Lleiniau Rhif 07-112, 07-121, 07-122 a 07- 123.
- Gweinidogion Cymru:
 - Tir sy'n destun Caffael Hawliau – Lleiniau Rhif 02-026, 02-027, 02-029, 02-034 a 02-036.

- 9.6.52. Gofynnodd yr ExA am ddiweddariadau gan yr Ymgeisydd ar y cynnydd o ran sicrhau caniatâd y Goron yn y ddau CAH1 [\[EV8-003\]](#) a CAH2 [\[EV10-003\]](#). Ar ddiwedd yr Archwiliad mae'r sefyllfa o ran buddiannau'r Goron wedi'i nodi yn yr LRT [\[REP7-141\]](#).

Ystâd y Goron

- 9.6.53. Yn ei Ddatganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgymrwyr Statudol a Thir y Goron [\[AS-042\]](#), adran 1.11.1.1, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod yn deall y dylai Comisiynwyr Ystâd y Goron fod mewn sefyllfa i gyhoeddi llythyr cydsyniad Adran 135 ar ôl cau'r Archwiliad.

Gweinidogion Cymru

- 9.6.54. O ran buddiant Gweinidogion Cymru yn lleiniau'r A55, dywedodd yr Ymgeisydd [\[AS-042\]](#) fod y partïon wedi datrys pwyntiau gwahaniaeth a oedd i'w datrys, a bod yr Ymgeisydd wedi cael penawdau telerau wedi'u llofnodi ar gyfer yr hawliau gwirfoddol a geisiwyd ar 14 Ionawr 2025. Roedd yr Ymgeisydd i gyfarwyddo ei gyfreithwyr priodol i drafod a setlo cytundebau ffurfiol yn unol â hynny.
- 9.6.55. Ar 14 Ionawr 2025, dywedodd yr Ymgeisydd ei fod hefyd wedi cael llythyr caniatâd Adran 135 wedi'i lofnodi ar ran isadran Trafnidiaeth Gweinidogion Cymru, i gwmpasu eangderau gweithredol ac anweithredol yr A55, sy'n ymwneud â Lleiniau Rhif 02-026; 02-027; 02-029 a 02-030.
- 9.6.56. Dywedodd yr Ymgeisydd fod Gweinidogion Cymru wedi'i gynghori ar 7 Ionawr 2025 y byddai angen cael cydsyniad adran 135 ar wahân ar gyfer Lleiniau Rhif 02-034 a 02-036 mewn perthynas â choetir yng Nghastell Gwrych. Ers y dyddiad hwnnw, nododd y cafwyd cysylltiad rhwng yr Ymgeisydd ac Is-adran Goedwigaeth Gweinidogion Cymru ynglŷn â'r llythyr cydsyniad adran 135 y gofynnwyd amdano. Dywedodd yr Ymgeisydd y bu'n ymateb i ymholiadau a godwyd gan Weinidogion Cymru ac y byddai'r cyswllt hwn yn parhau gyda'r bwriad o gyhoeddi llythyr cydsyniad cyn gynted â phosibl ar ôl cau'r Archwiliad. Ychwanegodd fod Penawdau Telerau gwirfoddol wedi'u cytuno rhwng y partïon.
- 9.6.57. Ychwanegodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cyhoeddi dogfen cydsyniad meddiannydd i Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC), yr oedd yn deall ei fod yn rheoli'r tir ar ran Gweinidogion Cymru, ar 15 Gorffennaf 2024 yn dilyn cynnydd y telerau gwirfoddol gyda rhydd-ddeiliad y tir.
- 9.6.58. Daeth yr Ymgeisydd i ben trwy ddweud y byddai'n parhau i ymgysylltu ag Ystâd y Goron, Gweinidogion Cymru a CNC ynglŷn â thir y Goron ac y byddai'n rhoi diweddariadau i'r SoS cyn gynted â phosibl ar ôl cau'r Archwiliad.
- Ystyriaeth yr ExA*
- 9.6.59. Er bod yr Ymgeisydd o'r farn nad yw cael cydsyniad gan Ystâd y Goron, y cydsyniad sydd heb ei gael gan Weinidogion Cymru a CNC yn debygol o fod yn rhwystr a fyddai'n atal y Datblygiad Arfaethedig rhag mynd rhagddo, nid oedd yr holl gydsyniad angenrheidiol wedi'i roi erbyn diwedd yr Archwiliad. Felly, nid yw'r pwerau a geisir gan yr Ymgeisydd yn bodloni gofynion adran 135 o PA2008.
- 9.6.60. Mae'r argymhelliad i'r SoS roi cydsyniad datblygu yn amodol ar gydsyniadau gan y Goron.

9.7. ARGAELEDD A DIGONOLRWYDD CYLLID

- 9.7.1. Roedd Datganiad Cyllid (FS) yr Ymgeisydd [\[REP6-018\]](#) yn esbonio sut y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael ei ariannu a sut y byddai caffaeliad y tir angenrheidiol i'w adeiladu yn cael ei ariannu. Yn y bôn, er bod Mona Offshore Wind Limited yn 'gyfrwng pwrpas arbennig' nad yw'n dal asedau sylweddol na gallu sylweddol i gynhyrchu refeniw, byddai'r cymorth ariannol a chyllid angenrheidiol yn dod gan ei gyfranddalwyr a'r rhiant-gwmnïau terfynol bp Alternative Energy Investments Limited ac Energie Baden-Württemberg AG. Mae gan y ddau gwmni rhyngwladol hyn gyfran o 50% yn Mona Offshore Wind Limited. Darparwyd tystiolaeth ar strwythur perchnogaeth yr Ymgeisydd a natur amlwladol y rhiant-gwmnïau yn adran 1.4 o'r FS.
- 9.7.2. Disgwyliwyd y byddai'r amcangyfrif o gost gychwynnol cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig oddeutu £4.8 biliwn [\[REP6-018\]](#), adran 1.7. Roedd hyn yn cynnwys

costau ar gyfer datblygu a rheoli prosiectau, cyllido, caffael tir, costau digolledu ac adeiladu. Roedd yr Amcangyfrif Cost Eiddo yn cynnwys lwfansau ar gyfer tir wedi'i ddatgysylltu – Atodiad y Datganiad Cyllid Rhan 1 [\[APP-026\]](#).

- 9.7.3. Roedd adran 1.8 o'r FS yn rhestru penawdau atebolrwydd posibl sy'n gysylltiedig â chaffael tir a hawliau mewn tir fel sy'n angenrheidiol i adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig. Amcangyfrifwyd bod y rhain oddeutu £14.3 miliwn. Roedd Atodiad 1 yr FS [\[APP-026\]](#) yn cynnwys Adroddiad Amcangyfrif Cost Eiddo a oedd yn nodi'r fethodoleg ar gyfer cyrraedd y gost amcangyfrifedig, gan gynnwys manylion hapddigwyddiad cyffredinol ac adlog, ynghyd â rhagdybiaethau prisio ac eithriadau. Ystyriwyd, ymhlith pethau eraill: affeithiad niweidiol a datgysylltiad; malltod; colli datblygiad; a hawliadau colledion busnes. Roedd y tabl yn adran 5.1 Amcangyfrif Cost Eiddo yn darparu dadansoddiad o'r prif ffigur hwnnw ac yn cynnwys rhagdybiaethau am hapddigwyddiadau a llog.
- 9.7.4. Roedd Adran 1.5 o'r FS yn disgrifio sut y byddai rhiant-gwmnïau'r Ymgeisydd yn ariannu'r Datblygiad Arfaethedig gan gynnwys unrhyw rwymedigaethau sy'n gysylltiedig â CA tir neu hawliau mewn tir. Ategwyd hyn gan y cyfrifon archwiliedig ar gyfer y rhiant-gwmnïau ar gyfer diwedd y flwyddyn ym mis Rhagfyr 2022 yn Atodiadau'r Datganiad Cyllid Rhannau 2 a 3 [\[APP-027\]](#) ac [\[APP-028\]](#).
- 9.7.5. Er i'r Ymgeisydd ddod i'r casgliad y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn fasnachol hyfwrdd yn seiliedig ar ei asesiadau, er mwyn sicrhau y gallai'r SoS fod yn hyderus y byddai cyllid ar gael i dalu'r costau caffael gorfodol wrth iddynt ddod yn ddyledus, cynhwyswyd Erthygl 33 – Cyllid yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#). Byddai hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ymgeisydd ymatal rhag arfer pwerau CA a roddwyd gan yr rDCO nes bod naill ai gwarant neu fath arall o sicrwydd ar waith mewn perthynas ag atebolrwydd yr ymgymrwyr i dalu iawndal. Rhaid i'r math o warant neu sicrwydd a'r swm cysylltiedig gael eu cymeradwyo gan yr SoS. Byddai i'r SoS fodloni eu hun y byddai'r warant neu'r sicrwydd a ddarperir yn ddigonol i dalu'r rhwymedigaethau digolledu.
- 9.7.6. Fel arall, byddai Erthygl 33(5) o'r dDCO yn darparu eithriad i'r angen i'r Ymgeisydd ddarparu gwarant neu fath amgen o sicrwydd lle byddai angen iddo ddarparu gwybodaeth ariannol ddigonol i'r SoS i ddangos bod gan y cwmni perthnasol gyllid priodol ar waith i fodloni unrhyw rwymedigaeth i dalu iawndal heb yr angen am warant neu fath arall o sicrwydd.
- 9.7.7. Roedd Memorandwm Esboniadol yr Ymgeisydd [\[REP7-010\]](#) yn rhoi sylwadau pellach ar y ddwy ddarpariaeth arfaethedig.
- 9.7.8. Gwnaeth Parry-Wade gyflwyniadau helaeth ar ariannu'r Datblygiad Arfaethedig [\[REP1-083\]](#), [\[REP3-108\]](#), [\[EV8-004\]](#), [\[REP4-121\]](#), [\[REP4-122\]](#), [\[REP5-116\]](#), [\[REP6-145\]](#), [\[REP7-126\]](#) a [\[REP7-158\]](#). I grynhoi, dyma'r pwyntiau rheolaidd:
- Nid oes unrhyw dystiolaeth o ymrwymiad gan gyllidwyr na chopïau o arfarniadau hyfywedd i gefnogi'r Cais;
 - Strategaeth caffael tir, cyllideb bellach a chyfrifon blyneddol y ddau grŵp cyfranddalwyr yn unig yw atodiadau'r FS, heb unrhyw esboniad ynghylch eu perthnasedd na sut y gall yr Ymgeisydd ddibynnu arnynt. Felly, mae'r wybodaeth hon yn gwbl amherthnasol ac nid oes sicrwydd o gwbl ynghylch cyllid na hyfywedd oherwydd bod yr Ymgeisydd yn gorff corfforedig cwbl ar wahân a gwahanol i'w ddaliadau grŵp perchnogaeth;
 - Roedd y methiannau neu'r diffyg gwybodaeth a sicrwydd yn achos cyllido'r Ymgeisydd yn adlewyrchu ei amhendantwydd ynghylch y Datblygiad

Arfaethedig heb fod ymrwymiad yn ei le nes bod ei Benderfyniad Buddsoddi Terfynol yn cael ei wneud ar ryw adeg ansicr yn y dyfodol;

- Mae BP wedi newid ei bolisi tuag at ffermydd gwynt ar y môr ac mae'n symud yn ôl tuag at ffynonellau ynni hydrocarbon gan ei gwneud yn fwy annhebygol eto y bydd y Penderfyniad Buddsoddi Terfynol byth o blaid ymrwymo i'r Datblygiad Arfaethedig; ac
- Ni ddarparwyd digon o dystiolaeth i fodloni'r SoS fod y Gorchymyn, pe bai'n cael ei ganiatáu, byth yn debygol o gael ei weithredu.

9.7.9. Dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP2-082\]](#), [\[REP4-052\]](#), [\[REP5-067\]](#), [\[REP6-115\]](#) a [\[REP7-126\]](#) fod manylion hyfywedd masnachol ac unrhyw Benderfyniad Buddsoddi Terfynol yn fater iddo ef yn unig. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod ei dystiolaeth yn dangos gallu'r partneriaid menter ar y cyd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig i sicrhau'r arian angenrheidiol i'w ddatblygu a bodloni unrhyw hawliadau iawndal ar gyfer caffael y tir a'r hawliau angenrheidiol. Cyfeiriwyd at y ffaith bod adran 1.8 uchod o'r FS a'r darpariaethau cysylltiedig yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) yn rhoi sicrwydd i'r SoS ynghylch pa ymgynghoriadau ariannol fyddai ar waith cyn arfer y pwerau a roddwyd iddo gan y dDCO. Dywedodd mai pwrpas Erthygl 33 ohono oedd sicrhau bod darpariaeth ariannol addas ar waith cyn i'r pwerau CA gael eu harfer. Hyd nes y bydd y warant honno neu fath arall o sicrwydd ar waith, ni ellir defnyddio'r pwerau hynny. Mae'r Ymgeisydd yn argymhell bod y dull a gymerwyd i'r Cais hwn yn dilyn cynsail cryf a osodwyd gan ddatblygiadau ffermydd gwynt eraill ar y môr felly mae'r SoS wedi derbyn sawl gwaith ei fod yn foddhaol.

9.7.10. Dywedodd Ms R Face [\[REP6-150\]](#) na ellid gorfodi BP i dalu biliau'r Ymgeisydd, fel trydydd parti, er ei fod yn gyfranddaliwr mwyafrif. Felly, oni bai bod BP wedi darparu cadarnhad ysgrifenedig ei fod wedi cytuno i wneud hynny ac yn derbyn cyfrifoldeb ariannol llawn ac atebolrwydd am y Datblygiad Arfaethedig a'r holl gostau cysylltiedig sy'n codi, gan gynnwys costau llys, iawndal ac ati, yna rhaid i'r SoS wrthod caniatâd gan fod yr Ymgeisydd wedi datgan yn glir nad oes ganddo'r arian.

9.7.11. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [\[REP7-129\]](#) at ei FS [\[REP6-018\]](#) fel un sy'n dangos y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael ei ariannu'n ddigonol ac na fyddai cyllid yn rhwystro rhag ei gyflawni.

Ystyriaeth yr ExA

9.7.12. Er gwaethaf newid safbwynt BP a grybwyllwyd ar ynni adnewyddadwy, nid yw'r Cais presennol wedi'i dynnu'n ôl ac mae'n rhaid ei benderfynu waeth a fydd unrhyw gydsyniad sydd ar ddod yn cael ei weithredu.

9.7.13. Gan ystyried paragraffau 17 a 18 o'r Canllawiau CA, mae'r ExA yn canfod bod tystiolaeth yr Ymgeisydd yn gynhwysfawr ac yn argyhoeddiadol mewn perthynas â:

- goblygiadau adnoddau caffael y tir gofynnol, gan gynnwys y rhai sy'n gysylltiedig â chaffaeliad posibl sy'n deillio o hysbysiad malltod;
- gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig y mae'n ofynnol ar ei gyfer; ac
- amseriad argaeledd y cyllid.

Mae'n fodlon y byddai'r cronfeydd cysylltiedig, angenrheidiol ar gael i'r Ymgeisydd i dalu costau tebygol CA. Byddai darpariaethau Erthygl 33 o'r rDCO yn darparu sicrwydd yn yr agweddau hyn.

9.7.14. Daw'r ExA i'r casgliad bod gobaith rhesymol y bydd yr arian angenrheidiol ar gyfer caffael ar gael o fewn yr amserlen angenrheidiol, i gwrdd â'r holl rwymedigaethau ariannol sy'n deillio o arfer y pwerau CA a TP a geisir.

9.8. DEDDF HAWLIAU DYNOL 1998

- 9.8.1. Ystyriodd yr Ymgeisydd hawliau dynol, cydymffurfio â darpariaethau perthnasol yr ECHR ac iawndal teg yn ei SoR [\[REP7-012\]](#), adran 1.12. Yna mae'r Ymgeisydd yn cydnabod y byddai'r rDCO yn gallu torri hawliau AP, pe bai'n cael ei wneud.
- 9.8.2. Wrth amlinellu ei achos dros CA a TP yn CAH1, crybwyllodd yr Ymgeisydd ystyriaethau hawliau dynol fel y dangosir yn ei grynoded o gyflwyniadau llafar helaeth yn CAH1 [\[REP4-033\]](#).
- 9.8.3. Yn ei ymateb i Bwyntiau Gweithredu Gwrandawriad Rhagfyr [\[REP6-081\]](#), Tabl 2.2, aeth yr Ymgeisydd i'r afael â chwestiwn cysylltiedig yr oedd yr ExA wedi'i ofyn yn CAH2. Yn absenoldeb asesiad economaidd manwl o effaith debygol y Datblygiad Arfaethedig ar weithrediadau a hyfywedd y tair fferm laeth ddwys a nodwyd yn ei ymateb i ExQ1 [\[REP3-062\]](#), EQ1.12.7, gofynnwyd i'r Ymgeisydd ystyried a oedd y lefel o bwysigrwydd yr oedd wedi'i roi i ddefnyddiau ffermio presennol y tir a'r hawliau ynddo yr oedd yn cynnig eu caffael yn orfodol, yn gyson â HRA1998. Rhoddodd ymateb cynhwysfawr lle gall y SoS fod yn sicr bod y mater wedi'i ystyried yn briodol yng nghyd-destun HRA1998; mae'r effaith bosibl gysylltiedig ar y busnesau fferm yn fater ar wahân sydd wedi'i ystyried ym Mhennod 4.2 o'r Adroddiad hwn yng nghyd-destun defnydd tir.
- 9.8.4. Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad, mewn perthynas ag Erthygl 6, Erthygl 8 ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf, y byddai unrhyw achos o dorri hawliau ECHR y rhai y gallai arfer pwerau CA a TP effeithio ar eu buddiannau yn y tir yn gymesur ac yn gyfreithlon, byddai er budd y cyhoedd ac yn unol â chyfraith genedlaethol ac Ewropeaidd.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.8.5. Mae'r ExA yn cytuno â'r farn hon, o ystyried yr angen i gaffael tir a hawliau i gyflawni'r Datblygiad Arfaethedig a'r diffyg dewisiadau amgen addas. Ceisiodd yr Ymgeisydd gwtogi ar y tir y mae CA a TP yn effeithio arno a chynhwysodd ddarpariaethau addas ar gyfer talu iawndal yn y dDCO. Mae'r ExA wedi canfod bod achos cymhellol er budd y cyhoedd ar gyfer yr holl dir sy'n destun CA a TP. Byddai'r hawliau tir a geisir gan yr Ymgeisydd a'r ymyrraeth arfaethedig â darpariaethau perthnasol HRA1998 a'r ECHR yn angenrheidiol, yn gymesur ac yn gyfiawn er budd y cyhoedd o'u cymharu â'r manteision a fyddai'n cael eu gwireddu gan y Datblygiad Arfaethedig.
- 9.8.6. O ran hawliau dynol, mae'r ExA yn fodlon:
- bod yr Archwiliad wedi sicrhau gwrandawriad teg a chyhoeddus;
 - byddai unrhyw ymyrraeth â hawliau dynol sy'n deillio o weithredu'r Datblygiad Arfaethedig yn gymesur ac yn taro cydbwysedd teg rhwng hawliau'r unigolyn a budd y cyhoedd; a
 - byddai iawndal ar gael mewn perthynas ag unrhyw golled fesuradwy.

Ar y cyfan, ni fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn gwrthdaro â darpariaethau HRA 1998.

9.9. DEDDF CYDRADDOLDEB 2010

- 9.9.1. Sefydlodd Deddf Cydraddoldeb 2010 ddyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus (PSED) i ddileu gwahaniaethu, hyrwyddo cyfle cyfartal a meithrin

perthynas dda rhwng personau sy'n rhannu nodwedd warchodedig a phobl nad ydynt. Un nodwedd warchodedig o'r fath yw anabledd.

- 9.9.2. Codwyd pryder gan un IP am yr effaith wahaniaethol y gallai sŵn adeiladu ei chael ar ddioddefwr tinitws o'i gymharu â phobl heb y cyflwr hwnnw. Codwyd y mater gyda'r Ymgeisydd yn CAH2 [\[EV10-003\]](#) ac fe aeth i'r afael â'r ddadl yn ei ymateb i Bwyntiau Gweithredu Gwrandawriad Rhagfyr [\[REP6-081\]](#), Atodiad B. Roedd ei ymateb cynhwysfawr yn adolygu'r PSED ac, ymhlith pethau eraill, yr ystyriaeth o grwpiau agored i niwed yn y Datganiad Amgylcheddol (ES) a mesurau lliniaru a rheolaethau arfaethedig mewn perthynas â sŵn a dirgryniad a gynigiwyd mewn cynlluniau rheoli amrywiol.

Ystyriaeth yr ExA

- 9.9.3. Ar y sail honno, mae'r ExA yn cytuno â chasgliad yr Ymgeisydd bod yr ES wedi ystyried yr effaith y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn ei chael ar grwpiau agored i niwed ac a yw'r mesurau lliniaru a gynigir yn ddigonol i atal unrhyw effeithiau sylweddol rhag codi. Mae'n canfod na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn niweidio buddiannau personau sy'n rhannu nodwedd warchodedig nac yn cael unrhyw effaith andwyol ar y berthynas rhwng personau o'r fath a phersonau nad ydynt yn rhannu nodwedd warchodedig.

9.10. CASGLIADAU AR HAWLIAU TIR A MATERION CYSYLLTIEDIG

- 9.10.1. Ar ôl ystyried yr holl ddeunydd a gyflwynwyd i'r Archwiliad, mae'r ExA wedi dod i'r casgliadau canlynol:
- mae safle'r Cais wedi'i ddewis yn briodol;
 - mae pob dewis amgen rhesymol yn lle CA wedi'i archwilio;
 - nid yw'r tir i'w gymryd yn fwy nag sy'n ofynnol yn rhesymol ac mae'n gymesur;
 - byddai'r cyllid angenrheidiol ar gael i'r Ymgeisydd ac mae'r dDCO yn darparu mecanwaith clir lle gellir gwarantu'r cyllid;
 - mae angen sicrhau'r tir a'r hawliau sy'n ofynnol i adeiladu, gweithredu a chynnal y Datblygiad Arfaethedig o fewn amserlen resymol, ac mae'r Datblygiad Arfaethedig yn cynrychioli budd cyhoeddus sylweddol i'w ystyried yn y cydbwysedd;
 - ym mhob achos sy'n ymwneud â gwrthwynebiadau a materion unigol, mae CA a TP yn cael eu cyfiawnhau er mwyn galluogi gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig;
 - mae'r pwerau a geisir yn bodloni'r amodau a nodir yn Adrannau 122, 123, 127 a 138 o PA2008 a'r Canllawiau CA;
 - mewn perthynas â mannau agored, ni fyddai tir perthnasol y Gorchymyn, o dan faich y Gorchymyn, yn llai manteisiol o gwbl nag yr oedd ar gyfer y personau sy'n destun adran 132(3)(a), (b) ac (c) o PA2008. Yn unol â hynny, ar sail adran 132(2)(a) ohoni, mae eithriad i weithdrefn seneddol arbennig yn deilwng mewn perthynas â'r cynnig i gaffael yn orfodol hawliau dros y tir hwn fel y nodir yn y rhagymadrodd i dDCO terfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#).
 - nid yw'r cydsyniad sy'n ofynnol gan adran 135(2) i gynnwys darpariaeth sy'n awdurdodi caffael buddiannau yn orfodol yn nhir y Goron, a ddelir heblaw gan y Goron neu ar ran y Goron, wedi'i gael. Os na cheir cydsyniad, bydd angen tynnu lleiniau'r Goron o gwmpas y darpariaethau caffael gorfodol yn y dDCO; a
 - gellir cyflwyno CA a TP ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig mewn modd sy'n cydfynd yn llawn â'r holl ystyriaethau hawliau dynol a PSED perthnasol.

9.10.2. Os yw'r SoS yn bwriadu rhoi cydsyniad datblygu ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig, efallai y bydd am ystyried y materion sydd heb eu datrys

- a ydy Comisiynwyr Ystâd y Goron wedi cyhoeddi llythyr cydsyniad Adran 135 mewn perthynas â Lleiniau Rhif 01-001; 01-002; 01-003; 01-007; 01-009; 01-010; 01-011; 02-012; 02-013a; 02-016; 02-017; 02-018; 02-021; 02-021a; 03-060; 06-108; 07-109; 07-110; 07-112; 07-120; 07-121; 07-122; a 07-123;
- a yw Gweinidogion Cymru wedi cyhoeddi llythyr cydsyniad adran 135 mewn perthynas â'u buddiannau tir yng Nghoedwig Gwrych (Lleiniau Rhif 02-034; a 02-036); ac
- a yw CNC wedi rhoi cydsyniad meddiannydd mewn perthynas â'i fuddiannau cyfreithiol yng Nghoedwig Gwrych (Lleiniau Rhif 02-034; a 02-036).

10. GORCHYMYN CYDSYNIAD DATBLYGU DRAFFT A MATERION CYSYLLTIEDIG

10.1. CYFLWYNIAD

- 10.1.1. Yn rhan o'r Cais am gydsyniad datblygu, cyflwynodd yr Ymgeisydd Orchymyn Cydsyniad Datblygu drafft (dDCO) [\[APP-023\]](#) a Memorandwm Esboniadol (EM) [\[APP-024\]](#). Diweddarwyd y dDCO a'r EM drwy gydol yr Archwiliad. Fersiwn ddiweddaraf y dDCO yw [\[AS-036\]](#) a fersiwn ddiweddaraf yr EM yw [\[REP7-010\]](#).
- 10.1.2. Mae'r EM yn esbonio diben ac effaith pob Erthygl ac Atodlen yn y dDCO. Mae hefyd yn amlgu ac yn esbonio gwyriadau oddi wrth Orchymyn Cynllunio Seilwaith (Darpapiaethau Enghreifftiol) (Cymru a Lloegr) 2009, sydd bellach wedi'i diddymu. Mae'r EM yn cyfeirio at fannau lle y cymerwyd y geiriad o orchymynion eraill a wnaed o dan Ddeddf Cynllunio 2008 (PA2008). Mae dDCO gwreiddiol y cais a fersiynau dilynol ar ffurf offeryn statudol, fel sy'n ofynnol gan adran (a) 117(4) PA2008.
- 10.1.3. Yn ystod y cyfnod cyn-archwilio a'r Archwiliad, cyflwynodd yr Ymgeisydd sawl drafft arall o'r dDCO a oedd yn ymgorffori newidiadau cynyddol yn deillio o gwestiynau ysgrifenedig yr Awdurdod Archwilio (ExA), cyflwyniadau a wnaed gan Bartion â Buddiant (IPau) a'r trafodion yng Ngwrandawiadau Mater Penodol (ISH) 1, 3 a 5 a gynhaliwyd ar 16 Gorffennaf 2024 [\[EV2-002\]](#) ac [\[EV2-003\]](#), 24 Hydref 2025 [\[EV7-002\]](#), [\[EV7-003\]](#) ac [\[EV7-004\]](#) ac 11 Rhagfyr 2025 [\[EV9-006\]](#) ac [\[EV9-007\]](#).
- 10.1.4. Mae'r bennod hon yn rhoi trosolwg o'r Archwiliad o'r Gorchymyn Cydsyniad Datblygu, gan gynnwys newidiadau nodedig a wnaed i'r dDCO yn ystod yr Archwiliad, ac mae'n ystyried newidiadau a wnaed i'r dDCO terfynol er mwyn cyrraedd y DCO argymelledig (rDCO) yn Atodiad D yr Adroddiad hwn. Ni adroddir ar newidiadau o ganlyniad i wallau argraffyddol neu ramadegol, neu fân newidiadau er mwyn eglurder, cysondeb neu ddiweddariadau i restrau yn dilyn trafodaeth rhwng yr Ymgeisydd ac IPau perthnasol, nac o ganlyniad i gwestiynau ysgrifenedig neu sylwadau a wnaed gan yr ExA. Oni nodir fel arall, mae'r holl gyfeiriadau at y dDCO a'r EM yn y Bennod hon yn cyfeirio at dDCO [\[AS-036\]](#) ac EM [\[REP7-010\]](#) terfynol yr Ymgeisydd.

10.2. Y GORCHYMYN FEL YR YMGEISIWYD AMDANO

- 10.2.1. Mae'r adran hon yn cofnodi strwythur y dDCO. Mae wedi'i seilio ar dDCO terfynol yr Ymgeisydd ac mae fel a ganlyn:
- Rhan 1: Rhagarweiniol
 - Mae Erthygl 1 yn nodi enw'r Gorchymyn a phryd y daw i rym.
 - Mae Erthygl 2 yn amlinellu ystyr termau amrywiol a ddefnyddir yn y Gorchymyn.
 - Rhan 2: Prif Bwerau
 - Mae Erthyglau 3, 4 a 6 yn darparu'r prif bwerau i adeiladu, cynnal a chadw a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig.
 - Erthygl 5 yw'r ddarpapiaeth y tybir bod y drwydded forol yn Atodlen 14 yn cael ei rhoi oddi tani.
 - Mae Erthygl 7 yn amlinellu pwy sydd â budd pwerau'r Gorchymyn a sut y gellir trosglwyddo'r pwerau hynny.

- Mae Erthygl 8 yn darparu ar gyfer datgymhwyso gofynion penodol a fyddai'n gymwys fel arall o dan ddeddfwriaeth gyffredinol gyhoeddus, yn ogystal â deddfwriaeth leol.
 - Mae Erthygl 9 yn darparu amddiffyniad ar gyfer achosion a ddygir mewn perthynas â niwsansau penodol.
- Rhan 3: Strydoedd
 - Mae Erthyglau 10 i 15 yn darparu pwerau i'r ymgymwrwr allu gwneud gwaith i strydoedd ac o fewn strydoedd, i newid, gwyro neu gau strydoedd, i greu neu wella mynedfeydd; ac i gau hawliau tramwy cyhoeddus dros dro.
- Rhan 4: Pwerau Atodol
 - Mae Erthyglau 16 i 19 yn darparu pwerau atodol yn ymwneud â gollwng dŵr, yr awdurdod i arolygu tir, gwaith amddiffynnol i adeiladau a symud gweddillion dynol ymaith.
- Rhan 5: Pwerau Caffael
 - Mae Erthyglau 20 i 33 yn darparu pwerau i'r ymgymwrwr allu caffael hawliau dros dir yn ogystal â'r tir ei hun yn orfodol a chreu hawliau newydd a gallu defnyddio rhannau o dir y Gorchymyn dros dro i adeiladu neu gynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig. Mae'r darpariaethau hefyd yn darparu i'r ymgymwrwr ddiddymu rhai hawliau preifat a chaffael yr isbridd o dan dir, neu ei gaffael a chreu hawliau ynddo, yn hytrach na gorfod caffael y tir ei hun yn ogystal â meddiannu a defnyddio tir uwchben ac o dan strydoedd. Mae'r darpariaethau'n darparu i iawndal fod yn daladwy i Unigolion yr Effeithir Arnynt (AP) mewn perthynas â'r pwerau hyn, lle nad yw hynny eisoes wedi'i sicrhau mewn man arall. Mae'r erthyglau hyn hefyd yn darparu ar gyfer pwerau mewn perthynas ag offer ymgymrwyr statudol.
- Rhan 6: Amrywiol a Chyffredinol
 - Mae Erthygl 34 yn darparu y gallai unrhyw gytundeb ar gyfer trosglwyddo er budd y Gorchymyn fod yn drech na chyfraith landlord a thenant.
 - Mae Erthyglau 35 a 36 yn darparu pwerau mewn perthynas â choed, gan gynnwys y rhai hynny sy'n destun Gorchymynion Cadw Coed, neu lwyni y mae angen eu symud ymaith, eu tocio neu dorri eu gwreiddiau yn ôl ac ar gyfer symud gwrychoedd ymaith mewn perthynas â'r Datblygiad Arfaethedig.
 - Mae Erthygl 37 yn sicrhau na fydd yr Ymgymwrwr yn cefnu ar y gwaith alltraeth nac yn caniatáu iddo ddadfeilio.
 - Mae Erthyglau 37-40 yn darparu amddiffyniad ar gyfer Tŷ'r Drindod a Thŷ'r Goron yn ogystal â gweithredu Atodlen 10 sy'n cynnwys darpariaethau sy'n amddiffyn buddiannau trydydd partïon.
 - Mae Erthyglau 41 i 43 yn cynnwys darpariaethau y bydd tir y Gorchymyn yn 'dir gweithredol', ardystio cynlluniau a dogfennau, cyhoeddi hysbysiadau a sicrhau nad yw iawndal yn daladwy o dan y Gorchymyn hwn a chyfundrefnau digolledu eraill.
 - Mae Erthyglau 45 a 46 yn ymwneud â chyflawni gofynion a chymroddedu.
 - Mae Erthygl 47 yn ymwneud â chaniatadau cynllunio anghyson.

10.2.2. Mae 15 o Atodlenni i'r Gorchymyn:

- Mae Atodlen 1 yn darparu'r disgrifiad o'r Datblygiad Arfaethedig.
- Mae Atodlen 2 yn amlinellu'r gofynion (R) sy'n berthnasol iddo.
- Mae Atodlen 3 yn rhestru'r strydoedd sy'n destun gwaith stryd.
- Mae Atodlenni 4 i 6 yn ymdrin â materion sy'n ymwneud â strydoedd, mynedfeydd a hawliau tramwy.
- Mae Atodlenni 7 i 9 yn gysylltiedig i'r graddau eu bod yn ymwneud â hawliau tir, Meddiant Dros Dro ac iawndal. Mae Atodlen 7 yn ymwneud â thir y ceir ei feddiannu dros dro yn unig. Mae Atodlen 8 yn ymwneud â thir y ceir caffael hawliau ynddo neu y ceir diddymu hawliau ynddo yn unig. Mae Atodlen 9 yn ymwneud â diwygiadau i statudau i sicrhau bod iawndal priodol yn daladwy pan gaffaelir tir neu hawliau newydd dros dir o dan y Gorchymyn.
- Mae Atodlen 10 yn darparu Darpariaethau Amddiffynnol (PPau).
- Mae Atodlen 11 yn amlinellu hydoedd y gwrychoedd y ceir ymyrryd â nhw neu eu symud ymaith o dan y Gorchymyn.
- Mae Atodlen 12 yn amlinellu'r weithdrefn ar gyfer cyflawni gofynion.
- Mae Atodlen 13 yn darparu ar gyfer proses gymrodeddu.
- Mae Atodlen 14 yn cynnwys y drwydded forol dybiedig (DML) ar gyfer yr asedau cynhyrchu gan gynnwys y gweithgareddau morol trwyddedig (Rhan 1) ac amodau (Rhan 2).
- Mae Atodlen 15 yn rhestru'r dogfennau a'r cynlluniau sydd i'w hardystio o dan erthygl 42.

10.2.3. Mae strwythur y dDCO wedi'i amlinellu yn y Cynnwys ac fe'i rhestrir ar ei flaen. Mae'r ExA yn fodlon bod y strwythur yn addas i'r diben ac nid yw'n argymhell unrhyw newidiadau.

10.3. ARCHWILIO'R GORCHYMYN CYDSYNIAD DATBLYGU

Esblygiad y dDCO

10.3.1. Diweddarodd yr Ymgeisydd y dDCO sawl gwaith drwy gydol yr Archwiliad, gan ymateb i faterion a godwyd mewn cwestiynau ysgrifenedig, gwrandawiaidau a chyflwyniadau ysgrifenedig. Pan gyflwynwyd pob diwygiad, cyflenwodd yr Ymgeisydd gopi glân o'r dDCO wedi'i ddiweddarau, copi sy'n dangos newidiadau o'r fersiwn flaenorol fel newidiadau wedi'u tracio a, phan oedd angen, fersiwn wedi'i diweddarau o'r EM ar ffurf copi glân a chopi sy'n dangos newidiadau wedi'u tracio. Yn ogystal, cyflwynodd yr Ymgeisydd DCO gyda'r holl newidiadau wedi'u tracio erbyn D7 ac ar ddiwedd yr Archwiliad [\[AS-041\]](#).

10.3.2. Mae manylion llawn y newidiadau a wnaed i'r dDCO a'r rhesymau dros y newidiadau hyn ar gael mewn atodlen newidiadau a gyflwynwyd erbyn y dyddiad cau gweithdrefnol, D2, D4, D5, D6, D7 ac fel cyflwyniad ychwanegol ar ddiwedd yr Archwiliad. Manylir ar y rhain yn Nhabl 5 isod.

Tabl 5- Dogfennau'r dDCO a gyflwynwyd i'r Archwiliad

Fersiwn y dDCO	Dyddiad Cau	Cyfeirnod Llyfrgell yr Archwiliad (EL)
1		APP-023 DCO y Cais APP-024 EM
2	Cyflwyniad Ychwanegol	AS-010 (dDCO Glân) AS-012 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) AS-013 (EM Glân)

Fersiwn y dDCO	Dyddiad Cau	Cyfeirnod Llyfrgell yr Archwiliad (EL)
		AS-014 (EM Newidiadau wedi'u Tracio)
3	Dyddiad Cau Gweithdrefnol	PDA-003 (dDCO Glân) PDA-004 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) PDA-022 (Atodlen Newidiadau)
4	Dyddiad Cau 2	REP2-004 (dDCO Glân) REP2-005 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) REP2-006 (EM Glân) REP2-007 (EM Newidiadau wedi'u Tracio) REP2-093 (Atodlen Newidiadau)
5	Dyddiad Cau 4	REP4-005 (dDCO Glân) REP4-005 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) REP4-092 (Atodlen Newidiadau)
6	Dyddiad Cau 5	REP5-006 (dDCO Glân) REP5-007 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) REP5-008 (EM Glân) REP5-009 (EM Newidiadau wedi'u Tracio) REP5-086 (Atodlen Newidiadau)
7	Dyddiad Cau 6	REP6-016 (dDCO Glân) REP6-017 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) REP6-132 (Atodlen Newidiadau)
8	Dyddiad Cau 7	REP7-007 (dDCO Glân) REP7-008 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio) REP7-113 (Holl Newidiadau'r DCO wedi'u Tracio) REP7-010 (EM Glân) REP7-011 (EM Newidiadau wedi'u Tracio) REP7-142 (Atodlen Newidiadau)
9	Cyflwyniad Ychwanegol	AS-036 (dDCO Glân) AS-037 (dDCO Newidiadau wedi'u Tracio)

Fersiwn y dDCO	Dyddiad Cau	Cyfeirnod Llyfrgell yr Archwiliad (EL)
		AS-041 (Holl Newidiadau'r DCO wedi'u Tracio)
		AS-047 (Atodlen Newidiadau)

Newidiadau nodedig i'r dDCO yn ystod yr Archwiliad

- 10.3.3. Mae Atodlen Newidiadau terfynol yr Ymgeisydd i'r dDCO [\[AS-047\]](#) yn amlygu'r holl newidiadau a wnaed ym mhob diwygiad o'r dDCO.
- 10.3.4. Nid yw'r ExA yn adrodd ar bob newid a wnaed i'r dDCO yn ystod yr Archwiliad, oherwydd bod rhai'n fân newidiadau sy'n deillio o wallau argraffyddol neu ramadegol neu i wella eglurder neu gysondeb. Er mwyn bod yn gryno, canolbwyntiwn ar y newidiadau nodedig a wnaed i'r dDCO yn Nhabl 6 isod.

Tabl 6- Newidiadau nodedig a wnaed i'r dDCO

Fersiwn/Dyddiad Cau	Newidiadau nodedig a wnaed
Fersiwn 4 Dyddiad Cau 2 REP2-004	- diwygiadau i ddiffiniadau yn Erthygl 2; - mewnosod diffiniad ar gyfer 'cyfadeilad adeiladu dros dro yr is-orsaf ar y tir', 'prif gyfadeilad adeiladu', 'cyfadeilad adeiladu eilaidd' a 'chfyfadeilad adeiladu siambrau uniadau trawsnewid'; - diwygiadau i erthygl 7 fel bod y geiriad yn cyd-fynd â dDCO Asedau Cynhyrchu Prosiect Gwynt Alltraeth Morgan sy'n golygu na fydd yr ymgwymerwr yn gallu trosglwyddo na rhoi rhan o'r drwydded forol mwyach, dim ond y drwydded gyfan o dan Erthygl 7; - mewnosod Erthygl 47 i ddarparu ar gyfer caniatadau cynllunio anghyson o ganlyniad i Ddyfarniad y Goruchaf Lys ym Mharc Hillside v Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri [2020] EWCA Civ 1440; - diwygiadau i Atodlen 1, Rhan 1 i egluro ac adlewyrchu diffiniadau newydd ar gyfer cyfadeiladau adeiladu dros dro, i fynd i'r afael ag anghysondebau ac i ymateb i faterion a godwyd gan yr ExA; - ychwanegu rhoi gwybod i'r Awdurdod Hedfan Sifil at Atodlen 2, Gofyniad (R) 3; - ychwanegu geiriad at Atodlen 2, R3 i sicrhau bod rhaid i waith paratoi'r safle ar y tir gael ei wneud yn unol â'r Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol (oLEMP); - ychwanegu lleiniau at Atodlen 8 i adlewyrchu'r Llyfr Cyfeirio (BoR); - Darpariaethau Amddiffynnol (PPau) wedi'u diweddarau ar gyfer Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC) yn Atodlen 10, Rhan 3; - diwygiadau i raddfeydd amser o fewn Atodlen 12 i ymateb i'r Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR); - diwygiadau i ddiffiniadau ac amodau yn Atodlen 14 i ymateb i Sylwadau Ysgrifenedig (WR) CNC ac MCA.

Fersiwn/Dyddiad Cau	Newidiadau nodedig a wnaed
Fersiwn 5 Dyddiad Cau 4 REP4-005	▪ diwygiad i Erthygl 17 fel bod rhaid i'r ymgymwrwr gynnwys manylion yr hyn y bwriedir ei wneud wrth roi rhybudd i fynd ar dir i gynnal arolygon neu ymchwiliadau; ▪ ychwanegu geiriad at Atodlen 2, R9 i sicrhau bod yr holl gynlluniau sydd i'w cyflwyno yn rhan o'r Cod Ymarfer Adeiladu (CoCP) yn cyd-fynd â'r cynlluniau rheoli amlinellol; ▪ ychwanegu manylion ar gyfer coed sy'n destun gorchymyn cadw coed at Atodlen 11, Rhan 3; ▪ diweddariadau i Atodlen 12, paragraff 3 i gynyddu'r graddfeydd amser a amlinellwyd; ▪ diwygiadau i ddiffiniadau ac amodau yn Atodlen 14; ▪ rhestr wedi'i diweddaru o ddogfennau yn Atodlen 15.
Fersiwn 6 Dyddiad Cau 5 REP5-006	▪ diwygiadau i ddiffiniadau yn Erthygl 2 gan gynnwys 'dechrau' a 'chynnal' i atal amnewid yr is-orsaf ar y tir yn llwyr; ▪ diwygiadau i Erthygl 26 yn ymwneud â chaffael isbridd i sicrhau nad yw'r ddarpariaeth yn berthnasol pan fydd yr ymgymwrwr yn caffael seler, daearell, bwa neu adeiladwaith o fath arall sy'n ffurfio rhan o dŷ, adeilad neu ffatri neu ofod awyr uwchben tŷ, adeilad neu ffatri; ▪ diwygiadau i Erthygl 47 ar gyfer caniatadau cynllunio anghyson i adlewyrchu'r geiriad a ddefnyddiwyd yn dDCO Croesfan Tafwys Isaf i alluogi'r DCO a chydysyniadau cynllunio eraill i gydfodoli dros yr un tir a pheidio â bod yn anghydnaws yn awtomatig o dan y gyfraith; ▪ diwygiadau i Atodlen 1, Rhan 1 i sicrhau cysondeb; ▪ diwygiadau i Atodlen 2, R7 i gynnwys rheoli gwaith tirwedd; ▪ diwygiad i Atodlen 2, R10 i gynnwys mynedfeydd dros dro; ▪ cynnwys oriau symudiadau a diffiniad o weithgareddau symudiadau yn Atodlen 2, R14; ▪ ychwanegu gofynion 22 a 23 yn dilyn trafodaeth â NATS i sicrhau cynllun lliniaru Prif Radar Goruchwyllo (PSR) ar gyfer PSR Great Dunn Fell, Lowther Hill a St Anne's a PSR Maes Awyr Warton; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10, Rhan 4 a Rhan 6 i amddiffyn SP Manweb fel ymgymwrwr trydan a Gweinidogion Cymru fel yr Awdurdod Prifffyrdd Strategol; ▪ diwygiadau i ddiffiniadau ac amodau yn Atodlen 14 i ymateb i faterion a godwyd gan IPau a'r ExA; ▪ dileu'r gallu i glirio ordnans heb ffrwydro trwy danio uchel o Amod 13 Atodlen 14.
Fersiwn 7 Dyddiad Cau 6	▪ diwygiadau i ddiffiniadau yn Erthygl 2;

Fersiwn/Dyddiad Cau	Newidiadau nodedig a wnaed
REP6-016	▪ diwygiadau i Erthygl 19 fel bod cael gwared â gweddillion dynol yn cyd-fynd â'r cynllun ymchwilio ysgrifenedig ar y tir amlinellol; ▪ eithrio danfoniadau gan gerbydau nwyddau trwm yn ystod oriau symudiadau o Atodlen 2, Gofyniad 14; ▪ ychwanegu Gofynion 24, 25 a 26 i sicrhau mesurau lliniaru ar gyfer effeithiau posibl ar hedfan a radar ym Maes Awyr John Lennon Lerpwl, Maes Awyr Blackpool a Maes Awyr Ynys Manaw; ▪ diwygiadau i Atodlenni 6 a 7 i roi'r newidiadau a fanylir yn yr Adroddiad Cais am Gael Gwneud Newid ar waith; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10, Rhan 7 i amddiffyn National Grid Electricity Transmission Plc; ▪ ychwanegu Rhan 9 at Atodlen 10 i warchod Awel y Môr; ▪ diwygiad i Atodlen 14, Rhan 1, Paragraff 2 i gyd-fynd â'r safbwynt bod clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel yn weithgarwch sy'n ddarostyngedig i reolaethau penodol, ar wahân i glirio a pharatoi'r safle yn gyffredinol; ▪ diwygiad i Atodlen 14, Rhan 2, Amod 17 i ymateb i sylwadau CNC erbyn D5; ▪ diweddariadau i Atodlen 15.
Fersiwn 8 Dyddiad Cau 7 REP7-007	▪ diwygiad i Atodlen 2, R6 i gynnwys lefel orffenedig y tir; ▪ mewnosod R25 mewn perthynas â'r uchder sector lleiaf a gweithdrefnau hedfan gydag offer yn unig ym maes awyr Blackpool; ▪ ychwanegu R28 i sicrhau cynllun gwella tirwedd ar gyfer Tirwedd Cenedlaethol Ynys Môn a Pharc Cenedlaethol Eryri; ▪ diweddariadau i leiniau o fewn Atodlenni 7 ac 8; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10, Rhan 5 i amddiffyn Wales and West Utilities; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10, Rhan 8 i amddiffyn Network Rail; ▪ ychwanegu clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel at Amod 20(1) a (4) Atodlen 14; ▪ diweddariadau i Atodlen 15.
Fersiwn 9 Cyflwyniad Ychwanegol AS-036	▪ diweddariad i Atodlen 2, R25 ar gyfer gweithredu Maes Awyr Blackpool er mwyn iddo gyd-fynd â'r Datganiad Tir Cyffredin gyda Maes Awyr Blackpool; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10, Rhan 7 i amddiffyn National Grid Electricity Transmission plc; ▪ PPau wedi'u diweddaru yn Atodlen 10 i amddiffyn Awel y Môr

10.4. Y PRIF FATERION A YSTYRIWYD YN YSTOD YR ARCHWILIAD

- 10.4.1. Yn bennaf, ceisiodd yr Ymgeisydd fynd i'r afael â'r materion a godwyd gan yr ExA ac IPau mewn perthynas â darpariaethau'r dDCO trwy ddiwygiadau drafftio yn ystod yr Archwiliad. Yn gyffredinol, esboniodd yr Ymgeisydd y rhesymau a/neu rhoddodd

eglurhad neu gyfiawnhad pellach yn yr EM neu'r cynlluniau rheoli perthnasol lle na wnaed newidiadau i ddarpariaethau'r dDCO.

- 10.4.2. Mae adran hon yr adroddiad yn ystyried y prif faterion a gododd yn yr Archwiliad mewn perthynas â'r dDCO, sef yn bennaf y darpariaethau hynny nad oedd IPau penodol a'r Ymgeisydd yn cytuno arnynt neu y mae'r ExA o'r farn ei bod yn nodedig adrodd arnynt. Lle y cododd faterion yn ymwneud â darpariaethau yn y DCO a oedd yn berthnasol i ystyried materion cynllunio penodol, ystyriwyd y rhain yn adrannau perthnasol yr Adroddiad hwn ac ni chânt eu hailadrodd yma. Gellir gweld crynodeb o'r materion hynny ym mharagraff 10.4.67.

Erthygl 2 (dehongli) – Penllanw Cymedrig y Gorllanw a Phenllanw Cymedrig y Distyll

- 10.4.3. Cyn yr Archwiliad, diwygiodd yr Ymgeisydd y diffiniad o "benllanw cymedrig y gorllanw" (MHWS) a "phenllanw cymedrig y distyll" (MLWS) yn y dDCO i "orllanw cymedrig" (MHW) a "distyll cymedrig" (MLW). Gwnaeth yr Ymgeisydd hyn gan nad oedd MHWS nac MLWS wedi'u marcio ar fapiau'r Arolwg Ordnans yng Nghymru.
- 10.4.4. Yn ei Sylwadau Ysgrifenedig (WR) [\[REP1-056\]](#), honnodd tîm trwyddedu morol Cyfoeth Naturiol Cymru (MLT CNC) mai'r cyfeiriad cywir oedd MHWS gan y byddai hynny'n gyson â'r derminoleg yn Neddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 (MACAA 2009) (adrannau 66(4) a 42). At hynny, roedd yn pryderu bod defnyddio MHW fel diffiniad ar gyfer gwaith yn y dDCO yn creu dryswch rhwng y gwaith sy'n gysylltiedig â'r drwydded forol (ML) annibynnol a'r DCO a allai arwain at anghysondebau posibl rhwng ffiniau'r gwaith. Cyfeiriodd CNC at gysondeb â DCOau eraill a wnaed yn ddiweddar lle y defnyddiwyd MHWS, fel DCO Fferm Wynt Alltraeth Prosiect 4 Hornsea a wnaed (Hornsea 4) a DCO Fferm Wynt Alltraeth Awel y Môr a wnaed (AyM) [\[REP3-090\]](#).
- 10.4.5. Archwiliodd yr ExA y mater hwn yn ISH5 [\[EV7-002\]](#). Roedd yr Ymgeisydd o'r farn mai mater technegol oedd hwn yn bennaf na fyddai'n newid elfennau ymarferol y gwaith. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod yn deall safbwynt CNC, ond honnodd er bod MHWS ac MLWS yn bodoli'n gysyniadol, nad oeddent yn ymddangos ar unrhyw un o'r mapiau sylfaenol yng Nghymru. Dywedodd yr Ymgeisydd mai'r peth pwysig oedd y rhyngweithio rhwng y gwaith alltraeth ac ar y tir ac eglurder y llinell honno. Gan fod MHW ac MLW wedi'u dynodi ar fapiau, ond nid felly MHWS ac MLWS, roedd yr Ymgeisydd yn ffafrio'r diffiniadau cyntaf er mwyn eglurder. Er y cytunodd yr Ymgeisydd i adolygu'r diffiniad, cadwyd y diffiniadau MHW ac MLW yn dDCO terfynol yr Ymgeisydd. Yn ei ddatganiad i gloi, mynnodd MLT CNC mai'r cyfeiriad cywir yw MHWS [\[REP7-146\]](#).

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.6. Mae'r ExA yn cydnabod y rhesymau dros y diffiniad a ffefrir gan yr Ymgeisydd. Fodd bynnag, mae'r ExA o'r farn bod y termau MHWS ac MLWS yn cael eu defnyddio'n gyffredin mewn DCOau, gan gynnwys DCO AyM a wnaed yn ddiweddar sydd hefyd yng Nghymru ac mewn lleoliad tebyg. Mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan MLT CNC, sef yr awdurdod trwyddedu, y dylai cyfeiriadau fod yn gyson â'r derminoleg yn yr MACAA ac, o ystyried cymhlethdod unigryw'r ymagwedd arfaethedig at drwyddedu morol ar gyfer yr asedau cynhyrchu a thrawsyrro, byddai'n osgoi perygl anghysondebau posibl yn y Rhifau Gwaith, fel y codwyd gan CNC. At hynny, byddai dychwelyd i MHWS ac MLWS yn sicrhau cysondeb â'r derminoleg a ddefnyddiwyd drwy gydol dogfennau'r Cais a chynlluniau rheoli fel y Datganiad Dull Adeiladu Glanfa Amlinellol [\[REP7-089\]](#).

- 10.4.7. Yng ngoleuni'r uchod, mae'r ExA wedi diwygio'r cyfeiriadau at MHW ac MLW i MHWS ac MLWS yn y DCO argymelledig (rDCO).

Erthygl 7 (budd y Gorchymyn) ac Atodlen 14 (paragraff 7)

- 10.4.8. Yn ei RR [\[RR-011\]](#), heriodd MLT CNC yr angen am y ddarpariaeth yn Erthygl 7 (a pharagraff 7 Atodlen 14), a'i chyfreithlondeb, i alluogi'r pwerau i drosglwyddo'r DML i'r Ysgrifennydd Gwladol trwy ddiwygio'r darpariaethau o dan adran 72 MACAA 2009. Yn ei WR [\[REP1-056\]](#), esboniodd MLT CNC ei fod o'r farn y gallai'r pŵer o dan a120(5)(a) Deddf Cynllunio 2008 (PA2008), yr oedd yr Ymgeisydd yn dibynnu arno yn [PDA-008](#), ymwneud yn unig ag 'unrhyw fater y ceir gwneud darpariaeth ar ei gyfer yn y gorchymyn' ac nad oedd y darpariaethau ar gyfer trosglwyddo trwydded forol yn derbyn sylw'n benodol o dan PA2008 ond trwy ddarpariaethau o dan Ddeddf Seneddol ar wahân (MACAA 2009). Ar y sail hon, roedd MLT CNC yn pryderu, heb ddarpariaethau penodol yn PA2008, efallai na fyddai darpariaethau o'r fath ar gyfer trosglwyddo trwyddedau wedi'u gwneud yn gyfreithlon.
- 10.4.9. Yn ogystal, mynegodd MLT CNC bryderon hefyd, petai'r darpariaethau trosglwyddo'n cael eu cynnwys, y byddai'r DML yn gwyro oddi wrth yr ymarfer sefydledig o dan y MACAA ac y dylid osgoi gorgyffwrdd a/neu ddyblygu rheoleiddiol fel mater rheoleiddio da. Amlygodd y gallai goblygiadau cynnwys y darpariaethau trosglwyddo y gofynnwyd amdanynt yn y DML ddarparu dwy gyfundrefn reoleiddiol i bob pwrpas (y DML ei hun, a'r adran 72 (MACAA 2009) ar gyfer trosglwyddo trwydded) a allai arwain at ansicrwydd. Ym marn MLT CNC, y dull sefydledig a chywir mewn amgylchiadau o'r fath fyddai ildio i'r gyfundrefn reoleiddiol fwyaf priodol, sef adran 72 MACAA yn ei farn ef. Yn yr un modd, nododd y byddai cynnwys darpariaeth o'r fath yn arwain at wahaniaethu'r trefniadau trosglwyddo ar gyfer trwyddedau cynhyrchu/trawsyrru'r datblygiad arfaethedig a dull gwahanol i'r holl drwyddedau morol eraill yng Nghymru, gan gynnwys y rhai hynny ar gyfer prosiectau gwynt alltraeth eraill.
- 10.4.10. Codwyd y mater hwn gan yr ExA yn ISH5 [\[EV7-002\]](#). Dadleuodd yr Ymgeisydd fod y geiriad yn y dDCO yn briodol a'i fod yn adlewyrchu cynsail hir sefydledig ynglŷn â throsglwyddo pwerau DCO a DMLau a gymeradwywyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol (SoS).
- 10.4.11. Cydnabu'r Ymgeisydd bwynt CNC na allai Trwydded Forol drawsyrro o dan weithdrefnau CNC fod yn drosglwyddiad awtomatig, ond honnodd nad oedd hyn yn cyfiawnhau pam y dylai gael ei ddatgymhwyso mewn perthynas â'r elfen gynhyrchu [\[REP4-035\]](#). Fodd bynnag, safbwynt yr Ymgeisydd oedd bod y broses DCO wedi'i dylunio i symleiddio cyn belled ag y bo'n bosibl a bod y ddarpariaeth hon yn sylfaenol, o safbwynt gweithdrefnol, i allu trosglwyddo'r DCO a'r DML gyda'i gilydd, yn ogystal â sicrhau y byddai'r amseru'n cyd-fynd ac y byddai'n dilyn proses ragnodedig. Er mai dyma'r DML gyntaf yng Nghymru, ac y byddai dull gwahanol rhwng y DML a'r drwydded forol annibynnol, nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn bod hyn ynddo'i hun yn rheswm dros wyro oddi wrth y gysail sefydledig ar gyfer trosglwyddo DMLau ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth.
- 10.4.12. Nododd yr Ymgeisydd hefyd y byddai'r Erthygl yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth yr SoS (heblaw am yr amgylchiadau a amlinellir yn Erthygl 7(6)) a bod rhaid i'r SoS ymgynghori â CNC. Pan geisir trosglwyddo'r DML o dan Erthygl 7(2), byddai'r SoS yn ystyried priodoldeb y parti y cynigir ei throsglwyddo neu ei chaniatáu iddo a byddai hefyd yn ystyried unrhyw sylwadau a wnaed gan CNC cyn penderfynu p'un ai rhoi cydsyniad.

- 10.4.13. Roedd safbwyntiau'r ddau barti ar y mater hwn yr un fath ar ddiwedd yr Archwiliad.
- Ystyriaeth yr ExA*
- 10.4.14. Wrth ystyried y mater hwn, mae'r ExA wedi rhoi sylw i Nodyn Cyngor 15 Prosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol: Llundain Gorchmynion Cydsyniad Datblygu (AN15) ac yn enwedig paragraff 6.3.28 sy'n rhoi cyngor ynglŷn â throsglwyddo darpariaethau. Mae'n nodi nad oes rheswm cyfreithiol i atal DCO rhag caniatáu ar gyfer trosglwyddo DML ac y bydd yr SoS yn ymwybodol bod cynsail i'r ddarpariaeth hon mewn sawl DCO. Mae'r ExA yn cydnabod efallai y bydd anawsterau gweithredol yn gysylltiedig â dull o'r fath, gan gynnwys monitro cydymffurfedd a chymryd camau gorfodi. Yn yr achos hwn, efallai bod yr anawsterau hynny'n fwy cymhleth o ystyried y byddent yn arwain at drefniadau gwahanol ar gyfer trosglwyddo trwyddedau cynhyrchu a thrawsyrro i'r holl drwyddedau morol eraill yng Nghymru. Yn hyn o beth, byddai'r trefniant yn newydd.
- 10.4.15. Mae'r ExA o'r farn bod trosglwyddo'r budd yn ganiataol trwy gyfrwng a. 120(5), ni waeth am y ffaith bod darpariaethau amgen yn MACAA 2009. Felly, o ran y mater hwn, mae'n rhaid ystyried a fyddai ymarferoldeb y trefniadau yn yr achos penodol hwn yn dderbyniol. Er ei fod yn cydnabod pryderon CNC, mae'r ExA hefyd yn derbyn pe na byddai dull o'r fath yn cael ei fabwysiadu, byddai'r DCO a'r DML hefyd yn ddarostyngedig i drefniadau trosglwyddo ar wahân.
- 10.4.16. Gan nodi nad yw'r dull yn cael ei wrthod yn AN15 a bod cynsail iddo mewn DCOau eraill, mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo bod y dull a fabwysiadwyd gan yr Ymgeisydd yn fodd addas o ddelio â'r mater. Fodd bynnag, o ystyried amgylchiadau penodol yr achos a'r trefniadau gwahanol a fyddai'n codi, mae'r ExA o'r farn y byddai'n ymarferol ymgynghori â CNC ym mhob achos ynglŷn â throsglwyddo'r DML. Felly, mae'r ExA yn argymhell y dylid diwygio Erthygl 7(3) gan ddileu'r geiriad '*ac eithrio lle mae paragraff (6) yn berthnasol, lle na fydd angen cydsyniad yr Ysgrifennydd Gwladol*'.
- 10.4.17. Yng ngoleuni'r uchod, mae'r ExA wedi dileu'r frawddeg hon o Erthygl 7(3) yn yr rDCO.

Erthygl 16 (gollwng dŵr)

- 10.4.18. Erbyn D4 [\[REP4-120\]](#), cyflwynodd Griff Parry ar ran Harriet Mary Parry, Robert Wynne Parry, Griffith Wynne Parry ac Elizabeth Wynne Wade (Parry-Wade) eiriad diwygiedig awgrymedig ar gyfer Erthygl 16 a fyddai'n sicrhau, yn eu barn nhw, bod cydsyniad perchnogion yn cael ei roi ac yn delio ag anghydfodau sy'n codi o gysylltu â draen breifat neu ddefnyddio draen breifat. Erbyn ISH6 [\[EV9-006\]](#), esboniodd Mr Parry ymhellach nad oedd yn credu bod unrhyw amddiffyniadau yn erbyn perchnogion cyrsiau dŵr preifat ac y byddai'n briodol cael modd o ddatrys gan drydydd parti yn yr un ffordd ag a gynigir i ymgymrwyr statudol.
- 10.4.19. Ymatebodd yr Ymgeisydd drwy ddweud bod Erthygl 16(3) yn sicrhau y ceir cydsyniad perchennog y cwrs dŵr neu'r garthffos neu'r ddraen gyhoeddus [\[REP5-067\]](#), ond bod Erthygl 16 yn ymdrin â defnyddio a chysylltu â charthffosydd neu ddraeniau cyhoeddus ac nid draeniau preifat. Mae Erthygl 16(8) yn nodi, at ddibenion yr erthygl hon, bod "carthffos neu ddraen gyhoeddus" yn golygu un sy'n "perthyn i ymgymwrwr carthffosiaeth, CNC, a bwrdd draenio mewnol neu awdurdod lleol. Felly, dywedodd yr Ymgeisydd nad oedd y geiriad a awgrymwyd gan Parry-Wade yn angenrheidiol nac yn briodol. Esboniodd yr Ymgeisydd y byddai unrhyw ddefnydd posibl o ddraeniau preifat naill ai'n dod o dan gytundeb gwirfoddol gyda'r tîrfeddiannwr neu drwy arfer pwerau caffael gorfodol neu feddiant dros dro o dan

Ran 5 os na ellir dod i gytundeb. Pan ddefnyddir pwerau caffael gorfodol neu feddiant dros dro, byddai gan dirfeddiannwr yr hawl, yn y ffordd arferol, i gael iawndal am unrhyw golled neu ddifrod ac mae unrhyw anghydfodau ynglŷn ag iawndal eisoes yn ddarostyngedig i'r ddarpariaeth yn y dDCO y byddai anghydfodau iawndal yn cael eu penderfynu o dan Ran 1 Deddf Digollediad Tir 1961 (Deddf 1961).

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.20. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd y byddai'r geiriad ychwanegol naill ai'n ddyblyg neu'n ddiangen o ystyried bod y materion naill ai'n derbyn sylw yn yr Erthygl ei hun neu o fewn darpariaethau eraill y dDCO. Nid yw'r ExA yn argymhell unrhyw newidiadau i'r Erthygl hon.

Erthygl 17 (awdurdod i arolygu ac ymchwilio i'r tir)

- 10.4.21. Erbyn ISH5 [\[EV7-002\]](#), dywedodd Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr (NFU) yr hoffai gael eglurder pellach ynglŷn â pha dir y gellid ei ystyried yn '*unrhyw dir y gallai'r prosiect awdurdodedig effeithio arno*' (Erthygl 17(1)). Roedd o'r farn bod hyn yn rhy eang ac y dylai fod yn dynnach er mwyn rhoi syniad i dirfeddianwyr ynglŷn â pha fath o dir y gellid effeithio arno. Awgrymodd y dylid cynnwys y gair 'cyfagos' ac yna ychwanegu diffiniad ohono at y dDCO. Yn ogystal, gofynnodd yr NFU am gael ychwanegu geiriad at yr Erthygl fel bod tirfeddianwyr hefyd yn cael gwybod am natur fwriadedig y gwaith a oedd i'w wneud.
- 10.4.22. Wrth ymateb, cadarnhaodd yr Ymgeisydd mai bwriad y geiriad yn Erthygl 17(1) oedd caniatáu arolygon ac ymchwiliadau angenrheidiol o fewn Terfynau'r Gorchymyn ei hun ac unrhyw dir y mae'r prosiect awdurdodedig yn effeithio arno. Rhoddodd yr Ymgeisydd enghraifft o achos lle y gallai fod angen monitro y tu allan i Derfynau'r Gorchymyn. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod cynnwys y pŵer hwn a'r geiriad cysylltiedig yn angenrheidiol a bod cynsail dda iddo, hefyd.
- 10.4.23. O ran cais pellach yr NFU, ychwanegodd yr Ymgeisydd eiriad at y dDCO yn 17(2) fel bod rhaid i'r rhybudd a roddir i dirfeddianwyr gynnwys manylion pan fydd y cynnig yn cynnwys tyllu neu gloddio, gadael cyfarpar ar dir a chymryd samplau.

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.24. O ystyried pryderon yr NFU a rhesymeg yr Ymgeisydd, mae'r ExA yn fodlon bod Erthygl 17 y dDCO yn amlinellu dull rhesymol a chymesur o arolygu ac ymchwilio i dir, yn enwedig gyda'r geiriad ychwanegol a ychwanegwyd at 17(2). Mae'r EM terfynol hefyd yn rhoi cyfiawnhad digonol i'r dull a ddefnyddiwyd. O ganlyniad, nid yw'r ExA yn argymhell unrhyw ddiwygiadau pellach i'r Erthygl hon.

Erthygl 19 (cael gwared ar weddillion dynol)

- 10.4.25. Gan fod Erthyglau â geiriad tebyg wedi cael eu dileu o DCOau a wnaed yn ddiweddar, gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd yn ISH5 a oedd angen ei chynnwys ac a oedd unrhyw gladdfeydd hysbys o fewn Terfynau'r Gorchymyn. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd nad oedd unrhyw gladdfeydd hysbys o fewn Terfynau'r Gorchymyn, ond y canfuwyd gweddillion yn ystod ymarfer torri ffosydd treialu.
- 10.4.26. Yn ISH6, cyfeiriodd yr ExA at anghysondebau rhwng y Cynllun Ymchwilio Ysgrifenedig amlinellol (oWSI) a'r geiriad yn Erthygl 19. Erbyn D6, diweddarodd yr Ymgeisydd Erthygl 19 yn y dDCO i gyd-fynd â'r oWSI fel ei bod yn mynnu bod yr ymgymherwr yn symud gweddillion dynol a gladdwyd llai na 100 mlynedd yn ôl

ymaith, cyn iddo wneud unrhyw ddatblygu neu waith a fyddai'n tarfu ar weddillion dynol neu a allai darfu arnynt.

- 10.4.27. Mae EM yr Ymgeisydd yn datgan, heb yr Erthygl, y byddai angen i'r Gweinidog priodol awdurdodi symud gweddillion ymaith, a allai olygu bod rhaid atal y gwaith am gyfnod amhenodol ac arwain at oedi. Mae'r Erthygl yn amlinellu proses ar gyfer hysbysu am ddarganfod gweddillion a'u symud ymaith a'u hailgladdu neu amlosgi, ac mae'n datgan y byddai'n ofynnol i'r ymgymwrwr dalu treuliau rhesymol sy'n gysylltiedig â'r broses hon. Byddai'n ofynnol i'r broses o symud unrhyw weddillion ymaith gael ei chynnal yn unol ag unrhyw gyfarwyddiadau a allai gael eu rhoi gan yr Ysgrifennydd Gwladol.

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.28. Mae'r ExA yn nodi bod Erthyglau tebyg mewn DCOau a wnaed yn ddiweddar wedi cael eu dileu naill ai yn ystod yr Archwiliad neu gan yr SoS. Fodd bynnag, arweiniodd torri ffosydd treialu yn ystod yr Archwiliad at ddarganfod gweddillion, felly nid yw'n afresymol tybio y gellid dod o hyd i weddillion eraill. Mae'r ExA yn cytuno, oherwydd y broses y byddai angen ei dilyn yn yr amgylchiadau hynny, y gallai arwain at atal y gwaith am gyfnod amhenodol ac oedi cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig. Byddai'r broses yn Erthygl 19 yn lliniaru hyn. Felly, nid yw'r ExA yn argymhell unrhyw ddiwygiadau i'r Erthygl hon.

Erthygl 20 (caffael tir yn orfodol)

- 10.4.29. Yn [\[REP4-120\]](#), gofynnodd Parry-Wade am gael mewnosod dull a fyddai'n sicrhau, pe byddai anghydfod ynglŷn â faint o dir sy'n ofynnol, bod hyn yn cael ei bennu yn unol â Rhan 1 Deddf Digollediad Tir 1961 (Deddf 1961). Roedd Parry-Wade o'r farn bod yr Erthygl hon, fel y mae wedi'i geirio ar hyn o bryd, yn ymddangos fel petai'n rhoi llwyr ddisgresiwn i'r Ymgeisydd dros y tir.
- 10.4.30. Ymatebodd yr Ymgeisydd drwy ddweud bod Erthygl 20 yn caniatáu ar gyfer caffael tir yn rhydd-ddaliadol a bod hyn eisoes yn destun rheolaethau helaeth gan y byddai'n cael ei wneud yn ddarostyngedig i erthyglau eraill amrywiol yn y Gorchymyn (fel yr amlinellir yn 20(2)) [\[REP5-067\]](#). Yn ogystal, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at PA2008 sy'n cymhwyso Deddf Prynu Gorfodol 1965 (Deddf1965) (yn amodol ar yr addasiadau a amlinellir yn Erthygl 27) ac Erthygl 25 y dDCO sy'n cymhwyso Deddf Prynu Gorfodol (Datganiadau Breinio) 1981 (Deddf 1981) i'r Gorchymyn. O ganlyniad, byddai arfer y pwerau caffael gorfodol (CA) yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Deddfau hynny. Mae Deddf 1965 a Deddf 1981 yn amlinellu'r ddwy broses ar gyfer arfer pwerau CA trwy naill ai roi Hysbysiad i Drin (NTT) neu Ddatganiad Breinio Cyffredinol (GVD). Dyma'r adeg pan fyddai'r union faint o dir i'w gymryd yn barhaol yn cael ei bennu a'i hysbysu i'r tiffeddiannwr/tiffeddiannwyr perthnasol. Pe byddai'r tiffeddiannwr eisiau herio faint o dir sy'n ddarostyngedig i'r GVD neu'r NTT ar y sail ei fod yn mynd y tu hwnt i'r hyn a awdurdodir gan y Gorchymyn, byddai ganddo hawl gyfreithiol i herio'r NTT neu'r GVD trwy gyfrwng adolygiad barnwrol. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn nad oedd hwn yn fater i'w benderfynu o dan Ran 1 Deddf 1961 sy'n ymdrin ag anghydfodau iawndal sydd o fewn cylch gwaith yr Uwch Dribiwnlys.

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.31. Mae'r ExA wedi ystyried y cyflwyniadau a wnaed gan y partïon. Mae'r ExA o'r farn nad oes angen ychwanegu'r paragraff a awgrymwyd gan Parry-Wade. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd bod Erthygl 20 yn cael ei gwneud yn ddarostyngedig i erthyglau eraill yn y dDCO yn unig (Erthyglau 21, 22, 26, 29 a 39), sy'n golygu mai

dim ond y tir wedi'i liwio'n binc ar y Cynllun Tir allai fod yn destun CA rhydd-ddaliadol. Yn ogystal, byddai unrhyw anghydfod o dan yr Erthygl hon yn ddarostyngedig i'r erthygl cymrodeddu (Erthygl 46) ac yn cael ei ddatrys yn unol â hi, ac yn unol â'r rheolau yn Atodlen 13 (rheolau cymrodeddu). Nid yw'r ExA yn argymhell unrhyw newidiadau i'r Erthygl hon.

Erthygl 26 (caffael isbridd yn unig)

- 10.4.32. Yn [\[REP4-120\]](#) a [\[REP6-145\]](#), mynegodd Parry-Wade bryderon bod yr Ymgeisydd yn ceisio eithrio ei hun o amddiffyniadau Adran 8 ac Atodlen 2A Deddf 1965 sy'n ymwneud â'r profion hirsefydlog ar gyfer niwed sylweddol. Honnodd Parry-Wade fod yr Ymgeisydd wedi anwybyddu neu gamddehongli meini prawf y prawf ar gyfer niwed sylweddol ac wedi ystyried, ar gam, yr effaith uniongyrchol ar eiddo ar ôl adeiladu yn unig yn ei ddatganiad yn [\[REP5-067\]](#), sef *“ym mwyafrif yr achosion, ni fyddai caffael yr isbridd yn unig o dan dŷ, adeilad neu ffatri yn ymyrryd â defnydd parhaus o'r tŷ hwnnw, yr adeilad hwnnw neu'r ffatri honno uwchben y tir, ac felly mae'n rhesymol datgymhwyso Atodlen 2A”*. Honnodd Parry-Wade nad oedd y ffaith y gallai'r effaith fod “o dan y ddaear” yn unig yn golygu ei bod yn achosi llai o gynydd i'r parti yr effeithir arno. Yn unol â hynny, roedd yn annheg i'r Ymgeisydd geisio eithrio ei hun o'r mesurau diogelu angenrheidiol hyn ar gyfer partion yr effeithir arnynt. Ar y sail hon, gofynnodd Parry-Wade i Atodlen 2A Deddf 1965 gael ei hailfennosod yn y DCO.
- 10.4.33. Yn [\[REP5-067\]](#), ymatebodd yr Ymgeisydd drwy ddweud, fel yr amlinellir yn yr EM, cynhwyswyd Erthygl 26 i roi'r hyblygrwydd i'r ymgymrwyr arfer cyn lleied o bwerau CA i gaffael tir â phosibl, lle y bo'n bosibl ac yn briodol, trwy ddarparu ar gyfer y gallu i 'israddio' ei bwerau CA lle y byddai caffael isbridd yn unig yn cael llai o effaith ar dirfeddianwyr.
- 10.4.34. Aeth ymlaen i ddweud bod Atodlen 2A Deddf 1965 yn amlinellu'r gallu i roi gwrth-hysbysiad pan fydd NTT yn ceisio caffael rhan o dŷ, adeilad neu ffatri yn unig. Ym mwyafrif yr achosion, ni fyddai caffael yr isbridd yn unig o dan dŷ, adeilad neu ffatri yn ymyrryd â defnydd parhaus o'r tŷ hwnnw, yr adeilad hwnnw neu'r ffatri honno uwchben y tir, ac felly roedd o'r farn ei bod yn rhesymol ac yn gymesur datgymhwyso Atodlen 2A o'r erthygl hon heblaw am yr amgylchiadau a ddisgrifir yn is-baragraff (3). Mae Erthygl 26(3) yn cadw'n benodol yr hawl i roi gwrth-hysbysiad pan fyddai caffael isbridd yn arwain at gaffael unrhyw ran o seler, daearell, bwa neu adeiladwaith o fath arall sy'n ffurfio rhan o dŷ, adeilad neu ffatri, neu hawliau ynddynt h.y. unrhyw elfennau o dŷ, adeilad neu ffatri o dan y ddaear.
- 10.4.35. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd at Atodlen A1 Deddf 1981 fel y ddarpariaeth gyfatebol ar gyfer pryd y defnyddir GVDau i arfer pwerau CA. Cydnabyddir nad oedd y geiriad ym mharagraff 26(3) yn gweithredu i gymhwyso'r un eithriad i Atodlen A1 Deddf 1981 ag Atodlen 2A Deddf 1965. Fel y cyfryw, diwygiodd yr Ymgeisydd Erthygl 26 y dDCO i unioni'r diffyg hwn ac egluro hyd a lled y datgymhwysiad. Roedd yr Ymgeisydd hefyd o'r farn bod y geiriad wedi'i ddiweddarau yn cyd-fynd yn well â gorchmynion gwynt alltraeth eraill, gan gynnwys, yn fwyaf diweddar, Gorchmyn Fferm Wynt Alltraeth Estyniadau Sheringham Shoal a Dudgeon 2024 (Gorchmyn S a D).
- Ystyriaethau'r ExA*
- 10.4.36. Er bod yr ExA yn nodi'r pryderon a godwyd gan Parry-Wade, mae'n ymwybodol bod cynsail i'r dull mewn nifer o DCOau a wnaed, gan gynnwys Gorchmyn S a D a wnaed yn ddiweddar. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd y byddai'r hyblygrwydd i

leihau hyd a lled y buddiannau sydd i'w caffael gymaint â phosibl yn cael llai o effaith ar dirfeddianwyr.

- 10.4.37. Mae'r geiriad diwygiedig yn 26(3) yn egluro hyd a lled y datgymhwysiad. Byddai hyn yn gweithredu Erthygl 26(2) sy'n datgan nad yw'n ofynnol i'r ymgymwrwr gaffael buddiant mewn unrhyw ran arall o'r tir heblaw am isbridd gan fod y darpariaethau a amlinellir yn 26(3) yn rhai a allai alluogi parti i fynnu bod yr ymgymwrwr yn caffael buddiant mwy. At hynny, mae Erthygl 26(4) yn atal 26(2) a 26(3) rhag bod yn gymwys pan fydd yr ymgymwrwr yn caffael seler, daeargell, bwa neu adeiladwaith o fath arall sy'n ffurfio rhan o dŷ, adeilad neu ffatri neu ofod awyr uwch eu pen, sef yr amgylchiadau sy'n fwy tebygol o gael effaith ar berchennog.
- 10.4.38. Yng ngoleuni'r uchod, mae'r ExA o'r farn bod y dull yn Erthygl 26 yn rhesymol ac yn gymesur ac nid yw'n argymhell unrhyw newidiadau i'r Erthygl hon.

Erthyglau 29 a 30 (defnydd dros dro o dir i gyflawni a chynnal a chadw'r prosiect awdurdodedig) ac Erthygl 8 (cymhwyso ac addasu darpariaethau deddfwriaethol)

- 10.4.39. Mynegodd yr NFU a Parry-Wade bryderon ynglŷn â geiriad Erthyglau 29 a 30 a chyfreithlondeb pwerau meddiant dros dro (TP) a'r defnydd ohonynt (er enghraifft, gweler [\[REP4-120\]](#), [\[REP4-124\]](#), [\[REP6-145\]](#) a [\[REP7-157\]](#)). Yn ISH5, gofynnodd yr NFU i'r cyfnod rhybudd ar gyfer llunio a gweithredu TP gael ei gynyddu o 28 niwrnod i 3 mis. Dywedodd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar ffermydd da byw, yn enwedig rhai ffermydd llaeth, ac nad oedd rhybudd ysgrifenedig o 28 niwrnod yn unig yn ddigon o amser i fusnes ffermio gynllunio p'un a fyddai angen gwerth da byw, a byddai hefyd yn arwain at oblygiadau i'r porthiant sy'n ofynnol ar gyfer da byw pan fyddai'r gwaith adeiladu'n digwydd. Roedd Parry-Wade yn rhannu'r farn hon [\[REP6-145\]](#).
- 10.4.40. Wrth ymateb, dywedodd yr Ymgeisydd fod y cyfnod rhybudd 28 niwrnod i dirfeddianwyr o dan Erthyglau 29 a 30 yn gyfnod safonol ac amlygodd mai cyfnod lleiaf oedd hwn ac felly dim llai na 28 niwrnod, a oedd yn rhesymol yn ei farn ef. Wrth ymateb i sut gallai hyn effeithio ar fusnesau ac arferion ffermio, eglurodd yr Ymgeisydd fod y pwerau TP yn ddewis olaf lle na fu'n bosibl dod i gytundeb gwirfoddol gyda thirfeddianwyr mewn perthynas â chael mynediad i dir a bod Erthyglau 29 a 30 hefyd yn darparu ar gyfer taliadau iawndal yn yr amgylchiadau hynny. Dywedodd yr Ymgeisydd y byddai mynediad i dir yn cael ei amseru mewn ffordd a fyddai'n lleihau'r effeithiau ar dirfeddianwyr gymaint â phosibl ac yn lleihau unrhyw iawndal sy'n debygol o fod yn daladwy i'r eithaf.
- 10.4.41. Roedd Parry-Wade o'r farn na allai'r pwerau TP a geisiwyd gael eu hawdurdodi'n gyfreithlon o dan DCO, gan ei fod yn ystyried eu bod yn fath o 'gydsyniad i dresmasu' (gweler [\[REP4-120\]](#), [\[REP6-145\]](#) ac [\[EV9-006\]](#)). Tynnodd Parry-Wade sylw at ddadansoddiad ac argymhellion gan Barry Denyer green yn hyn o beth [\[REP6-145\]](#). Yn ogystal, nododd Parry-Wade er bod Deddf Cynllunio Cymdogaeth 2017 (NPA) wedi cael ei phasio, nad oedd yn cynnwys yr adran ar feddiant dros dro, ac nid oeddent yn gallu dod o hyd i unrhyw ddeddfwriaeth alluogi arall ar gyfer meddiannu tir dros dro mewn cysylltiad â gorchmynion prynu gorfodol, gan gynnwys DCOau. Gan ei fod yn is-ddeddfwriaeth, nid oedd Parry-Wade yn credu bod y DCO yn gallu creu na chaniatáu pwerau neu hawliau newydd nad oeddent yn bodoli mewn deddfwriaeth sylfaenol cyn y DCO. Roedd Parry-Wade hefyd o'r farn nad oedd Adran 120 PA2008 yn darparu i DCO gynnwys pwerau TP a bod Adran 120(5)(c) yn gyfrwng galluogi yn unig ar gyfer deddfwriaeth sylfaenol arall [\[REP6-145\]](#).

- 10.4.42. Gan gyfeirio at yr NPA, roedd Parry-Wade o'r farn y dylid dileu datgymhwysu'r NPA o fewn Erthygl 8(d) ac y dylai darpariaethau adrannau 19 i 30 yr NPA ddisodli Erthygl 29. Roeddent o'r farn bod yr amddiffyniadau yn Adrannau 19 i 30 yr NPA (er nad ydynt mewn grym eto), ar y cyfan, yn cael eu parchu'n gyffredinol am ganfod sail resymol o wiriadau a chydbwysedd ac amddiffyniad cyffredinol i'r tiffeddianwr yn erbyn y risgiau a'r effeithiau niweidiol y gallant eu dioddef o ganlyniad i TP.
- 10.4.43. Ymatebodd yr Ymgeisydd i honiadau Parry-Wade ynglŷn â chyfreithlondeb TP yn [\[REP5-067\]](#). Safbwynt yr Ymgeisydd oedd bod Adran 120 PA2008 yn rhoi cylch gwaith cyfreithiol eang i gynnwys darpariaethau amrywiol, gan gynnwys pwerau TP, a dyma'r sail gyfreithiol y gwnaed pob DCO blaenorol sy'n cynnwys pwerau TP arni. Yn benodol, roedd yr Ymgeisydd o'r farn:
- bod Adran 120 PA2008 yn amlinellu'r hyn y gellid ei gynnwys mewn gorchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu ac, yn benodol, Adran 120(3) sy'n rhoi'r grym i'r SoS gynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â'r datblygiad y rhoddir cydsyniad iddo neu sy'n atodol iddo; a
 - bod Adran 120(5)(c) yn cadarnhau y caiff gorchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu gynnwys unrhyw ddarpariaeth y mae'n ymddangos i'r SoS ei bod yn angenrheidiol neu'n gyfleus i weithredu unrhyw un arall o ddarpariaethau'r gorchymyn yn llawn.
- 10.4.44. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod yr EM a chyflwyniadau blaenorol (gan gynnwys [\[REP2-082\]](#), [\[REP3-040\]](#) a [\[REP4-052\]](#) yn amlinellu'r cyfiawnhad dros gynnwys Erthyglau 29 a 30 yn glir a bod y pwerau TP yn cyd-fynd â phwerau CA ac yn golygu y gellir defnyddio ymagwedd fwy cymesur at CA. Heb bwerau TP (lle na ellid dod i gytundebau gwirfoddol), byddai'n rhaid i'r ymgymwrwr, er enghraifft, gaffael lled adeiladu llawn y coridor ceblau'n barhaol yn hytrach na defnyddio pwerau TP ar gyfer adeiladu ac yna gallu cyfyngu ar gaffael parhaol i'r ardal sy'n ofynnol ar gyfer y seilwaith parhaol yn unig.
- 10.4.45. O ran yr NPA ac Erthygl 8(d), dywedodd yr Ymgeisydd fod y datgymhwysiad hwn yn angenrheidiol gan nad yw'r darpariaethau sy'n ymwneud â TP o dan yr NPA mewn grym eto a byddai TP o dan y dDCO yn cael ei lywodraethu gan Erthyglau 29 a 30. Felly, pe byddai darpariaethau'r NPA yn cael eu deddfu'n ddiweddarach, byddai hyn yn achosi gwrthdaro diangen â'r darpariaethau yn y dDCO. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod Erthyglau 29 a 30 wedi'u llunio yn seiliedig ar gysail sydd wedi'i hen sefydlu ac mewn ffordd sy'n ofynnol i sicrhau bod y Datblygiad Arfaethedig yn cael ei gyflawni mewn modd rhesymol a chymesur.

Ystyriaeth yr ExA

- 10.4.46. Mae'r ExA yn nodi'r pryderon ynglŷn â'r cyfnod rhybudd 28 niwrnod, yn enwedig i fusnesau ffermio. Er bod yr ExA yn derbyn bod cysail i'r cyfnod 28 niwrnod, nid yw hynny ynddo'i hun yn rheswm i gyfiawnhau'r ddarpariaeth yn y dDCO. Fodd bynnag, mae'r ExA yn derbyn bod y 28 niwrnod yn gyfnod lleiaf ac y byddai'n cael ei ddefnyddio fel dewis olaf yn unig lle nad oes modd dod i gytundeb gwirfoddol, ac y byddai'r Ymgeisydd yn ceisio lleihau unrhyw effeithiau ar dirfeddianwyr yn ogystal â'r iawndal y byddai'n agored i'w dalu o dan yr Erthyglau gymaint â phosibl. Yng nghyd-destun yr angen brys am ddarparu seilwaith ynni newydd ar raddfa fawr, nid yw'r ExA o'r farn bod y cyfnod rhybudd o ddim llai na 28 niwrnod yn afresymol. Er bod yr ExA yn derbyn y gallai hyn arwain at effeithiau niweidiol ar fusnesau ffermio mewn rhai amgylchiadau, mae Erthyglau 29 a 30 yn darparu ar gyfer iawndal am unrhyw golled neu ddifrod a geir.

- 10.4.47. Mae'r ExA wedi ystyried cyflwyniadau Parry-Wade yn ofalus. Fodd bynnag, nid yw wedi'i ddarbwyllo bod y dadleuon yn bwrw amheuaeth ar allu DCO, sy'n offeryn statudol ynddo'i hun, i gynnwys pŵer i fynd ar dir a'i feddiannu dros dro. Mae wedi'i hen sefydlu bod yr SoS o'r farn bod DCO yn gallu awdurdodi TP ac mae llawer o DCOau a wnaed hyd yma'n cynnwys pwerau ar ffurf debyg i Erthyglau 29 a 30, er eu bod wedi esblygu dros amser.
- 10.4.48. Mae'r ExA o'r farn bod y pwerau'n deillio o Adran 120(3) PA2008 sy'n darparu y caiff gorchymyn sy'n rhoi cydsyniad datblygu 'wneud darpariaeth sy'n ymwneud â'r datblygiad y rhoddir cydsyniad datblygu ar ei gyfer neu faterion sy'n atodol iddo'. Mae hyn yn bellgyrhaeddol ac yn cynnwys y materion a fanylir yn Atodlen 5 (Rhan 1), ond nid yn gyfyngedig iddynt. Mae'r ExA o'r farn bod hyn yn ymgorffori cynnwys darpariaethau sy'n awdurdodi TP mewn DCO. At hynny, pe na byddai'r pwerau a roddir gan Erthyglau 29 a 30 yn cael eu cynnwys, byddai'n rhaid i'r ymgymwrwr geisio hawliau parhaol neu gaffael yr holl dir sy'n ofynnol ar gyfer adeiladu a gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig yn barhaol. Mae'r ExA o'r farn y byddai hyn yn anghymesur ar gyfer y lleiniau yr amlygwyd eu bod yn addas ar gyfer meddiant a defnydd dros dro.
- 10.4.49. Nid yw'r ExA yn cytuno â'r ddadl dros gynnwys yr amddiffyniad a roddir i berchnogion a meddianwyr yr effeithir arnynt yn Adrannau 19 i 30 yr NPA yn y dDCO. Nid yw'r darpariaethau yn yr NPA mewn grym eto. Yn ogystal, rhoddir amddiffyniad i berchnogion a meddianwyr o ystyried bod Erthyglau 29 a 30 yn darparu bod rhaid i'r ymgymwrwr dalu iawndal i berchnogion tir a feddiannir dros dro am unrhyw golled neu ddifrod sy'n deillio o arfer y pwerau a roddir gan yr Erthyglau.
- 10.4.50. Yng ngoleuni'r uchod, mae'r ExA o'r farn y byddai'r pwerau a roddir yn Erthyglau 29 a 30 yn gyfreithlon, yn rhesymol ac yn gymesur ac nid yw'n argymhell unrhyw newidiadau i'r Erthyglau o ganlyniad. Yn hyn o beth, mae'r ExA hefyd yn argymhell cadw Erthygl 8(d).

Terfynau amser

- 10.4.51. Mae'r Ymgeisydd yn ceisio 7 mlynedd i ddechrau'r Datblygiad Arfaethedig (Atodlen 2, Gofyniad (R) 1) ac arfer pwerau CA (Erthygl 21). Gwnaeth Parry-Wade gyflwyniadau ynglŷn â'r terfyn amser ar gyfer arfer pwerau CA, gan ddweud ei fod yn ormodol a gofyn iddo gael ei leihau i uchafswm o bum mlynedd, gan ffafrio tair (gweler [\[REP4-120\]](#) a [\[REP6-145\]](#)).
- 10.4.52. Datganodd yr EM fod terfyn amser o saith mlynedd yn briodol o ystyried graddfa'r prosiect, yr amser i symud i adeiladu a'r posibilrwydd y bydd angen sicrhau bod contract ar gyfer gwahaniaeth yn cael ei ddyfarnu cyn dechrau adeiladu, na ellir bod yn sicr o'r amseriadau ar ei gyfer. Roedd yr Ymgeisydd hefyd o'r farn, yng nghydestun galw uchel iawn am gyflenwyr, y byddai'r amser ychwanegol yn rhoi mwy o hyblygrwydd, yn ogystal â chynyddu'r gallu i fanteisio ar gyfleoedd i gydweithio â Phrosiect Gwynt Alltraeth Morgan o ran caffael, contractau adeiladu ac arbedion maint (paragraffau 1.4.1.80 ac 1.4.1.81 [\[REP7-010\]](#)).
- 10.4.53. Yn ISH1 [\[EV2-003\]](#), gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd gyfiawnhau'r cyfnod dechrau saith mlynedd ymhellach yng ngoleuni penderfyniadau diweddar fel DCO Prosiect Dal a Storio Carbon Drax a DCO Fferm Wynt Alltraeth AyM, lle y lleihaodd yr SoS y cyfnodau dechrau o saith mlynedd i bum mlynedd ar y sail bod pum mlynedd yn ddigon hir ac y gallai'r Ymgeisydd wneud cais am estyniad i gynyddu'r cyfnod pe byddai angen.

- 10.4.54. Ailadroddodd yr Ymgeisydd y pwyntiau a wnaed yn yr EM a chyfeiriodd at y ffaith bod angen aros yn hir iawn i sicrhau offer ar hyn o bryd. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn nad oedd y rhesymeg mewn penderfyniadau diweddar gan y SoS a leihaodd y cyfnod wedi rhoi cyfiawnhad argyhoeddiadol dros wneud hynny. Yn arbennig, roedd yr Ymgeisydd yn pryderu y gallai'r broses ar gyfer ymestyn y cyfnod gymryd mwy o amser gan nad oes terfynau amser penodol yn gysylltiedig â'r broses. O ran prosiectau seilwaith ac ynni mawr, nid oedd yr Ymgeisydd yn credu bod saith mlynedd yn afrealistig a chyfeiriodd at y ffaith bod saith mlynedd wedi cael ei chaniatáu ar gyfer DCOau eraill fel Gorchymyn S a D.
- 10.4.55. Gofynnodd yr ExA i'r Ymgeisydd hefyd a ellid cyfiawnhau'r cyfnod saith mlynedd o'i ystyried yn erbyn yr angen brys am ynni carbon isel a dadl yr Ymgeisydd y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cyfrannu at dargedau 2030 ar gyfer ynni adnewyddadwy a gwynt alltraeth (gweler adran 3.1). Dywedodd yr Ymgeisydd ei bod yn amlwg yn yr holl ddogfennau bod yr Ymgeisydd yn bwriadu dechrau'r datblygiad cyn gynted â phosibl, gan gydnabod na fyddai'n cyfrannu at dargedau 2030 pe byddai'n cael ei oedi. Fodd bynnag, honnodd yr Ymgeisydd fod arno angen hyblygrwydd i allu ymateb i'r farchnad ac ymateb i newidiadau technolegol a newidiadau i'r gadwyn gyflenwi.
- 10.4.56. Roedd yr Ymgeisydd hefyd yn ceisio ymestyn y cyfnod ar gyfer dechrau'r Datblygiad Arfaethedig gan flwyddyn petai achosion yn cael eu dechrau i herio dilysrwydd y Gorchymyn (R1(2)). Holodd yr ExA ynghylch y rhesymau a'r cyfiawnhad dros y paragraff hwn yn ISH1 ac ISH5, yn bennaf o ran yr hyn a olygir gan '*petai achosion yn cael eu dechrau*' a sut byddai'n gweithredu'n ymarferol.
- 10.4.57. Adolygodd yr Ymgeisydd eiriad y gofyniad a darparodd eglurhad pellach yn [\[REP4-036\]](#). Dywedodd ei fod wedi seilio geiriad R1(2) ar y testun a gynhwyswyd yn Neddff Cynllunio Gwlad a Thref 1990, er enghraifft Adran 91(3A) sy'n datgan "Bydd is-adran (3B) yn berthnasol os dechreuir unrhyw achosion i herio dilysrwydd, mewn perthynas â datblygu tir yn Lloegr, rhoi caniatâd cynllunio neu roi caniatâd cynllunio tybiedig". Nododd yr Ymgeisydd nad yw Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yn cynnwys diffiniad o achosion. Roedd yr Ymgeisydd hefyd o'r farn ei bod yn amlwg beth fyddai ystyr "achosion... i herio dilysrwydd y Gorchymyn hwn" yn y cyd-destun hwn wrth ddarllen y geiriad mewn iaith syml.
- 10.4.58. O ran sut byddai'n gweithredu'n ymarferol, dywedodd yr Ymgeisydd y byddai ymestyn yr amser ar gyfer dechrau'r prosiect awdurdodedig a fyddai'n cael ei ddarparu gan Ofyniad 1(2) o fudd i'r ymgymwr yn unig. Felly, mater i'r ymgymwr fyddai darparu tystiolaeth addas bod achosion wedi'u dechrau wrth gyflwyno manylion am gymeradwyaeth o dan y Gofynion os oedd yn ceisio dibynnu ar gyfnod estynedig ar gyfer dechrau.
- Ystyriaeth yr ExA*
- 10.4.59. O ran R1(2), mae'r ExA wedi'i ddarbwylllo gan gyfiawnhad yr Ymgeisydd dros gynnwys y ddarpariaeth hon ac nid yw'n argymhell unrhyw ddiwygiadau.
- 10.4.60. Fodd bynnag, nid yw'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi darparu digon o gyfiawnhad dros gynyddu'r cyfnod pum mlynedd safonol ar gyfer dechrau DCO i saith mlynedd. Mae'r ExA yn nodi pryderon yr Ymgeisydd ynglŷn â chadwyni cyflenwi, ond nid oes tystiolaeth gerbron yr ExA bod hyn wedi achosi oedi sylweddol ar ddatblygiadau eraill tebyg.

10.4.61. Mae'r Ymgeisydd wedi cydnabod pe byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael ei oedi, ni fyddai'n cyfrannu tuag at dargedau 2030. Mae'r ExA o'r farn bod yr angen brys am ynni carbon isel yn drech na chyfiawnhad yr Ymgeisydd dros geisio saith mlynedd ar gyfer dechrau, ac mae'n cytuno â safbwynt yr SoS ar benderfyniadau blaenorol y gallai'r Ymgeisydd wneud cais am estyniad i gynyddu'r cyfnod pe byddai angen. At hynny, o ystyried y byddai R1(2) yn ymestyn y cyfnod dechrau gan flwyddyn petai achosion yn cael eu dechrau i herio dilysrwydd y Gorchymyn, fe allai hyn arwain at gyfnod dechrau wyth mlynedd ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. O ystyried yr uchod, mae'r ExA o'r farn y byddai pum mlynedd yn ddigon hir.

10.4.62. Felly, mae'r ExA yn argymhell bod Erthygl 21(1) ac R1 (1) yn cael eu diwygio fel bod y terfyn amser yn cael ei leihau i'r pum mlynedd safonol ac adlewyrchir hyn yn rDCO yr ExA.

Cymeradwyo materion a nodir mewn gofynion

10.4.63. Mae Atodlen 12 y dDCO yn amlinellu gweithdrefn ar gyfer cymeradwyo materion o dan y Gofynion ac unrhyw apeliadau cysylltiedig. Yn dilyn cwestiynau a ofynnwyd gan yr ExA yn ISH5 ynglŷn â'r graddfeydd amser byr a gynhwyswyd yn yr atodlen, diwygiodd yr Ymgeisydd y graddfeydd amser erbyn D4 fel bod y canlynol yn wir:

- pan fydd cais wedi'i wneud i'r awdurdod cyflawni perthnasol am unrhyw gytundeb neu gymeradwyaeth sy'n ofynnol, mae'n rhaid i'r awdurdod perthnasol roi gwybod am ei benderfyniad o fewn 8 wythnos (3(1));
- os bydd yr awdurdod cyflawni perthnasol o'r farn bod angen gwybodaeth ychwanegol ac nid yw'r gofyniad yn nodi bod angen ymgynghori ag ymgynghorai, mae'n rhaid iddo roi gwybod i'r ymgymwrwr o fewn 15 niwrnod gan nodi'r wybodaeth sy'n ofynnol (4(2));
- os yw'r gofyniad yn nodi bod rhaid ymgynghori ag ymgynghorai ac mae angen gwybodaeth ychwanegol ar yr ymgynghorai, mae'n rhaid iddo roi gwybod i'r awdurdod cyflawni perthnasol o fewn 10 niwrnod (4(3)); ac
- mae'n rhaid i unrhyw ymgynghorai a gafodd ymgynghoriad o dan baragraff 4(3) ymateb i'r cais hwnnw o fewn 20 niwrnod gwaith.

10.4.64. Dangosir yr atodlen fel mater na chytunwyd arno yn y SoCGau gyda Chyngor Sir Ddinbych a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy [\[REP7-109\]](#) a [\[REP7-110\]](#). Er bod y Cynghorau'n fodlon ar 15 niwrnod ychwanegol i ofyn am wybodaeth ychwanegol, gofynnodd y Cynghorau am gyfnod cymeradwyo 13 wythnos o dan baragraff 3, gan gyfeirio at DCO AyM a wnaed sy'n darparu 13 wythnos ac sy'n berthnasol i'r un awdurdodau cyflawni. Fodd bynnag, mae'r Cynghorau'n datgan yn y SoCGau y byddent yn ymrwmo i gyflawni'n gyflymach na'r 13 wythnos, lle bynnag y bo'n bosibl.

Ystyriaeth yr ExA

10.4.65. Mae'r ExA o'r farn, o ystyried graddfa a chymhlethdod y Datblygiad Arfaethedig, nad yw cyfnod cymeradwyo 13 wythnos yn ymddangos yn afresymol. Wrth ddod i'r farn hon, mae'r ExA wedi ystyried y cyfnodau a ganiateir ar gyfer ceisiadau i gyflawni amodau cynllunio a osodwyd ar ganiatadau cynllunio ar gyfer datblygiad EIA, sef 16 wythnos (Erthygl 27 Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Lloegr) 2015 a rheoliad 68 y Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesu Effeithiau Amgylcheddol). Mae'r ExA yn nodi nad yw'r Cynghorau'n gwrthwynebu'r cyfnodau pellach a amlinellir yn Erthygl 12. Fodd bynnag, pan fydd angen gwybodaeth ychwanegol ar ymgynghoreion, mae'r ExA o'r farn y dylid caniatáu'r un cyfnod o 15 niwrnod iddynt ofyn am y wybodaeth honno ag a ganiateir i'r awdurdod cyflawni.

- 10.4.66. Felly, mae'r ExA yn argymhell bod paragraffau 3(1) a 4(3) yn cael eu diwygio yn yr rDCO i adlewyrchu'r uchod.

Materion eraill

- 10.4.67. Ystyrir nifer o ddarpariaethau eraill y dDCO mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn lle y bônt yn berthnasol i fater penodol ac, er mwyn bod yn gryno, ni chânt eu hailadrodd yma. Mae'r materion hynny'n cynnwys:

- Gofyniad (R) 5 yn adran 6.7
- R3, R22, R23, R24, R25 ac R26 yn adran 6.2
- R11 mewn paragraffau yn adran 6.1
- R8 yn adran 4.1
- R9 ac R14 yn adran 4.3
- R19 yn adran 6.3
- R28 yn adran 5.1

10.5. DARPARIAETHAU AMDDIFFYNNOL

- 10.5.1. Mae Atodlen 10 y dDCO yn darparu Darpariaethau Amddiffynnol (PPau) ar gyfer Ymgwymerwyr Statudol (SUau) a'u cyfarpar. Gellir gweld statws y PPau gydag SUau yn y Datganiad Sefyllfa Terfynol ar Ymgwymerwyr Statudol a Thir y Goron (y datganiad sefyllfa terfynol) [\[AS-042\]](#). Mae Atodlen 10 yn cynnwys PPau ar gyfer yr endidau canlynol:

- Rhan 1 (Amddiffyn ymgwymerwyr trydan, nwy, dŵr a charthffosiaeth);
- Rhan 2 (Amddiffyn gweithredwyr rhwydweithiau cod cyfathrebu electronig);
- Rhan 3 (Er mwyn amddiffyn Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC));
- Rhan 4 (Er mwyn amddiffyn SP Manweb fel ymgwymerwr trydan);
- Rhan 5 (Er mwyn amddiffyn Wales and West Utilities (WWU));
- Rhan 6 (Er mwyn amddiffyn Gweinidogion Cymru fel yr Awdurdod Prifffyrdd Strategol);
- Rhan 7 (Er mwyn amddiffyn National Grid Electricity Transmission Plc (NGET) fel ymgwymerwr trydan);
- Rhan 8 (Er mwyn amddiffyn Network Rail Limited); a
- Rhan 9 (Er mwyn amddiffyn Awel y Môr (AyM)).

- 10.5.2. Mae'r datganiad sefyllfa terfynol yn dangos bod cytundeb ar bob set o PPau heblaw am ddwy, sef NGET ac WWU, ar ddiwedd yr Archwiliad. Er y cafwyd gwrthwynebiadau gan Network Rail Infrastructure Limited (NRIL) [\[RR-060\]](#) a [\[REP1-057\]](#) yn ystod yr Archwiliad, mae'r datganiad sefyllfa'n dangos y daethpwyd i gytundeb ar safbwynt ac ychwanegwyd y PPau a ffafriwyd gan NRIL at y dDCO erbyn D7. Fodd bynnag, nid oedd NR wedi tynnu ei wrthwynebiad yn ôl yn ffurfiol, er bod yr Ymgeisydd yn disgwyl y byddai'n gwneud hynny. Er hynny, mae'r ExA o'r farn bod y PPau fel y'u geiriwyd yn darparu amddiffyniad digonol i sicrhau na fyddai niwed difrifol i ymgwymeriad NR.

Rhan 5 (Wales and West Utilities)

- 10.5.3. Er nad oedd WWU wedi gwneud sylwadau yn ystod yr Archwiliad, rhoddodd yr Ymgeisydd wybod i'r ExA y bu'n cyfathrebu'n rheolaidd ag WWU ynglŷn â'r PPau, a gwnaed diweddariadau yn ystod yr Archwiliad i ddod â'r partïon yn agosach at ei gilydd (gweler [\[REP5-081\]](#)). Fodd bynnag, yn ôl y datganiad sefyllfa terfynol, ni ddaethpwyd i gytundeb erbyn diwedd yr Archwiliad.

- 10.5.4. Darparwyd diweddariadau i'r PPau yn y dDCO erbyn D7 [\[REP7-007\]](#) a dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'n parhau i geisio cadarnhad gan WWU fod cytundeb ar y rhain bellach ac yn rhoi diweddariad arall. Er hynny, mae'r Ymgeisydd o'r farn nad oes perygl y bydd cynnwys y PPau yn Rhan 5 Atodlen 10 y dDCO yn achosi niwed difrifol i ymgymeriad WWU.
- 10.5.5. Gan nad oedd WWU wedi gwneud unrhyw gyflwyniadau i'r Archwiliad ac ni roddwyd geiriad amgen ar gyfer y PPau gerbron yr ExA, nid yw'r ExA yn argymhell unrhyw ddiwygiadau i Ran 5 Atodlen 10 yr rDCO ac mae'n fodlon bod y PPau, fel y'u geiriwyd, yn darparu amddiffyniad digonol i sicrhau na fyddai niwed difrifol i ymgymeriad WWU.

Rhan 7 (NGET)

- 10.5.6. Gwnaeth NGET sylwadau ynglŷn â'r PPau yn Rhan 7, Atodlen 10 y dDCO yn ei RR [\[RR-057\]](#), [\[AS-020\]](#) a [\[REP1-055\]](#). Y peth pwysicaf i NGET, yn y bôn, oedd sicrhau nad oedd unrhyw ddatblygiad yn effeithio ar ei rwymedigaethau statudol mewn unrhyw ffordd niweidiol; byddai hyn yn cael ei gyflawni trwy gynnwys ei PPau safonol yn y dDCO.
- 10.5.7. Er bod yr Ymgeisydd ac NGET wedi parhau i ymgysylltu drwy gydol yr Archwiliad, yn dilyn diweddariad i'r PPau yn Rhan 7 erbyn D5, cyflwynodd NGET sylwadau manwl a gododd nifer o bryderon ac a anghytunodd â honiad yr Ymgeisydd y byddai'r PPau a gynhwyswyd yn y dDCO yn osgoi niwed difrifol i'w ymgymeriad. Gellir gweld manylion llawn safbwynt NGET yn [\[REP6-136\]](#). I grynhoi, roedd ei bryderon yn ymwneud ag asedau presennol NGET a'r estyniad arfaethedig i is-orsaf Bodelwyddan a llinellau uwchben cysylltiedig, a'r cynllun gwaith ailddargludo arfaethedig i'r llinell uwchben i'r de o'r is-orsaf bresennol a adwaenir fel Gwaith Ailddargludo Cei Connah.
- 10.5.8. Roedd NGET eisiau i'r PPau er ei fudd yn y dDCO fod yn gyson â'r rhai a ymgorfforwyd eisoes yn DCO a wnaed ar gyfer AyM sy'n ymwneud â phrosiect cysylltu arall yn y lleoliad hwn. Roedd NGET o'r farn y byddai hyn yn osgoi cymhlethdodau diangen yn y dyfodol o ystyried bod nifer o brosiectau a fyddai'n cysylltu ag is-orsaf estynedig Bodelwyddan, ac y byddai'n fuddiol i'r holl brosiectau cysylltu yn y pen draw, gan gynnwys y Datblygiad Arfaethedig, petai telerau'r PPau a fabwysiadir ym mhob DCO yn gyson.
- 10.5.9. Cyflwynodd NGET y geiriad a oedd yn well ganddo yn Atodiad 2 [\[REP6-136\]](#), yn ogystal â fersiwn sy'n dangos newidiadau wedi'u tracio yn Atodiad 3. Roedd NGET o'r farn bod PPau yr Ymgeisydd:
- yn hepgor y darpariaethau diogelu mewn perthynas â Gwaith Uwchraddio Bodelwyddan a Gwaith Ailddargludo Cei Connah ym mharagraffau 4 i 7 PPau NGET;
 - yn hepgor darpariaethau yswiriant a gwarant safonol ym mharagraff 16 PPau NGET; ac
 - yn diwygio nifer o PPau safonol eraill mewn ffordd a oedd yn lleihau'r amddiffyniad y byddent yn ei roi i NGET
- 10.5.10. Erbyn D6 [\[REP6-016\]](#) ac ar ddiwedd yr Archwiliad [\[AS-036\]](#), darparodd yr Ymgeisydd ddiweddariadau sylweddol i'r PPau yn dilyn y pryderon a godwyd gan NGET. Roedd y PPau yn cynnwys mesurau diogelu penodol ar gyfer estyniad Bodelwyddan a gwaith Ailddargludo Cei Connah. Gan ei fod wedi cael cyfle i wneud

sylwadau ar fersiwn D6 yn unig, roedd NGET o'r farn ei bod yn gam sylweddol ymlaen o ran dod i safbwynt cytûn, ond honnodd fod y PPau yn gwyro o hyd oddi wrth y PPau a oedd yn well ganddo ac na ddaethpwyd i gytundeb. Wedi dweud hynny, roedd NGET o'r farn y gellid datrys y safbwyntiau a oedd yn weddill a byddai'n parhau i drafod gyda'r Ymgeisydd. Safbwynt terfynol NGET oedd, er mwyn osgoi niwed difrifol i'w ymgymeriadau, y dylai'r PPau a oedd yn well ganddo gael eu cynnwys yn y dDCO, y cynhwyswyd copi ohonynt yn Atodiad 1 [\[REP7-145\]](#).

10.5.11. Yn ôl datganiad sefyllfa terfynol yr Ymgeisydd, nid oedd y partïon wedi cytuno ar y set o ddarpariaethau yn y dDCO terfynol [\[AS-036\]](#), roedd trafodaethau i ddod i gytundeb yn parhau ac roedd y partïon yn agos iawn at hynny. Roedd yr Ymgeisydd yn disgwyl gallu rhoi cadarnhad i'r Ysgrifennydd Gwladol fod cytundeb ar y materion cyn gynted â phosibl ar ôl i'r Archwiliad orffen. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn mai'r materion a oedd yn weddill oedd:

- Diffiniad o "warant dderbyniol";
- Diffiniad o "yswariant derbyniol";
- Diffiniad o "waith prosiect Mona";
- Paragraff 3 (Rhyngweithio â Phrosiect Bodelwyddan a Phrosiect Cei Connah), is-baragraff (a);
- Paragraff 14 (Cyfarpar a gedwir: Amddiffyn National Grid Electricity Transmission Plc fel Ymgwymerwr Trydan), is-baragraff (4)(b); a
- Pharagraff 20 (Cymrodeddu)

10.5.12. Er gwaethaf ceisiadau gan yr ExA i'r partïon ddarparu rhesymau a chyfiawnhad dros faterion sy'n weddill yn ymwneud â PPau, ni esboniodd y naill barti na'r llall sut byddai'r gwahaniaethau heb eu datrys yn y PPau ar ddiwedd yr Archwiliad yn effeithio arnynt. Mae'r ExA yn nodi yn [\[REP5-081\]](#) bod yr Ymgeisydd o'r farn y byddai'n fwy priodol i'r rheolaethau ariannol (gan gynnwys gwarant ac yswariant derbyniol) a'r rhyngweithio ag adeiladu'r estyniad i'r is-orsaf a geisiwyd gan NGET dderbyn sylw mewn cytundeb ochr arfaethedig rhwng y partïon. Roedd materion a phryderon eraill a godwyd gan yr Ymgeisydd yn ymwneud â chynnwys hyd a lled rheolaethau'n briodol er mwyn osgoi oedi wrth gyflawni'r Datblygiad Arfaethedig a chytuno ar yr ymagwedd lle mae'r prosiectau'n rhyng-gysylltu. Nid yw'r datganiad sefyllfa terfynol yn dweud p'un a yw'r pryderon hyn yn parhau.

10.5.13. Yn yr un modd, darparwyd rhesymeg ddiweddaraf NGET erbyn D6 [\[REP6-136\]](#). Roedd yn pryderu pe byddai'r rheolaethau ariannol yn cael eu hepgor, na fyddai gwarant nac yswariant er budd NGET cyn i'r Datblygiad Arfaethedig ddechrau. Roedd NGET o'r farn ei bod yn arfer safonol i'r rhain gael eu sefydlu a dywedodd fod ei PPau yn rhai safonol yr oedd cynseiliau niferus iddynt mewn DCOau presennol.

Ystyriaeth yr ExA

10.5.14. Mae'r ExA yn nodi bod safbwyntiau'r partïon yn agosach erbyn diwedd yr Archwiliad, gyda nifer fach yn unig o faterion yn weddill. Roedd y ddau barti'n hyderus y gellid dod i gytundeb ac, ar ôl ystyried y PPau a gyflwynwyd gan y ddau barti, nid yw'n ymddangos i'r ExA fod rhwystr penodol rhag gwneud hynny. Mae'r Ymgeisydd wedi datgan y bydd yn rhoi diweddariad i'r SoS ar gynnydd yn ystod y cyfnod argymhelliad.

10.5.15. Gall yr SoS awdurdodi caffael tir neu hawliau yn orfodol dros dir NGET dim ond os yw'n fodlon na fyddai hynny'n achosi niwed difrifol i'w ymgymeriad (gweler Pennod 9). Ni roddodd y naill barti na'r llall resymau na chyfiawnhad llawn ynglŷn â'r materion sy'n weddill oherwydd y'u cyflwynwyd yn hwyr yn yr Archwiliad. Fodd

bynnag, darparodd NGET gyflwyniad trwyadl a darbwyllol erbyn D6 [\[REP6-136\]](#) ynglŷn â'i resymau dros ofyn i'w PPau gynnwys diogelu ac amddiffyn asedau yn ogystal â darpariaethau gwarant ac yswiriant safonol. Nid yw'r ExA yn gweld rheswm pam y byddai'r geiriad hwnnw'n peryglu cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig ac, o ystyried bod cynsail i PPau tebyg mewn DCOau eraill, mae'r ExA o'r farn bod y PPau a ffefrir gan NGET yn angenrheidiol i osgoi niwed difrifol i'w ymgymeriad, ac felly mae wedi cynnwys PPau NGET yn yr rDCO.

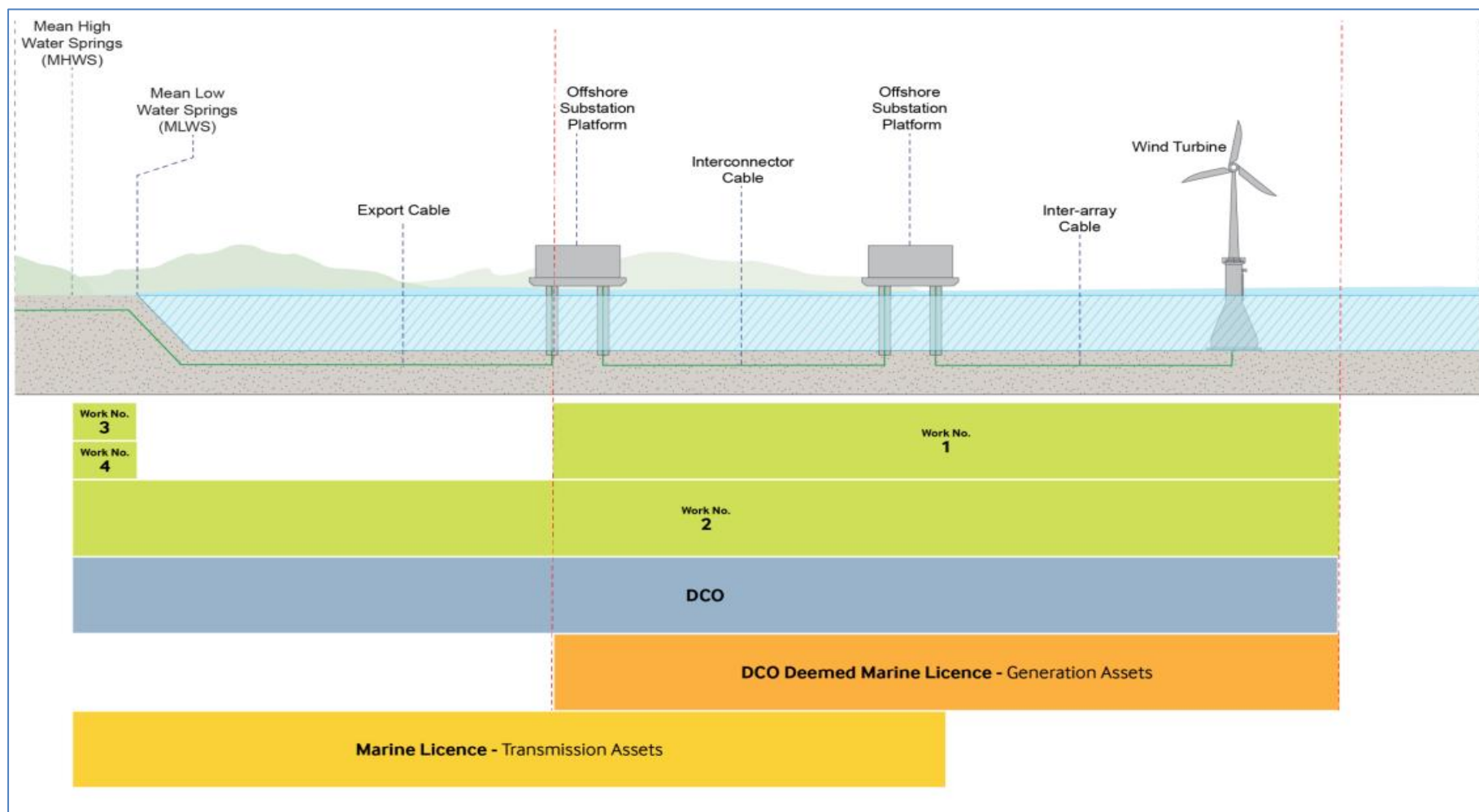
Stena Line

- 10.5.16. Erbyn D7, cyflwynodd Stena Line Limited eiriad ar gyfer PPau y cynigiodd y dylid eu cynnwys yn yr rDCO [\[REP7-155\]](#). Amlinellir ystyriaeth yr ExA o'r PPau arfaethedig yn adran 5.2 yr Adroddiad hwn. I grynhoi, nid yw'r ExA yn argymhell cynnwys y PPau arfaethedig, ond mae wedi argymhell y gallai'r SoS ddymuno ceisio safbwyntiau'r Ymgeisydd arnynt a gofyn am ddiweddariad gan y ddau barti ar statws eu trafodaethau.

10.6. TRWYDDED FOROL DYBIEDIG

Rhyngweithio rhwng y DML a'r ML annibynnol

- 10.6.1. Mae Atodlen 14 y dDCO terfynol [\[AS-036\]](#) yn cynnwys y DML ar gyfer Asedau Cynhyrchu Fferm Wynt Alltraeth Mona yn unol ag Erthygl 5. Gan y byddai'r asedau trawsyrru wedi'u lleoli yn nyfroedd Cymru yn bennaf, mae'r Ymgeisydd wedi gwneud cais am Drwydded Forol (ML) annibynnol ar wahân gan Dîm Trwyddedu Morol (MLT) CNC, sef yr awdurdod trwyddedu perthnasol ar ran Gweinidogion Cymru. Fel y dangosir yn Hyd a Lled Dangosol Trwyddedau Morol [\[APP-013\]](#), byddai gorgyffyrddiad gofodol rhwng ardaloedd y ddwy drwydded forol. Fel yr atgynhyrchir yn Ffigur 66 (isod), dangosodd Hyd a Lled Dangosol Cydsyniadau – Croestoriad [\[APP-014\]](#) yr Ymgeisydd ba elfennau o'r seilwaith arfaethedig fyddai'n dod o fewn pob un o'r trwyddedau morol.

Ffigur 66: Hyd a lled dangosol cydsyniadau – croestoriad (ffynhonnell: [\[APP-014\]](#))

- 10.6.2. Mae'n nodedig bod y ddwy drwydded yn cynnwys Gwaith Rhif 1(c) a (d) (hyd at bedwar plattform is-orsaf alltraeth a cheblau rhyng-gysylltu tanfor) gan nad yw'n glir eto a fyddent yn cael eu hadeiladu gan ymgwymerwr y DCO neu'r Gweithredwr Trawsyrro Alltraeth (OFTO) yn y pen draw. Mae hyn, a'r ffaith na wyddys lleoliad y plattformau is-orsaf alltraeth eto, yn esbonio'r gorgyffyrddiad gofodol a ddangosir yn Ffigur 1 (uchod). Wrth ymateb i gais gan yr ExA [\[REP2-083\]](#), diwygiwyd Amod 18(1)(a)(ii) DML derfynol yr Ymgeisydd i fynnu bod yr ymgwymerwr yn cadarnhau'n ysgrifenedig i'r awdurdod trwyddedu cyn dechrau p'un a fyddai Gwaith Rhif 1(c) a (d) yn cael eu hadeiladu o dan y DML yn rhan o'r cynllun dylunio sy'n ofynnol [\[AS-036\]](#).
- 10.6.3. Nid oedd penderfyniad ar y cais am yr ML annibynnol cyn i'r Archwiliad orffen. Penderfynodd MLT CNC na fyddai angen EIA ar gyfer yr ML gan ddibynnu ar Reoliad 10(1)(b) Rheoliadau Gwaith Morol (EIA) 2007 (fel y'u diwygiwyd) [\[RR-011\]](#) (adran 4.1). Yn unol â hynny, dywedodd MLT CNC y byddai'n gallu rhoi ML dim ond pan fyddai'r SoS wedi gwneud penderfyniad ar y DCO.
- 10.6.4. Er mwyn ceisio hysbysu'r Archwiliad a rhoi mwy o sicrwydd a chysondeb, amlinellodd yr Ymgeisydd ba ddarpariaethau a geisir yn y DML a'r ML annibynnol, yn ôl eu trefn, yn Nhabl 1.1 y Ddogfen Egwyddorion Trwydded Forol derfynol [\[REP7-075\]](#).
- Ystyriaeth yr ExA*
- 10.6.5. Mae'r ExA yn nodi bod MLT CNC yn cytuno ag egwyddor ymagwedd yr Ymgeisydd at drwyddedu morol a'i bod yn cyd-fynd i raddau helaeth ag adran 6.1 *Nodyn Cyngor Pymtheg yr Arolygiaeth Gynllunio: Llunio Gorchmynion Cydsyniad Datblygu*. Mae MLau ar wahân ar gyfer asedau cynhyrchu a thrawsyrro yn rhan o arfer sefydledig mewn Gorchmynion a wnaed ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth yn nyfroedd Lloegr.
- 10.6.6. Mae'r ExA o'r farn y byddai'r gofyniad i gadarnhau cwmipas y gweithgareddau trwyddedig o dan Amod 18(1)(a)(ii), ynghyd â'r gosodiad arfaethedig sy'n ofynnol o dan Amod 18(1)(a)(iii), yn sicrhau bod eglurder ynglŷn â pha drwydded fyddai'n llywodraethu'r gweithgareddau sy'n ymwneud â Gwaith Rhif 1(c) a (d). O ganlyniad, mae'r ExA yn fodlon bod y gorgyffyrddiad rhwng y DML a'r ML annibynnol wedi cael ei gyfiawnhau a'i fod yn ymarferol.
- 10.6.7. Mae'r ExA yn ymwybodol nad oedd yr ML annibynnol gerbron yr Archwiliad a bod hyn yn fater i MLT CNC. Fodd bynnag, mae'r ExA o'r farn bod yr Ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i ystyried ac esbonio'r rhyngweithio rhwng y ddwy drwydded. Yn seiliedig ar gyflwyniadau MLT CNC i'r Archwiliad a'r defnydd o wybodaeth amgylcheddol a rennir, mae'r ExA yn hyderus y byddai'r ML annibynnol yn rheoli'r gweithgareddau trwyddedadwy sy'n ymwneud â'r asedau trawsyrro yn ddigonol yn unol â'r effeithiau a aseswyd yn yr ES.

Materion DML trosfwaol

- 10.6.8. Mae Tablau 3 a 4 DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#), sy'n disgrifio hyd a lled ffisegol a pharamedrau dylunio'r prosiect awdurdodedig, yn adlewyrchu Tablau 1 a 2 y dDCO (Atodlen 1) yn gyffredinol, felly mae cyfatebiaeth rhwng y ddau. Yr eithriadau i hyn yw:
- lle mae'r DML yn cynnwys cyfesurynnau 14a a 15a ac yn eithrio cyfesurynnau 14 i 591 i adlewyrchu ffin Gwaith Rhif 1; a

- lle mae paramedrau dylunio ychwanegol wedi'u nodi yn y DML i adlewyrchu cwrmpas y gweithgareddau trwyddedig ym mharagraffau 2 i 4 y DML.

10.6.9. Diwygiwyd y DML sawl gwaith yn ystod yr Archwiliad i ymateb i faterion a godwyd gan IPau a'r ExA, fel yr adlewyrchir yn Nhabl 2 (uchod). Mae'r Ymgeisydd yn dangos yr holl newidiadau a wnaed i'r fersiwn o'r DML a gyflwynwyd fel newidiadau wedi'u tracio yn [\[AS-041\]](#). Roedd y newidiadau'n ceisio gwella manwl gywirdeb, dileu amwysedd a sicrhau y gellir gorfodi amodau yn bennaf. Diwygiwyd cyfeiriadau at 'CNC' yn y DML i'r 'awdurdod trwyddedu' ar gais MLT CNC [\[RR-011\]](#).

10.6.10. Canolbwyntiwyd yn benodol ar Amod 18 y DML yn ystod yr Archwiliad, oherwydd byddai'n sicrhau'r ystod o gynlluniau, rhaglenni, datganiadau a phrotocolau y mae'n rhaid eu cyflwyno i'r awdurdod trwyddedu a'u cymeradwyo ganddo cyn i'r cynllun awdurdodedig ddechrau. Lle y cododd faterion ynglŷn â darpariaethau penodol y DML a oedd yn berthnasol i ystyried y materion cynllunio, ystyriwyd y rhain yn adrannau perthnasol yr Adroddiad hwn ac ni chânt eu hailadrodd yma.

Ystyriaeth yr ExA

10.6.11. Ym marn yr ExA, rhoddodd DML derfynol yr Ymgeisydd [\[AS-036\]](#) ystyriaeth ddigonol i'r rhan fwyaf o'r materion a godwyd gan IPau a'r ExA yn ystod yr Archwiliad. Mae materion sy'n weddill yn ymwneud â pharagraff 7 y DML, sy'n ymdrin â phwerau i drosglwyddo'r drwydded, yn derbyn sylw o dan Erthygl 7 y dDCO (uchod). Mae'r ExA yn fodlon bod fersiwn derfynol Amod 18 yn mynd i'r afael â'r holl faterion o sylwedd a godwyd ac nid oes angen unrhyw ddiwygiadau pellach.

10.6.12. Mae'r ExA wedi amlygu nifer fach o fân ddiwygiadau i ddarpariaethau DML derfynol yr Ymgeisydd i fynd i'r afael â gwallau argraffyddol, sydd wedi'u cynnwys yn Nhabl 3 y bennod hon. Mae gweddill yr adran hon yn ystyried y darpariaethau na chytunwyd arnynt rhwng IPau penodol a'r Ymgeisydd erbyn diwedd yr Archwiliad.

Terfynau amser ar gyfer cymeradwyo cynlluniau

10.6.13. Mynegodd MLT CNC bryderon ynglŷn â darpariaethau yn y DML sy'n nodi graddfa amser ar gyfer pryd y mae'n rhaid iddo, sef yr awdurdod trwyddedu, benderfynu ar geisiadau ar gyfer cymeradwyaethau dilynol. Ym mhob achos, y raddfa amser a nodwyd oedd pedwar mis. Mae darpariaeth o'r fath wedi'i chynnwys yn yr amodau DML canlynol:

- Amod 11(4) – penderfynu ar gais ar gyfer cynllun gweithrediadau a chynnal a chadw alltraeth;
- Amod 19(2) – penderfynu ar gais ar gyfer pob rhaglen, datganiad, cynllun neu brotocol cyn-adeiladu a nodir yn Amod 18;
- Amod 20(3) – penderfynu ar gais ar gyfer Strategaeth Rheoli Sŵn Tanddwr (UWSMS); ac,
- Amod 21(3) – penderfynu ar gais ar gyfer datganiad dull clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel a Phrotocol Lliniaru Mamaliaid Môr (MMMP).

10.6.14. Pwysleisiodd MLT CNC yr angen am gysondeb â'i arfer sefydledig, nad yw'n cynnwys diffinio cyfnodau penderfynu mewn trwyddedau morol [\[RR-011\]](#). Roedd yn pryderu y byddai ymagwedd yr Ymgeisydd yn arwain at ddargyfeiriad rheoleiddiol oddi wrth MLau eraill yng Nghymru, gan gynnwys ML OWF Awel y Môr a'r ML annibynnol sydd i ddod ar gyfer asedau trawsyrru'r Datblygiad Arfaethedig [\[REP1-056\]](#) [\[REP4-108\]](#). Amlygodd MLT CNC hefyd nad oes darpariaethau o dan MACAA 2009 ar gyfer terfynau amser o'r fath ac nad oedd yn sicr ynglŷn â'r gallu i orfodi darpariaethau o'r fath [\[REP3-090\]](#) [\[EV7-003\]](#).

- 10.6.15. Honnodd MLT CNC ymhellach ei fod bob amser yn ceisio penderfynu ar geisiadau'n brydlon, ond bod yr amser y mae'n ei gymryd i benderfynu ar gais yn gallu dibynnu ar ansawdd y cais, cymhlethdod y materion a chanlyniad ymgynghori ag arbenigwyr technegol [REP1-056]. Dadleuodd MLT CNC fod y Sefydliad Rheoli Morol (MMO) yn rhannu ei farn yn hyn o beth a chyfeiriodd at ddogfennau perthnasol a gyflwynwyd i'r archwiliad o Asedau Cynhyrchu Prosiect Gwynt Alltraeth Morgan [REP4-108]. Am y rhesymau hyn, mynnodd MLT CNC drwy gydol yr Archwiliad na fyddai'n rhesymol nac yn angenrheidiol cynnwys y graddfeydd amser hyn yn y DML a cheisiodd eu dileu [REP7-146] [EV7-003].
- 10.6.16. Honnodd yr Ymgeisydd y byddai'r rhaglen rhwng y penderfyniad cydsynio a dechrau adeiladu yn allweddol i gyflawni'r rhaglen ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn gyffredinol [PDA-008] (Tabl 2.11). Dadleuodd y byddai penderfyniadau prydlon ar yr amodau DML cyn dechrau yn hollbwysig i gynnal rhaglen cyflawni'r prosiect, nid lleiaf oherwydd ystyriaethau fel yr amser hir y mae'n ei gymryd i osod contractau ar longau (er enghraifft). Felly, roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod y darpariaethau'n angenrheidiol, a thynnodd sylw at y tebygrwydd â'r graddfeydd amser a nodwyd ar gyfer cyflawni Gofynion o dan Atodlen 12 y dDCO [EV7-003].
- 10.6.17. Dywedodd yr Ymgeisydd fod gosod cyfnodau statudol ar gyfer y camau archwilio, argymhelliad a phenderfyniad o dan Ddeddf Cynllunio 2008 yn pwysleisio bwriad y ddeddfwriaeth i sicrhau bod penderfyniadau prydlon yn cael eu gwneud ar gyfer seilwaith y mae angen dybryd amdano. Roedd yr Ymgeisydd o'r farn, am yr un rhesymau, bod cyfiawnhad iddo osod graddfeydd amser ar gyfer gwneud penderfyniadau mewn perthynas ag amodau DML [EV7-003].
- 10.6.18. Wrth ymateb i gwestiwn MLT CNC ynglŷn â'r gallu i orfodi'r darpariaethau, amlygodd yr Ymgeisydd nad oedd unrhyw ddarpariaethau tybio yn yr amodau perthnasol. Dywedodd yr Ymgeisydd fod y cyfnodau a bennwyd yn 'ddangosol' ac y byddent yn werthfawr wrth osod disgwyliad y gellir cyflawni'r amodau o fewn pedwar mis [EV7-003]. Pwysleisiodd hefyd fod darpariaeth trwy Amod 12 y DML i ymestyn y raddfa amser pedwar mis gyda chytundeb y parti arall, pe byddai hynny'n angenrheidiol [REP2-080] (Cyf. REP1-056.427).
- 10.6.19. Dadleuodd yr Ymgeisydd hefyd fod cynsail i'w ymagwedd mewn Gorchmynion a wnaed, gan gyfeirio at amodau cyfatebol a osodwyd ar DMLau diweddar ar gyfer ffermydd gwynt alltraeth eraill, gan gynnwys Estyniadau Sheringham Shoal a Dudgeon a Phrosiect Pedwar Hornsea. Am y rhesymau hyn, honnodd yr Ymgeisydd y byddai gosod graddfeydd amser o'r fath yn angenrheidiol ac yn rhesymol [REP4-047] [REP7-114].
- Ystyriaeth yr ExA*
- 10.6.20. Mae'r ExA yn cydnabod bod angen deddfwriaethol a pholisi clir i gyflymu a symleiddio'r cyfundrefnau cydsynio a thrwyddedu ar gyfer prosiectau ynni adnewyddadwy mawr ac y byddai'n bwysig iawn gwneud penderfyniadau'n brydlon am amodau DML er mwyn osgoi oedi diangen i'r rhaglen, yn enwedig yn ystod y cam cyn-adeiladu.
- 10.6.21. Er hynny, mae'n rhaid i amodau DML fod yn angenrheidiol ac yn orfodadwy. Nid yw'r ExA o'r farn bod y sefyllfa'n union debyg i gymeradwyo materion a nodwyd mewn Gofynion, oherwydd bod awdurdodau cynllunio lleol eisoes yn ddarostyngedig i raddfeydd amser rhagnodedig ar gyfer cyflawni amodau cynllunio a osodwyd ar ganiatadau cynllunio, fel y trafodwyd mewn adran gynharach o'r Bennod hon. Nid yw darpariaethau deddfwriaethol o'r fath yn berthnasol i'r

awdurdod trwyddedu mewn perthynas â cheisiadau o dan amodau ML. At hynny, mae Atodlen 12 y dDCO yn nodi'r dulliau apêl sy'n berthnasol i gyflawni Gofynion, ond nid yw'n glir pa gamau y dylid eu cymryd pe byddai'r awdurdod trwyddedu'n methu â chydymffurfio â'r raddfa amser pedwar mis ar gyfer gwneud penderfyniad. Yn hyn o beth, mae'r ExA yn nodi bod Erthygl 46(2) y dDCO yn eithrio CNC yn benodol rhag darpariaethau cymrodeddu'r DCO. O ganlyniad, nid yw'n glir nac yn sicr sut byddai'r graddfeydd amser a osodir ar yr awdurdod trwyddedu o dan Amodau 11(4), 19(2), 20(3) a 21(3) dDCO terfynol yr Ymgeisydd yn cael eu gorfodi, a chan bwy. Nid yw Memorandwm Esboniadol terfynol yr Ymgeisydd yn rhoi unrhyw gymorth ynglŷn â hyn [\[REP7-010\]](#).

- 10.6.22. Er y nodir rhesymeg yr Ymgeisydd y byddai'r darpariaethau'n werthfawr wrth osod disgwyliad y dylid gwneud penderfyniadau o fewn pedwar mis o wneud ceisiadau, mae'r ExA o'r farn bod y disgwyliad hwn eisoes wedi'i osod gan y gofyniad i'r cynlluniau a'r rhaglenni perthnasol gael eu cyflwyno o leiaf bedwar mis cyn y bwriedir i'r gweithgareddau trwyddedadwy ddechrau. Mae'r gallu i ymestyn cyfnodau o dan Amod 12 yn rhoi'r hyblygrwydd angenrheidiol, ond nid yw'n goresgyn y diffygion a amlinellwyd uchod.
- 10.6.23. Mae'r ExA yn cydnabod bod rhywfaint o gynsail i gynnwys graddfa amser ar gyfer penderfynu ar geisiadau cyn-adeiladu gan yr awdurdod trwyddedu yn DMLau Gorchymynion a wnaed, er hynny gyda chyfnodau hirach (chwe mis) yn achos Gorchymyn Prosiect Pedwar Hornsea y cyfeiriwyd ato gan yr Ymgeisydd. Mae'r ExA yn sylwi hefyd bod Gorchymynion a wnaed ar gyfer OWFau yn ddiweddar nad ydynt yn cynnwys darpariaethau o'r fath, fel OWFau Dwyrain Anglia UN Gogledd a Dwyrain Anglia DAU. Mae'r ExA yn nodi bod yr holl Orchymynion y cyfeiriwyd atynt yn ymwneud â phrosiectau yn nyfroedd Lloegr lle mae'r MMO yn awdurdod trwyddedu, ond dyma'r tro cyntaf i ddarpariaeth o'r fath gael ei cheisio lle y byddai MLT CNC yn awdurdod trwyddedu.
- 10.6.24. Mae'n amlwg i'r ExA y byddai cynnwys darpariaethau o'r fath yn y DML yn arwain at ddargyfeirio oddi wrth arferion sefydledig yn ymwneud ag MLau yng Nghymru, ac anghysondeb â nhw. Mae hyn yn fwy perthnasol fyth yn yr achos presennol oherwydd byddai'r asedau trawsyrru ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn ddarostyngedig i ML annibynnol na fyddai'n cynnwys darpariaethau cyfochrog ar gyfer graddfeydd amser i benderfynu ar geisiadau. Felly, byddai dau ddull gwahanol iawn o benderfynu ar geisiadau ML sy'n ymwneud ag un prosiect. Nid yw'r ExA o'r farn bod digon o gyfiawnhad i'r cymhlethdod gweinyddol y byddai hyn yn ei greu, yn enwedig oherwydd bod y ddeddfwriaeth yn bwriadu i DML, ar ôl ei chaniatáu, gael ei thrin yr un fath ag unrhyw ML arall.
- 10.6.25. Ar sail y dystiolaeth sydd ger ei fron, mae'r ExA o'r farn bod ansicrwydd ynglŷn â'r gallu i orfodi'r darpariaethau ac na roddwyd cyfiawnhad digonol i'r rheidrwydd amdanynt yn yr achos hwn. Am y rhesymau hyn, mae'r ExA yn argymhell dileu'r darpariaethau canlynol o DML derfynol yr Ymgeisydd (Atodlen 14 y dDCO [\[AS-036\]](#)), fel y dangosir yn Nhabl 3 y Bennod hon:
- Amod 11(4).
 - Amod 19(2).
 - Amod 20(3).
 - Amod 21(3).
- 10.6.26. Mae'r ExA hefyd yn argymhell newid canlyniadol i Amod 12 DML derfynol yr Ymgeisydd i adlewyrchu'r ffaith bod y cyfnodau a nodir yn y DML yn berthnasol i'r ymgymrwyr yn unig ac nid yr awdurdod trwyddedu, fel y dangosir yn Nhabl 3.

Amodau sy'n berthnasol i glirio ordnans heb ffrwydro (UXO)

- 10.6.27. Cododd y JNCC nifer o faterion ynglŷn â darpariaethau DML ar gyfer clirio UXO ac effeithiau posibl swm ar famaliaid môr, a oedd yn parhau i fod yn weddill ar ddiwedd yr Archwiliad [REP7-144]. Honnodd y JNCC nad oedd DML derfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn cynnwys graddfa amser ar gyfer cyflwyno cynlluniau cyn-adeiladu, gan gynnwys yr MMMP, i'r awdurdod trwyddedu. Amlygodd y JNCC hefyd nad yw'r berthynas rhwng yr UWSMS a'r MMMP (yn yr ystyr y byddai'r MMMP yn ffurfio atodiad i'r UWSMS) yn glir ar flaen y DML [REP7-144]. Honnodd y JNCC ymhellach na ddylai gweithgareddau clirio UXO trwy danio isel a ganiateir gan y DML fynd yn fwy na'r paramedrau a aseswyd yn y datganiad amgylcheddol.
- 10.6.28. Erbyn y dyddiad cau olaf, gofynnodd MLT CNC i Amod 20 gael ei ddiwygio i fynnu y byddai'r UWSMS yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth gan yr awdurdod trwyddedu cyn i weithgareddau gosod seilbyst neu glirio UXO ddigwydd [REP7-146]. Gwnaeth MLT CNC awgrymiadau hefyd yn adran 4.3.5 ei gyflwyniad terfynol ynglŷn â defnyddio'r term '*clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel*'.
- 10.6.29. *Ystyriaeth yr ExA*
- 10.6.30. Mae'r ExA wedi ystyried pwyntiau'r JNCC yn adran 5.6 yr Adroddiad hwn ac wedi dod i'r casgliad ei bod yn rhesymol cynnwys clirio UXO trwy danio isel fel gweithgaredd morol trwyddedig yn y DML, yn ddarostyngedig i'r rheolaethau a sicrhau, yn fwyaf nodedig yn Amodau 20 a 21. Mae'r ExA yn fodlon bod Amod 19(1) DML derfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn amlinellu'n ddigonol y graddfeydd amser ar gyfer cyflwyno pob cynllun a phrotocol sydd i'w gymeradwyo o dan Amod 18 (sy'n cynnwys yr MMMP ar gyfer gosod seilbyst). Yn yr un modd, mae Amod 21(2) yn gosod y graddfeydd amser ar gyfer cyflwyno'r datganiad dull UXO a'r MMMP ar gyfer gweithgareddau clirio UXO.
- 10.6.31. Mae'r ExA yn nodi bod adran 1.1.3 yr UWSMS amlinellol [REP5-028] yn esbonio'r cysylltiad rhwng yr UWSMS a'r MMMP yn glir ac y byddai'n ddogfen ardystiedig yn unol ag Atodlen 15 y dDCO terfynol. Nid yw'r ExA o'r farn bod angen i'r DML gael ei diwygio i esbonio'r berthynas rhwng y ddwy ddogfen ymhellach.
- 10.6.32. Fel yr esboniwyd yn adran 5.6 yr Adroddiad hwn, mae'r ExA yn cytuno â'r JNCC na ddylai gweithgareddau clirio UXO trwy danio isel a ganiateir gan y DML fynd yn fwy na'r paramedrau a aseswyd yn y datganiad amgylcheddol. Am y rheswm hwn, mae'r ExA yn argymhell newid i'r diffiniad o '*glirio UXO trwy danio isel*' ym mharagraff 1 DML derfynol yr Ymgeisydd (Dehongli) i gyfyngu'r gweithgareddau yn ôl yr effeithiau a amlygwyd yn yr ES. Am yr un rheswm, mae'r ExA yn argymhell diwygiad cyfochrog i Amod 21(4) y DML. Er mwyn manwl gywirdeb, eglurder, a chysondeb mewnol, mae'r ExA hefyd yn argymhell bod cyfeiriadau at '*ddechrau*' yn Amod 21(1) a (2) yn cael eu diwygio i '*gychwyn*'. Mae'r ExA hefyd yn argymhell ychwanegu'r gair '*gweithgareddau*' at Amod 21(1) i wella manylrwydd. Dangosir yr holl ddiwygiadau hyn yn rDCO yr ExA ac fe'u hamlinellir yn Nhabl 3 y Bennod hon.
- 10.6.33. O ran pryderon MLT CNC sy'n weddill, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi diwygio Amod 20 i sicrhau y byddai'r UWSMS yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth yr awdurdod trwyddedu cyn dechrau gweithgareddau gosod seilbyst neu glirio UXO. Mae'r ExA hefyd yn fodlon bod mân ddiwygiadau'r Ymgeisydd i baragraff 2(f) ac Amodau 13(8) a (9) yn ei DML derfynol yn mynd i'r afael â sylwadau MLT CNC ynglŷn â'r term '*clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel*'.

10.7. NEWIDIADAU ARFAETHEDIG YR AWDURDOD ARCHWILIO

10.7.1.

Mae Tabl 7 isod yn cyflwyno'r rhestr gyflawn o newidiadau arfaethedig a gynhwysir yn yr rDCO, sydd ar gael yn Atodiad D yr Adroddiad hwn. Adroddir ar fwyafrif y newidiadau awgrymedig uchod neu mewn mannau eraill yn yr adroddiad ac argymhellir nifer fach i gyflawni cywirdeb a chysondeb. Dangosir mewnosodiadau argymhellidig mewn teip trwm, a dangosir testun a ddilëwyd mewn teip trwm gyda llinell drwyddo.

Tabl 7- Darpariaethau'r DCO yr Argymhellir eu Newid

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
Rhaglith tudalen 4	Diwygio'r paragraff olaf fel a ganlyn: Mae'r Ysgrifennydd Gwladol, wrth arfer y pwerau a roddir gan adrannau [114, 115, 120, 122, 123 a 132, ac atodlen 5] Deddf 2008, yn gwneud y Gorchymyn canlynol:	Mae'r Gorchymyn yn cynnwys pwerau ar gyfer CA ac mewn perthynas â Thir y Goron
Erthygl 2	Diwygio'r diffiniadau i: mae " penllanw cymedrig y gorllanw" neu "MHWS" yn golygu'r lefel uchaf y mae'r llanw'n ei chyrraedd ar gyfartaledd dros gyfnod; mae " penllanw cymedrig y distyll" neu "MLWS" yn golygu'r lefel isaf y mae'r llanw'n ei chyrraedd ar gyfartaledd dros gyfnod;	Gweler adran 10.4
Erthygl 7(3)	Diwygio fel a ganlyn: (3) yn amodol ar baragraff (5), caiff yr ymgymwrwr, gyda chydsyniad ysgrifenedig yr Ysgrifennydd Gwladol— (a) pan wnaed cytundeb yn unol â pharagraff (2)(a), drosglwyddo i'r trosglwyddai y drwydded forol dybiedig gyfan a'r cyfryw hawliau statudol cysylltiedig ag y gellid cytuno arnynt rhwng yr ymgymwrwr a'r trosglwyddai; a (b) phan wnaed cytundeb yn unol â pharagraff (2)(b), rhoi i'r lesddeiliad am y cyfnod a grybwyllir ym mharagraff (2)(b), y drwydded forol dybiedig gyfan a'r cyfryw hawliau statudol cysylltiedig ag y gellid cytuno arnynt, ~~ac eithrio lle mae paragraff (6) yn berthnasol, pryd na fydd angen cydsyniad yr Ysgrifennydd Gwladol.~~	Sicrhau cysondeb rhwng (a) a (b) a sicrhau yr ymgynghorir â CNC yn yr holl amgylchiadau sy'n ymwneud â throsglwyddo'r DML
Erthygl 7(7)	Diwygio fel a ganlyn:	Mae paragraff 5 yn ymwneud â beth fydd yn

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	(7) Lle y gwnaed cytundeb yn unol â pharagraff (2) neu (3), bydd cyfeiriadau yn y Gorchymyn hwn at yr ymgwymerwr, heblaw ym mharagraff (5) yn cynnwys cyfeiriadau at y trosglwyddai neu'r lesddeiliad yn unol â'r cytundeb hwnnw	digwydd pan drosglwyddir y budd. Ni fyddai'n gwneud synnwyr petai'r cyfeiriad at yr ymgwymerwr yn y paragraff hwnnw'n cyfeirio at y trosglwyddai neu'r lesddeiliad
Erthygl 20	Diwygio fel a ganlyn: 20.—(1) Caiff yr ymgwymerwr gaffael cymaint o dir y Gorchymyn ag sy'n ofynnol ar gyfer y prosiect awdurdodedig neu i'w gynnal neu hwyluso, neu sy'n atodol iddo. (2) Mae'r erthygl hon yn ddarostyngedig i: (a) erthygl 21 (terfyn amser ar gyfer arfer awdurdod i gaffael tir y orfodol); (b) erthygl 22 (caffael hawliau'n orfodol); (c) erthygl 26 (caffael isbridd yn unig); (d) erthygl 28 (hawliau o dan neu dros strydoedd) ~~(d e)~~ erthygl 29 (defnydd dros dro o dir i gynnal y prosiect awdurdodedig); ac (e f) erthygl 39 (hawliau'r goron).	Diwygiad i wneud CA yn ddarostyngedig i Erthygl 28
Erthygl 21(1)	Diwygio fel a ganlyn: 21.—(1) Ar ôl y cyfnod o ~~saith bum~~ mlynedd yn dechrau ar y diwrnod y gwneir y Gorchymyn hwn—	Gweler adran 10.4
Erthygl 29(3) ac (8)	Diwygio fel a ganlyn: (3) Mae'n rhaid i'r ymgwymerwr beidio â pharhau i feddu ar y tir o dan yr erthygl hon am gyfnod hwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol a, sut bynnag, heb gytundeb perchnogion y tir, parhau i feddu ar unrhyw dir o dan yr erthygl hon— (8) Ni chaiff yr ymgwymerwr gaffael unrhyw dir na hawliau'n orfodol, gan gynnwys hawliau neu gyfyngiadau newydd, gaffael o dan y Gorchymyn hwn hawliau newydd dros na gosod cyfyngiadau ar dros y tir y	(3) Egluro bod rhaid i'r ymgwymerwr beidio â pharhau i feddu ar y tir am gyfnod hwy nag sy'n rhesymol angenrheidiol wrth gymryd meddiant dros dro ar dir i gynnal y prosiect awdurdodedig

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	cyfeirir ato ym mharagraff (1)(a)(i) y Gorchymyn hwn	(8) Fel y'i hysgrifennwyd yn wreiddiol, mae'n bosibl y byddai gan yr ymgymwrwr y pŵer i gaffael rhydd-ddaliad yr holl dir a restrir yn 29(1)(a)(i) yn orfodol. Mae'r geiriad diwygiedig yn atal hyn bellach.
Atodlen 1 Gwaith Rhif 3 Gwaith Rhif 8	Diwygio fel a ganlyn: Gwaith Rhif 3: (a) gosod hyd at bedwar cylched cebl tanfor rhwng Gwaith Rhif 2 a Gwaith Rhif 8 o ~~MLW i MHW~~ MLWS i MHWS oddeutu 245 o fetrau gan gynnwys dwythellau ceblau a chroesfannau ceblau; Gwaith Rhif 8: (a) gosod hyd at bedwar cylched cebl claddedig rhwng Gwaith Rhif 3 a Gwaith Rhif 9 o ~~MHW~~ MHWS i'r A547 oddeutu 142 o fetrau gan gynnwys dwythellau ceblau; a	Gweler adran 10.4
Atodlen 2 R1(1)	Diwygio fel a ganlyn: 1.—(1) Yn amodol ar is-baragraff (2), mae'n rhaid i'r prosiect gychwyn cyn pen diwedd ~~saith pum~~ mlynedd yn dechrau ar y dyddiad y daw'r Gorchymyn hwn i rym.	Gweler adran 10.4
Atodlen 2 R9(2) a (4)	Diwygio fel a ganlyn: 9.— (2) Mae'n rhaid i'r cod ymarfer adeiladu gyd-fynd â'r cod ymarfer adeiladu amlinellol ~~a'r strategaeth lleihau nwyon tŷ gwydr~~ a chynnwys, fel y bo'n briodol i'r cam perthnasol— (c) cynllun rheoli sŵn a dirgryniad adeiladu (yn unol â'r cynllun rheoli sŵn a dirgryniad adeiladu amlinellol). Bydd y cynllun yn cynnwys manylion cynllun gweithredu sy'n cynnwys manylion y mesurau a	Gweler adrannau 4.3 a 6.4

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	fyddai'n cael eu gweithredu pe byddai'r lefelau trothwy sŵn a dirgryniad adeiladu'n cael eu torri ac achosion o dorri'r lefelau trothwy hynny droeon. (4) Mae'n rhaid i waith paratoi'r safle ar y tir gael ei gynnal yn unol â'r manylion perthnasol a amlinellir yn y cod ymarfer adeiladu amlinellol, y strategaeth lleihau nwyon tŷ gwydr ac, fel y bo'n briodol, y cynlluniau amlinellol a nodir yn is-baragraffau 9(2)(a) – (q) yn gynwysedig	
Atodlen 2 R14(1)	Diwygio fel a ganlyn: 14.—(1) Ac eithrio fel y cytunwyd fel arall yn y cod ymarfer adeiladu ac yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2) i (4), caiff adeiladu'r gwaith ar y tir a symudiadau traffig cerbydau nwyddau trwm sy'n cyrraedd neu'n gadael safle'r gwaith perthnasol ddigwydd rhwng 0700 a 1900 o ddydd Llun i ~~ddydd Sadwrn~~ ddydd Gwener ac o 0700 i 1300 ar ddydd Sadwrn yn unig, heb unrhyw weithgarwch ar ddydd Sul na gwyliau banc.	Gweler adran 4.3
Atodlen 2 R24	24.—(1) Ni cheir codi unrhyw ran o unrhyw eneradur tyrbîn gwynt (ac eithrio sylfeini) yn rhan o'r datblygiad awdurdodedig hyd nes bod yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Awdurdod Hedfan Sifil, yn cadarnhau'n ysgrifenedig naill ai— (a) nad oes angen mesurau lliniaru priodol mewn perthynas â'r datblygiad arfaethedig; neu (b) ~~bydd~~ mae'n ofynnol gweithredu mesurau lliniaru priodol a'u cynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig. (2) Pan fydd angen mesurau lliniaru priodol, ni chaiff unrhyw eneradur tyrbîn gwynt sy'n ffurfio rhan o'r datblygiad awdurdodedig gylchdroi ei lafnau ar ei echel lorweddol hyd nes bod y mesurau lliniaru priodol wedi cael eu cymeradwyo gan yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a'r Awdurdod Hedfan Sifil, a'u gweithredu. ~~(23)~~ At ddibenion y gofyniad hwn—	Gweler adran 6.2

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	mae “mesurau lliniaru priodol” yn golygu mesurau a gytunwyd gyda’r Awdurdod Hedfan Sifil a’r Gweithredwr i atal neu ddileu unrhyw effeithiau niweidiol y bydd gweithredu’r datblygiad awdurdodedig yn eu cael ar allu’r Gweithredwr i ddarparu gwasanaethau traffig awyr diogel ac effeithlon ar gyfer Maes Awyr John Lennon Lerpwl yn ystod oes y datblygiad awdurdodedig; mae “mesurau lliniaru cymeradwy” yn golygu’r mesurau lliniaru priodol a gymeradwywyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn unol ag is-baragraff (2); ac mae “Gweithredwr” yn golygu Liverpool Airport Limited a gorfforwyd o dan Ddeddf Cwmnïau 2006 (Rhif Cwmni 2116704) y mae ei swyddfa gofrestredig yn Venus Building, 1 Old Park Lane, Dinas Trafford, Manceinion, Lloegr, M41 7HA neu’r cyfryw sefydliad arall ag a drwyddedir o bryd i’w gilydd o dan adrannau 5 a 6 Deddf Trafnidiaeth 2000 i ddarparu gwasanaethau traffig awyr ar gyfer Maes Awyr John Lennon Lerpwl. (34) Bydd yr ymgymwrwr yn cydymffurfio wedi hynny â’r holl rwymedigaethau a gynhwysir yn y mesurau lliniaru priodol cymeradwy ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.	
Atodlen 2 R26	Gwasanaethau traffig awyr ym Maes Awyr Ynys Manaw 26.—(1) Ni cheir codi unrhyw ran o unrhyw eneradur tyrbîn gwynt (ac eithrio sylfeini) yn rhan o’r datblygiad awdurdodedig hyd nes bod yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â’r Gweithredwr a Gweinyddiaeth Hedfan Sifil Ynys Manaw, yn cadarnhau’n ysgrifenedig naill ai— (a) nad oes angen mesurau lliniaru priodol mewn perthynas â’r datblygiad arfaethedig; neu (b) ~~bydd~~ mae’n ofynnol gweithredu cynllun mesurau lliniaru priodol a’i gynnal ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.	Gweler adran 6.2

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	(2) Pan fydd angen mesurau lliniaru priodol, ni chaiff unrhyw eneradur tyrbin gwynt sy'n ffurfio rhan o'r datblygiad awdurdodedig gylchdroi ei lafnau ar ei echel lorweddol hyd nes bod y mesurau lliniaru priodol wedi cael eu cymeradwyo gan yr Ysgrifennydd Gwladol, ar ôl ymgynghori â'r Gweithredwr a Gweinyddiaeth Hedfan Sifil Ynys Manaw, a'u gweithredu. (23) At ddibenion y gofyniad hwn— mae “~~cynllun~~ mesurau lliniaru priodol” yn golygu cynllun a gytunwyd gyda'r Gweithredwr sy'n amlinellu mesurau a gymerir i atal neu ddileu unrhyw effeithiau niweidiol y datblygiad awdurdodedig ar Brif Radar Goruchwyllo a gweithrediadau rheoli traffig awyr Ynys Manaw a gallu'r Gweithredwr i ddarparu gwasanaethau traffig awyr diogel ac effeithlon ar gyfer Maes Awyr Ynys Manaw yn ystod oes y datblygiad awdurdodedig; mae “mesurau lliniaru cymeradwy” yn golygu'r mesurau lliniaru priodol a gymeradwywyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn unol ag is-baragraff (2); ac mae “Gweithredwr” yn golygu Maes Awyr Ynys Manaw neu'r cyfryw sefydliad arall ag a drwyddedir o bryd i'w gilydd i ddarparu gwasanaethau traffig awyr ar gyfer Maes Awyr Ynys Manaw. (34) Bydd yr ymgymwr yn cydymffurfio wedi hynny â'r holl rwymedigaethau a gynhwysir yn y mesurau lliniaru cymeradwy ar hyd oes y datblygiad awdurdodedig.	
Atodlen 10 Rhan 7	Dileu'r geiriad presennol a mewnosod PPau o Atodiad 1 [REP7-145] .	Gweler adran 10.5
Atodlen 12 3(1) 4(3) 6(1)	Diwygio fel a ganlyn: 3.—(1) Lle y gwnaed cais i'r awdurdod cyflawni perthnasol am unrhyw gytundeb neu gymeradwyaeth sy'n ofynnol yn unol â gofyniad a gynhwysir yn y Gorchymyn hwn, mae'n rhaid i'r awdurdod cyflawni perthnasol roi gwybod i'r ymgymwrwr am ei	Gweler adran 10.4 ac i fynd i'r afael â gwall argraffyddol

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	benderfyniad, gan gynnwys y rhesymau, ar y cais, o fewn cyfnod o ~~40 niwrnod gwaith~~ 13 wythnos yn dechrau gyda— A 4.— (3) Os yw'r gofyniad yn nodi bod rhaid ymgynghori ag ymgynghorai, mae'n rhaid i'r awdurdod cynllunio perthnasol ymgynghori â'r ymgynghorai gofynnol o fewn pum niwrnod gwaith o dderbyn y cais. Pan fydd angen gwybodaeth ychwanegol ar yr ymgynghorai, mae'n rhaid iddo roi gwybod i'r awdurdod cyflawni perthnasol yn ysgrifenedig gan nodi'r wybodaeth ychwanegol sy'n ofynnol o fewn ~~10~~ 15 niwrnod gwaith o dderbyn yr ymgynghoriad. Mae'n rhaid i'r awdurdod cyflawni perthnasol roi gwybod i'r ymgymwrwr yn ysgrifenedig gan nodi unrhyw wybodaeth ychwanegol y gofynnwyd amdani gan yr ymgynghorai o fewn pum niwrnod gwaith o dderbyn cais o'r fath A 6.—(1) Phan wneir cais i'r awdurdod cynllunio perthnasol am gytundeb neu gymeradwyaeth mewn perthynas â gofyniad neu gytuno ar neu gymeradwyo diwygiad yn unol â gofyniad ~~28~~ 30 Atodlen 2, bydd y ffi am gyflawni amodau fel y nodir yn Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Ffioedd ar gyfer Ceisiadau, Ceisiadau Tybiedig, Gofynion ac Ymweliadau Safle) (Cymru) 2015(a) (neu unrhyw reoliadau sy'n disodli'r rheiny) i'w thalu gan yr ymgymwrwr i'r awdurdod cynllunio perthnasol yn unol â'r rheoliadau hyn oni chytunir fel arall gyda'r awdurdod cynllunio perthnasol	
Atodlen 14 Rhan 1	Diwygio fel a ganlyn: mae “clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel” yn golygu dull clirio ordnans heb ffrwydro sy'n dod o fewn cwmpas y dulliau a aseswyd gan y datganiad amgylcheddol ac nad yw'n ceisio tanio'r ordnans heb ffrwydro;	Gweler adran 5.4 a 10.6

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
Atodlen 14 Amod 11(4)	Dileu is-baragraff (4) Amod 11.	Gweler adran 10.6
Atodlen 14 Amod 12	Diwygio fel a ganlyn: Caiff unrhyw gyfnod a roddir yn y drwydded forol hon ~~i naill ai'r~~ i'r ymgwymerwr ~~neu'r awdurdod trwyddedu~~ gael ei ymestyn gyda chytundeb yr awdurdod trwyddedu parti arall , ac ni ddylai cytundeb o'r fath gael ei wrthod neu ei oedi'n afresymol.	Gweler adran 10.6
Atodlen 14 Amod 18(1)	Diwygio fel a ganlyn: Ni chaiff unrhyw ran o'r cynllun awdurdodedig gychwyn hyd nes bod y canlynol (i'r graddau y bo'n berthnasol i'r gweithgarwch neu'r cam gweithgarwch hwnnw) wedi cael ei gyflwyno i'r awdurdod trwyddedu a'i gymeradwyo ganddo'n ysgrifenedig...	I fynd i'r afael â gwall argraffyddol
Atodlen 14 Amod 19(2)	Dileu is-baragraff (2) Amod 19 ac ailrifo'r is-baragraffau dilynol yn unol â hynny.	Gweler adran 10.6
Atodlen 14 Amod 20(3)	Dileu is-baragraff (3) Amod 20 ac ailrifo'r is-baragraffau dilynol yn unol â hynny.	Gweler adran 10.6
Atodlen 14 Amod 21	Clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel 21.—(1) Ni all unrhyw weithgareddau clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel ~~gychwynedd~~ hyd nes bod y canlynol ar gyfer y gweithgareddau hynny wedi cael ei gyflwyno i'r awdurdod trwyddedu a'i gymeradwyo ganddo'n ysgrifenedig mewn ymgynghoriad â'r corff cadwraeth natur statudol ac, mewn perthynas â'r datganiad dull, yr MCA— (a) datganiad dull ar gyfer clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel y mae'n rhaid iddo gynnwys— (i) methodoleg ar gyfer—	Gweler adran 5.4 a 10.6

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	(aa) nodi ac ymchwilio i dargedau ordnans heb ffrwydro posibl; (bb) clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel; (cc) symud gweddillion mawr ymaith a'u gwaredu; (ii) cynllun sy'n dangos yr ardal lle y bwriedir i weithgareddau clirio ddigwydd; (iii) rhaglen waith; ac (iv) unrhyw Barthau neilltuedig a/neu ofynion microleoli amgylcheddol; (b) cynllun ymchwilio a phrotocol ysgrifenedig alltraeth penodol ar gyfer darganfyddiadau archaeolegol (y mae'n rhaid iddo gyd-fynd â'r manylion a amlinellir yn y cynllun ymchwilio a phrotocol ysgrifenedig alltraeth amlinellol ar gyfer darganfyddiadau archaeolegol); a (c) phrotocol lliniaru mamaliaid môr yn unol â'r protocol lliniaru mamaliaid môr amlinellol, y bwriedir iddo atal anafiadau i famaliaid môr, gan ddilyn arfer gorau cyfredol fel y cynghorir gan y corff cadwraeth natur statudol. (2) Mae'n rhaid i'r datganiad dull a'r protocol lliniaru mamaliaid môr gael eu cyflwyno i'r awdurdod trwyddedu ar gyfer cymeradwyaeth o leiaf bedwar mis cyn y dyddiad pryd y bwriedir i weithgareddau clirio ordnans heb ffrwydro gychwyn dechrau. ~~(3) Mae'n rhaid i'r awdurdod trwyddedu benderfynu ar gais am gymeradwyaeth a wnaed o dan yr amod hwn o fewn cyfnod o bedwar mis yn dechrau ar y dyddiad y derbynnir y cais gan yr awdurdod trwyddedu, oni bai bod yr ymgymwr yn cytuno fel arall yn ysgrifenedig.~~ (34) Mae'n rhaid i unrhyw weithgareddau clirio ordnans heb ffrwydro gael eu cynnal yn unol â'r datganiad dull a'r protocol lliniaru mamaliaid môr a gymeradwywyd o dan is-	

Darpariaeth	Argymhelliad	Rhesymeg yr ExA
	baragraff (1) ac mae'n rhaid iddynt beidio ag achosi unrhyw effeithiau amgylcheddol sylweddol newydd neu sylweddol wahanol i'r rhai a amlygwyd yn y datganiad amgylcheddol. (45) Yn amodol ar is-baragraff (6), mae'n rhaid i adroddiad cwblhau ordnans heb ffrwydro gael ei gyflwyno i'r awdurdod trwyddedu a'r corff cadwraeth natur statudol o fewn tri mis ar ôl diwedd y gweithgarwch clirio ordnans heb ffrwydro ac mae'n rhaid iddo gynnwys y canlynol ar gyfer pob gweithgarwch clirio a gynhaliwyd— (a) cyfesurynnau, dyfnder, cyflymder y cerrynt, y wefr a ddefnyddiwyd a dyddiad ac amser pob gweithgarwch clirio; a (b) ph'un a ddefnyddiwyd unrhyw fesurau lliniaru, gan gynnwys adborth ar ymarferoldeb defnyddio offer ac effeithiolrwydd y mesurau lliniaru lle y bo'n rhesymol ymarferol, neu gyfiawnhad os nad yw'r wybodaeth hon ar gael. (56) Os bydd mwy nag un gweithgarwch clirio ordnans heb ffrwydro, bydd yr adroddiad sy'n ofynnol o dan baragraff (5) yn cael ei ddarparu ar gyfnodau a gytunwyd gyda'r awdurdod trwyddedu. (67) Nid yw'r drwydded forol hon yn caniatáu unrhyw glirio ordnans heb ffrwydro trwy danio uchel.	
Atodlen 15	Mewnosod dogfennau ychwanegol: Strategaeth Lleihau Nwyon Tŷ Gwydr i Dabl 8.	Sicrhau bod y dogfennau cywir yn cael eu hardystio
Cyffredinol	Disodli pob cyfeiriad at 'fetrau wedi'u sgwario' â 'metrau sgwâr' Disodli pob cyfeiriad at 'fetrau wedi'u ciwbio' â 'metrau ciwbig'.	Sicrhau cywirdeb

10.8. CASGLIADAU

- 10.8.1. Mae'r ExA wedi ystyried holl fersiynau'r dDCO fel y amlinellir yn Nhabl 5 uchod a'r graddau y mae fersiwn derfynol yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â'r holl faterion a gododd yn ystod yr Archwiliad. Mae nifer o faterion yn destun argymhellion yn y Bennod hon ac wedi'u cynnwys yn y DCO Argymelledig yn Atodiad D yr Argymhelliad hwn.
- 10.8.2. Gan roi llwyr ystyriaeth i'r holl faterion a godwyd yn y Bennod hon a'r holl faterion sy'n berthnasol i'r dDCO a godir yng ngweddill yr Adroddiad hwn, os bydd yr SoS yn penderfynu gwneud y DCO, argymhellir y dylai'r DCO gael ei wneud ar y ffurf a amlinellir yn yr rDCO (Atodiad D).

11. CRYNODEB O GANFYDDIADAU A CHASGLIADAU

11.1. CYFLWYNIAD

- 11.1.1. Mae'r Bennod hon yn crynhoi casgliadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) ac yn amlinellu ei argymhelliaid i'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) dros Ddiogeledd Ynni a Sero Net (ESNZ).

11.2. YSTYRIED CANFYDDIADAU A CHASGLIADAU

- 11.2.1. Fel y mae'r ExA wedi nodi ym Mhennod 3 uchod, mae'r angen brys am ynni carbon isel wedi'i sefydlu trwy'r Datganiadau Polisi Cenedlaethol (NPS). O ran adran (a) 104 Deddf Cynllunio 2008 (PA2008), daw'r ExA i'r casgliad y byddai gwneud y Gorchymyn Cydsyniad Datblygu argymelledig (rDCO) yn cyd-fynd ag NPS EN-1, NPS EN-3 a, lle y bo'n berthnasol, NPS EN-5.
- 11.2.2. At hynny, ni fyddai gwneud yr rDCO yn gwrthdaro'n sylweddol â Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig, Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru na Chynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin. Wrth ddod i'w gasgliadau, mae'r ExA hefyd wedi ystyried yr Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) [\[REP1-049\]](#) a gynhyrchwyd gan Gyngor Sir Ddinbych (DCC) a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (CCBC) ac mae'n nodi, yn yr LIR, nad oedd y Cynghorau'n gwrthwynebu egwyddor y datblygiad. Ymdrinnir â phryderon sy'n weddill ym Mhenodau 3 i 6 yr Adroddiad hwn.
- 11.2.3. Er mai'r Ysgrifennydd Gwladol (SoS) dros Ddiogeledd Ynni a Sero Net (ESNZ) yw'r awdurdod cymwys o dan Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017, ac y bydd yn gwneud yr asesiad diffiniol, daw'r ExA i'r casgliad, yn amodol ar y mesurau lliniaru a sicrhau yn yr rDCO, y gellir eithrio effaith niweidiol ar gyfanrwydd (AEol) o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill ar gyfer yr holl safleoedd Ewropeaidd o fewn Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol y Deyrnas Unedig.
- 11.2.4. O ran asedau treftadaeth dynodedig a chan ystyried Rheoliad 3 Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Penderfyniadau) 2010 (y Rheoliadau Penderfyniadau), mae'r ExA wedi canfod y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn arwain at niwed llai na sylweddol i asedau treftadaeth dynodedig. Fodd bynnag, mae'r niweidiau hynny'n cael eu gwrthbwysu gan fudd sylweddol darparu ynni carbon isel i fodloni'r angen a nodir yn NPS EN-1, a chan fuddion eraill y Cais, fel y crynhoir ym Mhennod 3.
- 11.2.5. O ran bioamrywiaeth ac o ystyried Rheoliad 7 y Rheoliadau Penderfyniadau, mae'r ExA yn fodlon bod materion bioamrywiaeth, ecolegol a chadwraeth natur wedi cael eu hasesu'n ddigonol ac y bodlonir gofynion NPS EN-1. Mae'r ExA hefyd yn nodi'r ddyletswydd i "gynnal a gwella bioamrywiaeth" yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae'r ExA o'r farn bod y Cais yn gyson â'r amcan hwnnw a bod yr Adroddiad hwn, ynghyd â'r ES, yn ystyried bioamrywiaeth yn ddigonol i hysbysu'r SoS yn hyn o beth.
- 11.2.6. Mae'r ExA yn nodi dyletswydd gyffredinol cyrff cyhoeddus i ystyried diben gwarchod a gwella harddwch naturiol yr ardal o harddwch naturiol eithriadol yng Nghymru, yn unol ag adran 85(1) Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000. Mae'r ExA hefyd yn nodi adran 11A(2) Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, sy'n gosod dyletswydd ar unrhyw awdurdod perthnasol i ystyried dibenion gwarchod

a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol a hyrwyddo cyfleoedd i ddeall a mwynhau nodweddion arbennig Parciau Cenedlaethol yng Nghymru (adran 5(1)). Mae'r ExA o'r farn bod y Cais yn gyson â'r amcanion hynny a bod yr Adroddiad hwn, ynghyd â'r ES a'r Egwyddorion Cynllun Gwella Tirwedd [\[REP7-136\]](#) (a sicrhau trwy Ofyniad 28 y dDCO), yn ddigonol i hysbysu'r SoS yn hyn o beth.

- 11.2.7. Mae'r ExA wedi ystyried yr achos dros Gaffael Gorfodol (CA) a Meddiant Dros Dro (TP) mewn perthynas â thir a hawliau er mwyn gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig. Rydym yn fodlon y byddai'r buddiannau cyfreithiol ym mhob llain o dir a gynhwysir yn y Llyfr Cyfeirio terfynol [\[REP7-105\]](#) ac a ddangosir ar y Cynlluniau Tir terfynol [\[REP7-004\]](#), [\[REP7-005\]](#) a [\[REP7-006\]](#) yn ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig o ran pwerau CA a TP. O ran tir sy'n destun CA, mae'r ExA yn fodlon nad yw'r tir sydd i'w gymryd yn fwy nag sy'n rhesymol ofynnol a'i fod yn gymesur. Mae gan yr Ymgeisydd syniad clir ynglŷn â sut mae'n bwriadu defnyddio'r tir ac mae arian ar gael i weithredu'r Datblygiad Arfaethedig.
- 11.2.8. O ran yr holl faterion eraill a sylwadau eraill a dderbyniwyd, nid yw'r ExA wedi canfod unrhyw faterion pwysig a pherthnasol a fyddai, yn unigol neu ar y cyd, yn arwain at argymhelliad gwahanol i'r un isod.
- 11.2.9. Mae'r ExA wedi ystyried darpariaethau Deddf Hawliau Dynol 1998, yn enwedig Erthygl 6 (Gweithredoedd awdurdodau cyhoeddus), Erthygl 8 (Rhwymedïau cyfreithiol) ac Erthygl 1 y Protocol Cyntaf (Amddiffyn eiddo). Mae'r ExA o'r farn bod yr Archwiliad wedi sicrhau gwrandawriad teg a chyhoeddus, a bod unrhyw ymyrraeth â hawliau dynol sy'n deillio o weithredu'r Datblygiad Arfaethedig yn gymesur ac yn taro cydbwysedd teg rhwng hawliau'r unigolyn a budd y cyhoedd. Mae'r ExA yn fodlon y byddai iawndal ar gael mewn perthynas ag unrhyw golled fesuradwy. Nid oes ymyrraeth anghymesur na digyfiawnhad â hawliau dynol sy'n gwrthdaro â darpariaethau Deddf Hawliau Dynol 1998.
- 11.2.10. Mae'r ExA wedi ystyried Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus (PSED) drwy gydol yr Archwiliad ac wrth gynhyrchu'r adroddiad hwn. Ni fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn niweidio buddiannau pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig nac yn cael unrhyw effaith andwyol ar y berthynas rhwng pobl o'r fath a phobl nad ydynt yn rhannu nodwedd warchodedig. Ar y sail honno, ni fyddai'r PSED yn cael ei thorri.
- 11.2.11. O ystyried y mesurau lliniaru a digolledu a sicrhau trwy'r rDCO yn Atodiad D yr Adroddiad hwn, mae'r ExA yn canfod nad oes unrhyw effeithiau niweidiol yn codi o'r Datblygiad Arfaethedig a fyddai'n drech na'i fuddion. O ran yr holl faterion eraill a sylwadau eraill a dderbyniwyd, mae'r ExA yn fodlon nad oes unrhyw faterion pwysig neu berthnasol a fyddai, yn unigol neu ar y cyd, yn arwain at argymhelliad gwahanol i'r un a amlinellir isod. Rydym yn fodlon bod y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni'r profion yn a104 PA2008.

11.3. CASGLIAD

- 11.3.1. Am yr holl resymau uchod, mae'r ExA o'r farn bod y Datblygiad Arfaethedig yn bodloni profion a104 PA2008. Ar y sail honno, daw'r ExA i'r casgliad fod yr achos dros y datblygiad wedi cael ei wneud ac y dylai'r SoS dros ESNZ wneud Gorchymyn Prosiect Fferm Wynt Alltraeth Mona ar y ffurf a atodir yn Atodiad D i'r Adroddiad hwn.

11.4. **MATERION AR GYFER YR YSGRIFENNYDD GWLADOL**

11.4.1. Mae'r ExA o'r farn bod y dystiolaeth gerbron yr SoS ar ddiwedd yr Archwiliad yn ddigonol iddo benderfynu ar y Cais. Er nad oedd cydsyniad y Goron wedi cael ei dderbyn yn benodol gan unrhyw un o awdurdodau perthnasol y Goron ar ddiwedd yr Archwiliad, nid yw'r ExA yn ymwybodol o unrhyw rwystrau rhag rhoi cydsyniad y Goron. Mae rhai meysydd eraill pwysig yr hoffai'r ExA dynnu sylw'r SoS atynt. Dangosir y rhain yn Nhabl 8 isod:

Tabl 8- Materion ar gyfer yr SoS

Mater	Rheswm	Adran yr adroddiad
Cyfarwyddo'r Ymgeisydd i wneud diwygiadau canlyniadol i gynlluniau rheoli sy'n ddarostyngedig i R9 lle y bônt yn cyfeirio at oriau adeiladu os bydd yr SoS yn penderfynu derbyn y diwygiadau a argymhellir i R14 yn yr rDCO a amlinellir yn adran 4.3 yr Adroddiad hwn	Sicrhau eglurder a chysondeb.	Adran 4.3: Sŵn a Dirgryniad
Cyfarwyddo'r Ymgeisydd i ddiwygio'r Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol i gynnwys ymrwymiad i ddefnyddio Drilio Cyfeiriadol Llorweddol i wneud y gwaith arfaethedig rhwng pwyntiau A a B fel y dangosir yn Ffigur 22 os bydd yr SoS yn derbyn argymhelliad yr ExA yn adran 4.2 yr Adroddiad hwn	Tarfu cyn lleied â phosibl ar fusnesau ffermio llaeth y tîrfeddianwyr.	Adran 4.2: Defnydd Tir a Chyflwr y Tir
Os bydd yr SoS o'r farn y byddai'n werthfawr cynnwys PPau yn y DCO i amddiffyn Stena, fe allai ddymuno ceisio safbwyntiau'r Ymgeisydd ynglŷn â'r geiriad a gynigiwyd gan Stena erbyn D7 a cheisio diweddariad gan y ddau barti ar statws eu trafodaethau.	Cyflwynodd Stena y PPau erbyn D7 ac felly ni chafodd yr Ymgeisydd gyfle i ymateb.	Adran 5.2: Mordwyo a Morgludiant
Fe allai'r SoS ddymuno ceisio cadarnhad gan	Sicrhau y cydymffurfir ag a135 PA2008.	Pennod 9: Hawliau Tir a Materion Cysylltiedig

awdurdodau'r Goron bod y materion sy'n weddill a restrir ar ddiwedd Pennod 9 yr Adroddiad hwn wedi cael eu datrys.		
O ystyried faint o wybodaeth HRA a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd, y JNCC a CNC (C) tua diwedd yr Archwiliad ac ar ôl i'r RIES gael ei gyhoeddi, fe allai'r SoS ddymuno cynnal ymgynghoriad pellach.	Cyflawni dyletswyddau o dan Reoliad 63(3) y rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28(4) y Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth.	Atodiad C: HRA

11.5. ARGYMHELLIAD

- 11.5.1. Am yr holl resymau uchod, ac yng ngoleuni canfyddiadau a chasgliadau'r ExA ar faterion pwysig a pherthnasol a amlinellir yn yr Adroddiad hwn, mae'r ExA yn argymhell bod yr SoS dros ESNZ yn gwneud Gorchymyn Fferm Wynt Alltraeth Mona ar y ffurf a argymhellir yn Atodiad D yr Adroddiad hwn.

[Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol]

The Planning Inspectorate
Yr Arolygiaeth Gynllunio

Deddf Cynllunio 2008

Fferm Wynt Alltraeth Mona

Adroddiad yr Awdurdod Archwilio/ Arolygydd
o Ganfyddiadau a Chasgliadau
a'i

Argymhelliad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros
Ddiogeledd Ynni a Sero Net
ATODIADAU

Yr Awdurdod Archwilio

Caroline Jones BA(Anrh) DipTP MTP MRTPI (Aelod Arweiniol y Panel)

Julie de-Courcey BSc LLB MTPI MRTPI

Graham Hobbins MEng CEng MICE

Jessica Powis BA(Anrh) MSc MRTPI

Jason Rowlands BEng(Anrh) CEng CEnv MICE MAPM

16 Ebrill 2025

TABL CYNNWYS YR ADRODDIAD

ATODIAD A: DEDDFWRIAETH A PHOLISIŶAU ERAILL	1
ATODIAD B: RHESTR TALFYRIADAU	4
ATODIAD C: ASESIAID RHEOLIADAU CYNEFINOEDD	12
C.1 CYFLWYNIAD	12
C.2 CAM 1: CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG EFFEITHIAU ARWYDDOCAOL TEBYGOL	17
C.3 AMCANION CADWRAETH	26
C.4 CAM 2: CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG AEol	27
C.5 CASGLIADAU YNGLŶN Â'R HRA	43
ATODIAD CH: GWRTHWYNEBIADAU HAWLIAU TIR A YSTYRIWYD MEWN PROSESAU YSGRIFENEDIG A LLAFAR (i'w ddarllen ochr yn ochr â'r Traciwr Hawliau Tir) 77	
ATODIAD D: Y DCO ARGYMELLEDIG	101

ATODIAD A: DEDDFWRIAETH A PHOLISIŶAU ERAILL

Tabl A1 – Deddfwriaeth Arall

- Deddf Caffael Tir 1981
- Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979
- Deddf Claddu 1857
- Deddf Newid Hinsawdd 2008
- Rheoliadau Rheoli Meysydd Electromagnetig yn y Gwaith 2016
- Deddf Rheoli Llygredd 1974
- Rheoliadau Gwastraff a Reolir (Cymru a Lloegr) 2012 (Offeryn Statudol (OS) 2012/811)
- Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000
- Deddf Trydan 1989
- Deddf yr Amgylchedd 1995
- Deddf yr Amgylchedd 2021
- Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) 2016
- Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016
- Deddf Cydraddoldeb 2010
- Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010
- Rheoliadau Gwastraff Peryglus (Cymru a Lloegr) 2005 (OS 2005/894)
- Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc 1974
- Deddf Priffyrdd 1980
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Penderfyniadau) 2010
- Deddf Draenio Tir 1994
- Deddf Ffyniant Bro ac Adfywio 2023
- Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006
- Deddf Ffyrdd Newydd a Gwaith Stryd 1991
- Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990
- Deddf Cynllunio (Cymru) 2015
- Deddf Atal a Rheoli Llygredd 1999
- Deddf Gwarchod Moch Daear 1992
- Gorchymyn Awyrylwio 2016 (OS 2016/765)
- Rheoliadau Safonau Ansawdd Aer 2010
- Rheoliadau Adeiladu (Dylunio a Rheoli) 2015
- Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017
- Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd Dynol (COSHH) 2002
- Y Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol 1992
- Y Confensiwn ar Gadwraeth Rhywogaethau Anifeiliaid Gwyllt Mudol (Confensiwn Bonn) 1979
- Y Confensiwn ar y Rheoliadau Rhyngwladol ar gyfer Atal Gwrthdrawiadau ar y Môr (COLREGs) 1972
- Deddf Ynni 2013
- Rheoliadau Llyswennod (Cymru a Lloegr) 2009
- Rheoliadau Diogelwch, Ansawdd a Pharhad Trydan 2002
- Rheoliadau'r Amgylchedd (Diwygiadau Amrywiol) (Ymadael â'r UE) 2020
- Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) (Diwygio) (Ymadael â'r UE) 2019

- Confensiynau Espoo ac Aarhus
- Rheoliadau Gwrychoedd 1997
- Rheoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017
- Y Confensiwn Rhyngwladol ar gyfer Diogelwch Bywyd ar y Môr (SOLAS) 1974
- Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999
- Confensiwn OSPAR 1992
- Rheoliadau'r Cynllun Trwydded Rheoli Traffig (Lloegr) 2007
- Rheoliadau Gwastraff (Cymru a Lloegr) 2011 (OS 2011/988)
- Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017
- Deddf Rheoli Traffig 2004
- Deddf Trysor 1996
- Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) 1982
- Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol Rhaglen Amgylcheddol y Cenhedloedd Unedig (UNEP) 1992
- Deddf Dŵr 2003 a 2014
- Deddf Adnoddau Dŵr 1991
- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

Cyfarwyddedau a chyfreithiau eraill yr Undeb Ewropeaidd a gymathwyd sy'n berthnasol:

- Y Gyfarwydddeb Cynefinoedd (92/43/EEC)
- Y Gyfarwydddeb Gwastraff Peryglus (2008/98/EC)
- Y Gyfarwydddeb Tirlenwi (1999/31/EC)
- Y Gyfarwydddeb Adar (2009/147/EC)
- Y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (2000/60/EC)
- Y Gyfarwydddeb Fframwaith Gwastraff (WaFD) (2008/98/EC)

Tabl A2 – Polisiâu, Datganiadau a Chanllawiau Eraill Perthnasol

- Dyfodol Gwyrdd: Ein Cynllun 25 Mlynedd i Wella'r Amgylchedd (2018)
- Asesu Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr a Gwerthuso eu Harwyddocâd (2022)
- Strategaeth Diogeledd Ynni Prydain (2022)
- Cynllun Gweithredu Pŵer Glân 2030: Oes newydd o drydan glân (2024)
- Addasu i'r Newid yn yr Hinsawdd a'i Wrthsefyll (2020)
- Papur Gwyn Ynni: Pweru ein Dyfodol Sero Net (2020)
- Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040 (2021)
- Ysgogi adeiladu ym Mhrydain Fawr: darparu seilwaith yn gyflymach (2023)
- Canllawiau ar Asesu Effaith Ffermydd Gwynt Alltraeth: Adroddiad ar yr Effaith ar y Morlun a'r Effaith Weledol (2005)
- Canllawiau ar Asesu'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Weledol: Trydydd Argraffiad (2013)
- Protocol Kyoto (1997)
- Nodyn Cyngor Technegol y Sefydliad Tirwedd: Asesu Amwynder Gweledol Preswyl (2019)
- Canllawiau Asesu Sensitifrwydd y Dirwedd ar gyfer Cymru GN 017 (2023)
- Nodyn Canllaw Morol (MGN) 654 (2021)
- Sensitifrwydd y Morlun a Sensitifrwydd Gweledol i Ffermydd Gwynt Alltraeth yng Nghymru: Asesiad Strategol a Chanllawiau Cyfoeth Naturiol Cymru (2019)
- Cynllun Morol Glannau'r Gogledd-orllewin a Môr Mawr y Gogledd-orllewin (2021)
- Asesiad Amgylcheddol Strategol Ynni Alltraeth: Adolygiad a Diweddariad o'r Astudiaeth Morlun a Lleiniau Clustogi Gweledol ar gyfer Ffermydd Gwynt Alltraeth: Adroddiad Terfynol ar gyfer Hartley Anderson (2020)
- Polisi Cynllunio Cymru 12 (2024)
- Pweru Prydain (2023)
- Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel (2019)
- Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 5: cadwraeth natur a chynllunio
- TAN 6: cynllunio ar gyfer cymunedau gwledig cynaliadwy
- TAN 11: sŵn
- TAN 12: dylunio
- TAN 15: datblygu, llifogydd ac erydu arfordirol
- TAN 16: chwaraeon, hamdden a mannau agored
- TAN 18: trafnidiaeth
- TAN 20: cynllunio a'r Gymraeg
- TAN 23: datblygu economaidd
- TAN 24: yr amgylchedd hanesyddol
- Y Strategaeth Twf Glân (2017)
- Cytundeb Glasgow COP26 (2021)
- Cyflwr asesu effeithiau amgylcheddol yn y Deyrnas Unedig, IEMA (2011)
- Mabwysiadu Cytundeb Paris COP21 gan y Cenhedloedd Unedig (2015)
- Cynllun Gweithredu Cyflymu Trawsyrro (2023)
- Datganiad Polisi Morol y Deyrnas Unedig (2011)
- Asesiad Amgylcheddol Strategol Ynni Alltraeth y Deyrnas Unedig 4 (2022)
- Confensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd (1992)
- Llywodraeth Cymru: Gweithio gyda'n Gilydd i Gyrraedd Sero Net (2022)
- Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru (2019)

ATODIAD B: RHESTR TALFYRIADAU

AA	Asesiad Priodol
AA	Ardal Agwedd
ACA	Ardal Cadwraeth Arbennig
ACLI	Awdurdod Cynllunio Lleol
ACP	Gweithdrefn Newid Gofod Awyr
AEE	Ardal Economaidd Ewropeaidd
AEol	Effaith Niweidiol ar Gyfanrwydd
AEZ	Parth Archaeolegol Neilltuedig
AGA	Ardal Gwarchodaeth Arbennig
AHNE	Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol
AIL	Llwyth Anwahanadwy Anghyffredin
AIS	Is-orsaf wedi'i Hinswleiddio ag Aer
ALARP	Mor Isel ag sy'n Rhesymol Ymarferol
ALC	Dosbarthiad Tir Amaethyddol
ALEMP	Cynllun Rheoli Golau Artiffisial ac Allyriadau
ALO	Swyddog Cyswllt Amaethyddol
AMAAA	Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979
ANCB	Corff Cadwraeth Natur Priodol
AP	Unigolyn yr Effeithir Arno
AR	Rownd Ddyrannu
ASI	Archwiliad Safle gyda Chwmni
ATR	Llwybrau Teithio Llesol
ATS	Y Gwasanaeth Traffig Awyr
AyM	Awel y Môr
BDMPS	Graddfeydd Isafswm Poblogaeth a Ddiffiniwyd yn Fiolegol
BEIS	Yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol
BMVAL	Tir Amaethyddol Gorau a Mwyaf Amlbwrpas
BNG	Budd Net i Fioamrywiaeth
BoR	Llyfr Cyfeirio
BRAG	Du Coch Oren Gwyrdd
CA	Caffael Gorfodol
CAA	Yr Awdurdod Hedfan Sifil
CAH	Gwrandawriad Caffael Gorfodol
CALI	Cyfwerth ag Amser Llawn
CAP	Cyhoeddiad Hedfan Sifil
CAS	Gofod Awyr a Reolir
CCBC	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
CCS	dal a storio carbon

cd	Candela
CDLI	Cynllun Datblygu Lleol
CEA	Asesiad o Effeithiau Cronnol
Cefas	Canolfan Gwyddorau'r Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu
CL:AIRE	Tir Halogedig: Cymwysiadau mewn Amgylcheddau Go lawn
CLIA	Asesiad o Effeithiau Cymunedol ac Ieithyddol
CMCC	Cyngor Cymuned Cefn Meiriadog
CMS	Datganiad Dull Adeiladu
CNC	Cyfoeth Naturiol Cymru
CNC (C)	Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol)
CNS	Cyfathrebu, Mordwyo a Goruchwyllo
CNVMP	Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad Adeiladu
CO₂e	Carbon Deuocsid Cyfatebol
CoCP	Cod Ymarfer Adeiladu
COLREGS	Confensiwn ar y Rheoliadau Rhyngwladol ar gyfer Atal Gwrthdrawiadau ar y Môr
CRDV	Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
CRDVNL	Tirwedd Cenedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
CRM	Modelu Risg Gwrthdrawiad
CRoW Act	Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000
CSIP	Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau
CTMP	Cynllun Rheoli Traffig Adeiladu
D	Dyddiad Cau
DAERANI	Yr Adran Amaethyddiaeth, yr Amgylchedd a Materion Gwledig, Gogledd Iwerddon
DBA	Asesiad Desg
DC	Dŵr Cymru
DCC	Cyngor Sir Ddinbych
DCfW	Comisiwn Dylunio Cymru
DCCLDP	Cynllun Datblygu Lleol DCC (2006-2021)
DCLG	Yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol
DCO	Gorchymyn Cydsyniad Datblygu
dDCO	Gorchymyn Cydsyniad Datblygu drafft
DESNZ	Yr Adran Diogeledd Ynni a Sero Net
DIO	Y Sefydliad Seilwaith Amddiffyn
DLUHC	Yr Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau
DMP	Cynllun Rheoli Llŵch
DMRB	Llawlyfr Dylunio ar gyfer Ffyrdd a Phontydd
DO	Ocsigen Tawdd
DPD	Dogfen Egwyddorion Dylunio

ECHR	Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol
ECoW	Clerc Gwaith Ecolegol
EDR	Radiws Atal Effeithiol
EIA	Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd
EM	Memorandwm Esboniadol
EMF	Maes Electromagnetig
ENP	Parc Cenedlaethol Eryri
EPSL	Trwydded Rhywogaeth a Warchodir gan Ewrop
ERCoP	Cynllun Cydweithio i Ymateb i Argyfwng
Erth	Erthygl
ES	Datganiad Amgylcheddol
ETG	Grŵp Pwnc Arbenigol
ETV	Llong Tynnu mewn Argyfwng
ExA	Awdurdod Archwilio
FCA	Asesiad o Ganlyniadau Llifogydd
FLCEP	Cynllun Cysylltu a Chydfodoli â Physgodfeydd
FLO	Swyddog Cyswllt â Physgodfeydd
FLOWW	Cyswllt Pysgota â'r Grŵp Gwynt Alltraeth ac Ynni Adnewyddadwy Gwlyb
FMA	Cytundeb Lliniaru Fferïau
FMfP	Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio
FS	Datganiad Cyllido
FWNP	Cymru'r Dyfodol – Y Cynllun Cenedlaethol 2040
GCN	Madfallod Dŵr Cribog
GIS	Is-orsaf wedi'i Hinswleiddio â Nwy
GHG	Nwyon Tŷ Gwydr
GLVIA3	Canllawiau ar Asesu'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Weledol
GVA	Gwerth Ychwanegol Gros
GyM	Gwynt y Môr
HAMP	Cynllun Rheoli Gweithredu Priffyrdd
HDD	Drilio Cyfeiriadol Llorweddol
HGA	Heneb: Archaeoleg Gwynedd
HGV	Cerbyd Nwyddau Trwm
HoTau	Penawdau Telerau
HPAI	Ffliw Adar Pathogenig Iawn
HRA	Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd
HRA1998	Deddf Hawliau Dynol 1998
IAPI	Asesiad Cychwynnol o'r Prif Faterion
IAQM	Y Sefydliad Rheoli Ansawdd Aer
ICNIRP	Y Comisiwn Rhyngwladol ar Ddiogelu rhag Ymbelydredd nad yw'n ïoneiddio

IEMA	Y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol
IFP	Gweithdrefnau Hedfan gydag Offer yn Unig
IFR	Rheolau Hedfan gydag Offer yn Unig
IMO	Y Sefydliad Morol Rhyngwladol
INNS	Rhywogaethau Estron Goresgynnol
IoA	Y Sefydliad Acwsteg
IoACC	Cyngor Sir Ynys Môn
IoANL	Tirwedd Cenedlaethol Ynys Môn
IoM	Ynys Manaw
IoMG	Llywodraeth Ynys Manaw
IoM CAA	Awdurdod Hedfan Sifil Ynys Manaw
IoMSPC	Isle of Man Steam Packet Company
IoQ	Y Sefydliad Chwarela
IP	Parti â Buddiant
iPCoD	Canlyniadau Tarfu ar Boblogaeth dros dro
ISH	Gwrandawriad Mater Penodol
JNCC	Y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur
km	cilometrau
LAG	Grŵp Asiant Tir
LAT	Llanw Seryddol Isaf
LCA	Ardal Cymeriad Tirwedd
LCMS	Datganiad Dull Adeiladu Glanfa
LCA	Ardal Cymeriad Tirwedd
LCT	Math o Gymeriad Tirwedd
LEMP	Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg
LFA	Ardal Hedfan Isel
LIR	Adroddiad ar yr Effaith Leol
LOAEL	Lefel Effaith Niweidiol Isaf a Arsylwyd
LoS	Llinell Weld
LRN	Rhwydwaith Ffyrdd Lleol
LSE	Effeithiau Arwyddocaol Tebygol
LVIA	Asesiad o'r Effaith ar y Dirwedd a'r Effaith Weledol
m	metrau
m²	metrau sgwâr
MACAA	Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir
MAFF	Y Weinyddiaeth Amaethyddiaeth, Pysgodfeydd a Bwyd
MAIB	Y Gangen Ymchwilio i Ddamweiniau Mawr
MLPD	Dogfen Egwyddorion Trwydded Forol
MCA	Ardal Cymeriad Morol
MCA	Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau

MDS	Senario Dylunio Mwyaf
MGN	Nodyn Canllaw Morol
MHWS	Penllanw Cymedrig y Gorllanw
ML	Trwydded Forol
MLPD	Dogfen Egwyddorion Trwydded Forol
MLT	Tîm Trwyddedu Morol
MLT CNC	Tîm Trwyddedu Morol Cyfoeth Naturiol Cymru
MLWS	Penllanw Cymedrig y Distyll
MMO	Y Sefydliad Rheoli Morol
MMP	Cynllun Rheoli Deunyddiau
MoD	Y Weinyddiaeth Amddiffyn
MODA	Ardal Datblygu Ar y Tir Mona
MoU	Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth
MPCP	Cynllun Wrth Gefn Llygredd Morol
MPS	Datganiad Polisi Morol
MSA	Uchder Sector Lleiaf
MSC	Contract Gwasanaethau Lliniaru
MVOWF	Fferm Wynt Alltraeth Mooir Vannin
MVOWFL	Moor Vannin Offshore Wind Farm Limited
MW	Megawatiau
NATS	Gwasanaethau Traffig Awyr Cenedlaethol
NCA	Ardal Cymeriad Cenedlaethol
NCR	Llwybr Beicio Cenedlaethol
NE	Natural England
NFU	Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr
NGET	National Grid Electricity Transmission plc
NIC	Y Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol
NLCA	Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol
nm	môr-filltiroedd
NMWTRA	Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru
NO₂	Nitrogen Deuocsid
NPACA	Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949
NPS	Datganiad Polisi Cenedlaethol
NRA	Asesiad Risg Mordwyol
NRIL	Network Rail Infrastructure Ltd
NRMM	Peiriant Symudol Nad yw ar gyfer y Ffordd
NS	NatureScot
NSIP	Prosiect Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol
NtM	Hysbysiad i Forwyr
NVMP	Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad

NWWT	Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru
oALEP	Cynllun Golau Artiffisial ac Allyriadau amlinellol
oAMS	Datganiad Dull Coedyddiaeth amlinellol
oAQMP	Cynllun Rheoli Ansawdd Aer amlinellol
oCCP	Cynllun Cyfathrebu Adeiladu amlinellol
oCMS	Datganiad Dull Adeiladu amlinellol
oCNVMP	Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad Adeiladu amlinellol
oCoCP	Cod Ymarfer Adeiladu amlinellol
oCSWDMP	Cynllun Draenio Dŵr Wyneb Adeiladu amlinellol
oCTMP	Cynllun Rheoli Traffig Adeiladu amlinellol
oDMP	Cynllun Rheoli Llwch amlinellol
OESEA4	Asesiad Amgylcheddol Strategol Ynni Alltraeth 4
offCMS	Datganiad Dull Adeiladu alltraeth
oINNSMP	Cynllun Rheoli Rhywogaethau Estron Goresgynol amlinellol
OIPMP	Cynllun Monitro Alltraeth mewn Egwyddor
OL	Terfynau'r Gorchymyn
oLCMS	Datganiad Dull Adeiladu Glanfa amlinellol
oLEMP	Cynllun Rheoli Tirwedd ac Ecoleg amlinellol
oMMMP	Protocol Lliniaru Mamaliaid Môr amlinellol
oNVMP	Cynllun Rheoli Sŵn a Dirgryniad amlinellol
oOAWSI	Cynllun Ymchwilio Ysgrifenedig Archaeoleg Alltraeth amlinellol
oODMS	Strategaeth Rheoli Draenio Gweithredu amlinellol
OP	Unigolyn Arall
oPAMP	Cynllun Rheoli Mynediad Cyhoeddus amlinellol
oPPEIRP	Cynllun Atal Llygredd ac Ymateb i Argyfwng amlinellol
oSEP	Cynllun Sgiliau a Chyflogaeth amlinellol
oSMP	Cynllun Rheoli Pridd amlinellol
OSP	Platfform Is-orsaf Alltraeth
oSWMP	Cynllun Rheoli Gwastraff Safle amlinellol
oVTMP	Cynllun Rheoli Traffig Llongau amlinellol
OWF	Fferm Wynt Alltraeth
OWGA	Asedau Cynhyrchu Gwynt Alltraeth
PA2008	Deddf Cynllunio 2008
PAD	Protocol ar gyfer Darganfyddiadau Archaeolegol
PEIR	Adroddiad Gwybodaeth Amgylcheddol Ragarweiniol
PEMP	Cynllun Rheoli Amgylcheddol Prosiect
PHW	Iechyd Cyhoeddus Cymru
PINS	Yr Arolygiaeth Gynllunio

PM	Cyfarfod Rhagarweiniol
PM_{2.5}	Gronynnau sy'n llai na 2.5 micromedr o ddiamedr
PM₁₀	Gronynnau sy'n llai na 10 micromedr o ddiamedr
PP	Darpariaethau Amddiffynnol
PPEIRP	Cynllun Atal Llygredd ac Ymateb i Argyfwng
PPW	Polisi Cynllunio Cymru
PRoW	Hawliau Tramwy Cyhoeddus
PSED	Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus
PSR	Prif Radar Goruchwyllo
PTS	Newid Trothwy Parhaol
PWS	Cyflenwadau Dŵr Preifat
R	Gofyniad
rDCO	Gorchymyn Cydsyniad Datblygu argymelledig
REWS	Systemau Rhybudd Cynnar Radar
RIES	Adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd
RNLI	Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Badau Achub
RPaG	Parc a Gardd Cofrestredig
RR	Sylwadau Perthnasol
RSPB	Y Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar
RVAA	Asesiad o Amwynder Gweledol Preswyl
s106	Adran 106 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
SAR	Chwilio ac Achub
SCA	Ardal Cymeriad Morlun
Sch	Atodlen
SLVIA	Asesiad o'r Effaith ar y Morlun a'r Dirwedd a'r Effaith Weledol
SM	Heneb Gofrestredig
SMP	Cynllun Rheoli Pridd
SNCBau	Cyrff Cadwraeth Natur Statudol
SOAEL	Lefel Effaith Niweidiol Arwyddocaol a Arsylwyd
SoCG	Datganiad(au) Tir Cyffredin
SoDdGA	Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig
SoR	Datganiad o'r Rhesymau
SoS	Yr Ysgrifennydd Gwladol
SoSESNZ	Yr Ysgrifennydd Gwladol dros Ddiogeledd Ynni a Sero Net
SPG	Canllawiau Cynllunio Atodol
SSC	Crynnodiad Gwaddodion Crog
SSR	Radar Goruchwyllo Eilaidd
SSZ	Parthau Sensitifrwydd Morlun
SU	Ymgymmerwr Statudol

SUDS	Systemau Draenio Cynaliadwy
SWMP	Cynllun Rheoli Gwastraff Safle
TAEZ	Parth Archaeolegol Neilltuedig Dros Dro
TAN	Nodyn Cyngor Technegol
tCO₂e	Tunelli o Garbon Deuocsid Cyfatebol
TCC	Cyfateilad Adeiladu Dros Dro
TCE	Ystad y Goron
TP	Meddiant Dros Dro
TPO	Gorchymyn Cadw Coed
TSS	Cynllun Gwahanu Traffig
TTS	Newid Trothwy Dros Dro
UK CoS	Siambr Forgludiant y Deyrnas Unedig
UKHO	Swyddfa Hydrograffig y Deyrnas Unedig
USI	Archwiliad Safle Digwmni
VHF	Amledd Uchel Iawn
VP	Golygfan
WBCSD	Cyngor Busnes y Byd ar gyfer Datblygu Cynaliadwy
WFD	Y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr
WG	Llywodraeth Cymru
WHO	Sefydliad Iechyd y Byd
WNMP	Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru
WRI	Sefydliad Adnoddau'r Byd
WSI	Cynllun Ymchwilio Ysgrifenedig
ZoI	Parth Dylanwad
ZTV	Parth Gwelededd Damcaniaethol

ATODIAD C: ASESIAID RHEOLIADAU CYNEFINOEDD

C.1 CYFLWYNIAD

- C.1.1 Mae'r Atodiad hwn yn amlinellu dadansoddiad a chasgliadau'r Awdurdod Archwilio (ExA) mewn perthynas â'r Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA). Bydd hyn yn cynorthwyo'r SoS, sef yr Awdurdod Cymwys, i gyflawni ei ddyletswyddau o dan Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau Alltraeth 2017 (a adwaenir gyda'i gilydd fel 'y Rheoliadau Cynefinoedd').
- C.1.2 Mae'r Atodiad hwn wedi'i strwythuro fel a ganlyn:
- C.2 – Cam 1: Canfyddiadau mewn perthynas ag Effeithiau Arwyddocaol Tebygol;
 - C.3 – Amcanion Cadwraeth;
 - C.4 – Cam 2: Canfyddiadau mewn perthynas ag Effeithiau Niweidiol ar Gyfanrwydd; a
 - C.5 – Casgliadau HRA.
- C.1.3 O dan Reoliad 63 y Rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28 y Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth, mae'n rhaid i'r Awdurdod Cymwys ystyried p'un a fydd datblygiad yn cael Effeithiau Arwyddocaol Tebygol (LSE) ar safle Ewropeaidd, naill ai ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill. Diben y prawf LSE (Cam 1) yw amlygu'r angen i'r Awdurdod Cymwys gynnal 'asesiad priodol' (AA) a'r gweithgareddau, y safleoedd neu'r cynlluniau a'r prosiectau sydd i'w cynnwys yn yr AA i'w hystyried ymhellach (Cam 2). Yn unol â'r egwyddor ragofalus sydd wedi'u hymgorffori yn y Rheoliadau Cynefinoedd, ceir rhoi cydsyniad ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig dim ond ar ôl i AA ganfod na fydd yn cael effaith niweidiol ar gyfanrwydd safle(oedd) Ewropeaidd ac nad oes amheuaeth wyddonol resymol yn parhau.
- C.1.4 At ddiben yr adroddiad hwn, mae'r term 'safleoedd Ewropeaidd' yn cynnwys Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACAAu), ACAAu arfaethedig, Safle o Ddiddordeb Cymunedol (SDdC), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGAAu), AGAAu posibl, safleoedd Ramsar, safleoedd Ramsar arfaethedig a safleoedd a amlygwyd neu sy'n ofynnol fel mesurau digolledu ar gyfer effeithiau niweidiol ar unrhyw un o'r safleoedd hyn. Mae 'Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol y Deyrnas Unedig' yn cyfeirio at y rhwydwaith o safleoedd Ewropeaidd yn y Deyrnas Unedig.
- C.1.5 Disgrifir ystyriaethau polisi a'r rhwymedigaethau cyfreithiol o dan y Rheoliadau Cynefinoedd yn Adran 2 yr Adroddiad Argymhelliad.
- C.1.6 Mae'r ExA wedi bod yn ymwybodol drwy gydol yr Archwiliad o'r angen i sicrhau bod gan yr SoS y gyfryw wybodaeth ag a allai fod yn rhesymol ofynnol i gyflawni ei ddyletswyddau fel yr Awdurdod Cymwys. Mae wedi ceisio tystiolaeth gan yr Ymgeisydd a'r Partïon â Buddiant (IPau) perthnasol, gan gynnwys Cyfoeth Naturiol Cymru (Cynghorol) (CNC (C)) a'r Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC), sef y Cyrff Cadwraeth Natur Priodol (ANCBau), trwy gwestiynau ysgrifenedig a Gwrandawiadau Mater Penodol (ISHau).

Asesiad yr Ymgeisydd

- C.1.7 Cyflwynodd yr Ymgeisydd Adroddiad Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd (HRA) ('yr Adroddiad HRA') gyda'i gais am Orchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) a oedd yn cynnwys y dogfennau canlynol:
- HRA Cam 2: Gwybodaeth i Gefnogi Asesiad Priodol (ISAA) Rhan 1 – Cyflwyniad a Chefndir [\[APP-031\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP7-016\]](#);
 - HRA Cam 2: ISAA Rhan 2 – Asesiadau Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACAau) [\[APP-032\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP7-017\]](#) ('yr Adroddiad ACA HRA Cam 2');
 - HRA Cam 2 ISAA Rhan 3 – Asesiadau Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGAau) [\[APP-033\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-010\]](#) a [\[REP7-018\]](#) ('yr Adroddiad AGA HRA Cam 2');
 - Adroddiad Sgrinio HRA Cam 1 [\[APP-034\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-012\]](#) a [\[REP7-023\]](#) ('yr Adroddiad Sgrinio HRA'); a
 - Matricsau Cyfanrwydd HRA [\[APP-035\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-014\]](#).
- C.1.8 Ategwyd a llywiwyd yr Adroddiad HRA gan y Datganiad Amgylcheddol (ES), yn enwedig Cyfrol 2, Pennod 5: Adareg Alltraeth [\[APP-057\]](#) a sawl atodiad i'r Datganiad Amgylcheddol y cyfeirir atynt ynddo (h.y. [\[APP-086\]](#) i [\[APP-096\]](#)).
- C.1.9 Amlygodd Adroddiad Sgrinio HRA yr Ymgeisydd [\[APP-034\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-012\]](#) a [\[REP7-023\]](#) 77 o safleoedd Ewropeaidd o fewn Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol (NSN) y Deyrnas Unedig i'w cynnwys yn yr asesiad. Amlygodd LSE ar gyfer un safle a ddynodwyd ar gyfer Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth); 9 safle a ddynodwyd ar gyfer pysgod ymfudol Atodiad II; 12 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer mamaliaid môr; a 30 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer adareg alltraeth.
- C.1.10 Ar adeg y cais, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar gyfanrwydd unrhyw un o'r safleoedd a'r nodweddion Ewropeaidd a aseswyd, naill ai ar ei ben ei hun neu ar y cyd â phrosiectau neu gynlluniau eraill.

Cyrff Cadwraeth Natur Priodol

- C.1.11 Mae'r Datblygiad Arfaethedig wedi'i leoli ym Môr Iwerddon o fewn dyfroedd y Deyrnas Unedig. Amlygodd Adroddiad Sgrinio HRA yr Ymgeisydd [\[APP-034\]](#) safleoedd Ewropeaidd yn y Deyrnas Unedig i'w hystyried sydd wedi'u lleoli yng Nghymru, yr Alban, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Cofrestrodd y JNCC a CNC (C) fel IPau a chymerasant ran yn yr Archwiliad.
- C.1.12 Rhoddodd CNC (C) sylwadau ar safleoedd Ewropeaidd o fewn dyfroedd glannau Cymru. Cadarnhaodd y JNCC [\[RR-033\]](#) fod ei rôl gynghori statudol yn ymwneud â chadwraeth natur yn nyfroedd môr mawr y Deyrnas Unedig yn unig (h.y. y tu hwnt i 12nm).
- C.1.13 Ar 17 Mehefin 2024, ysgrifennodd yr ExA at NatureScot, Natural England (NE) ac Adran Amaethyddiaeth, yr Amgylchedd a Materion Gwledig (DAERA) Gogledd Iwerddon i'w gwahodd i gymryd rhan yn yr Archwiliad fel 'unigolyn arall' ([\[OD-018\]](#), [\[OD-016\]](#) ac [\[OD-010\]](#)).
- C.1.14 Ymatebodd NE [\[PDA-041\]](#) i'r hysbysiad ond ni roddodd sylwadau ar HRA yr Ymgeisydd.

- C.1.15 Ni ymatebodd DAERA i'r hysbysiad a datganodd yr Ymgeisydd [REP3-093, ExQ1.10.4] nad oedd DAERA wedi ymateb i'r ymgynghoriad statudol cyn-ymgeisio ychwaith.
- C.1.16 Ymatebodd NatureScot [AS-024] drwy ddweud ei fod “wedi dod ar draws llawer o wallau, gwahaniaethau rhwng testun a thablau, diffyg cydymffurfio â chanllawiau perthnasol, a diffyg eglurder cyffredinol yn yr asesiad. Rydym wedi trafod hyn gyda Chyrff Cadwraeth Natur Statudol (SNCBau) eraill ac maen nhw'n adrodd am yr un problemau ag ansawdd y cais hwn. Ni allwn gynnig beirniadaeth fanwl ar y cais yn ei gyflwr presennol”. Manylir ar sut aeth yr Ymgeisydd ati i fynd i'r afael â phryderon ynglŷn ag ansawdd yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn.
- C.1.17 Nododd NatureScot fod HRA yr Ymgeisydd yn defnyddio trothwyon gwahanol ar gyfer sbarduno Dadansoddiad Hyfywedd Poblogaeth (PVA) o rywogaethau cymwys perthnasol o AGAau yr Alban a gofynnodd i'r effeithiau ar safleoedd Ewropeaidd yn yr Alban gael eu hasesu gan ddilyn canllawiau perthnasol yr Alban (<https://www.nature.scot/professionaladvice/planning-and-development/planning-and-development-advice/renewableenergy/marine-renewables/advice-marine-renewables-development>).
- C.1.18 Erbyn D3, esboniodd yr Ymgeisydd [REP3-043] ei fod wedi dilyn canllawiau CNC a'r JNCC gan fod y Datblygiad Arfaethedig o fewn eu hawdurdodaeth, a nododd nad oedd NatureScot wedi ymateb i'r ymgynghoriad statudol ym mis Mehefin 2023. Amlygodd yr Ymgeisydd lle'r oedd ei asesiad wedi gwyro oddi wrth ganllawiau'r Alban, ond ni chynigiodd asesiadau diwygiedig.
- C.1.19 Cyhoeddodd yr ExA gais Rheol 17 am wybodaeth ychwanegol [PD-015] ar 16 Hydref 2024 gan wahodd NatureScot i gadarnhau (gyda rhesymau) p'un a yw'n cytuno â chasgliad yr Ymgeisydd o ddim effeithiau niweidiol ar gyfanrwydd (AEol) unrhyw safleoedd Ewropeaidd o fewn awdurdodaeth yr Alban o Fferm Wynt Alltraeth Mona ar ei phen ei hun, neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill), ai peidio. Ni ymatebodd NatureScot.

Safleoedd nad ydynt yn y Deyrnas Unedig

- C.1.20 Roedd Adroddiad Sgrinio HRA yr Ymgeisydd [APP-034], a ddiwygiwyd yn [REP2-012] a [REP7-023] hefyd wedi amlygu safleoedd Ewropeaidd wedi'u lleoli y tu allan i NSN y Deyrnas Unedig i'w cynnwys yn yr asesiad, fel y manylir yn Is-atodiad 1 yr Atodiad hwn. Mae Is-atodiad 1 hefyd yn amlygu'r safleoedd a'r nodweddion Ewropeaidd nad ydynt yn y Deyrnas Unedig y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad y byddai LSE arnynt. Daeth Adroddiadau Cam 2 yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai AEol ar yr holl safleoedd nad ydynt yn y Deyrnas Unedig. Nid oedd unrhyw IP wedi herio'r casgliadau hyn yn ystod yr Archwiliad.
- C.1.21 Nid yw Ynys Manaw yn dod o dan y Rheoliadau Cynefinoedd, ond mae'n rhan o Gonfensiwn Ramsar. Nid oedd dogfennau HRA yr Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â safleoedd Ramsar wedi'u lleoli ar Ynys Manaw. Holodd yr ExA [PD-013] yn ExQ1.10.1 b'un a roddwyd ystyriaeth i'r potensial ar gyfer effeithiau ar y safleoedd Ramsar arfaethedig canlynol sydd wedi'u lleoli ar Ynys Manaw:
- Safle Ramsar arfaethedig Central Valley Curragh;
 - Safle Ramsar arfaethedig Mawndiroedd Dalby;
 - Safle Ramsar arfaethedig Gob ny Rona, Maughold Head a Port Cornaa;
 - Safle Ramsar arfaethedig yr Arfordiroedd Deheuol a Calf of Man; a
 - Safle Ramsar arfaethedig The Ayres.

- C.1.22 Esboniodd yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#) yn ExQ1.10.1 nad yw'r pum safle Ramsar arfaethedig a amlygwyd gan yr ExA wedi'u cynnwys ar fapiau data a ddarparwyd gan Lywodraeth Ynys Manaw. Nid oedd o'r farn bod llwybr effaith ar dderbynnnydd ar gyfer dau o'r safleoedd a nododd fod y tri sy'n weddill yn ddarostyngedig i MNRau Ynys Manaw y rhoddwyd ystyriaeth briodol iddynt yn yr ES. Amlygodd safle Ramsar Ballaugh Curragh hefyd ac esboniodd ei fod wedi ystyried y safle yn ei ymarfer cyn-sgrinio, ond fe'i hepgorwyd gan nad oes potensial ar gyfer llwybr effaith ar dderbynnnydd ar gyfer unrhyw rai o nodweddion y safle. Esboniodd yr Ymgeisydd ymhellach nad oedd Llywodraeth Ynys Manaw wedi gofyn i safleoedd Ramsar gael eu hystyried yn ystod yr ymgynghoriad cyn-ymgeisio nac yn ei sylwadau perthnasol [\[RR-018\]](#).
- C.1.23 Er hynny, erbyn D6, cyflwynodd yr Ymgeisydd 'Atodiad E1.3.2 – Asesiad o Safleoedd Ramsar arfaethedig o fewn 'Ynys Manaw' [\[REP6-090\]](#) fel atodiad i'r Adroddiad HRA i ganiatáu i'r SoS gwblhau AA ar y safleoedd hyn os oedd yn penderfynu bod ei angen. Diwygiwyd hyn yn [\[REP7-021\]](#). Amlygodd yr Ymgeisydd LSE ar nodweddion pysgod, mamaliaid môr ac adar alltraeth safle Ramsar arfaethedig Gob ny Rona, Maughold Head a Port Cornaa, safle Ramsar arfaethedig yr Arfordiroedd Deheuol a Calf of Man a safle Ramsar arfaethedig The Ayres. Daeth i'r casgliad na fyddai AEol ar y safleoedd hyn o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill. Cytunodd Pwyllgor Môr Tiriogaethol Llywodraeth Ynys Manaw â chasgliadau'r Ymgeisydd yn ei SoCG terfynol [\[REP7-093\]](#) TSC.OO.12 a TSC.OO.1.
- C.1.24 Dim ond safleoedd Ewropeaidd o fewn Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol y Deyrnas Unedig yr ymdrinnir â nhw ymhellach yn yr Adroddiad hwn.

Cais am gael gwneud newid

- C.1.25 Ar 1 Tachwedd 2024, cyflwynodd yr Ymgeisydd gais am gael gwneud newid [\[CR1-001\]](#) i [\[CR1-013\]](#) a oedd yn cynnwys diwygiadau/newidiadau i elfennau ar y tir y Datblygiad Arfaethedig. Disgrifir y cais am gael gwneud newid ymhellach ym Mhennod 1 yr Adroddiad hwn. Derbyniwyd y newidiadau hyn gan yr ExA fel y disgrifir ym Mhennod 1 yr Adroddiad hwn. Ni chododd unrhyw faterion HRA perthnasol o'r cais am gael gwneud newid.

RIES ac ymgynghoriad

- C.1.26 Cynhyrchodd yr ExA Adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES) [\[PD-019\]](#) (Saesneg) a [\[PD-019a\]](#) (Cymraeg) a oedd yn casglu, cofnodi, a chyfeirio at wybodaeth sy'n berthnasol i'r HRA a ddarparwyd yn y cais DCO a sylwadau a gyflwynwyd i'r Archwiliad hyd at D4 (4 Tachwedd 2024). Cyhoeddwyd yr RIES i amlinellu dealltwriaeth yr ExA o'r wybodaeth sy'n berthnasol i'r HRA a safbwynt yr IPau mewn perthynas ag effeithiau'r Datblygiad Arfaethedig ar safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig ar yr adeg honno. Cynhaliwyd ymgynghoriad ar yr RIES rhwng 19 Tachwedd 2024 a 3 Rhagfyr 2024 (D5). Derbyniwyd sylwadau gan yr Ymgeisydd [\[REP5-083\]](#), y JNCC [\[REP5-095\]](#) a CNC (C) [\[REP5-099\]](#). Ystyriwyd y sylwadau hyn wrth lunio'r Bennod hon.
- C.1.27 Nodir bod sawl mater HRA yn weddill o hyd pan gyhoeddwyd yr RIES. Roedd llawer o sylwadau a gyflwynwyd i'r Archwiliad erbyn D5 a D6 yn cynnwys gwybodaeth a oedd yn berthnasol i'r HRA. Nododd y JNCC [\[REP4-103\]](#) a CNC (C) [\[REP5-099\]](#) na fyddai'r RIES yn ystyried cyngor wedi'i ddiweddarau ar faterion HRA y tu hwnt i D4 a gwnaethant gynghori y dylai'r RIES gael ei ddiweddarau a'i roi i'r SoS ochr yn ochr ag adroddiad argymhelliad yr ExA i'r SoS.

- C.1.28 Yn unol â Thudalen Gyngor 10 yr Arolygiaeth Gynllunio (<https://www.gov.uk/guidance/nationally-significant-infrastructure-projects-advice-on-habitats-regulations-assessments>), ni chaiff yr RIES ei ddiwygio yn dilyn ymgynghoriad ac felly ni ailgyhoeddodd yr ExA fersiwn ddiwygiedig. Mae'r Atodiad hwn yn ystyried yr holl sylwadau ynglŷn â'r HRA a wnaed gan IPau yn ystod yr Archwiliad, gan gynnwys y rhai hynny a wnaed ar ôl yr ymgynghoriad ar yr RIES.
- C.1.29 O ystyried faint o wybodaeth HRA a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd, y JNCC a CNC (C) ar ôl i'r RIES gael ei gyhoeddi, fe allai'r SoS ddymuno cynnal ymgynghoriad arall i gyflawni'r dyletswyddau o dan Reoliad 63(3) y Rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28(4) y Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth.

Crynodeb o faterion HRA a ystyriwyd yn ystod yr Archwiliad

- C.1.30 Asesodd Adroddiad HRA yr Ymgeisydd effeithiau posibl ar safleoedd Ewropeaidd â nodweddion cymwys cynefinoedd Atodiad I (alltraeth), rhywogaethau pysgod ymfudol Atodiad II, mamaliaid môr Atodiad II, adar tir ac adar môr. Ymdriniodd yr Archwiliad â materion yn ymwneud yn bennaf â mamaliaid môr ac adareg alltraeth.
- C.1.31 O ran mamaliaid môr, roedd y materion allweddol yn ymwneud ag effeithiau sŵn ar lamhidyddion o ganlyniad i glirio Ordnans heb Ffrwydro (UXO) trwy danio uchel a digonolrwydd y Strategaeth Rheoli Sŵn Tanddwr (UWSMS) a'r Protocol Lliniaru Mamaliaid Môr (MMMP).
- C.1.32 O ran adareg alltraeth, mynegodd y JNCC a CNC (C) bryderon ynglŷn â dull yr Ymgeisydd o asesu adareg alltraeth yn ystod y cam Sylwadau Perthnasol a chyflwynasant sylwadau ysgrifenedig erbyn pob un o ddyddiadau cau'r Archwiliad. Nid oedd y naill barti na'r llall yn hyderus yn yr ymarfer sgrinio LSE na'r asesiad Cam 2 (h.y. yr asesiad o effeithiau ar gyfanrwydd). Roedd y JNCC a CNC (C) o'r farn y dylai'r asesiadau gael eu diweddarau gan ddefnyddio'r dull a gynghorwyd ganddynt. Roedd y JNCC yn pryderu y gallai gwallau niferus yn asesiad yr Ymgeisydd gymhlethu ei gilydd ac y dylai'r goblygiadau gael eu hystyried ar gyfer yr asesiad cyfan, yn hytrach nag ar gyfer pob gwall yn unigol [REP2-096] a [REP2-097]. Mynegodd RSPB Cymru [RR-071] bryderon ynglŷn â'r fethodoleg hefyd. Oherwydd hyn, cyflwynodd yr Ymgeisydd gyfres o asesiadau wedi'u diweddarau. Darperir trosolwg cronolegol o'r dogfennau allweddol a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd ynglŷn ag adareg alltraeth yn ystod y cam Cyn-archwilio a'r Archwiliad yn Is-atodiad 2 yr Atodiad hwn (gan gynnwys diwygiadau i'r Adroddiad HRA).
- C.1.33 Manylir ar y materion methodolegol trosfwaol yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn ac maen nhw'n ymwneud â'r canlynol:
- Asesiadau dadleoli;
 - ardaloedd chwilota am fwyd palod, gwylogod a llursod;
 - cynnwys macro-osgoi huganod y gogledd;
 - cyfraddau marwolaethau a dadleoli;
 - Asesiadau risg gwrthdaro;
 - diffiniadau tymhorol;
 - cyfansymiau gwrthdaro tymhorol;
 - cyfyngau hyder;
 - Cyflwyno effeithiau gwrthdaro a dadleoli ar wahân (yn ogystal ag wedi'u cyfuno) ar wylanod coesddu a huganod y gogledd;
 - Dosrannu;

- y dull o ddosrannu dosbarth oedran;
- cynnwys adar sabothol;
- Asesiad ar y cyd:
 - y dull o asesu prosiectau hanesyddol nad oes data ar gael arnynt;
 - yr angen i adolygu gwybodaeth sydd ar gael i'r cyhoedd; a
 - hepgoriadau a gwallau data.

C.1.34 Yn ogystal â'r materion methodolegol trosfwaol a fanylir yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn, trafodwyd materion eraill yn ymwneud â nodweddion cymwys penodol a/ neu safleoedd Ewropeaidd yn ystod yr Archwiliad. Manylir ar y rhain yn yr Atodiad hwn. I grynhoi, maen nhw'n ymwneud â'r canlynol:

- LSE ar balod o ganlyniad i ddadleoli;
- LSE ar wylanod coesddu o ganlyniad i effeithiau dadleoli yn unig;
- pennu nodweddion sylfaenol adar drycin Manaw ac LSE o ganlyniad i wrthdaro;
- LSE ar y cyd;
- potensial ar gyfer effeithiau niweidiol ar drochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon nad ydynt yn bridio yn AGA Bae Lerpwl o ganlyniad i darfu a dadleoli; a
- photensial ar gyfer effeithiau niweidiol ar huganod y gogledd AGA Ynys Gwales o ganlyniad i wrthdaro.

C.1.35 Mae'r Atodiad hwn hefyd yn adrodd ar sut y cododd yr asesiad yr angen i fod yn ofalus o ganlyniad i Ffliw Adar Pathogenig Iawn (HPAI) ac yn amlygu nodweddion ychwanegol a gynhwyswyd yn yr asesiad ar y cyd o ganlyniad i asesiadau diwygiedig yr Ymgeisydd.

C.1.36 Fel y manylir yn Is-atodiad 2 yr Atodiad hwn, cyflwynodd yr Ymgeisydd fersiwn ddiwygiedig o'r Adroddiad HRA erbyn D7 i gasglu'r holl wybodaeth berthnasol ynghyd mewn un man.

C.2 CAM 1: CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG EFFEITHIAU ARWYDDOCAOL TEBYGOL

Safleoedd Ewropeaidd perthnasol yn y Deyrnas Unedig

C.2.1 Amlygodd Adran 1.3 yr Adroddiad Sgrinio HRA [\[APP-034\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-012\]](#) a [\[REP7-023\]](#), 77 o safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig i'w cynnwys yn yr asesiad. Strwythurwyd yr adroddiad yn ôl gwahanol grwpiau derbynyddion, ac amlygwyd y safleoedd Ewropeaidd perthnasol yn y canlynol:

- Tabl 1.4: Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth) (dangoswyd un safle ar Ffigur 1.3);
- Tabl 1.5: Rhywogaethau pysgod ymfudol Atodiad II (dangoswyd naw safle ar Ffigur 1.5);
- Tabl 1.6: Mamaliaid môr Atodiad II (dangoswyd 15 o safleoedd ar Ffigur 1.9);
- Tablau 1.8 i 1.11: Nodweddion adaregol alltraeth (dangoswyd 45 o safleoedd ar Ffigur 1.10); a
- Thabl 1.12: Nodweddion adaregol ar y tir (dangoswyd wyth safle ar Ffigur 1.11).

C.2.2 Cynhwyswyd rhai safleoedd Ewropeaidd yn yr asesiad ar gyfer mwy nag un grŵp derbynydd, h.y. nodweddion adaregol ar y tir ac ar y môr.

C.2.3 Ni amlygwyd unrhyw safleoedd Ewropeaidd a ddynodwyd ar gyfer cynefinoedd Atodiad I ar y tir na rhywogaethau Atodiad II ar y tir i'w cynnwys yn yr asesiad.

C.2.4 Ni amlygwyd unrhyw safleoedd Ewropeaidd ychwanegol o fewn NSN y Deyrnas Unedig i'w cynnwys yn yr asesiad yn ystod yr Archwiliad.

Llwybrau effaith posibl

C.2.5 Manylodd Adran 1.4 yr Adroddiad Sgrinio HRA [APP-034], a ddiwygiwyd yn [REP2-012] a [REP7-023], ar y llwybrau effaith posibl o'r Datblygiad Arfaethedig yn ystod adeiladu, gweithredu a datgomisiynu. Crynhoir y llwybrau effaith o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun yn Nhabl 1 isod. Rhoddodd y matricesau sgrinio yn yr Adroddiad Sgrinio HRA fanylion ynglŷn â pha llwybrau effaith a ystyriwyd ar gyfer pob safle Ewropeaidd a nodwedd gymwys (h.y. nid oedd yr Ymgeisydd wedi asesu'r rhai wedi'u lliwio'n llwyd).

Tabl 1. Llwybrau LSE a aseswyd gan yr Ymgeisydd

Grŵp derbynyddion	Llwybr LSE
Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth)	Colli/tarfu ar gynefin dros dro Mwy o grynodiadau gwaddodion crog (SSCau) a dyddodion cysylltiedig Rhyddhau halogyddion sy'n rhwym wrth waddodion Colli cynefin islanw yn y tymor hir Cyflwyno strwythurau artiffisial Newidiadau i brosesau ffisegol Meysydd electromagnetig (EMF) Gwres o geblau trydanol tanfor Risg uwch o gyflwyno a lledaenu rhywogaethau estron goresgynnol Cael gwared ar swbstradau caled Llygredd damweiniol
Rhywogaethau pysgod ymfudol Atodiad II	Colli/tarfu ar gynefin dros dro Mwy o SSCau a dyddodion cysylltiedig Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn Colli cynefin islanw yn y tymor hir Cyflwyno strwythurau artiffisial a chytrefu strwythurau caled EMF Cynhyrfu/adfer symudedd halogyddion sy'n rhwym wrth waddodion Llygredd damweiniol

Grŵp derbynyddion	Llwybr LSE
Mamaliaid môr Atodiad II	Anafiadau a tharfu o ganlyniad i sŵn tanddwr sy'n deillio o osod seilbyst, ffrwydro UXO ac arolygon ymchwilio safle Anafiadau a tharfu o ganlyniad i sŵn tanddwr sy'n deillio o ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill Risg uwch o anafiadau o ganlyniad i wrthdaro â llongau Newidiadau i'r ysglyfaeth sydd ar gael Newidiadau i loywder dŵr Sŵn gweithredol EMF Llygredd damweiniol Mwy o SSCau a dyddodion cysylltiedig.
Nodweddion adaregol alltraeth	Colli/tarfu ar gynefin dros dro ac yn barhaol a mwy o SSC Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer, a phresenoldeb llongau a seilwaith Risg gwrthdaro Rhwystro symud Newidiadau i'r ysglyfaeth sydd ar gael Llygredd damweiniol
Nodweddion adaregol ar y tir	Colli/tarfu ar gynefin dros dro a newid i'r ysglyfaeth sydd ar gael Colli cynefin/dadleoli yn barhaol Tarfu a dadleoli o ganlyniad i bresenoldeb cerbydau/peiriannau trwm Risg gwrthdaro

C.2.6 Ni amlygwyd unrhyw lwybrau effaith ychwanegol i'w cynnwys yn yr asesiad yn ystod yr Archwiliad.

Asesiad yr Ymgeisydd o Effeithiau Arwyddocaol Tebygol

C.2.7 Cyflwynwyd casgliadau sgrinio'r Ymgeisydd ar adeg y cais DCO yn [\[APP-034\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP2-012\]](#) a [\[REP7-023\]](#). Darparwyd matricesau sgrinio ar gyfer pob safle Ewropeaidd a ystyriwyd yn Adran 1.4. Darparwyd crynodeb o'r safleoedd Ewropeaidd, y nodweddion cymwys o ddiddordeb a'r effeithiau posibl yr amlygwyd LSE posibl arnynt yn Nhabl 1.125.

Safleoedd Ewropeaidd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd LSE ar eu holl nodweddion cymwys

C.2.8 Dyma'r safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd LSE ar eu holl nodweddion cymwys o'r prosiect ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill:

- Mamaliaid môr Atodiad II:
 - ACA Ynysoedd Treshnish;
 - ACA Ynysoedd Monach;
 - ACA Gogledd Rona;
- Nodweddion adaregol alltraeth:
 - AGA Auskerry;
 - AGA Fair Isle;
 - AGA Fetlar;
 - AGA Foula;
 - AGA Ynysoedd Forth;
 - AGA Ynysoedd Farne;
 - AGA Hermaness, Saxa Vord a Valla Field;
 - AGA Hoy;
 - AGA Bae Morecambe ac Aber Afon Duddon;
 - AGA Mousa;
 - AGA Noss;
 - AGA Priest Island (Ynysoedd yr Haf);
 - AGA Ronas Hill – Gogledd Roe a Tingon;
 - AGA Ynysoedd Treshnish;
- Nodweddion adaregol ar y tir ac ar y môr:
 - AGA Cilfach Tywyn;
 - Safle Ramsar Cilfach Tywyn;
 - AGA Aber Afon Dyfrdwy;
 - Safle Ramsar Aber Afon Dyfrdwy;
 - AGA Aber Dyfi;
 - AGA Aber Afon Hafren;
 - Safle Ramsar Aber Afon Hafren; ac
 - AGA Traeth Lafan, Bae Conwy.

C.2.9 Ni heriwyd y casgliadau hyn yn benodol yn ystod yr Archwiliad. Fodd bynnag, fel y nodwyd yn yr Atodiad hwn, mynegodd y JNCC a CNC (C) bryderon methodolegol ynglŷn ag adareg alltraeth drwy gydol yr Archwiliad (gweler Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn). Wrth ymateb i'r pryderon hyn, amlygodd diwygiad D2 yr Ymgeisydd o'r Adroddiad Sgrinio HRA [\[REP2-012\]](#) LSE ar wylanod cefnddu lleiaf AGA Bae Morecambe ac Aber Afon Duddon o ganlyniad i risg gwrthdaro yn ystod gweithredu ac effeithiau ar y cyd.

C.2.10 Mae'r ExA yn fodlon y gellir eithrio LSE ar weddill y safleoedd uchod ac felly ni roddir ystyriaeth bellach iddynt yn yr Atodiad hwn. Mae hyn yn cynnwys yr holl safleoedd Ewropeaidd o fewn y grŵp derbynyddion adaregol ar y tir.

Safleoedd Ewropeaidd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad fod LSE ar rai neu bob un o'u nodweddion cymwys

C.2.11 Amlygodd y fersiwn o'r Adroddiad Sgrinio HRA a gyflwynwyd gyda'r cais [\[APP-034\]](#) LSE ar gyfer un safle a ddynodwyd ar gyfer Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth); 9 safle a ddynodwyd ar gyfer pysgod ymfudol Atodiad II; 12 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer mamaliaid môr; a 30 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer adareg alltraeth.

Dangoswyd y rhain yn Nhabl 2.3 yr RIES [\[PD-019\]](#) (Saesneg) a [\[PD-019a\]](#) (Cymraeg). Dangosodd Tabl 1.125 yr Adroddiad Sgrinio HRA [\[APP-034\]](#) y nodwedd gymwys/nodweddion cymwys a'r llwybr(au) effaith a gynhwyswyd gan yr Ymgeisydd ar gyfer pob safle Ewropeaidd yr amlygwyd LSE arno.

- C.2.12 Ni heriwyd casgliadau sgrinio'r Ymgeisydd mewn perthynas â chynefinoedd Atodiad I (alltraeth) a physgod ymfudol Atodiad II yn ystod yr Archwiliad.
- C.2.13 O ran mamaliaid môr, daeth yr Adroddiad Sgrinio HRA [\[APP-034\]](#) i'r casgliad nad oedd potensial ar gyfer LSE ar unrhyw nodwedd gymwys mamaliaid môr mewn unrhyw safle Ewropeaidd o ganlyniad i risg gwrthdaro â llongau o'r prosiect ar ei ben ei hun. Erbyn D3, datganodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#) efallai bod posibilrwydd o gyfraniad ar y cyd at LSE ar famaliaid môr o ganlyniad i risg gwrthdaro â llongau ar lefel uned reoli. Fodd bynnag, ar ôl i'r Ymgeisydd egluro yn [\[REP4-065\]](#), cadarnhaodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) ei fod yn cytuno â'r Ymgeisydd fod ei ymateb blaenorol yn deillio o gamddealltwriaeth.
- C.2.14 O ran adareg alltraeth, diwygiodd yr Ymgeisydd yr Adroddiad Sgrinio HRA am y tro cyntaf erbyn D2 [\[REP2-012\]](#) i ymateb i bryderon methodolegol y JNCC a CNC (C) ynglŷn ag adareg alltraeth (gweler Is-atodiadau 2 a 3 yr Atodiad hwn am ragor o fanylion). Amlygodd hyn yr LSE ychwanegol canlynol (ar safleoedd Ewropeaidd yr amlygwyd LSE arnynt eisoes ar gyfer nodweddion/llwybrau eraill):
- AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro – gwyfanod coesddu (tarfu a dadleoli a risg gwrthdaro yn ystod gweithredu ac effeithiau ar y cyd) a gwyfanod cefnddu lleiaf (risg gwrthdaro);
 - AGA Ynysoedd Shiant – gwylogod (tarfu yn ystod gweithredu ac effeithiau ar y cyd).
- C.2.15 Nid oedd yr Ymgeisydd wedi cydnabod unrhyw LSE ychwanegol yn ystod yr Archwiliad. Fodd bynnag, yn ogystal â'r materion methodolegol trosfwaol, trafodwyd y materion isod mewn perthynas â safleoedd a/neu nodweddion penodol.

Palod – dadleoli

- C.2.16 Roedd y fersiwn o'r Adroddiad Sgrinio HRA a gyflwynwyd gyda'r cais [\[APP-034\]](#) wedi hepgor LSE ar balod o'r holl safleoedd Ewropeaidd a ystyriwyd yn yr asesiad. Fodd bynnag, cynghorodd y JNCC ([\[RR-033\]](#) a [\[REP1-066\]](#)) a CNC (C) [\[RR-011\]](#) ei bod yn ymddangos bod amcangyfrifon toreithrwydd Cymedr Brig Tymhorol anghywir wedi cael eu cyfrifo ar gyfer palod y tu allan i'r tymor bridio, ac felly y gallai'r marwolaethau a ragfynegir trwy ddadleoli fod yn anghywir.
- C.2.17 Cydnabu'r Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) yr anghysondeb a chadarnhaodd y dylai'r cymedr brig y tu allan i'r tymor bridio fod yn 22 o adar, nid O, ac adlewyrchodd hyn yn yr Adroddiad Sgrinio HRA wedi'i ddiweddarau [\[REP2-012\]](#). Roedd yr Ymgeisydd [\[REP3-036\]](#) a'r JNCC ([\[REP2-097\]](#), [\[REP3-085\]](#), [\[REP3-086\]](#) a [\[REP4-102\]](#)) yn cytuno y byddai 3 marwolaeth bob blwyddyn (yn seiliedig ar 70% dadleoli a 10% marwoldeb) o'r prosiect ar ei ben ei hun. Dosrannodd yr Ymgeisydd effeithiau i AGAau/safleoedd Ramsar yn Nhabl 1.8 'Gwybodaeth ategol am adareg alltraeth yn unol â chynghor SNCB' a gyflwynwyd erbyn D4' [\[REP4-030\]](#).
- C.2.18 Cynghorodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#), yn seiliedig ar ddull sgrinio LSE yr Ymgeisydd, sef symud ymlaen i asesu effeithiau os oedd yr effaith wedi'i dosrannu ar gyfer nodwedd yn fwy na 0 o adar, ni ellid eithrio LSE ar gyfer palod AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro.

- C.2.19 Roedd y JNCC [\[REP5-095\]](#) o'r farn, trwy gyfrifo mwy na 0.0 o farwolaethau wedi'u dosrannu (yn seiliedig ar 70% dadleoli a 10% marwoldeb), bod yr Ymgeisydd, i bob pwrpas, wedi casglu bod LSE o'r prosiect ar ei ben ei hun ar yr AGAau canlynol:
- AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro (0.8 o farwolaethau y flwyddyn);
 - AGA Sule Skerry a Sule Stack (0.1 o farwolaethau y flwyddyn);
 - AGA St Kilda (0.3 o farwolaethau y flwyddyn); ac
 - AGA Ynysoedd Shiant (0.1 o farwolaethau y flwyddyn).
- C.2.20 Cadarnhaodd y JNCC yn [\[REP1-066\]](#) fod ei gyfraddau a gynghorir, sef 70% dadleoli a 10% marwoldeb, wedi'u seilio ar Nodyn Cyngor Dadleoli Interim yr SNCB ar y Cyd (2022). Esboniodd, ar gyfer y rhan fwyaf o rywogaethau, fod tystiolaeth yn awgrymu bod ystod o gyfraddau dadleoli'n digwydd mewn ffermydd gwynt gweithredol, gan gynnwys pen uchaf yr ystod a gynghorir gan yr SNCB, ac weithiau y tu hwnt iddi.
- C.2.21 Fodd bynnag, argymhellodd yr Ymgeisydd gyfraddau 50% dadleoli ac 1% marwoldeb ar gyfer palod [\[REP4-030\]](#), gan ddweud bod y dystiolaeth sydd ar gael yn awgrymu y gallai ystodau uchaf y cyfraddau dadleoli a marwoldeb fod yn rhy ragofalus. Ystyriodd fod lefelau uchel o gyfansoddion rhagofalus trwy adio, lluosï a modelu yn cynhyrchu allbynnau modelu sy'n afrealistig. Datganodd [\[REP5-083\]](#) wrth ystyried ei gyfraddau a ffeirir, sef 50% dadleoli ac 1% marwoldeb, fod yr holl effeithiau wedi'u dosrannu yn <0.0 o adar. Daliodd at ei gasgliad o ddim LSE ar balod y safleoedd uchod yn yr Adroddiad Sgrinio HRA diwygiedig [\[REP7-023\]](#).
- C.2.22 Er bod SoCG terfynol y JNCC yn cadarnhau ei fod yn cytuno ag ymarfer sgrinio'r Ymgeisydd [\[REP7-097\]](#), JNCC.00.25 i JNCC00.30], roedd datganiad i gloi'r JNCC [\[REP7-144\]](#) yn parhau i gynghori LSE ar balod AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro o ganlyniad i ddadleoli. Mae'r ExA yn nodi bod LSE ar gyfer y safle hwn wedi cael eu hamlygu gan yr Ymgeisydd ar gyfer nodweddion eraill cymwys, ond nid palod yn yr Adroddiad Sgrinio HRA terfynol [\[REP7-023\]](#).
- C.2.23 Mae'r ExA o'r farn bod y cyfraddau dadleoli a marwoldeb a argymhellir gan yr ExA yn fyr iawn o ben uchaf y cyfraddau a argymhellir gan y JNCC, sef 1% i 10% a 30% i 70%, yn ôl eu trefn. Nid yw'r ExA wedi'i argyhoeddi bod y dystiolaeth a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd yn cyfiawnhau gwriad sylweddol oddi wrth y dull a argymhellir gan yr SNCB. Fel y cyfryw, mae'r ExA o'r farn y dylid dod i gasgliad o LSE ar balod ar gyfer y pedwar safle Ewropeaidd a fanylir uchod. Mae'r ExA o'r farn y bydd y wybodaeth a ddarparwyd gan yr Ymgeisydd yn ddigonol i lywio ystyriaeth o AEol.

Gwylanod coesddu – asesu effeithiau dadleoli yn unig

- C.2.24 Roedd Atodiad A.2.4 y fersiwn o'r Adroddiad Sgrinio HRA a gyflwynwyd gyda'r cais [\[APP-034\]](#) yn dosrannu effeithiau cyfunol dadleoli a risg gwrthdaro i wylanod coesddu mewn AGAau/safleoedd Ramsar.
- C.2.25 Esboniodd CNC (C) nad oedd angen asesiad gwylanod coesddu ar gyfer dadleoli yn unig oherwydd bod y sylfaen dystiolaeth yn annigonol [\[REP1-056\]](#), tra dywedodd yr Ymgeisydd [\[REP5-083\]](#) nad yw NE yn gofyn am asesiad o ddadleoli gwylanod coesddu yn unig ar gyfer prosiectau fferm wynt alltraeth. Roedd o'r farn bod ei asesiad ar derfynau uchaf yr hyn a fyddai'n cael ei ystyried yn wyddonol gadarn gan NatureScot.
- C.2.26 Fodd bynnag, ar gais y JNCC, diwygiodd yr Ymgeisydd Atodiad A.2.4 yr Adroddiad Sgrinio HRA [\[REP2-012\]](#) i ddosrannu effeithiau dadleoli yn unig.

C.2.27 Mae Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn yn manylu ar bryderon y JNCC a CNC (C) ynglŷn â'r cyfraddau dadleoli a marwoldeb a ffefrir gan yr Ymgeisydd. Arweiniodd hyn at ddiwygio'r asesiad yn y ddogfen 'Gwybodaeth ategol am adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB' ([[REP3-059](#)] (Tabl 1.8 ac yna [[REP4-030](#)] (Tabl 1.9). Cyflwynodd Tabl 1.8 [[REP7-020](#)] gyfrifiadau terfynol yr Ymgeisydd o farwoldeb gwyllnod coesddu aeddfed a ddosrannwyd i AGAau o ganlyniad i ddadleoli (o'r prosiect ar ei ben ei hun).

C.2.28 Mae'r ExA wedi ystyried y mater ac nid yw'n credu bod rheswm cymhellol i asesu effeithiau dadleoli yn unig ar wylanod coesddu. Fodd bynnag, pe byddai'r SoS yn credu bod angen asesiad, mae'r ExA yn nodi bod Tabl 1.9 [[REP7-020](#)] yn rhagfynegi marwolaethau >0.0 ymhlith gwyllnod coesddu aeddfed o ganlyniad i ddadleoli yn unig yn y safleoedd Ewropeaidd canlynol o fewn NSN y Deyrnas Unedig:

- AGA Ailsa Craig;
- AGA Buchan Ness i Collieston;
- AGA Cape Wrath;
- AGA Clogwyni Dwyrain Caithness;
- AGA Arfordir Flamborough a Filey;
- AGA Fowlsheugh;
- AGA Clogwyni Gogledd Caithness;
- AGA Gogledd Colonsay a'r Clogwyni Gorllewinol;
- AGA Ynys Rathlin;
- AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro;
- AGA Troup, Pennan a Lions Heads; ac
- AGA Gorllewin Westray.

Adar drycin Manaw – pennu nodweddion sylfaenol

C.2.29 Llywiwyd y sefyllfa sylfaenol ar gyfer adar drycin Manaw gan Arolygon Digidol o'r Awyr (DAS). Fel y manylir yn Adran 5.5 Adareg Alltraeth yr Adroddiad Argymhelliad, roedd RSPB Cymru ([[RR-071](#)] a [[REP5-052](#)]) o'r farn bod ymdrech DAS yr Ymgeisydd yn annhebygol o nodweddu gweithgarwch adar drycin Manaw yn iawn ar safle'r cais.

C.2.30 Roedd yr Ymgeisydd ([[PDA-008](#)] a [[REP5-083](#)]) o'r farn bod ei arolygon yn ddigonol a nododd y defnyddiwyd llawer o ffynonellau data i bennu'r sefyllfa sylfaenol, gan gynnwys data olrhain. Rhoddodd fanylion ychwanegol am yr astudiaethau olrhain hyn yn [[REP6-089](#)]. Cydnabu'r JNCC [[REP3-084](#)], yn ExQ1.17.3, a CNC (C) [[REP3-093](#)], yn ExQ1.17.3, gyfyngiadau DAS, ond roeddent yn fodlon bod yr arolwg DAS penodol i safle yn adlewyrchu nodweddion sylfaenol adar drycin Manaw.

C.2.31 Nododd y SoCG terfynol gydag RSPB Cymru [[REP7-107](#)], RSPB.00.3, fod gan RSPB Cymru bryderon o hyd ynglŷn â defnyddio DAS. Fodd bynnag, credai fod y rhain yn annhebygol o fod yn arwyddocaol yng nghyd-destun y Cais. Roedd o'r farn y dylai'r ansicrwydd fwydo i faint o ragofal a ddefnyddir mewn unrhyw gasgliadau ynglŷn ag arwyddocâd effeithiau.

C.2.32 Ar ôl ystyried y cyflwyniadau a wnaed, mae'r ExA yn fodlon ar y nodweddion sylfaenol a bennwyd ar gyfer adar drycin Manaw.

Adar drycin Manaw – risg gwrthdaro

C.2.33 Modelodd yr Ymgeisydd effaith risg gwrthdaro ar adar môr yn [[APP-093](#)]. Priodolwyd risg gwrthdaro i gytreff o fewn NSN y Deyrnas Unedig yn Atodiad A.2.8 y

fersiwn o'r Adroddiad Sgrinio HRA a gyflwynwyd gyda'r cais [\[APP-034\]](#). Hepgorodd yr Ymgeisydd LSE o risg gwrthdaro ar gyfer adar drycin Manaw yn yr holl safleoedd Ewropeaidd a nodwyd i'w cynnwys yn yr asesiad. (Sylwer, oherwydd camddealltwriaeth, fod yr ExA wedi ystyried y mater hwn yn anghywir o dan adran Cam 2 (effeithiau ar gyfanrwydd) yr RIES [\[PD-019\]](#) (Saesneg) a [\[PD-019a\]](#) (Cymraeg)).

- C.2.34 Roedd RSPB Cymru [\[RR-071\]](#) o'r farn nad oedd asesiad yr Ymgeisydd yn adlewyrchu ymddygiad posibl adar drycin Manaw yng nghyffiniau tyrbinau, yn enwedig atyniad i'r goleuadau sy'n ofynnol ar gyfer tyrbinau. Fodd bynnag, amlygodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) fylchau allweddol mewn gwybodaeth am ddryswch a ysgogir gan olau ac roedd o'r farn bod ei asesiad yn wyddonol ddilys a chadarn.
- C.2.35 Wrth ymateb i gwestiynau gan yr ExA, cadarnhaodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#), yn ExQ1.17.4, a'r JNCC [\[REP3-084\]](#), yn ExQ1.17.4, y gwyddys fod adar drycin Manaw yn cael eu denu i olau a'u bod yn gallu cael eu drysu hefyd, er enghraifft o ganlyniad i'r golau ar frig tyrbinau gwynt. Gwnaethant esbonio na ellir modelu'r risg gwrthdaro ychwanegol hon ar hyn o bryd ac nad ydynt yn ymwybodol o unrhyw dystiolaeth sydd ar gael i feintio'r risg honno. Roedd y ddau'n fodlon bod y model risg gwrthdaro mor gadarn ag y gallai fod ar hyn o bryd.
- C.2.36 Ni chyflwynodd RSPB Cymru sylwadau pellach ar y mater yn ystod yr Archwiliad. Fodd bynnag, yn ei SoCG terfynol [\[REP7-107\]](#), sef RSPB.OO.11, cadarnhaodd nad oedd y wybodaeth a gyflwynwyd i'r Archwiliad gan yr Ymgeisydd wedi datrys ei phryderon. Cydnabu RSPB Cymru nad oes arweiniad ar asesu newid ymddygiadol o ganlyniad i oleuadau tyrbinau gwynt, a bod angen i'r diwydiant ehangach a rhanddeiliaid eraill fynd i'r afael â'r pryder hwn. Roedd gan RSPB Cymru bryderon sylweddol ynglŷn â'r asesiad o effaith. Nid oedd yn datgan yn benodol pa safleoedd Ewropeaidd yr oedd adar drycin Manaw yn nodwedd gymwys ar eu cyfer yr ystyriwyd bod LSE arnynt. Fodd bynnag, daeth i'r casgliad [\[REP7-107\]](#), yn RSPB.OO.25, na ellir diystyru AEol y tu hwnt i amheuaeth wyddonol resymol ar gyfer effeithiau gwrthdaro a newid dosbarthiadol sy'n deillio o'r prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd â phrosiectau eraill ar gyfer adar drycin Manaw yn y safleoedd Ewropeaidd canlynol:
- AGA Ynysoedd Copeland;
 - AGA Glan Môr Iwerddon Irish Sea Front SPA;
 - AGA Rum;
 - AGA St Kilda;
 - AGA Glannau Aberdaron ac Ynys Enlli; ac
 - AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro.
- C.2.37 Wrth ddod i'r casgliad hwn, mae'r ExA o'r farn bod rhaid i RSPB Cymru gasglu bod LSE yn bodoli ar gyfer adar drycin Manaw yn y safleoedd Ewropeaidd uchod o leiaf.
- C.2.38 Mae'r ExA yn nodi y bu ymgysylltiad RSPB Cymru â'r Archwiliad yn gyfyngedig ac nad oedd wedi awgrymu unrhyw ddulliau methodolegol penodol ar gyfer asesu effeithiau. O ystyried y cyflwyniadau a wnaed, mae'r ExA yn fodlon ar fodlu risg gwrthdaro'r Ymgeisydd ac felly'n cytuno â'i gasgliadau sgrinio, sef dim LSE mewn perthynas ag adar drycin Manaw yn yr holl safleoedd Ewropeaidd.

LSE ar y Cyd

- C.2.39 Roedd Adran 1.4 y fersiwn o'r Adroddiad Sgrinio HRA a gyflwynwyd gyda'r cais [\[APP-034\]](#) yn manylu ar ddull troswaol yr Ymgeisydd o asesu effeithiau ar y cyd.

Datganodd nad oedd angen ystyried safleoedd/nodweddion yr amlygwyd LSE 'ar ei ben ei hun' ar eu cyfer; yn hytrach, y rhai hynny y daethpwyd i'r casgliad nad oedd LSE arnynt.

- C.2.40 Fodd bynnag, nododd yr ExA nad oedd y matricesau sgrinio yn [\[APP-034\]](#) wedi defnyddio'r fethodoleg hon; lle y daethpwyd i gasgliad o LSE ar ei ben ei hun, daethpwyd i gasgliad o LSE ar y cyd hefyd, a datganodd matricesau sgrinio niferus "*nid oes potensial ar gyfer LSE ar ei ben ei hun, ac felly ni ddaethpwyd i gasgliad fod potensial ar gyfer LSE ar y cyd*". Wrth ymateb i gwestiynau gan yr ExA [\[PD-013\]](#), yn ExQ1.10.3, nid oedd yr Ymgeisydd [\[REP3-062\]](#) yn credu bod angen asesiad ar y cyd diwygiedig o ystyried y dull rhagofalus iawn o sgrinio'r prosiect ar ei ben ei hun. Nid oedd o'r farn y byddai unrhyw LSE ychwanegol yn cael eu hamlygu o ganlyniad i effeithiau ar y cyd.
- C.2.41 Ceisiodd yr ExA safbwyntiau'r JNCC a CNC (C) hefyd ynglŷn â'r safleoedd y maent yn gyfrifol amdanynt. Cytunodd y JNCC [\[REP3-084\]](#), yn ExQ1.10.3, nad oes potensial ar gyfer LSE ar y cyd ar famaliaid môr ar gyfer llwybrau effaith y daethpwyd i gasgliad o ddim LSE ar ei ben ei hun ar eu cyfer. Cytunodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) hefyd na fyddai LSE ar y cyd ar famaliaid môr.
- C.2.42 O ran cynefinoedd Atodiad I (alltraeth) a physgod, cytunodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#), yn ExQ1.10.3, nad oes potensial ar gyfer LSE ar y cyd ar gyfer llwybrau effaith y daethpwyd i gasgliad o ddim LSE ar ei ben ei hun ar eu cyfer.
- C.2.43 O ran adareg alltraeth, roedd y JNCC a CNC (C) o'r farn bod potensial ar gyfer LSE ar y cyd ([\[REP3-084\]](#) ExQ1.10.3 a [\[REP3-093\]](#) ExQ1.10.3). Roedd hyn yn bennaf o ganlyniad i'r pryderon methodolegol trosfwaol ynglŷn ag adareg alltraeth (fel y manylir yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn), gan gynnwys cyfraddau dadleoli a marwolaethau, sut oedd yr Ymgeisydd wedi asesu effeithiau ar y cyd o brosiectau hanesyddol nad oedd data ar gael arnynt, ac o ganlyniad i wallau a amlygwyd mewn data o brosiectau eraill.
- C.2.44 Yn y ddogfen 'Gwybodaeth Ategol am Adareg Alltraeth yn unol â Chyngor yr SNCB' ([\[REP3-059\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP4-030\]](#)) cyflwynodd yr Ymgeisydd asesiad ar y cyd a oedd yn ystyried y cyfraddau dadleoli a marwolaethau uchaf a gynghorwyd gan y JNCC a CNC (C). Disodlwyd hyn gan [\[REP7-020\]](#) a amlygodd >0.0 o farwolaethau (ac felly LSE) o'r Datblygiad Arfaethedig ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill ar gyfer gwylanod coesddu (yn flynyddol), llursod (y tu allan i'r tymor bridio), gwylogod (y tu allan i'r tymor bridio), huganod y gogledd (yn flynyddol), adar drycin Manaw (yn flynyddol) a gwylanod cefnddu mwyaf (yn flynyddol) mewn 17 o safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig (Adran 1.4.3).
- C.2.45 O ganlyniad, cadarnhaodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) ei fod yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi amlygu'r holl LSE ar y cyd ar gyfer AGAau/ safleoedd Ramsar yng Nghymru a'u bod wedi symud ymlaen i asesiad ar y cyd. Yn yr un modd, cytunodd y JNCC [\[REP5-095\]](#) fod yr Ymgeisydd wedi amlygu'r holl LSE ar y cyd mewn perthynas ag adareg forol.

Casgliadau ar asesu LSE

- C.2.46 Mae'r ExA yn fodlon bod yr holl safleoedd Ewropeaidd perthnasol a llwybrau effaith posibl wedi cael eu hamlygu a'u hasesu yn Adroddiad HRA yr Ymgeisydd. Rhoddodd Tabl 125 yn fersiwn derfynol yr Ymgeisydd o'r Adroddiad Sgrinio HRA

[[REP7-023](#)] grynodedb o safleoedd Ewropeaidd a nodweddion cymwys perthnasol yr oedd yn ystyried bod LSE posibl arnynt.

C.2.47 Mae'r SoCGau terfynol gyda'r JNCC [[REP7-097](#)] a CNC (C) [[REP7-094](#)] yn cadarnhau cytundeb bod yr holl safleoedd Ewropeaidd perthnasol y mae posibilrwydd o LSE arnynt wedi cael eu hamlygu yn yr Adroddiad Sgrinio HRA (mewn perthynas â'r safleoedd Ewropeaidd y maent yn gyfrifol amdanynt).

C.2.48 Mae'r ExA wedi amlygu LSE ychwanegol uchod ar gyfer dadleoli palod o'r safleoedd Ewropeaidd canlynol (yr amlygodd yr Ymgeisydd LSE arnynt ar gyfer nodweddion eraill cymwys):

- AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro;
- AGA Sule Skerry a Sule Stack;
- AGA St Kilda; ac
- AGA Ynysoedd Shiant.

C.2.49 Er mwyn cyflawnder, mae'r safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig, y nodweddion cymwys a'r llwybrau effaith y mae'r ExA yn casglu bod LSE arnynt wedi'u nodi mewn tabl yn Is-atodiad 4 yr Atodiad hwn.

C.3 AMCANION CADWRAETH

C.3.1 Crynhowyd yr amcanion cadwraeth ar gyfer yr holl ACAau yr amlygodd yr Ymgeisydd LSE arnynt ar adeg y cais DCO yn Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [[APP-032](#)], a ddiwygiwyd yn [[REP7-017](#)]. Fe'u darparwyd gan yr Ymgeisydd yn llawn wedi hynny yn [[REP3-067](#)].

C.3.2 Nododd Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [[APP-032](#)], a ddiwygiwyd yn [[REP7-017](#)], fod y canlynol mewn cyflwr anffafriol:

- ACA Aber Afon Dyfrdwy – llysywod pendoll yr afon a llysywod pendoll y môr;
- ACA Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid – eogiaid, llysywod pendoll yr afon a llysywod pendoll y môr;
- ACA Afon Ehen – misglod perlog yr afon ac eogiaid;
- ACA Afon Eden – llysywod pendoll yr afon a llysywod pendoll y môr;
- ACA Afon Gwyrfaï a Llyn Cwellyn – eogiaid;
- ACA Afon Caint – misglod perlog yr afon;
- ACA Afon Bladnoch – eogiaid; ac
- ACA Strangford Lough – morloi harbwr.

C.3.3 O ran ACAau, dilynodd yr Ymgeisydd broses dau gam i asesu effeithiau ar gyfanrwydd safleoedd yr amlygwyd LSE arnynt (gweler C.4 yr Atodiad hwn am ragor o fanylion). Darparodd yr Ymgeisydd amcanion cadwraeth ar gyfer y ddau safle Ewropeaidd a gyrhaeddodd Cam 2 yn unig (AGA Bae Lerpwl ac AGA Ynysoedd Scilly) [[APP-033](#)], a ddiwygiwyd yn [[REP7-017](#)].

C.3.4 Yn dilyn cwestiwn gan yr ExA [[PD-013](#)], sef ExQ1.10.7, cyflwynodd yr Ymgeisydd Amcanion Cadwraeth [[REP3-068](#)] ar gyfer yr holl AGAau yr amlygwyd LSE arnynt yn yr Adroddiad Sgrinio HRA Cam 1, heblaw am safle Ramsar Aberoedd Ribble ac Alt. Esboniodd fod NR o'r farn bod y pecynnau Cyngor Cadwraeth ar gyfer y dynodiadau Safle Morol Ewropeaidd sy'n gorgyffwrdd yn ddigonol, yn y rhan fwyaf o achosion, i helpu i reoli'r buddiannau Ramsar; felly, mae'r amcanion cadwraeth a ddarparwyd ar gyfer AGA Aberoedd Ribble ac Alt yr un mor berthnasol i safle Ramsar Aberoedd Ribble ac Alt.

- C.3.5 Cynhwyswyd Amcanion Cadwraeth ar gyfer y safleoedd y mae'r ExA wedi casglu bod LSE arnynt mewn perthynas â dadleoli palod yn [\[REP3-068\]](#).
- C.3.6 Nid oedd Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [\[APP-033\]](#) wedi amlygu cyflwr unrhyw un o'r AGAau/safleoedd Ramsar. Yn dilyn cwestiynau gan yr ExA [\[PD-013\]](#), sef ExQ1.10.7 ac ExQ1.10.8, cynghorodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#) mai nodweddion yr AGAau yng Nghymru yr ystyriwyd yn adroddiad AGA Cam 2 HRA Mona eu bod mewn cyflwr anffafriol (oherwydd bod nifer fawr o adar gwyllt wedi marw o ganlyniad i HPAI) yw:
- AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro: gwyfanod cefnddu lleiaf; ac
 - AGA Ynys Gwales: huganod y gogledd.
- C.3.7 Nododd yr Ymgeisydd [\[REP4-065\]](#) nad yw'r wybodaeth hon ar gael i'r cyhoedd a chadarnhaodd ei fod wedi defnyddio dyddiad y cyfrifiad cytref mwyaf diweddar o gronfa ddata ar-lein y Rhaglen Monitro Adar Môr (SMP) a oedd ar gael ar adeg y cais. Dywedodd gan nad yw priodoli wedi'i seilio ar gyfrifiadau cytref cydamserol a data sylfaenol arolwg digidol o'r awyr, nad yw'n ystyried ei bod yn briodol defnyddio cyfrifiadau cytref mwy diweddar.
- C.3.8 Esboniodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#) hefyd fod gan nodwedd trochyddion gyddfgoch AGA Bae Lerpwl amcan cadwraeth adfer ar gyfer dosbarthiad y boblogaeth a maint dosbarthiad y cynefin cynhaliol. Yn ogystal, mae targed lleihau gymaint â phosibl ar gyfer tarfu a achosir gan weithgarwch dynol.
- C.3.9 Esboniodd CNC (C) [\[REP3-093\]](#) y bydd asesiadau cyflwr ar gyfer yr holl AGAau yng Nghymru yn unig yn cael eu cyhoeddi ym mis Mawrth 2025.

C.4 CAM 2: CANFYDDIADAU MEWN PERTHYNAS AG AEol

- C.4.1 Nid yw'r Datblygiad Arfaethedig yn uniongyrchol gysylltiedig â rheoli unrhyw safle Ewropeaidd, nac yn angenrheidiol ar gyfer hynny. Felly, mae'n rhaid i'r SoS wneud 'asesiad priodol' o oblygiadau'r Datblygiad Arfaethedig i safleoedd Ewropeaidd y gallid effeithio arnynt, o bosibl, yng ngoleuni eu Hamcanion Cadwraeth.
- C.4.2 Cafodd y safleoedd Ewropeaidd a'r nodweddion cymwys yr amlygwyd LSE arnynt eu hasesu ymhellach gan yr Ymgeisydd i bennu a allent fod yn destun AEol o'r Datblygiad Arfaethedig, naill ai ar ei ben ei hun neu ar y cyd. Gwnaed yr asesiad o AEol yng ngoleuni'r amcanion cadwraeth ar gyfer y safleoedd Ewropeaidd.
- C.4.3 Ar adeg y cais, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar gyfanrwydd unrhyw un o'r safleoedd Ewropeaidd a'r nodweddion a aseswyd, naill ai ar ei ben ei hun neu ar y cyd â phrosiectau neu gynlluniau eraill. Crynhowyd yr asesiadau yn Nhabl 1.220 [\[APP-032\]](#) ar gyfer ACAau a Thabl 1.64 [\[APP-033\]](#) ar gyfer AGAau a safleoedd Ramsar.

Safleoedd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd AEol yn berthnasol iddynt lle na chodwyd unrhyw bryderon

- C.4.4 Ar ddiwedd yr Archwiliad, nid oedd casgliad yr Ymgeisydd o ddim AEol wedi cael ei herio gan unrhyw IP mewn perthynas â'r safleoedd a restrir yn Nhabl 2 isod. Gweler Is-atodiad 4 yr Atodiad hwn am y nodweddion cymwys perthnasol a'r llwybrau effaith a aseswyd.
- C.4.5 Mae'r ExA yn nodi bod sawl un o'r safleoedd Ewropeaidd yn Nhabl 2 isod wedi'u lleoli yn nyfroedd Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Fel y nodwyd yn flaenorol,

ni chymerodd NE, NatureScot a DAERA ran yn yr Archwiliad, felly nid oes gan yr ExA eu safbwyntiau ar effeithiau ar y safleoedd Ewropeaidd y maent yn gyfrifol amdanynt. Er hynny, mae'r ExA wedi ystyried lleoliad y safleoedd hyn a'r llwybrau perthnasol a aseswyd wrth ddod i'w gasgliadau.

- C.4.6 Mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill yn tanseilio amcanion cadwraeth y safleoedd Ewropeaidd yn Nhabl 2 isod ac y gellir dod i gasgliad o ddim AEol.
- C.4.7 Er nad oedd yr holl safleoedd â nodweddion adaregol alltraeth wedi'u nodi'n benodol a'u trafod yn unigol yn yr Archwiliad, mae'r ExA yn deall bod y pryderon methodolegol trosfwaol yn ymwneud ag asesu'r holl safleoedd adaregol alltraeth; felly, nid yw safleoedd adaregol alltraeth wedi'u cynnwys yn Nhabl 2 isod.

Tabl 2. Safleoedd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd AEol yn berthnasol iddynt ac na chododd IPau bryderon ynglŷn â nhw

Grŵp derbynyddion	Mesurau lliniaru	Safle Ewropeaidd	A yw'r ANCB yn cytuno nad oes AEol?
Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth) (Gweler Adran 1.5 Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [APP-032], a ddiwygiwyd yn [REP7-017])	▪ Datganiad Dull Adeiladu (CMS) Alltraeth (a sicrheir o fewn Trwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru ([REP3-062] ExQ1.10.10)), i gynnwys Cynllun Manyleb a Gosod Ceblau (CSIP). Byddai hyn yn: ○ gwahardd clirio tonnau tywod o fewn Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) y Fenai a Bae Colwyn; ○ cyfyngu ar ganran y ceblau allforio y mae angen eu gwarchod i ddim mwy na 10% o gyfanswm eu hyd o fewn yr ACA; ○ cynnwys claddu ceblau lle y bo'n bosibl a gwarchod ceblau; a ○ chyfyngu ar uchder unrhyw ddeunydd i warchod ceblau i uchafswm o 70 cm o fewn ACA y Fenai a Bae Colwyn. ▪ Ni fyddai dyfnder dŵr yn gostwng mwy na 5% (gan gyfeirio at Seilnod Siart) mewn unrhyw fan ar hyd y Coridor Ceblau Alltraeth heb gymeradwyaeth ysgrifenedig o flaen llaw gan yr Awdurdod Trwyddedu mewn ymgynghoriad ag Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau a Thŷ'r Drindod – a sicrheir trwy Amod	ACA y Fenai a Bae Conwy	Ydyw – CNC (C) [RR-011] [REP5-099] a [REP7-094] NRW.HRA.11

Grŵp derbynyddion	Mesurau lliniaru	Safle Ewropeaidd	A yw'r ANCB yn cytuno nad oes AEol?
	18(1)(d)(i)(bb) y Drwydded Forol dybiedig (dML) [AS-036]. Cynllun Rheoli Amgylcheddol (EMP) Alltraeth i gynnwys Asesiad Risg Boddlogelwch a Chynllun Rheoli Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS) a Chynllun Wrth Gefn Llygredd Morol (MPCP).		
Rhywogaethau pysgod ymfudol Atodiad II (Gweler Adran 1.6 Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [APP-032], a ddiwygiwyd yn [REP7-017])	- MMMP, i'w seilio ar yr MMMP amlinellol [APP-207], os defnyddir sylfeini seilbyst sy'n cael eu morthwylion llwyr neu'n rhannol. (Datblygwyd hyn yn bennaf i leihau neu ddileu risg anafiadau clywedol i famaliaid môr o ganlyniad i sŵn tanddwr). Fe'i sicrhwyd trwy Amod 18(1)(h) y Drwydded Forol dybiedig (dML) [AS-036]. I gynnwys: - dechrau'n ysgafn a chynyddu dwysedd yn raddol wrth osod seilbyst; - lleiafswm ac uchafswm terfyn gwahanu o 1.4km a 15km, yn ôl eu trefn, ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol; - uchafswm ynni morthwyl 4,400kJ ar gyfer digwyddiad gosod seilbyst unigol a 3,000kJ ar gyfer gosod seilbyst yn gydamserol; - gweithredu hierarchaeth lliniaru ar gyfer clirio UXO; a - mesurau lliniaru priodol ar gyfer gosod seilbyst, clirio UXO a rhai mathau o weithgareddau geoffisegol a allai arwain at effeithiau niweidiol, o bosibl.	ACA Afon Gwyrfaï a Llyn Cwellyn	Ydyw – CNC(C) - [RR-011] a [REP7-094]
		ACA Aber Afon Dyfrdwy	
		ACA Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid	
		ACA Afon Derwent a Llyn Bassenthwaite	Nac ydyw – ni chymerodd NE ran yn yr Archwiliad
		ACA Afon Ehen	
		ACA Afon Eden	
		ACA Afon Caint	

Grŵp derbynyddion	Mesurau lliniaru	Safle Ewropeaidd	A yw'r ANCB yn cytuno nad oes AEol?
	- UWSMS, i'w seilio ar yr UWSMS amlinellol [APP-202], cyn gweithgareddau gosod seilbyst neu glirio ordnans heb ffrwydro. I leihau maint yr effeithiau o sŵn tanddwr uwch ar famaliaid môr a physgod a byddai'n ystyried anaf a tharfu ac yn amlinellu'r broses ar gyfer ymchwilio i opsiynau lliniaru pellach, gan gynnwys systemau lleihau sŵn (NAS). Fe'i sicrhau trwy Amod 20 y Drwydded Forol dybiedig (dML) [AS-036]. - Roedd yr Ymgeisydd hefyd yn disgwyl i'r MMMP a'r UWSMS gael eu sicrhau yn Nhrwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru [REP7-077]. - Datganiad Dull Adeiladu (CMS) Alltraeth (a sicrhau o fewn Trwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru ([REP3-062] ExQ1.10.10), i gynnwys CSIP. - Datblygu a dilyn Rhaglen Ddatgomisiynu (sydd i'w sicrhau yn Atodlen 2 y dDCO ac sy'n ofyniad o Ddeddf Ynni 2004).	ACA Afon Bladnoch	Nac ydyw – ni chymerodd NatureScot ran yn yr Archwiliad
		ACA Solway Firth	Nac ydyw – ni chymerodd NE a NatureScot ran yn yr Archwiliad
Mamaliaid môr Atodiad II (Gweler Adran 1.7)	- MMMP ac UWSMS fel y manylir uchod ar gyfer pysgod ymfudol Atodiad II - Cynnwys mesurau yn yr EMP Alltraeth i sicrhau bod llongau sy'n teithio yn tarfu cyn lleied â phosibl ar	ACA Bae Ceredigion	Ydyw – CNC(C) [REP7-094] NRW.HRA.28 ac NRW.HRA.29
		ACA Sir Benfro Forol	

Grŵp derbynyddion	Mesurau lliniaru	Safle Ewropeaidd	A yw'r ANCB yn cytuno nad oes AEol?
Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [APP-032], a ddiwygiwyd yn [REP7-017])	famaliaid môr ac adar sy'n arnofio, i'w seilio ar y cynllun amlinellol a gyflwynwyd gyda'r cais [APP-203]. - Prosesau sefydlu safle i ymgorffori egwyddorion y Cynllun Wildlife Safe (WiSe), i'w cynnwys yn yr EMP Alltraeth. - Datblygu a dilyn Rhaglen Ddatgomisiynu (sydd i'w sicrhau yn Atodlen 2 y dDCO ac sy'n ofyniad o Ddeddf Ynni 2004).	ACA Pen Llŷn a'r Sarnau	
		ACA Gorllewin Cymru Forol	Ydyw – CNC(C) [REP7-094] NRW.HRA.28 ac NRW.HRA.29
		ACA Dynesfeydd Môr Hafren	
		ACA Casgliad Ynysoedd Scilly	JNCC [REP7-144] JNCC.MM.27 i JNCC MM.33
		ACA Lundy	
		ACA Murlough	Nac ydyw – ni chymerodd DAERA ran yn yr Archwiliad
		ACA Sianel y Gogledd	Ydyw – JNCC [REP7-144] JNCC.MM.27 i JNCC MM.33 Ni chymerodd DAERA ran yn yr Archwiliad

Grŵp derbynyddion	Mesurau lliniaru	Safle Ewropeaidd	A yw'r ANCB yn cytuno nad oes AEol?
		ACA Strangford Lough	Nac ydyw – ni chymerodd DAERA ran yn yr Archwiliad
		ACA The Maidens	Nac ydyw – ni chymerodd DAERA ran yn yr Archwiliad

Safleoedd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd AEol yn berthnasol iddynt ac y cododd IPau bryderon ynglŷn â nhw – Mamaliaid môr Atodiad II

- C.4.8 Amlygodd yr Ymgeisydd LSE ar gyfer 12 o safleoedd o fewn NSN y Deyrnas Unedig a ddynodwyd ar gyfer mamaliaid môr Atodiad II, ond mynegwyd pryderon ynglŷn ag ACA Gogledd Môn Forol yn unig. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau yn Adran 1.7 Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [[APP-032](#)], a ddiwygiwyd yn [[REP7-017https://infrastructure.planninginspectorate.gov.uk/wp-content/ipc/uploads/projects/EN010137/EN010137-002049-E1.4_Mona_HRA_Stage_1_Screening_F03.pdf](#)]. Gweler Tabl 2 uchod ar gyfer y mesurau lliniaru arfaethedig perthnasol.

ACA Gogledd Môn Forol – Clirio UXO

- C.4.9 Roedd Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [[APP-032](#)] yr Ymgeisydd yn disgwyl y byddai angen clirio hyd at 22 UXO o fewn Ardal yr Arâe neu'r Coridor Ceblau Alltraeth ac asesodd senario dylunio mwyaf o danio uchel o 907kg UXO. Amlygodd uchafswm cwmmpas tarfu posibl o hyd at 28.3km (yn seiliedig ar uchafswm maint UXO), a Chwmpas Atal Effeithiol (EDR) o 26km yn seiliedig ar arweiniad gan y JNCC.
- C.4.10 Y safle mamaliaid môr Ewropeaidd agosaf i'r Datblygiad Arfaethedig yw ACA Gogledd Môn Forol, sydd wedi'i dynodi ar gyfer llamhidyddion. Mae wedi'i lleoli 22.5km oddi wrth Ardal yr Arâe a 17.5km oddi wrth ardaloedd mynediad a Choridor Ceblau Alltraeth Mona. Daeth Adran 1.7.3 Adroddiad ACA Cam 2 yr HRA [[APP-032](#)] i'r casgliad y gallai'r EDR 26km arwain at orgyffyrddiad 66.06km² gydag ACA Gogledd Môn Forol. Datganodd y byddai'r ardal darfu fwyaf o fewn ACA Gogledd Môn Forol ar gyfer tanio UXO ar unrhyw ddiwrnod penodol yn cyfateb i 2.03% o ardal berthnasol y safle; cynghorodd y JNCC isod drothwy 20% o ardal berthnasol y safle ar unrhyw ddiwrnod penodol. Byddai'r ôl troed dyddiol hwn ar hyd 22 o ddiwrnodau o danio UXO ar draws y cam cyn-adeiladu yn arwain at 0.24% o ardal berthnasol ACA Gogledd Môn Forol ar gyfartaledd ar hyd y tymor; cynghorodd y JNCC isod drothwy o 10% o ardal berthnasol y safle ar hyd y tymor.
- C.4.11 Cynghorodd CNC (C) [[REP1-056](#)] y dylai clirio UXO trwy danio isel (h.y. dulliau sy'n achosi i'r UXO losgi ond nid tanio ac sydd felly'n llai aflonyddol / niweidiol) gael ei flaenoriaethu i ddulliau tanio isel. Yn yr un modd, amlygodd y JNCC ([[REP1-066](#)] a [[REP3-086](#)], er nad yw'n gyfrifol am ACA Gogledd Môn Forol, bryderon ynglŷn â chlirio UXO trwy danio uchel ac nid oedd yn cytuno y dylai clirio UXO gael ei gynnwys yn y DCO a'r dML. Datganodd y ddau IP y byddent yn cefnogi senario lle'r oedd y DCO/dML yn pennu y byddai'r holl glirio UXO yn cael ei gyfyngu i ddulliau sŵn isel (ExQ1.17.9 [[REP3-093](#)] a [[REP3-084](#)]).
- C.4.12 Roedd yr Ymgeisydd ([[REP2-081](#)] a [[REP4-086](#)]) o'r farn bod gweithgareddau clirio UXO yn cael eu rheoli'n ddigonol yn y dML a chyfiawnhaodd eu cynnwys fel gweithgarwch trwyddedadwy (gan ddefnyddio dulliau clirio trwy danio uchel ac isel) yn y dDCO a Thrwydded Forol CNC. I ddechrau, credai fod angen i ddulliau tanio uchel barhau i fod yn opsiwn er mwyn sicrhau y gallai'r holl weithgareddau clirio angenrheidiol ddigwydd heb fod angen ceisio cydsyniadau ar wahân a allai achosi oedi i'r rhaglen [[REP4-086](#)]. Fodd bynnag, erbyn D5, cytunodd yr Ymgeisydd i ymrwymo i glirio UXO trwy danio isel yn unig. Manylodd y dML yn y dDCO terfynol [[AS-036](#), Atodlen 14] ar glirio UXO trwy danio isel fel gweithgarwch morol trwyddedadwy; rheolir y rhain trwy Amod 21. Diffinnir clirio ordnans heb ffrwydro trwy danio isel yn y dML fel "*dull clirio ordnans heb ffrwydro nad yw'n ceisio tanio'r ordnans heb ffrwydro*".

- C.4.13 Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [\[REP5-080\]](#), yn Q2.17.12, y byddai angen iddo wneud cais am Drwydded Forol annibynnol pe byddai angen clirio UXO gan ddefnyddio dulliau clirio trwy danio uchel.
- C.4.14 Mae gweddill y safleoedd Ewropeaidd a gynhwyswyd y mae mamaliaid môr yn nodweddion cymwys ar eu cyfer wedi'u lleoli mwy nag 80km oddi wrth y Datblygiad Arfaethedig, y tu hwnt i'r cwrpas tarfu mwyaf. Ni thrafodwyd hwy yn ystod yr Archwiliad.

UWSMS ac MMMP

- C.4.15 Dibynnodd yr Ymgeisydd ar yr UWSMS a'r MMMP i helpu i liniaru effeithiau ar nodweddion mamaliaid môr. Yn dilyn pryderon cychwynnol a fynegwyd gan y JNCC ([\[RR-033\]](#) a [\[REP1-066\]](#)) a CNC (C) [\[REP1-056\]](#), diweddarodd yr Ymgeisydd yr UWSMS amlinellol [\[REP5-028\]](#) a'r MMMP amlinellol [\[REP5-032\]](#). Byddai fersiynau terfynol y dogfennau hyn yn cael eu datblygu mewn ymgynghoriad â CNC a'r cyrff cadwraeth natur statudol perthnasol a byddent yn cael eu sicrhau trwy Atodlen 14, Amodau 18(1)(h) ac 20 y dDCO (a byddent hefyd yn cael eu sicrhau trwy Drwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru [\[REP7-077\]](#)).
- C.4.16 Wedi hynny, cadarnhaodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) fod yr UWSMS a'r MMMP yn addas i'r diben a'u bod yn rhoi hyder y gellir eithrio AEol ar lamhdyddion.
- C.4.17 Cadarnhaodd y JNCC [\[REP6-135\]](#) ei fod yn fodlon ar sut y cyfeirir at leihau sŵn yn y dogfennau amlinellol, ac y gellid cytuno ar y dogfennau terfynol ar ôl cydsyniad. Wedi i glirio UXO trwy danio uchel gael ei ddileu o'r amlen ddylunio ac yn amodol ar sicrhau'r UWSMS a'r MMMP, cytunwyd y gellir eithrio effeithiau niweidiol ar Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACAau) alltraeth a chanddynt nodweddion mamaliaid môr, o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill.

Casgliadau

- C.4.18 Yn ei SoCG terfynol, cadarnhaodd CNC (C) [\[REP7-094\]](#), NRW.HRA.28 ac NRW.HRA.29, ei fod yn cytuno â chasgliadau cyffredinol yr Adroddiad HRA mewn perthynas â mamaliaid môr (o ran y safleoedd Ewropeaidd y mae'n gyfrifol amdanynt), er gwaethaf unrhyw sylwadau ysgrifenedig a godwyd sy'n bwyntiau trafod parhaus ar hyn o bryd. Cadarnhaodd ei ddatganiad i gloi [\[REP7-146\]](#) ei fod yn fodlon ar y dogfennau a gyflwynwyd erbyn D6 ar gyfer mamaliaid môr ac y byddai'n gweithio'n agos gyda'r Ymgeisydd ar fireinio'r UWSMS a chynlluniau cysylltiedig, ar ôl cydsyniad.
- C.4.19 Mae'r ExA yn nodi ymrwymiad yr Ymgeisydd i glirio UXO trwy danio isel a'r diwygiadau a wnaed i'r MMMP a'r UWSMS amlinellol. Mae hefyd yn nodi bod cyflwyno a chymeradwyo'r EMP Alltraeth wedi'i gynnwys yn Atodlen 14, Amod 18(1)(e) y dDCO terfynol [\[AS-036\]](#). Roedd yr Ymgeisydd hefyd yn disgwyl iddo gael ei sicrhau yn Nhrwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru [\[REP7-077\]](#). Yn ogystal, cynhwyswyd y mesurau lliniaru yn yr Atodlen Lliniaru a Monitro [\[REP7-077\]](#), sef dogfen ardystiedig yn y dDCO [\[AS-036\]](#).
- C.4.20 Ar yr amod bod y mesurau lliniaru arfaethedig yn cael eu sicrhau a'u dilyn, daw'r ExA i'r casgliad na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig, ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill, yn tanseilio amcanion cadwraeth ACA Gogledd Môn Forol, sef y safle Ewropeaidd agosaf i'r Datblygiad Arfaethedig sydd â nodweddion cymwys mamaliaid môr Atodiad II.

- C.4.21 Safleoedd y daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad nad oedd AEol yn berthnasol iddynt ac y cododd IPau bryderon ynglŷn â nhw – Nodweddion adaregol alltraeth
- C.4.22 Amlygodd yr Ymgeisydd LSE ar gyfer 30 o safleoedd o fewn NSN y Deyrnas Unedig a ddynodwyd ar gyfer nodweddion adaregol alltraeth; gweler Is-atodiad 4 yr Atodiad hwn am y nodweddion cymwys perthnasol a'r llwybrau effaith a gynhwyswyd. Cyflwynwyd asesiad yr Ymgeisydd o effeithiau ar gyfanrwydd yn ystod y cam ymgeisio yn Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [[APP-033](#)].
- C.4.23 Daeth Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA i'r casgliad na fyddai AEol ar y safleoedd Ewropeaidd o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill. Roedd hyn yn dibynnu ar y mesurau lliniaru a fanylir yn Nhablau 1.6, 1.8, 1.46, 1.50 ac 1.55 [[APP-033](#)] (a ddiwygiwyd yn [[REP7-018](#)] Tablau 1.6, 1.8, 1.52, 1.56 ac 1.61), fel y crynhoir isod:
- EMP Alltraeth i liniaru effeithiau yn ystod adeiladu a datgomisiynu o golli/tarfu ar gynefin dros dro a mwy o SSCau; tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith. Byddai'r EMP Alltraeth yn cynnwys:
 - mesurau i sicrhau bod llongau sy'n teithio yn tarfu cyn lleied â phosibl ar adar sy'n arnofio;
 - cyfyngu ar amseru er mwyn peidio â gosod ceblau allforio alltraeth rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth o fewn AGA Bae Lerpwl;
 - MPCP; a
 - phrosesau sefydlu safle i ymgorffori egwyddorion y Cynllun WiSe.
 - Lleiafswm uchder blaen llafn isaf (drafft aer) o 34m uwchben y Llanw Seryddol Isaf (LAT) er mwyn lleihau risg gwrthdaro yn ystod gweithredu.
- C.4.24 Manylwyd ar y prosiectau a gynhwyswyd yn yr asesiadau ar y cyd ar adeg y Cais DCO yn Nhabl 1.57 a Ffigur 1.12.
- C.4.25 Fel y nodir yn yr Atodiad hwn, codwyd nifer o bryderon methodolegol troswaol. Rhoddir trosolwg cronolegol o ddogfennau allweddol yn Is-atodiad 2 yr Atodiad hwn a chrynhoir y pryderon methodolegol troswaol yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn. Fel y manylir yn yr atodiadau hynny, datryswyd y pryderon methodolegol erbyn diwedd yr Archwiliad.
- C.4.26 Yn ogystal â'r pryderon methodolegol troswaol, trafodwyd nifer o faterion yn ymwneud â safleoedd neu nodweddion penodol yn ystod yr Archwiliad. Manylir ar y rhain isod.

AGA Bae Lerpwl – Dadleoli a tharfu ar drochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon nad ydynt yn bridio

- C.4.27 Cynigiodd yr Ymgeisydd gyfyngiad ar ffurf peidio â gosod ceblau allforio alltraeth rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth o fewn AGA Bae Lerpwl [[APP-033](#), Tabl 1.6]. Bwriadwyd i hyn osgoi effeithiau niweidiol ar drochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon AGA Bae Lerpwl. Byddai'r mesur yn cael ei sicrhau trwy Drwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru a'r EMP Alltraeth a fyddai'n cael ei gwblhau'n derfynol yn unol â dogfen y cais 'Mesurau i Sicrhau bod Llongau sy'n Teithio yn Tarfu Cyn Lleied â Phosibl ar Famaliaid Môr ac Adar sy'n Arnofio' [[APP-203](#)], a ddiwygiwyd yn [[REP5-030](#)].
- C.4.28 Codwyd nifer o faterion ynglŷn â'r cynllun yn ystod yr Archwiliad. Amlygir y prif bwyntiau anghytundeb rhwng yr Ymgeisydd, y JNCC a CNC (C) yn Nhabl 1.1

[[REP5-073](#)]; dogfen a gynhyrchwyd gan yr Ymgeisydd erbyn D5 i egluro cwmphas y cynllun. Crynhoir y pwyntiau hyn isod.

- C.4.29 **Sicrhau mesurau lliniaru** – croesawodd CNC (C) ([\[REP1-056\]](#) a [\[REP3-090\]](#)) a'r JNCC ([\[REP1-066\]](#), [\[REP2-097\]](#) a [\[REP3-086\]](#)) y cyfyngiad ar osod ceblau, ond roeddent o'r farn y dylai gael ei sicrhau yn y DCO. Nid oedd yr Ymgeisydd ([\[REP4-047\]](#) a [\[REP4-050\]](#)) yn cytuno bod angen gwneud newidiadau i'r dML a chredai y byddai'r rhan o fewn AGA Bae Lerpwl yn dod o dan y TA ML. Wedi hynny, cytunodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) a'r JNCC [\[REP4-099\]](#) fod y cyfyngiad amseru tymhorol wedi'i sicrhau'n ddigonol.
- C.4.30 **Ymestyn y cyfyngiad** – Yn ei Sylwadau Perthnasol, cynghorodd y JNCC [\[RR-033\]](#) y dylai'r cyfyngiad arfaethedig ar osod ceblau gael ei ymestyn i gynnwys llain glustogi 2.5km o ffin yr AGA. Nid oedd yr Ymgeisydd o'r farn [\[PDA-008\]](#) y byddai llain glustogi ychwanegol yn lleihau maint yr effaith oherwydd bod dwysedd rhagfynedig môr-hwyaid duon a throchyddion gyddfgoch yn sylweddol lai tua ffin yr AGA (gweler Ffigur 1.5 ac 1.9 [\[APP-033\]](#)). Wedi hynny, cytunodd y JNCC ([\[REP1-066\]](#) a [\[REP2-097\]](#)) y gellid dod i gasgliad o ddim AEol heb gymhwyso cyfyngiad tymhorol ar lain glustogi o amgylch yr AGA.
- C.4.31 **Llwybrau llongau adeiladu** – ceisiodd y JNCC [\[REP1-066\]](#) eglurhad hefyd ynglŷn â llwybrau llongau yn ystod gwaith rhynglanw. Datganodd yr Ymgeisydd [\[REP2-081\]](#) na wyddys ar hyn o bryd i ble nac o ble y byddai llongau'n teithio, ond y byddai llongau allweddol sy'n teithio i Goridor Ceblau Alltraeth ac Ardal Arâe Mona o fewn a'r tu allan i AGA Bae Lerpwl yn defnyddio llwybrau teithio arferol llongau, fel y manylir yn y Cynllun Rheoli Traffig Llongau amlinellol [\[APP-200\]](#), a ddiwygiwyd yn [\[REP6-028\]](#). Lle y bo'n bosibl, byddai'r rhain yn dilyn llwybrau morgludiant sefydledig o fewn Bae Lerpwl a/neu ddynesfeydd siartredig i borthladdoedd a harbyrau.
- C.4.32 Fodd bynnag, daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad [\[REP5-073\]](#) na fyddai'r llwybrau cludo llongau terfynol o borthladdoedd trwy AGA Bae Lerpwl yn newid yr asesiad o darfu na'i gasgliad ar nodweddion cymwys trochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon nad ydynt yn bridio, gan fod yr asesiad yn tybio'r dwysedd uchaf o adar o fewn Coridor Ceblau Alltraeth ac Ardaloedd Mynediad Mona yn ogystal â llain glustogi 2km.
- C.4.33 Roedd y JNCC [\[REP4-099\]](#) o'r farn ei bod yn annhebygol y byddai llwybrau teithio llongau yn gyfan gwbl o fewn llwybrau morgludiant presennol a chredai, gan na wyddys y porthladd adeiladu ar hyn o bryd ac felly bod llwybrau teithio llongau'n ddangosol yn unig, fod yr asesiad ar gyfer môr-hwyaid duon a throchyddion gyddfgoch yn llai cadarn.
- C.4.34 **Symudiadau llongau wrth y lanfa** – holodd CNC (C) [\[RR-011\]](#) pam na fyddai cyfyngiad arfaethedig yr Ymgeisydd ar osod ceblau rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth o fewn AGA Bae Lerpwl yn berthnasol i'r gwaith di-ffos yn y parth rhynglanw. Cydnabu RSPB Cymru [\[REP3-105\]](#) bwynt CNC (C), gan nodi bod ardal y glannau'n cynnal môr-hwyaid duon sy'n gaeafu.
- C.4.35 Datganodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) y trafodwyd y mater hwn gyda CNC (C) yn ystod y cyfnod cyn-ymgeisio gan ddweud (ymhlith pethau eraill) y byddai'r tarfu am gyfnod dros dro; byddai cynefin arall ar gael; a byddai nifer y symudiadau'n fach (byddai angen hyd at wyth o symudiadau llongau yn ystod y cyfnod gaeafu ar gyfer lleoliad mynediad/gadael y gwaith gosod techneg ddi-ffos wrth y lanfa, o fewn dyfroedd glannau AGA Bae Lerpwl). O ganlyniad, cadarnhaodd CNC (C) [\[REP1-](#)

[056](#)] “nid yw’n disgwyl i’r gweithgarwch dros dro hwn yn rhan o’r cam adeiladu arwain at Effaith Niweidiol ar Gyfanrwydd Safle (AEoSI) ar nodweddion adar dŵr sy’n gaeafu AGA Bae Lerpwl”.

- C.4.36 Fodd bynnag, cyngorodd y JNCC [\[REP4-099\]](#) y dylai’r cyfyngiad tymhorol fod yn berthnasol i symudiadau llongau wrth y lanfa er mwyn diystyru AEol.
- C.4.37 Roedd yr Ymgeisydd [\[REP5-073\]](#) o’r farn y byddai gwahardd gwaith wrth byllau gadael y technegau di-ffos yn ystod y cyfnod gaeafu yn ychwanegu mwy o bwysau at y cyfnod gosod ar gyfer ceblau allforio alltraeth. Ailadroddodd ei farn, o ystyried amllder isel iawn symudiadau llongau, na ystyrir y bydd y gweithgarwch llongau hwn yn cyfrannu at gynyddu nifer sylfaenol marwolaethau trochyddion gyddfgoch na môr-hwyaid duon. Wrth ymateb, cadarnhaodd y SoCGau terfynol gyda CNC (C) [\[REP7-094\]](#), NRW.OO.21, a SoCG JNCC [\[REP7-097\]](#), JNCC.OO.23, fod yr holl bartion yn cytuno na fyddai technegau di-ffos wrth y lanfa’n cael eu cynnwys yn y cyfyngiad amseru tymhorol rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth.
- C.4.38 **Gweithgareddau cyn-gychwyn, gan gynnwys arolygon a chlirio UXO** - Erbyn D4, holodd y JNCC [\[REP4-099\]](#) a CNC [\[REP4-105\]](#) a fyddai’r mesurau i darfu cyn lleied â phosibl ar adar sy’n arnofio yn berthnasol i weithgareddau cyn-gychwyn, gan y byddai’r EMP Alltraeth yn berthnasol i’r camau adeiladu a gweithredol yn unig. Roeddent o’r farn nad oedd symudiadau llongau sy’n gysylltiedig ag ymdrechion arolygu cyn-adeiladu wedi cael eu hystyried yn llawn a dywedasant na allent ddiystyru AEol.
- C.4.39 Yn ogystal, ystyriodd y JNCC [\[REP4-099\]](#) y potensial ar gyfer effeithiau niweidiol o symudiadau llongau sy’n gysylltiedig ag arolygon a chlirio UXO, yn ogystal â’r rhai sy’n ofynnol ar gyfer ‘gwarchod’ ceblau sydd heb eu hamddiffyn eto, yn enwedig o’u cyfuno â symudiadau llongau eraill sy’n gysylltiedig â’r prosiect, ac ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill. Yn yr un modd, nododd CNC (C) [\[REP4-105\]](#) y gallai gweithgareddau clirio UXO achosi tarfu a cheisiodd gyfyngiadau tymhorol o fewn yr AGA. Roedd CNC (C) ([\[REP4-105\]](#) a [\[REP5-099\]](#)) a’r JNCC ([\[REP4-099\]](#) a [\[REP5-095\]](#)) o’r farn y gellid diystyru AEol trwy beidio â chynnal gweithgareddau sy’n gysylltiedig â chlirio UXO yn ystod y cyfnod mwyaf sensitif (1 Tachwedd i 31 Mawrth).
- C.4.40 Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ([\[REP4-062\]](#) a [\[Q3.3.8 a Q3.3.9 \[REP5-083\]](#) a [\[REP5-073\]](#)) y byddai’r cyfyngiad yn berthnasol i osod ceblau yn unig. Esboniodd ei fod wedi asesu’r dadleoli sy’n gysylltiedig â gosod ceblau alltraeth a llongau cefnogi cyn-adeiladu ac adeiladu ar Fae Lerpwl yn Adran 1.6.3 Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [\[APP-033\]](#) a ddiwygiwyd yn [\[REP7-018\]](#). Esboniodd gan na fyddai unrhyw longau sy’n gosod ceblau rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth, na fyddai angen unrhyw longau cysylltiedig i gefnogi gosod ceblau a byddai’r effaith ar drochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon yn cyfateb i gynydd <0.01% yn nifer sylfaenol y marwolaethau. Honnodd na fyddai gweithgareddau cyn-gychwyn yn arwain at AEol.
- C.4.41 Er hynny, ymrwymodd yr Ymgeisydd ymhellach i beidio â chlirio UXO o fewn AGA Bae Lerpwl rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth o fewn Adran 1.3 diweddariad D5 i’r ddogfen ‘Mesurau i Sicrhau bod Llongau sy’n Teithio yn Tarfu Cyn Lleied â Phosibl ar Famaliaid Môr ac Adar sy’n Arnofio’ [\[REP5-030\]](#). Roedd yr Ymgeisydd hefyd yn disgwyl i’r cyfyngiad gael ei sicrhau trwy Drwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru.
- C.4.42 Nid oedd yr Ymgeisydd [\[REP5-073\]](#) o’r farn ei bod yn briodol i’r cyfyngiad tymhorol fod yn gymwys i unrhyw waith cyn-gychwyn arall, gan gynnwys arolygon cyn-

adeiladu anymwthiol ac arolygon UXO, o ystyried cwmpas gofodol lleol, cyfnod byr a natur ysbeidiol symudiadau llongau sy'n gysylltiedig â'r gweithgareddau hyn. O ran llongau gwarchod gosod ceblau, nododd yr Ymgeisydd fod y cyfyngiad ar osod ceblau'n golygu ei bod yn annhebygol y byddai unrhyw longau gwarchod yn bresennol yn yr AGA yn ystod y cyfnod hwn. Fodd bynnag, roedd arno angen hyblygrwydd i ganiatáu i longau gwarchod weithredu o fewn AGA Bae Lerpwl ar hyd y flwyddyn i sicrhau bod ceblau alltraeth agored ac iechyd a diogelwch holl ddefnyddwyr y môr yn gallu cael eu hamddiffyn fel y bo'r angen.

- C.4.43 **Safbwyntiau terfynol** – Wedi hynny, cadarnhaodd CNC (C) ([[REP6-137](#)] a [[REP7-094](#)]) a'r JNCC ([[REP7-097](#)] a [[REP7-144](#)]), yn dilyn esboniadau'r Ymgeisydd a'r mesurau lliniaru yr ymrwymwyd iddynt, na fyddai AEol ar nodweddion cymwys trochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon nad ydynt yn bridio AGA Bae Lerpwl, naill ai o'r prosiect ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill. Cadarnhaodd y ddau barti eu bod yn cytuno ag ymagwedd yr Ymgeisydd at sicrhau mesurau lliniaru.

AGA Ynys Gwales – risg gwrthdaro huganod y gogledd

- C.4.44 Daeth Adroddiad AGA Cam 2 HRA [[APP-033](#)] yr Ymgeisydd i'r casgliad y gellir diystyru AEol y tu hwnt i amheuaeth wyddonol resymol ar gyfer risg gwrthdaro i huganod y gogledd o AGA Ynys Gwales o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun gan y byddai'r effaith yn gyfystyr â chynnydd 0.01% yn nifer sylfaenol y marwolaethau. Cytunodd CNC (C) â'r casgliad hwn yn [[REP4-105](#)] Atodiad B.
- C.4.45 Fodd bynnag, ar ôl cyflwyno 'Gwybodaeth Asesiad ar y Cyd Ategol Ychwanegol am Adareg Alltraeth yn unol â Chyngor yr SNCB' [[REP5-074](#)], amlygodd y JNCC [[REP6-135](#)] a CNC (C) [[REP6-137](#)] sawl elfen o asesiad ar y cyd yr Ymgeisydd y gellid ystyried eu bod yn rhy ragofalus ac a allai arwain at gasgliadau camarweiniol ynglŷn â chyfanrwydd safle. Dywedasant y dylid defnyddio cyfrifiad 2015 o 36,011 o barau yn hytrach na chyfrifiad 2024 o 19,199 o barau, gan fod y cyntaf yn cyd-fynd yn fwy â'r arolygon sylfaenol penodol i safle a gynhaliwyd rhwng mis Mawrth 2020 a mis Chwefror 2022, cyn yr achosion HPAI. Cynghorodd CNC (C) hefyd y dylai goblygiadau macro-osgoi huganod y gogledd gael eu hystyried yn yr asesiad gwrthdaro ar y cyd ochr yn ochr ag ystyriaeth ansoddol o ardal chwilota am fwyd y rhywogaeth hon a faint o gysylltedd sydd rhwng AGA Ynys Gwales ac Ardal Arâe Mona.
- C.4.46 Cyflwynodd yr Ymgeisydd 'Asesiad Diwygiedig ar gyfer Huganod y Gogledd yn AGA Ynys Gwales' [[REP6-088](#)] i fynd i'r afael â'r cyngor. Cadarnhaodd yr adroddiad hwn mai'r nod ar gyfer y gytref huganod y gogledd yn Atodiad O Cynllun Rheoli Craidd ar gyfer AGA Ynys Gwales Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCW) (sydd bellach yn rhan o CNC) [[REP3-068](#)] yw:

"Ni ddylai'r boblogaeth ar Ynys Gwales ostwng yn is na 30,000 o barau mewn tair blynedd yn olynol, ac ni ddylai ychwaith ostwng mwy na 25% o ffigurau'r flwyddyn flaenorol mewn unrhyw flwyddyn benodol. Ni ddylai poblogaeth Ynys Gwales ddirywio'n sylweddol fwy nag unrhyw ddirywiad ym mhoblogaeth Gogledd yr Iwerydd yn ei chyfanrwydd."

- C.4.47 Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad [[REP6-088](#)], wrth ddefnyddio amcangyfrif 2015 o'r boblogaeth, fod y PVA canlyniadol yn dangos y byddai'r boblogaeth huganod y gogledd yn AGA Ynys Gwales yn cynyddu ac yn aros ar >30,000 o barau yn yr holl senarios a fodelwyd. Datganodd y gellir bodloni'r amcanion cadwraeth ar gyfer y safle ac y gellir diystyru AEol o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y

cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill. Cytunodd CNC (C) â'r casgliad hwn wedi hynny [\[REP7-146\]](#).

- C.4.48 AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro – dadleoli llursod ar y cyd yn ystod y tymor bridio
- C.4.49 Nododd y JNCC [\[REP5-093\]](#) a CNC (C) [\[REP5-098\]](#) nad oedd yr asesiad ar y cyd ar gyfer dadleoli llursod AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro a gyflwynwyd yn Nhabl 1-63 'Gwybodaeth ategol am adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP4-030\]](#), a gyflwynwyd erbyn D4, yn mynd i'r afael â'r tymor bridio. Gwnaethant nodi bod rhai prosiectau fferm wynt alltraeth a gynhwyswyd yn yr asesiad ar y cyd o fewn ardal chwilota am fwyd yr AGA ac felly y dylid priodoli eu heffeithiau yn y tymor bridio.
- C.4.50 Erbyn D7, darparodd yr Ymgeisydd Atodiad E1.3.1: Gwybodaeth ategol ISAA adareg alltraeth [\[REP7-020\]](#) i'r Adroddiad HRA a asesodd effeithiau ar lursod yn ystod y tymor bridio ar gyfer y tair AGA sy'n dangos cysylltedd â Phrosiect Gwynt Alltraeth Mona (AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro, AGA Cape Wrath ac AGA Handa).
- C.4.51 Er nad oedd amser ar ôl yn yr Archwiliad i'r JNCC a CNC (C) wneud sylwadau ar asesiad yr Ymgeisydd, cadarnhaodd y JNCC [\[REP7-144\]](#) a CNC (C) [\[REP7-146\]](#) eu bod wedi gweld ffigurau asesiad ar y cyd wedi'u diweddarau y tu allan i'r Archwiliad. Ni amlygwyd unrhyw bryderon pellach ynglŷn â'r mater hwn yn eu datganiadau i gloi na'u SoCGau terfynol.

Ffliw Adar Pathogenig iawn (HPAI) – pob safle

- C.4.52 Datganodd RSPB Cymru [\[RR-071\]](#) nad oedd yr Ymgeisydd wedi ystyried effeithiau posibl HPAI a bod yr ansicrwydd sy'n gysylltiedig â phoblogaethau yn y dyfodol yn golygu bod angen i'r asesiad fod yn rhagofalus iawn.
- C.4.53 Ymatebodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) drwy ddweud ei fod wedi ystyried HPAI yn ei ddogfennau cais ac esboniodd fod yr arolwg digidol sylfaenol o'r awyr wedi cael ei gynnal cyn yr achosion HPAI. Lle'r oedd toreithrwydd rhai rhywogaethau wedi lleihau, roedd yr Ymgeisydd o'r farn y byddai'r asesiadau effaith a gyflwynwyd yn lleihau'n gymesur yn unol â phoblogaeth lai (lle y bo'n berthnasol). Datganodd ei fod wedi dilyn canllawiau NE a chytuno ar ei ymagwedd gyda'r JNCC, CNC (C) a NE. Nododd [\[REP6-089\]](#) fod cyngor NE yn amlinellu disgwyliad "*bod graddfa'r effaith yn debygol o aros yn gymesur â maint y gytref. Er enghraifft, petai poblogaeth yn lleihau 10%, byddem yn disgwyl 10% yn llai o wrthdrawiadau*". Felly, nid oedd yn credu y byddai'r cynnydd canrannol yn nifer sylfaenol y marwolaethau yn newid pe byddai maint y gytref yn lleihau ac felly toreithrwydd yn lleihau o ganlyniad yn yr arae arfaethedig.
- C.4.54 Fodd bynnag, nid oedd RSPB Cymru yn cytuno â chanllawiau NE a nodwyd bod y mater 'Heb ei gytuno – perthnasol' yn y SoCG terfynol gydag RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#) RSPB.OO.9. Credai y gallai marwolaethau neu gyfyngiadau ffisiolegol godi o ganlyniad i haint, gan arwain at gynhyrchedd is neu rwystro'r gallu i chwilota am fwyd. Roedd o'r farn y gallai haint HPAI arwain at newidiadau i'r defnydd o le dros amser rhwng adar unigol a chytrefi a fyddai'n cael eu hadlewyrchu mewn newidiadau i raddau'r rhyngweithio â ffermydd gwynt.
- C.4.55 Yn adran 1.4.1 'Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP5-074\]](#), a gyflwynwyd erbyn D5,

diweddarodd yr Ymgeisydd amcangyfrifon poblogaeth yr AGA a ddefnyddiwyd i gyfrifo nifer sylfaenol y marwolaethau i'r cyfrifiadau safle mwyaf diweddar. Cydnabu CNC (C) [\[REP6-137\]](#) mai dyma'r wybodaeth fwyaf cyfredol am boblogaethau'r gytref, ond nid oedd yn cyd-fynd ag arolygon sylfaenol penodol i safle Mona a ddefnyddiwyd i gyfrifo effeithiau amcangyfrifedig ar farwolaethau. Dywedodd nad yw'n briodol cymharu marwolaethau sy'n gysylltiedig â datblygiad fferm wynt alltraeth a gyfrifwyd gan ddefnyddio data a gasglwyd cyn HPAI â chyfrifiadau cytref ar ôl HPAI gan fod hyn yn debygol o oramcangyfrif effeithiau cymharol. Cynghorodd y dylai'r effeithiau o'r achosion HPAI gael eu hystyried o fewn naratif ynglŷn ag effeithiau rhagfynedig.

- C.4.56 Ni ymatebodd yr Ymgeisydd i sylwadau CNC (C) yn benodol, ond cydnabu oblygiadau posibl yr achosion HPAI, yn enwedig mewn perthynas â huganod y gogledd yn AGA Ynys Gwales yn adran 1.5.4 'Gwybodaeth Ategol ISAA Adareg Alltraeth' [\[REP7-020\]](#), a gyflwynwyd erbyn D7.

Dadleoli palod

- C.4.57 Fel y nodwyd yn C.2 uchod, mae'r ExA wedi amlygu LSE ychwanegol ar ddadleoli palod ar gyfer pedwar safle Ewropeaidd. Ni chodwyd unrhyw bryderon yn ystod yr Archwiliad y gallai'r LSE hyn arwain at AEol. O ystyried y nifer isel o farwolaethau blynyddol a ragfynegir ar gyfer pob safle Ewropeaidd, mae'r ExA yn fodlon y gellir eithrio AEol.

Asesiad ar y cyd – nodweddion ychwanegol a gynhwyswyd

- C.4.58 O ran sgrinio ar y cyd, roedd yr Ymgeisydd o'r farn pan oedd effaith y prosiect ar ei ben ei hun yn gyfystyr â marwolaethau sylfaenol islaw 0.05%, ei bod yn ansylweddol ac o fewn amrywiadau naturiol y boblogaeth, ac felly fe'i hepgorwyd o asesiad ar y cyd [\[APP-033\]](#) Ffigur 1.1.
- C.4.59 Felly, cynhaliwyd asesiadau ar y cyd [Adran 1.6.4.6] ar gyfer yr AGAau a'r nodweddion canlynol yn y Deyrnas Unedig yn unig:
- Dadleoli a tharfu ar drochyddion gyddfgoch a môr-hwyaid duon o fewn AGA Bae Lerpwl o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilawith yn ystod y camau adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw, a datgomisiynu.
 - Risg gwrthdaro ar gyfer gwyllanod cefnddu mwyaf o AGA Ynysoedd Scilly yn ystod y cam gweithredu a chynnal a chadw y tu allan i'r tymor bridio.
- C.4.60 Wrth fynd i'r afael â phryderon methodolegol y JNCC a CNC (C) (a fanylir yn Is-atodiad 3 yr Atodiad hwn), amlygodd cyflwyniad D3 yr Ymgeisydd 'Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP3-059\]](#) safleoedd Ewropeaidd a nodweddion cymwys ychwanegol yr oedd y prosiect ar ei ben ei hun yn achosi cynnydd >0.05% yn nifer sylfaenol y marwolaethau mewn perthynas â nhw o ganlyniad i ddadleoli. Cyflwynwyd asesiadau ar y cyd a PVA ac yna fe'u disodlwyd gan [\[REP7-020\]](#).
- C.4.61 Amlygodd Adran 1.4.3 [\[REP7-020\]](#) y safleoedd Ewropeaidd a'r nodweddion cymwys perthnasol yr oedd angen asesiadau ar y cyd ar eu cyfer. I grynhoi, roeddent yn ymwneud â dadleoli'r canlynol:
- gwyllanod coesddu (yn flynyddol) o naw safle Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig;
 - gwyllod (nad ydynt yn bridio) o 13 o safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig;

- gwyllanod cefnddu mwyaf (yn flynyddol) o un safle Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig;
- huganod y gogledd (yn flynyddol) o dri safle Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig;
- adar drycin Manaw (yn flynyddol) o dri safle Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig; a
- llursod (yn flynyddol) o saith safle Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig.

C.4.62 Daeth yr Ymgeisydd i'r casgliad na fyddai maint y boblogaeth yn lleihau o dan unrhyw un o'r senarios effaith ac, fel y cyfryw, ailadroddodd ei gasgliad cychwynnol na fyddai AEol ar unrhyw safle Ewropeaidd a nodwedd gymwys a ystyriwyd o ganlyniad i effeithiau dadleoli.

C.4.63 Yn dilyn y deunydd a gyflwynwyd i'r Archwiliad, roedd y JNCC [REP7-097], JNCC.OO.29, JNCC.OO.32 a JNCC.OO.32, a CNC (C) [REP7-095], NRW.HRA.34, NRW.HRA.38 ac NRW.HRA.39, yn cytuno ag ymagwedd a chanlyniadau'r asesiad ar y cyd.

Casgliadau

C.4.64 Datryswyd y pryderon adaregol alltraeth yn ystod yr Archwiliad trwy nifer fawr o gyflwyniadau. Darparodd yr Ymgeisydd fersiwn wedi'i diweddaru o'r Adroddiad HRA erbyn D7 i goladu'r holl wybodaeth mewn un man ac esboniodd sut yr aseswyd pob rhywogaeth yn Nhabl 1.2 y 'Papur Sefyllfa Derfynol Adareg Alltraeth' [REP7-116], a gyflwynwyd erbyn D7.

C.4.65 Erbyn diwedd yr Archwiliad, roedd yr Ymgeisydd wedi cyflwyno asesiad o effeithiau gan ddilyn y dull a ffafriwyd ganddo ef a'r dulliau a argymhellwyd gan y JNCC a CNC (C). Roedd fersiynau terfynol yr Adroddiad Sgrinio HRA [REP7-023] ac Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [REP7-018] yn defnyddio amcangyfrifon un pwynt yn seiliedig ar adolygiad o'r dystiolaeth wyddonol orau (h.y. y dull a ffafriwyd gan yr Ymgeisydd). Cyflwynodd Atodiad 1.3.1 Gwybodaeth Ategol ISAA Adareg Alltraeth [REP7-020] effeithiau rhagfynedig ar gyfer ystod o senarios gan ddefnyddio'r paramedrau a gynghorwyd gan y JNCC a CNC (C). Roedd yr Ymgeisydd o'r farn bod dulliau'r JNCC a CNC (C) yn rhy ragofalus, ond, ni waeth am y senario a ystyriwyd, daeth i'r casgliad y gellid diystyru AEol o'r Datblygiad Arfaethedig ac ar y cyd â chynlluniau a phrosiectau eraill y tu hwnt i amheuaeth wyddonol.

C.4.66 Erbyn diwedd yr Archwiliad, cadarnhaodd y JNCC [REP7-144] a CNC (C) [REP7-146] eu bod yn cytuno na fyddai AEol ar unrhyw safleoedd Ewropeaidd (y maent yn gyfrifol amdanynt) o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun nac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill. Er nad oedd RSPB Cymru [REP7-107] yn cytuno i'r un graddau o ran adar drycin Manaw, mae'r ExA yn fodlon ar ddull asesu'r Ymgeisydd ac yn cytuno â'i gasgliad ar gyfer y nodwedd gymwys hon.

C.4.67 Mae'r ExA hefyd yn nodi pryderon RSPB Cymru sy'n weddill ynglŷn â HPAI. Mae'r ExA yn cytuno â safbwynt yr Ymgeisydd [REP6-089] ei fod wedi ystyried effaith HPAI cyn belled ag y bo'n bosibl ac y dylai camau pellach i ddatrys y pryder hwn gael eu cymryd gan y diwydiant a grwpiau rhanddeiliaid.

C.4.68 Mae'r ExA wedi ystyried y potensial i'r Datblygiad Arfaethedig arwain at effeithiau niweidiol ar y safleoedd Ewropeaidd, y nodweddion cymwys adaregol alltraeth a'r llwybrau effaith y mae'n ystyried bod LSE arnynt (gweler Is-atodiad 4 yr Atodiad hwn).

- C.4.69 O ran yr amcanion cadwraeth a amlygwyd gan CNC (C) yn benodol (gweler C.3 yr Atodiad hwn), mae'r ExA yn fodlon y byddai'r targed i darfu 'cyn lleied â phosibl' ar drochyddion gyddfgoch AGA Bae Lerpwl o ganlyniad i weithgarwch dynol yn cael ei gyflawni trwy'r mesurau lliniaru a gynigir gan yr Ymgeisydd.
- C.4.70 Mae'r ExA yn ymwybodol o gyflwr anffafriol huganod y gogledd yn AGA Ynys Gwales a gwyllanod cefnddu lleiaf yn AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro. Mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn achosi i'r nodweddion cymwys hyn ddirywio ymhellach nac yn tanseilio amcanion cadwraeth y safleoedd Ewropeaidd.
- C.4.71 Fe allai'r SoS ddymuno ceisio diweddariad pellach gan CNC (C) ynglŷn â statws asesuadau cyflwr wedi'u diweddarau ar gyfer AGAau yng Nghymru, y disgwyliwyd iddynt gael eu cyhoeddi ym mis Mawrth 2025.
- C.4.72 Mae'r ExA yn fodlon bod mesurau lliniaru arfaethedig yr Ymgeisydd wedi'u manylu'n ddigonol trwy gynlluniau perthnasol a fanylir yn adrannau blaenorol yr Atodiad hwn ac a gynhwysir yn y dDCO [\[AS-036\]](#) neu drwy ymrwymiad sydd i'w sicrhau yn Nhrwydded Forol annibynnol CNC ar gyfer yr asedau trawsyrru.
- C.4.73 Mae'r ExA hefyd yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi darparu digon o wybodaeth am effeithiau ar y cyd posibl ac nad oes angen ystyried unrhyw gynlluniau na phrosiectau eraill.
- C.4.74 Fel y nodwyd yn flaenorol, mae sawl un o'r safleoedd Ewropeaidd a aseswyd wedi'u lleoli o fewn dyfroedd glannau Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Nid oes gan yr ExA safbwyntiau NE, NatureScot a DAERA ar effeithiau ar y safleoedd Ewropeaidd y maent yn gyfrifol amdanynt. Fodd bynnag, ar sail y wybodaeth a gyflwynwyd, mae'r ExA yn fodlon na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn tanseilio amcanion cadwraeth unrhyw un o'r safleoedd Ewropeaidd â nodwedd(ion) cymwys adaregol alltraeth ac y gellir eithrio AEol o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd.

C.5 CASGLIADAU YNGLŷN Â'R HRA

- C.5.1 Mae'r ExA o'r farn nad yw'r Datblygiad Arfaethedig yn uniongyrchol gysylltiedig â rheoli safle Ewropeaidd, nac yn angenrheidiol ar gyfer hynny, ac felly bod rhaid i oblygiadau'r prosiect mewn perthynas ag effeithiau niweidiol ar safleoedd y gellid effeithio arnynt, o bosibl, gael eu hasesu gan yr SoS.
- C.5.2 Ystyriwyd 77 o safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig yn asesiad yr Ymgeisydd o LSE. Ni heriwyd casgliadau sgrinio'r Ymgeisydd ynglŷn â chynefinoedd Atodiad I (alltraeth), pysgod ymfudol Atodiad II a mamaliaid môr Atodiad II yn ystod yr Archwiliad. Fodd bynnag, craffwyd ar fethodoleg a chanlyniadau ymarfer sgrinio'r Ymgeisydd ar gyfer adareg alltraeth yn ystod yr Archwiliad. Mae'r ExA yn fodlon bod y rhain wedi cael eu datrys yn foddhaol i'w alluogi i wneud argymhelliad i'r SoS (ar gyfer y cam sgrinio a'r cam effeithiau ar gyfanrwydd).
- C.5.3 Mae'r ExA wedi casglu bod LSE o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun ac ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill yn bodoli ar gyfer un safle a ddynodwyd ar gyfer cynefinoedd Atodiad I (alltraeth); 9 safle a ddynodwyd ar gyfer pysgod ymfudol Atodiad II; 12 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer mamaliaid môr; a 31 o safleoedd a ddynodwyd ar gyfer adareg alltraeth. Amlygir y rhain yn Is-atodiad 4 yr Atodiad hwn.

- C.5.4 O ran y nodweddion cymwys a'r safleoedd Ewropeaidd hynny yr amlygwyd LSE ar eu cyfer, dim ond mân esboniadau oedd eu hangen yn yr Archwiliad mewn perthynas â safleoedd Ewropeaidd â nodweddion cymwys cynefinoedd Atodiad I a physgod ymfudol Atodiad II.
- C.5.5 O ran mamaliaid môr, roedd ymrwymiad yr Ymgeisydd i glirio UXO trwy danio isel a diwygiadau i'r UWSMS a'r MMMP wedi datrys pryderon allweddol.
- C.5.6 O ran adareg alltraeth, arweiniodd esboniadau'r Ymgeisydd, ei ddiweddariadau i'r asesiad a'i ymrwymiad i beidio â chlirio UXO o fewn AGA Bae Lerpwl rhwng 1 Tachwedd a 31 Mawrth at ddod i gytundeb gyda'r JNCC a CNC (C) ynglŷn â dim AEol.
- C.5.7 Mae'r ExA yn nodi bod CNC (C) a'r JNCC, sef yr ANCBau perthnasol, wedi cadarnhau bod cytundeb ar yr holl faterion HRA yn eu SoCGau terfynol ([\[REP7-094\]](#) a [\[REP7-097\]](#)). Mae'r ExA yn ymwybodol bod y JNCC a CNC (C) wedi cyngori ynglŷn â'r safleoedd Ewropeaidd y maent yn gyfrifol amdanynt yn unig. Heblaw am bryderon cychwynnol NatureScot ynglŷn ag asesiadau'r Ymgeisydd [\[AS-024\]](#), ni wnaed unrhyw gyflwyniadau i'r Archwiliad ynglŷn ag effeithiau ar safleoedd Ewropeaidd wedi'u lleoli'n unig o fewn Lloegr neu o fewn yr Alban a Gogledd Iwerddon.
- C.5.8 I grynhoi, mae'r ExA yn canfod, felly, ar yr amod bod y mesurau lliniaru a gynhwysir yn y dDCO [\[AS-036\]](#) yn cael eu sicrhau yn y DCO terfynol, y gellir eithrio AEol o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd â chynlluniau neu brosiectau eraill o'r llwybrau effaith ar gyfer yr holl safleoedd Ewropeaidd o fewn NSN y Deyrnas Unedig.
- C.5.9 Mae'r ExA o'r farn bod digon o wybodaeth gerbron yr SoS i'w alluogi i ddeall y potensial ar gyfer effeithiau niweidiol ar safleoedd Ewropeaidd o'r Datblygiad Arfaethedig ar ei ben ei hun neu ar y cyd. Fodd bynnag, o ystyried faint o wybodaeth HRA a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd, y JNCC a CNC (C) ar ôl i'r Adroddiad ar y Goblygiadau i Safleoedd Ewropeaidd (RIES) gael ei gyhoeddi, fe allai'r SoS ddymuno cynnal ymgynghoriad arall i gyflawni'r dyletswyddau o dan reoliad 63(3) y Rheoliadau Cynefinoedd a Rheoliad 28(4) y Rheoliadau Cynefinoedd Alltraeth.

IS-ATODIAD 1 ATODIAD C:
SAFLEOEDD EWROPEAIDD NAD YDYNT YN Y DEYRNAS UNEDIG A AMLYGWYD YN ADRODDIAD SGRINIO HRA YR YMGEISYDD

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
Mamaliaid môr Atodiad II (gweler Tabl 1.23 [APP-034, a ddiwygiwyd yn REP2-012 a REP7-023])	Iwerddon	ACA Rockabill i Ynys Dalkey	Llamhidyddion	Ie
		ACA Ynys Lambay	Morloi llwyd	Na
		ACA Ynysoedd Saltee	Morloi llwyd	Ie
		ACA Horn Head a Rinclevan	Morloi llwyd	Na
		ACA Slieve Tooley/ Ynys Tormore/ Bae Loughros Beg	Morloi llwyd	Na
		ACA Ynysoedd Duvillaun	Morloi llwyd	Na
		ACA Inishbofin ac Inishshark	Morloi llwyd	Na

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		ACA Ynysoedd Inishkea	Morloi llwyd	Na
		ACA Ynysoedd Slyne Head	Morloi llwyd	Na
		ACA Bae ac Ynysoedd Roaringwater	Llamhidyddion	Ie
		ACA Ynysoedd Blasket	Llamhidyddion	Ie
	Ffrainc	Mers Celtiques – Safle o Bwysigrwydd Cymunedol (SCI) Talus du golfe de Gascogne	Llamhidyddion	Ie
		Abers – SCI Côte des légendes	Llamhidyddion	Ie
		SCI Ouessant-Molène	Llamhidyddion	Ie
		SCI Côte de Granit rose-Sept-Iles	Llamhidyddion	Ie

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		SCI Anse de Goulven, dunes de Keremma	Llamhidyddion	le
		SCI Tregor Goëlo	Llamhidyddion	le
		SCI Côtes de Crozon	Llamhidyddion	le
		SCI Chaussée de Sein	Llamhidyddion Morloi Ilwyd	le
		SCI Cap Sizun	Llamhidyddion	le
		SCI Récifs du talus du golfe de Gascogne	Llamhidyddion	le
		SCI Anse de Vauville	Llamhidyddion	le
		SCI Cap d'Erquy-Cap Fréhel	Llamhidyddion	le

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		Baie de Saint-Brieuc – SCI Est	Llamhidyddion	Ie
		SCI Banc et récifs de Surtainville	Llamhidyddion	Ie
		SCI Baie de Lancieux, Baie de l'Arguenon, Archipel de Saint Malo et Dinard	Llamhidyddion	Ie
		SCI Estuaire de la Rance	Llamhidyddion	Ie
		SCI Baie du Mont Saint Michel	Llamhidyddion	Ie
Adareg alltraeth (gweler Tabl 1.53 [APP-034, a ddiwygiwyd yn REP2-012 a REP7-023])	Iwerddon	AGA Ynysoedd Blasket	Adar drycin y graig gogleddol Adar drycin Manaw	Na
		AGA Ynys Cruagh	Adar drycin y graig gogleddol	Na
		AGA Ynys Deenish ac Ynys Scariff	Adar drycin y graig gogleddol Adar drycin Manaw Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		AGA Ynysoedd Duvillaun	Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na
		AGA Helvick Head i Ballyquin	Gwylanod coesddu	Na
		AGA Arfordir Howth Head	Gwylanod coesddu	Ie
		AGA Illanmaster	Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na
		AGA Inishglora ac Inishkeeragh	Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na
		AGA Llygad Iwerddon	Gwylanod coesddu	Ie
		AGA Ynys Lambay	Palod Gwylanod cefnddu lleiaf Gwylanod coesddu	Na Na Ie

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		AGAy Gogledd-orllewin Môr Iwerddon	Adar drycin Manaw Gwylanod cefnddu lleiaf Gwylanod coesddu	Na
		AGA Ynys Seiriol	Adar drycin y graig gogleddol Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na
		AGA Ynysoedd Saltee	Palod Huganod y gogledd Gwylanod coesddu	Na Ie Na
		AGA Ynysoedd Skellig	Huganod y gogledd Adar drycin y graig gogleddol Adar drycin Manaw Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Ie Na Na Na
		AGA Stags of Broad Haven	Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na

Math o dderbynnydd	Gwlad	Safle(oedd) Ewropeaidd	Nodwedd(ion) Atodiad II perthnasol	LSE?
		AGA The Bull and The Cow Rocks	Adar drycin Ewropeaidd (mudol yn unig)	Na
		AGA Trwyn Wicklow	Gwylanod coesddu	Ie

IS-ATODIAD 2 ATODIAD C: ADAREG ALLTRAETH – TROSOLWG CRONOLEGOL O DDOGFENNAU ALLWEDDOL YR HRA

Cyflwyniad

Mae'r Atodiad hwn yn rhoi trosolwg cronolegol o'r dogfennau allweddol a gyflwynwyd gan yr Ymgeisydd yn ystod y cam Cyn-archwilio a'r Archwiliad ac yn amlygu'r ymatebion allweddol i'r dogfennau hyn gan y JNCC a CNC (C).

Y Cam Cyn-archwilio a Dyddiad Cau 1

Rhoddodd y JNCC a CNC (C) sylwadau ar Adroddiad HRA yr Ymgeisydd am y tro cyntaf yn eu sylwadau perthnasol ([[RR-033](#)] a [[RR-011](#)], yn ôl eu trefn).

Ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon y JNCC a CNC (C) yn [[PDA-008](#)] a darparodd Restr Gwallau [[REP1-044](#)].

Dyddiad Cau 2

Cyflwynodd yr Ymgeisydd y dogfennau diwygiedig canlynol i fynd i'r afael â'r gwallau yn yr HRA:

- Cyfrol 2, Pennod 5: Adareg alltraeth [[REP2-016](#)] (a ddiwygiwyd wedi hynny yn [[REP4-007](#)], gweler isod);
- Cyfrol 6, Atodiad 5.2: Adroddiad technegol dadleoli adareg alltraeth [[REP2-018](#)] (a ddiwygiwyd wedi hynny yn [[REP4-009](#)], gweler isod);
- Cyfrol 6, Atodiad 5.3: Adroddiad technegol modelu risg gwrthdaro adareg alltraeth [[REP2-020](#)];
- Cyfrol 6, Atodiad 5.5: Adroddiad technegol dosrannu adareg alltraeth [[REP2-022](#)];
- Cyfrol 6, Atodiad 5.6: Adroddiad technegol dadansoddiad hyfywedd poblogaeth adareg alltraeth [[REP2-024](#)];
- Adroddiad Sgrinio Cam 1 yr HRA [[REP2-012](#)];
- Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [[REP2-010](#)]; a
- Matricsau Cyfanrwydd yr HRA [[REP2-014](#)].

Yn ogystal, cyflwynodd 'Restr Newidiadau i'r Dogfennau Asesu Effeithiau Amgylcheddol (EIA) Adareg Alltraeth a HRA' [[REP2-087](#)] a oedd yn disgrifio'r holl newidiadau i ddogfennau adareg alltraeth yr HRA hyd at D2.

Dyddiad Cau 3

Roedd CNC (C) [[REP3-090](#)] yn parhau i gredu bod asesiad yr Ymgeisydd yn anodd ei ddilyn yn y dogfennau HRA a ddiweddarwyd erbyn D2 a cheisiodd eglurhad ynglŷn ag anghysondebau yn y dogfennau. Rhoddodd y JNCC [[REP3-085](#)] sylwadau manwl ar asesiad yr Ymgeisydd.

Cyflwynodd yr Ymgeisydd ddwy restr gwallau arall:

- Nodyn Rhestr Gwallau [[REP3-075](#)]; a
- Nodyn Egluro Rhestr Gwallau Adareg Alltraeth [[REP3-073](#)].

Cyflwynodd yr Ymgeisydd y dogfennau newydd canlynol hefyd:

- Asesiad o Effeithiau Cronnol Adareg Alltraeth a Nodyn Technegol Llenwi Bylchau Prosiectau Hanesyddol Ar y Cyd [[REP3-044](#)] (a ddiwygiwyd wedi hynny yn [[REP4-028](#)], gweler isod).

- Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB [\[REP3-059\]](#) – i gyfeirio at ble y gellid dod o hyd i wybodaeth asesu a manylion ategol ychwanegol, ac i gyflwyno gwybodaeth ychwanegol yn unol â chyngor y JNCC a CNC (C). Roedd yn cynnwys asesiadau ar y cyd diwygiedig a Dadansoddiad Hyfywedd Poblogaeth (PVA) (yn berthnasol i'r asesiad Cam 2). Nid oedd yr Ymgeisydd yn credu bod y diwygiadau'n newid y casgliadau gwreiddiol a gyflwynwyd yn y dogfennau cais (a ddiwygiwyd wedi hynny yn [\[REP4-030\]](#), gweler isod).

Dyddiad Cau 4

Roedd y JNCC [\[REP4-101\]](#) [\[REP4-102\]](#) a CNC (C) [\[REP4-105\]](#) o'r farn nad oedd 'Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB' [\[REP3-059\]](#) yr Ymgeisydd yn cynnwys yr eglurder yr oeddent wedi gofyn amdano'n flaenorol ac nad oedd yn ymddangos fel petai'n dilyn cyngor y JNCC a CNC (C). Nid oeddent yn gallu atgynhyrchu gwerthoedd yr Ymgeisydd yn yr asesiadau ar y cyd a rhoddasant sylwadau manwl i'r Ymgeisydd fynd i'r afael â nhw mewn cyflwyniadau yn y dyfodol. Codwyd y materion hyn gyda'r Ymgeisydd mewn cyfarfodydd a gohebiaeth y tu allan i'r Archwiliad. Felly, cyflwynodd yr Ymgeisydd y canlynol erbyn D4:

- Dogfennau diwygiedig:
 - Cyfrol 2, Pennod 5: Adareg alltraeth [\[REP4-007\]*](#);
 - Cyfrol 6, Atodiad 5.2: Adroddiad technegol dadleoli adareg alltraeth [\[REP4-009\]*](#);
 - Asesiad o Effeithiau Cronnol Adareg Alltraeth a Nodyn Technegol Llenwi Bylchau Prosiectau Hanesyddol Ar y Cyd [\[REP4-028\]](#).
 - Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB [\[REP4-030\]](#); a
- Dogfennau newydd:
 - Adolygiad o'r CEA adareg alltraeth a'r asesiad ar y cyd [\[REP4-027\]](#);
 - Nodyn egluro dosrannu adareg alltraeth [\[REP4-042\]](#);
 - Rhestr Gwallau [\[REP4-088\]](#).

* Esboniodd yr Ymgeisydd yn [\[REP4-050\]](#) fod y Rhestrau Gwallau [\[REP2-087\]](#) a [\[REP3-073\]](#) yn ddiangen o ganlyniad i'r diwygiadau hyn.

Dyddiad Cau 5

Mynegodd CNC (C) [\[REP5-098\]](#) siom nad oedd y ddogfen 'Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB' [\[REP4-030\]](#) a gyflwynwyd erbyn D4 wedi dilyn agweddau ar y cyngor a roddwyd gan y JNCC a CNC (C) o hyd, yn enwedig o ran dosrannu effeithiau o brosiectau eraill. Mynegodd y JNCC [\[REP5-093\]](#) bryderon tebyg ynglŷn â'r asesiad.

Codwyd y materion hyn gyda'r Ymgeisydd mewn cyfarfodydd a gohebiaeth y tu allan i'r Archwiliad. Felly, cyflwynodd yr Ymgeisydd y dogfennau newydd canlynol erbyn D5:

- Crynodeb o'r Prif Faterion Adaregol Alltraeth [\[REP5-072\]](#);
- Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB [\[REP5-074\]](#) – i ddiweddu'r asesiadau cronolol ac ar y cyd i gynnwys:
 - Ffigurau meintiol wedi'u diweddu o brosiect Asedau Cynhyrchu (GA) Morgan a GA Morecambe o gyflwyniadau'r cais yn hytrach na'r ffigurau o'r Adroddiadau Gwybodaeth Amgylcheddol Ragarweiniol (PEIR); ac

- effeithiau rhagfynedig o brosiect Llŷr 1.

Dyddiad Cau 6

Cadarnhaodd CNC (C) [\[REP6-137\]](#) fod pryderon yn parhau ynglŷn â huganod y gogledd AGA Ynys Gwales. Codwyd y materion hyn gyda'r Ymgeisydd mewn cyfarfodydd a gohebiaeth y tu allan i'r Archwiliad. Felly, cyflwynodd yr Ymgeisydd y dogfennau newydd canlynol erbyn D6:

- Asesiad diwygiedig ar gyfer huganod y gogledd yn AGA Ynys Gwales [\[REP6-088\]](#) – i ddisodli'r asesiad o huganod y gogledd a gyflwynwyd yn y ddogfen Gwybodaeth Asesiad ar y Cyd Ategol Ychwanegol am Adareg Alltraeth yn unol â Chyngor yr SNCB [\[REP5-074\]](#);
- Diweddariad ar y prif faterion adareg alltraeth [\[REP6-098\]](#).

Cyflwynodd yr Ymgeisydd 'Asesiad o Safleoedd Ramsar arfaethedig o fewn Ynys Manaw' [\[REP6-090\]](#) hefyd.

Dyddiad Cau 7

Cyflwynodd yr Ymgeisydd fersiynau diwygiedig terfynol o'r Adroddiad HRA fel a ganlyn:

- HRA Cam 2: Gwybodaeth i Gefnogi Asesiad Priodol (ISAA) Rhan 1 – Cyflwyniad a Chefndir [\[REP7-016\]](#);
- HRA Cam 2: ISAA Rhan 2 – Asesiadau Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACAau) [\[REP7-017\]](#);
- HRA Cam 2: ISAA Rhan 3 – Asesiadau Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGAau) [\[REP7-018\]](#);
- HRA Cam 2: ISAA Rhan 3 – Atodiad E1.3.2 Asesiadau Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig a safleoedd Ramsar: Asesiad o Safleoedd Ramsar arfaethedig o fewn Ynys Manaw [\[REP7-021\]](#); ac
- Adroddiad Sgrinio Cam 1 yr HRA [\[REP7-023\]](#).

Roedd hyn hefyd yn cynnwys yr Atodiad E1.3.1 newydd: Gwybodaeth ategol ISAA adareg alltraeth [\[REP7-020\]](#) i ddisodli'r holl wybodaeth HRA ategol ychwanegol a gyflwynwyd i'r Archwiliad yn flaenorol. Cyflwynodd effeithiau rhagfynedig ar gyfer ystod o senarios gan ddefnyddio'r paramedrau a gynghorwyd gan y JNCC a CNC (C) ar gyfer amcangyfrifon dadleoli a gwrthdaro, gan gydnabod, mewn rhai achosion (e.e. ar gyfer asesu effeithiau dadleoli ar wylanod coesddu) fod cyngor y JNCC a CNC (C) yn wahanol. Roedd yn cynnwys adran sgrinio ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun a, lle y bo'n ofynnol, asesiad ar y cyd.

Cyflwynodd yr Ymgeisydd y canlynol hefyd:

- Papur Sefyllfa Derfynol Adareg Alltraeth [\[REP7-116\]](#).

IS-ATODIAD 3 ATODIAD C: ADAREG ALLTRAETH – TROSOLWG O BRYDERON METHODOLEGOL HRA ALLWEDDOL

Cyflwyniad

Mae'r Atodiad hwn yn rhoi trosolwg o'r pryderon methodolegol allweddol a godwyd gan y JNCC a CNC (C) ac yn esbonio sut y'u datryswyd yn ystod yr Archwiliad.

Asesiadau dadleoli

Ardaloedd chwilota am fwyd palod, gwylogod a llursod

Nid oedd y JNCC ([[RR-033](#)] a [[REP1-066](#)]) yn cytuno â'r ardal chwilota am fwyd a ddarparwyd ar gyfer palod, gwylogod a llursod yn Nhabl 1.7 yr Adroddiad Sgrinio HRA [[APP-034](#)]. Diwygiodd yr Ymgeisydd y rhain wedi hynny yn yr Adroddiad Sgrinio HRA wedi'i ddiweddarau [[REP2-012](#)].

O ran palod yn benodol, cynghorodd y JNCC ([[RR-033](#)], [[REP1-066](#)] a [[REP2-097](#)]) y dylai'r ardal chwilota am fwyd yn Nhabl 5 Woodward et al. (2019) (265.4km) gael ei chymhwyso i bob AGA. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ([[PDA-008](#)], [[REP2-081](#)] a [[REP3-036](#)]) nad oes unrhyw AGAau rhwng 250.8 (yr ardal chwilota am fwyd gychwynnol yr oedd wedi'i chymhwyso) a 265.4km a bod yr holl safleoedd a amlygwyd gan y JNCC ([[REP1-066](#)] a [[REP2-097](#)]) wedi cael eu hystyried ar adeg y cais. Cadarnhaodd y JNCC [[REP3-086](#)] wedi hynny ei fod yn fodlon bod yr ymarfer sgrinio HRA wedi amlygu'r AGAau perthnasol sydd o fewn ardal chwilota am fwyd palod.

Macro-osgoi huganod y gogledd

Cynghorodd CNC (C) [[REP1-056](#)] na ddylai macro-osgoi gael ei gymhwyso ar gyfer asesiadau dadleoli. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [[REP2-080](#)] ei fod wedi addasu'r amcangyfrifon gwrthdaro ar gyfer macro-osgoi huganod y gogledd yn yr Adroddiad sgrinio HRA diwygiedig [[REP2-012](#)] ac Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [[REP2-010](#)] a diweddariadau dilynol.

Cyfraddau dadleoli a marwolaethau

Cymhwysodd yr Ymgeisydd [[APP-057](#)] gyfradd ddadleoli 50% a chyfradd farwolaethau 1% ar draws y safle a llain glustogi 2km ar gyfer carfilod, gwyllanod coesddu ac adar drycin Manaw. Argymhellodd gyfradd ddadleoli 70% a chyfradd farwolaethau 1% ar gyfer huganod y gogledd.

Fodd bynnag, cynghorodd y JNCC ([[RR-033](#)], [[REP1-066](#)], [[REP2-097](#)] a [[REP3-086](#)]) a CNC (C) ([[RR-011](#)] a [[REP1-056](#)]) y dylid cyflwyno ystod o gyfraddau dadleoli a marwolaethau. Gwnaethant geisio matricesau dadleoli wedi'u dosrannu yn ôl AGA i helpu i bennu a ddylai unrhyw nodwedd AGA fod wedi bod yn destun Dadansoddiad Hyfywedd Poblogaeth (PVA). Cynghorodd CNC (C) [[REP1-056](#)] pe byddai effaith bosibl sy'n fwy nag 1% o nifer sylfaenol marwolaethau'r boblogaeth berthnasol yn cael ei hamlygu yn ystod diweddariadau i asesiad, y dylid ystyried cynnal PVA. Gweler ID 2.4.6 yr RIES [[PD-019](#)] i gael rhagor o fanylion.

Erbyn D3, cyflwynodd yr Ymgeisydd ddull wedi'i seilio ar gwmpas ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun ac ar y cyd yn Adran 1.5 'Gwybodaeth ategol adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [[REP3-059](#)]. Diweddarwyd hyn wedi hynny erbyn D4 [[REP4-030](#)] a gyflwynodd ystod o gyfraddau dadleoli a marwolaethau o 30-70% dadleoli ac 1-10% marwolaethau ar gyfer palod, gwyllanod cefnddu, gwylogod, adar drycin Manaw a llursod, a 60-80% dadleoli ac 1-10% marwolaethau ar gyfer

huganod y gogledd. Cynhaliwyd PVAau ar gyfer y safleoedd a'r rhywogaethau hynny lle y canfuwyd bod y cynnydd yn nifer sylfaenol y marwolaethau o effeithiau ar y cyd yn fwy nag 1% o ystyried yr ystod dadleoli a marwolaethau uchaf a argymhellir gan y JNCC a CNC (C) (gwylogod, llursod, huganod y gogledd a gwyfanod cefnddu mwyaf). O ran gwyfanod coesddu, cynhaliwyd PVAau dim ond pan oedd yr effeithiau rhagfynedig yn fwy na chynnydd 1% yn nifer sylfaenol y marwolaethau o ystyried cyfradd ddadleoli 30% a chyfradd farwolaethau 3%, yn unol ag ystod uchaf canllawiau NatureScot (NatureScot, 2023).

Cytunodd CNC (C) [\[REP5-099\]](#) fod yr Ymgeisydd wedi cyflwyno ystod briodol o gyfraddau dadleoli a marwolaethau.

Cadarnhaodd y JNCC [\[REP5-095\]](#) ei fod yn fodlon bod yr ystod briodol o gyfraddau dadleoli a marwolaethau wedi cael eu cyflwyno ar gyfer pob rhywogaeth, heblaw am wylanod coesddu. Wedi hynny, cyflwynodd yr Ymgeisydd yr asesiad o wylanod coesddu gan gymhwyso cyfraddau'r JNCC yn Nhablau 1-3 i 1-5 a Thabl 1-18 y ddogfen 'Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP5-074\]](#), a gyflwynwyd erbyn D5. Fodd bynnag, honnodd fod ei gyfraddau dadleoli a marwolaethau a ffefrir yn gadarn ac yn rhagofalus at ddibenion yr asesiad. Credai fod diffyg tystiolaeth empirig i gefnogi cynnal asesiad gan ddefnyddio cyfradd farwolaethau 10% a bod yr asesiadau ychwanegol yn gorchwyddo'r effeithiau posibl ([\[REP5-074\]](#) a [\[REP5-083\]](#)).

Asesiadau risg gwrthdaro

Diffiniadau tymhorol

Nid oedd CNC (C) [\[REP1-056\]](#) a'r JNCC [\[REP1-066\]](#) yn cytuno â rhannu effeithiau gwrthdaro misol ar draws dau dymor gwahanol. Gwnaethant gynghori defnyddio'r tymor bridio llawn i ddiffinio'r tymor bridio, a phan fydd misoedd sy'n gorgyffwrdd yn cael eu hystyried yn y tymor bridio llawn a'r cyfnodau y tu allan i'r tymor bridio (e.e. gyda thymhorau mudo'r hydref a'r gwanwyn), dylai'r cyfnodau y tu allan i'r tymor bridio gael eu haddasu yn unol â hynny. Diweddarodd yr Ymgeisydd yr Adroddiad Sgrinio HRA [\[REP2-012\]](#) ac Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [\[REP2-010\]](#) i adlewyrchu'r ymagwedd hon.

Gwallau mewn cyfansymiau gwrthdaro tymhorol

Nododd CNC (C) ([\[RR-011\]](#) a [\[REP1-056\]](#)) fod gwallau yn y cyfansymiau gwrthdaro tymhorol a gyflwynwyd yn Adran 5.7.5 y Bennod Adareg Alltraeth [\[APP-057\]](#) o gymharu â'r amcangyfrifon gwrthdaro misol yn yr Atodiad Modelu Risg Gwrthdaro (CRM) [\[APP-093\]](#). Diwygiodd yr Ymgeisydd yr amcangyfrifon gwrthdaro tymhorol yn yr Adroddiad Sgrinio HRA wedi'i diweddarau [\[REP2-012\]](#) ac Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA [\[REP2-010\]](#) a diweddariadau dilynol.

Cyfyngau hyder

Cynghorodd y JNCC ([\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#) a [\[REP2-097\]](#)) y dylai cyfyngau hyder sy'n gysylltiedig ag amcangyfrifon gwrthdaro gael eu darparu a'u defnyddio yn yr asesiad i asesu ystod llawn yr effeithiau posibl a phennu'r angen am asesiad pellach. Darparodd yr Ymgeisydd gyfyngau hyder sy'n gysylltiedig ag amcangyfrifon gwrthdaro yn Nhabl 1-13 ac 1-17 y ddogfen 'Gwybodaeth ategol am adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP3-059\]](#) a gyflwynwyd erbyn D3 a diweddariadau dilynol.

Risg gwrthdaro a dadleoli ar y cyd

Cynghorodd CNC (C) [\[REP1-056\]](#) y dylai effeithiau ar wylanod coesddu a huganod y gogledd gael eu cyflwyno ar wahân ar gyfer gwrthdaro a dadleoli, yn ogystal â

chyfanswm cyfunol. Diwygiodd yr Ymgeisydd yr Adroddiad Cam 2 HRA wedi'i ddiweddarau [\[REP2-010\]](#) i gyflwyno gwrthdaro a dadleoli ar wahân. Fodd bynnag, esboniodd y cyflwynwyd effaith gyfunol yn Adroddiad Sgrinio Cam 1 yr HRA [\[REP2-012\]](#) fel y byddai safle'n cael ei gynnwys yn yr ymarfer sgrinio ar gyfer effaith fwy rhagofalus.

Dosrannu

Dosrannu dosbarth oedran

Nid oedd y JNCC ([\[RR-033\]](#) a [\[REP1-066\]](#)) a CNC (C) [\[RR-011\]](#) yn cytuno ag ymagwedd yr Ymgeisydd at ddosrannu dosbarth oedran gan ddefnyddio strwythurau oedran sefydlog o Furness (2015) ar gyfer gwylanod coesddu, huganod y gogledd, gwylanod cefnddu mwyaf, a gwylanod cefnddu lleiaf y tu allan i'r tymor bridio, a gwylogod, llursod, ac adar drycin Manaw yn ystod y tymor bridio a'r tu allan i'r tymor bridio.

Nododd CNC (C) [\[RR-011\]](#) fod AGAau cytref fridio wedi'u dynodi ar sail adar sy'n bridio, nid yr holl adar yn y gytref, ac felly y dylid dosrannu effeithiau i adar aeddfed yn unig.

Y tu allan i'r tymor bridio, cynghorodd CNC (C) ([\[RR-011\]](#) a [\[REP1-056\]](#)) a'r JNCC ([\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#) a [\[REP2-097\]](#)) y dylai'r Ymgeisydd ddosrannu dosbarth oedran gan ddefnyddio data penodol i safle, lle y bo'n bosibl, neu ddefnyddio'r dull rhagofalus a thybïo bod yr holl adar 'sy'n edrych yn aeddfed' yn adar aeddfed.

Cadarnhaodd yr Ymgeisydd ([\[PDA-008\]](#), [\[REP2-080\]](#) a [\[REP2-081\]](#)) fod effeithiau a ddosrannwyd i AGA ar gyfer adar aeddfed yn unig yn ystod y cyfnod bridio a'r tu allan i'r cyfnod bridio. Cadarnhaodd y defnyddiwyd data arolwg penodol i safle (yn hytrach na strwythur oedran sefydlog) ar gyfer adar nad ydynt yn bridio ac adar sy'n bridio yn yr asesiadau.

Y tu allan i'r tymor bridio, cynghorodd CNC (C) ([\[RR-011\]](#) a [\[REP1-056\]](#)) y dylid dosrannu i safleoedd dynodedig yn seiliedig ar gyfran adar aeddfed yr AGA ar draws cyfanswm Graddfeydd Isafswm Poblogaeth a Ddiffiniwyd yn Fiolegol (BDMPS) adar o bob oed ar gyfer pob tymor BDMPS perthnasol y tu allan i'r tymor bridio gan ddefnyddio'r wybodaeth yn nhablau Atodiad A Furness (2015). Fodd bynnag, esboniodd yr Ymgeisydd [\[PDA-008\]](#) ei fod wedi cymryd cyfraniad adar aeddfed o safle dynodedig unigol, fel yr amcangyfrifwyd gan Furness (2015), i'r boblogaeth BDMPS berthnasol ar gyfer pob cyfuniad rhywogaeth/tymor a'i rannu â chyfanswm y boblogaeth BDMPS. Datganodd mai dyma'r dull a ddefnyddiwyd yn flaenorol ar gyfer llawer o ffermydd gwynt (e.e., East Anglia THREE Ltd., 2015, Outer Dowsing, 2024) ac a gynghorir gan Natural England (Parker et al., 2022).

Erbyn D4, cyflwynodd yr Ymgeisydd 'Nodyn egluro dosrannu adareg alltraeth' [\[REP4-042\]](#) i egluro ei ddull y tu allan i'r tymor bridio. Cymharodd ddull yr Ymgeisydd â'r dull a gynghorwyd gan y JNCC a CNC (C). Daeth i'r casgliad fod yr effeithiau a ragfynegwyd gan ddefnyddio ei ddull ychydig yn uwch na'r rhai a ragfynegwyd gan ddefnyddio dull y JNCC a CNC (C) ar gyfer y prosiect ar ei ben ei hun, ac yr un peth ar gyfer yr asesiad ar y cyd.

Nododd CNC (C) ([\[REP4-042\]](#) a [\[REP5-099\]](#)) a'r JNCC [\[REP5-095\]](#) y dulliau gwahanol y tu allan i'r tymor bridio, ond gwnaethant gadarnhau bod y mater wedi'i ddatrys. Roedd gan y ddau barti bryderon ynglŷn â dosrannu dosbarth oedran yn ystod y tymor bridio ar gyfer yr asesiad ar y cyd, gan nodi bod dosbarthiadau oedran strwythur oedran sefydlog wedi cael eu defnyddio o hyd yn hytrach na gwybodaeth dosbarth oedran penodol i safle.

Diwygiodd yr Ymgeisydd y dull yn y ddogfen 'Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB' [REP5-074], a gyflwynwyd erbyn D5, i ddefnyddio gwybodaeth penodol i safle a chadarnhaodd y JNCC [REP6-135] a CNC (C) [REP6-137] wedi hynny fod y mater wedi'i ddatrys.

Adar sabothol

Holodd CNC (C) [RR-011] a'r JNCC [RR-033] a oedd adar sabothol wedi cael eu heithrio o'r effeithiau a ddosrannwyd yn ystod y tymor bridio. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd [PDA-008] fod adar sabothol wedi'u cynnwys yn yr asesiad a diwygiodd yr adroddiad technegol dosrannu yn unol â hynny [REP2-022]. Croesawodd y JNCC [REP2-097] a CNC (C) [REP3-090] yr eglurhad.

Asesiad ar y cyd – prosiectau hanesyddol

Mynegodd y JNCC ([RR-033], [REP1-066]), CNC (C) [RR-011] ac RSPB Cymru [RR-071] bryderon ynglŷn ag ymagwedd ansoddol yr Ymgeisydd at brosiectau hanesyddol nad oedd data ar gael ar eu cyfer (a arweiniodd at dybio nad oedd unrhyw effeithiau o'r prosiectau hynny).

Wrth ymateb, cyflwynodd yr Ymgeisydd nodyn technegol 'Llenwi bylchau' [REP3-044] i feintoli'r effeithiau dadleoli a gwrthdaro a ragfynegir o ffermydd gwynt alltraeth hanesyddol ym Môr Iwerddon a ystyriwyd yn ansoddol yn unig yn Adroddiad AGA Cam 2 yr HRA. Defnyddiodd safleoedd ffermydd gwynt dirprwyol i ddosrannu gwerthoedd i AGAau unigol ar gyfer y prosiectau hynny nad oedd gwybodaeth ar gael amdanynt. Aeth i'r afael â gwallau a amlygwyd yn y dogfennau cais hefyd.

Fodd bynnag, roedd y JNCC ([REP4-101] a [REP4-102]) o'r farn nad oedd yr asesiadau'n cynnwys yr eglurder y gofynnwyd amdano ac nad oedd yn ymddangos fel petaent yn dilyn cyngor yr ANCB. Nododd y JNCC a CNC (C) [REP4-105] fod y canlyniadau llenwi bylchau wedi'u cyflwyno ar gyfer y safleoedd a'r nodweddion y cyflwynwyd asesiad ar y cyd ar eu cyfer yn y dogfennau cais gwreiddiol yn unig; ni chynhaliwyd ymarfer llenwi bylchau yn yr asesiadau ar y cyd o'r safleoedd dynodedig a'r nodweddion ychwanegol a amlygwyd yn [REP3-059], a ddiwygiwyd yn [REP7-020], Adran 1.4.3].

Diwygiodd yr Ymgeisydd y nodyn yn [REP4-028]. Datganodd CNC (C) yn ei SoCG terfynol [REP7-094, NRW.OO.20], er hynny o dan y pennawd 'EIA', fod yr Ymgeisydd wedi llenwi'r bylchau'n ddigonol ar gyfer y prosiectau hanesyddol. Cadarnhaodd y JNCC [REP7-097, JNCC.OO.32] hefyd fod ei gyngor ar yr ymarfer llenwi bylchau wedi cael ei ddilyn.

Wedi hynny, cafodd yr amcangyfrifon dangosol a gyflwynwyd yn [REP4-028] eu hymgorffori yn yr asesiadau ar y cyd ('Gwybodaeth Ategol am Adareg Alltraeth yn unol â Chyngor yr SNCB' [REP4-030], a gyflwynwyd erbyn D4, a 'Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chyngor yr SNCB' [REP5-074]), a gyflwynwyd erbyn D5.

Asesiad ar y cyd – adolygu'r wybodaeth sydd ar gael, gwallau data a hepgoriadau

Erbyn D3, cyflwynodd yr Ymgeisydd adolygiad o wybodaeth am gynlluniau a phrosiectau a oedd bellach ar gael i'r cyhoedd ers i'r cais gael ei wneud [REP3-058]. Amlygodd yr adolygiad gyfanswm o 17 o brosiectau alltraeth ac un prosiect ar y tir a allai arwain at effeithiau ar y cyd (yr ystyriwyd 11 ohonynt yn nogfennau'r cais). Daeth yr adolygiad i'r casgliad fod y newidiadau'n lleiafswm ar gyfer cynefinoedd Atodiad I a physgod ymfudol Atodiad II, ac nad oedd unrhyw

newidiadau i gasgliadau'r Adroddiad HRA. O ran mamaliaid môr Atodiad II, cadarnhaodd fod newidiadau'n annhebygol o ddiwygio casgliadau'r Adroddiad HRA. Darparodd 'Adolygiad o'r CEA Adareg Alltraeth a'r Asesiad ar y Cyd' yn [\[REP4-027\]](#).

Nododd CNC (C) [\[REP5-098\]](#) fod cyflwyniad yr Ymgeisydd yn adolygiad ansoddol yn unig o'r casgliadau cronol ac ar y cyd a wnaed gan hyrwyddwyr y prosiectau eraill; nid oedd yn cynnwys niferoedd meintiol ar gyfer y prosiectau ychwanegol a amlygwyd.

Yn ogystal, amlygodd y JNCC a CNC (C) wallau data a hepgoriadau drwy gydol yr Archwiliad yn ymwneud ag asesiad ar y cyd yr Ymgeisydd, gan gynnwys:

- gwallau mewn amcangyfrifon toreithrwydd ar gyfer sawl rhywogaeth yn fferm wynt alltraeth Erebus (JNCC [\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#) a [\[REP2-097\]](#) a CNC (C) [\[RR-011\]](#) a [\[REP3-090\]](#));
- ni ddarparwyd gwerth blynyddol ar gyfer gwylanod coesddu o Estyniad Banc Burbo (JNCC [\[REP2-096\]](#));
- yr angen am asesiad meintiol o fferm wynt arnofiol Llŷr (JNCC [\[REP5-095\]](#) a CNC (C) [\[REP5-098\]](#)); ac
- yr angen i ystyried ceisiadau DCO Asedau Cynhyrchu Morgan a Morecambe mewn modd meintiol (CNC (C) [\[REP1-056\]](#) a [\[REP5-099\]](#), JNCC [\[REP5-095\]](#)).

Cyflwynodd yr Ymgeisydd asesiad ar y cyd meintiol yn y ddogfen 'Gwybodaeth asesiad ar y cyd ategol ychwanegol am adareg alltraeth yn unol â chynghor yr SNCB' [\[REP5-074\]](#) a aeth i'r afael â'r gwallau a amlygwyd. Cadarnhaodd CNC (C) [\[REP6-137\]](#) a'r JNCC [\[REP6-135\]](#) wedi hynny eu bod yn fodlon ar ymagwedd yr Ymgeisydd.

Yn dilyn ymateb Cyngor Sir Meath i ymgynghoriad trawsffiniol yr Ysgrifennydd Gwladol o dan Reoliadau Cynllunio Seilwaith (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017 [\[OD-021\]](#), holodd yr ExA [Q1.10.15 yn [PD-013](#)] hefyd a fyddai prosiect gwynt alltraeth Oriel a phrosiect gwynt alltraeth Arâe Gogledd Môr Iwerddon (y cyflwynwyd ceisiadau ar eu cyfer ym mis Mai 2024 a mis Mehefin 2024, yn ôl eu trefn) yn effeithio ar yr asesiad ar y cyd. Amlygwyd y prosiectau hyn wedi hynny yn 'Adolygiad o'r CEA adareg alltraeth a'r asesiad ar y cyd' [\[REP4-027\]](#) yr Ymgeisydd.

**IS-ATODIAD 4 ATODIAD C:
SAFLEOEDD EWROPEAIDD (O FEWN NSN Y DEYRNAS UNEDIG) A
NODWEDDION CYMWYS Y MAE'R EXA YN CASGLU BOD LSE
ARNYNT**

(A = Adeiladu, G = Gweithredu, D = Datgomisiynu)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
Cynefinoedd Atodiad I (alltraeth)	Cymru	ACA y Fenai a Bae Conwy	0.0km o'r coridor ceblau alltraeth 26.8km o'r ardal arâe alltraeth	Riffiau Banciau tywod a orchuddir yn rhannol gan y môr drwy'r adeg	Cynnydd mewn SSC a dyddodion cysylltiedig (A a G) Risg uwch o gyflwyno a lledaenu Rhywogaethau Estron Goresgynol (INNS) (A a G) Newidiadau i brosesau ffisegol (G a D) Cael gwared ar swbstradau caled – riff Atodiad I yn unig (A) Llygredd damweiniol (A a G) Effeithiau ar y cyd (A a G)
Pysgod ymfudol Atodiad II	Cymru	ACA Afon Gwyrfaï a Llyn Cwellyn	91.2km o'r coridor ceblau alltraeth 92.3km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynnnyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Cymru/ Lloegr	ACA Aber Afon Dyfrdwy SAC	13.2km o'r coridor ceblau alltraeth 39.3km o'r ardal arâe alltraeth	Llysywod pendoll y môr Llysywod pendoll yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Cymru/ Lloegr	ACA Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid	40.7km o'r coridor ceblau alltraeth 64.4km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid Llysywod pendoll y môr Llysywod pendoll yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr	ACA Afon Derwent a Llyn Bassenthwaite	119.7km o'r coridor ceblau alltraeth 99.7km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid Llysywod pendoll y môr Llysywod pendoll yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr	ACA Afon Ehen	106.4km o'r coridor ceblau alltraeth 83.01km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid Misglod perlog yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)

Math o dderbynydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Lloegr	ACA Afon Eden	104.8km o'r coridor ceblau alltraeth 86.5km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid Llysywod pendoll y môr Llysywod pendoll yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr	ACA Afon Caint	105.1km o'r coridor ceblau alltraeth 96.7km o'r ardal arâe alltraeth	Misglod perlog yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Yr Alban	ACA Afon Bladnoch	141.4km o'r coridor ceblau alltraeth 121.5km o'r ardal arâe alltraeth	Eogiaid	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr/ yr Alban	ACA Solway Firth	134.8km o'r coridor ceblau alltraeth 114.5km o'r ardal arâe alltraeth	Llysywod pendoll y môr Llysywod pendoll yr afon	Sŵn tanddwr sy'n effeithio ar dderbynyddion pysgod a physgod cregyn (A a D) EMF (G) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
Mamaliaid môr Atodiad II	Cymru	ACA Bae Ceredigion	161.5km o'r coridor ceblau alltraeth 162.5km o'r ardal arâe alltraeth	Dolffiniaid trwyn potel Morloi llwyd	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Cymru	ACA Gogledd Môn Forol	17.5 km o'r coridor ceblau alltraeth 22.58km o'r ardal arâe alltraeth	Llamhidyddion	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Newidiadau i'r ysglyfaeth sydd ar gael (A) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Cymru	ACA Sir Benfro Forol	210.7km o'r coridor ceblau alltraeth 211.7km o'r ardal arâe alltraeth	Morloi llwyd	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Cymru	ACA Pen Llŷn a'r Sarnau	93km o'r coridor ceblau alltraeth 94.1km o'r ardal arâe alltraeth	Dolffiniaid trwyn potel	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Cymru	ACA Gorllewin Cymru Forol	94.4km o'r coridor ceblau alltraeth 95.4km o'r ardal arâe alltraeth	Llamhidyddion	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
					Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr/ Cymru	ACA Dynesfeydd Môr Hafren	273.8km o'r coridor ceblau alltraeth 274.8km o'r ardal arâe alltraeth	Llamhidyddion	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Newidiadau i'r ysglyfaeth sydd ar gael (A) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr	ACA Casgliad Ynysoedd Scilly	438.3km o'r coridor ceblau alltraeth 439.3km o'r ardal arâe alltraeth	Morloi llwyd	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
					Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Lloegr	ACA Lundy	308.5 km o'r coridor ceblau alltraeth 309.5km o'r ardal arâe alltraeth	Morloi llwyd	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Gogledd Iwerddon	ACA Murlough	127.1km o'r coridor ceblau alltraeth 115.9km o'r ardal arâe alltraeth	Morloi harbwr	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
					Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Gogledd Iwerddon	ACA Sianel y Gogledd	94.5km o'r coridor ceblau alltraeth 81.5km o'r ardal arâe alltraeth	Llamhidyddion	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Gogledd Iwerddon	ACA Strangford Lough	125.1km o'r coridor ceblau alltraeth 112.2km o'r ardal arâe alltraeth	Morloi harbwr	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D) Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Gogledd Iwerddon	ACA The Maidens	179.8km o'r coridor ceblau alltraeth	Morloi llwyd	Sŵn tanddwr o osod seilbyst (A a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
			166.8km o'r ardal arâe alltraeth		Sŵn tanddwr o glirio UXO (A a D) Sŵn tanddwr o arolygon ymchwilio safle (A a D) Sŵn tanddwr o ganlyniad i ddefnyddio llongau a gweithgareddau eraill (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
Nodweddion adaregol alltraeth	Cymru	AGA Glannau Aberdaron ac Ynys Enlli	84.7km o'r coridor ceblau alltraeth 99.3km o'r ardal arâe alltraeth	Adar drycin Manaw	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Cymru	AGA Ynys Gwales	211.4km o'r coridor ceblau alltraeth 230.3km o'r ardal arâe alltraeth	Huganod y gogledd	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Cymru	AGA Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro	201.1km o'r coridor ceblau alltraeth 221.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod cefnddu lleiaf Gwylanod coesddu – casgliad rhywogaethau Adar drycin Manaw	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
				Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) – casgliad rhywogaethau Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig) – casgliad rhywogaethau Palod	Risg gwrthdaro (G) (gwyfanod coesddu yn unig) Effeithiau ar y cyd (A, G a D) (nid gwyfanod cefnddu lleiaf)
	Lloegr	AGA Bowland Fells	80.4km o'r coridor ceblau alltraeth 76.9km o'r ardal arâe alltraeth	Gwyfanod cefnddu lleiaf	Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr	AGA Arfordir Flamborough a Filey	237.7km o'r coridor ceblau alltraeth 242.8km o'r ardal arâe alltraeth	Gwyfanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfua dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr	AGA Glan Môr Iwerddon	60.5km o'r coridor ceblau alltraeth 57.2km o'r ardal arâe alltraeth	Adar drycin Manaw	Tarfua dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Lloegr	AGA Ynysoedd Scilly	438.3km o'r coridor ceblau alltraeth 439.3km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod cefnddu mwyaf	Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr	AGA Aberoedd Ribble ac Alt	38.9km o'r coridor ceblau alltraeth 43.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod cefnddu lleiaf	Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr	Safle Ramsar Aberoedd Ribble ac Alt	38.9km o'r coridor ceblau alltraeth 43.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod cefnddu lleiaf	Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr	AGA Bae Morecambe ac Aber Afon Duddon	60.1km o'r coridor ceblau alltraeth 54.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod cefnddu lleiaf	Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Lloegr/ Cymru	AGA Bae Lerpwl	0.0km o'r coridor ceblau alltraeth 15.9km o'r ardal arâe alltraeth	Trochyddion gyddfgoch Gwylanod bychain Môr-hwyaid duon Môr-wenoliaid bychain Môr-wenoliaid cyffredin	Colli/tarfu ar gynefin dros dro a mwy o SSC (A, G a D) Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (A, G a D)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
				Casgliad adar dŵr	Newidiadau i'r ysglyfaeth sydd ar gael (A) Llygredd damweiniol (A, G a D) Effeithiau ar y cyd (A, G a D)
	Yr Alban	AGA Ailsa Craig	190.9km o'r coridor ceblau alltraeth 174.5km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu Huganod y gogledd Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (huganod y gogledd yn unig) (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Buchan Ness i Collieston	429.8km o'r coridor ceblau alltraeth 431.0km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Canna a Sanday	408.7km o'r coridor ceblau alltraeth 413.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Cape Wrath	553.4km o'r coridor	Gwylanod coesddu (nad	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
			ceblau alltraeth 532.8km o'r ardal arâe alltraeth	ydynt yn bridio yn unig) Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig)	sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (gwylogod coesddu yn unig) (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Clogwyni Dwyrain Caithness	499.4km o'r coridor ceblau alltraeth 498.8km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Ynysoedd Flannan	559.8km o'r coridor ceblau alltraeth 540.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Fowlsheugh	379.1km o'r coridor ceblau alltraeth 380.4km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Yr Alban	AGA Handa	530.6km o'r coridor ceblau alltraeth 510.5km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Mingulay a Berneray	415.8km o'r coridor ceblau alltraeth 413.5km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Clogwyni Gogledd Caithness	549.0km o'r coridor ceblau alltraeth 548.2km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylnod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Gogledd Colonsay a'r Clogwyni Gorllewinol	305.6km o'r coridor ceblau alltraeth 281.7km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylnod coesddu Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (gwylnod coesddu yn unig (G) Effeithiau ar y cyd (G)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Yr Alban	AGA Gogledd Rona a Sula Sgeir	618.2km o'r coridor ceblau alltraeth 616.9km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfau a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Rum	390.1km o'r coridor ceblau alltraeth 370.6km o'r ardal arâe alltraeth	Adar drycin Manaw	Tarfau a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA St Kilda	537.2km o'r coridor ceblau alltraeth 519.2km o'r ardal arâe alltraeth	Huganod y gogledd Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Palod	Tarfau a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (huganod y gogledd yn unig) (G) Effeithiau ar y cyd (G) (gwylogod yn unig)
	Yr Alban	AGA Sule Skerry a Sule Stack	599.2km o'r coridor ceblau alltraeth 601.6km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Palod	Tarfau a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
	Yr Alban	AGA Ynysoedd Shiant	492.5km o'r coridor ceblau alltraeth 472.7km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig) Palod	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Troup, Pennan a Lions Heads	461.2km o'r coridor ceblau alltraeth 462.0km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Yr Alban	AGA Gorllewin Westray	629.5km o'r coridor ceblau alltraeth 630.7km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylanod coesddu (nad ydynt yn bridio yn unig)	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Gogledd Iwerddon	AGA Ynysoedd Copeland	152km o'r coridor ceblau alltraeth 136.5km o'r ardal arâe alltraeth	Adar drycin Manaw	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Effeithiau ar y cyd (G)
	Gogledd Iwerddon	AGA Ynys Rathlin	228.3km o'r coridor	Gwylanod coesddu	Tarfu a dadleoli o ganlyniad i sŵn a gludir

Math o dderbynnnydd	Gwlad	Safle Ewropeaidd	Pellter o'r datblygiad arfaethedig	Nodwedd gymwys / nodweddion cymwys	LSE sy'n deillio o
			ceblau alltraeth 211.9km o'r ardal arâe alltraeth	Gwylogod (nad ydynt yn bridio yn unig) Llursod (nad ydynt yn bridio yn unig)	drwy'r aer a phresenoldeb llongau a seilwaith (G) Risg gwrthdaro (gwyfanod coesddu yn unig) (G) Effeithiau ar y cyd (G)

**ATODIAD CH: GWRTHWYNEBIADAU HAWLIAU TIR A
YSTYRIWYD MEWN PROSESAU YSGRIFENEDIG A LLAFAR
(i'w ddarllen ochr yn ochr â'r Traciwr Hawliau Tir)**

Rhif Cyfeirnod y Traciwr Hawliau Tir	Enw'r Buddiant Tir	Sefyllfa o ran Cytundeb wedi'i Negodi ar ddiwedd yr Archwiliad	Ystyriaeth a Chasgliadau'r ExA
180019 205830	Eifion William Roberts Robert William Roberts	Roedd Penawdau Telerau (HoTau) ar gyfer y cytundeb gwirfoddol wedi'u llofnodi gan Mr EW Roberts, heblaw am y ceisiadau a wnaed ynglŷn â gollwng dŵr. Roedd yr Ymgeisydd yn gobeithio y byddai trafodaethau pellach a phenodi contractwr draenio, yn ogystal â dyluniad manwl y prosiect, yn datrys y materion hyn cyn i'r Datblygiad Arfaethedig ddechrau.	Nid oedd RRau unigol y Meistri Roberts yn gwrthwynebu bwriad yr Ymgeisydd i gaffael hawliau yn eu tir [RR-051] a [RR-055]. Cododd eu WR [REP1-082] a'u hymatebion i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [PD-013] ExQ1.16.16, 1.16.17 ac 1.16.18 [REP3-096] bwyntiau yn ymwneud â: sut gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar weithrediadau ffermio; y dylai'r hawliau a geisir gan yr Ymgeisydd gael eu caffael trwy lesddaliad yn hytrach na CA; a materion sy'n berthnasol i'r dDCO. Ystyrir y rhain mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'r angen ac yn berthnasol. Mae'r Meistri Roberts ill dau yn berchen ar 2 lain o dir ar wahân. Wrth i'r Archwiliad fynd ymlaen, daeth i'r amlwg fod eu pryder a rennir yn ymwneud ag atebolrwydd a allai godi trwy gyfrwng amod sydd ynghlwm wrth Gydsyniad Adeilad Rhestredig (LBC) am waith i ledi'r agoriad presennol yn Wal Gradd II restredig Castell Gwrych i hwyluso mynediad i/ o'r A55 i Gyfadeilad Adeiladu Dros Dro arfaethedig a rhan o'r coridor ceblau arfaethedig ar y tir. Roedd yr amod yn amodi '<i>Ni chaniateir i ddŵr wyneb sy'n draenio o'r safle ollwng ar y briffordd sirol</i>'. Mae'n ymddangos bod y wal yn rhan o Lain 02-031, a bod tir i'r cefn ac o bobtu iddi o fewn Llain 02-032, y mae Mr EW Roberts yn berchen ar y ddwy. Roedd Mr EW Roberts eisiau i dDCO [AS-036] a BoR [REP7-014] terfynol yr Ymgeisydd gael eu diwygio i gynnwys rhwymedigaeth ddiamwys bod yr Ymgeisydd (a'i aseiniad) yn sicrhau y byddai perchennog/perchnogion a meddiannydd/meddianwyr y llain dan sylw ar hyn o bryd ac yn y dyfodol yn cael eu hindemnio rhag erlyniad, cosb a cholled ariannol o ganlyniad i'r prosiect arfaethedig, gan gynnwys y newidiadau i'r fynedfa [REP4-116]. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [REP5-065] at fesurau lliniaru arfaethedig mewn perthynas â dŵr wyneb ffo a fyddai'n cael eu sicrhau trwy ei dDCO terfynol [AS-036]. Gwnaed cyflwyniadau pellach ar ran Mr Roberts [REP5-107], [REP6-143] a [REP7-150] ac yn CAH1 [EV8-005] a CAH2 [EV10-002] a oedd yn ceisio, ymhlith pethau eraill: • diwygio'r Cynllun Rheoli Mynediad i'r Briffordd amlinellol (oHAMP) [REP6-062]; a

			chyfarfod safle gyda'r Ymgeisydd ac arbenigwr draenio, ar draul yr olaf, i bennu pa fesurau peirianeg fyddai'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau y cydymffurfir â'r amod sydd ynghlwm wrth yr LBC. Dywedodd yr Ymgeisydd [REP6-108] nad oedd yn briodol i'r HAMP amlinellol gynnwys darpariaeth indemniad; byddai'n cael ei chynnwys mewn unrhyw gytundeb gwirfoddol sydd i ddod. Dogfen reoli yw'r HAMP amlinellol ar gyfer sut y byddai'r gwaith hwn yn cael ei wneud, ac nid dogfen lle y gellid darparu rhwymedigaethau cyfreithiol er budd trydydd parti. Mae'r ExA yn fodlon y byddai'r darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y cynlluniau rheoli a ddyfynnwyd gan yr Ymgeisydd, a fyddai'n cael eu cytuno gan yr awdurdod cynllunio perthnasol mewn ymgynghoriad â'r awdurdod priffyrdd perthnasol, yn mynd i'r afael yn foddhaol â mater posibl gollwng dŵr wyneb ar hyd oes y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ExA yn cytuno â'r Ymgeisydd ynglŷn â pham nad yw ei dDCO terfynol [AS-036] a'i ddogfennau rheoli cyfansoddol yn gyfrwng priodol i indemnio Mr EW Roberts yn y modd a geisir ganddo am byth; gellid cyflawni hynny trwy gytundeb gwirfoddol. Mae'r ExA o'r farn y byddai tir y Meistri Roberts yn ofynnol i ddarparu cyfadeilad adeiladu dros dro arfaethedig a hwyluso gosod y coridor ceblau ar y tir. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei lunio, mae'r ExA yn fodlon ei fod yn ofynnol at ddiben dilys, y byddai'r hawliau a geisir yn y tir yn angenrheidiol ac yn gymesur, a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau hyn, a fyddai'n drech na cholled breifat.
180379	Hefin Lewis Williams	Penawdau Telerau wedi'u cytuno/ heb eu cwblhau	Mae'r Ymgeisydd yn ceisio Meddiant Dros Dro (TP) ar 3 llain y mae Mr Williams yn berchen arnynt i'w defnyddio i gael mynediad at y coridor ceblau arfaethedig ar y tir yn ystod adeiladu. Ceisir meddiant dros dro a defnyddio a chaffael hawliau parhaol mewn perthynas â 4 llain arall i adeiladu'r coridor ceblau ar y tir a darparu mynediad yn ystod 3 cham y Datblygiad Arfaethedig. Gwrthwynebodd Mr Williams y bwriad i gaffael hawliau mewn 2 o'r 4 llain hynny y tu hwnt i'r cam adeiladu oherwydd gallai fod yn anafanteisiol i unrhyw gynlluniau yn y dyfodol i ddatblygu'r tir [REP3-094]. Nid oedd yn herio'r angen am y fynedfa arfaethedig, ond dywedodd fod angen iddi fod yn destun cytundeb gwirfoddol yn hytrach na Chaffael Gorfodol (CA).

			Esboniodd yr Ymgeisydd [REP4-066] pam yr oedd angen lleiniau 04-072 a 04-075 ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef a pham yr oedd o'r farn bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael hawliau ynddynt yn orfodol. Dywedodd yr Ymgeisydd [REP7-141] fod HoTau wedi cael eu cytuno ac er ei fod yn cydnabod materion a oedd yn weddill, roedd yn fodlon bod pryderon Mr Williams wedi derbyn sylw trwy'r cytundeb gwirfoddol neu ei dDCO terfynol [AS-036] ac nad oedd unrhyw wahaniaeth yn weddill o ran hawliau tir a geisir. Mae'r ExA yn fodlon y byddai angen mynediad i'r 2 lain ar ôl adeiladu. Yn absenoldeb cytundeb gwirfoddol, mae paragraffau 2.6.4 a 2.6.5 NPS EN-5 yn ffafrio ymagwedd yr Ymgeisydd. Byddai CA hawliau dros leiniau 04-072 a 04-075 yn debygol o darfu ar Mr Williams ac achosi anghyfleustra iddo i ryw raddau. Fodd bynnag, ar ôl gosod y ceblau, fe ddylai fod modd adfer y tir i'w ddefnydd presennol. Mae cynlluniau ar gyfer ei ddatblygu yn ddyheadol ac nid yw'r ExA wedi gweld unrhyw beth a fyddai'n awgrymu y byddai cynlluniau o'r fath yn cael eu niweidio'n sylweddol trwy ganiatáu'r pwerau CA a geisir. Er y derbynnir y gallai'r pwerau CA a TP a geisir arwain at rai effeithiau niweidiol ar fuddiannau preifat y perchnogion, o ystyried yr angen sefydledig am gynhyrchu ynni a'r angen i ddarparu sicrwydd o ran cyflawni'r prosiect, mae'r ExA wedi'i ddarbwyllio bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael y tir yn orfodol, a fyddai'n drech na cholled breifat.
180668	Jennings Building & Civil Engineering Limited	Ailgyhoeddwyd HoTau wedi'u diweddarau cyn diwedd yr Archwiliad a chynigiodd yr Ymgeisydd drafod ymhellach gan obeithio dod i gytundeb.	Mae gan Jennings fuddiannau mewn tir ar ochr yr A55 tua'r arfordir a'r rheilffordd gyffiniol. Byddai dwy lain yn destun meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol a byddai'r llall yn destun TP yn unig. Byddai'r cyntaf yn hwyluso gosod y ceblau arfaethedig ar y tir a byddai'r olaf yn darparu mynediad i'r gwaith hwnnw yn ystod adeiladu. Cyflwynwyd pryderon Jennings yn CAH1 [EV8-005], fe'u hailystyriwyd yn CAH2 [EV10-002] ac [EV10-003] ac ymhelaethwyd arnynt mewn cyflwyniadau ysgrifenedig [REP4-117], [REP5-111], [REP5-113] a [REP6-141]. I grynhoi, roedd yn gwrthwynebu'r bwriad i gaffael hawliau yn ei dir yn orfodol fel a ganlyn: Cwmpas, hyd a lled a chymesurolddeb yr hawliau a geisir. Byddai'r hawliau parhaol yn ddiangen ac yn annhebygol o gael eu harfer o ystyried dyfnder y cyfryngau gwasanaeth arfaethedig; a'r

			• Posibilrwydd o sterileiddio defnydd o'r safle ac atal defnydd yn y dyfodol fel hamdden/twristiaeth, i bob pwrpas, fel y defnydd presennol o dir cymdogol. Aeth yr Ymgeisydd i'r afael â phryderon Jennings yn [REP5-065], [REP5-080], [REP6-081], [REP6-111] a [REP6-113]. Mae'r ExA yn fodlon y bydd angen mynediad i'r lleiniau ar ôl adeiladu pe byddai angen cael mynediad i'r coridor ceblau ar y tir yn ystod camau dilynol y Datblygiad Arfaethedig. Yn absenoldeb cytundeb gwirfoddol, ffefrir yr ymagwedd hon ym mharagraffau 2.6.4 a 2.6.5 NPS EN-5. Nodir pryderon Jennings ynglŷn â chynlluniau posibl ar gyfer datblygu yn y dyfodol, ond, ar hyn o bryd, mae'r rhain yn ddyheadol ac nid yw'r ExA wedi gweld unrhyw beth a fyddai'n awgrymu y byddent yn cael eu niweidio'n sylweddol trwy ganiatáu'r pwerau CA a geisir. Er y derbynnir y gallai'r pwerau CA a TP a geisir arwain at rai effeithiau niweidiol ar fuddiannau preifat y perchnogion, o ystyried yr angen sefydledig am gynhyrchu ynni a'r angen i ddarparu sicrwydd o ran cyflawni'r prosiect, mae'r ExA yn fodlon bod y tir hwn yn ofynnol at ddiben dilys, bod y pwerau a geisir yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros y bwriad i gaffael hawliau newydd sy'n effeithio ar dir Jennings.
185364	Glyn Williams	Cytunwyd ar HoTau y cytundeb gwirfoddol.	Roedd yr Ymgeisydd yn ceisio: meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol mewn perthynas ag 1 llain a oedd yn perthyn i Mr a Mrs Williams i osod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir; a meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol ar 2 arall i wella gwrychoedd.
185365	Menai Williams		Nid oedd RR Mr a Mrs Williams [RR-052] yn gwrthwynebu bwriad yr Ymgeisydd i gaffael hawliau ar eu tir. Cododd eu [REP1-082] a'u hymatebion [REP3-096] i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [PD-013], sef ExQ1.16.16, 1.16.17 ac 1.16.18, bwyntiau yn ymwneud â: sut gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar weithrediadau ffermio; y dylai'r hawliau a geisir gan yr Ymgeisydd gael eu caffael trwy lesddaliad yn hytrach na CA; a materion sy'n berthnasol i'r dDCO. Ystyrir y rhain mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'n berthnasol ac yn angenrheidiol. Mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir ar dir Mr a Mrs Williams naill ai'n ofynnol ar gyfer y datblygiad arfaethedig, i'w hwyluso neu'n ddigwyddol iddo.

			Er gwaethaf mesurau lliniaru, mae'n debygol y byddai rhywfaint o anghyfleustra a tharfu ar ddefnydd Mr a Mrs Williams o'u tir yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig. Fodd bynnag, byddai niwed parhaus yn cael ei osgoi trwy ddarpariaethau adfer a sicrhau trwy dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036]. Darperir hefyd ar gyfer iawndal pe ddangosir nad yw hynny'n wir. Fe allai'r un peth fod yn wir am y cam datgomisiynu, ond byddai hyn yn cael ei reoli gan Ofyniad 21 y dDCO. Mae'n annhebygol y byddai'r hawliau mynediad a geisir i'r coridor ceblau yn ystod y cam gweithrediadau a chynnal a chadw yn effeithio'n sylweddol ar ddefnydd a mwynhad Mr a Mrs Williams o'u tir. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei gwblhau, er y gallai'r pwerau CA a geisir arwain at rai effeithiau niweidiol ar fuddiannau preifat y perchnogion, o ystyried yr angen sefydledig am gynhyrchu ynni glân ac i ddarparu sicrwydd o ran cyflawni'r prosiect, mae'r ExA o'r farn bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael y tir yn orfodol. Mae'r ymyrraeth â hawliau preifat Mr a Mrs Williams yn gymesur ac yn gyfiawn.
185532	Ceri Llwyd Lloyd	HoTau wedi'u cytuno/ Heb eu cwblhau	Roedd yr Ymgeisydd yn ceisio: meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol mewn perthynas â naw llain, un yn rhannol yn unig, sy'n eiddo i Mr a Mrs Lloyd ar gyfer gosod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir a mynediad iddo. Nid oedd RR Mr a Mrs Lloyd [RR-053] yn gwrthwynebu bwriad yr Ymgeisydd i gaffael hawliau ar eu tir. Cododd eu WR [REP1-082] a'u hymatebion [REP3-096] i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [PD-013], sef ExQ1.16.16, 1.16.17 ac 1.16.18, bwyntiau yn ymwneud â: sut gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar weithrediadau ffermio; y dylai'r hawliau a geisir gan yr Ymgeisydd gael eu caffael trwy lesddaliad yn hytrach na CA; a materion sy'n berthnasol i'r dDCO. Ystyrir y rhain mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'n berthnasol ac yn angenrheidiol. Mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir ar dir Mr a Mrs Lloyd naill ai'n ofynnol ar gyfer y datblygiad arfaethedig, i'w hwyluso neu'n ddigwyddol iddo. Er gwaethaf mesurau lliniaru, mae'n debygol y byddai rhywfaint o anghyfleustra a tharfu ar ddefnydd Mr a Mrs Lloyd o'u tir yn ystod cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig. Fodd bynnag, byddai niwed parhaus yn cael ei osgoi trwy ddarpariaethau adfer a sicrhau trwy dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-

			036]. Darperir hefyd ar gyfer iawndal pe ddangosir nad yw hynny'n wir. Fe allai'r un peth fod yn wir am y cam datgomisiynu, ond byddai hyn yn cael ei reoli gan Ofyniad 21 y dDCO. Mae'n annhebygol y byddai'r hawliau mynediad a geisir i'r coridor ceblau yn ystod y cam gweithrediadau a chynnal a chadw yn effeithio'n sylweddol ar ddefnydd a mwynhad Mr a Mrs Lloyd o'u tir. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei gwblhau, er y gallai'r pwerau CA a geisir arwain at rai effeithiau niweidiol ar fuddiannau preifat y perchnogion, o ystyried yr angen sefydledig am gynhyrchu ynni glân ac i ddarparu sicrwydd o ran cyflawni'r prosiect, mae'r ExA o'r farn bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael y tir yn orfodol. Mae'r ymyrraeth â hawliau preifat Mr a Mrs Lloyd yn gymesur ac yn gyfiawn.
185570	Harriet Mary Parry	Cytundeb ar HoTau drafft yn destun trafodaeth.	Mynychodd Mr G Parry sawl gwrandawriad, gan gynnwys y ddau Wrandawriad Caffael Gorfodol, a datganodd ei fod yn siarad ar ran Parry-Wade, felly dyna sut y bydd yr ExA yn cyfeirio at yr APau hyn. Mae Parry-Wade yn berchen ar y cyd ar bum llain o fewn Terfynau'r Gorchymyn, y mae dwy ohonynt yn cynnwys priffordd gyhoeddus a llain ymyl ffordd. Mae tair yn destun cais am feddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol, ac mae'r ddwy arall yn destun cais am feddiant a defnydd dros dro. Byddai'r hawliau ynddynt yn cael eu defnyddio i adeiladu'r coridor ceblau arfaethedig ar y tir, lleoli naill ai prif gyfadeilad adeiladu dros dro neu gyfadeilad adeiladu dros dro eilaidd a mynediad i waith adeiladu ar y coridor ceblau ar y tir, gan gynnwys gwaith ar y briffordd a lleiniau gwelededd. O ran CA a TP, cyflwynodd Parry-Wade [RR-017], [RR-021], [RR-056], [RR-069], [PDA-053], [REP1-083], [REP1-084], [REP1-089], [REP2-102], [REP3-108], [REP4-121], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-157] a [REP7-158]. Mae rhai o'r materion a godwyd yn sylwadau Parry-Wade wedi derbyn sylw mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'n angenrheidiol ac yn berthnasol. Ni fydd yr ExA yn eu hailystyried yma. O ystyried Crynodeb o Gyflwyniadau i Gloi Parry-Wade [REP7-158], mae'r ExA wedi amlygu'r hyn y mae'n ystyried yw'r prif bwyntiau sy'n weddill a godwyd yn eu cyflwyniadau helaeth. Yna, mae wedi eu hystyried yng ngoleuni tystiolaeth wrthbrawf yr Ymgeisydd. Nid yw'r cyfeiriadau at ddogfennau yn Llyfrgell yr Archwiliad yn cynnwys pob cyflwyniad perthnasol; er budd yr SoS, maen nhw'n cyfeirio at enghreifftiau o ble yr ystyriwyd mater.
205575	Robert Wynne Parry		
205576	Griffith Wynne Parry		
205577	Elizabeth Wynne Wade		

			Ymgynghoriad ac ymgysylltiad annigonol ac annidwyll - Diffygion ymgynghori a diffyg ymgysylltiad ystyrion, didwyll. Amlygwyd diffygion canfyddedig penodol mewn perthynas â'r ymgynghoriad [REP1-083], [REP3-108], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-157] a [REP7-158]. Dywedodd yr Ymgeisydd y bu'n gohebu â'r APau ers mis Mawrth 2022 a'i fod wedi cynnal ei weithgareddau ymgynghori yn unol â PA2008. Esboniodd ei Adroddiad Ymgynghori [APP-037] sut oedd yr Ymgeisydd wedi cydymffurfio â'r gofynion ymgynghori Cyn-ymgeisio statudol ac wedi ystyried yr holl adborth a gyflwynwyd [PDA-008], [REP2-082], [REP4-052] a [REP6-115]. Amlinellodd ei Draciwr Hawliau Tir (LRT) gronoleg ymgysylltu yn ystod yr Archwiliad [REP7-141]. O ystyried egwyddorion Sedley Gunning a'r Canllawiau CA, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi gwneud ymdrechion rhesymol i sicrhau'r tir a'r hawliau ynddo trwy ddulliau gwirfoddol. Ystyried Dewisiadau Amgen (strategol) - Ni ystyriwyd yr holl opsiynau rhesymol ar gyfer dulliau trosglwyddo pŵer. Ni fyddai'r cynigion trosglwyddo pŵer presennol yn darparu ar gyfer capasiti cynhyrchu llawn Fferm Wynt Alltraeth arfaethedig Mona, gan arwain at dagfa yn y cyflenwad pŵer. Byddai hyn hefyd yn cwtogi'r capasiti ar gyfer uwchraddiadau yn y dyfodol. Gellid unioni hyn trwy ddulliau trosglwyddo gwahanol, dewis llwybr gwell neu gyfuniad o'r ddau. Ni ystyriwyd yr holl opsiynau llwybr rhesymol [RR-017], [RR-021], [RR-056] a [RR-069]. Darparwyd dadansoddiad manwl, gyda darluniau, o'r potensial i rannu gyda'r llinell AC bresennol [REP1-083] a [REP3-108]. - Penderfynwyd ar lwybr y coridor ceblau arfaethedig ar y tir ymlaen llaw cyn dechrau cysylltu ac ymgynghori â thirfeddianwyr. Cyflwynodd yr APau ddadansoddiad a beirniadaeth helaeth o Atodiad 4.2 (Cyfrol 5) ES yr Ymgeisydd: Adroddiad BRAG Dethol Safle [APP-082], a ystyriodd ddethol a mireinio'r seilwaith arfaethedig ar y tir [REP1-083], [REP3-108], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-158] a [REP7-027]. Cadarnhaodd yr Ymgeisydd fod yr achos dylunio sylfaenol yn cynnwys 4 cylched o geblau 220kV, a bod gan bob cylched gapasiti i drosglwyddo tua 375MW. Cadarnhawyd y manylion hyn ym Mhennod 3

			(Cyfrol 1) yr ES: Disgrifiad o'r Prosiect [REP7-027]. Ar y sail honno, mae'r ExA yn fodlon y byddai digon o gapasiti trosglwyddo ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ExA yn ymwybodol o baragraff 8 y Canllawiau CA sy'n mynnu bod yr Ymgeisydd yn dangos i'r SoS fod yr holl ddewisiadau amgen rhesymol yn lle CA (gan gynnwys addasiadau i'r cynllun) wedi cael eu harchwilio. Mae wedi ystyried gwrthbrawf yr Ymgeisydd o bryderon cysylltiedig yr APau yn [PDA-008], [REP2-082], [REP4-033], [REP4-052] a [REP6-115] yn bennaf, lle y cyfeiriwyd at y wybodaeth amgylcheddol ategol a lywiodd y broses dethol llwybr, gan gynnwys y lanfa, a'r penderfyniad i osod y ceblau trosglwyddo o dan y ddaear. Y prif gyfeiriadau oedd: • Pennod 4 yr ES (Cyfrol 1): Dethol Safle ac Ystyried Dewisiadau Amgen [REP7-029]; • Atodiad 4.1 yr ES (Cyfrol 5): Amlygu Ardal Chwilio Dethol Safle [APP-081]; ac • Atodiad 4.2 yr ES (Cyfrol 5): Adroddiad BRAG Dethol Safle [APP-082]. Amlinellodd tystiolaeth yr Ymgeisydd fod rhesymau mwy helaeth dros ddiystyru defnyddio peilonau a/ neu rannu peilonau nag effaith ar y dirwedd ac amwynder gweledol yn unig, er bod y rheiny'n ystyriaethau pwysig a pherthnasol ynddynt eu hunain. Ar ôl ystyried y dystiolaeth ategol yn feirniadol yng ngoleuni diffygion canfyddedig Parry-Wade, mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cynnal ystyriaeth helaeth a chadarn o ddewisiadau amgen rhesymol a bod ei sail resymegol dros ei ddewisiadau o ran glanfa, coridor ceblau ar y tir a thechnoleg a ffefrir yn rhesymegol, yn rhesymol, yn gynhwysfawr ac yn ddarbwyllo. Ystyried Dewisiadau Amgen (penodol i safle) ▪ Ni ystyriodd yr Ymgeisydd ddewisiadau amgen rhesymol yn lle defnyddio lleiniau Parry-Wade. Amlygwyd, disgrifiwyd a chymharwyd pum aliniad llwybr lleol amgen (opsiynau A-E yn gynnwysedig) [REP1-083], [REP3-108] a [REP5-116]. Esboniodd yr Ymgeisydd [PDA-008], [REP2-082] a [REP4-052] pam na ystyriwyd bod yr opsiynau a awgrymwyd ar gyfer y llwybr coridor ceblau arfaethedig ar y tir a amlinellwyd gan Parry-Wade mewn perthynas â'u tir yn ymarferol. Nid yw'r ffaith nad oedd yr Ymgeisydd wedi diwygio'r cynllun yn seiliedig ar eu dewisiadau amgen lleol a amlygwyd yn gyfystyr â phheidio ag ystyried yr awgrymiadau hynny. Mae'r ExA yn fodlon y rhoddwyd

			ystyriaeth briodol i awgrymiadau'r APau a bod casgliadau cysylltiedig yr Ymgeisydd yn rhesymedig ac yn rhesymol. Cymryd tir gormodol ar gyfer y coridor adeiladu arfaethedig ar y tir Ni roddwyd cyfiawnhad i'r coridor adeiladu 100m heblaw ei fod wedi'i gynnwys er mwyn 'hwylustod adeiladu'. Gellid ei leihau'n sylweddol trwy ddulliau trosglwyddo gwahanol a dewis llwybr gwell neu gyfuniad o'r ddau [RR-017], [RR-021], [RR-056] a [RR-069]. Roedd trychiad coridor ceblau ar y tir a thrychiad hir croesfan techneg ddi-ffos dangosol yr Ymgeisydd [REP1-018] yn destun dadansoddiad manwl gan Parry-Wade [REP2-102] a [REP3-108] a daethant i'r casgliad y gellid lleihau'r ardal weithio dros dro o 74m i 30m. Ychwanegasant nad oedd y cyfadeilad adeiladu a'r ardaloedd gweithio dros dro arfaethedig yn bodloni'r profion cyfreithiol ar gyfer CA [REP5-116]. Amlinellwyd ystyriaethau yn ymwneud â lled y coridor adeiladu arfaethedig ar y tir ym Mhennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r Prosiect, adran 3.7.2 [REP7-027] ac fe'u hailystyriwyd yn [REP3-040] wrth ymateb i'r honiad y gellid lleihau'r ardal weithio i 30m o led. Y senario dylunio mwyaf ar gyfer y coridor ceblau arfaethedig ar y tir, heb gynnwys lleoliadau croesfan ddi-ffos lle y gallai fod yn fwy llydan i ganiatáu ar gyfer nodweddion neu gyflwr tir anodd, fyddai 74m. Lle y byddai croesfannau techneg ddi-ffos, lled mwyaf y coridor ceblau ar y tir fyddai 100m, heblaw am lle y byddai'r llwybr yn croesi Coed Gwrych. Dangosodd y croestoriad dangosol a gyhoeddwyd erbyn Dyddiad Cau 1 [REP1-018] osodiad ffos agored nodweddiadol gan gynnwys ffens, draenio dŵr wyneb, storio pridd, ffos a ffordd gludo. Yn ogystal â'r gweithgarwch ffos agored a ddangosir ar y croestoriad dangosol, byddai angen i'r coridor ceblau arfaethedig ar y tir hefyd ddarparu ar gyfer siambrau uniadau trawsnewid, storio isbridd sy'n gysylltiedig â chloddio'r siambrau uniadau trawsnewid, arafu dŵr wyneb/ daear, cyfleusterau lles a darparu digon o le ar gyfer gweithgareddau tynnu/ uno ceblau. Byddai union safle elfennau unigol gwaith adeiladu'r ceblau ar y tir yn cael ei bennu yn ystod y cam dylunio manwl. O ran yr angen am gyfadeilad adeiladu dros dro (TCC3) ar dir Parry-Wade, cyfeiriodd yr Ymgeisydd at Bennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r Prosiect [REP7-027], adran 3.7.2.33 – 3.7.2.39 yn gynnwysedig. Aeth yr Ymgeisydd i'r afael â phwyntiau manwl yr APau ynglŷn â chymryd tir gan gymharu â'r tir a gymerir yn gysylltiedig â datblygiadau'r Grid Cenedlaethol [REP2-082], REP1-083.33. Yn ystod y cam dylunio manwl, pe byddai'r amodau'n caniatáu, dywedodd yr Ymgeisydd y byddai'r ardal weithio'n cael ei lleihau lle bynnag y bo'n bosibl yn unol â'i rwymedigaethau parhaus i gaffael tir

			neu hawliau dros dir yn orfodol dim ond pan fo hynny'n ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig. Rhoddwyd sylwadau ar y dull hwn yn CAH1 ac fe'u cynhwyswyd yng Nghrynodeb o Wrandawriad yr Ymgeisydd [REP4-033]. Gan fod y Datblygiad Arfaethedig yn y broses ddatblygu o hyd, ac y byddai'r cam dylunio manwl yn cael ei gynnal pe roddid cydsyniad, defnyddiwyd y dull amlen dylunio prosiect (a adwaenir hefyd fel dull Amlen Rochdale), yn unol ag arfer da'r diwydiant a Nodyn Cyngor Naw yr Arolygiaeth Gynllunio: Amlen Rochdale. Yn y cyd-destun hwn ac o ystyried dull yr Ymgeisydd o gymryd hawliau TP ar dir lle y bo'n bosibl, nid yw'r ExA o'r farn bod lled y coridor ceblau ar y tir, fel y dangosir ar y Cynllun Gwaith – Ar y Tir [REP6-006] yn ormodol; mae'n gyson ag a122(2) a (3) PA2008. Cymryd gormod o dir ar gyfer hawddfaint Byddai'r hawddfaint 30m a geisir ar gyfer cynnal a chadw, sy'n destun cyfamodau cyfyngol hynod feichus, yn ddigysfiawnhad ac yn ormodol [REP1-083], [REP4-122] a [REP6-145]. Nid yw ystyriaethau yn ymwneud â gwahaniad trydanol (diogelwch) a gwasgaru gwres/ annibyniaeth thermol yn gyfiawnhad darbwylol i'r lled a geisir [REP1-083]. Esboniwyd y sail resymegol i gasgliad yr APau mai'r uchafswm lled hawddfaint y byddai ei angen mewn gwirionedd fyddai 12.75m yn fanwl [REP1-083] a [REP3-108]. Esboniodd Pennod 3 yr ES (Cyfrol 1): Disgrifiad o'r Prosiect [REP7-027] pan fyddai'r ceblau wedi'u gosod, y byddent yn meddiannu hawddfaint barhaol oddeutu 30m o led, er y gallai'r hawddfaint fod yn fwy llydan lle y deuir ar draws rhwystrau neu lle y gosodir ceblau gan ddefnyddio technegau di-ffos. Byddai union leoliad yr hawddfaint barhaol yn cael ei bennu ar ôl gosod y ceblau a byddai'n destun dyluniad manwl ar ôl cydsyniad. Wrth wrthbrofi honiad Parry-Wade y byddai hawddfaint 12.75m yn ddigonol, aeth yr Ymgeisydd i'r afael â mater gwahaniad trydanol [REP2-082], [REP4-052] a [REP6-115]. Dywedodd, yn dilyn ymchwiliadau tir ac yn rhan o'r cam dylunio manwl, pe byddai cyflwr y tir yn addas, gellid lleihau gwahaniad a lled y ffos yn gyffredinol, gyda goblygiadau cysylltiedig i led yr hawddfaint a fyddai'n ofynnol. Byddai hyn yn gyson â'i rwymedigaethau parhaus, fel yr amlinellir yn Erthygl 20 ei dDCO terfynol [AS-036], i gaffael yn orfodol y cyfryw dir neu hawliau dros dir sy'n ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn unig. Mae'r ExA o'r farn, ar y cam hwn o'r broses ddatblygu gyffredinol, bod ymagwedd yr Ymgeisydd at led yr hawddfaint yn rhesymol ac yn gymesur ac y byddai'r cam dylunio manwl yn destun darpariaethau Erthygl 20 yr rDCO fel y byddai'r tir a gymerir yn cael ei gyfyngu i gyd-fynd ag a122(2) PA2008.

			Goblygiadau'r Datblygiad Arfaethedig i ddatblygu tiroedd Parry-Wade ▪ Sterileiddio tir trwy effeithio'n sylweddol ar ei botensial datblygu ar gyfer ynni adnewyddadwy neu gymysgedd o hamdden, lletygarwch a thwristiaeth, neu ddiddymu'r potensial hwnnw hyd yn oed [RR-017], [RR-021], [RR-056], [RR-069], [REP1-083], [REP1-084], [REP1-089], [REP3-108], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-158] a [REP7-159]. Aeth yr Ymgeisydd [REP2-082] i'r afael â phryderon Parry-Wade ynglŷn â mynediad i'r lleiniau a'r tiroedd ehangach [REP1-083], [REP4-052], [REP5-116] a [REP6-145]. Dywedodd [REP4-052] y byddai union leoliad y fynedfa arfaethedig i TCC3 o'r A548 yn cael ei bennu yn dilyn y cam dylunio manwl. Darparodd Atodiad D y Cynllun Rheoli Mynediad i'r Briffordd amlinellol [REP5-046] rai dyluniadau mynediad rhagarweiniol ar gyfer mynediad i TCC3. Nid yw'r ExA wedi'i ddarbwyllo na fyddai'r Datblygiad Arfaethedig yn atal cerbydau rhag cael mynediad i'r tiroedd ehangach yn ystod cam gweithredol y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r ExA wedi ystyried: yr Arfarniad Cynllunio [REP1-084] i ystyried y potensial i ddatblygu tir y teulu, gan gynnwys hwnnw sy'n destun y cais am bwerau CA a TP; a chynlluniau Mr R Parry [REP1-089] ar gyfer datblygu'r safle hwnnw mewn dau gam. Mae wedi ystyried tystiolaeth a roddwyd gan Mr G Parry a CAH1 ynglŷn â pham nad yw'r cynlluniau hynny wedi bod yn destun cyngor cyn-ymgeisio eto gan yr awdurdod cynllunio perthnasol na chais cynllunio ffurfiol [EV8-002]. Mae'r cynlluniau'n ddyheadol ar hyn o bryd. Mae'r ExA yn cydnabod ei bod yn anochel y byddai cam adeiladu'r Datblygiad Arfaethedig yn ymyrryd â gwireddu unrhyw botensial datblygu a allai fod gan y tiroedd ehangach, ac y byddai'r hawddfaint sy'n ofynnol yn y tymor hwy yn ffactor rhwystrol hefyd. Fodd bynnag, mae'n fodlon bod yr ymyrraeth arfaethedig â'r hawliau tir preifat hyn at ddiben dilys, ei bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau o ystyried yr angen a amlygwyd am y Datblygiad Arfaethedig ym Mhennod 3.1 yr Adroddiad hwn, a fyddai'n drech na cholled breifat. Rhwystrau posibl i'r Datblygiad Arfaethedig ▪ Mae'r Ymgeisydd wedi mynd i'r afael â rhwystrau sy'n ymwneud â chydysyniadau trydydd parti yn unig ac nid yw wedi ystyried rhwystrau ffisegol a chyfreithiol a rhwystrau eraill [REP1-083] a [REP3-108]. Yn ogystal ag ystyried cyllid a chydysyniadau'r Goron ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn, mae'r ExA wedi ystyried dogfen Cydsyniadau neu Drwyddedau Eraill sy'n Ofynnol [REP5-018] yr Ymgeisydd ac nid yw'n gweld unrhyw beth ynddi a fyddai'n rhwystro cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig.

			Casgliad Mae'r ExA yn nodi ymdrechion yr Ymgeisydd i gael cytundeb wedi'i negodi, fel yr amlinellir yn ei LRT [REP7-141]. Er gwaethaf amheuon difrifol yr APau ynglŷn â didwylledd ymrwymiad yr Ymgeisydd i ymgynghori ac ymgysylltu, mae'r ExA wedi'i ddarbwyllo bod yr Ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i gaffael y tir a'r hawliau sydd wedi'u cynnwys yn ei dDCO terfynol [AS-036] ar gyfer y buddiant tir hwn trwy gytundeb. Pe na byddai trafodaethau gwirfoddol yn cael eu cwblhau, mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir ar gyfer CA a TP hawliau mewn perthynas â'r holl leiniau y mae gan Parry-Wade fuddiant ynddynt at ddiben dilys, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech na cholled breifat. Yn unol â hyn, byddai'r elfen hon o'r Datblygiad Arfaethedig yn gyson ag a122 ac a123 PA2008 a HRA 1998.
Amherthnasol	Iwan Roberts	Amherthnasol	Roedd RR Mr Roberts [RR-029] yn ymwneud â Lleiniau 06-101 i 06-105 yn gynwysedig, y mae Parry-Wade yn berchen arnynt (gweler y rhes flaenorol). Dywedodd ei fod wedi'u dal ar drwydded bori am fwy na 15 mlynedd, er eu bod yn cael ei meddiannu'n fwy diweddar, ac ar hyn o bryd, o dan denantiaeth busnes fferm. Mae'r BoR [REP7-014] yn cynnwys Mr Roberts fel lesddeiliad neu denant a meddiannydd Lleiniau 06-103, 06-104 a 06-105. Ni restrir bod ganddo fuddiant yn Lleiniau 06-101 a 06-102 sy'n ymwneud ag isbridd o dan hanner lled priffordd gyhoeddus. Er nad yw Mr Roberts wedi'i gynnwys yn yr LRT [REP7-141], mae perchnogion y lleiniau wedi'u cynnwys ynddo. Roedd RR Mr Roberts yn ymwneud yn bennaf â'r effaith y byddai CA hawliau yn y lleiniau hyn yn ei chael ar ei fusnes fferm, ac ystyriwyd hyn, fel y bo'n berthnasol ac yn angenrheidiol, ym Mhennod 4.3 yr Adroddiad hwn. Ystyriwyd dewisiadau amgen yn lle llwybr y coridor ceblau arfaethedig ar y tir a/ neu ddefnyddio peilonau yng nghyd-destun cyflwyniadau'r tiffeddianwyr. Ymatebodd yr Ymgeisydd [PDA-008], Tabl 2.29, i RR Mr Roberts [RR-029] gan ddweud, ymhlith pethau eraill, y byddai'n parhau i ymgysylltu ag ef i ddeall colledion o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig ymhellach a'u lliniaru lle y bo'n bosibl. Cyhoeddwyd HoTau ar gyfer y cydsyniad sy'n ofynnol gan denant y tir a bydd yn symud ymlaen â'r trafodaethau drwy gydol yr Archwiliad.

			Bu cryn ymgysylltu â pherchnogion y 3 llain y mae Mr Roberts yn eu meddiannu, ac roedd cytundeb drafft yn cael ei drafod ar ddiwedd yr Archwiliad. Fodd bynnag, y tu hwnt i sylwadau'r Ymgeisydd [PDA-008] erbyn y Dyddiad Cau Gweithdrefnol Cyn-Archwiliad, ni fu arwydd o drafodaethau parhaus â Mr Roberts ynglŷn â'i fuddiant tir. Pe na byddai trafodaethau gwirfoddol yn cael eu cwblhau, mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir ar gyfer CA hawliau a TP tir mewn perthynas â'r holl leiniau y mae gan Mr Roberts fuddiant ynddynt at ddiben dilys, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech na cholled breifat.
185577 185576	Huw Lloyd Evans Robert John Lloyd Evans	Mae telerau drafft yn cael eu trafod, ond mae mater yr ardaloedd sydd i fod yn destun Drilio Cyfeiriadol Llorweddol (HDD) heb ei ddatrys ac yn rhwystro dod i gytundeb gwirfoddol. Mae'r Ymgeisydd wedi ymrwymo i barhau i ymgysylltu.	Ceisir meddiant dros dro a chaffael hawliau parhaol ar dir y Meistri Evans i osod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir a hawliau ynddo ar gyfer cynnal a chadw a datgomisiynu. Ym Mhennod 4.3 yr Adroddiad hwn, nodwyd sylwadau'r Meistri Evans ac ystyriwyd effeithiau posibl y Datblygiad Arfaethedig ar eu busnes llaeth yn helaeth, gan gynnwys y llwybr amgen yr oeddent yn ei ffafrio ar gyfer y coridor ceblau arfaethedig ar y tir. Aseswyd effeithiolrwydd y mesurau lliniaru arfaethedig, ac argymhellwyd bod yr SoS yn cynnwys darpariaeth ychwanegol yn y CoCP amlinellol [REP7-087] i liniaru effeithiau niweidiol ar eu tir a'u buddiannau busnes ymhellach. Er hynny, cydnabu'r ExA y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn cael effaith niweidiol ar fusnes llaeth y Meistri Evans hyd yn oed yn y senario 'achos gorau' gan ddefnyddio HDD. Mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir yn nhir y Meistri Evans yn angenrheidiol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei lunio, ac yn amodol ar y diwygiad argymelledig i'r CoCP amlinellol, mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau hynny at ddiben dilys, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech na cholled breifat.
185645	Stuart Duncan Neil	Cofnododd yr Ymgeisydd ei ymdrechion i drafod cytundeb gwirfoddol gyda Mr Neil yn dilyn	Yn ôl BoR yr Ymgeisydd [REP7-014], mae gan Mr Neil fuddiannau mewn tair llain o dir, nid dim ond 06-097, fel y dangosir ar LRT terfynol yr Ymgeisydd [REP7-141]. Roedd yr Ymgeisydd yn ceisio meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol yn y tair llain i osod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir.

		cyhoeddi HoTau ym mis Chwefror 2024. Adroddodd yr Ymgeisydd ei fod wedi dweud nad oedd yn fodlon llunio cytundeb gwirfoddol ar un adeg, ond cyfarfu'r partion ym mis Hydref 2024 i drafod materion safle ymarferol a'r gofyniad i gaffael hawliau yn nhir Mr Neil. Ni ellid trefnu cyfarfod dilynol i drafod HoTau ac amlinellodd yr Ymgeisydd gronoleg ymdrechion dilynol i ymgysylltu â Mr Neil.	Cyflwynodd Mr Neil RR [RR-078] a gwnaeth sylwadau pellach [REP3-115], [REP3-116] a [REP4-054]. Nid oedd yr RR a'r sylwadau pellach yn cyfeirio at faterion CA/ TP yn benodol. Mae'r materion a godwyd gan Mr Neil wedi cael ei hystyried gan yr ExA mewn rhannau eraill o'r Adroddiad hwn lle y bo'n angenrheidiol ac yn berthnasol. Ymwelodd yr ExA â'r ardal lle mae ei dir wedi'i leoli yn ystod yr Archwiliad Safle gyda Chwmni fel y gallai IP amlygu pryderon penodol i safle yr oedd ganddi yn gyffredin â Mr Neil ynglŷn â draenio, llifogydd, ecoleg a diogelwch ar y ffyrdd. Mynychodd Mr Neil y ddau Wrandawriad Caffael Gorfodol. Amlinellodd Mr Neil [REP6-152] sut oedd yn credu y byddai'r Datblygiad Arfaethedig yn effeithio ar ei hawliau yn Llain 06-907. I grynhoi, roedd ei bryderon yn ymwneud â'r canlynol: • Bod yr hawliau a geisir yn ei dir yn ddymunol yn unig, nid yn angenrheidiol, ac yn gwbl ddigyfiawnhad; • Yr effaith niweidiol, yn ystod camau adeiladu a gweithredol/ cynnal a chadw'r Datblygiad Arfaethedig, ar fynediad i'w ddaliad amaethyddol a'i reolaeth a'i hyfywedd; • Sterileiddio'r tir at ddefnydd yn y dyfodol, gan gynnwys codi 'cartref am byth' a adeiladwyd i'r diben i fodloni amgylchiadau personol a nodwyd; • Gofynnwyd i'r ExA ystyried 'mân addasiad' penodedig i Derfynau arfaethedig y Gorchymyn; • Er gwaethaf ei bryderon parhaus, dim ond un fersiwn o Benawdau Telerau cytundeb gwirfoddol yr oedd Mr Neil wedi'i derbyn; ac • Nid yw'r cais am CA mewn perthynas â'i dir yn bodloni profion perthnasol PA2008, mae'n anghymesur a byddai'n ymyrryd yn ddigyfiawnhad â hawliau Mr Neil o dan Erthygl 1 protocol cyntaf y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (ECHR). Ymatebodd yr Ymgeisydd i bryderon Mr Neil yn: [PDA-008], [REP2-078], [REP4-054], [REP4-076] a [REP7-131]. Roedd ei [REP4-033], paragraff 13 a [REP6-013] yn berthnasol hefyd. Yn fyr: • Esboniodd fod Terfynau'r Gorchymyn yn y lleoliad hwn yn lledu i ddarparu ar gyfer cyfadeilad adeiladu dros dro arfaethedig a'r technegau di-ffos y bwriedir eu defnyddio i groesi'r B5381 (ac efallai'r A548 hefyd). Byddai hyd ac aliniad y dechneg ddi-ffos yn cael eu pennu yn ystod y cam dylunio manwl, ar ôl cael cydsyniad, ac nid oedd modd pennu ar hyn o bryd ble yn union y byddai angen i'r gwaith gael ei wneud, felly cedwir hyblygrwydd i sicrhau y gellid cyflawni'r Datblygiad Arfaethedig yn y lleoliad hwn. Ychwanegodd yr Ymgeisydd fod y dull hwn yn gyson â Nodyn Cyngor Naw yr Arolygiaeth Gynllunio: Amlen Rochdale;

			- Dywedodd, yn unol ag Erthygl 29 dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036], ar ôl cwblhau'r gwaith adeiladu, byddai angen i Lain 06-097 gael ei hadfer er boddhad rhesymol y tinfeddiannwr a'i throsglwyddo'n ôl iddo o fewn deuddeg mis o gwblhau'r gwaith perthnasol. Byddai'r Ymgeisydd yn sicrhau'r hawliau parhaol dros y tir sy'n angenrheidiol i warchod yr asedau a osodwyd yn unig; - Cyfeiriodd at fesurau lliniaru perthnasol a sut byddent yn cael eu sicrhau; a - Chyfeiriodd at ddarpariaethau iawndal. Nodir cyflwyniad Mr Neil ynglŷn â chynlluniau posibl ar gyfer 'cartref am byth' a adeiladwyd i'r diben ar y safle yn y dyfodol, ond, ar hyn o bryd, mae'r rhain yn ddyheadol ac nid yw'r ExA wedi gweld unrhyw beth a fyddai'n awgrymu y byddent yn cael eu niweidio'n sylweddol trwy ganiatáu'r pwerau CA a geisir. Mae'r ExA yn fodlon bod yr Ymgeisydd wedi cymryd camau rhesymol i gaffael yr hawliau y mae'n eu ceisio yn nhir Mr Neil trwy gytundeb. Mae'n debygol y byddai CA hawliau dros lain 06-097 yn tarfu ar Mr Neil ac achosi anghyfleustra iddo. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei lunio, mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau a geisir yn y lleiniau y mae gan Mr Neil fuddiant ynddynt at ddiben dilys, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur, a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech nag unrhyw golled breifat na ellid ei digolledu. Ar y sail hon, byddai'r ymyrraeth â hawliau Mr Neil o dan HRA1998 a'r ECHR yn gymesur ac yn gyfiawn er budd y cyhoedd.
185690	A Owen Cyf	Roedd HoTau wedi'u cytuno ond roedd materion yn weddill a oedd heb eu datrys.	Mae'r teulu Owen yn berchen ar ddwy lain o dir o fewn Terfynau'r Gorchymyn, ond roedd eu gwrthwynebiad yn ymwneud â thir y maent yn eu lesio oddi wrth Ystad Cefn, yng nghyffiniau'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Nid oedd eu RR [RR-050] yn gwrthwynebu bwriad yr Ymgeisydd i gaffael hawliau yn y tir y maent yn ei lesio. Cododd eu WR [REP1-082] a'u hymatebion [REP3-096] i gwestiynau ysgrifenedig cyntaf yr ExA [PD-013], sef ExQ1.16.16, 1.16.17 ac 1.16.18, bwyntiau yn ymwneud â: sut gallai'r Datblygiad Arfaethedig effeithio ar weithrediadau ffermio; y dylai'r hawliau a geisir gan yr Ymgeisydd gael eu caffael trwy lesddaliad yn hytrach na CA; a materion sy'n berthnasol i'r dDCO. Mae'r ExA wedi ystyried y rhain mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'r angen ac yn berthnasol.
185672	Arthur Elwy Morris Owen		

			Roedd y teulu Owen eisiau i'r dDCO gynnwys darpariaeth [REP5-105], [REP5-106] a [REP6-142] i indemnio rhag unrhyw draul, colled ac anghyfleustra a fyddai'n deillio, yn eu barn nhw, o effaith niweidiol hirdymor y cynllun arfaethedig ar eu busnes llaeth er mwyn: • eu galluogi i sicrhau tir arall, pe byddai ar gael ac yn bosibl, a phorthiant o ansawdd addas fel y bo'r angen; a/ neu • pe na byddai hyn yn rhesymol ymarferol, eu digolledu am golli hyfywedd y busnes yn y dyfodol, dros dro ac yn barhaol. Cynrychiolwyd y teulu Owen yn CAH1 [EV8-005] a CAH2 [EV10-002] a rhoddwyd ystyriaeth i sylwadau ar eu rhan a rhai'r Ymgeisydd a ymatebodd iddynt; cofnodir y rhain yn yr LRT [REP7-141]. Roedd llawer o bryderon y teulu Owen ynglŷn â chaffael hawliau yn nhir Ystad Cefn yn gyffredin â rhai'r tîrfeddiannwr, ac oherwydd bod y rhain yn cael eu hystyried yn rhes newydd y tabl hwn, ni fydd yr ExA yn eu hailystyried yma. Fodd bynnag, mae'n nodi bod ymgysylltiad a thrafodaethau rhwng y partïon wedi'u llesteirio gan y ffaith nad oedd y naill na'r llall eisiau gweithredu'n amhriodol o ystyried materion parhaus yn ymwneud â thrafodaethau rhwng yr Ymgeisydd a'r rhydd-ddeiliad. Roedd yr hawliau hynny'n glir o ystyried y dDCO, y BoR [REP7-014], y Cynllun Tir (Ar y Tir) [REP7-004] a'r Cynllun Gwaith Ar y Tir [REP6-006]. Roedd cyflwyniadau diweddarach y partïon unigol yn cynnwys sylwadau a gwrthbrawf ynglŷn ag iawndal a thelerau'r cytundeb gwirfoddol, sydd y tu allan i gylch gwaith yr Archwiliad. Mae'r indemniad a geisir gan y teulu Owen yn fater ar gyfer y cytundeb gwirfoddol hefyd. Mae dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036] yn darparu ar gyfer iawndal, ond ni fyddai'n briodol cynnwys amodiad penodol ynglŷn â buddiannau tir unigol. Yr is-orsaf ar y tir Am y rheswm a nodwyd ynglŷn ag ystyriaeth yr ExA o'r hawliau y mae'r Ymgeisydd yn eu ceisio ar dir Ystad Cefn, mae'n fodlon bod y lleiniau y mae'r Meistri Owen yn denantiaid arnynt naill ai'n ofynnol ar gyfer y datblygiad arfaethedig, i'w hwyluso neu'n ddigwyddol iddo.

			Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei gwblhau, byddai'r pwerau CA a geisir yn arwain at effeithiau niweidiol sylweddol ar fuddiannau'r teulu Owen mewn tir a berchnogir gan Ystad Cefn. Er hynny, o ystyried yr angen sefydledig am gynhyrchu ynni a'r rheidrwydd i ddarparu sicrwydd o ran cyflawni'r prosiect, mae'r ExA yn fodlon bod yr hawliau hynny at ddiben dilys, eu bod yn angenrheidiol ac yn gymesur a bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech na cholled breifat.
274391	Ysgutor Ystad y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig	Mae cytundeb ar HoTau drafft yn destun trafodaeth. Dychwelodd yr Ymgeisydd i'r sylwadau ar yr HoTau ar 10 Ionawr 2025. Cynhaliwyd cyfarfod ar 13 Ionawr 2025 gydag asiant y buddiannau tir i drafod y sylwadau hyn a materion egwyddorol eraill er mwyn symud ymlaen â'r trafodaethau gwirfoddol gyda'r ddwy ochr yn cymryd gweithredoedd i ffwrdd, a bwriedir cytuno ar ddyddiad ar gyfer cyfarfod arall o fewn pythefnos.	Roedd yr Ymgeisydd yn ceisio hawliau helaeth ar ystad Ysgutorion y Diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig, y cyfeirir atynt o hyn ymlaen fel Cefn Ystad, ar gyfer amrywiaeth o waith arfaethedig, sef yn bennaf, ond nid yn unig, adeiladu'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a mynediad iddi. Amlinellir y rhain yn y BoR [REP7-014] a dDCO terfynol yr Ymgeisydd [AS-036]. Fel y bo'n berthnasol ac yn angenrheidiol, rhoddwyd ystyriaeth i lu o bryderon a oedd gan Ystad Cefn am y Datblygiad Arfaethedig mewn mannau eraill yn yr adroddiad hwn, gan gynnwys ei oblygiadau i ddefnyddio a rheoli tir. O ran CA hawliau a geisir yn nhir Ystad Cefn, y prif faterion a gododd yn ei chyflwyniadau [RR-082], [AS-025], [PDA-054], [REP1-091], [REP3-117], [REP4-118], [REP4-119], [REP5-115], [REP6-144] a [REP7-168] oedd: • p'un a yw'r Ymgeisydd yn ceisio defnyddio'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ar gyfer defnyddiau yn y dyfodol fel '<i>pwynt cyflenwi â grid preifat</i>'; • cyfiawnhad annigonol dros ddethol safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir a'r fynedfa gysylltiedig; • bod y tir a gymerir yn anghymesur, ac yn fwy na'r hyn sy'n rhesymol ac yn angenrheidiol; • ystyrir bod y buddiant rhydd-ddaliadol ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig a'r ffordd fynediad yn amhriodol. Byddai caniatáu hawliau CA yn amddifadu Ystad Cefn o gydnabyddiaeth ariannol deg am yr hyn y mae'n ystyried ei fod yn dir strategol ar gyfer datblygiadau ynni adnewyddadwy ac yn arwain at sterileiddio tir ar gyfer cyfleoedd i gysylltu â'r grid yn y dyfodol; • ymgynghori ac ymgysylltu annigonol. Nid oedd yr Ymgeisydd wedi gwneud ymdrech ddiffuant i ddod i gytundeb gwirfoddol; a • rhoddwyd ystyriaeth amhriodol i amgylchiadau cyfreithiol presennol Ystad Cefn. Creu Pwynt Cyflenwi â Grid Preifat

			Dywedodd yr Ymgeisydd [REP7-125] ei fod yn bwriadu adeiladu'r seilwaith a geisir yn ei gais DCO ac sy'n ofynnol ar gyfer y Datblygiad Arfaethedig yn unig. Gall yr ExA ystyried y Cais sydd ger ei fron ar hyn o bryd yn unig, ac asesu p'un a yw faint o dir sy'n destun cais CA yr Ymgeisydd yn bodloni'r profion yn a122 ac a123 PA2008 ar y sail honno. Byddai'n rhaid i'r Ymgeisydd neu'r datblygwr geisio'r cydsyniad neu'r caniatâd perthnasol i wneud newidiadau dilynol i unrhyw DCO sydd i ddod neu ar gyfer unrhyw gynllun gwahanol a allai gynnwys yr is-orsaf ar y tir sy'n destun y Cais presennol. Ymgynghori ac ymgysylltu Ystyriwyd digonolrwydd ymgysylltu ag APau yn fwy cyffredinol ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn. Fodd bynnag, o ran yr AP sydd dan sylw, mae adroddiadau'r partion ar faint o ymgynghori a thrafodaethau a gynhaliwyd yn wahanol, fel y gwelwyd yn eu cyflwyniadau ysgrifenedig a'u cyflwyniadau llafar yn CAH1 [EV8-003]. Er enghraifft, cyflwynodd Ystad Cefn femo ar gyfer y cyfnod o fis Mawrth 2022 i fis Tachwedd 2024 [REP4-118]. Diweddarwyd hwn erbyn D6 i gynnwys y cyfnod ar ôl CAH1 [REP7-168]. Codwyd y mater hefyd yn [REP4-119] a [REP6-144]. Aeth yr Ymgeisydd i'r afael â'r mater yn bennaf yn y cyflwyniadau ysgrifenedig canlynol: [REP4-084], [REP5-066], REP4-119.1 a [REP7-125], REP6-144.3. Mae'r ExA yn ymwybodol bod y cyfnod Cyn-ymgeisio wedi cyd-fynd â salwch a marwolaeth ddilynol y diweddar Syr David Watkin Williams-Wynn, Barwnig, a bod y ffaith nad yw'r profiant yn ei ystad wedi cael ei ganiatáu wedi cymhlethu materion i'w Hysgutorion wrth ymgysylltu â'r Ymgeisydd. Fodd bynnag, ystyrir yr angen am y Datblygiad Arfaethedig hwn ym Mhennod 3.1 yr Adroddiad hwn. Yng ngoleuni hynny a'r flaenoriaeth genedlaethol hollbwysig am seilwaith carbon isel a amlinellir yn Adran 4.2 NPS EN-1, byddai wedi bod yn afresymol disgwyl i'r Ymgeisydd oedi datblygu cynlluniau ar gyfer ei gynnig, trafodaethau cysylltiedig a chyflwyno'r cais am y Datblygiad Arfaethedig wedi hynny hyd nes bod Ystad Cefn mewn sefyllfa fwy sefydlog i ymgysylltu ag ef. Am y rhesymau hyn, nid yw'r ExA yn credu y byddai'n afresymol i'r SoS ganiatáu pwerau CA tra bod profiant yn weddill, fel yr honnwyd gan Ystad Cefn [REP6-144]; gall trafodaethau ynglŷn â chytundeb gwirfoddol barhau hyd at yr adeg y gweithredir pwerau CA. Nid yw'r ExA yn rhan o'r trafodaethau ar gytundeb gwirfoddol rhwng y partion. Er hynny, mae'n fodlon bod gwybodaeth am faint o dir sy'n ofynnol neu'r rheswm dros ei gaffael ar gael i'r cyhoedd a gellid ei chael o fersiynau amrywiol y dDCO a dogfennau'r Archwiliad y cyfeirir atynt ym mharagraffau 9.2.1 a 9.2.2 Pennod 9 yr Adroddiad hwn.

			Derbyniodd yr ExA y cais am gael gwneud newid yn unol ag a89 ac a123 PA2008 a Rheol 9 Rheolau Cynllunio Seilwaith (Gweithdrefn Archwilio) 2010 [PD-020] ar ôl yr ymgynghoriad a ragnodir yn statudol. Fel y bo'r cais am gael gwneud newid yn effeithio arnynt, cyflwynwyd fersiynau diwygiedig o'r dogfennau y cyfeirir atynt ym mharagraffau 9.2.1 a 9.2.2 Pennod 9 yr Adroddiad hwn i'r Archwiliad. Nid yw'r ExA yn derbyn bod penderfyniad yr Ymgeisydd i ddefnyddio'r broses cais am gael gwneud newid, fel y darperir ar ei chyfer mewn statud, yn gyfystyr â diffyg eglurder ar ei ran ynglŷn â faint o dir sy'n destun y cais CA. Nid yw pryderon Ystad Cefn ynglŷn â hyd a lled a didwyllodd ymgysylltiad yr Ymgeisydd â hi ac amheuan ynglŷn â'i ymrwymiad i lunio cytundeb gwirfoddol fel dull amgenach na CA, naill ai'n unigol neu ar y cyd, yn ddigonol i wrthbwysu'r casgliad y daeth yr ExA iddo wrth ystyried caffael hawliau mewn tir trwy gytundeb ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn. CA o gymharu â chaffael lesddaliad Ymdriniwyd â'r bwriad i sicrhau CA dros dir yn hytrach na lesddaliad trwy gytundeb gwirfoddol ym Mhennod 9 yr Adroddiad hwn. O ran y 3 is-orsaf bresennol ar dir Ystad Cefn, dywedodd yr Ymgeisydd [REP4-084], REP3.117.2, ei fod yn ymwybodol y cytunwyd arnynt ar sail trefniadau lesddaliad trwy drafodaethau gwirfoddol. Amlinellodd Ystad Cefn [REP6-144] pam y mae'n ystyried y byddai'n anghyfiawn caniatáu'r pwerau CA a geisir gan yr Ymgeisydd yng ngoleuni'r galw am dir gan ddatblygwyr ynni adnewyddadwy yn yr ardal hon a'r refeniw a allai gronni iddi trwy gytundebau gwirfoddol. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei lunio, mae'r ExA yn fodlon y byddai Ystad Cefn yn gallu troi at ddarpariaethau iawndal; nid yw maint hynny'n faterion i'r Archwiliad. Lleoliad yr is-orsaf arfaethedig ar y tir Ystyriodd yr ExA ddewisiadau amgen strategol yn lle safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir ym Mhennod 2 yr Adroddiad hwn. Cyfeiriodd yr Ymgeisydd [REP4-084], REP3-117.3, at adborth a gafwyd gan Ystad Cefn yn ystod y cam Cyn-ymgeisio ynglŷn â'i lleoliad a ffefrir ar gyfer yr is-orsaf ar y tir.

			Cyflwynodd yr Ymgeisydd Nodyn Crynhoi Ailwerthuso Dethol Safle ac Ystyried Dewisiadau Amgen [REP5-071]. Gwnaed hyn i ymateb i gais gan yr ExA yn dilyn ISH3 [EV5-006] i gyflwyno manylion yr adolygiad mewnol o broses dethol safle'r is-orsaf ar y tir ac ystyried dewisiadau amgen wedi i ôl troed yr is-orsaf ar y tir gael ei leihau yn dilyn ymgynghoriad statudol ar yr Adroddiad Gwybodaeth Amgylcheddol Ragarweiniol (PEIR). Gan ddilyn sylwadau ar y PEIR, cadarnhaodd yr Ymgeisydd ei fod wedi cynnwys gostyngiad i ôl troed ffisegol yr is-orsaf yn y Cais o ganlyniad i sylwadau gan DCC trwy ymrwymiad i ddefnyddio technoleg offer switshis wedi'u hinswleiddio â nwy. Lleihawyd ôl troed yr is-orsaf o 125,000m² i 65,000m², lleihawyd uchder mwyaf yr adeilad o 20m i 15m a lleihawyd faint o dir sy'n ofynnol dros dro ar gyfer adeiladu o 250,000m² i 150,000m² [REP4-032]. Amlinellir y gostyngiad i ôl troed yr is-orsaf ar y tir, a'r penderfyniad a ategodd y gostyngiad hwn, ym Mhennod 4 yr ES (Cyfrol 1) [AS-016], Adran 4.11.7. Mae'r ExA yn fodlon bod y broses dethol safle ac ystyried dewisiadau amgen yn gadarn ac nad oedd angen ei hailasesu. Mynediad i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir Dywedodd sawl un o gyflwyniadau Ystad Cefn fod trefniadau mynediad mwy addas ar gael, ond ni ymatebodd i geisiadau i ddangos y rhain ar fap neu gynllun [PD-013], ExQ1.6.24 a [PD-018], ExQ2.12.3. Ystyriwyd chwe opsiwn posibl ar gyfer y llwybr mynediad gweithredol cysylltiedig ar ôl dewis safle'r is-orsaf ar y tir. Dywedodd yr Ymgeisydd [REP4-084], REP3-117.3, ei fod wedi cynnal proses dethol safle drwyadl a chadarn mewn perthynas â'r llwybr mynediad arfaethedig i'r is-orsaf ar y tir a chyfeiriodd at ddogfennau perthnasol yn Llyfrgell yr Archwiliad. Roedd y cais am gael gwneud newid gan yr Ymgeisydd, a dderbyniwyd gan yr ExA, yn cynnig newidiadau i'r llwybr mynediad i'r is-orsaf arfaethedig ar y tir fel yr ymgeisiwyd amdano. Mae'r Cais am Gael Gwneud Newid: Adroddiad Ymgynghori [CR1-043], adran 3.5, yn amlinellu manylion yr ymgynghoriad â thirfeddianwyr yr effeithir arnynt, gan gynnwys Ystad Cefn. Wrth ymateb i ExQ2 [PD-018], Q2.6.23 a Q2.12.3, dywedodd Ystad Cefn [REP5-114] fod yr Ymgeisydd wedi cynnig lleoliad/ trefniant mynediad diwygiedig a oedd yn amgenach o safbwynt Ystad Cefn yn fwy cyffredinol, yn amodol ar gytuno ar fanylion union hyd a lled y coridor. Mae'r ExA yn fodlon bod proses yr Ymgeisydd o ddethol safle ar gyfer yr is-orsaf arfaethedig ar y tir a mynediad iddi:

			• yn drwyadl ac yn gadarn; • wedi ystyried y Canllawiau CA ym mharagraff 8; • bod y tir sy'n ofynnol ar gyfer y ddau yn angenrheidiol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef; ac • nid yw'n fwy nag sy'n rhesymol ofynnol at ddibenion y Datblygiad Arfaethedig. Mae'r is-orsaf ar y tir a'r mynediad iddi yn elfennau annatod o'r Datblygiad Arfaethedig ac mae tystiolaeth gymhellol y byddai'r buddion cyhoeddus a fyddai'n deillio o CA y tir sy'n ofynnol ar gyfer y ddau, yn rhan o'r Datblygiad Arfaethedig yn ei gyfanrwydd, yn drech na'r golled breifat a ddioddefir gan Ystad Cefn. Cymryd tir yn anghymesur Gan ystyried sawl cyflwyniad gan Ystad Cefn, gan gynnwys [REP5-115], sy'n honni bod faint o dir y bwriedir ei gymryd yn anghymesur o gymharu â datblygiadau NSIP eraill sydd wedi'u lleoli ar ei thiroedd, yn CAH2 [EV10-003] mynegodd yr ExA gwestiwn yr oedd yn bwriadu gofyn i'r Ymgeisydd ddarparu ymateb ysgrifenedig iddo. Cadarnhaodd Ystad Cefn fod y cwestiwn arfaethedig yn crynhoi ei phryderon yn briodol. Amlinellodd yr Ymgeisydd gwestiwn yr ExA yn ei Ymateb i Bwyntiau Gweithredu Gwrandawriad Mis Rhagfyr [REP6-081], Tabl 2.2 lle y cymharodd y tir a gymerir yn gysylltiedig â'r Datblygiad Arfaethedig â phrosiect Estyniad Banc Burbo, prosiect Gwynt y Môr a Gorchymyn Fferm Wynt Alltraeth Awel y Môr 2023; a daeth i gasgliad ar gymesurolddeb cymharol. Aeth yr Ymgeisydd i'r afael â hyn eto yn [REP7-125] wrth ymateb i gymhariaeth dabledig Ystad Cefn [REP6-144]. Mae'r ExA yn nodi pwynt yr Ymgeisydd bod angen ystyried mwy na chapasiti cynhyrchu fferm wynt yn unig wrth gymharu faint o dir y mae angen ei gymryd; byddai lleoliad a nodweddion ecolegol is-orsaf yn pennu'r lefel briodol o fesurau lliniaru tirwedd ac ecolegol, yn ogystal â gofynion peirianegol [REP6-081], Tabl 2.2. Cyflwynodd Ystad Cefn [REP6-144] dabl sy'n amlinellu bwriad yr Ymgeisydd i gaffael ei dir yn orfodol i greu/ gwella cynefin a chymhwysodd y pris fesul credyd cynefin mewn cysylltiad â'r gyfundrefn Budd Net i Fioamrywiaeth (BNG) yn Lloegr i bennu cost gymharol bosibl i'r Ymgeisydd. Amlinellodd ei rhesymau dros ddweud bod yr elfen hon o'r cais CA er budd ariannol yr Ymgeisydd ar draul Ystad Cefn.

			Er nad oes rhaid iddo fodloni gofynion Budd Net i Fioamrywiaeth ar hyn o bryd, llywiwyd yr elfen hon o'i gais am CA hawliau ar dir Ystad Cefn gan yr ystyriaethau a amlinellwyd yn nogfennau'r Ymgeisydd [REP7-125], REP6-144.9 Mae'r ExA yn ymwybodol na ellid bodloni nodau allweddol y cynigion tirwedd y cyfeiriodd yr Ymgeisydd atynt yn y ddogfen Egwyddorion Dylunio [REP6-024] mewn lleoliadau amgen o fewn Terfynau'r Gorchymyn, fel yr awgrymwyd gan Ystad Cefn, gan eu bod yn benodol i safle'r is-orsaf arfaethedig ar y tir. Neilltuodd Ffigur 4 yr OLEMP [REP7-085] rif i bob un o'r darnau o dir sy'n cyfateb i rifau lleiniau ar Ddalen 10 y Cynllun Tir (Ar y Tir) [REP7-004]. Amlinellwyd y cyfiawnhad dros y bwriad i gaffael hawliau'n orfodol ym mhob un o'r lleiniau yn yr OLEMP yn Atodiad F, Tabl 8, a ddangosodd bwynt yr Ymgeisydd [REP7-125] ei fod wedi ceisio cynyddu defnydd buddiol o dir i'r eithaf lle mae angen ei gaffael yn orfodol a gwella nodweddion presennol. Casgliad O ystyried yr uchod i gyd, mae'r ExA yn fodlon bod y CA a TP helaeth o hawliau a geisir yn nhir Ystad Cefn yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef a/ neu i'w hwyluso neu'n ddigwyddol i'r datblygiad. Pe na byddai cytundeb gwirfoddol yn cael ei lunio, mae'r hawliau a geisir at ddiben dilys, maen nhw'n angenrheidiol ac yn gymesur ac mae achos cymhellol er budd y cyhoedd dros ganiatáu'r pwerau, a fyddai'n drech na cholled breifat. Unwaith eto, ni all yr ExA ddyfarnu ynglŷn â chyfradd briodol/ maint priodol iawndal.
Amherthna sol	Michael Leach	Amherthnasol	Cyflwynodd Mr M Leach a Mrs S Leach RR [RR-043], WR [REP1-087] a gwnaethant gyflwyniadau dilynol amrywiol: [REP3-113], [REP4-077], [REP5-128], [REP6-148] a [REP7-162]. Mynegodd Mr a Mrs Leach bryderon ynglŷn ag effaith y Datblygiad Arfaethedig ar eu hannedd, eu hamwynder preswyl a'u cyflenwad dŵr preifat. Ystyriwyd y rhain mewn mannau eraill yn yr Adroddiad hwn fel y bo'n angenrheidiol ac yn berthnasol. Roedd eu cyflwyniadau yn ystod camau diweddarach yr Archwiliad [REP5-128] a [REP7-162] yn ymwneud â digonolrwydd darpariaethau iawndal am golledion posibl a allai godi yn sgil gweithredu'r Datblygiad Arfaethedig a lleihad yng ngwerth eu heiddo o ganlyniad i'r pryderon a grybwyllwyd uchod.
Amherthna sol	Sally Leach		

			Nid oedd Mr M Leach wedi'i gynnwys yn LRT yr Ymgeisydd, ond fe'i dangoswyd yn y BoR [REP7-014] fel bod â buddiant Categori 2 trwy gyfrwng hawl mynediad i gyfnewid a chynnal a chadw pibellau a chyflenwi dyfrffyrdd mewn tair llain o dir. Mae'r Ymgeisydd yn ceisio meddiant a defnydd dros dro a chaffael hawliau parhaol mewn perthynas â dwy o'r lleiniau i osod y coridor ceblau arfaethedig ar y tir a TP yn y llall ar gyfer gwaith mynediad yn ystod adeiladu. Mae'r ExA yn nodi bod yr Ymgeisydd wedi bod yn trafod gyda pherchennog a meddiannydd ar y cyd y tir y mae gan Mr Leach, ymhlith eraill, hawliau Categori 2 ynddo, sef Mr Hefin Williams (Cyf. LRT 180379). Mae'r bwriad i gaffael hawliau mewn tir y mae gan Mr Leach hawl ynddo hefyd yn ofynnol ar gyfer y datblygiad y mae'r cydsyniad datblygu'n ymwneud ag ef. Mae'r ExA eisoes wedi dod i gasgliad ynglŷn â'r angen am y Datblygiad Arfaethedig ac ystyriaeth yr Ymgeisydd o ddewisiadau amgen, ac mae'n fodlon bod achos cymhellol er budd y cyhoedd dros gaffael y tir yn orfodol. O ystyried cynigion lliniaru, a amlinellir ym Mhennod 4.2 yr Adroddiad hwn, mae'r pwerau CA a geisir dros y 3 llain y mae gan Mr Leach hawl gyfreithiol ynddynt yn annhebygol o arwain at niwed iddynt. Fel y dywedodd yr Ymgeisydd [REP6-123], amlinellir y cod iawndal statudol mewn amryw Ddeddfau Seneddol ac fe'i hategir gan gyfraith achosion. Mater i'r Senedd, nid yr Ymgeisydd, yw creu neu ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol sy'n llywodraethu'r cod iawndal a sut mae'n cael ei gymhwyso. Mae ei dDCO terfynol [AS-036] yn cynnwys darpariaeth ar gyfer iawndal. Mae'r ExA yn nodi cyflwyniad yr Ymgeisydd y gallai iawndal fod ar gael ar gyfer effeithiau ar amwynder Mr a Mrs Leach o ganlyniad i'r Datblygiad Arfaethedig [REP4-077] a/ neu ar gyfer unrhyw golledion neu darfu o ganlyniad uniongyrchol i'r gwaith. Ni all yr ExA ddyfarnu ynglŷn â digonolrwydd darpariaethau iawndal. Gan nodi cyflwyniad yr Ymgeisydd yn ei SoR ynglŷn â Hawliau Dynol [REP7-012] ac o ystyried yr uchod i gyd, mae'r ExA yn fodlon bod bwriad yr Ymgeisydd i gaffael hawliau mewn tir y byddai hawl mynediad Mr Leach yn cydfodoli ynddo yn gyfiawn, yn gymesur ac yn gyson â HRA1998 a'r ECHR.

ATODIAD D: Y DCO ARGYMELLEDIG

The Planning Inspectorate
Yr Arolygiaeth Gynllunio

The Planning Act 2008

Mona Offshore Wind Farm

Examining Authority's/ Inspector's Report
of Findings and Conclusions
and

Recommendation to the Secretary of State for
Energy Security and Net Zero
APPENDICES

Examining Authority

Caroline Jones BA(Hons) DipTP MTP MRTPI (Lead Member of the Panel)

Julie de-Courcey BSc LLB MTPI MRTPI

Graham Hobbins MEng CEng MICE

Jessica Powis BA(Hons) MSc MRTPI

Jason Rowlands BEng(Hons) CEng CEnv MICE MAPM

16 April 2025

REPORT TABLE OF CONTENTS

APPENDIX A: OTHER LEGISLATION AND POLICIES	1
APPENDIX B: LIST OF ABBREVIATIONS.....	4
APPENDIX C: HABITATS REGULATIONS ASSESSMENT	12
C.1 INTRODUCTION.....	12
C.2 STAGE 1: FINDINGS IN RELATION TO LIKELY SIGNIFICANT EFFECTS.....	17
C.3 CONSERVATION OBJECTIVES	26
C.4 STAGE 2: FINDINGS IN RELATION TO AEoI	27
C.5 HRA CONCLUSIONS.....	41
APPENDIX D: LAND RIGHTS OBJECTIONS CONSIDERED IN WRITTEN AND ORAL PROCESSES (to be read alongside the Land Rights Tracker).....	77
APPENDIX E: THE RECOMMENDED DCO	102

APPENDIX A: OTHER LEGISLATION AND POLICIES

Table A1 – Other Legislation

- Acquisition of Land Act 1981
- Ancient Monuments and Archaeological Areas Act 1979
- Burial Act 1857
- Climate Change Act 2008
- Control of Electromagnetic Fields at Work Regulations 2016
- Control of Pollution Act 1974
- Controlled Waste (England and Wales) Regulations 2012 (SI 2012/811)
- Countryside and Rights of Way Act 2000
- Electricity Act 1989
- Environment Act 1995
- Environment Act 2021
- Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016
- Environmental Protection Act 1990
- Environment (Wales) Act 2016
- Equality Act 2010
- Flood and Water Management Act 2010
- Hazardous Waste (England and Wales) Regulations 2005 (SI 2005/894)
- Health and Safety at Work etc. Act 1974
- Highways Act 1980
- Human Rights Act 1998
- Infrastructure Planning (Decisions) Regulations 2010
- Land Drainage Act 1994
- Levelling-up and Regeneration Act 2023
- National Parks and Access to the Countryside Act 1949
- Natural Environment and Rural Communities Act 2006
- New Roads and Street Works Act 1991
- Planning (Listed Buildings and Conservation Areas) Act 1990
- Planning (Wales) Act 2015
- Pollution Prevention and Control Act 1999
- Protection of Badgers Act 1992
- The Air Navigation Order 2016 (SI 2016/765)
- The Air Quality Standards Regulations 2010
- The Construction (Design and Management) Regulations 2015
- The Conservation of Habitats and Species Regulations 2017
- The Control of Substances Hazardous to Human Health (COSHH) Regulations 2002
- The Convention on Biological Diversity 1992
- The Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn Convention) 1979
- The Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea (COLREGs) 1972
- The Energy Act 2013
- The Eels (England and Wales) Regulations 2009
- The Electricity Safety, Quality and Continuity Regulations 2002
- The Environment (Miscellaneous Amendments) (EU Exit) Regulations 2020
- The Environmental Permitting (England and Wales) (Amendment) (EU Exit) Regulations 2019

- The Espoo and Aarhus Conventions
- The Hedgerows Regulations 1997
- The Infrastructure Planning (Environmental Impact Assessment) Regulations 2017
- The International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS) 1974
- The Management of Health and Safety at Work Regulations 1999
- The OSPAR convention 1992
- The Traffic Management Permit Scheme (England) Regulations 2007
- The Waste (England and Wales) Regulations 2011 (SI 2011/988)
- The Water Environment (Water Framework Directive) (England and Wales) Regulations 2017
- Traffic Management Act 2004
- Treasure Act 1996
- Town and Country Planning Act 1990
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) 1982
- United Nations Environmental Programme (UNEP) Convention on Biological Diversity 1992
- Water Act 2003 and 2014
- Water Resources Act 1991
- Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015
- Wildlife and Countryside Act 1981

Other relevant Directives and assimilated EU laws:

- Habitats Directive (92/43/EEC)
- Hazardous Waste Directive (2008/98/EC)
- Landfill Directive (1999/31/EC)
- The Birds Directive (2009/147/EC)
- Water Framework Directive (2000/60/EC)
- Waste Framework Directive (WFD) (2008/98/EC)

Table A2 – Other Relevant Policies, Statements and Guidance

- A Green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment (2018)
- Assessing Greenhouse Gas Emissions and Evaluating their Significance (2022)
- British Energy Security Strategy (2022)
- Clean Power 2030 Action Plan: A new era of clean electricity (2024)
- Climate Change Adaption and Resilience (2020)
- Energy White Paper: Powering our Net Zero Future (2020)
- Future Wales: The National Plan 2040 (2021)
- Getting Great Britain building again: speeding up infrastructure delivery (2023)
- Guidance on the Assessment of the Impact of Offshore Wind Farms: Seascape and Visual Impact Report (2005)
- Guidelines for Landscape and Visual Impact Assessment: Third Edition (2013)
- Kyoto Protocol (1997)
- Landscape Institute Technical Guidance Note: Residential Visual Amenity Assessment (2019)
- Landscape Sensitivity Assessment guidance for Wales GN 017 (2023)
- Marine Guidance Note (MGN) 654 (2021)
- Natural Resources Wales Seascape and Visual Sensitivity to Offshore Wind Farms in Wales: Strategic Assessment and Guidance (2019)
- North West Inshore and North West Offshore Marine Plan (2021)
- Offshore Energy Strategic Environmental Assessment Review and Update of Seascape and Visual Buffer study for Offshore Wind farms Final Report for Hartley Anderson (2020)
- Planning Policy Wales 12 (2024)
- Powering Up Britain (2023)
- Prosperity for All: A Low Carbon Wales (2019)
- Technical Advice Note (TAN) 5: nature conservation and planning
- TAN 6: planning for sustainable rural communities
- TAN 11: noise
- TAN 12: design
- TAN 15: development, flooding and coastal erosion
- TAN 16: sport, recreation and open space
- TAN 18: transport
- TAN 20: planning and the Welsh language
- TAN 23: economic development
- TAN 24: the historic environment
- The Clean Growth Strategy (2017)
- The Glasgow Pact COP26 (2021)
- The state of environmental impact assessment in the UK, IEMA (2011)
- The United Nations Adoption of the Paris Agreement COP21 (2015)
- Transmission Acceleration Action Plan (2023)
- UK Marine Policy Statement (2011)
- UK Offshore Energy Strategic Environmental Assessment 4 (2022)
- United Nations Framework Convention on Climate Change (1992)
- Welsh Government: Working Together to Reach Net Zero document (2022)
- Welsh National Marine Plan (2019)

APPENDIX B: LIST OF ABBREVIATIONS

AA	Appropriate Assessment
AA	Aspect Area
ACP	Airspace Change Procedure
AEoI	Adverse Effect on Integrity
AEZ	Archaeological Exclusion Zone
AIL	Abnormal Indivisible Load
AIS	Air Insulated Substation
ALARP	As Low As Reasonably Practicable
ALC	Agricultural Land Classification
ALEMP	Artificial Light and Emissions Management Plan
ALO	Agricultural Liaison Officer
AMAAA	Ancient Monuments and Archaeological Areas Act 1979
ANCB	Appropriate Nature Conservation Body
AONB	Area of Outstanding Natural Beauty
AP	Affected Person
AR	Allocation Round
Art	Article
ASI	Accompanied Site Inspection
ATR	Active Travel Routes
ATS	Air Traffic Service
AyM	Awel y Môr
BDMPS	Biologically Defined Minimum Population Scales
BEIS	Department for Business, Energy and Industrial Strategy
BMVAL	Best and Most Versatile Agricultural Land
BNG	Biodiversity Net Gain
BoR	Book of Reference
BRAG	Black Red Amber Green
CA	Compulsory Acquisition
CAA	Civil Aviation Authority
CAH	Compulsory Acquisition Hearing
CAP	Civil Aviation Publication
CAS	Controlled Air Space
CCBC	Conwy County Borough Council
CCS	carbon capture and storage
cd	Candela
CEA	Cumulative Effects Assessment
Cefas	Centre for the Environment, Fisheries and Aquaculture Sciences
CL:AIRE	Contaminated Land: Applications in Real Environments

CLIA	Community and Linguistic Impact Assessment
CMCC	Cefn Meiriadog Community Council
CMS	Construction Method Statement
CNS	Communication, Navigation and Surveillance
CNVMP	Construction Noise and Vibration Management Plan
CO₂e	Carbon Dioxide Equivalent
CoCP	Code of Construction Practice
COLREGS	Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea
CRDV	Clwydian Range and Dee Valley
CRDVNL	Clwydian Range and Dee Valley National Landscape
CRM	Collision Risk Modelling
CRoW Act	Countryside and Rights of Way Act 2000
CSIP	Cable Specification and Installation Plan
CTMP	Construction Traffic Management Plan
D	Deadline
DAERANI	Department of Agriculture, Environment and Rural Affairs, Northern Ireland
DBA	Desk Based Assessment
DC	Dŵr Cymru / Welsh Water
DCC	Denbighshire County Council
DCfW	Design Commission for Wales
DCCLDP	DCC Local Development Plan (2006-2021)
DCLG	Department for Communities and Local Government
DCO	Development Consent Order
dDCO	Draft Development Consent Order
DESNZ	Department for Energy Security and Net Zero
DIO	Defence Infrastructure Organisation
DLUHC	Department for Levelling Up, Housing and Communities
DMP	Dust Management Plan
DMRB	Design Manual for Roads and Bridges
DO	Dissolved Oxygen
DPD	Design Principles Document
ECHR	European Convention on Human Rights
ECow	Ecological Clerk of Works
EDR	Effective Deterrent Radius
EEA	European Economic Area
EIA	Environmental Impact Assessment
EM	Explanatory Memorandum
EMF	Electromagnetic Field

ENP	Eryri National Park
EPSL	European Protected Species Licence
ERCoP	Emergency Response Cooperation Plan
ES	Environmental Statement
ETG	Expert Topic Group
ETV	Emergency Towing Vessel
ExA	Examining Authority
FCA	Flood Consequence Assessment
FLCEP	Fisheries Liaison and Co-existence Plan
FLO	Fisheries Liaison Officer
FLOWW	Fishing Liaison with Offshore Wind and Wet Renewables Group
FMA	Ferry Mitigation Agreement
FMfP	Flood Map for Planning
FS	Funding Statement
FTE	Full Time Equivalent
FWNP	Future Wales – The National Plan 2040
GCN	Great Crested Newts
GIS	Gas Insulated Substation
GHG	Greenhouse Gas
GLVIA3	Guidelines for Landscape and Visual Impact Assessment
GVA	Gross Value Added
GyM	Gwynt y Môr
HAMP	Highways Action Management Plan
HDD	Horizontal Directional Drilling
HGA	Heneb: Gwynedd Archaeology
HGV	Heavy Goods Vehicle
HoTs	Heads of Terms
HPAI	Highly Pathogenic Aviation Influenza
HRA	Habitats Regulations Assessment
HRA1998	Human Rights Act 1998
IAPI	Initial Assessment of Principal Issues
IAQM	Institute of Air Quality Management
ICNIRP	International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection
IEMA	Institute of Environmental Management and Assessment
IFP	Instrument Flight Procedures
IFR	Instrument Flight Rules
IMO	International Maritime Organization
INNS	Invasive Non-Native Species
IoA	Institute of Acoustics
IoACC	Isle of Anglesey County Council

IoANL	Isle of Anglesey National Landscape
IoM	Isle of Man
IoMG	Isle of Man Government
IoM CAA	Isle of Man Civil Aviation Authority
IoMSPC	Isle of Man Steam Packet Company
IoQ	Institute of Quarrying
IP	Interested Party
iPCoD	Interim Population Consequences of Disturbance
ISH	Issue Specific Hearing
JNCC	Joint Nature Conservation Committee
km	kilometres
LAG	Land Agent Group
LAT	Lowest Astronomical Tide
LCA	Landscape Character Area
LCMS	Landfall Construction Method Statement
LCA	Landscape Character Area
LCT	Landscape Character Type
LDP	Local Development Plan
LEMP	Landscape and Ecology Management Plan
LFA	Low Flying Area
LIR	Local Impact Report
LOAEL	Lowest Observed Adverse Effect Level
LoS	Line of Sight
LPA	Local Planning Authority
LRN	Local Road Network
LSE	Likely Significant Effects
LVIA	Landscape and Visual Impact Assessment
m	metres
m²	square metres
MACAA	Marine and Coastal Access Act
MAFF	Ministry for Agriculture, Fisheries and Food
MAIB	Major Accident Investigation Branch
MLPD	Marine Licence Principles Document
MCA	Marine Character Area
MCA	Maritime and Coastguard Agency
MDS	Maximum Design Scenario
MGN	Marine Guidance Note
MHWS	Mean High Water Springs
ML	Marine Licence
MLPD	Marine Licence Principles Document

MLT	Marine Licensing Team
MLWS	Mean Low Water Springs
MMO	Marine Management Organisation
MMP	Materials Management Plan
MoD	Ministry of Defence
MODA	Mona Onshore Development Area
MoU	Memorandum of Understanding
MPCP	Marine Pollution Contingency Plan
MPS	Marine Policy Statement
MSA	Minimum Sector Altitude
MSC	Mitigation Services Contract
MVOWF	Moor Vannin Offshore Wind Farm
MVOWFL	Moor Vannin Offshore Wind Farm Limited
MW	Megawatts
NATS	National Air Traffic Services
NCA	National Character Area
NCR	National Cycle Route
NE	Natural England
NFU	National Farmers' Union
NGET	National Grid Electricity Transmission plc
NIC	National Infrastructure Commission
NLCA	National Landscape Character Areas
nm	nautical miles
NMWTRA	North and Mid Wales Trunk Road Agent
NO₂	Nitrogen Dioxide
NPACA	National Parks and Access to the Countryside Act 1949
NPS	National Policy Statement
NRA	Navigational Risk Assessment
NRIL	Network Rail Infrastructure Ltd
NRMM	Non-Road Mobile Machinery
NRW	Natural Resource Wales
NRW (A)	Natural Resources Wales Advisory
NRW MLT	Natural Resources Wales Marine Licensing Team
NS	NatureScot
NSIP	Nationally Significant Infrastructure Project
NtM	Notice to Mariners
NVMP	Noise and Vibration Management Plan
NWWT	North Wales Wildlife Trust
oALEP	outline Artificial Light and Emissions Plan
oAMS	outline Arboricultural Method Statement

oAQMP	outline Air Quality Management Plan
oCCP	outline Construction Communications Plan
oCMS	outline Construction Method Statement
oCNVMP	outline Construction Noise and Vibration Management Plan
oCoCP	outline Code of Construction Practice
oCSWDMP	outline Construction Surface Water Drainage Plan
oCTMP	outline Construction Traffic Management Plan
oDMP	outline Dust Management Plan
OESEA4	Offshore Energy Strategic Environmental Assessment 4
offCMS	offshore Construction Method Statement
oINNSMP	outline Invasive Non-Native Species Management Plan
OIPMP	Offshore In-principle Monitoring Plan
OL	Order Limits
oLCMS	outline Landfall Construction Method Statement
oLEMP	outline Landscape and Ecology Management Plan
oMMMP	outline Marine Mammal Mitigation Protocol
oNVMP	outline Noise and Vibration Management Plan
oOAWSI	outline Offshore Archaeological Written Scheme of Investigation
oODMS	outline Operation Drainage Management Strategy
OP	Other Person
oPAMP	outline Public Access Management Plan
oPPEIRP	outline Pollution Prevention and Emergency Incident Response Plan
oSEP	outline Skills and Employment Plan
oSMP	outline Soil Management Plan
OSP	Offshore Substation Platform
oSWMP	outline Site Waste Management Plan
oVTMP	outline Vessel Traffic Management Plan
OWF	Offshore Wind Farm
OWGA	Offshore Wind Generation Assets
PA2008	Planning Act 2008
PAD	Protocol for Archaeological Discovery
PEIR	Preliminary Environmental Information Report
PEMP	Project Environmental Management Plan
PHW	Public Health Wales
PINS	Planning Inspectorate
PM	Preliminary Meeting
PM_{2.5}	Particles smaller than 2.5 micrometres in diameter
PM₁₀	Particles smaller than 10 micrometres in diameter

PP	Protective Provisions
PPEIRP	Pollution Prevention and Emergency Incident Response Plan
PPW	Planning Policy Wales
PRoW	Public Rights of Way
PSED	Public Sector Equality Duty
PSR	Primary Surveillance Radar
PTS	Permanent Threshold Shift
PWS	Private Water Supplies
R	Requirement
rDCO	recommended Development Consent Order
REWS	Radar Early Warning Systems
RIES	Report on Implications for European Sites
RNLI	Royal National Lifeboat Institution
RPaG	Registered Park and Garden
RR	Relevant Representation
RSPB	Royal Society for the Protection of Birds
RVAA	Residential Visual Amenity Assessment
s106	Section 106 of the Town and Country Planning Act 1990
SAC	Special Area of Conservation
SAR	Search and Rescue
SCA	Seascape Character Area
Sch	Schedule
SLVIA	Seascape, Landscape and Visual Impact Assessment
SM	Scheduled Monument
SMP	Soil Management Plan
SNCBs	Statutory Nature Conservation Bodies
SOAEL	Significant Observed Adverse Effect Level
SoCG	Statement(s) of Common Ground
SoR	Statement of Reasons
SoS	Secretary of State
SoSESNZ	Secretary of State for Energy Security and Net Zero
SPA	Special Protection Area
SPG	Supplementary Planning Guidance
SSC	Suspended Sediment Concentration
SSR	Secondary Surveillance Radar
SSSI	Site of Special Scientific Interest
SSZ	Seascape Sensitivity Zones
SU	Statutory Undertaker
SUDS	Sustainable Drainage Systems
SWMP	Site Waste Management Plan

TAEZ	Temporary Archaeological Exclusion Zone
TAN	Technical Advice Note
tCO₂e	Tonnes of Carbon Dioxide Equivalent
TCC	Temporary Construction Compound
TCE	The Crown Estate
TP	Temporary Possession
TPO	Tree Preservation Order
TSS	Traffic Separation Scheme
TTS	Temporary Threshold Shift
UK CoS	United Kingdom Chamber of Shipping
UKHO	United Kingdom Hydrographic Office
USI	Unaccompanied Site Inspection
VHF	Very High Frequency
VP	Viewpoint
WBCSD	World Business Councils for Sustainable Development
WFD	Water Framework Directive
WG	Welsh Government
WHO	World Health Organisation
WNMP	Welsh National Marine Plan
WRI	World Resources Institute
WSI	Written Scheme of Investigation
ZoI	Zone of Influence
ZTV	Zone of Theoretical Visibility

APPENDIX C: HABITATS REGULATIONS ASSESSMENT

C.1 INTRODUCTION

C.1.1 This Appendix sets out the Examining Authority's (ExA's) analysis and conclusions relevant to the Habitats Regulations Assessment (HRA). This will assist the SoS as the Competent Authority, in performing their duties under the Conservation of Habitats and Species Regulations 2017 and the Conservation of Offshore Marine Habitats and Species Regulations 2017 (collectively known as 'the Habitats Regulations').

C.1.2 This Appendix is structured as follows:

- C.2 - Stage 1: Findings in relation to Likely Significant Effects;
- C.3 - Conservation Objectives;
- C.4 - Stage 2: Findings in relation to Adverse Effects on Integrity; and
- C.5 - HRA conclusions.

C.1.3 Under Regulation 63 of the Habitats Regulations and Regulation 28 of the Offshore Habitats Regulations, the Competent Authority must consider whether a development will have Likely Significant Effects (LSE) on a European site, either alone or in combination with other plans or projects. The purpose of the LSE test (Stage 1) is to identify the need for an 'appropriate assessment' (AA) to be undertaken by the Competent Authority and the activities, sites or plans and projects to be included for further consideration in the AA (Stage 2). In accordance with the precautionary principle embedded in the Habitats Regulations, consent for the Proposed Development may be granted only after an AA has ascertained that it will not adversely affect the integrity of European site(s) and no reasonable scientific doubt remains.

C.1.4 For the purpose of this report, the term 'European sites' includes Special Areas of Conservation (SAC), proposed SACs, Site of Community Interest (SCI), Special Protection Areas (SPA), potential SPAs, Ramsar, proposed Ramsar and sites identified or required as compensatory measures for adverse effects on any of these sites. The 'UK National Site Network' refers to the network of European sites within the UK.

C.1.5 Policy considerations and the legal obligations under the Habitats Regulations are described in Section 2 of the Recommendation Report.

C.1.6 The ExA has been mindful throughout the Examination of the need to ensure that the SoS has such information as may reasonably be required to carry out their duties as the Competent Authority. It has sought evidence from the Applicant and the relevant Interested Parties (IPs), including Natural Resources Wales (Advisory) (NRW (A)) and the Joint Nature Conservation Committee (JNCC) as the Appropriate Nature Conservation Bodies (ANCBs), through written questions and Issue Specific Hearings (ISHs).

The Applicant's assessment

C.1.7 The Applicant submitted a Habitats Regulations Assessment (HRA) Report ('the HRA Report') with its Development Consent Order (DCO) application which comprised the following documents:

- HRA Stage 2 Information to Support an Appropriate Assessment (ISAA) Part 1 – Introduction and Background [\[APP-031\]](#), revised in [\[REP7-016\]](#);
- HRA Stage 2 ISAA Part 2 – Special Areas of Conservation (SACs) assessments [\[APP-032\]](#), revised in [\[REP7-017\]](#) ('the HRA Stage 2 SAC Report');
- HRA Stage 2 ISAA Part 3 – Special Protection Areas (SPAs) assessments [\[APP-033\]](#), revised in [\[REP2-010\]](#) and [\[REP7-018\]](#) ('the HRA Stage 2 SPA Report');
- HRA Stage 1 Screening Report [\[APP-034\]](#), revised in [\[REP2-012\]](#) and [\[REP7-023\]](#) ('the HRA Screening Report'); and
- HRA Integrity Matrices [\[APP-035\]](#), revised in [\[REP2-014\]](#).

C.1.8 The HRA Report was supported and informed by the Environmental Statement (ES), in particular Volume 2, Chapter 5: Offshore ornithology [\[APP-057\]](#) and several Environmental Statement appendices which are referred to therein (ie [\[APP-086\]](#) to [\[APP-096\]](#)).

C.1.9 The Applicant's HRA Screening Report [\[APP-034\]](#), revised in [\[REP2-012\]](#) and [\[REP7-023\]](#) identified 77 European sites within the UK National Site Network (NSN) for inclusion within the assessment. It identified LSEs for one site designated for Annex I Habitats (offshore); 9 sites designated for Annex II diadromous fish; 12 sites designated for marine mammals; and 30 sites designated for offshore ornithology.

C.1.10 At the point of application, the Applicant concluded that the Proposed Development would not adversely affect the integrity of any of the European sites and features assessed, either alone or in combination with other projects or plans.

Appropriate Nature Conservation Bodies

C.1.11 The Proposed Development is located in the Irish Sea within UK waters. The Applicant's HRA Screening Report [\[APP-034\]](#) identified UK European sites for consideration that are located within Wales, Scotland, England and Northern Ireland. JNCC and NRW (A) registered as IPs and participated in the Examination.

C.1.12 NRW (A) provided comment on European sites within inshore Welsh waters. JNCC [\[RR-033\]](#) confirmed that its statutory advisory role relates to nature conservation in UK offshore waters only (ie past 12nm).

C.1.13 On 17 June 2024, the ExA wrote to NatureScot, Natural England (NE) and the Department of Agriculture, Environment and Rural Affairs (DAERA) of Northern Ireland inviting them to take part in the Examination as an 'other person' ([\[OD-018\]](#), [\[OD-016\]](#) and [\[OD-010\]](#)).

C.1.14 NE [\[PDA-041\]](#) responded to the notification but did not provide comment on the Applicant's HRA.

C.1.15 DAERA did not respond to the notification and the Applicant stated [\[REP3-093\]](#), ExQ1.10.4] that DAERA had also not responded to the pre-application statutory consultation.

C.1.16 NatureScot [\[AS-024\]](#) responded that it had "*encountered many errors, disparities between text and tables, non-adherence to relevant guidance, and a general lack of clarity in the assessment. We have discussed this with other Statutory Nature Conservation Bodies (SNCBs) and they report the same problems with the quality of this application. We do not have capacity to offer a detailed critique of the application in its current state*". The approach taken by the Applicant to address quality concerns is detailed in Subappendix 3 of this Appendix.

- C.1.17 NatureScot noted that the Applicant's HRA used different thresholds for triggering Population Viability Analysis (PVA) of relevant qualifying species from Scottish SPAs and requested that impacts on European sites in Scotland be assessed following the relevant Scottish guidance (<https://www.nature.scot/professionaladvice/planning-and-development/planning-and-development-advice/renewableenergy/marine-renewables/advice-marine-renewables-development>).
- C.1.18 At D3, the Applicant [REP3-043] explained that it had followed NRW and JNCC guidance as the Proposed Development sits within their jurisdiction and noted that NatureScot did not respond to the statutory consultation in June 2023. The Applicant highlighted where its assessment had departed from Scottish guidance but did not propose revised assessments.
- C.1.19 The ExA issued a Rule 17 request for further information [PD-015] on 16 October 2024 inviting NatureScot to confirm (with reasoning) whether or not it agrees with the Applicant's conclusion of no adverse effects on the integrity (AEoI) of any European site within the jurisdiction of Scotland from the Mona Offshore Wind Farm alone, or in combination with other plans or projects). NatureScot did not respond.

Non-UK sites

- C.1.20 The Applicant's HRA Screening Report [APP-034], revised in [REP2-012] and [REP7-023] also identified European sites located outside the UK NSN for inclusion within the assessment, as detailed in Subappendix 1 of this Appendix. Subappendix 1 also identifies the non-UK European sites and features for which the Applicant concluded a LSE. The Applicant's Stage 2 Reports concluded there would be no AEoI of all non-UK sites. These conclusions were not disputed by any IP during the Examination.
- C.1.21 The Isle of Man is not covered by the Habitats Regulations but is part of the Ramsar Convention. The Applicant's HRA documentation did not address Ramsar sites located on the Isle of Man. The ExA [PD-013] ExQ1.10.1 queried whether consideration had been given to the potential for effects on the following proposed Ramsar sites located in the Isle of Man:
- Central Valley Curragh proposed Ramsar;
 - Dalby Peatlands proposed Ramsar;
 - Gob ny Rona, Maughold Head and Port Cornaa proposed Ramsar;
 - Southern Coasts and Calf of Man proposed Ramsar; and
 - The Ayres proposed Ramsar.
- C.1.22 The Applicant [REP3-062] ExQ1.10.1 explained that the five proposed Ramsar sites identified by the ExA are not included on data maps provided by the Isle of Man Government. It considered there to be no receptor-impact-pathway for two of the sites and noted that the remaining three are covered by Isle of Man MNRs which have been given due consideration within the ES. It also highlighted Ballaugh Curragh Ramsar and explained that it had considered the site in its pre-screening exercise, but it was screened out as there is no potential for a receptor-impact-pathway for any features of the site. The Applicant further explained that the Isle of Man Government did not request consideration of Ramsar sites during pre-application consultation or in its relevant representation [RR-018].
- C.1.23 Nevertheless, at D6, the Applicant submitted 'Appendix E1.3.2 - Assessment of proposed Ramsar Sites within the Isle of Man' [REP6-090] as an appendix to the HRA Report to allow the SoS to complete an AA on these sites if they determine

one is required. This was revised in [REP7-021]. The Applicant identified LSEs on fish, marine mammal and offshore ornithological features of Gob ny Rona, Maughold Head and Port Cornaa proposed Ramsar, Southern Coasts and Calf of Man proposed Ramsar and The Ayres proposed Ramsar. It concluded no AEoI of these sites from the Proposed Development alone or in combination with other plans and projects. The Isle of Man Government Territorial Sea Committee agreed with the Applicant's conclusions in its final SoCG [REP7-093] TSC.OO.12 and TSC.OO.1.

- C.1.24 Only European sites within the UK National Site Network are addressed further in this Report.

Change request

- C.1.25 On 1 November 2024, the Applicant submitted a change request [CR1-001] to [CR1-013] which comprised amendments/alterations to onshore elements of the Proposed Development. The change request is further described in Chapter 1 of this Report. These changes were accepted by the ExA as described in Chapter 1 of this Report. No relevant HRA matters arose from the change request.

RIES and consultation

- C.1.26 The ExA produced a Report on the Implications for European Sites (RIES) [PD-019] (English) and [PD-019a] (Welsh) which compiled, documented, and signposted HRA-relevant information provided in the DCO application and Examination representations up to D4 (4 November 2024). The RIES was issued to set out ExA understanding on HRA-relevant information and the position of the IPs in relation to the effects of the Proposed Development on European sites within the UK NSN at that point in time. Consultation on the RIES took place between 19 November 2024 and 3 December 2024 (D5). Comments were received from the Applicant [REP5-083], JNCC [REP5-095] and NRW (A) [REP5-099]. These comments have been considered in the drafting of this Chapter.
- C.1.27 It is noted that at the point of issue of the RIES, several HRA matters remained outstanding. Numerous Examination submissions at D5 and D6 included HRA-relevant information. Both JNCC [REP4-103] and NRW (A) [REP5-099] noted that the RIES would not take account of updated advice on HRA matters beyond D4 and advised the RIES be updated and issued to the SoS alongside the ExA's recommendation report to the SoS.
- C.1.28 In accordance with the Planning Inspectorate's Advice Page 10 (<https://www.gov.uk/guidance/nationally-significant-infrastructure-projects-advice-on-habitats-regulations-assessments>), the RIES is not revised following consultation and as such the ExA did not republish a revised version. This Appendix considers all HRA representations made by IPs during the Examination, including those made after consultation on the RIES.
- C.1.29 Given the amount of HRA information submitted by both the Applicant, the JNCC and NRW (A) following publication of the RIES, the SoS may wish to undertake further consultation to fulfil the duties under Regulation 63(3) of the Habitats Regulations and Regulation 28(4) of the Offshore Habitats Regulations.

Summary of HRA matters considered during the Examination

- C.1.30 The Applicant's HRA Report assessed potential impacts on European sites with Annex I habitats (offshore), Annex II diadromous fish species, Annex II marine

mammals, onshore ornithological and offshore ornithological qualifying features. The Examination addressed matters primarily relating to marine mammals and offshore ornithology.

- C.1.31 In respect of marine mammals, the key issues related to noise impacts on harbour porpoise from high-order Unexploded Ordnance (UXO) clearance and the adequacy of the Underwater Sound Management Strategy (UWSMS) and Marine Mammal Mitigation Protocol (MMMP).
- C.1.32 With regard to offshore ornithology, both JNCC and NRW (A) raised concerns with the Applicant's approach to the offshore ornithology assessment at the Relevant Representation stage and submitted written comments at every Examination deadline. Both parties lacked confidence in the LSE screening or Stage 2 assessment (ie the assessment of effects on integrity). Both JNCC and NRW (A) considered that the assessments should be updated with their advised approach. JNCC was concerned that multiple errors in the Applicant's assessment could compound one another and that the implications should be considered for the assessment as a whole, rather than for each error individually [REP2-096] and [REP2-097]. RSPB Cymru [RR-071] also raised methodological concerns. This resulted in a suite of assessment updates being presented by the Applicant. A chronological overview of the key documents submitted during the Pre-examination and Examination by the Applicant in relation to offshore ornithology is provided in Subappendix 2 of this Appendix (including revisions to the HRA Report).
- C.1.33 The overarching methodological issues are detailed within Subappendix 3 of this Appendix and relate to:
- Displacement assessments;
 - foraging ranges of Atlantic puffin, guillemot and razorbill;
 - inclusion of macroavoidance of northern gannet;
 - displacement and mortality rates;
 - Collision risk assessments;
 - seasonal definitions;
 - seasonal collision totals;
 - confidence intervals;
 - Presentation of separate collision and displacement impacts (as well as combined) to black-legged kittiwake and northern gannet;
 - Apportionment;
 - the approach to age class apportioning;
 - the inclusion of sabbatical birds;
 - In-combination assessment:
 - the approach to assessing historical projects without any data available;
 - the need to review information available in the public domain; and
 - data errors and omissions.
- C.1.34 In addition to the overarching methodological issues detailed in Subappendix 3 of this Appendix, further matters relating to specific qualifying features and/ or European sites were discussed during the Examination. These are detailed within this Appendix and in summary relate to:
- LSEs to Atlantic puffin from displacement;

- LSEs to black-legged kittiwake from displacement impacts alone;
- Manx shearwater baseline characterisation and LSEs from collision;
- in combination LSEs;
- the potential for adverse effects on non-breeding red throated diver and common scoter of Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA from disturbance and displacement; and
- the potential for adverse effects on northern gannet of Grassholm SPA from collision.

C.1.35 This Appendix also reports on how the need for precaution in the assessment due to Highly Pathogenic Avian Influenza (HPAI) was raised and identifies additional features screened into the in-combination assessment as a result of the Applicant's revised assessments.

C.1.36 As detailed in Subappendix 2 of this Appendix, the Applicant submitted a revised version of the HRA Report at D7 to collate all relevant information into a single place.

C.2 STAGE 1: FINDINGS IN RELATION TO LIKELY SIGNIFICANT EFFECTS

Relevant UK European sites

C.2.1 Section 1.3 of the HRA Screening Report [[APP-034](#)], revised in [[REP2-012](#)] and [[REP7-023](#)] identified 77 European sites within the UK NSN for inclusion within the assessment. The report was structured according to different receptor groups, with the relevant European sites being identified in the following:

- Table 1.4: Annex I habitats (offshore) (one site shown on Figure 1.3);
- Table 1.5: Annex II diadromous fish species – (nine sites shown on Figure 1.5);
- Table 1.6: Annex II marine mammals (15 sites shown on Figure 1.9);
- Tables 1.8 to 1.11: Offshore ornithological features (45 sites shown on Figure 1.10); and
- Table 1.12: Onshore ornithological features (eight sites shown on Figure 1.11).

C.2.2 Some European sites were included in the assessment for more than one receptor group, i.e. both onshore and offshore ornithological features.

C.2.3 No European sites designated for onshore Annex I habitats or onshore Annex II species were identified for inclusion with the assessment.

C.2.4 No additional European sites within the UK NSN were identified for inclusion in the assessment during the Examination.

Potential impact pathways

C.2.5 Section 1.4 of the HRA Screening Report [[APP-034](#)], revised in [[REP2-012](#)] and [[REP7-023](#)] detailed the potential impact pathways from the Proposed Development during construction, operation and decommissioning. The impact pathways from the Proposed Development alone are summarised in Table 1 below. The screening matrices within the HRA Screening Report detailed which impact pathways were considered for each European site and qualifying feature (i.e. those greyed out were not assessed by the Applicant).

Table 1. LSE pathways assessed by the Applicant

Receptor group	LSE pathway
Annex I habitats (offshore)	Temporary habitat loss/disturbance Increases in Suspended Sediment Concentration (SSC) and associated deposition Release of sediment bound contaminants Long-term subtidal habitat loss Introduction of artificial structures Changes in physical processes Electromagnetic fields (EMF) Heat from subsea electrical cables Increased risk of introduction and spread of invasive non-native species Removal of hard substrates Accidental pollution
Annex II diadromous fish species	Temporary habitat loss/disturbance Increases in SSC and associated deposition Underwater sound impacting fish and shellfish receptors Long-term subtidal habitat loss Introduction of artificial structures and colonisations of hard structures EMF Disturbance/remobilisation of sediment bound contaminants Accidental pollution
Annex II marine mammals	Injury and disturbance from underwater sound from piling, UXO detonation and site investigation surveys Injury and disturbance from underwater sound due to vessel use and other activities Increased risk of injury due to collision with vessels Changes in prey availability Changes in water clarity Operational sound EMF Accidental pollution Increased SSC and associated sediment deposition.

Receptor group	LSE pathway
Offshore ornithological features	Temporary and permanent habitat loss/disturbance and increased SSC Disturbance and displacement from airborne sound, and presence of vessels and infrastructure Collision risk Barrier to movement Changes in prey availability Accidental pollution
Onshore ornithological features	Temporary habitat loss/disturbance and change in prey availability Permanent habitat loss/displacement Disturbance and displacement from presence of vehicles/heavy machinery Collision risk

C.2.6 No additional impact pathways were identified for inclusion in the assessment during the Examination.

Applicant's assessment of Likely Significant Effects

C.2.7 The Applicant's screening conclusions at the point of the DCO application were presented in [APP-034], revised in [REP2-012] and [REP7-023]. Screening matrices for each European site considered were provided in Section 1.4. A summary of the European sites, qualifying interest features and potential impacts for which a potential for an LSE had been identified was provided in Table 1.125.

European sites for which the Applicant concluded no LSE on all qualifying features

C.2.8 The European sites within the UK NSN for which the Applicant concluded no LSE on all qualifying features from the project alone or in combination with other plans or projects are:

- Annex II marine mammals:
 - Treshnish Isles SAC;
 - Monach Islands SAC;
 - North Rona SAC;
- Offshore ornithological features:
 - Aukery SPA;
 - Fair Isle SPA;
 - Fetlar SPA;
 - Foula SPA;
 - Forth Islands SPA;
 - Farne Islands SPA;
 - Hermaness, Saxa Vord and Valla Field SPA;

- Hoy SPA;
- Morecambe Bay and Duddon Estuary SPA;
- Mousa SPA;
- Noss SPA;
- Priest Island (Summer Isles) SPA;
- Ronas Hill – North Roe and Tingon SPA;
- Treshnish Isles SPA;
- Onshore and offshore ornithological features:
 - Burry Inlet SPA;
 - Burry Inlet Ramsar;
 - Dee Estuary SPA;
 - Dee Estuary Ramsar;
 - Dyfi Estuary/Aber Dyfi SPA;
 - Severn Estuary SPA;
 - Severn Estuary Ramsar; and
 - Traeth Lafan/Lavan Sands, Conway Bay SPA.

C.2.9 These conclusions were not explicitly disputed during the Examination. However, as noted in this Appendix, methodological concerns were raised by both JNCC and NRW (A) in relation to offshore ornithology throughout the Examination (see Subappendix 3 of this Appendix). In responding to the concerns, the Applicant's D2 revision of the HRA Screening Report [REP2-012] identified a LSE on lesser black-backed gull of Morecambe Bay and Duddon Estuary SPA from collision risk during operation and in-combination effects.

C.2.10 The ExA is content that a LSE on the remainder of the above sites can be excluded and therefore they are not considered further in this Appendix. This includes all European sites within the onshore ornithological receptor group.

European sites for which the Applicant concluded LSE on some or all qualifying features

C.2.11 The application version of the HRA Screening Report [APP-034] identified LSEs for one site designated for Annex I Habitats (offshore); 9 sites designated for Annex II diadromous fish; 12 sites designated for marine mammals; and 30 sites designated for offshore ornithology. These were identified in Table 2.3 of the RIES [PD-019] (English) and [PD-019a] (Welsh). Table 1.125 of the HRA Screening Report [APP-034] identified the qualifying feature(s) and impact pathway(s) screened in by the Applicant for each European site for which a LSE was identified.

C.2.12 The Applicant's screening conclusions in respect of Annex I habitats (offshore), Annex II diadromous fish were not disputed during the Examination.

C.2.13 In respect of marine mammals, the HRA Screening Report [APP-034] concluded that there was no potential for LSE to any marine mammal qualifying feature of any European site from vessel collision risk from the project alone. At D3, NRW (A) [REP3-093] stated there may be a potential for an in-combination contribution to LSE to marine mammals for vessel collision at the management unit level. However further to the Applicant's clarification in [REP4-065], NRW (A) [REP5-099] confirmed its agreement with the Applicant and that its previous response was due to a misunderstanding.

C.2.14 In respect of offshore ornithology, the Applicant first revised the HRA Screening Report at D2 [REP2-012] to respond to JNCC and NRW (A)'s offshore ornithology

methodological concerns (see Subappendices 2 and 3 of this Appendix for further details). This identified the following additional LSEs (on European sites for which a LSE was already identified for other features/pathways):

- Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA – black-legged kittiwake (disturbance and displacement and collision risk during operation and in-combination effects) and lesser black-backed gull (collision risk);
- Shiant Isles SPA – common guillemot (disturbance during operation and in-combination effects).

C.2.15 No further additional LSEs were acknowledged by the Applicant during the Examination. However, in addition to the overarching methodological issues the matters below were discussed in relation to specific sites and/or features.

Atlantic puffin - displacement

C.2.16 The application version of the HRA Screening Report [APP-034] screened out a LSE to Atlantic puffin from all European sites considered within the assessment. However, JNCC ([RR-033] and [REP1-066]) and NRW (A) [RR-011] advised that incorrect Mean Seasonal Peak abundance estimates appeared to have been calculated for Atlantic puffin in the non-breeding season, and therefore predicted displacement mortalities may be incorrect.

C.2.17 The Applicant [PDA-008] acknowledged the discrepancy and confirmed the non-breeding mean peak should be 22 birds, not 0 and reflected this in the updated HRA Screening Report [REP2-012]. Both the Applicant [REP3-036] and JNCC ([REP2-097], [REP3-085], [REP3-086] and [REP4-102]) agreed there would be 3 annual mortalities (based on 70% displacement and 10% mortality) from the project alone. The Applicant apportioned impacts to SPAs/Ramsars in the D4 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [REP4-030] Table 1.8.

C.2.18 NRW (A) [REP5-099] advised that based on the Applicant's approach to screening LSE of taking impacts through if the apportioned impact for a feature equalled more than 0 birds, a LSE could not be excluded for Atlantic puffin of Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA.

C.2.19 JNCC [REP5-095] considered that through the calculation of more than 0.0 apportioned mortalities (based on 70% displacement and 10% mortality), the Applicant had effectively concluded LSE from the project alone on the following SPAs:

- Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA (0.8 annual mortalities);
- Sule Skerry and Sule Stack SPA (0.1 annual mortalities);
- St Kilda SPA (0.3 annual mortalities); and
- Shiant Isles SPA (0.1 annual mortalities).

C.2.20 JNCC confirmed in [REP1-066] that its advised 70% displacement and 10% mortality rates were based on Joint SNCB Interim Displacement Advice Note (2022). It explained that for most species, evidence suggests that there is a range of displacement rates occurring at operational wind farms, including the upper end of the SNCB-advised range, and sometimes beyond.

C.2.21 However, the Applicant advocated 50% displacement and 1% mortality rates for Atlantic puffin [REP4-030], stating that available evidence suggests the upper

ranges of displacement and mortality rates may be excessively precautionary. It considered that high levels of precaution compounds through addition, multiplication and modelling to produce modelling outputs that are unrealistic. It stated [\[REP5-083\]](#) that when considering its preferred rates of 50% displacement and 1% mortality, all apportioned impacts are <0.0 birds. It maintained its conclusion of no LSE for Atlantic puffin of that above sites in the revised HRA Screening Report [\[REP7-023\]](#).

C.2.22 Whilst JNCC's final SoCG confirmed agreement with the Applicant's screening [\[REP7-097\]](#), JNCC.00.25 to JNCC00.30], JNCC's closing statement [\[REP7-144\]](#) continued to advise a LSE for Atlantic puffin of Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA from displacement. The ExA notes that LSEs for this site had been identified by the Applicant for other qualifying features, but not Atlantic puffin in the final HRA Screening Report [\[REP7-023\]](#).

C.2.23 The ExA considers that the Applicant's advocated displacement and mortality rates fall well short of the upper end of the JNCC advocated ranges of 1% to 10% and 30% to 70% respectively. The ExA is not convinced the evidence presented by the Applicant warrants a significant departure from the SNCB's recommended approach. As such, the ExA considers that a LSE should be concluded for Atlantic puffin for the four European sites detailed above. The ExA considers the information provided by the Applicant will be sufficient to inform consideration of AEoI.

Black-legged kittiwake – assessment of displacement impacts alone

C.2.24 Appendix A.2.4 of the application version of the HRA Screening Report [\[APP-034\]](#) apportioned the combined effects of displacement and collision risk of black-legged kittiwake to SPA/Ramsar sites.

C.2.25 NRW (A) explained that a kittiwake assessment for displacement alone was not required due to an insufficient evidence base [\[REP1-056\]](#), whilst the Applicant [\[REP5-083\]](#) stated that NE do not request an assessment of kittiwake displacement alone for offshore wind farm projects. It considered its assessment to be at the upper bounds of what would be considered scientifically robust by NatureScot.

C.2.26 However, at the request of JNCC, the Applicant revised the HRA Screening Report [\[REP2-012\]](#) Appendix A.2.4 to apportion impacts of displacement alone.

C.2.27 Subappendix 3 of this Appendix details JNCC and NRW (A) concerns regarding the Applicant's preferred displacement and mortality rates. This led to revisions of the assessment within 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' ([\[REP3-059\]](#) (Table 1.8 and subsequently [\[REP4-030\]](#) (Table 1.9). Table 1.8 of [\[REP7-020\]](#) presented the Applicant's final calculations of SPA apportioned adult black-legged kittiwake mortality due to displacement (from the project alone).

C.2.28 The ExA has had regard to the matter and does not consider there to be a compelling reason to assess the impacts of displacement alone on black-legged kittiwake. However, should the SoS consider an assessment is required, the ExA notes that Table 1.9 of [\[REP7-020\]](#) predicted adult mortalities of >0.0 from displacement alone of black-legged kittiwake of the following European sites within the UK NSN:

- Ailsa Craig SPA;
- Buchan Ness to Collieston SPA;

- Cape Wrath SPA;
- East Caithness Cliffs SPA;
- Flamborough and Filey Coast SPA;
- Fowlsheugh SPA;
- North Caithness Cliffs SPA;
- North Colonsay and Western Cliffs SPA;
- Rathlin Island SPA;
- Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA;
- Troup, Pennan and Lions Heads SPA; and
- West Westray SPA.

Manx shearwater – baseline characterisation

- C.2.29 The Manx shearwater baseline was informed by Digital Aerial Surveys (DAS). As detailed in Section 5.5 Offshore Ornithology of the Recommendation Report, RSPB Cymru ([[RR-071](#)] and [[REP5-052](#)]) considered the Applicant's DAS effort was unlikely to properly characterise the activity of Manx shearwater at the application site.
- C.2.30 The Applicant ([[PDA-008](#)] and [[REP5-083](#)]) considered its surveys to be sufficient and noted that the baseline drew upon multiple data sources, including tracking data. It provided further details of these tracking studies in [[REP6-089](#)]. Both JNCC [[REP3-084](#)] ExQ1.17.3 and NRW (A) [[REP3-093](#)] ExQ1.17.3 acknowledged limitations of DAS but were satisfied that the site-specific DAS survey reflects shearwater baseline characterisation.
- C.2.31 The final SoCG with RSPB Cymru [[REP7-107](#)] RSPB.00.3 noted that RSPB Cymru had remaining concerns with the use of DAS, however considered these are unlikely to be of material significance in the context of the Application. It considered that the uncertainty should feed into the degree of precaution used in any conclusions as to the significance of impacts.
- C.2.32 Having had regard to the submissions made, the ExA is satisfied with the baseline characterisation for Manx shearwater.

Manx shearwater – collision risk

- C.2.33 The Applicant modelled the effect of collision risk on seabirds in [[APP-093](#)]. Collision risk was apportioned to colonies within the UK NSN in Appendix A.2.8 of the application version of the HRA Screening Report [[APP-034](#)]. LSEs from collision risk were screened out by the Applicant for Manx shearwater of all European sites identified for inclusion in the assessment. (Note that due to a misunderstanding, the ExA incorrectly considered this matter under the Stage 2 (effects on integrity) section of the RIES [[PD-019](#)] (English) and [[PD-019a](#)] (Welsh)).
- C.2.34 RSPB Cymru [[RR-071](#)] considered the Applicant's assessment did not reflect the potential behaviour of Manx shearwater in the vicinity of turbines, particularly attraction to illuminations required for turbines. However, the Applicant [[PDA-008](#)] identified critical knowledge gaps regarding light-induced disorientation and considered its assessment to be scientifically valid and robust.
- C.2.35 In response to questioning by the ExA, NRW (A) [[REP3-093](#)] ExQ1.17.4 and JNCC [[REP3-084](#)] ExQ1.17.4 confirmed that Manx shearwaters are known to be attracted to light and can also be disoriented, for example due to the lighting at the top of a wind turbine. They explained that this additional collision risk cannot currently be

modelled and they are not aware of any available evidence to quantify that risk. They were both satisfied that the collision risk model is as robust as it currently could be.

C.2.36 RSPB Cymru did not submit further representations on the matter during the Examination, however in its final SoCG [\[REP7-107\]](#) RSPB.OO.11 it confirmed that the information submitted by the Applicant into the Examination had not resolved its concerns. RSPB Cymru acknowledged that there is no guidance regarding the assessment of behavioural change due to wind turbine illuminations, and that this concern needs to be addressed by the wider industry and other stakeholders. RSPB Cymru had significant concerns with the impact assessment. It did not explicitly state for which European sites with Manx shearwater as a qualifying feature it considered there to be a LSE. However, it concluded [\[REP7-107\]](#) RSPB.OO.25 that an AEoI cannot be ruled out beyond reasonable scientific doubt for collision impacts and distributional change arising through the project alone and in combination with other projects for Manx shearwater of the following European sites:

- Copeland Islands SPA;
- Irish Sea Front SPA;
- Rum SPA;
- St Kilda SPA;
- Glannau Aberdaron ac Ynys Enlli/ Aberdaron Coast and Bardsey Island SPA ;
- and
- Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA.

C.2.37 In reaching this conclusion, the ExA considers it is inherent that RSPB Cymru conclude LSEs exist for Manx shearwater of the above European sites as a minimum.

C.2.38 The ExA notes that RSPB Cymru had limited engagement in the Examination and did not suggest any particular methodological approaches for assessing impacts. Having had regard to the submissions made, the ExA is content with the Applicants collision risk modelling and therefore agree with its screening conclusions of no LSE in respect of Manx shearwater for all European sites.

In Combination LSEs

C.2.39 Section 1.4 of the application version of the HRA Screening Report [\[APP-034\]](#) detailed the Applicant's overarching approach to assessing in-combination effects. It stated that it was not necessary to consider sites/features for which an LSE 'alone' had been identified; rather it is for those where no LSE was concluded.

C.2.40 However, the ExA noted that the screening matrices within [\[APP-034\]](#) had not applied this methodology; where LSE alone had been concluded, LSE in combination was also concluded, and numerous screening matrices stated that *"there is no potential for LSE alone, and so no potential for LSE has been concluded in-combination"*. In response to questioning by the ExA [\[PD-013\]](#) ExQ1.10.3 the Applicant [\[REP3-062\]](#) did not consider a revised in-combination assessment necessary given the highly precautionary approach to the screening of the project alone. It considered that no additional LSEs would be identified as a result of in-combination effects.

C.2.41 The ExA also sought the views of JNCC and NRW (A) in respect of the sites for which they are responsible. JNCC [\[REP3-084\]](#) ExQ1.10.3 agreed there is no potential for in-combination LSE to marine mammals for impact pathways for which

a conclusion of no LSE alone was reached. NRW (A) [REP5-099] also agreed there would be no in-combination LSEs to marine mammals.

- C.2.42 In respect of Annex I habitats (offshore) and fish, NRW (A) [REP3-093] ExQ1.10.3 agreed there is no potential for in-combination LSE for impact pathways for which a conclusion of no LSE alone was reached.
- C.2.43 In respect of offshore ornithology, both JNCC and NRW (A) considered there to be potential for in-combination LSEs ([REP3-084] ExQ1.10.3 and [REP3-093] ExQ1.10.3). This was primarily due to the overarching methodological concerns for offshore ornithology (as detailed in Subappendix 3 of this Appendix) including displacement and mortality ranges, how the Applicant had assessed in-combination effects from historical projects with no data, and due to the identification of errors in data from other projects.
- C.2.44 In 'Offshore Ornithology Supporting Information in line with SNCB Advice' ([REP3-059], revised in [REP4-030]) the Applicant presented an in-combination assessment when considering the JNCC and NRW (A)'s advised upper displacement and mortality range. This was superseded by [REP7-020] which identified >0.0 mortalities (and hence a LSE) from the Proposed Development in combination with other plans or projects for black legged kittiwake (annually), razorbill (non-breeding), common guillemot (non-breeding), northern gannet (annually), Manx shearwater (annually) and great black-backed gull (annually) of 17 European sites within the UK NSN (Section 1.4.3).
- C.2.45 As a result, NRW (A) [REP5-099] confirmed they were content that all in-combination LSEs for Welsh SPAs/ Ramsar sites have been identified by the Applicant and are taken through to in-combination assessment. JNCC [REP5-095] similarly agreed that all in-combination LSEs have been identified by the Applicant in respect of marine ornithology.

LSE assessment conclusions

- C.2.46 The ExA is satisfied that all relevant European sites and potential impact pathways have been identified and assessed with the Applicant's HRA Report. Table 125 of the Applicant's final version of the HRA Screening Report [REP7-023] provided a summary of European sites and relevant qualifying features for which it considered there to be potential LSEs.
- C.2.47 The final SoCGs with JNCC [REP7-097] and NRW (A) [REP7-094] confirm agreement that all relevant European sites that have the potential for LSE have been identified within the HRA Screening Report (in respect of the European sites for which they are responsible).
- C.2.48 The ExA has identified additional LSEs above for displacement of Atlantic puffin from the following European sites (for which a LSE was identified by the Applicant for other qualifying features):
- Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA;
 - Sule Skerry and Sule Stack SPA;
 - St Kilda SPA; and
 - Shiant Isles SPA.

- C.2.49 For completeness, the European sites within the UK NSN, the qualifying features and impact pathways for which the ExA concludes there to be a LSE are tabulated in Subappendix 4 of this Appendix.

C.3 CONSERVATION OBJECTIVES

- C.3.1 The conservation objectives for all of the SACs for which a LSE was identified by the Applicant at the point of the DCO application were summarised within the HRA Stage 2 SAC Report [\[APP-032\]](#), revised in [\[REP7-017\]](#). They were subsequently provided by the Applicant in full in [\[REP3-067\]](#).
- C.3.2 The HRA Stage 2 SAC Report [\[APP-032\]](#), revised in [\[REP7-017\]](#) noted that the following are in unfavourable condition:
- Dee Estuary/Aber Dyfrdwy SAC – river lamprey and sea lamprey;
 - River Dee and Bala Lake/Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid SAC – Atlantic salmon, river lamprey and sea lamprey;
 - River Ehen SAC – freshwater pearl mussel and Atlantic salmon;
 - River Eden SAC – river lamprey and sea lamprey;
 - Afon Gwyrfai a Llyn Cwellyn SAC – Atlantic salmon;
 - River Kent SAC – freshwater pearl mussel;
 - River Bladnoch SAC – Atlantic salmon; and
 - Strangford Lough SAC – harbour seal.
- C.3.3 In respect of SPAs, the Applicant followed a two-step process to assessing effects on the integrity of sites for which a LSE was identified (see C.4 of this Appendix for further details). Conservation objectives were provided by the Applicant only for the two European sites that reached Step 2 (Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA and Isles of Scilly SPA) [\[APP-033\]](#), revised in [\[REP7-017\]](#).
- C.3.4 Further to ExQs [\[PD-013\]](#) ExQ1.10.7, the Applicant submitted Conservation Objectives [\[REP3-068\]](#) for all SPAs for which a LSE had been identified in the HRA Stage 1 Screening Report, except Ribble and Alt Estuaries Ramsar. It explained that NE considers the Conservation Advice packages for the overlapping European Marine Site designations to be, in most cases, sufficient to support the management of the Ramsar interests; therefore the conservation objectives provided for the Ribble and Alt Estuaries SPA apply equally to the Ribble and Alt Estuaries Ramsar site.
- C.3.5 Conservation Objectives for the sites for which the ExA has concluded there to be an LSE in respect of displacement of Atlantic puffin were included in [\[REP3-068\]](#).
- C.3.6 The HRA Stage 2 SPA Report [\[APP-033\]](#) did not identify the condition of any of the SPA/Ramsar sites. Further to ExQs [\[PD-013\]](#) ExQ1.10.7 and ExQ1.10.8, NRW (A) [\[REP3-093\]](#) advised that the features of the Welsh SPAs considered in the Mona HRA Stage 2 SPA report to be in unfavourable condition (due to the effects of the mass mortality from HPAI) are:
- Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA: lesser black-backed gull; and
 - Grassholm SPA: northern gannet.
- C.3.7 The Applicant [\[REP4-065\]](#) noted that this information is not publicly available and confirmed that it had used the most recent colony count date from The Seabird Monitoring Programme (SMP) online database available at the time of application. It noted that as apportioning is based on concurrent colony counts and baseline digital

aerial survey data, it does not consider it appropriate to use more recent colony counts.

C.3.8 NRW (A) [\[REP3-093\]](#) also explained that the red-throated diver feature of Liverpool Bay SPA has a restore conservation objective for population distribution and extent and distribution of supporting habitat. In addition, there is a minimise target for disturbance caused by human activity.

C.3.9 NRW (A) [\[REP3-093\]](#) explained that condition assessments for all Welsh only SPAs will be published in March 2025.

C.4 STAGE 2: FINDINGS IN RELATION TO AEoI

C.4.1 The Proposed Development is not directly connected with, or necessary to, the management of any European site. Therefore, the SoS must make an 'appropriate assessment' of the implications of the Proposed Development on potentially affected European sites in light of their Conservation Objectives.

C.4.2 The European sites and qualifying features for which LSEs were identified were further assessed by the Applicant to determine if they could be subject to AEoI from the Proposed Development, either alone or in combination. The assessment of AEoI was made in light of the conservation objectives for the European sites.

C.4.3 At the point of application, the Applicant concluded that the Proposed Development would not adversely affect the integrity of any of the European sites and features assessed, either alone or in combination with other projects or plans. The assessments were summarised in Table 1.220 of [\[APP-032\]](#) for SACs and Table 1.64 of [\[APP-033\]](#) for SPA and Ramsar's.

Sites for which the Applicant concluded no AEoI where no concerns were raised

C.4.4 At the close of the Examination, the Applicant's conclusion of no AEoI had not been disputed by any IP in relation to the sites listed in Table 2 below. See Subappendix 4 of this Appendix for the relevant qualifying features and impact pathways assessed.

C.4.5 The ExA notes that several of the European sites in Table 2 below are located within English, Scottish and Northern Irish waters. As noted previously, NE, NatureScot and DAERA did not participate in the Examination, therefore the ExA does not have their views on impacts the European sites for which they are responsible. Nevertheless, the ExA has given consideration to the location of these sites and the relevant pathways assessed in reaching its conclusions.

C.4.6 The ExA is satisfied that the Proposed Development alone or in combination with other plans or projects would not undermine the conservation objectives of the European sites in Table 2 below and that a conclusion of no AEoI can be reached.

C.4.7 Although not all sites with offshore ornithological features were explicitly identified and individually discussed in the Examination, the ExA understands the overarching methodological concerns relate to the assessment of all offshore ornithological sites; hence offshore ornithological sites are not included in Table 2 below.

Table 2. Sites for which the Applicant concluded no AEoI and for which no IPs raised concerns

Receptor group	Mitigation	European site	ANCB agreement of no AEoI?
Annex I habitats (offshore) (See Section 1.5 of the HRA Stage 2 SAC Report [APP-032], revised in [REP7-017])	▪ An Offshore Construction Method Statement (CMS) (secured within the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets ([REP3-062] ExQ1.10.10)), to include a Cable Specification and Installation Plan (CSIP). This would: ○ prohibit sandwave clearance within the Menai Strait and Conwy Bay Special Area of Conservation (SAC); ○ limit the percentage of the export cable requiring protection to no more than 10% of its total length within the SAC; ○ include cable burial where possible and cable protection; and ○ restrict the height of any cable protection to a maximum of 70 cm within the Menai Strait and Conwy Bay SAC. ▪ No more than 5% reduction in water depth (referenced to Chart Datum) at any point along the Offshore Cable Corridor without prior written approval from the Licensing Authority in consultation with the Maritime and Coastguard Agency and Trinity House – secured through Condition 18(1)(d)(i)(bb) of the deemed Marine Licence (dML) [AS-036]. ▪ An Offshore Environmental Management Plan (EMP) to include a Biosecurity Risk Assessment and an INNS	Menai Strait and Conwy Bay/ Y Fenai a Bae Conwy SAC	Yes - NRW (A) [RR-011] [REP5-099] and [REP7-094] NRW.HRA.11

Receptor group	Mitigation	European site	ANCB agreement of no AEol?
	Management Plan and a Marine Pollution Contingency Plan (MPCP).		
Annex II diadromous fish species (See Section 1.6 of the HRA Stage 2 SAC Report [APP-032], revised in [REP7-017])	- A MMMP, to be based on the Outline MMMP [APP-207], in the event that driven or part-driven pile foundations be used. (Developed primarily to reduce or eliminate the risk of auditory injury effects of underwater sound to marine mammals). Secured through Condition 18(1)(h) of the deemed Marine Licence (dML) [AS-036]. To include: - piling soft start and ramp-up. - minimum and maximum separation limit of 1.4km and 15km, respectively, for concurrent piling. - maximum hammer energy of 4,400kJ for a single piling event and 3,000kJ for concurrent piling; - the implementation of a mitigation hierarchy with regard to UXO clearance; and - appropriate mitigation for piling, UXO clearance and some types of geophysical activities that could potentially lead to injurious effects. - An UWSMS, to be based on the outline UWSMS [APP-202], prior to piling activities or unexploded ordnance clearance. To reduce the magnitude of impacts from elevated underwater sound to marine mammals and fish receptors and would consider both injury and disturbance and to set out the process for investigating further mitigation options, including noise abatement	Afon Gwyrfaï a Llyn Cwellyn SAC	Yes - NRW (A) - [RR-011] and [REP7-094])
		Dee Estuary SAC/ Aber Dyfrdwy SAC	
		River Dee and Bala Lake/ Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid SAC	
		River Derwent and Bassenthwaite Lake SAC	No – NE did not participate in the Examination
		River Ehen SAC	
		River Eden SAC	
		River Kent SAC	No – NatureScot did not participate in the Examination
		River Bladnoch SAC	

Receptor group	Mitigation	European site	ANCB agreement of no AEol?
	systems (NAS). Secured through Condition 20 of the deemed Marine Licence (dML) [AS-036]. ▪ The Applicant also anticipated the MMMP and UWSMS to be secured in the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets [REP7-077]. ▪ An Offshore Construction Method Statement (CMS) (secured within the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets ([REP3-062] ExQ1.10.10), to include a CSIP. ▪ Development of and adherence to a Decommissioning Programme (to be secured in Schedule 2 of the dDCO and is a requirement of the Energy Act 2004).	Solway Firth SAC	No – NE and NatureScot did not participate in the Examination
Annex II marine mammals (See Section 1.7 of the HRA Stage 2 SAC Report [APP-032], revised in [REP7-017])	▪ MMMP and UWSMS as detailed above for Annex II diadromous fish ▪ Inclusion of measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels within the Offshore EMP, to be based on the outline submitted with the application [APP-203]. ▪ Site induction processes to incorporate the principles of the Wildlife Safe (WiSe) Scheme, to be included in the Offshore EMP. ▪ Development of and adherence to a Decommissioning Programme (to be secured in Schedule 2 of the dDCO and is a requirement of the Energy Act 2004).	Cardigan Bay/ Bae Ceredigion SAC	Yes - NRW (A) [REP7-094] NRW.HRA.28 and NRW.HRA.29
		Pembrokeshire Marine/ Sir Benfro Forol SAC	
		Pen Llŷn a'r Sarnau/ Lleyn Peninsula and the Sarnau SAC	
		West Wales Marine/ Gorllewin Cymru Forol SAC	Yes - NRW (A) [REP7-094] NRW.HRA.28 and NRW.HRA.29
		Bristol Channel Approaches/ Dynesfeydd Môr Hafren SAC	

Receptor group	Mitigation	European site	ANCB agreement of no AEol?
			JNCC [REP7-144] JNCC.MM.27 to JNCC MM.33
		Isles of Scilly Complex SAC	No – NE did not participate in the Examination
		Lundy SAC	
		Murlough SAC	No – DAERA did not participate in the Examination
		North Channel SAC	Yes - JNCC [REP7-144] JNCC.MM.27 to JNCC MM.33 DAERA did not participate in the Examination
		Strangford Lough SAC	No – DAERA did not participate in the Examination
		The Maidens SAC	No – DAERA did not participate in the Examination

Sites for which the Applicant concluded no AEol and for which IPs raised concerns - Annex II marine mammals

- C.4.8 The Applicant identified LSEs for 12 sites within the UK NSN designated for Annex II marine mammals, however concerns were only raised in relation to North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC. The Applicant's assessment of effects was presented in Section 1.7 of the HRA Stage 2 SAC Report [APP-032], revised in [REP7-017https://infrastructure.planninginspectorate.gov.uk/wp-content/uploads/projects/EN010137/EN010137-002049-E1.4_Mona_HRA_Stage_1_Screening_F03.pdf]. See Table 2 above for the relevant proposed mitigation.

North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC - UXO Clearance

- C.4.9 The Applicant's HRA Stage 2 SAC Report [APP-032] anticipated the need to clear up to 22 UXOs within the Array Area or Offshore Cable Corridor and assessed a maximum design scenario of high order detonation of a 907kg UXO. It identified a maximum possible disturbance range of up to 28.3km (based on the maximum UXO size), and a 26km Effective Deterrent Range (EDR) based on guidance from JNCC.
- C.4.10 The closest marine mammal European site to the Proposed Development is North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC which is designated for harbour porpoise. It is located 22.5km away from the Array Area and 17.5km away from the Mona Offshore Cable Corridor and access areas. The HRA Stage 2 SAC Report [APP-032] Section 1.7.3 concluded that the 26km EDR could potentially result in a 66.06km² overlap with the North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC. It stated that the maximum area of disturbance within the North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC for a UXO detonation on any given day would equate to 2.03% of the relevant area of the site; below JNCC advised 20% threshold of the relevant area of the site in any given day. This daily footprint over 22 days of UXO detonation across the pre-construction phase would result in an average of 0.24% of the relevant area of the North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC over the season; below JNCC advised threshold of 10% of the relevant area of the site over the season.
- C.4.11 NRW (A) advised [REP1-056] that low order UXO clearance (ie methods which cause the UXO to burn out but not detonate and are thus less disruptive / damaging) should be prioritised to low-order methods. JNCC ([REP1-066] and [REP3-086], whilst not responsible for North Anglesey Marine/Gogledd Môn Forol SAC, similarly highlighted concerns in respect of high order UXO clearance and did not agree that UXO clearance should be included within the DCO and dML. Both IPs stated they would support a scenario whereby the DCO/dML specified that all UXO clearance be restricted to low noise methods (ExQ1.17.9 of [REP3-093] and [REP3-084]).
- C.4.12 The Applicant ([REP2-081] and [REP4-086]) considered UXO clearance activities to be adequately controlled within the dML and justified its inclusion as a licensable activity (using both high and low order clearance methods) in the dDCO and NRW Marine Licence. It initially considered that high order methods needed to remain an option to ensure all necessary clearance activities could take place without the need for separate consents to be sought and the potential for programme delay [REP4-086]. However, at D5 the Applicant agreed to commit to low order UXO clearance only. The dML within the final dDCO [AS-036, Schedule 14] detailed low order UXO clearance as a licensed marine activity; these are controlled through Condition 21. Low order unexploded ordnance clearance is defined within the dML as "an

unexploded ordnance clearance method which does not seek to detonate the unexploded ordnance”.

- C.4.13 The Applicant confirmed [\[REP5-080\]](#) Q2.17.12 that it would need to apply for a standalone Marine Licence should there be a requirement to undertake UXO clearance using high-order clearance methods.
- C.4.14 The remaining screened in European sites with marine mammal qualifying features are located more than 80km from the Proposed Development, beyond the maximum disturbance range. They were not discussed during the Examination.

UWSMS and MMMP

- C.4.15 The UWSMS and MMMP were relied upon by the Applicant to help mitigate impacts on marine mammal features. Following initial concerns expressed by JNCC ([\[RR-033\]](#) and [\[REP1-066\]](#)) and NRW (A) [\[REP1-056\]](#) the Applicant updated the Outline UWSMS [\[REP5-028\]](#) and Outline MMMP [\[REP5-032\]](#). The final versions of these documents would be developed in consultation with NRW and relevant statutory nature conservation bodies and would be secured by Schedule 14, Conditions 18(1)(h) and 20 of the dDCO (and also would be secured in the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets [\[REP7-077\]](#)).
- C.4.16 NRW (A) [\[REP5-099\]](#) subsequently confirmed that the UWSMS and MMMP are fit for purpose and that they provide confidence that an AEol on harbour porpoise can be excluded.
- C.4.17 JNCC [\[REP6-135\]](#) confirmed it was content with how noise abatement is referred to in the outline documents, and that the final documents could be agreed post consent. Following the removal of high order UXO clearance from the design envelope and subject to the UWSMS and MMMP being secured, it agreed that adverse effects on offshore Special Areas of Conservation (SACs) with marine mammal features can be excluded, both alone and in combination with other plans or projects.

Conclusions

- C.4.18 In its final SoCG, NRW (A) [\[REP7-094\]](#) NRW.HRA.28 and NRW.HRA.29 confirmed that it agreed with the overall conclusions of the HRA Report in respect of marine mammals (in respect of the European sites for which they are responsible), notwithstanding any written representations raised that are currently ongoing points of discussion. Its closing statement [\[REP7-146\]](#) confirmed that it was satisfied with the documents submitted at D6 for marine mammals and that it would work closely with the Applicant on the refinement of the UWSMS and associated plans, post-consent.
- C.4.19 The ExA notes the Applicant's commitment to low order UXO clearance and the amendments made to the outline MMMP and UWSMS. It also notes that the submission and approval of the Offshore EMP was included within Schedule 14, Condition 18(1)(e) of the final dDCO [\[AS-036\]](#). The Applicant also anticipated it being secured in the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets [\[REP7-077\]](#). The mitigation measures were also included within the Mitigation and Monitoring Schedule [\[REP7-077\]](#), a certified document within the dDCO [\[AS-036\]](#).
- C.4.20 Provided the proposed mitigation measures are secured and adhered to, the ExA concludes that the Proposed Development alone or in combination with other plans or projects would not undermine the conservation objectives of the North Anglesey

Marine/ Gogledd Môn Forol SAC, which is the closest European site with Annex II marine mammals qualifying features to the Proposed Development.

- C.4.21 Sites for which the Applicant concluded no AEol and for which IPs raised concerns - Offshore ornithological features
- C.4.22 The Applicant identified LSEs for 30 sites within the UK NSN designated for offshore ornithological features; see Subappendix 4 of this Appendix for the relevant qualifying features and impact pathways screened in. The Applicant's assessment of effects on integrity was presented at the application stage in the HRA Stage 2 SPA Report [[APP-033](#)].
- C.4.23 The HRA Stage 2 SPA Report concluded that there would be no AEol on the European sites from Proposed Development alone or in combination with other plans or projects. This relied upon the mitigation measures detailed in Tables 1.6, 1.8, 1.46, 1.50 and 1.55 of [[APP-033](#)] (revised in [[REP7-018](#)] Tables 1.6, 1.8, 1.52, 1.56 and 1.61), as summarised below:
- An Offshore EMP to mitigate impacts during construction and decommissioning from temporary habitat loss/disturbance and increased SSCs; disturbance and displacement from airborne sound and the presence of vessels and infrastructure. The Offshore EMP would include:
 - measures to minimise disturbance to rafting birds from transiting vessels;
 - timing restriction of no offshore export cable installation during the period 1st November to 31st March within the Liverpool Bay SPA/Bae Lerpwl SPA;
 - a MPCP; and
 - a site induction processed to incorporate the principles of the WiSe Scheme.
 - A minimum lower blade tip height (air draught) of 34m above LAT collision risk during operation.
- C.4.24 The projects included in the in-combination assessments at the point of DCO Application were detailed in Table 1.57 and Figure 1.12.
- C.4.25 As noted in this Appendix, numerous overarching methodological concerns were raised. A chronological overview of key documents is provided in Subappendix 2 of this Appendix and the overarching methodological concerns are summarised in Subappendix 3 of this Appendix. As detailed within those appendices, the methodological concerns were resolved by the close of Examination.
- C.4.26 In addition to the overarching methodological, a number of matters relating to specific sites or features were discussed during the Examination. These are detailed below.

Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA – Disturbance and displacement of non-breeding red throated diver and common scoter

- C.4.27 The Applicant proposed a restriction of no offshore export cable installation during the period 1st November – 31st March within Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA [[APP-033](#), Table 1.6]. This was intended to avoid adverse impacts on red-throated diver and common scoter of the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA SPA. The measure would be secured through the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets and the Offshore EMP which would be finalised in accordance with the application document 'Measures to Minimise Disturbance to Marine Mammals and Rafting Birds from Transiting Vessels' [[APP-203](#)], revised in [[REP5-030](#)].

- C.4.28 A number of matters were raised during the Examination regarding the plan. The principal points of disagreement between the Applicant, JNCC and NRW (A) are identified in Table 1.1 of [\[REP5-073\]](#); a document produced by the Applicant at D5 to provide clarity on the scope of the plan. A summary of these points is provided below.
- C.4.29 **Securing mitigation** - NRW (A) ([\[REP1-056\]](#) and [\[REP3-090\]](#)) and JNCC ([\[REP1-066\]](#), [\[REP2-097\]](#) and [\[REP3-086\]](#)) welcomed the cable installation restriction, but considered it should also be secured within the DCO. The Applicant ([\[REP4-047\]](#) and [\[REP4-050\]](#)) did not agree that changes to the dML were required and that the section within Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA would be covered by the TA ML. NRW (A) [\[REP5-099\]](#) and JNCC [\[REP4-099\]](#) subsequently agreed that the seasonal timing restriction was adequately secured.
- C.4.30 **Extending the restriction** - In its Relevant Representation, JNCC [\[RR-033\]](#) advised that the proposed cable installation restriction should be extended to a incorporate a 2.5km buffer from the SPA boundary. The Applicant [\[PDA-008\]](#) did not consider an additional buffer would reduce the magnitude of impact as the predicted density of common scoter and red-throated diver is significantly reduced towards the SPA boundary (see Figure 1.5 and 1.9 of [\[APP-033\]](#)). JNCC ([\[REP1-066\]](#) and [\[REP2-097\]](#)) subsequently agreed that a conclusion of no AEoI could be reached without the application of a seasonal restriction being applied to a buffer around the SPA.
- C.4.31 **Construction vessel routes** - JNCC [\[REP1-066\]](#) also sought clarification over the vessel routes during intertidal works. The Applicant [\[REP2-081\]](#) stated that it is currently unknown where vessels would be transiting to and from, but that key vessels travelling to the Mona Offshore Cable Corridor and Array Area within and outside Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA would use regular vessel transit routes as detailed in the Outline Vessel Traffic Management Plan [\[APP-200\]](#), revised in [\[REP6-028\]](#). These would follow, where possible, established shipping routes within Liverpool Bay and, or chartered approaches to ports and harbours.
- C.4.32 However, the Applicant [\[REP5-073\]](#) concluded that the final vessel transit routes from ports through the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA would not change the assessment of disturbance or its conclusion on the red-throated diver and common scoter non-breeding qualifying features as the assessment assumed the maximum density of birds within Mona Offshore Cable Corridor and Access Areas plus a 2km buffer.
- C.4.33 JNCC [\[REP4-099\]](#) considered it unlikely that vessel transits would be entirely within existing shipping routes and considered that as the construction port is not known at this time and therefore vessel transit routes are only indicative, the robustness of the assessment for common scoter and red-throated diver is reduced.
- C.4.34 **Vessel movements at the landfall** - NRW (A) [\[RR-011\]](#) queried why the Applicant's proposed cable installation restriction during the period 1st November – 31st March within Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA would not apply for trenchless works at the intertidal zone. RSPB Cymru [\[REP3-105\]](#) acknowledged NRW (A)'s point, noting the inshore area supports overwintering common scoter.
- C.4.35 The Applicant [\[PDA-008\]](#) stated that this matter was discussed with NRW (A) during pre-application as (inter-alia), disturbance would be temporary; there would be other habitat available; and the number of movements would be small (up to eight vessel movements were required during the overwintering period for the entry/exit location

of the trenchless technique installation works at the landfall, within the nearshore waters of the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA). As a result, NRW (A) [REP1-056] confirmed it *“does not expect this temporary activity as part of the construction phase will result in an Adverse Effect on Site Integrity (AEoSI) on the wintering waterbird features of the Liverpool Bay SPA”*.

- C.4.36 However, JNCC [REP4-099] advised that the seasonal restriction ought to apply to vessel movements at the landfall in order to rule out AEoI.
- C.4.37 The Applicant [REP5-073] considered that prohibiting works at the trenchless techniques exit pits during the overwintering period would add further pressure to the installation window for offshore export cables. It reiterated its view that given the very low frequency of vessel movements, this vessel activity is not considered to contribute to an increase in the baseline mortality of red-throated divers or common scoter. In response, the final SoCGs with NRW (A) [REP7-094] NRW.OO.21 and SoCG JNCC [REP7-097] JNCC.OO.23 confirmed agreement between all parties that trenchless techniques at the landfall would not be included in the seasonal timing restriction of 1 November to 31 March.
- C.4.38 **Pre-commencement activities including UXO surveys and clearance** - At D4, JNCC [REP4-099] and NRW [REP4-105] queried whether the measures to minimise disturbance to rafting birds would apply to pre-commencement activities as the Offshore EMP would only apply to the construction and operational phase. They were of the view that vessel movements associated with pre-construction survey efforts had not been fully considered and advised that they could not rule out an AEoI.
- C.4.39 JNCC [REP4-099] also considered the potential for adverse impacts from vessel movements associated with UXO surveys and clearance, as well as from those required for ‘guarding’ as-yet unprotected cables, particularly when combined with other vessel movements associated with the project, and in combination with other plans and projects. NRW (A) [REP4-105] similarly noted UXO clearance activities could cause disturbance and sought seasonal restrictions within the SPA. Both NRW (A) ([REP4-105] and [REP5-099]) and JNCC ([REP4-099] and [REP5-095]) considered that AEoI could be ruled out by activities associated with UXO clearance not being carried out during the most sensitive period (1st November – 31st March).
- C.4.40 The Applicant ([REP4-062] and [Q3.3.8 and Q3.3.9 of [REP5-083] and [REP5-073]) confirmed that the restriction would only cover cable installation. It explained that it had assessed the displacement associated with offshore export cable laying and supporting pre-construction and construction vessels on the Liverpool Bay within Section 1.6.3 of the HRA Stage 2 SPA Report [APP-033] revised in [REP7-018]. It explained that as there would be no cable laying vessels from 1 November to 31 March, there would be no associated cable laying support vessels required and the impact to red-throated diver and common scoter would each equate to a <0.01% increase in baseline mortality. It maintained that pre-commencement activities would not result in AEoI.
- C.4.41 Nevertheless, the Applicant further committed to no UXO clearance within the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA between 1 November and the 31 March within Section 1.3 of the D5 update to ‘Measures to Minimise Disturbance to Marine Mammals and Rafting Birds from Transiting Vessels’ [REP5-030]. The Applicant also anticipated the restriction to be secured via the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets.

C.4.42 The Applicant [\[REP5-073\]](#) did not consider it to be appropriate for the seasonal restriction to apply to any other pre-commencement works including non-intrusive pre-construction surveys and UXO surveys given the local spatial extent, short term duration and intermittent nature of vessel movements associated with these activities. In respect of cable installation guard vessels, the Applicant noted that due to the cable installation restriction, it is unlikely that any guard vessels would be present within the SPA during this period. However, it required flexibility to allow guard vessels to operate within the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA year-round to ensure exposed offshore cables and the health and safety of all sea users can be protected as necessary.

C.4.43 **Final positions** - Both NRW (A) ([\[REP6-137\]](#) and [\[REP7-094\]](#)) and JNCC ([\[REP7-097\]](#) and [\[REP7-144\]](#)) subsequently confirmed that further to the Applicant's clarifications and the committed mitigation, that there would be no AEol on the non-breeding red-throated diver and common scoter qualifying features of the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA, either from the project alone or in combination with other plans and projects. Both parties confirmed their agreement with the Applicant's approach to securing mitigation.

Grassholm SPA – collision risk of northern gannet

C.4.44 The Applicant's HRA Stage 2 SPA Report [\[APP-033\]](#) concluded that AEol can be ruled out beyond reasonable scientific doubt for collision risk to northern gannet from Grassholm SPA from the Proposed Development alone as the impact would present an increase in baseline mortality of 0.01%. NRW (A) agreed with this conclusion in [\[REP4-105\]](#) Annex B.

C.4.45 However, further to the submission of 'Offshore Ornithology Additional Supporting in combination Assessment Information in line with SNCB Advice' [\[REP5-074\]](#), JNCC [\[REP6-135\]](#) and NRW (A) [\[REP6-137\]](#) identified several elements of the Applicant's in-combination assessment that could be considered overly precautionary and could lead to misleading conclusions with respect to site integrity. They advised to use the 2015 count of 36,011 pairs rather than the 2024 count of 19,199 pairs as the former is more contemporaneous with the site-specific baseline surveys carried out between March 2020 and February 2022, prior to the HPAI outbreak. NRW (A) also advised that the implications of macro-avoidance of northern gannet be considered within the in-combination collision assessment alongside qualitative consideration of this species' foraging range and the degree of connectivity between the Grassholm SPA and the Mona Array Area.

C.4.46 The Applicant submitted a 'Revised Assessment for Northern Gannet at Grassholm SPA' [\[REP6-088\]](#) to address the advice. This report confirmed that the Countryside Council for Wales (CCW) (now part of NRW) Core Management Plan for Grassholm SPA [\[REP3-068\]](#) Appendix O aim for the northern gannet colony is that:

"The population on Grassholm should not fall below 30,000 pairs in three consecutive years, nor should it drop by more than 25% of the previous year's figures in any one year. There should be no decline in the Grassholm/Ynys Gwales population which is significantly more than any decline in the North Atlantic population as a whole."

C.4.47 The Applicant concluded [\[REP6-088\]](#) that when using the 2015 population estimate, the resulting PVA indicates that the northern gannet population at Grassholm SPA would increase in size and remain at >30,000 pairs under all modelled scenarios. It

stated that the conservation objectives for the site can be met and that an AEoI can be excluded from the Proposed Development alone or in combination with other plans or projects. NRW (A) subsequently agreed with this conclusion [\[REP7-146\]](#).

- C.4.48 Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA – in combination displacement of razorbill during the breeding season
- C.4.49 JNCC [\[REP5-093\]](#) and NRW (A) [\[REP5-098\]](#) noted that in-combination assessment for displacement of razorbill of Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA presented in Table 1-63 of D4 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [\[REP4-030\]](#) did not address the breeding season. They noted that some offshore wind farm projects included in the in-combination assessment are within the foraging range of the SPA and therefore should have impacts apportioned in the breeding season.
- C.4.50 At D7, the Applicant provided Appendix E1.3.1: Offshore ornithology ISAA supporting information [\[REP7-020\]](#) to the HRA Report which assessed breeding season impacts for razorbill for the three SPAs showing connectivity to the Mona Offshore Wind Project (Skomer, Skokholm and the Seas off Pembrokeshire/ Sgomer SPA, Cape Wrath SPA and Handa SPA).
- C.4.51 Whilst there was no time remaining within the Examination for JNCC and NRW (A) to comment on the Applicant's assessment, JNCC [\[REP7-144\]](#) and NRW (A) [\[REP7-146\]](#) confirmed they had had sight of updated in-combination assessment figures outside of the Examination. No further concerns regarding this matter were highlighted in their final closing statements or SoCGs.

Highly Pathogenic Avian Influenza – all sites

- C.4.52 RSPB Cymru [\[RR-071\]](#) stated that the Applicant had not considered the potential impacts from HPAI and that due to uncertainty of future populations, there needs to be a high level of precaution within the assessment.
- C.4.53 The Applicant [\[PDA-008\]](#) responded that it had considered HPAI in its application documents and explained that the baseline digital aerial survey was undertaken prior to the HPAI outbreak. Where there had been declines in the abundance of certain species, the Applicant considered the impact assessments presented would proportionally decrease in line with a smaller population (where applicable). It stated that it had followed NE's guidance and agreed its approach with JNCC, NRW (A) and NE. It noted [\[REP6-089\]](#) that NE's advice sets out the expectation that "*the scale of impact is likely to remain in proportion to the size of the colony. For instance, if a population were reduced by 10% then we would expect 10% fewer collisions*". Therefore, it considered that the percentage increase in baseline mortalities would be unchanged in the event of a reduction of colony size and subsequent reduction in abundance in the proposed array.
- C.4.54 However, RSPB Cymru did not agree with NE's guidance and the matter was marked as 'Not agreed – material' in the final SoCG with RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#) RSPB.OO.9. It considered that mortality or physiological constraints could arise due to infection, resulting in impaired foraging ability or lower productivity. It considered that HPAI infection could result in changes to space use over time between individual birds and colonies which would be reflected in changes in the extent of interactions with wind farms.

- C.4.55 In section 1.4.1 of D5 'Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice' [\[REP5-074\]](#), the Applicant updated the SPA population estimates used in the calculations of baseline mortality to the most recent site counts. NRW (A) [\[REP6-137\]](#) acknowledged this represented the most up to date information on the colony populations, but was not contemporaneous with the Mona site-specific baseline surveys used to calculate estimated mortality impacts. It stated that comparing mortalities associated with offshore wind farm development calculated using data collected pre-HPAI against colony counts post-HPAI is not appropriate and is likely to overestimate relative impacts. It advised that impacts from the HPAI outbreak are considered within a narrative around predicted impacts.
- C.4.56 The Applicant did not respond specifically to NRW (A)'s comments, however acknowledged the potential implications of the HPAI outbreak, particularly in relation to northern gannet at Grassholm SPA in section 1.5.4 of the D7 'Offshore Ornithology ISAA Supporting Information' [\[REP7-020\]](#).

Displacement of Atlantic puffin

- C.4.57 As noted in C.2 above, the ExA has identified additional LSEs for displacement of Atlantic puffin for four European sites. No concerns were raised during the Examination that these LSEs could lead to AEoIs. Given the low annual mortalities predicted for each European site, the ExA is content that AEoIs can be excluded.

In-combination assessment – additional features screened in

- C.4.58 The Applicant's approach to in-combination screening was that where the project alone impact equates to below 0.05% baseline mortality, then it is deemed non-material and within natural fluctuations of the population and is therefore screened out of in-combination assessment [\[APP-033\]](#) Figure 1.1.
- C.4.59 In-combination assessments [Section 1.6.4.6] were therefore undertaken only for the following UK SPAs and features:
- Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure for red-throated diver and common scoter within the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA during the construction, operations and maintenance and decommissioning phases.
 - Collision risk for great black-backed gull from the Isles of Scilly SPA during the operations and maintenance phase during the non-breeding season.
- C.4.60 In addressing JNCC and NRW (A)'s methodological concerns (detailed in Subappendix 3 of this Appendix), the Applicant's D3 submission 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [\[REP3-059\]](#) identified additional European sites and qualifying features for which a >0.05% increase in baseline mortality from displacement resulted from the project alone. In-combination assessments and PVA were presented and subsequently superseded by [\[REP7-020\]](#).
- C.4.61 Section 1.4.3 of [\[REP7-020\]](#) identified the relevant European sites and qualifying features for which in-combination assessments were required. In summary, they were in respect of displacement of the following:
- black-legged kittiwake (annually) from nine European sites within the UK NSN;
 - common guillemot (non-breeding) from 13 European sites within the UK NSN;
 - great black-backed gull (annually) from one European site within the UK NSN;

- northern gannet (annually) from three European sites within the UK NSN;
- Manx shearwater (annually) from three European sites within the UK NSN; and
- razorbill (annually) from seven European sites within the UK NSN.

- C.4.62 The Applicant concluded there would be no decrease in population size under any of the impact scenarios and as such re-iterated its initial conclusion that there would be no AEol for any European site and qualifying feature considered from displacement effects.
- C.4.63 Further to the material submitted in the Examination, JNCC [\[REP7-097\]](#) JNCC.OO.29, JNCC.OO.32 and JNCC.OO.32 and NRW (A) [\[REP7-095\]](#) NRW.HRA.34, NRW.HRA.38 and NRW.HRA.39 both agreed with the approach and outcomes of the in-combination assessment.

Conclusions

- C.4.64 The offshore ornithological concerns were resolved during Examination through a large number of submissions. The Applicant provided an updated version of the HRA Report at D7 to collate all information into a single place and explained how each species had been assessed within Table 1.2 of the D7 'Offshore Ornithology Final Position Paper' [\[REP7-116\]](#).
- C.4.65 By the close of Examination, the Applicant had presented an assessment of effects following both its own preferred and JNCC and NRW (A)'s advocated approaches. The final versions of the HRA Screening Report [\[REP7-023\]](#) and HRA Stage 2 SPA Report [\[REP7-018\]](#) used single point estimates based on a review of best scientific evidence (ie the Applicant's preferred approach). Appendix 1.3.1 Offshore Ornithology ISAA Supporting Information [\[REP7-020\]](#) presented predicted impacts for a range of scenarios using the JNCC and NRW (A)'s advised parameters. The Applicant considered JNCC and NRW (A)'s approaches to be overly precautionary, however irrespective of the scenario considered, concluded that AEols from the Proposed Development and in-combination with other plans and projects could be ruled out beyond reasonable scientific doubt.
- C.4.66 By the close of Examination, JNCC [\[REP7-144\]](#) and NRW (A) [\[REP7-146\]](#) confirmed agreement of no AEol of any European site (for which they are responsible) as a result of the Proposed Development alone or in-combination with other plans or projects. Whilst RSPB Cymru [\[REP7-107\]](#) did not share this level of agreement in respect of Manx shearwater, the ExA is content with the Applicant's approach to assessment and agrees with its conclusion for this qualifying feature.
- C.4.67 The ExA also notes the outstanding concerns on RSPB Cymru in respect of HPAI. The ExA agrees with the Applicant's position [\[REP6-089\]](#) that it has considered the impact of HPAI as far as possible and that further action to resolve this concern should be undertaken through industry and stakeholder groups.
- C.4.68 The ExA has considered the potential for the Proposed Development to result in adverse effects on the European sites, offshore ornithological qualifying features and the impact pathways for which it considers there to be a LSE (see Subappendix 4 of this Appendix).
- C.4.69 Specifically in respect of the conservation objectives highlighted by NRW (A) (see C.3 of this Appendix), the ExA is satisfied that the target to 'minimise' disturbance SPA caused by human activity to the red-throated diver feature of Liverpool Bay would be achieved through the mitigation measures proposed by the Applicant.

- C.4.70 The ExA is cognisant of the unfavourable condition of northern gannet of Grassholm SPA and lesser-black backed gull of Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA. The ExA is content that the Proposed Development would not result in further deterioration of these qualifying features or undermine the conservation objectives of the European sites.
- C.4.71 The SoS may wish to seek a further update from NRW (A) as to the status of updated condition assessments for Welsh SPAs, which were anticipated to be published in March 2025.
- C.4.72 The ExA is satisfied that the Applicant's proposed mitigation measures are adequately detailed through relevant plans detailed in the preceding sections of this Appendix and included within either the dDCO [\[AS-036\]](#) or through a commitment to secure it in the standalone NRW Marine Licence for the transmission assets.
- C.4.73 The ExA is also satisfied that sufficient information has been provided by the Applicant in respect of potential in combination effects and that no other plans or projects are required to be considered.
- C.4.74 As previously noted, several of the European sites assessed are located within inshore English, Scottish and Northern Irish waters. The ExA does not have the views of NE, NatureScot and DAERA on impacts the European sites for which they are responsible. However, on the basis of the information submitted, the ExA is content that the Proposed Development would not undermine the conservation objectives of any European site with offshore ornithological qualifying feature(s) and that an AEoI from the Proposed Development alone or in combination can be excluded.

C.5 HRA CONCLUSIONS

- C.5.1 The ExA considers that the Proposed Development is not directly connected with, or necessary to, the management of a European site, and therefore the implications of the project with respect to adverse effects on potentially affected sites must be assessed by the SoS.
- C.5.2 77 European Sites within the UK NSN were considered in the Applicant's assessment of LSE. The Applicant's screening conclusions in respect of Annex I habitats (offshore), Annex II diadromous fish and Annex II marine mammals were not disputed during the Examination. However, the methodology and outcomes of the Applicant's screening for offshore ornithology were subject to scrutiny during the Examination. The ExA is content that these have been satisfactorily resolved to enable it to make a recommendation to the SoS (for both the screening stage and effects on integrity stage).
- C.5.3 The ExA has concluded that LSEs from the Proposed Development alone and in combination with other plans or projects exist for one site designated for Annex I Habitats (offshore); 9 sites designated for Annex II diadromous fish; 12 sites designated for marine mammals; and 31 sites designated for offshore ornithology. Sites. These are identified in Subappendix 4 of this Appendix.
- C.5.4 In respect of those qualifying features and European sites for which a LSE is identified, only minor clarifications were required in the Examination in respect of European sites with Annex I habitats and Annex II diadromous fish qualifying features.

- C.5.5 For marine mammals, the Applicant's commitment to low order UXO clearance and amendments to the UWSMS and MMMP resolved key concerns.
- C.5.6 For offshore ornithology, the Applicant's clarifications, updates to the assessment and commitment to no UXO clearance within the Liverpool Bay/Bae Lerpwl SPA between 1 November and the 31 March resulted in agreement of no AEol with JNCC and NRW (A).
- C.5.7 The ExA notes that NRW (A) and JNCC, as relevant ANCBs, confirmed that all HRA matters have been agreed in their final SoCGs ([[REP7-094](#)] and [[REP7-097](#)]). The ExA is conscious that JNCC and NRW (A) have only advised with respect to the European sites for which they are responsible. With the exception of NatureScot's initial concerns regarding the Applicant's assessments [[AS-024](#)], no Examination submissions were made in respect of effects on European sites located solely within England or within Scotland or Northern Ireland.
- C.5.8 In summary, the ExA's findings are therefore that, subject to the mitigation measures included in the dDCO [[AS-036](#)] being secured in the final DCO, AEols from the Proposed Development alone or in combination with other plans or projects can be excluded from the impact-effect pathways for all European sites within the UK NSN.
- C.5.9 The ExA considers that there is sufficient information before the SoS to enable them to understand the potential for adverse effects on European sites from the Proposed Development alone or in combination. However, given the amount of HRA information submitted by both the Applicant, the JNCC and NRW (A) following publication of the Report on the Implications for European Sites (RIES), the SoS may wish to undertake further consultation to fulfil the duties under Regulation 63(3) of the Habitats Regulations and Regulation 28(4) of the Offshore Habitats Regulations.

**APPENDIX C SUBAPPENDIX 1:
NON-UK EUROPEAN SITES IDENTIFIED IN THE APPLICANT'S HRA SCREENING REPORT**

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
Annex II marine mammals (see Table 1.23 of APP-034 , revised in REP2-012 and REP7-023)	Ireland	Rockabill to Dalkey Island SAC	Harbour porpoise	Yes
		Lambay Island SAC	Grey seal	No
		Saltee Islands SAC	Grey seal	Yes
		Horn Head and Rinclevan SAC	Grey seal	No
		Slieve Tooley/ Tormore Island/ Loughros Beg Bay SAC	Grey seal	No
		Duvillaun Islands SAC	Grey seal	No
		Inishbofin and Inishshark SAC	Grey seal	No

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
		Inishkea Islands SAC	Grey seal	No
		Slyne Head Islands SAC	Grey seal	No
		Roaringwater Bay and Islands SAC	Harbour porpoise	Yes
		Blasket Islands SAC	Harbour porpoise	Yes
	France	Mers Celtiques - Talus du golfe de Gascogne Site of Community importance (SCI)	Harbour porpoise	Yes
		Abers - Côte des légendes SCI	Harbour porpoise	Yes
		Ouessant-Molène SCI	Harbour porpoise	Yes
		Côte de Granit rose-Sept-Iles SCI	Harbour porpoise	Yes

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
		Anse de Goulven, dunes de Keremma SCI	Harbour porpoise	Yes
		Tregor Goëlo SCI	Harbour porpoise	Yes
		Côtes de Crozon SCI	Harbour porpoise	Yes
		Chaussée de Sein SCI	Harbour porpoise Grey seal	Yes
		Cap Sizun SCI	Harbour porpoise	Yes
		Récifs du talus du golfe de Gascogne SCI	Harbour porpoise	Yes
		Anse de Vauville SCI	Harbour porpoise	Yes
		Cap d'Erquy-Cap Fréhel SCI	Harbour porpoise	Yes

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
		Baie de Saint-Brieuc - Est SCI	Harbour porpoise	Yes
		Banc et récifs de Surtainville SCI	Harbour porpoise	Yes
		Baie de Lancier, Baie de l'Arguenon, Archipel de Saint Malo et Dinard SCI	Harbour porpoise	Yes
		Estuaire de la Rance SCI	Harbour porpoise	Yes
		Baie du Mont Saint Michel SCI	Harbour porpoise	Yes
Offshore ornithology (see Table 1.53 of APP-034 , revised in REP2-012 and REP7-023)	Ireland	Blasket Islands SPA	Northern fulmar Manx shearwater	No
		Cruagh Island SPA	Northern fulmar	No
		Deenish Island and Scariff Island SPA	Northern fulmar Manx shearwater	No

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
			European storm petrel (migratory only)	
		Duvillaun Islands SPA	European storm petrel (migratory only)	No
		Helvick Head to Ballyquin SPA	Black-legged kittiwake	No
		Howth Head Coast SPA	Black-legged kittiwake	Yes
		Illanmaster SPA	European storm petrel (migratory only)	No
		Inishglora and Inishkeeragh SPA	European storm petrel (migratory only)	No
		Ireland's Eye SPA	Black-legged kittiwake	Yes
		Lambay Island SPA	Atlantic puffin Lesser black-backed gull Black-legged kittiwake	No No Yes

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
		North-west Irish Sea cSPA	Manx shearwater Lesser black-backed gull Black-legged kittiwake	No
		Puffin Island SPA	Northern fulmar European storm petrel (migratory only)	No
		Saltee Islands SPA	Atlantic puffin Northern gannet Black-legged kittiwake	No Yes No
		Skelligs SPA	Northern gannet Northern fulmar Manx shearwater European storm petrel (migratory only)	Yes No No No
		Stags of Broad Haven SPA	European storm petrel (migratory only)	No

Receptor type	Country	European site(s)	Relevant Annex II feature(s)	LSE?
		The Bull and The Cow Rocks SPA	European storm petrel (migratory only)	No
		Wicklow Head SPA	Black-legged kittiwake	Yes

APPENDIX C SUBAPPENDIX 2: OFFSHORE ORNITHOLOGY – CHRONOLOGICAL OVERVIEW OF KEY HRA DOCUMENTS

Introduction

This Appendix provides a chronological overview of the key documents submitted during the Pre-examination and Examination by the Applicant and highlights the key responses to these documents by JNCC and NRW (A).

Pre-Exam and Deadline 1

JNCC and NRW (A) first commented upon the Applicant's HRA Report in their relevant representations ([\[RR-033\]](#) and [\[RR-011\]](#), respectively).

The Applicant responded to JNCC and NRW (A) concerns in [\[PDA-008\]](#) and provided an Errata sheet [\[REP1-044\]](#).

Deadline 2

The Applicant submitted the following revised documents to address the HRA errata matters:

- Volume 2, Chapter 5: Offshore ornithology [\[REP2-016\]](#) (subsequently revised in [\[REP4-007\]](#), see below);
- Volume 6, Annex 5.2: Offshore Ornithology displacement technical report [\[REP2-018\]](#) (subsequently revised in [\[REP4-009\]](#), see below);
- Volume 6, Annex 5.3: Offshore Ornithology collision risk modelling technical report [\[REP2-020\]](#);
- Volume 6, Annex 5.5: Offshore ornithology apportioning technical report [\[REP2-022\]](#);
- Volume 6, Annex 5.6: Offshore ornithology population viability analysis technical report [\[REP2-024\]](#);
- HRA Stage 1 Screening Report [\[REP2-012\]](#);
- The HRA Stage 2 SPA Report [\[REP2-010\]](#); and
- HRA Integrity Matrices [\[REP2-014\]](#).

It also submitted 'Schedule of Changes to the Offshore Ornithology Environmental Impact Assessment (EIA) and HRA Documents' [\[REP2-087\]](#) describing all changes to the offshore ornithology HRA documents up to D2.

Deadline 3

NRW (A) [\[REP3-090\]](#) considered that the Applicant's assessment remained difficult to follow in the D2 updated HRA documents and sought clarity on discrepancies within the documents. JNCC [\[REP3-085\]](#) provided detailed comments in respect of the Applicant's assessment.

The Applicant submitted two further errata notes:

- Errata Note [\[REP3-075\]](#); and
- Offshore Ornithology Errata Clarification Note [\[REP3-073\]](#).

The Applicant also submitted the following new documents:

- Offshore Ornithology Cumulative Effects Assessment and In-combination Gap-filling Historical Projects Technical Note [\[REP3-044\]](#) (subsequently revised in [\[REP4-028\]](#), see below).

- Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice [\[REP3-059\]](#) - to signpost where assessment information and further supporting details could be found, and to present additional information in accordance with the advice of JNCC and NRW (A). It included revised in-combination assessments and Population Viability Analysis (PVA) (relevant to the Stage 2 assessment). The Applicant considered that the amendments did not change the original conclusions presented in the application documents. (Subsequently revised in [\[REP4-030\]](#), see below.)

Deadline 4

JNCC [\[REP4-101\]](#) [\[REP4-102\]](#) and NRW (A) [\[REP4-105\]](#) considered the Applicant's 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [\[REP3-059\]](#) lacked the clarity it had previously requested and appeared to not follow JNCC and NRW (A) advice. They were unable to replicate the applicant's values in the in-combination assessments and provided detailed comments for the Applicant to address in future submissions. These matters were raised with the Applicant in meetings and correspondence external to the Examination. Therefore, at D4 the Applicant submitted:

- Revised documents:
 - Volume 2, Chapter 5: Offshore ornithology [\[REP4-007\]](#)*;
 - Volume 6, Annex 5.2: Offshore Ornithology displacement technical report [\[REP4-009\]](#)*;
 - Offshore Ornithology Cumulative Effects Assessment and In-combination Gap-filling Historical Projects Technical Note [\[REP4-028\]](#).
 - Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice [\[REP4-030\]](#); and
- New documents:
 - Review of offshore ornithology CEA and in-combination assessment [\[REP4-027\]](#);
 - Offshore ornithology apportioning clarification note [\[REP4-042\]](#);
 - Errata Sheet [\[REP4-088\]](#).

* The Applicant explained in [\[REP4-050\]](#) that as a result of these revisions, Errata documents [\[REP2-087\]](#) and [\[REP3-073\]](#) were obsolete.

Deadline 5

NRW (A) [\[REP5-098\]](#) expressed disappointment that the D4 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [\[REP4-030\]](#) still had not followed aspects of the advice provided by the JNCC and NRW (A), particularly in respect of apportionment of impacts from other projects. JNCC [\[REP5-093\]](#) similarly raised concerns with the assessment.

These matters were raised with the Applicant in meetings and correspondence external to the Examination. Therefore, at D5 the Applicant submitted the following new documents:

- Summary of Principal Offshore Ornithological Matters [\[REP5-072\]](#);
- Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice [\[REP5-074\]](#) – to update the cumulative and in-combination assessments to include:

- updated quantitative Morgan Generation Assets (GA) and Morecambe GA project figures from the application submissions rather than the figures from the Preliminary Environmental Information Reports (PEIRs); and
- predicted impacts from the Llŷr 1 project.

Deadline 6

NRW (A) [\[REP6-137\]](#) confirmed that concerns remained for northern gannet of Grassholm SPA. These matters were raised with the Applicant in meetings and correspondence external to the Examination. Therefore, at D6 the Applicant submitted the following new documents:

- Revised assessment for northern gannet at Grassholm SPA [\[REP6-088\]](#) – to supersede the assessment of northern gannet presented in the Offshore Ornithology Additional Supporting in-combination Assessment Information in line with SNCB Advice [\[REP5-074\]](#);
- Update on Offshore ornithology principal matters [\[REP6-098\]](#).

The Applicant also submitted 'Assessment of proposed Ramsar Sites within the Isle of Man' [\[REP6-090\]](#).

Deadline 7

The Applicant submitted final revised versions of the HRA Report as follows:

- HRA Stage 2 Information to Support an Appropriate Assessment (ISAA) Part 1 – Introduction and Background [\[REP7-016\]](#);
- HRA Stage 2 ISAA Part 2 – Special Areas of Conservation (SACs) assessments [\[REP7-017\]](#);
- HRA Stage 2 ISAA Part 3 – Special Protection Areas (SPAs) assessments [\[REP7-018\]](#);
- HRA Stage 2 ISAA Part 3 - Special Protection Areas and Ramsar sites Assessments Annex E1.3.2: Assessment of proposed Ramsar Sites within the Isle of Man [\[REP7-021\]](#); and
- HRA Stage 1 Screening Report [\[REP7-023\]](#).

This also included the new Annex E1.3.1: Offshore ornithology ISAA supporting information [\[REP7-020\]](#) to supersede all previous additional HRA supporting information submitted into the Examination. It presented predicted impacts for a range of scenarios using JNCC and NRW (A)'s advised parameters for displacement and collision estimates, recognising that, in some instances (e.g. for the assessment of displacement impacts to black-legged kittiwake) advice differed between JNCC and NRW (A). It included a screening section for the project alone and, where required, an in-combination assessment.

The Applicant also submitted:

- Offshore Ornithology Final Position Paper [\[REP7-116\]](#).

APPENDIX C SUBAPPENDIX 3: OFFSHORE ORNITHOLOGY – OVERVIEW OF KEY HRA METHODOLOGICAL CONCERNS

Introduction

This Appendix provides an overview of the key methodological concerns raised by JNCC and NRW (A) and an explanation of how they were resolved during the Examination.

Displacement assessments

Foraging ranges of Atlantic puffin, guillemot and razorbill

JNCC ([[RR-033](#)] and [[REP1-066](#)]) did not agree with the foraging range provided for Atlantic puffin, guillemot and razorbill in Table 1.7 of the HRA Screening Report [[APP-034](#)]. These were subsequently amended by the Applicant in the updated HRA Screening Report [[REP2-012](#)].

Specifically in respect of Atlantic puffin, JNCC ([[RR-033](#)], [[REP1-066](#)] and [[REP2-097](#)]) advised the foraging range within Table 5 of Woodward et al. (2019) (265.4km) should be applied to all SPAs. The Applicant confirmed ([[PDA-008](#)], [[REP2-081](#)] and [[REP3-036](#)]) that there are no SPAs between 250.8 (the initial foraging range it had applied) and 265.4km and that all sites identified by JNCC ([[REP1-066](#)] and [[REP2-097](#)]) had been considered at the point of application. JNCC [[REP3-086](#)] subsequently confirmed it was satisfied that the HRA screening had identified the relevant SPAs that fall within the foraging range of Atlantic puffin.

Macroavoidance of northern gannets

NRW (A) [[REP1-056](#)] advised that macroavoidance should not be applied for displacement assessments. The Applicant [[REP2-080](#)] confirmed that it adjusted collision estimates for northern gannet macro avoidance in the revised HRA Screening Report [[REP2-012](#)] and HRA Stage 2 SPA Report [[REP2-010](#)] and subsequent updates.

Displacement and mortality rates

The Applicant [[APP-057](#)] applied rates of 50% displacement and 1% mortality across the site and a 2km buffer for auks, black-legged kittiwake and Manx shearwater. It advocated rates of 70% displacement and 1% mortality for northern gannet.

However, JNCC ([[RR-033](#)], [[REP1-066](#)], [[REP2-097](#)] and [[REP3-086](#)]) and NRW (A) ([[RR-011](#)] and [[REP1-056](#)]) advised a range of displacement rates and mortality ranges be presented. They sought SPA-apportioned displacement matrices to help determine whether any SPA feature should have been taken through to Population Viability Analysis (PVA). NRW (A) [[REP1-056](#)] advised that should a potential impact exceeding 1% of baseline mortality of the relevant population be identified during an assessment updates, consideration should be given to undertaking a PVA. See ID 2.4.6 of the RIES [[PD-019](#)] for further details.

At D3, the Applicant presented a range-based approach for the project alone and in combination in Section 1.5 of 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [[REP3-059](#)]. This was subsequently updated at D4 [[REP4-030](#)] which presented a range of displacement and mortality rates of 30-70% displacement and 1-10% mortality for Atlantic puffin, blacklegged kittiwake, common guillemot, Manx shearwater and razorbill and 60-80% displacement and 1-10%

mortality for northern gannet. PVAs were undertaken for those sites and species where the increase in baseline mortality from in-combination impacts was found to exceed 1% when considering the upper displacement and mortality range recommended by JNCC and NRW (A) (common guillemot, razorbill, northern gannet and great black-backed gull). For black-legged kittiwake, PVAs were only undertaken where predicted impacts exceeded a 1% increase in baseline mortality when considering 30% displacement and 3% mortality, in line with the upper range of NatureScot's guidance (NatureScot, 2023).

NRW (A) [\[REP5-099\]](#) agreed that an appropriate range of displacement and mortality rates had been presented by the Applicant.

JNCC [\[REP5-095\]](#) confirmed it was content that the appropriate range of displacement and mortality ranges have been presented for all species with the exception of black-legged kittiwake. The Applicant subsequently presented the assessment of black-legged kittiwakes applying JNCCs rates in Tables 1-3 to 1-5 and Table 1-18 of D5 'Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice' [\[REP5-074\]](#). However, it maintained that its preferred displacement and mortality rates were robust and precautionary for the purposes of the assessment. It considered there to be a lack of empirical evidence to support undertaking an assessment using a 10% mortality rate and that the additional assessments hyperinflate the potential impacts. ([\[REP5-074\]](#) and [\[REP5-083\]](#)).

Collision risk assessments

Seasonal definitions

NRW (A) [\[REP1-056\]](#) and JNCC [\[REP1-066\]](#) did not agree with splitting monthly collision impacts across two different seasons. They advised to use the full breeding season to define the breeding season, and where there is overlap of months considered in both the full breeding season and the non-breeding seasons (e.g. with autumn and spring migration seasons) the non-breeding periods should be adjusted accordingly. The Applicant updated the HRA Screening Report [\[REP2-012\]](#) and HRA Stage 2 SPA Report [\[REP2-010\]](#) to reflect this approach.

Errors in seasonal collision totals

NRW (A) ([\[RR-011\]](#) and [\[REP1-056\]](#)) noted there were errors in seasonal collision totals presented in Section 5.7.5 of the Offshore Ornithology Chapter [\[APP-057\]](#) compared to the monthly collision estimates in the Collision Risk Modelling (CRM) Annex [\[APP-093\]](#). The Applicant amended the seasonal collision estimates in the updated HRA Screening Report [\[REP2-012\]](#) and HRA Stage 2 SPA Report [\[REP2-010\]](#) and subsequent updates.

Confidence intervals

JNCC ([\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#) and [\[REP2-097\]](#)) advised that confidence intervals associated with collision estimates should be provided and taken through the assessment to assess the full range of potential effects and determine the need for further assessment. The Applicant provided confidence intervals associated with collision estimates in Table 1-13 and 1-17 of the D3 'Offshore ornithology supporting information in line with SNCB advice' [\[REP3-059\]](#) and subsequent updates.

Combined displacement and collision risk

NRW (A) [\[REP1-056\]](#) advised that impacts to black-legged kittiwake and northern gannet be presented for collision and displacement separately, as well as a combined total. The Applicant revised the updated HRA Stage 2 SPA Report

[REP2-010] to present collision and displacement separately. However, it explained that a combined impact was presented within the HRA Stage 1 Screening Report [REP2-012] so that a site would be screened in on a more precautionary impact.

Apportionment

Age class apportioning

JNCC ([RR-033] and [REP1-066]) and NRW (A) [RR-011] did not agree with the Applicant's approach to age class apportioning using stable age structures from Furness (2015) for black-legged kittiwake, northern gannet, herring gull, great black-backed gull, and lesser black-backed gull in the non-breeding season, and common guillemot, razorbill, and Manx shearwater in the breeding and non-breeding seasons.

NRW (A) [RR-011] noted that breeding colony SPAs are designated based on breeding birds, not all birds at the colony, therefore impacts should be apportioned to adults only.

For the non-breeding season, NRW (A) ([RR-011] and [REP1-056]) and JNCC ([RR-033], [REP1-066] and [REP2-097]) advised the Applicant to apportion to age class using site-specific data where possible or take the precautionary approach and assume all 'adult type' birds are adults.

The Applicant confirmed ([PDA-008], [REP2-080] and [REP2-081]) that impacts apportioned to SPA were for adult birds only in both breeding and non-breeding period. It confirmed that site-specific survey data (rather than stable age structure) had been used for both non-breeding and breeding birds within the assessments.

For the non-breeding season, NRW (A) ([RR-011] and [REP1-056]) advised that the apportionment to designated sites should be undertaken based on the proportion of the SPA adult birds across the Biologically Defined Minimum Population Scales (BDMPS) total of birds of all ages for each relevant non-breeding BDMPS season using the information in the tables in Appendix A of Furness (2015). However, the Applicant [PDA-008] explained that its approach was to take the contribution of adult birds from an individual designated site, as estimated by Furness (2015), to the relevant BDMPS population for each species/season combination was divided by the total BDMPS population. It stated that this followed the approach used previously for multiple offshore wind farms (e.g., East Anglia THREE Ltd., 2015, Outer Dowsing, 2024) and is advised for use by Natural England (Parker et al., 2022).

At D4, the Applicant submitted 'Offshore ornithology apportioning clarification note' [REP4-042] to clarify its approach during the non-breeding season. It provided a comparison of the Applicant's approach versus the JNCC and NRW (A) advised approach. It concluded that the impacts predicted using its approach are marginally higher than those predicted using the JNCC and NRW (A) approach for the project alone, and the same for the in-combination assessment.

NRW (A) ([REP4-042] and [REP5-099]) and JNCC [REP5-095] noted the differences in approach for the non-breeding season, however confirmed the issue to be resolved. Both parties had concerns with the age class apportionment during the breeding season for the in-combination assessment, noting that stable age structure age classes had still been used rather than site-specific age class information.

The Applicant revised the approach in D5 'Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice' [REP5-

[074](#)] to use site specific information and JNCC [\[REP6-135\]](#) and NRW (A) [\[REP6-137\]](#) subsequently confirmed the issue to be resolved.

Sabbatical birds

NRW (A) [\[RR-011\]](#) and JNCC [\[RR-033\]](#) queried whether sabbatical birds had been excluded from the apportioned impacts during the breeding season. The Applicant [\[PDA-008\]](#) confirmed sabbatical birds were included in the assessment and amended the apportioning technical report accordingly [\[REP2-022\]](#). JNCC [\[REP2-097\]](#) and NRW (A) [\[REP3-090\]](#) welcomed the clarification.

In-combination assessment – historical projects

JNCC ([\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#)), NRW (A) [\[RR-011\]](#) and RSPB Cymru [\[RR-071\]](#) raised concerns with the Applicant's qualitative approach for historical projects with no data (which resulted in impacts from those projects assumed as zero).

In response, the Applicant submitted a 'Gap-fill' technical note [\[REP3-044\]](#) to quantify the predicted displacement and collision impacts from historical offshore wind farms in the Irish Sea that were only considered qualitatively within the Stage 2 HRA SPA Report. It used proxy wind farm sites for apportioning values to individual SPAs for those projects where information was not available. It also addressed errata identified in the application documents.

However, JNCC ([\[REP4-101\]](#) and [\[REP4-102\]](#)) considered the assessments lacked the clarity requested and appeared to not follow ANCB advice. Both JNCC and NRW (A) [\[REP4-105\]](#) noted that the gap-filled results were presented only for the sites and features for which an in-combination assessment was presented in the original application documents; gap-filling had not been undertaken in the in-combination assessments of the additional designated site and features identified in [\[REP3-059\]](#), revised in [\[REP7-020\]](#), Section 1.4.3].

The Applicant revised the note in [\[REP4-028\]](#). Although under the heading of 'EIA', NRW (A) stated in its final SoCG [\[REP7-094\]](#), NRW.OO.20] that the Applicant had sufficiently filled the gaps for the historic projects. JNCC [\[REP7-097\]](#), JNCC.OO.32] similarly confirmed that its advice on the gap-filling exercise had been followed.

The indicative estimates presented in [\[REP4-028\]](#) were subsequently incorporated into the in-combination assessments (D4 'Offshore Ornithology Supporting Information in line with SNCB Advice' [\[REP4-030\]](#) and D5 'Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice' [\[REP5-074\]](#)).

In-combination assessment – review of information available, data errors and omissions

At D3, the Applicant submitted a review of information on plans and projects that had become available in the public domain since the application was made [\[REP3-058\]](#). The review identified a total of 17 offshore projects and one onshore project with the potential to result in in-combination effects (11 of which were considered in the application documents). The review concluded that for Annex I habitats and Annex II diadromous fish, the changes were minimal and there were no changes to the conclusions of the HRA Report. For Annex II marine mammals it confirmed changes are unlikely to amend the conclusions of the HRA Report. It provided a 'Review of Offshore ornithology CEA and In-Combination Assessment' in [\[REP4-027\]](#).

NRW (A) [\[REP5-098\]](#) noted that the Applicant's submission was a purely qualitative review of the cumulative and in-combination conclusions made by the other project promoters; it did not include quantitative numbers for the additional projects identified.

In addition, JNCC and NRW (A) identified data errors and omissions throughout the Examination relating to the Applicant's in-combination assessment, including:

- errors in abundance estimates for several species at Erebus offshore windfarm (JNCC [\[RR-033\]](#), [\[REP1-066\]](#) and [\[REP2-097\]](#) and NRW (A) [\[RR-011\]](#) and [\[REP3-090\]](#));
- no annual value had been provided for black-legged kittiwake from Burbo Bank Extension (JNCC [\[REP2-096\]](#));
- the need for a quantitative assessment of Llŷr floating wind farm (JNCC [\[REP5-095\]](#) and (NRW (A) [\[REP5-098\]](#)); and
- the need to take into account Morgan and Morecambe Generation Assets DCO applications in a quantitative manner (NRW (A) [\[REP1-056\]](#) and [\[REP5-099\]](#), JNCC [\[REP5-095\]](#)).

A quantitative in-combination assessment which addressed the identified errors was submitted by the Applicant in 'Offshore ornithology additional supporting in-combination assessment information in line with SNCB advice' [\[REP5-074\]](#). NRW (A) [\[REP6-137\]](#) and JNCC [\[REP6-135\]](#) subsequently confirmed they were satisfied with the Applicant's approach.

Further to Meath County Council's response to the Secretary of States transboundary consultation under the Infrastructure Planning (Environmental Impact Assessment) Regulations 2017 [\[OD-021\]](#), the ExA [Q1.10.15 of [PD-013](#)] also queried whether Oriel offshore wind project and the North Irish Sea Array offshore wind project (applications for which were made in May 2024 and June 2024 respectively) would impact on the in combination assessment. These projects were subsequently identified in the Applicant's 'Review of offshore ornithology CEA and in-combination assessment' [\[REP4-027\]](#).

**APPENDIX C SUBAPPENDIX 4:
EUROPEAN SITES (WITHIN THE UK NSN) AND QUALIFYING
FEATURES FOR WHICH THE EXA CONCLUDES THERE TO BE A LSE**

(C = Construction, O = Operation, D = Decommissioning)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
Annex I habitats (offshore)	Wales	Menai Strait and Conwy Bay/ Y Fenai a Bae Conwy SAC	0.0km from offshore cable corridor 26.8km from offshore array area	Reefs Sandbanks which are slightly covered by seawater all the time	Increases in SSC and associated deposition (C & O) Increased risk of introduction and spread of Invasive Non-Native Species (INNS) (C & O) Changes in physical processes (O & D) Removal of hard substrate – Annex I reef only (C) Accidental pollution (C & O) In-combination effects (C & O)
Annex II diadromous fish	Wales	Afon Gwyrfai a Llyn Cwellyn SAC	91.2km from offshore cable corridor 92.3km from offshore array area	Atlantic salmon	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	Wales/ England	Dee Estuary SAC/ Aber Dyfrdwy SAC	13.2km from offshore cable corridor 39.3km from offshore array area	Sea lamprey River lamprey	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	Wales/ England	River Dee and Bala Lake/ Afon Dyfrdwy a Llyn Tegid SAC	40.7km from offshore cable corridor 64.4km from offshore array area	Atlantic salmon Sea lamprey River lamprey	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	England	River Derwent and Bassenthwaite Lake SAC	119.7km from offshore cable corridor 99.7km from offshore array area	Atlantic salmon Sea lamprey River lamprey	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	England	River Ehen SAC	106.4km from offshore cable corridor 83.01km from offshore	Atlantic salmon Freshwater pearl mussel	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			array area		In-combination effects (C, O & D)
	England	River Eden SAC	104.8km from offshore cable corridor 86.5km from offshore array area	Atlantic salmon Sea lamprey River lamprey	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	England	River Kent SAC	105.1km from offshore cable corridor 96.7km from offshore array area	Freshwater pearl mussel	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	Scotland	River Bladnoch SAC	141.4km from offshore cable corridor 121.5km from offshore array area	Atlantic salmon	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O) In-combination effects (C, O & D)
	England/ Scotland	Solway Firth SAC	134.8km from offshore cable corridor 114.5km from	Sea lamprey River lamprey	Underwater sound impacting fish and shellfish receptors (C & D) EMF (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			offshore array area		In-combination effects (C, O & D)
Annex II marine mammals	Wales	Cardigan Bay/ Bae Ceredigion SAC	161.5km from offshore cable corridor 162.5km from offshore array area	Bottlenose dolphin Grey seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Wales	North Anglesey Marine/ Gogledd Môn Forol SAC	17.5 km from offshore cable corridor 22.58km from offshore array area	Harbour porpoise	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) Changes in prey availability (C)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
					In-combination effects (C, O & D)
	Wales	Pembrokeshire Marine/ Sir Benfro Forol SAC	210.7km from offshore cable corridor 211.7km from offshore array area	Grey seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Wales	Pen Llŷn a'r Sarnau/ Llyn Peninsula and the Sarnau SAC	93km from offshore cable corridor 94.1km from offshore array area	Bottlenose dolphin	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
					In-combination effects (C, O & D)
	Wales	West Wales Marine/ Gorllewin Cymru Forol SAC	94.4km from offshore cable corridor 95.4km from offshore array area	Harbour porpoise	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	England/ Wales	Bristol Channel Approaches/ Dynesfeydd Môr Hafren SAC	273.8km from offshore cable corridor 274.8km from offshore array area	Harbour porpoise	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) Changes in prey availability (C)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
					In-combination effects (C, O & D)
	England	Isles of Scilly Complex SAC	438.3km from offshore cable corridor 439.3km from offshore array area	Grey seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	England	Lundy SAC	308.5 km from offshore cable corridor 309.5km from offshore array area	Grey seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	Northern Ireland	Murlough SAC	127.1km from offshore cable corridor 115.9km from offshore array area	Harbour seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Northern Ireland	North Channel SAC	94.5km from offshore cable corridor 81.5km from offshore array area	Harbour porpoise	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Northern Ireland	Strangford Lough SAC	125.1km from offshore	Harbour seal	Underwater sound from piling (C & D)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			cable corridor 112.2km from offshore array area		Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Northern Ireland	The Maidens SAC	179.8km from offshore cable corridor 166.8km from offshore array area	Grey seal	Underwater sound from piling (C & D) Underwater sound from clearance of UXO (C & D) Underwater sound from site investigation surveys (C & D) Underwater sound due to vessel use and other activities (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
Offshore ornithological features	Wales	Aberdaron Coast and Bardsey Island SPA/ Glannau Aberdaron ac Ynys Enlli SPA	84.7km from offshore cable corridor 99.3km from	Manx shearwater	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			offshore array area		infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Wales	Grassholm SPA	211.4km from offshore cable corridor 230.3km from offshore array area	Northern gannet	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Wales	Skomer, Skokholm and the seas off Pembrokeshire/ Sgomer, Sgogwm a Moroedd Penfro SPA	201.1km from offshore cable corridor 221.6km from offshore array area	Lesser black-black gull Black-legged kittiwake – assemblage species Manx shearwater Common guillemot (non-breeding only) – assemblage species Razorbill (non-breeding only) – assemblage species Atlantic puffin	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (C, O & D) Collision risk (O) (black-legged kittiwake only) In-combination effects (C, O & D) (not lesser black-backed gull)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	England	Bowland Fells SPA	80.4km from offshore cable corridor 76.9km from offshore array area	Lesser black-backed gull	Collision risk (O) In-combination effects (O)
	England	Flamborough and Filey Coast SPA	237.7km from offshore cable corridor 242.8km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	England	Irish Seafront SPA	60.5km from offshore cable corridor 57.2km from offshore array area	Manx shearwater	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	England	Isles of Scilly SPA	438.3km from offshore cable corridor	Great black-backed gull	Collision risk (O) In-combination effects (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			439.3km from offshore array area		
	England	Ribble and Alt Estuaries SPA	38.9km from offshore cable corridor 43.6km from offshore array area	Lesser black-backed gull	Collision risk (O) In-combination effects (O)
	England	Ribble and Alt Estuaries Ramsar	38.9km from offshore cable corridor 43.6km from offshore array area	Lesser black-backed gull	Collision risk (O) In-combination effects (O)
	England	Morecambe Bay and Duddon Estuary SPA	60.1km from offshore cable corridor 54.6km from offshore array area	Lesser black-backed gull	Collision risk (O) In-combination effects (O)
	England/Wales	Liverpool Bay SPA	0.0km from offshore cable corridor 15.9km from	Red-throated diver Little gull Common scoter	Temporary habitat loss/disturbance and increased SSC (C, O & D) Disturbance and

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			offshore array area	Little tern Common tern Waterbird assemblage	displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (C, O & D) Changes in prey availability (C) Accidental pollution (C, O & D) In-combination effects (C, O & D)
	Scotland	Ailsa Craig SPA	190.9km from offshore cable corridor 174.5km from offshore array area	Black-legged kittiwake Northern gannet Common guillemot (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (northern gannet only) (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Buchan Ness to Collieston SPA	429.8km from offshore cable corridor 431.0km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	Scotland	Canna and Sanday SPA	408.7km from offshore cable corridor 413.6km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Cape Wrath SPA	553.4km from offshore cable corridor 532.8km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only) Common guillemot (non-breeding only) Razorbill (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (black-legged kittiwake only) (O) In-combination effects (O)
	Scotland	East Caithness Cliffs SPA	499.4km from offshore cable corridor 498.8km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Flannan Isles SPA	559.8km from offshore	Common guillemot (non-	Disturbance and displacement from airborne

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			cable corridor 540.6km from offshore array area	breeding only) Razorbill (non-breeding)	sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Fowlsheugh SPA	379.1km from offshore cable corridor 380.4km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Handa SPA	530.6km from offshore cable corridor 510.5km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only) Razorbill (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Mingulay and Berneray SPA	415.8km from offshore cable corridor 413.5km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only) Razorbill (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	Scotland	North Caithness Cliffs SPA	549.0km from offshore cable corridor 548.2km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Scotland	North Colonsay and Western Cliffs SPA	305.6km from offshore cable corridor 281.7km from offshore array area	Black-legged kittiwake Common guillemot (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (black-legged kittiwake only) (O) In-combination effects (O)
	Scotland	North Rona and Sula Sgeir SPA	618.2km from offshore cable corridor 616.9km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Rum SPA	390.1km from offshore cable corridor	Manx shearwater	Disturbance and displacement from airborne sound and

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			370.6km from offshore array area		presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	St Kilda SPA	537.2km from offshore cable corridor 519.2km from offshore array area	Northern gannet Common guillemot (non-breeding only) Atlantic puffin	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (northern gannet only) (O) In-combination effects (O) (common guillemot only)
	Scotland	Sule Skerry and Sule Stack SPA	599.2km from offshore cable corridor 601.6km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only) Atlantic puffin	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Scotland	Shiant Isles SPA	492.5km from offshore cable corridor 472.7km from offshore array area	Common guillemot (non-breeding only) Razorbill (non-breeding only) Atlantic puffin	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
	Scotland	Troup, Pennan and Lions Heads SPA	461.2km from offshore cable corridor 462.0km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Scotland	West Westray SPA	629.5km from offshore cable corridor 630.7km from offshore array area	Black-legged kittiwake (non-breeding only)	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) Collision risk (O) In-combination effects (O)
	Northern Ireland	Copeland Islands SPA	152km from offshore cable corridor 136.5km from offshore array area	Manx shearwater	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and infrastructure (O) In-combination effects (O)
	Northern Ireland	Rathlin Island SPA	228.3km from offshore cable corridor	Black-legged kittiwake Common guillemot (non-	Disturbance and displacement from airborne sound and presence of vessels and

Receptor type	Country	European site	Distance from proposed development	Qualifying feature(s)	LSE from
			211.9km from offshore array area	breeding only) Razorbill (non-breeding only)	infrastructure (O) Collison risk (black-legged kittiwake only) (O) In-combination effects (O)

**APPENDIX D: LAND RIGHTS OBJECTIONS CONSIDERED IN
WRITTEN AND ORAL PROCESSES
(to be read alongside the Land Rights Tracker)**

Land Rights Tracker Reference	Name of Land Interest	Position With Regard to a Negotiated Agreement at the end of the Examination	ExA's Consideration and Conclusions
180019 205830	Eifion William Roberts Robert William Roberts	Heads of Terms (HoTs) for the voluntary agreement had been signed by Mr EW Roberts, with the exception of the requests made regarding the discharge of water. The Applicant was hopeful that further dialogue and the appointment of the drainage contractor as well as the detailed design of the project would resolve these issues prior to the Proposed Development commencing.	Messrs Roberts' respective RRs did not object to the Applicant's proposed acquisition of rights in their land [RR-051] and [RR-055]. Their WR [REP1-082] and responses to the ExA's first written questions [PD-013] ExQ1.16.16, 1.16.17 and 1.16.18 [REP3-096] raised points relating to: how the Proposed Development might impact on farming operations; that the rights sought by the Applicant should be acquired by leasehold rather than CA; and issues pertinent to the dDCO. These are considered elsewhere in this Report as necessary and relevant. Messrs Roberts each own 2 separate plots of land. As the Examination progressed, it emerged that their shared concern related to liability that might be incurred by virtue of a condition attached to Listed Building Consent (LBC) for works to widen the existing opening in the Grade II listed Gwrych Castle Wall to facilitate access to/ from the A55 to a proposed Temporary Construction Compound and part of the proposed onshore cable corridor. The condition stipulated that '<i>No surface water drainage from the site shall be allowed to discharge onto the country highway</i>'. The wall would appear to be part of Plot 02-031, with land to the rear and either side within Plot 02-032, both owned Mr EW Roberts. Mr EW Roberts sought that the Applicant's final dDCO [AS-036] and BoR [REP7-014] be amended to include an unequivocal obligation that the Applicant (and assigns) ensure that the existing and future owner(s) and occupier(s) of the subject plot would be indemnified against prosecution, penalty and monetary loss in consequence of the proposed project including the access alterations [REP4-116]. The Applicant [REP5-065] referred to proposed mitigation measures in respect of surface water runoff that would be secured by its final dDCO [AS-036]. Further submissions were made on Mr Roberts' behalf [REP5-107], [REP6-143] and [REP7-150] and at CAH1 [EV8-005] and CAH2 [EV10-002] seeking, amongst other things: • amendment of the Outline Highway Access Management Plan (oHAMP) [REP6-062]; and

			a site meeting with the Applicant and a drainage specialist, at the latter's cost, to determine what engineering measures would be put in place to ensure compliance with the condition on the LBC. In respect of the Outline HAMP the Applicant said [REP6-108] that it was not the appropriate place for an indemnity provision; that would be included in any forthcoming voluntary agreement. The Outline HAMP was a control document for the purposes of how those works would be undertaken and not one where legal obligations could be provided for third parties' benefit. The ExA is content that the provisions included within the Applicant's cited management plans, which would be agreed by the relevant planning authority in consultation with the relevant highway authority, would satisfactorily address the potential issue of surface water discharge for the lifetime of the Proposed Development. The ExA agrees with the Applicant as to why its final dDCO [AS-036] and constituent control documents are not the appropriate vehicle for indemnifying Mr EW Roberts in the way he seeks in perpetuity; that could be achieved through voluntary agreement. The ExA considers that Messrs Roberts land would be required to accommodate a proposed temporary construction compound and facilitate installation of the onshore cable corridor. Should voluntary agreement not be reached, the ExA is satisfied that it is required for a legitimate purpose, that the rights sought in the land would be necessary and proportionate, and that there is a compelling case in the public interest for these powers to be granted, which would outweigh private loss.
180379	Hefin Lewis Williams	Heads of Terms agreed/ not completed	The Applicant is seeking TP of 3 plots owned by Mr Williams to be used for access to the proposed onshore cable corridor during construction. Temporary occupation and use and acquisition of permanent rights are sought in a further 4 to construct the onshore cable corridor and provide access during all 3 phases of the Proposed Development. Mr Williams objected to the proposed acquisition of rights in 2 of those 4 plots beyond the construction phase as any future plans for development of the land could be prejudiced [REP3-094]. He did not dispute the need for the proposed means of access but said that it needed to be subject of voluntary agreement rather than CA.

			The Applicant [REP4-066] explained why plots 04-072 and 04-075 were required for development to which the development consent relates and why it considered there to be a compelling case in the public interest for rights therein to be acquired compulsorily. The Applicant said [REP7-141] that HoTs had been agreed and whilst it acknowledged matters outstanding, it was content that all Mr Williams' concerns were addressed through the voluntary agreement or its final dDCO [AS-036] and there was no outstanding difference on land rights being sought. The ExA is satisfied that access over the 2 plots would be needed post-construction. In the absence of voluntary agreement, paras 2.6.4 and 2.6.5 of NPS EN-5 favour the Applicant's approach. The CA of rights over plots 04-072 and 04-075 would be likely to result in some disruption and inconvenience to Mr Williams. However, following installation of the cables, the land should be capable of being reinstated to its existing use. Plans for its development are aspirational and the ExA has seen nothing that would indicate that such plans would be materially prejudiced by the granting of the CA powers sought. Whilst accepting that the CA and TP powers sought might result in some adverse impacts to the owners' private interests, in view of the established need for energy generation and the need to provide certainty in terms of project delivery, the ExA is persuaded that there is a compelling case in the public interest for that the land to be acquired compulsorily, which would outweigh private loss.
180668	Jennings Building & Civil Engineering Limited	Updated HoTs were reissued before the close of Examination with the Applicant offering further discussion in the hope of reaching agreement.	Jennings has interests in land on the coastward side of the A55 and adjoining railway. Two plots would be subject of temporary occupation and use and acquisition of permanent rights and the other TP only. The former would facilitate laying the proposed onshore cables and the latter would provide access to those works during construction. Jennings' concerns were introduced at CAH1 [EV8-005], revisited at CAH2 [EV10-002] and [EV10-003] and expanded on in written submissions [REP4-117], [REP5-111], [REP5-113] and [REP6-141]. In summary, it objected to the proposed CA of rights in its land as follows: • The scope, extent and proportionality of the rights sought. The permanent rights would be superfluous and unlikely to be exercised given the depth of the proposed service media; and

			The potential sterilisation of use of the site and effective prohibition of an alternative future use such as leisure/ tourism such as the current use of neighbouring land. The Applicant addressed Jennings' concerns in [REP5-065], [REP5-080], [REP6-081], [REP6-111] and [REP6-113]. The ExA is satisfied that access over the plots is needed post-construction should access to the onshore cable corridor be required during the ensuing phases of the Proposed Development. In the absence of voluntary agreement, this approach is favoured in paras 2.6.4 and 2.6.5 of NPS EN-5. Jennings' concerns are noted regarding possible future plans for development but, at present, these are aspirational and the ExA has seen nothing that would indicate that they would be materially prejudiced by the granting of the CA powers sought. Whilst accepting that the CA and TP powers sought might result in some adverse impacts to the owners' private interests, in view of the established need for energy generation and to provide certainty in terms of project delivery, the ExA is satisfied that this land is required for a legitimate purpose, that the powers sought are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the proposed acquisition of new rights affecting Jennings' land.
185364 185365	Glyn Williams Menai Williams	HoTs of the voluntary agreement have been agreed.	The Applicant sought: temporary occupation and use and acquisition of permanent rights in 1 plot belonging to Mr and Mrs Williams for the installation of the proposed onshore cable corridor; and temporary occupation and use and acquisition of permanent rights – hedgerow enhancement in a further 2. Mr and Mrs Williams' RR [RR-052] did not object to the Applicant's proposed acquisition of rights in their land. Their WR [REP1-082] and responses [REP3-096] to the ExA's first written questions [PD-013] ExQ1.16.16, 1.16.17 and 1.16.18 raised points relating to: how the Proposed Development might impact on farming operations; that the rights sought by the Applicant should be acquired by leasehold rather than CA; and issues pertinent to the dDCO. These are considered elsewhere in this Report as considered relevant and necessary. The ExA is satisfied that rights sought in Mr and Mrs Williams' land are either required for the proposed development, to facilitate it or are incidental to it.

			Despite mitigation, some inconvenience and disturbance to Mr and Mrs Williams' use of their land would be likely during the construction phase of the Proposed Development. However, lasting harm would be avoided by reinstatement provisions secured by the Applicant's final dDCO [AS-036]. Provision is also made for compensation should that be shown not be the case. The same might be true of the decommissioning phase but this would be managed by Requirement 21 of the dDCO. The rights of access sought to the cable corridor during the operations and maintenance phase would be unlikely to materially affect Mr and Mrs Williams' use and enjoyment of their land. Should voluntary agreement not be concluded, whilst the CA powers sought might result in some adverse impacts to the owners' private interests, in view of the established need for clean energy generation and to provide certainty in terms of project delivery, the ExA considers that there is a compelling case in the public interest for the land to be acquired compulsorily. The interference with Mr and Mrs Williams' private rights is proportionate and justified.
185532	Ceri Llywd Lloyd	HoTs agreed/ Not completed	The Applicant sought: temporary occupation and use and acquisition of permanent rights in nine plots, one partial only, belonging to Mr and Mrs Lloyd for the installation of the proposed onshore cable corridor and access thereto. Mr and Mrs Lloyd's RR [RR-053] did not object to the Applicant's proposed acquisition of rights in their land. Their WR [REP1-082] and responses [REP3-096] to the ExA's first written questions [PD-013] ExQ1.16.16, 1.16.17 and 1.16.18 raised points relating to: how the Proposed Development might impact on farming operations; the rights sought by the Applicant should be acquired by leasehold rather than CA; and issues pertinent to the dDCO. These are considered elsewhere in this Report as considered relevant and necessary. The ExA is satisfied that rights sought in Mr and Mrs Lloyd's land are either required for the proposed development, to facilitate it or are incidental to it. Despite mitigation, some inconvenience and disturbance to Mr and Mrs Lloyd's use of their land would be likely during the construction phase of the Proposed Development. However, lasting harm would be avoided by reinstatement provisions secured through the Applicant's final dDCO [AS-036]. Provision is also made for compensation should that be shown not be the case. The same might be true of the decommissioning phase but this would be managed by Requirement 21 of the dDCO.
180445	Hugh Watkin Lloyd		

			The rights of access sought to the cable corridor during the operations and maintenance phase would be unlikely to materially affect Mr and Mrs Lloyds' use and enjoyment of their land. Should voluntary agreement not be concluded, whilst the CA powers sought might result in some adverse impacts to the owners' private interests, in view of the established need for clean energy generation and to provide certainty in terms of project delivery, the ExA considers that there is a compelling case in the public interest for that the land to be acquired compulsorily. The interference with Mr and Mrs Lloyds' private rights is proportionate and justified.
185570	Harriet Mary Parry	Draft HoTs of agreement under discussion.	Mr G Parry attended several hearings, including both Compulsory Acquisition Hearings, and introduced himself as speaking on behalf of Parry-Wade so that is how the ExA will refer to these APs.
205575	Robert Wynne Parry		Parry-Wade jointly own five plots within the Order Limits, two of which comprise public highway and verge. Three are subject of a request for temporary occupation and use and acquisition of permanent rights and the other two for temporary occupation and use. The rights therein would be used for construction of the proposed onshore cable corridor, siting of either a primary or secondary temporary construction compound and access to construction works on the onshore cable corridor, including works to the highway and visibility splays.
205576	Griffith Wynne Parry		In respect of CA and TP, Parry-Wade submitted [RR-017] , [RR-021] , [RR-056] , [RR-069] , [PDA-053] , [REP1-083] , [REP1-084] , [REP1-089] , [REP2-102] , [REP3-108] , [REP4-121] , [REP4-122] , [REP5-116] , [REP6-145] , [REP7-157] and [REP7-158] .
205577	Elizabeth Wynne Wade		Some of the issues raised in the Parry-Wade representations have been addressed in elsewhere in this Report as necessary and relevant. The ExA will not be revisiting them here. Mindful of the Parry-Wade Summary of Closing Submissions [REP7-158] the ExA has identified what it considers to be the principal, outstanding points raised in their extensive submissions. It has then considered them taking account of the Applicant's rebuttal evidence. The references to documents in the Examination Library are not inclusive of every relevant submission, for the benefit of the SoS, they signpost examples of where an issue was considered.

			Inadequate and insincere consultation and engagement • Consultation failings and lack of meaningful, sincere engagement. Specific perceived consultation failings were identified [REP1-083], [REP3-108], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-157] and [REP7-158]. The Applicant said that it had been in correspondence with the APs since March 2022 and conducted its consultation activities in compliance with PA2008. Its Consultation Report [APP-037] explained how the Applicant complied with the statutory Pre-application consultation requirements and had regard to all the feedback submitted [PDA-008], [REP2-082], [REP4-052] and [REP6-115]. Its LRT set out the chronology of engagement during the Examination [REP7-141]. Mindful of the Sedley Gunning principles and the CA Guidance, the ExA is content that the Applicant has made reasonable attempts to secure the land and rights therein by voluntary means. Consideration of Alternatives (strategic) ▪ All reasonable options for power transmittal methods were not considered. The current power transmittal proposals would not cater for the full generation capacity of the proposed Mona Offshore Windfarm leading to a bottleneck in the power supply. This also would also curtail the capacity for future upgrades. This could be remedied by different transmittal methods, better route selection or a combination of both. All reasonable route options were not considered [RR-017], [RR-021], [RR-056] and [RR-069]. A detailed, illustrated analysis was provided of the potential for sharing with the existing AC line [REP1-083] and [REP3-108]. ▪ The proposed onshore cable corridor route was pre-determined before commencement of any contact and consultation with landowners. The APs submitted an extensive analysis and critique of the Applicant's ES Annex 4.2 (Vol) 5: Site Selection BRAG Report [APP-082], which considered selection and refinement if the proposed onshore infrastructure, [REP1-083], [REP3-108], [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-158] and [REP7-027]. The Applicant confirmed that the base case design constituted 4 circuits of 220kV cables, with each circuit having the transmittal capacity of circa 375MW. These details were confirmed in ES Chapter 3 (Vol 1): Project Description [REP7-027]. On that basis, the ExA is satisfied that there would be sufficient transmittal capacity for the Proposed Development.

			The ExA is mindful of paragraph 8 of the CA Guidance that requires that the Applicant to demonstrate to the SoS that all reasonable alternatives to CA (Including modifications to the scheme) have been explored. It has taken account of the Applicant's rebuttal of the APs' associated concerns principally in [PDA-008], [REP2-082], [REP4-033], [REP4-052] and [REP6-115] where signposting was provided to the supporting environmental information that informed route selection, including landfall, and the decision to underground transmission cables. The principal references were: • ES Chapter 4 (Vol 1): Site Selection and Consideration of Alternatives [REP7-029]; • ES Annex 4.1 (Vol 5): Site Selection Area of Search Identification [APP-081]; and • ES Annex 4.2 (Vol 5): Site Selection BRAG Report [APP-082]. The Applicant's evidence set out that there were more extensive reasons for ruling out the use of pylons and/ or pylon sharing than just visual amenity and landscape impact, albeit those were important and relevant consideration in themselves. Having critically considered the supporting evidence in the light of Parry-Wade's perceived shortcomings, the ExA is content that the Applicant has carried out an extensive and robust consideration of reasonable alternatives and that its rationale for its choices in terms of landfall, onshore cable corridor and preferred technology are rational, reasonable, comprehensive and persuasive. Consideration of Alternatives (site-specific) ▪ The Applicant did not consider reasonable alternatives to use of the Parry-Wade plots. Five alternative, localised route alignments were identified, described and compared (options A-E inclusive) [REP1-083], [REP3-108] and [REP5-116]. The Applicant explained [PDA-008], [REP2-082] and [REP4-052] why the suggested options for the proposed onshore cable corridor route outlined by Parry-Wade in respect of their land, were not considered to be feasible. That the Applicant did not amend the scheme based on their identified local alternatives is not commensurate with it not having considered those suggestions. The ExA is satisfied that the APs' suggestions were given due consideration and that the Applicant's associated conclusions were reasoned and reasonable.

			Excessive land-take for proposed onshore construction corridor No justification for the 100m construction corridor was given other than its inclusion for 'ease of construction'. It could be significantly reduced by different transmittal methods and better route selection or a combination of both [RR-017], [RR-021], [RR-056] and [RR-069]. The Applicant's indicative onshore cable corridor section and trenchless technique crossing long section [REP1-018] was subject of detailed analysis by Parry-Wade [REP2-102] and [REP3-108] and they concluded that the temporary working area could be reduced from 74m to 30m. They added that the proposed temporary construction compound and working areas did not meet the legal tests for CA [REP5-116]. Considerations relating to the width of the proposed onshore construction corridor were set out in ES Chapter 3 (Vol 1); Project Description, section 3.7.2 [REP7-027] and revisited in [REP3-040] in response to the contention that the working area could be reduced to a width of 30m. The maximum design scenario for the proposed onshore cable corridor, excluding trenchless crossing locations where it may be wider to allow for difficult ground conditions or features, would be 74m. Where there would be trenchless technique crossings, the maximum width of the onshore cable corridor would be 100m, with the exception of where the route crosses Gwrych Wood. The indicative cross-section issued at Deadline 1 [REP1-018] showed a typical open trench layout including fencing, surface water drainage, soil storage, trenching and haul road. In addition to the open trench activity shown on the indicative cross-section, the proposed onshore cable corridor would also need to accommodate joint bays, the storage of subsoil associated with the joint bay excavations, the attenuation of surface/ ground water, welfare facilities and provide adequate space for cable pulling/ jointing activities. The exact positioning of the individual elements of the onshore cable construction would be determined during detailed design. In respect of the need for a temporary construction compound (TCC3) on the Parry-Wade land, the Applicant referred to ES Chapter 3 (Vol 1); Project Description [REP7-027], section 3.7.2.33 – 3.7.2.39 inclusive. The Applicant addressed the APs' detailed points about land-take and comparison to that associated with National Grid developments [REP2-082], REP1-083.33. During detailed design, if conditions allowed, the Applicant said that the working area would be reduced where possible in line with its ongoing obligations to only compulsorily acquire land or rights in

			land that are required for the Proposed Development. Commentary on this approach was provided at CAH1 and included in the Applicant's Hearing Summary [REP4-033]. As the Proposed Development is still within the development process, with the detailed design stage conducted if consent is forthcoming, the project design envelope approach (also known as the Rochdale Envelope approach) has been adopted, in accordance with industry good practice and in line with Planning Inspectorate's Advice Note Nine: Rochdale Envelope. In this context and mindful of the Applicant's approach to taking TP rights in land where possible, the ExA considers the width of the onshore cable corridor, as shown on the Works Plan – Onshore [REP6-006] not to be excessive; it is consistent with s122(2) and (3) of PA2008. Excessive land-take for easement The 30m easement sought for maintenance, subject to extremely onerous restrictive covenants, would be unjustified and excessive [REP1-083], [REP4-122] and [REP6-145]. Considerations relating to electrical separation (safety) and heat dissipation/ thermal independence are not persuasive justification for the width sought [REP1-083]. The rationale for the APs' conclusion that the maximum easement width actually required would be 12.75m was explained in detail [REP1-083] and [REP3-108]. ES Chapter 3 (Vol 1): Project Description [REP7-027] explained that once installed, the cables would occupy a permanent easement approximately 30 m wide, although the easement may be wider where obstacles are encountered or where cables are installed using trenchless techniques. The exact location of the permanent easement would be determined following installation of the cables and determined by detailed design post-consent. In rebutting the Parry-Wade assertion that an easement of 12.75m would be sufficient, the Applicant addressed the issue of electrical separation [REP2-082], [REP4-052] and [REP6-115]. It said that, following ground investigations and as part of the detailed design, if the ground conditions were suitable, the overall trench width and separation may be reduced, with attendant implications for the width of easement required. This would be consistent with its ongoing obligations as set out in Article 20 of its final dDCO [AS-036] to only compulsorily acquire such land or rights in land that are required for the Proposed Development. The ExA considers that, at this stage of the overall development process, the Applicant's approach to the easement width is reasonable and proportionate and at the detailed design stage would be subject

			to the provisions of Article 20 of the rDCO so that land-take would be limited to accord with s122(2) of PA2008. The Proposed Development's implications for development of the Parry-Wade lands ▪ Sterilisation of land by materially affecting or even extinguishing its development potential for renewable energy or a mix of leisure, hospitality, recreation and tourism [RR-017], [RR-021], [RR-056], [RR-069], [REP1-083], [REP1-084], [REP1-089], [REP3-108]; [REP4-122], [REP5-116], [REP6-145], [REP7-158] and [REP7-159]. The Applicant addressed [REP2-082] the Parry-Wade concerns about access to the plots and wider lands [REP1-083], [REP4-052], [REP5-116] and [REP6-145]. It said [REP4-052] that the exact location of the proposed access into TCC3 from the A548 would be determined following detailed design. Appendix D of the Outline Highways Access Management Plan [REP5-046] provided some preliminary access designs for access into TCC3. The ExA is not persuaded that the Proposed Development would not preclude vehicular access to the wider lands during the Proposed Development's operational phase. The ExA has taken account of: the Planning Appraisal [REP1-084] to consider the development potential of the family's land including that subject of the request for CA and TP powers; and Mr R Parry's plans [REP1-089] for a 2-phase development of that site. It has considered evidence given by Mr G Parry and CAH1 as to why those plans had not yet been subject of pre-application advice from the relevant planning authority or a formal planning application [EV8-002]. The plans are aspirational at present. The ExA acknowledges that the Proposed Development's construction phase would undoubtedly interfere with realisation of any development potential that the wider lands may have, and the easement required in the longer term would also be an inhibiting factor. However, it is satisfied that the proposed interference with these private land rights is for a legitimate purpose, that is necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted given the need identified for the Proposed Development in Chapter 3.1 of this Report, which would outweigh private loss. Potential impediments to the Proposed Development ▪ The Applicant has only addressed impediments in terms of third party consents and failed to consider physical and legal and other impediments [REP1-083] and [REP3-108].

			In addition to its consideration of funding and Crown consents in Chapter 9 of this Report, the ExA has taken account of the Applicant's Other Consents or Licences Required [REP5-018] and sees nothing therein that would represent an impediment to the delivery of the Proposed Development. Conclusion The ExA notes both the Applicant's attempts to obtain a negotiated agreement as set out in its LRT [REP7-141]. Despite the APs' severe misgivings about the sincerity of the Applicant's commitment to consultation and engagement, the ExA is persuaded that the Applicant has taken reasonable steps to acquire the land and rights included in its final dDCO [AS-036] for this land interest by agreement. Should voluntary negotiations not be completed, the ExA is satisfied that the rights sought for the CA and TP of rights in respect of all plots in which Parry-Wade have an interest are for a legitimate purpose, that they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh private loss. Accordingly, this element of the Proposed Development would be consistent with s122 and s123 of PA2008 and HRA 1998.
N/A	Iwan Roberts	N/A	Mr Roberts RR [RR-029] related to Plots 06-101 to 06-105 inclusive, owned by Parry-Wade (see previous row), which he said he had held it on grazing licence for in excess of 15 years although more recently and currently it is occupied under a farm business tenancy. The BoR [REP7-014] includes Mr Roberts as lessee or tenant and occupier of Plots 06-103, 06-104 and 06-105. He is not listed as having an interest in Plots 06-101 and 06-102 that relate to subsoil beneath half width of public highway. Whilst Mr Roberts is not included in the LRT [REP7-141], the plots' owners are. Mr Roberts' RR related mainly to the impact that the CA of rights in these plots would have on his farm business, and this was considered, as relevant and necessary in Chapter 4.3 of this Report. The issue of alternatives to the proposed onshore cable corridor route and/ or use of pylons was considered in the context of the landowners' submissions. The Applicant [PDA-008], Table 2.29 responded to Mr Roberts' RR [RR-029] saying, amongst other things, that it would continue to engage with him to further understand and mitigate losses where possible as a result of the Proposed Development. HoTs have been issued for the consent required from the tenant of the land and will progress the negotiations throughout the Examination.

			There has been significant engagement with the owners of the 3 plots that Mr Roberts occupies, and a draft agreement was under discussion at the close of Examination. However, beyond the Applicant's comments [PDA-008] at the Pre-Examination Procedural Deadline, there has been no indication of continued negotiation with Mr Roberts regarding his land interest. Should voluntary negotiations not be completed, the ExA is satisfied that the rights sought for the CA of rights and TP of land in respect of all plots in which Mr Roberts has an interest are for a legitimate purpose, that they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh private loss.
185577 185576	Huw Lloyd Evans Robert John Lloyd Evans	Draft terms are under discussion but the unresolved issue of the areas to be subject of HDD is hampering voluntary agreement being reached. The Applicant committed to continued engagement.	Temporary occupation and acquisition of permanent rights are sought in Messrs Evans' land for laying the proposed onshore cable corridor and rights therein for maintenance and decommissioning. In Chapter 4.3 of this Report note was made of Messrs Evans' representations and the Proposed Development's potential effects on their dairy business was extensively considered, including the alternate route that they favoured for the proposed onshore cable corridor. The efficacy of proposed mitigation was assessed, and an additional provision recommended to the SoS for inclusion in the Outline CoCP [REP7-087] by way of further mitigating adverse impacts on their land and business interests. Nevertheless, the ExA acknowledged that the Evans' dairy enterprise would be detrimentally affected by the Proposed Development even in the 'best-case' scenario with the use of HDD. The ExA is satisfied that the rights sought in Messrs Evans' land are required for the development to which development consent relates. Should voluntary agreement not be reached, and subject to the recommended amendment to the Outline CoCP, the ExA is satisfied that those rights are for a legitimate purpose, that they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh private loss.
185645	Stuart Duncan Neil	The Applicant documented efforts that it had made to engage Mr Neil in	According to the Applicant's BoR [REP7-014] Mr Neil has interests in three plots of land, not just 06-097 as shown in the Applicant's final LRT [REP7-141] . The Applicant sought temporary occupation and use and acquisition of permanent rights in all three plots for installation of the proposed onshore cable corridor.

		discussion on a voluntary agreement further to issue of HoTs in February 2024. The Applicant reported that, at one stage he said he was not prepared to enter into voluntary agreement, but the parties met in October 2024 to discuss practical site matters and the requirement for acquisition of rights in Mr Neil's land. A subsequent meeting to discuss HoTs was not forthcoming and the Applicant set out the chronology of subsequent attempts to engage with Mr Neil.	Mr Neil submitted a RR [RR-078] and made further representations [REP3-115], [REP3-116] and [REP4-054]. The RR and further representations did not specifically refer to CA/ TP matters. The issues raised by Mr Neil have been considered by the ExA in other sections of this Report where necessary and relevant. The ExA visited the area where his land is located at the Accompanied Site Inspection so that an IP could point out site-specific concerns that she had in common with Mr Neil about drainage, flooding, ecology and road safety. Mr Neil attended both Compulsory Acquisition Hearings. Mr Neil [REP6-152] set out how he considered that the Proposed Development would affect his rights in Plot 06-907. In summary his concerns related to: • Rights sought in his land are merely desirable, not necessary, and wholly unjustified; • The adverse impact, during the construction and operational/ maintenance phases of the Proposed Development, on access to and the management and viability of his agricultural holding; • Sterilisation of the land for future use including erection of a purpose-built, 'forever home' to meet cited personal circumstances; • The ExA was asked to consider a specified 'minor modification' to the proposed Order Limits; • Despite his on-going concerns, Mr Neil had only ever received one version of Heads of Terms of voluntary agreement; and • The request for CA in his land does not meet the relevant tests in of PA2008, is disproportionate and Mr Neil's rights under Article 1 of the first protocol of the ECHR would be subject to unjustified interference. The Applicant responded to Mr Neil's concerns in: [PDA-008], [REP2-078], [REP4-054], [REP4-076] and [REP7-131]. Its [REP4-033], para 13 and [REP6-013] were also of relevance. In brief, it: • Explained that the Order Limits at this location widen to accommodate a proposed temporary construction compound and the trenchless techniques proposed to be used to cross the B5381 (and potentially also the A548). The length and alignment of the trenchless technique would be determined during detailed design, post-consent and it was not currently possible to determine exactly where the works would need to be undertaken so flexibility is retained to ensure the Proposed Development could be delivered at this location. The Applicant added that this approach is consistent with the Planning Inspectorate's Advice Note Nine: Rochdale Envelope;

			- Said that in accordance with Article 29 of the Applicant's final dDCO [AS-036], following the completion of construction, Plot 06-097 would need to be restored to the reasonable satisfaction of the landowner and handed back to them within twelve months of completion of the relevant work. The Applicant would only secure the permanent rights over the land necessary for the protection of the assets installed; - Referred to applicable mitigation measures and how they would be secured; and - Cited compensation provisions. Mr Neil's submission is noted regarding possible future plans for a purpose-built, 'forever home' on the site but, at present, these are aspirational and the ExA has seen nothing that would indicate they would be materially prejudiced by the granting of the CA powers sought. The ExA is satisfied that the Applicant has taken reasonable steps to acquire the rights it seeks in Mr Neil's land by agreement. The CA of rights over plot 06-097 would be likely to result in disruption and inconvenience to Mr Neil. Should voluntary agreement not be reached, the ExA is satisfied that the rights sought in the plots of land in which Mr Neil has an interest are for a legitimate purpose, that they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh any private loss that could not be compensated. On this basis, interference with Mr Neil's rights under HRA1998 and the ECHR would be proportionate and justified in the public interest.
185690 185672	A Owen Cyf Arthur Elwy Morris Owen	HoTs of agreement had been reached but that there were outstanding unresolved issues.	The Owens own two plots of land within the Order Limits but their objection related to land that they lease from the Cefn Estate, in the vicinity of the proposed onshore substation. Their RR [RR-050] did not object to the Applicant's proposed acquisition of rights in the land that they lease. Their WR [REP1-082] and responses [REP3-096] to the ExA's first written questions [PD-013] ExQ1.16.16, 1.16.17 and 1.16.18. raised points relating to: how the Proposed Development might impact on farming operations; the rights sought by the Applicant should be acquired by leasehold rather than CA; and issues pertinent to the dDCO. The ExA has considered these elsewhere in this Report as necessary and relevant.

			The Owens sought inclusion of a provision within the dDCO [REP5-105], [REP5-106] and [REP6-142] to indemnify against any expense, loss and inconvenience sustained from what they saw as the long-term adverse impact of the proposed scheme on their dairy enterprise to: • enable them to secure other land, where available and possible, and feeding stuffs of suitable quality as necessary; and/ or • in the event of this not being reasonably practicable, to compensate the future loss of viability of the business, both temporarily and permanently. The Owens were represented at both CAH1 [EV8-005] and CAH2 [EV10-002] and consideration has been given to representations on their behalf and those of the Applicant in response; these are recorded in the LRT [REP7-141]. The Owens' concerns as acquisition of rights in the Cefn Estate's land had much in common with those of the landowner and as these are considered in the new row of this table, the ExA will not be revisiting them here. However, it notes that engagement and negotiations between the parties were frustrated by neither wanting to act inappropriately given on-going issues with discussion between the Applicant and freeholder. Those rights were clear from consideration of the dDCO, BoR [REP7-014], Land Plan (Onshore) [REP7-004] and Works Plan Onshore [REP6-006]. The respective parties' later submissions included comments and rebuttal about compensation and the terms of the voluntary agreement, matters outside the Examination's remit. The indemnification sought by the Owens is also a matter for the voluntary agreement. The Applicant's final dDCO [AS-036] makes provision for compensation but it would not be appropriate to include specific stipulations in respect of individual land interests. Onshore substation For the reason set out in respect of the ExA's consideration of rights that the Applicant seeks in the Cefn Estate's land, it is satisfied that the plots tenanted by Messrs Owens are either required for the proposed development, to facilitate it or are incidental to it.

			Should voluntary agreement not be concluded, whilst the CA powers sought would result in significant adverse impacts on the Owens' interests in land owned by the Cefn Estate. Nevertheless, in view of the established need for energy generation and the necessity to provide certainty in terms of project delivery, the ExA is satisfied that those rights are for a legitimate purpose, that they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh private loss.
274391	The Executor of the Estate of the Late Sir David Watkin Williams-Wynn BT	Draft HoTs of agreement under discussion. The Applicant reverted to the comments on the HoTs on the 10 January 2025. A meeting was held on 13 January 2025 with the land interests' agent to discuss these comments and other matters of principle to advance the voluntary negotiations with both sides taking actions away and another meeting date within two weeks is to be agreed.	The Applicant sought extensive rights in the estate of The Executors of the Late Sir David Watkin Williams-Wynn. Bt., hereafter referred to as the Cefn Estate, for a host of proposed works, principally but not exclusively, construction of the proposed onshore substation and access thereto. These are set out in the BoR [REP7-014] and the Applicant's final dDCO [AS-036]. As relevant and necessary, consideration was given elsewhere in this report to a host of concerns that the Cefn Estate had about the Proposed Development including its implications for land use and management. In respect of CA rights sought in the Cefn Estate's land. The principal issues that it raised in its submissions [RR-082], [AS-025], [PDA-054], [REP1-091], [REP3-117], [REP4-118], [REP4-119], [REP5-115], [REP6-144] and [REP7-168] were: • whether the Applicant is seeking to use the proposed onshore sub-station for future uses as a '<i>private grid supply point</i>'; • inadequate justification for site selection for the proposed onshore substation and associated access; • disproportionate land-take, exceeds what is reasonable and necessary; • freehold interest for the proposed substation and the access road considered inappropriate. The grant of CA rights would deprive the Cefn Estate of fair remuneration for what it sees as strategic land for renewable energy developments and result in sterilisation of land for future grid connection opportunities; • inadequate consultation and engagement. No genuine effort on the Applicant's behalf to reach voluntary agreement; and • improper regard had to the Cefn Estate's current legal circumstances.

			Creation of a Private Grid Supply Point The Applicant [REP7-125] said that its intention would be only to construct the infrastructure that is being sought in its DCO application and is required for the Proposed Development. The ExA can only consider the Application currently before it and assess whether the extent of land subject of the Applicant's CA request satisfies the tests in s122 and s123 of PA2008 on that basis. The Applicant or developer would have to seek the relevant consent or permission for subsequent changes to any forthcoming DCO or for any different scheme that might comprise the onshore substation subject of the current Application. Consultation and engagement The more general issue of adequacy of engagement with APs has been considered in Chapter 9 of this Report. However, in respect of the subject AP, the parties' accounts of the extent of consultation and negotiation differs as was evidenced in their written submissions and verbal submissions at CAH1 [EV8-003]. By way of example, the Cefn Estate submitted a memo covering the period March 2022 to November 2024 [REP4-118]. This was updated at D6 to cover the period after CAH1 [REP7-168]. The issue was also aired in [REP4-119] and [REP6-144]. The Applicant principally addressed the issue in the following written submissions: [REP4-084], [REP5-066], REP4-119.1 and [REP7-125], REP6-144.3. The ExA is mindful that the pre-Application period coincided with the illness and subsequent passing of the late Sir David Watkin Williams-Wynn. Bt. and that probate in his estate not having been granted complicated matters for its Executors in engaging with the Applicant. However, the issue of need for this Proposed Development is considered in Chapter 3.1 of this Report. In light of that and the critical national priority for low carbon infrastructure set out in Section 4.2 of NPS EN-1, it would have been unreasonable to expect the Applicant to delay development of plans for its proposal, associated negotiations and the subsequent submission of the Application in respect of the Proposed Development until the Cefn Estate found itself on a more settled footing to engage with it. For these reasons the ExA considers that it would not be unreasonable for the SoS to grant CA powers whilst probate is outstanding as submitted by the Cefn Estate [REP6-144]; negotiation in respect of voluntary agreement can continue up until the point CA powers are implemented.

			The ExA is not party to the negotiations on voluntary agreement between the parties. Nevertheless, it is satisfied that information on the extent of land required or the reason for its acquisition is in the public domain and could be gleaned from the various iterations of the dDCO and Examination documents referred to in paragraphs 9.2.1 and 9.2.2 of Chapter 9 of this Report. The change request was accepted by the ExA in accordance with s89 and s123 of PA2008 and Rule 9 of The Infrastructure Planning (Examination Procedure) Rules 2010 [PD-020] after the statutorily prescribed consultation. As affected by the change request, amended versions of the documents referred to in paragraphs 9.2.1 and 9.2.2 of Chapter 9 of this Report were submitted into the Examination. The ExA does not accept that the Applicant's recourse to the change request process, as provided for in statute, amounts to lack of clarity on its behalf as to the amount of land subject of the CA application. The Cefn Estate's concerns about the extent and sincerity of the Applicant's engagement with it and misgivings about its commitment to pursuing voluntary agreement as the preferred alternative to CA, either individually or cumulatively, are not sufficient to outweigh the ExA's conclusion reached in its consideration of acquisition of land rights by agreement in Chapter 9 of this Report. CA verses leasehold acquisition The issue of the proposed CA of land rather than leasehold being secured through voluntary agreement has been addressed in Chapter 9 of this Report. In respect of the 3 existing substations on the Cefn Estate's land, the Applicant said [REP4-084], REP3.117.2 that it was aware that they were agreed on leasehold arrangements through voluntary negotiation. The Cefn Estate set out [REP6-144] why it considers that the grant of CA powers that the Applicant seeks would be unjust in light of the demand by renewable energy developers in this area for land and the revenue that could accrue to it through voluntary agreements. If voluntary agreement is not reached, the ExA is content that the Cefn Estate would have recourse to compensation provisions; the issue of the extent and quantum thereof are not matters for the Examination.

			Siting of proposed Onshore substation The ExA considered the issue of strategic alternatives to the proposed onshore substation site in Chapter 2 of this Report. The Applicant [REP4-084], REP3-117.3 referred to feedback received from the Cefn Estate at the Pre-application stage about its preferred siting for the onshore substation. The Applicant submitted a Site Selection and Consideration of Alternatives Re-evaluation Summary Note [REP5-071]. This was in response to a request by the ExA following ISH3 [EV5-006] to submit details of the internal review of the onshore substation selection and consideration of alternatives following reduction of the onshore substation footprint after statutory consultation on the Preliminary Environmental Information Report (PEIR). Following commentary at PEIR, the Applicant confirmed that it included a reduction in physical footprint of the substation in the Application due to comments from DCC through a commitment to use gas insulated switch gear technology. The substation footprint from had been reduced from 125,000m² to 65,000m², the maximum building height from 20m to 15m and the land temporarily required for construction from 250,000m² to 150,000m² [REP4-032]. The reduction in the onshore substation footprint, and the decision-making that supported this reduction, is outlined within ES Chapter 4 (Vol 1) [AS-016], Section 4.11.7. The ExA is satisfied that the site selection and consideration of alternatives process was robust and did not require re-assessment. Access to the proposed Onshore substation Several of the Cefn Estate's submissions said that more suitable access arrangements were available but did not respond to requests for these be shown on a map or plan [PD-013], ExQ1.6.24 and [PD-018], ExQ2.12.3. Six potential options were considered for the associated operational access route once the onshore substation site was selected. The Applicant said [REP4-084], REP3-117.3 that it had undertaken a rigorous and robust site selection process in relation to the proposed access route to the onshore substation and referred to relevant documents in the Examination Library.

			The Applicant's change request that was accepted by the ExA proposed changes to the access route to the proposed onshore substation as applied for. The Change Request: Consultation Report [CR1-043], section 3.5 set out details of consultation with affected landowners including the Cefn Estate. In response to ExQ2 [PD-018], Q2.6.23 and Q2.12.3 the Cefn Estate [REP5-114] said that the Applicant had proposed a revised access arrangement/ location which was generally more preferable from its perspective, subject to agreement over detail on the precise extent of the corridor. The ExA is satisfied that the Applicant's site-selection for the proposed onshore substation and access thereto: • was thorough and robust; • has taken on board the CA Guidance at paragraph 8; • that the land required for both is needed for the development to which the development consent relates; and • is no more than reasonably required for the purposes of the Proposed Development. The onshore substation and access thereto are integral components of the Proposed Development and there is compelling evidence that the public benefits that would be derived from the CA of the land required for both, as part of the Proposed Development as a whole, would outweigh the private loss that would be suffered by the Cefn Estate. Disproportionate land-take Mindful of several submissions by the Cefn Estate, including [REP5-115], about the disproportionate extent of the proposed land-take compared to other NSIP development sited on its lands, at CAH2 [EV10-003] the ExA aired a question that it intended to ask the Applicant to provide a written response to. The Cefn Estate confirmed that the proposed question appropriately summarised its concerns. The Applicant set out the ExA's question in its Response to December Hearing Action Points [REP6-081], Table 2.2 where it: compared land-take associated with the Proposed Development to the Burbo Bank Extension project, Gwynt y Môr project and Awel y Môr Offshore Wind Farm Order 2023; and concluded on comparative proportionality. The Applicant followed up on this [REP7-125] in response to the Cefn Estate's tabulated comparison [REP6-144]. The ExA notes the Applicant's point that comparison of required land take is not solely linked to the generating capacity of a wind farm; a

			substation's location and local ecological features would determine the appropriate levels of landscape and ecological mitigation, as well as engineering requirements [REP6-081], Table 2.2. The Cefn Estate submitted [REP6-144] a table setting out the Applicant's proposed CA of its land for habitat creation/ enhancement and applied the price per habitat credit in association with the Biodiversity Net Gain (BNG) regime in England to arrive at a potential comparative cost to the Applicant. It set out its reasons for saying that this element of the CA application was for the financial benefit of the Applicant at the expense of the Cefn Estate. Although it does not currently have to meet Net Benefit for Biodiversity requirements, this element of its application for CA of rights in the Cefn Estate's land was informed by the considerations set out in the Applicant's [REP7-125], REP6-144.9 The ExA is mindful that the key aims of the landscape proposals that the Applicant referred to in the Design Principles document [REP6-024] could not be met at alternative locations within the Order Limits, as suggested by the Cefn Estate, as they are specific to the proposed onshore substation site. The OLEMP [REP7-085], Figure 4 apportioned a number to each of the pieces of land that correspond with plot numbers on Sheet 10 of the Land Plan (Onshore) [REP7-004]. The justification for proposed CA of rights in each of the parcels was set out in the OLEMP at Appendix F, Table 8, which illustrated the Applicant's point [REP7-125] that its approach has been to maximise the beneficial use of land where permanent acquisition is required and improve existing features. Conclusion Taking all of the above into consideration, the ExA is satisfied that the extensive CA and TP of rights sought in the Cefn Estate's land are required for the development to which the development consent relates and/ or to facilitate or is incidental to the development. Should voluntary agreement not be reached, the rights sought are for a legitimate purpose, they are necessary and proportionate and that there is a compelling case in the public interest for the powers to be granted, which would outweigh private loss. Again, the issue of the appropriate rate/ quantum of compensation is not one that the ExA can adjudicate on.
N/A	Michael Leach	N/A	Mr M Leach and Mrs S Leach submitted a RR [RR-043], WR [REP1-087] and made various follow-up submissions: [REP3-113], [REP4-077], [REP5-128], [REP6-148] and [REP7-162].

N/A	Sally Leach	Mr and Mrs Leach expressed concerns about the Proposed Development's effect on their dwelling, residential amenity and private water supply. These have been considered elsewhere in this Report as necessary and relevant. Their submissions at the later stages of the Examination [REP5-128] and [REP7-162] were concerned with adequacy of compensation provisions for potential losses that might arise from execution of the Proposed Development and diminution in value of their property arising from the aforementioned concerns. Mr M Leach was not included in the Applicant's LRT but was shown in the BoR [REP7-014] as having a Category 2 interest by virtue of a right of access to relay and maintain pipes and supply of waterways in three plots of land. The Applicant is seeking temporary occupation and use and acquisition of permanent rights in two of the plots for installation of the proposed onshore cable corridor and TP in the other for access work during construction. The ExA notes that the Applicant has been in negotiation with the joint owner and occupier of the land in which Mr Leach, amongst others, have Category 2 rights, namely Mr Hefin Williams (LRT Ref.180379). The proposed acquisition of rights in land in which Mr Leach also has a right is required for the development to which the development consent relates. The ExA has already concluded on the need for the Proposed Development and the Applicant's consideration of alternatives and is satisfied that there is a compelling case in the public interest for the land to be acquired compulsorily. Taking account of mitigation proposals, set out in Chapter 4.2 of this Report, the CA powers sought over the 3 plots in which Mr Leach has a legal right are unlikely to result in detriment to it. As the Applicant said [REP6-123], the statutory compensation code is set out in various Acts of Parliament and supplemented by case law. It is for Parliament and not it to create or amend primary legislation which governs the compensation code and its application. Its final dDCO [AS-036] includes provision for compensation. The ExA notes the Applicant's submission that recourse to compensation may be available for effects on Mr and Mrs Leach's amenity as a result of the Proposed Development [REP4-077] and/ or for any losses or disturbance as a direct result of the works. It is not for the ExA to adjudicate on the adequacy of compensation provisions. Noting the Applicant's submission in its SoR about Human Rights [REP7-012] and taking all of the above into account, the ExA is satisfied that the Applicant's proposed acquisition of rights in land in

			which Mr Leach's right of access would co-exist is justified, proportionate and consistent with HRA1998 and the ECHR.

APPENDIX E: THE RECOMMENDED DCO

202[] No.

INFRASTRUCTURE PLANNING

The Mona Offshore Wind Farm Order 202[●]

Made - - - - - ***

Laid before Parliament ***

Coming into force ***

CONTENTS

PART 1

Preliminary

1. Citation and commencement
2. Interpretation

PART 2

Principal Powers

3. Development consent etc. granted by the Order
4. Operation of generating station
5. Deemed marine licence under the 2009 Act
6. Power to maintain the authorised project
7. Benefit of the Order
8. Application and modification of legislative provisions
9. Defence to proceedings in respect of statutory nuisance

PART 3

Streets

10. Street works
11. Application of the 1991 Act
12. Temporary restriction of use of streets
13. Temporary stopping up of public rights of way
14. Access to works
15. Agreements with street authorities

PART 4

Supplemental powers

- 16. Discharge of water
- 17. Authority to survey and investigate the land
- 18. Protective work to buildings
- 19. Removal of human remains

PART 5

Powers of acquisition

- 20. Compulsory acquisition of land
- 21. Time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily
- 22. Compulsory acquisition of rights
- 23. Compulsory acquisition of land: minerals
- 24. Private rights
- 25. Application of the 1981 Act
- 26. Acquisition of subsoil only
- 27. Modification of Part 1 of the 1965 Act
- 28. Rights under or over streets
- 29. Temporary use of land for carrying out the authorised project
- 30. Temporary use of land for maintaining the authorised project
- 31. Statutory undertakers
- 32. Recovery of costs of new connections
- 33. Funding

PART 6

Miscellaneous and general

- 34. Application of landlord and tenant law
- 35. Felling or lopping of trees and removal of hedgerows
- 36. Trees subject to tree preservation orders
- 37. Abatement of works abandoned or decayed
- 38. Saving provisions for Trinity House
- 39. Crown rights
- 40. Protective provisions
- 41. Operational land for the purposes of the 1990 Act
- 42. Certification of plans and documents, etc.
- 43. Service of notices
- 44. No double recovery
- 45. Requirements, appeals, etc.
- 46. Arbitration
- 47. Inconsistent Planning Permissions

SCHEDULE 1	— Authorised Project
PART 1	— Authorised Development
PART 2	— Ancillary Works
SCHEDULE 2	— Requirements
SCHEDULE 3	— Streets subject to street works
SCHEDULE 4	— Streets to be temporarily stopped up or restricted

- SCHEDULE 5 — Public rights of way to be temporarily stopped up or restricted
- SCHEDULE 6 — Access to works
- SCHEDULE 7 — Land of which only temporary possession may be taken
- SCHEDULE 8 — Land in which only new rights etc. may be acquired
- SCHEDULE 9 — Modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions
- SCHEDULE 10 — Protective provisions
 - PART 1 — Protection of electricity, gas, water and sewerage undertakers
 - PART 2 — Protection for operators of electronic communications code networks
 - PART 3 — For the protection of Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC)
 - PART 4 — For the protection of SP Manweb as electricity undertaker
 - PART 5 — For the protection of Wales and West Utilities
 - PART 6 — For the protection of the Welsh Ministers as Strategic Highway Authority
 - PART 7 — For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as electricity undertaker
 - PART 8 — For the protection of Network Rail Limited
 - PART 9 — For the protection of Awel y Môr
- SCHEDULE 11 — Removal of hedgerows
 - PART 1 — Removal of hedgerows
 - PART 2 — Removal of important hedgerows
 - PART 3 — Trees subject to tree preservation orders
- SCHEDULE 12 — Approval of matters specified in requirements
- SCHEDULE 13 — Arbitration rules
- SCHEDULE 14 — Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets
 - PART 1 — Licensed marine activities
 - PART 2 — Conditions
- SCHEDULE 15 — Documents to be certified

An application has been made to the Secretary of State under section 37 of the Planning Act 2008 **(a)** (“the 2008 Act”) for an Order granting development consent.

The application was examined by a panel of 5 members (appointed by the Secretary of State) in accordance with Part 6 of the 2008 Act and carried out in accordance with the Infrastructure Planning (Examination Procedure) Rules 2010**(b)**.

The panel, having considered the representations made and not withdrawn and the application together with the accompanying documents, in accordance with section 74(2) of the 2008 Act, has submitted a report and recommendation to the Secretary of State.

The Secretary of State has considered the [representations made and not withdrawn], and the report and recommendation of the panel, has taken into account the environmental information in accordance with regulation 4 of the Infrastructure Planning (Environmental Impact Assessment)

(a) 2008 c.29. Section 37 was amended by section 128(2) and Schedule 13, Part 1, paragraphs 1 to 5 of the Localism Act 2011 (c.20).

(b) S.I. 2010/103. This instrument was amended by S.I. 2012/635

Regulations 2017(a), and, as national policy statements have effect in relation to the proposed development, has had regard to the documents and matters referred to in section 104(2) of the 2008 Act.

[The Secretary of State is satisfied that the open space forming special category land specified in the land plan (onshore) and special category land plan (as defined in article 2 of this Order), when burdened with any new rights authorised to be compulsorily acquired under this Order, will be no less advantageous than it was before to the persons in whom it is vested, other persons, and the public, and that, accordingly, section 132(3) of the 2008 Act applies.]

[The Secretary of State, having decided the application, has determined to make an Order granting development consent for the development described in the application [with modifications which in the opinion of the Secretary of State do not make any substantial changes to the proposals comprised in the application]].

The Secretary of State, in exercise of the powers conferred by sections [114, 115, 120, 122, 123 and 132, and schedule 5] to the 2008 Act, makes the following Order:

PART 1

Preliminary

Citation and commencement

1. This Order may be cited as the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] and comes into force on [•] 202[•].

Interpretation

2.—(1) Except for Schedule 14 (deemed marine licence), which is subject to the definitions in that Schedule, in this Order—

“1961 Act” means the Land Compensation Act 1961(b);

“1965 Act” means the Compulsory Purchase Act 1965(c);

“1980 Act” means the Highways Act 1980(d);

“1981 Act” means the Compulsory Purchase (Vesting Declarations) Act 1981(e);

“1989 Act” means the Electricity Act 1989(f);

“1990 Act” means the Town and Country Planning Act 1990(g);

“1991 Act” means the New Roads and Street Works Act 1991(h);

“2003 Act” means the Communications Act 2003(i);

“2004 Act” means the Energy Act 2004(j);

“2008 Act” means the Planning Act 2008(k);

(a) S.I. 2017/572.

(b) 1961 c33.

(c) 1965 c56

(d) 1980 c66.

(e) 1981 c66.

(f) 1989 c29.

(g) 1990 c8.

(h) 1991 c.22.

(i) 2003 c21.

(j) 2004 c.20 Section 105 was amended by section 69 of the Energy Act 2008 (c.32).

(k) 2008 c.29.

“2009 Act” means the Marine and Coastal Access Act 2009(a);

“ancillary works” means the ancillary works described in Part 2 (ancillary works) of Schedule 1 and any other works authorised by this Order that are not development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“apparatus” has the same meaning as in section 105(1) of the 1991 Act;

“authorised development” means the development and associated development described in Part 1 (authorised development) of Schedule 1 and any other development authorised by this Order that is development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“authorised project” means the authorised development and the ancillary works;

“bank holiday” means a bank holiday in England and Wales under section 1 of the Banking and Financial Dealings Act 1971(b);

“book of reference” means the document certified as the book of reference by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“building” includes any structure or erection or any part of a building, structure or erection;

“buoy” means any floating device used for navigational purposes or measurement purposes, including wave buoys, LiDAR and guard buoys;

“business day” means Monday to Friday excluding bank holidays and other public holidays;

“cable” means cables up to 400kV for the transmission of electricity and includes direct lay cables, cables laid in cable ducts or protective covers, and further includes fibre optic and other communications cables either within the cable or laid alongside;

“cable circuits” means a number of electrical conductors necessary to transmit electricity between two points within the authorised development comprising up to three electrical conductors, which may be attached together or take the form of single cables, and in either case the circuit may include one or more auxiliary cables for the purpose of control, monitoring, protection or general communications;

“cable crossings” means the crossing of existing cables and sub-sea cables, pipelines or other existing infrastructure by the cables authorised by this Order together with cable protection;

“cable ducts” means conduits for the installation of cables;

“cable protection” means measures to protect cables from physical damage including but not limited to concrete mattresses, with or without frond devices, and/or rock placement, the use of bagged solutions filled with grout or other materials;

“carriageway” has the same meaning as in the 1980 Act;

“commence” means

- (a) for the purposes of the requirements the first carrying out of any activities in relation to the offshore works, save for non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance;
- (b) in respect of any other works, the first carrying out of any material operation (as defined in section 155 of the 2008 Act) forming part of the authorised project except for onshore site preparation works and the words “commence” and “commencement” must be construed accordingly;

“commercial operation” means in relation to any part of the authorised project, the exportation, transmission or conversion, on a commercial basis, of electricity;

“commissioning” means the process of assuring that all systems and components of the authorised development are tested to verify that they function and are operable in accordance with the design objectives, specifications and operational requirements of the undertaker;

“deemed marine licence” means the marine licence set out in Schedule 14 (Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets);

(a) 2009 c.23.
(b) 1971 c80.

“design principles” means the document certified as the design principles by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“electronic transmission” means a communication transmitted—

(a) by means of an electronic communications network; or

(b) by other means but while in electronic form;

“environmental statement” means the document certified as the environmental statement by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order including the documents listed in Table 6 of Schedule 15;

“foundation” means any one or more of: a multi-leg pin piled jacket, multi-leg suction bucket jacket, or gravity base foundation;

“gravity base foundation” means a structure principally of steel, concrete, or steel and concrete with a base which rests on the seabed either due to its own weight with or without added ballast or additional skirts and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“highway” and “highway authority” have the same meaning as in the 1980 Act^(a);

“HVAC” means high voltage alternating current;

“inter-array cables” means the cables linking the wind turbine generators to each other and to the offshore substation platforms;

“interconnector cables” means the cables linking the offshore substation platforms to each other;

“jacket foundation” means a steel jacket/lattice-type structure constructed principally of steel, fixed to the seabed with steel pin piles or steel suction buckets and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“joint bay” means an excavation formed to enable the jointing of the cables;

“jointing” means a process by which two or more cables are connected to each other by means of cable joints within a joint bay;

“LAT” means lowest astronomical tide;

“land plan (onshore)” means the document certified as the land plan (onshore) by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“landscape enhancement scheme principles” means the document certified as the landscape enhancement scheme principles by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“LiDAR” means a light detection and ranging system used to measure weather and sea conditions;

“location plan” means the document certified as the location plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“maintain” includes works to:

(a) inspect, upkeep, repair, adjust or alter the authorised project;

(b) remove, reconstruct or replace any part of the offshore works in accordance with condition 11, Part 2 of Schedule 14; and

(c) remove, reconstruct or replace any part of the onshore works (excluding removal, reconstruction or replacement of whole buildings associated with the onshore substation)

(a) “highway” is defined in section 328(1) for “highway authority” see section 1. Relevant amendments are as follows: section 1 was amended by sections 8 and 102 and Schedule 4, paragraph 1 and Schedule 17 of the Local Government Act 1985 (c.51), by section 21 of the 1991 Act and by section 1(6) and Schedule 1, paragraph 2 of the Infrastructure Act 2015 (c.7), by S.I. 2015/481, and by S.I. 1991/2288

provided that such works do not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement and any derivative of “maintain” is to be construed accordingly;

“MCA” means the Maritime and Coastguard Agency, the executive agency of the Department for Transport;

“mean high water springs” or “MHWS” means the highest level which tides reach on average over a period of time;

“mean low water springs” or “MLWS” means the lowest level that tides reach on average over a period of time;

“measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels” means the document certified as the measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“National Grid Substation” means the substation at Bodelwyddan which is owned and operated by National Grid;

“NRW” means Natural Resources Body for Wales or any successor body to its functions;

“offshore in-principle monitoring plan” means the document certified as the offshore in-principle monitoring plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore order limits and grid coordinates plan” means the document certified as the offshore order limits and grid coordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore substation platform” means a structure above LAT and attached to the seabed by means of a foundation, with one or more decks and open with modular equipment or fully clad, containing—

- (a) electrical equipment required to switch, transform or convert electricity generated at the wind turbine generators to a higher voltage and provide reactive power compensation, including high voltage power transformers, high voltage switchgear and busbars, substation auxiliary systems and low voltage distribution, instrumentation, metering equipment and control systems, standby generators, shunt reactors, auxiliary and uninterruptible power supply systems;
- (b) accommodation, storage, workshop auxiliary equipment and facilities for operating, maintaining and controlling the substation or wind turbine generators, including navigation, aviation and safety marking and lighting, systems for vessel access, charging and retrieval, cranes, potable water supply, black water separation, stores, fuels and spares, communications systems and control hub facilities and other associated equipment and facilities;

“offshore works” means Work Nos. 1 and 2 and any related further associated development in connection with those Works;

“onshore crossing schedule” means the document certified as the onshore crossing schedule by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“onshore site preparation works” means operations consisting of site clearance, demolition, early planting of landscaping works, archaeological investigations, environmental surveys, ecological mitigation, investigations for the purpose of assessing ground conditions, remedial work in respect of any contamination or other adverse ground conditions, the diversion and laying of utilities and services, site security works, the erection of any temporary means of enclosure, the erection of temporary hard standing, the erection of welfare facilities, creation of site accesses and the temporary display of site notices or advertisements;

“onshore substation” means an HVAC substation compound sited at Bodelwyddan containing electrical equipment (including power transformers, gantries, switchgear, reactive compensation equipment, electrical protection equipment devices (disconnectors, circuit breakers), cooling, harmonic filters, cables and back-up generators), control buildings,

lightning protection masts, communications masts, access including internal roads, fencing and other associated equipment, structures or buildings;

“onshore substation temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 150,000 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the onshore substation;

“onshore works” means Work Nos. 3 to 38 inclusive and any related further associated development in connection with those Works;

“Order land” means the land shown on the land plan (onshore) which is within the limits of land to be acquired or used and described in the book of reference;

“Order limits” means the limits shown on the works plan – onshore and works plan - offshore and intertidal within which the authorised project may be carried out;

“operation” means the undertaking of activities authorised by this Order which are not part of the construction, commissioning or decommissioning of the authorised development;

“outline code of construction practice” means the document certified as the outline code of construction practice by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order including the annexes to the outline code of construction practice listed in Table 7 of Schedule 15;

“outline fisheries liaison and co-existence plan” means the document certified as the outline fisheries liaison and co-existence plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline highways access management plan” means the document certified as the outline highways access management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline landscape and ecology management plan” means the document certified as the outline landscape and ecology management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline marine mammal mitigation protocol” means the document certified as the outline marine mammal mitigation protocol by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries” means the document certified as the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore operations and maintenance plan” means the document certified as the outline offshore operations and maintenance plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline onshore written scheme of investigation” means the document certified as the outline onshore written scheme of investigation by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline operation drainage management strategy” means the document certified as the outline operation drainage management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline skills and employment plan” means the document certified as the outline skills and employment plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline underwater sound management strategy” means the document certified as the outline underwater sound management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline vessel traffic management plan” means the document certified as the outline vessel traffic management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“pin piles” means steel or concrete cylindrical piles driven and/or drilled into the seabed to secure jacket foundations;

“platforms” means the offshore structures housing or incorporating electrical equipment such as switchgear and transformers and high voltage reactive controls, electrical systems such as metering and control systems, J-tubes, landing facilities for vessels and helicopters, re-fuelling facilities, vessel charging facilities, communication and control systems, auxiliary and uninterruptible power supplies, energy storage systems, standby electricity generation equipment, cranes, storage for waste and consumables including fuel, marking and lighting and other associated equipment and facilities;

“primary temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 22,500 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the authorised project;

“relevant planning authority” means in any given provision of this Order (including the requirements), the local planning authority—

- (a) for the area of land to which the provision relates is situated; and
- (b) with the relevant legislative competence under the 1990 Act for the matter to which that provision relates;

“requirements” means those matters set out in Schedule 2 (Requirements) to this Order;

“scour protection” means measures to prevent loss of seabed sediment around any structure placed in or on the seabed including by the use of bagged solutions filled with grout or other materials, protective aprons, mattresses with or without frond devices, and rock and gravel placement;

“secondary temporary construction compound” means one of up to four temporary construction compounds and laydown areas each of up to 15,000 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the authorised project;

“special category land plan” means the document certified as the special category land plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“statutory undertaker” means any person falling within section 127(8) of the 2008 Act and a public communications provider as defined in section 151 of the 2003 Act;

“street” means a street within the meaning of section 48 of the 1991 Act^(a), together with land on the verge of a street or between two carriageways, and includes part of a street;

“street authority”, in relation to a street, has the same meaning as in Part 3 of the 1991 Act^(b);

“street works and access to works plan” means the document certified as the street works and access to works plan by the Secretary of State under article 42 (certification of plans, etc.) for the purposes of this Order;

“suction bucket foundation” means a tubular steel structure which partially or fully penetrates the seabed and associated equipment, including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“temporary stopping up of public rights of way plan” means the document certified as the temporary stopping up of public rights of way plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“transition joint bay temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 15,000 square metres needed to store equipment and materials during and for site accommodation the construction of the transition joint bays for the authorised project;

^(a) Section 48 was amended by sections 124 and 134 of the Local Transport Act 2008 (c.26).

^(b) “Street authority” is defined in section 49, which was amended by section 57(1) and paragraph 117 of Schedule 1 to the Infrastructure Act 2015, and S.I. 2015/481.

“tree and hedgerow plan” means the document certified as the tree and hedgerow plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“trenchless installation techniques” means the installation of electrical circuits and/or cables by means of boring techniques for installing cable ducts including horizontal directional drilling, pipe jacking/horizontal auger boring and micro-boring;

“Trinity House” means the Corporation of Trinity House of Deptford Strond;

“UKHO” means the United Kingdom Hydrographic Office of Admiralty Way, Taunton, Somerset, TA1 2DN;

“undertaker” means Mona Offshore Wind Limited (company registration number 13497266) whose registered office address is Chertsey Road, Sunbury on Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP;

“vessel” means every description of vessel, however propelled or moved, and includes a non-displacement craft, a personal watercraft, a seaplane on the surface of the water, a hydrofoil vessel, a hovercraft or any other amphibious vehicle and any other thing constructed or adapted for movement through, in, on or over water and which is at the time in, on or over water;

“wind turbine generator” means a structure comprising a tower, rotor with three blades connected at the hub, nacelle and ancillary electrical and other equipment which may include J-tube(s), transition piece, access and rest platforms, access ladders, boat access systems, corrosion protection systems, fenders and maintenance equipment, helicopter landing facilities and other associated equipment including communications equipment, fixed to a foundation or transition piece;

“works plan – offshore and intertidal” means the document certified as the works plan – offshore and intertidal by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order; and

“works plan - onshore” means the document certified as the works plan - onshore by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order.

(2) References in this Order to rights over land include references to rights to do or to place and maintain, anything in, on or under land or in the airspace above its surface and references in this Order to the imposition of restrictive covenants are references to the creation of rights over land which interfere with the interests or rights of another and are for the benefit of land which is acquired under this Order or is otherwise comprised in the Order land.

(3) All distances, directions, areas and lengths referred to in this Order are approximate and distances between points on a work comprised in the authorised development are taken to be measured along that work.

(4) For the purposes of this Order, all areas described in square metres in the book of reference are approximate.

(5) References in this Order to points identified by letters or numbers are to be construed as references to points so lettered or numbered on the relevant plans.

(6) References in this Order to numbered works are references to the works as numbered in Part 1 of Schedule 1 (authorised development).

PART 2

Principal Powers

Development consent etc. granted by the Order

3.—(1) Subject to the provisions of this Order and to the requirements the undertaker is granted—

- (a) development consent for the authorised development; and

- (b) consent for the ancillary works;
to be carried out within the Order limits.

(2) Subject to the requirements, the offshore works must be constructed within the Order limits seaward of MLW and the onshore works must be constructed within the Order limits landward of MLW.

Operation of generating station

4.—(1) The undertaker is authorised to use and operate the authorised project for which development consent is granted by this Order.

(2) Paragraph (1) does not relieve the undertaker of any requirement to obtain any permit or licence under any legislation that may be required from time to time to authorise the operation of the authorised project.

Deemed marine licence under the 2009 Act

5. The marine licence set out in Schedule 14 is deemed to have been granted to the undertaker under Part 4 (marine licensing) of the 2009 Act for the licensed marine activities specified in Part 1 of the marine licence and subject to the conditions specified in Part 2 of the marine licence.

Power to maintain the authorised project

6.—(1) The undertaker may at any time maintain the authorised project, except to the extent that this Order or an agreement made under this Order provides otherwise.

(2) Paragraph (1) does not relieve the undertaker of any requirement to obtain any further licence under Part 4 (marine licensing) of the 2009 Act for the licensable marine activities not covered by the deemed marine licence.

Benefit of the Order

7.—(1) Subject to this article, the provisions of this Order have effect solely for the benefit of the undertaker.

(2) Subject to paragraph (5), the undertaker may with the written consent of the Secretary of State—

- (a) transfer to another person (“the transferee”) any or all of the benefit of the provisions of this Order (excluding the deemed marine licence) and such related statutory rights as may be agreed between the undertaker and the transferee; and
- (b) grant to another person (“the lessee”) for a period agreed between the undertaker and the lessee any or all of the benefit of the provisions of this Order (excluding the deemed marine licence) and such related statutory rights as may be so agreed

except where paragraph (6) applies, in which case no consent of the Secretary of State is required.

(3) Subject to paragraph (5), the undertaker may with the written consent of the Secretary of State—

- (a) where an agreement has been made in accordance with paragraph (2)(a), transfer to the transferee the whole of the deemed marine licence and such related statutory rights as may be agreed between the undertaker and the transferee; and
- (b) where an agreement has been made in accordance with paragraph (2)(b), grant to the lessee for the duration mentioned in paragraph (2)(b), the whole of the deemed marine licence and such related statutory rights as may be so agreed,

(4) The Secretary of State must consult NRW before giving consent to the transfer or grant to another person of the benefit of the deemed marine licence under paragraph (3).

(5) Where the undertaker has transferred any benefit, or for the duration of any period during which the undertaker has granted any benefit, under paragraphs (2) or (3)—

- (a) the benefit transferred or granted (“the transferred benefit”) shall include any rights that are conferred, and any obligations that are imposed, by virtue of the provisions to which the benefit relates;
 - (b) the transferred benefit shall reside exclusively with the transferee or, as the case may be, the lessee and the transferred benefit shall not be enforceable against the undertaker; and
 - (c) the exercise by a person of any benefits or rights conferred in accordance with any transfer or grant under paragraphs (2) or (3) is subject to the same restrictions, liabilities and obligations as would apply under this Order if those benefits or rights were exercised by the undertaker.
- (6) No consent of the Secretary of State is required where—
- (a) the transferee or lessee is the holder of a licence under section 6 (licences authorising supply, etc.) of the 1989 Act^(a); or
 - (b) the time limits for claims for compensation in respect of the acquisition of land or effects upon land under this Order have elapsed and—
 - (i) no such claims have been made;
 - (ii) any such claim has been made and has been compromised or withdrawn;
 - (iii) compensation has been paid in final settlement of any such claim;
 - (iv) payment of compensation into court has taken place in lieu of settlement of any such claim; or
 - (v) it has been determined by a tribunal or court of competent jurisdiction in respect of any such claim that no compensation is payable.
- (7) Where an agreement has been made in accordance with paragraph (2) or (3), references in this Order to the undertaker, except in paragraph (5) will include references to the transferee or lessee in accordance with that agreement.
- (8) Prior to any transfer or grant under this article taking effect the undertaker must give notice in writing to the Secretary of State, and if such transfer or grant relates to the exercise of powers in their area, to NRW and the relevant planning authority.
- (9) A notice required under paragraph (8) must—
- (a) state—
 - (i) the name and contact details of the person to whom the benefit of the provisions will be transferred or granted;
 - (ii) the date on which the transfer will take effect;
 - (iii) the provisions to be transferred or granted;
 - (iv) the restrictions, liabilities, and obligations that, in accordance with sub-paragraph (4)(c), will apply to the person exercising the powers transferred or granted; and
 - (v) where paragraph (6) does not apply, confirmation of the availability and adequacy of funds for compensation associated with the compulsory acquisition of the Order land;
 - (b) be accompanied by—
 - (i) where relevant, a plan showing the works or areas to which the transfer or grant relates; and
 - (ii) a copy of the document effecting the transfer or grant signed by the undertaker and the person to whom the benefit of the powers will be transferred or granted.

(a) Section 6 was amended by sections 89, 136, 198, 143, and 145, Part 1 of Schedule 23 and paragraphs 3 and 5 of Schedule 19 to the Energy Act 2004 (c.20), sections 72 and 121 and Schedule 1 to the Energy Act 2011 (c.16), sections 166, 186, 334 and 205 to the Energy Act 2023 (c.52), S.I. 2012/2400 and S.I. 2011/2704. There are other amendments to section 6 which are not relevant to the Order.

(10) The notice specified under paragraph (8) must be signed by the undertaker and the person to whom the benefit of the powers will be transferred or granted as specified in that notice.

(11) Sections 72(7) and (8) of the 2009 Act do not apply to a transfer or grant of the benefit of the provisions of the deemed marine licence to another person by the undertaker pursuant to an agreement under this article.

Application and modification of legislative provisions

8. The following enactments do not apply in relation to the construction of any work or the carrying out of any operation for the purpose of or in connection with, the construction or maintenance of the authorised project or any maintenance of any part of the authorised project—

- (a) the provisions of any byelaws made under, or having effect as if made under, paragraphs 5, 6 or 6A of Schedule 25 (byelaw making powers of the authority) to the Water Resources Act 1991(a);
- (b) the provisions of any byelaws made under section 66 (powers to make byelaws) of the Land Drainage Act 1991(b);
- (c) sections 23 (prohibition on obstructions etc. in watercourses) and 30 (authorisation of drainage works in connection with a ditch) of the Land Drainage Act 1991(c); and
- (d) the provisions of the Neighbourhood Planning Act 2017(d) in so far as they relate to the temporary possession of land under articles 29 (temporary use of land for carrying out the authorised development) and 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project) of this Order.

Defence to proceedings in respect of statutory nuisance

9.—(1) Where proceedings are brought under section 82(1) (summary proceedings by persons aggrieved by statutory nuisances) of the Environmental Protection Act 1990(e) in relation to a nuisance falling within paragraphs (g) and (ga) of section 79(1) (statutory nuisances and inspections therefor) of that Act no order may be made, and no fine may be imposed, under section 82(2) of that Act if the defendant shows that the nuisance—

- (a) relates to premises used by the undertaker for the purposes of or in connection with the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project and is attributable to the carrying out of the authorised project in accordance with a notice served under section 60 (control of noise on construction sites), or a consent given under section 61 (prior consent for work on construction sites), of the Control of Pollution Act 1974(f) or is a consequence of the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project and cannot reasonably be avoided; or
- (b) is a consequence of the use of the authorised project and cannot reasonably be avoided.

-
- (a) 1991 c. 57. Paragraph 5 was amended by section 100(1) and (2) of the Natural Environment and Rural Communities Act 2006 (c. 16), section 84 of, and paragraph 3 of Schedule 11 to, the Marine and Coastal Access Act 2009 (c. 23), paragraph 49 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010 (c. 29), paragraph 32 of Schedule 10 to the Fisheries Act 2020 and S.I. 2013/755. Paragraph 6 was amended by paragraph 26 of Schedule 15 to the Environment Act 1995 (c. 25), section 224 of, and paragraphs 20 and 24 of Schedule 16, and Part 5(B) of Schedule 22, to, the Marine and Coastal Access Act 2009 and S.I. 2013/755. Paragraph 6A was inserted by section 103(3) of the Environment Act 1995.
 - (b) 1991 c.59. As substituted by section 49 of, and paragraph 38 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010 (c. 29), section 22(2) and paragraph 14 of schedule 2 to the Local Government Byelaws (Wales) Act 2012 (2012 anaw 2) and section 86 (3) of the Water Act 2014 (c. 21).
 - (c) 1991 c. 59. Section 23 has been amended by paragraph 32 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010, section 120 of and paragraph 192 of Schedule 22 to the Environment Act 1995 and paragraph 322 of Schedule 2 to the Natural Resources Body for Wales (Functions) Order 2013 (No.755); section 30 has been amended by S.I. 2013/1036.
 - (d) 2017 c.20.
 - (e) 1990 c 43. Relevant amendments are as follows: section 82 was amended by section 107 and Schedule 17 paragraph 6 of the Environment Act 1995 (c.25) and section 5(2) of the Noise and Statutory Nuisance Act 1993 (c.40), and section 79 was amended by sections 101 and 102 of the Clean Neighbourhoods and Environment Act 2005 (c.16), by section 2 of the Noise and Statutory Nuisance Act 1993 and by section 120 and Schedule 22 paragraph 89 of the Environment Act 2005.
 - (f) 1974 c.40. Section 61 was amended by Schedule 7 to the Building Act 1984 (c.55), paragraph 15 of Schedule 15 to the Environmental Protection Act 1990 and Schedule 24 to the Environment Act 1995. There are other amendments to the 1974 Act which are not relevant to the Order.

(2) Section 61(9) (consent for work on construction site) of the Control of Pollution Act 1974(a) does not apply where the consent relates to the use of premises by the undertaker for the purposes of or in connection with the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project.

PART 3

Streets

Street works

10.—(1) The undertaker may, for the purposes of the authorised project, enter on so much of any of the streets specified in Schedule 3 (streets subject to street works) as is within the Order limits and may—

- (a) break up or open the street, or any sewer, drain or tunnel within or under it;
- (b) tunnel or bore under the street;
- (c) remove or use all earth and materials in on or under the street;
- (d) place and keep apparatus within or under the street;
- (e) maintain apparatus within or under the street or change its position; and
- (f) execute any works required for or incidental to any works referred to in sub-paragraphs (a) to (e).

(2) The authority given by paragraph (1) is a statutory right for the purposes of sections 48(3) (streets, street works and undertakers) and 51(1) (prohibition of unauthorised street works) of the 1991 Act(b).

Application of the 1991 Act

11.—(1) The provisions of the 1991 Act mentioned in paragraph (2) that apply in relation to the carrying out of street works under that Act and any regulations made or code of practice issued or approved under those provisions apply (with all necessary modifications) in relation to—

- (a) the carrying out of works under article 10 (street works); and
- (b) the temporary stopping up, temporary alteration or temporary diversion of a street by the undertaker under article 12 (temporary restriction of use of streets);

whether or not the carrying out of the works or the stopping up, alteration or diversion constitutes street works within the meaning of that Act.

(2) The provisions of the 1991 Act(c) are—

- (a) subject to paragraph (3), section 55 (notice of starting date of works);
- (b) section 57 (notice of emergency works);
- (c) section 60 (general duty of undertakers to co-operate);
- (d) section 68 (facilities to be afforded to street authority);
- (e) section 69 (works likely to affect other apparatus in the street);
- (f) section 76 (liability for cost of temporary traffic regulation);
- (g) section 77 (liability for cost of use of alternative route); and

(a) 1974 c. 40. Section 61 was amended by Schedule 7 to the Building Act 1984 (c. 55), paragraph 15 of Schedule 3 to the Environmental Protection Act 1990 and Schedule 24 to the Environment Act 1995.

(b) Section 48 is amended by sections 124 and 134 of the Local Transport Act 2008 (c.26), and section 51 was amended by sections 40 and 99 and Schedule 1 to the Traffic Management Act 2004 (c18).

(c) Sections 55, 57, 60, 68 and 69 were amended by the Traffic Management Act 2004 (c. 18)

- (h) all provisions of that Act that apply for the purposes of the provisions referred to in subparagraphs (a) to (g).

(3) Section 55 of the 1991 Act as applied by paragraph (2) has effect as if references in section 57 of that Act to emergency works included a reference to a stopping up, alteration or diversion (as the case may be) required in a case of emergency.

(4) The following provisions of the 1991 Act do not apply in relation to any works executed under the powers conferred by this Order—

- (a) section 56(d) (power to give directions as to timing of street works);
- (b) section 56A(e) (power to give directions as to placing of apparatus);
- (c) section 58(f) (restriction on works following substantial road works);
- (d) section 58A(g) (restriction on works following substantial street works);
- (e) section 61(protected streets); and
- (f) schedule 3A(h) (restriction on works following substantial street works).

Temporary restriction of use of streets

12.—(1) The undertaker, during and for the purposes of carrying out the authorised project, may temporarily stop up, alter or divert any street and may for any reasonable time—

- (a) divert the traffic or a class of traffic from the street; and
- (b) subject to paragraph (3), prevent all persons from passing along the street.

(2) Without limiting paragraph (1), the undertaker may use any street temporarily stopped up under the powers conferred by this article within the Order limits as a temporary working site.

(3) The undertaker must provide reasonable access for pedestrians going to or from premises abutting a street affected by the temporary stopping up, alteration or diversion of a street under this article if there would otherwise be no such access.

(4) Without limiting paragraph (1), the undertaker may temporarily stop up, alter or divert the streets specified in Schedule 4 (streets to be temporarily stopped up or restricted) to the extent specified in column (2), by reference to the numbers shown on the street works and access to works plan.

(5) The undertaker must not temporarily stop up, alter, divert, or use as a temporary working site—

- (a) any street referred to in paragraph (4) without first consulting the street authority; and
- (b) any other street without the consent of the street authority, which may attach reasonable conditions to the consent.

(6) Any person who suffers loss by the suspension of any private right of way under this article is entitled to compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(7) If a street authority fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving an application for consent under paragraph (5)(b), that street authority is deemed to have granted consent.

Temporary stopping up of public rights of way

13.—(1) The undertaker may in connection with the carrying out of the authorised project, temporarily stop up, restrict or divert each of the public rights of way specified in column (1) of Schedule 5 (public rights of way to be temporarily stopped up or restricted) to the extent specified in column (2), by reference to the numbers and letters shown on the temporary stopping of public rights of way plan.

(2) The public rights of way specified in Schedule 5 (public rights of way to be temporarily stopped up or restricted) may not be temporarily stopped up, restricted or diverted under this article unless a diversion for the stopped up section of that right of way, is first provided by the

undertaker to the standard defined in the public rights of way management strategy forming part of the code of construction practice to be approved in accordance with the requirements set out in Schedule 2, to the reasonable satisfaction of the relevant planning authority.

(3) The relevant diversion route provided under paragraph (2) will be subsequently maintained by the undertaker until the re-opening of the relevant right of way specified in paragraph (1).

Access to works

14.—(1) The undertaker may, for the purposes of the authorised project—

- (a) form and lay out and maintain means of access, or improve or maintain existing means of access for the purposes of the authorised project in the locations specified in Schedule 6 (access to works) and shown on the street works and access to works plan; and
- (b) with the approval of the relevant planning authority after consultation with the relevant highway authority in accordance with requirement 10 (highway accesses) of Schedule 2 (Requirements), form and lay out such other means of access or improve existing means of access, at such locations within the Order limits as the undertaker reasonably requires for the purposes of the authorised project.

(2) If the relevant planning authority fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving an application for approval under paragraph (1)(b) that relevant planning authority is deemed to have granted approval.

Agreements with street authorities

15.—(1) A street authority and the undertaker may enter into agreements with respect to—

- (a) any temporary stopping up, alteration or diversion of a street authorised by this Order; or
- (b) the carrying out in the street of any of the works referred to in article 10 (street works).

(2) Such an agreement may, without limiting paragraph (1)—

- (a) provide for the street authority to carry out any function under this Order that relates to the street in question;
- (b) include an agreement between the undertaker and the street authority specifying a reasonable time for the completion of the works; and
- (c) contain such terms as to payment and otherwise as the parties consider appropriate.

PART 4

Supplemental powers

Discharge of water

16.—(1) Subject to paragraphs (3) and (4) and Part 5 of this Order below the undertaker may use any watercourse or any public sewer or drain for the drainage of water in connection with the carrying out or maintenance of the authorised project and for that purpose may inspect, lay down, take up and alter pipes and may, on any land within the Order limits, make openings into, and connections with, the watercourse, public sewer or drain.

(2) Any dispute arising from the making of connections to or the use of a public sewer or drain by the undertaker pursuant to paragraph (1) must be determined as if it were a dispute under section 106 (right to communicate with public sewers)(a) of the Water Industry Act 1991.

(a) 1991 c.56. Section 106 was amended by sections 43(2) and 35(8)(a) and paragraph 1 of Schedule 2 to the Competition and Service (Utilities) Act 1992 (c.43) and sections 99(2), (4), (5)(a), (5)(b) and (5)(c) of the Water Act 2003 (c.37) and Schedule 3, paragraph 16(1) of the Flood and Water Management Act 2010 (c.29).

(3) The undertaker must not discharge any water into any watercourse, public sewer or drain except with the consent of the person to whom it belongs; and such consent may be given subject to such terms and conditions as that person may reasonably impose, but must not be unreasonably withheld.

(4) The undertaker must not carry out any works to any public sewer or drain pursuant to paragraph (1) except—

- (a) in accordance with plans approved by the person to whom the sewer or drain belongs, but such approval must not be unreasonably withheld; and
- (b) where that person has been given the opportunity to supervise the making of the opening.

(5) The undertaker must not, in carrying out or maintaining works pursuant to this article, damage or interfere with the bed or banks of, or construct any works in, under, over or within eight metres of, any watercourse forming part of a main river, or within 16 metres of a tidally influenced main river without the prior written consent of NRW.

(6) The undertaker must take such steps as are reasonably practicable to secure that any water discharged into a watercourse or public sewer or drain pursuant to this article is as free as may be practicable from gravel, soil or other solid substance, oil or matter in suspension.

(7) This article does not authorise the entry into controlled waters of any matter whose entry or discharge into controlled waters is prohibited by regulation 12 (requirement for environmental permit) of the Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016(a).

(8) In this article—

- (a) “public sewer or drain” means a sewer or drain which belongs to a sewerage undertaker, NRW, an internal drainage board or a local authority; and
- (b) other expressions, excluding watercourse, used both in this article and in the Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016 have the same meaning as in those Regulations.

(9) If a person who receives an application for consent or approval fails to notify the undertaker of a decision within 28 days of receiving an application for consent under paragraph (3) or approval under paragraph (4)(a) that person is deemed to have granted consent or given approval, as the case may be.

Authority to survey and investigate the land

17.—(1) The undertaker may for the purposes of this Order enter on any land shown within the Order limits or any land which may be affected by the authorised project and—

- (a) survey or investigate the land;
- (b) without prejudice to the generality of sub-paragraph (a), make trial holes or boreholes in such positions on the land as the undertaker thinks fit to investigate the nature of the surface layer, subsoil and groundwater and remove soil and groundwater samples;
- (c) without prejudice to the generality of sub-paragraph (a), carry out ecological or archaeological investigations on such land, including the digging of trenches; and
- (d) place on, leave on and remove from the land apparatus for use in connection with the survey and investigation of land and the making of trial holes boreholes or trenches.

(2) No land may be entered or equipment placed or left on or removed from the land under paragraph (1) unless at least 14 days’ notice has been served on every owner and occupier of the land. If the undertaker proposes to do any of the following, the notice must include details of what is proposed—

- (a) boring or excavating;
- (b) leaving apparatus on the land; and

(a) S.I. 2016/1154.

- (c) taking samples.
- (3) Any person entering land under this article on behalf of the undertaker—
 - (a) must, if so required before or after entering the land, produce written evidence of their authority to do so; and
 - (b) may take with them such vehicles and equipment as are necessary to carry out the survey or investigation or to make the trial holes, boreholes or trenches.
- (4) No trial holes are to be made under this article—
 - (a) in land located within the highway boundary without the consent of the highway authority; or
 - (b) in a private street without the consent of the street authority;

but such consent must not be unreasonably withheld or delayed
- (5) The undertaker must compensate the owners and occupiers of the land for any loss or damage arising by reason of the exercise of the powers conferred by this article, such compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.
- (6) If either a highway authority or a street authority which receives an application for consent fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving the application for consent—
 - (a) under paragraph (4)(a) in the case of a highway authority; or
 - (b) under paragraph (4)(b) in the case of a street authority;

that authority is deemed to have granted consent.
- (7) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act^(a) applies to the entry onto or possession of land pursuant to this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

Protective work to buildings

- 18.—**(1) Subject to the following provisions of this article, the undertaker may at its own expense carry out such protective works to any building within the Order limits as the undertaker considers necessary or expedient.
- (2) Protective works may be carried out—
 - (a) at any time before or during the carrying out in the vicinity of the building of any part of the authorised project; or
 - (b) after the completion of that part of the authorised project in the vicinity of the building at any time up to the end of the period of five years beginning with the day on which that part of the authorised project is first brought into commercial operation.
 - (3) For the purpose of determining how the powers under this article are to be exercised, the undertaker may enter and survey any building falling within paragraph (1) and any land within its curtilage.
 - (4) For the purpose of carrying out protective works under this article to a building, the undertaker may (subject to paragraphs (5) and (6))—
 - (a) enter the building and any land within its curtilage; and
 - (b) where the works cannot be carried out reasonably conveniently without entering land that is adjacent to the building but outside its curtilage, enter the adjacent land (but not any building erected on it).
 - (5) Before exercising—

(a) Section 13 has been amended by section 139 and Schedules 13 and 23 to the Tribunals, Courts and Enforcement Act 2007 (c.15).

- (a) a power under paragraph (1) to carry out protective works to a building;
- (b) a power under paragraph (3) to enter a building and land within its curtilage;
- (c) a power under paragraph (4)(a) to enter a building and land within its curtilage; or
- (d) a power under paragraph (4)(b) to enter land,

the undertaker must, except in the case of emergency, serve on the owners and occupiers of the building or land not less than 14 days' notice of its intention to exercise the power and, in a case falling within sub-paragraphs (a), (c) or (d), the notice must specify the protective works proposed to be carried out.

(6) Where a notice is served under sub-paragraphs (5)(a), (c) or (d), the owner or occupier of the building or land concerned may, by serving a counter-notice within the period of ten days beginning with the day on which the notice was served, require the question of whether it is necessary or expedient to carry out the protective works or to enter the building or land to be referred to arbitration under article 46 (arbitration).

(7) The undertaker must compensate the owners and occupiers of any building or land in relation to which powers under this article have been exercised for any loss or damage arising to them by reason of the exercise of the powers.

(8) Where—

- (a) protective works are carried out under this article to a building; and
- (b) within the period of five years beginning with the day on which the part of the authorised project carried out in the vicinity of the building is first brought into commercial operation it appears that the protective works are inadequate to protect the building against damage caused by the carrying out or use of that part of the authorised project;

the undertaker must compensate the owners and occupiers of the building for any loss or damage sustained by them.

(9) Nothing in this article relieves the undertaker from any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act.

(10) Any compensation payable under paragraph (7) or (8) must be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(11) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the entry onto, or possession of land under this article to the same extent as it applies in respect of the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act(a).

(12) In this article “protective works”, in relation to a building, means—

- (a) underpinning, strengthening and any other works the purpose of which is to prevent damage that may be caused to the building by the carrying out, maintenance or use of the authorised project; and
- (b) any works the purpose of which is to remedy any damage that has been caused to the building by the carrying out, maintenance or use of the authorised project.

Removal of human remains

19.—(1) Before the undertaker carries out any development or works which will or may disturb any human remains interred less than 100 years ago in the Order land it must remove those human remains from the Order land, or cause them to be removed, in accordance with the following provisions of this article.

(2) Before any such remains are removed from the Order land the undertaker must give notice of the intended removal, describing the Order land and stating the general effect of the following provisions of this article, by—

(a) Section 125 is amended by section 216 and paragraph 17 of Schedule 16 to the Housing and Planning Act 2016.

- (a) publishing a notice once in each of two successive weeks in a newspaper circulating in the area of the authorised project; and
- (b) displaying a notice in a conspicuous place on or near to the Order land.

(3) As soon as reasonably practicable after the first publication of a notice under paragraph (2) the undertaker must send a copy of the notice to the relevant planning authority.

(4) At any time within 56 days after the first publication of a notice under paragraph (2) any person who is a personal representative or relative of any deceased person whose remains are interred in the Order land may give notice in writing to the undertaker of that person's intention to undertake the removal of the remains.

(5) Where a person has given notice under paragraph (4), and the remains in question can be identified, that person must cause such remains to be;

- (a) removed and re-interred in any burial ground or cemetery in which burials may legally take place; or
- (b) removed to, and cremated in, any crematorium;

and that person must, as soon as reasonably practicable after such re-interment or cremation, provide to the undertaker a certificate for the purpose of enabling compliance with paragraph (10).

(6) If the undertaker is not satisfied that any person giving notice under paragraph (4) is the personal representative or relative as that person claims to be, or that the remains in question can be identified, the question must be determined on the application of either party in a summary manner by the county court, and the court may make an order specifying who must remove the remains and as to the payment of the costs of the application.

(7) The undertaker must pay the reasonable expenses of removing and re-interring or cremating the remains of any deceased person under this article.

(8) If—

- (a) within the period of 56 days referred to in paragraph (4) no notice under that paragraph has been given to the undertaker in respect of any remains in the Order land;
- (b) such notice under paragraph (4) is given and no application is made under paragraph (6) within 56 days after the giving of the notice but the person who gave the notice fails to remove the remains within a further period of 56 days;
- (c) within 56 days after any order is made by the county court under paragraph (6) any person, other than the undertaker, specified in the order fails to remove the remains; or
- (d) it is determined that the remains to which a notice under paragraph (4) relates cannot be identified;

subject to paragraph (9), the undertaker must remove the remains and cause them to be re-interred in such burial ground, or cemetery in which burials may legally take place as the undertaker thinks suitable for the purpose and, so far as possible, remains from individual graves must be re-interred in individual containers which must be identifiable by a record prepared with reference to the original position of burial of the remains that they contain.

(9) If the undertaker is satisfied that any person giving notice under paragraph (4) is the personal representative or relative as that person claims to be and that the remains in question can be identified, but that person does not remove the remains, the undertaker must comply with any reasonable request that person may make in relation to the removal and re-interment or cremation of the remains.

(10) On the re-interment or cremation of any remains under this article—

- (a) a certificate of re-interment or cremation must be sent by the undertaker to the Registrar General giving the date of re-interment or cremation and identifying the place from which the remains were removed and the place in which they were re-interred or cremated; and
- (b) a copy of the certificate of re-interment or cremation and the record mentioned in paragraph (8) must be sent by the undertaker to the relevant planning authority mentioned in paragraph (3).

(11) The removal of the remains of any deceased person under this article must be carried out in accordance with any directions which may be given by the Secretary of State.

(12) Any jurisdiction or function conferred on the county court by this article may be exercised by the district judge of the court.

(13) Section 25 (offence of removal of body from burial ground)(a) of the Burial Act 1857 is not to apply to a removal carried out in accordance with this article.

(14) Whether or not human remains have been interred more than 100 years ago will be determined in accordance with the onshore written scheme of investigation approved pursuant to requirement 11 of Schedule 2 (Requirements).

PART 5

Powers of acquisition

Compulsory acquisition of land

20.—(1) The undertaker may acquire compulsorily so much of the Order land as is required for the authorised project or to carry out or to facilitate, or is incidental to it.

(2) This article is subject to:

- (a) article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily);
- (b) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (c) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (d) article 28 (rights under or over streets);
- (e) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project); and
- (f) article 39 (crown rights).

Time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily

21.—(1) After the end of the period of five years beginning on the day on which this Order is made—

- (a) no notice to treat may be served under Part 1 (compulsory purchase under acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act; and
- (b) no declaration may be executed under section 4 (execution of declaration)(b) of the 1981 Act as applied by article 25 (application of the 1981 Act).

(2) The authority conferred by article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project) ceases at the end of the period referred to in paragraph (1), except that nothing in this paragraph prevents the undertaker remaining in possession of land after the end of that period, if the land was entered and possession was taken before the end of that period.

Compulsory acquisition of rights

22.—(1) The undertaker may acquire such rights over the Order land, by creating them as well as acquiring rights already in existence, or impose restrictions affecting the land as may be required for any purpose for which that land may be acquired under article 20 (compulsory acquisition of land).

(2) Subject to article 24 (private rights) and article 31 (statutory undertakers) in the case of the Order land specified in column (1) of Schedule 8 (land in which only new rights etc. may be

(a) 1857 c.81, as amended by S.I. 2014/2077.

(b) Section 4 was amended by sections 184 and 185 of, and paragraph 2 of Schedule 18 to, the Housing and Planning Act 2016 (c.22).

acquired) the powers of compulsory acquisition conferred by this Order are limited to the acquisition of new rights in the land or the imposition of restrictions for the purpose specified in relation to that land in column (2) of that Schedule and as described in the book of reference.

(3) Subject to section 8 (other provisions as to divided land) of and Schedule 2A (counter-notice requiring purchase of land not in notice to treat) to the 1965 Act^(a) (as substituted by paragraph 5(8) of Schedule 9 (modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions)), where the undertaker acquires a right over the Order land or imposes a restriction under this article, the undertaker is not required to acquire a greater interest in that land.

(4) Schedule 9 (modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of new restrictions) has effect for the purpose of modifying the enactments relating to compensation and the provisions of the 1965 Act in their application in relation to the compulsory acquisition under this Order of a right over land by the creation of a new right or the imposition of a restriction.

(5) In any case where the acquisition of new rights or the imposition of restrictions under paragraph (1) or (2) is required for the purposes of diverting, replacing or protecting apparatus of a statutory undertaker, the undertaker may, with the consent of the Secretary of State, transfer the power to acquire such rights or impose such restrictions to the statutory undertaker in question.

(6) The exercise by a statutory undertaker of any power in accordance with a transfer under paragraph (5) is subject to the same restrictions, liabilities and obligations as would apply under this Order if that power were exercised by the undertaker.

Compulsory acquisition of land: minerals

23. Parts 2 and 3 of Schedule 2 (minerals) to the Acquisition of Land Act 1981^(b) are incorporated in this Order, subject to the following modifications—

- (a) paragraph 8(3) is not incorporated;
- (b) for “acquiring authority” substitute “undertaker”; and
- (c) for “undertaking” substitute “authorised project”.

Private rights

24.—(1) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land subject to compulsory acquisition under article 20 (compulsory acquisition of land) cease to have effect in so far as their continuance would be inconsistent with the exercise of the powers under article 20—

- (a) as from the date of acquisition of the land by the undertaker, whether compulsorily or by agreement; or
- (b) on the date of entry on the land by the undertaker under section 11(1) (powers of entry) of the 1965 Act^(c)

whichever is the earlier.

(2) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land subject to the compulsory acquisition of rights or the imposition of restrictions under article 22 (compulsory acquisition of rights) cease to have effect in so far as their continuance would be inconsistent with the exercise of the right or compliance with the restriction—

(a) Section 8 was amended by section 216 of and paragraph 2 of Schedule 17 to the Housing and Planning Act 2016 and S.I. 2009/1307 and Schedule 2A was amended by section 216 of and paragraph 3 of Schedule 17 to the Housing and Planning Act 2016.

(b) 1981 c.67.

(c) Section 11(1) was amended by section 186 of the Housing and Planning Act 2016, paragraph 14 of Schedule 4 to the Acquisition of Land Act 1981 and S.I. 2006/2.

- (a) as from the date of the acquisition of the right or the imposition of the restriction by the undertaker (whether the right is acquired compulsorily, by agreement or through the grant of lease of the land by agreement); or
- (b) on the date of entry on the land by the undertaker under section 11(1) of the 1965 Act in pursuance of the right,

whichever is the earlier.

(3) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land of which the undertaker takes temporary possession under this Order are suspended and unenforceable, in so far as their continuance would be inconsistent with the purpose for which temporary possession is taken, for as long as the undertaker remains in lawful possession of the land.

(4) Any person who suffers loss by the extinguishment or suspension of any private right or restriction under this article is entitled to compensation in accordance with the terms of section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008(a) Act to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(5) This article does not apply in relation to any right to which section 138 (extinguishment of rights, and removal of apparatus, of statutory undertakers etc.) of the 2008 Act(b) or article 31 (statutory undertakers) applies.

(6) Paragraphs (1) to (3) have effect subject to—

(a) any notice given by the undertaker before—

- (i) the completion of the acquisition of the land or the acquisition of rights or the imposition of restrictions over or affecting the land;
- (ii) the undertaker's appropriation of the land;
- (iii) the undertaker's entry onto the land; or
- (iv) the undertaker's taking temporary possession of the land;

that any or all of those paragraphs do not apply to any right or restriction specified in the notice; or

(b) any agreement made at any time between the undertaker and the person in or to whom the right or restriction in question is vested, belongs or benefits.

(7) If an agreement referred to in paragraph (6)(b)—

- (a) is made with a person in or to whom the or restriction in question is vested, belongs or benefits; and
- (b) is expressed to have effect also for the benefit of those deriving title from or under that person;

the agreement is effective in respect of the persons so deriving title, whether the title was derived before or after the making of the agreement.

(8) Reference in this article to private rights over land includes any right of way, trust, incident, easement, liberty, privilege, right or advantage annexed to land and adversely affecting other land, including any natural right to support and include restrictions as to the user of land arising by virtue of a contract, agreement or undertaking having that effect.

Application of the 1981 Act

25.—(1) The 1981 Act applies as if this Order were a compulsory purchase order.

(2) The 1981 Act, as applied, has effect with the following modifications.

(3) In section 1 (application of Act) for sub-section (2) substitute—

(a) Section 152 was amended by S.I. 2009/1307.

(b) Section 138 was amended by section 23(4) of the Growth and Infrastructure Act 2013 (c. 27) and S.I. 2017/1285.

“This section applies to any Minister, any local or other public authority or any other body or person authorised to acquire land by means of a compulsory purchase order.”

(4) Omit section 5 (earliest date for execution of declaration).

(5) Omit section 5A (time limit for general vesting declaration).

(6) In section 5B(1) (extension of time limit during challenge) for “section 23 of the Acquisition of Land Act 1981 (application to High Court in respect of compulsory purchase order), the applicable period for the purposes of section 5A” substitute “section 118 of the Planning Act 2008 (legal challenges relating to applications for orders granting development consent) the seven year period mentioned in article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]”.

(7) In section 6 (notices after execution of declaration) in sub-section (1)(b) for “section 15 of, or paragraph 6 of Schedule 1 to, the Acquisition of Land Act 1981” substitute—

“on every other person who has given information to the acquiring authority with respect to any of that land further to the invitation published and served under section 134 of the Planning Act 2008,”.

(8) In section 7 (constructive notice to treat) in sub-section (1)(a) omit “(as modified by section 4 of the Acquisition of Land Act 1981)”.

(9) In Schedule A1 (counter-notice requiring purchase of land not in general vesting declaration), for paragraph 1(2) substitute

“But see article 26 (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] which excludes the acquisition of subsoil from this Schedule”.

(10) References to the 1965 Act in the 1981 Act are to be constructed as references to the 1965 Act as applied by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act and as modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act) to the compulsory acquisition of the land under this Order.

Acquisition of subsoil only

26.—(1) The undertaker may acquire compulsorily so much of, or such rights in, the subsoil of the land referred to in paragraph (1) of article 20 (compulsory acquisition of land) and paragraph (1) of article 22 (compulsory acquisition of rights) as may be required for any purpose for which that land may be acquired under that provision instead of acquiring the whole of the land.

(2) Where the undertaker acquires any part of, or rights in the subsoil of land under paragraph (1), the undertaker is not required to acquire an interest in any other part of the land.

(3) The following do not apply in connection with the exercise of the power under paragraph (1) in relation to subsoil only—

- (a) Schedule 2A to the 1965 Act (as modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act));
- (b) Schedule A1 (counter-notice requiring purchase of land not in general vesting declaration) to the 1981 Act; and
- (c) section 153(4A) (blighted land: proposed acquisition of part interest; material detriment test) of the 1990 Act.

(4) Paragraphs (2) and (3) do not apply where the undertaker acquires a cellar, vault, arch or other construction forming part of a house, building or manufactory or airspace above a house, building or manufactory.

Modification of Part 1 of the 1965 Act

27.—(1) Part 1 (compulsory purchase under Acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act, as applied to this Order by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act, is modified as set out in paragraphs (2) to (5).

(2) In section 4A(1) (extension of time limit during challenge)(a) for “section 23 of the Acquisition of Land Act 1981 (application to High Court in respect of compulsory purchase order), the applicable period for the purposes of section 4” substitute “section 118 (legal challenges relating to applications for orders granting development consent) of the Planning Act 2008, the seven year period mentioned in article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Wind Farm Order 202[●]”.

(3) In section 11A (powers of entry: further notice of entry)—

(a) in sub-section (1)(a), after “land” insert “under that provision”;

(b) in sub-section (2), after “land” insert “under that provision”.

(4) In section 22(2) (interests omitted from purchase), for “section 4 of this Act” substitute “article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●]”.

(5) In Schedule 2A (counter-notice requiring purchase of land not in notice to treat)—

(a) for paragraphs 1(2) and 14(2) substitute—

“But see article 26(3) (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●] which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule”; and

(b) at the end insert—

“Part 4

INTERPRETATION

30. In this Schedule, references to entering on and taking possession of land do not include doing so under article 18 (protective work to buildings), article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project) or article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●]”.

Rights under or over streets

28.—(1) The undertaker may enter on and appropriate so much of the subsoil of or airspace over any street within the Order limits as may be required for the purposes of the authorised project and may use the subsoil or airspace for those purposes or any other purpose ancillary to the authorised project.

(2) Subject to paragraph (3), the undertaker may exercise any power conferred by paragraph (1) in relation to a street without being required to acquire any part of the street or any easement or right in the street.

(3) Paragraph (2) does not apply in relation to

(a) any subway or underground building; or

(b) any cellar, vault, arch or other construction in, on or under a street which forms part of a building fronting onto the street.

(4) Subject to paragraph (5), any person who is an owner or occupier of land appropriated under paragraph (1) without the undertaker acquiring any part of that person’s interest in the land, and who suffers loss as a result, is entitled to compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(5) Compensation is not payable under paragraph (4) to any person who is an undertaker to whom section 85 (sharing of cost of necessary measures) of the 1991 Act applies in respect of measures of which the allowable costs are to be borne in accordance with that section.

Temporary use of land for carrying out the authorised project

29.—(1) The undertaker may, in connection with the carrying out of the authorised project—

(a) enter on and take temporary possession of—

- (i) the land specified in column (1) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken) for the purpose specified in relation to that land in column (2) of that Schedule relating to the part of the authorised project specified in column (3) of that Schedule; and
 - (ii) any other Order land in respect of which no notice of entry has been served under section 11 (powers of entry) of the 1965 Act (other than in connection with the acquisition of rights only) and no declaration has been made under section 4 (execution of declaration) of the 1981 Act;
- (b) remove any buildings, agricultural plant and apparatus, drainage, fences, debris and vegetation from that land;
 - (c) construct temporary works (including the provision of means of access), haul roads, security fencing, bridges, services, signage, structures and buildings on that land;
 - (d) use the land for the purposes of a working site with access to the working site in connection with the authorised project;
 - (e) construct any permanent works, or use the land, as specified in column (3) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken);
 - (f) construct such works as are mentioned in Part 1 (authorised development) of Schedule 1 (authorised project); and
 - (g) carry out mitigation works identified in the environmental statement or required pursuant to the requirements in Schedule 2.

(2) Not less than 28 days before entering on and taking temporary possession of land under this article the undertaker must serve notice of the intended entry on the owners and occupiers of the land and explain the purpose for which entry is taken in respect of land specified under paragraph (1)(a)(ii).

(3) The undertaker must not, remain in possession of the land under this article for longer than is reasonably necessary and in any event, without the agreement of the owners of the land, remain in possession of any land under this article—

- (a) in the case of land specified in paragraph (1)(a)(i), after the end of the period of one year beginning with the date of completion of the part of the authorised project specified in relation to that land in column (3) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken); or
- (b) in the case of any land referred to in paragraph (1)(a)(ii), after the end of the period of one year beginning with the date of completion of the work for which temporary possession of the land was taken unless the undertaker has, before the end of that period, served a notice of entry under section 11 of the 1965 Act or made a declaration under section 4 of the 1981 Act in relation to that land.

(4) Unless the undertaker has served notice of entry under section 11 of the 1965 Act or made a declaration under section 4 of the 1981 Act or otherwise acquired the land or rights over land subject to temporary possession, before giving up possession of land of which temporary possession has been taken under this article, the undertaker must remove all temporary works and restore the land to the reasonable satisfaction of the owners of the land; but the undertaker is not required to—

- (a) replace any building, structure, drain or electric line removed under this article;
- (b) remove any drainage works installed by the undertaker under this article;
- (c) remove any new road surface or other improvements carried out under this article to any street specified in Schedule 3 (streets subject to street works);
- (d) restore the land on which any permanent works (including ground strengthening works) have been constructed under paragraph (1)(e) insofar as the works relate to mitigation works identified in the environmental statement or required pursuant to the requirements in Schedule 2; or
- (e) remove any fencing or boundary treatments installed by the undertaker under this article to replace or enhance existing fencing or boundary treatments;

- (f) remove any mitigation works required pursuant to the requirements in Schedule 2 (requirements);
- (g) remove any measures installed over or around statutory undertakers' apparatus to protect that apparatus from the authorised project.

(5) The undertaker must pay compensation to the owners and occupiers of land of which temporary possession is taken under this article for any loss or damage arising from the exercise in relation to the land of the powers conferred by this article.

(6) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (5), or as to the amount of the compensation, is to be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(7) Nothing in this article affects any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act or under any other enactment in respect of loss or damage arising from the carrying out of the authorised project, other than loss or damage for which compensation is payable under paragraph (5).

(8) The undertaker may not compulsorily acquire any land or rights, including new rights or restrictions, over the land referred to in paragraph (1)(a)(i) of this Order.

(9) Where the undertaker takes possession of land under this article, the undertaker is not required to acquire the land or any interest in it.

(10) Section 13(a) (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the temporary use of land under this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

(11) Paragraph (1)(a)(ii) does not authorise the undertaker to take temporary possession of any land which the undertaker is not authorised to acquire under article 20 (compulsory acquisition of land) or article 22 (compulsory acquisition of rights).

Temporary use of land for maintaining the authorised project

30.—(1) Subject to paragraph (2), at any time during the maintenance period relating to any part of the authorised project, the undertaker may—

- (a) enter on and take temporary possession of any land within the Order limits if such possession is reasonably required for the purpose of maintaining the authorised project;
- (b) enter on any of the Order land for the purpose of gaining such access as is reasonably required for the purpose of maintaining the authorised project; and
- (c) construct such temporary works (including the provision of means of access) and buildings on the land as may be reasonably necessary for that purpose.

(2) Paragraph (1) does not authorise the undertaker to take temporary possession of—

- (a) any house or garden belonging to a house; or
- (b) any building (other than a house) if it is for the time being occupied.

(3) Not less than 28 days before entering on and taking temporary possession of land under this article the undertaker must serve notice of the intended entry on the owners and occupiers of the land.

(4) The undertaker may only remain in possession of land under this article for so long as may be reasonably necessary to carry out the maintenance of the part of the authorised project for which possession of the land was taken.

(5) Before giving up possession of land of which temporary possession has been taken under this article, the undertaker must remove all temporary works and restore the land to the reasonable satisfaction of the owners of the land.

(a) Section 13 was amended by Tribunals Courts and Enforcement Act 2007 (c.15).

(6) The undertaker must pay compensation to the owners and occupiers of land of which temporary possession is taken under this article for any loss or damage arising from the exercise in relation to the land of the provisions of this article.

(7) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (6), or as to the amount of the compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(8) Nothing in this article affects any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act or under any other enactment in respect of loss or damage arising from the maintenance of the authorised project, other than loss or damage for which compensation is payable under paragraph (6).

(9) Where the undertaker takes possession of land under this article, the undertaker is not required to acquire the land or any interest in it.

(10) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the temporary use of land pursuant to this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

(11) In this article "the maintenance period", in relation to any part of the authorised project means the period during which the authorised development exports electricity to the national electricity transmission network.

Statutory undertakers

31. Subject to the provisions of Schedule 10 (protective provisions) the undertaker may—

- (a) acquire compulsorily, or acquire new rights or impose restrictions over, the land belonging to statutory undertakers shown on the land plan (onshore) and described in the book of reference; and
- (b) extinguish or suspend the rights of, or restrictions for the benefit of, or remove, relocate or reposition the apparatus belonging to statutory undertakers over or within the Order land.

Recovery of costs of new connections

32.—(1) Where any apparatus of a public utility undertaker or of a public communications provider is removed under article 31 (statutory undertakers) any person who is the owner or occupier of premises to which a supply was given from that apparatus is entitled to recover from the undertaker compensation in respect of expenditure reasonably incurred by that person, in consequence of the removal, for the purpose of effecting a connection between the premises and any other apparatus from which a supply is given.

(2) Paragraph (1) does not apply in the case of the removal of a public sewer but where such a sewer is removed under article 31 (statutory undertakers), any person who is—

- (a) the owner or occupier of premises the drains of which communicated with that sewer; or
 - (b) the owner of a private sewer which communicated with that sewer;
- is entitled to recover from the undertaker compensation in respect of expenditure reasonably incurred by that person, in consequence of the removal, for the purpose of making the drain or sewer belonging to that person communicate with any other public sewer or with a private sewerage disposal plant.

(3) This article does not have effect in relation to apparatus to which Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act applies.

(4) In this paragraph—

“public communications provider” has the same meaning as in section 151(1) of the 2003 Act^(a); and

“public utility undertaker” has the same meaning as in the 1980 Act.

Funding

33.—(1) The undertaker must not exercise the powers conferred by the provisions referred to in paragraph (2) in relation to any Order land unless it has first put in place either—

- (a) a guarantee and the amount of that guarantee approved by the Secretary of State in respect of the liabilities of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2); or
- (b) an alternative form of security and the amount of that security for that purpose approved by the Secretary of State in respect of the liabilities of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2).

(2) The provisions are—

- (a) article 20 (compulsory acquisition of land);
- (b) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (c) article 24 (private rights);
- (d) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (e) article 28 (rights under or over streets);
- (f) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project);
- (g) article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project);
- (h) article 31 (statutory undertakers); and
- (i) article 32 (recovery of costs of new connections).

(3) A guarantee or alternative form of security given in respect of any liability of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2) is to be treated as enforceable against the guarantor or person providing the alternative form of security by any person to whom such compensation is payable and must be in such a form as to be capable of enforcement by such a person.

(4) Nothing in this article requires a guarantee or alternative form of security to be in place for more than 15 years after the date on which the relevant power is exercised.

(5) Nothing in this article requires a guarantee or alternative form of security to be put in place by the undertaker where—

- (a) the undertaker provides the Secretary of State with financial information sufficient to demonstrate that it has appropriate funding in place without a guarantee or alternative form of security to meet any liability to pay compensation under this Order in respect of the exercise of the relevant powers in paragraph (1); and
- (b) The Secretary of State provides written confirmation that no such guarantee is required, such written confirmation not to be unreasonably withheld.

PART 6

Miscellaneous and general

Application of landlord and tenant law

34.—(1) This article applies to:

(a) 2003 c.21 There are amendments to this section which are not relevant to this Order.

- (a) any agreement for leasing to any person of the whole or any part of the authorised project or the right to operate the same; and
- (b) any agreement entered into by the undertaker with any person for the construction, maintenance, use or operation of the authorised project, or any part of it;

so far as the agreement relates to the terms on which any land that is the subject of a lease granted by or under that agreement is to be provided for that person's use.

(2) No enactment or rule of law regulating the rights and obligations of landlords and tenants prejudices the operation of any agreement to which this article applies.

(3) Accordingly, no such enactment or rule of law is to apply in relation to the rights and obligations of the parties to any lease granted by or under any such agreement so as to—

- (a) exclude or in any respect modify any of the rights and obligations of those parties under the terms of the lease, whether with respect to the termination of the tenancy or any other matter;
- (b) confer or impose on any such party any right or obligation arising out of or connected with anything done or omitted on or in relation to land which is the subject of the lease, in addition to any such right or obligation provided for by the terms of the lease; or
- (c) restrict the enforcement (whether by action for damages or otherwise) by any party to the lease of any obligation of any other party under the lease.

Felling or lopping of trees and removal of hedgerows

35.—(1) Subject to article 36 (trees subject to tree preservation orders) the undertaker may fell or lop, or cut back the roots of, any tree or shrub within, or overhanging, the land within the Order limits or any tree or shrub near any part of the authorised project if the undertaker reasonably believes it to be necessary to do so to prevent the tree or shrub—

- (a) from obstructing or interfering with the onshore site preparation works, the construction, maintenance, operation or decommissioning of the authorised project or any apparatus used in connection with the authorised project; or
- (b) from constituting a danger to persons using the authorised project.

(2) In carrying out any activity authorised by paragraph (1), the undertaker must—

- (a) do no unnecessary damage to any tree or shrub; and
- (b) pay compensation to any person for any loss or damage arising from such activity.

(3) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (2), or as to the amount of compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(4) The undertaker may, for the purposes of carrying out the authorised project but subject to paragraph (2)—

- (a) remove any hedgerow within the Order limits or specified in Schedule 11, Part 1 (removal of hedgerows) that may be required to be removed for the purposes of carrying out the authorised project; and
- (b) remove the important hedgerows within the Order limits and specified in Schedule 11 Part 2 (removal of important hedgerows).

(5) In this article “hedgerow” and “important hedgerow” have the same meaning as in the Hedgerows Regulations 1997^(a).

(a) S.I 1997/1160

Trees subject to tree preservation orders

36.—(1) Subject to paragraph (2), the undertaker must not fell or lop or cut back the roots of any tree which is the subject of a tree preservation order.

(2) The undertaker may fell or lop, or cut back the roots of, any tree within, or overhanging, the land within the Order limits or any tree near any part of the authorised project that is subject to a tree preservation order which was made after 21 February 2024 if it reasonably believes it to be necessary in order to do so in order to prevent the tree—

- (a) from obstructing or interfering with onshore site preparation works the construction, maintenance or operation of the authorised project or any apparatus used in connection with the authorised project; or
- (b) from constituting an unacceptable source of danger.

(3) In carrying out any activity authorised by paragraph (1)—

- (a) the undertaker must not cause unnecessary damage to any tree and must pay compensation to any person for any loss or damage arising from such activity; and
- (b) the duty contained in section 206(1) (replacement of trees) of the 1990 Act does not apply.

(4) The authority given by paragraph (2) constitutes a deemed consent under the relevant tree preservation order.

(5) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (23), or as to the amount of compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(6) In this article, “tree preservation order” has the same meaning as in section 198 (power to make tree preservation orders) of the 1990 Act.

Abatement of works abandoned or decayed

37. Where any of the offshore works or any part of them is abandoned or allowed to fall into decay, the Secretary of State may, following consultation with the undertaker, issue a written notice requiring the undertaker at its own expense either to repair, make safe and restore one or any of those works, or remove the offshore works or any relevant part, without prejudice to any notice served under section 105(2) (requirement to prepare decommissioning programmes) of the 2004 Act^(a). The notice may also require the restoration of the site of the relevant part(s) of the offshore works.

Saving provisions for Trinity House

38. Nothing in this Order prejudices or derogates from any of the rights, duties or privileges of Trinity House.

Crown rights

39.—(1) Nothing in this Order affects prejudicially any estate, right, power, privilege, authority or exemption of the Crown and in particular, nothing in this Order authorises the undertaker or any licensee or lessee to use, enter upon or in any manner interfere with any land or rights of any description (including any portion of the shore or bed of the sea or any river, channel, creek, bay or estuary)—

- (a) belonging to His Majesty in right of the Crown and forming part of The Crown Estate without the consent in writing of the Crown Estate Commissioners;

^(a) Section 105(2) was substituted by section 69(3) of the Energy Act 2008 (c.32).

- (b) belonging to His Majesty in right of the Crown and not forming part of The Crown Estate without the consent in writing of the government department having the management of that land; or
- (c) belonging to a government department or held in trust for His Majesty for the purposes of a government department without the consent in writing of that government department.

(2) Paragraph (1) does not apply to the exercise of any right under this Order for the compulsory acquisition of an interest in any Crown land (as defined in the 2008 Act) which is for the time being held otherwise than by or on behalf of the Crown.

(3) A consent under paragraph (1) may be given unconditionally or subject to terms and conditions; and is deemed to have been given in writing where it is sent electronically.

Protective provisions

40. Schedule 10 (protective provisions) has effect.

Operational land for the purposes of the 1990 Act

41. Development consent granted by this Order is to be treated as specific planning permission for the purposes of section 264(3)(a) (cases in which land is to be treated as not being operational land) of the 1990 Act.

Certification of plans and documents, etc.

42.—(1) The undertaker must, as soon as practicable after the making of this Order, submit to the Secretary of State copies of all of the documents listed in Schedule 15 for certification that they are true copies of the documents referred to in this Order.

(2) A plan or document so certified is admissible in any proceedings as evidence of the contents of the document of which it is a copy.

Service of notices

43.—(1) A notice or other document required or authorised to be served for the purposes of this Order may be served—

- (a) by post;
- (b) by delivering it to the person on whom it is to be served or to whom it is to be given or supplied; or
- (c) with the consent of the recipient and subject to paragraphs (5) to (8) by electronic transmission.

(2) Where the person on whom a notice or other document to be served for the purposes of this Order is a body corporate, the notice or document is duly served if it is served on the secretary or clerk of that body.

(3) For the purposes of section 7 (references to service by post) of the Interpretation Act 1978(a) as it applies for the purposes of this article, the proper address of any person in relation to the service on that person of a notice or document under paragraph (1) is, if that person has given an address for service, that address, and otherwise—

- (a) in the case of the secretary or clerk of a body corporate, the registered or principal office of that body; and
- (b) in any other case, the last known address of that person at the time of service.

(a) 1978 c. 30.

(4) Where for the purposes of this Order a notice or other document is required or authorised to be served on a person as having any interest in, or as the occupier of, land and the name or address of that person cannot be ascertained after reasonable enquiry, the notice may be served by—

- (a) addressing it to that person by name or by the description of “owner”, or as the case may be “occupier”, of the land (describing it); and
- (b) either leaving it in the hands of a person who is or appears to be resident or employed on the land or leaving it conspicuously affixed to some building or object on or near the land.

(5) Where a notice or other document required to be served or sent for the purposes of this Order is served or sent by electronic transmission the requirement is to be taken to be fulfilled only where—

- (a) the recipient of the notice or other document to be transmitted has given consent to the use of electronic transmission in writing or by electronic transmission;
- (b) the notice or document is capable of being accessed by the recipient;
- (c) the notice or document is legible in all material respects; and
- (d) the notice or document is in a form sufficiently permanent to be used for subsequent reference.

(6) Where the recipient of a notice or other document served or sent by electronic transmission notifies the sender within seven days of receipt that the recipient requires a paper copy of all or part of that notice or other document the sender must provide such a copy as soon as reasonably practicable.

(7) Any consent to the use of electronic transmission given by a person may be revoked by that person in accordance with paragraph (8).

(8) Where a person is no longer willing to accept the use of electronic transmission for any of the purposes of this Order—

- (a) that person must give notice in writing or by electronic transmission revoking any consent given by that person for that purpose; and
- (b) such revocation is final and takes effect on a date specified by the person in the notice but that date must not be less than seven days after the date on which the notice is given.

(9) This article does not exclude the employment of any method of service not expressly provided for by it.

(10) In this article “legible in all material respects” means that the information contained in the notice or document is available to that person to no lesser extent than it would be if served, given or supplied by means of a notice or document in printed form.

No double recovery

44. Compensation is not payable in respect of the same matter both under this Order and under any other enactment, any contract or any rule of law, or under two or more different provisions of this Order.

Requirements, appeals, etc.

45.—(1) Schedule 12 (approval of matters specified in requirements) has effect in relation to all agreements or approvals granted, refused or withheld in relation to the requirements.

(2) Save to the extent that the requirements are already subject to Schedule 12, sub-section (1) of section 78 (right to appeal against planning decisions and failure to take such decision) of the 1990 Act^(a) applies to the development consent granted by this Order and to the requirements except that it is modified so as to read for the purposes of this Order only as follows—

(a) Section 78(1) was amended by section 216 of and paragraph 21 of Schedule 12 to the Housing and Planning Act 2016, sections 16, 17, 18 and 25 of the Business and Planning Act 2020 (c. 16), section 240 and paragraph 11 of Schedule 12 to the Localism Act 2011 (c.20).

(a) after “local planning authority” insert “or Secretary of State”;

(b) after sub-section (b) insert the following—

“refuse or fails to determine an application for any consent, agreement or approval of that authority required by a requirement imposed on a grant of development consent or contained in a development consent order, or grant it subject to conditions; or”

(c) after sub-section (1), insert the following—

“(1A) Where the appeal under sub-section (1) relates to a decision by the Secretary of State, the appeal will be decided by a Secretary of State who would not be responsible for determining an application for development consent with the subject matter of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[] as if section 103(1) of the 2008 Act applied.”.

(3) Sections 78 (right to appeal against planning decisions and failure to take such decisions) and 79 (determination of appeals) of the 1990 Act have effect in relation to any appeal under the terms of this article except that the Secretary of State in question is the Secretary of State who would be responsible for determining an application for development consent with the subject matter of this Order as if section 103(1) (Secretary of State is to decide applications) of the 2008 Act applied.

Arbitration

46.—(1) Subject to article 38 (saving provisions for Trinity House), any difference under any provision of this Order, unless otherwise provided for, is to be referred to and settled in arbitration in accordance with the rules at Schedule 13 (arbitration rules) of this Order, by a single arbitrator to be agreed upon by the parties, within 14 days of receipt of the notice of arbitration, or if the parties fail to agree within the time period stipulated, to be appointed on application of either party (after giving written notice to the other) by the Secretary of State.

(2) For the avoidance of doubt, any matter for which the consent or approval of the Secretary of State or NRW is required under any provision of this Order is not subject to arbitration.

Inconsistent Planning Permissions

47.—(1) If planning permission is granted under the powers conferred by the 1990 Act for development any part of which is within the Order limits following the coming into force of this Order that is—

(a) not itself a nationally significant infrastructure project under the 2008 Act or part of such a project; or

(b) required to complete or enable the use or operation of any part of the development authorised by this Order,

then the construction, maintenance, use or operation of that development under the terms of the planning permission does not constitute a breach of the terms of this Order.

(2) Development consent granted by this Order is to be deemed as specific planning permission for the purposes of section 264(3) (cases in which land is not to be treated as operational land for the purposes of that Act) of the 1990 Act.

(3) To the extent any development carried out or used pursuant to a planning permission granted under section 57 (Planning permission required for development) of the 1990 Act or compliance with any conditions of that permission is inconsistent with the exercise of any power, right or obligation under this Order or the authorised development—

(a) that inconsistency is to be disregarded for the purposes of establishing whether any development which is the subject matter of that planning permission is capable of physical implementation; and

(b) in respect of that inconsistency, no enforcement action under the 1990 Act may be taken in relation to development carried out or used pursuant to that planning permission, or compliance with any conditions of that permission, whether inside or outside the Order limits.

(4) Any development, or any part of a development within the Order limits which is constructed or used under the authority of a planning permission granted under section 57 of the 1990 Act including permissions falling under sub-paragraph (1) or (3) or otherwise, is deemed not to be a breach of, or inconsistent with, this Order and does not prevent the authorised development being carried out or used or any other power or right under this Order being exercised.

Signed by authority of the Secretary of State for [Energy Security and Net Zero]

Date

Signed
Title
Department

SCHEDULE 1

Authorised Project

Articles 3 and 4

PART 1

Authorised Development

A nationally significant infrastructure project as defined in sections 14 (nationally significant infrastructure projects: general) and 15 (generating stations) of the 2008 Act located in the Irish Sea approximately 28 kilometres from the coast of North Wales being an offshore wind generating station with an electrical output capacity of over 350 mega watts comprising—

Work No. 1:

- (a) up to 96 wind turbine generators each fixed to the seabed by a foundation and further comprising (b) to (d) below;
- (b) a network of subsea inter-array cables between the wind turbine generators and the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;
- (c) up to four offshore substation platforms each fixed to the seabed by a foundation; and
- (d) a network of subsea interconnector cables between the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;

and associated development within the meaning of section 115(2) (development for which development consent may be granted) of the 2008 Act comprising—

Work No. 2: installation of up to four subsea export cable circuits between Work No. 1 and Work No. 3 including cable crossings, cable protection, trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques; and

Work No. 1 and Work No. 2 are to be constructed seaward of MLW within the area delineated by the coordinates shown on the offshore order limits and grid coordinates plan and listed in Table 1 below—

Table 1

<i>Point</i>	<i>Latitude</i>	<i>Longitude</i>
1	53.6363894	-4.0563946
2	53.7088426	-4.0581057
3	53.7804251	-4.0602816
4	53.7909267	-4.0573473
5	53.7909295	-4.0573466

6	53.8087168	-4.0364299
7	53.8074112	-3.9392126
8	53.7607763	-3.8626603
9	53.7607757	-3.8626596
10	53.7384537	-3.8261066
11	53.6900718	-3.8251539
12	53.6513598	-3.8014256
13	53.6102634	-3.8006428
14	53.6058149	-3.8025619
15	53.5990397	-3.8095467
16	53.5004706	-3.9108673
17	53.4458974	-3.9258328
18	53.3948855	-3.8564200
19	53.3202913	-3.6315393
20	53.3174702	-3.6230750
21	53.3172236	-3.6228565
22	53.3170217	-3.6226858
23	53.3166065	-3.6223822
24	53.3163434	-3.6221730
25	53.3161162	-3.6219683
26	53.3159454	-3.6217932
27	53.3157848	-3.6216136
28	53.3156659	-3.6214820
29	53.3154218	-3.6212236
30	53.3151518	-3.6209246
31	53.3149476	-3.6206903
32	53.3147521	-3.6204728
33	53.3145857	-3.6202996
34	53.3144268	-3.6201277
35	53.3142529	-3.6199200
36	53.3139350	-3.6195024
37	53.3138102	-3.6193355
38	53.3136915	-3.6191664
39	53.3135622	-3.6189612
40	53.3133591	-3.6186134
41	53.3131893	-3.6183491
42	53.3130583	-3.6181527
43	53.3129250	-3.6179448
44	53.3128037	-3.6177437
45	53.3126452	-3.6174833
46	53.3123983	-3.6170686
47	53.3121812	-3.6166814
48	53.3120780	-3.6164857
49	53.3119761	-3.6162768
50	53.3116918	-3.6156346
51	53.3115208	-3.6152303
52	53.3114548	-3.6150877
53	53.3113173	-3.6147851
54	53.3112142	-3.6145449
55	53.3109171	-3.6138218
56	53.3107920	-3.6134873

57	53.3107231	-3.6133155
58	53.3106127	-3.6130652
59	53.3105041	-3.6128024
60	53.3104150	-3.6125700
61	53.3103362	-3.6123451
62	53.3102408	-3.6120478
63	53.3098547	-3.6107794
64	53.3097470	-3.6104205
65	53.3096519	-3.6100938
66	53.3095438	-3.6097487
67	53.3094225	-3.6093382
68	53.3092673	-3.6088247
69	53.3091485	-3.6084308
70	53.3009056	-3.6007990
71	53.2978812	-3.6001184
72	53.2951139	-3.5994958
73	53.2947715	-3.5994188
74	53.2943173	-3.5993166
75	53.2944853	-3.5985201
76	53.2946833	-3.5978283
77	53.2948832	-3.5971335
78	53.2951358	-3.5962716
79	53.2951395	-3.5962593
80	53.2953216	-3.5956119
81	53.2954391	-3.5952306
82	53.2955860	-3.5947319
83	53.2957309	-3.5942482
84	53.2959012	-3.5936828
85	53.2961029	-3.5929881
86	53.2962226	-3.5925724
87	53.2963764	-3.5920274
88	53.2964090	-3.5918756
89	53.2964643	-3.5917066
90	53.2964990	-3.5916014
91	53.2965179	-3.5915315
92	53.2965802	-3.5913103
93	53.2966543	-3.5910069
94	53.2967177	-3.5907707
95	53.2967662	-3.5905714
96	53.2968224	-3.5904040
97	53.2968478	-3.5903194
98	53.2968478	-3.5903194
99	53.2968718	-3.5902266
100	53.2968856	-3.5901782
101	53.2968971	-3.5901291
102	53.2969040	-3.5900814
103	53.2969098	-3.5900516
104	53.2969158	-3.5900290
105	53.2969460	-3.5899014
106	53.2969810	-3.5897837
107	53.2969817	-3.5897811

108	53.2970207	-3.5896265
109	53.2970496	-3.5894821
110	53.2970886	-3.5893185
111	53.2971104	-3.5892169
112	53.2971534	-3.5890433
113	53.2971715	-3.5889644
114	53.2972101	-3.5887557
115	53.2972287	-3.5886544
116	53.2972693	-3.5885044
117	53.2972917	-3.5884444
118	53.2972964	-3.5884333
119	53.2973001	-3.5884260
120	53.2973129	-3.5884084
121	53.2973751	-3.5883252
122	53.2973806	-3.5883209
123	53.2973832	-3.5883156
124	53.2973870	-3.5883077
125	53.2973944	-3.5882959
126	53.2974063	-3.5882799
127	53.2974218	-3.5882639
128	53.2974445	-3.5882453
129	53.2974699	-3.5882267
130	53.2974854	-3.5882108
131	53.2974927	-3.5882035
132	53.2975065	-3.5881808
133	53.2975148	-3.5881638
134	53.2975194	-3.5881535
135	53.2975289	-3.5881193
136	53.2975338	-3.5880880
137	53.2975344	-3.5880415
138	53.2975330	-3.5880145
139	53.2975297	-3.5879873
140	53.2975238	-3.5879631
141	53.2975168	-3.5879448
142	53.2975081	-3.5879280
143	53.2974984	-3.5879126
144	53.2974807	-3.5878895
145	53.2974710	-3.5878771
146	53.2974621	-3.5878663
147	53.2974319	-3.5878396
148	53.2974212	-3.5878333
149	53.2974096	-3.5878268
150	53.2973873	-3.5878185
151	53.2973183	-3.5878024
152	53.2972942	-3.5877895
153	53.2972584	-3.5877732
154	53.2972522	-3.5877700
155	53.2972441	-3.5877682
156	53.2972369	-3.5877694
157	53.2972260	-3.5877735
158	53.2972143	-3.5877791

159	53.2972061	-3.5877863
160	53.2971961	-3.5877949
161	53.2971869	-3.5878066
162	53.2971814	-3.5878169
163	53.2971758	-3.5878302
164	53.2971693	-3.5878479
165	53.2971615	-3.5878971
166	53.2971513	-3.5879823
167	53.2971438	-3.5880796
168	53.2971316	-3.5881811
169	53.2971159	-3.5882826
170	53.2971090	-3.5883289
171	53.2970983	-3.5883885
172	53.2970936	-3.5884048
173	53.2970878	-3.5884346
174	53.2970829	-3.5884659
175	53.2970643	-3.5885808
176	53.2970469	-3.5886717
177	53.2970220	-3.5887833
178	53.2969925	-3.5889052
179	53.2969643	-3.5890017
180	53.2969472	-3.5890686
181	53.2969395	-3.5891058
182	53.2969356	-3.5891252
183	53.2968895	-3.5892810
184	53.2967692	-3.5896772
185	53.2967530	-3.5897396
186	53.2967397	-3.5897977
187	53.2967264	-3.5898467
188	53.2967180	-3.5898749
189	53.2967059	-3.5899075
190	53.2966459	-3.5900928
191	53.2966157	-3.5901997
192	53.2965759	-3.5903498
193	53.2965531	-3.5904435
194	53.2965302	-3.5905387
195	53.2965074	-3.5906323
196	53.2964687	-3.5907719
197	53.2964658	-3.5907838
198	53.2964631	-3.5907897
199	53.2964584	-3.5908001
200	53.2964520	-3.5908103
201	53.2964310	-3.5908366
202	53.2964246	-3.5908408
203	53.2964147	-3.5908450
204	53.2964048	-3.5908446
205	53.2963985	-3.5908429
206	53.2963923	-3.5908381
207	53.2963006	-3.5907717
208	53.2962899	-3.5907638
209	53.2962846	-3.5907591

210	53.2962783	-3.5907559
211	53.2962595	-3.5907507
212	53.2962282	-3.5907420
213	53.2962210	-3.5907402
214	53.2962183	-3.5907401
215	53.2962112	-3.5907354
216	53.2962032	-3.5907276
217	53.2961979	-3.5907214
218	53.2961917	-3.5907091
219	53.2961892	-3.5907000
220	53.2961875	-3.5906895
221	53.2961859	-3.5906759
222	53.2961860	-3.5906699
223	53.2961869	-3.5906654
224	53.2961868	-3.5906054
225	53.2961871	-3.5905859
226	53.2961856	-3.5905664
227	53.2961805	-3.5905392
228	53.2961771	-3.5905255
229	53.2961642	-3.5904845
230	53.2961611	-3.5904484
231	53.2961612	-3.5904364
232	53.2961632	-3.5904260
233	53.2961660	-3.5904156
234	53.2961707	-3.5904008
235	53.2962016	-3.5903104
236	53.2962081	-3.5902926
237	53.2962148	-3.5902583
238	53.2962322	-3.5901705
239	53.2962323	-3.5901615
240	53.2962362	-3.5901406
241	53.2962400	-3.5901257
242	53.2962437	-3.5901169
243	53.2962887	-3.5899085
244	53.2963450	-3.5896645
245	53.2963583	-3.5896095
246	53.2963780	-3.5895487
247	53.2963817	-3.5895398
248	53.2963893	-3.5895116
249	53.2963932	-3.5894907
250	53.2963942	-3.5894802
251	53.2964857	-3.5890260
252	53.2965048	-3.5889412
253	53.2965212	-3.5888577
254	53.2966025	-3.5884916
255	53.2966121	-3.5884425
256	53.2966292	-3.5883741
257	53.2966597	-3.5882447
258	53.2966751	-3.5881717
259	53.2966980	-3.5880660
260	53.2967661	-3.5878135

261	53.2967944	-3.5877125
262	53.2968719	-3.5874347
263	53.2968852	-3.5873812
264	53.2969115	-3.5872952
265	53.2969722	-3.5871248
266	53.2970457	-3.5869355
267	53.2970856	-3.5868410
268	53.2971328	-3.5867392
269	53.2971385	-3.5867199
270	53.2971580	-3.5866726
271	53.2971737	-3.5866431
272	53.2971819	-3.5866299
273	53.2971939	-3.5866124
274	53.2972131	-3.5865816
275	53.2972251	-3.5865580
276	53.2972335	-3.5865403
277	53.2972409	-3.5865226
278	53.2972484	-3.5864989
279	53.2972578	-3.5864707
280	53.2972707	-3.5864427
281	53.2973411	-3.5862922
282	53.2973651	-3.5862436
283	53.2973697	-3.5862363
284	53.2973892	-3.5861905
285	53.2974095	-3.5861507
286	53.2976030	-3.5857242
287	53.2977169	-3.5854778
288	53.2977798	-3.5853436
289	53.2978197	-3.5852491
290	53.2979142	-3.5849719
291	53.2979816	-3.5847674
292	53.2980249	-3.5846204
293	53.2981495	-3.5841058
294	53.2982649	-3.5835414
295	53.2983919	-3.5829128
296	53.2984511	-3.5826011
297	53.2983809	-3.5825314
298	53.2982296	-3.5823810
299	53.2980783	-3.5822306
300	53.2979269	-3.5820802
301	53.2977756	-3.5819298
302	53.2976243	-3.5817795
303	53.2974729	-3.5816291
304	53.2973216	-3.5814787
305	53.2971703	-3.5813283
306	53.2970190	-3.5811780
307	53.2968676	-3.5810276
308	53.2967163	-3.5808772
309	53.2965650	-3.5807268
310	53.2963910	-3.5805666
311	53.2963167	-3.5804982

312	53.2963023	-3.5805770
313	53.2962446	-3.5809049
314	53.2962327	-3.5809758
315	53.2962145	-3.5810685
316	53.2962079	-3.5811128
317	53.2961973	-3.5811623
318	53.2961836	-3.5812266
319	53.2961624	-3.5813297
320	53.2961451	-3.5814181
321	53.2961328	-3.5814841
322	53.2961221	-3.5815285
323	53.2961115	-3.5815641
324	53.2961033	-3.5816290
325	53.2960916	-3.5816871
326	53.2960736	-3.5817717
327	53.2960480	-3.5819004
328	53.2960157	-3.5820463
329	53.2959960	-3.5821480
330	53.2959750	-3.5822374
331	53.2959596	-3.5823070
332	53.2959257	-3.5824576
333	53.2959178	-3.5824942
334	53.2959046	-3.5825580
335	53.2958959	-3.5825999
336	53.2958833	-3.5826613
337	53.2958799	-3.5826775
338	53.2960365	-3.5828005
339	53.2958156	-3.5837876
340	53.2956155	-3.5846419
341	53.2953778	-3.5856567
342	53.2949685	-3.5874855
343	53.2948628	-3.5879703
344	53.2948224	-3.5881554
345	53.2948297	-3.5881558
346	53.2948441	-3.5881503
347	53.2948532	-3.5881416
348	53.2948615	-3.5881299
349	53.2948670	-3.5881181
350	53.2948771	-3.5881050
351	53.2948853	-3.5880978
352	53.2948917	-3.5880859
353	53.2947896	-3.5885969
354	53.2942638	-3.5910216
355	53.2940019	-3.5921177
356	53.2936472	-3.5935659
357	53.2932443	-3.5952629
358	53.2930164	-3.5962357
359	53.2928812	-3.5968008
360	53.2926960	-3.5977391
361	53.2924567	-3.5990235
362	53.2921811	-3.6004701

363	53.2919421	-3.6017305
364	53.2917725	-3.6025778
365	53.2915742	-3.6036236
366	53.2914175	-3.6045896
367	53.2913275	-3.6051024
368	53.2911929	-3.6060324
369	53.2911274	-3.6065581
370	53.2911104	-3.6067503
371	53.2909433	-3.6080974
372	53.2908026	-3.6089869
373	53.2902925	-3.6095516
374	53.2902735	-3.6098304
375	53.2902385	-3.6102520
376	53.2901926	-3.6107728
377	53.2901223	-3.6116693
378	53.2900770	-3.6121985
379	53.2900765	-3.6123255
380	53.2900656	-3.6123817
381	53.2900515	-3.6126342
382	53.2900780	-3.6128297
383	53.2900662	-3.6129593
384	53.2900706	-3.6129842
385	53.2900606	-3.6130146
386	53.2900731	-3.6130607
387	53.2900665	-3.6131071
388	53.2900650	-3.6131319
389	53.2900745	-3.6131789
390	53.2900742	-3.6132017
391	53.2900616	-3.6132489
392	53.2900756	-3.6133188
393	53.2900530	-3.6133607
394	53.2900648	-3.6134514
395	53.2900550	-3.6135195
396	53.2900575	-3.6136437
397	53.2900480	-3.6136860
398	53.2900525	-3.6137933
399	53.2900487	-3.6138567
400	53.2900585	-3.6138779
401	53.2900428	-3.6139398
402	53.2900483	-3.6139728
403	53.2900373	-3.6140369
404	53.2900349	-3.6141251
405	53.2900413	-3.6142702
406	53.2900318	-3.6143532
407	53.2900381	-3.6144130
408	53.2900372	-3.6144212
409	53.2900254	-3.6145197
410	53.2900171	-3.6145601
411	53.2899965	-3.6148551
412	53.2899998	-3.6149643
413	53.2900015	-3.6150984

414	53.2899942	-3.6151973
415	53.2899866	-3.6154114
416	53.2899851	-3.6156068
417	53.2899938	-3.6156667
418	53.2899938	-3.6157755
419	53.2899898	-3.6159216
420	53.2899957	-3.6160121
421	53.2899934	-3.6161371
422	53.2900040	-3.6162715
423	53.2900020	-3.6163369
424	53.2900109	-3.6164216
425	53.2900076	-3.6166269
426	53.2900171	-3.6168466
427	53.2900328	-3.6169126
428	53.2900250	-3.6169659
429	53.2900216	-3.6170392
430	53.2900294	-3.6171219
431	53.2900262	-3.6171803
432	53.2900338	-3.6172322
433	53.2900545	-3.6175903
434	53.2921596	-3.6184663
435	53.2921658	-3.6188445
436	53.2921663	-3.6191401
437	53.2921656	-3.6193276
438	53.2921639	-3.6193831
439	53.2921687	-3.6194253
440	53.2921782	-3.6194586
441	53.2921895	-3.6194861
442	53.2922062	-3.6195107
443	53.2922375	-3.6195209
444	53.2922600	-3.6195248
445	53.2922832	-3.6195331
446	53.2923009	-3.6195563
447	53.2923062	-3.6195655
448	53.2923182	-3.6196065
449	53.2923219	-3.6196651
450	53.2923441	-3.6200831
451	53.2923673	-3.6204921
452	53.2924027	-3.6208640
453	53.2924034	-3.6208790
454	53.2924049	-3.6208956
455	53.2924091	-3.6209212
456	53.2924116	-3.6209348
457	53.2924132	-3.6209469
458	53.2924167	-3.6209575
459	53.2924211	-3.6209652
460	53.2924327	-3.6209716
461	53.2924435	-3.6209706
462	53.2924562	-3.6209575
463	53.2924722	-3.6209116
464	53.2924949	-3.6208225

465	53.2925091	-3.6207720
466	53.2925191	-3.6207003
467	53.2925217	-3.6206389
468	53.2925412	-3.6203306
469	53.2925605	-3.6200973
470	53.2925946	-3.6198405
471	53.2926295	-3.6195867
472	53.2926862	-3.6193188
473	53.2927399	-3.6191363
474	53.2928074	-3.6189363
475	53.2928573	-3.6187686
476	53.2928629	-3.6187508
477	53.2929082	-3.6185950
478	53.2929445	-3.6185004
479	53.2929484	-3.6184825
480	53.2929540	-3.6184662
481	53.2929623	-3.6184515
482	53.2929760	-3.6184370
483	53.2929850	-3.6184314
484	53.2929931	-3.6184302
485	53.2930003	-3.6184320
486	53.2930208	-3.6184462
487	53.2930515	-3.6185014
488	53.2930664	-3.6185305
489	53.2930723	-3.6185577
490	53.2930729	-3.6185772
491	53.2930718	-3.6185967
492	53.2930786	-3.6187590
493	53.2930932	-3.6190656
494	53.2931107	-3.6194339
495	53.2931668	-3.6200032
496	53.2932003	-3.6204515
497	53.2932180	-3.6206068
498	53.2932334	-3.6209885
499	53.2932364	-3.6210336
500	53.2932385	-3.6210772
501	53.2932410	-3.6211628
502	53.2932390	-3.6212392
503	53.2932260	-3.6213348
504	53.2932013	-3.6214373
505	53.2931729	-3.6215368
506	53.2931570	-3.6215872
507	53.2931336	-3.6216538
508	53.2930891	-3.6217527
509	53.2930189	-3.6220246
510	53.2929513	-3.6223656
511	53.2928740	-3.6227618
512	53.2928216	-3.6230419
513	53.2928016	-3.6232557
514	53.2927951	-3.6233395
515	53.2927936	-3.6233814

516	53.2927921	-3.6234924
517	53.2927933	-3.6235360
518	53.2927989	-3.6235857
519	53.2928116	-3.6236462
520	53.2928202	-3.6236750
521	53.2928306	-3.6237024
522	53.2928429	-3.6237254
523	53.2928535	-3.6237408
524	53.2928659	-3.6237548
525	53.2928801	-3.6237673
526	53.2928934	-3.6237768
527	53.2929158	-3.6237822
528	53.2929293	-3.6237797
529	53.2929538	-3.6237641
530	53.2929720	-3.6237483
531	53.2929939	-3.6237281
532	53.2930039	-3.6237165
533	53.2930140	-3.6237034
534	53.2930305	-3.6236785
535	53.2930425	-3.6236564
536	53.2930518	-3.6236328
537	53.2930611	-3.6236076
538	53.2930696	-3.6235824
539	53.2930809	-3.6235423
540	53.2931091	-3.6233874
541	53.2931328	-3.6232322
542	53.2932018	-3.6227847
543	53.2932641	-3.6223670
544	53.2932643	-3.6223520
545	53.2932665	-3.6223221
546	53.2932743	-3.6222803
547	53.2932827	-3.6222551
548	53.2932938	-3.6222316
549	53.2933104	-3.6222052
550	53.2933250	-3.6221892
551	53.2933404	-3.6221763
552	53.2933657	-3.6221668
553	53.2933918	-3.6221663
554	53.2933999	-3.6221696
555	53.2934088	-3.6221714
556	53.2934258	-3.6221825
557	53.2934453	-3.6222013
558	53.2934515	-3.6222090
559	53.2934646	-3.6222320
560	53.2934750	-3.6222639
561	53.2934808	-3.6222957
562	53.2934855	-3.6223484
563	53.2934857	-3.6224654
564	53.2934844	-3.6225599
565	53.2934742	-3.6228476
566	53.2934783	-3.6231418

567	53.2934796	-3.6233129
568	53.2934798	-3.6234269
569	53.2934761	-3.6236984
570	53.2934709	-3.6240133
571	53.2934641	-3.6244481
572	53.2934599	-3.6247581
573	53.2934556	-3.6250705
574	53.2934599	-3.6251501
575	53.2934737	-3.6252602
576	53.2935357	-3.6256269
577	53.2935692	-3.6257992
578	53.2936050	-3.6259794
579	53.2936418	-3.6261158
580	53.2936761	-3.6262432
581	53.2937052	-3.6263448
582	53.2937446	-3.6264273
583	53.2937962	-3.6265283
584	53.2938554	-3.6266716
585	53.2939274	-3.6268602
586	53.2944599	-3.6270745
587	53.3047542	-3.6312196
588	53.3835705	-3.8687999
589	53.4420863	-3.9497544
590	53.5000549	-3.9339000
591	53.6295993	-4.0090005

Intertidal and in the County of Conwy

Work No. 3:

- (a) installation of up to four subsea cable circuits between Work No. 2 and Work No. 8 from MLWS to MHWS approximately 245 metres including cable ducts and cable crossings;
- (b) trenchless installation technique works; and
- (c) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 4: access to Work No. 3 during construction;

Work No. 5: access to Work Nos. 7 and 8 during construction;

Work No. 6: access to Work No. 8 during construction;

Work No. 7: temporary laydown area of up to 800 square metres including fencing together with access to Work No. 4 during construction;

Work No. 8:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 3 and Work No. 9 from MHWS to the A547 approximately 142 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works;

Work No. 9:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 8 and Work No. 10 approximately 10 metres including cable ducts;
- (b) trenchless installation technique works; and
- (c) access to Work No. 10 during construction, operation, maintenance and decommissioning including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 10:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 9 and Work No. 11 approximately 216 metres including cable ducts;
- (b) installation of up to four transition joint bays;
- (c) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;
- (d) temporary construction compound of up to 30,000 square metres comprising a secondary temporary construction compound and a transition joint bay temporary construction compound;
- (e) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 11:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 10 and Work No. 12 approximately 878 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 12:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 11 and Work No. 14 approximately 3,986 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 12a: access to Work No. 12 during construction;

Work No. 13: primary temporary construction compound and secondary temporary construction compound and access to Work Nos. 12 and 14 during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 14:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 12 and Work No. 15 approximately 2,700 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 15:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 14 and Work No. 17 approximately 2,179 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 16: primary temporary construction compound and laydown area or secondary temporary construction compound and access to Work No. 15 during construction including works to the public highway and visibility splays;

In the County of Denbighshire:

Work No. 17:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 15 and Work No. 20 approximately 1,594 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entrance and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 18: primary temporary construction compound or secondary temporary construction compound and access to Work No. 17 during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 19: temporary works to the public highway including visibility splays;

Work No. 20:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 17 and Work No. 21 approximately 2,386 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entrance and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 21:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 20 and Work No. 22 approximately 159 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 22: creation of the substation platform area including:

- (a) land re-profiling and creation of platform or foundations for Work No. 22a;
- (b) permanent landscaping, ecological and environmental works;
- (c) utilities connections;
- (d) drainage works including connections to existing drainage and creation of new sustainable drainage;
- (e) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;
- (f) installation of up to four buried cable circuits from Work No. 21 to Work No. 22a including cable ducts;
- (g) installation of up to two buried 400 kV cable circuits from Work No. 22a to Work No. 25 including cable ducts; and
- (h) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 22a: within Work No. 22 construction of an onshore HVAC substation containing (but not limited to) switchgear and electrical equipment including power transformers, reactive compensation equipment, filters, cooling equipment, control and welfare buildings, lightning rods, access during construction, operation and maintenance and decommissioning, security fencing and security gate and other associated equipment, structures and buildings including noise-attenuation works if required;

Work No. 23:

- (a) permanent landscaping, ecological and environmental works, including watercourse realignment and attenuation pond(s);
- (b) the onshore substation temporary construction compound ; and
- (c) access during construction;

Work No. 24:

- (a) temporary and permanent landscaping, ecological and environmental works, including watercourse realignment and temporary attenuation pond(s);
- (b) the onshore substation temporary construction compound; and
- (c) access during construction;

Work No. 25:

- (a) installation of up to two buried 400 kV cable circuits between Work No. 22 and Work No. 26 including cable ducts;

- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works; and
- (c) access during construction;

Work No. 26: electrical works to connect to the National Grid Substation including:

- (a) works needed to connect the authorised project to the National Grid Substation that National Grid is not required, under its transmission licence, to carry out itself including (but not limited to) cabling, cable sealing ends, circuit breakers, surge arrestors, disconnectors, transformers, busbars and busbar clamp measuring equipment, relay marshalling rooms and electrical earthing works;
- (b) installation of up to two buried 400 kV cable circuits including cable ducts; and
- (c) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 27: access during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 28: temporary construction compound and laydown area for Work No. 27 of up to 7,100 square metres;

Work No. 29: creation of permanent access including utility connections and drainage;

Work No. 30: permanent access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 31: temporary landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 32: permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 33: land reprofiling and permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 34: permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 35: landscaping maintenance works;

Work No. 36: permanent landscaping, ecological and environmental works;

In the Counties of Conwy and Denbighshire:

Work No. 37: hedgerow enhancement works; and

Work No. 38: permanent accesses during operation, maintenance and decommissioning;

and in connection with such Work Nos. 1 and 2 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised development and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (a) scour protection around the foundations of the offshore structures;
- (b) cable protection measures such as rock placement and/or concrete mattresses, with or without frond devices;
- (c) dredging;
- (d) the removal of material from the seabed required for the construction of Work No. 1 and the disposal of inert material of natural origin and/or dredged material within Work No. 1 produced during construction drilling, and seabed preparation for foundation works, cable installation preparation such as sandwave clearance, boulder clearance and pre-trenching;
- (e) creation and use of temporary vessel laydown areas, use of cable anchors;
- (f) removal of static fishing equipment;

- (g) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (h) lighting;

and in connection with Work Nos. 3 to 38 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised development and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (a) haul roads, ramps, watercourse and other temporary crossings, means of access and other vehicular and/or pedestrian means of access, including creation of new tracks and footpaths, and/or widening, upgrades, alterations and improvements of existing roads, tracks and footpaths;
- (b) bunds, embankments, swales, landscaping, fencing and boundary treatments;
- (c) provision of temporary and permanent landscaping, ecological and environmental mitigation and compensation works;
- (d) spoil storage and associated control measures;
- (e) jointing bays, link boxes, cable ducts, cable protection, joint protection, manholes, marker posts, underground cable markers, tiles and tape, and lighting and other works associated with laying cables and/or pulling cables through cable ducts;
- (f) works for the provision of apparatus including cabling, water and electricity supply works, foul drainage provision, surface water management systems, temporary drainage during installation of cables and culverting;
- (g) works to alter the position of apparatus, including mains, sewers, drains and cables (overhead and underground);
- (h) works to alter the course of, or otherwise interfere with, non-navigable rivers, streams or watercourses;
- (i) working sites in connection with the construction of the authorised development including mobile welfare units and construction lay down areas; and
- (j) works of restoration.

PART 2

Ancillary Works

48. Works within the Order limits which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement comprising –

- (a) intrusive ground investigations including the making of boreholes and trial pits;
- (b) temporary landing places, moorings or other means of accommodating vessels in the construction and/or maintenance of the authorised development;
- (c) marking buoys, beacons, fenders and other navigational warning or ship impact protection works; and
- (d) works to the benefit or protection of land, watercourses or structures affected by the authorised development.

SCHEDULE 2

Requirements

Article 3

Time limits

1.—(1) Subject to sub-paragraph (2) the authorised project must commence no later than the expiration of five years beginning with the date this Order comes into force.

(2) If proceedings are begun to challenge the validity of this Order before the end of the period referred to in sub-paragraph (1) the period must be taken to be extended by one year.

Offshore design parameters

2.—(1) The offshore works must be constructed in accordance with the parameters assessed in the environmental statement and set out in Table 2.

Table 2

<i>Parameter</i>	<i>Value</i>
Maximum number of wind turbine generators	96
Maximum height of wind turbine generators when measured from LAT to the tip of the vertical blade (metres)	364
Maximum rotor diameter of each wind turbine generator (metres)	320
Maximum rotor swept area (square metres)	5,468,884
Minimum distance from LAT to the lowest point of the rotating blade for each turbine (metres)	34
Minimum distance between wind turbine generators in a row of wind turbine generators (metres)	1,400
Minimum distance between rows of wind turbine generators (metres)	1,400
Maximum diameter of pin piles for wind turbine generators on jacket pin pile foundation (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for wind turbine generators on gravity base foundations (metres)	49
Maximum diameter of buckets for wind turbine generators on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum diameter of pin piles for offshore substation platform on jacket pin pile foundations (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for offshore substation platforms on gravity base foundations (metres)	80
Maximum diameter of buckets for offshore substation platforms on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum total seabed footprint for wind turbine generators (including scour protection) (square metres)	735,488
Maximum number of offshore substation platforms	4
Maximum dimensions of offshore substation platforms (excluding towers, helipads, masts, and cranes):	
Height of main structure when measured from LAT (metres)	70
Length (metres)	80
Width (metres)	60
Maximum total seabed footprint area for offshore substation foundations (including scour protection) (square metres)	24,964
Maximum total length of cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (kilometres)	325
Maximum total length of interconnector cables (kilometres)	50
Maximum total length of cables within Work No. 2 (export cables)	360

(kilometres)	
Maximum number of cable crossings (inter-array)	67
Maximum number of cable crossings (interconnector)	10
Maximum number of cable crossings (export cables)	14

Aviation safety

3.—(1) The undertaker must exhibit such lights, with such shape, colour and character and at such times as are required by Air Navigation Order 2016 and/or determined necessary for aviation safety in consultation with the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and as directed by the Civil Aviation Authority. Lighting installed specifically to meet Ministry of Defence aviation safety requirements must remain operational for the life of the authorised project unless otherwise agreed with the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding.

(2) The undertaker must notify Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and the Civil Aviation Authority, at least 14 days prior to the commencement of the offshore works, of the following—

- (a) the date of the commencement of construction of the offshore works;
 - (b) the expected date any wind turbine generators are brought into use;
 - (c) the maximum height of any construction equipment to be used;
 - (d) the maximum heights of any wind turbine generator and offshore substation platform to be constructed; and
 - (e) the latitude and longitude of each wind turbine generator and offshore substation platform to be constructed; and
- the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and the Civil Aviation Authority must be notified of any changes to the information supplied under this sub-paragraph and of the completion of the construction of the offshore works.

(3) The lights installed in accordance with sub-paragraph (1) will be operated at the lowest permissible light intensity level.

Stages of authorised project

4.—(1) No stage of the onshore works may commence until notification has been submitted to the relevant planning authority detailing whether the onshore works will be constructed:

- (a) in a single stage; or
- (b) in two or more stages.

(2) No stage of the onshore works may commence until details of the stages of the onshore works have been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(3) The stages of the onshore works must be implemented as approved.

Onshore Substation works

5.—(1) Construction of Work No. 22a must not commence until details of—

- (a) the layout;
- (b) scale;
- (c) proposed finished ground levels;
- (d) hard surfacing materials;
- (e) the dimensions, colour and materials used for the buildings;
- (f) security fencing;
- (g) vehicular and pedestrian access, parking and circulation areas; and

- (h) proposed and existing functional services above and below ground, including drainage, power and communications cables and pipelines, manholes and supports;

have been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW as appropriate.

(2) The details submitted under sub-paragraph (1) of this requirement must be in accordance with requirement 6 (detailed design parameters onshore) and substantially in accordance with the design principles.

(3) Work No. 22a must be implemented as approved.

Detailed design parameters onshore

6.—(1) The onshore works must not exceed the parameters assessed in the environmental statement and set out in sub-paragraphs (2) and (3).

(2) The maximum number of transition joint bays must not exceed four.

(3) In relation to Work No. 22a—

- (a) the highest part of any building, excluding lightning rods, must not exceed 15 metres above finished ground level;
- (b) the highest part of any external electrical equipment, excluding lightning rods, must not exceed 12.5 metres above finished ground level;
- (c) the total area of the fenced compound (excluding its accesses) must not exceed 65,000 square metres; and
- (d) the total number of lightning rods within the fenced compound area must not exceed 12 and the height of any lightning rod must not exceed 30 metres above finished ground level.

(4) Trenchless installation techniques must be used to install the cable ducts and electrical circuits where identified in the onshore crossing schedule for the purpose of passing under a relevant obstruction unless otherwise agreed by the relevant planning authority, following consultation with the relevant highway authority.

(5) For the purpose of this requirement, finished ground level must not exceed 61 metres above ordnance datum.

Provision of landscaping

7.—(1) Work No. 22a must not be commenced until a landscape plan for Work Nos. 23, 24 and 31 to 36 and associated work programme has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW as appropriate.

(2) The landscape plan must accord with the outline landscape and ecology management plan and must include details of all proposed hard and soft landscaping works including—

- (a) location, number, species, size and planting density of any proposed planting including any trees; and
- (b) implementation timetables for all landscaping works;
- (c) proposed management for landscaping works.

(3) The landscape plan must be implemented as approved and managed in accordance with the details in the landscape and ecology management plan approved under sub-paragraph (1).

Implementation and maintenance of landscaping

8.—(1) All landscaping works must be carried out in accordance with the landscaping plan(s) approved under requirement 7 (provision of landscaping).

(2) Any tree or shrub planted as part of an approved landscaping plan that, within a period of five years after planting, is removed, dies or becomes, in the opinion of the relevant planning authority, seriously damaged or diseased must be replaced in the first available planting season

with a specimen of the same species and size as that originally planted unless a different species is otherwise agreed in writing with the relevant planning authority.

Code of construction practice

9.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage a code of construction practice has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW and the relevant highways authority as appropriate.

(2) The code of construction practice must accord with the outline code of construction practice and greenhouse gas reduction strategy and include, as appropriate to the relevant stage—

- (a) spillage and emergency response plan (in accordance with the outline spillage and emergency response plan);
- (b) dust management plan (in accordance with the outline dust management plan);
- (c) construction noise and vibration management plan (in accordance with the outline construction noise and vibration management plan). The plan shall include details of an action plan containing details of the measures that would be implemented in the event of exceedance and repeated exceedances of construction noise and vibration threshold levels.
- (d) construction traffic management plan (in accordance with the outline construction traffic management plan);
- (e) communications plan (in accordance with the outline communications plan);
- (f) construction fencing plan (in accordance with the outline construction fencing plan);
- (g) construction surface water and drainage management plan (in accordance with the outline construction surface water and drainage management plan);
- (h) flood management plan (in accordance with the outline flood management plan);
- (i) public rights of way management strategy (in accordance with the outline public rights of way management strategy);
- (j) soil management plan (in accordance with the outline soil management plan);
- (k) site waste management plan (in accordance with the outline site waste management plan);
- (l) artificial light emissions plan (in accordance with the outline artificial light emissions plan);
- (m) biosecurity protocol (in accordance with the outline biosecurity protocol);
- (n) discovery strategy for contaminated land (in accordance with the outline discovery strategy for contaminated land);
- (o) arboriculture method statement (in accordance with the outline arboriculture method statement);
- (p) onshore construction method statement (in accordance with the outline construction method statement); and
- (q) landfall construction method statement (in accordance with the outline landfall construction method statement).

(3) Each code of construction practice must be implemented as approved.

(4) Onshore site preparation works must be carried out in accordance with the applicable details set out in the outline code of construction practice, the greenhouse gas reduction strategy and as appropriate the outline plans noted in sub-paragraphs 9(2)(a) – (q) inclusive.

Highway accesses

10.—(1) No new temporary or permanent means of access to a highway to be used by vehicular traffic, or any temporary or permanent alteration to an existing means of access to a highway used by vehicular traffic, may be formed until a highways access management plan for that access has

been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority in consultation with the relevant highway authority.

(2) The highways access management plan must accord with the outline highways access management plan,

(3) The highway accesses must be implemented as approved.

Onshore archaeology

11.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage an onshore written scheme of investigation has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The onshore written scheme of investigation must accord with the outline onshore written scheme of investigation as appropriate for the relevant stage.

(3) The onshore written scheme of investigation must be implemented as approved.

(4) Onshore site preparation works, including those necessary to allow production of any scheme required under sub-paragraph (1) must only take place in accordance the applicable details set out in the outline onshore written scheme of investigation.

Landscape and ecology management plan

12.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage a landscape and ecology management plan has, following consultation with NRW, been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The landscape and ecology management plan must accord with the outline landscape and ecology management plan as appropriate for the relevant stage and must include details of an implementation timetable.

(3) The landscape and ecology management plan must be implemented as approved for the relevant stage and managed in accordance with the details in the landscape and ecology management plan approved under sub-paragraph (1).

(4) Onshore site preparation works must be carried out in accordance with the applicable details set out in the outline landscape and ecology management plan.

European protected species onshore

13.—(1) No stage of the onshore works other than surveying and investigation necessary to comply with this requirement may be undertaken until, for that stage, pre-construction survey work has been carried out to establish whether a European protected species or nationally protected species under the Wildlife and Countryside Act 1981 is present on any of the land affected, or likely to be affected, by any part of that stage of the onshore works.

(2) Where a European protected species or nationally protected species under the Wildlife and Countryside Act 1981 is shown to be present, the stage of the onshore works likely to affect the species must not commence until, after consultation with NRW, a scheme of protection and mitigation measures for that stage has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority or a European Protected Species licence has been granted by NRW.

(3) Each stage of the onshore works which requires a scheme of protection and mitigation measures must accord with the approved scheme as set out in sub-paragraph (2) of this requirement.

(4) In this paragraph, “European protected species” has the same meaning as in regulations 42 (European protected species of animals) and 46 (European protected species of plants) of the Conservation of Habitats and Species Regulations 2017.

(5) In this paragraph, “nationally protected species” means any species protected under the Wildlife and Countryside Act 1981.

Construction hours

14.—(1) Except as otherwise agreed in the code of construction practice and subject to sub-paragraphs (2) to (4), construction of the onshore works and heavy goods vehicle traffic movements arriving or departing from the site of the relevant work may take place only between the hours of 0700 and 1900 from Monday to Friday and 0700 to 1300 on Saturday, with no activity on Sundays or bank holidays.

(2) Subject to paragraph (3), construction of the onshore works and heavy goods vehicle traffic movements arriving or departing from the site of the relevant work may take place outside the hours specified in sub-paragraph (1) for certain identified activities including—

- (a) where continuous periods of construction are required, for works such as concrete pouring and finishing, electrical circuit pulling and jointing and testing, trenchless installation techniques, and dewatering pumps;
- (b) for the delivery and unloading of abnormal loads;
- (c) for the landfall works;
- (d) for any other time-critical element of the onshore works;
- (e) emergency works; and
- (f) mobilisation activities, which may take place one hour immediately prior to and one hour immediately after the hours specified in sub-paragraph (1).

(3) Except as provided in sub-paragraph (4) and in relation to emergency works, the undertaker must notify the relevant planning authority of all construction works and activities which are to be undertaken outside the hours specified in sub-paragraph (1) by giving at least 48 hours notice in advance of those works and activities and those works and activities must not be undertaken outside the hours specified in sub-paragraph (1) until the relevant planning authority has agreed.

(4) In respect of trenchless installation techniques, where continuous 24-hour working is required and has been assessed in the environmental statement, the undertaker must notify the relevant planning authority in advance by giving at least 48 hours' notice of such works.

(5) In the event of an emergency, notification of that emergency must be given to the relevant planning authority and the relevant highway authority as soon as reasonably practicable.

(6) For the purposes of this requirement “emergency” means a situation where, if the relevant action is not taken, there will be adverse health, safety, security or environmental consequences that in the reasonable opinion of the undertaker would outweigh the adverse effects to the public (whether individuals, classes or generally as the case may be) of taking that action.

(7) For the purposes of this requirement “mobilisation activities” include personnel briefings, inspections, tool-box talks, inductions, health and safety works, deliveries excluding heavy goods vehicle movements, movement to place of work, general preparation and site maintenance work but does not include operation of heavy machinery or operation of generators or flood lights.

Restoration of land used temporarily for construction

15. Any land landward of MLW which is used temporarily for construction of the onshore works and not ultimately incorporated in permanent works or approved landscaping or ecological works must be reinstated within 12 months of completion of the relevant stage of the onshore works in accordance with such details as have been submitted to and approved pursuant to Requirements 7, 9, and 12 in respect of reinstatement, unless alternative details in relation to that land are agreed in writing by the relevant planning authority.

Control of operational artificial light emissions

16.—(1) Work No. 22a must not be brought into operation until a written scheme for the management and mitigation of internal and external artificial light emissions from Work No. 22a has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The written scheme for the management and mitigation of artificial light emissions must be implemented as approved, and maintained during the lifetime of Work No. 22a.

Control of noise during operational stage

17.—(1) The noise rating level for the operational lifetime of Work No. 22a must not exceed 34db at Tan y Bryn Uchaf (301667, 372765) at a position representative of the façade, in free-field conditions, of any building authorised or lawfully occupied for residential or accommodation purposes at the date of the granting of this Order.

(2) The noise levels set out in sub-paragraph (1) are to be measured—

- (a) in accordance with British Standard BS4142:2014+A1:2019, methods for rating and assessing industrial and commercial sound; and
- (b) with a microphone placed 1.5 metres above the ground in free-field conditions (being at least 3.5 metres from the nearest vertical reflecting surface).

Operational drainage

18.—(1) Work No. 22 must not commence until, for that work, an operation drainage management strategy has, following consultation with NRW, been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The operation drainage management strategy must accord with the outline operation drainage management strategy.

(3) The written operation drainage management strategy must be implemented as approved, prior to final commissioning of Work No. 22a, and maintained during the operational lifetime of Work No. 22a.

Skills and Employment plan

19.—(1) No stage of the authorised project may commence until, after consultation with the relevant authorities, a skills and employment plan has been submitted to and approved in writing by Denbighshire County Council on behalf of the relevant authorities.

(2) The skills and employment plan must accord with the outline skills and employment plan.

(3) The skills and employment plan must be implemented as approved.

(4) For the purposes of this requirement the “relevant authorities” are Denbighshire County Council, Conwy County Borough Council, Isle of Man Government, and the Isle of Anglesey County Council.

Offshore decommissioning

20. No offshore works may commence until a written decommissioning programme in compliance with any notice served upon the undertaker by the Secretary of State pursuant to section 105(2) (requirement to prepare decommissioning programmes) of the 2004 Act has been submitted to the Secretary of State for approval.

Onshore decommissioning

21.—(1) A written scheme of decommissioning for the onshore works must be submitted to and approved in writing by the relevant planning authority at least six months prior to any decommissioning works commencing.

(2) The written scheme of decommissioning for the onshore works must include a code of construction practice.

(3) The approved written scheme of decommissioning must be implemented as approved in the carrying out of any decommissioning works or relevant part of such works.

Great Dun Fell, Lowther Hill and St. Anne's Primary Surveillance Radar

22.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until a primary radar mitigation scheme agreed in advance with the Operator has been submitted to and approved in writing by the Secretary of State in order to mitigate the impact of the authorised development on the primary radar of the operator located at Great Dun Fell, Lowther Hill and St. Anne's and associated air traffic management operations.

(2) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected until the approved primary radar mitigation scheme has been implemented and the authorised development shall thereafter be operated fully in accordance with the approved scheme.

(3) In this requirement—

“Operator” means NATS (En Route) plc, incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 4129273) whose registered office is 4000 Parkway, Whiteley, Fareham, Hampshire PO15 7FL or such other organisation licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services to the relevant managed area (within the meaning of section 40 of the Transport Act 2000); and

“primary radar mitigation scheme” or “scheme” means a detailed scheme agreed with the operator which sets out the measures to be taken to mitigate the impact of the development on the primary radar located at Great Dun Fell, Lowther Hill and St Annes and air traffic management operations of the Operator.

Warton Aerodrome Primary Surveillance Radar

23.—(1) No wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its rotor blades on its horizontal axis until the Secretary of State, having consulted with the Ministry of Defence and the Operator, confirms in writing that appropriate mitigation will be implemented and maintained for the life of the authorised development and that arrangements have been put in place with the Operator to ensure that such appropriate mitigation is implemented.

(2) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means measures to prevent or remove any adverse impacts which the operation of the authorised development will have on the Operator's ability to provide safe and efficient air traffic services for Warton Aerodrome during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation measures agreed with the Ministry of Defence and the Operator in accordance with sub-paragraph (1);

“Ministry of Defence” means as represented by Defence Infrastructure Organisation – DIO Safeguarding, DIO Head Office, St George's House, DMS Whittington, Litchfield, Staffordshire, WS14 9PY or any successor body; and

“Operator” means BAE Systems (Operations) Limited incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 01996687) whose registered office is Warwick House, PO Box 87, Farnborough Aerospace Centre, Farnborough, Hants, GU14 6YU or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Warton Aerodrome.

(3) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

Air traffic services at Liverpool John Lennon Airport

24.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Civil Aviation Authority, confirms in writing that either—

(a) no appropriate mitigation is required in respect of the authorised development; or

- (b) appropriate mitigation is required to be implemented and maintained for the life of the authorised development.

(2) Where appropriate mitigation is required, no wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its blades on its horizontal axis until the appropriate mitigation has been approved by the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Civil Aviation Authority, and implemented.

- (3) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means measures agreed with the Civil Aviation Authority and the Operator to prevent or remove any adverse impacts which the operation of the authorised development will have on the Operator’s ability to provide safe and efficient air traffic services for Liverpool John Lennon Airport during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (2); and

“Operator” means Liverpool Airport Limited incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 2116704) whose registered office is Venus Building, 1 Old Park Lane, Trafford City, Manchester, England, M41 7HA or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Liverpool John Lennon Airport.

(4) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

Operation of Blackpool Airport

25.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the CAA, has confirmed in writing that s/he is satisfied that—

- (a) appropriate mitigation will be implemented and maintained throughout the lifetime of the authorised development; and
- (b) appropriate arrangements have been put in place with the Operator to ensure that such appropriate mitigation is so implemented and maintained

- (2) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means appropriate mitigation measures to prevent or remove any adverse impacts which the authorised development will have on the ability of the Operator to provide safe airport operational and air traffic services (including but not limited to any adverse impacts on instrument flight procedures, minimum sector altitudes, and very high frequency radio and direction finding communication systems) for Blackpool Airport;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation agreed with the CAA and the Operator and approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (1);

“CAA” means the Civil Aviation Authority constituted by the Civil Aviation Act 1982; and

“Operator” means Blackpool Airport Operations Limited (incorporated in England and Wales with company number 09307995 and whose registered office is Number One Bickerstaffe Square, Talbot Road, Blackpool FY1 3AH), or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Blackpool Airport.

(3) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation throughout the lifetime of the authorised development.

Air traffic services at Isle of Man Airport

26.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Isle of Man Civil Aviation Administration, confirms in writing that either—

- (a) no appropriate mitigation is required in respect of the authorised development; or
- (b) an appropriate mitigation scheme is required to be implemented and maintained for the life of the authorised development.

(2) Where appropriate mitigation is required, no wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its blades on its horizontal axis until the appropriate mitigation has been approved by the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Isle of Man Civil Aviation Administration, and implemented.

(3) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation scheme” means a scheme agreed with the Operator which sets out measures taken to prevent or remove any adverse impacts of the authorised development on the Isle of Man Primary Surveillance Radar and air traffic management operations and the Operator’s ability to provide safe and efficient air traffic services for Isle of Man Airport during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (2); and

“Operator” means Isle of Man Airport or such other organisation as is licensed from time to time to provide air traffic services for Isle of Man Airport.

(4) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

27. Not used.

Landscape enhancement scheme

28.—(1) Work No. 1 must not be commenced until a scheme for the provision of landscape enhancement in accordance with the landscape enhancement scheme principles has been submitted to and approved by the relevant planning authority following consultation with Natural Resources Wales, the Isle of Anglesey County Council and Eryri National Park Authority.

(2) The landscape enhancement scheme shall set out appropriate measures to compensate for the impact of the authorised development on the protected landscapes of the Isle of Anglesey National Landscape and Eryri National Park.

(3) The landscape enhancement scheme shall be implemented as approved.

Requirement for written approval

29. Where under any of the requirements the approval or agreement of the Secretary of State, the relevant planning authority or another person is required, that approval or agreement must be given in writing.

Amendments to approved details

30. With respect to any requirement which requires the authorised project to be carried out in accordance with the details approved under this Schedule, the approved details are taken to include any amendments that may subsequently be approved or agreed by the Secretary of State, the relevant planning authority or another person.

SCHEDULE 3

Article 10

Streets subject to street works

In the County of Conwy:

(1) <i>Street</i>	(2) <i>Extent as shown on the street works access</i>

	<i>plan</i>
A547, Abergele Road	Between points 1 and 2, as shown on Sheet 2 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 3 and 4, as shown on Sheet 3 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 5 and 6, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting Rhyd-Y-Foel Road and Ffordd Abergele	Between points 7 and 8, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Ffordd Abergele	Between points 9 and 10, as shown on Sheet 5 of the street works and access to works plan
A548	Between points 11 and 12, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 13 and 14, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road north of B5381 Glascoed Road	Between points 15 and 16, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting the B5381 Glascoed Road and A548	Between points 17 and 18, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 19 and 20, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 21 and 22, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 23 and 24, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 25 and 26, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Street</i>	(2) <i>Extent as shown on the street works access plan</i>
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 27 and 28, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 29 and 30, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road west of Cae Onnen	Between points 31 and 32, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road and Public highway unclassified road south	Between points 33 and 34, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road towards Cae Onnen	Between points 34 and 35, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 / Glascoed Road	Between points 36 and 37, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south-east of Cae Onnen	Between points 38 and 39, as shown on Sheet 10 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of B5381 Glascoed Road, south-west of Bodelwyddan Substation	Between points 40 and 41, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 42 and 43, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 4

Article 12

Streets to be temporarily stopped up or restricted

In the County of Conwy:

(1) <i>Street to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent of temporary stopping up or restriction as shown on the street works and access to works plan</i>
A547, Abergele Road	Between points 1 and 2, as shown on Sheet 2 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 3 and 4, as shown on Sheet 3 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 5 and 6, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting Rhyd-Y-Foel Road and Ffordd Abergele	Between points 7 and 8, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Ffordd Abergele	Between points 9 and 10, as shown on Sheet 5 of the street works and access to works plan
A548	Between points 11 and 12, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 13 and 14, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road north of B5381 Glascoed Road	Between points 15 and 16, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 19 and 20, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed	Between points 21 and 22, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Street to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent of temporary stopping up or restriction as shown on the street works and access to works plan</i>
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 27 and 28, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 29 and 30, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road west of Cae Onnen	Between points 31 and 32, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road and Public highway unclassified road south	Between points 33 and 34, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road towards Cae Onnen	Between points 34 and 35, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 / Glascoed Road	Between points 36 and 37, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south-east of Cae Onnen	Between points 38 and 39, as shown on Sheet 10 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of B5381 Glascoed Road, south-west of Bodelwyddan Substation	Between points 40 and 41, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 42 and 43, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 5

Article 13

Public rights of way to be temporarily stopped up or restricted

In the County of Conwy:

(1) <i>Public right of way to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent as shown on the public rights of way plan</i>
Llanddulas & Rhyd y Foel 14 Footpath	Between points 1a and 1b as shown on sheet 3 and 4 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 43 Footpath	Between points 2a and 2b as shown on sheet 4 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 44 Footpath	Between points 3a and 3b as shown on sheet 4 and 5 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 48 Footpath	Between points 4a and 4b as shown on sheet 5 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 12 Footpath	Between points 5a and 5b as shown on sheet 6 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 15 Footpath	Between points 6a and 6b as shown on sheets 6 and 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 16 Bridleway	Between points 7a and 7b as shown on sheet 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 19 Bridleway	Between points 8a and 8b as shown on sheet 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Public right of way to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent as shown on the public rights of way plan</i>
Footpath DE/105/99	Between points 9a and 9b as shown on sheet 8 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Footpath DE/105/5	Between points 10a and 10b as shown on sheets 9 and 10 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Footpath DE/105/6	Between points 11a and 11b as shown on sheets 10 and 11 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Bridleway DE 208/32	Between points 12a and 12b as shown on sheet 11 of the temporary stopping up of public rights of way plan

SCHEDULE 6

Article 14

Access to works

In the County of Conwy:

(1) <i>Reference as shown on the street works and access to works plan</i>	(2) <i>Description of new accesses and crossings</i>
AC-A1	From the public highway Sea Road as shown on sheet 1 of the street works and access to works plan
AC-B1	From the public highway A457 Abergele Road as shown on sheet 2 of the street works and access to works plan
AC-C1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 3 of the street works and access to works plan
AC-C2	Crossing point over and from public highway unclassified road shown on sheet 3 of the street works and access to works plan
AC-D1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-D2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-E1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-E2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-F1	Crossing point over and from Ffordd Abergele as shown on sheet 5 of the street works and access to works plan
AC-F2	Crossing point over and from Fford Abergele as shown on sheet 5 of the street works and access to works plan
AC-G1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan
AC-G2	Crossing point over and from the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan
AC-H1	From the public highway A548 as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan.
AC-I1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 7 of the street works and access to works plan
AC-I2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 7 of the street works and access to works plan
AC-J1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-J2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-K1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-L1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-L2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Reference as shown</i>	(2) <i>Description of new accesses and crossings</i>

<i>on the street works and access to works plan</i>	
AC-M1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-M2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-N1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-O1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-O2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-P1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 10 of the street works and access to works plan
AC-P2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 10 of the street works and access to works plan
AC-Q1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-Q2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-R1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-S1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-T1	From public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 7

Article 29

Land of which only temporary possession may be taken

In the County of Conwy:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which temporary possession may be taken</i>	<i>(3) Relevant part of authorised project</i>
01-001, 01-002	Access to Work No. 3 during construction	Work Nos. 3 and 4
01-003, 01-004,	Temporary construction compound for vehicle parking, a circulation area and a laydown area of up to 800 square metres including fencing together with access to Work No. 4 during construction	Work Nos. 4 and 7
01-005, 01-006, 01-007, 01-008, 01-009, 01-010, 01-011	Access during construction	Work Nos. 5, 7 and 8
02-013, 02-013a, 02-014, 02-015, 02-016, 02-017, 02-018, 02-019, 02-020	Access to Work No. 8 during construction	Work Nos. 6 and 8
02-030	Access to Work No. 10 during construction including works to the public highway and	Work Nos. 9 and 10

	visibility splays	
03-052, 03-055, 03-057, 03-058, 04-068, 04-069, 04-071, 04-076	Access to Work No. 12 during construction	Work Nos. 12 and 12a
05-094, 05-095, 06-099, 06-102, 06-104	Temporary construction compounds and laydown areas with a total maximum area of 37,500 square metres and access to Work Nos. 12 and 14 during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 12, 13 and 14

In the County of Denbighshire:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which temporary possession may be taken</i>	<i>(3) Relevant part of authorised project</i>
09-160, 09-162, 09-163, 09-164, 09-165	Temporary construction compound and laydown area of up to 22,500 square metres and access to Work No. 17 during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 17 and 18
09-166, 09-167	Temporary works to the public highway including visibility splays	Work No. 19
11-197a, 11-223b, 11-228, 11-229a, 11-230, 11-230a, 11-233, 11-233a, 11-233b, 11-234, 1-234a, 11-234b, 11-236	Access during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 22, 22a, 27, 28, 29 and 30
11-197b	Onshore site preparation works	Work No. 27
11-228, 11-229	Temporary construction compound and laydown area of up to 7,100 square metres	Work Nos. 22, 22a, 27, 28, 29 and 30
11-221a	Temporary construction area to facilitate the construction of permanent access	Work Nos. 27 and 29
11-215, 11-218, 11-218a	Temporary landscaping, ecological and environmental works in relation to the substation construction	Work Nos. 22, 22a and 31

SCHEDULE 8

Article 22

Land in which only new rights etc. may be acquired

In the County of Conwy:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which rights may be acquired</i>
02-033; 03-037; 03-045; 03-047; 03-049; 03-050; 03-060; 03-062; 03-063; 04-067; 04-070; 04-074; 04-078; 05-080; 05-083; 05-084; 05-087; 05-088; 05-091; 05-093; 06-097; 06-100;	Cable rights and restrictive covenants 1.Cable rights

06-106a; 06-103; 06-105; 06-106; 06-108; 07-109; 07-111; 07-117; 07-120; 07-125; 07-127; 07-129; 07-133; 08-136; 08-146	Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, test, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to open cut trenching or trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land, restore and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading,

	inspecting, removal, testing and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains,

	watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any

	necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise

	their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
02-012; 02-021; 02-021a; 02-022; 02-023; 02-024; 02-025; 02-026; 02-027; 02-028; 02-029; 02-031; 02-034; 02-035; 02-036; 03-061; 04-065; 04-073; 05-082; 06-096; 06-098; 06-101; 07-110; 07-126; 08-135; 08-140	Cable rights under existing infrastructure and restrictive covenants 1. Cable rights under existing infrastructure Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in or under the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is

	ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and remain on the land with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains

	during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation or operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation

	technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance repair, replacement or decommissioning and to reinstate the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and

	(w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto) other than those related to works for the benefit of existing highway or railway infrastructure; (b) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land nor any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels by greater than one metre whatsoever without the consent in writing of the undertaker, save where such works are reasonably required for the exercise of statutory functions or rights in relation any public highway or railway on the land and will not damage, undermine or interfere with the cables; (c) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (d) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; and (e) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project.
02-032	Cable rights, transition joint bay rights and restrictive covenants

	1. Cable rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing and replacing the cables; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of

	the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains, watercourses, sewers, ponds or

	culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; and (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables,

	telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land. 2. Transition joint bay rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace transition joint bays. 3. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent

	not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
03-038; 03-046; 03-048; 03-051; 03-053; 03-054; 03-056; 03-059; 03-064; 04-066; 04-072; 04-075; 04-077; 04-079; 05-081; 05-085; 05-086; 05-089; 05-090; 05-092; 06-107; 07-116; 07-128; 07-134; 08-147; 08-148	Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (b) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; (c) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other

	surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (d) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land; (e) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (f) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (g) repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (h) erect and remove temporary fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure; and (i) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal decommissioning is being carried out.
03-039; 03-040; 03-041; 03-042; 03-043; 03-044; 07-112; 07-113; 07-114; 07-115; 07-118; 07-119; 07-121; 07-122; 07-123; 07-124; 07-130; 07-131; 07-132; 08-141; 08-142; 08-143; 08-144; 08-145; 08-149	Hedgerow enhancement rights and restrictive covenants 1. Hedgerow enhancement rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access

	routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (e) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other hedgerow enhancement works together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; and (f) the installation of temporary barriers for the protection of fauna. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of the hedgerow enhancement works without the prior written consent of the undertaker or as authorised by a planning permission or consent granted over the land.

In the County of Denbighshire:

<i>(1)</i> <i>Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2)</i> <i>Purpose for which rights may be acquired</i>
08-146, 08-150; 08-154; 09-157; 09-158; 09-159; 09-168; 09-169; 09-171; 09-172; 09-173a; 09-173b; 09-174; 09-175; 09-176; 09-177; 09-178; 10-179; 10-180; 10-183; 10-184; 10-185; 10-188	Cable rights and restrictive covenants 1. Cable rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land,

	together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation

	technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject

	to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground

	cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the

	undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
08-153; 09-173; 10-182; 11-189	Cable rights under existing infrastructure and restrictive covenants 1. Cable rights under existing infrastructure Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in or under the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and

	other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and remain on the land with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate,

	trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation or operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials

	(including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance repair, replacement or decommissioning and to reinstate the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and

	improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto) other than those related to works for the benefit of existing highway or railway infrastructure; (b) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land nor any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels by greater than one metre whatsoever without the consent in writing of the undertaker, save where such works are reasonably required for the exercise of statutory functions or rights in relation any public highway or railway on the land and will not damage, undermine or interfere with the cables; (c) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (d) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised

	project; and (e) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project.
08-148; 08-151; 08-152; 09-161; 09-170; 10-181; 10-186; 10-187; 11-196; 11-221; 11-231; 11-232; 11-235	Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (b) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (c) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (d) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access

	routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; (e) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (f) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land; (g) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (h) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (i) repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (j) erect and remove temporary fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure; and (k) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal decommissioning is being carried out.
08-149; 09-155; 09-156; 11-193; 11-194; 11-195, 11-195a	Hedgerow enhancement rights and restrictive covenants 1.Hedgerow enhancement rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and

	decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (e) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other hedgerow enhancement works together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; and (f) the installation of temporary barriers for the protection of fauna. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of the hedgerow enhancement works without the prior written consent of the undertaker or as authorised by a planning permission or consent granted over the land.
11-191; 11-192; 11-214	Landscaping and ecological mitigation works rights and restrictive covenants 1. Landscaping and ecological mitigation works rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to—

	(a) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other landscaping and ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (b) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; and (e) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of landscaping or ecological mitigation measures or works or areas of habitat creation including any ploughing or grazing, during the period within which the undertaker is bound by any consent or licence to maintain that ecological mitigation measures or works or areas of habitat creation, without the prior written consent of the undertaker.
11-198; 11-200; 11-201; 11-202; 11-203; 11-204; 11-205; 11-206; 11-207; 11-226; 11-227	National Grid connection rights and restrictions 1.Rights

	Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting the authorised project and for removing and replacing the cables; (e) to use, maintain, renew improve and alter existing accesses, roads, streets, tracks or ways over the land, providing that such use is not exclusive and exercise of this right must not prevent or unreasonably inhibit use by other parties; (f) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate,

	trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (g) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (h) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (i) remove and discharge water from the land and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace a drainage scheme on the land; and (j) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers). 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto);

	(b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the

	undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
11-221; 11-222; 11-223; 11-224; 11-225; 11-231; 11-232; 11-235	National Grid substation access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting the authorised project and for removing and replacing the cables and substation; (b) to use, maintain, renew improve and alter existing accesses, roads, streets, tracks or ways over the land, providing that such use is not exclusive and exercise of this right must not prevent or unreasonably inhibit use by other parties; (c) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (d) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (e) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (f) remove and discharge water from the land and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect

	and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace a drainage scheme on the land; and (g) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers).
11-221; 11-231; 11-232; 11-235	Landscaping and ecological mitigation land access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the inspection, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the landscaping and ecological mitigation works; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; and (c) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the access area for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to the landscaping and ecological mitigation land.

Modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions

Compensation enactments

1. The enactments for the time being in force with respect to compensation for the compulsory purchase of land apply, with the necessary modifications as respects compensation, in the case of a compulsory acquisition under this Order of a right by the creation of a new right or imposition of a restriction as they apply as respects compensation for the compulsory purchase of land and interests in land.

2.—(1) Without limitation on the scope of paragraph 1, the 1961 Act has effect subject to the following modification—

(2) For section 5A(5A) (relevant valuation date) of the 1961 Act substitute—

“(5) (a) If—

- (a) the acquiring authority enters on land for the purposes of exercising a right in pursuance of a notice of entry under section 11(1) of the Compulsory Purchase Act 1965 (as modified by paragraph 5(5) of Schedule 9 to the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]),
- (b) the acquiring authority is subsequently required by a determination under paragraph 12 of Schedule 2A to the Compulsory Purchase Act 1965 (as substituted by paragraph 5(8) of Schedule 8 to the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]) to acquire an interest in the land; and
- (c) the acquiring authority enters on and takes possession of that land, the authority is deemed for the purposes of sub-section (3)(a) to have entered on that land when it entered on that land for the purpose of exercising that right.”

3.—(1) Without limitation on the scope of paragraph (1), the Land Compensation Act 1973(a) has effect subject to the modifications set out in sub-paragraph (2).

(2) In section 44(1) (compensation for injurious affection), as it applies to compensation for injurious affection under section 7 (measure of compensation in case of severance) of the 1965 Act as substituted by paragraph 5(3) of this Schedule—

- (a) for “land is acquired or taken from” substitute “a right or restriction over land is purchased from or imposed on”; and
- (b) for “acquired or taken from him” substitute “over which the right is exercisable or the restriction enforceable.

Application of Part 1 of the 1965 Act

4.—(1) Part 1 (compulsory purchase under Acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act, as applied by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act (and modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act) to the acquisition of land under article 20 (compulsory acquisition of land), applies to the compulsory acquisition of a right by the creation of a new right, or to the imposition of a restriction under article 22 (compulsory acquisition of rights)—

- (a) with the modifications specified in sub-paragraph 4(2); and
- (b) with such other modifications as may be necessary.

5.—(1) The modifications referred to in sub-paragraph (1) are as follows.

(a) 1973 c.26.

(2) References in the 1965 Act to land are, in the appropriate contexts, to be read (according to the requirements of the particular context) as referring to, or as including references to—

- (a) the right acquired or to be acquired, or the restriction imposed or to be imposed; or
- (b) the land over which the right is or is to be exercisable, or the restriction is or is to be enforceable.

(3) For section 7 (measure of compensation in case of severance) of the 1965 Act substitute—

“7. In assessing the compensation to be paid by the acquiring authority under this Act, regard must be had not only to the extent (if any) to which the value of the land over which the right is to be acquired or the restriction is to be imposed is depreciated by the acquisition of the right or the imposition of the covenant but also to the damage (if any) to be sustained by the owner of the land by reason of its severance from other land of the owner, or injuriously affecting that other land by the exercise of the powers conferred by this or the special Act.”

(4) The following provisions of the 1965 Act (which state the effect of a deed poll executed in various circumstances where there is no conveyance by persons with interests in the land), that is to say—

- (a) section 9(4) (refusal to convey, failure to make title, etc);
- (b) paragraph 10(3) of Schedule 1 (persons without power to sell their interests) (conveyance of the land or interest);
- (c) paragraph 2(3) of Schedule 2 (absent and untraced owners); and
- (d) paragraphs 2(3) and 7(2) of Schedule 4 (common land);

are modified so as to secure that, as against persons with interests in the land which are expressed to be overridden by the deed, the right which is to be compulsorily acquired or the restriction which is to be imposed is vested absolutely in the acquiring authority.

(5) Section 11 (powers of entry) of the 1965 Act is modified so as to secure that, where the acquiring authority has served notice to treat in respect of any right or restriction, as well as the notice of entry required by sub-section (1) of that section (as it applies to a compulsory acquisition), it has power, exercisable in equivalent circumstances and subject to equivalent conditions, to enter for the purpose of exercising that right or enforcing that restriction; and sections 11A(a) (powers of entry: further notices of entry), 11B(b) (counter-notice requiring possession to be taken on specified date), 12 (unauthorised entry) and 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act are modified correspondingly.

(6) Section 20 (tenants at will, etc.) of the 1965 Act applies with the modifications necessary to secure that persons with such interests in land as are mentioned in that section are compensated in a manner corresponding to that in which they would be compensated on a compulsory acquisition under this Order of that land, but taking into account only the extent (if any) of such interference with such an interest as is actually caused, or likely to be caused, by the exercise of the right or the enforcement of the restriction in question.

(7) Section 22 (interests omitted from purchase) of the 1965 Act as modified by article 25(4) is also modified so as to enable the acquiring authority in circumstances corresponding to those referred to in that section, to continue to be entitled to exercise the right acquired, subject to compliance with that section as respects compensation.

(8) For Schedule 2A of the 1965 Act substitute—

(a) Section 11A was inserted by section 186(3) of the Housing and Planning Act 2016 (c.22).
(b) Section 11B was inserted by section 187(2) of the above Act (c. 22).

COUNTER-NOTICE REQUIRING PURCHASE OF LAND NOT IN NOTICE TO TREAT

Introduction

1.—(1) This Schedule applies where an acquiring authority serves a notice to treat in respect of a right over, or a restriction affecting, the whole or part of a house, building or factory and have not executed a general vesting declaration under section 4 (execution of declaration) of the 1981 Act as applied by article 25 (application of the 1981 Act) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] in respect of the land to which the notice to treat relates.

(2) But see article 26 (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule.

2. In this Schedule, “house” includes any park or garden belonging to a house.

Counter-notice requiring purchase of land

3. A person who is able to sell the house, building or factory (“the owner”) may serve a counter-notice requiring the acquiring authority to purchase the owner’s interest in the house, building or factory.

4. A counter-notice under paragraph 3 must be served within the period of 28 days beginning with the day on which the notice to treat was served.

Response to counter-notice

5. On receiving a counter-notice, the acquiring authority must decide whether to—

- (a) withdraw the notice to treat;
- (b) accept the counter-notice; or
- (c) refer the counter-notice to the Upper Tribunal.

6. The authority must serve notice of their decision on the owner within the period of 3 months beginning with the day on which the counter-notice is served (“the decision period”).

7. If the authority decide to refer the counter-notice to the Upper Tribunal they must do so within the decision period.

8. If the authority do not serve notice of a decision within the decision period it is to be treated as if it had served notice of a decision to withdraw the notice to treat at the end of that period.

9. If the authority serve notice of a decision to accept the counter-notice, the compulsory purchase order and the notice to treat are to have effect as if they included the owner’s interest in the house, building or factory.

Determination by the Upper Tribunal

10. On a referral under paragraph 7, the Upper Tribunal must determine whether the acquisition of the right or the imposition of the restriction would—

- (a) in the case of a house, building or factory, cause material detriment to the house, building or factory; or
- (b) in the case of a park or garden, seriously affect the amenity or convenience of the house to which the park or garden belongs.

- 11.** In making the determination, the Upper Tribunal must take into account—
- (a) the effect of the acquisition of the right or the imposition of the covenant;
 - (b) the use to be made of the right or covenant proposed to be acquired or imposed; and
 - (c) if the right or covenant is proposed to be acquired or imposed for works or other purposes extending to other land, the effect of the whole of the works and the use of the other land.

12. If the Upper Tribunal determines that the acquisition of the right or the imposition of the covenant would have either of the consequences described in paragraph 10 it must determine how much of the house, building or factory the acquiring authority ought to be required to take.

13. If the Upper Tribunal determines that the acquiring authority ought to be required to take some or all of the house, building or factory, the compulsory purchase order and the notice to treat are to have effect as if they included the owner's interest in that land.

14.—(1) If the Upper Tribunal determines that the acquiring authority ought to be required to take some or all of the house, building or factory, the acquiring authority may at any time within the period of six weeks beginning with the day on which the Upper Tribunal makes its determination withdraw the notice to treat in relation to that land.

(2) If the acquiring authority withdraws the notice to treat under this paragraph it must pay the person on whom the notice was served compensation for any loss or expense caused by the giving and withdrawing of the notice.

15. Any dispute as to the compensation is to be determined by the Upper Tribunal."

SCHEDULE 10

Article 40

Protective provisions

PART 1

Protection of electricity, gas, water and sewerage undertakers

1. For the protection of the undertakers referred to in this Part the following provisions must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the affected undertaking concerned, have effect.

2. In this Part—

"affected undertaker" means—

- (a) any licence holder within the meaning of Part 1 of the Electricity Act 1989;
- (b) a gas transporter within the meaning of Part 1 of the Gas Act 1986;
- (c) a water undertaker within the meaning of the Water Industry Act 1991; and
- (d) a sewerage undertaker within the meaning of Part 1 of the Water Industry Act 1991;

for the area of the authorised development, and in relation to any apparatus, means the undertaker to whom it belongs or by whom it is maintained;

"alternative apparatus" means alternative apparatus adequate to enable the affected undertaker in question to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

"apparatus" means—

- (a) in the case of an electricity undertaker, electric lines or electrical plant (as defined in the Electricity Act 1989) belonging to or maintained by that licence holder;

- (b) in the case of a gas undertaker, any mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by a gas transporter for the purposes of gas supply;
- (c) in the case of a water undertaker, mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by the affected undertaker for the purposes of water supply; and any water mains or service pipes (or part of a water main or service pipe) that is the subject of an agreement to adopt made under section 51A (agreements to adopt water main or service pipe at future date) of the Water Industry Act 1991 at the time of the works mentioned in this Part; and
- (d) in the case of a sewerage undertaker—
 - (i) any drain or works vested in the sewerage undertaker under the Water Industry Act 1991; and
 - (ii) any sewer which is so vested or is the subject of a notice of intention to adopt given under section 102(4) (adoption of sewers and disposal works) of that Act or an agreement to adopt made under section 104 (agreements to adopt sewer, drain or sewage disposal works, at future date) of that Act;

and includes a sludge main, disposal main (within the meaning of section 219 (general interpretation) of that Act) or sewer outfall and any manholes, ventilating shafts, pumps or other accessories forming part of any such sewer, drain or works, and includes any structure in which apparatus is or is to be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“functions” includes powers and duties; and

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over or upon land.

3. This Part does not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and the utility undertaker are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act.

Acquisition of land

4. Regardless of any provision of this Order or anything shown on the land plans, the undertaker must not acquire any apparatus otherwise than by agreement.

Removal of apparatus

5.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order, the undertaker acquires any interest in any land in which any apparatus is placed that apparatus must not be removed under this Part, and any right of an affected undertaker to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of the utility undertaker in question.

(2) If, for the purpose of executing any works in, on or under any land purchased, held, or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to the affected undertaker in question 28 days’ written notice of that requirement, together with a plan and section of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order an affected undertaker reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), afford to the affected undertaker the necessary facilities and rights for the construction of alternative apparatus in other land of the undertaker and subsequently for the maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, the affected undertaker in question must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use its best endeavours to

obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of the undertaker under this Part must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between the affected undertaker in question and the undertaker or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(5) The affected undertaker in question must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed or settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration), and after the grant to the affected undertaker of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part.

(6) Regardless of anything in sub-paragraph (5), if the undertaker gives notice in writing to the affected undertaker in question that the undertaker desires itself to execute any work, or part of any work, in connection with the construction or removal of apparatus in any land controlled by the undertaker, that work, instead of being executed by the affected undertaker, must be executed by the undertaker without unnecessary delay under the superintendence, if given, and to the reasonable satisfaction of the affected undertaker.

(7) Nothing in sub-paragraph (6) authorises the undertaker to execute the placing, installation, bedding, packing, removal, connection or disconnection of any apparatus, or execute any filling around the apparatus (where the apparatus is laid in a trench) within 300 millimetres of the apparatus.

Facilities and rights for alternative apparatus

6.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part, the undertaker affords to an affected undertaker facilities and rights for the construction and maintenance in land of the undertaker of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and the affected undertaker in question or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are in the opinion of the arbitrator less favourable on the whole to the affected undertaker in question than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject, the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to that affected undertaker as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case.

Retained apparatus

7.—(1) Not less than 28 days before starting the execution of any works of the type referred to in sub-paragraph 5(2) that are required within 15 metres, or will or may affect, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under sub-paragraph 5(2) the undertaker must submit to the affected undertaker in question a plan, section and description of the works to be executed.

(2) Those works must be executed only in accordance with the plan, section and description submitted under sub-paragraph (1) and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (3) by the affected undertaker for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and the affected undertaker is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(3) Any requirements made by a utility undertaker under sub-paragraph (2) are to be made within a period of 21 days beginning with the date on which a plan, section and description under sub-paragraph (1) is submitted to it.

(4) If an affected undertaker, in accordance with sub-paragraph (3) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, the provisions of this Part apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 5(2).

(5) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a new plan, section and description instead of the plan, section and description previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph apply to and in respect of the new plan, section and description.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency but in that case it must give to the affected undertaker in question notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonably practicable subsequently and must comply with sub-paragraph (2) in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

Expenses and costs

8.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must repay to an affected undertaker the reasonable expenses incurred by that affected undertaker in, or in connection with, the inspection, removal, alteration or protection of any apparatus or the construction of any new apparatus (including costs or compensation payable in connection with the acquisition of land for that purpose) which may be required in consequence of the execution of any such works as are referred to in sub-paragraph 5(2).

(2) The value of any apparatus removed under the provisions of this Part must be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1), that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated;

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary then, if such placing involves cost exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to the affected undertaker in question by virtue of sub-paragraph (1) must be reduced by the amount of that excess.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus must not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole must be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) An amount which apart from this sub-paragraph would be payable to an affected undertaker in respect of works by virtue of sub-paragraph (1), if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on the affected undertaker any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, is to be reduced by the amount which represents that benefit.

9.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any such works referred to in paragraph 5(2) any damage is caused to any apparatus (other than

apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of those works) or property of a utility undertaker, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by any utility undertaker, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by that affected undertaker in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to that affected undertaker for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by the utility undertaker;

by reason or in consequence of any such damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of a utility undertaker, its officers, servants, contractors or agents.

(3) An affected undertaker must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise is to be made without the consent of the undertaker and, if such consent is withheld, the undertaker has the sole conduct of any settlement or compromise or of any proceedings necessary to resist the claim or demand.

Miscellaneous

10. Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and an affected undertaker in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

11. Any difference or dispute arising between the undertaker and the affected undertaker under this Part must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the affected undertaker, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

PART 2

Protection for operators of electronic communications code networks

12. For the protection of any operator, the following provisions shall, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the operator, have effect.

13. In this Part—

“the 2003 Act” means the Communications Act 2003;

“conduit system” has the same meaning as in the electronic communications code and references to providing a conduit system I construed in accordance with paragraph 1(3A) of that code;

“electronic communications apparatus” has the same meaning as in the electronic communications code;

“electronic communications code” has the same meaning as in Chapter 1 of Part 2 (networks, services and the radio spectrum) of the 2003 Act;

“electronic communications code network” means—

- (a) so much of an electronic communications network or conduit system provided by an electronic communications code operator as is not excluded from the application of the electronic communications code by a direction under section 106 of the 2003 Act; and
- (b) an electronic communications network which the undertaker is providing or proposing to provide;

“electronic communications code operator” means a person in whose case the electronic communications code is applied by a direction under section 106 of the 2003 Act; and

“operator” means the operator of an electronic communications code network.

14. The exercise of the powers conferred by article 31 (statutory undertakers) is subject to Part 10 of Schedule 3A (the electronic communications code) to the 2003 Act.

15.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) to (4), if as a result of the authorised development or its construction, or of any subsidence resulting from the authorised development—

- (a) any damage is caused to any electronic communications apparatus belonging to an operator (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised development, or other property of an operator); or
- (b) there is any interruption in the supply of the service provided by an operator;

the undertaker must bear and pay the cost reasonably incurred by the operator in making good such damage or restoring the supply and make reasonable compensation to that operator for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by it by reason, or in consequence of, any such damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of an operator, its officers, servants, contractors or agents.

(3) The operator must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise of the claim or demand is to be made without the consent of the undertaker and, if such consent is withheld, the undertaker has the sole conduct of any settlement or compromise or of any proceedings necessary to resist the claim or demand.

(4) Any difference arising between the undertaker and the operator under this Part must be referred to and settled by arbitration under article 46 (arbitration).

(5) This Part does not apply to—

- (a) any apparatus in respect of which the relations between the undertaker and an operator are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act; or
- (b) any damage, or any interruption, caused by electro-magnetic interference arising from the construction or use of the authorised project.

(6) Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and an operator in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

PART 3

For the protection of Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC)

16. For the protection of DC referred to in this Part 3 of Schedule 10, the following provisions, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and DC, have effect.

17. In this Part of this Schedule—

“accessories” has the same meaning as that set out in section 219 WIA 1991 but also includes any feature or aspect of a design that is intended to receive or facilitate the receipt of rainwater or surface water and which is part of a sustainable drainage system;

“DC apparatus” means all apparatus or accessories vested in or belonging to DC for the purpose of carrying on its statutory undertaking including reservoirs, water treatment works and waste water treatment works;

“clearance area” means the area of land—

- (a) within 3 metres either side of the centre line of any DC apparatus that is less than 300mm in diameter; or
- (b) within 6 metres either side of a DC apparatus where the DC apparatus is 300mm in diameter or more;

“DC” means Dŵr Cymru Cyfyngedig, a limited company registered in Wales under Company No. 2366777 and having its registered office at Dwr Cymru Welsh Water, Linea, Fortran Road, St Mellons, Cardiff, Wales, CF3 0LT or its properly authorised agents or sub-contractors;

“draft specification” means a detailed plan, cross-section and description of the works to be prepared by the undertaker (including, without limitation, a method statement and risk assessment setting out the intention in respect of the works, construction methods and programmes, position of the affected DC apparatus and intended works;

“emergency works” has the same meaning as in section 52 of the 1991 Act;

“functions” has the same meaning as in section 219 WIA 1991 and includes powers and duties;

“in” in a context referring to DC apparatus in land includes a reference to DC apparatus under, over or upon land;

“sustainable drainage system” means any structure designed to receive rainwater and other surface water where such structure includes any feature or aspect of design that is intended to receive or facilitate the receipt of rainwater except a public sewer or a natural watercourse;

“WIA 1991” means the Water Industry Act 1991(a); and

“works” means any works forming part of the authorised development in, on, over or under any land purchased, held, or used under this Order that are within 15 metres measured in any direction of any DC apparatus, or reasonably likely to affect any DC apparatus together with all ancillary actions relating hereto, and

for the avoidance of doubt, all other terms are as defined in Part 3 of this Schedule or article 2 (interpretation) of this Order.

18.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference, the undertaker is not to acquire any DC apparatus or its accessories or override or extinguish any easement or other interest of DC or acquire any land or other interest of DC identified in the book of reference or create any new rights over the same otherwise than by agreement with DC (not to be unreasonably withheld or delayed) in accordance with the provisions of this Schedule.

(2) Sub-paragraph (1) does not apply to the powers conferred on the undertaker by this Order to interfere temporarily with DC’s rights to access DC apparatus or accessories but subject always to paragraphs 7 and 8 of this Part and to the undertaker giving DC 28 days’ notice of such interference.

Precedence of the WIA 1991

19.—(1) Regardless of any provision of this Order and this Schedule the undertaker must comply fully with all provisions of the WIA 1991 in relation to any use of, any connection with or any actions or omissions which in any way affect the DC apparatus and nothing in this Order releases the undertaker from the requirement to comply with the provisions of the WIA 1991 in relation to any use of, any connection with or any actions or omissions which in any way affect the DC apparatus, including without limitation—

- (a) sections 41-44 of the WIA 1991 in respect of water main requisitions;
- (b) section 45 of the WIA 1991 in respect of any connections to a water main;
- (c) sections 98-101 of the WIA 1991 in respect of sewer requisitions;
- (d) section 102 of the WIA 1991 in respect of the adoption of sewers and disposal works;
- (e) section 104 of the WIA 1991 in respect of the adoption of any sewers, drains or sewage disposal works as part of the development;

(a) 1991 c.56.

- (f) sections 106 to 109 of the WIA 1991 (inclusive) in respect of any connections to public sewers;
- (g) section 111 of the WIA 1991 in respect of the restrictions on use of public sewers;
- (h) sections 158 and 159 of the WIA 1991 in respect of statutory rights of access to DC apparatus;
- (i) section 174 of the WIA 1991 in respect of offences of interference with works etc;
- (j) section 178 of the WIA 1991 in respect of obstruction of sewerage works etc;
- (k) section 185 of the WIA 1991 in respect of the removal, diversion or alteration of DC apparatus.

(2) The arbitration provisions at article 46 (arbitration) of this Order must not apply where DC uses a warrant of entry in accordance with the provisions of the WIA 1991.

Protection of DC apparatus

20.—(1) Not less than 28 days before starting the execution of any works that are within the clearance area or will, or could reasonably foreseeably affect, any DC apparatus the removal or alteration of which has not been required by the undertaker under paragraph 4(1), the undertaker must submit to DC written notice together with a draft specification. For the purposes of preparing the draft specification DC must, following a written request and subject to such reasonable conditions as may be imposed by DC (including in respect of payment of its reasonable costs in meeting the request), provide the undertaker with copies of such plans and records of its apparatus as may be held by DC.

(2) DC is to examine the draft specification submitted under sub-paragraph (1) and give its written consent or proposed amendments (each not to be unreasonably withheld or delayed) to the draft specification (including the proposed commencement date and anticipated completion date) within 28 days from the date of receipt (and in the event of amendments the process in this sub-paragraph (2) will be repeated where those amendments are not accepted by the undertaker). For the avoidance of doubt, DC's proposed amendments may include such reasonable requirements for the alteration (including but not limited to the extension of DC apparatus) or otherwise for the protection of DC apparatus, or for securing access to it.

(3) If after the expiry of 28 days DC has not communicated approval or disapproval under sub-paragraph (2), the undertaker may write to DC at PlanandProtect@dwrcymru.com or such other address as DC may appoint instead for that purpose and notify the undertaker in writing clearly stating that no response has been received from DC under sub-paragraph (2) and that a response must be provided to the undertaker within 14 days from the date of receipt of the correspondence sent under this sub-paragraph (3) and if no response is received within 14 days from the date of receipt DC is deemed to have approved the plans as supplied under sub-paragraph (2).

(4) Once approved under sub-paragraph (2) or (3), the draft specification is to become the specification and the works are to be executed only in accordance with the specification and such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (2) and DC is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(5) Nothing in this paragraph 5 precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a draft specification instead of the draft specification previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph 5 apply to and in respect of the new draft specification.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency provided it has complied with paragraph 8 below save that the undertaker is to comply with sub-paragraphs (1) and (4) above in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

(7) DC may opt to carry out any temporary and/or protective works specified under sub-paragraph (2) to DC apparatus, and if DC opts to do so it will—

- (a) agree the scope and timings of the works with the undertaker (and the undertaker must not unreasonably withhold or delay its agreement to the same);

- (b) provide an invoice together with supporting evidence of the estimated costs of the works on the basis of which it is to agree with undertaker the reasonable costs of the works to be met by the undertaker;
- (c) following agreement and payment of the costs, DC will as soon as reasonably practicable carry out and complete the works; and
- (d) notify the undertaker immediately in writing upon completion of the temporary and/or protective works.

(8) Where DC apparatus will be affected by the works the undertaker must determine the exact location of DC apparatus prior to any works being carried out by the undertaker.

(9) The undertaker must give DC at least 7 days' advance written notice of making any trial holes within 15 metres measured in any direction of any DC apparatus which must include details of the timings and location of the trial holes and allow a representative of DC to attend and observe these works.

(10) Any affected DC apparatus which is no longer required by DC but is not removed shall be transferred to the undertaker by way of a deed of transfer from DC at the undertaker's expense and on such terms as DC reasonably requires.

Suspension of works

21.—(1) DC is entitled to instruct the undertaker to suspend the relevant works if in DC's reasonable and proper opinion the actions of the undertaker, or those of its contractor(s) or subcontractor(s) in carrying out the works, have caused damage to any DC apparatus. In the event of such instruction being given by DC—

- (a) the undertaker must procure that it and its contractor(s) and subcontractor(s) shall forthwith suspend or cease the works having due regard to health and safety factors and shall discuss and agree with DC the remedial actions required prior to resuming the works;
- (b) the undertaker and DC must act reasonably and without delay in discussing and agreeing any remedial actions required prior to resuming the works;
- (c) DC must submit to the undertaker within 5 days following the suspension, a written notice specifying the reasons for suspending the works;
- (d) in the event that DC fails to supply the written notice within 5 days of suspension DC's instruction to suspend the works will be void and the undertaker will be entitled to recommence the works; and
- (e) DC must commence, carry out and complete any remedial works pursuant to this sub-paragraph (1), as soon as reasonably practicable and DC must give the undertaker notice immediately upon completion of such remedial works and on receipt of such notice the undertaker is entitled to resume the works.

(2) DC is entitled to reclaim all reasonable costs of all remedial works undertaken in accordance with this paragraph 6.

Co-Operation

22.—(1) In the event that either the undertaker or DC (for the purpose of this paragraph 7 "the party" or together "the parties") wishes to take any action which would impact on the ability of the undertaker to carry out the authorised development or DC to carry out its statutory functions, the parties must use reasonable endeavours to cooperate with one another in order to align work streams so to minimise or avoid disruption to the other party's works. In respect of the references to 'work' and 'works' in this sub-paragraph 7(1), to the extent that this refers to 'work' or 'works' to be undertaken by DC, the definition of works in paragraph 2 of this Part does not apply.

(2) Subject to paragraph 8, differences or disputes arising between the undertaker and DC under this Schedule will, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and DC, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) of the Order.

(3) For the avoidance of doubt whenever DC's consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by DC is required, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Emergency Works

23.—(1) The undertaker is permitted to carry out emergency works provided that it first notifies DC of the proposed emergency works. For the avoidance of doubt, in the event that DC suffers any loss, cost or damage as a result of the emergency action taken by the undertaker without prior notification the indemnity in paragraph 9 will apply.

(2) DC must at all times be permitted to carry out any emergency works in relation to its DC apparatus within the Order limits in accordance with Part II Schedule 6 WIA 1991.

(3) Emergency works required in order for DC to fulfil its statutory functions under sub-paragraph (2) take precedence over works to be carried out by the undertaker and, in such circumstances, the undertaker must reschedule its works accordingly.

(4) In respect of the references to 'work' and 'works' in this paragraph 8, to the extent that this is 'work' or 'works' to be undertaken by DC, the definition of works in paragraph 2 of this Part does not apply.

Damage to DC apparatus

24.—(1) If, for any reason or in consequence of the construction of any of the works, any damage is caused to any DC apparatus (other than DC apparatus, the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the works), or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by DC, the undertaker must—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim by DC the cost reasonably and properly incurred and documented by DC in making good any damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to DC for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by DC, by reason or in consequence of any the damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of DC, its officers, employees, contractors or agents; and / or
- (b) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable.

(3) DC must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand is to be made without the consent of the undertaker.

(4) Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and DC in respect of any DC apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which the Order is made.

(5) DC must use its reasonable endeavours to mitigate in whole or in part and to minimise any claims, costs, expenses, losses, damages, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph 9 applies. If requested to do so by the undertaker, DC must provide an explanation of how the claim has been minimised. The undertaker will only be liable under this paragraph 9 for claims reasonably incurred by DC.

PART 4

For the protection of SP Manweb as electricity undertaker

Application

25. The following provisions have effect for the protection of SP Manweb unless otherwise agreed in writing between the undertaker and SP Manweb.

Interpretation

26. In this Part of this Schedule—

“alternative apparatus” means appropriate alternative apparatus to enable SP Manweb to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously (to the reasonable satisfaction of SP Manweb);

“apparatus” means electric lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, belonging to or maintained by SP Manweb together with any replacement apparatus and such other apparatus constructed pursuant to the Order that becomes operational apparatus of SP Manweb for the purposes of transmission, distribution and/or supply and includes any structure in which apparatus is or will be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“authorised development” has the same meaning as is given to the term “authorised development” in article 2 (interpretation) of this Order and includes any associated development authorised by the Order and for the purposes of this Part of this Schedule includes the use and maintenance of the authorised development and construction of any works authorised by this Part of this Schedule;

“commence” has the same meaning as in article 2 of this Order and commencement must be construed to have the same meaning;

“deed of consent” means a deed of consent, crossing agreement, deed of variation or new deed of grant agreed between the parties acting reasonably in order to vary and/or replace existing easements, agreements, enactments and other such interests so as to secure land rights and interests as are necessary to carry out, maintain, operate and use the apparatus in a manner consistent with the terms of this Part of this Schedule;

“functions” includes powers and duties;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over, across, along or upon such land;

“maintain” and “maintenance” includes the ability and right to do any of the following in relation to any apparatus or alternative apparatus of SP Manweb including construct, use, repair, alter, inspect, renew or remove the apparatus;

“plan” or “plans” include all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe and assess the works to be executed;

“SP Manweb” means SP Manweb PLC (Company No. 02366937) whose registered office is at 3 Prenton Way, Prenton, CH43 3ET or any successor company;

“specified works” means any of the authorised development or activities undertaken in association with the authorised development which:

- (a) will or may be situated under, over or within 15 metres (measured in any direction) of any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2) or otherwise;
- (b) is reasonably likely to adversely affect any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2) or otherwise; and/or
- (c) include any of the activities that are referred to in SP Manweb’s policies for development near overhead lines EN43-8 and HSE’s guidance note 6 “Avoidance of Danger from Overhead Lines” and guidance note 47 “Avoiding Danger from Underground Services”.

On Street Apparatus

27. Except for paragraphs 7, 8 and 9 of this Part of this Schedule which will apply in respect of the exercise of all or any powers under the Order affecting the rights and apparatus of SP Manweb, the other provisions of this Schedule do not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and SP Manweb are regulated by the provisions of Part 3 of the 1991 Act.

Acquisition of land

28.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference to the Order, the undertaker may not appropriate or acquire or take temporary possession of any land interest of SP Manweb or appropriate, acquire, extinguish, interfere with or override any easement or other interest or right and/or apparatus of SP Manweb otherwise than by agreement (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(2) As a condition of agreement between the parties in sub-paragraph (1), prior to the carrying out of any part of the authorised development (or in such other timeframe as may be agreed between SP Manweb and the undertaker) that are subject to the requirements of this Part of this Schedule that will cause any conflict with or breach the terms of any easement and/or other legal or land interest of SP Manweb and/or affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between SP Manweb and the undertaker in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to or secured by the undertaker, the undertaker must as SP Manweb reasonably requires enter into such deeds of consent upon such terms and conditions as may be agreed between SP Manweb and the undertaker acting reasonably and which must be no less favourable on the whole to SP Manweb unless otherwise agreed by SP Manweb, and it will be the responsibility of the undertaker to procure and/or secure the consent and entering into of such deeds and variations by all other third parties with an interest in the land at that time who are affected by such authorised development.

(3) Where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus (including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by SP Manweb and/or other enactments relied upon by SP Manweb as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule must prevail.

(4) No agreement or consent granted by SP Manweb under any other paragraph of this Part of this Schedule constitutes agreement under sub-paragraph (1).

Removal of apparatus

29.—(1) If, in the exercise of the agreement reached in accordance with paragraph 4 or in any other authorised manner, the undertaker acquires any interest in any land in which any apparatus is placed, that apparatus must not be removed under this Part of this Schedule and any right of SP Manweb to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed, and is in operation to the reasonable satisfaction of SP Manweb in accordance with sub-paragraphs (2) to (5) inclusive.

(2) If, for the purpose of executing any specified works in, on, under or over any land purchased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to SP Manweb at least 56 days' advance written notice of that requirement, together with a plan of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order SP Manweb reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), secure any necessary consents for the alternative apparatus and afford to SP Manweb to its satisfaction (taking into account paragraph 6(1) below) the necessary facilities and rights—

- (a) for the construction of alternative apparatus in other land of or land secured by the undertaker; and

(b) subsequently for the use and maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of or land secured by the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2), in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, SP Manweb must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use its best endeavours to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of or land secured by the undertaker under this Part of this Schedule must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between SP Manweb and the undertaker.

(5) SP Manweb must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed, and subject to the prior grant to SP Manweb of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part of this Schedule.

(6) Where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus/including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by SP Manweb and/or other enactments relied upon by SP Manweb as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule must prevail.

Facilities and rights for alternative apparatus

30.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part of this Schedule, the undertaker affords to or secures for SP Manweb facilities and rights in land for the construction, use, maintenance and protection of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and SP Manweb and must be no less favourable on the whole to SP Manweb than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed unless otherwise agreed by SP Manweb.

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker and agreed with SP Manweb under sub-paragraph (1) above in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are less favourable on the whole to SP Manweb than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject in the matter will be referred to arbitration in accordance with paragraph 13 of this Part of this Schedule and the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to SP Manweb as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case. In respect of the appointment of an arbitrator under this sub-paragraph, article 46 (arbitration) applies.

Retained apparatus: Protection of SP Manweb as Electricity Undertaker

31.—(1) Not less than 56 days before the commencement of any specified works the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2), the undertaker must submit to SP Manweb a plan of the works to be executed and seek from SP Manweb details of the underground extent of their electricity tower foundations.

(2) In relation to specified works which will or may be situated on, over, under or within (i) 15 metres measured in any direction of any apparatus, or (ii) involve embankment works within 15m of any apparatus, the plan to be submitted to SP Manweb under sub-paragraph (1) must include a method statement which, as far as is relevant, is consistent with the outline onshore construction method statement together with the outline code of construction practice or, in both cases, as subsequently updated and approved and provided by the undertaker to SP Manweb and show and describe—

- (a) the exact position of the specified works;
- (b) the level at which the specified works are proposed to be constructed or renewed;
- (c) the manner of their construction or renewal;
- (d) the position of all apparatus;
- (e) by way of detailed drawings, every alteration proposed to be made to or close to any such apparatus; and
- (f) any intended maintenance regimes.

(3) In relation to any specified works which will or may be situated on, over, under or within 10 metres of any part of the foundations of an electricity supports or 15 metres for 132kV apparatus or between any two or more adjacent electricity supports which are within the Order limits or within 10 metres of the Order limits, the plan to be submitted under sub-paragraph (1) must include a method statement which, in addition to the matters set out in sub-paragraph (2), must—

- (a) describe details of any cable trench design including route, dimensions, clearance to support foundations;
- (b) demonstrate that support foundations will not be affected prior to, during and post construction;
- (c) describe load bearing capacities of trench supporting structures;
- (d) describe details of cable installation methodology including access arrangements, jointing bays and backfill methodology;
- (e) provide a written management plan for high voltage hazard during construction and ongoing maintenance of the cable route;
- (f) provide written details of the operations and maintenance regime for the cable, including frequency and method of access;
- (g) provide an assessment of earth rise potential if reasonably required by SP Manweb's engineers;
- (h) provide evidence that trench collapse resistance and supporting structures bearing capacity are to be designed to 26 tonnes to take the weight of overhead line construction traffic.

(4) The undertaker must not commence any works to which sub-paragraph (2) or (3) applies until SP Manweb has given written approval of the plan so submitted provided that SP Manweb must not unreasonably delay notification of its approval or disapproval.

(5) Any approval of SP Manweb required under sub-paragraph (4)—

- (a) may be given subject to reasonable conditions for any purpose mentioned in sub-paragraphs (7) or (9); and
- (b) must not be unreasonably withheld or delayed.

(6) If after the expiry of 56 days SP Manweb has not communicated approval or disapproval, SP Manweb is deemed to have approved the plans as supplied.

(7) In relation to any work requiring the submission of a plan under sub-paragraph (1), SP Manweb may require such modifications to be made to the plans as may be reasonably necessary for the purpose of securing its apparatus against interference or risk of damage or for the purpose of providing or securing proper and convenient means of access to any apparatus and SP Manweb must notify the undertaker of such modifications within a period of 56 days beginning with the date on which the plan required under sub-paragraph (1) has been submitted to SP Manweb.

(8) Works requiring the submission of a plan under sub-paragraph (1) must only be executed in accordance with the plan as approved or as amended from time to time by agreement between the undertaker and SP Manweb and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraphs (5), (7) or (9) by SP Manweb for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and SP Manweb will be entitled to watch and inspect the execution of those works.

(9) Where SP Manweb reasonably requires any protective works to be carried out by itself or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works, inclusive of any measures or schemes required and approved as part of the plan approved pursuant to this paragraph, must be carried out to SP Manweb's reasonable satisfaction prior to the commencement of any authorised development (or any relevant part thereof) for which protective works are required and SP Manweb must give 56 days' notice of such works from the date of submission of a plan pursuant to sub-paragraph (1) (except in an emergency).

(10) If SP Manweb in accordance with sub-paragraphs (7) or (9) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, sub-paragraphs (1) to (3) and (7) to (9) apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 5(2).

(11) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of the specified works, a new plan, instead of the plan previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph must apply to and in respect of the new plan.

(12) The undertaker must not be required to comply with sub-paragraph (1) where it needs to carry out emergency works as defined in the 1991 Act but in that case it must give to the SP Manweb notice as soon as is reasonably practicable and a plan of those works and must—

- (a) comply with sub-paragraphs (7), (8) and (9) insofar as is reasonably practicable in the circumstances; and
- (b) comply with sub-paragraph (13) at all times.

(13) At all times when carrying out any works authorised under the Order, the undertaker must comply with statutory requirements and guidelines for development near overhead lines EN43-8 and HSE's guidance note 6 "Avoidance of Danger from Overhead Lines" in relation to any apparatus and aligning with SP Manweb guidelines.

Expenses

32.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must pay to SP Manweb on demand all reasonable charges, costs and expenses reasonably incurred by SP Manweb in direct consequence of the execution of any authorised development including without limitation in respect of—

- (a) any costs reasonably incurred by or compensation properly paid by SP Manweb in connection with the acquisition of rights or the exercise of statutory powers for such apparatus including without limitation all costs incurred by SP Manweb as a consequence of SP Manweb—
 - (i) using its own compulsory purchase powers to acquire any necessary rights under paragraph 5(3); and/or
 - (ii) exercising any compulsory purchase powers in the Order transferred to or benefitting SP Manweb;
- (b) in connection with the cost of the carrying out of any diversion work or the provision of any alternative apparatus;
- (c) the cutting off of any apparatus from any other apparatus or the making safe of redundant apparatus;
- (d) the approval of plans;
- (e) the carrying out of protective works (including any temporary protective works and their removal);
- (f) the survey of any land, apparatus or works, the inspection and monitoring of works or the installation or removal of any temporary works reasonably necessary in consequence of the execution of any such works referred to in this Part of this Schedule.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1) the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to SP Manweb by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus will not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole will be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) An amount which apart from this sub-paragraph would be payable to SP Manweb in respect of works by virtue of sub-paragraph (1) must, if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on SP Manweb any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, be reduced by the amount which represents that benefit.

Indemnity

33.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any such works authorised by this Part of this Schedule or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any of the authorised development by or on behalf of the undertaker or in consequence of any act or default of the undertaker (or any person employed or authorised by it) in the course of carrying out such works, including without limitation works carried out by the undertaker under this Part of this Schedule or any subsidence resulting from any of these works, any damage is caused to any apparatus or alternative apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised development) or property of SP Manweb, or if there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods by SP Manweb, or SP Manweb becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker must—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim from SP Manweb the cost reasonably and properly incurred by SP Manweb in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) indemnify SP Manweb for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalties or costs incurred by or recovered from SP Manweb, by reason or in consequence of any such damage or interruption or SP Manweb becoming liable to any third party as aforesaid other than arising from any default of SP Manweb,

provided that at all times SP Manweb will be under an obligation to take reasonable steps to mitigate its loss.

(2) The fact that any act or thing may have been done by SP Manweb on behalf of the undertaker or in accordance with a plan approved by SP Manweb or in accordance with any requirement of SP Manweb as a consequence of the authorised development or under its supervision does not (unless sub-paragraph (3) applies), excuse the undertaker from liability under the provisions of this paragraph where the undertaker fails to carry out and execute the works properly with due care and attention and in a skilful and workmanlike manner or in a manner that does not materially accord with the approved plan (or as otherwise agreed between the undertaker and SP Manweb pursuant to paragraph 8).

(3) Nothing in sub-paragraph (1) will impose any liability on the undertaker in respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the neglect or default of SP Manweb, its officers, employees, contractors or agents;
- (b) any authorised development and/or any other works authorised by this Part of this Schedule carried out by SP Manweb as an assignee, transferee or lessee of the undertaker with the benefit of the Order pursuant to section 156 of the 2008 Act or article 7 (benefit of the Order) subject to the proviso that once such works become apparatus (“new apparatus”), any authorised development yet to be executed and not falling within this sub-paragraph 3(b) will be subject to the full terms of this Part of this Schedule including this paragraph in respect of such new apparatus; and / or
- (c) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable.

(4) SP Manweb must give the undertaker reasonable notice of any claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, is to be made without first consulting the undertaker and considering its representations.

Enactments and agreements

34. Save to the extent provided for to the contrary elsewhere in this Part of this Schedule or by agreement in writing between SP Manweb and the undertaker, nothing in this Part of this Schedule will affect the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and SP Manweb in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

Co-operation

35.—(1) Where in consequence of the proposed construction of any of the authorised development, the undertaker or SP Manweb requires the removal of apparatus under paragraph 5(2) or SP Manweb makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 7, the undertaker must use its best endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised development and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of SP Manweb’s undertaking and SP Manweb must use its best endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

(2) For the avoidance of doubt whenever SP Manweb’s consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by SP Manweb is required, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Access

36. If in consequence of the agreement reached in accordance with paragraph 4(1) or the powers granted under this Order the access to any apparatus is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus as will enable SP Manweb to maintain or use the apparatus no less effectively than was possible before such obstruction.

Arbitration

37. Save for differences or disputes arising under paragraphs 5(1), 5(2), 5(4) and 7 any difference or dispute arising between the undertaker and SP Manweb under this Part of this Schedule must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and SP Manweb, determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

PART 5

For the protection of Wales and West Utilities

38. For the protection of Wales and West Utilities as referred to in this part of this Schedule the provisions of this Part have effect unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Wales and West Utilities Limited.

39. In this Part—

“alternative apparatus” means alternative apparatus adequate to enable Wales and West Utilities to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

“apparatus” means any mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by Wales and West Utilities for the purposes of carrying out its statutory undertaking and includes any structure in which apparatus is or is to be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“authorised development” has the same meaning as in article 2 (interpretation) of this Order and (unless otherwise specified) for the purposes of this Schedule shall include associated development and the construction, use, maintenance and decommissioning of the authorised development;

“functions” includes powers and duties;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over or upon land;

“plan” includes all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe the works to be executed;

“security infrastructure” includes cameras, perimeter fencing, fencing and gates and any other security measures required in order to ensure an appropriate level of security in respect of the authorised development or any apparatus;

“specified work” means so much of any of the works comprised in the authorised development or activities undertaken in association with the authorised development which:

- (a) are in, on or under any land purchased, leased, held, appropriated or used under this Order, are within a Wales and West Utilities easement area for apparatus, are within the same section of highway as Wales and West apparatus or will or may affect any apparatus the removal of which is not required under paragraph 6 of this Schedule; and/or
- (b) will or may be situated within 4 metres measured in any direction of any security infrastructure belonging to or maintained by Wales and West Utilities;

“Wales and West Utilities” means Wales and West Utilities Limited (Company No. 05046791) whose registered office is at Wales & West House, Spooner Close Coedkernew, Newport, South Wales, NP10 8FZ and includes any successor in title in respect of the apparatus or any successor gas transporter (within the meaning of Part 1 of the Gas Act 1986) within the area of the authorised development.

On street apparatus and offshore works

40. This Part does not apply to—

- (a) apparatus in respect of which the relations between the undertaker and Wales and West Utilities are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act; and
- (b) the offshore works.

Apparatus in streets subject to temporary restriction

41. Regardless of the temporary restriction of use of streets under the powers conferred by article 12 (temporary restriction of use of streets), Wales and West Utilities is at liberty at all times to take all necessary access across any such street and to execute and do all such works and things in, upon or under any such street as may be reasonably necessary or desirable to enable it to maintain any apparatus which at the time of the restriction was in that street.

Acquisition by agreement

42. Regardless of any provision of this Order or anything shown on the land plans, or contained in the book of reference to the Order, the undertaker must not (a) appropriate or acquire any apparatus or (b) appropriate, acquire or extinguish, interfere with or override any easement, other interest or right and/or acquire any apparatus belonging to or maintained by Wales and West Utilities, otherwise than by agreement.

Removal of apparatus

43.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order, the undertaker acquires any interest in, on or under any land in which any apparatus is placed or over which access to any apparatus is enjoyed or requires that Wales and West Utilities' apparatus is relocated or diverted, that apparatus must not be removed under this Part, and any right of a utility undertaker to maintain that apparatus in that land and to gain access to it must not be extinguished or interfered with until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of Wales and West Utilities in accordance with sub-paragraphs (2) to (5).

(2) If, for the purpose of executing any works in, on or under any land purchased, leased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, the undertaker must give Wales and West Utilities at least 28 days' written notice of that requirement, together with a plan, description and section of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed; and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order Wales and West Utilities reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (4), afford to Wales and West Utilities the necessary facilities and rights, for the construction of, and access to alternative apparatus in other land of the undertaker and subsequently for the maintenance of that apparatus along with any appropriate working areas.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, Wales and West Utilities must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use reasonable endeavours to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of the undertaker under this Part must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between Wales and West Utilities and the undertaker or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(5) Wales and West Utilities must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed or settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration), and after the grant to Wales and West Utilities of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to decommission or remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part.

Facilities and rights for alternative apparatus

44.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part, the undertaker affords to Wales and West Utilities facilities and rights for the construction and maintenance in land of the undertaker of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed or decommissioned, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and Wales and West Utilities or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are in the opinion of the arbitrator less favourable on the whole to Wales and West Utilities than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed or decommissioned and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject, the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to Wales and West Utilities as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case.

Retained apparatus

45.—(1) Not less than 42 days before starting the execution of any specified works in, on or under any land purchased, held, leased, appropriated or used under this Order that are near to, or will or may affect, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 6(2), the undertaker must submit to Wales and West Utilities a plan, section and description of the works to be executed.

(2) Those works must be executed only in accordance with the plan, section and description submitted under sub-paragraph (1) and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (3) by Wales and West Utilities for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and Wales and West Utilities is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(3) Any requirements made by Wales and West Utilities under sub-paragraph (2) must be made within a period of 42 days beginning with the date on which a plan, section and description under sub-paragraph (1) is submitted to it.

(4) If Wales and West Utilities, in accordance with sub-paragraph (3) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal or decommissioning of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, the provisions of this Part apply as if the removal or decommissioning of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 6(2).

(5) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a new plan, description and section instead of the plan, section and description previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph apply to and in respect of the new plan, section and description.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency but in that case it must give to Wales and West Utilities notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonably practicable subsequently and must comply with sub-paragraph (2) in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

Expenses and costs

46.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must repay to Wales and West Utilities the reasonable expenses reasonably incurred by Wales and West Utilities in, or in connection with, the inspection, relaying, replacing, removal, decommissioning, alteration or protection of any apparatus or security infrastructure or the construction of any new apparatus or security infrastructure which may be required in consequence of the execution of any such works as are referred to in paragraph 6(2) or any specified work.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1) the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule and provided that the change is not required by industry standard guidance or legislation—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to Wales and West Utilities by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess.

(4) For the purposes of sub-paragraph (2)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus must not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole must be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) Subject to sub-paragraphs (3) and (4) if by reason or in consequence of the construction of any such works referred to in paragraph 6(2) or any specified work any damage is caused to any apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of those works) or property of Wales and West Utilities, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by Wales and West Utilities, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by Wales and West Utilities in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to Wales and West Utilities for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by Wales and West Utilities,

by reason or in consequence of any such damage or interruption.

(6) The fact that any act or thing may have been done by Wales and West Utilities on behalf of the undertaker or in accordance with a plan, section or description approved by Wales and West Utilities or in accordance with any requirement of Wales and West Utilities or under its supervision does not, subject to sub-paragraph (3), excuse the undertaker from liability under the provisions of sub-paragraph (1).

(7) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of Wales and West Utilities, its officers, servants, contractors or agents.

(8) Wales and West Utilities must give the undertaker reasonable notice of any claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand must be made, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, without first consulting the undertaker and considering its representations.

Co-operation

47. Where in consequence of the proposed construction of any part of the authorised development, the undertaker or Wales and West Utilities requires the removal or decommissioning

of apparatus under paragraph 6(2) or Wales and West Utilities makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 8, the undertaker must use all reasonable endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised development and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of Wales and West Utilities' undertaking and Wales and West Utilities must use all reasonable endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

Enactments and agreements

48. Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and Wales and West Utilities in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

PART 6

For the protection of the Welsh Ministers as Strategic Highway Authority

Application

49. The provisions of this Part have effect for the protection of the Welsh Ministers ("the WM") as the Highway Authority for the A55, in addition to all other applicable statutory protections, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the WM.

Interpretation

50. In this Part—

"strategic highway" means any part of the highway network including trunk roads or special roads which the WM are responsible for;

"NMWTRA" means the North and Mid Wales Trunk Road Agency, who act as the highway agents of the WM and exercise functions relating to the management and operation of the relevant part of the strategic highway on behalf of the WM pursuant to an agreement between the WM and Gwynedd Council under section 6 of the Highways Act 1980. In practice therefore, the procedural matters contained in this Part will be dealt with by NMWTRA on behalf of the WM; and

"works" means—

- (a) that part of Work No. 8 which requires the trenchless installation of the cable under the A55 highway; or
- (b) any other work forming part of the authorised development within or which affects or requires occupation of the strategic highway.

Approvals

51. The crossing of the A55 and its associated assets must only be carried out by trenchless techniques.

52.—(1) Prior to the commencement of the works the undertaker must obtain the written approval of the WM to such works.

(2) When requesting approval under sub-paragraph (1), the undertaker must submit to the WM—

- (a) copy of location plan to a scale not less than 1/10,000 showing the location and/or proposed route and siting of the works;
- (b) details of the methodology of the works;
- (c) details of the proposed timing of the works;

- (d) details of any traffic management measures (including signage) proposed in connection with the works; and
- (e) where approval is sought for works to or within the carriageway of a strategic highway, evidence of NHSS (National Highways Sector Scheme) certification and Street Works Qualifications.

53. No crossing is to take place until a monitoring regime and the Geotechnical Design Report (GDR as defined by the DMRB CD622 Managing Geotechnical Risk) is agreed and certified by the WM.

54. Approval under this Part may be sought in one or more applications.

55. Any approval of the WM under this Part may be given subject to such reasonable requirements or conditions as the WM may determine.

56. The undertaker must contact any owners or operators of apparatus in, on, over, under or near the strategic highway including other statutory undertakers to ascertain whether their existing or proposed apparatus to within or under the strategic highway is likely to be affected by the works. The undertaker must comply with the requirements and conditions imposed by the owners or operators relating to the protection of existing apparatus in, on, over, under or near the strategic highway likely to be affected by the works.

57. The undertaker must pay a fee of £250 to the WM with any application for approval under this Part.

Indemnity

58. The undertaker indemnifies the WM against any and all claims in respect of injury, damage or loss arising out of—

- (a) the placing or presence in the strategic highway of apparatus as part of the works; or
- (b) the excavation by any person of any works within the strategic highway.

59. The undertaker (or any person carrying out works on its behalf) must have and maintain in force for the duration of any works to or within the strategic highway network, public liability/third party insurance to the sum of £10 million covering its liability under paragraph 10. The undertaker must provide evidence of such insurance to the WM if requested.

Traffic management

60. The undertaker must contact NMWTRA, the WM RA Control Room, North Wales Traffic Management Centre, Ffordd Sam Parri, Morfa, Conwy, LL32 8HH – Telephone number 01492 564790 before erecting or removal of traffic management measures on the strategic highway on each occasion that erection or removal is required.

61. The undertaker must execute the works in strict accordance with the requirements contained in Chapter 8 of the Traffic Signs Manual (2009) as published by His Majesty's Stationery Office HMSO and any amendments thereof.

Inspections

62. The WM or any person authorised by them for this purpose is entitled to inspect any works to, within or under the strategic highway while such works are being carried out and following completion of such works.

63. Exercise of the right to inspect under paragraph 14 must be carried out reasonably, in compliance with any requirements of any health and safety requirements in place within the site of any works, and in accordance with the instructions of the undertaker.

64. If required by the WM, the undertaker must provide link boxes (on land outside the limits of the highway) for the purpose of inspecting and maintaining the apparatus under the highway.

65.—(1) The undertaker must compensate the WM in respect of any loss, damage, charge, cost or expense suffered or incurred by the WM as a result of the execution, use or maintenance of the works.

(2) Nothing sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect of any damage to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of WM, its officers, employees, contractors or agents.

Reinstatement

66. Any reinstatement of the strategic highway required in connection with or as a consequence of the works must be carried out in strict conformity with the Code of Practice “Specification for the Reinstatement of Openings in Highways”.

67.—(1) Where, in the reasonable opinion of the WM, any reinstatement carried out by the undertaker is defective, three defect inspections will be carried out comprising—

- (a) A joint inspection by the WM and the undertaker to determine the nature of the failure and what remedial works need to be carried out;
- (b) Inspection by or on behalf of the WM of remedial works in progress; and
- (c) Inspection by or on behalf of the WM when remedial works have been completed.

(2) The undertaker must pay an inspection fee of £47.50 for each inspection carried out under this paragraph.

68. Any and all costs associated with the reinstatement work will be met by the undertaker.

Notice of completion of Works

69. The undertaker must notify the WM of the completion of works approved by the WM under this Part within 10 working days of such completion.

70. The undertaker must supply the WM with as built records of any apparatus sited within or under the strategic highway within 10 working days of the completion of works, including, in particular, the location and depth of any electrical cables on a plan to a scale of 1/500 with a longitudinal and vertical accuracy of + or - 100mm.

71. The undertaker must submit a Geotechnical Feedback Report (GFR as defined in the DMRB CD622 Managing Geotechnical Risk) including all monitoring results and as built drawings to the WM no later than six months from the date of completion.

72. After the apparatus has been placed, the undertaker must not carry out any further works or maintenance to the apparatus or works or any other works involving excavation within the boundaries of the strategic highway without the prior written approval of the WM, and any such works must be carried out and completed to the satisfaction of WM.

Arbitration

73. Any difference or dispute arising between the undertaker and the WM under this Part must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the WM, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) of the Order.

Notices

74. The plans submitted to the WM by the undertaker pursuant to this Part must be submitted to North & Mid Wales Trunk Road Agent, Unit 5 Llys Britannia, Parc Menai, Bangor, Gwynedd, LL57 4BN and streetworks@nmwtra.org.uk or such other address as the WM may from time to time appoint instead for that purpose and notify to the undertaker in writing.

Cease of Use or Abandonment

75. If the undertaker proposes to cease using or abandon the apparatus prior to the decommissioning of the onshore works or to part with his interest in the apparatus, the undertaker must give the WM at least 6 weeks' notice before doing so.

76. If the apparatus is abandoned or the Order is surrendered prior to the decommissioning of the onshore works, the WM may remove the apparatus or alter it in such a manner as they think fit and reinstate the street and may recover from the undertaker the expenses incurred in so doing, except that if the WM is satisfied that the undertaker can within such reasonable time as the WM specify, remove the apparatus or alter it in such manner as the WM require and reinstate the street, the WM may authorise the undertaker to do so at his own expense.

77. If the undertaker proposes to part with his interest in the apparatus, he must before doing so, give notice to the WM stating to whom the benefit of the Order is to be transferred.

Maintenance

78. The undertaker must maintain the apparatus in a good state of repair and condition. The undertaker must if required place and maintain within the limits of the said highway suitable permanent signs of a type and in positions to be approved by the WM for the purpose of indicating as nearly as possible the exact position under the highway in which the said apparatus is laid.

PART 7

For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as electricity undertaker

Application

79.—(1) For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as referred to in this Part of this Schedule the following provisions have effect, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) Subject to sub-paragraph (3) or to the extent otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc, where the benefit of this Order is transferred or granted to another person under article [] (*consent to transfer benefit of Order*) –

- (a) any agreement of the type mentioned in subparagraph (1) has effect as if it had been made between National Grid Electricity Transmission Plc and the transferee or grantee (as the case may be); and
- (b) written notice of the transfer or grant must be given to National Grid Electricity Transmission Plc on or before the date of that transfer or grant.

(3) Sub-paragraph (2) does not apply where the benefit of the Order is transferred or granted to National Grid Electricity Transmission Plc (but without prejudice to 11(3)b).

Interpretation

80. In this Part of this Schedule —

“1991 Act” means the New Roads and Street Works Act 1991;

“acceptable credit provider” means a bank or financial institution with a credit rating that is not lower than: (i) “A-” if the rating is assigned by Standard & Poor’s Ratings Group or Fitch Ratings; and “A3” if the rating is assigned by Moody’s Investors Services Inc.;

“acceptable insurance” means general third party liability insurance effected and maintained by the undertaker with a combined property damage and bodily injury limit of indemnity of not less than £50,000,000.00 (fifty million pounds) per occurrence or series of occurrences arising out of one event. Such insurance shall be maintained (a) during the construction period

of the authorised works; and (b) after the construction period of the authorised works in respect of any use and maintenance of the authorised development by or on behalf of the undertaker which constitute specified works and arranged with an insurer whose security/credit rating meets the same requirements as an “acceptable credit provider”, such insurance shall include (without limitation):

- (a) a waiver of subrogation and an indemnity to principal clause in favour of National Grid Electricity Transmission Plc
- (b) pollution liability for third party property damage and third party bodily damage arising from any pollution/contamination event with a (sub)limit of indemnity of not less than £10,000,000.00 (ten million pounds) per occurrence or series of occurrences arising out of one event or £20,000,000.00 (twenty million pounds) in aggregate;

“acceptable security” means either:

- (a) a parent company guarantee from a parent company in favour of National Grid Electricity Transmission Plc to cover the undertaker’s liability to National Grid Electricity Transmission Plc to a total liability cap of £50,000,000.00 (fifty million pounds) (in a form reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc and where required by National Grid Electricity Transmission Plc, accompanied with a legal opinion confirming the due capacity and authorisation of the parent company to enter into and be bound by the terms of such guarantee); or
- (b) a bank bond or letter of credit from an acceptable credit provider in favour of National Grid Electricity Transmission Plc to cover the undertaker’s liability to National Grid Electricity Transmission Plc for an amount of not less than £10,000,000.00 (ten million pounds) per asset per event up to a total liability cap of £50,000,000.00 (fifty million pounds) (in a form reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc);

“alternative apparatus” means appropriate alternative apparatus to the satisfaction of National Grid Electricity Transmission Plc to enable National Grid Electricity Transmission Plc to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

“apparatus” means:

- (a) any electric lines or electrical plant as defined in the Electricity Act 1989, belonging to or maintained by National Grid Electricity Transmission Plc together with any replacement apparatus and such other apparatus constructed pursuant to the Order that becomes operational apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc for the purposes of transmission, distribution and/or supply and includes any structure in which apparatus is or will be lodged or which gives or will give access to apparatus;
- (b) any electrical lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, any mains, pipes, plant or other apparatus belonging to, operated or maintained by National Grid for the purposes of the construction, operation and maintenance of the Bodelwyddan Project, whether temporary or permanent, and includes, where the context so requires, apparatus constructed as part of the authorised development and intended for the beneficial use by National Grid (“Bodelwyddan apparatus”); and
- (c) any electrical lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, any mains, pipes, plant or other apparatus belonging to, operated or maintained by National Grid for the purposes of the construction, operation and maintenance of the Connah’s Quay Project, whether temporary or permanent, and includes, where the context so requires, apparatus constructed as part of the authorised development and intended for the beneficial use by National Grid (“Connah’s Quay apparatus”);

“authorised works” has the same meaning as is given to the term “authorised development” in article 2 (interpretation) of this Order and includes any associated development authorised by the Order and for the purposes of this Part of this Schedule includes the use and maintenance of the authorised works and construction of any works authorised by this Schedule;

“Bodelwyddan Project” means the proposed extension of the Bodelwyddan substation, diversion of gas pipeline and overhead electricity line upgrade to be undertaken by National Grid and any temporary construction compound and laydown area for such works;

“Bodelwyddan Site” includes –

- (a) land on which any Bodelwyddan apparatus is situated; and
- (b) land on which Bodelwyddan apparatus is anticipated to be situated which is necessary for the construction, use or maintenance of the Bodelwyddan Project (in so far as the same has been notified by National Grid in writing to the undertaker);

“Connah’s Quay Project” means the proposed reconductoring works to three existing ended circuits (Bodelwyddan, Connah’s Quay and Pentir 1 & 2) from towers 4ZB167 to 4ZB255 to be undertaken by National Grid, including any temporary construction compound, access and laydown area for such works;

“Connah’s Quay Site” includes –

- (a) land on which any Connah’s Quay apparatus is situated; and
- (b) (b) land on which Connah’s Quay apparatus is anticipated to be situated which is necessary for the construction, use or maintenance of the Connah’s Quay Project (in so far as the same has been notified by National Grid in writing to the undertaker);

“commence ” and “commencement” in this Part of this Schedule shall include any below ground surveys, monitoring, ground work operations or the receipt and erection of construction plant and equipment;

“deed of consent” means a deed of consent, crossing agreement, deed of variation or new deed of grant agreed between the parties acting reasonably in order to vary or replace existing easements, agreements, enactments and other such interests so as to secure land rights and interests as are necessary to carry out, maintain, operate and use the apparatus in a manner consistent with the terms of this Part of this Schedule;

“functions” includes powers and duties;

“ground mitigation scheme” means a scheme approved by National Grid Electricity Transmission Plc (such approval not to be unreasonably withheld or delayed) setting out the necessary measures (if any) for a ground subsidence event;

“ground monitoring scheme” means a scheme for monitoring ground subsidence which sets out the apparatus which is to be subject to such monitoring, the extent of land to be monitored, the manner in which ground levels are to be monitored, the timescales of any monitoring activities and the extent of ground subsidence which, if exceeded, shall require the undertaker to submit for National Grid Electricity Transmission Plc’s approval a ground mitigation scheme;

“ground subsidence event” means any ground subsidence identified by the monitoring activities set out in the ground monitoring scheme that has exceeded the level described in the ground monitoring scheme as requiring a ground mitigation scheme;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over, across, along or upon such land;

“Incentive Deduction” means any incentive deduction National Grid Electricity Transmission Plc Electricity Transmission plc receives under its electricity transmission licence which is caused by an event on its transmission system that causes electricity not to be supplied to a demand customer and which arises as a result of the authorised works;

“maintain” and “maintenance” shall include the ability and right to do any of the following in relation to any apparatus or alternative apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc: construct, use, repair, alter, inspect, renew or remove the apparatus;

“Mona project works” means any part of Work Nos. 22, 22a, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 35 or 38 as described in Schedule 1 of this Order (authorised development);

“National Grid Electricity Transmission Plc” means National Grid Electricity Transmission Plc (Company Number. 2366977) whose registered office is at 1-3 Strand, London, WC2N 5EH or any successor as a licence holder within the meaning of Part 1 of the Electricity Act 1989;

“NGESO” means as defined in the STC;

“plan” or “plans” include all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe and assess the works to be executed;

“parent company” means a parent company of the undertaker acceptable to and which shall have been approved by National Grid Electricity Transmission Plc acting reasonably;

“specified works” means any of the authorised works or activities undertaken in association with the authorised works which—:

- (a) will or may be situated over, or within 15 metres measured in any direction of, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 12(2) or otherwise; and/or
- (b) may in any way adversely affect any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 12(2) or otherwise; and/or
- (c) includes any of the activities that are referred to in “development near overhead lines” EN43-8 and HSE’s guidance note 6 “Avoidance of Danger from Overhead Lines”

“STC” means the System Operator Transmission Owner Code prepared by the electricity Transmission Owners and NGESO as modified from time to time;

“STC Claims” means any claim made under the STC against National Grid Electricity Transmission Plc arising out of or in connection with the de-energisation (whereby no electricity can flow to or from the relevant system through the generator or interconnector’s equipment) of a generator or interconnector party solely as a result of the de-energisation of plant and apparatus forming part of National Grid Electricity Transmission Plc’s transmission system which arises as a result of the authorised works;

“Transmission Owner” means as defined in the STC;

“undertaker” means the undertaker as defined in article 2(1) of this Order;

Interaction with the Bodelwyddan Project and the Connah’s Quay Project

81. Without limiting any other provision of this Part of this Schedule, the undertaker must use reasonable endeavours to avoid any conflict arising between the construction, maintenance and operation of the authorised development and the Bodelwyddan Project and the Connah’s Quay Project. For the purposes of this paragraph, “reasonable endeavours” means –

- (a) undertaking consultation on the detailed design and programming of the Mona project works and all works associated with or ancillary to the Mona project works to ensure that the design and programme for the Mona project works does not unreasonably impede or interfere with the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project;
- (b) having regard to the proposed programme of works for the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project as may be made available to the undertaker by National Grid and facilitating a co-ordinated approach to the programme, land assembly, and the carrying out of the Mona project works and the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project;
- (c) providing a point of contact for continuing liaison and co-ordination throughout the construction and operation of the authorised development; and
- (d) keeping National Grid informed on the programme of works for the authorised development.

Mona project works

82. The undertaker must not except with the agreement of National Grid carry out the Mona project works, or any part of it.

83.—(1) Before beginning to construct any Mona project works, or any part of it, the undertaker must submit to National Grid plans of the relevant Mona project works (or part of it) and such

further particulars available to it as National Grid may request within 21 days of receipt of the plans reasonably requested.

(2) Any Mona project works must not be constructed except in accordance with such plans as may be approved in writing by National Grid.

84.—(1) Any approval of National Grid required under this Schedule—

- (a) must not be unreasonably withheld or delayed;
- (b) in the case of a refusal must be accompanied by a statement of grounds or refusal; and
- (c) may be given subject to such reasonable requirements as National Grid may have in connection with the safe, economic and efficient construction, commissioning, operation, maintenance and future decommissioning of the Bodelwyddan Project and/or the Connah's Quay Project or otherwise for the protection of Bodelwyddan apparatus and/or the Connah's Quay apparatus,

provided always that in relation to a refusal under sub-paragraph (b) or any requirements requested pursuant to sub-paragraph (c) the undertaker shall be permitted to refer such matters to dispute resolution pursuant to paragraph 21.

(2) National Grid must employ reasonable endeavours to respond to the submission of any plans within a period of 56 days from the date of submission of the plans. If National Grid require further particulars, such particulars must be requested by National Grid no later than 21 days from the submission of plans and thereafter National Grid must employ reasonable endeavours to respond to the submission within 56 days from receipt of the further particulars.

85.—(1) The undertaker must give to National Grid not less than 14 days' notice in writing of its intention to commence construction of any Mona project works and notice in writing of its completion not later than 7 days after the date on which it is completed and National Grid will be entitled by its officer to watch and inspect the construction of such works.

(2) If any part of the Mona project works is constructed otherwise than in accordance with paragraph 6(2) above National Grid may by notice in writing identify the extent to which the Mona project works do not comply with the approved details and request the undertaker at the undertaker's own expense carry out remedial works so as to comply with the requirements of paragraph 6(2) of this Schedule or such alternative works as may be agreed with National Grid or as otherwise may be agreed between the parties.

(3) Subject to sub-paragraph (4), if within a reasonable period, being not less than 28 days beginning with the date when a notice under sub-paragraph (2) is served upon the undertaker, the undertaker has failed to begin taking steps to comply with the requirements of the notice and has not subsequently made reasonably expeditious progress towards their implementation, National Grid may execute the works specified in the notice and any reasonable expenditure incurred by National Grid in so doing will be recoverable from the undertaker.

(4) In the event of any dispute as to whether sub-paragraph (2) is properly applicable to any work in respect of which notice has been served under that sub-paragraph, or as to the reasonableness of any requirement of such a notice, National Grid will not, except in the case of an emergency, exercise the powers conferred by sub-paragraph (3) until the dispute has been finally determined in accordance with paragraph 21.

On Street Apparatus

86. Except for paragraphs 9 (apparatus *in stopped up streets*), 14 (retained apparatus: protection), 15 (expenses) and 16 (indemnity) of this Schedule which will apply in respect of the exercise of all or any powers under the Order affecting the rights and apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc, the other provisions of this Schedule do not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc are regulated by the provisions of Part 3 of the 1991 Act.

Apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc in stopped up streets

87.—(1) Where any street is stopped up under article 12 (*permanent stopping up, restriction of use and construction of streets, public rights of way and private means of access*), if National Grid Electricity Transmission Plc has any apparatus in the street or accessed via that street National Grid Electricity Transmission Plc has the same rights in respect of that apparatus as it enjoyed immediately before the stopping up and the undertaker must grant to National Grid Electricity Transmission Plc, or procure the granting to National Grid Electricity Transmission Plc of, legal easements reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc in respect of such apparatus and access to it prior to the stopping up of any such street or highway but nothing in this paragraph affects any right of the undertaker or National Grid Electricity Transmission Plc to require the removal of that apparatus under paragraph 7 or the power of the undertaker, subject to compliance with this sub-paragraph, to carry out works under paragraph 9.

(2) Notwithstanding the temporary stopping up or diversion of any highway under the powers of article 12 (*temporary stopping up and restriction of use of streets*), National Grid Electricity Transmission Plc is at liberty at all times to take all necessary access across any such stopped up highway and to execute and do all such works and things in, upon or under any such highway as may be reasonably necessary or desirable to enable it to maintain any apparatus which at the time of the stopping up or diversion was in that highway.

Protective works to buildings

88. The undertaker, in the case of the powers conferred by article 18 (protective work to buildings), must exercise those powers so as not to obstruct or render less convenient the access to any apparatus, the Bodelwyddan Site and/or the Connah's Quay Site without the written consent of National Grid Electricity Transmission Plc which will not unreasonably be withheld.

Acquisition of land

89.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference to the Order, the undertaker may not (a) appropriate or acquire or take temporary possession of any land or apparatus or (b) appropriate, acquire, extinguish, interfere with or override any easement, other interest or right and/or apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc otherwise than by agreement (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(2) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans, the undertaker must not unless otherwise agreed in writing with National Grid acquire any land forming part of the Bodelwyddan Site and/or the Connah's Quay Site (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(3) As a condition of an agreement between the parties in sub-paragraph (1), prior to the carrying out of any part of the authorised works (or in such other timeframe as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker) that is subject to the requirements of this Part of this Schedule that will cause any conflict with or breach the terms of any easement or other legal or land interest of National Grid Electricity Transmission Plc or affect the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to or secured by the undertaker, the undertaker must as National Grid Electricity Transmission Plc reasonably requires enter into such deeds of consent upon such terms and conditions as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker acting reasonably and which must be no less favourable on the whole to National Grid unless otherwise agreed by National Grid Electricity Transmission Plc, and it will be the responsibility of the undertaker to procure and/or secure the consent and entering into of such deeds and variations by all other third parties with an interest in the land at that time who are affected by such authorised works.

(4) Save where otherwise agreed in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker, the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc agree that

where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by National Grid Electricity Transmission Plc and/or other enactments relied upon by National Grid Electricity Transmission Plc as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule shall prevail.

(5) Any agreement or consent granted by National Grid Electricity Transmission Plc under paragraph 9 or any other paragraph of this Part of this Schedule, shall not be taken to constitute agreement under sub-paragraph (1).

Removal of apparatus

90.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order the undertaker acquires any interest in or possesses temporarily any land in which any apparatus is placed, that apparatus must not be removed under this Part of this Schedule and any right of National Grid Electricity Transmission Plc to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of National Grid Electricity Transmission Plc in accordance with sub-paragraph (2) to (5)

(2) If, for the purpose of executing any works comprised in the authorised development in, on, under or over any land purchased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to National Grid Electricity Transmission Plc a minimum of 56 days' advance written notice of that requirement, together with a plan of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order National Grid Electricity Transmission Plc reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), secure any necessary consents for the alternative apparatus and afford to National Grid Electricity Transmission Plc to its satisfaction (taking into account paragraph 8(1) below) the necessary facilities and rights—

- (a) for the construction of alternative apparatus in other land of or land secured by the undertaker; and
- (b) subsequently for the maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of or land secured by the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, National Grid Electricity Transmission Plc may in its sole discretion, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, take such steps as are reasonable in the circumstances to assist the undertaker to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed save that this obligation shall not extend to the requirement for National Grid Electricity Transmission Plc to use its compulsory purchase powers to this end unless it elects to so do.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of or land secured by the undertaker under this Part of this Schedule must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker.

(5) National Grid Electricity Transmission Plc must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed, and subject to a written diversion agreement having been entered into between the parties and the grant to National Grid Electricity Transmission Plc of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part of this Schedule.

Facilities and rights for alternative apparatus

91.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part of this Schedule, the undertaker affords to or secures for National Grid Electricity Transmission Plc facilities and rights in land for the construction, use, maintenance and protection of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc and must be no less favourable on the whole to National Grid Electricity Transmission Plc than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed unless otherwise agreed by National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker and agreed with National Grid Electricity Transmission Plc under sub-paragraph (1) in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are less favourable on the whole to National Grid Electricity Transmission Plc than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject the matter may be referred to arbitration in accordance with paragraph 15 (*Arbitration*) of this Part of this Schedule and the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to National Grid Electricity Transmission Plc as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case. In respect of the appointment of an arbitrator under this sub-paragraph, article 46 (arbitration) applies.

Retained apparatus: Protection of National Grid Electricity Transmission Plc as Electricity Undertaker

92.—(1) Not less than 56 days before the commencement of any specified works the undertaker must submit to National Grid Electricity Transmission Plc a plan of the works to be executed and seek from National Grid Electricity Transmission Plc details of the underground extent of their electricity assets.

(2) In relation to specified works the plan to be submitted to National Grid Electricity Transmission Plc under sub-paragraph (1) must include a method statement and describe—

- (a) the exact position of the works;
- (b) the level at which these are proposed to be constructed or renewed;
- (c) the manner of their construction or renewal including details of excavation, positioning of plant;
- (d) the position of all apparatus;
- (e) by way of detailed drawings, every alteration proposed to be made to or close to any such apparatus;
- (f) any intended maintenance regimes;
- (g) an assessment of risks of rise of earth issues; and
- (h) a ground monitoring scheme, where required.

(3) In relation to any works which will or may be situated on, over, under or within 10 metres of any part of the foundations of an electricity tower or between any two or more electricity towers, the plan to be submitted under sub-paragraph (1) must in addition to the matters set out in sub-paragraph (2) include a method statement describing—; -

- (a) details of any cable trench design including route, dimensions, clearance to pylon foundations;
- (b) demonstration that pylon foundations will not be affected prior to, during and post construction;
- (c) details of load bearing capacities;
- (d) details of any cable installation methodology including access arrangements, jointing bays and backfill methodology;

- (e) a written management plan for high voltage hazard during construction and ongoing maintenance of any cable route;
 - (f) written details of the operations and maintenance regime for any cable, including frequency and method of access;
 - (g) assessment of earth rise potential if reasonably required by National Grid Electricity Transmission Plc's engineers; and
 - (h) evidence that trench bearing capacity is to be designed to support overhead line construction traffic of up to and including 26 tonnes in weight.
- (4) The undertaker must not commence any works to which sub-paragraphs (2) or (3) apply until National Grid Electricity Transmission Plc has given written approval of the plan so submitted.
- (5) Any approval of National Grid Electricity Transmission Plc required under sub-paragraphs (4) -
- (a) may be given subject to reasonable conditions for any purpose mentioned in sub-paragraphs (6) or (8); and
 - (b) may be given subject to such reasonable requirements as National Grid may have in connection with the safe and efficient construction, commissioning, operation and maintenance of the Bodelwyddan Project and/or the Connah's Quay Project; and
 - (c) must not be unreasonably withheld.
- (6) In relation to any work to which sub-paragraphs (2) or (3) apply, National Grid Electricity Transmission Plc may require such modifications to be made to the plans as may be reasonably necessary for the purpose of securing its apparatus against interference or risk of damage, for the provision of protective works or for the purpose of providing or securing proper and convenient means of access to any apparatus.
- (7) Works executed under sub-paragraphs (2) or (3) must be executed in accordance with the plan, submitted under sub-paragraph (1) or as relevant sub-paragraph (6), as approved or as amended from time to time by agreement between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraphs (6), or (8) by National Grid Electricity Transmission Plc for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and National Grid Electricity Transmission Plc will be entitled to watch and inspect the execution of those works.
- (8) Where National Grid Electricity Transmission Plc requires any protective works to be carried out by itself or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works, inclusive of any measures or schemes required and approved as part of the plan approved pursuant to this paragraph, must be carried out to National Grid Electricity Transmission Plc's satisfaction prior to the commencement of any authorised development (or any relevant part thereof) for which protective works are required and National Grid Electricity Transmission Plc shall give 56 days' notice of its requirement for such works from the date of submission of a plan pursuant to this paragraph (except in an emergency).
- (9) If National Grid Electricity Transmission Plc in accordance with sub-paragraphs (6) or (8) and in consequence of the works proposed by the undertaker reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, paragraphs 1 to 3 and 6 to 8 apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 7(2).
- (10) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 56 days before commencing the execution of the authorised development, a new plan, instead of the plan previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph shall apply to and in respect of the new plan.
- (11) The undertaker will not be required to comply with sub-paragraph (1) where it needs to carry out emergency works as defined in the 1991 Act but in that case it must give to National Grid Electricity Transmission Plc notice as soon as is reasonably practicable and a plan of those works and must—

- (a) comply with sub-paragraphs (6), (7) and (8) in so far as is reasonably practicable in the circumstances and
- (b) comply with sub-paragraph (12) at all times.

(12) At all times when carrying out any works authorised under the Order, the undertaker must comply with National Grid Electricity Transmission Plc's policies for development near overhead lines EN43-8 and HSE's guidance note 6 "Avoidance of Danger from Overhead Lines".

Expenses

93.—(1) Save where otherwise agreed in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker and subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must pay to National Grid Electricity Transmission Plc within 30 days of receipt of an itemised invoice or claim from National Grid Electricity Transmission Plc all charges, costs and expenses reasonably anticipated within the following three months or reasonably and properly incurred by National Grid Electricity Transmission Plc in, or in connection with, the inspection, removal, relaying or replacing, alteration or protection of any apparatus or the construction of any new or alternative apparatus which may be required in consequence of the execution of any authorised works including without limitation—

- (a) any costs reasonably incurred by or compensation properly paid by National Grid Electricity Transmission Plc in connection with the acquisition of rights or the exercise of statutory powers for such apparatus including without limitation all costs incurred by National Grid Electricity Transmission Plc as a consequence of National Grid Electricity Transmission Plc:
 - (i) using its own compulsory purchase powers to acquire any necessary rights under paragraph 7(3); or
 - (ii) exercising any compulsory purchase powers in the Order transferred to or benefitting National Grid Electricity Transmission Plc.
- (b) in connection with the cost of the carrying out of any diversion work or the provision of any alternative apparatus, where no written diversion agreement is otherwise in place;
- (c) the cutting off of any apparatus from any other apparatus or the making safe of redundant apparatus;
- (d) the approval of plans;
- (e) the carrying out of protective works, plus a capitalised sum to cover the cost of maintaining and renewing permanent protective works;
- (f) the survey of any land, apparatus or works, the inspection and monitoring of works or the installation or removal of any temporary works reasonably necessary in consequence of the execution of any such works referred to in this Part of this Schedule.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount

which apart from this sub-paragraph would be payable to National Grid Electricity Transmission Plc by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess save to the extent that it is not possible in the circumstances to obtain the existing type of apparatus at the same capacity and dimensions or place at the existing depth in which case full costs will be borne by the undertaker.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus will not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole will be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) Any amount which apart from this sub-paragraph would be payable to National Grid Electricity Transmission Plc in respect of works by virtue of sub-paragraph (1) will, if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on National Grid Electricity Transmission Plc any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, be reduced by the amount which represents that benefit.

Indemnity

94.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any works authorised by this Part of this Schedule or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any of the authorised works by or on behalf of the undertaker or in consequence of any act or default of the undertaker (or any person employed or authorised by him) in the course of carrying out such works, including without limitation works carried out by the undertaker under this Part of this Schedule or any subsidence resulting from any of these works, any damage is caused to any apparatus or alternative apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised works) or property of National Grid Electricity Transmission Plc, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by National Grid Electricity Transmission Plc, or National Grid Electricity Transmission Plc becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker will—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim from National Grid Electricity Transmission Plc the cost reasonably and properly incurred by National Grid Electricity Transmission Plc in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) indemnify National Grid Electricity Transmission Plc for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalty or costs incurred by or recovered from National Grid Electricity Transmission Plc, by reason or in consequence of any such damage or interruption or National Grid Electricity Transmission Plc becoming liable to any third party and including STC Claims or an Incentive Deduction other than arising from any default of National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) The fact that any act or thing may have been done by National Grid Electricity Transmission Plc on behalf of the undertaker or in accordance with a plan approved by National Grid Electricity Transmission Plc or in accordance with any requirement of National Grid Electricity Transmission Plc or under its supervision will not (unless sub-paragraph (3) applies), excuse the undertaker from liability under the provisions of this sub-paragraph (1) unless National Grid Electricity Transmission Plc fails to carry out and execute the works properly with due care and attention and in a skilful and workman like manner or in a manner that does not accord with the approved plan

(3) Nothing in sub-paragraph (1) shall impose any liability on the undertaker in respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the neglect or default of National Grid Electricity Transmission Plc, its officers, servants, contractors or agents;
- (b) any authorised works and/or any other works authorised by this Part of this Schedule carried out by National Grid Electricity Transmission Plc as an assignee, transferee or

lessee of the undertaker with the benefit of the Order pursuant to section 156 of the Planning Act 2008 or article 7 (benefit of the Order) subject to the proviso that once such works become apparatus ("new apparatus") any authorised works yet to be executed and not falling within this subsection 3(b) will be subject to the full terms of this Part of this Schedule including this paragraph 11; and/or

- (c) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable;

(4) National Grid Electricity Transmission Plc must give the undertaker reasonable notice of any such third party claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise must, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, be made without first consulting the undertaker and considering their representations.

(5) National Grid Electricity Transmission Plc, in respect of any matter covered by the indemnity given by the undertaker in this paragraph, at all times act reasonably and in the same manner as it would as if settling third party claims on its own behalf from its own funds.

(6) National Grid Electricity Transmission Plc must use its reasonable endeavours to mitigate and to minimise any costs, expenses, loss, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph applies where it is within National Grid Electricity Transmission Plc's reasonable ability and control to do so and which expressly excludes any obligation to mitigate liability arising from third parties which is outside of National Grid Electricity Transmission Plc's control and if reasonably requested to do so by the undertaker National Grid Electricity Transmission Plc must provide an explanation of how the claim has been minimised, where relevant.

(7) Not to commence construction (and not to permit the commencement of such construction) of the authorised works on any land owned by National Grid Electricity Transmission Plc or in respect of which National Grid Electricity Transmission Plc has an easement or wayleave for its apparatus or any other interest or to carry out any works within 15 metres of National Grid Electricity Transmission Plc's apparatus until the following conditions are satisfied:

- (a) unless and until National Grid Electricity Transmission Plc is satisfied acting reasonably (but subject to all necessary regulatory constraints) that the undertaker has first provided the acceptable security (and provided evidence that it shall maintain such acceptable security for the construction period of the authorised works from the proposed date of commencement of construction of the authorised works) and National Grid Electricity Transmission Plc has confirmed the same to the undertaker in writing; and
- (b) unless and until National Grid Electricity Transmission Plc is satisfied acting reasonably (but subject to all necessary regulatory constraints) that the undertaker has procured acceptable insurance (and provided evidence to National Grid Electricity Transmission Plc that it shall maintain such acceptable insurance for the construction period of the authorised works from the proposed date of commencement of construction of the authorised works) and National Grid Electricity Transmission Plc has confirmed the same in writing to the undertaker.

(8) In the event that the undertaker fails to comply with 11(7) of this Part of this Schedule, nothing in this Part of this Schedule shall prevent National Grid Electricity Transmission Plc from seeking injunctive relief (or any other equitable remedy) in any court of competent jurisdiction.

Enactments and agreements

95. Save to the extent provided for to the contrary elsewhere in this Part of this Schedule or by agreement in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker, nothing in this Part of this Schedule affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

Co-operation

96.—(1) Where in consequence of the proposed construction of any part of the authorised works the undertaker or National Grid Electricity Transmission Plc requires the removal of apparatus under paragraph 7(2) or National Grid Electricity Transmission Plc makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 9, the undertaker shall use its best endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised works and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of National Grid Electricity Transmission Plc’s undertaking and National Grid Electricity Transmission Plc shall use its best endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

(2) For the avoidance of doubt whenever National Grid Electricity Transmission Plc’s consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by the undertaker, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Access

97. If in consequence of the agreement reached in accordance with paragraph 6(1) or the powers granted under this Order the access to any apparatus is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus as will enable National Grid Electricity Transmission Plc to maintain or use the apparatus no less effectively than was possible before such obstruction.

Arbitration

98. Save for differences or disputes arising under paragraphs 12(2), 12(4), 13(1) and 14 any difference or dispute arising between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc under this Part of this Schedule must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

Notices

99. Notwithstanding article [] (service of notices), any plans submitted to National Grid Electricity Transmission Plc by the undertaker pursuant to paragraph 9 must be submitted using the LSBUD system (<https://lsbud.co.uk/>) or to such other address as National Grid Electricity Transmission Plc may from time to time appoint instead for that purpose and notify to the undertaker in writing.

PART 8

For the protection of Network Rail Limited

100. The provisions of this Part have effect unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Network Rail and, where paragraph 14 applies, any other person on whom rights or obligations are conferred by that paragraph.

101. In this Part—

“asset protection agreement” means an agreement to regulate the construction and maintenance of the specified work in a form prescribed from time to time by Network Rail;

“construction” includes execution, placing, alteration and reconstruction and “construct” and “constructed” have corresponding meanings;

“engineer” means an engineer appointed by Network Rail for the purposes of this Order;

“network licence” means the network licence, as the same is amended from time to time, granted to Network Rail by the Secretary of State in exercise of powers under section 8 of the Railways Act 1993^(a);

“Network Rail” means Network Rail Infrastructure Limited (company number 02904587, whose registered office is at 1 Eversholt Street, London NW1 2DN) and any associated company of Network Rail Infrastructure Limited which holds property for railway purposes, and for the purpose of this definition “associated company” means any company which is (within the meaning of section 1159 of the Companies Act 2006^(b)) the holding company of Network Rail Infrastructure Limited, a subsidiary of Network Rail Infrastructure Limited or another subsidiary of the holding company of Network Rail Infrastructure Limited; and any successor to Network Rail Infrastructure Limited’s railway undertaking;

“plans” includes sections, designs, design data, software, drawings, specifications, soil reports, calculations, descriptions (including descriptions of methods of construction), staging proposals, programmes and details of the extent, timing and duration of any proposed occupation of railway property;

“railway operational procedures” means procedures specified under any access agreement (as defined in the Railways Act 1993) or station lease;

“railway property” means any railway belonging to Network Rail and—

- (a) any station, land, works, apparatus and equipment belonging to Network Rail or connected with any such railway; and
- (b) any easement or other property interest held or used by Network Rail for the purposes of such railway or works, apparatus or equipment;

“regulatory consents” means any consent or approval required under:

- (a) the Railways Act 1993;
- (b) the network licence; and/or
- (c) any other relevant statutory or regulatory provisions;

by either the Office of Rail and Road or the Secretary of State for Transport or any other competent body including change procedures and any other consents, approvals of any access or beneficiary that may be required in relation to the authorised development;

“specified work” means so much of any of the authorised development as is or is to be situated upon, across, under, over or within 15 metres of, or may in any way adversely affect, railway property and for the avoidance of doubt, includes the maintenance of such works under the powers conferred by article 6 (power to maintain the authorised development) in respect of such works.

102.—(1) Where under this Part Network Rail is required to give its consent, agreement or approval in respect of any matter, that consent, agreement or approval is subject to the condition that Network Rail complies with any relevant railway operational procedures and any obligations under its network licence or under statute.

(2) In so far as any specified work or the acquisition or use of railway property is or may be subject to railway operational procedures, Network Rail must—

- (a) co-operate with the undertaker with a view to avoiding undue delay and securing conformity as between any plans approved by the engineer and requirements emanating from those procedures; and
- (b) use its reasonable endeavours to avoid any conflict arising between the application of those procedures and the proper implementation of the authorised project under this Order.

103.—(1) The undertaker must not exercise the powers conferred by—

(a) 1993 c. 43
(b) 2006 c. 46.

- (a) article 3 (development consent etc. granted by the Order);
- (b) article 6 (power to maintain the authorised project);
- (c) article 16 (discharge of water);
- (d) article 17 (authority to survey and investigate the land);
- (e) article 20 (compulsory acquisition of land);
- (f) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (g) article 24 (private rights);
- (h) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (i) article 28 (rights under or over streets);
- (j) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project);
- (k) article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project);
- (l) article 31 (statutory undertakers);
- (m) article 35 (felling or lopping of trees and removal of hedgerows);
- (n) article 36 (trees subject to tree preservation orders);
- (o) the powers conferred by section 11(3) (power of entry) of the 1965 Act;
- (p) the powers conferred by section 203 (power to override easements and rights) of the Housing and Planning Act 2016();
- (q) the powers conferred by section 172 (right to enter and survey land) of the Housing and Planning Act 2016;
- (r) any powers in respect of the temporary possession of land under the Neighbourhood Planning Act 2017;

in respect of any railway property unless the exercise of such powers is with the consent of Network Rail.

(2) The undertaker must not in the exercise of the powers conferred by this Order prevent pedestrian or vehicular access to any railway property, unless preventing such access is with the consent of Network Rail.

(3) The undertaker must not exercise the powers conferred sections 271 or 272 of the 1990 Act, article 31 (statutory undertakers) or article 24 (private rights), in relation to any right of access of Network Rail to railway property, but such right of access may be diverted with the consent of Network Rail.

(4) The undertaker must not under the powers of this Order acquire or use or acquire new rights over, or seek to impose any restrictive covenants over, any railway property, or extinguish any existing rights of Network Rail in respect of any third party property, except with the consent of Network Rail.

(5) The undertaker must not under the powers of this Order do anything which would result in railway property being incapable of being used or maintained or which would affect the safe running of trains on the railway.

(6) Where Network Rail is asked to give its consent pursuant to this paragraph, such consent must not be unreasonably withheld but may be given subject to reasonable conditions but it shall never be unreasonable to withhold consent for reasons of operational or railway safety (such matters to be in Network Rail's absolute discretion).

(7) The undertaker must enter into an asset protection agreement prior to the commencement of any specified work.

104.—(1) The undertaker must before commencing construction of any specified work supply to Network Rail proper and sufficient plans of that work for the reasonable approval of the engineer and the specified work must not be commenced except in accordance with such plans as have been approved in writing by the engineer or settled by arbitration under article 46 (arbitration).

(2) The approval of the engineer under sub-paragraph 5(1) must not be unreasonably withheld or delayed, and if after 28 days beginning with the date on which such plans have been supplied to Network Rail the engineer has not communicated disapproval of those plans and the grounds of disapproval—

- (a) the undertaker may serve on the engineer written notice requiring the engineer to communicate approval or disapproval within a further period of 28 days beginning with the date on which the engineer receives written notice from the undertaker; and
- (b) if by the expiry of the further 28 days the engineer has not communicated approval or disapproval, the engineer is deemed to have approved the plans as supplied.

(3) If after the expiry of 28 days beginning with the date on which written notice was served on the engineer under sub-paragraph 5(2), Network Rail gives notice to the undertaker that Network Rail desires itself to construct any part of a specified work which in the opinion of the engineer will or may affect the stability of railway property or the safe operation of traffic on the railways of Network Rail then, if the undertaker desires such part of the specified work to be constructed, Network Rail must construct it without unreasonable delay on behalf of and to the reasonable satisfaction of the undertaker in accordance with the plans approved or deemed to be approved or settled under this paragraph, and under the supervision (where appropriate and if given) of the undertaker.

(4) When signifying approval of the plans the engineer may specify any protective works (whether temporary or permanent) which in the engineer's reasonable opinion should be carried out before the commencement of the construction of a specified work to ensure the safety or stability of railway property or the continuation of safe and efficient operation of the railways of Network Rail or the services of operators using the same (including any relocation, decommissioning and removal of works, apparatus and equipment necessitated by a specified work and the comfort and safety of passengers who may be affected by the specified works), and—

- (a) such protective works as may be reasonably necessary for those purposes must be constructed by Network Rail or by the undertaker, if Network Rail so desires, and such protective works must be carried out at the expense of the undertaker, in either case without unreasonable delay; and
- (b) the undertaker must not commence the construction of the specified works in question until the engineer has notified the undertaker that the protective works have been completed to the engineer's reasonable satisfaction.

(5) Any specified works and any protective works to be constructed by virtue of paragraph 5(4) must, when commenced, be constructed—

- (a) without unnecessary delay in accordance with the plans approved or deemed to have been approved or settled under paragraph 5;
- (b) under the supervision (where appropriate and if given) and to the reasonable satisfaction of the engineer;
- (c) in such manner as to cause as little damage as is possible to railway property; and
- (d) so far as is reasonably practicable, so as not to interfere with or obstruct the free, uninterrupted and safe use of any railway of Network Rail or the traffic on it and the use by passengers of railway property.

(6) If any damage to railway property or any interference or obstruction referred to in sub-paragraph 5(5)(d) is caused by the carrying out of, or in consequence of, the construction of a specified work, the undertaker must, regardless of any approval, make good such damage and must pay to Network Rail all reasonable expenses to which Network Rail may be put and compensation for any loss which it may sustain by reason of any such damage, interference or obstruction.

(7) Nothing in this Part imposes any liability on the undertaker with respect to any damage, costs, expenses or loss attributable to the negligence of Network Rail or its employees, contractors or agents or any liability on Network Rail with respect to any damage, costs, expenses or loss attributable to the negligence of the undertaker or its employees, contractors or agents.

105. The undertaker must—

- (a) at all times afford reasonable facilities to the engineer for access to a specified work during its construction; and
- (b) supply the engineer with all such information as the engineer may reasonably require with regard to a specified work or the method of constructing it.

106. Network Rail must at all times afford reasonable facilities to the undertaker and its employees, contractors or agents for access to any works carried out by Network Rail under this Part during their construction and must supply the undertaker with such information as it may reasonably require with regard to such works or the method of constructing them.

107.—(1) If any permanent or temporary alterations or additions to railway property are reasonably necessary in consequence of the construction of a specified work or during a period of 24 months after the completion of that work in order to ensure the safety of railway property or the continued safe and efficient operation of the railway of Network Rail, such alterations or additions may be carried out by Network Rail.

(2) If Network Rail gives to the undertaker reasonable notice of its intention to carry out such alterations or additions (which must be specified in the notice), the undertaker must pay to Network Rail the reasonable cost of those alterations or additions including, in respect of any such alterations or additions which have been reasonably incurred by Network Rail, including, in respect of any such alterations or additions as are to be permanent, a capitalised sum representing the increase.

(3) If during the construction of a specified work by the undertaker, Network Rail gives notice to the undertaker that Network Rail desires itself to construct that part of the specified work that in the opinion of the engineer is endangering the stability of railway property or the safe operation of traffic on the railways of Network Rail then, if the undertaker decides that part of the specified work is to be constructed, Network Rail must assume construction of that part of the specified work and the undertaker must, regardless of any approval of the specified work under paragraph 5(3), pay to Network Rail all reasonable expenses to which Network Rail may be put and compensation for any loss which it may suffer by reason of the execution by Network Rail of that specified work.

(4) The engineer must, in respect of the capitalised sums referred to in this paragraph and paragraph 9, provide such details of the formula or method of calculation by which those sums have been calculated as the undertaker may reasonably require.

(5) If the cost of maintaining, working or renewing railway property is reduced in consequence of any such alterations or additions, a capitalised sum representing such saving must be set off against any sum payable by the undertaker to Network Rail under this paragraph.

108. The undertaker must repay to Network Rail all reasonable fees, costs, charges and expenses agreed in advance with the undertaker and reasonably incurred by Network Rail—

- (a) in constructing any part of a specified work on behalf of the undertaker under paragraph 5(3) or in constructing any protective works under paragraph 5(4) including in respect of any permanent protective works, a capitalised sum representing the cost of maintaining and renewing those works;
- (b) in respect of the approval by the engineer of plans submitted by the undertaker and the supervision by the engineer of the construction of a specified work or a protective work;
- (c) in respect of the employment or procurement of the services of any inspectors, signallers, guards and other persons whom it is reasonably necessary to appoint for inspecting, signalling, watching and lighting railway property and for preventing, so far as may be reasonably practicable, interference, obstruction, danger or accident arising from the construction or failure of a specified work;
- (d) in respect of any special traffic working resulting from any speed restrictions which may in the reasonable opinion of the engineer, need to be imposed by reason or in consequence of the construction or failure of a specified work or a protective work from

the substitution or diversion of services which may be reasonably necessary for the same reason; and

- (e) in respect of any additional temporary lighting of railway property in the vicinity of the specified works or protective works, being lighting made reasonably necessary by reason or in consequence of the construction or failure of a specified work or protective works.

109.—(1) In this paragraph—

“EMI” means, subject to sub-paragraph 10(2), electromagnetic interference with Network Rail apparatus generated by the operation of the onshore works here such interference is of a level which adversely affects the safe operation of Network Rail’s apparatus

“Network Rail’s apparatus” means any lines, circuits, wires, apparatus or equipment (whether or not modified or installed as part of the authorised development) which are owned or used by Network Rail for the purpose of transmitting or receiving electrical energy or of radio, telegraphic, telephonic, electric, electronic or other like means of signalling or other communications.

(2) This paragraph applies to EMI only to the extent that such EMI is not attributable to any change to Network Rail’s apparatus carried out after approval of plans under paragraph 5(1) for the relevant part of the onshore works giving rise to EMI (unless the undertaker has been given notice in writing before the approval of those plans of the intention to make such change).

(3) Subject to sub-paragraph 10(5), the undertaker must in the design and construct the onshore works and take all measures necessary to prevent EMI and must establish with Network Rail (both parties acting reasonably) appropriate arrangements to verify their effectiveness.

(4) In order to facilitate the undertaker’s compliance with sub-paragraph 10(3)—

- (a) the undertaker must consult with Network Rail as early as reasonably practicable to identify all Network Rail’s apparatus which may be at risk of EMI, and thereafter must continue to consult with Network Rail (both before and after formal submission of plans under paragraph 5(1) in order to identify all potential causes of EMI and the measures required to eliminate them;
- (b) Network Rail must without unreasonable delay make available to the undertaker all information in the possession of Network Rail reasonably requested by the undertaker in respect of Network Rail’s apparatus identified pursuant to sub-paragraph 10(4)(a); and
- (c) Network Rail must allow the undertaker reasonable facilities for the inspection of Network Rail’s apparatus identified pursuant to sub-paragraph 10(4)(a).

(5) In any case where it is established that EMI can only reasonably be prevented by modifications to Network Rail’s apparatus, Network Rail must not withhold its consent unreasonably to modifications of Network Rail’s apparatus, but the means of prevention and the method of their execution must be selected in the reasonable discretion of Network Rail, and in relation to such modifications paragraph 5(1) has effect subject to the sub-paragraph.

(6) Prior to the commencement of operation of the authorised development the undertaker shall test the use of the authorised development in a manner that shall first have been agreed with Network Rail (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed), and if, notwithstanding any measures adopted pursuant to sub-paragraph 10(3), the testing of the authorised development causes EMI then the undertaker must immediately upon receipt of notification by Network Rail of such EMI either in writing or communicated orally (such oral communication to be confirmed in writing as soon as reasonably practicable after it has been issued) forthwith cease to use (or procure the cessation of use of) the undertaker’s apparatus causing such EMI until all measures necessary have been taken to remedy such EMI by way of modification to the source of such EMI or (in the circumstances, and subject to the consent, specified in sub-paragraph 10(5) to Network Rail’s apparatus.

(7) In the event of EMI having occurred—

- (a) the undertaker must afford reasonable facilities to Network Rail for access to the undertaker’s apparatus in the investigation of such EMI;

- (b) Network Rail must afford reasonable facilities to the undertaker for access to Network Rail's apparatus in the investigation of such EMI;
- (c) Network Rail must without unreasonable delay make available to the undertaker any additional material information in its possession reasonably requested by the undertaker in respect of Network Rail's apparatus or such EMI; and
- (d) the undertaker shall not allow regular revenue earning operations of the authorised development in a manner that has caused or will cause EMI until measures have been taken in accordance with this paragraph to prevent such levels of EMI occurring.

(8) Where Network Rail approves modifications to Network Rail's apparatus pursuant to sub-paragraphs 10(5) or 10(6)—

- (a) Network Rail must allow the undertaker reasonable facilities for the inspection of the relevant part of Network Rail's apparatus; and
- (b) any modifications to Network Rail's apparatus approved pursuant to those sub-paragraphs must be carried out and completed by the undertaker in accordance with paragraph 6.

(9) To the extent that it would not otherwise do so, the indemnity in paragraph 14(1) applies to the costs and expenses reasonably incurred or losses suffered by Network Rail through the implementation of the provisions of this paragraph (including costs incurred in connection with the consideration of proposals, approval of plans, supervision and inspection of works and facilitating access to Network Rail's apparatus) or in consequence of any EMI to which sub-paragraph 10(6) applies.

(10) For the purpose of paragraph 9(a) any modifications to Network Rail's apparatus under this paragraph shall be deemed to be protective works referred to in that paragraph.

(11) In relation to any dispute arising under this paragraph the reference in article 46 (arbitration) to the Secretary of State shall be read as a reference to the Institution of Engineering and Technology.

110. If at any time after the completion of a specified work or a protective work, not being a work vested in Network Rail, Network Rail gives notice to the undertaker informing it that the state of maintenance of any part of the specified work or a protective work appears to be such as adversely affects the operation of railway property, the undertaker must, on receipt of such notice, take such steps as may be reasonably necessary to put that specified work or a protective work in such state of maintenance as to not adversely affect railway property.

111. The undertaker must not provide any illumination or illuminated sign or signal on or in connection with a specified work in the vicinity of any railway belonging to Network Rail unless it has first consulted Network Rail and it must comply with Network Rail's reasonable requirements for preventing confusion between such illumination or illuminated sign or signal and any railway signal or other light used for controlling, directing or securing the safety of traffic on the railway.

112. Any additional expenses that Network Rail may reasonably incur in altering, reconstructing or maintaining railway property under any powers existing at the date on which this Order is made by reason of the existence of a specified work must, provided that 56 days' previous notice of the commencement of such alteration, reconstruction or maintenance has been given to the undertaker, be paid by the undertaker to Network Rail.

113.—(1) The undertaker must:

- (a) pay to Network Rail all reasonable costs, charges, damages and expenses not otherwise provided for in this Part which may be occasioned to or reasonably incurred by Network Rail—
 - (i) by reason of the construction or maintenance of a specified work or its failure; or
 - (ii) by reason of any act or omission of the undertaker or of any person in its employ or of its contractors or others whilst engaged on a specified work;

- (iii) in respect of costs incurred by Network Rail in complying with any railway operational procedures or obtaining any regulatory consents which procedures are required to be followed or consents obtained to facilitate the carrying out or operation of the authorised development; and
- (iv) indemnify Network Rail and keep Network Rail indemnified from and against all claims and demands arising out of or in connection with a specified work or any such failure, act or omission.

(2) The fact that any act or thing may have been done by Network Rail on behalf of the undertaker or in accordance with plans approved by the engineer or in accordance with any requirement of the engineer or under the engineer's supervision does not (if it was done without negligence on the part of Network Rail or its employees, contractors or agents) excuse the undertaker from any liability under this Part.

(3) Network Rail must give the undertaker reasonable written notice of any claim or demand made against Network Rail that the undertaker may be liable to pay under this Part and no settlement or compromise of such a claim or demand is to be made without the prior written consent of the undertaker.

(4) The sums payable by the undertaker under sub-paragraph 14(1) if relevant include a sum equivalent to the relevant costs.

(5) Subject to the terms of any agreement between Network Rail and a train operator regarding the timing or method of payment of the relevant costs in respect of that train operator, Network Rail must promptly pay to each train operator the amount of any sums which Network Rail receives under sub-paragraph 14(4) which relates to the relevant costs of that train operator.

(6) The obligation under sub-paragraph 14(4) to pay Network Rail the relevant costs is, in the event of default, enforceable directly by any train operator concerned to the extent that such sums would be payable to that train operator under sub-paragraph 14(5).

(7) In this paragraph—

“relevant costs” means the costs, direct losses and indirect losses expenses (including loss of revenue) reasonably incurred by each train operator as a consequence of any specified work including but not limited to any restriction of the use of Network Rail's railway network as a result of the construction, maintenance or failure of a specified work or any such act or omission as mentioned in sub-paragraph 14(1)

“train operator” means any person who is authorised to act as the operator of a train by a licence under section 8 of the Railways Act 1993.

114. Network Rail must, on receipt of a request from the undertaker, provide the undertaker free of charge with written estimates of the costs, charges, expenses and other liabilities for which the undertaker is or will become liable under this Part (including the amount of the relevant costs mentioned in paragraph 14) and with such information as may enable the undertaker to assess the reasonableness of any such estimate or claim made or to be made under this Part (including any claim relating to those relevant costs).

115. In the assessment of any sums payable to Network Rail under this Part there must not be taken into account any increase in the sums claimed that is attributable to any action taken by or any agreement entered into by Network Rail if that action or agreement was not reasonably necessary and was taken or entered into with a view to obtaining the payment of those sums by the undertaker under this Part or increasing the sums so payable.

116. The undertaker and Network Rail may, subject in the case of Network Rail to compliance with the terms of its network licence, enter into, and carry into effect, agreements for the transfer to the undertaker of—

- (a) any railway property shown on the works plan or the land plans and described in the book of reference;
- (b) any lands, works or other property held in connection with any such railway property; and

- (c) any rights and obligations (whether or not statutory) of Network Rail relating to any railway property or any lands, works or other property referred to in this paragraph.

117. Nothing in this Order, or in any enactment incorporated with or applied by this Order, prejudices or affects the operation of Part 1 of the Railways Act 1993.

118. The undertaker must give written notice to Network Rail where any application is proposed to be made by the undertaker for the Secretary of State's consent under article 7 (benefit of the order) and any such notice must be given no later than 28 days before any such application is made and must describe or give (as appropriate)—

- (a) the nature of the application to be made;
- (b) the extent of the geographical area to which the application relates; and
- (c) the name and address of the person acting for the Secretary of State to whom the application is to be made.

119. The undertaker must, no later than 28 days from the date that the documents referred to in article 42 (certification of plans and documents, etc.) are certified by the Secretary of State, provide a set of those documents to Network Rail in an electronic format.

PART 9

For the protection of Awel y Môr

120. The provisions of this Part apply for the protection of Awel y Môr unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Awel y Môr.

121. In this Part—

“access plots” means those parts of the Order limits that includes such parts of the Awel y Môr Order land comprising the land within plots 11-221, 11-222, 11-223, 11-224, 11-225, 11-226, 11-227, 11-231, 11-232, 11-234 and 11-235 shown on the land plans and described in the book of reference, which covers private road, verges, agricultural land, private road off Glascoed road, B5381 and public bridleway (BR 208/32) and access splay;

“apparatus” means the cables, switchgear, structures or other infrastructure owned, occupied or maintained by Awel y Môr or its successor in title within the Awel y Môr Order Land;

“Awel y Môr” means an undertaker with the benefit of all or part of the Awel y Môr Order for the time being;

“Awel y Môr Onshore Works” means the proposed location within the Awel y Môr Order land for any electrical circuit(s), electrical substation infrastructure, construction compound(s) and other onshore infrastructure and works (whether temporary or permanent in nature) authorised by the Awel y Môr Order or by any planning permission intended to operate in conjunction with the Awel y Môr Order

“Awel y Môr Order” means the development consent order made by the Secretary of State in relation to the Awel y Môr Offshore Wind Farm on 19th September 2023;

“Awel y Môr Order land” means Order land as defined in the Awel y Môr Order;

“construction” includes execution, placing, altering, replacing, reconstruction, relaying, maintenance, extensions, enlargement and removal; and “construct” and “constructed” must be construed accordingly;

“Overlap area” means those parts of the Order limits that includes such parts of the Awel y Môr Order land comprising the land within plots 11-200, 11-201, 11-202, 11-203, 11-204, 11-205, 11-206, 11-207 shown on the land plans and described in the book of reference;

“plans” includes sections, drawings, specifications, designs, design data, software, soil reports, calculations, descriptions (including descriptions of methods of construction), staging proposals, programmes and details of the extent, timing and duration of any proposed occupation of the Awel y Môr Order land;

“specified works” means so much of any works or operations authorised by this Order (or authorised by any planning permission intended to operate in conjunction with this Order) as is—

- (a) within the Overlap area;
- (b) in, on, under, over or within 15 metres of the Awel y Môr Onshore Works or any apparatus; or
- (c) may in any way adversely affect any apparatus;

“temporary works” so much of the specified works which are temporary works as set out within the Order; and

“undertaker’s temporary access track” means that part of Work No. 27 falling within part of plot 11-229 and the whole of plots 11-229a, 11-230, 11-230a, 11-233, 11-233a, 11-233b, 11-234, 11-234a, 11-234b.

122. The consent of Awel y Môr under this Part is not required where the Awel y Môr Order has expired without the authorised development having been commenced pursuant to any requirement of Schedule 2 to the Awel y Môr Order.

123. Where conditions are included in any consent granted by Awel y Môr pursuant to this Part, the undertaker must comply with the conditions if it chooses to implement or rely on the consent, unless the conditions are waived or varied in writing by Awel y Môr.

124. The undertaker must not under the powers of this Order—

- (a) acquire, extinguish, suspend, override or interfere with any rights that Awel y Môr has in respect of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works;
- (b) acquire, extinguish, suspend or override any rights that Awel y Môr has in respect of the access plots pursuant to the Awel y Môr Order;
- (c) acquire the Awel y Môr Order land or acquire any new rights or impose restrictive covenants or exercise any powers of temporary use over or in relation to the Awel y Môr Order land, without the consent of Awel y Môr, which must not be unreasonably withheld or delayed but which may be made subject to reasonable conditions.

125.—(1) During the construction of the authorised development the undertaker will not use Work No. 30 for the period starting with the date of completion of construction of the undertaker’s temporary access track until the date of commencement of demobilisation of the undertaker’s temporary access track unless otherwise agreed.

(2) At all other times during the construction of the authorised project the undertaker must coordinate its use of Work No. 30, including traffic movements, with Awel y Môr so as to prevent against restricting or impeding Awel y Môr’s use of the same.

(3) At least 28 days prior to the submission to the local highway authority of the design of temporary construction access AC-R1 (as identified on the street works and access plan) pursuant to requirement 10, the undertaker will share the proposed access designs and the details of any associated traffic management measures with Awel y Môr and take into account any reasonable representations made by Awel y Môr.

126.—(1) The undertaker must not under the powers of this Order carry out any specified works without the consent of Awel y Môr, which must not be unreasonably withheld or delayed but which may be made subject to reasonable conditions and if Awel y Môr does not respond within 56 days then consent is deemed to be given.

(2) Subject to obtaining consent pursuant to sub-paragraph (1) and not less than 56 days before beginning to construct any specified works, the undertaker must submit plans of the specified works to Awel y Môr and must submit such further particulars available to it that Awel y Môr may reasonably require.

(3) Any specified works must be constructed without unreasonable delay in accordance with the plans approved in writing by Awel y Môr.

(4) Any approval of Awel y Môr required under this paragraph may be made subject to such reasonable conditions as may be required for the protection or alteration of any apparatus within the Overlap area or the Awel y Môr Onshore Works or for securing access to any apparatus within the Overlap area or the Awel y Môr Onshore Works.

(5) Where Awel y Môr requires any protective works to be carried out either by themselves or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works must be carried out to Awel y Môr's reasonable satisfaction.

(6) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 56 days before commencing the execution of any specified works, new plans instead of the plans previously submitted, and the provisions of this paragraph shall apply to and in respect of the new plans.

127.—(1) The undertaker must give to Awel y Môr written notice of completion not more than 14 days after the completion of any specified works.

(2) The undertaker is not required to comply with paragraph 7 or sub-paragraph (1) of this paragraph in a case of emergency, but in that case it must give to Awel y Môr notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonable practicable subsequently and must comply with paragraph 7 in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

128. The undertaker must at all reasonable times during construction of the specified works allow Awel y Môr and its servants and agents access to the specified works and all reasonable facilities for inspection of the specified works.

129.—(1) After the purpose of any temporary works has been accomplished, the undertaker must with all reasonable dispatch, or after a reasonable period of notice in writing from Awel y Môr requiring the undertaker to do so, remove the temporary works, in, on, under, over, or within the Overlap area.

(2) If the undertaker fails to remove the temporary works within a reasonable period of receipt of a notice pursuant to sub-paragraph (1), Awel y Môr may remove the temporary works and may recover the reasonable costs of doing so from the undertaker.

130. If in consequence of the exercise of the powers conferred by this Order the access to any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus or the Awel y Môr Onshore Works as will enable Awel y Môr to maintain or use the apparatus or access the Awel y Môr Onshore Works no less effectively than was possible before the obstruction.

131. Subject to paragraph 11, the undertaker must not exercise the powers conferred by this Order to prevent or interfere with the access by Awel y Môr to the Awel y Môr Onshore Works.

132. To ensure its compliance with this Part, the undertaker must before carrying out any works or operations pursuant to this Order within the Overlap area request up-to-date written confirmation from Awel y Môr of the location of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works.

133. The undertaker and Awel y Môr must each act in good faith and use reasonable endeavours to co-operate with, and provide assistance to, each other as may be required to give effect to the provisions of this Part.

134. The undertaker must pay to Awel y Môr the reasonable expenses incurred by Awel y Môr in connection with the approval of plans, inspection of any specified works or the alteration or protection of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works.

135.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any specified works, any damage is caused to any apparatus or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by Awel y Môr, or Awel y Môr becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by Awel y Môr in making good such damage or restoring the service or supply; and
- (b) indemnify Awel y Môr for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalty or costs incurred by or recovered from Awel y Môr, by reason or in consequence of any such damage or interruption or Awel y Môr becoming liable to any third party as aforesaid.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of Awel y Môr, its officers, servants, contractors or agents.

(3) Awel y Môr must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise shall be made, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme without first consulting the undertaker and considering its representations.

(4) Awel y Môr must use its reasonable endeavours to mitigate in whole or in part and to minimise any costs, expenses, loss, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph 16 applies. If requested to do so by the undertaker, Awel y Môr shall provide an explanation of how the claim has been minimised. The undertaker shall only be liable under this paragraph 16 for claims reasonably incurred by Awel y Môr.

(5) The fact that any work or thing has been executed or done with the consent of Awel y Môr and in accordance with any conditions or restrictions prescribed by Awel y Môr or in accordance with any plans approved by Awel y Môr or to its satisfaction or in accordance with any directions or award of any arbitrator does not relieve the undertaker from any liability under this Part.

136. Any dispute arising between the undertaker and Awel y Môr under this Part must be determined by arbitration under article 46 (arbitration).

SCHEDULE 11

Article 35, 36

Removal of hedgerows

PART 1

Removal of hedgerows

In the County of Conwy:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Northing	
291991	376813	3a	291993	376811	3b
292001	376812	5a	292100	376799	5b
292082	376596	6a	291983	376611	6b
292125	376997	9a	292172	376942	9b
292266	377188	15a	292180	377202	15b
292268	377188	16a	292237	377068	16b
292312	377294	17a	292355	377233	17b
292301	378096	18a	292443	378080	18b
292320	376180	21a	292290	376168	21b
292381	377202	23a	292415	376930	23b
292396	376033	25a	292403	376033	25b

292408	376034	26a	292453	375838	26b
292421	376034	28a	292491	376048	28b
292442	378080	29a	292305	378077	29b
292502	376010	31a	292418	376034	31b
292535	375503	34a	292545	375508	34b
292545	375589	35a	292535	375600	35b
292575	375803	36a	292467	375817	36b
292620	375692	37a	292509	375698	37b
292668	375580	38a	292631	375667	38b
292685	375544	39a	292583	375526	39b
292763	375251	40a	292830	375328	40b
293067	374768	47a	292997	374724	47b
293124	374531	48a	293124	374533	48b
293308	374499	50a	293287	374475	50b
293312	373990	51a	293387	373856	51b
293454	373956	55a	293497	373938	55b
293493	374145	56a	293343	374053	56b
293497	373938	57a	293518	374080	57b
293497	373938	58a	293638	374303	58b
293637	374306	61a	293635	374304	61b
293640	374322	62a	293637	374306	62b
293991	373928	68a	294087	373917	68b
294087	373911	70a	294118	373790	70b
294265	373766	74a	294316	373656	74b
294441	373489	75a	294464	373571	75b
294462	373567	76a	294487	373576	76b
294672	373503	77a	294690	373615	77b
294826	373694	78a	294901	373646	78b
295002	373720	79a	295005	373784	79b
295351	373915	81a	295210	373842	81b
295639	373924	92a	295607	373710	92b
296112	373742	103a	296091	373681	103b
296323	373772	104a	296363	373870	104b
296406	373863	107a	296433	373912	107b
296523	373836	112a	296558	373927	112b
296558	373929	114a	296570	373960	114b
296580	374000	117a	296585	373998	117b
296648	373991	118a	296710	373977	118b
296623	374101	122a	296628	374099	122b
296570	373960	124a	296559	373929	124b
296720	373910	128a	296726	374013	128b
297028	374154	135a	297061	374076	135b
297194	374220	137a	297177	374242	137b
297369	374054	138a	297351	373985	138b
297369	374057	139a	297192	374206	139b
297380	374178	140a	297199	374236	140b
297464	374053	142a	297369	374054	142b
297463	374146	143a	297403	374172	143b
297513	373742	146a	297506	373958	146b
297513	373739	147a	297513	373739	147b
297536	374060	151a	297496	373958	151b

297547	374060	152a	297506	373958	152b
297766	373905	153a	297795	374024	153b
297833	373837	154a	297945	373797	154b

In the County of Denbighshire:

<i>(1) Grid coordinates</i>		<i>(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan</i>	<i>(3) Grid coordinates</i>		<i>(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan</i>
Easting	Northing		Easting	Northing	
298416	373607	160a	298409	373610	160b
298420	373603	161a	298638	373560	161b
298421	373603	162a	298383	373526	162b
298465	373742	163a	298469	373740	163b
298468	373732	164a	298419	373613	164b
298469	373740	165a	298469	373740	165b
298638	373560	167a	298684	373448	167b
298638	373561	168a	298683	373703	168b
298684	373714	169a	298698	373740	169b
298859	373918	171a	298936	373909	171b
298912	373765	174a	298891	373779	174b
298918	373764	176a	298918	373764	176b
298996	373913	177a	298912	373765	177b
299207	373262	180a	299308	373266	180b
299230	373939	181a	299278	373945	181b
299246	373282	182a	299239	373360	182b
299302	373948	183a	299302	373948	183b
299308	373316	185a	299314	373280	185b
299332	374020	188a	299314	374025	188b
299426	373979	190a	299407	373972	190b
299592	373130	191a	299468	373094	191b
299712	372909	192a	299756	372988	192b
300273	372619	197a	300251	372635	197b
300312	372839	203a	300504	372999	203b
300334	372701	205a	300279	372724	205b
300419	372875	207a	300432	372896	207b
300422	372951	208a	300413	372974	208b
300528	372926	211a	300504	372998	211b
300736	373132	218a	300690	373053	218b
300837	372995	219a	300915	373061	219b
300919	373061	220a	300954	373041	220b
300954	373041	221a	301021	372995	221b
301044	373188	222a	300922	373072	222b
301182	373151	229a	301148	373117	229b
301182	373151	230a	301127	373214	230b
301268	373608	237a	301197	373484	237b
301276	373416	238a	301309	373454	238b
301323	373447	240a	301463	373327	240b
301392	372847	241a	301341	372784	241b

301434	372731	244a	301407	372717	244b
301447	373195	245a	301407	373126	245b
301460	372992	246a	301547	373135	246b
301461	373320	247a	301423	373279	247b
301471	372953	248a	301392	372847	248b
301480	372754	249a	301440	372731	249b
301522	372781	254a	301579	372836	254b
301564	373595	258a	301394	373383	258b
301578	372844	259a	301561	372852	259b
301579	372836	260a	301601	372822	260b
301608	372837	261a	301878	373106	261b
301666	373230	262a	301571	373121	262b
301690	373032	263a	301551	372868	263b
301731	372830	264a	301631	372878	264b
301854	372942	266a	301756	372811	266b
301860	372790	267a	301859	372789	267b
301860	372790	268a	301783	372839	268b
301880	372802	269a	301860	372790	269b
301884	372978	270a	301964	372912	270b
301945	372856	272a	301916	372823	272b
301956	372779	273a	302045	372720	273b
302003	373723	275a	302011	373722	275b
302009	373717	276a	302002	373717	276b
302045	373780	277a	302052	373778	277b
302074	373909	278a	302032	373912	278b
302107	373121	279a	302230	373019	279b
302144	373172	280a	302269	373121	280b
302170	373896	281a	302115	373890	281b

PART 2

Removal of important hedgerows

In the County of Conwy:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Easting	Northing
291968	376950	1a	291965	376945	1b
291975	376954	2a	291959	376910	2b
292104	376315	7a	292181	376379	7b
292160	376371	10a	292100	376319	10b
292160	376371	11a	292128	376443	11b
292179	376382	13a	292163	376371	13b
292308	378065	20a	292468	378063	20b
292452	377497	30a	292494	377340	30b
292511	375693	33a	292628	375685	33b
292883	374914	42a	292929	374915	42b
292910	374966	43a	292970	375082	43b
292930	374911	44a	293010	374812	44b
293006	374932	45a	292930	374912	45b
292899	374921	49a	293008	374942	49b
293434	373879	53a	293586	373952	53b
293588	373951	60a	293606	373742	60b
293882	373875	65a	293942	373830	65b
293944	373830	66a	293959	373914	66b
293944	373829	67a	294191	373675	67b
294020	373750	69a	294190	373822	69b
294219	373794	71a	294192	373680	71b
294262	373609	73a	294347	373663	73b
295117	373790	80a	295236	373870	80b
295372	373937	82a	295431	373843	82b
295380	373945	84a	295436	373851	84b
295590	373721	89a	295650	373652	89b
295612	374124	90a	295475	374045	90b
295702	373985	93a	295636	373924	93b
295786	374174	94a	295612	374124	94b
295817	373727	96a	295909	373737	96b
295921	374217	97a	295788	374171	97b
295993	373731	99a	296092	373683	99b
295995	373765	100a	295991	373734	100b
296001	373719	101a	295984	373665	101b
296091	374282	102a	295922	374219	102b
296359	373888	105a	296362	373880	105b
296472	373819	108a	296373	373893	108b
296453	373813	110a	296362	373880	110b

296558	373928	113a	296663	373890	113b
296608	374083	120a	296613	374080	120b
296665	374216	127a	296655	374217	127b
296838	373923	131a	296825	374022	131b
296831	374024	132a	296842	373923	132b
296986	374050	134a	296850	374039	134b
297095	374143	136a	297126	374059	136b

In the County of Denbighshire:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Easting	Northing
298091	373653	158a	298047	373576	158b
298148	373545	159a	298172	373643	159b
298852	373413	170a	298881	373508	170b
298886	373507	173a	298858	373411	173b
299006	373917	178a	299091	373914	178b
299193	373271	179a	299247	373275	179b
299305	373275	184a	299247	373275	184b
299314	373260	186a	299323	373194	186b
299317	373277	187a	299387	373278	187b
299314	373267	189a	299395	373275	189b
300122	372712	195a	300251	372636	195b
300252	372636	196a	300279	372724	196b
300279	372847	198a	300311	372829	198b
300279	372724	199a	300311	372829	199b
300283	372854	200a	300311	372837	200b
300311	372837	201a	300364	372794	201b
300311	372829	202a	300366	372784	202b
300365	372794	206a	300364	372794	206b
300534	373171	212a	300519	373161	212b
300580	373211	214a	300737	373132	214b
300628	373324	215a	300567	373211	215b
300657	373359	217a	300582	373221	217b
301246	373196	235a	301182	373151	235b
301254	373193	236a	301158	373117	236b
301309	373454	239a	301376	373609	239b
301393	372850	242a	301522	372781	242b
301427	373217	243a	301505	373360	243b
301493	372641	251a	301436	372728	251b
301493	372640	252a	301529	372686	252b
301529	372691	255a	301500	372763	255b
301547	373135	257a	301453	373187	257b
301813	373121	265a	301695	373040	265b
301916	372823	271a	301950	372787	271b
301956	372779	274a	302109	372982	274b
302200	372940	282a	302055	373021	282b

PART 3

Trees subject to tree preservation orders

<i>(1) Tree preservation order reference</i>	<i>(2) Type of tree</i>	<i>(3) Work to be carried out</i>	<i>(4) Relevant part of the authorised project</i>
Conwy County Borough Council Tree preservation order No. 4 dated 4 November 1949 relating to Part of Gwrych Castle Estate and Adjoining Land	Trees within the area identified as W4 in the First Schedule of the tree preservation order and as shown on Sheet 2 of the tree and hedgerow plan	Removal, felling or lopping of trees to facilitate the construction of access AC-B1 identified on the street works and access to works plan and otherwise to facilitate the authorised project	Work No. 9 sub-section (c) and Work No. 10 sub-section (e)

SCHEDULE 12

Article 3

Approval of matters specified in requirements

Interpretation

1. In this Schedule “application” means an application for any consent, agreement or approval required by a requirement whether or not the application seeks to discharge a requirement in whole or in part.

2. In this schedule “discharging authority” means—

- (a) any body responsible for giving any consent, agreement or approval required by a requirement included in Schedule 2, or for giving any consent, agreement or approval further to any document referred to in any such requirement; or
- (b) the local authority in the exercise of its functions set out in sections 60 (control of noise on construction sites) and 61 (prior consent for work on construction sites) of the Control of Pollution Act 1974 subsequently referred to as “the 1974 Act”(a).

Applications made under requirements

3.—(1) Where an application has been made to the relevant discharging authority for any agreement or approval required pursuant to a requirement included in this Order, the relevant discharging authority must give notice to the undertaker of their decision, including the reasons, on the application, within a period of 13 weeks beginning with—

- (a) the day immediately following that on which the application is received by the relevant discharging authority; or
- (b) where further information is requested under paragraph 4 the working day immediately following that on which the further information has been supplied by the undertaker, or such longer period as may be agreed in writing by the undertaker and the relevant planning discharging authority.
- (c) and where consent, agreement or approval is refused or granted subject to conditions the discharging authority must provide its reasons for that decision with the notice of the decision.

Further information

4.—(1) Where an application has been made under paragraph 3 the relevant planning authority has the right to request such reasonable further information from the undertaker as is necessary to enable it to consider the application.

(2) If the relevant discharging authority considers further information is needed, and the requirement does not specify that consultation with a consultee is required, it must, within 15 working days of receipt of the application, notify the undertaker in writing specifying the further information required.

(3) If the requirement indicates that consultation must take place with a consultee the relevant planning authority must issue the consultation to the requirement consultee within five working days of receipt of the application. Where the consultee requires further information they must notify the relevant discharging authority in writing specifying the further information required within 15 working days of receipt of the consultation. The relevant discharging authority must notify the undertaker in writing specifying any further information requested by the consultee within five working days of receipt of such a request.

(4) In the event that the relevant discharging authority does not give such notification as specified in sub- paragraph (2) or (3) it is deemed to have sufficient information to consider the application and is not thereafter entitled to request further information without the prior agreement of the undertaker.

Provision of information by Consultees

5.—(1) Any consultee who receives a consultation under paragraph 4(3) must respond to that request within 20 working days from receipt unless sub-paragraph (2) of this paragraph applies.

(2) Where any consultee requests further information in accordance with the timescales set out in paragraph 4(3) then they must respond to the consultation within 10 working days from the receipt of the further information requested.

Fees

6.—(1) Where an application is made to the relevant planning authority for agreement or approval in respect of a requirement or agreement or approval of an amendment pursuant to requirement 30 of Schedule 2 the fee for the discharge of conditions as specified in the Town and Country Planning (Fees for Applications, Deemed Applications, Requests and Site Visits) (Wales) Regulations 2015^(a) (or any regulations replacing the same) is to be paid by the undertaker to the relevant planning authority in accordance with these regulations unless otherwise agreed with the relevant planning authority.

(2) Any fee paid under this Schedule must be refunded to the undertaker within 20 working days of the application being rejected as invalidly made.

Appeal

7.—(1) The undertaker may appeal in the event that—

- (a) the relevant discharging authority refuses an application for any consent, agreement or approval required by—
 - (i) a requirement included in this Order; or
 - (ii) a document referred to in any requirement contained in Schedule 2;
- (b) the discharging authority does not determine such an application within the time period set out in paragraph 3, or grants it subject to conditions;

(a) S.I 2015/1522(W.179)

- (c) the discharging authority issues a notice further to sections 60 (control of noise on construction sites) or 61 (prior consent for work on construction sites) of the 1974 Act;
- (d) on receipt of a request for further information pursuant to paragraph 4 of this Part of this Schedule, the undertaker considers that either the whole or part of the specified information requested by the discharging authority is not necessary for consideration of the application; or
- (e) on receipt of any further information requested, the discharging authority notifies the undertaker that the information provided is inadequate and requests additional information which the undertaker considers is not necessary for consideration of the application.

(2) The appeal process is to be as follows—

- (a) any appeal by the undertaker must be made within 30 working days of the date of the notice of the decision or determination, or (where no determination has been made) the expiry of the time period set out in paragraph 3, giving rise to the appeal referred to in sub-paragraph (1);
- (b) the undertaker must submit the appeal documentation to the Secretary of State and must on the same day provide copies of the appeal documentation to the relevant discharging authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement which is the subject of the appeal (together with the undertaker, these are the “appeal parties”);
- (c) as soon as is practicable after receiving the appeal documentation, the Secretary of State must appoint a person (“the appointed person”) to determine the appeal and must notify the appeal parties of the identity of the appointed person and the address to which all correspondence for their attention should be sent, the date of such notification being the “start date” for the purposes of this sub-paragraph (2);
- (d) the relevant discharging authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement which is the subject of the appeal must submit written representations to the appointed person in respect of the appeal within 15 working days of the start date and must ensure that copies of their written representations are sent to each other and to the undertaker on the day on which they are submitted to the appointed person;
- (e) the appeal parties must make any counter-submissions to the appointed person within 15 working days of receipt of written representations pursuant to sub-paragraph (2)(d); and
- (f) the appointed person must make their decision and notify it to the appeal parties, with reasons, as soon as reasonably practicable and in any event within 20 working days of the deadline for the receipt of counter-submissions pursuant to sub-paragraph (2)(e).

(3) The appointment of the person pursuant to sub-paragraph (2)(c) may be undertaken by a person appointed by the Secretary of State for this purpose instead of by the Secretary of State.

(4) In the event that the appointed person considers that further information is necessary to consider the appeal, the appointed person must as soon as practical notify the appeal parties in writing specifying the further information required and the date by which the information is to be submitted and the appointed person must make any notification and set the date for the receipt of such further information having regard to the timescales in sub-paragraph (2).

(5) Any further information required under sub-paragraph (4) must be provided by the appeal party from whom the further information was requested to the appointed person and other appeal parties, the relevant planning authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement the subject of the appeal on the date specified by the appointed person (the “specified date”), and the appointed person must notify the appeal parties of the revised timetable for the appeal on or before that day. The revised timetable for the appeal must require submission of written representations to the appointed person within 10 working days of the specified date but otherwise is to be in accordance with the process and time limits set out in sub-paragraphs (2)(d) to (2)(f).

(6) On an appeal under this sub-paragraph, the appointed person may—

- (a) allow or dismiss the appeal; or

(b) reverse or vary any part of the decision of the relevant planning authority (whether the appeal relates to that part of it or not).

(7) The appointed person may proceed to a decision on an appeal taking into account only such written representations as have been sent within the relevant time limits and in the sole discretion of the appointed person such written representations as have been sent outside of the relevant time limits.

(8) The appointed person may proceed to a decision even though no written representations have been made within the relevant time limits, if it appears to the appointed person that there is sufficient material to enable a decision to be made on the merits of the case.

(9) The decision of the appointed person on an appeal is to be final and binding on the parties, and a court may entertain proceedings for questioning the decision only if the proceedings are brought by a claim for judicial review.

(10) If an approval is given by the appointed person pursuant to this paragraph, it is to be deemed to be an approval for the purpose of Schedule 12 as if it had been given by the relevant discharging authority. The relevant planning authority may confirm any determination given by the appointed person in identical form in writing but a failure to give such confirmation (or a failure to give it in identical form) is not to be taken to affect or invalidate the effect of the appointed person's determination.

(11) Save where a direction is given pursuant to sub-paragraph (12) requiring the costs of the appointed person to be paid by the relevant discharging authority, the reasonable costs of the appointed person must be met by the undertaker.

(12) On application by the relevant planning authority or the undertaker, the appointed person may give directions as to the costs of the appeal parties and as to the parties by whom the costs of the appeal are to be paid. In considering whether to make any such direction and the terms on which it is to be made, the appointed person must have regard to the Welsh Government's 'Development Management Manual Section 12 Annex: Award of costs' or any circular or guidance which may from time to time replace it.

SCHEDULE 13

Article 46

Arbitration rules

Primary objective

1.—(1) The primary objective of these arbitration rules is to achieve a fair, impartial, final and binding award on the substantive difference between the parties (save as to costs) within four months from the date the arbitrator is appointed pursuant to article 46 (arbitration) of the Order.

(2) The parties will first use their reasonable endeavours to settle a dispute amicably through negotiations undertaken in good faith by the senior management of the parties. Any dispute which is not resolved amicably by the senior management of the parties within twenty business days of the dispute arising, or such longer period as agreed in writing by the parties, will be subject to arbitration in accordance with the terms of this Schedule.

(3) The arbitration will be deemed to have commenced when a party ("the claimant") serves a written notice of arbitration on the other party ("the respondent").

Time periods

2.—(1) All time periods in these arbitration rules will be measured in business days and this will exclude weekends and bank holidays.

(2) Time periods will be calculated from the day after the arbitrator is appointed which will be either—

(a) the date the arbitrator notifies the parties in writing of his/her acceptance of an appointment by agreement of the parties; or

- (b) the date the arbitrator is appointed by the Secretary of State.

Timetable

3.—(1) The timetable for the arbitration will be that set out in sub-paragraphs (2) to (4) below unless amended in accordance with paragraph 5(3).

(2) Within 15 days of the arbitrator being appointed, the claimant must provide both the respondent and the arbitrator with—

- (a) a written statement of claim which describes the nature of the difference between the parties, the legal and factual issues, the claimant's contentions as to those issues, and the remedy it is seeking; and
- (b) all statements of evidence and copies of all documents on which it relies, including contractual documentation, correspondence (including electronic documents), legal precedents and expert witness reports.

(3) Within 15 days of receipt of the claimant's statements under sub-paragraph (2) by the arbitrator and respondent, the respondent must provide the claimant and the arbitrator with—

- (a) a written statement of defence responding to the claimant's statement of claim, its statement in respect of the nature of the difference, the legal and factual issues in the claimant's claim, its acceptance of any element(s) of the claimant's claim, its contentions as to those elements of the claimant's claim it does not accept;
- (b) all statements of evidence and copies of all documents on which it relies, including contractual documentation, correspondence (including electronic documents), legal precedents and expert witness reports; and
- (c) any objections it wishes to make to the claimant's statements, comments on the claimant's expert report(s) (if submitted by the claimant) and explanations for the objections.

(4) Within five days of the respondent serving its statements sub-paragraph (3), the claimant may make a statement of reply by providing both the respondent and the arbitrator with—

- (a) a written statement responding to the respondent's submissions, including its reply in respect of the nature of the difference, the issues (both factual and legal) and its contentions in relation to the issues;
- (b) all statements of evidence and copies of documents in response to the respondent's submissions;
- (c) any expert report in response to the respondent's submissions;
- (d) any objections to the statements of evidence, expert reports or other documents submitted by the respondent; and
- (e) its written submissions in response to the legal and factual issues involved.

Procedure

4.—(1) The arbitrator will make an award on the substantive difference based solely on the written material submitted by the parties unless the arbitrator decides that a hearing is necessary to explain or resolve any matters.

(2) Either party may, within two days of delivery of the last submission, request a hearing giving specific reasons why it considers a hearing is required.

(3) Within five days of receiving the last submission, the arbitrator will notify the parties whether a hearing is to be held and the length of that hearing.

(4) Within ten days of the arbitrator advising the parties that he will hold a hearing, the date and venue for the hearing will be fixed by agreement with the parties, save that if there is no agreement the arbitrator must direct a date and venue which he considers is fair and reasonable in all the circumstances. The date for the hearing must not be less than 35 days from the date of the arbitrator's direction confirming the date and venue of the hearing.

(5) A decision will be made by the arbitrator on whether there is any need for expert evidence to be submitted orally at the hearing. If oral expert evidence is required by the arbitrator, then any expert(s) attending the hearing may be asked questions by the arbitrator.

(6) There will be no process of examination and cross-examination of experts, but the arbitrator will invite the parties to ask questions of the experts by way of clarification of any answers given by the expert(s) in response to the arbitrator's questions. Prior to the hearing the procedure for the expert(s) will be that—

- (a) at least 20 days before a hearing, the arbitrator will provide a list of issues to be addressed by the expert(s);
- (b) if more than one expert is called, they will jointly confer and produce a joint report or reports within ten days of the issues being provided; and
- (c) the form and content of a joint report will be as directed by the arbitrator and must be provided at least five days before the hearing.

(7) Within ten days of a hearing or a decision by the arbitrator that no hearing is to be held the parties may by way of exchange provide the arbitrator with a final submission in connection with the matters in dispute and any submissions on costs. The arbitrator will take these submissions into account in the award.

(8) The arbitrator may make other directions or rulings as considered appropriate in order to ensure that the parties comply with the timetable and procedures to achieve an award on the substantive difference within four months of the date on which they are appointed, unless both parties otherwise agree to an extension to the date for the award.

(9) If a party fails to comply with the timetable, procedure or any other direction then the arbitrator may continue in the absence of a party or submission or document, and may make a decision on the information before them attaching the appropriate weight to any evidence submitted beyond any timetable or in breach of any procedure and/or direction.

(10) The arbitrator's award must include reasons. The parties will accept that the extent to which reasons are given is to be proportionate to the issues in dispute and the time available to the arbitrator to deliver the award.

Arbitrator's powers

5.—(1) The arbitrator has all the powers of the arbitration Act 1996(a), including the non-mandatory sections, save where modified by these rules.

(2) There will be no discovery or disclosure, except that the arbitrator has the power to order the parties to produce such documents as are reasonably requested by another party no later than the statement of reply, or by the arbitrator, where the documents are manifestly relevant, specifically identified and the burden of production is not excessive. Any application and orders should be made by way of a redfern schedule without any hearing.

(3) Any time limits fixed in accordance with this procedure or by the arbitrator may be varied by agreement between the parties, subject to any such variation being acceptable to and approved by the arbitrator. In the absence of agreement, the arbitrator may vary the timescales and/or procedure—

- (a) if the arbitrator is satisfied that a variation of any fixed time limit is reasonably necessary to avoid a breach of the rules of natural justice and then;
- (b) only for such a period that is necessary to achieve fairness between the parties.

(4) On the date the award is made, the arbitrator will notify the parties that the award is completed, signed and dated, and that it will be issued to the parties on receipt of cleared funds for the arbitrator's fees and expenses.

Costs

6.—(1) The costs of the arbitration will include the fees and expenses of the arbitrator, the reasonable fees and expenses of any experts and the reasonable legal and other costs incurred by the parties for the arbitration.

(2) Subject to sub-paragraph (3), the arbitrator will award recoverable costs on the general principle that each party should bear its own costs.

(3) The arbitrator may depart from the general principle in sub-paragraph (2) and make such other costs award as it considers reasonable where a party has behaved unreasonably as defined within the National Planning Practice Guidance or such other guidance as may replace it.

Confidentiality

7.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), any arbitration hearing and documentation will be confidential and will only be publicly disclosed where required by law or with the agreement of both parties.

(2) The arbitrator may direct that the whole or part of a hearing is to be private or any documentation to be confidential where it is necessary in order to protect commercially sensitive information.

(3) Nothing in this paragraph prevents any disclosure of a document by a party pursuant to an order of a court in England and Wales or where disclosure is required under any enactment.

SCHEDULE 14

Article 5

Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets

PART 1

Licensed marine activities

Interpretation

1.—(1) In this licence—

“2004 Act” means the Energy Act 2004^(a);

“2008 Act” means the Planning Act 2008;

“2009 Act” means the Marine and Coastal Access Act 2009^(b);

“address” includes any number or address used for the purposes of electronic transmission;

“ancillary works” means the ancillary works described in Part 2 of Schedule 1 (ancillary works) and any other works authorised by this Order that are not development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“authorised deposits” means the substances and articles specified in paragraph 4 of Part 1 of this licence;

“authorised scheme” means the authorised development described as Work No. 1 and the further associated development described in paragraph 3 of Part 1 of this licence or any part of that work or development;

(a) 2004 c.20 Section 105 was amended by section 69 of the Energy Act 2008 (c.32)

(b) 2009 c.23.

“buoy” means any floating device used for navigational purposes or measurement purposes, including wave buoys, LiDAR and guard buoys;

“cable” means up to 400kV cables for the transmission of electricity and includes direct lay cables, cables laid in cable ducts or protective covers, and further includes fibre optic and other communications cables either within the cable or laid alongside;

“cable crossings” means the crossing of existing sub-sea cables, pipelines or other existing infrastructure by the cables authorised by this Order together with cable protection;

“cable protection” means measures to protect cables from physical damage including but not limited to concrete mattresses, with or without frond devices, and/or rock placement, the use of bagged solutions filled with grout or other materials;

“commence” means the first carrying out of any licensed marine activities, save for non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance, and “commenced” and “commencement” must be construed accordingly;

“commercial operation” means in relation to any part of the authorised scheme the exportation, transmission or conversion, on a commercial basis, of electricity;

“condition” means a condition in Part 2 of this licence;

“electronic transmission” means a communication transmitted—

(a) by means of an electronic communications network; or

(b) by other means but while in electronic form;

“environmental statement” means the document certified as the environmental statement by the Secretary of State under article 42 (certification of plans and documents etc) of this Order including the documents listed in Table 6 of Schedule 15;

“foundation” means any one or more of: a multi-leg pin piled jacket, multi-leg suction bucket jacket, or gravity base foundation;

“gravity base foundation” means a structure principally of steel, concrete, or steel and concrete with a base which rests on the seabed either due to its own weight with or without added ballast or additional skirts and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“HAT” means highest astronomical tide;

“high order unexploded ordnance clearance” means an unexploded ordnance clearance method which intentionally seeks to detonate the unexploded ordnance;

“inter-array cables” means the cables linking the wind turbine generators to each other and to the offshore substation platforms;

“interconnector cables” means the cables linking the offshore substation platforms to each other;

“jacket foundation” means a steel jacket/lattice-type structure constructed of steel, fixed to the seabed with steel pin piles or steel suction buckets and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“LAT” means lowest astronomical tide;

“layout principles” means the layout development principles contained within Table 3.7 of the environmental statement project description referred to as document F1.3 in Schedule 15;

“LiDAR” means a light detection and ranging system used to measure weather and sea conditions;

“licensed marine activities” means those activities detailed in paragraph 2 Part 1 of Schedule 14;

“licensing authority” means Natural Resources Body for Wales acting on behalf of the Welsh Ministers pursuant to powers under the 2009 Act or any successor of that function;

“low order unexploded ordnance clearance” means an unexploded ordnance clearance method which falls within the scope of the methods assessed by the environmental statement and which does not seek to detonate the unexploded ordnance;

“maintain” includes works to:

- (a) inspect, upkeep, repair, adjust or alter the authorised scheme; and
- (b) remove, reconstruct or replace any part of the authorised scheme,

provided that such works are undertaken in accordance with condition 11 and do not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement; and any derivative of “maintain” is to be construed accordingly;

“marine enforcement officer” means an officer acting on behalf of Welsh Ministers in relation to Welsh Minister’s enforcement responsibilities for this marine licence and “MEO” must be construed accordingly;

“MCA” means the Maritime and Coastguard Agency, the executive agency of the Department for Transport;

“measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels” means the document certified as the measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“NRW” means Natural Resources Body for Wales or any successor body to its functions;

“offshore in-principle monitoring plan” means the document certified as the offshore in-principle monitoring plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore order limits and grid coordinates plan” means the document certified as the offshore order limits and grid coordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore substation platform” means a structure above LAT and attached to the seabed by means of a foundation, with one or more decks and open with modular equipment or fully clad, containing—

- (a) electrical equipment required to switch, transform or convert electricity generated at the wind turbine generators to a higher voltage and provide reactive power compensation, including high voltage power transformers, high voltage switchgear and busbars, substation auxiliary systems and low voltage distribution, instrumentation, metering equipment and control systems, standby generators, shunt reactors, auxiliary and uninterruptible power supply systems; and
- (b) accommodation, storage, workshop auxiliary equipment and facilities for operating, maintaining and controlling the substation or wind turbine generators, including navigation, aviation and safety marking and lighting, systems for vessel access and retrieval, cranes, potable water supply, black water separation, stores, fuels and spares, communications systems and control hub facilities and other associated equipment and facilities;

“offshore surface structures” means offshore substation platforms and wind turbine generators;

“Order limits” means the limits shown on the offshore order limits and grid coordinates plan certified as the offshore order limits and grid co-ordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order within which the authorised project may be carried out;

“outline fisheries liaison and co-existence plan” means the document certified as the outline fisheries liaison and co-existence plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline marine mammal mitigation protocol” means the document certified as the outline marine mammal mitigation protocol by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore operations and maintenance plan” means the document certified as the outline offshore operations and maintenance plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries” means the document certified as the outline offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline onshore and intertidal written scheme of investigation” means the document certified as the outline onshore and intertidal written scheme of investigation by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline underwater sound management strategy” means the document certified as the outline underwater sound management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline vessel traffic management plan” means the document certified as the outline vessel traffic management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“operation” means the undertaking of activities authorised by this Order which are not part of the construction, commissioning or decommissioning of the authorised scheme;

“pin piles” means steel or concrete cylindrical piles driven and/or drilled into the seabed to secure jacket foundations;

“scour protection” means measures to prevent loss of seabed sediment around any structure placed in or on the seabed including by the use of bagged solutions, filled with grout or other materials, protective aprons, mattresses with or without frond devices, and rock and gravel placement;

“statutory historic body” means CADW, Welsh Archaeological Trust, or Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales, or the relevant successor bodies;

“statutory nature conservation body” means the Joint Nature Conservation Committee (or the relevant successor body) or NRW;

“suction bucket foundation” means a tubular steel structure which partially or fully penetrates the seabed and associated equipment, including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“Trinity House” means the Corporation of Trinity House of Deptford Strond;

“UKHO” means the United Kingdom Hydrographic Office of Admiralty Way, Taunton, Somerset, TA1 2DN;

“undertaker” means Mona Offshore Wind Limited (company registration number 13497266) whose registered office address is Chertsey Road, Sunbury on Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP;

“vessel” means every description of vessel, however propelled or moved, and includes a non-displacement craft, a personal watercraft, a seaplane on the surface of the water, a hydrofoil vessel, a hovercraft or any other amphibious vehicle and any other thing constructed or adapted for movement through, in, on or over water and which is at the time in, on or over water; and

“wind turbine generator” means a structure comprising a tower, rotor with three blades connected at the hub, nacelle and ancillary electrical and other equipment which may include J-tube(s), transition piece, access and rest platforms, access ladders, boat access systems, corrosion protection systems, fenders and maintenance equipment, helicopter landing facilities and other associated equipment including communications equipment, fixed to a foundation or transition piece.

(2) In this licence a reference to any statute, order, regulation or similar instrument is a reference to a statute, order, regulation or instrument as amended by any subsequent statute, order, regulation or instrument or as contained in any subsequent re-enactment.

(3) In this licence, unless otherwise indicated—

(a) all times are Greenwich Mean Time (“GMT”);

(b) all coordinates are latitude and longitude decimal degrees.

(4) Unless otherwise stated or agreed with the licensing authority, all notifications must be sent by the undertaker to the licensing authority. Except where otherwise notified in writing by the relevant organisation, the addresses for correspondence for the purposes of this Schedule are—

(a) Natural Resources Wales Marine Licensing Team

Email: marinelicensing@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk

Tel: 0300 065 3000

Welsh Government Offices

Cathays Park

King Edward VII Avenue

Cardiff

CF10 3NQ

(b) Maritime and Coastguard Agency

UK Technical Services Navigation

Spring Place

105 Commercial Road

Southampton

SO15 1EG

Email: navigationsafety@mcga.gov.uk

(c) Trinity House

Tower Hill

London

EC3N 4DH

Tel: 020 7481 6900

Email: navigation@trinityhouse.co.uk

(d) United Kingdom Hydrographic Office

Admiralty Way

Taunton

Somerset

TA1 2DN

Tel: 01823 337 900

(e) Welsh Government Marine Enforcement Officers

Welsh Government

Suite 3

Cedar Court

Haven's Head Business Park

Milford Haven

Pembrokeshire

SA73 3LS

Tel: 03000253500

Email: wfmccmpc@gov.wales

(f) Civil Aviation Authority

Aviation House

Beehive Ringroad

Crawley

Details of licensed marine activities

2. Subject to the conditions, this licence authorises the undertaker (and any agent or contractor acting on their behalf) to carry out the following licensable marine activities under section 66(1) (licensable marine activities) of the 2009 Act—

- (a) the deposit at sea of the substances and objects specified in paragraph 4 below;
- (b) the construction of works in or over the sea or on or under the sea bed;
- (c) dredging for the purposes of seabed preparation for foundation works or cable works;
- (d) the removal of sediment samples for the purposes of informing environmental monitoring under this licence during pre-construction, construction and operation;
- (e) site clearance and preparation works including clearance of debris, boulder clearance and the removal of out of service cables and static fishing equipment;
- (f) low order unexploded ordnance clearance;
- (g) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (h) the disposal of up to 13,037,497 cubic metres of inert material of natural origin within Work No. 1 produced during construction drilling or seabed preparation for foundation works, cable works and boulder clearance works.

3. Such activities are authorised in relation to the construction, maintenance and operation of the authorised scheme being an offshore wind generating station with electrical output capacity of over 350 mega watts comprising—

Work No. 1:

- (a) up to 96 wind turbine generators each fixed to seabed by a foundation;
- (b) a network of subsea inter-array cables between the wind turbine generators and offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;
- (c) up to four offshore substation platforms each fixed to the seabed by a foundation; and
- (d) a network of subsea interconnector cables between the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection; and

in connection with the licensed marine activities in Work No. 1 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised scheme and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (e) scour protection around the foundations of the offshore structures;
- (f) cable protection measures such as rock placement and/or concrete mattresses, with or without frond devices;
- (g) dredging;
- (h) the removal of material from the seabed required for the construction of Work No. 1 and the disposal of inert material of natural origin and/or dredged material within Work No. 1 produced during construction drilling, and seabed preparation for foundation works, cable installation preparation such as sandwave clearance, boulder clearance and pre-trenching;
- (i) creation and use of temporary vessel laydown areas, use of cable anchors;
- (j) removal of static fishing equipment;
- (k) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (l) lighting.

4. The substances and objects authorised for deposit at sea are—

- (a) iron, steel, copper and aluminium;

- (b) stone and rock;
- (c) concrete and grout;
- (d) sand and gravel;
- (e) plastic and synthetic;
- (f) material extracted from within Work No. 1 during construction drilling or seabed preparation for foundation works and cable sandwave preparation works; and
- (g) marine coatings, other chemicals and timber.

5. The licenced marine activities set out in paragraph 2 must be located within Work No. 1 being the area described by the co-ordinates set out in Table 3 below—

Table 3

<i>Point</i>	<i>Latitude WGS84</i>	<i>Longitude WGS84</i>
1	53.6363894	-4.0563946
2	53.7088426	-4.0581057
3	53.7804251	-4.0602816
4	53.7909267	-4.0573473
5	53.7909295	-4.0573466
6	53.8087168	-4.0364299
7	53.8074112	-3.9392126
8	53.7607763	-3.8626603
9	53.7607757	-3.8626596
10	53.7384537	-3.8261066
11	53.6900718	-3.8251539
12	53.6513598	-3.8014256
13	53.6102634	-3.8006428
14a	53.6114805	-3.8832447
15a	53.6295993	-4.0090005

6. This licence remains in force until the authorised scheme has been decommissioned in accordance with the provisions of Schedule 2, requirement 20 of the Order and in accordance with a programme approved by the Secretary of State under section 106 (approval of decommissioning programmes) of the 2004 Act including any modification to the programme under section 108 (reviews and revisions of decommissioning programmes) of the 2004 Act, and the completion of such programme has been confirmed by the Secretary of State in writing.

7. The provisions of section 72 (variation, suspension, revocation and transfer) of the 2009 Act apply to this licence except that the provisions of section 72(7) and (8) relating to the transfer of the licence apply only to a transfer not falling within article 7 (benefit of order) of the Order.

8. With respect to any condition which requires the licensed marine activities be carried out in accordance with the details, plans or schemes approved under this licence, the approved details, plans or schemes are taken to include any amendments that may subsequently be approved in writing by the licensing authority.

9. Not used.

PART 2

Conditions

Design parameters

10.—(1) The authorised scheme must be constructed in accordance with the parameters assessed in the environmental statement and set out in Table 4 below—

Table 4

<i>Parameter</i>	<i>Value</i>
Maximum number of wind turbine generators	96
Maximum height of wind turbine generators when measured from LAT to the tip of the vertical blade (metres)	364
Maximum rotor diameter of each wind turbine generator (metres)	320
Maximum rotor swept area (square metres)	5,468,884
Minimum distance from LAT to the lowest point of the rotating blade for each turbine (metres)	34
Minimum distance between rows of offshore surface structures (metres)	1,400
Minimum distance between offshore surface structures within a row (metres)	1,400
Maximum diameter of pin piles for wind turbine generators on jacket pin pile foundation (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for wind turbine generators on gravity base foundations (metres)	49
Maximum diameter of buckets for wind turbine generators on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum diameter of pin piles for offshore substation platform on jacket pin pile foundations (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for offshore substation platforms on gravity base foundations (metres)	80
Maximum volume of extracted material to be used in gravity base foundations (cubic metres)	490,000
Maximum diameter of buckets for offshore substation platforms on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum total seabed footprint for wind turbine generators (including scour protection) (square metres)	735,488
Maximum number of offshore substation platforms	4
Maximum dimensions of offshore substation platforms (excluding towers, helipads, masts, and cranes):	
Height of main structure when measured from LAT (metres)	70

Length (metres)	80
Width (metres)	60
Maximum total seabed footprint area for offshore substation foundations (including scour protection) (square metres)	24,964
Maximum volume of scour protection for offshore substation foundations (cubic metres)	58,361
Maximum volume of scour protection for wind turbine generators (cubic metres)	1,701,998
Maximum total length of cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (kilometres)	325
Maximum total length of interconnector cables (kilometres)	50
Maximum length of inter-array cables (kilometres)	325
Maximum number of cable crossings (inter-array)	67
Maximum number of cable crossings (interconnector)	10
Maximum volume of cable protection for cables within Work No.1 (inter-array and interconnector) (cubic metres)	1,053,420
Maximum total seabed footprint of cable protection for cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (square metres)	627,960

Maintenance of the authorised scheme

11.—(1) The undertaker may at any time maintain the authorised scheme, so far as is consistent with the provisions of this licence and except to the extent that this marine licence or an agreement made under this marine licence provides otherwise.

(2) Maintenance works include but are not limited to—

- (a) major wind turbine component or offshore substation platform replacement;
- (b) painting and applying other coatings to wind turbine generators or offshore substation platforms;
- (c) bird waste and marine growth removal;
- (d) cable remedial burial;
- (e) cable repairs and replacement;
- (f) access ladder and boat landing replacement;
- (g) wind turbine generator and substation platform anode replacement; and
- (h) j-tube repair/replacement.

(3) An offshore operations and maintenance plan in accordance with the outline offshore operations and maintenance plan must be submitted to the licensing authority for approval in writing at least four months prior to commencement of the operation of licensed activities and be provided for review and resubmission every three years during the operational phase. Maintenance must be carried out in accordance with the approved plans.

Extension of time periods

12. Any time period given in this marine licence to the undertaker may be extended with the agreement of the licensing authority, such agreement not to be unreasonably withheld or delayed.

Notifications and inspections

13.—(1) The undertaker must ensure that—

- (a) a copy of this marine licence (issued as part of the grant of the Order) and any subsequent amendments or revisions to it is provided to—
 - (i) all agents and contractors notified to the licensing authority in accordance with condition 23; and
 - (ii) the masters and transport managers responsible for the vessels notified to the licensing authority in accordance with condition 23.

(2) Only those persons and vessels notified to the licensing authority in accordance with condition 23 are permitted to carry out the licensed marine activities.

(3) Copies of this marine licence must also be available for inspection at the following locations—

- (a) the undertaker's registered address;
- (b) any site office located at or adjacent to the construction site and used by the undertaker or its agents and contractors responsible for the loading, transportation or deposit of the authorised deposits; and
- (c) on board each vessel and at the office of any transport manager with responsibility for vessels from which authorised deposits or removals are to be made.

(4) The information referred to in sub-paragraph (1)(a) must be available for inspection by officers appropriately authorised by the licensing authority and authorised MEOs at the locations set out in sub-paragraph (3)(b).

(5) The undertaker must provide access, and if necessary appropriate transportation, to the offshore construction site or any other associated works or vessels to facilitate any inspection that the licensing authority or the MEO considers necessary to inspect the works during the construction and operation of the authorised scheme.

(6) The undertaker must inform the licensing authority and the MEO in writing at least 10 days prior to the commencement of the authorised scheme or any part of them and within 10 days of the completion of the construction of the authorised scheme.

(7) The undertaker must inform the Kingfisher Information Service of Seafish by email to kingfisher@seafish.co.uk of details of the vessel routes, timings and locations relating to the construction of the authorised scheme or relevant part—

- (a) at least 14 days prior to the commencement of licenced marine activities, for inclusion in the Kingfisher Fortnightly Bulletin and offshore hazard awareness data;
- (b) as soon as reasonably practicable and no later than 24 hours following completion of the construction of the authorised scheme,
and confirmation of notification must be provided to the licensing authority within five days.

(8) The undertaker must ensure that a local notification to mariners is issued at least 14 days prior to any of the non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance taking place and prior to the commencement of the authorised scheme or any part thereof advising of its start date and the expected vessel routes from the construction ports to the relevant location. Copies of all notices must be provided to the licensing authority, MCA, Trinity House and UKHO within five days of the notifications being sent.

(9) The undertaker must ensure that local notifications to mariners are updated and reissued at regular intervals during the pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys low order unexploded ordnance clearance and construction activities and at least five days before any planned operations and maintenance works (or otherwise agreed) and supplemented with VHF radio broadcasts agreed with the MCA in accordance with the construction programme approved under condition 18(1)(b). Copies of all notices must be provided to the licensing authority, and UKHO within five days of the notification being sent.

(10) The undertaker must notify UKHO within 14 days of completion of the construction of the authorised scheme or any part thereof in order that all necessary amendments to nautical charts are made. Copies of all notices must be provided to the licensing authority, the MEO, and MCA within five days of the notification being sent.

(11) In case of damage to, or destruction or decay of, the authorised scheme or any part thereof, excluding the exposure of cables and cable faults, the undertaker must as soon as reasonably practicable and no later than 24 hours following the undertaker becoming aware of any such damage, destruction or decay, notify the licensing authority, the MEO, MCA, Trinity House, the Kingfisher Information Service of Seafish, UKHO and the regional fisheries contact.

(12) In case of buried cables becoming exposed on or above the seabed, the undertaker must within three days following identification of exposure of cables or cable faults, notify regional fisheries contacts and inform the Kingfisher Information Service of Seafish of the location and extent of exposure or cable faults. Copies of all such notices must be provided to the licensing authority, the MEO, MCA, Trinity House, and UKHO within five days of the notification being sent.

Colouring of structures

14.—(1) Except as otherwise required by Trinity House the undertaker must paint all structures forming part of the authorised scheme yellow (colour code RAL 1023) from at least HAT to a height as directed by Trinity House.

(2) Unless the licensing authority otherwise directs, the undertaker must paint the remainder of the structures forming part of the authorised scheme grey (colour code RAL 7035).

Aids to navigation

15.—(1) The undertaker must during the period from commencement of construction of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme exhibit such lights, marks, sounds, signals and other aids to navigation, and take such other steps for the prevention of danger to navigation as Trinity House may from time to time direct.

(2) The undertaker must during the whole period from commencement of construction of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme keep Trinity House and the licensing authority informed of progress of the authorised scheme including—

- (a) notice of commencement of construction of the authorised project within 24 hours of commencement having occurred;
- (b) notice within 24 hours of any aids to navigation being established by the undertaker; and
- (c) notice within five days of completion of construction of the authorised project.

(3) The undertaker must provide reports to Trinity House on the availability of aids to navigation in accordance with the frequencies set out in the aids to navigation management plan agreed pursuant to condition 18(1)(g) using the reporting system provided by Trinity House or otherwise agreed in writing.

(4) The undertaker must during the whole period from commencement of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme notify Trinity House and the licensing authority of any failure of the aids to navigation and the timescales and plans for remedying such failures, as soon as possible and no later than 24 hours following the undertaker becoming aware of any such failure.

(5) In the event that the provisions of conditions 13(11) or 13(12) are invoked, the undertaker must lay down such buoys, exhibit such lights and take such other steps for preventing danger to navigation as directed by Trinity House.

Chemicals, drilling and debris

16.—(1) Unless otherwise agreed in writing by the licensing authority, the carriage and use of chemicals in the construction of the authorised scheme must comply with the International Convention for the Prevention of Pollution from Ships of 1997.

(2) The undertaker must ensure that any coatings and treatments are suitable for use in the marine environment and are used in accordance with recognised best practice.

(3) The storage, handling, transport and use of fuels, lubricants, chemicals and other substances must be undertaken so as to prevent releases into the marine environment, including bunding of 110 percent of the total volume of all reservoirs and containers.

(4) The undertaker must inform the licensing authority in writing of the time, date, location and quantities of material disposed of each month under this licence by submission of a disposal return by 31 January each year for the months July to December inclusive, and by 31 July each year for the months January to June inclusive.

(5) The undertaker must ensure that only inert material of natural origin, produced during the drilling installation of or seabed preparation for foundations, and drilling mud is disposed of within the Order limits.

(6) The undertaker must ensure that any rock material used in the construction of the authorised scheme is from a recognised source, free from contaminants and containing minimal fines.

(7) The undertaker must ensure that no waste concrete slurry or wash water from concrete or cement works are discharged into the marine environment. Concrete and cement mixing and washing areas must be contained to prevent run off entering the water through the freeing ports.

(8) The undertaker must ensure that any oil, fuel or chemical spill within the marine environment is reported to the licensing authority in accordance with the marine pollution contingency plan agreed under condition 18(1)(e)(i).

Force majeure and dropped objects

17.—(1) All dropped objects, materials and deposits must be notified to the licencing authority in accordance with the dropped objects plan and if:

- (a) due to stress of weather or any other cause, the master of a vessel determines that it is necessary to deposit the authorised deposits within or outside of the Order limits because the safety of human life or if the vessel is threatened, within 48 hours the undertaker must notify full details of the circumstances of the deposit to the licensing authority, the MEO, Trinity House and the MCA; or
- (b) any rock material used in the construction of the authorised scheme is misplaced or lost within the Order limits, the undertaker must report the loss in writing to the licencing authority, the MEO, Trinity House and the MCA within 48 hours of becoming aware of it;

(2) If the licencing authority considers such objects, materials or deposits notified pursuant to sub-paragraph (1) constitute a navigation or environmental hazard (dependent on the size and nature of the material) the undertaker must locate the relevant object, material or deposit and recover it at its own expense unless otherwise approved in writing by the licencing authority.

(3) On receipt of a notice pursuant to sub-paragraph (1) the licencing authority may require relevant surveys to be carried out by the undertaker (such as side scan sonar) at the undertaker's expense.

Pre-construction plans and documentation

18.—(1) No part of the authorised scheme may commence until the following (insofar as relevant to that activity or phase of activity) have been submitted to and approved in writing by the licensing authority (in consultation with the relevant statutory historic body, the statutory nature conservation body, Trinity House or the MCA as appropriate)—

- (a) a design plan at a scale of between 1:25,000 and 1:50,000 in accordance with the layout principles, including detailed representation on the most suitably scaled admiralty chart, setting out proposed details of the authorised scheme, including the:
 - (i) number, dimensions, specification, foundation type(s) and depth for each wind turbine generator and offshore substation platform;
 - (ii) confirmation of whether Work No. 1 sub-sections (c) and (d) are to be constructed under this marine licence;
 - (iii) the proposed layout of all wind turbine generators and offshore substation platforms (which shall be in accordance with the recommendations for layout contained in MGN654 and its annexes), including grid coordinates of the centre point of the proposed location for each wind turbine generator and offshore substation platform subject to up to 55 metre micro-siting in any direction unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the MCA and Trinity House;
 - (iv) proposed layout of all cables;
 - (v) location and specification of all other aspects of the authorised scheme; and
 - (vi) any archaeological exclusion zones;
 to ensure conformity with the description of Work No. 1 and compliance with conditions 10 and 11;
- (b) a construction programme to include details of—
 - (i) the proposed date of commencement of the authorised scheme;
 - (ii) proposed timings for mobilisation of plant delivery of materials and installation works;
 - (iii) an indicative written construction programme for all wind turbine generators and offshore substation platforms forming part of the authorised scheme and licensed marine activities;
- (c) a monitoring plan in accordance with the offshore in-principle monitoring plan and including details of proposed pre-construction surveys, baseline report format and content, construction monitoring, post-construction monitoring and related reporting in accordance with conditions 24, 25, 26 to be submitted to the licensing authority in accordance with the following unless otherwise agreed in writing with the licensing authority—
 - (i) at least four months prior to the first survey, detail of the pre-construction surveys and an outline of all proposed monitoring;
 - (ii) at least four months prior to commencement of construction, detail on construction monitoring;
 - (iii) at least four months prior to the authorised scheme being brought into commercial operation scheme, details of post-construction monitoring, if required;
- (d) an offshore construction method statement in accordance with the construction methods assessed in the environmental statement, including details of—
 - (i) cable specification, installation and monitoring, to include—
 - (aa) the technical specification of the inter-array cables and interconnector cables as relevant;
 - (bb) a detailed cable specification and installation plan for the authorised scheme, incorporating a cable burial risk assessment encompassing the identification of any cable protection that exceeds 5 percent of navigable depth referenced to Chart Datum and, in the event that any area of cable protection exceeding 5 percent of navigable depth is identified details of any steps (to be determined following consultation with the MCA and Trinity House) to be taken to ensure existing and future safe navigation is not compromised or similar, such assessment to ascertain suitable burial depths and cable laying techniques including cable protection; and

- (cc) details of cable monitoring including details of cable protection until the authorised scheme is decommissioned which includes a risk-based approach to the management of unburied or shallow buried cables;
 - (ii) scour protection management and cable protection management including details of the need, type, sources, quantity and installation methods for scour protection and cable protection, (with details updated and resubmitted for approval if changes to scour and cable protection management are proposed following cable laying operations);
 - (iii) foundation installation methodology, including drilling methods and disposal of drill arisings and material extracted during seabed preparation for foundation and cable installation works;
 - (iv) contractors;
 - (v) associated ancillary works; and
 - (vi) guard vessels to be employed;
- (e) an offshore environmental management plan covering the period of construction and operation to include details of—
 - (i) a marine pollution contingency plan to address the risks, methods and procedures to deal with any spills and collision incidents during construction and operation of the authorised scheme in relation to all activities carried out;
 - (ii) a chemical risk assessment, including information regarding how and when chemicals are to be used, stored and transported in accordance with recognised best practice guidance;
 - (iii) waste management and disposal arrangements;
 - (iv) the appointment and responsibilities of a fisheries liaison officer;
 - (v) a fisheries liaison and coexistence plan in accordance with the outline fisheries liaison and coexistence plan, to ensure relevant fishing fleets are notified of commencement of the authorised scheme pursuant to condition 13(8) and to address the interaction of the construction of the authorised scheme with fishing activities;
 - (vi) measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels; and
 - (vii) measures to minimise the potential spread of invasive non-native species;
- (f) an offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries in relation to the Order limits, in accordance with the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries and industry good practice and including—
 - (i) details of responsibilities of the undertaker, archaeological consultant and contractor;
 - (ii) a methodology for further site investigation including any specifications for geophysical, geotechnical and diver or remotely operated vehicle investigations;
 - (iii) archaeological analysis of survey data, and timetable for reporting, which is to be submitted to the licensing authority within four months of any survey being completed;
 - (iv) delivery of any mitigation including, where necessary, identification and modification of archaeological exclusion zones;
 - (v) monitoring of archaeological exclusion zones during and post construction where required;
 - (vi) a requirement for the undertaker to ensure that a copy of any agreed archaeological report is deposited with the National Record of the Historic Environment, by submitting an OASIS (Online Access to the Index of archaeological investigations) form with a digital copy of the report within six months of completion of construction of the authorised scheme, and to notify the licensing authority that the

OASIS form has been submitted to the National Record of the Historic Environment within two weeks of submission;

- (vii) a reporting and recording protocol, including reporting of any wreck or wreck material during construction, operation and maintenance of the authorised scheme; and
- (viii) a timetable for all further site investigations, which must allow sufficient opportunity to establish a full understanding of the historic environment within the offshore Order limits and the approval of any necessary mitigation required as a result of the further site investigations prior to commencement of construction of the authorised scheme;
- (g) an aids to navigation management plan specifying how the undertaker will ensure compliance with condition 15 from the commencement of construction of the authorised scheme to the completion of decommissioning of the authorised scheme;
- (h) in the event that driven or part-driven pile foundations are proposed to be used, a marine mammal mitigation protocol in accordance with the outline marine mammal mitigation protocol, the intention of which is to prevent injury to marine mammals, following current best practice as advised by the statutory nature conservation body;
- (i) a dropped objects plan;
- (j) a vessel traffic management plan in accordance with the outline vessel traffic management plan;
- (k) a vessel traffic monitoring strategy in accordance with the offshore in-principle monitoring plan; and
- (l) a compliance report in respect of the conditions to be discharged.

19.—(1) Each programme, statement, plan, protocol or scheme required to be approved under condition 18 must be submitted for approval at least four months before the intended commencement of licensed marine activities, except where otherwise stated or unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

(2) The licensed marine activities must be carried out in accordance with the plans, protocols, statements, schemes and details approved under condition 18, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

Underwater Sound Management Strategy

20.—(1) No piling activities or low order unexploded ordnance clearance can commence until for those activities an underwater sound management strategy in accordance with the outline underwater sound management strategy has been submitted to and approved in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(2) The underwater sound management strategy must be submitted to the licensing authority no later than four months prior to the commencement of the relevant activities unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

(3) Piling activities or low order unexploded ordnance clearance must be carried out in accordance with the approved underwater sound management strategy, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

Low order unexploded ordnance clearance

21.—(1) No low order unexploded ordnance clearance activities can commence until for those activities the following have been submitted to and approved in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body and, in respect of the method statement, the MCA—

- (a) a method statement for low order unexploded ordnance clearance which must include—
 - (i) methodologies for—

- (aa) identification and investigation of potential unexploded ordnance targets;
 - (bb) low order unexploded ordnance clearance;
 - (cc) removal and disposal of large debris;
 - (ii) a plan showing the area in which clearance activities are proposed to take place;
 - (iii) a programme of works; and
 - (iv) any exclusion zones and/or environmental micro-siting requirements;
 - (b) a specific offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries (which must accord with the details set out in the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries); and
 - (c) a marine mammal mitigation protocol in accordance with the outline marine mammal mitigation protocol, the intention of which is to prevent injury to marine mammals, following current best practice as advised by the statutory nature conservation body.
- (2) The method statement and the marine mammal mitigation protocol must be submitted to the licensing authority for approval at least four months prior to the date on which unexploded ordnance clearance activities are intended to commence.
- (3) Any unexploded ordnance clearance activities must be undertaken in accordance with the method statement and marine mammal mitigation protocol approved under sub-paragraph (1) and must not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement.
- (4) Subject to sub-paragraph (6), an unexploded ordnance close-out report must be submitted to the licensing authority and the statutory nature conservation body within three months following the end of the unexploded ordnance clearance activity and must include the following for each clearance undertaken—
- (a) co-ordinates, depth, current speed, charge utilised and the date and time of each clearance; and
 - (b) whether any mitigation was deployed including feedback on practicalities of deployment of equipment and efficacy of the mitigation where reasonably practicable, or justification if this information is not available.
- (5) Should there be more than one unexploded ordnance clearance activity, the report required under paragraph (5) will be provided at intervals agreed with the licensing authority.
- (6) No high order unexploded ordnance clearance is permitted by this marine licence.

Offshore safety management

22. No part of the authorised project may commence until the licensing authority, in consultation with the MCA, has approved in writing that a Search and Rescue checklist has been agreed and is in place in line with the requirements of MGN654 “Offshore Renewable Energy Installations (OREIs) – Guidance on UK Navigational Practice, Safety and Emergency Response” (or any successor document).

Reporting of engaged agents, contractors and vessels

23.—(1) The undertaker must provide the name, function, company number (if applicable), registered or head office address (as appropriate) of any agent or contractor appointed to engage in the licensed marine activities within seven days of appointment in writing to the licensing authority and the MEO.

(2) The undertaker must notify the licensing authority and the MEO in writing of any vessel being used to carry on any licensed marine activity listed in this licence on behalf of the undertaker. Such notification must be received by the licensing authority and the MEO no less than 24 hours before the commencement of the licensed marine activity. Notification must include the master’s name, vessel type, vessel IMO number and vessel owner or operating company.

(3) Any changes to the supplied details must be notified to the licencing authority and the MEO in writing at least 24 hours before the agent, contractor or vessel engages in the licensed marine activities.

Pre-construction surveys

24.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c) submit a monitoring plan or plans in accordance with the offshore in-principle monitoring plan for written approval by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body, which must contain details of proposed pre-construction surveys, including methodologies and timings, and a proposed format and content for a pre-construction baseline report.

(2) The survey proposals submitted under sub-paragraph (1) must be in general accordance with the principles set out in the offshore in-principle monitoring plan and must specify each survey's objectives and explain how it will assist in either informing a useful and valid comparison with the post-construction position or will enable the validation or otherwise of key predictions in the environmental statement.

(3) The baseline report proposals submitted under sub-paragraph (1) must ensure that the outcome of the agreed surveys, together with existing data and reports, are drawn together to present a valid statement of the pre-construction position, with any limitations, and must make clear what post-construction comparison is intended and the justification for this being required.

(4) The pre-construction surveys referred to in sub-paragraph (1) must, unless otherwise agreed with the licensing authority, have due regard to, but not be limited to, the need to undertake a swath-bathymetry survey to IHO Order 1a standard that meets the requirements of MGN654 and its supporting Hydrographic Guidelines for Offshore Renewable Energy Developers, which includes the requirement for the full density data and reports to be delivered to the MCA and the UKHO for the update of nautical charts and publications, and side scan sonar, of the area(s) within the Order limits in which it is proposed to carry out construction works including an appropriate buffer area around the location of each work.

(5) The undertaker must carry out the surveys specified within the monitoring plan or plans in accordance with that plan or plans, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

Construction monitoring

25.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c), submit details (which accord with the offshore in-principle monitoring plan) for approval in writing by the licensing authority in consultation with the relevant statutory nature conservation bodies of any proposed construction monitoring, including methodologies and timings, to be carried out during the construction of the authorised scheme. The monitoring proposals must specify each monitoring proposal's objectives.

(2) In the event that driven or part-driven pile foundations are proposed, such monitoring must include measurements of underwater sound generated by the installation of the first four piled foundations of each piled foundation type to be installed unless the licensing authority otherwise agrees in writing.

(3) The undertaker must carry out the monitoring approved under sub-paragraph (1), including any further underwater sound monitoring required in writing by the licensing authority, and provide the agreed reports in the agreed format in accordance with the agreed timetable, unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the relevant statutory nature conservation bodies.

(4) The results of the initial underwater sound measurements monitored in accordance with sub-paragraph (2) must be provided to the licensing authority within six weeks of the installation of the first four piled foundations. The assessment of this report by the licensing authority will determine whether any further underwater sound monitoring is required. If, in the reasonable opinion of the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body, the assessment shows significantly different underwater sound modelling results to those predicted and assessed in the environmental statement or failures in mitigation, all piling activity must cease

until an update to the marine mammal mitigation protocol and further monitoring requirements have been agreed.

(5) The undertaker must carry out the surveys specified in the monitoring plan in accordance with that plan, including any further underwater sound monitoring required in writing by the licensing authority under sub-paragraph (4), unless otherwise agreed in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(6) In the event that piled foundations are proposed to be used, the details submitted in accordance with the marine mammal mitigation protocol must include proposals for monitoring marine mammals.

(7) The undertaker must in discharging condition 18(1)(k) submit a vessel traffic monitoring strategy, in accordance with the offshore in-principle monitoring plan, including the provision of reports on the results of that monitoring at the end of each year of the construction period to the licensing authority, MCA and Trinity House and undertake construction monitoring in accordance with the vessel traffic monitoring strategy.

Post-construction monitoring

26.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c) submit details (which accord with the offshore in-principle monitoring plan) for approval in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body of proposed post-construction monitoring, including methodologies and timings, and a proposed format, content and timings for providing reports on the results.

(2) The monitoring proposals must specify each monitoring proposal's objectives and explain how it will assist in either informing a useful and valid comparison with the pre-construction position and/or will enable the validation or otherwise of key predictions in the environmental statement.

(3) The post-construction monitoring referred to in sub-paragraph (1) must, unless otherwise agreed in writing with the licensing authority, have due regard to, but not be limited to, the need to undertake, within 12 months of completion of the construction of the authorised project, a full sea floor coverage swath-bathymetry survey that meets the requirements of MGN 654 and its annexes, and side scan sonar, of the area(s) within the Order limits in which construction works were carried out to assess any changes in bedform topography and such further monitoring or assessment as may be agreed to ensure that cables (including fibre optic cables) have been buried or protected.

(4) The undertaker must in discharging condition 18(1)(k) submit a vessel traffic monitoring strategy in accordance with the offshore in-principle monitoring plan including the provision of reports on the results of that monitoring to the licensing authority, MCA and Trinity House and undertake post-construction monitoring in accordance with the vessel traffic monitoring strategy.

(5) The undertaker must carry out the monitoring agreed under sub-paragraph (1) and provide the agreed reports to the licensing authority in the agreed format in accordance with the agreed timetable unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(6) Following the installation of cables, details of cable monitoring required under 18(1)(d) must be updated with the results of the post installation surveys. The construction method statement must be implemented until the authorised scheme is implemented and reviewed as specified within the construction method statement, following cable burial surveys, or as instructed by the licensing authority.

Reporting of scour and cable protection

27.—(1) Not more than four months following completion of the construction of the authorised scheme, the undertaker must provide the licensing authority and the statutory nature conservation body with a report setting out details of the cable protection and scour protection used for the authorised scheme.

- (2) The report must include the following information—
- (a) the location of cable protection and scour protection;
 - (b) the volume of cable protection and scour protection; and
 - (c) any other information relating to the cable protection and scour protection as agreed between the licensing authority and the undertaker.

Completion of construction

28.—(1) The undertaker must submit a close-out report to the licensing authority, MCA, Trinity House, UKHO and the statutory nature conservation body within four months of the date of completion of construction of the authorised scheme. The close out report must confirm the date of completion of construction of the authorised scheme and must include the following details—

- (a) the final number of installed wind turbine generators;
- (b) the installed wind turbine generator parameters;
- (c) as built plans;
- (d) latitude and longitude coordinates of the centre point of the location for each wind turbine generator and offshore substation platform provided as Geographical Information System data referenced to WGS84 datum; and
- (e) latitude and longitude coordinates of the inter-array and interconnector cables; provided as Geographical Information System data referenced to WGS84 datum.

(2) Following completion of construction of the authorised scheme, no further construction activities can be undertaken under this licence.

Marine Noise Registry

29.—(1) Where driven or part-driven pile foundations are proposed to be installed the undertaker must at least 10 days prior to the start of those activities, submit details including the expected location of the activities and the start and end dates of the activities to the Marine Noise Registry to satisfy the Forward Look requirements and update that information as required if the expected location or start and end dates change.

(2) On the six month anniversary following the start of pile driving the undertaker must submit information on the locations and dates of those activities to the Marine Noise Registry to satisfy the Close Out requirements until completion of those activities.

(3) Notwithstanding paragraph (2) within 8 weeks of the completion of pile driving the undertaker must submit information on the locations and dates of those activities to satisfy the Close Out requirements:

(4) The undertaker must notify the licensing authority of the successful submission of Forward Look or Close Out information pursuant to sub-paragraphs (1) to (3) above within seven days of the submissions to the Marine Noise Registry.

(5) For the purpose of this condition—

- (a) “Marine Noise Registry” means the database of impulsive noise generating activities in UK seas maintained by the Joint Nature Conservation Committee;
- (b) “Forward Look” and “Close Out” requirements are as set out in the ‘UK Marine Noise Registry: Information Document, Version 1 (May 2016)’ or any updated information document.

Requirement for written approval

30. Where under any of the above conditions the approval or agreement of the licensing authority is required, that approval or agreement must be given in writing.

SCHEDULE 15

Article 42

Documents to be certified

The following documents, including those listed in Table 5, are the list referred to in article 42—

Table 5

The Order plans and book of reference

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
B1	REP6-004	Location plan	F02	December 2024
B2	REP6-005	Offshore Order Limits and Grid Coordinates Plan	F04	December 2024
B3	REP6-006	Works Plan - Onshore	F03	December 2024
B4	AS-004	Works Plans - Offshore and Intertidal	F02	April 2024
B5	REP7-004	Land Plan (Onshore)	F05	January 2025
B6	REP7-005	Crown Land Plan (Onshore)	F04	January 2025
B7	REP7-006	Special Category Land Plan	F04	January 2025
B14	REP6-012	Tree and Hedgerow Plan	F04	December 2024
B15	REP6-013	Street Works and Access to Works Plan	F03	December 2024
B16	REP6-014	Temporary stopping up of Public Rights of Way Plan	F03	December 2024
D4	REP7-014	Book of Reference	F07	January 2025

Table 6

The Environmental Statement

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
F1	REP7-024	Non-Technical Summary - Welsh	F02	January 2025
F1	REP7-025	Non-Technical Summary – English	F02	January 2025
F1.1	REP7-026	Volume 1, Chapter 4: Introduction and overarching glossary	F02	January 2025

F1.2	APP-049	Volume 1, Chapter 2: Policy and Legislative Context	F01	February 2024
F1.3	REP7-027	Volume 1, Chapter 3: Project Description	F02	January 2025
F1.4	REP7-029	Volume 1, Chapter 4: Site Selection and Consideration of Alternatives	F03	January 2025
F1.5	APP-052	Volume 1, Chapter 5: Environmental Impact Assessment Methodology	F01	February 2024
F2.1	APP-053	Volume 2, Chapter 1: Physical Processes	F01	February 2024
F2.2	REP7-030	Volume 2, Chapter 2: Benthic Subtidal and Intertidal Ecology	F02	January 2025
F2.3	REP7-031	Volume 2, Chapter 3: Fish and Shellfish Ecology	F02	January 2025
F2.4	REP7-032	Volume 2, Chapter 4: Marine Mammals	F02	January 2025
F2.5	REP7-033	Volume 2, Chapter 5: Offshore Ornithology	F03	January 2025
F2.6	APP-058	Volume 2, Chapter 6: Commercial Fisheries	F01	February 2024
F2.7	REP7-035	Volume 2, Chapter 7 Shipping and Navigation	F02	January 2025
F2.8	REP7-036	Volume 2, Chapter 8: Seascape and Visual Resources	F02	January 2025
F2.9	REP7-038	Volume 2, Chapter 9: Marine	F02	January 2025

F2.10	APP-062	Archaeology Volume 2, Chapter 10: Other Sea Users	F01	February 2024
F2.11	REP7-039	Volume 2, Chapter 11: Inter-related Effects - Offshore	F02	January 2025
F3.1	REP7-040	Volume 3, Chapter 1: Geology, Hydrogeology and Ground Conditions	F02	January 2025
F3.2	REP7-041	Volume 3, Chapter 2: Hydrology and Flood Risk	F02	January 2025
F3.3	REP7-042	Volume 3, Chapter 3: Onshore Ecology	F02	January 2025
F3.4	REP7-044	Volume 3, Chapter 3: Onshore and Intertidal Ornithology	F02	January 2025
F3.5	REP7-045	Volume 3, Chapter 5: Historic Environment	F02	January 2025
F3.6	REP7-046	Volume 3, Chapter 6: Landscape and Visual Resources	F02	January 2025
F3.7	REP7-048	Volume 3, Chapter 7: Land Use and Recreation	F02	January 2025
F3.8	REP7-049	Volume 3, Chapter 8: Traffic and Transport	F02	January 2025
F3.9	REP7-050	Volume 3, Chapter 9: Noise and Vibration	F03	January 2025
F3.10	REP7-051	Volume 3, Chapter 10: Air Quality	F02	January 2025
F3.11	APP-074	Volume 3, Chapter 11: Inter-related Effects - Onshore	F01	February 2024
F4.1	REP7-052	Volume 4, Chapter 1:	F02	January 2025

F4.2	REP7-053	Aviation and Radar Volume 4, Chapter 2: Climate Change	F02	January 2025
F4.3	APP-077	Volume 4, Chapter 3: Socio-economics	F01	February 2024
F4.4	REP7-054	Volume 4, Chapter 4: Human Health Assessment	F02	January 2025
F5.3.1	APP-079	Volume 5, Annex 3.1: Underwater Sound Technical Report	F01	February 2024
F5.3.2	APP-080	Volume 5, Annex 3.2: Sulphur Hexafluoride Report	F01	February 2024
F5.4.1	APP-081	Volume 5, Annex 4.1: Site Selection Area of Search Identification	F01	February 2024
F5.4.2	APP-082	Volume 5, Annex 4.2: Site Selection BRAG Report	F01	February 2024
F5.4.3	REP7-055	Volume 5, Annex 5.3: Onshore Crossing Schedule	F04	January 2025
F5.5.1	REP7-056	Volume 5, Annex 5.1: Cumulative effects screening matrix	F03	January 2025
F5.5.2	APP-085	Volume 5, Annex 5.2: Transboundary impacts screening	F01	February 2024
F6.1.1	APP-086	Volume 6, Annex 1.1: Physical Processes Technical Report	F01	February 2024
F6.2.1	APP-087	Volume 6, Annex 2.1: Benthic Subtidal and Intertidal Ecology	F01	February 2024

F6.2.2	REP7-057	Technical Report Volume 6, Annex 2.2: Water Framework Directive Coastal Waters Assessment	F02	January 2025
F6.3.1	APP-089	Volume 6, Annex 3.1: Fish and Shellfish Ecology Technical Report	F01	February 2024
F6.4.1	APP-090	Volume 6, Annex 4.1: Marine Mammals Technical Report	F01	February 2024
F6.5.1	APP-091	Volume 6, Annex 5.1: Offshore Ornithology Baseline Characterisation Technical Report	F01	February 2024
F6.5.2	REP2-018	Volume 6, Annex 5.2: Offshore Ornithology Displacement Technical Report	F02	August 2024
F6.5.3	REP2-020	Volume 6, Annex 5.3: Offshore Ornithology Collision Risk Modelling Technical Report	F02	August 2024
F6.5.4	APP-094	Volume 6, Annex 5.4: Offshore Ornithology Migratory Bird Collision Risk Modelling Technical Report	F01	February 2024
F6.5.5	REP7-058	Volume 6, Annex 5.5:Offshore Ornithology Apportioning Technical Report	F03	January 2025
F6.5.6	REP2-024	Volume 6, Annex 5.6: Offshore Ornithology Population	F02	August 2024

		Viability Analysis Technical Report		
F6.6.1	APP-097	Volume 6, Annex 6.1: Commercial Fisheries Technical Report	F01	February 2024
F6.7.1	REP7-061	Volume 6, Annex 7.1: Navigational Risk Assessment	F02	January 2025
F6.8.1	APP-099	Volume 6, Annex 8.1: Seascape and Visual Resources Legislation and Planning Policy Context	F01	February 2024
F6.8.2	APP-100	Volume 6, Annex 8.2: Seascape and Landscape Character Baseline Technical Report	F01	February 2024
F6.8.3	APP-101	Volume 6, Annex 8.3: Visual Baseline Technical Report – Offshore Development	F01	February 2024
F6.8.3	APP-102	Volume 6, Annex 8.3: Visual baseline technical report – Offshore Development Appendix – Part 1	F01	February 2024
F6.8.3	APP-103	Volume 6, Annex 8.3: Visual baseline technical report– Offshore Development Appendix – Part 2	F01	February 2024
F6.8.4	REP7-062	Volume 6, Annex 8.4: Seascape, Landscape and Visual Resources Impact Assessment Methodology	F02	January 2025
F6.8.5	APP-105	Volume 6,	F01	February 2024

F6.8.6	APP-106	Annex 8.6: International and Nationally Designated Landscape Study Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 1 (Figures 1.1 – 9.3)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-107	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 2 (Figures 9.4 – 17.1)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-108	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 3 (Figures 18.1 – 27.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-109	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 4 (Figures 28.1 – 32.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-110	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 5 (Figures 33.1 – 38.3)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-111	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 6 (Figures 38.4 – 46.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-112	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 7 (Figures 47 – 56)	F01	February 2024
F6.9.1	APP-113	Volume 6, Annex 9.1: Marine Archaeology Technical Report	F01	February 2024
F6.10.1	APP-114	Volume 6, Annex 10.1: Radar Early Warning Systems and	F01	February 2024

		Microwave Communication Links Technical Report		
F7.1.1	APP-115	Volume 7, Annex 1.1: Aquifers, Groundwater Abstractions and Ground Conditions	F01	February 2024
F7.1.2	APP-116	Volume 7, Annex 1.2: Groundwater Sources of Supply – Hydrogeological Risk Assessment	F01	February 2024
F7.2.1	REP7-063	Volume 7, Annex 2.1: Flood Consequences Assessment	F02	January 2025
F7.2.2	APP-118	Volume 7, Annex 2.2: Surface Watercourses and NRW Flood Zones	F01	February 2024
F7.2.3	APP-119	Volume 7, Annex 2.3: Surface Water Abstraction Licences, Discharge Consents and Pollution Incidents	F01	February 2024
F7.2.4	REP7-064	Volume 7, Annex 2.4: Water Framework Directive Surface Water and Groundwater Assessment	F02	January 2025
F7.3.1	APP-121	Volume 7, Annex 3.1: Onshore Ecology Desk Study	F01	February 2024
F7.3.2	APP-122	Volume 7, Annex 3.2: Extended Phase 1 Habitat Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.3	APP-123	Volume 7, Annex 3.3: Great	F01	February 2024

		Crested Newt Survey Technical Report		
F7.3.4	APP-124	Volume 7, Annex 3.4: Hedgerow Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.5	APP-125	Volume 7, Annex 3.5: Terrestrial Invertebrates Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.6	APP-126	Volume 7, Annex 3.6: Aquatic Invertebrates (inc White Clawed Crayfish) Survey	F01	February 2024
F7.3.7	APP-127	Volume 7, Annex 3.7: Reptile Survey	F01	February 2024
F7.3.8	APP-128	Volume 7, Annex 3.8: Water Vole Survey	F01	February 2024
F7.3.9	APP-129	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 1)	F01	February 2024
F7.3.9	APP-130	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 2)	F01	February 2024
F7.3.9	APP-131	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 3)	F01	February 2024
F7.3.10	APP-132	Volume 7, Annex 3.10: Bat Activity Survey	F01	February 2024
F7.3.11	APP-133	Volume 7, Annex 3.11: Otter Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.12	APP-135	Volume 7, Annex 3.12: Badger Survey Technical Report (Confidential)	F01	February 2024
F7.3.12	APP-134	Volume 7, Annex 3.12: Badger Survey Technical Report (Public)	F01	February 2024

F7.3.13	APP-136	Volume 7, Annex 3.13: Hazel Dormouse Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.14	APP-137	Volume 7, Annex 3.14: National Vegetation Classification and Invasive Non-Native Species Technical Report	F01	February 2024
F7.3.15	APP-138	Volume 7, Annex 3.15: Fish and Eel Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.4.1	APP-139	Volume 7, Annex 4.1: Onshore Ornithology- Wintering and Migratory Birds Technical Report	F01	February 2024
F7.4.2	APP-140	Volume 7, Annex 4.2: Intertidal Ornithology - Wintering and Migratory Birds	F01	February 2024
F7.4.3	APP-142	Volume 7, Annex 4.3: Onshore Ornithology- Breeding Birds Technical Report (Confidential)	F01	February 2024
F7.5.1	REP7-065	Volume 7, Annex 5.1: Desk-Based Assessment	F02	January 2025
F7.5.2	APP-144	Volume 7, Annex 5.2: Historic Environment Policy and Guidance	F01	February 2024
F7.5.3	APP-145	Volume 7, Annex 5.3: Onshore Geophysical Survey Report - Part 1	F01	February 2024
F7.5.3	APP-146	Volume 7, Annex 5.3:	F01	February 2024

		Onshore Geophysical Survey Report - Part 2		
F7.5.4	APP-147	Volume 7, Annex 5.4: Intertidal Survey Report	F01	February 2024
F7.5.5	APP-148	Volume 7, Annex 5.5: Trial Trenching Report – Part 1	F01	February 2024
F7.5.5	APP-149	Volume 7, Annex 5.5: Trial Trenching Report – Part 2	F01	February 2024
F7.5.6	APP-150	Volume 7, Annex 5.6: Settings Assessment (onshore infrastructure)	F01	February 2024
F7.5.7	APP-151	Volume 7, Annex 5.7: Settings Assessment (offshore infrastructure)	F01	February 2024
F7.6.1	APP-152	Volume 7, Annex 5.7: Landscape and Visual Resources Planning Policy Context	F01	February 2024
F7.6.2	APP-153	Volume 7, Annex 6.2: Landscape and Seascape Character Baseline Technical Report – Part 1	F01	February 2024
F7.6.2	APP-154	Volume 7, Annex 6.2: Landscape and Seascape Character Baseline Technical Report – Part 2	F01	February 2024
F7.6.3	APP-155	Volume 7, Annex 6.3: Visual Baseline Technical Report - Onshore Development	F01	February 2024

F7.6.4	APP-156	Volume 7, Annex 6.4: Landscape, Seascape and Visual Resources Impact Assessment Methodology	F01	February 2024
F7.6.5	APP-157	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations Part 1 (viewpoint 1 – viewpoint 8)	F01	February 2024
F7.6.5	APP-158	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations Part 2 (viewpoint 9 – viewpoint 15)	F01	February 2024
F7.6.5	APP-159	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations (viewpoint 16 – viewpoint 30)	F01	February 2024
F7.6.6	APP-160	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 1	F01	February 2024
F7.6.6	REP7-066	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 2 – Appendix A	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-067	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 3 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-068	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 4 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-069	Volume 7, Annex 6.6: Tree	F02	January 2025

F7.6.6	REP7-070	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 5 – Appendix B Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 5 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-071	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 6 – Appendix C Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 6 – Appendix C	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-072	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 7 – Appendix C Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 7 – Appendix C	F02	January 2025
F7.7.1	APP-168	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.1: Published Soil and Agricultural Land Classification Data Technical Report	F01	February 2024
F7.7.2	REP5-014	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.2: Soil Survey Data Technical Report	F02	December 2024
F7.7.3	APP-170	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.3: Published Recreational Resources Plan Technical Report	F01	February 2024
F7.8.1	APP-171	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.3: Description of Network Links and Sensitivity	F01	February 2024
F7.8.2	APP-172	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 8.2: Base Traffic Flows	F01	February 2024
F7.8.3	APP-173	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 8.3: Personal Injury Accident Locations	F01	February 2024

F7.8.4	APP-174	Volume 7, Annex 8.4: Public Transport Networks	F01	February 2024
F7.8.5	APP-175	Volume 7, Annex 8.5: Construction Vehicle Trip Generation Assumptions	F01	February 2024
F7.8.6	APP-176	Volume 7, Annex 8.6: Traffic Flows with Construction Traffic	F01	February 2024
F7.8.7	APP-177	Volume 7, Annex 8.7: Traffic and Transport Figures	F01	February 2024
F7.9.1	APP-178	Volume 7, Annex 9.1: Baseline Noise Survey	F01	February 2024
F7.9.2	REP5-016	Volume 7, Annex 9.2: Construction Noise and Vibration Technical Report	F02	December 2024
F7.9.3	APP-180	Volume 7, Annex 9.3: Operation Noise Assessment Technical Report	F01	February 2024
F8.1.1	REP7-073	Volume 8, Annex 1.1: Aviation and Radar Technical Report	F02	January 2025
F8.2.1	APP-182	Volume 8, Annex 2.1: Technical Greenhouse Gas Assessment Technical Report	F01	February 2024
F8.2.2	APP-183	Volume 8, Annex 2.2: Climate Change Risk Assessment	F01	February 2024
F8.3.1	APP-184	Volume 8, Annex 3.1: Socio-economics Technical Impact Report	F01	February 2024

S_D3_15	REP3-046	Seascapes and Visual Resources: Cumulative Wirelines	F01	September 2024
S_D3_16.1	REP3-047	Landscape and Visual Resources – Cumulative Visualisations Part 1	F01	September 2024
S_D3_16.2	REP3-048	Landscape and Visual Resources – Cumulative Visualisations Part 2	F01	September 2024
S_D4_6.2	REP4-038	Appendix to HAP ISH3_20: Updated Visualisations Part 1	F01	November 2024
S_D4_6.3	REP4-039	Appendix to HAP ISH3_20: Updated Visualisations Part 2	F01	November 2024
S_D4_15	REP4-046	Zone of Theoretical Visibility and representative viewpoint locations at 1:50,000 Scale	F01	November 2024

Table 7

Outline code of construction practice

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
J26	REP6-034	Outline Code of Construction Practice	F05	December 2024
J26.1	REP6-036	Outline Spillage and Emergency Response Plan	F03	December 2024
J26.2	REP6-038	Outline Dust Management Plan	F03	December 2024
J26.3	REP6-040	Outline Construction Noise and Vibration Management Plan	F05	December 2024
J26.4	REP6-042	Outline Communications Plan	F03	December 2024

J26.5	REP6-044	Outline Construction Fencing Plan	F03	December 2024
J26.6	REP6-046	Outline Construction Surface Water and Drainage Management Plan	F03	December 2024
J26.7	REP6-048	Outline Flood Management Plan	F03	December 2024
J26.8	REP6-050	Outline Soil Management Plan	F03	December 2024
J26.9	REP6-052	Outline Site Waste Management Plan	F03	December 2024
J26.10	REP6-054	Outline Artificial Light Emissions Plan	F03	December 2024
J26.11	REP6-056	Outline Biosecurity Protocol	F03	December 2024
J26.12	REP6-058	Outline Discovery Strategy for Contaminated Land	F03	December 2024
J26.13	REP6-060	Outline Construction Traffic Management Plan	F04	December 2024
J26.14	REP7-089	Outline Landfall Construction Method Statement	F05	January 2025
J26.15	REP4-019	Outline Onshore Construction Method Statement	F03	November 2024
J26.16	REP6-062	Outline Highways Access Management Plan	F03	December 2024
J26.17	REP6-064	Outline Public Rights of Way Management Strategy	F03	December 2024
J26.18	REP6-066	Outline Arboriculture Method Statement	F03	December 2024

Table 8**Other outline documents**

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
J3	REP6-024	Design Principles	F04	December 2024
J10	REP7-077	Mitigation and Monitoring Schedule	F07	January 2025
J12	APP-198	Outline Offshore Operations and Maintenance Plan	F01	February 2024
J13	REP7-079	Outline Fisheries Liaison and Co-existence Plan	F03	January 2025
J14	REP6-028	Outline Vessel Traffic Management Plan	F03	December 2024
J15	REP7-081	Offshore In-principle Monitoring Plan	F03	January 2025
J16	REP5-028	Outline Underwater Sound Management Strategy	F02	December 2024
J17	REP5-030	Measures to Minimise Disturbance to Marine Mammals and Rafting Birds from Transiting Vessels	F03	December 2024
J18	REP7-083	Outline Offshore Written Scheme of Investigation and Protocol for Archaeological Discoveries	F03	January 2025
J21	REP5-032	Outline Marine Mammal Mitigation Protocol	F02	December 2024
J22	REP7-085	Outline Landscape and Ecology Management Plan	F05	January 2025
J23	REP6-032	Outline Onshore Written Scheme of Investigation	F03	December 2024

J24	REP4-015	Outline Skills and Employment Plan	F02	November 2024
J27	REP6-068	Outline Operation Drainage Management Strategy	F02	December 2024
S_D4_8	REP4-041	Greenhouse Gas Reduction Strategy	F01	November 2024
S_D7_30	REP7-136	Landscape Enhancement Scheme Principles	F01	January 2025

EXPLANATORY NOTE

(This note is not part of the Order)

This Order grants development consent for, and authorises the construction, operation and maintenance of an offshore wind farm generating station located in the Irish Sea approximately 28 kilometres from the coast of North Wales, together with associated development. This Order imposes requirements in connection with the development and authorises the compulsory purchase of land (including rights in land) and the right to use land and to override easements and other rights.

A copy of the plans and book of reference referred to in this Order and certified in accordance with article 42 (certification of plans) together with a copy of any guarantee or alternative form of security approved by the Secretary of State pursuant to article 33 (funding), may be inspected free of charge at the offices of Mona Offshore Wind Limited, Chertsey Road, Sunbury On Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP.

202[] No.

INFRASTRUCTURE PLANNING

The Mona Offshore Wind Farm Order 202[●]

Made - - - - - ***

Laid before Parliament ***

Coming into force ***

CONTENTS

PART 1

Preliminary

1. Citation and commencement
2. Interpretation

PART 2

Principal Powers

3. Development consent etc. granted by the Order
4. Operation of generating station
5. Deemed marine licence under the 2009 Act
6. Power to maintain the authorised project
7. Benefit of the Order
8. Application and modification of legislative provisions
9. Defence to proceedings in respect of statutory nuisance

PART 3

Streets

10. Street works
11. Application of the 1991 Act
12. Temporary restriction of use of streets
13. Temporary stopping up of public rights of way
14. Access to works
15. Agreements with street authorities

PART 4

Supplemental powers

16. Discharge of water
17. Authority to survey and investigate the land
18. Protective work to buildings
19. Removal of human remains

PART 5

Powers of acquisition

20. Compulsory acquisition of land
21. Time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily
22. Compulsory acquisition of rights
23. Compulsory acquisition of land: minerals
24. Private rights
25. Application of the 1981 Act
26. Acquisition of subsoil only
27. Modification of Part 1 of the 1965 Act
28. Rights under or over streets
29. Temporary use of land for carrying out the authorised project
30. Temporary use of land for maintaining the authorised project
31. Statutory undertakers
32. Recovery of costs of new connections
33. Funding

PART 6

Miscellaneous and general

34. Application of landlord and tenant law
35. Felling or lopping of trees and removal of hedgerows
36. Trees subject to tree preservation orders
37. Abatement of works abandoned or decayed
38. Saving provisions for Trinity House
39. Crown rights
40. Protective provisions
41. Operational land for the purposes of the 1990 Act
42. Certification of plans and documents, etc.
43. Service of notices
44. No double recovery
45. Requirements, appeals, etc.
46. Arbitration
47. Inconsistent Planning Permissions

SCHEDULE 1 — Authorised Project

PART 1 — Authorised Development

PART 2 — Ancillary Works

SCHEDULE 2 — Requirements

SCHEDULE 3 — Streets subject to street works

SCHEDULE 4 — Streets to be temporarily stopped up or restricted

- SCHEDULE 5 — Public rights of way to be temporarily stopped up or restricted
- SCHEDULE 6 — Access to works
- SCHEDULE 7 — Land of which only temporary possession may be taken
- SCHEDULE 8 — Land in which only new rights etc. may be acquired
- SCHEDULE 9 — Modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions
- SCHEDULE 10 — Protective provisions
 - PART 1 — Protection of electricity, gas, water and sewerage undertakers
 - PART 2 — Protection for operators of electronic communications code networks
 - PART 3 — For the protection of Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC)
 - PART 4 — For the protection of SP Manweb as electricity undertaker
 - PART 5 — For the protection of Wales and West Utilities
 - PART 6 — For the protection of the Welsh Ministers as Strategic Highway Authority
 - PART 7 — For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as electricity undertaker
 - PART 8 — For the protection of Network Rail Limited
 - PART 9 — For the protection of Awel y Môr
- SCHEDULE 11 — Removal of hedgerows
 - PART 1 — Removal of hedgerows
 - PART 2 — Removal of important hedgerows
 - PART 3 — Trees subject to tree preservation orders
- SCHEDULE 12 — Approval of matters specified in requirements
- SCHEDULE 13 — Arbitration rules
- SCHEDULE 14 — Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets
 - PART 1 — Licensed marine activities
 - PART 2 — Conditions
- SCHEDULE 15 — Documents to be certified

An application has been made to the Secretary of State under section 37 of the Planning Act 2008 **(a)** (“the 2008 Act”) for an Order granting development consent.

The application was examined by a panel of 5 members (appointed by the Secretary of State) in accordance with Part 6 of the 2008 Act and carried out in accordance with the Infrastructure Planning (Examination Procedure) Rules 2010**(b)**.

The panel, having considered the representations made and not withdrawn and the application together with the accompanying documents, in accordance with section 74(2) of the 2008 Act, has submitted a report and recommendation to the Secretary of State.

The Secretary of State has considered the [representations made and not withdrawn], and the report and recommendation of the panel, has taken into account the environmental information in accordance with regulation 4 of the Infrastructure Planning (Environmental Impact Assessment)

(a) 2008 c.29. Section 37 was amended by section 128(2) and Schedule 13, Part 1, paragraphs 1 to 5 of the Localism Act 2011 (c.20).

(b) S.I. 2010/103. This instrument was amended by S.I. 2012/635

Regulations 2017(a), and, as national policy statements have effect in relation to the proposed development, has had regard to the documents and matters referred to in section 104(2) of the 2008 Act.

[The Secretary of State is satisfied that the open space forming special category land specified in the land plan (onshore) and special category land plan (as defined in article 2 of this Order), when burdened with any new rights authorised to be compulsorily acquired under this Order, will be no less advantageous than it was before to the persons in whom it is vested, other persons, and the public, and that, accordingly, section 132(3) of the 2008 Act applies.]

[The Secretary of State, having decided the application, has determined to make an Order granting development consent for the development described in the application [with modifications which in the opinion of the Secretary of State do not make any substantial changes to the proposals comprised in the application]].

The Secretary of State, in exercise of the powers conferred by sections [114, 115, 120, 122, 123 and 132, and schedule 5] to the 2008 Act, makes the following Order:

PART 1

Preliminary

Citation and commencement

1. This Order may be cited as the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] and comes into force on [•] 202[•].

Interpretation

2.—(1) Except for Schedule 14 (deemed marine licence), which is subject to the definitions in that Schedule, in this Order—

“1961 Act” means the Land Compensation Act 1961(b);

“1965 Act” means the Compulsory Purchase Act 1965(c);

“1980 Act” means the Highways Act 1980(d);

“1981 Act” means the Compulsory Purchase (Vesting Declarations) Act 1981(e);

“1989 Act” means the Electricity Act 1989(f);

“1990 Act” means the Town and Country Planning Act 1990(g);

“1991 Act” means the New Roads and Street Works Act 1991(h);

“2003 Act” means the Communications Act 2003(i);

“2004 Act” means the Energy Act 2004(j);

“2008 Act” means the Planning Act 2008(k);

(a) S.I. 2017/572.

(b) 1961 c33.

(c) 1965 c56

(d) 1980 c66.

(e) 1981 c66.

(f) 1989 c29.

(g) 1990 c8.

(h) 1991 c.22.

(i) 2003 c21.

(j) 2004 c.20 Section 105 was amended by section 69 of the Energy Act 2008 (c.32).

(k) 2008 c.29.

“2009 Act” means the Marine and Coastal Access Act 2009(a);

“ancillary works” means the ancillary works described in Part 2 (ancillary works) of Schedule 1 and any other works authorised by this Order that are not development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“apparatus” has the same meaning as in section 105(1) of the 1991 Act;

“authorised development” means the development and associated development described in Part 1 (authorised development) of Schedule 1 and any other development authorised by this Order that is development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“authorised project” means the authorised development and the ancillary works;

“bank holiday” means a bank holiday in England and Wales under section 1 of the Banking and Financial Dealings Act 1971(b);

“book of reference” means the document certified as the book of reference by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“building” includes any structure or erection or any part of a building, structure or erection;

“buoy” means any floating device used for navigational purposes or measurement purposes, including wave buoys, LiDAR and guard buoys;

“business day” means Monday to Friday excluding bank holidays and other public holidays;

“cable” means cables up to 400kV for the transmission of electricity and includes direct lay cables, cables laid in cable ducts or protective covers, and further includes fibre optic and other communications cables either within the cable or laid alongside;

“cable circuits” means a number of electrical conductors necessary to transmit electricity between two points within the authorised development comprising up to three electrical conductors, which may be attached together or take the form of single cables, and in either case the circuit may include one or more auxiliary cables for the purpose of control, monitoring, protection or general communications;

“cable crossings” means the crossing of existing cables and sub-sea cables, pipelines or other existing infrastructure by the cables authorised by this Order together with cable protection;

“cable ducts” means conduits for the installation of cables;

“cable protection” means measures to protect cables from physical damage including but not limited to concrete mattresses, with or without frond devices, and/or rock placement, the use of bagged solutions filled with grout or other materials;

“carriageway” has the same meaning as in the 1980 Act;

“commence” means

- (a) for the purposes of the requirements the first carrying out of any activities in relation to the offshore works, save for non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance;
- (b) in respect of any other works, the first carrying out of any material operation (as defined in section 155 of the 2008 Act) forming part of the authorised project except for onshore site preparation works and the words “commence” and “commencement” must be construed accordingly;

“commercial operation” means in relation to any part of the authorised project, the exportation, transmission or conversion, on a commercial basis, of electricity;

“commissioning” means the process of assuring that all systems and components of the authorised development are tested to verify that they function and are operable in accordance with the design objectives, specifications and operational requirements of the undertaker;

“deemed marine licence” means the marine licence set out in Schedule 14 (Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets);

(a) 2009 c.23.
(b) 1971 c80.

“design principles” means the document certified as the design principles by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“electronic transmission” means a communication transmitted—

- (a) by means of an electronic communications network; or
- (b) by other means but while in electronic form;

“environmental statement” means the document certified as the environmental statement by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order including the documents listed in Table 6 of Schedule 15;

“foundation” means any one or more of: a multi-leg pin piled jacket, multi-leg suction bucket jacket, or gravity base foundation;

“gravity base foundation” means a structure principally of steel, concrete, or steel and concrete with a base which rests on the seabed either due to its own weight with or without added ballast or additional skirts and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“highway” and “highway authority” have the same meaning as in the 1980 Act^(a);

“HVAC” means high voltage alternating current;

“inter-array cables” means the cables linking the wind turbine generators to each other and to the offshore substation platforms;

“interconnector cables” means the cables linking the offshore substation platforms to each other;

“jacket foundation” means a steel jacket/lattice-type structure constructed principally of steel, fixed to the seabed with steel pin piles or steel suction buckets and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“joint bay” means an excavation formed to enable the jointing of the cables;

“jointing” means a process by which two or more cables are connected to each other by means of cable joints within a joint bay;

“LAT” means lowest astronomical tide;

“land plan (onshore)” means the document certified as the land plan (onshore) by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“landscape enhancement scheme principles” means the document certified as the landscape enhancement scheme principles by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“LiDAR” means a light detection and ranging system used to measure weather and sea conditions;

“location plan” means the document certified as the location plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“maintain” includes works to:

- (a) inspect, upkeep, repair, adjust or alter the authorised project;
- (b) remove, reconstruct or replace any part of the offshore works in accordance with condition 11, Part 2 of Schedule 14; and
- (c) remove, reconstruct or replace any part of the onshore works (excluding removal, reconstruction or replacement of whole buildings associated with the onshore substation)

(a) “highway” is defined in section 328(1) for “highway authority” see section 1. Relevant amendments are as follows: section 1 was amended by sections 8 and 102 and Schedule 4, paragraph 1 and Schedule 17 of the Local Government Act 1985 (c.51), by section 21 of the 1991 Act and by section 1(6) and Schedule 1, paragraph 2 of the Infrastructure Act 2015 (c.7), by S.I. 2015/481, and by S.I. 1991/2288

provided that such works do not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement and any derivative of “maintain” is to be construed accordingly;

“MCA” means the Maritime and Coastguard Agency, the executive agency of the Department for Transport;

“mean high water springs” or “MHWS” means the highest level which tides reach on average over a period of time;

“mean low water springs” or “MLWS” means the lowest level that tides reach on average over a period of time;

“measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels” means the document certified as the measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“National Grid Substation” means the substation at Bodelwyddan which is owned and operated by National Grid;

“NRW” means Natural Resources Body for Wales or any successor body to its functions;

“offshore in-principle monitoring plan” means the document certified as the offshore in-principle monitoring plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore order limits and grid coordinates plan” means the document certified as the offshore order limits and grid coordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore substation platform” means a structure above LAT and attached to the seabed by means of a foundation, with one or more decks and open with modular equipment or fully clad, containing—

- (a) electrical equipment required to switch, transform or convert electricity generated at the wind turbine generators to a higher voltage and provide reactive power compensation, including high voltage power transformers, high voltage switchgear and busbars, substation auxiliary systems and low voltage distribution, instrumentation, metering equipment and control systems, standby generators, shunt reactors, auxiliary and uninterruptible power supply systems;
- (b) accommodation, storage, workshop auxiliary equipment and facilities for operating, maintaining and controlling the substation or wind turbine generators, including navigation, aviation and safety marking and lighting, systems for vessel access, charging and retrieval, cranes, potable water supply, black water separation, stores, fuels and spares, communications systems and control hub facilities and other associated equipment and facilities;

“offshore works” means Work Nos. 1 and 2 and any related further associated development in connection with those Works;

“onshore crossing schedule” means the document certified as the onshore crossing schedule by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“onshore site preparation works” means operations consisting of site clearance, demolition, early planting of landscaping works, archaeological investigations, environmental surveys, ecological mitigation, investigations for the purpose of assessing ground conditions, remedial work in respect of any contamination or other adverse ground conditions, the diversion and laying of utilities and services, site security works, the erection of any temporary means of enclosure, the erection of temporary hard standing, the erection of welfare facilities, creation of site accesses and the temporary display of site notices or advertisements;

“onshore substation” means an HVAC substation compound sited at Bodelwyddan containing electrical equipment (including power transformers, gantries, switchgear, reactive compensation equipment, electrical protection equipment devices (disconnectors, circuit breakers), cooling, harmonic filters, cables and back-up generators), control buildings,

lightning protection masts, communications masts, access including internal roads, fencing and other associated equipment, structures or buildings;

“onshore substation temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 150,000 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the onshore substation;

“onshore works” means Work Nos. 3 to 38 inclusive and any related further associated development in connection with those Works;

“Order land” means the land shown on the land plan (onshore) which is within the limits of land to be acquired or used and described in the book of reference;

“Order limits” means the limits shown on the works plan – onshore and works plan - offshore and intertidal within which the authorised project may be carried out;

“operation” means the undertaking of activities authorised by this Order which are not part of the construction, commissioning or decommissioning of the authorised development;

“outline code of construction practice” means the document certified as the outline code of construction practice by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order including the annexes to the outline code of construction practice listed in Table 7 of Schedule 15;

“outline fisheries liaison and co-existence plan” means the document certified as the outline fisheries liaison and co-existence plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline highways access management plan” means the document certified as the outline highways access management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline landscape and ecology management plan” means the document certified as the outline landscape and ecology management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline marine mammal mitigation protocol” means the document certified as the outline marine mammal mitigation protocol by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries” means the document certified as the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore operations and maintenance plan” means the document certified as the outline offshore operations and maintenance plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline onshore written scheme of investigation” means the document certified as the outline onshore written scheme of investigation by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline operation drainage management strategy” means the document certified as the outline operation drainage management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline skills and employment plan” means the document certified as the outline skills and employment plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline underwater sound management strategy” means the document certified as the outline underwater sound management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline vessel traffic management plan” means the document certified as the outline vessel traffic management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“pin piles” means steel or concrete cylindrical piles driven and/or drilled into the seabed to secure jacket foundations;

“platforms” means the offshore structures housing or incorporating electrical equipment such as switchgear and transformers and high voltage reactive controls, electrical systems such as metering and control systems, J-tubes, landing facilities for vessels and helicopters, re-fuelling facilities, vessel charging facilities, communication and control systems, auxiliary and uninterruptible power supplies, energy storage systems, standby electricity generation equipment, cranes, storage for waste and consumables including fuel, marking and lighting and other associated equipment and facilities;

“primary temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 22,500 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the authorised project;

“relevant planning authority” means in any given provision of this Order (including the requirements), the local planning authority—

- (a) for the area of land to which the provision relates is situated; and
- (b) with the relevant legislative competence under the 1990 Act for the matter to which that provision relates;

“requirements” means those matters set out in Schedule 2 (Requirements) to this Order;

“scour protection” means measures to prevent loss of seabed sediment around any structure placed in or on the seabed including by the use of bagged solutions filled with grout or other materials, protective aprons, mattresses with or without frond devices, and rock and gravel placement;

“secondary temporary construction compound” means one of up to four temporary construction compounds and laydown areas each of up to 15,000 square metres needed to store equipment and materials and for site accommodation during the construction of the authorised project;

“special category land plan” means the document certified as the special category land plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“statutory undertaker” means any person falling within section 127(8) of the 2008 Act and a public communications provider as defined in section 151 of the 2003 Act;

“street” means a street within the meaning of section 48 of the 1991 Act^(a), together with land on the verge of a street or between two carriageways, and includes part of a street;

“street authority”, in relation to a street, has the same meaning as in Part 3 of the 1991 Act^(b);

“street works and access to works plan” means the document certified as the street works and access to works plan by the Secretary of State under article 42 (certification of plans, etc.) for the purposes of this Order;

“suction bucket foundation” means a tubular steel structure which partially or fully penetrates the seabed and associated equipment, including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“temporary stopping up of public rights of way plan” means the document certified as the temporary stopping up of public rights of way plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“transition joint bay temporary construction compound” means a temporary construction compound and laydown area of up to 15,000 square metres needed to store equipment and materials during and for site accommodation the construction of the transition joint bays for the authorised project;

^(a) Section 48 was amended by sections 124 and 134 of the Local Transport Act 2008 (c.26).

^(b) “Street authority” is defined in section 49, which was amended by section 57(1) and paragraph 117 of Schedule 1 to the Infrastructure Act 2015, and S.I. 2015/481.

“tree and hedgerow plan” means the document certified as the tree and hedgerow plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“trenchless installation techniques” means the installation of electrical circuits and/or cables by means of boring techniques for installing cable ducts including horizontal directional drilling, pipe jacking/horizontal auger boring and micro-boring;

“Trinity House” means the Corporation of Trinity House of Deptford Strond;

“UKHO” means the United Kingdom Hydrographic Office of Admiralty Way, Taunton, Somerset, TA1 2DN;

“undertaker” means Mona Offshore Wind Limited (company registration number 13497266) whose registered office address is Chertsey Road, Sunbury on Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP;

“vessel” means every description of vessel, however propelled or moved, and includes a non-displacement craft, a personal watercraft, a seaplane on the surface of the water, a hydrofoil vessel, a hovercraft or any other amphibious vehicle and any other thing constructed or adapted for movement through, in, on or over water and which is at the time in, on or over water;

“wind turbine generator” means a structure comprising a tower, rotor with three blades connected at the hub, nacelle and ancillary electrical and other equipment which may include J-tube(s), transition piece, access and rest platforms, access ladders, boat access systems, corrosion protection systems, fenders and maintenance equipment, helicopter landing facilities and other associated equipment including communications equipment, fixed to a foundation or transition piece;

“works plan – offshore and intertidal” means the document certified as the works plan – offshore and intertidal by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order; and

“works plan - onshore” means the document certified as the works plan - onshore by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order.

(2) References in this Order to rights over land include references to rights to do or to place and maintain, anything in, on or under land or in the airspace above its surface and references in this Order to the imposition of restrictive covenants are references to the creation of rights over land which interfere with the interests or rights of another and are for the benefit of land which is acquired under this Order or is otherwise comprised in the Order land.

(3) All distances, directions, areas and lengths referred to in this Order are approximate and distances between points on a work comprised in the authorised development are taken to be measured along that work.

(4) For the purposes of this Order, all areas described in square metres in the book of reference are approximate.

(5) References in this Order to points identified by letters or numbers are to be construed as references to points so lettered or numbered on the relevant plans.

(6) References in this Order to numbered works are references to the works as numbered in Part 1 of Schedule 1 (authorised development).

PART 2

Principal Powers

Development consent etc. granted by the Order

3.—(1) Subject to the provisions of this Order and to the requirements the undertaker is granted—

- (a) development consent for the authorised development; and

- (b) consent for the ancillary works;
to be carried out within the Order limits.

(2) Subject to the requirements, the offshore works must be constructed within the Order limits seaward of MLW and the onshore works must be constructed within the Order limits landward of MLW.

Operation of generating station

4.—(1) The undertaker is authorised to use and operate the authorised project for which development consent is granted by this Order.

(2) Paragraph (1) does not relieve the undertaker of any requirement to obtain any permit or licence under any legislation that may be required from time to time to authorise the operation of the authorised project.

Deemed marine licence under the 2009 Act

5. The marine licence set out in Schedule 14 is deemed to have been granted to the undertaker under Part 4 (marine licensing) of the 2009 Act for the licensed marine activities specified in Part 1 of the marine licence and subject to the conditions specified in Part 2 of the marine licence.

Power to maintain the authorised project

6.—(1) The undertaker may at any time maintain the authorised project, except to the extent that this Order or an agreement made under this Order provides otherwise.

(2) Paragraph (1) does not relieve the undertaker of any requirement to obtain any further licence under Part 4 (marine licensing) of the 2009 Act for the licensable marine activities not covered by the deemed marine licence.

Benefit of the Order

7.—(1) Subject to this article, the provisions of this Order have effect solely for the benefit of the undertaker.

(2) Subject to paragraph (5), the undertaker may with the written consent of the Secretary of State—

- (a) transfer to another person (“the transferee”) any or all of the benefit of the provisions of this Order (excluding the deemed marine licence) and such related statutory rights as may be agreed between the undertaker and the transferee; and
- (b) grant to another person (“the lessee”) for a period agreed between the undertaker and the lessee any or all of the benefit of the provisions of this Order (excluding the deemed marine licence) and such related statutory rights as may be so agreed

except where paragraph (6) applies, in which case no consent of the Secretary of State is required.

(3) Subject to paragraph (5), the undertaker may with the written consent of the Secretary of State—

- (a) where an agreement has been made in accordance with paragraph (2)(a), transfer to the transferee the whole of the deemed marine licence and such related statutory rights as may be agreed between the undertaker and the transferee; and
- (b) where an agreement has been made in accordance with paragraph (2)(b), grant to the lessee for the duration mentioned in paragraph (2)(b), the whole of the deemed marine licence and such related statutory rights as may be so agreed,

(4) The Secretary of State must consult NRW before giving consent to the transfer or grant to another person of the benefit of the deemed marine licence under paragraph (3).

(5) Where the undertaker has transferred any benefit, or for the duration of any period during which the undertaker has granted any benefit, under paragraphs (2) or (3)—

- (a) the benefit transferred or granted (“the transferred benefit”) shall include any rights that are conferred, and any obligations that are imposed, by virtue of the provisions to which the benefit relates;
 - (b) the transferred benefit shall reside exclusively with the transferee or, as the case may be, the lessee and the transferred benefit shall not be enforceable against the undertaker; and
 - (c) the exercise by a person of any benefits or rights conferred in accordance with any transfer or grant under paragraphs (2) or (3) is subject to the same restrictions, liabilities and obligations as would apply under this Order if those benefits or rights were exercised by the undertaker.
- (6) No consent of the Secretary of State is required where—
- (a) the transferee or lessee is the holder of a licence under section 6 (licences authorising supply, etc.) of the 1989 Act^(a); or
 - (b) the time limits for claims for compensation in respect of the acquisition of land or effects upon land under this Order have elapsed and—
 - (i) no such claims have been made;
 - (ii) any such claim has been made and has been compromised or withdrawn;
 - (iii) compensation has been paid in final settlement of any such claim;
 - (iv) payment of compensation into court has taken place in lieu of settlement of any such claim; or
 - (v) it has been determined by a tribunal or court of competent jurisdiction in respect of any such claim that no compensation is payable.
- (7) Where an agreement has been made in accordance with paragraph (2) or (3), references in this Order to the undertaker, except in paragraph (5) will include references to the transferee or lessee in accordance with that agreement.
- (8) Prior to any transfer or grant under this article taking effect the undertaker must give notice in writing to the Secretary of State, and if such transfer or grant relates to the exercise of powers in their area, to NRW and the relevant planning authority.
- (9) A notice required under paragraph (8) must—
- (a) state—
 - (i) the name and contact details of the person to whom the benefit of the provisions will be transferred or granted;
 - (ii) the date on which the transfer will take effect;
 - (iii) the provisions to be transferred or granted;
 - (iv) the restrictions, liabilities, and obligations that, in accordance with sub-paragraph (4)(c), will apply to the person exercising the powers transferred or granted; and
 - (v) where paragraph (6) does not apply, confirmation of the availability and adequacy of funds for compensation associated with the compulsory acquisition of the Order land;
 - (b) be accompanied by—
 - (i) where relevant, a plan showing the works or areas to which the transfer or grant relates; and
 - (ii) a copy of the document effecting the transfer or grant signed by the undertaker and the person to whom the benefit of the powers will be transferred or granted.

(a) Section 6 was amended by sections 89, 136, 198, 143, and 145, Part 1 of Schedule 23 and paragraphs 3 and 5 of Schedule 19 to the Energy Act 2004 (c.20), sections 72 and 121 and Schedule 1 to the Energy Act 2011 (c.16), sections 166, 186, 334 and 205 to the Energy Act 2023 (c.52), S.I. 2012/2400 and S.I. 2011/2704. There are other amendments to section 6 which are not relevant to the Order.

(10) The notice specified under paragraph (8) must be signed by the undertaker and the person to whom the benefit of the powers will be transferred or granted as specified in that notice.

(11) Sections 72(7) and (8) of the 2009 Act do not apply to a transfer or grant of the benefit of the provisions of the deemed marine licence to another person by the undertaker pursuant to an agreement under this article.

Application and modification of legislative provisions

8. The following enactments do not apply in relation to the construction of any work or the carrying out of any operation for the purpose of or in connection with, the construction or maintenance of the authorised project or any maintenance of any part of the authorised project—

- (a) the provisions of any byelaws made under, or having effect as if made under, paragraphs 5, 6 or 6A of Schedule 25 (byelaw making powers of the authority) to the Water Resources Act 1991(a);
- (b) the provisions of any byelaws made under section 66 (powers to make byelaws) of the Land Drainage Act 1991(b);
- (c) sections 23 (prohibition on obstructions etc. in watercourses) and 30 (authorisation of drainage works in connection with a ditch) of the Land Drainage Act 1991(c); and
- (d) the provisions of the Neighbourhood Planning Act 2017(d) in so far as they relate to the temporary possession of land under articles 29 (temporary use of land for carrying out the authorised development) and 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project) of this Order.

Defence to proceedings in respect of statutory nuisance

9.—(1) Where proceedings are brought under section 82(1) (summary proceedings by persons aggrieved by statutory nuisances) of the Environmental Protection Act 1990(e) in relation to a nuisance falling within paragraphs (g) and (ga) of section 79(1) (statutory nuisances and inspections therefor) of that Act no order may be made, and no fine may be imposed, under section 82(2) of that Act if the defendant shows that the nuisance—

- (a) relates to premises used by the undertaker for the purposes of or in connection with the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project and is attributable to the carrying out of the authorised project in accordance with a notice served under section 60 (control of noise on construction sites), or a consent given under section 61 (prior consent for work on construction sites), of the Control of Pollution Act 1974(f) or is a consequence of the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project and cannot reasonably be avoided; or
- (b) is a consequence of the use of the authorised project and cannot reasonably be avoided.

-
- (a) 1991 c. 57. Paragraph 5 was amended by section 100(1) and (2) of the Natural Environment and Rural Communities Act 2006 (c. 16), section 84 of, and paragraph 3 of Schedule 11 to, the Marine and Coastal Access Act 2009 (c. 23), paragraph 49 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010 (c. 29), paragraph 32 of Schedule 10 to the Fisheries Act 2020 and S.I. 2013/755. Paragraph 6 was amended by paragraph 26 of Schedule 15 to the Environment Act 1995 (c. 25), section 224 of, and paragraphs 20 and 24 of Schedule 16, and Part 5(B) of Schedule 22, to, the Marine and Coastal Access Act 2009 and S.I. 2013/755. Paragraph 6A was inserted by section 103(3) of the Environment Act 1995.
 - (b) 1991 c.59. As substituted by section 49 of, and paragraph 38 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010 (c. 29), section 22(2) and paragraph 14 of schedule 2 to the Local Government Byelaws (Wales) Act 2012 (2012 anaw 2) and section 86 (3) of the Water Act 2014 (c. 21).
 - (c) 1991 c. 59. Section 23 has been amended by paragraph 32 of Schedule 2 to the Flood and Water Management Act 2010, section 120 of and paragraph 192 of Schedule 22 to the Environment Act 1995 and paragraph 322 of Schedule 2 to the Natural Resources Body for Wales (Functions) Order 2013 (No.755); section 30 has been amended by S.I. 2013/1036.
 - (d) 2017 c.20.
 - (e) 1990 c 43. Relevant amendments are as follows: section 82 was amended by section 107 and Schedule 17 paragraph 6 of the Environment Act 1995 (c.25) and section 5(2) of the Noise and Statutory Nuisance Act 1993 (c.40), and section 79 was amended by sections 101 and 102 of the Clean Neighbourhoods and Environment Act 2005 (c.16), by section 2 of the Noise and Statutory Nuisance Act 1993 and by section 120 and Schedule 22 paragraph 89 of the Environment Act 2005.
 - (f) 1974 c.40. Section 61 was amended by Schedule 7 to the Building Act 1984 (c.55), paragraph 15 of Schedule 15 to the Environmental Protection Act 1990 and Schedule 24 to the Environment Act 1995. There are other amendments to the 1974 Act which are not relevant to the Order.

(2) Section 61(9) (consent for work on construction site) of the Control of Pollution Act 1974(a) does not apply where the consent relates to the use of premises by the undertaker for the purposes of or in connection with the construction, maintenance or decommissioning of the authorised project.

PART 3

Streets

Street works

10.—(1) The undertaker may, for the purposes of the authorised project, enter on so much of any of the streets specified in Schedule 3 (streets subject to street works) as is within the Order limits and may—

- (a) break up or open the street, or any sewer, drain or tunnel within or under it;
- (b) tunnel or bore under the street;
- (c) remove or use all earth and materials in on or under the street;
- (d) place and keep apparatus within or under the street;
- (e) maintain apparatus within or under the street or change its position; and
- (f) execute any works required for or incidental to any works referred to in sub-paragraphs (a) to (e).

(2) The authority given by paragraph (1) is a statutory right for the purposes of sections 48(3) (streets, street works and undertakers) and 51(1) (prohibition of unauthorised street works) of the 1991 Act(b).

Application of the 1991 Act

11.—(1) The provisions of the 1991 Act mentioned in paragraph (2) that apply in relation to the carrying out of street works under that Act and any regulations made or code of practice issued or approved under those provisions apply (with all necessary modifications) in relation to—

- (a) the carrying out of works under article 10 (street works); and
- (b) the temporary stopping up, temporary alteration or temporary diversion of a street by the undertaker under article 12 (temporary restriction of use of streets);

whether or not the carrying out of the works or the stopping up, alteration or diversion constitutes street works within the meaning of that Act.

(2) The provisions of the 1991 Act(c) are—

- (a) subject to paragraph (3), section 55 (notice of starting date of works);
- (b) section 57 (notice of emergency works);
- (c) section 60 (general duty of undertakers to co-operate);
- (d) section 68 (facilities to be afforded to street authority);
- (e) section 69 (works likely to affect other apparatus in the street);
- (f) section 76 (liability for cost of temporary traffic regulation);
- (g) section 77 (liability for cost of use of alternative route); and

(a) 1974 c. 40. Section 61 was amended by Schedule 7 to the Building Act 1984 (c. 55), paragraph 15 of Schedule 3 to the Environmental Protection Act 1990 and Schedule 24 to the Environment Act 1995.

(b) Section 48 is amended by sections 124 and 134 of the Local Transport Act 2008 (c.26), and section 51 was amended by sections 40 and 99 and Schedule 1 to the Traffic Management Act 2004 (c18).

(c) Sections 55, 57, 60, 68 and 69 were amended by the Traffic Management Act 2004 (c. 18)

- (h) all provisions of that Act that apply for the purposes of the provisions referred to in subparagraphs (a) to (g).

(3) Section 55 of the 1991 Act as applied by paragraph (2) has effect as if references in section 57 of that Act to emergency works included a reference to a stopping up, alteration or diversion (as the case may be) required in a case of emergency.

(4) The following provisions of the 1991 Act do not apply in relation to any works executed under the powers conferred by this Order—

- (a) section 56(d) (power to give directions as to timing of street works);
- (b) section 56A(e) (power to give directions as to placing of apparatus);
- (c) section 58(f) (restriction on works following substantial road works);
- (d) section 58A(g) (restriction on works following substantial street works);
- (e) section 61(protected streets); and
- (f) schedule 3A(h) (restriction on works following substantial street works).

Temporary restriction of use of streets

12.—(1) The undertaker, during and for the purposes of carrying out the authorised project, may temporarily stop up, alter or divert any street and may for any reasonable time—

- (a) divert the traffic or a class of traffic from the street; and
- (b) subject to paragraph (3), prevent all persons from passing along the street.

(2) Without limiting paragraph (1), the undertaker may use any street temporarily stopped up under the powers conferred by this article within the Order limits as a temporary working site.

(3) The undertaker must provide reasonable access for pedestrians going to or from premises abutting a street affected by the temporary stopping up, alteration or diversion of a street under this article if there would otherwise be no such access.

(4) Without limiting paragraph (1), the undertaker may temporarily stop up, alter or divert the streets specified in Schedule 4 (streets to be temporarily stopped up or restricted) to the extent specified in column (2), by reference to the numbers shown on the street works and access to works plan.

(5) The undertaker must not temporarily stop up, alter, divert, or use as a temporary working site—

- (a) any street referred to in paragraph (4) without first consulting the street authority; and
- (b) any other street without the consent of the street authority, which may attach reasonable conditions to the consent.

(6) Any person who suffers loss by the suspension of any private right of way under this article is entitled to compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(7) If a street authority fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving an application for consent under paragraph (5)(b), that street authority is deemed to have granted consent.

Temporary stopping up of public rights of way

13.—(1) The undertaker may in connection with the carrying out of the authorised project, temporarily stop up, restrict or divert each of the public rights of way specified in column (1) of Schedule 5 (public rights of way to be temporarily stopped up or restricted) to the extent specified in column (2), by reference to the numbers and letters shown on the temporary stopping of public rights of way plan.

(2) The public rights of way specified in Schedule 5 (public rights of way to be temporarily stopped up or restricted) may not be temporarily stopped up, restricted or diverted under this article unless a diversion for the stopped up section of that right of way, is first provided by the

undertaker to the standard defined in the public rights of way management strategy forming part of the code of construction practice to be approved in accordance with the requirements set out in Schedule 2, to the reasonable satisfaction of the relevant planning authority.

(3) The relevant diversion route provided under paragraph (2) will be subsequently maintained by the undertaker until the re-opening of the relevant right of way specified in paragraph (1).

Access to works

14.—(1) The undertaker may, for the purposes of the authorised project—

- (a) form and lay out and maintain means of access, or improve or maintain existing means of access for the purposes of the authorised project in the locations specified in Schedule 6 (access to works) and shown on the street works and access to works plan; and
- (b) with the approval of the relevant planning authority after consultation with the relevant highway authority in accordance with requirement 10 (highway accesses) of Schedule 2 (Requirements), form and lay out such other means of access or improve existing means of access, at such locations within the Order limits as the undertaker reasonably requires for the purposes of the authorised project.

(2) If the relevant planning authority fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving an application for approval under paragraph (1)(b) that relevant planning authority is deemed to have granted approval.

Agreements with street authorities

15.—(1) A street authority and the undertaker may enter into agreements with respect to—

- (a) any temporary stopping up, alteration or diversion of a street authorised by this Order; or
- (b) the carrying out in the street of any of the works referred to in article 10 (street works).

(2) Such an agreement may, without limiting paragraph (1)—

- (a) provide for the street authority to carry out any function under this Order that relates to the street in question;
- (b) include an agreement between the undertaker and the street authority specifying a reasonable time for the completion of the works; and
- (c) contain such terms as to payment and otherwise as the parties consider appropriate.

PART 4

Supplemental powers

Discharge of water

16.—(1) Subject to paragraphs (3) and (4) and Part 5 of this Order below the undertaker may use any watercourse or any public sewer or drain for the drainage of water in connection with the carrying out or maintenance of the authorised project and for that purpose may inspect, lay down, take up and alter pipes and may, on any land within the Order limits, make openings into, and connections with, the watercourse, public sewer or drain.

(2) Any dispute arising from the making of connections to or the use of a public sewer or drain by the undertaker pursuant to paragraph (1) must be determined as if it were a dispute under section 106 (right to communicate with public sewers)(a) of the Water Industry Act 1991.

(a) 1991 c.56. Section 106 was amended by sections 43(2) and 35(8)(a) and paragraph 1 of Schedule 2 to the Competition and Service (Utilities) Act 1992 (c.43) and sections 99(2), (4), (5)(a), (5)(b) and (5)(c) of the Water Act 2003 (c.37) and Schedule 3, paragraph 16(1) of the Flood and Water Management Act 2010 (c.29).

(3) The undertaker must not discharge any water into any watercourse, public sewer or drain except with the consent of the person to whom it belongs; and such consent may be given subject to such terms and conditions as that person may reasonably impose, but must not be unreasonably withheld.

(4) The undertaker must not carry out any works to any public sewer or drain pursuant to paragraph (1) except—

- (a) in accordance with plans approved by the person to whom the sewer or drain belongs, but such approval must not be unreasonably withheld; and
- (b) where that person has been given the opportunity to supervise the making of the opening.

(5) The undertaker must not, in carrying out or maintaining works pursuant to this article, damage or interfere with the bed or banks of, or construct any works in, under, over or within eight metres of, any watercourse forming part of a main river, or within 16 metres of a tidally influenced main river without the prior written consent of NRW.

(6) The undertaker must take such steps as are reasonably practicable to secure that any water discharged into a watercourse or public sewer or drain pursuant to this article is as free as may be practicable from gravel, soil or other solid substance, oil or matter in suspension.

(7) This article does not authorise the entry into controlled waters of any matter whose entry or discharge into controlled waters is prohibited by regulation 12 (requirement for environmental permit) of the Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016(a).

(8) In this article—

- (a) “public sewer or drain” means a sewer or drain which belongs to a sewerage undertaker, NRW, an internal drainage board or a local authority; and
- (b) other expressions, excluding watercourse, used both in this article and in the Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016 have the same meaning as in those Regulations.

(9) If a person who receives an application for consent or approval fails to notify the undertaker of a decision within 28 days of receiving an application for consent under paragraph (3) or approval under paragraph (4)(a) that person is deemed to have granted consent or given approval, as the case may be.

Authority to survey and investigate the land

17.—(1) The undertaker may for the purposes of this Order enter on any land shown within the Order limits or any land which may be affected by the authorised project and—

- (a) survey or investigate the land;
- (b) without prejudice to the generality of sub-paragraph (a), make trial holes or boreholes in such positions on the land as the undertaker thinks fit to investigate the nature of the surface layer, subsoil and groundwater and remove soil and groundwater samples;
- (c) without prejudice to the generality of sub-paragraph (a), carry out ecological or archaeological investigations on such land, including the digging of trenches; and
- (d) place on, leave on and remove from the land apparatus for use in connection with the survey and investigation of land and the making of trial holes boreholes or trenches.

(2) No land may be entered or equipment placed or left on or removed from the land under paragraph (1) unless at least 14 days’ notice has been served on every owner and occupier of the land. If the undertaker proposes to do any of the following, the notice must include details of what is proposed—

- (a) boring or excavating;
- (b) leaving apparatus on the land; and

(a) S.I. 2016/1154.

- (c) taking samples.
- (3) Any person entering land under this article on behalf of the undertaker—
 - (a) must, if so required before or after entering the land, produce written evidence of their authority to do so; and
 - (b) may take with them such vehicles and equipment as are necessary to carry out the survey or investigation or to make the trial holes, boreholes or trenches.
- (4) No trial holes are to be made under this article—
 - (a) in land located within the highway boundary without the consent of the highway authority; or
 - (b) in a private street without the consent of the street authority;
 - but such consent must not be unreasonably withheld or delayed
- (5) The undertaker must compensate the owners and occupiers of the land for any loss or damage arising by reason of the exercise of the powers conferred by this article, such compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.
- (6) If either a highway authority or a street authority which receives an application for consent fails to notify the undertaker of its decision within 28 days of receiving the application for consent—
 - (a) under paragraph (4)(a) in the case of a highway authority; or
 - (b) under paragraph (4)(b) in the case of a street authority;
 - that authority is deemed to have granted consent.
- (7) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act^(a) applies to the entry onto or possession of land pursuant to this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

Protective work to buildings

- 18.—**(1) Subject to the following provisions of this article, the undertaker may at its own expense carry out such protective works to any building within the Order limits as the undertaker considers necessary or expedient.
- (2) Protective works may be carried out—
 - (a) at any time before or during the carrying out in the vicinity of the building of any part of the authorised project; or
 - (b) after the completion of that part of the authorised project in the vicinity of the building at any time up to the end of the period of five years beginning with the day on which that part of the authorised project is first brought into commercial operation.
 - (3) For the purpose of determining how the powers under this article are to be exercised, the undertaker may enter and survey any building falling within paragraph (1) and any land within its curtilage.
 - (4) For the purpose of carrying out protective works under this article to a building, the undertaker may (subject to paragraphs (5) and (6))—
 - (a) enter the building and any land within its curtilage; and
 - (b) where the works cannot be carried out reasonably conveniently without entering land that is adjacent to the building but outside its curtilage, enter the adjacent land (but not any building erected on it).
 - (5) Before exercising—

(a) Section 13 has been amended by section 139 and Schedules 13 and 23 to the Tribunals, Courts and Enforcement Act 2007 (c.15).

- (a) a power under paragraph (1) to carry out protective works to a building;
- (b) a power under paragraph (3) to enter a building and land within its curtilage;
- (c) a power under paragraph (4)(a) to enter a building and land within its curtilage; or
- (d) a power under paragraph (4)(b) to enter land,

the undertaker must, except in the case of emergency, serve on the owners and occupiers of the building or land not less than 14 days' notice of its intention to exercise the power and, in a case falling within sub-paragraphs (a), (c) or (d), the notice must specify the protective works proposed to be carried out.

(6) Where a notice is served under sub-paragraphs (5)(a), (c) or (d), the owner or occupier of the building or land concerned may, by serving a counter-notice within the period of ten days beginning with the day on which the notice was served, require the question of whether it is necessary or expedient to carry out the protective works or to enter the building or land to be referred to arbitration under article 46 (arbitration).

(7) The undertaker must compensate the owners and occupiers of any building or land in relation to which powers under this article have been exercised for any loss or damage arising to them by reason of the exercise of the powers.

(8) Where—

- (a) protective works are carried out under this article to a building; and
- (b) within the period of five years beginning with the day on which the part of the authorised project carried out in the vicinity of the building is first brought into commercial operation it appears that the protective works are inadequate to protect the building against damage caused by the carrying out or use of that part of the authorised project;

the undertaker must compensate the owners and occupiers of the building for any loss or damage sustained by them.

(9) Nothing in this article relieves the undertaker from any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act.

(10) Any compensation payable under paragraph (7) or (8) must be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(11) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the entry onto, or possession of land under this article to the same extent as it applies in respect of the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act(a).

(12) In this article “protective works”, in relation to a building, means—

- (a) underpinning, strengthening and any other works the purpose of which is to prevent damage that may be caused to the building by the carrying out, maintenance or use of the authorised project; and
- (b) any works the purpose of which is to remedy any damage that has been caused to the building by the carrying out, maintenance or use of the authorised project.

Removal of human remains

19.—(1) Before the undertaker carries out any development or works which will or may disturb any human remains interred less than 100 years ago in the Order land it must remove those human remains from the Order land, or cause them to be removed, in accordance with the following provisions of this article.

(2) Before any such remains are removed from the Order land the undertaker must give notice of the intended removal, describing the Order land and stating the general effect of the following provisions of this article, by—

(a) Section 125 is amended by section 216 and paragraph 17 of Schedule 16 to the Housing and Planning Act 2016.

- (a) publishing a notice once in each of two successive weeks in a newspaper circulating in the area of the authorised project; and
- (b) displaying a notice in a conspicuous place on or near to the Order land.

(3) As soon as reasonably practicable after the first publication of a notice under paragraph (2) the undertaker must send a copy of the notice to the relevant planning authority.

(4) At any time within 56 days after the first publication of a notice under paragraph (2) any person who is a personal representative or relative of any deceased person whose remains are interred in the Order land may give notice in writing to the undertaker of that person's intention to undertake the removal of the remains.

(5) Where a person has given notice under paragraph (4), and the remains in question can be identified, that person must cause such remains to be;

- (a) removed and re-interred in any burial ground or cemetery in which burials may legally take place; or
- (b) removed to, and cremated in, any crematorium;

and that person must, as soon as reasonably practicable after such re-interment or cremation, provide to the undertaker a certificate for the purpose of enabling compliance with paragraph (10).

(6) If the undertaker is not satisfied that any person giving notice under paragraph (4) is the personal representative or relative as that person claims to be, or that the remains in question can be identified, the question must be determined on the application of either party in a summary manner by the county court, and the court may make an order specifying who must remove the remains and as to the payment of the costs of the application.

(7) The undertaker must pay the reasonable expenses of removing and re-interring or cremating the remains of any deceased person under this article.

(8) If—

- (a) within the period of 56 days referred to in paragraph (4) no notice under that paragraph has been given to the undertaker in respect of any remains in the Order land;
- (b) such notice under paragraph (4) is given and no application is made under paragraph (6) within 56 days after the giving of the notice but the person who gave the notice fails to remove the remains within a further period of 56 days;
- (c) within 56 days after any order is made by the county court under paragraph (6) any person, other than the undertaker, specified in the order fails to remove the remains; or
- (d) it is determined that the remains to which a notice under paragraph (4) relates cannot be identified;

subject to paragraph (9), the undertaker must remove the remains and cause them to be re-interred in such burial ground, or cemetery in which burials may legally take place as the undertaker thinks suitable for the purpose and, so far as possible, remains from individual graves must be re-interred in individual containers which must be identifiable by a record prepared with reference to the original position of burial of the remains that they contain.

(9) If the undertaker is satisfied that any person giving notice under paragraph (4) is the personal representative or relative as that person claims to be and that the remains in question can be identified, but that person does not remove the remains, the undertaker must comply with any reasonable request that person may make in relation to the removal and re-interment or cremation of the remains.

(10) On the re-interment or cremation of any remains under this article—

- (a) a certificate of re-interment or cremation must be sent by the undertaker to the Registrar General giving the date of re-interment or cremation and identifying the place from which the remains were removed and the place in which they were re-interred or cremated; and
- (b) a copy of the certificate of re-interment or cremation and the record mentioned in paragraph (8) must be sent by the undertaker to the relevant planning authority mentioned in paragraph (3).

(11) The removal of the remains of any deceased person under this article must be carried out in accordance with any directions which may be given by the Secretary of State.

(12) Any jurisdiction or function conferred on the county court by this article may be exercised by the district judge of the court.

(13) Section 25 (offence of removal of body from burial ground)(a) of the Burial Act 1857 is not to apply to a removal carried out in accordance with this article.

(14) Whether or not human remains have been interred more than 100 years ago will be determined in accordance with the onshore written scheme of investigation approved pursuant to requirement 11 of Schedule 2 (Requirements).

PART 5

Powers of acquisition

Compulsory acquisition of land

20.—(1) The undertaker may acquire compulsorily so much of the Order land as is required for the authorised project or to carry out or to facilitate, or is incidental to it.

(2) This article is subject to:

- (a) article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily);
- (b) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (c) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (d) article 28 (rights under or over streets);
- (e) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project); and
- (f) article 39 (crown rights).

Time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily

21.—(1) After the end of the period of five years beginning on the day on which this Order is made—

- (a) no notice to treat may be served under Part 1 (compulsory purchase under acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act; and
- (b) no declaration may be executed under section 4 (execution of declaration)(b) of the 1981 Act as applied by article 25 (application of the 1981 Act).

(2) The authority conferred by article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project) ceases at the end of the period referred to in paragraph (1), except that nothing in this paragraph prevents the undertaker remaining in possession of land after the end of that period, if the land was entered and possession was taken before the end of that period.

Compulsory acquisition of rights

22.—(1) The undertaker may acquire such rights over the Order land, by creating them as well as acquiring rights already in existence, or impose restrictions affecting the land as may be required for any purpose for which that land may be acquired under article 20 (compulsory acquisition of land).

(2) Subject to article 24 (private rights) and article 31 (statutory undertakers) in the case of the Order land specified in column (1) of Schedule 8 (land in which only new rights etc. may be

(a) 1857 c.81, as amended by S.I. 2014/2077.

(b) Section 4 was amended by sections 184 and 185 of, and paragraph 2 of Schedule 18 to, the Housing and Planning Act 2016 (c.22).

acquired) the powers of compulsory acquisition conferred by this Order are limited to the acquisition of new rights in the land or the imposition of restrictions for the purpose specified in relation to that land in column (2) of that Schedule and as described in the book of reference.

(3) Subject to section 8 (other provisions as to divided land) of and Schedule 2A (counter-notice requiring purchase of land not in notice to treat) to the 1965 Act^(a) (as substituted by paragraph 5(8) of Schedule 9 (modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions)), where the undertaker acquires a right over the Order land or imposes a restriction under this article, the undertaker is not required to acquire a greater interest in that land.

(4) Schedule 9 (modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of new restrictions) has effect for the purpose of modifying the enactments relating to compensation and the provisions of the 1965 Act in their application in relation to the compulsory acquisition under this Order of a right over land by the creation of a new right or the imposition of a restriction.

(5) In any case where the acquisition of new rights or the imposition of restrictions under paragraph (1) or (2) is required for the purposes of diverting, replacing or protecting apparatus of a statutory undertaker, the undertaker may, with the consent of the Secretary of State, transfer the power to acquire such rights or impose such restrictions to the statutory undertaker in question.

(6) The exercise by a statutory undertaker of any power in accordance with a transfer under paragraph (5) is subject to the same restrictions, liabilities and obligations as would apply under this Order if that power were exercised by the undertaker.

Compulsory acquisition of land: minerals

23. Parts 2 and 3 of Schedule 2 (minerals) to the Acquisition of Land Act 1981^(b) are incorporated in this Order, subject to the following modifications—

- (a) paragraph 8(3) is not incorporated;
- (b) for “acquiring authority” substitute “undertaker”; and
- (c) for “undertaking” substitute “authorised project”.

Private rights

24.—(1) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land subject to compulsory acquisition under article 20 (compulsory acquisition of land) cease to have effect in so far as their continuance would be inconsistent with the exercise of the powers under article 20—

- (a) as from the date of acquisition of the land by the undertaker, whether compulsorily or by agreement; or
- (b) on the date of entry on the land by the undertaker under section 11(1) (powers of entry) of the 1965 Act^(c)

whichever is the earlier.

(2) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land subject to the compulsory acquisition of rights or the imposition of restrictions under article 22 (compulsory acquisition of rights) cease to have effect in so far as their continuance would be inconsistent with the exercise of the right or compliance with the restriction—

(a) Section 8 was amended by section 216 of and paragraph 2 of Schedule 17 to the Housing and Planning Act 2016 and S.I. 2009/1307 and Schedule 2A was amended by section 216 of and paragraph 3 of Schedule 17 to the Housing and Planning Act 2016.

(b) 1981 c.67.

(c) Section 11(1) was amended by section 186 of the Housing and Planning Act 2016, paragraph 14 of Schedule 4 to the Acquisition of Land Act 1981 and S.I. 2006/2.

- (a) as from the date of the acquisition of the right or the imposition of the restriction by the undertaker (whether the right is acquired compulsorily, by agreement or through the grant of lease of the land by agreement); or
- (b) on the date of entry on the land by the undertaker under section 11(1) of the 1965 Act in pursuance of the right,

whichever is the earlier.

(3) Subject to the provisions of this article, all private rights or restrictions over land of which the undertaker takes temporary possession under this Order are suspended and unenforceable, in so far as their continuance would be inconsistent with the purpose for which temporary possession is taken, for as long as the undertaker remains in lawful possession of the land.

(4) Any person who suffers loss by the extinguishment or suspension of any private right or restriction under this article is entitled to compensation in accordance with the terms of section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008(a) Act to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(5) This article does not apply in relation to any right to which section 138 (extinguishment of rights, and removal of apparatus, of statutory undertakers etc.) of the 2008 Act(b) or article 31 (statutory undertakers) applies.

(6) Paragraphs (1) to (3) have effect subject to—

- (a) any notice given by the undertaker before—
 - (i) the completion of the acquisition of the land or the acquisition of rights or the imposition of restrictions over or affecting the land;
 - (ii) the undertaker's appropriation of the land;
 - (iii) the undertaker's entry onto the land; or
 - (iv) the undertaker's taking temporary possession of the land;
 that any or all of those paragraphs do not apply to any right or restriction specified in the notice; or
- (b) any agreement made at any time between the undertaker and the person in or to whom the right or restriction in question is vested, belongs or benefits.

(7) If an agreement referred to in paragraph (6)(b)—

- (a) is made with a person in or to whom the or restriction in question is vested, belongs or benefits; and
 - (b) is expressed to have effect also for the benefit of those deriving title from or under that person;
- the agreement is effective in respect of the persons so deriving title, whether the title was derived before or after the making of the agreement.

(8) Reference in this article to private rights over land includes any right of way, trust, incident, easement, liberty, privilege, right or advantage annexed to land and adversely affecting other land, including any natural right to support and include restrictions as to the user of land arising by virtue of a contract, agreement or undertaking having that effect.

Application of the 1981 Act

25.—(1) The 1981 Act applies as if this Order were a compulsory purchase order.

(2) The 1981 Act, as applied, has effect with the following modifications.

(3) In section 1 (application of Act) for sub-section (2) substitute—

(a) Section 152 was amended by S.I. 2009/1307.

(b) Section 138 was amended by section 23(4) of the Growth and Infrastructure Act 2013 (c. 27) and S.I. 2017/1285.

“This section applies to any Minister, any local or other public authority or any other body or person authorised to acquire land by means of a compulsory purchase order.”

(4) Omit section 5 (earliest date for execution of declaration).

(5) Omit section 5A (time limit for general vesting declaration).

(6) In section 5B(1) (extension of time limit during challenge) for “section 23 of the Acquisition of Land Act 1981 (application to High Court in respect of compulsory purchase order), the applicable period for the purposes of section 5A” substitute “section 118 of the Planning Act 2008 (legal challenges relating to applications for orders granting development consent) the seven year period mentioned in article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]”.

(7) In section 6 (notices after execution of declaration) in sub-section (1)(b) for “section 15 of, or paragraph 6 of Schedule 1 to, the Acquisition of Land Act 1981” substitute—

“on every other person who has given information to the acquiring authority with respect to any of that land further to the invitation published and served under section 134 of the Planning Act 2008,”.

(8) In section 7 (constructive notice to treat) in sub-section (1)(a) omit “(as modified by section 4 of the Acquisition of Land Act 1981)”.

(9) In Schedule A1 (counter-notice requiring purchase of land not in general vesting declaration), for paragraph 1(2) substitute

“But see article 26 (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] which excludes the acquisition of subsoil from this Schedule”.

(10) References to the 1965 Act in the 1981 Act are to be constructed as references to the 1965 Act as applied by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act and as modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act) to the compulsory acquisition of the land under this Order.

Acquisition of subsoil only

26.—(1) The undertaker may acquire compulsorily so much of, or such rights in, the subsoil of the land referred to in paragraph (1) of article 20 (compulsory acquisition of land) and paragraph (1) of article 22 (compulsory acquisition of rights) as may be required for any purpose for which that land may be acquired under that provision instead of acquiring the whole of the land.

(2) Where the undertaker acquires any part of, or rights in the subsoil of land under paragraph (1), the undertaker is not required to acquire an interest in any other part of the land.

(3) The following do not apply in connection with the exercise of the power under paragraph (1) in relation to subsoil only—

- (a) Schedule 2A to the 1965 Act (as modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act));
- (b) Schedule A1 (counter-notice requiring purchase of land not in general vesting declaration) to the 1981 Act; and
- (c) section 153(4A) (blighted land: proposed acquisition of part interest; material detriment test) of the 1990 Act.

(4) Paragraphs (2) and (3) do not apply where the undertaker acquires a cellar, vault, arch or other construction forming part of a house, building or manufactory or airspace above a house, building or manufactory.

Modification of Part 1 of the 1965 Act

27.—(1) Part 1 (compulsory purchase under Acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act, as applied to this Order by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act, is modified as set out in paragraphs (2) to (5).

(2) In section 4A(1) (extension of time limit during challenge)(a) for “section 23 of the Acquisition of Land Act 1981 (application to High Court in respect of compulsory purchase order), the applicable period for the purposes of section 4” substitute “section 118 (legal challenges relating to applications for orders granting development consent) of the Planning Act 2008, the seven year period mentioned in article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Wind Farm Order 202[●]”.

(3) In section 11A (powers of entry: further notice of entry)—

(a) in sub-section (1)(a), after “land” insert “under that provision”;

(b) in sub-section (2), after “land” insert “under that provision”.

(4) In section 22(2) (interests omitted from purchase), for “section 4 of this Act” substitute “article 21 (time limit for exercise of authority to acquire land compulsorily) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●]”.

(5) In Schedule 2A (counter-notice requiring purchase of land not in notice to treat)—

(a) for paragraphs 1(2) and 14(2) substitute—

“But see article 26(3) (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●] which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule”; and

(b) at the end insert—

“Part 4

INTERPRETATION

30. In this Schedule, references to entering on and taking possession of land do not include doing so under article 18 (protective work to buildings), article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project) or article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[●].

Rights under or over streets

28.—(1) The undertaker may enter on and appropriate so much of the subsoil of or airspace over any street within the Order limits as may be required for the purposes of the authorised project and may use the subsoil or airspace for those purposes or any other purpose ancillary to the authorised project.

(2) Subject to paragraph (3), the undertaker may exercise any power conferred by paragraph (1) in relation to a street without being required to acquire any part of the street or any easement or right in the street.

(3) Paragraph (2) does not apply in relation to

(a) any subway or underground building; or

(b) any cellar, vault, arch or other construction in, on or under a street which forms part of a building fronting onto the street.

(4) Subject to paragraph (5), any person who is an owner or occupier of land appropriated under paragraph (1) without the undertaker acquiring any part of that person’s interest in the land, and who suffers loss as a result, is entitled to compensation to be determined, in case of dispute, under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(5) Compensation is not payable under paragraph (4) to any person who is an undertaker to whom section 85 (sharing of cost of necessary measures) of the 1991 Act applies in respect of measures of which the allowable costs are to be borne in accordance with that section.

Temporary use of land for carrying out the authorised project

29.—(1) The undertaker may, in connection with the carrying out of the authorised project—

(a) enter on and take temporary possession of—

- (i) the land specified in column (1) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken) for the purpose specified in relation to that land in column (2) of that Schedule relating to the part of the authorised project specified in column (3) of that Schedule; and
 - (ii) any other Order land in respect of which no notice of entry has been served under section 11 (powers of entry) of the 1965 Act (other than in connection with the acquisition of rights only) and no declaration has been made under section 4 (execution of declaration) of the 1981 Act;
- (b) remove any buildings, agricultural plant and apparatus, drainage, fences, debris and vegetation from that land;
 - (c) construct temporary works (including the provision of means of access), haul roads, security fencing, bridges, services, signage, structures and buildings on that land;
 - (d) use the land for the purposes of a working site with access to the working site in connection with the authorised project;
 - (e) construct any permanent works, or use the land, as specified in column (3) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken);
 - (f) construct such works as are mentioned in Part 1 (authorised development) of Schedule 1 (authorised project); and
 - (g) carry out mitigation works identified in the environmental statement or required pursuant to the requirements in Schedule 2.

(2) Not less than 28 days before entering on and taking temporary possession of land under this article the undertaker must serve notice of the intended entry on the owners and occupiers of the land and explain the purpose for which entry is taken in respect of land specified under paragraph (1)(a)(ii).

(3) The undertaker must not, remain in possession of the land under this article for longer than is reasonably necessary and in any event, without the agreement of the owners of the land, remain in possession of any land under this article—

- (a) in the case of land specified in paragraph (1)(a)(i), after the end of the period of one year beginning with the date of completion of the part of the authorised project specified in relation to that land in column (3) of Schedule 7 (land of which only temporary possession may be taken); or
- (b) in the case of any land referred to in paragraph (1)(a)(ii), after the end of the period of one year beginning with the date of completion of the work for which temporary possession of the land was taken unless the undertaker has, before the end of that period, served a notice of entry under section 11 of the 1965 Act or made a declaration under section 4 of the 1981 Act in relation to that land.

(4) Unless the undertaker has served notice of entry under section 11 of the 1965 Act or made a declaration under section 4 of the 1981 Act or otherwise acquired the land or rights over land subject to temporary possession, before giving up possession of land of which temporary possession has been taken under this article, the undertaker must remove all temporary works and restore the land to the reasonable satisfaction of the owners of the land; but the undertaker is not required to—

- (a) replace any building, structure, drain or electric line removed under this article;
- (b) remove any drainage works installed by the undertaker under this article;
- (c) remove any new road surface or other improvements carried out under this article to any street specified in Schedule 3 (streets subject to street works);
- (d) restore the land on which any permanent works (including ground strengthening works) have been constructed under paragraph (1)(e) insofar as the works relate to mitigation works identified in the environmental statement or required pursuant to the requirements in Schedule 2; or
- (e) remove any fencing or boundary treatments installed by the undertaker under this article to replace or enhance existing fencing or boundary treatments;

- (f) remove any mitigation works required pursuant to the requirements in Schedule 2 (requirements);
- (g) remove any measures installed over or around statutory undertakers' apparatus to protect that apparatus from the authorised project.

(5) The undertaker must pay compensation to the owners and occupiers of land of which temporary possession is taken under this article for any loss or damage arising from the exercise in relation to the land of the powers conferred by this article.

(6) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (5), or as to the amount of the compensation, is to be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(7) Nothing in this article affects any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act or under any other enactment in respect of loss or damage arising from the carrying out of the authorised project, other than loss or damage for which compensation is payable under paragraph (5).

(8) The undertaker may not compulsorily acquire any land or rights, including new rights or restrictions, over the land referred to in paragraph (1)(a)(i) of this Order.

(9) Where the undertaker takes possession of land under this article, the undertaker is not required to acquire the land or any interest in it.

(10) Section 13(a) (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the temporary use of land under this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

(11) Paragraph (1)(a)(ii) does not authorise the undertaker to take temporary possession of any land which the undertaker is not authorised to acquire under article 20 (compulsory acquisition of land) or article 22 (compulsory acquisition of rights).

Temporary use of land for maintaining the authorised project

30.—(1) Subject to paragraph (2), at any time during the maintenance period relating to any part of the authorised project, the undertaker may—

- (a) enter on and take temporary possession of any land within the Order limits if such possession is reasonably required for the purpose of maintaining the authorised project;
- (b) enter on any of the Order land for the purpose of gaining such access as is reasonably required for the purpose of maintaining the authorised project; and
- (c) construct such temporary works (including the provision of means of access) and buildings on the land as may be reasonably necessary for that purpose.

(2) Paragraph (1) does not authorise the undertaker to take temporary possession of—

- (a) any house or garden belonging to a house; or
- (b) any building (other than a house) if it is for the time being occupied.

(3) Not less than 28 days before entering on and taking temporary possession of land under this article the undertaker must serve notice of the intended entry on the owners and occupiers of the land.

(4) The undertaker may only remain in possession of land under this article for so long as may be reasonably necessary to carry out the maintenance of the part of the authorised project for which possession of the land was taken.

(5) Before giving up possession of land of which temporary possession has been taken under this article, the undertaker must remove all temporary works and restore the land to the reasonable satisfaction of the owners of the land.

(a) Section 13 was amended by Tribunals Courts and Enforcement Act 2007 (c.15).

(6) The undertaker must pay compensation to the owners and occupiers of land of which temporary possession is taken under this article for any loss or damage arising from the exercise in relation to the land of the provisions of this article.

(7) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (6), or as to the amount of the compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(8) Nothing in this article affects any liability to pay compensation under section 152 (compensation in case where no right to claim in nuisance) of the 2008 Act or under any other enactment in respect of loss or damage arising from the maintenance of the authorised project, other than loss or damage for which compensation is payable under paragraph (6).

(9) Where the undertaker takes possession of land under this article, the undertaker is not required to acquire the land or any interest in it.

(10) Section 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act applies to the temporary use of land pursuant to this article to the same extent as it applies to the compulsory acquisition of land under this Order by virtue of section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act.

(11) In this article "the maintenance period", in relation to any part of the authorised project means the period during which the authorised development exports electricity to the national electricity transmission network.

Statutory undertakers

31. Subject to the provisions of Schedule 10 (protective provisions) the undertaker may—

- (a) acquire compulsorily, or acquire new rights or impose restrictions over, the land belonging to statutory undertakers shown on the land plan (onshore) and described in the book of reference; and
- (b) extinguish or suspend the rights of, or restrictions for the benefit of, or remove, relocate or reposition the apparatus belonging to statutory undertakers over or within the Order land.

Recovery of costs of new connections

32.—(1) Where any apparatus of a public utility undertaker or of a public communications provider is removed under article 31 (statutory undertakers) any person who is the owner or occupier of premises to which a supply was given from that apparatus is entitled to recover from the undertaker compensation in respect of expenditure reasonably incurred by that person, in consequence of the removal, for the purpose of effecting a connection between the premises and any other apparatus from which a supply is given.

(2) Paragraph (1) does not apply in the case of the removal of a public sewer but where such a sewer is removed under article 31 (statutory undertakers), any person who is—

- (a) the owner or occupier of premises the drains of which communicated with that sewer; or
 - (b) the owner of a private sewer which communicated with that sewer;
- is entitled to recover from the undertaker compensation in respect of expenditure reasonably incurred by that person, in consequence of the removal, for the purpose of making the drain or sewer belonging to that person communicate with any other public sewer or with a private sewerage disposal plant.

(3) This article does not have effect in relation to apparatus to which Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act applies.

(4) In this paragraph—

“public communications provider” has the same meaning as in section 151(1) of the 2003 Act^(a); and

“public utility undertaker” has the same meaning as in the 1980 Act.

Funding

33.—(1) The undertaker must not exercise the powers conferred by the provisions referred to in paragraph (2) in relation to any Order land unless it has first put in place either—

- (a) a guarantee and the amount of that guarantee approved by the Secretary of State in respect of the liabilities of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2); or
- (b) an alternative form of security and the amount of that security for that purpose approved by the Secretary of State in respect of the liabilities of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2).

(2) The provisions are—

- (a) article 20 (compulsory acquisition of land);
- (b) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (c) article 24 (private rights);
- (d) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (e) article 28 (rights under or over streets);
- (f) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project);
- (g) article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project);
- (h) article 31 (statutory undertakers); and
- (i) article 32 (recovery of costs of new connections).

(3) A guarantee or alternative form of security given in respect of any liability of the undertaker to pay compensation pursuant to the provisions referred to in paragraph (2) is to be treated as enforceable against the guarantor or person providing the alternative form of security by any person to whom such compensation is payable and must be in such a form as to be capable of enforcement by such a person.

(4) Nothing in this article requires a guarantee or alternative form of security to be in place for more than 15 years after the date on which the relevant power is exercised.

(5) Nothing in this article requires a guarantee or alternative form of security to be put in place by the undertaker where—

- (a) the undertaker provides the Secretary of State with financial information sufficient to demonstrate that it has appropriate funding in place without a guarantee or alternative form of security to meet any liability to pay compensation under this Order in respect of the exercise of the relevant powers in paragraph (1); and
- (b) The Secretary of State provides written confirmation that no such guarantee is required, such written confirmation not to be unreasonably withheld.

PART 6

Miscellaneous and general

Application of landlord and tenant law

34.—(1) This article applies to:

(a) 2003 c.21 There are amendments to this section which are not relevant to this Order.

- (a) any agreement for leasing to any person of the whole or any part of the authorised project or the right to operate the same; and
- (b) any agreement entered into by the undertaker with any person for the construction, maintenance, use or operation of the authorised project, or any part of it;

so far as the agreement relates to the terms on which any land that is the subject of a lease granted by or under that agreement is to be provided for that person's use.

(2) No enactment or rule of law regulating the rights and obligations of landlords and tenants prejudices the operation of any agreement to which this article applies.

(3) Accordingly, no such enactment or rule of law is to apply in relation to the rights and obligations of the parties to any lease granted by or under any such agreement so as to—

- (a) exclude or in any respect modify any of the rights and obligations of those parties under the terms of the lease, whether with respect to the termination of the tenancy or any other matter;
- (b) confer or impose on any such party any right or obligation arising out of or connected with anything done or omitted on or in relation to land which is the subject of the lease, in addition to any such right or obligation provided for by the terms of the lease; or
- (c) restrict the enforcement (whether by action for damages or otherwise) by any party to the lease of any obligation of any other party under the lease.

Felling or lopping of trees and removal of hedgerows

35.—(1) Subject to article 36 (trees subject to tree preservation orders) the undertaker may fell or lop, or cut back the roots of, any tree or shrub within, or overhanging, the land within the Order limits or any tree or shrub near any part of the authorised project if the undertaker reasonably believes it to be necessary to do so to prevent the tree or shrub—

- (a) from obstructing or interfering with the onshore site preparation works, the construction, maintenance, operation or decommissioning of the authorised project or any apparatus used in connection with the authorised project; or
- (b) from constituting a danger to persons using the authorised project.

(2) In carrying out any activity authorised by paragraph (1), the undertaker must—

- (a) do no unnecessary damage to any tree or shrub; and
- (b) pay compensation to any person for any loss or damage arising from such activity.

(3) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (2), or as to the amount of compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(4) The undertaker may, for the purposes of carrying out the authorised project but subject to paragraph (2)—

- (a) remove any hedgerow within the Order limits or specified in Schedule 11, Part 1 (removal of hedgerows) that may be required to be removed for the purposes of carrying out the authorised project; and
- (b) remove the important hedgerows within the Order limits and specified in Schedule 11 Part 2 (removal of important hedgerows).

(5) In this article “hedgerow” and “important hedgerow” have the same meaning as in the Hedgerows Regulations 1997^(a).

(a) S.I 1997/1160

Trees subject to tree preservation orders

36.—(1) Subject to paragraph (2), the undertaker must not fell or lop or cut back the roots of any tree which is the subject of a tree preservation order.

(2) The undertaker may fell or lop, or cut back the roots of, any tree within, or overhanging, the land within the Order limits or any tree near any part of the authorised project that is subject to a tree preservation order which was made after 21 February 2024 if it reasonably believes it to be necessary in order to do so in order to prevent the tree—

- (a) from obstructing or interfering with onshore site preparation works the construction, maintenance or operation of the authorised project or any apparatus used in connection with the authorised project; or
- (b) from constituting an unacceptable source of danger.

(3) In carrying out any activity authorised by paragraph (1)—

- (a) the undertaker must not cause unnecessary damage to any tree and must pay compensation to any person for any loss or damage arising from such activity; and
- (b) the duty contained in section 206(1) (replacement of trees) of the 1990 Act does not apply.

(4) The authority given by paragraph (2) constitutes a deemed consent under the relevant tree preservation order.

(5) Any dispute as to a person's entitlement to compensation under paragraph (23), or as to the amount of compensation, must be determined under Part 1 (determination of questions of disputed compensation) of the 1961 Act.

(6) In this article, “tree preservation order” has the same meaning as in section 198 (power to make tree preservation orders) of the 1990 Act.

Abatement of works abandoned or decayed

37. Where any of the offshore works or any part of them is abandoned or allowed to fall into decay, the Secretary of State may, following consultation with the undertaker, issue a written notice requiring the undertaker at its own expense either to repair, make safe and restore one or any of those works, or remove the offshore works or any relevant part, without prejudice to any notice served under section 105(2) (requirement to prepare decommissioning programmes) of the 2004 Act^(a). The notice may also require the restoration of the site of the relevant part(s) of the offshore works.

Saving provisions for Trinity House

38. Nothing in this Order prejudices or derogates from any of the rights, duties or privileges of Trinity House.

Crown rights

39.—(1) Nothing in this Order affects prejudicially any estate, right, power, privilege, authority or exemption of the Crown and in particular, nothing in this Order authorises the undertaker or any licensee or lessee to use, enter upon or in any manner interfere with any land or rights of any description (including any portion of the shore or bed of the sea or any river, channel, creek, bay or estuary)—

- (a) belonging to His Majesty in right of the Crown and forming part of The Crown Estate without the consent in writing of the Crown Estate Commissioners;

^(a) Section 105(2) was substituted by section 69(3) of the Energy Act 2008 (c.32).

- (b) belonging to His Majesty in right of the Crown and not forming part of The Crown Estate without the consent in writing of the government department having the management of that land; or
- (c) belonging to a government department or held in trust for His Majesty for the purposes of a government department without the consent in writing of that government department.

(2) Paragraph (1) does not apply to the exercise of any right under this Order for the compulsory acquisition of an interest in any Crown land (as defined in the 2008 Act) which is for the time being held otherwise than by or on behalf of the Crown.

(3) A consent under paragraph (1) may be given unconditionally or subject to terms and conditions; and is deemed to have been given in writing where it is sent electronically.

Protective provisions

40. Schedule 10 (protective provisions) has effect.

Operational land for the purposes of the 1990 Act

41. Development consent granted by this Order is to be treated as specific planning permission for the purposes of section 264(3)(a) (cases in which land is to be treated as not being operational land) of the 1990 Act.

Certification of plans and documents, etc.

42.—(1) The undertaker must, as soon as practicable after the making of this Order, submit to the Secretary of State copies of all of the documents listed in Schedule 15 for certification that they are true copies of the documents referred to in this Order.

(2) A plan or document so certified is admissible in any proceedings as evidence of the contents of the document of which it is a copy.

Service of notices

43.—(1) A notice or other document required or authorised to be served for the purposes of this Order may be served—

- (a) by post;
- (b) by delivering it to the person on whom it is to be served or to whom it is to be given or supplied; or
- (c) with the consent of the recipient and subject to paragraphs (5) to (8) by electronic transmission.

(2) Where the person on whom a notice or other document to be served for the purposes of this Order is a body corporate, the notice or document is duly served if it is served on the secretary or clerk of that body.

(3) For the purposes of section 7 (references to service by post) of the Interpretation Act 1978^(a) as it applies for the purposes of this article, the proper address of any person in relation to the service on that person of a notice or document under paragraph (1) is, if that person has given an address for service, that address, and otherwise—

- (a) in the case of the secretary or clerk of a body corporate, the registered or principal office of that body; and
- (b) in any other case, the last known address of that person at the time of service.

(a) 1978 c. 30.

(4) Where for the purposes of this Order a notice or other document is required or authorised to be served on a person as having any interest in, or as the occupier of, land and the name or address of that person cannot be ascertained after reasonable enquiry, the notice may be served by—

- (a) addressing it to that person by name or by the description of “owner”, or as the case may be “occupier”, of the land (describing it); and
- (b) either leaving it in the hands of a person who is or appears to be resident or employed on the land or leaving it conspicuously affixed to some building or object on or near the land.

(5) Where a notice or other document required to be served or sent for the purposes of this Order is served or sent by electronic transmission the requirement is to be taken to be fulfilled only where—

- (a) the recipient of the notice or other document to be transmitted has given consent to the use of electronic transmission in writing or by electronic transmission;
- (b) the notice or document is capable of being accessed by the recipient;
- (c) the notice or document is legible in all material respects; and
- (d) the notice or document is in a form sufficiently permanent to be used for subsequent reference.

(6) Where the recipient of a notice or other document served or sent by electronic transmission notifies the sender within seven days of receipt that the recipient requires a paper copy of all or part of that notice or other document the sender must provide such a copy as soon as reasonably practicable.

(7) Any consent to the use of electronic transmission given by a person may be revoked by that person in accordance with paragraph (8).

(8) Where a person is no longer willing to accept the use of electronic transmission for any of the purposes of this Order—

- (a) that person must give notice in writing or by electronic transmission revoking any consent given by that person for that purpose; and
- (b) such revocation is final and takes effect on a date specified by the person in the notice but that date must not be less than seven days after the date on which the notice is given.

(9) This article does not exclude the employment of any method of service not expressly provided for by it.

(10) In this article “legible in all material respects” means that the information contained in the notice or document is available to that person to no lesser extent than it would be if served, given or supplied by means of a notice or document in printed form.

No double recovery

44. Compensation is not payable in respect of the same matter both under this Order and under any other enactment, any contract or any rule of law, or under two or more different provisions of this Order.

Requirements, appeals, etc.

45.—(1) Schedule 12 (approval of matters specified in requirements) has effect in relation to all agreements or approvals granted, refused or withheld in relation to the requirements.

(2) Save to the extent that the requirements are already subject to Schedule 12, sub-section (1) of section 78 (right to appeal against planning decisions and failure to take such decision) of the 1990 Act^(a) applies to the development consent granted by this Order and to the requirements except that it is modified so as to read for the purposes of this Order only as follows—

(a) Section 78(1) was amended by section 216 of and paragraph 21 of Schedule 12 to the Housing and Planning Act 2016, sections 16, 17, 18 and 25 of the Business and Planning Act 2020 (c. 16), section 240 and paragraph 11 of Schedule 12 to the Localism Act 2011 (c.20).

(a) after “local planning authority” insert “or Secretary of State”;

(b) after sub-section (b) insert the following—

“refuse or fails to determine an application for any consent, agreement or approval of that authority required by a requirement imposed on a grant of development consent or contained in a development consent order, or grant it subject to conditions; or”

(c) after sub-section (1), insert the following—

“(1A) Where the appeal under sub-section (1) relates to a decision by the Secretary of State, the appeal will be decided by a Secretary of State who would not be responsible for determining an application for development consent with the subject matter of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[] as if section 103(1) of the 2008 Act applied.”.

(3) Sections 78 (right to appeal against planning decisions and failure to take such decisions) and 79 (determination of appeals) of the 1990 Act have effect in relation to any appeal under the terms of this article except that the Secretary of State in question is the Secretary of State who would be responsible for determining an application for development consent with the subject matter of this Order as if section 103(1) (Secretary of State is to decide applications) of the 2008 Act applied.

Arbitration

46.—(1) Subject to article 38 (saving provisions for Trinity House), any difference under any provision of this Order, unless otherwise provided for, is to be referred to and settled in arbitration in accordance with the rules at Schedule 13 (arbitration rules) of this Order, by a single arbitrator to be agreed upon by the parties, within 14 days of receipt of the notice of arbitration, or if the parties fail to agree within the time period stipulated, to be appointed on application of either party (after giving written notice to the other) by the Secretary of State.

(2) For the avoidance of doubt, any matter for which the consent or approval of the Secretary of State or NRW is required under any provision of this Order is not subject to arbitration.

Inconsistent Planning Permissions

47.—(1) If planning permission is granted under the powers conferred by the 1990 Act for development any part of which is within the Order limits following the coming into force of this Order that is—

(a) not itself a nationally significant infrastructure project under the 2008 Act or part of such a project; or

(b) required to complete or enable the use or operation of any part of the development authorised by this Order,

then the construction, maintenance, use or operation of that development under the terms of the planning permission does not constitute a breach of the terms of this Order.

(2) Development consent granted by this Order is to be deemed as specific planning permission for the purposes of section 264(3) (cases in which land is not to be treated as operational land for the purposes of that Act) of the 1990 Act.

(3) To the extent any development carried out or used pursuant to a planning permission granted under section 57 (Planning permission required for development) of the 1990 Act or compliance with any conditions of that permission is inconsistent with the exercise of any power, right or obligation under this Order or the authorised development—

(a) that inconsistency is to be disregarded for the purposes of establishing whether any development which is the subject matter of that planning permission is capable of physical implementation; and

(b) in respect of that inconsistency, no enforcement action under the 1990 Act may be taken in relation to development carried out or used pursuant to that planning permission, or compliance with any conditions of that permission, whether inside or outside the Order limits.

(4) Any development, or any part of a development within the Order limits which is constructed or used under the authority of a planning permission granted under section 57 of the 1990 Act including permissions falling under sub-paragraph (1) or (3) or otherwise, is deemed not to be a breach of, or inconsistent with, this Order and does not prevent the authorised development being carried out or used or any other power or right under this Order being exercised.

Signed by authority of the Secretary of State for [Energy Security and Net Zero]

Date

Signed
Title
Department

SCHEDULE 1 Authorised Project

Articles 3 and 4

PART 1 Authorised Development

A nationally significant infrastructure project as defined in sections 14 (nationally significant infrastructure projects: general) and 15 (generating stations) of the 2008 Act located in the Irish Sea approximately 28 kilometres from the coast of North Wales being an offshore wind generating station with an electrical output capacity of over 350 mega watts comprising—

Work No. 1:

- (a) up to 96 wind turbine generators each fixed to the seabed by a foundation and further comprising (b) to (d) below;
- (b) a network of subsea inter-array cables between the wind turbine generators and the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;
- (c) up to four offshore substation platforms each fixed to the seabed by a foundation; and
- (d) a network of subsea interconnector cables between the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;

and associated development within the meaning of section 115(2) (development for which development consent may be granted) of the 2008 Act comprising—

Work No. 2: installation of up to four subsea export cable circuits between Work No. 1 and Work No. 3 including cable crossings, cable protection, trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques; and

Work No. 1 and Work No. 2 are to be constructed seaward of MLW within the area delineated by the coordinates shown on the offshore order limits and grid coordinates plan and listed in Table 1 below—

Table 1

<i>Point</i>	<i>Latitude</i>	<i>Longitude</i>
1	53.6363894	-4.0563946
2	53.7088426	-4.0581057
3	53.7804251	-4.0602816
4	53.7909267	-4.0573473
5	53.7909295	-4.0573466

6	53.8087168	-4.0364299
7	53.8074112	-3.9392126
8	53.7607763	-3.8626603
9	53.7607757	-3.8626596
10	53.7384537	-3.8261066
11	53.6900718	-3.8251539
12	53.6513598	-3.8014256
13	53.6102634	-3.8006428
14	53.6058149	-3.8025619
15	53.5990397	-3.8095467
16	53.5004706	-3.9108673
17	53.4458974	-3.9258328
18	53.3948855	-3.8564200
19	53.3202913	-3.6315393
20	53.3174702	-3.6230750
21	53.3172236	-3.6228565
22	53.3170217	-3.6226858
23	53.3166065	-3.6223822
24	53.3163434	-3.6221730
25	53.3161162	-3.6219683
26	53.3159454	-3.6217932
27	53.3157848	-3.6216136
28	53.3156659	-3.6214820
29	53.3154218	-3.6212236
30	53.3151518	-3.6209246
31	53.3149476	-3.6206903
32	53.3147521	-3.6204728
33	53.3145857	-3.6202996
34	53.3144268	-3.6201277
35	53.3142529	-3.6199200
36	53.3139350	-3.6195024
37	53.3138102	-3.6193355
38	53.3136915	-3.6191664
39	53.3135622	-3.6189612
40	53.3133591	-3.6186134
41	53.3131893	-3.6183491
42	53.3130583	-3.6181527
43	53.3129250	-3.6179448
44	53.3128037	-3.6177437
45	53.3126452	-3.6174833
46	53.3123983	-3.6170686
47	53.3121812	-3.6166814
48	53.3120780	-3.6164857
49	53.3119761	-3.6162768
50	53.3116918	-3.6156346
51	53.3115208	-3.6152303
52	53.3114548	-3.6150877
53	53.3113173	-3.6147851
54	53.3112142	-3.6145449
55	53.3109171	-3.6138218
56	53.3107920	-3.6134873

57	53.3107231	-3.6133155
58	53.3106127	-3.6130652
59	53.3105041	-3.6128024
60	53.3104150	-3.6125700
61	53.3103362	-3.6123451
62	53.3102408	-3.6120478
63	53.3098547	-3.6107794
64	53.3097470	-3.6104205
65	53.3096519	-3.6100938
66	53.3095438	-3.6097487
67	53.3094225	-3.6093382
68	53.3092673	-3.6088247
69	53.3091485	-3.6084308
70	53.3009056	-3.6007990
71	53.2978812	-3.6001184
72	53.2951139	-3.5994958
73	53.2947715	-3.5994188
74	53.2943173	-3.5993166
75	53.2944853	-3.5985201
76	53.2946833	-3.5978283
77	53.2948832	-3.5971335
78	53.2951358	-3.5962716
79	53.2951395	-3.5962593
80	53.2953216	-3.5956119
81	53.2954391	-3.5952306
82	53.2955860	-3.5947319
83	53.2957309	-3.5942482
84	53.2959012	-3.5936828
85	53.2961029	-3.5929881
86	53.2962226	-3.5925724
87	53.2963764	-3.5920274
88	53.2964090	-3.5918756
89	53.2964643	-3.5917066
90	53.2964990	-3.5916014
91	53.2965179	-3.5915315
92	53.2965802	-3.5913103
93	53.2966543	-3.5910069
94	53.2967177	-3.5907707
95	53.2967662	-3.5905714
96	53.2968224	-3.5904040
97	53.2968478	-3.5903194
98	53.2968478	-3.5903194
99	53.2968718	-3.5902266
100	53.2968856	-3.5901782
101	53.2968971	-3.5901291
102	53.2969040	-3.5900814
103	53.2969098	-3.5900516
104	53.2969158	-3.5900290
105	53.2969460	-3.5899014
106	53.2969810	-3.5897837
107	53.2969817	-3.5897811

108	53.2970207	-3.5896265
109	53.2970496	-3.5894821
110	53.2970886	-3.5893185
111	53.2971104	-3.5892169
112	53.2971534	-3.5890433
113	53.2971715	-3.5889644
114	53.2972101	-3.5887557
115	53.2972287	-3.5886544
116	53.2972693	-3.5885044
117	53.2972917	-3.5884444
118	53.2972964	-3.5884333
119	53.2973001	-3.5884260
120	53.2973129	-3.5884084
121	53.2973751	-3.5883252
122	53.2973806	-3.5883209
123	53.2973832	-3.5883156
124	53.2973870	-3.5883077
125	53.2973944	-3.5882959
126	53.2974063	-3.5882799
127	53.2974218	-3.5882639
128	53.2974445	-3.5882453
129	53.2974699	-3.5882267
130	53.2974854	-3.5882108
131	53.2974927	-3.5882035
132	53.2975065	-3.5881808
133	53.2975148	-3.5881638
134	53.2975194	-3.5881535
135	53.2975289	-3.5881193
136	53.2975338	-3.5880880
137	53.2975344	-3.5880415
138	53.2975330	-3.5880145
139	53.2975297	-3.5879873
140	53.2975238	-3.5879631
141	53.2975168	-3.5879448
142	53.2975081	-3.5879280
143	53.2974984	-3.5879126
144	53.2974807	-3.5878895
145	53.2974710	-3.5878771
146	53.2974621	-3.5878663
147	53.2974319	-3.5878396
148	53.2974212	-3.5878333
149	53.2974096	-3.5878268
150	53.2973873	-3.5878185
151	53.2973183	-3.5878024
152	53.2972942	-3.5877895
153	53.2972584	-3.5877732
154	53.2972522	-3.5877700
155	53.2972441	-3.5877682
156	53.2972369	-3.5877694
157	53.2972260	-3.5877735
158	53.2972143	-3.5877791

159	53.2972061	-3.5877863
160	53.2971961	-3.5877949
161	53.2971869	-3.5878066
162	53.2971814	-3.5878169
163	53.2971758	-3.5878302
164	53.2971693	-3.5878479
165	53.2971615	-3.5878971
166	53.2971513	-3.5879823
167	53.2971438	-3.5880796
168	53.2971316	-3.5881811
169	53.2971159	-3.5882826
170	53.2971090	-3.5883289
171	53.2970983	-3.5883885
172	53.2970936	-3.5884048
173	53.2970878	-3.5884346
174	53.2970829	-3.5884659
175	53.2970643	-3.5885808
176	53.2970469	-3.5886717
177	53.2970220	-3.5887833
178	53.2969925	-3.5889052
179	53.2969643	-3.5890017
180	53.2969472	-3.5890686
181	53.2969395	-3.5891058
182	53.2969356	-3.5891252
183	53.2968895	-3.5892810
184	53.2967692	-3.5896772
185	53.2967530	-3.5897396
186	53.2967397	-3.5897977
187	53.2967264	-3.5898467
188	53.2967180	-3.5898749
189	53.2967059	-3.5899075
190	53.2966459	-3.5900928
191	53.2966157	-3.5901997
192	53.2965759	-3.5903498
193	53.2965531	-3.5904435
194	53.2965302	-3.5905387
195	53.2965074	-3.5906323
196	53.2964687	-3.5907719
197	53.2964658	-3.5907838
198	53.2964631	-3.5907897
199	53.2964584	-3.5908001
200	53.2964520	-3.5908103
201	53.2964310	-3.5908366
202	53.2964246	-3.5908408
203	53.2964147	-3.5908450
204	53.2964048	-3.5908446
205	53.2963985	-3.5908429
206	53.2963923	-3.5908381
207	53.2963006	-3.5907717
208	53.2962899	-3.5907638
209	53.2962846	-3.5907591

210	53.2962783	-3.5907559
211	53.2962595	-3.5907507
212	53.2962282	-3.5907420
213	53.2962210	-3.5907402
214	53.2962183	-3.5907401
215	53.2962112	-3.5907354
216	53.2962032	-3.5907276
217	53.2961979	-3.5907214
218	53.2961917	-3.5907091
219	53.2961892	-3.5907000
220	53.2961875	-3.5906895
221	53.2961859	-3.5906759
222	53.2961860	-3.5906699
223	53.2961869	-3.5906654
224	53.2961868	-3.5906054
225	53.2961871	-3.5905859
226	53.2961856	-3.5905664
227	53.2961805	-3.5905392
228	53.2961771	-3.5905255
229	53.2961642	-3.5904845
230	53.2961611	-3.5904484
231	53.2961612	-3.5904364
232	53.2961632	-3.5904260
233	53.2961660	-3.5904156
234	53.2961707	-3.5904008
235	53.2962016	-3.5903104
236	53.2962081	-3.5902926
237	53.2962148	-3.5902583
238	53.2962322	-3.5901705
239	53.2962323	-3.5901615
240	53.2962362	-3.5901406
241	53.2962400	-3.5901257
242	53.2962437	-3.5901169
243	53.2962887	-3.5899085
244	53.2963450	-3.5896645
245	53.2963583	-3.5896095
246	53.2963780	-3.5895487
247	53.2963817	-3.5895398
248	53.2963893	-3.5895116
249	53.2963932	-3.5894907
250	53.2963942	-3.5894802
251	53.2964857	-3.5890260
252	53.2965048	-3.5889412
253	53.2965212	-3.5888577
254	53.2966025	-3.5884916
255	53.2966121	-3.5884425
256	53.2966292	-3.5883741
257	53.2966597	-3.5882447
258	53.2966751	-3.5881717
259	53.2966980	-3.5880660
260	53.2967661	-3.5878135

261	53.2967944	-3.5877125
262	53.2968719	-3.5874347
263	53.2968852	-3.5873812
264	53.2969115	-3.5872952
265	53.2969722	-3.5871248
266	53.2970457	-3.5869355
267	53.2970856	-3.5868410
268	53.2971328	-3.5867392
269	53.2971385	-3.5867199
270	53.2971580	-3.5866726
271	53.2971737	-3.5866431
272	53.2971819	-3.5866299
273	53.2971939	-3.5866124
274	53.2972131	-3.5865816
275	53.2972251	-3.5865580
276	53.2972335	-3.5865403
277	53.2972409	-3.5865226
278	53.2972484	-3.5864989
279	53.2972578	-3.5864707
280	53.2972707	-3.5864427
281	53.2973411	-3.5862922
282	53.2973651	-3.5862436
283	53.2973697	-3.5862363
284	53.2973892	-3.5861905
285	53.2974095	-3.5861507
286	53.2976030	-3.5857242
287	53.2977169	-3.5854778
288	53.2977798	-3.5853436
289	53.2978197	-3.5852491
290	53.2979142	-3.5849719
291	53.2979816	-3.5847674
292	53.2980249	-3.5846204
293	53.2981495	-3.5841058
294	53.2982649	-3.5835414
295	53.2983919	-3.5829128
296	53.2984511	-3.5826011
297	53.2983809	-3.5825314
298	53.2982296	-3.5823810
299	53.2980783	-3.5822306
300	53.2979269	-3.5820802
301	53.2977756	-3.5819298
302	53.2976243	-3.5817795
303	53.2974729	-3.5816291
304	53.2973216	-3.5814787
305	53.2971703	-3.5813283
306	53.2970190	-3.5811780
307	53.2968676	-3.5810276
308	53.2967163	-3.5808772
309	53.2965650	-3.5807268
310	53.2963910	-3.5805666
311	53.2963167	-3.5804982

312	53.2963023	-3.5805770
313	53.2962446	-3.5809049
314	53.2962327	-3.5809758
315	53.2962145	-3.5810685
316	53.2962079	-3.5811128
317	53.2961973	-3.5811623
318	53.2961836	-3.5812266
319	53.2961624	-3.5813297
320	53.2961451	-3.5814181
321	53.2961328	-3.5814841
322	53.2961221	-3.5815285
323	53.2961115	-3.5815641
324	53.2961033	-3.5816290
325	53.2960916	-3.5816871
326	53.2960736	-3.5817717
327	53.2960480	-3.5819004
328	53.2960157	-3.5820463
329	53.2959960	-3.5821480
330	53.2959750	-3.5822374
331	53.2959596	-3.5823070
332	53.2959257	-3.5824576
333	53.2959178	-3.5824942
334	53.2959046	-3.5825580
335	53.2958959	-3.5825999
336	53.2958833	-3.5826613
337	53.2958799	-3.5826775
338	53.2960365	-3.5828005
339	53.2958156	-3.5837876
340	53.2956155	-3.5846419
341	53.2953778	-3.5856567
342	53.2949685	-3.5874855
343	53.2948628	-3.5879703
344	53.2948224	-3.5881554
345	53.2948297	-3.5881558
346	53.2948441	-3.5881503
347	53.2948532	-3.5881416
348	53.2948615	-3.5881299
349	53.2948670	-3.5881181
350	53.2948771	-3.5881050
351	53.2948853	-3.5880978
352	53.2948917	-3.5880859
353	53.2947896	-3.5885969
354	53.2942638	-3.5910216
355	53.2940019	-3.5921177
356	53.2936472	-3.5935659
357	53.2932443	-3.5952629
358	53.2930164	-3.5962357
359	53.2928812	-3.5968008
360	53.2926960	-3.5977391
361	53.2924567	-3.5990235
362	53.2921811	-3.6004701

363	53.2919421	-3.6017305
364	53.2917725	-3.6025778
365	53.2915742	-3.6036236
366	53.2914175	-3.6045896
367	53.2913275	-3.6051024
368	53.2911929	-3.6060324
369	53.2911274	-3.6065581
370	53.2911104	-3.6067503
371	53.2909433	-3.6080974
372	53.2908026	-3.6089869
373	53.2902925	-3.6095516
374	53.2902735	-3.6098304
375	53.2902385	-3.6102520
376	53.2901926	-3.6107728
377	53.2901223	-3.6116693
378	53.2900770	-3.6121985
379	53.2900765	-3.6123255
380	53.2900656	-3.6123817
381	53.2900515	-3.6126342
382	53.2900780	-3.6128297
383	53.2900662	-3.6129593
384	53.2900706	-3.6129842
385	53.2900606	-3.6130146
386	53.2900731	-3.6130607
387	53.2900665	-3.6131071
388	53.2900650	-3.6131319
389	53.2900745	-3.6131789
390	53.2900742	-3.6132017
391	53.2900616	-3.6132489
392	53.2900756	-3.6133188
393	53.2900530	-3.6133607
394	53.2900648	-3.6134514
395	53.2900550	-3.6135195
396	53.2900575	-3.6136437
397	53.2900480	-3.6136860
398	53.2900525	-3.6137933
399	53.2900487	-3.6138567
400	53.2900585	-3.6138779
401	53.2900428	-3.6139398
402	53.2900483	-3.6139728
403	53.2900373	-3.6140369
404	53.2900349	-3.6141251
405	53.2900413	-3.6142702
406	53.2900318	-3.6143532
407	53.2900381	-3.6144130
408	53.2900372	-3.6144212
409	53.2900254	-3.6145197
410	53.2900171	-3.6145601
411	53.2899965	-3.6148551
412	53.2899998	-3.6149643
413	53.2900015	-3.6150984

414	53.2899942	-3.6151973
415	53.2899866	-3.6154114
416	53.2899851	-3.6156068
417	53.2899938	-3.6156667
418	53.2899938	-3.6157755
419	53.2899898	-3.6159216
420	53.2899957	-3.6160121
421	53.2899934	-3.6161371
422	53.2900040	-3.6162715
423	53.2900020	-3.6163369
424	53.2900109	-3.6164216
425	53.2900076	-3.6166269
426	53.2900171	-3.6168466
427	53.2900328	-3.6169126
428	53.2900250	-3.6169659
429	53.2900216	-3.6170392
430	53.2900294	-3.6171219
431	53.2900262	-3.6171803
432	53.2900338	-3.6172322
433	53.2900545	-3.6175903
434	53.2921596	-3.6184663
435	53.2921658	-3.6188445
436	53.2921663	-3.6191401
437	53.2921656	-3.6193276
438	53.2921639	-3.6193831
439	53.2921687	-3.6194253
440	53.2921782	-3.6194586
441	53.2921895	-3.6194861
442	53.2922062	-3.6195107
443	53.2922375	-3.6195209
444	53.2922600	-3.6195248
445	53.2922832	-3.6195331
446	53.2923009	-3.6195563
447	53.2923062	-3.6195655
448	53.2923182	-3.6196065
449	53.2923219	-3.6196651
450	53.2923441	-3.6200831
451	53.2923673	-3.6204921
452	53.2924027	-3.6208640
453	53.2924034	-3.6208790
454	53.2924049	-3.6208956
455	53.2924091	-3.6209212
456	53.2924116	-3.6209348
457	53.2924132	-3.6209469
458	53.2924167	-3.6209575
459	53.2924211	-3.6209652
460	53.2924327	-3.6209716
461	53.2924435	-3.6209706
462	53.2924562	-3.6209575
463	53.2924722	-3.6209116
464	53.2924949	-3.6208225

465	53.2925091	-3.6207720
466	53.2925191	-3.6207003
467	53.2925217	-3.6206389
468	53.2925412	-3.6203306
469	53.2925605	-3.6200973
470	53.2925946	-3.6198405
471	53.2926295	-3.6195867
472	53.2926862	-3.6193188
473	53.2927399	-3.6191363
474	53.2928074	-3.6189363
475	53.2928573	-3.6187686
476	53.2928629	-3.6187508
477	53.2929082	-3.6185950
478	53.2929445	-3.6185004
479	53.2929484	-3.6184825
480	53.2929540	-3.6184662
481	53.2929623	-3.6184515
482	53.2929760	-3.6184370
483	53.2929850	-3.6184314
484	53.2929931	-3.6184302
485	53.2930003	-3.6184320
486	53.2930208	-3.6184462
487	53.2930515	-3.6185014
488	53.2930664	-3.6185305
489	53.2930723	-3.6185577
490	53.2930729	-3.6185772
491	53.2930718	-3.6185967
492	53.2930786	-3.6187590
493	53.2930932	-3.6190656
494	53.2931107	-3.6194339
495	53.2931668	-3.6200032
496	53.2932003	-3.6204515
497	53.2932180	-3.6206068
498	53.2932334	-3.6209885
499	53.2932364	-3.6210336
500	53.2932385	-3.6210772
501	53.2932410	-3.6211628
502	53.2932390	-3.6212392
503	53.2932260	-3.6213348
504	53.2932013	-3.6214373
505	53.2931729	-3.6215368
506	53.2931570	-3.6215872
507	53.2931336	-3.6216538
508	53.2930891	-3.6217527
509	53.2930189	-3.6220246
510	53.2929513	-3.6223656
511	53.2928740	-3.6227618
512	53.2928216	-3.6230419
513	53.2928016	-3.6232557
514	53.2927951	-3.6233395
515	53.2927936	-3.6233814

516	53.2927921	-3.6234924
517	53.2927933	-3.6235360
518	53.2927989	-3.6235857
519	53.2928116	-3.6236462
520	53.2928202	-3.6236750
521	53.2928306	-3.6237024
522	53.2928429	-3.6237254
523	53.2928535	-3.6237408
524	53.2928659	-3.6237548
525	53.2928801	-3.6237673
526	53.2928934	-3.6237768
527	53.2929158	-3.6237822
528	53.2929293	-3.6237797
529	53.2929538	-3.6237641
530	53.2929720	-3.6237483
531	53.2929939	-3.6237281
532	53.2930039	-3.6237165
533	53.2930140	-3.6237034
534	53.2930305	-3.6236785
535	53.2930425	-3.6236564
536	53.2930518	-3.6236328
537	53.2930611	-3.6236076
538	53.2930696	-3.6235824
539	53.2930809	-3.6235423
540	53.2931091	-3.6233874
541	53.2931328	-3.6232322
542	53.2932018	-3.6227847
543	53.2932641	-3.6223670
544	53.2932643	-3.6223520
545	53.2932665	-3.6223221
546	53.2932743	-3.6222803
547	53.2932827	-3.6222551
548	53.2932938	-3.6222316
549	53.2933104	-3.6222052
550	53.2933250	-3.6221892
551	53.2933404	-3.6221763
552	53.2933657	-3.6221668
553	53.2933918	-3.6221663
554	53.2933999	-3.6221696
555	53.2934088	-3.6221714
556	53.2934258	-3.6221825
557	53.2934453	-3.6222013
558	53.2934515	-3.6222090
559	53.2934646	-3.6222320
560	53.2934750	-3.6222639
561	53.2934808	-3.6222957
562	53.2934855	-3.6223484
563	53.2934857	-3.6224654
564	53.2934844	-3.6225599
565	53.2934742	-3.6228476
566	53.2934783	-3.6231418

567	53.2934796	-3.6233129
568	53.2934798	-3.6234269
569	53.2934761	-3.6236984
570	53.2934709	-3.6240133
571	53.2934641	-3.6244481
572	53.2934599	-3.6247581
573	53.2934556	-3.6250705
574	53.2934599	-3.6251501
575	53.2934737	-3.6252602
576	53.2935357	-3.6256269
577	53.2935692	-3.6257992
578	53.2936050	-3.6259794
579	53.2936418	-3.6261158
580	53.2936761	-3.6262432
581	53.2937052	-3.6263448
582	53.2937446	-3.6264273
583	53.2937962	-3.6265283
584	53.2938554	-3.6266716
585	53.2939274	-3.6268602
586	53.2944599	-3.6270745
587	53.3047542	-3.6312196
588	53.3835705	-3.8687999
589	53.4420863	-3.9497544
590	53.5000549	-3.9339000
591	53.6295993	-4.0090005

Intertidal and in the County of Conwy

Work No. 3:

- (a) installation of up to four subsea cable circuits between Work No. 2 and Work No. 8 from MLWS to MHWS approximately 245 metres including cable ducts and cable crossings;
- (b) trenchless installation technique works; and
- (c) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 4: access to Work No. 3 during construction;

Work No. 5: access to Work Nos. 7 and 8 during construction;

Work No. 6: access to Work No. 8 during construction;

Work No. 7: temporary laydown area of up to 800 square metres including fencing together with access to Work No. 4 during construction;

Work No. 8:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 3 and Work No. 9 from MHWS to the A547 approximately 142 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works;

Work No. 9:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 8 and Work No. 10 approximately 10 metres including cable ducts;
- (b) trenchless installation technique works; and
- (c) access to Work No. 10 during construction, operation, maintenance and decommissioning including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 10:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 9 and Work No. 11 approximately 216 metres including cable ducts;
- (b) installation of up to four transition joint bays;
- (c) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;
- (d) temporary construction compound of up to 30,000 square metres comprising a secondary temporary construction compound and a transition joint bay temporary construction compound;
- (e) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 11:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 10 and Work No. 12 approximately 878 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 12:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 11 and Work No. 14 approximately 3,986 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 12a: access to Work No. 12 during construction;

Work No. 13: primary temporary construction compound and secondary temporary construction compound and access to Work Nos. 12 and 14 during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 14:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 12 and Work No. 15 approximately 2,700 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 15:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 14 and Work No. 17 approximately 2,179 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 16: primary temporary construction compound and laydown area or secondary temporary construction compound and access to Work No. 15 during construction including works to the public highway and visibility splays;

In the County of Denbighshire:

Work No. 17:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 15 and Work No. 20 approximately 1,594 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entrance and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 18: primary temporary construction compound or secondary temporary construction compound and access to Work No. 17 during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 19: temporary works to the public highway including visibility splays;

Work No. 20:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 17 and Work No. 21 approximately 2,386 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entrance and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 21:

- (a) installation of up to four buried cable circuits between Work No. 20 and Work No. 22 approximately 159 metres including cable ducts; and
- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 22: creation of the substation platform area including:

- (a) land re-profiling and creation of platform or foundations for Work No. 22a;
- (b) permanent landscaping, ecological and environmental works;
- (c) utilities connections;
- (d) drainage works including connections to existing drainage and creation of new sustainable drainage;
- (e) access during construction, operation, maintenance and decommissioning;
- (f) installation of up to four buried cable circuits from Work No. 21 to Work No. 22a including cable ducts;
- (g) installation of up to two buried 400 kV cable circuits from Work No. 22a to Work No. 25 including cable ducts; and
- (h) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 22a: within Work No. 22 construction of an onshore HVAC substation containing (but not limited to) switchgear and electrical equipment including power transformers, reactive compensation equipment, filters, cooling equipment, control and welfare buildings, lightning rods, access during construction, operation and maintenance and decommissioning, security fencing and security gate and other associated equipment, structures and buildings including noise-attenuation works if required;

Work No. 23:

- (a) permanent landscaping, ecological and environmental works, including watercourse realignment and attenuation pond(s);
- (b) the onshore substation temporary construction compound ; and
- (c) access during construction;

Work No. 24:

- (a) temporary and permanent landscaping, ecological and environmental works, including watercourse realignment and temporary attenuation pond(s);
- (b) the onshore substation temporary construction compound; and
- (c) access during construction;

Work No. 25:

- (a) installation of up to two buried 400 kV cable circuits between Work No. 22 and Work No. 26 including cable ducts;

- (b) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works; and
- (c) access during construction;

Work No. 26: electrical works to connect to the National Grid Substation including:

- (a) works needed to connect the authorised project to the National Grid Substation that National Grid is not required, under its transmission licence, to carry out itself including (but not limited to) cabling, cable sealing ends, circuit breakers, surge arrestors, disconnectors, transformers, busbars and busbar clamp measuring equipment, relay marshalling rooms and electrical earthing works;
- (b) installation of up to two buried 400 kV cable circuits including cable ducts; and
- (c) trenchless installation technique pit works including the creation of entry and exit pits for trenchless installation techniques and cable trenching works;

Work No. 27: access during construction including works to the public highway and visibility splays;

Work No. 28: temporary construction compound and laydown area for Work No. 27 of up to 7,100 square metres;

Work No. 29: creation of permanent access including utility connections and drainage;

Work No. 30: permanent access during construction, operation, maintenance and decommissioning;

Work No. 31: temporary landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 32: permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 33: land reprofiling and permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 34: permanent landscaping, ecological and environmental works;

Work No. 35: landscaping maintenance works;

Work No. 36: permanent landscaping, ecological and environmental works;

In the Counties of Conwy and Denbighshire:

Work No. 37: hedgerow enhancement works; and

Work No. 38: permanent accesses during operation, maintenance and decommissioning;

and in connection with such Work Nos. 1 and 2 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised development and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (a) scour protection around the foundations of the offshore structures;
- (b) cable protection measures such as rock placement and/or concrete mattresses, with or without frond devices;
- (c) dredging;
- (d) the removal of material from the seabed required for the construction of Work No. 1 and the disposal of inert material of natural origin and/or dredged material within Work No. 1 produced during construction drilling, and seabed preparation for foundation works, cable installation preparation such as sandwave clearance, boulder clearance and pre-trenching;
- (e) creation and use of temporary vessel laydown areas, use of cable anchors;
- (f) removal of static fishing equipment;

- (g) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (h) lighting;

and in connection with Work Nos. 3 to 38 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised development and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (a) haul roads, ramps, watercourse and other temporary crossings, means of access and other vehicular and/or pedestrian means of access, including creation of new tracks and footpaths, and/or widening, upgrades, alterations and improvements of existing roads, tracks and footpaths;
- (b) bunds, embankments, swales, landscaping, fencing and boundary treatments;
- (c) provision of temporary and permanent landscaping, ecological and environmental mitigation and compensation works;
- (d) spoil storage and associated control measures;
- (e) jointing bays, link boxes, cable ducts, cable protection, joint protection, manholes, marker posts, underground cable markers, tiles and tape, and lighting and other works associated with laying cables and/or pulling cables through cable ducts;
- (f) works for the provision of apparatus including cabling, water and electricity supply works, foul drainage provision, surface water management systems, temporary drainage during installation of cables and culverting;
- (g) works to alter the position of apparatus, including mains, sewers, drains and cables (overhead and underground);
- (h) works to alter the course of, or otherwise interfere with, non-navigable rivers, streams or watercourses;
- (i) working sites in connection with the construction of the authorised development including mobile welfare units and construction lay down areas; and
- (j) works of restoration.

PART 2

Ancillary Works

48. Works within the Order limits which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement comprising –

- (a) intrusive ground investigations including the making of boreholes and trial pits;
- (b) temporary landing places, moorings or other means of accommodating vessels in the construction and/or maintenance of the authorised development;
- (c) marking buoys, beacons, fenders and other navigational warning or ship impact protection works; and
- (d) works to the benefit or protection of land, watercourses or structures affected by the authorised development.

SCHEDULE 2

Requirements

Article 3

Time limits

1.—(1) Subject to sub-paragraph (2) the authorised project must commence no later than the expiration of five years beginning with the date this Order comes into force.

(2) If proceedings are begun to challenge the validity of this Order before the end of the period referred to in sub-paragraph (1) the period must be taken to be extended by one year.

Offshore design parameters

2.—(1) The offshore works must be constructed in accordance with the parameters assessed in the environmental statement and set out in Table 2.

Table 2

<i>Parameter</i>	<i>Value</i>
Maximum number of wind turbine generators	96
Maximum height of wind turbine generators when measured from LAT to the tip of the vertical blade (metres)	364
Maximum rotor diameter of each wind turbine generator (metres)	320
Maximum rotor swept area (square metres)	5,468,884
Minimum distance from LAT to the lowest point of the rotating blade for each turbine (metres)	34
Minimum distance between wind turbine generators in a row of wind turbine generators (metres)	1,400
Minimum distance between rows of wind turbine generators (metres)	1,400
Maximum diameter of pin piles for wind turbine generators on jacket pin pile foundation (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for wind turbine generators on gravity base foundations (metres)	49
Maximum diameter of buckets for wind turbine generators on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum diameter of pin piles for offshore substation platform on jacket pin pile foundations (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for offshore substation platforms on gravity base foundations (metres)	80
Maximum diameter of buckets for offshore substation platforms on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum total seabed footprint for wind turbine generators (including scour protection) (square metres)	735,488
Maximum number of offshore substation platforms	4
Maximum dimensions of offshore substation platforms (excluding towers, helipads, masts, and cranes):	
Height of main structure when measured from LAT (metres)	70
Length (metres)	80
Width (metres)	60
Maximum total seabed footprint area for offshore substation foundations (including scour protection) (square metres)	24,964
Maximum total length of cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (kilometres)	325
Maximum total length of interconnector cables (kilometres)	50
Maximum total length of cables within Work No. 2 (export cables)	360

(kilometres)	
Maximum number of cable crossings (inter-array)	67
Maximum number of cable crossings (interconnector)	10
Maximum number of cable crossings (export cables)	14

Aviation safety

3.—(1) The undertaker must exhibit such lights, with such shape, colour and character and at such times as are required by Air Navigation Order 2016 and/or determined necessary for aviation safety in consultation with the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and as directed by the Civil Aviation Authority. Lighting installed specifically to meet Ministry of Defence aviation safety requirements must remain operational for the life of the authorised project unless otherwise agreed with the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding.

(2) The undertaker must notify Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and the Civil Aviation Authority, at least 14 days prior to the commencement of the offshore works, of the following—

- (a) the date of the commencement of construction of the offshore works;
 - (b) the expected date any wind turbine generators are brought into use;
 - (c) the maximum height of any construction equipment to be used;
 - (d) the maximum heights of any wind turbine generator and offshore substation platform to be constructed; and
 - (e) the latitude and longitude of each wind turbine generator and offshore substation platform to be constructed; and
- the Defence Infrastructure Organisation Safeguarding and the Civil Aviation Authority must be notified of any changes to the information supplied under this sub-paragraph and of the completion of the construction of the offshore works.

(3) The lights installed in accordance with sub-paragraph (1) will be operated at the lowest permissible light intensity level.

Stages of authorised project

4.—(1) No stage of the onshore works may commence until notification has been submitted to the relevant planning authority detailing whether the onshore works will be constructed:

- (a) in a single stage; or
- (b) in two or more stages.

(2) No stage of the onshore works may commence until details of the stages of the onshore works have been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(3) The stages of the onshore works must be implemented as approved.

Onshore Substation works

5.—(1) Construction of Work No. 22a must not commence until details of—

- (a) the layout;
- (b) scale;
- (c) proposed finished ground levels;
- (d) hard surfacing materials;
- (e) the dimensions, colour and materials used for the buildings;
- (f) security fencing;
- (g) vehicular and pedestrian access, parking and circulation areas; and

(h) proposed and existing functional services above and below ground, including drainage, power and communications cables and pipelines, manholes and supports;
have been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW as appropriate.

(2) The details submitted under sub-paragraph (1) of this requirement must be in accordance with requirement 6 (detailed design parameters onshore) and substantially in accordance with the design principles.

(3) Work No. 22a must be implemented as approved.

Detailed design parameters onshore

6.—(1) The onshore works must not exceed the parameters assessed in the environmental statement and set out in sub-paragraphs (2) and (3).

(2) The maximum number of transition joint bays must not exceed four.

(3) In relation to Work No. 22a—

- (a) the highest part of any building, excluding lightning rods, must not exceed 15 metres above finished ground level;
- (b) the highest part of any external electrical equipment, excluding lightning rods, must not exceed 12.5 metres above finished ground level;
- (c) the total area of the fenced compound (excluding its accesses) must not exceed 65,000 square metres; and
- (d) the total number of lightning rods within the fenced compound area must not exceed 12 and the height of any lightning rod must not exceed 30 metres above finished ground level.

(4) Trenchless installation techniques must be used to install the cable ducts and electrical circuits where identified in the onshore crossing schedule for the purpose of passing under a relevant obstruction unless otherwise agreed by the relevant planning authority, following consultation with the relevant highway authority.

(5) For the purpose of this requirement, finished ground level must not exceed 61 metres above ordnance datum.

Provision of landscaping

7.—(1) Work No. 22a must not be commenced until a landscape plan for Work Nos. 23, 24 and 31 to 36 and associated work programme has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW as appropriate.

(2) The landscape plan must accord with the outline landscape and ecology management plan and must include details of all proposed hard and soft landscaping works including—

- (a) location, number, species, size and planting density of any proposed planting including any trees; and
- (b) implementation timetables for all landscaping works;
- (c) proposed management for landscaping works.

(3) The landscape plan must be implemented as approved and managed in accordance with the details in the landscape and ecology management plan approved under sub-paragraph (1).

Implementation and maintenance of landscaping

8.—(1) All landscaping works must be carried out in accordance with the landscaping plan(s) approved under requirement 7 (provision of landscaping).

(2) Any tree or shrub planted as part of an approved landscaping plan that, within a period of five years after planting, is removed, dies or becomes, in the opinion of the relevant planning authority, seriously damaged or diseased must be replaced in the first available planting season

with a specimen of the same species and size as that originally planted unless a different species is otherwise agreed in writing with the relevant planning authority.

Code of construction practice

9.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage a code of construction practice has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority following consultation with NRW and the relevant highways authority as appropriate.

(2) The code of construction practice must accord with the outline code of construction practice and greenhouse gas reduction strategy and include, as appropriate to the relevant stage—

- (a) spillage and emergency response plan (in accordance with the outline spillage and emergency response plan);
- (b) dust management plan (in accordance with the outline dust management plan);
- (c) construction noise and vibration management plan (in accordance with the outline construction noise and vibration management plan). The plan shall include details of an action plan containing details of the measures that would be implemented in the event of exceedance and repeated exceedances of construction noise and vibration threshold levels.
- (d) construction traffic management plan (in accordance with the outline construction traffic management plan);
- (e) communications plan (in accordance with the outline communications plan);
- (f) construction fencing plan (in accordance with the outline construction fencing plan);
- (g) construction surface water and drainage management plan (in accordance with the outline construction surface water and drainage management plan);
- (h) flood management plan (in accordance with the outline flood management plan);
- (i) public rights of way management strategy (in accordance with the outline public rights of way management strategy);
- (j) soil management plan (in accordance with the outline soil management plan);
- (k) site waste management plan (in accordance with the outline site waste management plan);
- (l) artificial light emissions plan (in accordance with the outline artificial light emissions plan);
- (m) biosecurity protocol (in accordance with the outline biosecurity protocol);
- (n) discovery strategy for contaminated land (in accordance with the outline discovery strategy for contaminated land);
- (o) arboriculture method statement (in accordance with the outline arboriculture method statement);
- (p) onshore construction method statement (in accordance with the outline construction method statement); and
- (q) landfall construction method statement (in accordance with the outline landfall construction method statement).

(3) Each code of construction practice must be implemented as approved.

(4) Onshore site preparation works must be carried out in accordance with the applicable details set out in the outline code of construction practice, the greenhouse gas reduction strategy and as appropriate the outline plans noted in sub-paragraphs 9(2)(a) – (q) inclusive.

Highway accesses

10.—(1) No new temporary or permanent means of access to a highway to be used by vehicular traffic, or any temporary or permanent alteration to an existing means of access to a highway used by vehicular traffic, may be formed until a highways access management plan for that access has

been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority in consultation with the relevant highway authority.

(2) The highways access management plan must accord with the outline highways access management plan,

(3) The highway accesses must be implemented as approved.

Onshore archaeology

11.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage an onshore written scheme of investigation has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The onshore written scheme of investigation must accord with the outline onshore written scheme of investigation as appropriate for the relevant stage.

(3) The onshore written scheme of investigation must be implemented as approved.

(4) Onshore site preparation works, including those necessary to allow production of any scheme required under sub-paragraph (1) must only take place in accordance the applicable details set out in the outline onshore written scheme of investigation.

Landscape and ecology management plan

12.—(1) No stage of the onshore works may commence until for that stage a landscape and ecology management plan has, following consultation with NRW, been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The landscape and ecology management plan must accord with the outline landscape and ecology management plan as appropriate for the relevant stage and must include details of an implementation timetable.

(3) The landscape and ecology management plan must be implemented as approved for the relevant stage and managed in accordance with the details in the landscape and ecology management plan approved under sub-paragraph (1).

(4) Onshore site preparation works must be carried out in accordance with the applicable details set out in the outline landscape and ecology management plan.

European protected species onshore

13.—(1) No stage of the onshore works other than surveying and investigation necessary to comply with this requirement may be undertaken until, for that stage, pre-construction survey work has been carried out to establish whether a European protected species or nationally protected species under the Wildlife and Countryside Act 1981 is present on any of the land affected, or likely to be affected, by any part of that stage of the onshore works.

(2) Where a European protected species or nationally protected species under the Wildlife and Countryside Act 1981 is shown to be present, the stage of the onshore works likely to affect the species must not commence until, after consultation with NRW, a scheme of protection and mitigation measures for that stage has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority or a European Protected Species licence has been granted by NRW.

(3) Each stage of the onshore works which requires a scheme of protection and mitigation measures must accord with the approved scheme as set out in sub-paragraph (2) of this requirement.

(4) In this paragraph, “European protected species” has the same meaning as in regulations 42 (European protected species of animals) and 46 (European protected species of plants) of the Conservation of Habitats and Species Regulations 2017.

(5) In this paragraph, “nationally protected species” means any species protected under the Wildlife and Countryside Act 1981.

Construction hours

14.—(1) Except as otherwise agreed in the code of construction practice and subject to sub-paragraphs (2) to (4), construction of the onshore works and heavy goods vehicle traffic movements arriving or departing from the site of the relevant work may take place only between the hours of 0700 and 1900 from Monday to Friday and 0700 to 1300 on Saturday, with no activity on Sundays or bank holidays.

(2) Subject to paragraph (3), construction of the onshore works and heavy goods vehicle traffic movements arriving or departing from the site of the relevant work may take place outside the hours specified in sub-paragraph (1) for certain identified activities including—

- (a) where continuous periods of construction are required, for works such as concrete pouring and finishing, electrical circuit pulling and jointing and testing, trenchless installation techniques, and dewatering pumps;
- (b) for the delivery and unloading of abnormal loads;
- (c) for the landfall works;
- (d) for any other time-critical element of the onshore works;
- (e) emergency works; and
- (f) mobilisation activities, which may take place one hour immediately prior to and one hour immediately after the hours specified in sub-paragraph (1).

(3) Except as provided in sub-paragraph (4) and in relation to emergency works, the undertaker must notify the relevant planning authority of all construction works and activities which are to be undertaken outside the hours specified in sub-paragraph (1) by giving at least 48 hours notice in advance of those works and activities and those works and activities must not be undertaken outside the hours specified in sub-paragraph (1) until the relevant planning authority has agreed.

(4) In respect of trenchless installation techniques, where continuous 24-hour working is required and has been assessed in the environmental statement, the undertaker must notify the relevant planning authority in advance by giving at least 48 hours' notice of such works.

(5) In the event of an emergency, notification of that emergency must be given to the relevant planning authority and the relevant highway authority as soon as reasonably practicable.

(6) For the purposes of this requirement “emergency” means a situation where, if the relevant action is not taken, there will be adverse health, safety, security or environmental consequences that in the reasonable opinion of the undertaker would outweigh the adverse effects to the public (whether individuals, classes or generally as the case may be) of taking that action.

(7) For the purposes of this requirement “mobilisation activities” include personnel briefings, inspections, tool-box talks, inductions, health and safety works, deliveries excluding heavy goods vehicle movements, movement to place of work, general preparation and site maintenance work but does not include operation of heavy machinery or operation of generators or flood lights.

Restoration of land used temporarily for construction

15. Any land landward of MLW which is used temporarily for construction of the onshore works and not ultimately incorporated in permanent works or approved landscaping or ecological works must be reinstated within 12 months of completion of the relevant stage of the onshore works in accordance with such details as have been submitted to and approved pursuant to Requirements 7, 9, and 12 in respect of reinstatement, unless alternative details in relation to that land are agreed in writing by the relevant planning authority.

Control of operational artificial light emissions

16.—(1) Work No. 22a must not be brought into operation until a written scheme for the management and mitigation of internal and external artificial light emissions from Work No. 22a has been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The written scheme for the management and mitigation of artificial light emissions must be implemented as approved, and maintained during the lifetime of Work No. 22a.

Control of noise during operational stage

17.—(1) The noise rating level for the operational lifetime of Work No. 22a must not exceed 34db at Tan y Bryn Uchaf (301667, 372765) at a position representative of the façade, in free-field conditions, of any building authorised or lawfully occupied for residential or accommodation purposes at the date of the granting of this Order.

(2) The noise levels set out in sub-paragraph (1) are to be measured—

- (a) in accordance with British Standard BS4142:2014+A1:2019, methods for rating and assessing industrial and commercial sound; and
- (b) with a microphone placed 1.5 metres above the ground in free-field conditions (being at least 3.5 metres from the nearest vertical reflecting surface).

Operational drainage

18.—(1) Work No. 22 must not commence until, for that work, an operation drainage management strategy has, following consultation with NRW, been submitted to and approved in writing by the relevant planning authority.

(2) The operation drainage management strategy must accord with the outline operation drainage management strategy.

(3) The written operation drainage management strategy must be implemented as approved, prior to final commissioning of Work No. 22a, and maintained during the operational lifetime of Work No. 22a.

Skills and Employment plan

19.—(1) No stage of the authorised project may commence until, after consultation with the relevant authorities, a skills and employment plan has been submitted to and approved in writing by Denbighshire County Council on behalf of the relevant authorities.

(2) The skills and employment plan must accord with the outline skills and employment plan.

(3) The skills and employment plan must be implemented as approved.

(4) For the purposes of this requirement the “relevant authorities” are Denbighshire County Council, Conwy County Borough Council, Isle of Man Government, and the Isle of Anglesey County Council.

Offshore decommissioning

20. No offshore works may commence until a written decommissioning programme in compliance with any notice served upon the undertaker by the Secretary of State pursuant to section 105(2) (requirement to prepare decommissioning programmes) of the 2004 Act has been submitted to the Secretary of State for approval.

Onshore decommissioning

21.—(1) A written scheme of decommissioning for the onshore works must be submitted to and approved in writing by the relevant planning authority at least six months prior to any decommissioning works commencing.

(2) The written scheme of decommissioning for the onshore works must include a code of construction practice.

(3) The approved written scheme of decommissioning must be implemented as approved in the carrying out of any decommissioning works or relevant part of such works.

Great Dun Fell, Lowther Hill and St. Anne's Primary Surveillance Radar

22.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until a primary radar mitigation scheme agreed in advance with the Operator has been submitted to and approved in writing by the Secretary of State in order to mitigate the impact of the authorised development on the primary radar of the operator located at Great Dun Fell, Lowther Hill and St. Anne's and associated air traffic management operations.

(2) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected until the approved primary radar mitigation scheme has been implemented and the authorised development shall thereafter be operated fully in accordance with the approved scheme.

(3) In this requirement—

“Operator” means NATS (En Route) plc, incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 4129273) whose registered office is 4000 Parkway, Whiteley, Fareham, Hampshire PO15 7FL or such other organisation licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services to the relevant managed area (within the meaning of section 40 of the Transport Act 2000); and

“primary radar mitigation scheme” or “scheme” means a detailed scheme agreed with the operator which sets out the measures to be taken to mitigate the impact of the development on the primary radar located at Great Dun Fell, Lowther Hill and St Annes and air traffic management operations of the Operator.

Warton Aerodrome Primary Surveillance Radar

23.—(1) No wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its rotor blades on its horizontal axis until the Secretary of State, having consulted with the Ministry of Defence and the Operator, confirms in writing that appropriate mitigation will be implemented and maintained for the life of the authorised development and that arrangements have been put in place with the Operator to ensure that such appropriate mitigation is implemented.

(2) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means measures to prevent or remove any adverse impacts which the operation of the authorised development will have on the Operator's ability to provide safe and efficient air traffic services for Warton Aerodrome during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation measures agreed with the Ministry of Defence and the Operator in accordance with sub-paragraph (1);

“Ministry of Defence” means as represented by Defence Infrastructure Organisation – DIO Safeguarding, DIO Head Office, St George's House, DMS Whittington, Litchfield, Staffordshire, WS14 9PY or any successor body; and

“Operator” means BAE Systems (Operations) Limited incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 01996687) whose registered office is Warwick House, PO Box 87, Farnborough Aerospace Centre, Farnborough, Hants, GU14 6YU or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Warton Aerodrome.

(3) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

Air traffic services at Liverpool John Lennon Airport

24.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Civil Aviation Authority, confirms in writing that either—

(a) no appropriate mitigation is required in respect of the authorised development; or

- (b) appropriate mitigation is required to be implemented and maintained for the life of the authorised development.

(2) Where appropriate mitigation is required, no wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its blades on its horizontal axis until the appropriate mitigation has been approved by the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Civil Aviation Authority, and implemented.

- (3) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means measures agreed with the Civil Aviation Authority and the Operator to prevent or remove any adverse impacts which the operation of the authorised development will have on the Operator’s ability to provide safe and efficient air traffic services for Liverpool John Lennon Airport during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (2); and

“Operator” means Liverpool Airport Limited incorporated under the Companies Act 2006 (Company Number 2116704) whose registered office is Venus Building, 1 Old Park Lane, Trafford City, Manchester, England, M41 7HA or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Liverpool John Lennon Airport.

(4) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

Operation of Blackpool Airport

25.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the CAA, has confirmed in writing that s/he is satisfied that—

- (a) appropriate mitigation will be implemented and maintained throughout the lifetime of the authorised development; and
- (b) appropriate arrangements have been put in place with the Operator to ensure that such appropriate mitigation is so implemented and maintained

- (2) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation” means appropriate mitigation measures to prevent or remove any adverse impacts which the authorised development will have on the ability of the Operator to provide safe airport operational and air traffic services (including but not limited to any adverse impacts on instrument flight procedures, minimum sector altitudes, and very high frequency radio and direction finding communication systems) for Blackpool Airport;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation agreed with the CAA and the Operator and approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (1);

“CAA” means the Civil Aviation Authority constituted by the Civil Aviation Act 1982; and

“Operator” means Blackpool Airport Operations Limited (incorporated in England and Wales with company number 09307995 and whose registered office is Number One Bickerstaffe Square, Talbot Road, Blackpool FY1 3AH), or such other organisation as is licensed from time to time under sections 5 and 6 of the Transport Act 2000 to provide air traffic services for Blackpool Airport.

(3) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation throughout the lifetime of the authorised development.

Air traffic services at Isle of Man Airport

26.—(1) No part of any wind turbine generator (excluding foundations) shall be erected as part of the authorised development until the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Isle of Man Civil Aviation Administration, confirms in writing that either—

- (a) no appropriate mitigation is required in respect of the authorised development; or
- (b) an appropriate mitigation scheme is required to be implemented and maintained for the life of the authorised development.

(2) Where appropriate mitigation is required, no wind turbine generator forming part of the authorised development is permitted to rotate its blades on its horizontal axis until the appropriate mitigation has been approved by the Secretary of State, having consulted with the Operator and the Isle of Man Civil Aviation Administration, and implemented.

(3) For the purposes of this requirement—

“appropriate mitigation scheme” means a scheme agreed with the Operator which sets out measures taken to prevent or remove any adverse impacts of the authorised development on the Isle of Man Primary Surveillance Radar and air traffic management operations and the Operator’s ability to provide safe and efficient air traffic services for Isle of Man Airport during the life of the authorised development;

“approved mitigation” means the appropriate mitigation approved by the Secretary of State in accordance with sub-paragraph (2); and

“Operator” means Isle of Man Airport or such other organisation as is licensed from time to time to provide air traffic services for Isle of Man Airport.

(4) The undertaker shall thereafter comply with all obligations contained within the approved mitigation for the life of the authorised development.

27. Not used.

Landscape enhancement scheme

28.—(1) Work No. 1 must not be commenced until a scheme for the provision of landscape enhancement in accordance with the landscape enhancement scheme principles has been submitted to and approved by the relevant planning authority following consultation with Natural Resources Wales, the Isle of Anglesey County Council and Eryri National Park Authority.

(2) The landscape enhancement scheme shall set out appropriate measures to compensate for the impact of the authorised development on the protected landscapes of the Isle of Anglesey National Landscape and Eryri National Park.

(3) The landscape enhancement scheme shall be implemented as approved.

Requirement for written approval

29. Where under any of the requirements the approval or agreement of the Secretary of State, the relevant planning authority or another person is required, that approval or agreement must be given in writing.

Amendments to approved details

30. With respect to any requirement which requires the authorised project to be carried out in accordance with the details approved under this Schedule, the approved details are taken to include any amendments that may subsequently be approved or agreed by the Secretary of State, the relevant planning authority or another person.

SCHEDULE 3

Article 10

Streets subject to street works

In the County of Conwy:

(1) <i>Street</i>	(2) <i>Extent as shown on the street works access</i>

	<i>plan</i>
A547, Abergele Road	Between points 1 and 2, as shown on Sheet 2 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 3 and 4, as shown on Sheet 3 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 5 and 6, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting Rhyd-Y-Foel Road and Ffordd Abergele	Between points 7 and 8, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Ffordd Abergele	Between points 9 and 10, as shown on Sheet 5 of the street works and access to works plan
A548	Between points 11 and 12, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 13 and 14, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road north of B5381 Glascoed Road	Between points 15 and 16, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting the B5381 Glascoed Road and A548	Between points 17 and 18, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 19 and 20, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 21 and 22, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 23 and 24, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 25 and 26, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Street</i>	(2) <i>Extent as shown on the street works access plan</i>
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 27 and 28, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 29 and 30, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road west of Cae Onnen	Between points 31 and 32, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road and Public highway unclassified road south	Between points 33 and 34, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road towards Cae Onnen	Between points 34 and 35, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 / Glascoed Road	Between points 36 and 37, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south-east of Cae Onnen	Between points 38 and 39, as shown on Sheet 10 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of B5381 Glascoed Road, south-west of Bodelwyddan Substation	Between points 40 and 41, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 42 and 43, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 4

Article 12

Streets to be temporarily stopped up or restricted

In the County of Conwy:

(1) <i>Street to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent of temporary stopping up or restriction as shown on the street works and access to works plan</i>
A547, Abergele Road	Between points 1 and 2, as shown on Sheet 2 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 3 and 4, as shown on Sheet 3 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road off Rhyd-Y-Foel Road	Between points 5 and 6, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road connecting Rhyd-Y-Foel Road and Ffordd Abergele	Between points 7 and 8, as shown on Sheet 4 of the street works and access to works plan
Ffordd Abergele	Between points 9 and 10, as shown on Sheet 5 of the street works and access to works plan
A548	Between points 11 and 12, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 13 and 14, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road north of B5381 Glascoed Road	Between points 15 and 16, as shown on Sheet 6 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 19 and 20, as shown on Sheet 7 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed	Between points 21 and 22, as shown on Sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Street to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent of temporary stopping up or restriction as shown on the street works and access to works plan</i>
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road	Between points 27 and 28, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 29 and 30, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road west of Cae Onnen	Between points 31 and 32, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road and Public highway unclassified road south	Between points 33 and 34, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of the B5381 Glascoed Road towards Cae Onnen	Between points 34 and 35, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
B5381 / Glascoed Road	Between points 36 and 37, as shown on Sheet 9 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south-east of Cae Onnen	Between points 38 and 39, as shown on Sheet 10 of the street works and access to works plan
Public highway unclassified road south of B5381 Glascoed Road, south-west of Bodelwyddan Substation	Between points 40 and 41, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan
B5381 Glascoed Road	Between points 42 and 43, as shown on Sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 5

Article 13

Public rights of way to be temporarily stopped up or restricted

In the County of Conwy:

(1) <i>Public right of way to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent as shown on the public rights of way plan</i>
Llanddulas & Rhyd y Foel 14 Footpath	Between points 1a and 1b as shown on sheet 3 and 4 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 43 Footpath	Between points 2a and 2b as shown on sheet 4 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 44 Footpath	Between points 3a and 3b as shown on sheet 4 and 5 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Betws yn Rhos 48 Footpath	Between points 4a and 4b as shown on sheet 5 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 12 Footpath	Between points 5a and 5b as shown on sheet 6 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 15 Footpath	Between points 6a and 6b as shown on sheets 6 and 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 16 Bridleway	Between points 7a and 7b as shown on sheet 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Llanfair TH 19 Bridleway	Between points 8a and 8b as shown on sheet 7 of the temporary stopping up of public rights of way plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Public right of way to be temporarily stopped up or restricted</i>	(2) <i>Extent as shown on the public rights of way plan</i>
Footpath DE/105/99	Between points 9a and 9b as shown on sheet 8 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Footpath DE/105/5	Between points 10a and 10b as shown on sheets 9 and 10 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Footpath DE/105/6	Between points 11a and 11b as shown on sheets 10 and 11 of the temporary stopping up of public rights of way plan
Bridleway DE 208/32	Between points 12a and 12b as shown on sheet 11 of the temporary stopping up of public rights of way plan

SCHEDULE 6

Article 14

Access to works

In the County of Conwy:

(1) <i>Reference as shown on the street works and access to works plan</i>	(2) <i>Description of new accesses and crossings</i>
AC-A1	From the public highway Sea Road as shown on sheet 1 of the street works and access to works plan
AC-B1	From the public highway A457 Abergele Road as shown on sheet 2 of the street works and access to works plan
AC-C1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 3 of the street works and access to works plan
AC-C2	Crossing point over and from public highway unclassified road shown on sheet 3 of the street works and access to works plan
AC-D1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-D2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-E1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-E2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 4 of the street works and access to works plan
AC-F1	Crossing point over and from Ffordd Abergele as shown on sheet 5 of the street works and access to works plan
AC-F2	Crossing point over and from Fford Abergele as shown on sheet 5 of the street works and access to works plan
AC-G1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan
AC-G2	Crossing point over and from the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan
AC-H1	From the public highway A548 as shown on sheet 6 of the street works and access to works plan.
AC-I1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 7 of the street works and access to works plan
AC-I2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 7 of the street works and access to works plan
AC-J1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-J2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-K1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-L1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan
AC-L2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 8 of the street works and access to works plan

In the County of Denbighshire:

(1) <i>Reference as shown</i>	(2) <i>Description of new accesses and crossings</i>

<i>on the street works and access to works plan</i>	
AC-M1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-M2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-N1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-O1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-O2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 9 of the street works and access to works plan
AC-P1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 10 of the street works and access to works plan
AC-P2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 10 of the street works and access to works plan
AC-Q1	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-Q2	Crossing point over and from public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-R1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-S1	From the public highway B5381 Glascoed Road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan
AC-T1	From public highway unclassified road as shown on sheet 11 of the street works and access to works plan

SCHEDULE 7

Article 29

Land of which only temporary possession may be taken

In the County of Conwy:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which temporary possession may be taken</i>	<i>(3) Relevant part of authorised project</i>
01-001, 01-002	Access to Work No. 3 during construction	Work Nos. 3 and 4
01-003, 01-004,	Temporary construction compound for vehicle parking, a circulation area and a laydown area of up to 800 square metres including fencing together with access to Work No. 4 during construction	Work Nos. 4 and 7
01-005, 01-006, 01-007, 01-008, 01-009, 01-010, 01-011	Access during construction	Work Nos. 5, 7 and 8
02-013, 02-013a, 02-014, 02-015, 02-016, 02-017, 02-018, 02-019, 02-020	Access to Work No. 8 during construction	Work Nos. 6 and 8
02-030	Access to Work No. 10 during construction including works to the public highway and	Work Nos. 9 and 10

	visibility splays	
03-052, 03-055, 03-057, 03-058, 04-068, 04-069, 04-071, 04-076	Access to Work No. 12 during construction	Work Nos. 12 and 12a
05-094, 05-095, 06-099, 06-102, 06-104	Temporary construction compounds and laydown areas with a total maximum area of 37,500 square metres and access to Work Nos. 12 and 14 during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 12, 13 and 14

In the County of Denbighshire:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which temporary possession may be taken</i>	<i>(3) Relevant part of authorised project</i>
09-160, 09-162, 09-163, 09-164, 09-165	Temporary construction compound and laydown area of up to 22,500 square metres and access to Work No. 17 during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 17 and 18
09-166, 09-167	Temporary works to the public highway including visibility splays	Work No. 19
11-197a, 11-223b, 11-228, 11-229a, 11-230, 11-230a, 11-233, 11-233a, 11-233b, 11-234, 1-234a, 11-234b, 11-236	Access during construction including works to the public highway and visibility splays	Work Nos. 22, 22a, 27, 28, 29 and 30
11-197b	Onshore site preparation works	Work No. 27
11-228, 11-229	Temporary construction compound and laydown area of up to 7,100 square metres	Work Nos. 22, 22a, 27, 28, 29 and 30
11-221a	Temporary construction area to facilitate the construction of permanent access	Work Nos. 27 and 29
11-215, 11-218, 11-218a	Temporary landscaping, ecological and environmental works in relation to the substation construction	Work Nos. 22, 22a and 31

SCHEDULE 8

Article 22

Land in which only new rights etc. may be acquired

In the County of Conwy:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which rights may be acquired</i>
02-033; 03-037; 03-045; 03-047; 03-049; 03-050; 03-060; 03-062; 03-063; 04-067; 04-070; 04-074; 04-078; 05-080; 05-083; 05-084; 05-087; 05-088; 05-091; 05-093; 06-097; 06-100;	Cable rights and restrictive covenants 1.Cable rights

06-106a; 06-103; 06-105; 06-106; 06-108; 07-109; 07-111; 07-117; 07-120; 07-125; 07-127; 07-129; 07-133; 08-136; 08-146	Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, test, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to open cut trenching or trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land, restore and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading,

	inspecting, removal, testing and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains,

	watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any

	necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise

	their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
02-012; 02-021; 02-021a; 02-022; 02-023; 02-024; 02-025; 02-026; 02-027; 02-028; 02-029; 02-031; 02-034; 02-035; 02-036; 03-061; 04-065; 04-073; 05-082; 06-096; 06-098; 06-101; 07-110; 07-126; 08-135; 08-140	Cable rights under existing infrastructure and restrictive covenants 1. Cable rights under existing infrastructure Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in or under the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is

	ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and remain on the land with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains

	during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation or operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation

	technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance repair, replacement or decommissioning and to reinstate the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and

	(w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto) other than those related to works for the benefit of existing highway or railway infrastructure; (b) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land nor any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels by greater than one metre whatsoever without the consent in writing of the undertaker, save where such works are reasonably required for the exercise of statutory functions or rights in relation any public highway or railway on the land and will not damage, undermine or interfere with the cables; (c) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (d) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; and (e) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project.
02-032	Cable rights, transition joint bay rights and restrictive covenants

	1. Cable rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing and replacing the cables; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of

	the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains, watercourses, sewers, ponds or

	culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; and (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables,

	telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land. 2. Transition joint bay rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace transition joint bays. 3. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent

	not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
03-038; 03-046; 03-048; 03-051; 03-053; 03-054; 03-056; 03-059; 03-064; 04-066; 04-072; 04-075; 04-077; 04-079; 05-081; 05-085; 05-086; 05-089; 05-090; 05-092; 06-107; 07-116; 07-128; 07-134; 08-147; 08-148	Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (b) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; (c) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other

	surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (d) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land; (e) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (f) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (g) repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (h) erect and remove temporary fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure; and (i) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal decommissioning is being carried out.
03-039; 03-040; 03-041; 03-042; 03-043; 03-044; 07-112; 07-113; 07-114; 07-115; 07-118; 07-119; 07-121; 07-122; 07-123; 07-124; 07-130; 07-131; 07-132; 08-141; 08-142; 08-143; 08-144; 08-145; 08-149	Hedgerow enhancement rights and restrictive covenants 1. Hedgerow enhancement rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access

	routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (e) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other hedgerow enhancement works together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; and (f) the installation of temporary barriers for the protection of fauna. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of the hedgerow enhancement works without the prior written consent of the undertaker or as authorised by a planning permission or consent granted over the land.

In the County of Denbighshire:

<i>(1) Number of plot shown on land plan (onshore)</i>	<i>(2) Purpose for which rights may be acquired</i>
08-146, 08-150; 08-154; 09-157; 09-158; 09-159; 09-168; 09-169; 09-171; 09-172; 09-173a; 09-173b; 09-174; 09-175; 09-176; 09-177; 09-178; 10-179; 10-180; 10-183; 10-184; 10-185; 10-188	Cable rights and restrictive covenants 1. Cable rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land,

	together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in, on or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation

	technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation and operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus, public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period in which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject

	to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials (including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance, repair, replacement or decommissioning and reinstatement of the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground

	cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto); (b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the

	undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
08-153; 09-173; 10-182; 11-189	Cable rights under existing infrastructure and restrictive covenants 1. Cable rights under existing infrastructure Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in or under the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and

	other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and remain on the land with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting, removing, testing, upgrading and replacing the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land; (e) construct and install the cables and thereafter use the land for all necessary purposes for the construction, commissioning, testing, repair and maintenance of the cables in or under the land; (f) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land for the purposes of the installation, construction, maintenance, repairing, renewing, upgrading, inspecting, removal and replacing of the cables and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (g) erect fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure, and create secure working areas and compounds including trenchless installation technique compounds and working areas; (h) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate,

	trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out; (i) effect access to the highway including creation of temporary visibility splays; (j) make such investigations in or on the land as are required; (k) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land or other land which would if not felled, lopped, cut or removed would obstruct or interfere with the installation or operation of the cables; (l) remove and discharge water from the land, and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, install, use, inspect, maintain, adjust, alter, renew, repair, test or cleanse drainage schemes on the land or reinstate any existing drainage scheme on the land; (m) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers); (n) remove fences and structures within the land during any period during which construction, maintenance, repair or renewal is being carried out (subject to erection of any temporary stock-proof fencing as is reasonably required and the re-instatement or suitable replacement of the fences or structures following the exercise of the rights); (o) store and stockpile materials

	(including excavated material); (p) create boreholes and trial excavation pits for the purposes of intrusively surveying the land and monitoring the use of any trenchless installation technique, to keep in place and monitor the same through construction, maintenance repair, replacement or decommissioning and to reinstate the land; (q) to excavate materials below ground level, including soils, and to store and re-use or dispose of the same, and in so excavating to undertake any works, including works of protection or removal of archaeological remains as may be required by any written scheme of investigation approved under this Order; (r) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal or decommissioning is being carried out; (s) to install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance and remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works for noise alleviation measures and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (t) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land and/or in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife; (u) (in an emergency only when the cables are temporarily unusable) to lay down, install, use, maintain and inspect replacement underground cables, telephone signalling and fibre-optic cables and ancillary equipment, associated works and other conducting media together with conduits or pipes for containing the same in and under the land; (v) to construct, use, maintain and

	improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; and (w) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto) other than those related to works for the benefit of existing highway or railway infrastructure; (b) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land nor any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels by greater than one metre whatsoever without the consent in writing of the undertaker, save where such works are reasonably required for the exercise of statutory functions or rights in relation any public highway or railway on the land and will not damage, undermine or interfere with the cables; (c) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (d) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised

	project; and (e) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project.
08-148; 08-151; 08-152; 09-161; 09-170; 10-181; 10-186; 10-187; 11-196; 11-221; 11-231; 11-232; 11-235	Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (b) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the Cable corridor access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (c) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project, the inspection, testing, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the cables and connection into any adjacent cables and associated works, to take plant and equipment on to adjoining land and make such investigations in or on the Land which is ancillary for the purposes of exercise of the rights; (d) to construct, use, maintain and improve a permanent means of access including visibility splays, and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access

	routes for the purposes of accessing the land, adjoining land and the highway; (e) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (f) erect temporary bridges and supporting or protective structures for the purposes of access to adjoining land; (g) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (h) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (i) repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (j) erect and remove temporary fencing, gates, walls, barriers or other means of enclosure; and (k) lay out temporary paths and bridleways for public use as temporary diversions for public rights of way which are interfered with during any period in which construction, maintenance, repair or renewal decommissioning is being carried out.
08-149; 09-155; 09-156; 11-193; 11-194; 11-195, 11-195a	Hedgerow enhancement rights and restrictive covenants 1.Hedgerow enhancement rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and

	decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of the authorised project; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (e) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other hedgerow enhancement works together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; and (f) the installation of temporary barriers for the protection of fauna. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of the hedgerow enhancement works without the prior written consent of the undertaker or as authorised by a planning permission or consent granted over the land.
11-191; 11-192; 11-214	Landscaping and ecological mitigation works rights and restrictive covenants 1. Landscaping and ecological mitigation works rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to—

	(a) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, remove, relocate and plant trees, woodland, shrubs, hedgerows, seeding and other landscaping and ecological measures together with the right to maintain, inspect and replant such trees, shrubs and landscaping; (b) install, execute, implement, retain, repair, improve, renew, relocate, maintain and carry out mitigation, maintenance, remediation works for environmental or ecological mitigation or enhancement works, including temporary works and the installation of temporary barriers for the protection of fauna; (c) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of the public and personnel safety; (d) fell, lop, cut or remove or coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be standing on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; and (e) carry out such works (together with associated fencing) required by a planning permission and/or consent now or to be granted over the land in accordance with any necessary licences relating to protected species and/or wildlife. 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the undertaker result in the disturbance of landscaping or ecological mitigation measures or works or areas of habitat creation including any ploughing or grazing, during the period within which the undertaker is bound by any consent or licence to maintain that ecological mitigation measures or works or areas of habitat creation, without the prior written consent of the undertaker.
11-198; 11-200; 11-201; 11-202; 11-203; 11-204; 11-205; 11-206; 11-207; 11-226; 11-227	National Grid connection rights and restrictions 1.Rights

	Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) lay down, install, retain, adjust, alter, construct, operate, erect, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace the electricity cables (including the removal of materials including spoil) in, under, over and/or on the land, together with such telemetry and fibre-optic lines, ducting, jointing bays and other apparatus, protection measures, cable marker posts, chambers and manholes, manhole covers, cable clamping and other equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along such electricity cables (the “cables”), and in doing so, to use or resort to trenchless installation techniques including (but not limited to) directional drilling; (b) enter, be on, and break open and break up the surface of the land and remain with or without plant, vehicles, machinery, apparatus and equipment which is ancillary to the purposes of transmitting electricity along the cables; (c) to benefit from continuous vertical and lateral support for the authorised project; (d) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting the authorised project and for removing and replacing the cables; (e) to use, maintain, renew improve and alter existing accesses, roads, streets, tracks or ways over the land, providing that such use is not exclusive and exercise of this right must not prevent or unreasonably inhibit use by other parties; (f) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate,

	trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (g) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (h) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (i) remove and discharge water from the land and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace a drainage scheme on the land; and (j) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers). 2. Restrictive covenants A restrictive covenant over the land for the benefit of the remainder of the Order land to: (a) prevent anything being done in or upon the land or any part thereof for the purpose of the erection of any buildings or construction, erection or works of any kind (including the foundations or footings thereto);

	(b) prevent anything being done by way of hard surfacing of the land with concrete of any kind or with any other material or surface whatsoever without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed if the proposed surfacing would not cause damage to relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to maintain the authorised project); (c) to prevent anything to be done by way of excavation of any kind in the land or any activities which would alter, increase or decrease ground cover or soil levels in any manner whatsoever save as are reasonably required for agricultural activities (being ploughing to no deeper than 0.6 metres for the purposes of arable farming) or are required to be carried out by any statutory undertaker in order to exercise their statutory functions or rights in relation to their apparatus (if any) within the land without the consent in writing of the undertaker; (d) to prevent the planting or growing within the land of any trees, shrubs or underwood without the consent in writing of the undertaker (such consent not to be unreasonably withheld or delayed provided that the proposed trees, shrubs or underwood would not cause damage to the relevant part of the authorised project nor make it materially more difficult or expensive to access and maintain the relevant part of the authorised project); (e) to prevent anything being done which may interfere with free flow and passage of electricity or telecommunications through the cables or support for the authorised project; (f) to prevent the carrying out of operations or actions (including but not limited to blasting and piling) which may obstruct, interrupt, or interfere with the exercise of the rights or damage the authorised project; and (g) to prevent any activity which would in the reasonable opinion of the

	undertaker result in the disturbance of ecological mitigation areas or areas of habitat creation or enhancement including any ploughing or grazing without the prior written consent of the undertaker.
11-221; 11-222; 11-223; 11-224; 11-225; 11-231; 11-232; 11-235	National Grid substation access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the purposes of laying down, installing, adjusting, altering, constructing, using, maintaining, repairing, renewing, inspecting the authorised project and for removing and replacing the cables and substation; (b) to use, maintain, renew improve and alter existing accesses, roads, streets, tracks or ways over the land, providing that such use is not exclusive and exercise of this right must not prevent or unreasonably inhibit use by other parties; (c) construct, lay down, use and remove temporary access roads including any necessary hard standing and other surface materials including (but not limited to) matting, aggregate, trackway, stone, tarmacadam, terram, temporary bridging, culverting or diversion of water courses and drains during any period during which construction, maintenance, repair, renewal or decommissioning is being carried out; (d) place and use plant, machinery, structures and temporary structures within the land, and to erect temporary signage and provide measures for the benefit of public and personnel safety; (e) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the land for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to adjoining land; (f) remove and discharge water from the land and to install, retain, use, maintain, inspect, alter, remove, refurbish, reconstruct, replace, protect

	and improve sewers, drains, pipes, ducts, mains, conduits, flues and to drain into and manage waterflows in any drains, watercourses and culverts, to lay down, install, adjust, alter, construct, create, use, maintain, repair, renew, upgrade, inspect, remove and replace a drainage scheme on the land; and (g) install, alter, re-lay, maintain, protect, adjust or remove pipes, cables or conduits or apparatus including but not limited to electricity poles, electricity pylons, electricity masts, overhead electricity lines, telecommunications cables and any ancillary equipment and apparatus public and private drains, watercourses, sewers, ponds or culverts, service media (including the pipes, cables or conduits or apparatus of statutory undertakers).
11-221; 11-231; 11-232; 11-235	Landscaping and ecological mitigation land access rights Rights for the purposes of the construction, installation, operation, maintenance and decommissioning of the authorised project to— (a) pass and re-pass with or without vehicles, plant, machinery, apparatus, equipment and materials for the inspection, maintenance, renewal, upgrading, replacement and removal of the landscaping and ecological mitigation works; (b) to use, maintain and improve a permanent means of access and retain, maintain, straighten, widen, repair, alter, upgrade and use existing access routes for the purposes of accessing the landscaping and mitigation land, adjoining land and highway; and (c) fell, lop, cut, coppice wood, uproot trees or hedges or shrubs which now or hereafter may be present on the access area for the purpose of enabling the right to pass and re-pass to the landscaping and ecological mitigation land.

Modification of compensation and compulsory purchase enactments for creation of new rights and imposition of restrictions

Compensation enactments

1. The enactments for the time being in force with respect to compensation for the compulsory purchase of land apply, with the necessary modifications as respects compensation, in the case of a compulsory acquisition under this Order of a right by the creation of a new right or imposition of a restriction as they apply as respects compensation for the compulsory purchase of land and interests in land.

2.—(1) Without limitation on the scope of paragraph 1, the 1961 Act has effect subject to the following modification—

(2) For section 5A(5A) (relevant valuation date) of the 1961 Act substitute—

“(5) (a) If—

- (a) the acquiring authority enters on land for the purposes of exercising a right in pursuance of a notice of entry under section 11(1) of the Compulsory Purchase Act 1965 (as modified by paragraph 5(5) of Schedule 9 to the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]),
- (b) the acquiring authority is subsequently required by a determination under paragraph 12 of Schedule 2A to the Compulsory Purchase Act 1965 (as substituted by paragraph 5(8) of Schedule 8 to the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•]) to acquire an interest in the land; and
- (c) the acquiring authority enters on and takes possession of that land, the authority is deemed for the purposes of sub-section (3)(a) to have entered on that land when it entered on that land for the purpose of exercising that right.”

3.—(1) Without limitation on the scope of paragraph (1), the Land Compensation Act 1973(a) has effect subject to the modifications set out in sub-paragraph (2).

(2) In section 44(1) (compensation for injurious affection), as it applies to compensation for injurious affection under section 7 (measure of compensation in case of severance) of the 1965 Act as substituted by paragraph 5(3) of this Schedule—

- (a) for “land is acquired or taken from” substitute “a right or restriction over land is purchased from or imposed on”; and
- (b) for “acquired or taken from him” substitute “over which the right is exercisable or the restriction enforceable.”

Application of Part 1 of the 1965 Act

4.—(1) Part 1 (compulsory purchase under Acquisition of Land Act of 1946) of the 1965 Act, as applied by section 125 (application of compulsory acquisition provisions) of the 2008 Act (and modified by article 27 (modification of Part 1 of the 1965 Act) to the acquisition of land under article 20 (compulsory acquisition of land), applies to the compulsory acquisition of a right by the creation of a new right, or to the imposition of a restriction under article 22 (compulsory acquisition of rights)—

- (a) with the modifications specified in sub-paragraph 4(2); and
- (b) with such other modifications as may be necessary.

5.—(1) The modifications referred to in sub-paragraph (1) are as follows.

(a) 1973 c.26.

(2) References in the 1965 Act to land are, in the appropriate contexts, to be read (according to the requirements of the particular context) as referring to, or as including references to—

- (a) the right acquired or to be acquired, or the restriction imposed or to be imposed; or
- (b) the land over which the right is or is to be exercisable, or the restriction is or is to be enforceable.

(3) For section 7 (measure of compensation in case of severance) of the 1965 Act substitute—

“7. In assessing the compensation to be paid by the acquiring authority under this Act, regard must be had not only to the extent (if any) to which the value of the land over which the right is to be acquired or the restriction is to be imposed is depreciated by the acquisition of the right or the imposition of the covenant but also to the damage (if any) to be sustained by the owner of the land by reason of its severance from other land of the owner, or injuriously affecting that other land by the exercise of the powers conferred by this or the special Act.”

(4) The following provisions of the 1965 Act (which state the effect of a deed poll executed in various circumstances where there is no conveyance by persons with interests in the land), that is to say—

- (a) section 9(4) (refusal to convey, failure to make title, etc);
- (b) paragraph 10(3) of Schedule 1 (persons without power to sell their interests) (conveyance of the land or interest);
- (c) paragraph 2(3) of Schedule 2 (absent and untraced owners); and
- (d) paragraphs 2(3) and 7(2) of Schedule 4 (common land);

are modified so as to secure that, as against persons with interests in the land which are expressed to be overridden by the deed, the right which is to be compulsorily acquired or the restriction which is to be imposed is vested absolutely in the acquiring authority.

(5) Section 11 (powers of entry) of the 1965 Act is modified so as to secure that, where the acquiring authority has served notice to treat in respect of any right or restriction, as well as the notice of entry required by sub-section (1) of that section (as it applies to a compulsory acquisition), it has power, exercisable in equivalent circumstances and subject to equivalent conditions, to enter for the purpose of exercising that right or enforcing that restriction; and sections 11A(a) (powers of entry: further notices of entry), 11B(b) (counter-notice requiring possession to be taken on specified date), 12 (unauthorised entry) and 13 (refusal to give possession to acquiring authority) of the 1965 Act are modified correspondingly.

(6) Section 20 (tenants at will, etc.) of the 1965 Act applies with the modifications necessary to secure that persons with such interests in land as are mentioned in that section are compensated in a manner corresponding to that in which they would be compensated on a compulsory acquisition under this Order of that land, but taking into account only the extent (if any) of such interference with such an interest as is actually caused, or likely to be caused, by the exercise of the right or the enforcement of the restriction in question.

(7) Section 22 (interests omitted from purchase) of the 1965 Act as modified by article 25(4) is also modified so as to enable the acquiring authority in circumstances corresponding to those referred to in that section, to continue to be entitled to exercise the right acquired, subject to compliance with that section as respects compensation.

(8) For Schedule 2A of the 1965 Act substitute—

(a) Section 11A was inserted by section 186(3) of the Housing and Planning Act 2016 (c.22).
(b) Section 11B was inserted by section 187(2) of the above Act (c. 22).

COUNTER-NOTICE REQUIRING PURCHASE OF LAND NOT IN NOTICE TO TREAT

Introduction

1.—(1) This Schedule applies where an acquiring authority serves a notice to treat in respect of a right over, or a restriction affecting, the whole or part of a house, building or factory and have not executed a general vesting declaration under section 4 (execution of declaration) of the 1981 Act as applied by article 25 (application of the 1981 Act) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] in respect of the land to which the notice to treat relates.

(2) But see article 26 (acquisition of subsoil only) of the Mona Offshore Wind Farm Order 202[•] which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule.

2. In this Schedule, “house” includes any park or garden belonging to a house.

Counter-notice requiring purchase of land

3. A person who is able to sell the house, building or factory (“the owner”) may serve a counter-notice requiring the acquiring authority to purchase the owner’s interest in the house, building or factory.

4. A counter-notice under paragraph 3 must be served within the period of 28 days beginning with the day on which the notice to treat was served.

Response to counter-notice

5. On receiving a counter-notice, the acquiring authority must decide whether to—

- (a) withdraw the notice to treat;
- (b) accept the counter-notice; or
- (c) refer the counter-notice to the Upper Tribunal.

6. The authority must serve notice of their decision on the owner within the period of 3 months beginning with the day on which the counter-notice is served (“the decision period”).

7. If the authority decide to refer the counter-notice to the Upper Tribunal they must do so within the decision period.

8. If the authority do not serve notice of a decision within the decision period it is to be treated as if it had served notice of a decision to withdraw the notice to treat at the end of that period.

9. If the authority serve notice of a decision to accept the counter-notice, the compulsory purchase order and the notice to treat are to have effect as if they included the owner’s interest in the house, building or factory.

Determination by the Upper Tribunal

10. On a referral under paragraph 7, the Upper Tribunal must determine whether the acquisition of the right or the imposition of the restriction would—

- (a) in the case of a house, building or factory, cause material detriment to the house, building or factory; or
- (b) in the case of a park or garden, seriously affect the amenity or convenience of the house to which the park or garden belongs.

11. In making the determination, the Upper Tribunal must take into account—

- (a) the effect of the acquisition of the right or the imposition of the covenant;
- (b) the use to be made of the right or covenant proposed to be acquired or imposed; and
- (c) if the right or covenant is proposed to be acquired or imposed for works or other purposes extending to other land, the effect of the whole of the works and the use of the other land.

12. If the Upper Tribunal determines that the acquisition of the right or the imposition of the covenant would have either of the consequences described in paragraph 10 it must determine how much of the house, building or factory the acquiring authority ought to be required to take.

13. If the Upper Tribunal determines that the acquiring authority ought to be required to take some or all of the house, building or factory, the compulsory purchase order and the notice to treat are to have effect as if they included the owner's interest in that land.

14.—(1) If the Upper Tribunal determines that the acquiring authority ought to be required to take some or all of the house, building or factory, the acquiring authority may at any time within the period of six weeks beginning with the day on which the Upper Tribunal makes its determination withdraw the notice to treat in relation to that land.

(2) If the acquiring authority withdraws the notice to treat under this paragraph it must pay the person on whom the notice was served compensation for any loss or expense caused by the giving and withdrawing of the notice.

15. Any dispute as to the compensation is to be determined by the Upper Tribunal."

SCHEDULE 10

Article 40

Protective provisions

PART 1

Protection of electricity, gas, water and sewerage undertakers

1. For the protection of the undertakers referred to in this Part the following provisions must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the affected undertaking concerned, have effect.

2. In this Part—

"affected undertaker" means—

- (a) any licence holder within the meaning of Part 1 of the Electricity Act 1989;
- (b) a gas transporter within the meaning of Part 1 of the Gas Act 1986;
- (c) a water undertaker within the meaning of the Water Industry Act 1991; and
- (d) a sewerage undertaker within the meaning of Part 1 of the Water Industry Act 1991;

for the area of the authorised development, and in relation to any apparatus, means the undertaker to whom it belongs or by whom it is maintained;

"alternative apparatus" means alternative apparatus adequate to enable the affected undertaker in question to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

"apparatus" means—

- (a) in the case of an electricity undertaker, electric lines or electrical plant (as defined in the Electricity Act 1989) belonging to or maintained by that licence holder;

- (b) in the case of a gas undertaker, any mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by a gas transporter for the purposes of gas supply;
- (c) in the case of a water undertaker, mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by the affected undertaker for the purposes of water supply; and any water mains or service pipes (or part of a water main or service pipe) that is the subject of an agreement to adopt made under section 51A (agreements to adopt water main or service pipe at future date) of the Water Industry Act 1991 at the time of the works mentioned in this Part; and
- (d) in the case of a sewerage undertaker—
 - (i) any drain or works vested in the sewerage undertaker under the Water Industry Act 1991; and
 - (ii) any sewer which is so vested or is the subject of a notice of intention to adopt given under section 102(4) (adoption of sewers and disposal works) of that Act or an agreement to adopt made under section 104 (agreements to adopt sewer, drain or sewage disposal works, at future date) of that Act;

and includes a sludge main, disposal main (within the meaning of section 219 (general interpretation) of that Act) or sewer outfall and any manholes, ventilating shafts, pumps or other accessories forming part of any such sewer, drain or works, and includes any structure in which apparatus is or is to be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“functions” includes powers and duties; and

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over or upon land.

3. This Part does not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and the utility undertaker are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act.

Acquisition of land

4. Regardless of any provision of this Order or anything shown on the land plans, the undertaker must not acquire any apparatus otherwise than by agreement.

Removal of apparatus

5.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order, the undertaker acquires any interest in any land in which any apparatus is placed that apparatus must not be removed under this Part, and any right of an affected undertaker to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of the utility undertaker in question.

(2) If, for the purpose of executing any works in, on or under any land purchased, held, or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to the affected undertaker in question 28 days’ written notice of that requirement, together with a plan and section of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order an affected undertaker reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), afford to the affected undertaker the necessary facilities and rights for the construction of alternative apparatus in other land of the undertaker and subsequently for the maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, the affected undertaker in question must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use its best endeavours to

obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of the undertaker under this Part must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between the affected undertaker in question and the undertaker or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(5) The affected undertaker in question must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed or settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration), and after the grant to the affected undertaker of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part.

(6) Regardless of anything in sub-paragraph (5), if the undertaker gives notice in writing to the affected undertaker in question that the undertaker desires itself to execute any work, or part of any work, in connection with the construction or removal of apparatus in any land controlled by the undertaker, that work, instead of being executed by the affected undertaker, must be executed by the undertaker without unnecessary delay under the superintendence, if given, and to the reasonable satisfaction of the affected undertaker.

(7) Nothing in sub-paragraph (6) authorises the undertaker to execute the placing, installation, bedding, packing, removal, connection or disconnection of any apparatus, or execute any filling around the apparatus (where the apparatus is laid in a trench) within 300 millimetres of the apparatus.

Facilities and rights for alternative apparatus

6.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part, the undertaker affords to an affected undertaker facilities and rights for the construction and maintenance in land of the undertaker of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and the affected undertaker in question or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are in the opinion of the arbitrator less favourable on the whole to the affected undertaker in question than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject, the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to that affected undertaker as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case.

Retained apparatus

7.—(1) Not less than 28 days before starting the execution of any works of the type referred to in sub-paragraph 5(2) that are required within 15 metres, or will or may affect, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under sub-paragraph 5(2) the undertaker must submit to the affected undertaker in question a plan, section and description of the works to be executed.

(2) Those works must be executed only in accordance with the plan, section and description submitted under sub-paragraph (1) and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (3) by the affected undertaker for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and the affected undertaker is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(3) Any requirements made by a utility undertaker under sub-paragraph (2) are to be made within a period of 21 days beginning with the date on which a plan, section and description under sub-paragraph (1) is submitted to it.

(4) If an affected undertaker, in accordance with sub-paragraph (3) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, the provisions of this Part apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 5(2).

(5) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a new plan, section and description instead of the plan, section and description previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph apply to and in respect of the new plan, section and description.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency but in that case it must give to the affected undertaker in question notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonably practicable subsequently and must comply with sub-paragraph (2) in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

Expenses and costs

8.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must repay to an affected undertaker the reasonable expenses incurred by that affected undertaker in, or in connection with, the inspection, removal, alteration or protection of any apparatus or the construction of any new apparatus (including costs or compensation payable in connection with the acquisition of land for that purpose) which may be required in consequence of the execution of any such works as are referred to in sub-paragraph 5(2).

(2) The value of any apparatus removed under the provisions of this Part must be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1), that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated;

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary then, if such placing involves cost exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to the affected undertaker in question by virtue of sub-paragraph (1) must be reduced by the amount of that excess.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus must not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole must be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) An amount which apart from this sub-paragraph would be payable to an affected undertaker in respect of works by virtue of sub-paragraph (1), if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on the affected undertaker any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, is to be reduced by the amount which represents that benefit.

9.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any such works referred to in paragraph 5(2) any damage is caused to any apparatus (other than

apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of those works) or property of a utility undertaker, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by any utility undertaker, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by that affected undertaker in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to that affected undertaker for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by the utility undertaker;

by reason or in consequence of any such damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of a utility undertaker, its officers, servants, contractors or agents.

(3) An affected undertaker must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise is to be made without the consent of the undertaker and, if such consent is withheld, the undertaker has the sole conduct of any settlement or compromise or of any proceedings necessary to resist the claim or demand.

Miscellaneous

10. Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and an affected undertaker in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

11. Any difference or dispute arising between the undertaker and the affected undertaker under this Part must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the affected undertaker, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

PART 2

Protection for operators of electronic communications code networks

12. For the protection of any operator, the following provisions shall, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the operator, have effect.

13. In this Part—

“the 2003 Act” means the Communications Act 2003;

“conduit system” has the same meaning as in the electronic communications code and references to providing a conduit system I construed in accordance with paragraph 1(3A) of that code;

“electronic communications apparatus” has the same meaning as in the electronic communications code;

“electronic communications code” has the same meaning as in Chapter 1 of Part 2 (networks, services and the radio spectrum) of the 2003 Act;

“electronic communications code network” means—

- (a) so much of an electronic communications network or conduit system provided by an electronic communications code operator as is not excluded from the application of the electronic communications code by a direction under section 106 of the 2003 Act; and
- (b) an electronic communications network which the undertaker is providing or proposing to provide;

“electronic communications code operator” means a person in whose case the electronic communications code is applied by a direction under section 106 of the 2003 Act; and

“operator” means the operator of an electronic communications code network.

14. The exercise of the powers conferred by article 31 (statutory undertakers) is subject to Part 10 of Schedule 3A (the electronic communications code) to the 2003 Act.

15.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) to (4), if as a result of the authorised development or its construction, or of any subsidence resulting from the authorised development—

- (a) any damage is caused to any electronic communications apparatus belonging to an operator (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised development, or other property of an operator); or
- (b) there is any interruption in the supply of the service provided by an operator;

the undertaker must bear and pay the cost reasonably incurred by the operator in making good such damage or restoring the supply and make reasonable compensation to that operator for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by it by reason, or in consequence of, any such damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of an operator, its officers, servants, contractors or agents.

(3) The operator must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise of the claim or demand is to be made without the consent of the undertaker and, if such consent is withheld, the undertaker has the sole conduct of any settlement or compromise or of any proceedings necessary to resist the claim or demand.

(4) Any difference arising between the undertaker and the operator under this Part must be referred to and settled by arbitration under article 46 (arbitration).

(5) This Part does not apply to—

- (a) any apparatus in respect of which the relations between the undertaker and an operator are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act; or
- (b) any damage, or any interruption, caused by electro-magnetic interference arising from the construction or use of the authorised project.

(6) Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and an operator in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

PART 3

For the protection of Dŵr Cymru Cyfyngedig (DC)

16. For the protection of DC referred to in this Part 3 of Schedule 10, the following provisions, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and DC, have effect.

17. In this Part of this Schedule—

“accessories” has the same meaning as that set out in section 219 WIA 1991 but also includes any feature or aspect of a design that is intended to receive or facilitate the receipt of rainwater or surface water and which is part of a sustainable drainage system;

“DC apparatus” means all apparatus or accessories vested in or belonging to DC for the purpose of carrying on its statutory undertaking including reservoirs, water treatment works and waste water treatment works;

“clearance area” means the area of land—

- (a) within 3 metres either side of the centre line of any DC apparatus that is less than 300mm in diameter; or
- (b) within 6 metres either side of a DC apparatus where the DC apparatus is 300mm in diameter or more;

“DC” means Dŵr Cymru Cyfyngedig, a limited company registered in Wales under Company No. 2366777 and having its registered office at Dwr Cymru Welsh Water, Linea, Fortran Road, St Mellons, Cardiff, Wales, CF3 0LT or its properly authorised agents or sub-contractors;

“draft specification” means a detailed plan, cross-section and description of the works to be prepared by the undertaker (including, without limitation, a method statement and risk assessment setting out the intention in respect of the works, construction methods and programmes, position of the affected DC apparatus and intended works;

“emergency works” has the same meaning as in section 52 of the 1991 Act;

“functions” has the same meaning as in section 219 WIA 1991 and includes powers and duties;

“in” in a context referring to DC apparatus in land includes a reference to DC apparatus under, over or upon land;

“sustainable drainage system” means any structure designed to receive rainwater and other surface water where such structure includes any feature or aspect of design that is intended to receive or facilitate the receipt of rainwater except a public sewer or a natural watercourse;

“WIA 1991” means the Water Industry Act 1991(a); and

“works” means any works forming part of the authorised development in, on, over or under any land purchased, held, or used under this Order that are within 15 metres measured in any direction of any DC apparatus, or reasonably likely to affect any DC apparatus together with all ancillary actions relating hereto, and

for the avoidance of doubt, all other terms are as defined in Part 3 of this Schedule or article 2 (interpretation) of this Order.

18.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference, the undertaker is not to acquire any DC apparatus or its accessories or override or extinguish any easement or other interest of DC or acquire any land or other interest of DC identified in the book of reference or create any new rights over the same otherwise than by agreement with DC (not to be unreasonably withheld or delayed) in accordance with the provisions of this Schedule.

(2) Sub-paragraph (1) does not apply to the powers conferred on the undertaker by this Order to interfere temporarily with DC’s rights to access DC apparatus or accessories but subject always to paragraphs 7 and 8 of this Part and to the undertaker giving DC 28 days’ notice of such interference.

Precedence of the WIA 1991

19.—(1) Regardless of any provision of this Order and this Schedule the undertaker must comply fully with all provisions of the WIA 1991 in relation to any use of, any connection with or any actions or omissions which in any way affect the DC apparatus and nothing in this Order releases the undertaker from the requirement to comply with the provisions of the WIA 1991 in relation to any use of, any connection with or any actions or omissions which in any way affect the DC apparatus, including without limitation—

- (a) sections 41-44 of the WIA 1991 in respect of water main requisitions;
- (b) section 45 of the WIA 1991 in respect of any connections to a water main;
- (c) sections 98-101 of the WIA 1991 in respect of sewer requisitions;
- (d) section 102 of the WIA 1991 in respect of the adoption of sewers and disposal works;
- (e) section 104 of the WIA 1991 in respect of the adoption of any sewers, drains or sewage disposal works as part of the development;

(a) 1991 c.56.

- (f) sections 106 to 109 of the WIA 1991 (inclusive) in respect of any connections to public sewers;
- (g) section 111 of the WIA 1991 in respect of the restrictions on use of public sewers;
- (h) sections 158 and 159 of the WIA 1991 in respect of statutory rights of access to DC apparatus;
- (i) section 174 of the WIA 1991 in respect of offences of interference with works etc;
- (j) section 178 of the WIA 1991 in respect of obstruction of sewerage works etc;
- (k) section 185 of the WIA 1991 in respect of the removal, diversion or alteration of DC apparatus.

(2) The arbitration provisions at article 46 (arbitration) of this Order must not apply where DC uses a warrant of entry in accordance with the provisions of the WIA 1991.

Protection of DC apparatus

20.—(1) Not less than 28 days before starting the execution of any works that are within the clearance area or will, or could reasonably foreseeably affect, any DC apparatus the removal or alteration of which has not been required by the undertaker under paragraph 4(1), the undertaker must submit to DC written notice together with a draft specification. For the purposes of preparing the draft specification DC must, following a written request and subject to such reasonable conditions as may be imposed by DC (including in respect of payment of its reasonable costs in meeting the request), provide the undertaker with copies of such plans and records of its apparatus as may be held by DC.

(2) DC is to examine the draft specification submitted under sub-paragraph (1) and give its written consent or proposed amendments (each not to be unreasonably withheld or delayed) to the draft specification (including the proposed commencement date and anticipated completion date) within 28 days from the date of receipt (and in the event of amendments the process in this sub-paragraph (2) will be repeated where those amendments are not accepted by the undertaker). For the avoidance of doubt, DC's proposed amendments may include such reasonable requirements for the alteration (including but not limited to the extension of DC apparatus) or otherwise for the protection of DC apparatus, or for securing access to it.

(3) If after the expiry of 28 days DC has not communicated approval or disapproval under sub-paragraph (2), the undertaker may write to DC at PlanandProtect@dwrcymru.com or such other address as DC may appoint instead for that purpose and notify the undertaker in writing clearly stating that no response has been received from DC under sub-paragraph (2) and that a response must be provided to the undertaker within 14 days from the date of receipt of the correspondence sent under this sub-paragraph (3) and if no response is received within 14 days from the date of receipt DC is deemed to have approved the plans as supplied under sub-paragraph (2).

(4) Once approved under sub-paragraph (2) or (3), the draft specification is to become the specification and the works are to be executed only in accordance with the specification and such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (2) and DC is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(5) Nothing in this paragraph 5 precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a draft specification instead of the draft specification previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph 5 apply to and in respect of the new draft specification.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency provided it has complied with paragraph 8 below save that the undertaker is to comply with sub-paragraphs (1) and (4) above in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

(7) DC may opt to carry out any temporary and/or protective works specified under sub-paragraph (2) to DC apparatus, and if DC opts to do so it will—

- (a) agree the scope and timings of the works with the undertaker (and the undertaker must not unreasonably withhold or delay its agreement to the same);

- (b) provide an invoice together with supporting evidence of the estimated costs of the works on the basis of which it is to agree with undertaker the reasonable costs of the works to be met by the undertaker;
- (c) following agreement and payment of the costs, DC will as soon as reasonably practicable carry out and complete the works; and
- (d) notify the undertaker immediately in writing upon completion of the temporary and/or protective works.

(8) Where DC apparatus will be affected by the works the undertaker must determine the exact location of DC apparatus prior to any works being carried out by the undertaker.

(9) The undertaker must give DC at least 7 days' advance written notice of making any trial holes within 15 metres measured in any direction of any DC apparatus which must include details of the timings and location of the trial holes and allow a representative of DC to attend and observe these works.

(10) Any affected DC apparatus which is no longer required by DC but is not removed shall be transferred to the undertaker by way of a deed of transfer from DC at the undertaker's expense and on such terms as DC reasonably requires.

Suspension of works

21.—(1) DC is entitled to instruct the undertaker to suspend the relevant works if in DC's reasonable and proper opinion the actions of the undertaker, or those of its contractor(s) or subcontractor(s) in carrying out the works, have caused damage to any DC apparatus. In the event of such instruction being given by DC—

- (a) the undertaker must procure that it and its contractor(s) and subcontractor(s) shall forthwith suspend or cease the works having due regard to health and safety factors and shall discuss and agree with DC the remedial actions required prior to resuming the works;
- (b) the undertaker and DC must act reasonably and without delay in discussing and agreeing any remedial actions required prior to resuming the works;
- (c) DC must submit to the undertaker within 5 days following the suspension, a written notice specifying the reasons for suspending the works;
- (d) in the event that DC fails to supply the written notice within 5 days of suspension DC's instruction to suspend the works will be void and the undertaker will be entitled to recommence the works; and
- (e) DC must commence, carry out and complete any remedial works pursuant to this sub-paragraph (1), as soon as reasonably practicable and DC must give the undertaker notice immediately upon completion of such remedial works and on receipt of such notice the undertaker is entitled to resume the works.

(2) DC is entitled to reclaim all reasonable costs of all remedial works undertaken in accordance with this paragraph 6.

Co-Operation

22.—(1) In the event that either the undertaker or DC (for the purpose of this paragraph 7 "the party" or together "the parties") wishes to take any action which would impact on the ability of the undertaker to carry out the authorised development or DC to carry out its statutory functions, the parties must use reasonable endeavours to cooperate with one another in order to align work streams so to minimise or avoid disruption to the other party's works. In respect of the references to 'work' and 'works' in this sub-paragraph 7(1), to the extent that this refers to 'work' or 'works' to be undertaken by DC, the definition of works in paragraph 2 of this Part does not apply.

(2) Subject to paragraph 8, differences or disputes arising between the undertaker and DC under this Schedule will, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and DC, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) of the Order.

(3) For the avoidance of doubt whenever DC's consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by DC is required, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Emergency Works

23.—(1) The undertaker is permitted to carry out emergency works provided that it first notifies DC of the proposed emergency works. For the avoidance of doubt, in the event that DC suffers any loss, cost or damage as a result of the emergency action taken by the undertaker without prior notification the indemnity in paragraph 9 will apply.

(2) DC must at all times be permitted to carry out any emergency works in relation to its DC apparatus within the Order limits in accordance with Part II Schedule 6 WIA 1991.

(3) Emergency works required in order for DC to fulfil its statutory functions under sub-paragraph (2) take precedence over works to be carried out by the undertaker and, in such circumstances, the undertaker must reschedule its works accordingly.

(4) In respect of the references to 'work' and 'works' in this paragraph 8, to the extent that this is 'work' or 'works' to be undertaken by DC, the definition of works in paragraph 2 of this Part does not apply.

Damage to DC apparatus

24.—(1) If, for any reason or in consequence of the construction of any of the works, any damage is caused to any DC apparatus (other than DC apparatus, the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the works), or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by DC, the undertaker must—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim by DC the cost reasonably and properly incurred and documented by DC in making good any damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to DC for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by DC, by reason or in consequence of any the damage or interruption.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of DC, its officers, employees, contractors or agents; and / or
- (b) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable.

(3) DC must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand is to be made without the consent of the undertaker.

(4) Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and DC in respect of any DC apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which the Order is made.

(5) DC must use its reasonable endeavours to mitigate in whole or in part and to minimise any claims, costs, expenses, losses, damages, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph 9 applies. If requested to do so by the undertaker, DC must provide an explanation of how the claim has been minimised. The undertaker will only be liable under this paragraph 9 for claims reasonably incurred by DC.

PART 4

For the protection of SP Manweb as electricity undertaker

Application

25. The following provisions have effect for the protection of SP Manweb unless otherwise agreed in writing between the undertaker and SP Manweb.

Interpretation

26. In this Part of this Schedule—

“alternative apparatus” means appropriate alternative apparatus to enable SP Manweb to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously (to the reasonable satisfaction of SP Manweb);

“apparatus” means electric lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, belonging to or maintained by SP Manweb together with any replacement apparatus and such other apparatus constructed pursuant to the Order that becomes operational apparatus of SP Manweb for the purposes of transmission, distribution and/or supply and includes any structure in which apparatus is or will be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“authorised development” has the same meaning as is given to the term “authorised development” in article 2 (interpretation) of this Order and includes any associated development authorised by the Order and for the purposes of this Part of this Schedule includes the use and maintenance of the authorised development and construction of any works authorised by this Part of this Schedule;

“commence” has the same meaning as in article 2 of this Order and commencement must be construed to have the same meaning;

“deed of consent” means a deed of consent, crossing agreement, deed of variation or new deed of grant agreed between the parties acting reasonably in order to vary and/or replace existing easements, agreements, enactments and other such interests so as to secure land rights and interests as are necessary to carry out, maintain, operate and use the apparatus in a manner consistent with the terms of this Part of this Schedule;

“functions” includes powers and duties;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over, across, along or upon such land;

“maintain” and “maintenance” includes the ability and right to do any of the following in relation to any apparatus or alternative apparatus of SP Manweb including construct, use, repair, alter, inspect, renew or remove the apparatus;

“plan” or “plans” include all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe and assess the works to be executed;

“SP Manweb” means SP Manweb PLC (Company No. 02366937) whose registered office is at 3 Prenton Way, Prenton, CH43 3ET or any successor company;

“specified works” means any of the authorised development or activities undertaken in association with the authorised development which:

- (a) will or may be situated under, over or within 15 metres (measured in any direction) of any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2) or otherwise;
- (b) is reasonably likely to adversely affect any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2) or otherwise; and/or
- (c) include any of the activities that are referred to in SP Manweb’s policies for development near overhead lines EN43-8 and HSE’s guidance note 6 “Avoidance of Danger from Overhead Lines” and guidance note 47 “Avoiding Danger from Underground Services”.

On Street Apparatus

27. Except for paragraphs 7, 8 and 9 of this Part of this Schedule which will apply in respect of the exercise of all or any powers under the Order affecting the rights and apparatus of SP Manweb, the other provisions of this Schedule do not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and SP Manweb are regulated by the provisions of Part 3 of the 1991 Act.

Acquisition of land

28.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference to the Order, the undertaker may not appropriate or acquire or take temporary possession of any land interest of SP Manweb or appropriate, acquire, extinguish, interfere with or override any easement or other interest or right and/or apparatus of SP Manweb otherwise than by agreement (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(2) As a condition of agreement between the parties in sub-paragraph (1), prior to the carrying out of any part of the authorised development (or in such other timeframe as may be agreed between SP Manweb and the undertaker) that are subject to the requirements of this Part of this Schedule that will cause any conflict with or breach the terms of any easement and/or other legal or land interest of SP Manweb and/or affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between SP Manweb and the undertaker in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to or secured by the undertaker, the undertaker must as SP Manweb reasonably requires enter into such deeds of consent upon such terms and conditions as may be agreed between SP Manweb and the undertaker acting reasonably and which must be no less favourable on the whole to SP Manweb unless otherwise agreed by SP Manweb, and it will be the responsibility of the undertaker to procure and/or secure the consent and entering into of such deeds and variations by all other third parties with an interest in the land at that time who are affected by such authorised development.

(3) Where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus (including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by SP Manweb and/or other enactments relied upon by SP Manweb as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule must prevail.

(4) No agreement or consent granted by SP Manweb under any other paragraph of this Part of this Schedule constitutes agreement under sub-paragraph (1).

Removal of apparatus

29.—(1) If, in the exercise of the agreement reached in accordance with paragraph 4 or in any other authorised manner, the undertaker acquires any interest in any land in which any apparatus is placed, that apparatus must not be removed under this Part of this Schedule and any right of SP Manweb to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed, and is in operation to the reasonable satisfaction of SP Manweb in accordance with sub-paragraphs (2) to (5) inclusive.

(2) If, for the purpose of executing any specified works in, on, under or over any land purchased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to SP Manweb at least 56 days' advance written notice of that requirement, together with a plan of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order SP Manweb reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), secure any necessary consents for the alternative apparatus and afford to SP Manweb to its satisfaction (taking into account paragraph 6(1) below) the necessary facilities and rights—

- (a) for the construction of alternative apparatus in other land of or land secured by the undertaker; and

(b) subsequently for the use and maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of or land secured by the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2), in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, SP Manweb must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use its best endeavours to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of or land secured by the undertaker under this Part of this Schedule must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between SP Manweb and the undertaker.

(5) SP Manweb must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed, and subject to the prior grant to SP Manweb of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part of this Schedule.

(6) Where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus/including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by SP Manweb and/or other enactments relied upon by SP Manweb as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule must prevail.

Facilities and rights for alternative apparatus

30.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part of this Schedule, the undertaker affords to or secures for SP Manweb facilities and rights in land for the construction, use, maintenance and protection of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and SP Manweb and must be no less favourable on the whole to SP Manweb than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed unless otherwise agreed by SP Manweb.

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker and agreed with SP Manweb under sub-paragraph (1) above in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are less favourable on the whole to SP Manweb than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject in the matter will be referred to arbitration in accordance with paragraph 13 of this Part of this Schedule and the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to SP Manweb as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case. In respect of the appointment of an arbitrator under this sub-paragraph, article 46 (arbitration) applies.

Retained apparatus: Protection of SP Manweb as Electricity Undertaker

31.—(1) Not less than 56 days before the commencement of any specified works the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 5(2), the undertaker must submit to SP Manweb a plan of the works to be executed and seek from SP Manweb details of the underground extent of their electricity tower foundations.

(2) In relation to specified works which will or may be situated on, over, under or within (i) 15 metres measured in any direction of any apparatus, or (ii) involve embankment works within 15m of any apparatus, the plan to be submitted to SP Manweb under sub-paragraph (1) must include a method statement which, as far as is relevant, is consistent with the outline onshore construction method statement together with the outline code of construction practice or, in both cases, as subsequently updated and approved and provided by the undertaker to SP Manweb and show and describe—

- (a) the exact position of the specified works;
- (b) the level at which the specified works are proposed to be constructed or renewed;
- (c) the manner of their construction or renewal;
- (d) the position of all apparatus;
- (e) by way of detailed drawings, every alteration proposed to be made to or close to any such apparatus; and
- (f) any intended maintenance regimes.

(3) In relation to any specified works which will or may be situated on, over, under or within 10 metres of any part of the foundations of an electricity supports or 15 metres for 132kV apparatus or between any two or more adjacent electricity supports which are within the Order limits or within 10 metres of the Order limits, the plan to be submitted under sub-paragraph (1) must include a method statement which, in addition to the matters set out in sub-paragraph (2), must—

- (a) describe details of any cable trench design including route, dimensions, clearance to support foundations;
- (b) demonstrate that support foundations will not be affected prior to, during and post construction;
- (c) describe load bearing capacities of trench supporting structures;
- (d) describe details of cable installation methodology including access arrangements, jointing bays and backfill methodology;
- (e) provide a written management plan for high voltage hazard during construction and ongoing maintenance of the cable route;
- (f) provide written details of the operations and maintenance regime for the cable, including frequency and method of access;
- (g) provide an assessment of earth rise potential if reasonably required by SP Manweb's engineers;
- (h) provide evidence that trench collapse resistance and supporting structures bearing capacity are to be designed to 26 tonnes to take the weight of overhead line construction traffic.

(4) The undertaker must not commence any works to which sub-paragraph (2) or (3) applies until SP Manweb has given written approval of the plan so submitted provided that SP Manweb must not unreasonably delay notification of its approval or disapproval.

(5) Any approval of SP Manweb required under sub-paragraph (4)—

- (a) may be given subject to reasonable conditions for any purpose mentioned in sub-paragraphs (7) or (9); and
- (b) must not be unreasonably withheld or delayed.

(6) If after the expiry of 56 days SP Manweb has not communicated approval or disapproval, SP Manweb is deemed to have approved the plans as supplied.

(7) In relation to any work requiring the submission of a plan under sub-paragraph (1), SP Manweb may require such modifications to be made to the plans as may be reasonably necessary for the purpose of securing its apparatus against interference or risk of damage or for the purpose of providing or securing proper and convenient means of access to any apparatus and SP Manweb must notify the undertaker of such modifications within a period of 56 days beginning with the date on which the plan required under sub-paragraph (1) has been submitted to SP Manweb.

(8) Works requiring the submission of a plan under sub-paragraph (1) must only be executed in accordance with the plan as approved or as amended from time to time by agreement between the undertaker and SP Manweb and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraphs (5), (7) or (9) by SP Manweb for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and SP Manweb will be entitled to watch and inspect the execution of those works.

(9) Where SP Manweb reasonably requires any protective works to be carried out by itself or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works, inclusive of any measures or schemes required and approved as part of the plan approved pursuant to this paragraph, must be carried out to SP Manweb's reasonable satisfaction prior to the commencement of any authorised development (or any relevant part thereof) for which protective works are required and SP Manweb must give 56 days' notice of such works from the date of submission of a plan pursuant to sub-paragraph (1) (except in an emergency).

(10) If SP Manweb in accordance with sub-paragraphs (7) or (9) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, sub-paragraphs (1) to (3) and (7) to (9) apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 5(2).

(11) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of the specified works, a new plan, instead of the plan previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph must apply to and in respect of the new plan.

(12) The undertaker must not be required to comply with sub-paragraph (1) where it needs to carry out emergency works as defined in the 1991 Act but in that case it must give to the SP Manweb notice as soon as is reasonably practicable and a plan of those works and must—

- (a) comply with sub-paragraphs (7), (8) and (9) insofar as is reasonably practicable in the circumstances; and
- (b) comply with sub-paragraph (13) at all times.

(13) At all times when carrying out any works authorised under the Order, the undertaker must comply with statutory requirements and guidelines for development near overhead lines EN43-8 and HSE's guidance note 6 "Avoidance of Danger from Overhead Lines" in relation to any apparatus and aligning with SP Manweb guidelines.

Expenses

32.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must pay to SP Manweb on demand all reasonable charges, costs and expenses reasonably incurred by SP Manweb in direct consequence of the execution of any authorised development including without limitation in respect of—

- (a) any costs reasonably incurred by or compensation properly paid by SP Manweb in connection with the acquisition of rights or the exercise of statutory powers for such apparatus including without limitation all costs incurred by SP Manweb as a consequence of SP Manweb—
 - (i) using its own compulsory purchase powers to acquire any necessary rights under paragraph 5(3); and/or
 - (ii) exercising any compulsory purchase powers in the Order transferred to or benefitting SP Manweb;
- (b) in connection with the cost of the carrying out of any diversion work or the provision of any alternative apparatus;
- (c) the cutting off of any apparatus from any other apparatus or the making safe of redundant apparatus;
- (d) the approval of plans;
- (e) the carrying out of protective works (including any temporary protective works and their removal);
- (f) the survey of any land, apparatus or works, the inspection and monitoring of works or the installation or removal of any temporary works reasonably necessary in consequence of the execution of any such works referred to in this Part of this Schedule.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1) the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to SP Manweb by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus will not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole will be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) An amount which apart from this sub-paragraph would be payable to SP Manweb in respect of works by virtue of sub-paragraph (1) must, if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on SP Manweb any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, be reduced by the amount which represents that benefit.

Indemnity

33.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any such works authorised by this Part of this Schedule or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any of the authorised development by or on behalf of the undertaker or in consequence of any act or default of the undertaker (or any person employed or authorised by it) in the course of carrying out such works, including without limitation works carried out by the undertaker under this Part of this Schedule or any subsidence resulting from any of these works, any damage is caused to any apparatus or alternative apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised development) or property of SP Manweb, or if there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods by SP Manweb, or SP Manweb becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker must—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim from SP Manweb the cost reasonably and properly incurred by SP Manweb in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) indemnify SP Manweb for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalties or costs incurred by or recovered from SP Manweb, by reason or in consequence of any such damage or interruption or SP Manweb becoming liable to any third party as aforesaid other than arising from any default of SP Manweb,

provided that at all times SP Manweb will be under an obligation to take reasonable steps to mitigate its loss.

(2) The fact that any act or thing may have been done by SP Manweb on behalf of the undertaker or in accordance with a plan approved by SP Manweb or in accordance with any requirement of SP Manweb as a consequence of the authorised development or under its supervision does not (unless sub-paragraph (3) applies), excuse the undertaker from liability under the provisions of this paragraph where the undertaker fails to carry out and execute the works properly with due care and attention and in a skilful and workmanlike manner or in a manner that does not materially accord with the approved plan (or as otherwise agreed between the undertaker and SP Manweb pursuant to paragraph 8).

(3) Nothing in sub-paragraph (1) will impose any liability on the undertaker in respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the neglect or default of SP Manweb, its officers, employees, contractors or agents;
- (b) any authorised development and/or any other works authorised by this Part of this Schedule carried out by SP Manweb as an assignee, transferee or lessee of the undertaker with the benefit of the Order pursuant to section 156 of the 2008 Act or article 7 (benefit of the Order) subject to the proviso that once such works become apparatus (“new apparatus”), any authorised development yet to be executed and not falling within this sub-paragraph 3(b) will be subject to the full terms of this Part of this Schedule including this paragraph in respect of such new apparatus; and / or
- (c) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable.

(4) SP Manweb must give the undertaker reasonable notice of any claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, is to be made without first consulting the undertaker and considering its representations.

Enactments and agreements

34. Save to the extent provided for to the contrary elsewhere in this Part of this Schedule or by agreement in writing between SP Manweb and the undertaker, nothing in this Part of this Schedule will affect the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and SP Manweb in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

Co-operation

35.—(1) Where in consequence of the proposed construction of any of the authorised development, the undertaker or SP Manweb requires the removal of apparatus under paragraph 5(2) or SP Manweb makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 7, the undertaker must use its best endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised development and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of SP Manweb’s undertaking and SP Manweb must use its best endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

(2) For the avoidance of doubt whenever SP Manweb’s consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by SP Manweb is required, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Access

36. If in consequence of the agreement reached in accordance with paragraph 4(1) or the powers granted under this Order the access to any apparatus is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus as will enable SP Manweb to maintain or use the apparatus no less effectively than was possible before such obstruction.

Arbitration

37. Save for differences or disputes arising under paragraphs 5(1), 5(2), 5(4) and 7 any difference or dispute arising between the undertaker and SP Manweb under this Part of this Schedule must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and SP Manweb, determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

PART 5

For the protection of Wales and West Utilities

38. For the protection of Wales and West Utilities as referred to in this part of this Schedule the provisions of this Part have effect unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Wales and West Utilities Limited.

39. In this Part—

“alternative apparatus” means alternative apparatus adequate to enable Wales and West Utilities to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

“apparatus” means any mains, pipes or other apparatus belonging to or maintained by Wales and West Utilities for the purposes of carrying out its statutory undertaking and includes any structure in which apparatus is or is to be lodged or which gives or will give access to apparatus;

“authorised development” has the same meaning as in article 2 (interpretation) of this Order and (unless otherwise specified) for the purposes of this Schedule shall include associated development and the construction, use, maintenance and decommissioning of the authorised development;

“functions” includes powers and duties;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over or upon land;

“plan” includes all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe the works to be executed;

“security infrastructure” includes cameras, perimeter fencing, fencing and gates and any other security measures required in order to ensure an appropriate level of security in respect of the authorised development or any apparatus;

“specified work” means so much of any of the works comprised in the authorised development or activities undertaken in association with the authorised development which:

- (a) are in, on or under any land purchased, leased, held, appropriated or used under this Order, are within a Wales and West Utilities easement area for apparatus, are within the same section of highway as Wales and West apparatus or will or may affect any apparatus the removal of which is not required under paragraph 6 of this Schedule; and/or
- (b) will or may be situated within 4 metres measured in any direction of any security infrastructure belonging to or maintained by Wales and West Utilities;

“Wales and West Utilities” means Wales and West Utilities Limited (Company No. 05046791) whose registered office is at Wales & West House, Spooner Close Coedkernew, Newport, South Wales, NP10 8FZ and includes any successor in title in respect of the apparatus or any successor gas transporter (within the meaning of Part 1 of the Gas Act 1986) within the area of the authorised development.

On street apparatus and offshore works

40. This Part does not apply to—

- (a) apparatus in respect of which the relations between the undertaker and Wales and West Utilities are regulated by the provisions of Part 3 (street works in England and Wales) of the 1991 Act; and
- (b) the offshore works.

Apparatus in streets subject to temporary restriction

41. Regardless of the temporary restriction of use of streets under the powers conferred by article 12 (temporary restriction of use of streets), Wales and West Utilities is at liberty at all times to take all necessary access across any such street and to execute and do all such works and things in, upon or under any such street as may be reasonably necessary or desirable to enable it to maintain any apparatus which at the time of the restriction was in that street.

Acquisition by agreement

42. Regardless of any provision of this Order or anything shown on the land plans, or contained in the book of reference to the Order, the undertaker must not (a) appropriate or acquire any apparatus or (b) appropriate, acquire or extinguish, interfere with or override any easement, other interest or right and/or acquire any apparatus belonging to or maintained by Wales and West Utilities, otherwise than by agreement.

Removal of apparatus

43.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order, the undertaker acquires any interest in, on or under any land in which any apparatus is placed or over which access to any apparatus is enjoyed or requires that Wales and West Utilities' apparatus is relocated or diverted, that apparatus must not be removed under this Part, and any right of a utility undertaker to maintain that apparatus in that land and to gain access to it must not be extinguished or interfered with until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of Wales and West Utilities in accordance with sub-paragraphs (2) to (5).

(2) If, for the purpose of executing any works in, on or under any land purchased, leased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, the undertaker must give Wales and West Utilities at least 28 days' written notice of that requirement, together with a plan, description and section of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed; and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order Wales and West Utilities reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (4), afford to Wales and West Utilities the necessary facilities and rights, for the construction of, and access to alternative apparatus in other land of the undertaker and subsequently for the maintenance of that apparatus along with any appropriate working areas.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, Wales and West Utilities must, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, as soon as reasonably possible use reasonable endeavours to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of the undertaker under this Part must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between Wales and West Utilities and the undertaker or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(5) Wales and West Utilities must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed or settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration), and after the grant to Wales and West Utilities of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to decommission or remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part.

Facilities and rights for alternative apparatus

44.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part, the undertaker affords to Wales and West Utilities facilities and rights for the construction and maintenance in land of the undertaker of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed or decommissioned, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and Wales and West Utilities or in default of agreement settled by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are in the opinion of the arbitrator less favourable on the whole to Wales and West Utilities than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed or decommissioned and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject, the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to Wales and West Utilities as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case.

Retained apparatus

45.—(1) Not less than 42 days before starting the execution of any specified works in, on or under any land purchased, held, leased, appropriated or used under this Order that are near to, or will or may affect, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 6(2), the undertaker must submit to Wales and West Utilities a plan, section and description of the works to be executed.

(2) Those works must be executed only in accordance with the plan, section and description submitted under sub-paragraph (1) and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraph (3) by Wales and West Utilities for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and Wales and West Utilities is entitled to watch and inspect the execution of those works.

(3) Any requirements made by Wales and West Utilities under sub-paragraph (2) must be made within a period of 42 days beginning with the date on which a plan, section and description under sub-paragraph (1) is submitted to it.

(4) If Wales and West Utilities, in accordance with sub-paragraph (3) and in consequence of the works proposed by the undertaker, reasonably requires the removal or decommissioning of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, the provisions of this Part apply as if the removal or decommissioning of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 6(2).

(5) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 28 days before commencing the execution of any works, a new plan, description and section instead of the plan, section and description previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph apply to and in respect of the new plan, section and description.

(6) The undertaker is not required to comply with sub-paragraph (1) in a case of emergency but in that case it must give to Wales and West Utilities notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonably practicable subsequently and must comply with sub-paragraph (2) in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

Expenses and costs

46.—(1) Subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must repay to Wales and West Utilities the reasonable expenses reasonably incurred by Wales and West Utilities in, or in connection with, the inspection, relaying, replacing, removal, decommissioning, alteration or protection of any apparatus or security infrastructure or the construction of any new apparatus or security infrastructure which may be required in consequence of the execution of any such works as are referred to in paragraph 6(2) or any specified work.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph (1) the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule and provided that the change is not required by industry standard guidance or legislation—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount which apart from this sub-paragraph would be payable to Wales and West Utilities by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess.

(4) For the purposes of sub-paragraph (2)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus must not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole must be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) Subject to sub-paragraphs (3) and (4) if by reason or in consequence of the construction of any such works referred to in paragraph 6(2) or any specified work any damage is caused to any apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of those works) or property of Wales and West Utilities, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by Wales and West Utilities, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by Wales and West Utilities in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) make reasonable compensation to Wales and West Utilities for any other expenses, loss, damages, penalty or costs incurred by Wales and West Utilities,

by reason or in consequence of any such damage or interruption.

(6) The fact that any act or thing may have been done by Wales and West Utilities on behalf of the undertaker or in accordance with a plan, section or description approved by Wales and West Utilities or in accordance with any requirement of Wales and West Utilities or under its supervision does not, subject to sub-paragraph (3), excuse the undertaker from liability under the provisions of sub-paragraph (1).

(7) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of Wales and West Utilities, its officers, servants, contractors or agents.

(8) Wales and West Utilities must give the undertaker reasonable notice of any claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise or demand must be made, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, without first consulting the undertaker and considering its representations.

Co-operation

47. Where in consequence of the proposed construction of any part of the authorised development, the undertaker or Wales and West Utilities requires the removal or decommissioning

of apparatus under paragraph 6(2) or Wales and West Utilities makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 8, the undertaker must use all reasonable endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised development and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of Wales and West Utilities' undertaking and Wales and West Utilities must use all reasonable endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

Enactments and agreements

48. Nothing in this Part affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and Wales and West Utilities in respect of any apparatus in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

PART 6

For the protection of the Welsh Ministers as Strategic Highway Authority

Application

49. The provisions of this Part have effect for the protection of the Welsh Ministers ("the WM") as the Highway Authority for the A55, in addition to all other applicable statutory protections, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the WM.

Interpretation

50. In this Part—

"strategic highway" means any part of the highway network including trunk roads or special roads which the WM are responsible for;

"NMWTRA" means the North and Mid Wales Trunk Road Agency, who act as the highway agents of the WM and exercise functions relating to the management and operation of the relevant part of the strategic highway on behalf of the WM pursuant to an agreement between the WM and Gwynedd Council under section 6 of the Highways Act 1980. In practice therefore, the procedural matters contained in this Part will be dealt with by NMWTRA on behalf of the WM; and

"works" means—

- (a) that part of Work No. 8 which requires the trenchless installation of the cable under the A55 highway; or
- (b) any other work forming part of the authorised development within or which affects or requires occupation of the strategic highway.

Approvals

51. The crossing of the A55 and its associated assets must only be carried out by trenchless techniques.

52.—(1) Prior to the commencement of the works the undertaker must obtain the written approval of the WM to such works.

(2) When requesting approval under sub-paragraph (1), the undertaker must submit to the WM—

- (a) copy of location plan to a scale not less than 1/10,000 showing the location and/or proposed route and siting of the works;
- (b) details of the methodology of the works;
- (c) details of the proposed timing of the works;

- (d) details of any traffic management measures (including signage) proposed in connection with the works; and
- (e) where approval is sought for works to or within the carriageway of a strategic highway, evidence of NHSS (National Highways Sector Scheme) certification and Street Works Qualifications.

53. No crossing is to take place until a monitoring regime and the Geotechnical Design Report (GDR as defined by the DMRB CD622 Managing Geotechnical Risk) is agreed and certified by the WM.

54. Approval under this Part may be sought in one or more applications.

55. Any approval of the WM under this Part may be given subject to such reasonable requirements or conditions as the WM may determine.

56. The undertaker must contact any owners or operators of apparatus in, on, over, under or near the strategic highway including other statutory undertakers to ascertain whether their existing or proposed apparatus to within or under the strategic highway is likely to be affected by the works. The undertaker must comply with the requirements and conditions imposed by the owners or operators relating to the protection of existing apparatus in, on, over, under or near the strategic highway likely to be affected by the works.

57. The undertaker must pay a fee of £250 to the WM with any application for approval under this Part.

Indemnity

58. The undertaker indemnifies the WM against any and all claims in respect of injury, damage or loss arising out of—

- (a) the placing or presence in the strategic highway of apparatus as part of the works; or
- (b) the excavation by any person of any works within the strategic highway.

59. The undertaker (or any person carrying out works on its behalf) must have and maintain in force for the duration of any works to or within the strategic highway network, public liability/third party insurance to the sum of £10 million covering its liability under paragraph 10. The undertaker must provide evidence of such insurance to the WM if requested.

Traffic management

60. The undertaker must contact NMWTRA, the WM RA Control Room, North Wales Traffic Management Centre, Ffordd Sam Parri, Morfa, Conwy, LL32 8HH – Telephone number 01492 564790 before erecting or removal of traffic management measures on the strategic highway on each occasion that erection or removal is required.

61. The undertaker must execute the works in strict accordance with the requirements contained in Chapter 8 of the Traffic Signs Manual (2009) as published by His Majesty's Stationery Office HMSO and any amendments thereof.

Inspections

62. The WM or any person authorised by them for this purpose is entitled to inspect any works to, within or under the strategic highway while such works are being carried out and following completion of such works.

63. Exercise of the right to inspect under paragraph 14 must be carried out reasonably, in compliance with any requirements of any health and safety requirements in place within the site of any works, and in accordance with the instructions of the undertaker.

64. If required by the WM, the undertaker must provide link boxes (on land outside the limits of the highway) for the purpose of inspecting and maintaining the apparatus under the highway.

65.—(1) The undertaker must compensate the WM in respect of any loss, damage, charge, cost or expense suffered or incurred by the WM as a result of the execution, use or maintenance of the works.

(2) Nothing sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect of any damage to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of WM, its officers, employees, contractors or agents.

Reinstatement

66. Any reinstatement of the strategic highway required in connection with or as a consequence of the works must be carried out in strict conformity with the Code of Practice “Specification for the Reinstatement of Openings in Highways”.

67.—(1) Where, in the reasonable opinion of the WM, any reinstatement carried out by the undertaker is defective, three defect inspections will be carried out comprising—

- (a) A joint inspection by the WM and the undertaker to determine the nature of the failure and what remedial works need to be carried out;
- (b) Inspection by or on behalf of the WM of remedial works in progress; and
- (c) Inspection by or on behalf of the WM when remedial works have been completed.

(2) The undertaker must pay an inspection fee of £47.50 for each inspection carried out under this paragraph.

68. Any and all costs associated with the reinstatement work will be met by the undertaker.

Notice of completion of Works

69. The undertaker must notify the WM of the completion of works approved by the WM under this Part within 10 working days of such completion.

70. The undertaker must supply the WM with as built records of any apparatus sited within or under the strategic highway within 10 working days of the completion of works, including, in particular, the location and depth of any electrical cables on a plan to a scale of 1/500 with a longitudinal and vertical accuracy of + or - 100mm.

71. The undertaker must submit a Geotechnical Feedback Report (GFR as defined in the DMRB CD622 Managing Geotechnical Risk) including all monitoring results and as built drawings to the WM no later than six months from the date of completion.

72. After the apparatus has been placed, the undertaker must not carry out any further works or maintenance to the apparatus or works or any other works involving excavation within the boundaries of the strategic highway without the prior written approval of the WM, and any such works must be carried out and completed to the satisfaction of WM.

Arbitration

73. Any difference or dispute arising between the undertaker and the WM under this Part must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and the WM, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) of the Order.

Notices

74. The plans submitted to the WM by the undertaker pursuant to this Part must be submitted to North & Mid Wales Trunk Road Agent, Unit 5 Llys Britannia, Parc Menai, Bangor, Gwynedd, LL57 4BN and streetworks@nmwtra.org.uk or such other address as the WM may from time to time appoint instead for that purpose and notify to the undertaker in writing.

Cease of Use or Abandonment

75. If the undertaker proposes to cease using or abandon the apparatus prior to the decommissioning of the onshore works or to part with his interest in the apparatus, the undertaker must give the WM at least 6 weeks' notice before doing so.

76. If the apparatus is abandoned or the Order is surrendered prior to the decommissioning of the onshore works, the WM may remove the apparatus or alter it in such a manner as they think fit and reinstate the street and may recover from the undertaker the expenses incurred in so doing, except that if the WM is satisfied that the undertaker can within such reasonable time as the WM specify, remove the apparatus or alter it in such manner as the WM require and reinstate the street, the WM may authorise the undertaker to do so at his own expense.

77. If the undertaker proposes to part with his interest in the apparatus, he must before doing so, give notice to the WM stating to whom the benefit of the Order is to be transferred.

Maintenance

78. The undertaker must maintain the apparatus in a good state of repair and condition. The undertaker must if required place and maintain within the limits of the said highway suitable permanent signs of a type and in positions to be approved by the WM for the purpose of indicating as nearly as possible the exact position under the highway in which the said apparatus is laid.

PART 7

For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as electricity undertaker

Application

79.—(1) For the protection of National Grid Electricity Transmission Plc as referred to in this Part of this Schedule the following provisions have effect, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) Subject to sub-paragraph (3) or to the extent otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc, where the benefit of this Order is transferred or granted to another person under article [] (*consent to transfer benefit of Order*) –

- (a) any agreement of the type mentioned in subparagraph (1) has effect as if it had been made between National Grid Electricity Transmission Plc and the transferee or grantee (as the case may be); and
- (b) written notice of the transfer or grant must be given to National Grid Electricity Transmission Plc on or before the date of that transfer or grant.

(3) Sub-paragraph (2) does not apply where the benefit of the Order is transferred or granted to National Grid Electricity Transmission Plc (but without prejudice to 11(3)b).

Interpretation

80. In this Part of this Schedule —

“1991 Act” means the New Roads and Street Works Act 1991;

“acceptable credit provider” means a bank or financial institution with a credit rating that is not lower than: (i) “A-” if the rating is assigned by Standard & Poor’s Ratings Group or Fitch Ratings; and “A3” if the rating is assigned by Moody’s Investors Services Inc.;

“acceptable insurance” means general third party liability insurance effected and maintained by the undertaker with a combined property damage and bodily injury limit of indemnity of not less than £50,000,000.00 (fifty million pounds) per occurrence or series of occurrences arising out of one event. Such insurance shall be maintained (a) during the construction period

of the authorised works; and (b) after the construction period of the authorised works in respect of any use and maintenance of the authorised development by or on behalf of the undertaker which constitute specified works and arranged with an insurer whose security/credit rating meets the same requirements as an “acceptable credit provider”, such insurance shall include (without limitation):

- (a) a waiver of subrogation and an indemnity to principal clause in favour of National Grid Electricity Transmission Plc
- (b) pollution liability for third party property damage and third party bodily damage arising from any pollution/contamination event with a (sub)limit of indemnity of not less than £10,000,000.00 (ten million pounds) per occurrence or series of occurrences arising out of one event or £20,000,000.00 (twenty million pounds) in aggregate;

“acceptable security” means either:

- (a) a parent company guarantee from a parent company in favour of National Grid Electricity Transmission Plc to cover the undertaker’s liability to National Grid Electricity Transmission Plc to a total liability cap of £50,000,000.00 (fifty million pounds) (in a form reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc and where required by National Grid Electricity Transmission Plc, accompanied with a legal opinion confirming the due capacity and authorisation of the parent company to enter into and be bound by the terms of such guarantee); or
- (b) a bank bond or letter of credit from an acceptable credit provider in favour of National Grid Electricity Transmission Plc to cover the undertaker’s liability to National Grid Electricity Transmission Plc for an amount of not less than £10,000,000.00 (ten million pounds) per asset per event up to a total liability cap of £50,000,000.00 (fifty million pounds) (in a form reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc);

“alternative apparatus” means appropriate alternative apparatus to the satisfaction of National Grid Electricity Transmission Plc to enable National Grid Electricity Transmission Plc to fulfil its statutory functions in a manner no less efficient than previously;

“apparatus” means:

- (a) any electric lines or electrical plant as defined in the Electricity Act 1989, belonging to or maintained by National Grid Electricity Transmission Plc together with any replacement apparatus and such other apparatus constructed pursuant to the Order that becomes operational apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc for the purposes of transmission, distribution and/or supply and includes any structure in which apparatus is or will be lodged or which gives or will give access to apparatus;
- (b) any electrical lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, any mains, pipes, plant or other apparatus belonging to, operated or maintained by National Grid for the purposes of the construction, operation and maintenance of the Bodelwyddan Project, whether temporary or permanent, and includes, where the context so requires, apparatus constructed as part of the authorised development and intended for the beneficial use by National Grid (“Bodelwyddan apparatus”); and
- (c) any electrical lines or electrical plant as defined in the 1989 Act, any mains, pipes, plant or other apparatus belonging to, operated or maintained by National Grid for the purposes of the construction, operation and maintenance of the Connah’s Quay Project, whether temporary or permanent, and includes, where the context so requires, apparatus constructed as part of the authorised development and intended for the beneficial use by National Grid (“Connah’s Quay apparatus”);

“authorised works” has the same meaning as is given to the term “authorised development” in article 2 (interpretation) of this Order and includes any associated development authorised by the Order and for the purposes of this Part of this Schedule includes the use and maintenance of the authorised works and construction of any works authorised by this Schedule;

“Bodelwyddan Project” means the proposed extension of the Bodelwyddan substation, diversion of gas pipeline and overhead electricity line upgrade to be undertaken by National Grid and any temporary construction compound and laydown area for such works;

“Bodelwyddan Site” includes –

- (a) land on which any Bodelwyddan apparatus is situated; and
- (b) land on which Bodelwyddan apparatus is anticipated to be situated which is necessary for the construction, use or maintenance of the Bodelwyddan Project (in so far as the same has been notified by National Grid in writing to the undertaker);

“Connah’s Quay Project” means the proposed reconductoring works to three existing ended circuits (Bodelwyddan, Connah’s Quay and Pentir 1 & 2) from towers 4ZB167 to 4ZB255 to be undertaken by National Grid, including any temporary construction compound, access and laydown area for such works;

“Connah’s Quay Site” includes –

- (a) land on which any Connah’s Quay apparatus is situated; and
- (b) (b) land on which Connah’s Quay apparatus is anticipated to be situated which is necessary for the construction, use or maintenance of the Connah’s Quay Project (in so far as the same has been notified by National Grid in writing to the undertaker);

“commence ” and “commencement” in this Part of this Schedule shall include any below ground surveys, monitoring, ground work operations or the receipt and erection of construction plant and equipment;

“deed of consent” means a deed of consent, crossing agreement, deed of variation or new deed of grant agreed between the parties acting reasonably in order to vary or replace existing easements, agreements, enactments and other such interests so as to secure land rights and interests as are necessary to carry out, maintain, operate and use the apparatus in a manner consistent with the terms of this Part of this Schedule;

“functions” includes powers and duties;

“ground mitigation scheme” means a scheme approved by National Grid Electricity Transmission Plc (such approval not to be unreasonably withheld or delayed) setting out the necessary measures (if any) for a ground subsidence event;

“ground monitoring scheme” means a scheme for monitoring ground subsidence which sets out the apparatus which is to be subject to such monitoring, the extent of land to be monitored, the manner in which ground levels are to be monitored, the timescales of any monitoring activities and the extent of ground subsidence which, if exceeded, shall require the undertaker to submit for National Grid Electricity Transmission Plc’s approval a ground mitigation scheme;

“ground subsidence event” means any ground subsidence identified by the monitoring activities set out in the ground monitoring scheme that has exceeded the level described in the ground monitoring scheme as requiring a ground mitigation scheme;

“in” in a context referring to apparatus or alternative apparatus in land includes a reference to apparatus or alternative apparatus under, over, across, along or upon such land;

“Incentive Deduction” means any incentive deduction National Grid Electricity Transmission Plc Electricity Transmission plc receives under its electricity transmission licence which is caused by an event on its transmission system that causes electricity not to be supplied to a demand customer and which arises as a result of the authorised works;

“maintain” and “maintenance” shall include the ability and right to do any of the following in relation to any apparatus or alternative apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc: construct, use, repair, alter, inspect, renew or remove the apparatus;

“Mona project works” means any part of Work Nos. 22, 22a, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 35 or 38 as described in Schedule 1 of this Order (authorised development);

“National Grid Electricity Transmission Plc” means National Grid Electricity Transmission Plc (Company Number. 2366977) whose registered office is at 1-3 Strand, London, WC2N 5EH or any successor as a licence holder within the meaning of Part 1 of the Electricity Act 1989;

“NGESO” means as defined in the STC;

“plan” or “plans” include all designs, drawings, specifications, method statements, soil reports, programmes, calculations, risk assessments and other documents that are reasonably necessary properly and sufficiently to describe and assess the works to be executed;

“parent company” means a parent company of the undertaker acceptable to and which shall have been approved by National Grid Electricity Transmission Plc acting reasonably;

“specified works” means any of the authorised works or activities undertaken in association with the authorised works which—:

- (a) will or may be situated over, or within 15 metres measured in any direction of, any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 12(2) or otherwise; and/or
- (b) may in any way adversely affect any apparatus the removal of which has not been required by the undertaker under paragraph 12(2) or otherwise; and/or
- (c) includes any of the activities that are referred to in “development near overhead lines” EN43-8 and HSE’s guidance note 6 “Avoidance of Danger from Overhead Lines”

“STC” means the System Operator Transmission Owner Code prepared by the electricity Transmission Owners and NGESO as modified from time to time;

“STC Claims” means any claim made under the STC against National Grid Electricity Transmission Plc arising out of or in connection with the de-energisation (whereby no electricity can flow to or from the relevant system through the generator or interconnector’s equipment) of a generator or interconnector party solely as a result of the de-energisation of plant and apparatus forming part of National Grid Electricity Transmission Plc’s transmission system which arises as a result of the authorised works;

“Transmission Owner” means as defined in the STC;

“undertaker” means the undertaker as defined in article 2(1) of this Order;

Interaction with the Bodelwyddan Project and the Connah’s Quay Project

81. Without limiting any other provision of this Part of this Schedule, the undertaker must use reasonable endeavours to avoid any conflict arising between the construction, maintenance and operation of the authorised development and the Bodelwyddan Project and the Connah’s Quay Project. For the purposes of this paragraph, “reasonable endeavours” means –

- (a) undertaking consultation on the detailed design and programming of the Mona project works and all works associated with or ancillary to the Mona project works to ensure that the design and programme for the Mona project works does not unreasonably impede or interfere with the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project;
- (b) having regard to the proposed programme of works for the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project as may be made available to the undertaker by National Grid and facilitating a co-ordinated approach to the programme, land assembly, and the carrying out of the Mona project works and the Bodelwyddan Project and/or the Connah’s Quay Project;
- (c) providing a point of contact for continuing liaison and co-ordination throughout the construction and operation of the authorised development; and
- (d) keeping National Grid informed on the programme of works for the authorised development.

Mona project works

82. The undertaker must not except with the agreement of National Grid carry out the Mona project works, or any part of it.

83.—(1) Before beginning to construct any Mona project works, or any part of it, the undertaker must submit to National Grid plans of the relevant Mona project works (or part of it) and such

further particulars available to it as National Grid may request within 21 days of receipt of the plans reasonably requested.

(2) Any Mona project works must not be constructed except in accordance with such plans as may be approved in writing by National Grid.

84.—(1) Any approval of National Grid required under this Schedule—

- (a) must not be unreasonably withheld or delayed;
- (b) in the case of a refusal must be accompanied by a statement of grounds or refusal; and
- (c) may be given subject to such reasonable requirements as National Grid may have in connection with the safe, economic and efficient construction, commissioning, operation, maintenance and future decommissioning of the Bodelwyddan Project and/or the Connah's Quay Project or otherwise for the protection of Bodelwyddan apparatus and/or the Connah's Quay apparatus,

provided always that in relation to a refusal under sub-paragraph (b) or any requirements requested pursuant to sub-paragraph (c) the undertaker shall be permitted to refer such matters to dispute resolution pursuant to paragraph 21.

(2) National Grid must employ reasonable endeavours to respond to the submission of any plans within a period of 56 days from the date of submission of the plans. If National Grid require further particulars, such particulars must be requested by National Grid no later than 21 days from the submission of plans and thereafter National Grid must employ reasonable endeavours to respond to the submission within 56 days from receipt of the further particulars.

85.—(1) The undertaker must give to National Grid not less than 14 days' notice in writing of its intention to commence construction of any Mona project works and notice in writing of its completion not later than 7 days after the date on which it is completed and National Grid will be entitled by its officer to watch and inspect the construction of such works.

(2) If any part of the Mona project works is constructed otherwise than in accordance with paragraph 6(2) above National Grid may by notice in writing identify the extent to which the Mona project works do not comply with the approved details and request the undertaker at the undertaker's own expense carry out remedial works so as to comply with the requirements of paragraph 6(2) of this Schedule or such alternative works as may be agreed with National Grid or as otherwise may be agreed between the parties.

(3) Subject to sub-paragraph (4), if within a reasonable period, being not less than 28 days beginning with the date when a notice under sub-paragraph (2) is served upon the undertaker, the undertaker has failed to begin taking steps to comply with the requirements of the notice and has not subsequently made reasonably expeditious progress towards their implementation, National Grid may execute the works specified in the notice and any reasonable expenditure incurred by National Grid in so doing will be recoverable from the undertaker.

(4) In the event of any dispute as to whether sub-paragraph (2) is properly applicable to any work in respect of which notice has been served under that sub-paragraph, or as to the reasonableness of any requirement of such a notice, National Grid will not, except in the case of an emergency, exercise the powers conferred by sub-paragraph (3) until the dispute has been finally determined in accordance with paragraph 21.

On Street Apparatus

86. Except for paragraphs 9 (apparatus *in stopped up streets*), 14 (retained apparatus: protection), 15 (expenses) and 16 (indemnity) of this Schedule which will apply in respect of the exercise of all or any powers under the Order affecting the rights and apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc, the other provisions of this Schedule do not apply to apparatus in respect of which the relations between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc are regulated by the provisions of Part 3 of the 1991 Act.

Apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc in stopped up streets

87.—(1) Where any street is stopped up under article 12 (*permanent stopping up, restriction of use and construction of streets, public rights of way and private means of access*), if National Grid Electricity Transmission Plc has any apparatus in the street or accessed via that street National Grid Electricity Transmission Plc has the same rights in respect of that apparatus as it enjoyed immediately before the stopping up and the undertaker must grant to National Grid Electricity Transmission Plc, or procure the granting to National Grid Electricity Transmission Plc of, legal easements reasonably satisfactory to National Grid Electricity Transmission Plc in respect of such apparatus and access to it prior to the stopping up of any such street or highway but nothing in this paragraph affects any right of the undertaker or National Grid Electricity Transmission Plc to require the removal of that apparatus under paragraph 7 or the power of the undertaker, subject to compliance with this sub-paragraph, to carry out works under paragraph 9.

(2) Notwithstanding the temporary stopping up or diversion of any highway under the powers of article 12 (*temporary stopping up and restriction of use of streets*), National Grid Electricity Transmission Plc is at liberty at all times to take all necessary access across any such stopped up highway and to execute and do all such works and things in, upon or under any such highway as may be reasonably necessary or desirable to enable it to maintain any apparatus which at the time of the stopping up or diversion was in that highway.

Protective works to buildings

88. The undertaker, in the case of the powers conferred by article 18 (protective work to buildings), must exercise those powers so as not to obstruct or render less convenient the access to any apparatus, the Bodelwyddan Site and/or the Connah's Quay Site without the written consent of National Grid Electricity Transmission Plc which will not unreasonably be withheld.

Acquisition of land

89.—(1) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans or contained in the book of reference to the Order, the undertaker may not (a) appropriate or acquire or take temporary possession of any land or apparatus or (b) appropriate, acquire, extinguish, interfere with or override any easement, other interest or right and/or apparatus of National Grid Electricity Transmission Plc otherwise than by agreement (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(2) Regardless of any provision in this Order or anything shown on the land plans, the undertaker must not unless otherwise agreed in writing with National Grid acquire any land forming part of the Bodelwyddan Site and/or the Connah's Quay Site (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed).

(3) As a condition of an agreement between the parties in sub-paragraph (1), prior to the carrying out of any part of the authorised works (or in such other timeframe as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker) that is subject to the requirements of this Part of this Schedule that will cause any conflict with or breach the terms of any easement or other legal or land interest of National Grid Electricity Transmission Plc or affect the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to or secured by the undertaker, the undertaker must as National Grid Electricity Transmission Plc reasonably requires enter into such deeds of consent upon such terms and conditions as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker acting reasonably and which must be no less favourable on the whole to National Grid unless otherwise agreed by National Grid Electricity Transmission Plc, and it will be the responsibility of the undertaker to procure and/or secure the consent and entering into of such deeds and variations by all other third parties with an interest in the land at that time who are affected by such authorised works.

(4) Save where otherwise agreed in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker, the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc agree that

where there is any inconsistency or duplication between the provisions set out in this Part of this Schedule relating to the relocation and/or removal of apparatus including but not limited to the payment of costs and expenses relating to such relocation and/or removal of apparatus) and the provisions of any existing easement, rights, agreements and licences granted, used, enjoyed or exercised by National Grid Electricity Transmission Plc and/or other enactments relied upon by National Grid Electricity Transmission Plc as of right or other use in relation to the apparatus, then the provisions in this Schedule shall prevail.

(5) Any agreement or consent granted by National Grid Electricity Transmission Plc under paragraph 9 or any other paragraph of this Part of this Schedule, shall not be taken to constitute agreement under sub-paragraph (1).

Removal of apparatus

90.—(1) If, in the exercise of the powers conferred by this Order the undertaker acquires any interest in or possesses temporarily any land in which any apparatus is placed, that apparatus must not be removed under this Part of this Schedule and any right of National Grid Electricity Transmission Plc to maintain that apparatus in that land must not be extinguished until alternative apparatus has been constructed and is in operation to the reasonable satisfaction of National Grid Electricity Transmission Plc in accordance with sub-paragraph (2) to (5)

(2) If, for the purpose of executing any works comprised in the authorised development in, on, under or over any land purchased, held, appropriated or used under this Order, the undertaker requires the removal of any apparatus placed in that land, it must give to National Grid Electricity Transmission Plc a minimum of 56 days' advance written notice of that requirement, together with a plan of the work proposed, and of the proposed position of the alternative apparatus to be provided or constructed and in that case (or if in consequence of the exercise of any of the powers conferred by this Order National Grid Electricity Transmission Plc reasonably needs to remove any of its apparatus) the undertaker must, subject to sub-paragraph (3), secure any necessary consents for the alternative apparatus and afford to National Grid Electricity Transmission Plc to its satisfaction (taking into account paragraph 8(1) below) the necessary facilities and rights—

- (a) for the construction of alternative apparatus in other land of or land secured by the undertaker; and
- (b) subsequently for the maintenance of that apparatus.

(3) If alternative apparatus or any part of such apparatus is to be constructed elsewhere than in other land of or land secured by the undertaker, or the undertaker is unable to afford such facilities and rights as are mentioned in sub-paragraph (2) in the land in which the alternative apparatus or part of such apparatus is to be constructed, National Grid Electricity Transmission Plc may in its sole discretion, on receipt of a written notice to that effect from the undertaker, take such steps as are reasonable in the circumstances to assist the undertaker to obtain the necessary facilities and rights in the land in which the alternative apparatus is to be constructed save that this obligation shall not extend to the requirement for National Grid Electricity Transmission Plc to use its compulsory purchase powers to this end unless it elects to so do.

(4) Any alternative apparatus to be constructed in land of or land secured by the undertaker under this Part of this Schedule must be constructed in such manner and in such line or situation as may be agreed between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker.

(5) National Grid Electricity Transmission Plc must, after the alternative apparatus to be provided or constructed has been agreed, and subject to a written diversion agreement having been entered into between the parties and the grant to National Grid Electricity Transmission Plc of any such facilities and rights as are referred to in sub-paragraph (2) or (3), proceed without unnecessary delay to construct and bring into operation the alternative apparatus and subsequently to remove any apparatus required by the undertaker to be removed under the provisions of this Part of this Schedule.

Facilities and rights for alternative apparatus

91.—(1) Where, in accordance with the provisions of this Part of this Schedule, the undertaker affords to or secures for National Grid Electricity Transmission Plc facilities and rights in land for the construction, use, maintenance and protection of alternative apparatus in substitution for apparatus to be removed, those facilities and rights must be granted upon such terms and conditions as may be agreed between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc and must be no less favourable on the whole to National Grid Electricity Transmission Plc than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed unless otherwise agreed by National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) If the facilities and rights to be afforded by the undertaker and agreed with National Grid Electricity Transmission Plc under sub-paragraph (1) in respect of any alternative apparatus, and the terms and conditions subject to which those facilities and rights are to be granted, are less favourable on the whole to National Grid Electricity Transmission Plc than the facilities and rights enjoyed by it in respect of the apparatus to be removed and the terms and conditions to which those facilities and rights are subject the matter may be referred to arbitration in accordance with paragraph 15 (*Arbitration*) of this Part of this Schedule and the arbitrator must make such provision for the payment of compensation by the undertaker to National Grid Electricity Transmission Plc as appears to the arbitrator to be reasonable having regard to all the circumstances of the particular case. In respect of the appointment of an arbitrator under this sub-paragraph, article 46 (arbitration) applies.

Retained apparatus: Protection of National Grid Electricity Transmission Plc as Electricity Undertaker

92.—(1) Not less than 56 days before the commencement of any specified works the undertaker must submit to National Grid Electricity Transmission Plc a plan of the works to be executed and seek from National Grid Electricity Transmission Plc details of the underground extent of their electricity assets.

(2) In relation to specified works the plan to be submitted to National Grid Electricity Transmission Plc under sub-paragraph (1) must include a method statement and describe—

- (a) the exact position of the works;
- (b) the level at which these are proposed to be constructed or renewed;
- (c) the manner of their construction or renewal including details of excavation, positioning of plant;
- (d) the position of all apparatus;
- (e) by way of detailed drawings, every alteration proposed to be made to or close to any such apparatus;
- (f) any intended maintenance regimes;
- (g) an assessment of risks of rise of earth issues; and
- (h) a ground monitoring scheme, where required.

(3) In relation to any works which will or may be situated on, over, under or within 10 metres of any part of the foundations of an electricity tower or between any two or more electricity towers, the plan to be submitted under sub-paragraph (1) must in addition to the matters set out in sub-paragraph (2) include a method statement describing—; -

- (a) details of any cable trench design including route, dimensions, clearance to pylon foundations;
- (b) demonstration that pylon foundations will not be affected prior to, during and post construction;
- (c) details of load bearing capacities;
- (d) details of any cable installation methodology including access arrangements, jointing bays and backfill methodology;

- (e) a written management plan for high voltage hazard during construction and ongoing maintenance of any cable route;
 - (f) written details of the operations and maintenance regime for any cable, including frequency and method of access;
 - (g) assessment of earth rise potential if reasonably required by National Grid Electricity Transmission Plc's engineers; and
 - (h) evidence that trench bearing capacity is to be designed to support overhead line construction traffic of up to and including 26 tonnes in weight.
- (4) The undertaker must not commence any works to which sub-paragraphs (2) or (3) apply until National Grid Electricity Transmission Plc has given written approval of the plan so submitted.
- (5) Any approval of National Grid Electricity Transmission Plc required under sub-paragraphs (4) -
- (a) may be given subject to reasonable conditions for any purpose mentioned in sub-paragraphs (6) or (8); and
 - (b) may be given subject to such reasonable requirements as National Grid may have in connection with the safe and efficient construction, commissioning, operation and maintenance of the Bodelwyddan Project and/or the Connah's Quay Project; and
 - (c) must not be unreasonably withheld.
- (6) In relation to any work to which sub-paragraphs (2) or (3) apply, National Grid Electricity Transmission Plc may require such modifications to be made to the plans as may be reasonably necessary for the purpose of securing its apparatus against interference or risk of damage, for the provision of protective works or for the purpose of providing or securing proper and convenient means of access to any apparatus.
- (7) Works executed under sub-paragraphs (2) or (3) must be executed in accordance with the plan, submitted under sub-paragraph (1) or as relevant sub-paragraph (6), as approved or as amended from time to time by agreement between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc and in accordance with such reasonable requirements as may be made in accordance with sub-paragraphs (6), or (8) by National Grid Electricity Transmission Plc for the alteration or otherwise for the protection of the apparatus, or for securing access to it, and National Grid Electricity Transmission Plc will be entitled to watch and inspect the execution of those works.
- (8) Where National Grid Electricity Transmission Plc requires any protective works to be carried out by itself or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works, inclusive of any measures or schemes required and approved as part of the plan approved pursuant to this paragraph, must be carried out to National Grid Electricity Transmission Plc's satisfaction prior to the commencement of any authorised development (or any relevant part thereof) for which protective works are required and National Grid Electricity Transmission Plc shall give 56 days' notice of its requirement for such works from the date of submission of a plan pursuant to this paragraph (except in an emergency).
- (9) If National Grid Electricity Transmission Plc in accordance with sub-paragraphs (6) or (8) and in consequence of the works proposed by the undertaker reasonably requires the removal of any apparatus and gives written notice to the undertaker of that requirement, paragraphs 1 to 3 and 6 to 8 apply as if the removal of the apparatus had been required by the undertaker under paragraph 7(2).
- (10) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 56 days before commencing the execution of the authorised development, a new plan, instead of the plan previously submitted, and having done so the provisions of this paragraph shall apply to and in respect of the new plan.
- (11) The undertaker will not be required to comply with sub-paragraph (1) where it needs to carry out emergency works as defined in the 1991 Act but in that case it must give to National Grid Electricity Transmission Plc notice as soon as is reasonably practicable and a plan of those works and must—

- (a) comply with sub-paragraphs (6), (7) and (8) in so far as is reasonably practicable in the circumstances and
- (b) comply with sub-paragraph (12) at all times.

(12) At all times when carrying out any works authorised under the Order, the undertaker must comply with National Grid Electricity Transmission Plc's policies for development near overhead lines EN43-8 and HSE's guidance note 6 "Avoidance of Danger from Overhead Lines".

Expenses

93.—(1) Save where otherwise agreed in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker and subject to the following provisions of this paragraph, the undertaker must pay to National Grid Electricity Transmission Plc within 30 days of receipt of an itemised invoice or claim from National Grid Electricity Transmission Plc all charges, costs and expenses reasonably anticipated within the following three months or reasonably and properly incurred by National Grid Electricity Transmission Plc in, or in connection with, the inspection, removal, relaying or replacing, alteration or protection of any apparatus or the construction of any new or alternative apparatus which may be required in consequence of the execution of any authorised works including without limitation—

- (a) any costs reasonably incurred by or compensation properly paid by National Grid Electricity Transmission Plc in connection with the acquisition of rights or the exercise of statutory powers for such apparatus including without limitation all costs incurred by National Grid Electricity Transmission Plc as a consequence of National Grid Electricity Transmission Plc:
 - (i) using its own compulsory purchase powers to acquire any necessary rights under paragraph 7(3); or
 - (ii) exercising any compulsory purchase powers in the Order transferred to or benefitting National Grid Electricity Transmission Plc.
- (b) in connection with the cost of the carrying out of any diversion work or the provision of any alternative apparatus, where no written diversion agreement is otherwise in place;
- (c) the cutting off of any apparatus from any other apparatus or the making safe of redundant apparatus;
- (d) the approval of plans;
- (e) the carrying out of protective works, plus a capitalised sum to cover the cost of maintaining and renewing permanent protective works;
- (f) the survey of any land, apparatus or works, the inspection and monitoring of works or the installation or removal of any temporary works reasonably necessary in consequence of the execution of any such works referred to in this Part of this Schedule.

(2) There will be deducted from any sum payable under sub-paragraph the value of any apparatus removed under the provisions of this Part of this Schedule and which is not re-used as part of the alternative apparatus, that value being calculated after removal.

(3) If in accordance with the provisions of this Part of this Schedule—

- (a) apparatus of better type, of greater capacity or of greater dimensions is placed in substitution for existing apparatus of worse type, of smaller capacity or of smaller dimensions; or
- (b) apparatus (whether existing apparatus or apparatus substituted for existing apparatus) is placed at a depth greater than the depth at which the existing apparatus was situated,

and the placing of apparatus of that type or capacity or of those dimensions or the placing of apparatus at that depth, as the case may be, is not agreed by the undertaker or, in default of agreement, is not determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration) to be necessary, then, if such placing involves cost in the construction of works under this Part of this Schedule exceeding that which would have been involved if the apparatus placed had been of the existing type, capacity or dimensions, or at the existing depth, as the case may be, the amount

which apart from this sub-paragraph would be payable to National Grid Electricity Transmission Plc by virtue of sub-paragraph (1) will be reduced by the amount of that excess save to the extent that it is not possible in the circumstances to obtain the existing type of apparatus at the same capacity and dimensions or place at the existing depth in which case full costs will be borne by the undertaker.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3)—

- (a) an extension of apparatus to a length greater than the length of existing apparatus will not be treated as a placing of apparatus of greater dimensions than those of the existing apparatus; and
- (b) where the provision of a joint in a pipe or cable is agreed, or is determined to be necessary, the consequential provision of a jointing chamber or of a manhole will be treated as if it also had been agreed or had been so determined.

(5) Any amount which apart from this sub-paragraph would be payable to National Grid Electricity Transmission Plc in respect of works by virtue of sub-paragraph (1) will, if the works include the placing of apparatus provided in substitution for apparatus placed more than 7 years and 6 months earlier so as to confer on National Grid Electricity Transmission Plc any financial benefit by deferment of the time for renewal of the apparatus in the ordinary course, be reduced by the amount which represents that benefit.

Indemnity

94.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction of any works authorised by this Part of this Schedule or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any of the authorised works by or on behalf of the undertaker or in consequence of any act or default of the undertaker (or any person employed or authorised by him) in the course of carrying out such works, including without limitation works carried out by the undertaker under this Part of this Schedule or any subsidence resulting from any of these works, any damage is caused to any apparatus or alternative apparatus (other than apparatus the repair of which is not reasonably necessary in view of its intended removal for the purposes of the authorised works) or property of National Grid Electricity Transmission Plc, or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by National Grid Electricity Transmission Plc, or National Grid Electricity Transmission Plc becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker will—

- (a) bear and pay on demand accompanied by an invoice or claim from National Grid Electricity Transmission Plc the cost reasonably and properly incurred by National Grid Electricity Transmission Plc in making good such damage or restoring the supply; and
- (b) indemnify National Grid Electricity Transmission Plc for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalty or costs incurred by or recovered from National Grid Electricity Transmission Plc, by reason or in consequence of any such damage or interruption or National Grid Electricity Transmission Plc becoming liable to any third party and including STC Claims or an Incentive Deduction other than arising from any default of National Grid Electricity Transmission Plc.

(2) The fact that any act or thing may have been done by National Grid Electricity Transmission Plc on behalf of the undertaker or in accordance with a plan approved by National Grid Electricity Transmission Plc or in accordance with any requirement of National Grid Electricity Transmission Plc or under its supervision will not (unless sub-paragraph (3) applies), excuse the undertaker from liability under the provisions of this sub-paragraph (1) unless National Grid Electricity Transmission Plc fails to carry out and execute the works properly with due care and attention and in a skilful and workman like manner or in a manner that does not accord with the approved plan

(3) Nothing in sub-paragraph (1) shall impose any liability on the undertaker in respect of—

- (a) any damage or interruption to the extent that it is attributable to the neglect or default of National Grid Electricity Transmission Plc, its officers, servants, contractors or agents;
- (b) any authorised works and/or any other works authorised by this Part of this Schedule carried out by National Grid Electricity Transmission Plc as an assignee, transferee or

lessee of the undertaker with the benefit of the Order pursuant to section 156 of the Planning Act 2008 or article 7 (benefit of the Order) subject to the proviso that once such works become apparatus ("new apparatus") any authorised works yet to be executed and not falling within this subsection 3(b) will be subject to the full terms of this Part of this Schedule including this paragraph 11; and/or

- (c) any indirect or consequential loss of any third party (including but not limited to loss of use, revenue, profit, contract, production, increased cost of working or business interruption) arising from any such damage or interruption, which is not reasonably foreseeable;

(4) National Grid Electricity Transmission Plc must give the undertaker reasonable notice of any such third party claim or demand and no settlement, admission of liability or compromise must, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme, be made without first consulting the undertaker and considering their representations.

(5) National Grid Electricity Transmission Plc, in respect of any matter covered by the indemnity given by the undertaker in this paragraph, at all times act reasonably and in the same manner as it would as if settling third party claims on its own behalf from its own funds.

(6) National Grid Electricity Transmission Plc must use its reasonable endeavours to mitigate and to minimise any costs, expenses, loss, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph applies where it is within National Grid Electricity Transmission Plc's reasonable ability and control to do so and which expressly excludes any obligation to mitigate liability arising from third parties which is outside of National Grid Electricity Transmission Plc's control and if reasonably requested to do so by the undertaker National Grid Electricity Transmission Plc must provide an explanation of how the claim has been minimised, where relevant.

(7) Not to commence construction (and not to permit the commencement of such construction) of the authorised works on any land owned by National Grid Electricity Transmission Plc or in respect of which National Grid Electricity Transmission Plc has an easement or wayleave for its apparatus or any other interest or to carry out any works within 15 metres of National Grid Electricity Transmission Plc's apparatus until the following conditions are satisfied:

- (a) unless and until National Grid Electricity Transmission Plc is satisfied acting reasonably (but subject to all necessary regulatory constraints) that the undertaker has first provided the acceptable security (and provided evidence that it shall maintain such acceptable security for the construction period of the authorised works from the proposed date of commencement of construction of the authorised works) and National Grid Electricity Transmission Plc has confirmed the same to the undertaker in writing; and
- (b) unless and until National Grid Electricity Transmission Plc is satisfied acting reasonably (but subject to all necessary regulatory constraints) that the undertaker has procured acceptable insurance (and provided evidence to National Grid Electricity Transmission Plc that it shall maintain such acceptable insurance for the construction period of the authorised works from the proposed date of commencement of construction of the authorised works) and National Grid Electricity Transmission Plc has confirmed the same in writing to the undertaker.

(8) In the event that the undertaker fails to comply with 11(7) of this Part of this Schedule, nothing in this Part of this Schedule shall prevent National Grid Electricity Transmission Plc from seeking injunctive relief (or any other equitable remedy) in any court of competent jurisdiction.

Enactments and agreements

95. Save to the extent provided for to the contrary elsewhere in this Part of this Schedule or by agreement in writing between National Grid Electricity Transmission Plc and the undertaker, nothing in this Part of this Schedule affects the provisions of any enactment or agreement regulating the relations between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc in respect of any apparatus laid or erected in land belonging to the undertaker on the date on which this Order is made.

Co-operation

96.—(1) Where in consequence of the proposed construction of any part of the authorised works the undertaker or National Grid Electricity Transmission Plc requires the removal of apparatus under paragraph 7(2) or National Grid Electricity Transmission Plc makes requirements for the protection or alteration of apparatus under paragraph 9, the undertaker shall use its best endeavours to co-ordinate the execution of the works in the interests of safety and the efficient and economic execution of the authorised works and taking into account the need to ensure the safe and efficient operation of National Grid Electricity Transmission Plc's undertaking and National Grid Electricity Transmission Plc shall use its best endeavours to co-operate with the undertaker for that purpose.

(2) For the avoidance of doubt whenever National Grid Electricity Transmission Plc's consent, agreement or approval is required in relation to plans, documents or other information submitted by the undertaker or the taking of action by the undertaker, it must not be unreasonably withheld or delayed.

Access

97. If in consequence of the agreement reached in accordance with paragraph 6(1) or the powers granted under this Order the access to any apparatus is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus as will enable National Grid Electricity Transmission Plc to maintain or use the apparatus no less effectively than was possible before such obstruction.

Arbitration

98. Save for differences or disputes arising under paragraphs 12(2), 12(4), 13(1) and 14 any difference or dispute arising between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc under this Part of this Schedule must, unless otherwise agreed in writing between the undertaker and National Grid Electricity Transmission Plc, be determined by arbitration in accordance with article 46 (arbitration).

Notices

99. Notwithstanding article [] (service of notices), any plans submitted to National Grid Electricity Transmission Plc by the undertaker pursuant to paragraph 9 must be submitted using the LSBUD system (<https://lsbud.co.uk/>) or to such other address as National Grid Electricity Transmission Plc may from time to time appoint instead for that purpose and notify to the undertaker in writing.

PART 8

For the protection of Network Rail Limited

100. The provisions of this Part have effect unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Network Rail and, where paragraph 14 applies, any other person on whom rights or obligations are conferred by that paragraph.

101. In this Part—

“asset protection agreement” means an agreement to regulate the construction and maintenance of the specified work in a form prescribed from time to time by Network Rail;

“construction” includes execution, placing, alteration and reconstruction and “construct” and “constructed” have corresponding meanings;

“engineer” means an engineer appointed by Network Rail for the purposes of this Order;

“network licence” means the network licence, as the same is amended from time to time, granted to Network Rail by the Secretary of State in exercise of powers under section 8 of the Railways Act 1993^(a);

“Network Rail” means Network Rail Infrastructure Limited (company number 02904587, whose registered office is at 1 Eversholt Street, London NW1 2DN) and any associated company of Network Rail Infrastructure Limited which holds property for railway purposes, and for the purpose of this definition “associated company” means any company which is (within the meaning of section 1159 of the Companies Act 2006^(b)) the holding company of Network Rail Infrastructure Limited, a subsidiary of Network Rail Infrastructure Limited or another subsidiary of the holding company of Network Rail Infrastructure Limited; and any successor to Network Rail Infrastructure Limited’s railway undertaking;

“plans” includes sections, designs, design data, software, drawings, specifications, soil reports, calculations, descriptions (including descriptions of methods of construction), staging proposals, programmes and details of the extent, timing and duration of any proposed occupation of railway property;

“railway operational procedures” means procedures specified under any access agreement (as defined in the Railways Act 1993) or station lease;

“railway property” means any railway belonging to Network Rail and—

- (a) any station, land, works, apparatus and equipment belonging to Network Rail or connected with any such railway; and
- (b) any easement or other property interest held or used by Network Rail for the purposes of such railway or works, apparatus or equipment;

“regulatory consents” means any consent or approval required under:

- (a) the Railways Act 1993;
- (b) the network licence; and/or
- (c) any other relevant statutory or regulatory provisions;

by either the Office of Rail and Road or the Secretary of State for Transport or any other competent body including change procedures and any other consents, approvals of any access or beneficiary that may be required in relation to the authorised development;

“specified work” means so much of any of the authorised development as is or is to be situated upon, across, under, over or within 15 metres of, or may in any way adversely affect, railway property and for the avoidance of doubt, includes the maintenance of such works under the powers conferred by article 6 (power to maintain the authorised development) in respect of such works.

102.—(1) Where under this Part Network Rail is required to give its consent, agreement or approval in respect of any matter, that consent, agreement or approval is subject to the condition that Network Rail complies with any relevant railway operational procedures and any obligations under its network licence or under statute.

(2) In so far as any specified work or the acquisition or use of railway property is or may be subject to railway operational procedures, Network Rail must—

- (a) co-operate with the undertaker with a view to avoiding undue delay and securing conformity as between any plans approved by the engineer and requirements emanating from those procedures; and
- (b) use its reasonable endeavours to avoid any conflict arising between the application of those procedures and the proper implementation of the authorised project under this Order.

103.—(1) The undertaker must not exercise the powers conferred by—

(a) 1993 c. 43
(b) 2006 c. 46.

- (a) article 3 (development consent etc. granted by the Order);
- (b) article 6 (power to maintain the authorised project);
- (c) article 16 (discharge of water);
- (d) article 17 (authority to survey and investigate the land);
- (e) article 20 (compulsory acquisition of land);
- (f) article 22 (compulsory acquisition of rights);
- (g) article 24 (private rights);
- (h) article 26 (acquisition of subsoil only);
- (i) article 28 (rights under or over streets);
- (j) article 29 (temporary use of land for carrying out the authorised project);
- (k) article 30 (temporary use of land for maintaining the authorised project);
- (l) article 31 (statutory undertakers);
- (m) article 35 (felling or lopping of trees and removal of hedgerows);
- (n) article 36 (trees subject to tree preservation orders);
- (o) the powers conferred by section 11(3) (power of entry) of the 1965 Act;
- (p) the powers conferred by section 203 (power to override easements and rights) of the Housing and Planning Act 2016();
- (q) the powers conferred by section 172 (right to enter and survey land) of the Housing and Planning Act 2016;
- (r) any powers in respect of the temporary possession of land under the Neighbourhood Planning Act 2017;

in respect of any railway property unless the exercise of such powers is with the consent of Network Rail.

(2) The undertaker must not in the exercise of the powers conferred by this Order prevent pedestrian or vehicular access to any railway property, unless preventing such access is with the consent of Network Rail.

(3) The undertaker must not exercise the powers conferred sections 271 or 272 of the 1990 Act, article 31 (statutory undertakers) or article 24 (private rights), in relation to any right of access of Network Rail to railway property, but such right of access may be diverted with the consent of Network Rail.

(4) The undertaker must not under the powers of this Order acquire or use or acquire new rights over, or seek to impose any restrictive covenants over, any railway property, or extinguish any existing rights of Network Rail in respect of any third party property, except with the consent of Network Rail.

(5) The undertaker must not under the powers of this Order do anything which would result in railway property being incapable of being used or maintained or which would affect the safe running of trains on the railway.

(6) Where Network Rail is asked to give its consent pursuant to this paragraph, such consent must not be unreasonably withheld but may be given subject to reasonable conditions but it shall never be unreasonable to withhold consent for reasons of operational or railway safety (such matters to be in Network Rail's absolute discretion).

(7) The undertaker must enter into an asset protection agreement prior to the commencement of any specified work.

104.—(1) The undertaker must before commencing construction of any specified work supply to Network Rail proper and sufficient plans of that work for the reasonable approval of the engineer and the specified work must not be commenced except in accordance with such plans as have been approved in writing by the engineer or settled by arbitration under article 46 (arbitration).

(2) The approval of the engineer under sub-paragraph 5(1) must not be unreasonably withheld or delayed, and if after 28 days beginning with the date on which such plans have been supplied to Network Rail the engineer has not communicated disapproval of those plans and the grounds of disapproval—

- (a) the undertaker may serve on the engineer written notice requiring the engineer to communicate approval or disapproval within a further period of 28 days beginning with the date on which the engineer receives written notice from the undertaker; and
- (b) if by the expiry of the further 28 days the engineer has not communicated approval or disapproval, the engineer is deemed to have approved the plans as supplied.

(3) If after the expiry of 28 days beginning with the date on which written notice was served on the engineer under sub-paragraph 5(2), Network Rail gives notice to the undertaker that Network Rail desires itself to construct any part of a specified work which in the opinion of the engineer will or may affect the stability of railway property or the safe operation of traffic on the railways of Network Rail then, if the undertaker desires such part of the specified work to be constructed, Network Rail must construct it without unreasonable delay on behalf of and to the reasonable satisfaction of the undertaker in accordance with the plans approved or deemed to be approved or settled under this paragraph, and under the supervision (where appropriate and if given) of the undertaker.

(4) When signifying approval of the plans the engineer may specify any protective works (whether temporary or permanent) which in the engineer's reasonable opinion should be carried out before the commencement of the construction of a specified work to ensure the safety or stability of railway property or the continuation of safe and efficient operation of the railways of Network Rail or the services of operators using the same (including any relocation, decommissioning and removal of works, apparatus and equipment necessitated by a specified work and the comfort and safety of passengers who may be affected by the specified works), and—

- (a) such protective works as may be reasonably necessary for those purposes must be constructed by Network Rail or by the undertaker, if Network Rail so desires, and such protective works must be carried out at the expense of the undertaker, in either case without unreasonable delay; and
- (b) the undertaker must not commence the construction of the specified works in question until the engineer has notified the undertaker that the protective works have been completed to the engineer's reasonable satisfaction.

(5) Any specified works and any protective works to be constructed by virtue of paragraph 5(4) must, when commenced, be constructed—

- (a) without unnecessary delay in accordance with the plans approved or deemed to have been approved or settled under paragraph 5;
- (b) under the supervision (where appropriate and if given) and to the reasonable satisfaction of the engineer;
- (c) in such manner as to cause as little damage as is possible to railway property; and
- (d) so far as is reasonably practicable, so as not to interfere with or obstruct the free, uninterrupted and safe use of any railway of Network Rail or the traffic on it and the use by passengers of railway property.

(6) If any damage to railway property or any interference or obstruction referred to in sub-paragraph 5(5)(d) is caused by the carrying out of, or in consequence of, the construction of a specified work, the undertaker must, regardless of any approval, make good such damage and must pay to Network Rail all reasonable expenses to which Network Rail may be put and compensation for any loss which it may sustain by reason of any such damage, interference or obstruction.

(7) Nothing in this Part imposes any liability on the undertaker with respect to any damage, costs, expenses or loss attributable to the negligence of Network Rail or its employees, contractors or agents or any liability on Network Rail with respect to any damage, costs, expenses or loss attributable to the negligence of the undertaker or its employees, contractors or agents.

105. The undertaker must—

- (a) at all times afford reasonable facilities to the engineer for access to a specified work during its construction; and
- (b) supply the engineer with all such information as the engineer may reasonably require with regard to a specified work or the method of constructing it.

106. Network Rail must at all times afford reasonable facilities to the undertaker and its employees, contractors or agents for access to any works carried out by Network Rail under this Part during their construction and must supply the undertaker with such information as it may reasonably require with regard to such works or the method of constructing them.

107.—(1) If any permanent or temporary alterations or additions to railway property are reasonably necessary in consequence of the construction of a specified work or during a period of 24 months after the completion of that work in order to ensure the safety of railway property or the continued safe and efficient operation of the railway of Network Rail, such alterations or additions may be carried out by Network Rail.

(2) If Network Rail gives to the undertaker reasonable notice of its intention to carry out such alterations or additions (which must be specified in the notice), the undertaker must pay to Network Rail the reasonable cost of those alterations or additions including, in respect of any such alterations or additions which have been reasonably incurred by Network Rail, including, in respect of any such alterations or additions as are to be permanent, a capitalised sum representing the increase.

(3) If during the construction of a specified work by the undertaker, Network Rail gives notice to the undertaker that Network Rail desires itself to construct that part of the specified work that in the opinion of the engineer is endangering the stability of railway property or the safe operation of traffic on the railways of Network Rail then, if the undertaker decides that part of the specified work is to be constructed, Network Rail must assume construction of that part of the specified work and the undertaker must, regardless of any approval of the specified work under paragraph 5(3), pay to Network Rail all reasonable expenses to which Network Rail may be put and compensation for any loss which it may suffer by reason of the execution by Network Rail of that specified work.

(4) The engineer must, in respect of the capitalised sums referred to in this paragraph and paragraph 9, provide such details of the formula or method of calculation by which those sums have been calculated as the undertaker may reasonably require.

(5) If the cost of maintaining, working or renewing railway property is reduced in consequence of any such alterations or additions, a capitalised sum representing such saving must be set off against any sum payable by the undertaker to Network Rail under this paragraph.

108. The undertaker must repay to Network Rail all reasonable fees, costs, charges and expenses agreed in advance with the undertaker and reasonably incurred by Network Rail—

- (a) in constructing any part of a specified work on behalf of the undertaker under paragraph 5(3) or in constructing any protective works under paragraph 5(4) including in respect of any permanent protective works, a capitalised sum representing the cost of maintaining and renewing those works;
- (b) in respect of the approval by the engineer of plans submitted by the undertaker and the supervision by the engineer of the construction of a specified work or a protective work;
- (c) in respect of the employment or procurement of the services of any inspectors, signallers, guards and other persons whom it is reasonably necessary to appoint for inspecting, signalling, watching and lighting railway property and for preventing, so far as may be reasonably practicable, interference, obstruction, danger or accident arising from the construction or failure of a specified work;
- (d) in respect of any special traffic working resulting from any speed restrictions which may in the reasonable opinion of the engineer, need to be imposed by reason or in consequence of the construction or failure of a specified work or a protective work from

the substitution or diversion of services which may be reasonably necessary for the same reason; and

- (e) in respect of any additional temporary lighting of railway property in the vicinity of the specified works or protective works, being lighting made reasonably necessary by reason or in consequence of the construction or failure of a specified work or protective works.

109.—(1) In this paragraph—

“EMI” means, subject to sub-paragraph 10(2), electromagnetic interference with Network Rail apparatus generated by the operation of the onshore works here such interference is of a level which adversely affects the safe operation of Network Rail’s apparatus

“Network Rail’s apparatus” means any lines, circuits, wires, apparatus or equipment (whether or not modified or installed as part of the authorised development) which are owned or used by Network Rail for the purpose of transmitting or receiving electrical energy or of radio, telegraphic, telephonic, electric, electronic or other like means of signalling or other communications.

(2) This paragraph applies to EMI only to the extent that such EMI is not attributable to any change to Network Rail’s apparatus carried out after approval of plans under paragraph 5(1) for the relevant part of the onshore works giving rise to EMI (unless the undertaker has been given notice in writing before the approval of those plans of the intention to make such change).

(3) Subject to sub-paragraph 10(5), the undertaker must in the design and construct the onshore works and take all measures necessary to prevent EMI and must establish with Network Rail (both parties acting reasonably) appropriate arrangements to verify their effectiveness.

(4) In order to facilitate the undertaker’s compliance with sub-paragraph 10(3)—

- (a) the undertaker must consult with Network Rail as early as reasonably practicable to identify all Network Rail’s apparatus which may be at risk of EMI, and thereafter must continue to consult with Network Rail (both before and after formal submission of plans under paragraph 5(1) in order to identify all potential causes of EMI and the measures required to eliminate them;
- (b) Network Rail must without unreasonable delay make available to the undertaker all information in the possession of Network Rail reasonably requested by the undertaker in respect of Network Rail’s apparatus identified pursuant to sub-paragraph 10(4)(a); and
- (c) Network Rail must allow the undertaker reasonable facilities for the inspection of Network Rail’s apparatus identified pursuant to sub-paragraph 10(4)(a).

(5) In any case where it is established that EMI can only reasonably be prevented by modifications to Network Rail’s apparatus, Network Rail must not withhold its consent unreasonably to modifications of Network Rail’s apparatus, but the means of prevention and the method of their execution must be selected in the reasonable discretion of Network Rail, and in relation to such modifications paragraph 5(1) has effect subject to the sub-paragraph.

(6) Prior to the commencement of operation of the authorised development the undertaker shall test the use of the authorised development in a manner that shall first have been agreed with Network Rail (such agreement not to be unreasonably withheld or delayed), and if, notwithstanding any measures adopted pursuant to sub-paragraph 10(3), the testing of the authorised development causes EMI then the undertaker must immediately upon receipt of notification by Network Rail of such EMI either in writing or communicated orally (such oral communication to be confirmed in writing as soon as reasonably practicable after it has been issued) forthwith cease to use (or procure the cessation of use of) the undertaker’s apparatus causing such EMI until all measures necessary have been taken to remedy such EMI by way of modification to the source of such EMI or (in the circumstances, and subject to the consent, specified in sub-paragraph 10(5) to Network Rail’s apparatus.

(7) In the event of EMI having occurred—

- (a) the undertaker must afford reasonable facilities to Network Rail for access to the undertaker’s apparatus in the investigation of such EMI;

- (b) Network Rail must afford reasonable facilities to the undertaker for access to Network Rail's apparatus in the investigation of such EMI;
- (c) Network Rail must without unreasonable delay make available to the undertaker any additional material information in its possession reasonably requested by the undertaker in respect of Network Rail's apparatus or such EMI; and
- (d) the undertaker shall not allow regular revenue earning operations of the authorised development in a manner that has caused or will cause EMI until measures have been taken in accordance with this paragraph to prevent such levels of EMI occurring.

(8) Where Network Rail approves modifications to Network Rail's apparatus pursuant to sub-paragraphs 10(5) or 10(6)—

- (a) Network Rail must allow the undertaker reasonable facilities for the inspection of the relevant part of Network Rail's apparatus; and
- (b) any modifications to Network Rail's apparatus approved pursuant to those sub-paragraphs must be carried out and completed by the undertaker in accordance with paragraph 6.

(9) To the extent that it would not otherwise do so, the indemnity in paragraph 14(1) applies to the costs and expenses reasonably incurred or losses suffered by Network Rail through the implementation of the provisions of this paragraph (including costs incurred in connection with the consideration of proposals, approval of plans, supervision and inspection of works and facilitating access to Network Rail's apparatus) or in consequence of any EMI to which sub-paragraph 10(6) applies.

(10) For the purpose of paragraph 9(a) any modifications to Network Rail's apparatus under this paragraph shall be deemed to be protective works referred to in that paragraph.

(11) In relation to any dispute arising under this paragraph the reference in article 46 (arbitration) to the Secretary of State shall be read as a reference to the Institution of Engineering and Technology.

110. If at any time after the completion of a specified work or a protective work, not being a work vested in Network Rail, Network Rail gives notice to the undertaker informing it that the state of maintenance of any part of the specified work or a protective work appears to be such as adversely affects the operation of railway property, the undertaker must, on receipt of such notice, take such steps as may be reasonably necessary to put that specified work or a protective work in such state of maintenance as to not adversely affect railway property.

111. The undertaker must not provide any illumination or illuminated sign or signal on or in connection with a specified work in the vicinity of any railway belonging to Network Rail unless it has first consulted Network Rail and it must comply with Network Rail's reasonable requirements for preventing confusion between such illumination or illuminated sign or signal and any railway signal or other light used for controlling, directing or securing the safety of traffic on the railway.

112. Any additional expenses that Network Rail may reasonably incur in altering, reconstructing or maintaining railway property under any powers existing at the date on which this Order is made by reason of the existence of a specified work must, provided that 56 days' previous notice of the commencement of such alteration, reconstruction or maintenance has been given to the undertaker, be paid by the undertaker to Network Rail.

113.—(1) The undertaker must:

- (a) pay to Network Rail all reasonable costs, charges, damages and expenses not otherwise provided for in this Part which may be occasioned to or reasonably incurred by Network Rail—
 - (i) by reason of the construction or maintenance of a specified work or its failure; or
 - (ii) by reason of any act or omission of the undertaker or of any person in its employ or of its contractors or others whilst engaged on a specified work;

- (iii) in respect of costs incurred by Network Rail in complying with any railway operational procedures or obtaining any regulatory consents which procedures are required to be followed or consents obtained to facilitate the carrying out or operation of the authorised development; and
- (iv) indemnify Network Rail and keep Network Rail indemnified from and against all claims and demands arising out of or in connection with a specified work or any such failure, act or omission.

(2) The fact that any act or thing may have been done by Network Rail on behalf of the undertaker or in accordance with plans approved by the engineer or in accordance with any requirement of the engineer or under the engineer's supervision does not (if it was done without negligence on the part of Network Rail or its employees, contractors or agents) excuse the undertaker from any liability under this Part.

(3) Network Rail must give the undertaker reasonable written notice of any claim or demand made against Network Rail that the undertaker may be liable to pay under this Part and no settlement or compromise of such a claim or demand is to be made without the prior written consent of the undertaker.

(4) The sums payable by the undertaker under sub-paragraph 14(1) if relevant include a sum equivalent to the relevant costs.

(5) Subject to the terms of any agreement between Network Rail and a train operator regarding the timing or method of payment of the relevant costs in respect of that train operator, Network Rail must promptly pay to each train operator the amount of any sums which Network Rail receives under sub-paragraph 14(4) which relates to the relevant costs of that train operator.

(6) The obligation under sub-paragraph 14(4) to pay Network Rail the relevant costs is, in the event of default, enforceable directly by any train operator concerned to the extent that such sums would be payable to that train operator under sub-paragraph 14(5).

(7) In this paragraph—

“relevant costs” means the costs, direct losses and indirect losses expenses (including loss of revenue) reasonably incurred by each train operator as a consequence of any specified work including but not limited to any restriction of the use of Network Rail's railway network as a result of the construction, maintenance or failure of a specified work or any such act or omission as mentioned in sub-paragraph 14(1)

“train operator” means any person who is authorised to act as the operator of a train by a licence under section 8 of the Railways Act 1993.

114. Network Rail must, on receipt of a request from the undertaker, provide the undertaker free of charge with written estimates of the costs, charges, expenses and other liabilities for which the undertaker is or will become liable under this Part (including the amount of the relevant costs mentioned in paragraph 14) and with such information as may enable the undertaker to assess the reasonableness of any such estimate or claim made or to be made under this Part (including any claim relating to those relevant costs).

115. In the assessment of any sums payable to Network Rail under this Part there must not be taken into account any increase in the sums claimed that is attributable to any action taken by or any agreement entered into by Network Rail if that action or agreement was not reasonably necessary and was taken or entered into with a view to obtaining the payment of those sums by the undertaker under this Part or increasing the sums so payable.

116. The undertaker and Network Rail may, subject in the case of Network Rail to compliance with the terms of its network licence, enter into, and carry into effect, agreements for the transfer to the undertaker of—

- (a) any railway property shown on the works plan or the land plans and described in the book of reference;
- (b) any lands, works or other property held in connection with any such railway property; and

- (c) any rights and obligations (whether or not statutory) of Network Rail relating to any railway property or any lands, works or other property referred to in this paragraph.

117. Nothing in this Order, or in any enactment incorporated with or applied by this Order, prejudices or affects the operation of Part 1 of the Railways Act 1993.

118. The undertaker must give written notice to Network Rail where any application is proposed to be made by the undertaker for the Secretary of State's consent under article 7 (benefit of the order) and any such notice must be given no later than 28 days before any such application is made and must describe or give (as appropriate)—

- (a) the nature of the application to be made;
- (b) the extent of the geographical area to which the application relates; and
- (c) the name and address of the person acting for the Secretary of State to whom the application is to be made.

119. The undertaker must, no later than 28 days from the date that the documents referred to in article 42 (certification of plans and documents, etc.) are certified by the Secretary of State, provide a set of those documents to Network Rail in an electronic format.

PART 9

For the protection of Awel y Môr

120. The provisions of this Part apply for the protection of Awel y Môr unless otherwise agreed in writing between the undertaker and Awel y Môr.

121. In this Part—

“access plots” means those parts of the Order limits that includes such parts of the Awel y Môr Order land comprising the land within plots 11-221, 11-222, 11-223, 11-224, 11-225, 11-226, 11-227, 11-231, 11-232, 11-234 and 11-235 shown on the land plans and described in the book of reference, which covers private road, verges, agricultural land, private road off Glascoed road, B5381 and public bridleway (BR 208/32) and access splay;

“apparatus” means the cables, switchgear, structures or other infrastructure owned, occupied or maintained by Awel y Môr or its successor in title within the Awel y Môr Order Land;

“Awel y Môr” means an undertaker with the benefit of all or part of the Awel y Môr Order for the time being;

“Awel y Môr Onshore Works” means the proposed location within the Awel y Môr Order land for any electrical circuit(s), electrical substation infrastructure, construction compound(s) and other onshore infrastructure and works (whether temporary or permanent in nature) authorised by the Awel y Môr Order or by any planning permission intended to operate in conjunction with the Awel y Môr Order

“Awel y Môr Order” means the development consent order made by the Secretary of State in relation to the Awel y Môr Offshore Wind Farm on 19th September 2023;

“Awel y Môr Order land” means Order land as defined in the Awel y Môr Order;

“construction” includes execution, placing, altering, replacing, reconstruction, relaying, maintenance, extensions, enlargement and removal; and “construct” and “constructed” must be construed accordingly;

“Overlap area” means those parts of the Order limits that includes such parts of the Awel y Môr Order land comprising the land within plots 11-200, 11-201, 11-202, 11-203, 11-204, 11-205, 11-206, 11-207 shown on the land plans and described in the book of reference;

“plans” includes sections, drawings, specifications, designs, design data, software, soil reports, calculations, descriptions (including descriptions of methods of construction), staging proposals, programmes and details of the extent, timing and duration of any proposed occupation of the Awel y Môr Order land;

“specified works” means so much of any works or operations authorised by this Order (or authorised by any planning permission intended to operate in conjunction with this Order) as is—

- (a) within the Overlap area;
- (b) in, on, under, over or within 15 metres of the Awel y Môr Onshore Works or any apparatus; or
- (c) may in any way adversely affect any apparatus;

“temporary works” so much of the specified works which are temporary works as set out within the Order; and

“undertaker’s temporary access track” means that part of Work No. 27 falling within part of plot 11-229 and the whole of plots 11-229a, 11-230, 11-230a, 11-233, 11-233a, 11-233b, 11-234, 11-234a, 11-234b.

122. The consent of Awel y Môr under this Part is not required where the Awel y Môr Order has expired without the authorised development having been commenced pursuant to any requirement of Schedule 2 to the Awel y Môr Order.

123. Where conditions are included in any consent granted by Awel y Môr pursuant to this Part, the undertaker must comply with the conditions if it chooses to implement or rely on the consent, unless the conditions are waived or varied in writing by Awel y Môr.

124. The undertaker must not under the powers of this Order—

- (a) acquire, extinguish, suspend, override or interfere with any rights that Awel y Môr has in respect of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works;
- (b) acquire, extinguish, suspend or override any rights that Awel y Môr has in respect of the access plots pursuant to the Awel y Môr Order;
- (c) acquire the Awel y Môr Order land or acquire any new rights or impose restrictive covenants or exercise any powers of temporary use over or in relation to the Awel y Môr Order land, without the consent of Awel y Môr, which must not be unreasonably withheld or delayed but which may be made subject to reasonable conditions.

125.—(1) During the construction of the authorised development the undertaker will not use Work No. 30 for the period starting with the date of completion of construction of the undertaker’s temporary access track until the date of commencement of demobilisation of the undertaker’s temporary access track unless otherwise agreed.

(2) At all other times during the construction of the authorised project the undertaker must coordinate its use of Work No. 30, including traffic movements, with Awel y Môr so as to prevent against restricting or impeding Awel y Môr’s use of the same.

(3) At least 28 days prior to the submission to the local highway authority of the design of temporary construction access AC-R1 (as identified on the street works and access plan) pursuant to requirement 10, the undertaker will share the proposed access designs and the details of any associated traffic management measures with Awel y Môr and take into account any reasonable representations made by Awel y Môr.

126.—(1) The undertaker must not under the powers of this Order carry out any specified works without the consent of Awel y Môr, which must not be unreasonably withheld or delayed but which may be made subject to reasonable conditions and if Awel y Môr does not respond within 56 days then consent is deemed to be given.

(2) Subject to obtaining consent pursuant to sub-paragraph (1) and not less than 56 days before beginning to construct any specified works, the undertaker must submit plans of the specified works to Awel y Môr and must submit such further particulars available to it that Awel y Môr may reasonably require.

(3) Any specified works must be constructed without unreasonable delay in accordance with the plans approved in writing by Awel y Môr.

(4) Any approval of Awel y Môr required under this paragraph may be made subject to such reasonable conditions as may be required for the protection or alteration of any apparatus within the Overlap area or the Awel y Môr Onshore Works or for securing access to any apparatus within the Overlap area or the Awel y Môr Onshore Works.

(5) Where Awel y Môr requires any protective works to be carried out either by themselves or by the undertaker (whether of a temporary or permanent nature) such protective works must be carried out to Awel y Môr's reasonable satisfaction.

(6) Nothing in this paragraph precludes the undertaker from submitting at any time or from time to time, but in no case less than 56 days before commencing the execution of any specified works, new plans instead of the plans previously submitted, and the provisions of this paragraph shall apply to and in respect of the new plans.

127.—(1) The undertaker must give to Awel y Môr written notice of completion not more than 14 days after the completion of any specified works.

(2) The undertaker is not required to comply with paragraph 7 or sub-paragraph (1) of this paragraph in a case of emergency, but in that case it must give to Awel y Môr notice as soon as is reasonably practicable and a plan, section and description of those works as soon as reasonable practicable subsequently and must comply with paragraph 7 in so far as is reasonably practicable in the circumstances.

128. The undertaker must at all reasonable times during construction of the specified works allow Awel y Môr and its servants and agents access to the specified works and all reasonable facilities for inspection of the specified works.

129.—(1) After the purpose of any temporary works has been accomplished, the undertaker must with all reasonable dispatch, or after a reasonable period of notice in writing from Awel y Môr requiring the undertaker to do so, remove the temporary works, in, on, under, over, or within the Overlap area.

(2) If the undertaker fails to remove the temporary works within a reasonable period of receipt of a notice pursuant to sub-paragraph (1), Awel y Môr may remove the temporary works and may recover the reasonable costs of doing so from the undertaker.

130. If in consequence of the exercise of the powers conferred by this Order the access to any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works is materially obstructed, the undertaker must provide such alternative means of access to such apparatus or the Awel y Môr Onshore Works as will enable Awel y Môr to maintain or use the apparatus or access the Awel y Môr Onshore Works no less effectively than was possible before the obstruction.

131. Subject to paragraph 11, the undertaker must not exercise the powers conferred by this Order to prevent or interfere with the access by Awel y Môr to the Awel y Môr Onshore Works.

132. To ensure its compliance with this Part, the undertaker must before carrying out any works or operations pursuant to this Order within the Overlap area request up-to-date written confirmation from Awel y Môr of the location of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works.

133. The undertaker and Awel y Môr must each act in good faith and use reasonable endeavours to co-operate with, and provide assistance to, each other as may be required to give effect to the provisions of this Part.

134. The undertaker must pay to Awel y Môr the reasonable expenses incurred by Awel y Môr in connection with the approval of plans, inspection of any specified works or the alteration or protection of any apparatus or the Awel y Môr Onshore Works.

135.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), if by reason or in consequence of the construction, use, maintenance or failure of any specified works, any damage is caused to any apparatus or there is any interruption in any service provided, or in the supply of any goods, by Awel y Môr, or Awel y Môr becomes liable to pay any amount to any third party, the undertaker must—

- (a) bear and pay the cost reasonably incurred by Awel y Môr in making good such damage or restoring the service or supply; and
- (b) indemnify Awel y Môr for any other expenses, loss, demands, proceedings, damages, claims, penalty or costs incurred by or recovered from Awel y Môr, by reason or in consequence of any such damage or interruption or Awel y Môr becoming liable to any third party as aforesaid.

(2) Nothing in sub-paragraph (1) imposes any liability on the undertaker with respect to any damage or interruption to the extent that it is attributable to the act, neglect or default of Awel y Môr, its officers, servants, contractors or agents.

(3) Awel y Môr must give the undertaker reasonable notice of any such claim or demand and no settlement or compromise shall be made, unless payment is required in connection with a statutory compensation scheme without first consulting the undertaker and considering its representations.

(4) Awel y Môr must use its reasonable endeavours to mitigate in whole or in part and to minimise any costs, expenses, loss, demands, and penalties to which the indemnity under this paragraph 16 applies. If requested to do so by the undertaker, Awel y Môr shall provide an explanation of how the claim has been minimised. The undertaker shall only be liable under this paragraph 16 for claims reasonably incurred by Awel y Môr.

(5) The fact that any work or thing has been executed or done with the consent of Awel y Môr and in accordance with any conditions or restrictions prescribed by Awel y Môr or in accordance with any plans approved by Awel y Môr or to its satisfaction or in accordance with any directions or award of any arbitrator does not relieve the undertaker from any liability under this Part.

136. Any dispute arising between the undertaker and Awel y Môr under this Part must be determined by arbitration under article 46 (arbitration).

SCHEDULE 11

Article 35, 36

Removal of hedgerows

PART 1

Removal of hedgerows

In the County of Conwy:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Northing	
291991	376813	3a	291993	376811	3b
292001	376812	5a	292100	376799	5b
292082	376596	6a	291983	376611	6b
292125	376997	9a	292172	376942	9b
292266	377188	15a	292180	377202	15b
292268	377188	16a	292237	377068	16b
292312	377294	17a	292355	377233	17b
292301	378096	18a	292443	378080	18b
292320	376180	21a	292290	376168	21b
292381	377202	23a	292415	376930	23b
292396	376033	25a	292403	376033	25b

292408	376034	26a	292453	375838	26b
292421	376034	28a	292491	376048	28b
292442	378080	29a	292305	378077	29b
292502	376010	31a	292418	376034	31b
292535	375503	34a	292545	375508	34b
292545	375589	35a	292535	375600	35b
292575	375803	36a	292467	375817	36b
292620	375692	37a	292509	375698	37b
292668	375580	38a	292631	375667	38b
292685	375544	39a	292583	375526	39b
292763	375251	40a	292830	375328	40b
293067	374768	47a	292997	374724	47b
293124	374531	48a	293124	374533	48b
293308	374499	50a	293287	374475	50b
293312	373990	51a	293387	373856	51b
293454	373956	55a	293497	373938	55b
293493	374145	56a	293343	374053	56b
293497	373938	57a	293518	374080	57b
293497	373938	58a	293638	374303	58b
293637	374306	61a	293635	374304	61b
293640	374322	62a	293637	374306	62b
293991	373928	68a	294087	373917	68b
294087	373911	70a	294118	373790	70b
294265	373766	74a	294316	373656	74b
294441	373489	75a	294464	373571	75b
294462	373567	76a	294487	373576	76b
294672	373503	77a	294690	373615	77b
294826	373694	78a	294901	373646	78b
295002	373720	79a	295005	373784	79b
295351	373915	81a	295210	373842	81b
295639	373924	92a	295607	373710	92b
296112	373742	103a	296091	373681	103b
296323	373772	104a	296363	373870	104b
296406	373863	107a	296433	373912	107b
296523	373836	112a	296558	373927	112b
296558	373929	114a	296570	373960	114b
296580	374000	117a	296585	373998	117b
296648	373991	118a	296710	373977	118b
296623	374101	122a	296628	374099	122b
296570	373960	124a	296559	373929	124b
296720	373910	128a	296726	374013	128b
297028	374154	135a	297061	374076	135b
297194	374220	137a	297177	374242	137b
297369	374054	138a	297351	373985	138b
297369	374057	139a	297192	374206	139b
297380	374178	140a	297199	374236	140b
297464	374053	142a	297369	374054	142b
297463	374146	143a	297403	374172	143b
297513	373742	146a	297506	373958	146b
297513	373739	147a	297513	373739	147b
297536	374060	151a	297496	373958	151b

297547	374060	152a	297506	373958	152b
297766	373905	153a	297795	374024	153b
297833	373837	154a	297945	373797	154b

In the County of Denbighshire:

<i>(1) Grid coordinates</i>		<i>(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan</i>	<i>(3) Grid coordinates</i>		<i>(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan</i>
Easting	Northing		Easting	Northing	
298416	373607	160a	298409	373610	160b
298420	373603	161a	298638	373560	161b
298421	373603	162a	298383	373526	162b
298465	373742	163a	298469	373740	163b
298468	373732	164a	298419	373613	164b
298469	373740	165a	298469	373740	165b
298638	373560	167a	298684	373448	167b
298638	373561	168a	298683	373703	168b
298684	373714	169a	298698	373740	169b
298859	373918	171a	298936	373909	171b
298912	373765	174a	298891	373779	174b
298918	373764	176a	298918	373764	176b
298996	373913	177a	298912	373765	177b
299207	373262	180a	299308	373266	180b
299230	373939	181a	299278	373945	181b
299246	373282	182a	299239	373360	182b
299302	373948	183a	299302	373948	183b
299308	373316	185a	299314	373280	185b
299332	374020	188a	299314	374025	188b
299426	373979	190a	299407	373972	190b
299592	373130	191a	299468	373094	191b
299712	372909	192a	299756	372988	192b
300273	372619	197a	300251	372635	197b
300312	372839	203a	300504	372999	203b
300334	372701	205a	300279	372724	205b
300419	372875	207a	300432	372896	207b
300422	372951	208a	300413	372974	208b
300528	372926	211a	300504	372998	211b
300736	373132	218a	300690	373053	218b
300837	372995	219a	300915	373061	219b
300919	373061	220a	300954	373041	220b
300954	373041	221a	301021	372995	221b
301044	373188	222a	300922	373072	222b
301182	373151	229a	301148	373117	229b
301182	373151	230a	301127	373214	230b
301268	373608	237a	301197	373484	237b
301276	373416	238a	301309	373454	238b
301323	373447	240a	301463	373327	240b
301392	372847	241a	301341	372784	241b

301434	372731	244a	301407	372717	244b
301447	373195	245a	301407	373126	245b
301460	372992	246a	301547	373135	246b
301461	373320	247a	301423	373279	247b
301471	372953	248a	301392	372847	248b
301480	372754	249a	301440	372731	249b
301522	372781	254a	301579	372836	254b
301564	373595	258a	301394	373383	258b
301578	372844	259a	301561	372852	259b
301579	372836	260a	301601	372822	260b
301608	372837	261a	301878	373106	261b
301666	373230	262a	301571	373121	262b
301690	373032	263a	301551	372868	263b
301731	372830	264a	301631	372878	264b
301854	372942	266a	301756	372811	266b
301860	372790	267a	301859	372789	267b
301860	372790	268a	301783	372839	268b
301880	372802	269a	301860	372790	269b
301884	372978	270a	301964	372912	270b
301945	372856	272a	301916	372823	272b
301956	372779	273a	302045	372720	273b
302003	373723	275a	302011	373722	275b
302009	373717	276a	302002	373717	276b
302045	373780	277a	302052	373778	277b
302074	373909	278a	302032	373912	278b
302107	373121	279a	302230	373019	279b
302144	373172	280a	302269	373121	280b
302170	373896	281a	302115	373890	281b

PART 2

Removal of important hedgerows

In the County of Conwy:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Easting	Northing
291968	376950	1a	291965	376945	1b
291975	376954	2a	291959	376910	2b
292104	376315	7a	292181	376379	7b
292160	376371	10a	292100	376319	10b
292160	376371	11a	292128	376443	11b
292179	376382	13a	292163	376371	13b
292308	378065	20a	292468	378063	20b
292452	377497	30a	292494	377340	30b
292511	375693	33a	292628	375685	33b
292883	374914	42a	292929	374915	42b
292910	374966	43a	292970	375082	43b
292930	374911	44a	293010	374812	44b
293006	374932	45a	292930	374912	45b
292899	374921	49a	293008	374942	49b
293434	373879	53a	293586	373952	53b
293588	373951	60a	293606	373742	60b
293882	373875	65a	293942	373830	65b
293944	373830	66a	293959	373914	66b
293944	373829	67a	294191	373675	67b
294020	373750	69a	294190	373822	69b
294219	373794	71a	294192	373680	71b
294262	373609	73a	294347	373663	73b
295117	373790	80a	295236	373870	80b
295372	373937	82a	295431	373843	82b
295380	373945	84a	295436	373851	84b
295590	373721	89a	295650	373652	89b
295612	374124	90a	295475	374045	90b
295702	373985	93a	295636	373924	93b
295786	374174	94a	295612	374124	94b
295817	373727	96a	295909	373737	96b
295921	374217	97a	295788	374171	97b
295993	373731	99a	296092	373683	99b
295995	373765	100a	295991	373734	100b
296001	373719	101a	295984	373665	101b
296091	374282	102a	295922	374219	102b
296359	373888	105a	296362	373880	105b
296472	373819	108a	296373	373893	108b
296453	373813	110a	296362	373880	110b

296558	373928	113a	296663	373890	113b
296608	374083	120a	296613	374080	120b
296665	374216	127a	296655	374217	127b
296838	373923	131a	296825	374022	131b
296831	374024	132a	296842	373923	132b
296986	374050	134a	296850	374039	134b
297095	374143	136a	297126	374059	136b

In the County of Denbighshire:

(1) Grid coordinates		(2) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan	(3) Grid coordinates		(4) Identifier as shown on the tree and hedgerow plan
Easting	Northing		Easting	Easting	Northing
298091	373653	158a	298047	373576	158b
298148	373545	159a	298172	373643	159b
298852	373413	170a	298881	373508	170b
298886	373507	173a	298858	373411	173b
299006	373917	178a	299091	373914	178b
299193	373271	179a	299247	373275	179b
299305	373275	184a	299247	373275	184b
299314	373260	186a	299323	373194	186b
299317	373277	187a	299387	373278	187b
299314	373267	189a	299395	373275	189b
300122	372712	195a	300251	372636	195b
300252	372636	196a	300279	372724	196b
300279	372847	198a	300311	372829	198b
300279	372724	199a	300311	372829	199b
300283	372854	200a	300311	372837	200b
300311	372837	201a	300364	372794	201b
300311	372829	202a	300366	372784	202b
300365	372794	206a	300364	372794	206b
300534	373171	212a	300519	373161	212b
300580	373211	214a	300737	373132	214b
300628	373324	215a	300567	373211	215b
300657	373359	217a	300582	373221	217b
301246	373196	235a	301182	373151	235b
301254	373193	236a	301158	373117	236b
301309	373454	239a	301376	373609	239b
301393	372850	242a	301522	372781	242b
301427	373217	243a	301505	373360	243b
301493	372641	251a	301436	372728	251b
301493	372640	252a	301529	372686	252b
301529	372691	255a	301500	372763	255b
301547	373135	257a	301453	373187	257b
301813	373121	265a	301695	373040	265b
301916	372823	271a	301950	372787	271b
301956	372779	274a	302109	372982	274b
302200	372940	282a	302055	373021	282b

PART 3

Trees subject to tree preservation orders

<i>(1) Tree preservation order reference</i>	<i>(2) Type of tree</i>	<i>(3) Work to be carried out</i>	<i>(4) Relevant part of the authorised project</i>
Conwy County Borough Council Tree preservation order No. 4 dated 4 November 1949 relating to Part of Gwrych Castle Estate and Adjoining Land	Trees within the area identified as W4 in the First Schedule of the tree preservation order and as shown on Sheet 2 of the tree and hedgerow plan	Removal, felling or lopping of trees to facilitate the construction of access AC-B1 identified on the street works and access to works plan and otherwise to facilitate the authorised project	Work No. 9 sub-section (c) and Work No. 10 sub-section (e)

SCHEDULE 12

Article 3

Approval of matters specified in requirements

Interpretation

1. In this Schedule “application” means an application for any consent, agreement or approval required by a requirement whether or not the application seeks to discharge a requirement in whole or in part.

2. In this schedule “discharging authority” means—

- (a) any body responsible for giving any consent, agreement or approval required by a requirement included in Schedule 2, or for giving any consent, agreement or approval further to any document referred to in any such requirement; or
- (b) the local authority in the exercise of its functions set out in sections 60 (control of noise on construction sites) and 61 (prior consent for work on construction sites) of the Control of Pollution Act 1974 subsequently referred to as “the 1974 Act”(a).

Applications made under requirements

3.—(1) Where an application has been made to the relevant discharging authority for any agreement or approval required pursuant to a requirement included in this Order, the relevant discharging authority must give notice to the undertaker of their decision, including the reasons, on the application, within a period of 13 weeks beginning with—

- (a) the day immediately following that on which the application is received by the relevant discharging authority; or
- (b) where further information is requested under paragraph 4 the working day immediately following that on which the further information has been supplied by the undertaker, or such longer period as may be agreed in writing by the undertaker and the relevant planning discharging authority.
- (c) and where consent, agreement or approval is refused or granted subject to conditions the discharging authority must provide its reasons for that decision with the notice of the decision.

Further information

4.—(1) Where an application has been made under paragraph 3 the relevant planning authority has the right to request such reasonable further information from the undertaker as is necessary to enable it to consider the application.

(2) If the relevant discharging authority considers further information is needed, and the requirement does not specify that consultation with a consultee is required, it must, within 15 working days of receipt of the application, notify the undertaker in writing specifying the further information required.

(3) If the requirement indicates that consultation must take place with a consultee the relevant planning authority must issue the consultation to the requirement consultee within five working days of receipt of the application. Where the consultee requires further information they must notify the relevant discharging authority in writing specifying the further information required within 15 working days of receipt of the consultation. The relevant discharging authority must notify the undertaker in writing specifying any further information requested by the consultee within five working days of receipt of such a request.

(4) In the event that the relevant discharging authority does not give such notification as specified in sub- paragraph (2) or (3) it is deemed to have sufficient information to consider the application and is not thereafter entitled to request further information without the prior agreement of the undertaker.

Provision of information by Consultees

5.—(1) Any consultee who receives a consultation under paragraph 4(3) must respond to that request within 20 working days from receipt unless sub-paragraph (2) of this paragraph applies.

(2) Where any consultee requests further information in accordance with the timescales set out in paragraph 4(3) then they must respond to the consultation within 10 working days from the receipt of the further information requested.

Fees

6.—(1) Where an application is made to the relevant planning authority for agreement or approval in respect of a requirement or agreement or approval of an amendment pursuant to requirement 30 of Schedule 2 the fee for the discharge of conditions as specified in the Town and Country Planning (Fees for Applications, Deemed Applications, Requests and Site Visits) (Wales) Regulations 2015^(a) (or any regulations replacing the same) is to be paid by the undertaker to the relevant planning authority in accordance with these regulations unless otherwise agreed with the relevant planning authority.

(2) Any fee paid under this Schedule must be refunded to the undertaker within 20 working days of the application being rejected as invalidly made.

Appeal

7.—(1) The undertaker may appeal in the event that—

- (a) the relevant discharging authority refuses an application for any consent, agreement or approval required by—
 - (i) a requirement included in this Order; or
 - (ii) a document referred to in any requirement contained in Schedule 2;
- (b) the discharging authority does not determine such an application within the time period set out in paragraph 3, or grants it subject to conditions;

(a) S.I 2015/1522(W.179)

- (c) the discharging authority issues a notice further to sections 60 (control of noise on construction sites) or 61 (prior consent for work on construction sites) of the 1974 Act;
- (d) on receipt of a request for further information pursuant to paragraph 4 of this Part of this Schedule, the undertaker considers that either the whole or part of the specified information requested by the discharging authority is not necessary for consideration of the application; or
- (e) on receipt of any further information requested, the discharging authority notifies the undertaker that the information provided is inadequate and requests additional information which the undertaker considers is not necessary for consideration of the application.

(2) The appeal process is to be as follows—

- (a) any appeal by the undertaker must be made within 30 working days of the date of the notice of the decision or determination, or (where no determination has been made) the expiry of the time period set out in paragraph 3, giving rise to the appeal referred to in sub-paragraph (1);
- (b) the undertaker must submit the appeal documentation to the Secretary of State and must on the same day provide copies of the appeal documentation to the relevant discharging authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement which is the subject of the appeal (together with the undertaker, these are the “appeal parties”);
- (c) as soon as is practicable after receiving the appeal documentation, the Secretary of State must appoint a person (“the appointed person”) to determine the appeal and must notify the appeal parties of the identity of the appointed person and the address to which all correspondence for their attention should be sent, the date of such notification being the “start date” for the purposes of this sub-paragraph (2);
- (d) the relevant discharging authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement which is the subject of the appeal must submit written representations to the appointed person in respect of the appeal within 15 working days of the start date and must ensure that copies of their written representations are sent to each other and to the undertaker on the day on which they are submitted to the appointed person;
- (e) the appeal parties must make any counter-submissions to the appointed person within 15 working days of receipt of written representations pursuant to sub-paragraph (2)(d); and
- (f) the appointed person must make their decision and notify it to the appeal parties, with reasons, as soon as reasonably practicable and in any event within 20 working days of the deadline for the receipt of counter-submissions pursuant to sub-paragraph (2)(e).

(3) The appointment of the person pursuant to sub-paragraph (2)(c) may be undertaken by a person appointed by the Secretary of State for this purpose instead of by the Secretary of State.

(4) In the event that the appointed person considers that further information is necessary to consider the appeal, the appointed person must as soon as practical notify the appeal parties in writing specifying the further information required and the date by which the information is to be submitted and the appointed person must make any notification and set the date for the receipt of such further information having regard to the timescales in sub-paragraph (2).

(5) Any further information required under sub-paragraph (4) must be provided by the appeal party from whom the further information was requested to the appointed person and other appeal parties, the relevant planning authority and any consultee required to be consulted pursuant to the requirement the subject of the appeal on the date specified by the appointed person (the “specified date”), and the appointed person must notify the appeal parties of the revised timetable for the appeal on or before that day. The revised timetable for the appeal must require submission of written representations to the appointed person within 10 working days of the specified date but otherwise is to be in accordance with the process and time limits set out in sub-paragraphs (2)(d) to (2)(f).

(6) On an appeal under this sub-paragraph, the appointed person may—

- (a) allow or dismiss the appeal; or

(b) reverse or vary any part of the decision of the relevant planning authority (whether the appeal relates to that part of it or not).

(7) The appointed person may proceed to a decision on an appeal taking into account only such written representations as have been sent within the relevant time limits and in the sole discretion of the appointed person such written representations as have been sent outside of the relevant time limits.

(8) The appointed person may proceed to a decision even though no written representations have been made within the relevant time limits, if it appears to the appointed person that there is sufficient material to enable a decision to be made on the merits of the case.

(9) The decision of the appointed person on an appeal is to be final and binding on the parties, and a court may entertain proceedings for questioning the decision only if the proceedings are brought by a claim for judicial review.

(10) If an approval is given by the appointed person pursuant to this paragraph, it is to be deemed to be an approval for the purpose of Schedule 12 as if it had been given by the relevant discharging authority. The relevant planning authority may confirm any determination given by the appointed person in identical form in writing but a failure to give such confirmation (or a failure to give it in identical form) is not to be taken to affect or invalidate the effect of the appointed person's determination.

(11) Save where a direction is given pursuant to sub-paragraph (12) requiring the costs of the appointed person to be paid by the relevant discharging authority, the reasonable costs of the appointed person must be met by the undertaker.

(12) On application by the relevant planning authority or the undertaker, the appointed person may give directions as to the costs of the appeal parties and as to the parties by whom the costs of the appeal are to be paid. In considering whether to make any such direction and the terms on which it is to be made, the appointed person must have regard to the Welsh Government's 'Development Management Manual Section 12 Annex: Award of costs' or any circular or guidance which may from time to time replace it.

SCHEDULE 13

Article 46

Arbitration rules

Primary objective

1.—(1) The primary objective of these arbitration rules is to achieve a fair, impartial, final and binding award on the substantive difference between the parties (save as to costs) within four months from the date the arbitrator is appointed pursuant to article 46 (arbitration) of the Order.

(2) The parties will first use their reasonable endeavours to settle a dispute amicably through negotiations undertaken in good faith by the senior management of the parties. Any dispute which is not resolved amicably by the senior management of the parties within twenty business days of the dispute arising, or such longer period as agreed in writing by the parties, will be subject to arbitration in accordance with the terms of this Schedule.

(3) The arbitration will be deemed to have commenced when a party ("the claimant") serves a written notice of arbitration on the other party ("the respondent").

Time periods

2.—(1) All time periods in these arbitration rules will be measured in business days and this will exclude weekends and bank holidays.

(2) Time periods will be calculated from the day after the arbitrator is appointed which will be either—

(a) the date the arbitrator notifies the parties in writing of his/her acceptance of an appointment by agreement of the parties; or

- (b) the date the arbitrator is appointed by the Secretary of State.

Timetable

3.—(1) The timetable for the arbitration will be that set out in sub-paragraphs (2) to (4) below unless amended in accordance with paragraph 5(3).

(2) Within 15 days of the arbitrator being appointed, the claimant must provide both the respondent and the arbitrator with—

- (a) a written statement of claim which describes the nature of the difference between the parties, the legal and factual issues, the claimant's contentions as to those issues, and the remedy it is seeking; and
- (b) all statements of evidence and copies of all documents on which it relies, including contractual documentation, correspondence (including electronic documents), legal precedents and expert witness reports.

(3) Within 15 days of receipt of the claimant's statements under sub-paragraph (2) by the arbitrator and respondent, the respondent must provide the claimant and the arbitrator with—

- (a) a written statement of defence responding to the claimant's statement of claim, its statement in respect of the nature of the difference, the legal and factual issues in the claimant's claim, its acceptance of any element(s) of the claimant's claim, its contentions as to those elements of the claimant's claim it does not accept;
- (b) all statements of evidence and copies of all documents on which it relies, including contractual documentation, correspondence (including electronic documents), legal precedents and expert witness reports; and
- (c) any objections it wishes to make to the claimant's statements, comments on the claimant's expert report(s) (if submitted by the claimant) and explanations for the objections.

(4) Within five days of the respondent serving its statements sub-paragraph (3), the claimant may make a statement of reply by providing both the respondent and the arbitrator with—

- (a) a written statement responding to the respondent's submissions, including its reply in respect of the nature of the difference, the issues (both factual and legal) and its contentions in relation to the issues;
- (b) all statements of evidence and copies of documents in response to the respondent's submissions;
- (c) any expert report in response to the respondent's submissions;
- (d) any objections to the statements of evidence, expert reports or other documents submitted by the respondent; and
- (e) its written submissions in response to the legal and factual issues involved.

Procedure

4.—(1) The arbitrator will make an award on the substantive difference based solely on the written material submitted by the parties unless the arbitrator decides that a hearing is necessary to explain or resolve any matters.

(2) Either party may, within two days of delivery of the last submission, request a hearing giving specific reasons why it considers a hearing is required.

(3) Within five days of receiving the last submission, the arbitrator will notify the parties whether a hearing is to be held and the length of that hearing.

(4) Within ten days of the arbitrator advising the parties that he will hold a hearing, the date and venue for the hearing will be fixed by agreement with the parties, save that if there is no agreement the arbitrator must direct a date and venue which he considers is fair and reasonable in all the circumstances. The date for the hearing must not be less than 35 days from the date of the arbitrator's direction confirming the date and venue of the hearing.

(5) A decision will be made by the arbitrator on whether there is any need for expert evidence to be submitted orally at the hearing. If oral expert evidence is required by the arbitrator, then any expert(s) attending the hearing may be asked questions by the arbitrator.

(6) There will be no process of examination and cross-examination of experts, but the arbitrator will invite the parties to ask questions of the experts by way of clarification of any answers given by the expert(s) in response to the arbitrator's questions. Prior to the hearing the procedure for the expert(s) will be that—

- (a) at least 20 days before a hearing, the arbitrator will provide a list of issues to be addressed by the expert(s);
- (b) if more than one expert is called, they will jointly confer and produce a joint report or reports within ten days of the issues being provided; and
- (c) the form and content of a joint report will be as directed by the arbitrator and must be provided at least five days before the hearing.

(7) Within ten days of a hearing or a decision by the arbitrator that no hearing is to be held the parties may by way of exchange provide the arbitrator with a final submission in connection with the matters in dispute and any submissions on costs. The arbitrator will take these submissions into account in the award.

(8) The arbitrator may make other directions or rulings as considered appropriate in order to ensure that the parties comply with the timetable and procedures to achieve an award on the substantive difference within four months of the date on which they are appointed, unless both parties otherwise agree to an extension to the date for the award.

(9) If a party fails to comply with the timetable, procedure or any other direction then the arbitrator may continue in the absence of a party or submission or document, and may make a decision on the information before them attaching the appropriate weight to any evidence submitted beyond any timetable or in breach of any procedure and/or direction.

(10) The arbitrator's award must include reasons. The parties will accept that the extent to which reasons are given is to be proportionate to the issues in dispute and the time available to the arbitrator to deliver the award.

Arbitrator's powers

5.—(1) The arbitrator has all the powers of the arbitration Act 1996(a), including the non-mandatory sections, save where modified by these rules.

(2) There will be no discovery or disclosure, except that the arbitrator has the power to order the parties to produce such documents as are reasonably requested by another party no later than the statement of reply, or by the arbitrator, where the documents are manifestly relevant, specifically identified and the burden of production is not excessive. Any application and orders should be made by way of a redfern schedule without any hearing.

(3) Any time limits fixed in accordance with this procedure or by the arbitrator may be varied by agreement between the parties, subject to any such variation being acceptable to and approved by the arbitrator. In the absence of agreement, the arbitrator may vary the timescales and/or procedure—

- (a) if the arbitrator is satisfied that a variation of any fixed time limit is reasonably necessary to avoid a breach of the rules of natural justice and then;
- (b) only for such a period that is necessary to achieve fairness between the parties.

(4) On the date the award is made, the arbitrator will notify the parties that the award is completed, signed and dated, and that it will be issued to the parties on receipt of cleared funds for the arbitrator's fees and expenses.

Costs

6.—(1) The costs of the arbitration will include the fees and expenses of the arbitrator, the reasonable fees and expenses of any experts and the reasonable legal and other costs incurred by the parties for the arbitration.

(2) Subject to sub-paragraph (3), the arbitrator will award recoverable costs on the general principle that each party should bear its own costs.

(3) The arbitrator may depart from the general principle in sub-paragraph (2) and make such other costs award as it considers reasonable where a party has behaved unreasonably as defined within the National Planning Practice Guidance or such other guidance as may replace it.

Confidentiality

7.—(1) Subject to sub-paragraphs (2) and (3), any arbitration hearing and documentation will be confidential and will only be publicly disclosed where required by law or with the agreement of both parties.

(2) The arbitrator may direct that the whole or part of a hearing is to be private or any documentation to be confidential where it is necessary in order to protect commercially sensitive information.

(3) Nothing in this paragraph prevents any disclosure of a document by a party pursuant to an order of a court in England and Wales or where disclosure is required under any enactment.

SCHEDULE 14

Article 5

Marine Licence ORML2429G: Mona Offshore Wind Farm Generation Assets

PART 1

Licensed marine activities

Interpretation

1.—(1) In this licence—

“2004 Act” means the Energy Act 2004^(a);

“2008 Act” means the Planning Act 2008;

“2009 Act” means the Marine and Coastal Access Act 2009^(b);

“address” includes any number or address used for the purposes of electronic transmission;

“ancillary works” means the ancillary works described in Part 2 of Schedule 1 (ancillary works) and any other works authorised by this Order that are not development within the meaning of section 32 of the 2008 Act;

“authorised deposits” means the substances and articles specified in paragraph 4 of Part 1 of this licence;

“authorised scheme” means the authorised development described as Work No. 1 and the further associated development described in paragraph 3 of Part 1 of this licence or any part of that work or development;

^(a) 2004 c.20 Section 105 was amended by section 69 of the Energy Act 2008 (c.32)

^(b) 2009 c.23.

“buoy” means any floating device used for navigational purposes or measurement purposes, including wave buoys, LiDAR and guard buoys;

“cable” means up to 400kV cables for the transmission of electricity and includes direct lay cables, cables laid in cable ducts or protective covers, and further includes fibre optic and other communications cables either within the cable or laid alongside;

“cable crossings” means the crossing of existing sub-sea cables, pipelines or other existing infrastructure by the cables authorised by this Order together with cable protection;

“cable protection” means measures to protect cables from physical damage including but not limited to concrete mattresses, with or without frond devices, and/or rock placement, the use of bagged solutions filled with grout or other materials;

“commence” means the first carrying out of any licensed marine activities, save for non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance, and “commenced” and “commencement” must be construed accordingly;

“commercial operation” means in relation to any part of the authorised scheme the exportation, transmission or conversion, on a commercial basis, of electricity;

“condition” means a condition in Part 2 of this licence;

“electronic transmission” means a communication transmitted—

(a) by means of an electronic communications network; or

(b) by other means but while in electronic form;

“environmental statement” means the document certified as the environmental statement by the Secretary of State under article 42 (certification of plans and documents etc) of this Order including the documents listed in Table 6 of Schedule 15;

“foundation” means any one or more of: a multi-leg pin piled jacket, multi-leg suction bucket jacket, or gravity base foundation;

“gravity base foundation” means a structure principally of steel, concrete, or steel and concrete with a base which rests on the seabed either due to its own weight with or without added ballast or additional skirts and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“HAT” means highest astronomical tide;

“high order unexploded ordnance clearance” means an unexploded ordnance clearance method which intentionally seeks to detonate the unexploded ordnance;

“inter-array cables” means the cables linking the wind turbine generators to each other and to the offshore substation platforms;

“interconnector cables” means the cables linking the offshore substation platforms to each other;

“jacket foundation” means a steel jacket/lattice-type structure constructed of steel, fixed to the seabed with steel pin piles or steel suction buckets and associated equipment including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“LAT” means lowest astronomical tide;

“layout principles” means the layout development principles contained within Table 3.7 of the environmental statement project description referred to as document F1.3 in Schedule 15;

“LiDAR” means a light detection and ranging system used to measure weather and sea conditions;

“licensed marine activities” means those activities detailed in paragraph 2 Part 1 of Schedule 14;

“licensing authority” means Natural Resources Body for Wales acting on behalf of the Welsh Ministers pursuant to powers under the 2009 Act or any successor of that function;

“low order unexploded ordnance clearance” means an unexploded ordnance clearance method which falls within the scope of the methods assessed by the environmental statement and which does not seek to detonate the unexploded ordnance;

“maintain” includes works to:

- (a) inspect, upkeep, repair, adjust or alter the authorised scheme; and
- (b) remove, reconstruct or replace any part of the authorised scheme,

provided that such works are undertaken in accordance with condition 11 and do not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement; and any derivative of “maintain” is to be construed accordingly;

“marine enforcement officer” means an officer acting on behalf of Welsh Ministers in relation to Welsh Minister’s enforcement responsibilities for this marine licence and “MEO” must be construed accordingly;

“MCA” means the Maritime and Coastguard Agency, the executive agency of the Department for Transport;

“measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels” means the document certified as the measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“NRW” means Natural Resources Body for Wales or any successor body to its functions;

“offshore in-principle monitoring plan” means the document certified as the offshore in-principle monitoring plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore order limits and grid coordinates plan” means the document certified as the offshore order limits and grid coordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“offshore substation platform” means a structure above LAT and attached to the seabed by means of a foundation, with one or more decks and open with modular equipment or fully clad, containing—

- (a) electrical equipment required to switch, transform or convert electricity generated at the wind turbine generators to a higher voltage and provide reactive power compensation, including high voltage power transformers, high voltage switchgear and busbars, substation auxiliary systems and low voltage distribution, instrumentation, metering equipment and control systems, standby generators, shunt reactors, auxiliary and uninterruptible power supply systems; and
- (b) accommodation, storage, workshop auxiliary equipment and facilities for operating, maintaining and controlling the substation or wind turbine generators, including navigation, aviation and safety marking and lighting, systems for vessel access and retrieval, cranes, potable water supply, black water separation, stores, fuels and spares, communications systems and control hub facilities and other associated equipment and facilities;

“offshore surface structures” means offshore substation platforms and wind turbine generators;

“Order limits” means the limits shown on the offshore order limits and grid coordinates plan certified as the offshore order limits and grid co-ordinates plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order within which the authorised project may be carried out;

“outline fisheries liaison and co-existence plan” means the document certified as the outline fisheries liaison and co-existence plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline marine mammal mitigation protocol” means the document certified as the outline marine mammal mitigation protocol by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore operations and maintenance plan” means the document certified as the outline offshore operations and maintenance plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries” means the document certified as the outline offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline onshore and intertidal written scheme of investigation” means the document certified as the outline onshore and intertidal written scheme of investigation by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline underwater sound management strategy” means the document certified as the outline underwater sound management strategy by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“outline vessel traffic management plan” means the document certified as the outline vessel traffic management plan by the Secretary of State under article 42 for the purposes of this Order;

“operation” means the undertaking of activities authorised by this Order which are not part of the construction, commissioning or decommissioning of the authorised scheme;

“pin piles” means steel or concrete cylindrical piles driven and/or drilled into the seabed to secure jacket foundations;

“scour protection” means measures to prevent loss of seabed sediment around any structure placed in or on the seabed including by the use of bagged solutions, filled with grout or other materials, protective aprons, mattresses with or without frond devices, and rock and gravel placement;

“statutory historic body” means CADW, Welsh Archaeological Trust, or Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales, or the relevant successor bodies;

“statutory nature conservation body” means the Joint Nature Conservation Committee (or the relevant successor body) or NRW;

“suction bucket foundation” means a tubular steel structure which partially or fully penetrates the seabed and associated equipment, including scour protection, J-tubes, corrosion protection systems and access platforms and equipment;

“Trinity House” means the Corporation of Trinity House of Deptford Strond;

“UKHO” means the United Kingdom Hydrographic Office of Admiralty Way, Taunton, Somerset, TA1 2DN;

“undertaker” means Mona Offshore Wind Limited (company registration number 13497266) whose registered office address is Chertsey Road, Sunbury on Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP;

“vessel” means every description of vessel, however propelled or moved, and includes a non-displacement craft, a personal watercraft, a seaplane on the surface of the water, a hydrofoil vessel, a hovercraft or any other amphibious vehicle and any other thing constructed or adapted for movement through, in, on or over water and which is at the time in, on or over water; and

“wind turbine generator” means a structure comprising a tower, rotor with three blades connected at the hub, nacelle and ancillary electrical and other equipment which may include J-tube(s), transition piece, access and rest platforms, access ladders, boat access systems, corrosion protection systems, fenders and maintenance equipment, helicopter landing facilities and other associated equipment including communications equipment, fixed to a foundation or transition piece.

(2) In this licence a reference to any statute, order, regulation or similar instrument is a reference to a statute, order, regulation or instrument as amended by any subsequent statute, order, regulation or instrument or as contained in any subsequent re-enactment.

(3) In this licence, unless otherwise indicated—

(a) all times are Greenwich Mean Time (“GMT”);

(b) all coordinates are latitude and longitude decimal degrees.

(4) Unless otherwise stated or agreed with the licensing authority, all notifications must be sent by the undertaker to the licensing authority. Except where otherwise notified in writing by the relevant organisation, the addresses for correspondence for the purposes of this Schedule are—

(a) Natural Resources Wales Marine Licensing Team

Email: marinelicensing@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk

Tel: 0300 065 3000

Welsh Government Offices

Cathays Park

King Edward VII Avenue

Cardiff

CF10 3NQ

(b) Maritime and Coastguard Agency

UK Technical Services Navigation

Spring Place

105 Commercial Road

Southampton

SO15 1EG

Email: navigationsafety@mcga.gov.uk

(c) Trinity House

Tower Hill

London

EC3N 4DH

Tel: 020 7481 6900

Email: navigation@trinityhouse.co.uk

(d) United Kingdom Hydrographic Office

Admiralty Way

Taunton

Somerset

TA1 2DN

Tel: 01823 337 900

(e) Welsh Government Marine Enforcement Officers

Welsh Government

Suite 3

Cedar Court

Haven's Head Business Park

Milford Haven

Pembrokeshire

SA73 3LS

Tel: 03000253500

Email: wfmccmpc@gov.wales

(f) Civil Aviation Authority

Aviation House

Beehive Ringroad

Crawley

Details of licensed marine activities

2. Subject to the conditions, this licence authorises the undertaker (and any agent or contractor acting on their behalf) to carry out the following licensable marine activities under section 66(1) (licensable marine activities) of the 2009 Act—

- (a) the deposit at sea of the substances and objects specified in paragraph 4 below;
- (b) the construction of works in or over the sea or on or under the sea bed;
- (c) dredging for the purposes of seabed preparation for foundation works or cable works;
- (d) the removal of sediment samples for the purposes of informing environmental monitoring under this licence during pre-construction, construction and operation;
- (e) site clearance and preparation works including clearance of debris, boulder clearance and the removal of out of service cables and static fishing equipment;
- (f) low order unexploded ordnance clearance;
- (g) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (h) the disposal of up to 13,037,497 cubic metres of inert material of natural origin within Work No. 1 produced during construction drilling or seabed preparation for foundation works, cable works and boulder clearance works.

3. Such activities are authorised in relation to the construction, maintenance and operation of the authorised scheme being an offshore wind generating station with electrical output capacity of over 350 mega watts comprising—

Work No. 1:

- (a) up to 96 wind turbine generators each fixed to seabed by a foundation;
- (b) a network of subsea inter-array cables between the wind turbine generators and offshore substation platforms including cable crossings and cable protection;
- (c) up to four offshore substation platforms each fixed to the seabed by a foundation; and
- (d) a network of subsea interconnector cables between the offshore substation platforms including cable crossings and cable protection; and

in connection with the licensed marine activities in Work No. 1 and to the extent that they do not otherwise form part of any such work, further associated development comprising such other works as may be necessary or expedient for the purposes of or in connection with the relevant part of the authorised scheme and which fall within the scope of the work assessed by the environmental statement, including—

- (e) scour protection around the foundations of the offshore structures;
- (f) cable protection measures such as rock placement and/or concrete mattresses, with or without frond devices;
- (g) dredging;
- (h) the removal of material from the seabed required for the construction of Work No. 1 and the disposal of inert material of natural origin and/or dredged material within Work No. 1 produced during construction drilling, and seabed preparation for foundation works, cable installation preparation such as sandwave clearance, boulder clearance and pre-trenching;
- (i) creation and use of temporary vessel laydown areas, use of cable anchors;
- (j) removal of static fishing equipment;
- (k) the use of extracted seabed material within gravity base foundations; and
- (l) lighting.

4. The substances and objects authorised for deposit at sea are—

- (a) iron, steel, copper and aluminium;

- (b) stone and rock;
- (c) concrete and grout;
- (d) sand and gravel;
- (e) plastic and synthetic;
- (f) material extracted from within Work No. 1 during construction drilling or seabed preparation for foundation works and cable sandwave preparation works; and
- (g) marine coatings, other chemicals and timber.

5. The licenced marine activities set out in paragraph 2 must be located within Work No. 1 being the area described by the co-ordinates set out in Table 3 below—

Table 3

<i>Point</i>	<i>Latitude WGS84</i>	<i>Longitude WGS84</i>
1	53.6363894	-4.0563946
2	53.7088426	-4.0581057
3	53.7804251	-4.0602816
4	53.7909267	-4.0573473
5	53.7909295	-4.0573466
6	53.8087168	-4.0364299
7	53.8074112	-3.9392126
8	53.7607763	-3.8626603
9	53.7607757	-3.8626596
10	53.7384537	-3.8261066
11	53.6900718	-3.8251539
12	53.6513598	-3.8014256
13	53.6102634	-3.8006428
14a	53.6114805	-3.8832447
15a	53.6295993	-4.0090005

6. This licence remains in force until the authorised scheme has been decommissioned in accordance with the provisions of Schedule 2, requirement 20 of the Order and in accordance with a programme approved by the Secretary of State under section 106 (approval of decommissioning programmes) of the 2004 Act including any modification to the programme under section 108 (reviews and revisions of decommissioning programmes) of the 2004 Act, and the completion of such programme has been confirmed by the Secretary of State in writing.

7. The provisions of section 72 (variation, suspension, revocation and transfer) of the 2009 Act apply to this licence except that the provisions of section 72(7) and (8) relating to the transfer of the licence apply only to a transfer not falling within article 7 (benefit of order) of the Order.

8. With respect to any condition which requires the licensed marine activities be carried out in accordance with the details, plans or schemes approved under this licence, the approved details, plans or schemes are taken to include any amendments that may subsequently be approved in writing by the licensing authority.

9. Not used.

PART 2

Conditions

Design parameters

10.—(1) The authorised scheme must be constructed in accordance with the parameters assessed in the environmental statement and set out in Table 4 below—

Table 4

<i>Parameter</i>	<i>Value</i>
Maximum number of wind turbine generators	96
Maximum height of wind turbine generators when measured from LAT to the tip of the vertical blade (metres)	364
Maximum rotor diameter of each wind turbine generator (metres)	320
Maximum rotor swept area (square metres)	5,468,884
Minimum distance from LAT to the lowest point of the rotating blade for each turbine (metres)	34
Minimum distance between rows of offshore surface structures (metres)	1,400
Minimum distance between offshore surface structures within a row (metres)	1,400
Maximum diameter of pin piles for wind turbine generators on jacket pin pile foundation (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for wind turbine generators on gravity base foundations (metres)	49
Maximum diameter of buckets for wind turbine generators on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum diameter of pin piles for offshore substation platform on jacket pin pile foundations (metres)	5.5
Maximum diameter of gravity base at the seabed for offshore substation platforms on gravity base foundations (metres)	80
Maximum volume of extracted material to be used in gravity base foundations (cubic metres)	490,000
Maximum diameter of buckets for offshore substation platforms on suction bucket jackets (metres)	18
Maximum total seabed footprint for wind turbine generators (including scour protection) (square metres)	735,488
Maximum number of offshore substation platforms	4
Maximum dimensions of offshore substation platforms (excluding towers, helipads, masts, and cranes):	
Height of main structure when measured from LAT (metres)	70

Length (metres)	80
Width (metres)	60
Maximum total seabed footprint area for offshore substation foundations (including scour protection) (square metres)	24,964
Maximum volume of scour protection for offshore substation foundations (cubic metres)	58,361
Maximum volume of scour protection for wind turbine generators (cubic metres)	1,701,998
Maximum total length of cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (kilometres)	325
Maximum total length of interconnector cables (kilometres)	50
Maximum length of inter-array cables (kilometres)	325
Maximum number of cable crossings (inter-array)	67
Maximum number of cable crossings (interconnector)	10
Maximum volume of cable protection for cables within Work No.1 (inter-array and interconnector) (cubic metres)	1,053,420
Maximum total seabed footprint of cable protection for cables within Work No. 1 (inter-array and interconnector) (square metres)	627,960

Maintenance of the authorised scheme

11.—(1) The undertaker may at any time maintain the authorised scheme, so far as is consistent with the provisions of this licence and except to the extent that this marine licence or an agreement made under this marine licence provides otherwise.

(2) Maintenance works include but are not limited to—

- (a) major wind turbine component or offshore substation platform replacement;
- (b) painting and applying other coatings to wind turbine generators or offshore substation platforms;
- (c) bird waste and marine growth removal;
- (d) cable remedial burial;
- (e) cable repairs and replacement;
- (f) access ladder and boat landing replacement;
- (g) wind turbine generator and substation platform anode replacement; and
- (h) j-tube repair/replacement.

(3) An offshore operations and maintenance plan in accordance with the outline offshore operations and maintenance plan must be submitted to the licensing authority for approval in writing at least four months prior to commencement of the operation of licensed activities and be provided for review and resubmission every three years during the operational phase. Maintenance must be carried out in accordance with the approved plans.

Extension of time periods

12. Any time period given in this marine licence to the undertaker may be extended with the agreement of the licensing authority, such agreement not to be unreasonably withheld or delayed.

Notifications and inspections

13.—(1) The undertaker must ensure that—

- (a) a copy of this marine licence (issued as part of the grant of the Order) and any subsequent amendments or revisions to it is provided to—
 - (i) all agents and contractors notified to the licensing authority in accordance with condition 23; and
 - (ii) the masters and transport managers responsible for the vessels notified to the licensing authority in accordance with condition 23.

(2) Only those persons and vessels notified to the licensing authority in accordance with condition 23 are permitted to carry out the licensed marine activities.

(3) Copies of this marine licence must also be available for inspection at the following locations—

- (a) the undertaker's registered address;
- (b) any site office located at or adjacent to the construction site and used by the undertaker or its agents and contractors responsible for the loading, transportation or deposit of the authorised deposits; and
- (c) on board each vessel and at the office of any transport manager with responsibility for vessels from which authorised deposits or removals are to be made.

(4) The information referred to in sub-paragraph (1)(a) must be available for inspection by officers appropriately authorised by the licensing authority and authorised MEOs at the locations set out in sub-paragraph (3)(b).

(5) The undertaker must provide access, and if necessary appropriate transportation, to the offshore construction site or any other associated works or vessels to facilitate any inspection that the licensing authority or the MEO considers necessary to inspect the works during the construction and operation of the authorised scheme.

(6) The undertaker must inform the licensing authority and the MEO in writing at least 10 days prior to the commencement of the authorised scheme or any part of them and within 10 days of the completion of the construction of the authorised scheme.

(7) The undertaker must inform the Kingfisher Information Service of Seafish by email to kingfisher@seafish.co.uk of details of the vessel routes, timings and locations relating to the construction of the authorised scheme or relevant part—

- (a) at least 14 days prior to the commencement of licenced marine activities, for inclusion in the Kingfisher Fortnightly Bulletin and offshore hazard awareness data;
- (b) as soon as reasonably practicable and no later than 24 hours following completion of the construction of the authorised scheme,
and confirmation of notification must be provided to the licensing authority within five days.

(8) The undertaker must ensure that a local notification to mariners is issued at least 14 days prior to any of the non-intrusive pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys and low order unexploded ordnance clearance taking place and prior to the commencement of the authorised scheme or any part thereof advising of its start date and the expected vessel routes from the construction ports to the relevant location. Copies of all notices must be provided to the licensing authority, MCA, Trinity House and UKHO within five days of the notifications being sent.

(9) The undertaker must ensure that local notifications to mariners are updated and reissued at regular intervals during the pre-construction surveys, unexploded ordnance surveys low order unexploded ordnance clearance and construction activities and at least five days before any planned operations and maintenance works (or otherwise agreed) and supplemented with VHF radio broadcasts agreed with the MCA in accordance with the construction programme approved under condition 18(1)(b). Copies of all notices must be provided to the licensing authority, and UKHO within five days of the notification being sent.

(10) The undertaker must notify UKHO within 14 days of completion of the construction of the authorised scheme or any part thereof in order that all necessary amendments to nautical charts are made. Copies of all notices must be provided to the licensing authority, the MEO, and MCA within five days of the notification being sent.

(11) In case of damage to, or destruction or decay of, the authorised scheme or any part thereof, excluding the exposure of cables and cable faults, the undertaker must as soon as reasonably practicable and no later than 24 hours following the undertaker becoming aware of any such damage, destruction or decay, notify the licensing authority, the MEO, MCA, Trinity House, the Kingfisher Information Service of Seafish, UKHO and the regional fisheries contact.

(12) In case of buried cables becoming exposed on or above the seabed, the undertaker must within three days following identification of exposure of cables or cable faults, notify regional fisheries contacts and inform the Kingfisher Information Service of Seafish of the location and extent of exposure or cable faults. Copies of all such notices must be provided to the licensing authority, the MEO, MCA, Trinity House, and UKHO within five days of the notification being sent.

Colouring of structures

14.—(1) Except as otherwise required by Trinity House the undertaker must paint all structures forming part of the authorised scheme yellow (colour code RAL 1023) from at least HAT to a height as directed by Trinity House.

(2) Unless the licensing authority otherwise directs, the undertaker must paint the remainder of the structures forming part of the authorised scheme grey (colour code RAL 7035).

Aids to navigation

15.—(1) The undertaker must during the period from commencement of construction of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme exhibit such lights, marks, sounds, signals and other aids to navigation, and take such other steps for the prevention of danger to navigation as Trinity House may from time to time direct.

(2) The undertaker must during the whole period from commencement of construction of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme keep Trinity House and the licensing authority informed of progress of the authorised scheme including—

- (a) notice of commencement of construction of the authorised project within 24 hours of commencement having occurred;
- (b) notice within 24 hours of any aids to navigation being established by the undertaker; and
- (c) notice within five days of completion of construction of the authorised project.

(3) The undertaker must provide reports to Trinity House on the availability of aids to navigation in accordance with the frequencies set out in the aids to navigation management plan agreed pursuant to condition 18(1)(g) using the reporting system provided by Trinity House or otherwise agreed in writing.

(4) The undertaker must during the whole period from commencement of the authorised scheme to completion of decommissioning of the authorised scheme notify Trinity House and the licensing authority of any failure of the aids to navigation and the timescales and plans for remedying such failures, as soon as possible and no later than 24 hours following the undertaker becoming aware of any such failure.

(5) In the event that the provisions of conditions 13(11) or 13(12) are invoked, the undertaker must lay down such buoys, exhibit such lights and take such other steps for preventing danger to navigation as directed by Trinity House.

Chemicals, drilling and debris

16.—(1) Unless otherwise agreed in writing by the licensing authority, the carriage and use of chemicals in the construction of the authorised scheme must comply with the International Convention for the Prevention of Pollution from Ships of 1997.

(2) The undertaker must ensure that any coatings and treatments are suitable for use in the marine environment and are used in accordance with recognised best practice.

(3) The storage, handling, transport and use of fuels, lubricants, chemicals and other substances must be undertaken so as to prevent releases into the marine environment, including bunding of 110 percent of the total volume of all reservoirs and containers.

(4) The undertaker must inform the licensing authority in writing of the time, date, location and quantities of material disposed of each month under this licence by submission of a disposal return by 31 January each year for the months July to December inclusive, and by 31 July each year for the months January to June inclusive.

(5) The undertaker must ensure that only inert material of natural origin, produced during the drilling installation of or seabed preparation for foundations, and drilling mud is disposed of within the Order limits.

(6) The undertaker must ensure that any rock material used in the construction of the authorised scheme is from a recognised source, free from contaminants and containing minimal fines.

(7) The undertaker must ensure that no waste concrete slurry or wash water from concrete or cement works are discharged into the marine environment. Concrete and cement mixing and washing areas must be contained to prevent run off entering the water through the freeing ports.

(8) The undertaker must ensure that any oil, fuel or chemical spill within the marine environment is reported to the licensing authority in accordance with the marine pollution contingency plan agreed under condition 18(1)(e)(i).

Force majeure and dropped objects

17.—(1) All dropped objects, materials and deposits must be notified to the licencing authority in accordance with the dropped objects plan and if:

- (a) due to stress of weather or any other cause, the master of a vessel determines that it is necessary to deposit the authorised deposits within or outside of the Order limits because the safety of human life or if the vessel is threatened, within 48 hours the undertaker must notify full details of the circumstances of the deposit to the licensing authority, the MEO, Trinity House and the MCA; or
- (b) any rock material used in the construction of the authorised scheme is misplaced or lost within the Order limits, the undertaker must report the loss in writing to the licencing authority, the MEO, Trinity House and the MCA within 48 hours of becoming aware of it;

(2) If the licencing authority considers such objects, materials or deposits notified pursuant to sub-paragraph (1) constitute a navigation or environmental hazard (dependent on the size and nature of the material) the undertaker must locate the relevant object, material or deposit and recover it at its own expense unless otherwise approved in writing by the licencing authority.

(3) On receipt of a notice pursuant to sub-paragraph (1) the licencing authority may require relevant surveys to be carried out by the undertaker (such as side scan sonar) at the undertaker's expense.

Pre-construction plans and documentation

18.—(1) No part of the authorised scheme may commence until the following (insofar as relevant to that activity or phase of activity) have been submitted to and approved in writing by the licensing authority (in consultation with the relevant statutory historic body, the statutory nature conservation body, Trinity House or the MCA as appropriate)—

- (a) a design plan at a scale of between 1:25,000 and 1:50,000 in accordance with the layout principles, including detailed representation on the most suitably scaled admiralty chart, setting out proposed details of the authorised scheme, including the:
 - (i) number, dimensions, specification, foundation type(s) and depth for each wind turbine generator and offshore substation platform;
 - (ii) confirmation of whether Work No. 1 sub-sections (c) and (d) are to be constructed under this marine licence;
 - (iii) the proposed layout of all wind turbine generators and offshore substation platforms (which shall be in accordance with the recommendations for layout contained in MGN654 and its annexes), including grid coordinates of the centre point of the proposed location for each wind turbine generator and offshore substation platform subject to up to 55 metre micro-siting in any direction unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the MCA and Trinity House;
 - (iv) proposed layout of all cables;
 - (v) location and specification of all other aspects of the authorised scheme; and
 - (vi) any archaeological exclusion zones;
 to ensure conformity with the description of Work No. 1 and compliance with conditions 10 and 11;
- (b) a construction programme to include details of—
 - (i) the proposed date of commencement of the authorised scheme;
 - (ii) proposed timings for mobilisation of plant delivery of materials and installation works;
 - (iii) an indicative written construction programme for all wind turbine generators and offshore substation platforms forming part of the authorised scheme and licensed marine activities;
- (c) a monitoring plan in accordance with the offshore in-principle monitoring plan and including details of proposed pre-construction surveys, baseline report format and content, construction monitoring, post-construction monitoring and related reporting in accordance with conditions 24, 25, 26 to be submitted to the licensing authority in accordance with the following unless otherwise agreed in writing with the licensing authority—
 - (i) at least four months prior to the first survey, detail of the pre-construction surveys and an outline of all proposed monitoring;
 - (ii) at least four months prior to commencement of construction, detail on construction monitoring;
 - (iii) at least four months prior to the authorised scheme being brought into commercial operation scheme, details of post-construction monitoring, if required;
- (d) an offshore construction method statement in accordance with the construction methods assessed in the environmental statement, including details of—
 - (i) cable specification, installation and monitoring, to include—
 - (aa) the technical specification of the inter-array cables and interconnector cables as relevant;
 - (bb) a detailed cable specification and installation plan for the authorised scheme, incorporating a cable burial risk assessment encompassing the identification of any cable protection that exceeds 5 percent of navigable depth referenced to Chart Datum and, in the event that any area of cable protection exceeding 5 percent of navigable depth is identified details of any steps (to be determined following consultation with the MCA and Trinity House) to be taken to ensure existing and future safe navigation is not compromised or similar, such assessment to ascertain suitable burial depths and cable laying techniques including cable protection; and

- (cc) details of cable monitoring including details of cable protection until the authorised scheme is decommissioned which includes a risk-based approach to the management of unburied or shallow buried cables;
 - (ii) scour protection management and cable protection management including details of the need, type, sources, quantity and installation methods for scour protection and cable protection, (with details updated and resubmitted for approval if changes to scour and cable protection management are proposed following cable laying operations);
 - (iii) foundation installation methodology, including drilling methods and disposal of drill arisings and material extracted during seabed preparation for foundation and cable installation works;
 - (iv) contractors;
 - (v) associated ancillary works; and
 - (vi) guard vessels to be employed;
- (e) an offshore environmental management plan covering the period of construction and operation to include details of—
 - (i) a marine pollution contingency plan to address the risks, methods and procedures to deal with any spills and collision incidents during construction and operation of the authorised scheme in relation to all activities carried out;
 - (ii) a chemical risk assessment, including information regarding how and when chemicals are to be used, stored and transported in accordance with recognised best practice guidance;
 - (iii) waste management and disposal arrangements;
 - (iv) the appointment and responsibilities of a fisheries liaison officer;
 - (v) a fisheries liaison and coexistence plan in accordance with the outline fisheries liaison and coexistence plan, to ensure relevant fishing fleets are notified of commencement of the authorised scheme pursuant to condition 13(8) and to address the interaction of the construction of the authorised scheme with fishing activities;
 - (vi) measures to minimise disturbance to marine mammals and rafting birds from transiting vessels; and
 - (vii) measures to minimise the potential spread of invasive non-native species;
- (f) an offshore written scheme of investigation for archaeology and protocol for archaeological discoveries in relation to the Order limits, in accordance with the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries and industry good practice and including—
 - (i) details of responsibilities of the undertaker, archaeological consultant and contractor;
 - (ii) a methodology for further site investigation including any specifications for geophysical, geotechnical and diver or remotely operated vehicle investigations;
 - (iii) archaeological analysis of survey data, and timetable for reporting, which is to be submitted to the licensing authority within four months of any survey being completed;
 - (iv) delivery of any mitigation including, where necessary, identification and modification of archaeological exclusion zones;
 - (v) monitoring of archaeological exclusion zones during and post construction where required;
 - (vi) a requirement for the undertaker to ensure that a copy of any agreed archaeological report is deposited with the National Record of the Historic Environment, by submitting an OASIS (Online Access to the Index of archaeological investigations) form with a digital copy of the report within six months of completion of construction of the authorised scheme, and to notify the licensing authority that the

OASIS form has been submitted to the National Record of the Historic Environment within two weeks of submission;

- (vii) a reporting and recording protocol, including reporting of any wreck or wreck material during construction, operation and maintenance of the authorised scheme; and
- (viii) a timetable for all further site investigations, which must allow sufficient opportunity to establish a full understanding of the historic environment within the offshore Order limits and the approval of any necessary mitigation required as a result of the further site investigations prior to commencement of construction of the authorised scheme;
- (g) an aids to navigation management plan specifying how the undertaker will ensure compliance with condition 15 from the commencement of construction of the authorised scheme to the completion of decommissioning of the authorised scheme;
- (h) in the event that driven or part-driven pile foundations are proposed to be used, a marine mammal mitigation protocol in accordance with the outline marine mammal mitigation protocol, the intention of which is to prevent injury to marine mammals, following current best practice as advised by the statutory nature conservation body;
- (i) a dropped objects plan;
- (j) a vessel traffic management plan in accordance with the outline vessel traffic management plan;
- (k) a vessel traffic monitoring strategy in accordance with the offshore in-principle monitoring plan; and
- (l) a compliance report in respect of the conditions to be discharged.

19.—(1) Each programme, statement, plan, protocol or scheme required to be approved under condition 18 must be submitted for approval at least four months before the intended commencement of licensed marine activities, except where otherwise stated or unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

(2) The licensed marine activities must be carried out in accordance with the plans, protocols, statements, schemes and details approved under condition 18, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

Underwater Sound Management Strategy

20.—(1) No piling activities or low order unexploded ordnance clearance can commence until for those activities an underwater sound management strategy in accordance with the outline underwater sound management strategy has been submitted to and approved in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(2) The underwater sound management strategy must be submitted to the licensing authority no later than four months prior to the commencement of the relevant activities unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

(3) Piling activities or low order unexploded ordnance clearance must be carried out in accordance with the approved underwater sound management strategy, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority.

Low order unexploded ordnance clearance

21.—(1) No low order unexploded ordnance clearance activities can commence until for those activities the following have been submitted to and approved in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body and, in respect of the method statement, the MCA—

- (a) a method statement for low order unexploded ordnance clearance which must include—
 - (i) methodologies for—

- (aa) identification and investigation of potential unexploded ordnance targets;
 - (bb) low order unexploded ordnance clearance;
 - (cc) removal and disposal of large debris;
 - (ii) a plan showing the area in which clearance activities are proposed to take place;
 - (iii) a programme of works; and
 - (iv) any exclusion zones and/or environmental micro-siting requirements;
 - (b) a specific offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries (which must accord with the details set out in the outline offshore written scheme of investigation and protocol for archaeological discoveries); and
 - (c) a marine mammal mitigation protocol in accordance with the outline marine mammal mitigation protocol, the intention of which is to prevent injury to marine mammals, following current best practice as advised by the statutory nature conservation body.
- (2) The method statement and the marine mammal mitigation protocol must be submitted to the licensing authority for approval at least four months prior to the date on which unexploded ordnance clearance activities are intended to commence.
- (3) Any unexploded ordnance clearance activities must be undertaken in accordance with the method statement and marine mammal mitigation protocol approved under sub-paragraph (1) and must not give rise to any materially new or materially different environmental effects to those identified in the environmental statement.
- (4) Subject to sub-paragraph (6), an unexploded ordnance close-out report must be submitted to the licensing authority and the statutory nature conservation body within three months following the end of the unexploded ordnance clearance activity and must include the following for each clearance undertaken—
- (a) co-ordinates, depth, current speed, charge utilised and the date and time of each clearance; and
 - (b) whether any mitigation was deployed including feedback on practicalities of deployment of equipment and efficacy of the mitigation where reasonably practicable, or justification if this information is not available.
- (5) Should there be more than one unexploded ordnance clearance activity, the report required under paragraph (5) will be provided at intervals agreed with the licensing authority.
- (6) No high order unexploded ordnance clearance is permitted by this marine licence.

Offshore safety management

22. No part of the authorised project may commence until the licensing authority, in consultation with the MCA, has approved in writing that a Search and Rescue checklist has been agreed and is in place in line the requirements of MGN654 “Offshore Renewable Energy Installations (OREIs) – Guidance on UK Navigational Practice, Safety and Emergency Response” (or any successor document).

Reporting of engaged agents, contractors and vessels

23.—(1) The undertaker must provide the name, function, company number (if applicable), registered or head office address (as appropriate) of any agent or contractor appointed to engage in the licensed marine activities within seven days of appointment in writing to the licensing authority and the MEO.

(2) The undertaker must notify the licensing authority and the MEO in writing of any vessel being used to carry on any licensed marine activity listed in this licence on behalf of the undertaker. Such notification must be received by the licensing authority and the MEO no less than 24 hours before the commencement of the licensed marine activity. Notification must include the master’s name, vessel type, vessel IMO number and vessel owner or operating company.

(3) Any changes to the supplied details must be notified to the licencing authority and the MEO in writing at least 24 hours before the agent, contractor or vessel engages in the licensed marine activities.

Pre-construction surveys

24.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c) submit a monitoring plan or plans in accordance with the offshore in-principle monitoring plan for written approval by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body, which must contain details of proposed pre-construction surveys, including methodologies and timings, and a proposed format and content for a pre-construction baseline report.

(2) The survey proposals submitted under sub-paragraph (1) must be in general accordance with the principles set out in the offshore in-principle monitoring plan and must specify each survey's objectives and explain how it will assist in either informing a useful and valid comparison with the post-construction position or will enable the validation or otherwise of key predictions in the environmental statement.

(3) The baseline report proposals submitted under sub-paragraph (1) must ensure that the outcome of the agreed surveys, together with existing data and reports, are drawn together to present a valid statement of the pre-construction position, with any limitations, and must make clear what post-construction comparison is intended and the justification for this being required.

(4) The pre-construction surveys referred to in sub-paragraph (1) must, unless otherwise agreed with the licensing authority, have due regard to, but not be limited to, the need to undertake a swath-bathymetry survey to IHO Order 1a standard that meets the requirements of MGN654 and its supporting Hydrographic Guidelines for Offshore Renewable Energy Developers, which includes the requirement for the full density data and reports to be delivered to the MCA and the UKHO for the update of nautical charts and publications, and side scan sonar, of the area(s) within the Order limits in which it is proposed to carry out construction works including an appropriate buffer area around the location of each work.

(5) The undertaker must carry out the surveys specified within the monitoring plan or plans in accordance with that plan or plans, unless otherwise agreed in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

Construction monitoring

25.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c), submit details (which accord with the offshore in-principle monitoring plan) for approval in writing by the licensing authority in consultation with the relevant statutory nature conservation bodies of any proposed construction monitoring, including methodologies and timings, to be carried out during the construction of the authorised scheme. The monitoring proposals must specify each monitoring proposal's objectives.

(2) In the event that driven or part-driven pile foundations are proposed, such monitoring must include measurements of underwater sound generated by the installation of the first four piled foundations of each piled foundation type to be installed unless the licensing authority otherwise agrees in writing.

(3) The undertaker must carry out the monitoring approved under sub-paragraph (1), including any further underwater sound monitoring required in writing by the licensing authority, and provide the agreed reports in the agreed format in accordance with the agreed timetable, unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the relevant statutory nature conservation bodies.

(4) The results of the initial underwater sound measurements monitored in accordance with sub-paragraph (2) must be provided to the licensing authority within six weeks of the installation of the first four piled foundations. The assessment of this report by the licensing authority will determine whether any further underwater sound monitoring is required. If, in the reasonable opinion of the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body, the assessment shows significantly different underwater sound modelling results to those predicted and assessed in the environmental statement or failures in mitigation, all piling activity must cease

until an update to the marine mammal mitigation protocol and further monitoring requirements have been agreed.

(5) The undertaker must carry out the surveys specified in the monitoring plan in accordance with that plan, including any further underwater sound monitoring required in writing by the licensing authority under sub-paragraph (4), unless otherwise agreed in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(6) In the event that piled foundations are proposed to be used, the details submitted in accordance with the marine mammal mitigation protocol must include proposals for monitoring marine mammals.

(7) The undertaker must in discharging condition 18(1)(k) submit a vessel traffic monitoring strategy, in accordance with the offshore in-principle monitoring plan, including the provision of reports on the results of that monitoring at the end of each year of the construction period to the licensing authority, MCA and Trinity House and undertake construction monitoring in accordance with the vessel traffic monitoring strategy.

Post-construction monitoring

26.—(1) The undertaker must, in discharging condition 18(1)(c) submit details (which accord with the offshore in-principle monitoring plan) for approval in writing by the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body of proposed post-construction monitoring, including methodologies and timings, and a proposed format, content and timings for providing reports on the results.

(2) The monitoring proposals must specify each monitoring proposal's objectives and explain how it will assist in either informing a useful and valid comparison with the pre-construction position and/or will enable the validation or otherwise of key predictions in the environmental statement.

(3) The post-construction monitoring referred to in sub-paragraph (1) must, unless otherwise agreed in writing with the licensing authority, have due regard to, but not be limited to, the need to undertake, within 12 months of completion of the construction of the authorised project, a full sea floor coverage swath-bathymetry survey that meets the requirements of MGN 654 and its annexes, and side scan sonar, of the area(s) within the Order limits in which construction works were carried out to assess any changes in bedform topography and such further monitoring or assessment as may be agreed to ensure that cables (including fibre optic cables) have been buried or protected.

(4) The undertaker must in discharging condition 18(1)(k) submit a vessel traffic monitoring strategy in accordance with the offshore in-principle monitoring plan including the provision of reports on the results of that monitoring to the licensing authority, MCA and Trinity House and undertake post-construction monitoring in accordance with the vessel traffic monitoring strategy.

(5) The undertaker must carry out the monitoring agreed under sub-paragraph (1) and provide the agreed reports to the licensing authority in the agreed format in accordance with the agreed timetable unless otherwise agreed in writing with the licensing authority in consultation with the statutory nature conservation body.

(6) Following the installation of cables, details of cable monitoring required under 18(1)(d) must be updated with the results of the post installation surveys. The construction method statement must be implemented until the authorised scheme is implemented and reviewed as specified within the construction method statement, following cable burial surveys, or as instructed by the licensing authority.

Reporting of scour and cable protection

27.—(1) Not more than four months following completion of the construction of the authorised scheme, the undertaker must provide the licensing authority and the statutory nature conservation body with a report setting out details of the cable protection and scour protection used for the authorised scheme.

- (2) The report must include the following information—
- (a) the location of cable protection and scour protection;
 - (b) the volume of cable protection and scour protection; and
 - (c) any other information relating to the cable protection and scour protection as agreed between the licensing authority and the undertaker.

Completion of construction

28.—(1) The undertaker must submit a close-out report to the licensing authority, MCA, Trinity House, UKHO and the statutory nature conservation body within four months of the date of completion of construction of the authorised scheme. The close out report must confirm the date of completion of construction of the authorised scheme and must include the following details—

- (a) the final number of installed wind turbine generators;
- (b) the installed wind turbine generator parameters;
- (c) as built plans;
- (d) latitude and longitude coordinates of the centre point of the location for each wind turbine generator and offshore substation platform provided as Geographical Information System data referenced to WGS84 datum; and
- (e) latitude and longitude coordinates of the inter-array and interconnector cables; provided as Geographical Information System data referenced to WGS84 datum.

(2) Following completion of construction of the authorised scheme, no further construction activities can be undertaken under this licence.

Marine Noise Registry

29.—(1) Where driven or part-driven pile foundations are proposed to be installed the undertaker must at least 10 days prior to the start of those activities, submit details including the expected location of the activities and the start and end dates of the activities to the Marine Noise Registry to satisfy the Forward Look requirements and update that information as required if the expected location or start and end dates change.

(2) On the six month anniversary following the start of pile driving the undertaker must submit information on the locations and dates of those activities to the Marine Noise Registry to satisfy the Close Out requirements until completion of those activities.

(3) Notwithstanding paragraph (2) within 8 weeks of the completion of pile driving the undertaker must submit information on the locations and dates of those activities to satisfy the Close Out requirements:

(4) The undertaker must notify the licensing authority of the successful submission of Forward Look or Close Out information pursuant to sub-paragraphs (1) to (3) above within seven days of the submissions to the Marine Noise Registry.

(5) For the purpose of this condition—

- (a) “Marine Noise Registry” means the database of impulsive noise generating activities in UK seas maintained by the Joint Nature Conservation Committee;
- (b) “Forward Look” and “Close Out” requirements are as set out in the ‘UK Marine Noise Registry: Information Document, Version 1 (May 2016)’ or any updated information document.

Requirement for written approval

30. Where under any of the above conditions the approval or agreement of the licensing authority is required, that approval or agreement must be given in writing.

SCHEDULE 15

Article 42

Documents to be certified

The following documents, including those listed in Table 5, are the list referred to in article 42—

Table 5

The Order plans and book of reference

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
B1	REP6-004	Location plan	F02	December 2024
B2	REP6-005	Offshore Order Limits and Grid Coordinates Plan	F04	December 2024
B3	REP6-006	Works Plan - Onshore	F03	December 2024
B4	AS-004	Works Plans - Offshore and Intertidal	F02	April 2024
B5	REP7-004	Land Plan (Onshore)	F05	January 2025
B6	REP7-005	Crown Land Plan (Onshore)	F04	January 2025
B7	REP7-006	Special Category Land Plan	F04	January 2025
B14	REP6-012	Tree and Hedgerow Plan	F04	December 2024
B15	REP6-013	Street Works and Access to Works Plan	F03	December 2024
B16	REP6-014	Temporary stopping up of Public Rights of Way Plan	F03	December 2024
D4	REP7-014	Book of Reference	F07	January 2025

Table 6

The Environmental Statement

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
F1	REP7-024	Non-Technical Summary - Welsh	F02	January 2025
F1	REP7-025	Non-Technical Summary – English	F02	January 2025
F1.1	REP7-026	Volume 1, Chapter 4: Introduction and overarching glossary	F02	January 2025

F1.2	APP-049	Volume 1, Chapter 2: Policy and Legislative Context	F01	February 2024
F1.3	REP7-027	Volume 1, Chapter 3: Project Description	F02	January 2025
F1.4	REP7-029	Volume 1, Chapter 4: Site Selection and Consideration of Alternatives	F03	January 2025
F1.5	APP-052	Volume 1, Chapter 5: Environmental Impact Assessment Methodology	F01	February 2024
F2.1	APP-053	Volume 2, Chapter 1: Physical Processes	F01	February 2024
F2.2	REP7-030	Volume 2, Chapter 2: Benthic Subtidal and Intertidal Ecology	F02	January 2025
F2.3	REP7-031	Volume 2, Chapter 3: Fish and Shellfish Ecology	F02	January 2025
F2.4	REP7-032	Volume 2, Chapter 4: Marine Mammals	F02	January 2025
F2.5	REP7-033	Volume 2, Chapter 5: Offshore Ornithology	F03	January 2025
F2.6	APP-058	Volume 2, Chapter 6: Commercial Fisheries	F01	February 2024
F2.7	REP7-035	Volume 2, Chapter 7 Shipping and Navigation	F02	January 2025
F2.8	REP7-036	Volume 2, Chapter 8: Seascape and Visual Resources	F02	January 2025
F2.9	REP7-038	Volume 2, Chapter 9: Marine	F02	January 2025

F2.10	APP-062	Archaeology Volume 2, Chapter 10: Other Sea Users	F01	February 2024
F2.11	REP7-039	Volume 2, Chapter 11: Inter-related Effects - Offshore	F02	January 2025
F3.1	REP7-040	Volume 3, Chapter 1: Geology, Hydrogeology and Ground Conditions	F02	January 2025
F3.2	REP7-041	Volume 3, Chapter 2: Hydrology and Flood Risk	F02	January 2025
F3.3	REP7-042	Volume 3, Chapter 3: Onshore Ecology	F02	January 2025
F3.4	REP7-044	Volume 3, Chapter 3: Onshore and Intertidal Ornithology	F02	January 2025
F3.5	REP7-045	Volume 3, Chapter 5: Historic Environment	F02	January 2025
F3.6	REP7-046	Volume 3, Chapter 6: Landscape and Visual Resources	F02	January 2025
F3.7	REP7-048	Volume 3, Chapter 7: Land Use and Recreation	F02	January 2025
F3.8	REP7-049	Volume 3, Chapter 8: Traffic and Transport	F02	January 2025
F3.9	REP7-050	Volume 3, Chapter 9: Noise and Vibration	F03	January 2025
F3.10	REP7-051	Volume 3, Chapter 10: Air Quality	F02	January 2025
F3.11	APP-074	Volume 3, Chapter 11: Inter-related Effects - Onshore	F01	February 2024
F4.1	REP7-052	Volume 4, Chapter 1:	F02	January 2025

F4.2	REP7-053	Aviation and Radar Volume 4, Chapter 2: Climate Change	F02	January 2025
F4.3	APP-077	Volume 4, Chapter 3: Socio-economics	F01	February 2024
F4.4	REP7-054	Volume 4, Chapter 4: Human Health Assessment	F02	January 2025
F5.3.1	APP-079	Volume 5, Annex 3.1: Underwater Sound Technical Report	F01	February 2024
F5.3.2	APP-080	Volume 5, Annex 3.2: Sulphur Hexafluoride Report	F01	February 2024
F5.4.1	APP-081	Volume 5, Annex 4.1: Site Selection Area of Search Identification	F01	February 2024
F5.4.2	APP-082	Volume 5, Annex 4.2: Site Selection BRAG Report	F01	February 2024
F5.4.3	REP7-055	Volume 5, Annex 5.3: Onshore Crossing Schedule	F04	January 2025
F5.5.1	REP7-056	Volume 5, Annex 5.1: Cumulative effects screening matrix	F03	January 2025
F5.5.2	APP-085	Volume 5, Annex 5.2: Transboundary impacts screening	F01	February 2024
F6.1.1	APP-086	Volume 6, Annex 1.1: Physical Processes Technical Report	F01	February 2024
F6.2.1	APP-087	Volume 6, Annex 2.1: Benthic Subtidal and Intertidal Ecology	F01	February 2024

F6.2.2	REP7-057	Technical Report Volume 6, Annex 2.2: Water Framework Directive Coastal Waters Assessment	F02	January 2025
F6.3.1	APP-089	Volume 6, Annex 3.1: Fish and Shellfish Ecology Technical Report	F01	February 2024
F6.4.1	APP-090	Volume 6, Annex 4.1: Marine Mammals Technical Report	F01	February 2024
F6.5.1	APP-091	Volume 6, Annex 5.1: Offshore Ornithology Baseline Characterisation Technical Report	F01	February 2024
F6.5.2	REP2-018	Volume 6, Annex 5.2: Offshore Ornithology Displacement Technical Report	F02	August 2024
F6.5.3	REP2-020	Volume 6, Annex 5.3: Offshore Ornithology Collision Risk Modelling Technical Report	F02	August 2024
F6.5.4	APP-094	Volume 6, Annex 5.4: Offshore Ornithology Migratory Bird Collision Risk Modelling Technical Report	F01	February 2024
F6.5.5	REP7-058	Volume 6, Annex 5.5:Offshore Ornithology Apportioning Technical Report	F03	January 2025
F6.5.6	REP2-024	Volume 6, Annex 5.6: Offshore Ornithology Population	F02	August 2024

		Viability Analysis Technical Report		
F6.6.1	APP-097	Volume 6, Annex 6.1: Commercial Fisheries Technical Report	F01	February 2024
F6.7.1	REP7-061	Volume 6, Annex 7.1: Navigational Risk Assessment	F02	January 2025
F6.8.1	APP-099	Volume 6, Annex 8.1: Seascape and Visual Resources Legislation and Planning Policy Context	F01	February 2024
F6.8.2	APP-100	Volume 6, Annex 8.2: Seascape and Landscape Character Baseline Technical Report	F01	February 2024
F6.8.3	APP-101	Volume 6, Annex 8.3: Visual Baseline Technical Report – Offshore Development	F01	February 2024
F6.8.3	APP-102	Volume 6, Annex 8.3: Visual baseline technical report – Offshore Development Appendix – Part 1	F01	February 2024
F6.8.3	APP-103	Volume 6, Annex 8.3: Visual baseline technical report– Offshore Development Appendix – Part 2	F01	February 2024
F6.8.4	REP7-062	Volume 6, Annex 8.4: Seascape, Landscape and Visual Resources Impact Assessment Methodology	F02	January 2025
F6.8.5	APP-105	Volume 6,	F01	February 2024

F6.8.6	APP-106	Annex 8.6: International and Nationally Designated Landscape Study Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 1 (Figures 1.1 – 9.3)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-107	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 2 (Figures 9.4 – 17.1)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-108	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 3 (Figures 18.1 – 27.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-109	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 4 (Figures 28.1 – 32.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-110	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 5 (Figures 33.1 – 38.3)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-111	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 6 (Figures 38.4 – 46.2)	F01	February 2024
F6.8.6	APP-112	Volume 6, Annex 8.6: Seascape Visualisations Part 7 (Figures 47 – 56)	F01	February 2024
F6.9.1	APP-113	Volume 6, Annex 9.1: Marine Archaeology Technical Report	F01	February 2024
F6.10.1	APP-114	Volume 6, Annex 10.1: Radar Early Warning Systems and	F01	February 2024

		Microwave Communication Links Technical Report		
F7.1.1	APP-115	Volume 7, Annex 1.1: Aquifers, Groundwater Abstractions and Ground Conditions	F01	February 2024
F7.1.2	APP-116	Volume 7, Annex 1.2: Groundwater Sources of Supply – Hydrogeological Risk Assessment	F01	February 2024
F7.2.1	REP7-063	Volume 7, Annex 2.1: Flood Consequences Assessment	F02	January 2025
F7.2.2	APP-118	Volume 7, Annex 2.2: Surface Watercourses and NRW Flood Zones	F01	February 2024
F7.2.3	APP-119	Volume 7, Annex 2.3: Surface Water Abstraction Licences, Discharge Consents and Pollution Incidents	F01	February 2024
F7.2.4	REP7-064	Volume 7, Annex 2.4: Water Framework Directive Surface Water and Groundwater Assessment	F02	January 2025
F7.3.1	APP-121	Volume 7, Annex 3.1: Onshore Ecology Desk Study	F01	February 2024
F7.3.2	APP-122	Volume 7, Annex 3.2: Extended Phase 1 Habitat Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.3	APP-123	Volume 7, Annex 3.3: Great	F01	February 2024

		Crested Newt Survey Technical Report		
F7.3.4	APP-124	Volume 7, Annex 3.4: Hedgerow Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.5	APP-125	Volume 7, Annex 3.5: Terrestrial Invertebrates Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.6	APP-126	Volume 7, Annex 3.6: Aquatic Invertebrates (inc White Clawed Crayfish) Survey	F01	February 2024
F7.3.7	APP-127	Volume 7, Annex 3.7: Reptile Survey	F01	February 2024
F7.3.8	APP-128	Volume 7, Annex 3.8: Water Vole Survey	F01	February 2024
F7.3.9	APP-129	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 1)	F01	February 2024
F7.3.9	APP-130	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 2)	F01	February 2024
F7.3.9	APP-131	Volume 7, Annex 3.9: Bat Roost Survey (Part 3)	F01	February 2024
F7.3.10	APP-132	Volume 7, Annex 3.10: Bat Activity Survey	F01	February 2024
F7.3.11	APP-133	Volume 7, Annex 3.11: Otter Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.12	APP-135	Volume 7, Annex 3.12: Badger Survey Technical Report (Confidential)	F01	February 2024
F7.3.12	APP-134	Volume 7, Annex 3.12: Badger Survey Technical Report (Public)	F01	February 2024

F7.3.13	APP-136	Volume 7, Annex 3.13: Hazel Dormouse Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.3.14	APP-137	Volume 7, Annex 3.14: National Vegetation Classification and Invasive Non-Native Species Technical Report	F01	February 2024
F7.3.15	APP-138	Volume 7, Annex 3.15: Fish and Eel Survey Technical Report	F01	February 2024
F7.4.1	APP-139	Volume 7, Annex 4.1: Onshore Ornithology- Wintering and Migratory Birds Technical Report	F01	February 2024
F7.4.2	APP-140	Volume 7, Annex 4.2: Intertidal Ornithology - Wintering and Migratory Birds	F01	February 2024
F7.4.3	APP-142	Volume 7, Annex 4.3: Onshore Ornithology- Breeding Birds Technical Report (Confidential)	F01	February 2024
F7.5.1	REP7-065	Volume 7, Annex 5.1: Desk-Based Assessment	F02	January 2025
F7.5.2	APP-144	Volume 7, Annex 5.2: Historic Environment Policy and Guidance	F01	February 2024
F7.5.3	APP-145	Volume 7, Annex 5.3: Onshore Geophysical Survey Report - Part 1	F01	February 2024
F7.5.3	APP-146	Volume 7, Annex 5.3:	F01	February 2024

		Onshore Geophysical Survey Report - Part 2		
F7.5.4	APP-147	Volume 7, Annex 5.4: Intertidal Survey Report	F01	February 2024
F7.5.5	APP-148	Volume 7, Annex 5.5: Trial Trenching Report – Part 1	F01	February 2024
F7.5.5	APP-149	Volume 7, Annex 5.5: Trial Trenching Report – Part 2	F01	February 2024
F7.5.6	APP-150	Volume 7, Annex 5.6: Settings Assessment (onshore infrastructure)	F01	February 2024
F7.5.7	APP-151	Volume 7, Annex 5.7: Settings Assessment (offshore infrastructure)	F01	February 2024
F7.6.1	APP-152	Volume 7, Annex 5.7: Landscape and Visual Resources Planning Policy Context	F01	February 2024
F7.6.2	APP-153	Volume 7, Annex 6.2: Landscape and Seascape Character Baseline Technical Report – Part 1	F01	February 2024
F7.6.2	APP-154	Volume 7, Annex 6.2: Landscape and Seascape Character Baseline Technical Report – Part 2	F01	February 2024
F7.6.3	APP-155	Volume 7, Annex 6.3: Visual Baseline Technical Report - Onshore Development	F01	February 2024

F7.6.4	APP-156	Volume 7, Annex 6.4: Landscape, Seascape and Visual Resources Impact Assessment Methodology	F01	February 2024
F7.6.5	APP-157	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations Part 1 (viewpoint 1 – viewpoint 8)	F01	February 2024
F7.6.5	APP-158	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations Part 2 (viewpoint 9 – viewpoint 15)	F01	February 2024
F7.6.5	APP-159	Volume 7, Annex 6.5: Landscape Visualisations (viewpoint 16 – viewpoint 30)	F01	February 2024
F7.6.6	APP-160	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 1	F01	February 2024
F7.6.6	REP7-066	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 2 – Appendix A	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-067	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 3 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-068	Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 4 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-069	Volume 7, Annex 6.6: Tree	F02	January 2025

F7.6.6	REP7-070	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 5 – Appendix B Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 5 – Appendix B	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-071	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 6 – Appendix C Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 6 – Appendix C	F02	January 2025
F7.6.6	REP7-072	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 7 – Appendix C Volume 7, Annex 6.6: Tree Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 7 – Appendix C	F02	January 2025
F7.7.1	APP-168	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.1: Published Soil and Agricultural Land Classification Data Technical Report	F01	February 2024
F7.7.2	REP5-014	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.2: Soil Survey Data Technical Report	F02	December 2024
F7.7.3	APP-170	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.3: Published Recreational Resources Plan Technical Report	F01	February 2024
F7.8.1	APP-171	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 7.3: Description of Network Links and Sensitivity	F01	February 2024
F7.8.2	APP-172	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 8.2: Base Traffic Flows	F01	February 2024
F7.8.3	APP-173	Survey and Arboriculture Impact Assessment Part 8 – Appendix C Volume 7, Annex 8.3: Personal Injury Accident Locations	F01	February 2024

F7.8.4	APP-174	Volume 7, Annex 8.4: Public Transport Networks	F01	February 2024
F7.8.5	APP-175	Volume 7, Annex 8.5: Construction Vehicle Trip Generation Assumptions	F01	February 2024
F7.8.6	APP-176	Volume 7, Annex 8.6: Traffic Flows with Construction Traffic	F01	February 2024
F7.8.7	APP-177	Volume 7, Annex 8.7: Traffic and Transport Figures	F01	February 2024
F7.9.1	APP-178	Volume 7, Annex 9.1: Baseline Noise Survey	F01	February 2024
F7.9.2	REP5-016	Volume 7, Annex 9.2: Construction Noise and Vibration Technical Report	F02	December 2024
F7.9.3	APP-180	Volume 7, Annex 9.3: Operation Noise Assessment Technical Report	F01	February 2024
F8.1.1	REP7-073	Volume 8, Annex 1.1: Aviation and Radar Technical Report	F02	January 2025
F8.2.1	APP-182	Volume 8, Annex 2.1: Technical Greenhouse Gas Assessment Technical Report	F01	February 2024
F8.2.2	APP-183	Volume 8, Annex 2.2: Climate Change Risk Assessment	F01	February 2024
F8.3.1	APP-184	Volume 8, Annex 3.1: Socio-economics Technical Impact Report	F01	February 2024

S_D3_15	REP3-046	Seascapes and Visual Resources: Cumulative Wirelines	F01	September 2024
S_D3_16.1	REP3-047	Landscape and Visual Resources – Cumulative Visualisations Part 1	F01	September 2024
S_D3_16.2	REP3-048	Landscape and Visual Resources – Cumulative Visualisations Part 2	F01	September 2024
S_D4_6.2	REP4-038	Appendix to HAP ISH3_20: Updated Visualisations Part 1	F01	November 2024
S_D4_6.3	REP4-039	Appendix to HAP ISH3_20: Updated Visualisations Part 2	F01	November 2024
S_D4_15	REP4-046	Zone of Theoretical Visibility and representative viewpoint locations at 1:50,000 Scale	F01	November 2024

Table 7

Outline code of construction practice

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
J26	REP6-034	Outline Code of Construction Practice	F05	December 2024
J26.1	REP6-036	Outline Spillage and Emergency Response Plan	F03	December 2024
J26.2	REP6-038	Outline Dust Management Plan	F03	December 2024
J26.3	REP6-040	Outline Construction Noise and Vibration Management Plan	F05	December 2024
J26.4	REP6-042	Outline Communications Plan	F03	December 2024

J26.5	REP6-044	Outline Construction Fencing Plan	F03	December 2024
J26.6	REP6-046	Outline Construction Surface Water and Drainage Management Plan	F03	December 2024
J26.7	REP6-048	Outline Flood Management Plan	F03	December 2024
J26.8	REP6-050	Outline Soil Management Plan	F03	December 2024
J26.9	REP6-052	Outline Site Waste Management Plan	F03	December 2024
J26.10	REP6-054	Outline Artificial Light Emissions Plan	F03	December 2024
J26.11	REP6-056	Outline Biosecurity Protocol	F03	December 2024
J26.12	REP6-058	Outline Discovery Strategy for Contaminated Land	F03	December 2024
J26.13	REP6-060	Outline Construction Traffic Management Plan	F04	December 2024
J26.14	REP7-089	Outline Landfall Construction Method Statement	F05	January 2025
J26.15	REP4-019	Outline Onshore Construction Method Statement	F03	November 2024
J26.16	REP6-062	Outline Highways Access Management Plan	F03	December 2024
J26.17	REP6-064	Outline Public Rights of Way Management Strategy	F03	December 2024
J26.18	REP6-066	Outline Arboriculture Method Statement	F03	December 2024

Table 8**Other outline documents**

<i>Document Reference Number</i>	<i>Planning Inspectorate Reference</i>	<i>Document Name</i>	<i>Revision</i>	<i>Date</i>
J3	REP6-024	Design Principles	F04	December 2024
J10	REP7-077	Mitigation and Monitoring Schedule	F07	January 2025
J12	APP-198	Outline Offshore Operations and Maintenance Plan	F01	February 2024
J13	REP7-079	Outline Fisheries Liaison and Co-existence Plan	F03	January 2025
J14	REP6-028	Outline Vessel Traffic Management Plan	F03	December 2024
J15	REP7-081	Offshore In-principle Monitoring Plan	F03	January 2025
J16	REP5-028	Outline Underwater Sound Management Strategy	F02	December 2024
J17	REP5-030	Measures to Minimise Disturbance to Marine Mammals and Rafting Birds from Transiting Vessels	F03	December 2024
J18	REP7-083	Outline Offshore Written Scheme of Investigation and Protocol for Archaeological Discoveries	F03	January 2025
J21	REP5-032	Outline Marine Mammal Mitigation Protocol	F02	December 2024
J22	REP7-085	Outline Landscape and Ecology Management Plan	F05	January 2025
J23	REP6-032	Outline Onshore Written Scheme of Investigation	F03	December 2024

J24	REP4-015	Outline Skills and Employment Plan	F02	November 2024
J27	REP6-068	Outline Operation Drainage Management Strategy	F02	December 2024
S_D4_8	REP4-041	Greenhouse Gas Reduction Strategy	F01	November 2024
S_D7_30	REP7-136	Landscape Enhancement Scheme Principles	F01	January 2025

EXPLANATORY NOTE

(This note is not part of the Order)

This Order grants development consent for, and authorises the construction, operation and maintenance of an offshore wind farm generating station located in the Irish Sea approximately 28 kilometres from the coast of North Wales, together with associated development. This Order imposes requirements in connection with the development and authorises the compulsory purchase of land (including rights in land) and the right to use land and to override easements and other rights.

A copy of the plans and book of reference referred to in this Order and certified in accordance with article 42 (certification of plans) together with a copy of any guarantee or alternative form of security approved by the Secretary of State pursuant to article 33 (funding), may be inspected free of charge at the offices of Mona Offshore Wind Limited, Chertsey Road, Sunbury On Thames, Middlesex, United Kingdom, TW16 7BP.